CONVENTVS

Inscr. Cat: Conventus Lugdunensis ff. Eremitarum Discalceatorum ordinis Sancti Augustini.

Tabula fortalicii fidei

Incipit cuius sunt libri hec que premittitur prohemium in quo laudes diuine annotantur et immittitur querela ante thronum maiestatis dei et ponitur intentio scribentis. In primo libro continentur tres considerationes.

Prima consideratio tractat de armatura omnium fidelium in generali et ibi ponuntur sex genera armorum spiritualium

Secunda consideratio tractat de armatura verorum predicatorum in speciali in qua declarantur quatuor principalia.

Quid est predicatio.

Qualis debet esse predicatio

Cui prodest predicatio.

Qualis debet esse predicator et hec queruntur quinque.

Qualis debet esse predicator in habitu exteriori.

Qualis debet esse predicator in conuersatione

Qualis debet esse predicator in predicatione.

Qualis debet esse predicator in animo.

Qualis debet esse predicator in premio.

Tercia consideratio tractat de nobilitate et excellentia fidei catholice in particulari in qua sex articuli declarantur.

Primus articulus est quod ihesus christus est filius dei viui et iste articulus declaratur quadruplici examine

Primum examen fuit factum per iudeos quousque occiderunt christum.

Secundum examen fuit factum per eosdem iudeos post christi mortem insurgendo contra discipulos christi.

Tercium examen fuit factum per gentiles contra discipulos christi.

Quartum examen fuit factum per tyrannos tempore pacis ecclesie.

Secundus articulus est quod fides christi est lege moysi antiquior.

Tercius quod fides christi est lege moysi stabilior

Quartus est quod fides christi est lege moysi nobilior:

Quintus est quod fides christi est lege moysi vtilior.

Sextus articulus est quod lex moysi iam non est lex sed cessauit esse lex. in quo ponuntur quatuor puncta

Primus est quod iudei iam non habent legem

Secundus est quod propter circumcisionem qua vtuntur iudei semper sunt in maiori ira dei et abbominatione.

Tercius est quod omnia in figuram contingebant illis. vbi duo principaliter declarantur

Primum est quod in lege veteri sub figurarum inuolucris quatuor figurabantur que sunt christianis tempore gratie reuelata. s. credenda cauenda inimicorum fraudentia efficatia. primum continet. xiij. ca:

De prefiguratione sanctissime trinitatis et vnitatis essentie primum capitulum.

De prefiguratione dominice incarnationis. ij. ca:

De prefiguratione natiuitatis domini. iij. c.

De prefiguratione vite et conuersationis christi. iiij. c.

De prefiguratione doctrine et predicationis christi. v. c.

De prefiguratione passionis christi. vi. c.

De prefiguratione descensus christi anime ad inferos. vij. c.

De prefiguratione resurrectionis christi. viij. ca:

De prefiguratione ascensionis christi. ix. c.

De prefiguratione aduentus christi ad iudicium. x. c.

De prefiguratione resurrectionis generalis. xi. c.

De prefiguratione vite eterne quam electi post mortem consequentur. c. xij.

De prefiguratione vnitatis ecclesie. c. xiij.

De prefiguratione cauendorum. s. septem capitalium viciorum et transgressionis x. preceptorum. c. vnum.

De prefiguratione malicie inimicorum spiritualium

De prefiguratione virtutis et efficatie sacramentorum. vij. capitula.

De prefiguratione baptismi. c. i.

De prefiguratione confirmationis. c. ij.

De prefiguratione sacramenti eucharistie. c. iij.

De prefiguratione sacramenti penitentie. c. iiij.

De prefiguratione sacramenti ordinis. ca. v:

De prefiguratione sacramenti matrimonij. ca. vi.

De prefiguratione vnctionis extreme. ca. vij.

De prefiguratione septem donorum spiritussancti. c. vnum.

De prefiguratione septem virtutum. c. vnum.

De prefiguratione septem bonorum spiritualium hic sunt septem capitula:

De prefiguratione bonitatis crucis et passionis christi capitulum septimum.

De prefiguratione bonitatis virtutis et orationis matris christi. ca. ij

De prefiguratione bonitatis virtutis pietatis siue auctoritatis ecclesie in orando. c. iij.

De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti. c. iiij

De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

De prefiguratione bonitatis sedulitatis bonorum sanctorum ecclesie. c. v.

De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis. c. vi

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis. c. vij.

Secūdū p̄ncipale tercij pūcti ē de p̄figuratō
ne correctōis nr̄e i tp̄e grē et cōtinet .xij. c.
De p̄figuratione correctionis sup̄bie .c.i.
De p̄figuratione ad correctōez inuidie .c.ij.
De p̄figuratōe ad correctionē iracūdie .c.iij.
De p̄figuratōe ad correctōnē auaricie .c.iiij
De p̄figuratione ad correctōez accidie .ca.v.
De p̄figuratione ad correctionē gule .c.vi.
De p̄figuratione ad correctōez luxurie .c.vij.
De p̄figuratōe correctōis trāsgredientū de/
cem preceptorum .c.viij.
De p̄figuratione ad correctōez malorū prin
cipum .c.ix.
De p̄figuratōe correctōis maloꝝ p̄latoꝝ .c.x.
De p̄figuratōe correctōis malorum sacerdo
tum .c.xi.
De p̄figuratione correctōnis generaliter om
nium p̄dictorum .c.xij.
Quartus et vltimus punctus sexti articuli d
clarat quomodo omnia que scripta erāt de
messia venturo impleta fuerunt in xp̄o ihū
saluatore nostro vbi aperiuntur duodecim
thesauri.
Primus thesaurus ꝙ messias debebat ve/
nire in destructione secundi templi vel ꝓpe
et in ablatione sceptri israel et ipletione .lxx.
ebdomadarum danielis
Secundus thesaurus ꝙ verus messias de/
bebat esse de genere tribus iude procedens
de medio filiorum Jacob vbi declarantur
quinq̄ passus
Prim⁹ ꝙ verus messias ichoādo iter deum
et hominē exiuit de medio
Secūdus passus ꝙ verus messias ordinā
do pacē stetit in medio
Tercius passus ꝙ ver⁹ messias cōsumando
pacem ordinatam stetit in medio
Quartus passus ꝙ verus messias publicā/
do pacem ordinatam stetit in medio
Quītus passus ꝙ ver⁹ messias conseruādo
pacē publicatā inter deū et hominem stat in
medio vsq̄ in finem seculi
Terci⁹ thesaur⁹ ꝙ verus messias debebat eē
similis moysi in dādo legem et hec declarā
tur per quatuor puncta
Primus punctus ꝙ moyses fuit singularis
in dando legem
Secundus punctus ꝙ ihūs xp̄s verus mes
sias similis moysi in dando legem debuit
dare aliam legem a lege moysi et ibi ponun
tur .xv. dr̄ie legis christi a lege moysi et ibi d
claratur quare voluit fieri christus sub lege
moysi
Terci⁹ pūctus ꝙ ver⁹ messias nō debuit per
seipsum scribere legē suā in aliquib⁹ extrinse
cis sed solū in cordibus hominum
Quart⁹ pūct⁹ ꝙ lex noua ē excellētissima qđ
declarat ex sex gradib⁹ p̄fectōis et quō lex ve
tus quo ad totū corpus fuit īp̄fecta et quare
euangelium dei dicitur lex.
Quartus thesaurus ꝙ verus messias debe
bat nasci in bethleem
Quintus thesaurus ꝙ nomē messie debuit
esse nouum et illud nomen est ihūs
Sext⁹ thesaur⁹ ꝙ messie i lege ꝓmisso i eius
aduētu p reges debebāt sibi offerri munera
Septim⁹ thesaur⁹ ꝙ ver⁹ messias debebat vi
uere pauper et mansuetus.
Octau⁹ ꝙ ver⁹ messias debebat mori i ma/
xima humilitate et inter sceleratos
Nonus thesaurus ꝙ verus messias debe/
bat mori propter peccata hominum
Decim⁹ ꝙ ver⁹ messias dēbebat resurgere ter
cia die et ascēder i celū et sedere ad dextrā pris
Undecimus thesaurus ꝙ verus messias de
bebat dare suis credētibus i p̄nti gram su
am et in futuro gloriā sempiternam
Duodecim⁹ thesaur⁹ ꝙ p̄secutores veri mes/
sie a ꝑpetua pena i p̄nti nō debebāt releuari
nec i futuro a dānatione eterna.

N secundo libro qui est de hereti/
corum bello continentur .xij. consi/
derationes.

Rima consideratio est de q̄dditate he/
resis et quō differt ab errore
Ecūda p̄sideratio est de origine heres
et qūo repelli potest
Ercia consideratio ōndit sex modos ex
q̄bus p̄uicatur ꝙ aliq̄s sit hereticus
Uarta p̄sideratio ōndit quinq̄ modos
hereticoꝝ et qūo heresis se extendit ad tria
genera credibilium et qđ ꝓprie de hereticis
est senciendum
Uinta consideratio declarat ꝙ vtile ē
hereses esse in ecclesia dei licet in se he/
reses male sint
Exta p̄sideratio ōndit ꝙ .xiiij. sunt he
reses repullulātes istis tēporibus
Pria heresis ꝙ christiani q̄ vtūt circūcisiōe
carnali post euāgelij publicationē sunt here
tici reputādi et vt tales puniendi
Secunda heresis est eorum qui dicunt euā/

gelium esse falsum.
Tercia heres est eorũ q negãt cõfessionẽ va lere ad remississionẽ peccatorũ.
Quarta heresis est eorũ qui negãt cõfessio nem debere fieri homini.
Quinta heresis est eorũ q dicũt q confessio solũ est fienda curato sicut ꝓprio sacerdoti.
Sexta heresis ẽ eoꝝ q dicit q non tenet qs cõfiteri sacerdoti si laicus sit ꝑito
Septima heresis est eoꝝ q dicũt q ñ est obe diẽdum nisi soli deo.
Octaua heresis ẽ eoꝝ q dicũt q nõ est obe diendũ ꝑlatis existẽtib⁹ i pctõ mortali et q tales nõ hñt ptãtẽ ligãdi et soluendi.
Nona heresis est eoꝝ q dicũt q nõ officiũ et ordo ſ3 meritũ bone vite h3 ptãtẽ ligandi et soluendi cõsecrãdi et benedicendi.
Decia heres est eoꝝ q dicũt q nõ ẽ vera idul gentia vel relaxatio epi in cõsecratõne eccl'ie vel alias idulgentias concedendo.
Undecia heresis ẽ eorũ q dicũt q orõnes et suffragia ꝑ mortuis ab existẽtibus in peccato mortali non proficiunt.
Duodecia heresis ẽ eorum qui negant pur gatorium eẽ
Decia tercia heresis ẽ eorũ q negãt aliã vitã post sepationẽ aĩe a corpe q error iprobatur ex dictis pphoꝝ et rõib⁹ et auctoritatib⁹ veteris et noui testamenti et doctorũ ecclesie.
Decia qnta heresis est eorum qui dicunt q non possunt euitare peccata quia fuerũt na ti in tali constellatione vel signo et improba tur per tres famosos doctores.

Septima cõsideratio oñdit ad quos ꝑtinet diffinire q assertio ẽ catholica vel heretica vel vtrũ .s. ad canõistas vel ad theo logos et declarat q ad theologos.

Octaua cõsideratio declarat quõ heretici sunt vitandi.

Nona cõsideratio ostẽdit vtrũ cũ hereti cis vel ifidelib⁹ sit publice disputãdũ.

Decima consideratio demonstrat quis est modus inquirendi hereticos.

Undecia cõsideratio ostendit quali pe na sunt heretici puniendi.

Duodecima consideratio declarat quis põt capere hereticos et tormentis exponere et mouentur ibi .xv. difficultates singulares

In tercio libro q ẽ de bello iudeoꝝ cõtinentur .xij. consideratiões:

Prima cõsideratio tractat de iudeoꝝ cecitate et quõ reduci pñt ad lucem.

Secũda cõsideratio tractat de iudeoꝝ ꝑuerẽcia fm doctrinã thalmud.

Tercia cõsideratio tractat de iudeoꝝ diuersitate in sua fide et credẽtia

Quarta consideratio tractat de iudeorũ bello q argumẽta sũpta ex lege mosay ca et sunt in numero .xxiiij. argumenta.
Primũ argumẽtũ contendit q lex moysi sit perpetuo duratura.
Secũdũ q lex moysi nõ est abolita sed ad huc obseruanda.
Terciũ cõtẽdit q diuĩe sanctiões veteris te stamẽti non sunt mutate.
Quartũ cõtendit q circũcisio erat perpetuo duratura.
Quintũ contendit q si sabbatũ cessat lex no ua non est a deo.
Sextũ ↄtendit q ihũs xps nõ ẽ ver⁹ messias qz non venit in nouissimis diebus.
Septimũ ↄtendit q ihũs xps non est ver⁹ messias qz mons syon nõdũ est eleuatus in vertice montium.
Octauũ ↄtendit q nõ est ver⁹ messias qz ad eũ non fluxerũt omnes gentes.
Nonũ ↄtẽdit q ihs xps ñ ẽ messias qz i ei⁹ aduẽtu ñ ẽ dictũ veñte ascẽda⁹ ad mõtẽ dñi.
Decimũ ↄtẽdit q ihũs xps nõ ẽ ver⁹ messi as qz in ei⁹ aduẽtu gladij nõ sũt ↄuersi in vo meres et lancee in falces.
Undecimũ ↄtẽdit q ihũs xps nõ ẽ ver⁹ mes sias qz i ei⁹ aduẽtu nõ habitauit lupus cũ a gno et pardus cũ hedo.
Duodecimũ ↄtẽdit q ihũs nazaren⁹ nõ est ver⁹ messias qz iudei nõ sunt liberati a capti uitate nec reducti ad patriã.
Decimũterciũ ↄtẽdit q ihũs xps non ẽ ver⁹ messias qz non ↄgregauit iudeos in ihrl'm.
Decimũquartũ ↄtendit q ihũs xps non est verus messias qz nõ fuit tẽplũ in ei⁹ aduẽtu reedificatũ sed destructũ.
Decimũqntũ ↄtendit q ihũs xps non ẽ ve rus messias qz in ei⁹ aduẽtu iuda et ihrl'm ñ habitauit ↄfidẽter sed in miseria.
Decimũsextũ ↄtẽdit q ihũs xps non ẽ ver⁹ messias qz non habet filios nec semen
Decimũseptimũ ↄtẽdit q ihũs xps ñ ẽ ver⁹ messias qz lux lune nõ ẽ facta sicut lux solis nec lux solis sicut lux septem dierũ.
Decimũoctauũ contendit q ihũs xps nõ ẽ

verus messias qr in eius aduentu sceptrum in israel non est ablatum.
Decimūnonū ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias qr non venit in tp̄e quo fuit sceptrum israel sublatum.
Uicesimū argumētum ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verꝰ messias qr n̄ venit i nubibus celi
Uicesimūprimum ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est verꝰ messias qr regnū romanorū adbuc permanet.
Uicesimūscd̄m ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verꝰ messias qr xp̄iani affirmāt ipsū ee deū.
Uicesimūterciū ɔtendit ꝙ lex euāgelij nō ē a deo qr ponit trinitatem personarum.
Uicesimūquartū ɔtēdit ꝙ xp̄iani sunt ydolatre qr adorāt sacramtum altaris et venerātur ymagines.

Quinta ɔsideratio tractat de bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege euāgelica et sunt in numero .xxiiij.
Primū argumētū ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est verꝰ messias qr i eiꝰ genealogia ponunt mulieres peccatrices.
Secūdū argumētū ɔtendit xp̄ianos esse immundos qr comedunt carnes suillas et alia in lege ꝓhibita.
Terciū ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s n̄ ē verꝰ messias qr i eiꝰ genealogia nulla sancta mulier pōit.
Quartū ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s n̄ est verꝰ messias qr n̄ est filius dauid siue de genere dauid
Quintum argumētum ɔtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verꝰ messias qr fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.
Sextū argumētum ɔtendit ꝙ ihs xp̄s n̄ habuit sp̄msanctum ante baptismum.
Septimum ɔtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verus deus quia esurijt.
Octauū contendit ꝙ ihūs xp̄s nō est deus qr non dixit dyabolo tēptanti s; in omni verbo qd̄ ꝓcedit de ore meo.
Nonū contēdit ꝙ ihūs xp̄s nō est verꝰ deꝰ qr nō misit se deorsum dū erat i pinaculo.
Decimū ɔtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē lex dei qr cōtradicit legi moysi cū dic̄ n̄ iurare oino
Undecimū cōtendit ꝙ lex euāgelica non est vera qr destruit legē iusticie oculum pro oculo dentem ꝓ dente.
Duodecimū cōtendit ꝙ lex euāgelica nō ē vera qr dat ɔsiliū dilectionis inimicorum.
Decimūterciū cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē verus deus qr relaxauit obseruāciā sabbati.
Decimūqrtū ꝙ ihs xp̄s nō ē deꝰ vnꝰ cū p̄re qr cōfitet̄ et qr dixit oīa sibi tradita a patre.
Decimūqntū cōtēdit ꝙ ihs xp̄s nō est deꝰ qr ɔtradixit sibi vt dicunt et est instabilis
Decimūsextū cōtendit ꝙ p̄r filiꝰ et spiritussanctus nō sunt vnius essentie ex eo ꝙ aliqd̄ peccatū dimittit̄ ab vno qd̄ nō dimittit̄ ab altero sicut pz de spiritu blasphemie.
Decimūseptimū contendit ꝙ ihs xp̄s n̄ est verꝰ deꝰ qr dicens ꝙ venit saluare qd̄ perierat cōtradicit sibipsi loquens parabolice.
Decimūoctauū contendit ꝙ ihesus xp̄s nō est deus qr orauit.
Decimumnonum cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s non est deꝰ qr fuit tristus et timuit.
Uicesimū ɔtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē deus qr iuit ad ficulneā ad ꝗrendum fructꝰ q̄ nō habebat nisi folia et qr maledixit ei cū nihil nocumēti sibi fecerat.
Uicesimūprimū cōtendit ꝙ ihūs xp̄s non est deꝰ qr accepit ab alio ptātē dicēs data est mihi oīs ptās i celo et i terra.
Uicesimūscd̄m ɔtendit ꝙ ihs xp̄s n̄ est vnꝰ deꝰ cū p̄re et sp̄usancto qr ip̄e descendit i vterum vginis et non p̄r et spiritussanctus.
Uicesimūterciū contendit ꝙ ihs xp̄s non est deus qr fuit missus siue mittens.
Uicesimūquartum contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus qr locutus est sabbā studerat ad interficiendum me.

Sexta consideratio tractat de bello iudeorū ꝑ argumēta sumpta ex natura et allegāt contra legē xp̄i etiā .xxiiij. iposibilia.
Primū ipossibile ē deum icarnari qd̄ tn̄ seq̄ret̄ si icarnaret̄ i corpe mulieris.
Scd̄m ipossibile ꝙ corpꝰ xp̄i sit eiusdē rōnis cū nr̄o cū n̄ sit ex maris semine generatum.
Terciū ipossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfactio ꝓ peccato origiali cū ip̄e nō sit mortuꝰ ſm naturā diuinā sed hūanā ſm quā alij hoīes non erāt sufficiētes ad satisfaciendum
Quartū ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis exquo hoīes adhuc penas patiunt̄ quas ꝓ peccato iductas scriptura diuia commemorat.
Quītum ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ pc̄tis exquo q̄runtur remedia pro abolitione peccatorum.
Sextū ipossibile ē ꝙ xp̄s abstulit ptātē dyaboli cuiꝰ post eiꝰ aduētū non dimisent facere peccare hoīes sicut prius.

Septimū impossibile est d̄ morte discipulorum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrūq3 sequitur īpossibile vt dicūt et q̄ pec/cāt xp̄iani odiendo iudeos que in morte xp̄i ipleuerūt volūtatem dei.
Octauū īpossibile q̄ ihūs nazaren⁹ sit deus cū fuerit ī loco determiato.s.ī vtero virgis in nazareth ī galylea etc̄.sicut sunt alia corpora
Nonū īpossibile ē q̄ nouē mēsib⁹ tota diuinitas staret ī vtero marie q3 tūc tot⁹ mūdus fuisset priuatus diuinitate.
Decimū īpossibile ē q̄ ī sacramēto altaris ē verū corp⁹ xp̄i cū locut⁹ sit xp̄s signatiue et n̄ realiter dicēs hoc est corpus meū:
Undecimū īpossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i sit ī sacramēto altaris p̄ miraculū cū ad oculū nō apпareat.
Duodecimū īpossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i īcipiat ēē in altari q3 nec p̄ motū localē nec p̄ cōuersationē alterius in ipm.
Decimūtercīū q̄ corpus xp̄i sit integrū et q̄ caro et sanguis maneāt in locis separatis sub speciebus panis et vini.
Decimūquartū ē q̄ corp⁹ xp̄i ī tāpua hostia cōtineat̄ cū mai⁹ ī minoꝛ non capiatur.
Decimūquītū q̄ vnicū corp⁹ xp̄i sit simul in diuersis altarib⁹ cū nō possit vnū corp⁹ simul esse in diuersis locis.
Decimūsextū īpossibile ē q̄ caro xp̄i et sanguis sint sub spēbus panis et vini cū sit impossibile duo corpora simul ēē in eodē loco sc3 sub sbstātia panis et vini cū carne et sāngui ne xp̄i cū illa accidētia vt dicūt nō sint per se nec in aere nec in carne et sanguie xp̄i s3 sub/iectiue in substantia panis et vini.
Decimūseptimū ē q̄ ī sacramēto altaris sit corp⁹ xp̄i icorruptibile cū possit putrefieri in cinerari et a moribus comedi.
Decimūoctauū īpossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgatur in p̄tes.
Decimūnonū ē q̄ corpus xp̄i sumat̄ et cōsumatur etc̄.
Uicesimū īpossibile ē q̄ mānducās p̄tē sacramēti mānducet totū cū oīs pars sit minoꝛ toto
Uicesimūprimū ē q̄ illud sacramētū sit verus de⁹ et vna ps maneat in altari et altera cadat in terram.
Uicesimūsecūdū ē q̄ xp̄s ī sacramēto sit verus deus et tn̄ cadēs in terra non eleuet se et p̄mittat se ab imūdis sacerdotibus p̄tractari
Uicesimūtercīū īpossibile ē q̄ in illo sacramento sit verus deus et q̄ descēdat ī stomachū cū sumitur.
Uicesimūquartū īpossibile ē q̄ in illo sacramēto sit vez corp⁹ xp̄i p̄ miraculū quotidie in ecclesijs cum semel et non pluries accidat miraculum:

Septima cōsideratio tractat de crudelitatib⁹ iudeorū et explicat̄ tribus pūctis principalibus.
Prim⁹ pūctus est de crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā suū.
Secūd⁹ de crudelitate iudeoꝝ erga seipsos quo ad captiuitatē et dānatiōnē eternā.
Tercius pūctus est de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos et ponūtur.xvij. crudelitates famose.
Prima crudelitas iudeorū facta est in ciuitate toleti cū oēs xp̄iani gladio sarracenorum sunt trucidati eorū causa:
Secūda crudelitas iudeorū fuit ī regno frācie cū occiderūt infantes p̄pter quod expulsi sunt a regno.
Tercia crudelitas fuit in eodē regno vbi flagellatū et spinis coronatū suspenderūt vnū xp̄ianum.
Quarta crudelitas in p̄dicto regno attēptata fuit in occisiōe oīm xp̄ianorū vni⁹ p̄uīcie.
Quinta crudelitas iudeorū fuit ī alamania vbi quādā puellā occiderūt et ibi d̄claratur quare iudei in omni p̄uincia quā ībabitāt xp̄ianū sanguinē fundūt.
Sexta crudelitas iudeorū in alamania fuit cū intoxicauerūt oēs puteos et fontes.
Septima crudelitas iudeorū etiā in alamania fuit vbi tres infantes xp̄ianorū occidrūt
Octaua crudelitas iudeoꝝ in ciuitate parie accidit vbi iude⁹ quidā medicus occidit vnū xp̄ianum infantem.
Nona crudelitas iudeorum in Saona ciuitate accidit vbi iudei occiderūt vnū infantē xp̄ianū et cōicauerūt cū sanguine eius
Decima crudelitas iudeorū in regno castelle accidit in loco q̄ d̄r tauara vbi iudei seminauerūt aculeos incēderūt xp̄ianoꝝ domos
Undecima crudelitas iudeoꝝ in p̄dicto regno accidit vbi iudei occiderūt vnū infātem xp̄ianū et cōicauerūt cū cinerib⁹ cordis eius
Duodecima crudelitas iudeorū in eodem regno ciuitate taurēn̄.accidit vbi p̄sciderūt carnem cū sanguine de crure cuiusdā pueri xp̄iani et secū deduxerūt.

Decimatercia crudelitas iudeorū est in medianis vbi assignant̄ tres rōes q̄re n̄ expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorū.

Decimaquarta crudelitas iudeorū est in venenis propinādis.

Decimaq̄nta crudelitas iudeorū ē in orōnibus in quibus quotidie orāt p destructione ecclesie xp̄i et principū xp̄ianorū.

Decimasexta crudelitas iudeorū est in eorū doctrina contra xp̄ianos.

Decimaseptima crudelitas iudeorū est ī vsuris quibus expoliant xp̄ianos.

Octaua cōsideratio tractat de iudeorū fatuitatib⁹ que sex passibus mēsurat̄.

Primus passus est de fatuitatibus iudeorū cōtra charitatē.

Scd's passus est de fatuitatib⁹ iudeorū contra legem nature.

Terci⁹ pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorū ꝯtra diuinā pfectiōē et ibi explicāt̄ q̄nq3 fatuitates.

Prima fatuitas ꝙ deus est corporeus

Scd'a fatuitas ē ꝙ deus tm̄ ē in occidēte.

Tercia fatuitas est ꝙ semel in die quotidie deus irascitur.

Quarta fatuitas est ꝙ deus semel ī die quotidie plorat.

Quita fatuitas est ꝙ deus dimisit vnū foramē in celo nō valēs pficere firmamētū

De alijs fatuitatib⁹ plurimis cōtra diuinā pfectionē et in eius offensam.

Quartus pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorum cōtra legē mosaycā et cōtra pphetas.

Quitus passus est de fatuitatib⁹ iudeorum quo ad claues thore.

De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū dan pscidisse lapidē magnū et similiter og rex basan.

De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū moysen in celū ascendisse et ibi deuictis angelis legē accepisse.

De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū quedā nomine Josue decepisse angelū mortis et ī celum saltasse ac ibidē dei sententia remansisse.

De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū mortuos suos in aduētu messie suscitādos vt iterū terrā incolāt vbi plurima de resurrectiōe tractāt̄ in cōfutationē errorū et fatuitatis iudeorū.

De residuis fatuitatibus iudeorū.

Sext⁹ pass⁹ ē de fatua expectatione iudeorū circa aduētū messie q̄ fatuitas tripliciter ostēditur.s. diuisione tp̄is determinatione et exēpli manifestatione.

Nona ꝯsideratio tractat de iudeorū expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.

Prima expulsio iudeorū fuit a terra sctā. vbi quatuor pūcta agūtur.

Prim⁹ pūctus est de signis q̄ precesserunt excidiū iherosolimitanū.

Scd's pūctus de calamitate obsessorū et obstinate malicie iudeorū quis fuerit finis et q̄ pietas tyti.

Tercius pūct⁹ ē quō mulier quedā vrgente fame occidit et mādūcauit filiū suum.

Quartus est de numero captiuorū et occisorū et pēptorū fame.

Secūda expulsio iudeorū facta fuit a regno frācorū et anglie vbi tres cause diuersim assignantur.

Tercia expulsio iudeorū facta fuit a regno anglie vbi due cause assignantur.

Quarta expulsio iudeorū facta fuit ab hyspania.

Decima cōsideratio tercij libri tractat de iudeorū mirabiliū et sua obstinata malicia vbi decē mirabilia explicantur

Primū mirabile est de aqua disparente iudeo ficte ad baptismū accedente.

Scd'm mirabile ē de sanguie ymaginis xp̄i cruentatis iudeū telo eū transfigentē.

Terciū mirabile de puero iudeo q̄ cōicauit cū xp̄ianis ppter qd' a p̄re in fornacē ardētē missus illesus exiuit.

Quartū mirabile de sanguine et aqua q̄ exiuerūt de latere ymaginis xp̄i qd' lācea iudei aperuerūt et quō suppositū vas fuit ipletū.

Quitū mirabile fuit de iudeo q̄ signat⁹ signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Sextū mirabile est de sanguie gutturis imaginis xp̄i quo aspersus fuit iudeus facie et capite q̄ cā gladio ī gutture pcusserat.

Septimū mirabile ī libro ī medio rupis solide a iudeo inuēto in ciuitate toletañ. ī quo de triplici mūdo scribebatur et in tercio de filio dei nascituro ex virgine maria et quō pro salute hoīm pati debebat.

Octauū mirabile est de iudea pcipitata in ciuitate sogobeñ. et per virginē liberata.

Nonū mirabile est de signaculis crucis ī vestimētis iudeorū ipressis.

Decimū mirabile vide in fine libri.

Undecia cōsideratio tractat de iudeorū obligatiōe ex iure canonico et ciuili ac

ordiatione regia q̄ octo articulis explicatur.
Prim⁹ articulus quare pmittuntur viuere iter xpianos.
Scd's articulus que sunt illa que pmittuntur iudeis de iure.
Tercius articulus que sunt illa que non permittuntur iudeis de iure.
Quart⁹ articulus que sunt illa in q̄b⁹ xpiani nō debēt cū iudeis cōuersari.
Quintus articulus est de his ad que cōpellēdi sunt iudei de iure.
Sextus artic's ē de penis iudeorū blasphemantiū nomē xpi vel attēptātiū subuertere baptizatos.
Septimus articulus ē de his ad que tenētur iudei ex regia ordiatione regni vbi explicant̄ xxiiij. ordinationes
Pria ordinatio est d̄ habitatione ifideliū
Scd'a ordinatio est de his q̄ circa medicinas et cōmestibilia interdicunt̄ iudeis.
Tercia ordinatio q̄ infideles q̄ voluerint cōuerti per nullū ipediantur.
Quarta ordinatio de loco comedendi ifideliū et de seruitoribus eorū.
Quita ordinatio est de interdictione officiorum infidelibus.
Sexta ordinatio est q̄ non habeant iudei plateas nec foros.
Septima ordinatio est quomodo iudeis interdicūtur iudices.
Octaua ordinatio est q̄ iterdicit̄ ifidelibus diuisiones tributorum inter se.
Nona ordinatio ē q̄ vltra ad qd̄ a rege pricipaliter nō dn̄t ifideles aliq̄d colligere iter se.
Decima ordinatio est quō interdicitur iudeis mediana et presentatio siue oblatio commestibilium ipsis xpianis.
Undecia ordiatō ē quō iterdicit̄ q̄busamq̄ mulierib⁹ xpianis igress⁹ i circul' ifidelium.
Duodecia ordiatio est q̄ iterdicit̄ ifidelibus noiari don.
Deciatercia ordiatio ē q̄ iudei habeāt hitū signatū quo cognoscāt̄.
Decimaquarta ordiatio est de habitu iudeorū et sarracenorū.
Deciaqnta qd̄ nō hēant vestes p̄ciosas.
Deciasexta q̄ nō recedāt de valletalis nec de aliqua alia pte.
Deciaseptia ordiatio ē q̄ iterdicit̄ militibus et alijs xpianis receptio ifideliū in suis terris qui habitāt in alijs.
Deciaoctaua ordinatō ē q̄ ifideles nō radāt suas barbas.
Decianona ordiatio ē q̄ infideles non habeant operarios xpianos.
Uicesima ordinatio ē q̄ iterdicūtur ifideli omnia officia erga xpianos.
Uicesimapria ordinatio est q̄ iterdicūt̄ infidelibus venditiones trapazetarum
Uicesimascd'a ordinatio ē de psona que accusare dz trāsgressores infideles.
Uicesimatercia ordinatio ē de penis infideliū fugientiū extra regnū
Uicesimaquarta ordinatō ē q̄ in penis infidelium nulli iferiores pn̄t dispensare.
Octau⁹ et vltimus articulus ē de statu iudeorum nunc in regno castelle.

Duodecima cōsideratio et vltima tractat de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi que octo punctis explicatur.
Prim⁹ pūctus est quare iudeorum cōitas n̄ conuertitur ad fidem xpi.
Secūdus pūctus est de iudeis q̄ volūt conuerti ad fidē vtrū sunt recipiendi.
Terci⁹ pūctus ē de mō qui debet teneri in receptione iudeorū qui voluerint conuerti ad fidem ihesu christi.
Quartus pūctus ē an iudei sint ɔpellēdi ad recipiendum baptismum.
Quit⁹ pūct⁹ ē de pena que ē ferienda iudeo cōuerso redeūte ad ɔpria instituta.
Sext⁹ pūct⁹ ē quō iudei recipiēt āti xp̄m et decipiēt ab eo vbi agitur de aduētu antixpi
Septimus punctus est quō iudei cognoscēt se deceptos per antixp̄m et conuertentur ad viam veritatis fidei dn̄i nr̄i ihū xpi vbi etiaȝ agitur de fine et morte antixpi.
Octau⁹ et vltim⁹ articul⁹ ē an tp̄s ātixpi possit determinate cognosci et d̄ nouē signis ei⁹ propinqui aduentus.

In quarto libro q̄ est de bello sarracenorū sunt. xij. considerationes.

Prima cōsideratio est de origine machometi que tribus explicat̄ articul'
Prim⁹ articulus est de origine machometi quo ad genus et locū.
Secūdus articulus ē de origine secte machometi quo ad auctorem.
Terci⁹ articulus est de origine machometi et eius secte quo ad tempus.
Secūda ɔsideratō tractat de vita et morib⁹ machometi q̄ trib⁹ explicat̄ pūctis

Primus pūctus est q vita machometi fuit bestialis et libidinosa.
Scds pūct⁹ ē q vita machōeti fuit ābitiosa
Tercı⁹ pūctus ē q vita machometi fuit morbi epilētico mōstruosa.

Tercia ɔsideratio tractat d̄ q̄litate doctrīe et legis machometi q̄. vij. passib⁹ ptrāsit.
Prim⁹ ē d̄ mō quo fuit data lex machometi
Scds pass⁹ ē de erroīb⁹ legis machometi.
Terci⁹ passus ē de fatuitatibus et fabulis legis machometi.
Quart⁹ passus ē d̄ malicijs legis machometi
Quitus passus est q lex machometi nō est lex confirmata miraculis.
Sext⁹ pass⁹ ē q lex machōeti ē lex p̄dictōis
Septim⁹ passus ē q lex machometi nō ē lex dei q2 in mlt̄is ē per homīnē reuocata et quo modo dyabol⁹ fuit pricipalis actor alchorāi

Quarta ɔsideratio tractat de fundamēto legis machometi vbi narratur fictō scale sui ascensus in celum et illorum q̄ mendaciter finxit se vidisse.

Quinta cōsideratio tractat de cōcordia et discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei p̄mittūtur et tractaf diffuse de xij. articulis fidei ħm cōpatione. xij. lapiduz p̄ciosorū moralr.
De primo articulo fidei q̄ ē. credo ī deū patrē omnipotentē creatorē celi et terre et de ppprietatibus iaspidis et de discordia sarracenorum a xp̄ianis.
De. ij. articulo q̄ est credo in ihm xp̄m filium eius vnicū dn̄m nr̄m et de pprietatib⁹ saphiri et de totali discordia sarracenorū a xp̄iāis in eodē et quō ex alchorano ostendif q ihesus xp̄s est filius dei.
De. iij. articulo fidei q̄ est. qui cōceptus ē de spū sancto natus ex maria virgine et de pprietatib⁹ caladonij. et quō ihūs xp̄s est verus messias sarracenorū vbi et ostendif latissime necessitas incarnationis filij dei sic q ħ prim⁹ homo nec omnes puri hoies nec oēs angeli boni nec omnes dyaboli simul fuerunt sufficientes ad satisfaciendū p peccato originali
De. iiij. articulo fidei qui est passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus ē de pprietatib⁹ smaragdi. et ɔcordia et discordia machometi in eodem.
De. v. articulo fidei q̄ est. descendit ad inferos tercia die resurrexit a mortuis et de pprietatibus sardonici cui n̄ ɔcordet machōetus
De. vi. articulo fidei q̄ ē. ascēdit ad celos sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotentis et de pprietatibus sardij et de concordia et discordia machometi in eodē vbi d̄clarāf tres difficultates de ascensione xp̄i.
De. vij. articulo fidei q̄ est. Inde venturus ē iudicare viuos et mortuos et de pprietatib⁹ crisoliti et de discordia machometi ab eodem.
De. viij. articulo q̄ est. credo ī spiritū sanctū et de pprietatib⁹ berilli et de cōcordia et discordia machometi in eodem.
De. ix. articulo fidei q̄ ē. credo scā3 eccl'iā catholicā et de pprietatib⁹ topasij cui non concordat machometus.
De. x. articulo fidei q̄ est. Credo sanctorū cōmunionē peccatorū remissionē et de pprietatibus crisoprassi cui etiā non cōcordat machometus.
De. xi. articulo fidei qui est. credo carnis resurrectionē et de pprietatibus iacinci cui cōcordat machometus.
De. xij. articulo fidei q̄ est vitā eternā amen et de pprietatib⁹ ametisti et de cōcordia et discordia in eodem machometi.
De discordia machometi ī p̄ceptis.
De p̄rio p̄cepto machometi ī orōnib⁹.
De secūdo p̄cepto machometi in locationibus suis anteq̄ orent.
De. iij. p̄cepto machometi ī p̄conizatiōe alte vocis.
De. iiij. p̄cepto machometi in ieiunijs.
De. v. p̄cepto machometi ī obsuatōe pasche
De. vi. p̄cepto machometi in peregrinatione ad mechan.
De. vij. p̄cepto machometi ī p̄dationib⁹ captiuationib⁹ et ocasionib⁹ cōtrariorū.
De. viij. p̄cepto machōeti ī licēcia cōestibiliū
De. ix. p̄cepto machōeti circa plalitatē vxorz
De. x. p̄cepto machometi circa p̄hibitionem aliquarū mulierū de ppria cognatione.
De. xi. p̄cepto machometi circa obseruatiōez die veneris
De. xij. p̄cepto machōeti ī orādo v'sus meridiē
De. xiij. p̄cepto machometi circa iudicialia.
De. xiiij. p̄cepto machōeti d̄ abstinētia a vio
De. xv. p̄cepto machōeti circa modū heredirandi.
De. xvi. p̄cepto machōeti circa testimonia.
De. xvij. p̄cepto machōeti circa p̄hibitōez disputationis cū quocūq3 extraneo a lege sua.
De. xviij. p̄cepto machōeti circa circūsiōez

Sexta ɔsideratō d̄ vilissima morte machometi tractat.

[S]Eptia consideratio tractat de successorib⁹ machometi q̄ q̄tuor pūcti explicāt

Prim⁹ pūctus ē de astutia dyaboli ne piret secta machometi.

Scd̄s punct⁹ est de successorib⁹ machometi calipbis egyptō orietali et mira occidentali

Terci⁹ pūctus est de diuersitate gentiū q̄ legem machometi suscipere noluerunt.

Quart⁹ pūct⁹ est de diuersitate paganoꝝ q̄ in aliqbus imitāt sarracenos et i alijs differūt

[O]Ctaua ꝯsideratio tractat de bello sarracēoꝝ ꝑ argumēta ꝯ fidei fortaliciū et faciunt i numero decem argumenta:

Primum argumentum contendit ꝙ illi qui vocātur xpiani non sunt xpiani vbi multipliciter ostenditur irrationabilitas dicti huius

Scd̄m argumētū ꝯtēdit cōtra xpi ꝯceptionē ꝑ spm̄sanctū ꝙ spūssanctus non sit tercia in trinitate ꝑsona s; materialis flatus.

Tercium argumentum contendit ꝙ xpus n̄ sit deus cum hoc expsse dixerunt i euāgelio.

Quartum argumētū cōtēdit ꝙ xpi mortē cū asserāt ip̄z imortalē q2 cōceptū d̄ dei flamie

Quintum argumētum contendit contra trinitatē ꝑsonaꝝ q̄ m̄ ꝓbat ex vbis alchorani.

Sextum argumētum cōtendit contra beatitudinem eternā i dei visione cū ipi illā ponāt i corpale refectione cibi et potus vbi latissime iprobat hec bestialis beatitudo.

Septimum argumentum contendit contra mrimonium vnius vxoris tātum.

Octauum argumentum contendit cōtra baptismum quo ad ablutionem iteriorem.

Nonum argumentum contendit contra venerationem ymaginum.

Decimū argumētū cōtēdit ꝙ lex mosayca et lex euāgelica sūt corrupte ꝑ iudeos et xpianos et ꝙ nihil vitatis est i lege nisi q̄d ē i alchorano vbi altissime ꝓbat iste error.

[N]Ona consideratō tractat de bell' et triūphis sarracēoꝝ et xpianoꝝ ꝑ arma corpalia a tpe machometi vsq; ad pn̄s tp̄s et enūerāt xlvij. bella et pmittit cā q̄re de⁹ pmittit ppl'm sarracenoꝝ et aiatio pricipum xpianorum ad bella contra eos.

Primo bello vicūt sarraceni. fugato theodoro et auferꝫ tributū romanoꝝ:

Scd̄o bello vicūt sarraceni et auferꝫ obediētia ipatoris romanoꝝ in affrica.

Tercio bello vicūt xpiani et rex sarracenoꝝ captiuatur.

Quarto bello vicūt sarracēi et trāsferꝫ lignū sancte crucis a ihrl'm in cōstātinopolim.

Quito bello vincunt sarraceni et capitur ciuitas Syracusana:

Sexto bello vincūt sarraceni et fugit ipator romanorum licet bonus et iustus.

Septimo bello vicūt sarraceni et pdiꝫ totaliter nomen xpianorum in affrica.

Octauo bello vincūt xpiani et sarraceni efficiuntur tributarij.

Nono bello vicūt xpiani et cremantur naues sarracenorum sub regi baiula.

Decimo bello vincūt xpiani multis militibus sarracenorum occiꝫ in syria.

Undecio bello vincūt sarraceni in hyspania et occiditur cōsobrinus regis roderici.

Duodecio bello vicūt sarracēi et pdiꝫ hyspania sub rege roderico vltio rege gothorū.

Deciotercio bello vicūt xpiāi i aqtanea et pimiꝫ aldraman⁹ cū. ccclxxv. milib⁹ sarracēoꝝ

Decioquarto bello vicūt xpiani et capiꝫ ciuitas āmoneñ. de ptāte sarracenorum.

Decioquinto bello vicūt xpiani pēptis duob⁹ regib⁹ sarracenoꝝ et capiꝫ narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Deciosexto bello vicūt xpiani et icipiꝫ recuꝑatō hyspanie cū mirabilib⁹ dei occiꝫ plusꝙ lxx. milibus sarracenoꝝ prope orientū.

Decimoseptio bello vicūt xpiani in aqtāea et pimūꝫ. ccclxxv. milia sarracenoꝝ.

Decimooctauo bello vincūt xpiani pēpta innumerabili multitudine sarracenoꝝ et destructis tribus milibus nauib⁹ quinq; solū exceptis liberaꝫ cōstātinopolitana ciuitas:

Decimonono bello vincūt xpiani in aqtāea et pimitur rex sāma corduben. cum suis.

Uicesio bello vicūt xpiani et pimiꝫ abderamē dux saracēoꝝ i aqtāea a krolo marcello

Uicesimoprio bello vicūt sarracēi fugato endone duce frācoꝝ et pēpta mltitudine xpianorum in francia.

Uicesimoscd̄o bello vincūt xpiani et fugaꝫ secundus endo dux in francia.

Uicesimotercio bello vincūt xpiani et pimitur pdictus aderamē in francia cū multitudine sarracenoꝝ ꝑ karolū marcellū.

Uicesimoquarto bello vincūt xpiani et fugatur rex abdemelich corduben. ꝑ frācos pēpta multitudine sarracenoꝝ.

Uicesimoqnto bello vincūt xpiani in regno castelle et occidiꝫ teban rex corduben. et oēs [s]arraceni qui cū eo venerant.

Uicesimo sexto bello vincūt xpiani et claret rex alfonsus catholicus:
Uicesimo septio bello vincūt xpiani fugato meapb rege cordubeñ. et pimunt. liij. milia sarracenorū sub rege fruela:
Uicesimo octauo bello vicūt xpiani et capit galiana ac efficit xpiana p karolū magnuz
Uicesimonono bello vicūt xpiāi pēpt plu rib⁹ regib⁹ sarracenorū ac plurib⁹ ciuib⁹ cap-tis p karolū francorū regem.
Tricesimo bello vicūt xpiani et pimunt. lx. milia sarracenorū p regē alfonsum castum.
Xxxi. bello vicūt sarraceni et portāt sarrace-norū terrā a morbano vsq ad citatē cordu-beñ. p mesqta sarracenorū cōstruenda.
Xxxij. bello vicūt xpiani et capit narbimo na a karolo magno.
Xxxiij. bello vicūt xpiani et pimit exercitus magn⁹ sarracēor duces sb rege alfōso casto.
Xxxiiij. bello vicūt xpiani et pimit ozes rex merıde per regem alfonsum.
Xxxv. bello vicūt xpiani et occidit rex bada yos per regem alfonsum castū.
Xxxvi. bello vicūt xpiani et pimūt vltra. xij. milia sarracenorū p regē alfonsū castū
Xxxvij. bello vincūt xpiani et pimit pditor machomet⁹ et castrū sācte xpīne capit per re gem alfonsum castum.
Xxxviij. bello vicūt xpiani et capitur iteruz ciuitas barchinonie.
Xxxix. bello vicūt xpiani sub rege ramiro oc cisis. lxx. milib⁹ sarracenorū et declarat se be at⁹ Jacob⁹ custodē hyspanie.
Xl. bello vicūt xpiani. lxx. nauib⁹ paganor igne solutis i galecia p regē ramirū.
Xli. bello vicūt xpiani occisa plima sarrace-norū multitudine sub rege ordonio.
Xlij. bello vicūt xpiani captis duob⁹ ducib⁹ sarracenorū i puicia et frācia.
Xliij. bello vicūt xpiani pēptis inumerabi-lib⁹ sarracēis et capit toria a rege ordonio.
Xliiij. bello vicūt xpiani occiso rege corie sar raceno et capitur a rege ordonio.
Xlv. bello vicūt xpiani et capit ciuitas sal-mantina a rege ordonio.
Xlvi. bello vicūt sarraceni et occidūt ppe to letū octo milia xpianorū.
Xlvij. bello vicūt sarraceni et capit roma ac magna ps tussie a soldāo babylōie duastat
Xlviij. bello vicūt xpiani et expellūt a roma et tussia sarraceni.
Xlix. bello vicūt xpiani occisa sarracenoruz magna multitudine et edificat eccl'ia sancti Jacobi ex lapidib⁹ p regē alfonsum magnū
L. bello vicūt xpiani pēptis pluribus sarra cenis p regē alfonsū magnum.
Li. bello vicūt xpiani sub bernardo delcor-pio et capit balbastrū et alia loca i aragōia
Lij. bello vicūt xpiani sub rege alfōso mag et liberat coymbra ab obsidione sarracenoz
Liij. bello vincunt xpiani sub rege alfonso magno et edificatur castrum magnū de gor don pro tuitione patrie.
Liiij. bello vincunt xpiani per regē alfonsuz magnū in senectute sua.
Lv. bello vicūt xpiani p regē gersiam capto ayolas rege sarracenorum.
Lvi. bello vicūt xpiani sub rege ordonio se-cūdo et capitur ciuitas rogel.
Lvij. bello vicūt xpiani sub rege ordonio se cūdo et capta calauera igmb⁹ cremat.
Lviij. bello vicūt xpiani p regē ordoniū se-cūdū et capit castrū albanie.
Lix. bello vicūt xpiani p regē ramirū scdm occis. lxxx. milibus sarracenorū et captiua-to rege Sesar augustano pditore.
Lx. bello vicūt xpiani sub rege ramiro secun do pēpta multitudie sarracenorū sup castrū de cala treba.
Lxi. bello vicūt xpiani et capit castrū de ca-rato p comitē fernādū gūdisalui.
Lxij. bello vicūt xpiani et fugat almāsor cū xij. legiōib⁹ bellatorū per comitē fernādum gundisalui. cū. ccc. eqtib⁹ ex reuelatōne sibi facta per monachum pelagium.
Lxiij. bello vincunt xpiani per comitē fernā dū gundisalui trucidans captiuansq pluri-mis sarracenis.
Lxiiij. bello vincūt xpiani p comitē fernan dū gundisalui et fugat scdo almāsor pēpta inumerabili multitudie sarracenorum
Lxv. bello vicūt xpiani et pugnat āgel⁹ dñi p milite missas audiente cū deuotione:
Lxvi. bello vincunt xpiani percussis sarra-cenis grauissima infirmitate meritis apo-stoli Jacobi.
Lxvij. bello vicūt xpiani p regē beriūdo et itez a sarracēis vicūt i eodē bello p almāsor
Lxviij. bello vincunt sarraceni et capit citas legioneñ. per almansor:
Lxix. bello vincūt sarraceni et occidūt pdito re septem infantes de lara.

Lxx.bello vicũt sarraceni et cōburit̃ ciuitas sancti iacobi ab almāsor et ōducūt̃ cāpane ad mesquitam cordubeñ. p lāpadibus
Lxxi.bello vicũt xpiani pēptis multitudine sarracenorũ p comitē castelle garsiā fernādi
Lxxij.bello vicũt xpiani mortuo almāsor ac pēptis innūerabilib' sarracenis p regē beriūdo
Lxxiij.bello vicũt sarraceni et capit̃ ciuitas abulen. moriturq̃ i carcerib' comes garsias fernādi
Lxxiiij.bello vicũt xpiani p regē alfōsũ qn'tũ et vīdicat̃ mors comitis garsie fernādi.
Lxxv.bello vicũt xpiani et liberat̃ pāpilōa a mānib' sarracenorũ istituit̃ et prim' rex castelle et iūguntur duo regna castelle et legionis
Lxxvi.bello vicũt xpiani et capiūt̃ qnq̃ reges sarracenorũ p rodericũ de viuar et quō recepit beatũ lazarũ sub specie leprosi
Lxxvij.bello vicũt xpiani et occidit̃ alymaymon rex sarracenorũ p regē garsiā nauarre.
Lxxviij.bello vincunt xpiani pēptis plurimis sarracenis p rodericũ de viuar.
Lxxix.bello vincunt christiani per regē fernādũ magnũ et capitur viseũ.
Lxxx.bello vicũt christiāi et capit̃ lamegũ et plura alia loca p regem fernādũ magnum
Lxxxi.bello vicũt xpiani et post. vij. annos capit̃ conubra p regē fernādũ magnũ aperiente sancto iacobo portas ciuitatis
Lxxxij.bello vicũt xpiani et capiūt̃ ac ōstruuntur plurima loca p regē fernādũ magnũ et efficitur tributarius rex toleti.
Lxxxiij.bello vicũt christiāi p regē fernādũ magnũ et effic̃it̃ tributari' rex hyspalen. ac ōfert̃ corp' beati Isidori i ciuitatē legionen.
Lxxxiiij.bello vicũt christiani p regē fernādũ magnũ et subiugat̃ celtiberia et carpētāia ac liberat̃ hispāia a subiectiōe iperatorũ romanorũ
Lxxxv.bello vicũt christiāi et efficit̃ tributari' rex cesaraugustan' p regē sanciũ castelle et quō pditione p vellido dolpho occidit̃ rex iste sancius secundus rex castelle
Lxxxvi.bello vincũt christiani p regē alfōsum sextum et ostenditur confirmatio iuramenti in libertate
Lxxxvij.bello vincũt christiani et efficiũtur tributarij omnes sarraceni hyspanie per regē alfonsum sextum.
Lxxxviij.bello vincũt christiani et imponit̃ nomen roderico de viuar cum cāpeatore.
Lxxxix.bello vincũt christiani et capiūt̃ septē milia sarracenorũ p Cid cāpeatorē et quō per inuidiā expellitur a regno.
Xc.bello vincunt christiani et capitur alcaçar per Cyd cāpeatorem.
Xci.bello vicũt christiani fugatis et vulneratis duob' regib' p Cid cāpeatorem.
Xcij.bello vicũt xpiāi et fugat̃ rex denie ac comes cromani capit̃ p Cid cāpeatorem.
Xciij.bello vincũt christiāi et fugatur iterũ rex denie p Cid cāpeatorem.
Xciiij.bello vicũt christiani et capitur castrũ de rudela per Cid cāpeatorē q̃ obtinuit priuilegia magna p nobilib' et ciuib' castelle.
Xcv.bello vicũt christiani et fugat̃ rex denie et capit̃ rex aragonũ p Cid cāpeatorem.
Xcvi.bello vicũt christiani et capitur toletũ ac plurima loca per regē alfonsum sextũ.
Xcvij.bello vicũt christiani cruce signati trāseuntes in terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et laudicia.
Xcviij.bello vincũt christiani et capitur anthiochia.
Xcix.bello vicũt christiani et fugat̃ corbora n' cũ exercitu suo. antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.
C.bello vicũt christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta iherusalem.
Ci.bello vincũt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorũ.
Cij.bello vicũt sarraceni i hyspāia et occiditur i fās sanci' alfonsi pditur ꝯcha et plurima alia loca et destruũtur oīa balnea regni.
Ciij.bello vicũt christiani sub pricipe godofrido de bulon et capiūt̃ plurime ciuitates
Ciiij.bello vincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratī diuiditur proditor sarracenus qui regem hyspalen. interfecerat per regem alfonsum sextum.
Cv.bello vicũt sarraceni sub yncaf rege marrochiorũ et vulnerat̃ rex alfonsus sextus.
Cvi.bello vicũt christiani p regē alfonsum sextũ destructa sarracenorũ terra
Cvij.bello vicũt christiani et capit̃ ciuitas nobilis valencie p Cid cāpeatorem
Cviij.bello vicũt christiani fugato et vulnerato rege hyspalen. ac pēptis q̃si .xxx. milibus sarracenorũ p Cid cāpeatorem.
Cix.bello vincunt christiani fugato et vulnerato ymes myramamolim ac peremptis. xl. et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid campeatorem.

Cx. bello vincũt xp̄iani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratis cũ alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.
Cxi. bello vincunt xp̄iani fugato rege bucar cũ alijs. xxxvi. regibus viginti eorũ interfe/ctis per Cid cãpeatorẽ nõ viuũ sed mortuũ
Cxij. bello vincũt sarraceni et occidit̃ rex alfonsus arragonie q̄ spoliauit ecclesias.
Cxiij. bello vincũt xp̄iani cruce signati et capitur ciuitas vlixbona.
Cxiiij. bello vicũt xp̄iãi et capit̃ ciuitas baecie p ĩpatorẽ hyspanie alfonsum septimum
Cxv. bello vicũt xp̄iani et capitur ciuitas almerie p ĩperatorem alfonsum septimum
Cxvi. bello vicũt xp̄iani trucidatis plurimis sarracẽis et liberat̃ ciuitas rodericĩ ab obsi/dione sarracenorũ p regẽ fernãdũ legionis.
Cxvij. bello vincunt sarraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.
Cxviij. bello vincũt sarraceni et pditur ciuitas sctã ihrl'm et plures alie ciuitates et loca
Cxix. bello vincũt xp̄iani cruce signati et efficit̃ secũdũ passagiũ ad terrã sanctã sine cõsecutione finis capitur tñ ciuitas acon.
Cxx. bello vicũt xp̄iani et capitur ciuitas damiata pẽptis. lxxx. milibus sarracenorum.
Cxxi. bello vicũt xp̄iani pẽptis. cc. milib' sarracẽoꝝ p regẽ alfõsũ octauũ ĩ nãib' tholose
Cxxij. bello vicũt xp̄iani et capit̃ regnũ maioritarũ per regem Jacobũ aragonie.
Cxxiij. bello vincunt xp̄iani et capit̃ ciuitas valẽcie p regẽ iacobũ aragonie.
Cxxiiij. bello vicũt sarraceni vastatis plu/ribus prouincijs.
Cxxv. bello vicũt xp̄iani cruce signati et ca/pit̃ ciuitas damiata p regẽ frãcoꝝ ludouicũ
Cxxvi. bello vincũt sarraceni et captiuat̃ rex frãcoꝝ ludouicus cũ fratrib' suis.
Cxxvij. bello vincũt xp̄iani cruce signati et fugãtur sarraceni et tyrãni de pr̃onio ecclesie
Cxxviij bello vincũt xp̄iani et capit̃ ciuitas murciẽ. p regẽ Jacobũ arragonie.
Cxxix. bello vicũt xp̄iani occisa m'ltitudine saracẽoꝝ p ĩfãtẽ alfõsũ filiũ regis fernãdi scd̃i
Cxxx. bello vincunt sarraceni et capitur antiochia p soldanũ babilonie.
Cxxxi. bello vincunt xp̄iani et capitur vbe/da per regẽ fernandum secundum.
Cxxxij. bello vicũt xp̄iani et capit̃ carthago et efficit̃ tributari' rex Tunicij regno frãcorũ
Cxxxiij. bello vicũt xp̄iani et capit̃ ciitas cordubẽ. et plura alia loca p regẽ fernãdũ scd̃z et remittũt̃ cãpane ad sanctum Jacobũ:
Cxxxiiij. bello vincunt sarraceni et perditur trypolis ciuitas.
Cxxxv. bello vicunt xp̄iani et capitur ciuitas hyspalẽ. per regem fernãdum secundũ.
Cxxxvi. bello vincũt xp̄iani et capiũtur plura loca per regẽ alfonsum nonum.
Cxxxvij. bello vincũt sarraceni et occidit̃ don' ramir' p abenyncat regem vltramarinum
Cxxxviij. bello vincũt sarraceni et occiditur infans saucius archiep̄s toletanus.
Cxxxix. bello vicũt sarracẽi et pdit̃ ciitas acõ
Cxl. bello vincũt xp̄iani et capitur insula rodi ac destruit̃ ordo tẽplariorum.
Cxli. bello vicũt xp̄iani et occis plurimis sarracenis capiũt̃ cãbil et albana p ĩfãtẽ petrũ
Cxlij. bello vicũt xp̄iani fugato rege granate et p l'ib' ces sarracẽis p dñz iohãnẽ mãuel
Cxliij. bello vincũt xp̄iani et soluit̃ classis sarracenoꝝ p alfõsũ infra ad mirãdũ maris
Cxliiij. bello vicũt xp̄iani et occiditur infãs picato cũ multitudine sarracenorum.
Cxlv. bello vincũt sarraceni et occiditur al/fonsus infra admirandus maris:
Cxlvi. bello vicũt xp̄iani cesa ĩnnũero multitudĩe sarracenoꝝ et fugatis regib' benamarini tunicis et bugie per regẽ alfonsum nonũ
Cxlvij. bello vincũt xp̄iani et soluitur classis magna sarracenorũ sub rege alfonso quarto
Cxlviij. bello vincũt xp̄iani et capitur aliezira per regem alfonsum quartum.
Cxlix. bello vicũt sarraceni et pdit̃ aliezira.
Cl. bello vicũt xp̄iãi et soluit̃ class' saracẽoꝝ
Cli. bello vincũt sarraceni et perditur vtrera et machena.
Clij. bello vicũt xp̄iani perẽptis duob' milibus sarracenorũ sub rege henrico tercio.
Cliij. bello vicũt xp̄iani et capitur cepta per regem Johãnem portugalie.
Cliiij. bello vicũt xp̄iani et capitur antequera per infantem fernandũ.
Clv. bello vicũt xp̄iani et fugãt̃ sarracẽi per regẽ Johãnẽ scd̃z occis pluribus sarracẽis
Clvi. bello vicunt sarraceni et perduntur ci/uitates pera et cõstantinopolis et de tribus mirabilibus que precesserunt.
Clvij. bello vincunt xp̄iani cruce signati fu/gato turcho et cesis. lxxx. milibus turchorũ per Johannem vaynoda orante deuotissi/me p̄re f̃re Johãne de capistrão ordis mio/

rū nomē ihū deuotissime īuocante.
Cxviij. bello vicūt xpiani et capit alcacer ȝa gneri affrica p regem alfonsum portugalie.
Decima cōsideratio tractat de possessio ne terre sancte per sarracenos que duo bus explicatur punctis.
Primꝰ est quare sarraceni tenēt terrā sanctā vbi tres rationes assignātur.
Scđs pūctꝰ ē ꝙ nlla ē terra ex pte xpianorū aptior ad terrā sāctā expugnādā ꝙ hyspāia
Undecia cōsideratio tractat de his ad q̄ cōpelli debēt sarraceni viuētes inter nos de iure et exordinatione regni.
Duodecia et vltia ɔsideratō tractat ď fi ne legis sarraceoꝝ et ď coꝝ ppetua ser tute sb iugo xpiāoꝝ q̄ q̄tuor passibꝰ ptrāsit.
Primꝰ passꝰ ē ď castigatōe finali fiēda p sar racenos in populo xpianorum.
Secūdꝰ passus est de cessatōe legis sara
Terciꝰ passꝰ ē de tpe quo lex machometi e. eius domin iū debet cessare.
Quartus passꝰ est de ppetua seruitute sarra cenorū sub iugo xpianorū
In quinto libro qui est de bello demo num contra fidei fortalicium. xij. sunt cō siderationes.
Prima cōsideratio ē et tractat quatuor punctis.
Primus pūctus est an sint demones i mū do et que sunt noia eorum.
Scđs pūctus est de q̄ditate ďmonū quid. s. sunt demones.
Tercius punctus est de nobilitate demonū
Quartꝰ pūctus est de natura demonum.
Secūda ɔsideratō tractat de scīa demo nū q̄ tribꝰ explicatꝰ pūctis.
Primꝰ ē de scīa demonū añ casū et pꝰ casuȝ vbi ēt declaratꝰ an habuerit notīcā pphiarū aduētꝰ xpi et an cognoscāt cogitatōes nrās.
Secūdus pūctus ē ꝙ artes magice exercentꝰ scīa demonū et an aliquo casu sine peccato possint exerceri.
Terciꝰ pūctꝰ ē ꝙ ars notaria ē illicita et nllā scīa infusa pōt haberi a demonibus.
Tercia ɔsideratō tractat de bello demo nū i celo et q̄ñ añ casū eoꝝ de celo fu it mora septē dieꝝ et quō q̄nq3 peccā cōmisit lucifer in celo et de nūero cadētiū et remanē tiū āgeloꝝ ac de nūero saluādorū.
Quarta ɔsideratō tractat ď hitatōe ďmo nū post casū et an vbicūq3 sint demo nes punientur igne materiali
Quinta ɔsideratio tractat de ptāte de monū et de eorū ɔsidentijs siue princi patu et q̄ gens est in mūdo sup quā dyabo lus habet maiorem ptātem.
Sexta cōsideratō tractat. ď be lo ďmonū cōtra genꝰ humanū postq̄ ceciderūt ď celo vsq3 ad aduentū xpi.
Septima ɔsideratio tractat. de pditōne dominij demonum per iusticiā in ad uentu xpi.
Octaua ɔsideratio tractat de ppꝛietati bus et malicia demonum
Nona cōsideratio tractat de bello ďmo nū post aduētū xpi vsq3 ad diē iudicij
Decima ɔsideratō tractat de diuersitate demonū et si pñt hri spūs familiares q̄ decē explicabitur differentijs.
Prima dfīa ꝙ fata que videntur ab homi nibus nō sunt mulieres sed demones.
Scđa dfīa ꝙ illi dicūtꝰ vulgariter trasgo vel duende casa sunt demones.
Tercia dfīa ꝙ inueniūtꝰ sucubi et incubi ge nerātes hoies q̄ n̄ sūt filij demonū s3 hoīmꝰ
Quarta dfīa est de demonibꝰ q̄ videntꝰ face re prelia.
Quinta dfīa ē de demonibꝰ q̄ in hūana for ma apparēt comedētes et bibentes
Sexta dfīa ē de demōibꝰ qui in somnijs ap parent terrentes homines.
Septia dfīa demonū ē eoꝝ q̄ generātꝰ ex piū ctōe viri et mulieris vl ex odore seu ex radijs planetarum.
Octaua dfīa ē eoꝝ q̄ i spē masculi vl femine apparent.
Nona dfīa ē eoꝝ q̄ dicūtꝰ mūdi vel imundi
Decia dfīa ē eorū qui illudūt femias q̄ hru xe vel xurgine vulgariter nūcupātꝰ.
Secūdū principale tractat de spūtibꝰ famili aribus.
Undecia ɔsideratō tractat de q̄litate corpo rū i q̄bꝰ demōes apparēt et si pñt hūana cor pora vel aīas sbintrare q̄ tribꝰ explicatꝰ pūctꝭ
Primꝰ pūctꝰ ē de qualitate et figuris corpoꝝ in quibus demones apparent.
Scđs pūctus est de subintractōe demonū i corpibꝰ obsessorū et quō nullꝰ hō viuus nec mortuꝰ āmbulat i alio hoie sicut dyabolus.
Terciꝰ pūctus est ꝙ demōes nō pñt essentiaȝ aīe itrare q̄ ē essētie aīe illabi nec ppꝛie ma las cogitationes imittere.

Duodecima consideratio tractat quo si ne debet terminari bellum demonum que tribus mensurabitur passibus.
Primus pass⁹ ē quare demones sūt ī mūdo
Secūd⁹ passus ē de cessatōe principatus et belli demonū contra genus humanum.
Terci⁹ passus ē de retrusione perpetua demonum in inferno.

Explicit tabula.

Decimū mirabile accidit in ciuitate segobieñ. Anno dñi. M.cccc.lv. regnāte domino Johanne in tenera etate subtutrice matre sua dña katherina castelle regina. Tūc iude⁹ quidā medic⁹ emit sacratissimū corpus xpi a quodā cupido sacrista eccl'ie sancti facūdi eiusdē ciuitatis. Judeus ergo ille sacramētū illud accipiens et suis imūdis manibus ptractās ad synagogā cū alijs suis cōplicibus perduxerunt et in bulientē aquā sepe pijcientes ī altū eleuabatur ante oculos eorū. Qui miraculum manifestū cognoscētes et timētes dānū qd eis euenire posset si hoc ad aures xpianorū puenirct. Aliqui eorū cōsilio habito corpus dñicū accipientes et panno certo inuoluentes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte crucis ordis predicatorū eiusdē ciuitatis et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrantes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie predictum sacramentum deduxit. et habito cōsilio qd de ista hostia cōsecrata facerent. post multa vocat⁹ est vn⁹ infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebatur spinarcio et traditū est sibi. corp⁹ dominicū q deuote recipiēs p⁹ dīe terciū defunctus est. Prior aūt predictus stimulat⁹ cōscīa tū ne tm miraculū occultaret. tū etiā ne tātū crimen iudeorū maneret ipunitū. Epo predicte ciuitatis qui dicebat dominus Johānes de oterdesillas reuelauit viro vtiqz strēnuo ac zelatore fidei catholice et qr ptūc in eadem ciuitate erat supradicta regina reuelatū est per eosdē eadē. Facta ergo diligenti inquisitione in casu pdicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerūt in emptōe pdicti sacramēti inter quos fuit vn⁹ qui dicebatur don mayr qui fuerat medic⁹ regis henrici patris supradicti regis Johannis. h' tormentis expositus non solum supradicta cū alijs concessit sed et declarauit quomodo ipse occiderat regē henricū ppter que ipse et alij fuerūt per ciuitatē arrastrati et finaliter mēbrati diuisi. Synagoga vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatus corpus xpi vbi oī anno tota ciuitas ī memoriā supra dicti miraculi in die corporis xpi cū soleni pcessiōe cōuenit et fit ibi sermo ad populū. Et qr predictus eps nimiū sollicitabat hāc causaz vt amplius inquirit cogitans qr maiora mala essent occulta inter iudeos timentes iudei de regi corrupuerūt pecunia dapiferū pdicti epi vt cū veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadā cū tempus esset prandendi et coquinarius falsamentum faceret p dño ingressus est coquinā et eijciens coquinariū a coquina et mittens cum sceleriter p re aliqua ipse subito pieciit venenū in vase vbi falsamentum parabat et recessit ad mensam dñi pparādā. Cūqz coquinari⁹ rediret et vellet pficere pdictū falsamētū. casu reuoluens illud in vase. aliq gutte salientes et vna de manibus eius ceciderunt. et subito vbi ceciderūt facte sūt pustule qdā iflate dolorissime et venenose. Mirat⁹ aūt vēit ad epm clamās q null⁹ comederet aliquid de his que parata erāt in coquina qr credebat q oīa erāt venenata. Fit ergo statim diligēs inqsitio et suspicatū ē super dapifero illo qr taliter coqnariū eiecerat a coqna Et exposit⁹ tormētis pfess⁹ ē et nō negauit quare curie seculari tradit⁹ ī qtuor ptes fuit diuis⁹ et multi iudei mortui ac alij a pdicta ciuitate fugerūt. Hec sepe a plurib⁹ audiui sed spāliter mihi narrauit reuerēd⁹ mgr martin⁹ cordubeñ. ordinis sancti aug⁹. q asseruit q sic narrauerat sibi realr accidisse frater Johēs de canaleyas ordis pdicatorū q pñs fuit cū iudei apportauerūt corpus dñi cū predicto priori et cum supradicta omnia acciderūt.

Secūdū mirabile accidit circa ānum dñi. ccccxlij. ipante theodosio archadij filio q fuit. xlv. romāoz ipator et sedēte ī cathedra petri. Sixto papa tercō tūc ī terra dyabol⁹ appuit iudo ī spē moysi pmittēs pducere eos p mare sicco pede ad terrā pmissiōis Cūqz dyabol⁹ prim⁹ igrederet et videret ab excētib⁹ ī littore sup vndas icedere secuti sunt eū iudei qb⁹ subito dyabol⁹ disparuit multiqz iudei submersi sunt et de his qui euaserunt aliqui fuerunt ad fidem conuersi etc.

¶ Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotantur et mittitur querela ante tronum maiestatis dei et ponitur intencio scribētis

Turris fortitudinis a facie inimici. Tu es dn̄e deus meus: q̄ facis magna et iscrutabilia et mirabilia quorū non est numerus. Tu extēdisti celos sol⁹ et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pēnas ventorū: Tu fecisti arcturū et oriones et interiora austri. Tu es celsior celo: ꝓfundior inferno: lōgior terra. et latior mari. Tu es in cuius manu est aīa omis viuentis et spiritus vniuerse carnis: Tu auris verba diiudicas: et faucis cōmedentis saporem: Tu es qui cognoscis decipientē. et euȝ qui decipit. Tu adducas malos cōsiliarios in stultū finem. et iudices in stuporē. Tu balteū regū dissoluis et precingis fune renes eorū. Tu ducas sacerdotes eorū inglorios et optimates supplantas. Tu cōmutas labium veraciū et doctrinaȝ senū auferes. Tu es dn̄e qui effundis despectionē sup principes et eos qui oppressi fuerāt releuas. Tu releuas profunda de tenebris. et producis in lucē vmbrā mortis. Tu es dn̄e qui multiplicas gentes et perdis eas. et subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor pricipū populi terre. et decipis eos vt frustra icedāt per inuiū. Tu facis eos palpare quasi in tenebris. et nō in luce. et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es oipotens. Tu solus omne bonū. Tu solus omni sciēs. Tu sol⁹ nosti corda filiorum hoim. Tu solus tēpora cōprehēdis. Tu solus es vbiq; p̄sens: Tu solus creas res de nihilo. Tu solus in instāti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moueri. Tu solus ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus volūtatē homis cogere potes. Tu solus potes essencie anime illabi. Tu solus potes peccā dimittere. Tu solus potes graciā infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus seruare. Tu es corā quo nudus ē infernus et nullū est operimentū perditioni. Tu extendis aquilonē super vacuū. et appendis terrā sup nihilum Tu ligas aquas in nubibus vt non erūpāt pariter deorsū. Tu detines vultū solij tui et expādis super illud nebulā tuā. Tu dn̄e terminū circundedisti aquis vsq; dū finiatur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi contremiscūt et pauēt. Tu es i cui⁹ fortitudine maria cōgregata sunt repente. et prudēcia tua percussit superbū Tu es cuius spiritus celos ornauit. et obstetricāte manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie. et effundis ymbres ad instar gurgitū qui de nubibus fluūt qui pretexūt cuncta de super. Tu si volueris extēdere nubes quasi tentoriū tuū; et fulgurari lumine tuo de super quoq; cardines maris operies Tu das escā omnibus mortalibus. Tu dn̄e in manibus tuis abscōdis lucē. et precipis ei vt rursus adueniat annūciās de eo amico tuo q̄ possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu sup oms celos cōsideras et lumen tuū super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre et eius mēsuras. Tu tetēdisti super eā lineam et bases eius cōsolidasti. Tu es quē laudent astra matutina. et anteq̄ iubilāt filij dei. Tu ꝯclusisti hostijs mare circūdans illud terminis tuis. posuisti vectē et hostia. et dixisti huc vsq; venies et nō ꝓcedes amplius. et hoc cōfringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti aurore locū suū. Tu fecisti aurorā et solē. Tu cōcussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfundum maris et in nouissimis abissi deambulasti. Tu es cui apte sunt porte mōtis et hostia tenebrosa vidisti Tu dn̄e ꝯsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux et tenebrarū quis sit locus. vt ducas vnumquodq; ad terminos suos. et intelligas semitas dom⁹ eius. Tu scis qn̄ nascituri sunt homies et numerū dierum eor nosti. Tu ingressus es thesauros niuis. et thesauros grādinis aspexisti. que preparasti in tp̄s hostis i die pugne et belli Tu scis p̄ quā viā spergit lux et diuidit est⁹ super terrā. Tu dn̄e dedisti vehemētissimo ymbri cursum et viā sonātis tonitrui vt plueret super terrā absq; homine in deserto. vbi nullus mortalium cōmorat vt impleret inviā et desolatā. ꝓduceretq; herbas virētes. Tu es pluuie pater. Tu genis stillas roris

a te egredit̃ glacies et genuisti gelu de celo.
Tu induras aquas i similitudinẽ lapidis:
et superficiẽ abissi cõstringis. Tu es qui con
iungere potes micãtes stellas pliades. et gi
rum arcturi potes dissipare. Tu pducis lu
ciferũ in tpe suo et vesperũ super filios terre
cõsurgere facis. Tu nosti ordinẽ celi et po/
nes rõem ei⁹ in terra. Tu numeras multitu
dinẽ stellarũ et oibus eis noia vocas. Tu
dimẽsus es altitudinẽ celi: latitudineꝫ terre
et profundũ abissi. Tu dñe dinumeras are
nã maris et pluuie guttas et dies seculi Tu
immittis fulgura et vadũt et reuertentia di/
cunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus
hois sapientiã. Tu dedisti gallo intelligen
tiam: Tu enarras celoꝝ rõem et concentum
celi dormire fecisti. qñ fundebas puluerem
in terra et glebas cõpingebas: Tu es dñe q̃
mensus es pugillo aquas: et celos palmo
ponderas. Tu appẽdis tribus digitis mo
lem terre et libras in põdere mõtes et colles
in statera. Tu fecisti celũ et terrã cũ omni or
natu eorũ. Tu oia in numero põdere et mẽ/
sura disposuisti. Tu es quẽ celũ et celi celoꝝ
capere nequiunt. Tu es omipotens sup oia
opera tua terribilis dñs et magnus vehe/
menter et mirabilis potentia tua. quia si for
titudo querit̃ robustissimus es. Tu dñe si
subuerteris oĩa vel in vnum coartaueris a
nullo contradiceris nec quis dicere poterit
cur ita facis. Tu si destruxeris nemo est qui
edificet: si incluseris homiem nemo est qui
aperiat. Tu dñe si cõtinueris aquas omia
siccabunt̃. et si emiseris eas subuertẽt terrã.
Tu es dñe apud quẽ est fortitudo cuius ire
resistere nemo põt. et sub quo curuantur qui
portãt orbeꝫ. Tu es cui milia milio assistũt
angeloꝝ. et decies centena milia ministrãt.
Tu es ante cuius ꝯspectũ centũ. xliiij. milia
sunt cithariʒãtes in citharis suis. Tu es ãte
cuius thronũ turba magna quã dinumera/
re nemo potest grãs agit. Tu vite et mortis
habes potestatẽ Tu es dñe quẽ laudat ois
milicia celestis exercitus et omnis creatura
Tu es maior omni laude. Tu es dñe cuius
immensa est et inuestigabilis misericordia
promissionis tue. qm̃ tu dñe altissimus sup
omnem terrã longaminis et multũ miseri/
cors et penitẽs sup malicias hoim Tu vis
oñs homines saluos fieri. et in agnitioneꝫ
veritatis venire. Tu es qui in rebus per teꝫ/
pus ortis summã gratiã fecisti. cuꝫ propter
salutẽ humani generis qꝺ nimia caritate di
lexisti misisti filiũ tuũ vnigenitũ eternaliter
gñatum in plenitudis tpe in maria virgine
humanatũ. quẽ verũ deuꝫ et hoiem cõfite/
mur. factus tibi obediẽs vsqꝫ ad mortẽ cru
cis vt nos redimeret a peccato. Hec ẽ fides
nostra. Hec ꝯsolatio nr̃a. Hec vita nr̃a. Hec
spes beatitudis nostre firmior q̃ celũ et ter/
ra. Sed o altissime deus m̃lti hec ꝯfitent̃ la
hijs quoꝝ cor longe ẽ a te. Alij nitunt̃ euer
tere hãc veritatẽ et verbis et factis quoꝝ qui
dã sunt heretici et peruersi xp̄iani. Alij sunt
iudei. Alij sarraceni. Alij vero dyaboli. De
errore hereticoꝝ nullus ẽ q̃ inq̃rat. intraue/
runt dñe gregẽ tuum lupi rapaces. q: pauci
sunt pastores multi mercẽnarij. et quia mer
cẽnarij sunt non ẽ eis cura de ouibus tuis
pascẽdis ꝰ tondẽdis: Videt eñ lupos veni
entes et fugiũt. Cadit azina et non ẽ q̃ sub/
leuet perit aia et nõ est q̃ adiuuet. De perfi/
dis iudeis blasphemãtibus nomen tuũ et
inaudita crudelia latẽter facientibus infideli
bus tuis nullus ẽ vt plurimũ qui recogitet
q: munera coꝝ excecauerũt oculos iudicũ.
et presidentium in clero et pp̃lo. ꝰ et absona
sarracenoꝝ viuentiũ inter nos ex interesse p̄
dictoꝝ iudicũ obliuioni data sunt. Predica
tores tui lꝫ pauci clamãt ꝰ ueritate tua au/
ditũ auertũt. et ad fabulas ꝯuertunt̃. Im/
pletũ est dñe verbũ tui predicatoris eximij:
Erit eñ tẽpus cũ sanaꝫ doctrinã non susti/
nebũt. Hec velud q̃daꝫ querelã dñe ex pte
diligentiũ te mitto ante thronũ tuũ et agni
imaculati. Succurre ergo dñe gregi tuo quẽ
precioso sanguine filij tui emisti. Sãguine/
os fontes lacrimaꝝ emittit cor meũ. q: ne/
minẽ video cõsolatorẽ gementiũ. et fere ne
minẽ zelatorẽ tue fidei catholice. spẽaliter i
hac misera hispania. inqua sicut in fine mũ
di sita ẽ sic in ea congregate sunt oñs feces
tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus ẽ hereticus. Ini/
micus iudeus. Inimicus sarracenus. Ini/
micus dyabolus. Cogitaui ergo dñe deus
meus propter gloriã et honorẽ tue sancte fi
dei catholice. et i remissionẽ delictoꝝ meoꝝ
hunc librũ scribere quẽ fortaliciũ fidei noio
meuqꝫ intellectũ tue maiestati cõmendo. et
sic cum splẽdoribus lucis tue illuminare di
gneris. vt illa scribã que tue sint placita vo/
luntati ad cõsolationem fidelium. et pro de

fensione tue sanctissime fidei. In quo qc/
quid benedictū inueniat tibi tribuat a quo
oē bonū ē. Si quid vere min⁹ caute dic/
tum fuerit beniuolū peto correctorē in oīni
bus me submittēs determinacōi ecclesie ca/
tholice tue imaculate spōse. Sumēs in tuo
noie ꝓ fūdamēto nři iexpugnabilis fortali
cij verbū ꝑassūptum. Turris fortitudinis a
facie inimici. ps. lx. Et pmitti figura pugne
in qua fortalitiū qnqꝫ turriū cū ei⁹ ornatu
et armatura describit primo libro. Vercnia
fodiētes siue per inuiū fortaliciū ꝑforātes
describūt secūdo. Iudei vero signati vela
ti et cathenis vinculati describūt tcio. Bel/
lū sarracenorū et xpianorū describit quarto.
Demones vero ab angelis ꝓstrati describū/
unt quinto libro.

Incipit liber prim⁹ in quo cōtinentur tres
consideraciones

Ut detur ordo in presenti
libro quinqꝫ erunt pꝛincipales
libri quasi quinqꝫ turres
fortaliciij fidei iexpugnabi
les. Primus erit de vera
xpi militū armatura et de
fide catholice excellētia. Secūd⁹ erit de bel
lo falsorū xpianorū et hereticoꝝ cōtra eā et
coꝝ astucias. Tercius erit de bello iudeorū.
cōtra eā et eorū crudelitatibus et malicia.
Quart⁹ erit ď bello sarracenorū ꝯtra eādē et
ď eorū et sue legis imūdicia. Quint⁹ erit de
bello dyaboloꝝ cōtra eādē et ď ꝑdicōe do/
minij eorū et miseria. Circa pmū librū tres
erūt pꝛincipales ꝯsideracōnes. Prima erit ď
armatura oīum fideliū in gn̄ali. Scd̄a de
armatura veroꝝ pdicatoꝝ i speciali. Tercia
erit de nobilitate et excellēcia fidei catholice
in particulari.

De armatura omniū fideliū in generali.

Circa primā ꝯsideracōem q̄ est
ď armatura fideliū in generali
hoc est omnes fideles cuiuscūqꝫ stat⁹ ꝯpre/
hendēdo seq̄mur apostolū ad Eph. vlt. c.
Qui spiritu sācto illustrat⁹ docuit qualit fi/
deles debent armari in spirituali bello: Et
ponit sex armoꝝ gn̄a. quorū qnqꝫ sūt ad re
sistendū vnū ad impugnādū scꝫ verbū dei
Prima armatura est studiū ꝯtinēcie. Scd̄a
est virt⁹ iusticie. Tercia est exēpla sanctorū.
Quarta armatura ē scutū fidei. Quīta ē ga
lea spei. Sexta ē gladi⁹ verbi dei. De prima
armatura dicit aplus state succincti lūbos
vestros in veritate hac muniūtur fideles cō/
tra hostē familiarē scꝫ cōtra luxuriā de qua
dr iob. xl. fortitudo ei⁹ in lūbis eius quo
mā i eis est vis generatiuā. Et debēt fideles
vt bn̄ sint mūiti hac armatura accingi zona
quītuplici. Primo debēt accīgi zona pellicea.
q̄ est mortificacio carnis. hac accīcti sūt io/
hānes baptista et helias. Secūdo debēt ac
cingi zona iusticie q̄ est per cinū boni operis
de qua dicit ysa. xi. Erit iusticia cingulū lū
borū ei⁹. Tercīo dn̄t accingi zona fortitudis
vt primis motib⁹ viriliter resistāt de q̄ dicit
pꝛouerbioꝝ vltimo. Accīgit fortitudine lum/
bos suos. Quarto debēt accīgi zona humi
litatis. Hoc ē litheo quo domin⁹ accīct⁹ la/
uit pedes discipuloꝝ suorū. Quīto debēt fi
deles accingi zona vitatis scꝫ euāgelice pro/
missionis. Math. xix. sunt eunuchi qui seca/
strauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. Qui hac quīn
plici zona accīct⁹ fuerit erit vere armatus stu
dio cōtinēcie. De secūda armatura q̄ ē virt⁹
iusticie. subdit. Aplus. c. eodē et induti lori/
ca iusticie. Hac muniūt fideles cōtra hostē
auaricie. de qua dicit ecclesiastici. iiij. nichil
iniqui⁹ q̄ȝ amare pecuniā. Et dicitur lorica
iusticie. qꝛ sicut lorica munit totū corp⁹ sic
iusticia reddēdo vnicuiqꝫ qď suū ē vniuer/
saliter soluit omne quod debet vt null⁹ pos/
sit agere cōtra eā. ysa. lix. Indutus est iusti
cia et lorica. Est enī iusticia in corde i ore et
i ope. In corde ē tripliciter. Primo p amorē
Math. xx. diliges pximū tuū sicut teipsum

Secūdo ē iusticia in corde per cōpassionem
iob.xxx. cōpassiebaf aīa mea paupi. Est ter
tio iusticia ī corde p iniuriarū dimissionem
Math.vi. Si dimiseritis hoīb⁹ peccata eoꝝ
dimittet et vobis pater vester celestis delicta
vr̄a. Est etiā iusticia ī ore tripliciter. Primo
per dulcē correctionē. Eccl'.xix. Corripe pri
mū ātequā cōmineris. Secūdo ē iusticia in
ore per cōsiliū pu(er)biorū.xxvij. vnguēto et
varijs odoribus delectaf cor. et bonis ami
ci cōsilijs aīa dulcoratur. Est tercīō iusticia ī
ore p feruētē orōnē. iacobi vlti. orate pin
uicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in ma
nu idest in ope ēt tripliciter. Prio p donum
pu(er)bioꝝ.xviij. donū hoīs dilatat viam ei⁹
et ante principes spaciū ei facit. Est autem
donū datō irrepenbilis. Scd'o ē iusticia in
manu p mutuū deutero.xxiij. fri tuo absq3
vsura quo indiget ꝯmodab ut bñdicat tibi
domin⁹ de⁹ tu⁹ in oī opere tuo. Tercō ē iu
sticia in manu. i. in opere per auxilium. ad
gal'.v. per caritatē spūs seruite inuicē. Predi
cti nouē grad⁹ iusticie. s. tres in corde. tres in
ore. tres in ope. sunt quasi q̇dā ānulli fortis
simi quib⁹ lorica iusticie ꝯtexitur vt illos ha
bēs merito dicaf armat⁹ lorica iusticie: De
tercia armatura que ē sc̄toꝝ exēpla. Apl'us
subiūgit ca. eodē. Et calciati pedes in p̄pa
ratione euāgelij pacis. Dicūf autē sc̄torum
exēpla calciamēta. q2 hijs muniunf fideles
ꝯtra affectū terrenorū. Quatuor autē facit
calciamētū. Prio valet ad defēsionē. s. frigo
ris spinarū et luti. Sic et bonū exēplum de
fendit ꝯtra frig⁹ infidelitatis. ꝯtra spinas cu
piditatis et ꝯtra lutū libidis. Vñ dominus
dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcandi
supra serpētes et scorpiones et supra oēm
virtutē inimici et nichil vob nocebit. Et ps.
ait. ps. lxxxx. Sup aspidē et basiliscū ābu
lab et cōculcab leonē et draconē. Secundo
calciamētū velat a puluere. sic et sanctorum
exēpla velāt a puluere vane glorie siue lau
dis humane. vñ ieremie.ij. phibe pedē tu
um a nuditate. Tercio valet calciamētū ad
calefactionē. Sic sanctorū exēpla calefaciūt
affectū nostrū erga deū et primū diligēdum
Vnde et q̇ edunt agnū pascalē iubentur eē
calciati exo.xij. Quarto valet calciamētum
ad ornatum. Sic et sanctorum exēpla ornāt
nos decore uirtutum. vñ cant.v. Quā pul
chri sunt gressus tui in calciamētis filia pri

cipis iudīb vlti. Sandalia illius rapuerunt
oculos eius. i. excecauerūt oculos holofer
nis per quē intelligif dyabol⁹. inde ē q̄ san
dalia pōtificis auro et gēmis et diuersis co
loribus adornātur. Pro memoria predicta
rum ppzietatū calciamētu ē versus iste. defē
dit velat calefacit calceus ornat. De armatu
ra que est scutum fidei ait. Apl'us ca. eodem
In oībus sumētes scutū fidei. scutū ē fides
incarnationis. Est eni scutū triangulū licet
super vnū ita et xp̄us ē vna p̄sona triplicem
tñ h3 substantiā. s. deitatē carnē et animam
Itē in scuto corcū desuper extendif in ligno
et pingitur extra. ita et caro xp̄i extēsa fuit in
ligno crucis ierē.xi. Venite mittamus li
gnū in panē eius. Pictura est effusio sāguis
p diuersas ptes corporis ysa: lxiij. Quare
rubrū est indumētū tuū. Hoc scutum debet
geri a sinistris quia ibi est cor hominis pro
uerbioꝝ.iiij. Oīn custodia serua cor tuum
et cetera. treno.iij. Dabis eis scutum cor
dis laborē tuum. Hoc scuto muniūtur fide
les ꝯtra tela dyaboli. Vñ scribitur ab apl'o
In quo possitis omnia tela neq̇ssimi ignea
extinguere neq̄ ē caro. nequior ē mūdus s3
nequissimus dyabolus. Dicuntur autē tē
ptamenta dyaboli tela ppter subtilitatem:
geñ.iij. Serpēs erat callidior cūctis aīanti
bus terre. Dicūtur ignea succēsione. vñ iob.
xli. alitus eius prunas ardere facit. prūe sūt
carnalia desideria que dyabolus toto cona
mine in nostris mēbris intendit accēdere.
ysa.liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē ī igne
prunas. Hijs igitur opponenda est fides q̄
acuto visu inuisibilia cōprehendit. et lubri
citates tēptationū pspiciat. vñ scd'a corīth.ij.
Nō eñ ignoram⁹ cogitationes eius. Est et
prima gratia vnde et dicitur ros matutin⁹.
et ideo feruorem temptationis extinguit. vñ
ecl'.xliij. Ros obuians ad ardore venienti
humilem efficiat eū. De quinta armatura q̄
est galea spei. addit apl'us in ca. eodem. Et
galeā salutis assumite. Hac armatura mu
niuntur fideles contra vana huius mundi.
qui enim sperat eterna de facili cōtempnit tē
poralia. vnde ysa.xl. Qui sperant in domi
no mutabunt fortitudinem vt sint fortes in
spiritualibus assument pennas ut aquile vt
per spē et desiderium volent ad celestia. Ga
lea caput protegit quia spes eternorum ab
aduersitatum ictibus mētē illesam custodit

Est autem triplex spes. Prima dicitur spes
venie d qua dicitur ezech. xviij. quacumq3 bo
ra peccator ingemuerit vita viuet et nō mo
rietur. hec defendit ab ictu desperationis.
Secūda dicitur spes grē. prīa petri primo.
sperate in eā que offertur vobis grām in re
uelationē ihū xpi. hec defendit a corpore pu
sillanimitatis. Tercia dicitur spes glorie de
qua ad romanos .v. Gloriamur in spe glo-
rie filiorum dei. hec defendit a pondere ob-
stinationis Econtra spes et desiderium re
proborum versat circa quatuor. de quibus
sapie. v. spes impij tanq3 lanugo est. s. flos
cardui qui a uēto tollitur. hec ē carnalis vo
luptas que modica egritudine vel molestia
tollitur et tabescit. Seqtur secūdo et tanq3
spuma gracilis que a procella dispergitur :
hec est fauor vel gloria tēporalis que breuis
eē pbat. Subiungitur tercio. et tanq3 fum9
qui a uento diffusus est. hoc est āmbitio di-
gnitatis que in ipso assensu deficit. Conclu
dit quarto et tanq3 memoria hospitis vni9
diei pretereuntis. hec est prosperitas tempo
ralis De quinta armatura que est gladi9 uer
bi dei. cōcludit apostolus. et gladium spus
qd ē uerbū dei. ad heb. iiij. Viuus ē sermo
dei et efficax et penetrabilior omī gladio an
cipiti. Viuus autē ē in preceptis et prohibi
tionibus qr p hec uiuificat. io. vi. verba que
locutus sum vobis spiritus et vita sunt. id
est spiritualis vita et psalmista. Eloquium
tuum viuificauit me. Efficax est in promissi
onibus et cōminationibus quia omnia cō
plebuntur tempore suo. Math. v. Jota vnū
aut vnus apex non preteribit a lege donec
omnia fiant. Penetrabilior est omī gladio
in iudicijs et dānationibus qr perdit corp9
et aiam in gehēnē apoca. i. De ore eius exi
bat gladius ex utraq3 pte acutus. hec arma
tura est ad percutiēdū pcutit eni carnē quia
docet illius mortificatō3. vñ cant. iij. vnius
cuiusq3 ensis super femur suū pp ter timores
nocturnos. Secūdo pcutit mūdū qr docet
illius cōtēptum vnde. Mathe. x. dominus
dicit. nō veni pacē mittere s3 gladiū. Percu
tit tertio dyabolū qr detegit astutias ei9 vñ
iob. xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illū ne-
gociatores. Dicitur autem gladius spūs qr
spūs sanctus dat ipsum. Math. x. non eni3
vos estis qui loquimini s3 spūs pris vestri
qui loquitur in vobis. Itē dicitur gladius
spūs qr spūs ducit ipsum. vñ grego. Nisi in
tus sit spiritus qui doceat lingua doctoris
i uanū laborat. ps. dabit voci sue vocē vir-
tutis. Et quia veri pdicatores in bello spū-
ali singularissimū bellū gerūt et nimiū vti-
le in ecclesia dei. ideo habita armatura fide
lium in generali. de predicatorū armatura
in sequēti cōsideratione singulariter est di-
cendum.

De armatura verorū predicatorum in speciali

Circa secūdam considerationē hu
ius primi libri qr vera armatura
militum xpi ad extirpādū predi-
ctos errores et ad crimina increpāda cōsistit
in pdicatione verbi dei quod ē qsi ignis ar
dēs. et quasi malle9 cōterēs petras. Iere. xx
iij. ideo ut pdicatores euāgelica predicturi
bellū securi possint intrare cu3 spe victorie
obtinende quatuor debēt diligenter atten
dere. i quib9 cōsistit eorū armatura. Primū
quid ē predicatio. Secūdū qualis deb3 eē
pdicatio. Terciū cui prodest pdicatō. Quar
tum qualis debet eē predicator. Ad primū
respondet Alan9 q3 predicatō ē manifesta
et publica morū instructio et fidei et hoim
informatiōi deseruiēs ex rōnū semita et au-
ctoritatū fonte pcedēs: Manifesta debet eē
pdicatio quia in manifesto pponēda ē. vñ
xps ait Math. x. que dico vobis in aure pre
dicate super tecta. Si eni occulta esset predi
catio suspiciosa esset sicut latius declarabit
in tercia cōsideratiōe huius primi libri. ym-
mo talis pdicatio videretur redolere heretī
ca dogmata. In cōciliabulis enim suis la-
tenter predicant heretici ut facilius illos de
cipiant. Publica debet eē quia non vni s3
pluribus proponenda. si enim tm vni pro-
poneretur non esset predicatio sed doctrina
Hec est enim differentia inter predicationē
et doctrinam. quia predicatio est illa instru
ctio que pluribus fit et in maīfesto et ad mo
rū instructō3. Doctrina uero que pluribus
vel vni fit ad sciē eruditionē. Per hoc q3 se-
quitur instructio morum et fidei insinuant
due partes theologie. vna rationalis q̄ di-
uinorum sciam prosequitur. alia moralis q̄
morum informationem pollicetur. Predi-
catio enim nunc de diuinis instruit. quod si
gnificatur per angelos ascendentes. nunc d

humanis qd significatur p descendentes i scala iacob. Gen. xxviij. Angeli ei ascendetes et descedetes sut pdicatores qui tuc ascendunt dum celestia predicant. descedunt quando per moralia se inferioribus coformat. Per hoc qd sequitur hoim informationi deseruiens significatur causa finalis siue vtilitas pdicationis. Et qz rationibus subnixa debet ee predicatio et auctoritatibus roborata consequenter annectitur hec rationu semita et auctoritatu fonte pcedens:

Qualis debet esse predicatio

Circa secudu huius secude cosiderationis .s. qualis debet ee predicatio. Rndetur q vera euagelica predicatio debet qualificari trib9 conditionib9 negatis et totide affirmatis. Procedendo prio de negatiuis dico q pdicatio euangelica no dz in se habere aliqua scurrilia vl puerilia uel rigmoru melodias et metrorum consonatias que potius sunt ad aures demulcedas q ad aios informandos. et ideo oifarie cotepneda. de tali predicatione dicitur a propheta. Caupones vestri miscent aquam vino in illa predicatione est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodamo effeminatia ponutur. Secudo predicatio no debet splendere fabulis uerbor purpuramentis colorum nec minus ex aguib9 vbis debet esse deiecta. sed medium tenuere beati. qz si nimijs esset colorib9 picturata videretur nimio studio esse excogitata et potius elaborata ad sonore hominum qua ad utilitate proximorum. et ita minus moueret aios auditorum qui sic predicant pharisceis copantur qui apliabant finbrias et dilatabat filateria sua. M. xxiij. Tal' ei pdicatio superstitiosa pot dici no cotepneda sz sustinenda. Un aplus ait ad philippen. primo. Quacuq occasione xps predicatur in hoc gaudeo sed et gaudebo. Tercio non debet in predicatone euangelica interseri falsa ad maiorem xpiane religionis laude. qz non min9 irascitur xpus de falsa laude q de negata veritate. Talis autem predicatio hereticorum solet esse que uera pponut et consequenter falsa concludunt. de quibus dicitur Trenor. iiij. Lamec denudauerut mamas lactauerut catulos suos. lamec virgineas hnt facies sed pedes equinos. pedes equi vngulas non findunt sed firmiter se terre infigut. Per lameas intelliguntur heretici qui pponunt facie virginis sed concludunt aculeu scorpionis. Primo eni ponunt vera consequenter assumunt falsa. pedes uero habet equinos quia affectus mentis in dei dilectione et proximi non diuidunt sed omnes affectus terrenis delectationibus ifigut talis pdicatio oino abiiceda est et oino est pniciosa. Secudo qualificatur pdicatio euangelica trib9 alijs coditionib9 affirmatis. Pria est ut initiu sit ab auctoritate theologie tanqua a sui pprio fundameto maxie ab euagelijs psalmis pauli eplis et libris salomonis. qz in istis spaliter resultat moralis istructio si ergo fudametu predicatonis quis poneret dicta phor vel p cardica puerbia q in vsu coi habetur potius talis predicatio esset ridiculosa q euangelica. nec debet predicator petere thema cu pulpitu ascendit a populo sicut vidi de quoda cu talis mod9 magis videatur pretedere ostetatione qua edificatione lz credere illu ex simplicitate facere. et deinde supto themate si fuerit necesse d libris sacre pagine sumede sunt auctoritates ad ppositu utiles et pot inserere dicta gentiliu vera sicut et paulus in eplis suis aliqn phor auctoritates interserit. quia tunc accipiantur ab eis tanqua ab iniustis possessorihus et dz cauere q fudametu sue pdicationis non sit pposito nimis obscura uel difficilis pposita ne auditores ea fastidiat et ita minus attente audiatur. Secuda coditio affirmatiua est q habeat in sentetijs pod9 ut virtute sententiaru aios auditor emolliat ad lacrimas moueat. excitet mete. pariat cotritione compluat doctrinis. intonet minis blandiatur pmissis. et ita tota tedat ad vtilitatem pximoru. Et sunt pdicatois tres spes vna que est verbo de qua. Marci. vlti. predicate euangeliu oi creature. alia scripto vnd aplus dicit se predicasse corintheis qn eis eplas scribit. alia est in facto. vnde dicit gre. omnis cristi actio nostra est instructio. sed illa est perfectissima vbi ad minus occurrunt duo. s. doctrina et opus. exeplo cristi q cepit facere et docere actuu primo. hec eni comuniter faciunt pondus predicationis. quia cuius vita despicitur restat vt eius predicatio contemnatur. Item confirmat predicationem operum perfectibilitas et exemplorum vir

tuositas. quia qui fecerit et docuerit hic magnus uocabit in regno celorum. Math. v. Hec est enim lex predicatorum ut impleāt quod docēt. cū turpe sit doctori si culpa redarguit ipsum ut catho ait. Tercia cōditio p̄dicatōis affirmatiua est q͂ sit breuis vnde ad corinth. xiiij. dicit aplus. In ecclesia volo quinq͂ v/ba magis loqui. i. pauca sensu meo. i. ut intelligā et ab alijs intelligar et sic eos instruam q͂. x. milia verborū in lingua. i. q͂ maximam verborū copiā sine huiusmodi itel/lectu. Sciēdū autem q͂ aplus specialiter se dicat hic uelle loqui quinq͂ uerba qz predicatores ecclesie debēt ānūciare quinq͂. s. credē/da. agenda. uitāda timēda et sperāda. qz p̄dicatio dz eē de hijs que ptinēt ad fidem. et sic habetur primū. et de hijs que ptinēt ad mores et sic habēt alia quatuor. s. virtutes et vitia pena et gloria. Et qz ista debēt pre/dicari cū breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinq͂ verba. i. pauca. Similē doctrinā tradit predicatorib⁹ pater noster sera/phic⁹ francisc⁹ dicēs in regula. Monio quoq͂ et exhortor fratres meos ut in predicatione quā faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad utilitatē et edificationē populi ānūciāndo eis vitia et uirtutes penā et gloriā cum breuitate sermonis qz uerbū abbreuiatū fecit dn̄s super terrā. exēplū huius ponitur in libro de uita et morib⁹ aplorū ubi dicitur q͂ sermocīnatus est quidā corā alexandro et longū egit sermonē et tedio affe/ct⁹: Alexāder dixit. n̄ ē laudabil' p̄dicatio q̄ iuxta predicātis vires affert. sed iuxta pos/sibilitatem audiētiū cōmēdabilis poti⁹ re/putatur hoc ibi. Ex quib⁹ oībus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ Q͂ etiam nolentibus audire prodest euan/gelica predicatio.

De tercio huius secūde cōsideratio nis scz an p̄dest predicatio. Rn̄/detur q͂ euāgelica p̄dicatio nō solum prodest uolentib⁹ audire. sed etiā nolē tib⁹ vn̄ dicit apostol⁹ secūdo ad thimo. iiij. p̄dica uerbū insta oportune īportūe argue obsecra increpa in oī paciētia et doctrina. Erit enim temp⁹ cū et sanā doctrinā nō su/stinebūt ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros prurietes auribus. et a ueritate quidē auditum auertent ad fabulas autē ꝯuertentur Quod exponēs nicola⁹ d' lira dicit sic. predica uerbū. s. euangelicū. insta. i. istans facias hoc oportune. i. illis qui desiderant audire īportune. i. etiam illis qui acci/piūt gratiose qz aliquando est ibi profectus magnus sicut dicit. Aug⁹. de seipso audiente predicationem sancti Ambrosij et curiositate motus et non ex vtilitate. Cūq͂ intēderem q͂ pulchre diceret me inuito intrauit q͂ verū dicebat. et sic cōuersus ad fidē multuz profecit in ecclesia dei. Argue peccantes ex ignorantia. obsecra peccantes ex infirmita/te ut abstineāt propter reuerentiam rei sacre scz passionis eius in baptismate cōicate in/crepa uerbis duris peccantes ex certa mali/tia in omni paciencia ad repugnantes et doctrina ad recipientes ipsos diligenter instruendo. Et subditur ratio predicte monitiōis dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebūt. quasi dicat propter hoc instandum est doctrine veritatis quandiu sunt aliqui nolentes audire et antequā veniat tempus in quo sana doctrina nō su/stinebitur sed secūdū sua desideria coaceruabunt sibi magistros loquentes sibi tātū modo placentia prurientes auribus. i. desiderantes audire ab istis doctoribus et a veritate quidam. i. a doctoribus ueritatis auditum auertent reputantes eorū doctrinā nimis durā. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermone cristi durus est hic sermo et quis pōt eū audire. ad famulas autem conuertētur. i. ad doctrinam humanitus conuictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda et quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Circa quartū et vltimum huius se/cunde considerationis uidendum est qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc respondetur dupliciter. primo in gene/rali. secundo in speciali. ¶ De primo dico q͂ generaliter loquendo oportet q͂ uerus pre/dicator sit sanctus. qz peccatori dixit de⁹. q̄/re tu enarras iusticias meas et assumis per testamentum meum per os tuum. ps. xlix. predicatores enim sunt organum ueritatis et aliquando subtrahitur sermo pro culpa

p̄dicatoris aliqñ ꝑ culpa auditoꝝ. ꝑut ait. greg. moꝝ. iij. insti. Tūc eni est sermo uiu⁹ et efficax cū est p̄dicatoris pura sanctitas et v̄tuosa perfectibilitas sicut fuit de beato: ste/phano. Act. vi. de quo dicit̄ ꝙ nō poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur de quo habet̄ pulchꝝ exēplū. x. libro Eccle siastice historie: vbi dicitur ꝙ cū sancti p̄res cōuenissent ad cōsiliū. Nicenū et ibidē cēnt p̄hi et dialetici. quoꝝ unus cōsliatum cum ep̄is mouebat in dialetica intātū ꝙ fiebat ingēs spectaculū cōuenientib⁹ ad audiendū nec poterat philosophus concludi a quo ꝙ̄ aut constringi. tāta eni dicēdi arte obiectis q̄onibus occurrebat vt ubi maxie putaret̄ obstrictus uelut āguis lubric⁹ laberet̄: q̄d vidēs quidā ex cōfessoribus vir simplex et nihil aliud sciens nisi ihesum et hunc crucifi/xum poposcit se posse cū ph̄o sermociari q̄d vidētes illi qui nouerant eius sīplicitatem noluerunt pati ne risui haberetur sancta simplicitas. Ille tamen perstitit mouēs sermonem ac dicens. In nomie ihū xp̄i philoso/phe audi que uera sunt. Deus unus est q̄ fe/cit omnia et creauit virtute verbi sui. hoc verbū et sapia quam nos dicimus caro factus est et filius natus est. et per passionem suam nos a morte liberauit et resurrectiōis sue nobis vitam eternam ꝑmisit queꝫ expectam⁹ iudicem oim. Credis ita philosophe. At ille. Velut nū ꝙ̄ ullū contradicendi sermonē didicisset ita obstupefactus uirtute uerboꝝ ac mutus ad oia hec solū potuit respondere ita sibi videri nec aliquid posse eē magis ve/rum. Cui senior. si hec ita credis surge et se/quere me. et huius fidei signaculum suscipe Et conuersus philosophus ad homies ait Audite o uiri eruditi dū uerbis mecum res gestum est verba verbis opposui. et que dicebantur dicēdi arte subuerti vbi uero pro verbis virtus ꝑcessit ex ore dicentis. neq̄ resistere uerba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. et iō si quis vestrū potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄m et seq̄tur hunc senē in quo locutus est deus. et ita philosophus xp̄ianus effectus est. et tandē gratulatus est se esse victum. Sanctitas er/go et uite perfectibilitas magis efficiunt in predicatore utilit̄ predicare ꝙ̄ fac luminositas. ꝑpter quod ait dn̄s Esa. xxv. Super montē excelsum ascēde tu qui euangelizas syon. i. super eminētiā vite ꝑut expōit Gre. super Ezech. omel. x. et ideo dicit speculator Ezech: ca. iij. Speculatorem dedi te. Btūs autē Hiero. in epistola ad nepotianum monachum eleganter scribit qualis debeat esse predicator in sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse et rabolum garruluꝫ̄ sine ratione sꝫ mysterij peritū et sacramentoꝝ diuini eruditissimum verba voluere et scelerita te dicendi apud imperitū vulgus admirationem sui facere indoctorum hominum est p̄ceptor quōdā meus Greg. nazanzenus rogatus a me vt exponeret quid sibi vellet in luca: Sabbato de vtero ꝑthopon elegāter lusit Docebo te inquiens in ecclesia vbi oi populo acclamante cogeris inuitus scire q̄d nescis. aut si certe solus taceris ab omib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile ꝙ̄ vileꝫ plebiculā et inductam cōtionē lingue uolubilitate decipere. que quicq̄d non intelli/gitur mirat̄. hec ille. Nūc descendo magis i speciali qualis d̄beat esse p̄dicator uerbi diuini vbi quinq̄ sūt per ordinē declaranda. Primū qualis debeat eē p̄dicator in hitu exteriori. Secūdū qualis debet esse predicator in conuersatione. Tertiū qualis p̄dica/tor debet esse in predicatione. Quartū qual' in animo. Quintum qualis dꝫ esse predicator i p̄mio. Ad primū dico ꝙ predicator v̄bi diuini d̄bet esse in habitu exteriori camelus. i. dꝫ indui vestib⁹ paupimis et despec̄ in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis ap/paruit mūdo primus p̄dicator pnie: Iohānes baptista tāꝙ̄ forma et exēpla omnium p̄dicatorū qui venturi erāt sicut patet. Ma: iij. vbi dicitur. Erat iohānes indutus pilis camelorū q̄d est uestimētū vile et asperum: qꝛ magis mouet facta ꝙ̄ uerba in morali/bus. et vita sancta ꝙ̄ eloquia cōposita. Attendat etiam predicator nō solū habitū i iohāne sed et victū. s. locustas et lactucas sil/uestres agrestes. qꝛ debita dispositio predicatoris est mortificatio carnis vt sit subdita spiritui sm̄ ꝙ paulus dicit. i. Coꝝ. ix. Castigo corpus meū et in seruitutē redigo ne for/te cū alijs predicauerim ipse reprobus effi/ciar. Sic etiam xp̄s incōparabilis predica/tor indutus fuit paupimis uestimentis qꝛ inquit ipse. Qui mollib⁹ uestiūtur in domi/bus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperū p̄iarcha noluit

frēs suos apparere mūdo dicēs: et frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur ut possint ea re-peciare de saccis et alijs pecijs cū benedicti one dei. Tales enī pecie et repeciationes ve lut margarite fulgent in hītu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant predicatores qui curiose mollibus vestiun tur specialiter miores. De secūdo scʒ qualis debeat esse predicator in conuersatione. Re spondeo ꝙ predicator euangelicus in sui cō uersatione dʒ eē agnus ut possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. et proxi mo a scandalo studeat amare et amari blan dum se et affabilem exhibere cū oī castitate nec semper sit inter turbas: sʒ aliqñ recedat ab eis et uadat in desertum locum. exēplo xpi Mat. xiiij. vbi dicitur ꝙ cū audisset ihe sus mortem. s. iohānis ppter doctrinā ve-ritatis secessit inde in desertum locū. secessit nō timens mortem. sed ostendit ꝙ aliquan do cedendū sit malitie humane. et ut daret exemplum predicatoribus uerbi diuini ali-quādo recedendi a turbis et redire ad locuʒ solitarium propter duo. pmo ad recolligen-dum proprios defectus qui contrahuntur ī cōuersatione cū hoībus. secūdo ad uacādū orationi ut ibi predicator hauriat ꝙ postea populis effundat. Debet etiam in sua cōuer satione fugere populi applausum sicut legi-mus de cristo. Marci. i. ꝙ cū multa demōia eijceret. et demonia clamarēt et cetera. nō si nebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum. In hoc dans exemplū vt predicatores mira bilium diuinorum operator debeat fugere mundi applausum. verūtamē qꝛ non debet dimittere salutem animarum sequitur cam⁹ in proximos uicos et ciuitates. Circa terciū scʒ qualis debet esse predicator euangelicus in predicatione dico ꝙ debet esse martha et ignis: martha in sollicitudine. qꝛ predicator uerbi diuini retardans opus predicationis pro amicis carnalibꝰ uel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplū de arante et retro aspiciente. luce. viij. nemo mittens manum ad aratrum et aspiciens re tro aptus est regno dei. Secūdo dʒ eē ignis in feruore ut possit inflamare corda audien tium exemplo helye de quo dicitur Eccle. xl viij. surrexit helyas quasi ignis et verbum eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Ber nardus. qui ardet incendit. De quarto scʒ qͣ lis eē debeat pdicator ī aio. Rñdeo ꝙ pdi-cator euāgelicus dʒ esse animo leo quia nō dʒ aduersitate frei. cogitās ꝙ ē missus sicut agnus inter lupos. Math. x. nec debʒ turba ri si nō habeat tēp⁹ pcogitādi qd respōdeat persecutoribus duplici de causa. primo qꝛ ī tali casu sufficiat fidē cōstanter cōfiteri corā psecutorib⁹ qd pōt facere ālibʒ xpian⁹ quā tūcūqʒ simplex. Scdo qꝛ hōinib⁹ ī do cōfi tenb⁹ spūs sāct⁹ nō deficit ī necessitate dicen te saluatore. Mat. x. Cū autē tradēt uos no-lite cogitare qūo aut qd loquamī. Dabitur eī vobis in illa hora qd loquimī. et pʒ ex p dictis ꝙ nō loquitur hic crist⁹ de verbo pre-dicationis sed cum fuerit traditi añ iudices qꝛ pdicator verbi diuini pcogitare dʒ quō debeat verbū diuinū predicare siue ppōere sm ꝙ dicitur prouerbiorū. xvi. hoīs ē aim pparare et dei gubernare linguā aliter tem-ptaret deū si negligēt ī hoc cogitet dum ta mē habeat tēpus oportunum. Sic ergo aio leo īptemit et nō turbat⁹ ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehen dere illud verbū iohānis baptiste. Non licʒ tibi hēre vxorē frīs tui. et verbū petri ad prin cipes sacerdotū obedire opʒ deo magis ꝙ hoīb⁹ et verbū dei ad ieremiā. Jeremie. i. Accinge lūbos tuos et surgere et loquere ad eos oīa q ego precipio tibi ne formides a facie eorū. ego quippe dedi te hodie in ciui tatē munitā et in colūpnam ferreā et in mu rū ferreū super omnem terram regibus iu-da et pricipib⁹ ei⁹ et sacerdotib⁹ ei⁹ in oī po-pulo terre et bellabūt aduersū te et non pre ualebunt quia ego tecum sum ait dominus vt liberante. Circa quītum scilicet qualis debeat esse predicator in premio. vtrum de beat attendere pro premio sui laboris tem-porale emolumentum. Respondeo ꝙ uer⁹ predicator euangelicus non debet attende re aliquid aliud nisi gloriam dei et saluteʒ animarum. Sunt enim quidam qui finem sue predicationis constituunt mercedem ter renam horum autem predicatio sumptuo-sa est. et tales potius mercennarij ꝙ predi-catores sunt. Sicut accidit istis temporib⁹ quoniam sic conducūtur predicatores pro pecunia quarūdā bullarū colligenda ac si essent operarij qui ut ad uineas excolēdas cōducūt ī platea vt p qualibet bulla quā de

derunt recipiant tm̄.ut ex hac auaritia dissolute sunt multe religiones in isto regno. Predicatio tn̄ illorū suscipienda ē et audienda. vnde dn̄s de similibus predicatorib⁹ dicit Math. xxiij. Que dicunt facite que autē faciunt nolite facere dicunt enim et non faciunt. Sed de quo d̄bet viuere predicator euāgelicus. Rn̄deo q̄ predicatores sumpt⁹ debent habere a pp̄lo cui predicāt. sicut ondit ap̄lus p̄io corintheorū. ix. dupliciter. P̄rio auctoritate usus publici et rationabilis. secundo auctoritate diuine legis. Primū ondit sic dicens. Quis militat suis stipendijs vnquā. quasi dicat nullus. ymmo milites sumūt stipēdia a populo terre quā defēdūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius non edit. De gregū pastoribus dicit. Quis pascit gregē et de lacte gregis non manducat apostoli vero fuerūt milites contra hereticos insurgentes et ī vinea dn̄i cultores et gregis domini pastores ppterea a populo eis sūpt⁹ dabāt. Secūdū pbat sic dicēs. Nūquid sm̄ hoiem dico. i. et auctoritate cōsuetudis humane tm̄ sc̄ q̄ p̄dicatores sūptus habere debeāt a populo quasi dicat ymmo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est eni deutero. xxv. Non alligabis os boui triturāti. i. p̄dicatori laboranti in area domini. Cōfirmat̄ predicta ex precepto xp̄i quod dedit ap̄lis qn̄ misit eos ad predicādū uerbū dei. Ma. x. dicēs Gratis accepistis. s. grām uobis collatā siue sit grā gratum faciēs siue grā gratis data. gratis date eodē modo sic accepistis p spūalibus eius actib⁹ vt p administratione sacramētorū et p̄dicatōe et similib⁹ n̄ dz q̄cq̄ postulādo rapi q̄i preciū et sic tollit̄ cupiditas p̄dicatorum male accipiendo. Tollit etiaʒ xp̄us cupiditatem p̄dicatorū ī male possidendo ibidē dicēs. Nolite possidere auruʒ neq̄ʒ argentū neq̄ʒ pecuniā in ʒonis neq̄ʒ perā neq̄ʒ duas tūicas. i. vestes superfluas neq̄ʒ calciamēta sc̄ integra q2 apostoli vtebāt̄ sandalijs vt habet̄. Ma. vi. per que omnia dat intelligere q̄ p̄dicator euāgelicus d̄bʒ esse absolutus a solicitudine mūdiali vel tēporali q2 tp̄alia ī sui aquisicōe molestant et adhuc plus ī sui possessiōe q2 sūt iā quasi mēbra icorporata ipsi habenti. et iō magis trahūt hoīs aīum ad deordinatā dilectionē sui et q2 hoc suffocat uerbū dei. ideo n̄ debet eē in p̄dicatorib⁹ euāgelij. Sʒ attēdēdū q̄ xp̄us negauit p̄dicatorib⁹ cūtibus p viā virgā. Ma. x. et concessit eis. Ma. vi. q̄ videtur ɔtraria. dicēdū q̄ vga h̄ et ibi accipitur equiuoce. q2 Ma. x. vga accipitur methaphorice. vnde sensus est non virgam. i. non inuitamini subsidio tēporali. sicut corpus innititur baculo sustētatū. In marco accipitur vga ad l̄ram. cum dicitur q̄ nō portarent in uia nisi vgā tm̄ q2 doctores hebreorʒ in signū doctrine portabant virgam in manu. quia cōsuetum erat apud iudeos puidere eis de uictu a populo quē docebāt. ideo xp̄s uoluit q̄ hoc sufficeret apostolis p sua puisione. per hoc eni oñdebat̄ q̄ populus cui p̄dicabant debet eis puidere: et ideo seq̄tur dignus ē opari⁹ cibo suo. q2 de iure naturali et diuino et humano illi qui seruiunt cōitati in spūalibus et in diuino cultu et vera doctrina debēt a cōitate de temporalibus puideri dignus est ergo operarius. i. p̄dicator q̄ opat̄ op⁹ dei ad utilitateʒ populi cibo suo. i. victu conuenienti. per qd̄ etiam intelligitur vestimētū et domicilium sine quibus nō uiuit decent̄ genus humanū. Et ideo dicit apostol⁹ p̄io corithi. ix. q̄ dominus ordinauit hijs qui euangelium ānunciauit d̄ euangelio viuere. vbi dicit glosa predicatoribus ordinauit viuere de euangelio vt expeditiores sint ad predicandum uerbuʒ dī quā licētiā dedit eis dn̄s qn̄ misit eos ad p̄dicādū dicēs. Ecce ego mito vos et cetera. et paulopost. in quācūq̄ʒ domū intraueritis ī eadē manete edētes et bibētes q̄ apd̄ illos sūt dign⁹ ē ei opari⁹ mercede sua hec ibi. ver⁹ p̄dicator euāgelic⁹ p p̄mio dʒ expectare vitā eternā sicut eis pmittit̄ a sapi a infinita ecclesiastici. xxiiij. qui elucidant me uitā eternam habebunt veri predicatores sunt diuine sapientie pro salute hominum elucidatores. Debet etiam uerus predicator ex hoc officio vltra premium essentiale q̄ metha phorice dicitur corona expectare premium accidentale. non quodlibet sed illud quod correspondet siue debetur operi excellenti et priuilegiato sc̄ martirio uirginitati predicationi ¶ Et sic triplex distinguitur aureola sm̄ q̄ tres sūt hostes quos per pugnā vicim⁹ q̄ sūt caro mūd⁹ et demonia. Martires eni vincūt mundū et ita debetur eis prima

aureola quia vincūt hostes inferentes passi
ones ad ext. Virgines vincunt carnē et sic
eis debetur secūda aureola. quia superant
passiones innatas. et sicut est ista excellen-
tior victoria sic et excellentior aureola. Pre-
dicatores vincūt dyabolū et sic debetur eis
tertia aureola que pro tanto est excellētissima
qz crudeliorē et fortiorē vincūt inimicū ex-
pellentes non solū de se sed etiā de cordib⁹
audientiū. nec etiā dicēdū est vt dicunt qui
dā ꝙ aureola predicatorum debetur prela-
tis solūmodo quibus cōpetit ex officio pre
dicare et docere. Sed quibuscūqz qui licite
exercent actū istū. Prelatis autē nō debetur
aureola hec quāuis habeant officiū predi-
cādi nisi actu predicēt qz aureola non debe
tur auditui sed actui pugne secūdo illd apsi
ij. Non coronabitur nisi q̄ legittime certauerit
Patet igitur ex predictis quid est predica-
tio. qualis dz esse et cui prodest ac qualis d̄
bet eē predicator euāgelicus. in quibus con
sistit armatura spūalis viri predicatoris cū
quibus ad pugnā pōt exire ipauidus cōtra
hostes ānūciando populo dei scelera eorū
et domui iacob peccata eorū.

De nobilitate et excellētia fidei catholice

Circa terciā et vltimā consideratio
nem huius primi libri que est de
excellentia et nobilitate fidei catho
lice in particulari. in qua velud in speculo mū
dissimo milites xpi se intuētes optime et d̄
lectabiliter armari poterūt. Sex sunt articu-
li per ordinē declarandi. Primus est ꝙ ihe
sus xp̄us est filius dei viui. Secūdus ꝙ fi-
des xpi ē lege moysi antiquior. Tertius est
ꝙ fides xpi est lege moysi stabilior. Quart⁹
est ꝙ fides xpi est lege moysi nobilior. Qui
tus est ꝙ fides xpi est lege moysi vtilior.
Sextus est ꝙ lex moysi iā non est lex sz ces-
sauit eē lex. Primus articulus est totius re-
ligionis xp̄iane fundamentū et ideo eū vo
co turri omenagij nostri fortalicij Reliq̄ qn
qz articuli sunt ad eius ornatum. Hūc ergo
cum sit principalior inimici tam iudeorum
q̄ sarracenoꝝ timētes per eū deuici. vt cum
destruant corde et opere sapientes utroꝝūqz
ad hoc applicāt totū suū studiū. Verūtamē
lapides et sagitte suorū argumētoꝝ ad eius
ppriā lucē amouēdā nō ascendūt adhuc tā
alte quātū nebula celo loco vbi est substan
tia solis existe altiore in mille et plurib⁹ gra-
dibus q̄ ascēdit nebula in aere Vn̄ quantū
pōt ignis vnius crudabili puissimi cōtra au
rū quod iā fuit multotiens appuratū trāse
undo per magnos ignes fornaces. tm̄ pos
sunt oia argumēta nō solū accepta ex oibus
sciētijs humanitus acquisitis adinuentis sz
etiam accipiēdo dicta sacre scripture sicut se
pe faciūt iudei sarraceni et heretici cogitādo
ex eadē posse iuuari cōtra eandē. et iam sūt
vltra mille. ccc. lx. āni. ꝙ multi posuerūt oēs
vires suas ad destruēdā hanc altissimā tur-
rim siue hanc veritatem. s. ꝙ ihūs xp̄us ē fi
lius dei viui certissime firmus fundata q̄
celum et terra et preciosior q̄ aurum in plu-
ribus fornacibus depuratum quod euiden
tissime declaratur testimonio quatuor exa-
minū publicorū super ea factorum

Primum examen.

Primū examē fuit factū per iude-
os quousqz occiderunt xp̄m ihūm. ex quo d̄
derunt causam ꝙ predicta veritas esset ma
gis fortificata. Est ergo hec ueritas ꝙ ihūs
cristus filius marie ē verus deus et ver⁹ hō
verus homo qz ver⁹ filius marie verus deus
qz verus filius dei. ver⁹ dico nō per gratiam
vel per verbū sed per suā naturā qz sua na
tura essentia. substantia et vita est ipsam et
natura essentia substātia et vita dei. sicut qz
est ex eadem natura qua maria dicitur ver⁹
filius marie. hec veritas fuit totiens dispu-
tata et examinata ꝙ securissime dico precio
siorem et puriorem esse q̄ aurum. quod per
plures magnos ignis fornaces transiuit Et
fuit primum examen personale inter ipsum
et sapientes legis iudeorum vltimis tribus
annis vite sue. quos expendit predicando
publice non solum in sinagogis iudeorum
in iherusalem et alijs ciuitatibus locis et ca
stellis sed etiam in cāpis et etiam de mari ꝯ
primēte eū multitudine gentiū in terra ut ac
cederet ad eum et hoc ratiōabiliter faciebāt
sz volentes ad eum accedere. ex quo quoti
enscunqz aliquis accedebat et tangebat ve-
stimenta sua statim sanus erat quacunqz in
firmitate detineretur. Disputando etiam cū
sapientioribus quorū studiū erat postquā
viderūt tatā multitudinem gētiū seq̄ predi

cationes eiusdē obseruare si posset eũ cape/
re in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc in
speciali studiũ eorũ erat obscurescere predi/
ctam ueritatē in cuius confessione est salus
omniũ hominũ. s. ꝙ esset filius dei viui.
Vñ cõtra ipsum arguebãt sicut hõines ꝑui
intellectu attẽdentes ad quatuor regulas ꝑ
quas reguntur homines fructus terre elem̃
ta et celi dicendo sibi. Ex quo hõ erat. quõ
se faciebat deum in quo blasphemabãt con
tra totã ꝑtãtē dei. qui cũ possit oĩa facere. ꝙ
nõ possit facere ꝙ ipse sit homo. ex quo esse
hoiez ē vna de excellẽtioribꝰ rebꝰ ꝑ dñ̃ factꝭ.
Unde qꝛ primo ē credere factũ quē moduz
eius intelligere xp̃s rñdit eis verũ esse quod
ipse dicebat allegando quatuor testimonia
quorũ neutrũ iudei potuerũt negare. s. testi/
moniũ dei patris qđ dedit de suo filio. Te
stimoniũ ioħ. baptiste testimoniuz opm̃ su
orũ que faciebat. et testimoniũ qđ in multis
suis passibus dabat de eo scriptura vera. et
reputata ꝑ iudeos verã et auctẽtica dicẽdo
eis. ꝙ moyses esset acusator eorũ qꝛ si credi
dissent suis lr̃is crederẽt ei ex quo ille dabant
testimõiũ de illo. Et postquã totiẽs vidrũt
se cõfusos in publico ante populũ cuiꝰ lau/
dē et honorē plusquã dei desiderabant non-
potẽtes respõdere replicato ꝙ si solũmodo
erat filiꝰ dđ quõ dđ vocauit eũ dñm suum.
Ma. xxij. c. Ab illa die nũquã ãpliꝰ fuerũt
ausi interrogare eũ. sꝫ vt liberarẽt se a sua do
ctrina studiose ordinauerũt mortē suã sicut
ꝓ examĩatione vltie sue doctrine dicẽdo. ꝙ
si erat filiꝰ dei ipse liberaret eũ d mãibꝰ eoꝝ
et sic dicebãt qñ erat in cruce. descende et cre
dimꝰ tibi. M. xxvij. et Mar. c. xv. cũ tamē ei
leuius esset descendere de cruce quã resurge
re de sepulchro post mortē. Et ꝓbauerunt
eorũ posse nichil ualere si iã nõ placuissꝫ qñ
eũ appħẽderũt qꝛ nõ posuerũt i eũ manꝰ ni
si qñ ipse voluit. Interrogati eñi per eũ quē
quererẽt et ipsi rñdẽtes ꝙ ihũm nazarenuz
qñ dixit ego sũ abierũt retrorsũ et ceciderunt
in terra. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti
Et ꝓ secũda vice dedit eis licentiã ꝙ ipsum
solũ caperẽt. et nõ aliquē suoꝝ discipuloruz
volendo in hoc iplere ꝙ ipi nolebãt atten/
dere scꝫ ꝙ ipe erat in lege sua in ꝓphetis. et
p̃s. de eo s. nptũ. ꝙ oportebat eũ primo pa
ti mortem ignominiosã et postea intrare in
gloriã suã quã mortē ipse recepit cũ multa
hũilitate et obedientia. sciens ꝙ ei fuerit ꝑ
deũ p̃rẽz suũ mãdatũ Vñ ad iplendũ man
datũ dei p̃ris sui cõfessus est libere in iudi/
cio illud in quo ipsi itendebant cõdẽpnare
eũ scꝫ ꝙ erat filiꝰ dei viui et rex iudeoruz q̃s
duas cõfessiones fecit interrogatus qñ eis
defecerunt et erãt iudicata vana allegata cõ
tra eũ testimonia. Prima cõfessio sua erat
per iudeos reputata blasphemia. et secũda
per gentiles erat reputata iniuria cesaris. qꝛ
exñte eius lege nullus debebat dici rex sine
suo mãdato Quãdo primã suã cõfessionez
fecit in cõsilio iudeoꝝ ut nõ intelligerent ꝙ
ꝑ mortem suam ꝑibat doctrina sua audie/
runt ab eo Ammodo videbitis filium ho/
minis venientem in nubibus celi. Math.
xxvij. et Mar. xiij. q̇ fuerũt et sunt sui predi
catores. ꝓpter qđ ipsi bene sẽserũt ꝙ ad ob
scurãdũ et ad ãnichilandũ doctrinã xp̃i ihũ
parũ ꝓderat eis occidere magistrũ. pluribꝰ
ꝙ per eũ ꝯuersis ad suã doctrinã per p̄dica
tionē suorũ discipulorũ. et sic nõ potuerunt
extinguere lucē de qua loquimur. s. ꝙ ihũs
filius marie est verus filiꝰ dei Item cõfessꝰ
est libere in iudicio pilati locum cesaris tenē
tis secũdã veritatem. s. ꝙ erat rex iudeoruz
cuius confessione audita pilatus respõdit
ꝙ non inueniebat in eo causam mortis.
Certissime sciens ꝙ per inuidiã ꝓcurabant
mortem suã et quõ cõfessus est se esse regez
ꝙ declarauit regnum suũ nõ esse d hoc mũ
do. Et sic anteꝙ daret sñiam contra euz. cõ
fitendo eũ esse iustũ et innocentem. Iudei
qui tm̃ desiderabãt mortem suã publice se
obligauerunt ꝙ peccatũ mortis sue esset su
per eos et super filios suos dicentes. San/
guis eius super nos et super filios nostros
Math. xxvij. hac obligatione et peccato exi
stente causa quãdiu mundus durauerit exi
stentibus in eo iudeis et filijs eorũ ira dei
semper erit super eos qui manifestissime vi
derunt ꝙ annullandam doctrinam ihesu
xp̃i nichil profuit mors per eos procurata
quando in puncto ꝙ dedit animam suam
in manibꝰ patris audierunt dici a centurio
ne qui executionem faciebat ꝓ pilato ꝙ ille
homo crucifixus vere erat filiꝰ di. vñ examē
mortis sue fortificauit plus doctrinam suã
ꝙ gentiles qui eum crucifixerunt confessi
sunt eum esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus cōfirmāta fuit p̄dicta veritas in secūdo examine post mortem suam quando iudei videntes ꝙ xp̄iani sic cōuersi de iudeis sicut de gentibus attēdebāt plꝰ ad doctrinam ihū ꝙ moysi coniuncti i multis consilijs et habitis plurimus consilij nū ꝙ potuerūt tm̄ facere ꝙ apostoli nō p̄dicarent in eius nomine a quibus audierūt ꝙ magis cōueniens erat obedire deo, qui eis mādauit p̄dicare quā hominibus mandātibus contrarium. et quō sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret hoīnes saluos fieri nisi in nomine ihū xp̄i. quō ipsi non possent non manifestare ueritatem quā vidrāt. Act. v. et audierāt. et sic deuicti ratōibus apostolorū quos p̄io cognouerant homines ydeotas et laycos. Postꝙ p̄bauerunt ꝙ non p̄ficiebāt in suis publicis mandatis. ordinauerunt vnā subtilem incoopatamq; telā que videbatur satis rōabilis qn̄ multi de suis maioribus receperūt ficte baptismū. moti ex hoc fine ꝙ xp̄iani itelligerent ꝙ ipsi habebāt bonū zelū et affectionem ad fidem xp̄i ihū Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptionis apostolos. qui desubtus siue per minerā factam i muro intrauerūt in ecclesia ad p̄scrutandaz libertatē xp̄ianorū per doctrinā ihū xp̄i. liberatorum d̄ seruitute legis moysi cuius iugum ferre nō poterunt nec ipsi nec p̄res eorz Isti ergo ficti apostoli cū essent magis p̄hi magis retborici magis lr̄ati in lege et vltra sicut in consuetudine pharisceorum magnaz sanctitatē fingentes. facta sua diligentia cū maiori astucia qua potuerunt videntes. ꝙ non curabāt xp̄iani de rationibus suis quibus arguebant per p̄hiam esse iposibile. ꝙ infinitū et finitum tp̄ale et eternū. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. et sic ꝙ deus et hō nō poterat eē vna persona filius marie. plus credētes uerba xp̄i ꝙ oia sua argumenta. vsi sunt alia astucia magis p̄sūda qn̄ uidendo ꝙ exquo nō poterāt facere ꝙ xp̄iani nō obseruarēt legem grē q̄ est euangelij lex. dicēdo ꝙ lex data p̄ moysem equa erat lex dī multū laborauerūt vt seruarent āhe coniūctim siue insimul et aliquo tēpore tm̄ p̄ualuerūt ꝙ multi etiā de maioribus xp̄ianis et rectoribus aliorū in parte eis cōsentiebāt nō comedendo cibos qui p̄ moysen defendebantur. et sic erant dātes exēplū gentibꝰ conuersis similia facere sicut si illud p̄ eorū salute esset necessariū. Sed facta declaratione ꝙ seruatio vnius legis ꝯtradicit obseruationi alterius. et ꝙ lex data p̄ moysen qui erat seruꝰ dei nō pōt cōpari legi date per dn̄m suū. sed ꝙ est ei subiecta et cum lex moysi esset figura. s̄m ꝙ cū dei adiutorio d̄clarabitur in alio passu. ꝙ habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. p̄secutio iudeorū non potuit p̄ualere. qn̄ solūmō cū hac veritate ꝙ filius marie est verus filiꝰ dei cessauerūt oia cōsilia minatōes incoop̄te p̄hibitiones et disputationes quibꝰ vsi sunt iudei p̄pter multa dāna. p̄pterea ex toto cōfusi, videntes ꝙ cū rōe nō poterant preualere. vsi fuerāt vi sicut vtitur tirannus. qn̄ aliquis dat ei bonum consilium ꝙ vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua uel expellit eum per vim Sic fecerunt iudei cuz apostolis. ꝙ nolentes eos audire i sinagogis suis licentiauerunt eos extra terram suaz. et sic patet veritas examiata ꝙ postquā xp̄us ascendit ad celos iudei isurrexerunt cōtra suos discipulos quos nō potentes cōuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis p̄pter hoc eorum doctrīa semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilibus.

¶ Tercium examen.

Successit huic examini aliud fortius examen et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differentia scilicet ꝙ messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. sed q̄z interfecerant eum maiores eorum uidendo se damnatos si confiterentur ꝙ ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quantum potuerunt faciendo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic ꝙ sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicunq; sint semp̄ subiecti

exñtes cuꝰ q̄ tenet dominiū tp̄ale. et sic erunt
quādiu mūdus durauerit in hoc ꝯtra totā
uolūtatē suā vificato vbo quā vt ocaderēt
xp̄m dixerūt añ pilatū. ꝙ nō haberēt alium
regē nisi cesarē ip̄atorē ꝓ tēpore regnātē. et
cogitātes ꝙ nō audiēdo discipl'os ihū xp̄i
cessaret lux ueritatis. ꝯtra ꝙ̄ ut nō intrarent
in eorū domibꝰ clauserūt ianuas ꝓ ip̄omet
facto dederūt occasiōem ut āplius p̄dicta
vitas splēderet. qꝛ ipsi habitādo i toto mū-
do dispsi inter gētiles isti audiētes ꝙ erant
int̄ iudeos et apl'os q̄ōnes voluerunt scire
causā suarū q̄ōnū. et sic audirēt doctrinam
ihū xp̄i quā nō audierant si apostoli volue-
rāt p̄dicare in tēplo suorū deorū. s̄m ꝙ in q̄-
cūq; domo ciuitate ꝓuīcia uel regno nolūt
audire aliū eē dñm suū nisi illū quē pro tali
ip̄i hn̄t. Iste fuit finis ꝑsecutionis iudeorū
ꝙ veritas ꝑ ipsos cōtēpta. fuit fortificata et
exaltata in multo maiori gradu. q̄m multo
maioꝛ ppl'us gētiliū ꝙ̄ eēt iudeorū eam re-
ceperūt de quo facto maiores eoꝝ scꝫ impa-
tor et illi q̄ erāt de senatu romano displicue-
nūt uidētes ꝙ illi qui efficiebāt̄ xp̄iani non
curabāt de sua ordinatione scꝫ ꝙ̄ nullus de-
beret esse receptus pro d̄o sine suo examine
et mādato ex quo erāt gubernatores totius
mūdi. Manifestat̄ super hoc passu vnū se-
cretū et vitas facti qđ hō intelligēs qui scit
romanorū historias. et qualiter icepit mul-
torū deorū adoratio ꝑ scipsum pōt cogno-
scere. et hoc ē secretū ꝙ nō erat difficille pos-
se habere cōsensuꝫ a senatu romano ut ihūs
xp̄s reciꝑet̄ in deū s̄m ꝙ erāt illi multi quos
ipsi adorabāt ex quo multo maiores excel-
lentie fuerūt in eo ꝙ̄ in quocūq; aliorū. Sꝫ
gētiles regebāt̄ illis tp̄ibꝰ quātū spectat ad
adoratione suoꝝ deorū duplici snīa suorū
sapiētū. Prima ꝙ nullꝰ deꝰ deberet eē refu-
tatus. Scd̄a ꝙ s̄m qđ ille deꝰ uellet deberet
esse adoratꝰ et honoratꝰ. et cū esset doctrina
ihū xp̄i. ꝙ erat vnus solꝰ deꝰ et ꝙ̄ illum so-
lū debebāt adorare et ei soli seruire viden-
tes ꝙ in hoc facerēt ꝯtra id qđ tota vita sua
ipsi et sui āteccessores habuerūt ꝓ fide quia
adorādo ihūm xp̄m anullabat̄ seruitiū oīꝫ
deorū suorū. fecerūt ordinatiōes et mādata
ꝙ oēs q̄ adorarēt ihūm xp̄m ex quo repro-
babāt religionē deorū suorū ipso facto bo-
na ipsorū essent cōfiscata. et ipsi ocaderent̄
crudelioribus et forcioribus q̄ possent ex-
cogitari tormētis. quas ordinationes et le-
ges fecerāt ꝑ vim et nō spontanee. qꝛ quan-
to plures occidebāt xp̄ianos tāto amplius
amittebāt suū dominiū. soluētibꝰ cristianis
integre oīa tributa et onera eis imposita ad
hoc expresse se sciētes obligatos scd̄m do-
ctrinā sancti pauli. faciēdo etiā in rebus eis
mandatis fidele seruitiū. Itē gētiles quia
sic plus faciebāt ad suā laudē et gloriam et
suorū deoꝝ. multo āplius voluerāt ꝙ deuī-
cti ꝑ disputatiōnes cōformauerāt se eis ado-
rando quos ipsi pro dijs adorabāt. Sꝫ q̄i
ꝓ ultimo remedio fecerūt leges mortis vi-
dendo manifeste ꝙ sui sapientes ph̄i. nec p̄-
lati tēplorū deorū suorū et ydolorū nō po-
terant resistere nec cōtradicere rōibus et au-
ctoritatibus predicatis ꝑ discipl'os ihū xp̄i
q̄bꝰ cū dedit mādatū p̄dicādi doctrinā suā
ꝓ singulari cōsolatiōe dixit eis ꝙ mittebat
eos sicut agnos inter lupos. et cū isti nō es-
sent nisi duodecim et septuaginta duo et sic
paucissimi. Et illi quibꝰ eos mittebat erāt
iudei atq; gentiles taliter ꝙ sine cōparatio-
ne alicuius ꝓporti scd̄m moꝫ loquēdi erant
infiniti lupi. cū tn̄ vnus lupꝰ sit sufficiens cō-
tra magna agnorū multitudinē. Hec fuit vi-
tas maximi miraculi ꝙ pauci agni victoriā
habuerūt de infinitis lupis. qn̄ totꝰ mūdus
firmissime credidit verū eē quod primo ha-
bebat pro incredibili et s̄m suos sapientes
ph̄os ꝓ impossibili ꝙ ihūs cristus hō qui
fuit mortalis et mortuꝰ resurrexit ꝑ se viuus
et ꝙ in fine mūdi hꝫ resuscitare omes mor-
tuos. et ꝙ nō minꝰ ē admirabile ꝙ ista duo
incredibilia fuerūt a toto mūdo credita fir-
miter per doctrinam duodecim hominum
scꝫ apostolorū ihesu xp̄i quorum multe fue-
runt ydeote et piscatores. et sic crediderunt
sine donis temporalibus quia erāt paupe-
rimi. crediderunt sine aliqua deceptione qꝛ
predicabant in publico. crediderunt sine ali-
qua vi. quia non legitur de aliqua guerra
per eos facta vel procurata et ꝙ plus est
absq; positione timoris alicuius guerre su-
per hoc factis principibus cristianis seruan-
do doctrinam ihesu cristi suam legem esse
libertatis q̄ voluerit credere euangelio sal-
uabitur qui uero non condempnabitur. et
sic durante uita apostolorum in toto mūdo
splēduit et fructificauit doctrina ihū cristi.
Et fuit hoc admirabile. ꝙ nō obstātibꝰ oī

bus persecutoribus vt cōiter om̄s ipsi rece-
perūt martiriū ꝯpletis dieb⁹ senectutis eoꝝ
In quoꝝ tēpore et ducētis sequētib⁹ ānis
paucos dicā. si dico centū mille xpianos ꝓ
cōfessione veritatis quā tractam⁹ scꝫ ihesuꝫ
cristū filiū marie esse verū deum volūtarie
ipsimet se offerēdo cū magnis tormētis fue
runt mortui. Etiā dicā paucū si dico vnū mi
lionē gentiliū vidēdo firmitatē martirū i di
cto tēpore recepisse baptismū et ꝯbustis suis
ydolis factos esse veros xpianos ꝙ non so
lum accidit rome in grecia in ytalia in parti
bus occidentis sed etiā in toto mūdo impe
ratoribus illius tp̄is existētibus dn̄is totius
mundi. et si in aliquibus regionibus erant
diuersa dn̄ia ipsimet principes faciebāt con
tra xpianos similes persecutiōes. Speciali-
ter de hoc sunt manifeste histoie actoribus
earū mortuis. iam sunt elapsi mille agni ꝙ
de arabia et de persia qui sunt prima dn̄ia
habita persecutatores legis machometi fue-
runt ꝗplurimi gloriosi martires sancti quo
rum festiuitates vbicūqꝫ sunt cristiani cele-
brat ecclesia. vn̄ multi principum et speciali
ter imperatoꝝ multi videntes ꝙ non dimi-
nuebant predictā sanctam veritatem: sed ꝙ
per sua tormenta eam fortificabāt multipli-
catis cōfitentibus tādem cessauerūt aliquo
tēpore executare suas ordinatiōes crudeles
et mandata in cristianis. Ista tertia perse-
cutio tirannorum fuit maximū examen ve-
ritatis quā ego predico et omēs sui fideles
scꝫ ihesum filium marie esse verū filium dei
Istud tertiū examen in tanta confirmatiōe
profuit huic veritati ꝙ destructis templis
ydolorum fuerunt in toto mundo edificate
solennes ecclesie. In quibus cum magnis
laudibus ymnis et singularibus cantibus
septem horis diei publice confitet predicta
veritas. Cantoribus assignato salario de
publico sufficienti et multū honorabili spe-
cialiter in ecclesijs cathedralibus. et sic patꝫ
tertiū examen. in quo explicatur vnum secre
tum ꝙ omnes principes mundi non potue
runt extinguere lucem predicte veritatis da
tā per eos mortem pluribus ꝗ centuꝫ mille
martiribus et ꝙ illo tempore fuerunt con-
uersi ad fidem plures: quam vnus milio
gentilium.

Quartum examen.

Cum xpiani iam fuissent in pace et trā
quillitate ad fidem ꝯuersi et sic cessan
te persecutione gentiliū cōtra eos ex inter se
metipsis natū est quartū examen ꝙ predictā
veritatē scꝫ ihesum filiū marie esse verū deū
apurauit vsqꝫ ad vltimū punctū. Hac perse
cutiōe existēte periculosissima qr est inter eos
qui sunt eiusdem domus qn̄ plurimi magl
literati qui erant de principalibus ecclie pa
triarche. archiepi. episcopi. presbiteri. et dya
coni et nō minus laici. cū multis et magnis
argumentis noui et veteris testamēti quod
gentiles facere non poterāt qr nesciebāt nec
iudei allegabant contra xpianos: ꝙ confitē
do predictā veritatē stabant in magno erro
re ex quo ipsa non approbat per scripturam
eorū habita ꝓ sancta: ymmo allegabāt mul
tos passus eiusdē scōm ꝙ ipsi exponebant
qui videbantur contrariū dicere. quoꝝ ra-
tiones et argumēta etiā multoꝝ doctorum
catholicoꝝ in prophecia et methaphisica
fundatorum et in theologia perfectissimoꝝ
vt amplius predicta veritas apuraret facta
habemus scripta in tanta habundantia ꝙ
omnia argumēta que fiunt per infideles cō
tra eandem faciunt paruissimū volumen et
paruam empesiam. Sic ꝙ per apparentiaꝫ
eorū dicta veritas ꝗtum ad studiosos in le
ge dei sit nec in minima parte obscurata: ꝙ
per seipsum quilibet ꝗtumcunqꝫ infidelis
posset videre si vellet attendere etiam paruo
tempore cū pura intentione cognoscendi ve
ritatem et ea cognita amare eam et amādo
confirmando se illi et defendere eam. hoc di
cto in omnibus nationibus mundi et inter
omnes sapientes scientiarū existente appro
bato ꝗ multa reputantur falsa et adhuc im
possibilia que examinata diligenti studio
inueniuntur vera et multum necessaria et ꝑ
contrariū de alijs multis. Vn̄ quia circa ex
amen altissimarum veritatum delectantur
ꝗplurimum clarissimi intellectus hominū
et ex alia parte quo ad cognicionem veram
illarū multum prosunt voluntates pure et
dānant affectionate. et ꝗto plus durat mū
dus propter nimiam continuationem exer-
citioꝝ veritates scientiarum plus declarā-
tur et cothidie apurantur. Et ideo examen
predicte veritatis scꝫ ꝙ ihesus filius marie
est verus filius dei. sicut principale omniuꝫ
in ecclesia dei durauit maiori tēpore ꝗ tria
prima examia et durabit vsqꝫ ad finē mūdi

Tunc in maiori fortitudine qñ illud ꝙ machometus bestia q̄ ascēdit de terra non fecit bestia q̄ ascēdit de mari et extollet super oē qd̄ dicitur et honoratur sicut deus sedebit in tēplo et ostēdet se sicut si eēt deus. Vñ studiū huius bestie erit ad hoc vt ponet oēs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. cōsequēs est ꝙ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oms cōfitentes ꝙ ihūs filius marie ē filius verꝰ dei. et ipsemet deus. Sup qua veritate pro tēpore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nō preualeret. facta fuerūt multa ꝯsilia aliqua pticularia aliqua gñalia. Itē multe cōuentiões aplazate āte principes vel cōitates quibus habitis magnis disputationibus allegātes ꝯtra predictam veritatē fuerūt ꝯfusi et dimiserunt errorem suū. multi illorū quos ipsi peruerterant et in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: et qꝛ aliqui pauci remanebāt vel cū fauore aliquoꝝ principum vel sicut ē ꝯdicio falsa ꝓbatarū scienciaruz non gñaliter et in publico Sed nūc isti nūc illi predicādo ad partē iterū reuiuebāt sui errores. Et iō in illis tpibus plus ꝙ̄ in alijs ante nec post fuerūt ꝙ̄plurima cōsilia. Hoc reputato pro sano remedio. et singulari defensione fidei catholice ꝙ veniat ad lucē et ostēdatur in publico quicquid cōtra eā dicitur in abscōdito et nō solū huius veritatis de qua ad pñs loquimur ſ et cuiuscūqꝫ veritatis. ē hec sua propria condicio ꝙ ꝙ̄to plus tractatur et reuoluitur tāto amplius lucet similis lapidi vere precioso qui ꝙ̄to plus politur tanto plus lucet. Est etiā similis auro ꝙ si semel bñ apuratū fuerit ꝙ̄to pluries ponitur in fornace ignis. tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Vñ sicut dicit dñs iohānes de ʒegobia Archiepus Cesarieñ. in tractatu contra sarracenos vbi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina multarū veritatū catholicarum tēpore meo et fui particeps in illis. Sed de illo quod magis publicū est possum dare exēpluz. Homo quidā cuiusdā magni ꝑñij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euāgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias contra fideles qñ venerūt ad cōsiliū auditis suis disputacionibus ꝙ̄tum voluerunt dicere senserūt veritatē ꝓ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatione. Unde cū nos sciamus certissime veritatez de qua loquimur trāsisse per tam multa. tā grandia. tā fortia tā notoria. et tam examia cōtinuata et ꝙ ꝙ̄to plus de ea tractatur et cōtra eam disputatur vl' aliquid dr̄ tanto amplius inuenitur clarior purior et firmius fundata non possumus predictā veritatē abscondere dño ihu xpo cui seruire debemus fideles mādāte discipulis suis ꝙ illud qd̄ fuisset eis in secreto dictū maifestarēt in publico: et qd̄ audissent in aure. i. in abscondito ꝑdicarent super tecta. quia qui incendit lucernam in domo sua non ponit eā sub modio vel sub lecto. sed sup candelabrū in alto vt clare videantur q̄ sunt in ea quicūqꝫ ingrediūtur in domo sua. Et sic magister veritatis et proprius loquā si dico magister qui ē ipsa veritas. postꝙ fuit captus quādo interrogauit eū iudex de doctrina sua et de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mundo. Ego semꝑ docui in synagoga et i tēplo quo oēs iudei cōuenerūt et in occulto locutus sum: Nihil: Interroga eos qui audierūt quid locutus sum ipis ecce hij sciunt quid dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qñ acceptabat cōtra se totū mundū in testimoniū. sic etiaz qñ ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis ꝙ darēt testimoniū de factis suis et dictis in iudea et iherusalez in samaria et vsqꝫ ad vltimum terre. i. vsqꝫ ad fines totius mundi et rationabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatē dñationē totius mūdi et non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater ꝯstituit eū heredem omnium suoꝝ faciendo caput et principiū non solum omniuz hoīm. sed etiā angelorum minoꝝ et maioruz qui sunt in celo. et consequenter omniuz dyaboloꝝ q̄ angelis sunt subiecti. Propterea ergo q̄ dicta sunt i hijs quatuor examinibus fideles xpiani predicant publice. et confitentur ihesum xpm filium marie esse verū filium dei.

¶ Quot fides xpi est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ē. ꝙ fides christi ē lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda.

Primū ē ꝙ Abrahā ante legē īmo et ante circumsionē iustus fuit et nō fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Gen̄. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam Itē merito fidei fuit sibi facta repromissio et specialiter illa in semine tuo benedicentur omnes gentes. vt pꝫ Gen̄. xxij. Sequitur ergo ex his ꝙ fides xp̄i fuit ipsa lege moysi tempore prior et q̄uis apostolus hoc specialiter pbat ad gal. iij. exēplo abrahe. tamen hoc idē pbat ad hebr. x. per plura exēpla sic patet d̄ abel. Enoch. Noe. Sara. Isaac. Jacob. Joseph: et Moyse Isti eni et multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati. ut pꝫ ibidē Secūdo notādū ꝙ deus promisit abrahe īter cetera quatuor. Primo hereditatis successorem Secūdo hereditatis adeptionem Tercio seminis multiplicationē Quarto vniuerse gentis benedictionē. Et licet ad litteram ista quatuor ei promissa fuerint de aliquo tēporali: principaliter tamē deus spiritualia intelligebat. Primo ergo ꝓmisit sibi deus heredē. s. Isaac. gen̄. xv. Sed ī hoc principaliter promisit sibi xp̄m qui pro tanto heres Abrahe dicitur. qꝛ ex eo ſm carnē descendens in eius regnauit regnat regnabit hereditate. Unde gabriel ait de xp̄o Regnabit in domo iacob ineternū. luce. i. Secūdo ꝓmisit sibi hereditatem tpalē. s. hereditatem chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuium eufratē. vbi supra non ꝙ ipse vnq̄ illam possederit nisi in semine suo. Unde et semini suo dicebatur. Et dabo tibi terrā hāc In hoc autē spiritualiter sibi ꝓmittebatur spiritualis hereditas. s. vniuersa congregatio fidelium tā iudeorū q̄ gentilium. cuius ipse per fidē pater est. Promittebatur etiā sibi hereditas glorie qui propter fidem eius sinus abrahe nūcupatur. Tercio promisit ei seminis multiplicationem sicut stellas celi et sicut harenā maris. Gen̄. xxij. Boni q̄ ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xp̄iani q̄ sunt eius semē spūale et semen dei repromissum inq̄tum eius fidē imitantur. Sed mali qui ex eo descendūt per ismahelē et filios zethure et per Esau fuerunt sicci et steriles velut harena maris. sed precipue mali cristiani. qui si habent fidem abrahe nomine fidei. tamen eius operibus contradicunt.

Quarto promisit ei deus omnium gentium benedictionem. benedictionē quidem gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum eēt danda vel fienda hec benedictio sed per semen. nō per quodcūqꝫ semē sed ꝑ vnicum quod est xp̄us non enim in Isaac Jacob. vel Joseph vel Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc uerificari. in semine tuo benedicentur omnes gentes Gen̄. xxij. quod declarat appostolus ad gal. iij. dicens. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius non dicit in seminibus quasi in multis sed quasi in vno. et semini tuo qui est cristus. Nota Abrahe cui deus non falleret propter eius fidelitatem et amicitiam dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquitur ī plurali ꝓpter promissiones supradictas. l quia ſm glosam frequenter idem .i. eterna beatitudo est sibi promissa. et semini eius. i xp̄o. non ꝙ ad cristū fieret ꝓmissio sed quo ad eū pertinebat: qꝛ per eum promittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semē sit crist⁹ et non alius: notatur ex uerbis scripture q̄ ē in semine tuo benedicentur omnes gentes n̄ solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qd̄ faceret si de multis vellet intelligi sed dicit quasi in uno et semini tuo qui est cristus. Und̄ de uno solo vult intelligi. et illud unum est xp̄s. Si enim de multis uellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur et cetera. sed dixit ibi semini: volens de uno intelligi ꝓpter quod dicit apl̄us. et semi tuo ꝛ Patet igitur ꝙ cū promissio facta fuerit Abrahe merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit ad hebr. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem ꝙ fides xp̄i promissi processit legem moysi. Et sic ex predicta scriptura. Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hunc florem pulcerrimum. s. ꝙ fides christi est lege Moysi antiquior.

Qd̄ fides cristi est lege Moysi stabilior.

Tercius articulus est ꝙ fides cristi est lege moysi stabilior. Ad cuius euidentiam duo sunt notāda

Primū ꝙ sicut dicit apostolus ubi supra a tempore facte promissionis Abrahe vsqꝫ ad tempus quo lex Moysi fuit data

fluxerunt āni.cccc.ꝺ.xxx.quos sic cōputat. Rabanus sicut dicit magister in historijs: Act.vij. Dicit enim Rabanus ꝙ a tēpore promissionis primo facte abrahe fluxerunt vsq ad ingressum egypti anni.cc.xv.qꝺ verum est.qꝛ tēpore future promissionis erat abraham.lxxv.annorum et ab illo tpe vsq ad natiuitatem Jsaac fluxerūt.xxv.anni et ab illo tpe vsq ad natiuitatem Jsaac iacob fluxerunt.xl.āni et ab illo tpe usq ad igressum Jacob in egyptū fluxerūt anni.lxxv.ꝺ inde ab ingressu Jacob vsq ad mortē Joseph āni.lxxi. Deinde usq ad exitum filiorum israhel de egypto āni.cxliiij.et quinquagesimo die egressiōnis data est lex. Exo.xix et.xx.et sic sunt.cccc.xxx.anni. Et si dicatur contra apostolū id quod dicit dominus Abrahe Ge.xv.ꝙ semē eius esset futurū peregrinū in terra non sua.cccc.ānis Jdeo dic Stephanus Actuū.vij.non faciendo mentōnem de.xxx.ānis dici potest ꝙ scriptura ñ cōputat inimicitias.dicit etiā Augustinus ꝙ hec cōputatio debet protendi vsq ad mortem.Seon regem amorreorum.et Og regē basan. Secūdo est notādū ꝙ promissio facta Abrahe que fuit iuramēto dei confirmata Gen.xxij.per memetipsum iuraui dicit dns et cetera sequitur in semine tuo benedicentur omnes gentes terre. Et luc.i. Jusiurandum quod iurauit Abraham fuit dictū ꝓpter sui stabilitatē et firmitatē testamētu: Est enī testamētū scriptura auctētica et solida et talis fuit illa promissio.qꝛ fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Vñ tante fuit firmitatis.ꝙ lex post data non euacuauit ipsam.sed potius semē promissū euacuauit legē.sicut declarabitur articulo.vi.ꝺ cessatione legis. Si enim lex euacuasset promissionem tunc hereditas glorie non esset ex promissione sed ex lege.et si esset ex lege cū abraam Jsaac.et Jacob fuerunt ante legem.tunc non haberent istam hereditatē cū tamen dicat cristus Ma.xxij.adducens illō Exo.iij. Ego sum deus abraham et deꝰ Jsaac et deꝰ iacob non est deus mortuorū sed uiuorū. Viuūt ergo illi nō vita nature.ergo vita glorie.quod plane dicit xps.M.viij. Dico autem uobis ꝙ multi ab oriente et occidente venient.et recūbent cum Abraham Jsaac.et iacob in regno celorum.Jdeo hec hereditas non est ex lege sed ex promissione que cum fuerit merito fidei cristo promissi. quia illam repromissionem habet iā abraham.et non hʒ eā ex lege.qꝛ diu añ legē fuit mortuus.ergo hʒ eā ꝑ ꝓmissionē.ergo cū ꝓmissio fuerit facta et iurata vt ꝓdictū ē merito fidei seqꝛ ꝙ fides xpi ē sūme stabilitatis et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata ꝑ semē ꝓmissū hec oīa pulcerrime potuit paulus apl's ad gal'.iij.hoc autē dico uobis testamētū cōfirmatū a deo ꝙ post.cccc.et.xxx ānos facta est lex.nō irritū facit ad euacuandā ꝓmissionē.nā si ex lege hereditas iam ñ ex ꝓmissiōe. Abrahe autē ꝑ repromissionē donauit deꝰ.qꝺ sic explicatꝛ. Hoc aūt.i.promissionē Abrahe factā dico.i.affirmo testamētū cōfirmatū a dō et ꝑ iuramēta.qꝺ sꝫ testamētū post.cccc.xxx.annos.post quos supple facta est lex.non irritū facit.i.nō euacuat ꝙ qdā faceret si ꝑ eā daretꝛ bñdictio ñ ergo lex irritū facit predictum testamētū ad euacuādū.i.vt euacuet ꝓmissionē supple: Abrahe factā non igitur ꝑ legē bñdictio ē qꝛ data ē lex post multū tēpꝰ a ꝓmissiōe facta.q quidā ꝓmissio non dixit ꝙ per leges esset ꝓmissio sed per semē. Si enim ex lege esset hereditas nō ēēt ex ꝓmissiōe et tūc abrahā nō haberet eā quod ē falsū.vt supra dictum ꝓpter qꝺ dicit apl'us Lex non euacuat ꝓmissionem Nā si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret ꝓmissionē.iā nō esset supple hereditas ex ꝓmissione qꝺ probat dicens. Abrahe autē donauit dus supple istam hereditatē ꝑ repromissionē Constat ei ꝙ abrahā iā hʒ eā.et nō hʒ eā ex lege qꝛ diu añ legē fuit mortuꝰ.ergo hʒ eā per ꝓmissionē Ergo cū ꝓmissio fuerit facta merito fidei sequitur ꝙ fides xpi ꝓmissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi Hec veritas tan ꝙ una pulcerrima flos colligitꝛ ex ꝓdictis vbis apli quasi ex quadā areola aromatū et ꝓpterea fideles xpiani cōfitentꝛ fidem xpi stabilissimā et lege moysi stabiliorem.

¶ Qꝺ fides xpi ē lege Moysi nobilior et ꝑfectior

Quartus articulꝰ ē ꝙ fides xpi ē lege moysi nobilior et ꝑfectior Ad cuius euidentiam quatuor sunt notanda

¶ Primū ꝙ quis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glīe

nō tamen frustra fuit data fuit eñi data pro
pter quatuor causas quas breuiter glo. tāgit
prima ꝓpter peccati ꝓhibitōem vt saltem
timore pene homines cessarēt transgredi vt
hec tandē facerēt voluntate Secūda ꝓpter
populi eruditōēȝ et disposiōēȝ vt scȝ ꝑ legē
morbū suum agnoscerent de cuiꝰ ignorātia
in lege nature conuictus erat vt scȝ populuȝ
dei erudiens ipsū dignū faceret ab precipiē
dū promissionē que est xp̄s. Tercia ꝓpt re/
medij flagitionē vt scȝ homo superbe in su
is viribus fidēs precepta acciperet. in qui/
bus deficiens factus p̄uaricator liberatorē
saluatorēq; requireret Data ē enim lex vt di
cit Aug. ut ceruix superborū qui tātum sibi
arrogabant vt liberū arbitrium sibi puta/
rent ad iusticiā sufficere. quos cū lex trans/
gredi faceret humiliaretur. et sic medicꝰ opta
retur. Quarta ꝓpter futurorū significationē
Legalia enim fuerunt quedā vmbra futu/
rant est significās. quedāq; figura futuram
veritatem presignans vt infra videbitur.
Secūdo notādū ꝙ lex fuit ordinata. id est
ordinabiliter āgelorum ministerio data et
bene ordinabiliter quia inter abraham et
xp̄m. inter promissionem et semen. inter tē/
pus legis nature et tempus gratie. Magno
enim consilio factū est vt nō statim post ho
minis casum veniret mediator. sed ꝙ prio
humanum genus cōuinceret̄ de ignorātia
tēpe legis nature que nec morbi nec medici
daraȝ noticiam dabat. nec ad ista hō ex su
is naturalibus attigere ualebat. Demū con
uinceretur de ipotentia legis scripte quā hō
v̄tute ꝓpria seruare ñ potuit. nec ipsa dabat
adiutricē gratiā ad seruandū ut propter ista
duo scȝ ignorātiā et ipotētiā cogeretur sal/
uatorē petere. nec xp̄i aduentū superfluum
iudicaret. Multiplicate sunt īfirmitates ho
minū contra quas nec per legē nature nec ꝑ
legē Moysi se iuuare poterant ꝓpter qḋ acce
lerauerūt ad medicū qui ueniēs tanꝙ alter
samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē
sacerdos et leuita. i. uetus lex et sacerdotiuȝ
īmisericorditer pertrāsierāt. Luce. x. qui eti/
am tanꝙ alter heliseus coaptāt se corpora/
liter puero mortuo sunamitis filio suscita/
uit eum. quē tamē eius puer cū suo baculo
qui designabat legis duriciā nō potuit su/
scitare. iiij. Re. iiij. qui tanꝙ alter angelꝰ de
scendēs i piscinā nostre mortalitatis sanā/
uit illū quē iuenit sibiq; ueꝙ ecclesie unitum
Jo. v. Qui oīpotens sermo dei patris venit
in mūdū dū oīa mediū silētiū tenerēt. Sap.
xviij. Primū silētium fuit ante legē scriptā
Secūdū sub lege. Terciū in gloria. Primū
fuit ignorātia languoris. Secūdo despera/
tio curationis. Terciū adeptio sanitatis. añ
legē enī homo morbū suū nō cognoscebat.
ideo silebat. nec remediuȝ querebat. Lex āt
ostendit lāguidis vulnera. et ideo data lege
mox fuit ruptū silētium et receperūt egri pe/
tere remediū. Sed quia lex grauis erat nec
auxilium cōferrebat per diuturnos clamo/
res fatigati homines et de salute desperan/
tes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est si
lētiū secūdū. Et tūc oīpotens sermo patris
venit in mūdū. Samaritanꝰ appropriauit
ad vulneratū angelus magni consilij in pi
scina descendit: et heliseus ad suscitandum
mortuū accessit. i. summi filius regis descen
dit de equalitate p̄ris ad patibulū crucis. et
de sede p̄ris ad officinā peccati. de lumine
celi ad tenebras mūdi et inferni et ueniens
locutus est pacē. dedit grām ꝓposuit miaȝ
ꝓmisit ueniam. et ita rupto silentio ceperūt
egri magnis clamoribus flagitare remediū
et accelerare ad medicū ꝑ quē vulnera sana
rentur morbꝰ curaret̄ recepta vero sanitate et
dōata imortalitatis felicitate. nihil vltra re/
stabit petēdū. et tūc erit terciū beatū silētiū
ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio
data est lex. scȝ inter abraham et xp̄ȝ inter ꝓ
missionem et semē ꝓmissuȝ inter tēpꝰ legis
nature et tēpus legis grē: inter primū silētiū
et terciū. Qñ eī data fuit lex cepit frāgit pri
mū silētium ipsa autē manente fuit secūduȝ
silētiū. et tūc ueniente medico ruptoq; secun
do silētio. tertium hoīes optauerūt. Tercō
notandū ē ꝙ qñ lex fuit data fuit posita in
ptāte huius qui venturus erat uerus media
tor vt staret ꝙdiu ipse vellet et qñ uellet ces/
saret. Ipse aūt uoluit ꝙ cessaret qñ ipse vēit
et tamē verꝰ mediator fuit. Ex quo pȝ. ꝓ cō
tra mediatorē faciunt qui legē cū euangelio
obseruare volūt. Ex quo ulterius pȝ conclu
sio intēta. ꝙ fides euāgelij siue xp̄i non so/
lū est lege: moysi antiqor et stabilior. sed ēt
ꝑfectior. quia ipsam euacuat. sicut illud qḋ
perfectū est euacuat qḋ ex pte est. i. Cor. xiij
Cū eñi uenit mediator et legē euāgelicā sta
tuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝓpter su/

am imperfectionē. et hoc ipse facere potuit. qr in eius ptāte tanꝙ veri domini posita fuit. Quarto notandū ꝙ hic mediator non ē vnius nature sed duplicis. Est eni gigas geminе substantie. s. diuine et humane Ipse igitur cum sit deus et homo inter homines et deū mediat Dū hoīes qui a dō recessāte p se recōciliat. ipse ut de⁹ oīa creauit. s3 in ꝙtum de⁹ nō oia recreauit Et ip se in ꝙtū de⁹ est cū patre et sancto spū vn⁹ de⁹. qr nō sunt plures dij sed unus deus Ex quo patet ꝙ hic mediator non est federator uni⁹ ptis tm̄ sed duarū ptiū. s. dei et hoīs. et p3 ēt ꝙ inꝙtum de⁹ non ē ꝓprie mediator inter deu3 et hoīes. sed in ꝙtū hō. Inꝙtū eni deus non est medius sed equalis deo pri. Itē iste mediator non est arbiter unius populi s3 duorum. s. iudeorum et gentiliū quos tanꝙ duos parietes ecclesie in se angulari lapide copulauerit utriusq3 ppl'i euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant legalia xp̄m non ut mediatorem recipiunt qr ipsum videntur asserere mediatorem tm̄ iudeorum quod esse non potest. quia mediator non est nisi duorū populoru3. Ergo qui ex ergo circūcisione uel preputio ad fidem conuersi sunt maneāt sicut sunt. nec curēt circuncisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe quia ut dicitur ad gall'. vlti. In uero mediatore ihū xp̄o neq3 circūcisio aliquid val3 neꝙ preputium s3 noua creatura. Hec quatuor notabilia patēt ex intentiōe apl'i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igitur lex. ꝓpt transgressionē posita ē. donec ueniet semen cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manū mediatoris. mediator autē unius nō est. deus autem vn⁹ ē q̄ l'ra breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid ꝓdest. ex quo sic dictū ē in precedenti articulo nō euacuat ꝓmissiōe3 nec est ex ipsa hereditas. Rn̄d3 apostolus ꝙ inter cetera ad que ꝓdest ꝓpter transgressores supple puniēdos et flagellādos. posita ē q̄ supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̄s. cui. i. p quē ꝓmiserat supple deus uel ſm glo. cui. i. de quo dādā oībus gentibus nō solū iudeis grē et glīe benedictiōe3. lex dico ordinata. i. ordinabiliter data eo modo quo dictū est per angelos. i. ad litterā p ministeriū āgelorū q̄ i psona di apparebāt moysi et ei loquebāt uel per angelos. dicit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tanꝙ angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico posita et ordinabiliter data in manu. i. i potestate et volūtate mediatoris. i. huius qui inter deum et homines et angelos inter duos populos. s. iudaicū et gētilē erat uētur⁹ mediator posita dico et ordinata fuit i manu mediatoris. vt videl3 staret ꝙdiu ipe vellet et qn̄ uellet cessaret voluit autem ꝙ cessaret qn̄ uenit. et qn̄ inter deū et homines inter gētiles et iudeos uerus mediator fuit. et dico ꝙ mediator fuit inter deum et homines et inter diuersorū rituū hoīes. qd̄ q̄dē ē necessarium qr sequitur mediator unius non ē nec arbiter vnius tm̄ sed duorū. s. di et hominis s3 nō uni⁹ ppl'i tm̄ sed duo4 ut dictū ē ꝙuis aūt iste mediator in ꝙtū hō mediator sit duorū in ꝙtū tn̄ de⁹ ē un⁹ cū pre et spūscō. qr vt dicit. Deute. vi. De⁹ aūt unus ē. vel posset hic dici ſm glo. ꝙ dicat hic mediator inter dum et hoīes. et inter hoīes et hoīes. nō iter deū et deū. qr non sunt plures dij. sed deus inquit unus est. Ex predictis oībus quasi ex quadā areola apl's intēdit elicere tres cōclusiones. Prima ē ꝙ i aduētu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. et in sua omnimoda ptāte sic dictū est. Scōa cōclusio ē ꝙ qui cū euangelio obseruant legalia contra mediatorem faciunt qui in aduētu suo legē adipleuit dādo sibi finē imo nec ipsū ut mediatorē recipiūt qr facto suo videntur astruere ipsū non esse arbitrum nec federatorē nisi tm̄ iudeo4. tercia conclusio est ꝙ fides xp̄i est omino perfectior uel nobilior lege moysi.

Quod fides xp̄i est lege moysi utilior

Quintus articulus est ꝙ fidēs ihū xp̄i est lege moysi utilior hoc colligitur ex uerbis apl'i infra ca. supradicto quasi ex quadā aromatū areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit Si enim data eēt lex que posset viuificare uere ex lege eēt iusticia. sed conclusit scriptura oīa sub peccato. vt ꝓmissio ex fide ihū xp̄i daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primū ē ꝙ p legē nūꝙ fuit uita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic non prestabant anime uitam. Secundum est ꝙ circuncisio nō fuit

ex lege sʒ ex patribus vt saluator dicit in Jo
hanne Diu eni ante legē fuit circūcisio insti
tuta. qr Gen. xvij. Dicēdū est etiā. ꝙ ex cir-
cūcisione nunq̄ fuit perfecta vita. qr nunq̄
potuit introducere hoīes vbi ē pfectio vite.
Unde Jacob dixit circūcisus. Gene. xxviij
Descendam in infernū lugēs filium meum
Et dauid circūcisꝰ dicit psal. xxvij. Assimi-
lator descendentibꝰ in lacū. Item per legeʒ
moysi nunq̄ fuit perfecta iusticia. Hec eniʒ
dicit aplus ad ro. iij. ex opibꝰ legis nō iusti
ficatur oīs caro. et illud ex pꝛio sequitur. si ei
per legē eēt uera vita. ac p hec et uera iusti-
cia que ducit ad regnū in quo est perfectō vi
te. ad Ro. iij. Justicia dei est per fidē ihesu
xpi super oēs q̄ credūt in eū. Est ergo fides
ihū xpi lege vtilior et pptera dicit aposto
lus: lex igitur aduersꝰ pmissa dei. quasi di-
cat ex quo euacuata est qn̄ iplenꝰ cepit pmis-
sio nūq̄ aduersa ē diuie pmissioni. Absit n̄
eni est inimica sed cōsentanea diuinis pro-
missis. Uerū ē tn̄ ꝙ fides cuiꝰ merito fuit p
missio. ē vtilior et efficatior lege quod pro-
bat qr lex nunq̄ potuit viuificare nec iustifi
care: Si eni data eēt lex q̄ posset viuificare. i
vitā spūalē afferre. vere supple et nō oppia-
tiue: ex lege. i. ex operibꝰ legis eē. iusticia qō
tn̄ verū nō ē. Sed cōclusit scriptura. i. lex scri
pta cōclusit. i. clausa reliquit oīa. i. oēs ho-
mines tā iudeos q̄ gentiles sub peccato ne
minē ei a peccati carcere potuit expedire. vel
cōclusit. i. clausa demōstrauit eē: per legē ei
cognitio peccati ad ro. iij. que q̄dē prouidē
tia factū ē vt pmissio vite. s. et iusticie et bn̄-
dictionis eterne ex fide ihū xpi n̄ ex lege sup
ple moysi. pmissio dico: i. res pmissa daret
credentibꝰ. supple in xpm pʒ igitur ex pdic-
tis clarissime ꝙ fides ihū xpi est antiquior:
stabilior. nobilior. et multo vtilior lege mo-
ysi. Et qr tā altissime extollit fides ihū xpi
supra legē moysi. Multū debēt credere xpi-
ani filij ecclesie de fidei susceptione. multū-
qʒ debēt animari ad fidei pmissionē. et ad
fidem per opera. pbationē et pfectionē ac d
fensionē. cū ex eadē excellētior sit religio xpi
ana omni alia gente totius vniuersi. quod
pper catholicorū consolationē ex tribꝰ intē
do declarare. Pꝛio ex pte pris et matris. O
fidelis xpiane pater tuꝰ est ihūs xpus. sicut
ex pprietatibus veri patris declaratur. Sūt
eni veri patris cōditiones. Quarū prima ē
ꝙ pater naturaliter appetit filios generare.
desiderat eni speciē multiplicare in filijs.
Un̄ aristo. ij. de aīa tractās de virtute gene
ratiua dicit Naturalissimū ē oī nature viuē
ti generare sibi simile sequit. vt eē diuiorū i
mortale pticipemus. Sic xps nō appetit in
fide sua spūaliter generare. vt eē dei imorta
le pticipemꝰ. Et iō dedit eis ptātē filios dei
fieri his qui credūt in noīe eius. Joh. i. i. in
re nominis eius. Quo ordine filij dei fiāt
et qūo hec generatio nobilissima distingua
tur a carnali subdit q̄ nō ex sanguibꝰ. s. femi
ne quasi materie. et viri quasi formatiui In
quo humanā generationē sm materiā et se
cūdū modū generādi miserā ostēdit. Sʒ ex
deo nati sūt: ecce generatio et natiuitas spi
ritualis. Ut aūt secure credamꝰ hāc excellētiā
sʒ hominē nasci ex deo: subdit deū nasci ex
hoīe Et hac eni susceptione ifirmitatis sa-
natur nr̄a ifirmitas vt possimꝰ dij vel filij di
fieri. et hoc est. Et uerbū caro factū ē. qō su-
perius erat inferius descendit. ¶ Quid ergo
mirū si qō ifenꝰ erat in id qō supenꝰ erat a-
scendit qr si deꝰ factus est homo: credi dʒ ꝙ
hō fiat deꝰ et si deꝰ hō vēit in mūdū ꝙ hō fa
ctus deꝰ ascēdat in celū hec oīa in glo. Se-
cūda cōditio ueri patris est ꝙ desiderat fili
os multiplicare ita et xps desiderat nos i fi
de multiplicare qr vult oēs hoīes saluos fi
eri. et in agnitionē veritatis. s. sue fidei venire
vt pʒ infra et. i. ad Thimo. ij. Sed hāc mul-
tiplicationē filiorū nō appetit ihūs pter d
fectibilitatē sue nature. sicut est in puro hoīe
q̄ qr nō pōt pmanere in seipso cū sit corrup
tibilis desiderat ꝙ conseruet in suo filio et sic
ppetuet generatio. Sed vult ihūs xps pat
i hāc multiplicationē filiorū pter bonitatē
suā quā vult quātū in se ē cōicare oibꝰ. Ter
cia cōditio veri pris ē ꝙ ad filiorū genera-
tionem transfundit de sua substātia suā na
turā specificā tn̄ nō minuit. Sic dei filiꝰ ihe-
sus xpus vt et nos filios dei faceret sine sui
diuine nature minoratione seipsū nobis d-
dit. Quarta conditio veri patris ē ꝙ filios
tenerrime diligit. vnde sepe sibipsi necessa-
ria subtrahit vt filios suos pascat. Sic xps
vt dicit aplus. ij. ad Cor. viij. cū eēt diues
factus est egenus pter nos. et maxime pa
ter illū filiū diligit quē sibi magis similē ꝯ
spicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. qr
vbi amor vbi oculus. Sic xps magis eum

diligit, qui ei per similitudinē grē mag ap
propinquat. Hic diligenter attēde ꝙ ꝙuis
generaliter oēs xpiani filij dei nominent ex
eo ꝙ credūt ihūm xpm eē uerū filiū dei sic
dictū est. illi tamē ꝓprie imo illi soli possūt
dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xps. hic est fi/
lius me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacuit.
Mat. iij. Isti sunt illi q̄ nō solū ore se cōfitē
tur xpianos. Sꝫ corde credūt et opib⁹ osten
dūt. De malis aūt xpianis quales inter ce/
teros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euan
gelio cōquerit xps dicēs. Filios enutriui et
exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Isa. i. Qui
ei deberēt eē filij xpi sunt hostes cristi. Et sic
patet dignitas religōnis xpiane ex parte pa
tris qui est ihesus cristus deus et homo ha
bēs conditiones ueri patris. Ostenditur eti
am dignitas religiōis xpiane ex pte matris
Sed dicēs q̄ est ista mr̄ nr̄a. Rn̄det aplus
ꝙ illa q̄ sursū ē hierusalē ē mater nostra ad
gal. iiij. qd̄ vt intelligere valeam⁹ recitat Se
neca libro. iiij. declamationū. declamatiōe
ij. Secūda de quodā q̄ mortua vxore que i
ptu perierat statī duxit aliā. et puerū prime
misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuita/
tē. et ex alia vxore statim aliū hūit quē misit
etiam ad villā eodē mō alendū cū primo.
Post multū vero tēporis redierūt pueri per
omia similes. Licꝫ ei secūd⁹ eēt mioris eta/
tis ꝙ prim⁹ qꝛ forte vni⁹ anni. nihilominus
tn̄ tant⁹ erat secūd⁹ quāt⁹ erat prim⁹ sicut ml'/
totiēs accidit et forte vterqꝫ prīzabat in cor
pore et facie. querēte aūt matre quis eorum
esset filius su⁹ noluit ei dicere pr̄. et ideo ipa
flente et filij uidētes mrēꝫ siue nouercā flen
tē flebāt. et forte vterqꝫ ipoꝝ timebat ne eēt
preuignus. quos pr̄ alloqꝫ dicēs: Quid fle
tis o pueri nō opꝫ timere nouercā. lites sunt
inter me et vxorē nō īter uos. dimittatis eaꝫ
facere mecū qꝛ nō indicauit quis eēt fili⁹ su
us dubitās ꝙ si sciret nō hēret curā nisi de
filio suo et nō de filio alterius matris: Ita/
qꝫ sic remanēte in dubio curā gerebat vtrius
qꝫ equalē. Spūaliter p istū patrē intelligi/
mus xpm qui hꝫ duos filios. vnū de matre
mortua i ptu. hec ē mala cōscia que cōcepit
dolorē et pepit iniquitatē. psal. vij. que in p
tu morit Ge. xxxv. cū pturiret Rachel ob
difficultatē ptus piclitaretur peperit filium
nomine benoym. q̄ in nostra lingua sōat pri
cipiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt p
turiētis. Alia vxor ē cōscia bōa que hꝫ filiū
scꝫ iustū et bonū virū qui a deo in villa isti⁹
mūdi eqꝛ aliter nutrit cum malo: Math. v.
Pluit super iustos et iniustos: et solē suum
oriri facit sup bonos et malos et ābo sunt
in ecclesia que ē nouerca malorū et mat bo
norū tn̄ ignorat quis sit suus fili⁹ vel preui/
gnus. q̄s sit iust⁹ vel iinst⁹ expliciare in gratia
dei. qꝛ vt habet Eccl's. ix. Nemo scit vtrū a/
more vl' odio dign⁹ sit. plorat ante regē Sa
lomonē mat. iij. Regū. iij. vt filiū nō mor/
tuū in peccatis sed viuū i grā cognoscat. qd̄
pater noster ihūs xps occultat ne peccator
sine nutrice maneat et mrē. Rixāt filij quos
pr̄ cōsolatur. qꝛ p maiori utilitate vtriusqꝫ p
tis facit. qꝛ boni per admixtiōem malorum
sunt in maiori merito. et mali citi⁹ possunt ꝯ
uerti. qꝛ ſm Aug. mal⁹ ideo viuit vt vel cor
rigat: ul' ut per cū bon⁹ exerceat: sic ergo ista
mater nostra ecclesia catholica equaliter i p̄
senti nos nutrit. et miro amore filios suos
amat dicēs. Isa. xlix. Nūqd obliuisci pōt
mater infantē suū vt nō misereat filio vteri
sui. et si illa oblita fuerit. ego aūt nō obliui/
scar tui. Ecce ergo excellētiā nostram ex pte
matris. qꝛ non sum⁹ ancille filij sed libere.
ad gall. iiij. Hec mr̄ qn̄ erūt cōplete iniqta/
tes amorreorū. vt Gen̄. xv. et augmētata vs
qꝫ ad messē frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes
bonorū tūc manifeste cognoscet quis est fi/
li⁹ su⁹ legittim⁹. i. popul⁹ xpian⁹ qꝛ tūc sn̄ia/
bit ver⁹ Salomō. i. ihūs xps ostēdēdo ma
trē nostrā et filiū. Dicēs āgelis suis illō: iij.
Regū. iij. date huic infantē viuū. hec est eni
mater ei⁹ hec est que sursū ē ihierusalē que est
mater nostra. et sic patet excellētia religiōis
xpiane ex pte patris et matris. Secūdo ostē
ditur dignitas religionis xpiane ex pte here
ditatis. qꝛ sibi debetur suprema hereditas:
cui nulla similis excogitari pōt. i. Cor. ij. et
Isa. lxiiij. ex quo arguit nobilitas heredis
hāc aūt hereditatem nobis insinuat. b. pau
lus ad Ro. viij. Si filij et heredes. heredes
quidē dei. i. visionis diuine in qua consistit
btītudo q̄ est stat⁹ oīm bonoꝝ aggregatōne
pfectus ſm boetiū li. iij. psa. ij. Coheredes
aūt xpi. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes
cum xpo cuius hereditas est eē gloriosum i
corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt
gloriosi cū eo in corpore et anima. nec volu
it pater noster xps ꝙ sua electa hitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro su per hāc petrā edificabo ecclesiā meā. Math xvi. qd̄ duplici ratione factū est. Prima vt fieret distinctio inter iudeos et xpianos Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debet hereditare noīe iudaico nominaret. Secūda rō ē ꝓprietas vocabulorum. quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latine. Sic ecclesia grece latine cōuocatio dicitur et quia xpiani cōuocati sunt. ideo a cōuocatione ecclesia dicta est. Congregatio eni est pecoꝝ et bestiarū cōuocatio uero hominum et fm hoc iudei et quecūqꝫ alia hominū congregatio quales sunt sarraceni bestijs cōpārē xpiani vero hominib⁹. Quanta ergo ē differentia bestiarū ad hoīes tāta est iudeoꝝ et aliorum īfideliū ad xpianos qꝛ illi cōgregātur illi conuocātur. vt notat btūs Isid. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scꝫ ecclesia triūphāti hereditas illa beatifica populo dabitur xpiano. Et nota ꝙ gloria celestis que ē illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debetur nisi soli deo hominib⁹ autē ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen̄. ij. Formauit deus hominē de limo terre. qd̄ cōfirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū celi domino. i. glā celi domino terrā autē d dit filijs hoim. Si ergo glā ex cōditione naturali nulli debetur nisi soli deo. quō ergo populo xpiano datur ꝓ hereditate Rn̄deo ꝙ ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eaꝫ ꝓmisit alicui cū non possit mentiri nec falli. si ꝓmisit certissime dabit. Modo videam⁹ cui ꝓmisit populo illā nō iudeis cū nō possint ostēdere in tota lege moysi ꝙ de⁹ eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quib⁹ ꝓmisit machomet⁹ gloriā porcoꝝ et asinorum. vt videbitur. li. iiij. sꝫ solis xpianis de⁹ ꝓmisit gloriā suā. qd̄ pulcerrime declarat sanct⁹ Vincēti⁹ in quodā sermōe ꝑ similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimā q̄ conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. xij. aureos pluresqꝫ pecunias. tertio vero ꝓmisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoꝝ debet filia regis. et quis poterit legitime eā petere certū ē ꝙ nec prim⁹ nec secūd⁹: sꝫ terti⁹ ex ꝓmissione licet nō sit dign⁹ eā habere. tamē quia sibi ex ꝓmisit pōt eā petere. Ita i ꝓposito. iste rex nobilis ē ille de quo Apo c. xix. Rex regū et dn̄s dominantiū. et vocabit nomen ei⁹ verbū dei. filia pulcra quā hꝫ est gloria celestis ita ē pulcra fm Aug. ꝙ si ibi liceret stare nisi vnius diei mora innumerabiles āni hui⁹ vite pleni delitijs cōtēnerentur. Iste rex cōduxit tres seruos. s. populos. Primo populū iudaicum in exitu egypti et in mōte synai Moyses fuit cursor et notari⁹ hui⁹ cōductoris. et isti populo ꝓmisit ꝓmissionem ecce quid dicit instrumētū si in preceptis meis ābulaueritis: et mandata mea custodieritis dabo vobis et cetera. Leuit. xxvi. et Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tꝑaliū vide ibi. Qn̄ ergo iude⁹ moritur lꝫ seruauerit legem Moysi totaliter. et vixerit in illa sanctissime si dicit pōt non pōt a deo petere gloriā paradisi. qꝛ responderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: et nunquid nō solui iā tibi qd̄ ꝓmisi. et sic cōseqn̄ter proijcitur iudeus in infernū. Tercio conduxit agarenoꝝ. Et licet vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime. et fuit misericors. cast⁹ et cetera non poterit in morte sua petere filiam summi regis. Videam⁹ pactū ꝙ fecit de⁹ cū eis. Ipsi enim descendunt ab abraham per Ismahelē filiū eius. et ideo dicūtur Ismahelite et per Agar ācillā. ideo dicūtur agareni Iudei vo descēdūt ab Abrahā ꝑ saraꝫ. ideo debēt dici saraceni. Ismaheli patri Ismahelitarū promisit deus dicens abrahe: Super hismahel qꝫ audiui te Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni et faciem illum crescer in gentē magnam. Ge. xvij. Ista promissio est iam impleta. vt pꝫ. Ge. xxv. vbi nominātur illi. xij. duces Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriā paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum Modo videamus quid promisit populo cristiano non bona temporalia imo dicit ꝙ despiciam⁹ illa. et vult ꝙ habeam⁹ hic labores infirmitates et miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit ne bis dare filiam suam cum regno suo quatuor euangeliste quasi quatuor notarij fecerunt de ista ꝓmissione instrumentum. Testes sunt. xij. appostoli. et. lxxij. discipuli ecce clausula istrumenti. Quicūqꝫ fecerit voluntatem pr̄is mei qui in celis est ipse intrabit in regnū celoꝝ Mat. vij. et ideo quando xpianus vixit secundum voluntatem dei i patiā et bōa vita

moritur. Dicit sibi xps: quid vis respondet. Domine ego seruiui vobis vellem hereditatem quam mihi promisistis Respice instrumentum licet non sum dignus peto gloriam paradisi. tunc xpus dat promissum .s. gloriam suam Ecce ergo qualiter nullus pot habere hereditatem glorie paradisi nisi solus populus xpianus quia istum populum elegit deus vt daret filiam suam cum regno. vnde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustum est et quaeritis dominum. Attendite ad petram vnde excisi estis scilicet ad xpm a quo xpiani et cauernam laci de qua precisi estis. hec est cauerna vulneris lateris. Attendite ad abraham patrem vestrum per fidem et ad saram que peperit vos. quia ad vnum vocaui eum .s. ad pactum promissionis filie et benedixi et multiplicaui eum. Quarto ostendit dignitas xpiane religionis .s. esse filium dei et heredem ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictam excellentiam non sustinuit a Iohanne adorari. Apocal. xix. ait enim Iohan. Cecidi ad pedes angeli vt adorarem eum et dixit mihi vide ne feceris. conseruus enim tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu deum adora: Cecidit Iohannes ad pedes angeli vt adoraret eum. non tamen sicut creatura creatorem sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominum suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat, sic se ab homine adorari. quod tamen non sustinere hic. imo manifeste prohibere videtur propterea sequitur. et dixit mihi. vide ne feceris scilicet taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens: Conseruus tuus sum. i. tecum. et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini ihesu christi. Et ne credatur quod respectu solius Iohannis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xpianis qui xpi sunt serui. ideo subdit. et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu xpi. i. qui perfecto corde confitentur ac testificantur ihesum cristum esse verum deum et dominum vniuersorum atque hominum redemptorem et saluatorem Et ideo merito fideles xpiani confitentur ihesum xpm verum filium dei cuius sunt filii per gratie adoptionem. qui tam caram matrem dedit eis et tam excellentem hereditatem promisit et conseruos eorum angelos fecit. Et sic patet ex predictis .v. articulus excellentia fidei catholice ac etiam religionis xpiane:

Quod lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est quod lex moysi iam non est lex. sed quod cessauit esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei cristiane. vt ipsa sola iam dicatur lex dei In presenti articulo erunt quatuor puncta principalia. Primus erit ondere quomodo iudei iam non habent legem. Secundus erit ondere quomodo propter arctuationem qua vtuntur iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ondere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere quecumque erant scripta de messia venturo impleta fuerunt in xpo ihesu saluatore nostro. Circa primum punctum notandum quod ratio fundamentalis quare iudei non habent aliquam legem et quare cessauit ea que primo dicebatur sua. et que erat lex dei quam non solum licitum erat non soluere sed ad obseruandam eam obligabantur. et iam non sunt obligati ad seruandum imo obligantur ad non seruandum. quia cessauit esse lex dei perdita virtute que prius in ea erat quam ideo perdita fuit. quia facta fuit mutatio in substantia et natura veritatis quam significabat scriptura quod declaratur septem passibus. Quorum primus est quod lex iudeorum preter ea ad que prius obligabantur ipsi et omnes alii homines per legem nature scriptam non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pergameni .ii. Cor. iii. sed vt homo non excusatur ab eius obseruatione scripta in cordibus vsque ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsque ad aduentum messie quia ad hec mandata non erant obligati alii homines quorum durante lege moysi multi fuerunt salui seruando legem nature sed fuerunt obligati iudei de quorum semine erat nasciturus messias quem audire debebant sicut moysen Deut. xviii. et in quo debebat esse benedictio omnium gentium. Gen. xii que etiam debebat dare testamentum nouum non simile testamento priori. Hiere. xxxi. Item qui debebat esse dux et preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum. Esa. xlii Secundus passus dependens a primo est quod lex moysi principaliter attendebat aduentum messie ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsque ad tempus correctionis posita et ordinata. ad hebre. ix. Item se

cit pro eis multa miracula. que et alia multa non fecit nationib⁹ gentium. sed permisit ꝙ regerentur gentes p suum liberum arbitrium ſm ꝙ eis videretur. Tercius pass⁹ ē ꝙ qñ talem diuisionē fecit deus scȝ iudeorū et gentilium habentem principium in persōa abrahe duo fecit: primo obligauit se. secundo dedit signū principale. fuit obligatio ꝙ deus fecit abrahe et alijs patrib⁹ ꝙ de semine eorū nasceret̄ messias qui eos d̄ebebat docere et dirigere eorū opera et eos redimer̄ et in sua gratia exaltare super omnes gentes q̄ non crederent in eū. Secūdo vt esset notificata differentia hui⁹ populi peculiaris ab omnibus alij que propria differentia esset principaliter et staret i fide. ꝙ de semie abrahe d̄beret nasci saluator mūdi quod alij populi exquo eis non erat dictū non credebāt quia ad Romanos. x. fides est ex auditu credendo id quod aliquis audit ꝑpter auctoritatem dicentis intelligendo ꝙ talis est verax et potens facere quod dicit. Hec fides cum sit virtus non corporis. sed anime per seipsam non apparens extra dedit de⁹ abrahe circumcisionem in signum ꝙ illi in quib⁹ esset crederent aduentum messie sic ꝙ secundum ꝙ res prius est q̄ꝫ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeoꝝ et consequenter circumcisio sicut signum fidei secundum ꝙ legitur de abraham. Ge. xv. ꝙ primo credidit misteriū et postea fuit ei data circumcisio signum iusticie magne fidei. qñ cōtra totā naturā credidit verbis dei Gene: xviij. ꝙ sara haberet filium de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraham dictus fuit pater ñ solum iudeorum sed multarum gentium

Quartus passus est ꝙ ad significandū mysteria grē pertinentia messie quō habebat eos redimere sustinēdo mortē et dando eis grām suā fuerūt ordinata sacrificia et multe ceremonie siue per moysen. siue per dauid et Salomonē stabilite. Sed et de aduentu messie et de tpe in quo haberet eē. et de operibus q̄ haberet facere et de alijs rebus que in tempore debebant accidere non solū moyses sed etiam oēs prophete locuti sunt ex pte dei. ¶ Quintus passus ex precedentib⁹ pendens est ꝙ circumcisio et lex moysi erat sicut vnum instrumentum obligationis iter deū et iudeos expresse continens ꝙ de⁹ habebat implere. et illud quod iudei interea habebant facere videlicet illud quod ante legem faciebant Abrahaȝ. Isaac et Jacob et alij patres sui circuncidere se et filios suos in signum ꝙ de genere iudeorum messias haberet eē. Itē et facere sacrificia et ceremonias significās mysteria messie ptinentia et ꝙ oēs essēt in spe sui aduent⁹ dispositi ad recipiēdū suā doctrinā et sua mādata. et sic fecerūt se dignos ad recipiendū grām quaȝ eis habebat dare. sextus pass⁹ ē ꝙ ſm ea q̄ dctā sūt lex moysi añ aduētū messie erat vna obligatō plēa et vacua plēa figura et vacua res ei⁹ plēa ꝑmissiōe et vacua ꝑmisso q2 de⁹ ꝑmiserat et nōdū ipleuerat ſꝫ hēbat iplere p eū ꝑmissū i aduētu messie et i signū ꝙ illud hēbat iplere sicut dictū ē dedit eis circūcisionē et alias cerimonias et sacrificia i lege specificata q̄ oia exquo erāt mādata seruari sic signa et figuras illi⁹ qd̄ hēbat eē in aductu messie erāt ordinata vt fierēt tpe certo ergo āteꝙ ipleret̄ pdictū tp̄s erat i lege virt⁹ obligatio facta durās vsqꝫ ꝑmissū eēt ipletum. Vñ q2 lex erat vacua et plena reqrebat iplen illo quo erat vacua et euacuari illo quo erat plena. ſm ꝙ ē qd̄cūqꝫ instrm obligatōis p qd̄ aliqs ꝑmittit alteri dare ei vel facere aliquod magnū quid talis obligatio anteꝙ impleat promissum est plena et vacua. vacua quia non est adhuc datum uel factum quod promissum est plena spe et virtute q2 talis obligatio dat ius illi cui facta est vt possit petere et compellere promittētē vt admunus cōqueri de eo si in tpe qd̄ assignauit nō impleuit promissum. ita ꝙ q̄tū ē vacua promissio tantum est plena spe et veritate et iure ad petēdum et requirendum obligatuȝ vt impleat promissum. Septim⁹ passus est ꝙ predictis intellectis quicūqꝫ potest per se ipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est vera ꝙ substantia et natura veritatis dato ꝙ notificetur per scripturam non est in eo qd̄ ē intus sed quod principalius est in eo quod est extra scilicet in actu qui transit quo vnus se obligauit alteri et in actu futuro qui ē ad ipleri promissum: q̄tum ad primum actuȝ non potest haberi mutatio. quia nec de⁹ cuȝ tota sua potestate potest facere quod preteritum sit non preteritum. licet potuit facere ꝙ non transiret. Sed exquo non transiuit et iā in se ē nihil et ꝙ nō transierit etiam est nihil

Dicere q deus põt facere q preteritũ nõ sit preteritum ẽ tãtũ sicut dicere q de⁹ ex nihilo facit nihil quod nullũ ẽ possibile. nec pt intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iaȝ transiuit et ille non potest mutari q̃tum ad talem actum obligatio semper esset uera Sed qꝛ talis actus fit principaliter propter id quod futurum est. qd̃ est adiplen promissum si obligatio ẽ vera vel non attendit ad secũdum quod est finis ipsius videlicet si ẽ impletum vel non quod fuit promissum qꝛ in q̃tum non fuerit impletum quia substantia et natura obligationis nõ est mutata lȝ transiuerit tẽp⁹ semp manet obligatio ĩ sua veritate et firmitate. immo plus firmat̃ q̃nto ãplius transit de tempore in quo debebat impleri promissum ex quo illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure et virtute ad illud petẽdũ. Non sic certissime ẽ q̃n realiter fuit solutum promissum. qꝛ stati ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera quia iam est mutata substãtia et natura veritatis impleto quod in ea primo erat uacuum et euacuato. illo quo primo erat plena: Primo enim erat plena iur̃ et virtute ad petendũ ꝓmissum et ad faciendum res ordinatas quousq̧ esset solutum debitum. sȝ quando est solutũ promissum scȝ qd̃ postq̃ est solutum non põt iuste petere sicut primo sic non põt facere res ordinatas seruari quousq̧ sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: qꝛ impletum fuit quod in ea erat uacuũ non potentibus stare istis duobus simul. s: q vera obligatio respectu vnius et eiusdem rei sit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantum euacuatur ex altera vnde si soluitur pars debiti iam deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. nõ potens iuste petere siue paucum siue multũ quod iam solutum est. Verũtamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa ĩ archa nec rasa scriptura nec cãcellata nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam q̃ primo erat in ea ex qua primo erat plena. et sufficit q ille vel alter notarius vel sine notario fideles perso͂e dent testimonium eẽ factam solutionem. Et si non esset qui; de solutione facta daret testimonium: sufficit testimonium qui est deus cui nihil occultatur propter quod soluto iã debito est falsa illa que prio erat vere obligatio quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem ex istis ergo explicatis passibus siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legem aliquam. ex quo est impletum qd̃ eis per deum fuit promissum. s: aduentus messie. propter quod fuit in ea impletũ qd̃ erat vacuum. et euacuatum illud quo prio erat plena: Et istis terminis vsus est ihũs xp̃s loquens de ista materia quando dixit nolite cogitare q ego veni soluere legẽ. vult dicere frangere eam vel facere contra eaȝ. nõ veni soluere eam sed adimplere. Mathe. v. Eisdem verbis vsus est Luce. iiij. quando in synagoga nazareth aperto per eum li. Isaie scriptura que occurrit in aperiendo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me et cetera: Isa. lxi. Et cum sedisset et oculi omniuȝ existentium in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit Hodie est ipleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Isaias et sic anteq̃ ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quã do missus per spiritum dei predicabat statim fuit plena et completa similiter dixit. Petro quando volendo eum defendere q non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorum. An putas quia non possuȝ rogare patrẽ meuȝ et exhibebit mihi plus q̃ xij. legiones angelorum. quomodo ergo implebuntur scripture. Math. xxvi. Item tempore quo habuit mori quia nondum erat impletum dictum dauid. psal. lxvij. Et in siti mea potauerunt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset Sitio. dederunt ei bibere acetũ felle mixtum consequenter dixit: Consummatum est. Ioh. xix. Et post resurrectioneȝ suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata et latere aperto dixit eis. hec sũt verba q̃ locut⁹ sũ vobis q̃n erã vobiscũ q oportebat ipleri oĩa q̃ erãt scripta ĩ lege moysi et ꝓphis et psalmis ď me. Luce. vltĩ: Dixerat eis hec anteq̃ vltia vice ascẽderet ĩ ihrl'm q implerent̃ scripture. cũ ꝓditori traderetur principibus sacerdotum et condemnatus per eos ad mortem ipsi darent cum

gētibus vt flagellarēt eū et crucifigerent et
occiderent et ꝙ ipse resurgeret tercia die.
Math. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo ex
quo oēs iste auctoritates sūt ꝙ omnia scri-
pta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis
cōplerent et iplerēt i morte et in resurrectiōe
ihū xpi. cū id qd ē impletū et plenū nō iplea
tur manifeste itelligit ꝙ scripture veteris te
stamēti erāt vacue quousqꝫ ꝑ seipm̄ eas im
pleuit ihūs xp̄s. et ꝓpter hoc ip̄e iuste loq-
batr qn̄ discipulis suis dixit. Math. v. ꝙ nō
cogitarēt ip̄m venisse ad soluēdū legē. qz n̄
venerat ad faciēdū contra eā sed implendū
eā. Plus est ꝙ̄ cec⁹ qui nō intelligit ꝙ ille q̄
soluit illud ad quod erat obligat⁹ exquo im
plet obligationē in quo erat vacua ꝙ soluē
do debitū frangit obligationem nec facit ꝯ
tra eam quando ip̄e finit complet et perficit
finem ad quem obligatio fuerat facta. Sed
hoc bene sequitur ꝙ exquo implet illud sol
uendo promissum ꝙ̄ facit eam vacuam iu-
ris et virtutis quo illi cui erat facta obliga-
tio primo pertinebat etiam si circa ip̄m per-
maneat scriptura obligationis sine mutati-
one aliqua ꝙ̄tum ad litteram exquo soluto
debito est mutata substantia et natura veri
tatis que faciebat obligationem primo esse
verā. Qui attēde cōsiderare voluerit supra-
dictas rationes dare poterit intelligere ꝙ̄ i
iuste vel si dixero insipienter non mentiar.
Agareni imponunt fidelibus ihū xp̄i non
esse cristianos quia non se circumcidunt et
quia non seruant sabbatum. et quia non fa
ciunt pascha agni sicut fecit ihesus cristus vel
quia comedunt carnes porci quod ipse non
fecit si probassent ꝙ postꝙ̄ ipse soluit ꝑ euȝ
promissum ad abraham et alios patres ip̄e
fecit predicta haberent aliquem colorem. sȝ
ꝙ postea non deberet facere etiam si grossis-
simus esset ingenio quilibet homo illud po
test intelligere ꝙ exquo predicta et alia mul
ta habebant cursum suum anteꝙ̄ promissio
esset impleta omnibus contingentibus iu-
deis in figuram vt infra videbitur. et sic de-
bebant dimittere ea cum veritas veniret. si-
cut figura imaginis quando est iam depic-
ta et finita cessat. Sic est de figura domus q̄
cessat quando ipsa est facta. Unde quia cir-
cumcisio et alia plura in magnum mysteriū
per ipsūmet deum erāt data sicut pro pigno
re quousqꝫ esset solutum debitum. ip̄emet q̄

habebat soluere eas seruauit. Sed si p⁹ mor
tem suam quando dixit. Cōsummatum est
Joh. xx. vult tantum dicere iam sunt reple-
ta omnia mysteria ipse seruauerat quod ip-
se seruauit ātea scilicet ꝙ celebrasset pascha
agni ordinatum ipsis iudeis in figuraȝ sue
mortis que habebat fieri et sic de alijs figu
ris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non cō
pleuisse quod promiserat suis patribus. sā
ctis patriarchis. regibus et prophetis ꝙ ha
bebat eos redimere et liberare de potestate
dyaboli: et cum esset preteritum tempus in
quo debebat impleri. quid aliud erat serua-
re legem moysi sicut prius nisi dare testimo
nium deum non esse verum. Exquo in tem-
pore per eum assignato non impleuerat per
eum promissum. Et quod plus est cū ma-
ior et principalis promissio dei esset ꝙ de⁹
habebat filium suum dare in morteȝ pro sa
lute illorum et totius mundi cum ipsemet
fuisset mortuus dabat vel poterat dare testi
monium ꝙ non fuisset mortuus sȝ ꝙ debe
bat mori iterum. et ꝙ vna vice vel pluribus
ad minus quolibet anno semel sicut summ⁹
sacerdos quolibet anno intrabat semel in
sancta sanctorum cum sanguine sacrificij:
Hebre. ix. figurando sacrificium quod erat
multo maioris dignitatis et excellentie cuȝ
maiori efficacia et complemento. sanctificā
te existentes in peccato ꝙ̄ sanctificaret san-
guis hyrcorum et thaurorum que erant pri
cipalia legis Moysi sacrificia significantia
mortem que habebat esse filij dei in cruce ꝓ
pter salutem totius mundi. ꝙ non pluribus
sed vna vice solum semel habebat impleri fi
lio dei existente. vno solo et non multi. Et
cum ipse esset homo natus de genere iude-
orum et ordinatio est homines semel mori
Sic filius solum semel et non plures debu
it mori: ¶ Qui si seruauerat sicut prius legē
Moysi declarat intelligere ꝙ non erat mor
tuus sicut a deo patre suo acceperat manda
tum. erat iste honor quem ihesus filius vir
ginis et dei debebat patri suo per actus su-
os dare continue testimonium ꝙ deus pa-
ter suus non erat verax. exquo non impleue
rat per ipsum promissum. Altior pro certo
in eo erat reuerentia ad patrem quia stan-
do in cruce cum summi sacerdotes et alij ho
mines stantes iudei promittebant ꝙ crede
rent in eum si descēderet de cruce cōtēnendo

gloriam et honorem ei promissũ qr a patre
acceperat mandatum ponendi aiaȝ suã mo
riendo. cum esset ei leuius descendere de cru
ce viuꝰ q̃ꝫ post mortem resurgere de sepul/
chro factus obediens patri vsqꝫ ad morteȝ
voluit plus implere q̃ꝫ erat iudeis promis/
sum per deum complendo obligationem
eis datã et sic dicẽte vitatẽ p̃dicta obligatõe
ipler̃ lege moysi ĩ quo erat vacua et faciẽdo
eam uacuam iure quo erat plena. s. iuris et
petitionis que cõpetebat iudeis quousqꝫ es
set impletum promissum quod ius fuerat
eis datum cum multa solẽnitate qua ma/
ior altera esse non p̃õt nec cogitari quando
promissum pro se factum confirmauit deꝰ
iurando per seipsum cũ non posset intelligi
aliquod maius per quod iurasset. vt Gen.
xxij. et Exo. xxxiij. sicut homines quando
debite et iuste iurant per rem quam cogitãt
maiorem esse seipsis uel per rem quã magis
amant. Et ideo non potuit dare maiorem
firmitatem deus sue promissioni q̃ꝫ iurãdo
per seipsum. Et ut intelligeretur ꝙ sine aliq̃
dubitatõe volebat illõ ĩplere sicut primo iu
rauerat abrahe replicauit iuramentũ facien
do eandem promissionem ipsi dauid cum
iuramento firmatam: Et illud quod in hac
materia est altissime contemplationis cum
deus fecisset multas promissiones iudeis
et suis primis patribus addita expresse con
ditione ꝙ ipse impleret promissa sua si ser/
uarent sua mandata et perseuerassent in suo
seruitio. et ꝙ si non facerent non solum nõ
daret eis per ipsum promissa. sed ꝙ pugni/
ret eos magnis penis dando eos in pote/
state suorum inimicorum et ponẽdo eos ex
tra terram promissionis: Sed tamen hanc
promissionem benedictionis omnium gen
tium in semine abrahe ꝙ mitteret messiam
ad saluandum eos fecit deus sine conditio
ne Et ulterius ꝙ cũ singularissima deuotõ
ne et firmum intellectu debet considerari
ꝙ hec fuit maior promissio quam fecit deꝰ
maior dico et sic pro certo affirmo. Fuit enĩ
magna promissio dei facta iudeis ꝙ libera
ret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram
promissionis ꝙ daret eis in bona in ea eis
specificata. Uerũtamẽ he sunt paruissime
promissiones in comparatione illius que ĩ
telligebatur spiritualis et principalis prop/
ter opera eorum uirtuosa et propter obedi/
entiam et obseruantiam suorum mandato
rum que erant satis difficilia ꝙ daret eiꝰ pꝰ
hanc uitam paradisum gloriam celesteȝ in
eternum durantem. que promissio licet in/
comparabiliter sit maior q̃ꝫ omnes alie. qr
omnis largitor est maioris excellentie et di
gnitatis q̃ꝫ suum proprium donum exquo
est dominus eiusdem propter quod quãdo
aliquis dat aliquid de suo . exquo ipse est
maior non intelligitur dare seipsum sed qñ
dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et
ideo promissio paradisi non potest equari
promissioni de qua loquimur facte per deũ
abrahe et alijs iudeorum patribus . hoc
est ꝙ promisit dare seipsum nobis manda
to filio suo qui est ipsemet deus facere om/
nia pertinentia ad salutem nostram. et illius
quo non potest dici maior amor ponendo
animam suam pro amicis suis. Et sic pati
endo morteȝ vt nos liberaret a potestate ini
mici: quaȝ super nos habuerat propter pec
catũ ad primi patris nostri. Istud tamen si
ne precio donum uolens deus totum et to
taliter impleri expresse reuelauit dauid pro
phete ꝙ sua promissio et testamentum erat
sine aliqua conditione et ꝙ tamfirmũ erat
et fidele ꝙ prosperum seruaret sua miseri/
cordia. Et si filij israel dimitterent legem su
am corrumpendo iusticias et nõ seruando
mandata sua visitaret peccata eorum in fla
gellis sed tamen ꝙ nunq̃ꝫ amoueret miseri
cordiam suam nec faceret contra suum da/
tum testamentum nec faceret uerba sua ua/
na et sine effectu. sed ꝙ semper impleret q̃ͦd
fuit per eum promissuȝ propter has ergo et
alias q̃ꝫplures consideratas rationes nisi
si vo luerit loqui contra totam rationem nõ
potest aliquis dicere ꝙ ihesus cristus post
mortem suam per quam deus pater suus
impleuerat ꝙ promiserat. ꝙ ipse sicut prius
debebat seruare in se legem moysi dando p̱
suos actus testimonium non esse impletum
quod erat implendum. et ꝙ multo maio/
ris attentionis est per suos proprios actus
confitendo deum patrem suum. quia non ĩ
pleuit in tempore assignato promissuȝ et iu
ratum ꝙ erat mendax et periurus. Quis nõ
dico hec dicere. sed et solummodo audire p̃t
tamgrandem blasphemiam. Quia ergo
xp̃o ihũ post mortem suã non fuit cõueniẽs
seruar̃ legẽ moysi qr in eiꝰ obseruatõe facte/

hat magnā offensam et iniuriam deo patri
suo dando testimonium de eo ex quo nō im
pleuerat promissum non esse veracem. Sed
periurium imaginetur unusquisq; in seipso
si fidelib⁹ ihesu xp̄i licitū ē s'uar legē moysi
sicut prius et sic circūcidere se et facere cerimo
nias in lege moysi ordinatas sicut pro pi-
gnore uel diuisa quam debebant ducere in
se iudei quousq; esset impletum illud quod
per deum eis fuerat promissum quid aliud
esset hoc nisi per suos actus continue dar' te
stimonium q non erat adhuc crucifix⁹ ihūs
xp̄us s; q ad iplendū per deū p̄missum de
bebat uenire in mūdum et crucifigi. et tamē
tempus in quo debuit cōpleri promissio di
iam eēt preteritum. sicut dictum est. erat dar'
testimonium q ex quo defecerat deus in di
ctis suis non erat uerax sed falsus et periur⁹
Et quis dubitauit q quicūq; affirmaret ta
lem blasphemiam de deo: q talis non ess;
amicus dei: nec eēt in sua grā sed i suo odio
et inimicitia. et quod nimiū aggrauat non
quotidie semel sed uel septies sicut iusto ac-
cidere pōt q in vna die cadat septies. p̄uer.
xxiiij. et totiens resurgat si in tali odio et ira
diceret cōtinue de nocte et de die per actus su
os et vitam dando testimonium deū i sua
p̄missione defecisse: Et sic patet consideratō
prima huius sexti articuli. sc; q iudei iam
non habent leges. q2 lex moysi cessauit post
q̄ eam xp̄us adimpleuit. De secundo pun-
cto huius articuli qui est quasi corollarium
precedentis notandum q sicut dictum est
cum tempus promissionis iam sit preteritū
et per ihesum christum impletum qui diceret
adhuc legalia seruanda eē iste esset blasphe
mus et in continua ira dei. et constat q i ta-
li ira et odio dei sunt certissime et continue
iudei. cum ipsi sint circumcisi et circumcidant
filios suos soluto debito retinentes pign⁹
quod datum fuit quousq; esset debitum so-
lutum et ducendo eam continue in se pro di
uisa in magna iniuria et offensa dei. sicut si
non obseruasset iuramentum per eum fac-
tum. Sed diceret hic forte iudeus: ego liben
ter dimitterē circumcisionem si possem et ac-
ciperem baptismum et sequerer xp̄m sed nō
possum circūcisionem dimittere quia obli-
gat ad perpetuum. quia istud pactum datū
abrahe et semini ei⁹ per deū fuit federe sem-
piterno ut p;. Ge. xvij. ergo cū obliget ad p̄-
petuū op; vt illud obseruem. ¶ Respondeo
iudeo q sempiternum nō accipit p̄ ppetuo
uel eterno sed p̄ lōgo tp̄e p;. Exo. xij. vbi ha
betur q ritus et festiuitas pasche debebat ce
lebrari federe sempiterno tn̄. hiere. xxiij. scri-
bitur Ecce dies ueniūt dicit dn̄s. et non di-
cent ultra uiuit dominus qui eduxit filios isra
hel de terra egypti. et per cōsequēs sequit' il
lo tempe vel in illis dieb⁹ non curabitur de
phase. quia istud festū nō erat aliud nisi me
moria liberationis filiorum israhel de ter-
ra egypti Circumcisio licet per longum tem
pus deberet durare. tamē adueniēte xp̄o d̄
bebat cessare. quia fuit data abrahe i signū
xp̄i de eo nasciturī ut habetur ad Ro. iiij. c:
Modo ita est q adueniēte signato cessat si
gnum. sicut bibito vino remouetur circulus
qui erat signum vini. Simile est etiam de co
tractu obligationis sicut late dictum est i p̄
cedenti consideratione. quia si sit contractus
obligationis de. x. florenis vsq; ad festum
sancti Johannis uel usq; ad alium determi-
natum terminum solutis illis contractus ē
nullus Simile etiam est de promissione re-
gis facta militi de castro aliquo dando et i
signum talis promissionis datur sibi anul
lus. quem portet vsq; ad impletionem pro
missi dato castro miles non portabit ampli
us anullu; quia nihil aliud significabat ni
si promissionem factam de castro. Item ad
ueniente rege cessant signa et solennitates q̄
propter regis aduentum fiebant. Item ad-
ueniente festo cessat vigilia que erat disposi
tio et preparatio ad festu;. ita circūcisio erat
vigilia et preparatio ad aduentum cristi
et ad baptismum quod est maximum festū
Item possessio limitata inter duos termīos
non extendit se citra primum nec ultra secū-
dum. sed talis possessio fuit circumcisio limi
tata inter abraham et cristum Gen. xvij: hoc
erit pactum inter me et te: quasi dicat incipi
at in me et non progredietur ultra me. Cla-
rissime ergo ex omnibus supradictis patet
cessatio circumcisionis ergo iudei utētes ea
dem cum hoc sit magna iniuria vt satis dic-
tum est ac si non soluisset promissum pro-
pter hoc sunt in continua ira et odio dei.

¶ Tertius punctus est ostendere quō oīa
i figura cōtingebāt illis sicut dicit aplus. i.
Cor. x. et addit scripta āt ad correptō; nr̄as
vbi duo sūt notāda i p̄dictis uerbis. Prio

tempus umbre prefiguratum: secundo tem pus gratie consummatum. primum fuit sb lege mosayca. secundum est sub lege euāge lica. primum fuit figurarum secundum gra tiarum. In primo solum fuit figuratio ac p hoc imperfectio quia nihil ad perfectum ad duxit lex ad hebr. vij. In secundo est ueri tatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde uocatur ab apostolo plenitudo tp̄is ad gal. iiij. Pro primo ergo dicit apl's oīa ī figura contingebant illis. In figura dicit presignā te illa que tempore gratie sunt impleta. et be nedicitur in figura. sicut eni uidemus: q̄ fi gura cesaris vel herculis et si sit in se res ali qua principaliter tamen signum est cesarem vel herculē representās. sic et oīa q̄ fuerūt fa cta in veteri testamento fuerunt in se res ali que sicut paradisus archa. noe. diluuiū. ar cus celestis. nubes. tabernaculum: tēplum et huiusmodi. principaliter tamē signa erāt non quidem rei presentis sicut sunt sacramē ta noue legis que significant gratiam iā p̄ sentem: sed fuerunt signa gratie et ueritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex per moysen data est. gratia et veritas per ihesuꝫ xp̄m facta est. Unde possumus dicere d̄ his que sūt tēpore grē exhibita illud quod scri bitur. Sapie. xiiij. Figura eorum elogiquo allata est. Item sicut illud quod per suaꝫ fi guram cognoscitur imperfecte cognoscitur ī tuitiue. quia non uidetur in se sed quasi ab stractiue quia cognoscitur in alio puta ī sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que imple ta sunt tempore gratie et si aliquo modo co gnoscebant impurissime tamen et valde im perfecte. in signum cuius cū moyses d̄ mō te descenderet cornuta et splendida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius a spicere et si aliquos radios cernebant uult' tamen sui claritatem nullatenus attigebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figu ram et attēdebant littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attinge bant et usq̄ in hodiernum diem uelamē su per cor iudeorum positum est ut nō possūt cognoscere ueritatem: Sed xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut di cit apostolus. ij. ad Cor. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen est eni assū ptus de aquis baptismalibus de quo dicit numeri. xij. q̄ non per figuras et enigmata sed palam deum videt. quod quidem verū est non tamen simpliciter: quia videmus p speculum et in enigmate. i. Cor. xiij. sed so lum respectu iudeorum. Pro secūdo addit scripta ad correctionem nostram. Primum enim tempus fuit quodam modo peccata cōmittendi. Secundum autem est tempus peccata corrigendi lex enim prohibebat con cupiscentiam et sic dando ipsius notitiam ipsam excitabat. et quoniam sacramenta le gis non conferebant gratiaꝫ: Ideo per quā dam occasionem non datam quidem. cum lex esset sancta et iusta. sed acceptam a iudeis carnalibus quasi eos impellebat ad peccā dum: Unde et lex dicebatur lex peccati et mortis sicut apl'us ad Ro. vij. et. viij. Tem pus autem gratie est tempus peccati corri gendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄i anos cautiores et quia sacramenta noue le gis gratiam conferunt et scriptura euangeli ca expressius peccata condemnat. Unde et si d̄ omni scriptura canonica verum ē quod dicit apostol'. ij. ad Timo. iij. Omnis scri ptura diuinitus inspirata utilis est ad docē dum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iustitia ut sic homo dei per fectus ad omne opus bonum instruct' prin cipaliter tamen uerum est de scriptura euan gelica. Hec enim docet fidei ueritatem. ar guit mundi uanitatem. corrigit peccati vili tatem. erudit precepti equalitatem. Circa p̄ mum iterum sciendum est q̄ in ueteri testa mento sub figurarum inuolucris prefigura bantur quatuor que sunt xp̄ianis tempore gratie reuelata uidelicet credendorum conti nentia. cauendorum immunditia inimico rum fraudulentia et malicia. sacramentoruꝫ virtutum et bonorum virtus et efficatia.

De prefiguratione credendorum et pri o de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantum ad primum notan dum q̄ omnes articuli fidei ī scriptura veteri sub figuris mul tiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. ar ticulus enim trinitatis et unitatis de quo dixerat moyses s̄m ueritatem hebraicā. ge: i. c. In pricipio creauit heloi qd̄ ē pl'ale hui'

nominis hel quod est idem qd dij heloim dixit propter personarum pluralitatez et creauit propter essentie unitatem de quo etiaz refert eisdem eodem ca. q volens formare hoiez dixit faciamus hoiez ad imaginē et similitudinē nr̄am faciamus dictū ē pp̄ter p̄sonaz pluralitatē et nostrā pp̄ter substātie unitatem de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et bn̄dicat nos deus et cetera ter dicit deus nō pp̄ter tres deos s3 pp̄ter tres diuinas p̄sonas. Eū autez dicit in singulari metuāt eū et cetera hoc dicit pp̄ter nature identitatē. de quo et dicit Ysaias pp̄heta ca. vi. Seraphi clamabant alter ad alterū. sāctus sanc⁹ sāctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus qz tres sunt diuine p̄sone. dn̄s deus addit quia est i tribus deitas vna. De hoc articulo q̄ ē p̄rimū credibile habes expressam figurā in sancto abrahā de quo sic dicitur gen̄. xviij. q tres vidit vnū adorauit dicēs dn̄e: et cetera. tres sibi apparuerūt quia tres sunt diuine persone quas sicut vnum adorauit dicēs. dn̄e qz in eis est vna deitas que est precisa ratio adorandi tres diuinas personas.

¶ De prefiguratione dominice icarnatōis

Articul⁹ dn̄ice icarnationis inuetert testamēto sub figurarū inuolucris fuit: de quo dicit Esa. Ecce vgo cōcipiet et pariet filiū et cetera. Esa. vij. Et hieremias nouū faciet dominus super terrā femia circūdabit virū. hier. xxxi. hēs figuras multiplices in ueteri testamēto hūc eni figurauerūt paradisus voluptatis. gen̄. ij. et arc⁹ diuine charitatis. Gen̄. x. Quid p paradisū nisi virginē intelligimus in cuius medio. i. utero fuit lignū vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nullo creature concurrēte opere posuit hominē. i. christū. quid p arcū uariū nisi ihesū intelligo quē de⁹ posuit in nubib⁹. i. in marie viscerib⁹ radijs diuine grē penetratis qui fuit et ē q̄tū ad homines signū diuine reconciliationis. in cui⁹ signū arc⁹ ē uersus celū et corda uers⁹ nos Et idō nō oportet timere sagittas ire dei submersionis generalis aquaz. Hūc etiā figurabāt rub⁹ visionis et uellus gedeōis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed non cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit cōsūpta humanitas nec in diuinitatē cōuersa Exo. iij. Itē ros fuit i vellere. i. diuina grā in maria uirginitate cōseruata ipam dei filio fecūdās. terra fuit' circūquaq3 sicca. qz caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicū. vi. Hūc etiā figurauerunt arche testamēti cōditio solis d̄sces⁹ et porte clausio. Quid per archaz nisi mariā intelligim⁹ q̄d per vnā aureā inter archā inclusā nisi humanitatē xp̄i. quid per manna qd erat intra vnā nisi diuinitatem ei⁹ intelligo d̄ ista archa habet Exo. xxv. De cōtētis aūt in archa explicat ap̄ls ad hebr. ix. c. Sol descendēs per decem gradus in horologio Archā signat q sol iustitie descēdit per decē ordines craturarū et de decimo assumpsit humiliorem naturā de corpore gloriose de corpore virginis marie. Nouē ordies fuerunt nouem ordines angelorū. decim⁹ ordo fuit hominū. de hoc descensu habet. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo et tm̄ solus rex ingreditur et egreditur per eā. porta significat uirginem qz uirgo mansit perpetuo et tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem et egressus per eam per stupendam editionem de qua habetur Ezech. xliij.

¶ De prefiguratione natiuitatis christi.

Articulus autem natiuitatis xp̄i de quo dixit Isa. pp̄heta ca. ix. Paruulus natus ē nobis et cetera fuit figuratus in natiuitate Isaac. de qua gen̄. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi eni q̄uis nō fuerunt nati de virginibus sūt tamē nati de sterilibus et supra nature cursum fuit autē figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi: flos de radice yesse ascendet. et in egressu fontis Johelis. iij: fons egredietur de domo domini et cetera. et in ortu solis de quo Eccēs. i. Oritur sol et cetera In abscisione lapidis danielis. ij. dicitur q abscisus est lapis d̄ mōte sine manibus qui statuam confregit huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus aūt et brachia d̄ argēto. vēt et femora d̄ ere pedes d̄ ferro et terra per hanc statuā figurantur q̄tuor magna regna sibi i orbe succedētia fm̄ q daniel diuinitus edoctus ibi exponit.
¶ Primum est regnū chaldeorū q significat

per caput aureum vt ibidem dicitur Secun dum est regnum Persarum quod figuratur per argentum qd subiecit sibi regnum chal deorũ Tertium est regnum grecorum.s. A lexandri quod subiecit sibi regnũ Persarũ et figurantur per es. Quartũ est regnũ roma norum quod figuratur per ferrũ quod sub iecit sibi regnum grecorũ aliaqꝫ regna mũ di sicut ferrum domat oĩa Per lapidem ab scisum de mõte sine manibus significatur xp̃s siue regnũ xp̃i cui subijciendũ erat predictũ regnũ romanorum. In hac expositione oĩs catholici et hebrei couenitũt Quo supposi to sic arguitur. In hac prophetia exprimitur ꝙ ille cui subijciendum erat regnum roma norum et iperium est ipse xp̃s cum hoc er go sit completum tempore constantini et sil uestri pape quo tempore romanorũ ipenũ subiectum est per veram fidem ihesu xp̃o fi lio marie virginis. Sequitur ꝙ iste est ver xp̃s veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem lapis cristum ab scisio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus.i. sine opere cuius qꝫ creature Hic lapis confregit statuam mũ di uanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo:

De pfiguratione vite et cõuersatiõis xp̃i

Vita xp̃i et cõuersatio de qua Ba ruth.iij. In terris visus est et cum hominibus conuersatus est fuit figurata per colũnam que filijs israel precedebat que de nocte erat ignis illumi nans: de die uero nubes refrigerens. Uita enim cristi illuminauit mundum contra no ctem ignorantie et refrigerauit contra estum concupiscentie: nec uacat a mysterio ꝙ illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. qr in uita xp̃i fuerunt reprobi exce cati et electi illustrati de hac coluna habetur. Exo.xiij.

De pfiguratione doctrine et predicatio nis cristi.

Doctrina autem xp̃i et pdicatio fu it figurata in legisdatione que fu it facta Moysi. Exo.xx. et in legis secunda prescriptione Exo.xxxiiij. et in legis repetitione que fuit facta in Deut. quasi per totum propter quod dicit Hiero. in ep̃la ad Paulinum Deuteronomium vero secũda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiã figurata in locutione angelorum qui ex per sona dei loquebantur sanctis patribus et p cipue in locutione illius qui loquebatur. Moysi et filijs israel aliquando in mõte. a liquando in deserto. aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui ppiciatoriũ obumbrabant vide scripturas

De prefiguratione passionis xp̃i.

Articulus de passione xp̃i: morte et sepultura. de quo dañ.ix. pphe ta predixerat dicens: Occidetur cri stus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xp̃s venditus in ioseph. Ge.xxx.i. Nudatus in noe. Geñ.ix. Ligatus in Sampsone. iu di.xvi. Irrisus in heliseo cui dicebant pueri Ascende calue. iiij. reg.ij. Consputus i iob Iob.xvi. Cesus et uerberatus in Esaia. q dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas uellẽtibus. Esaia.lx. suspẽ sus in botro qui portabatur in uecte et i ser pente eneo de primo Nume.xiij. de secũdo Nume.xxi. Clauis affixus in Isaac q por tabat ligna et quẽ pater ligabat super struẽ lignorum. Geñ.xxij: Et crucẽ xp̃us baiula uit et super eam fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Translanceatus in adã Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier geñ.ij. et apertum fuit latus xp̃i dormientis in cruce. et inde fuit forma ta ecclesia quia de xp̃i laterali vulnere fluxe runt ecclesie sacramenta fuit occisus i abel Geñ.iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Io nas in ventre ceti tribus diebus et tribus no ctibus: sic et saluator fuit tot diebus et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit i euã gelio. Mat.xij. hanc figuram habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete do mini que fuit. vij. die. Geñ.vij.

De prefiguratione descensus anime xp̃i ad inferos.

Articulus de descensu anime xp̃i. ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptum vt liberaret

populũ israel de manibus egyptiorũ Exo. iij. et aĩa xpi descendit in infernũ qui per egyptũ tenebrosũ figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo nõ erat aqua. sicut dicit Vaticanus zacharias zacha. ix. Christus etiã est prefiguratus in Abbacuc. qui tulit prandium consolationis. danieli viro desideriorũ. i. sanctis patribus deliberati õ siderãtib⁹ qui erãt i lacu leonũ. Daniel. vlti.

De prefiguratione resurrectionis xpi.

Articulus resurrectionis christi De quo in ps. iij. ex persõa xpi Exurrexi quia dominus suscepit me et alibi. ps. lvi. Exurgã diluculo. fuit figuratus in Jacob. de quo Gene. xxviij. ꝙ surgens mane Jacob tulit lapidẽ quem supposuerat capiti suo et erexit in titulũ Jacob est xps qui surrexit mane. supple a mortuis mane dico cũ adhuc essent tenebre: et tulit lapidem. i. humanitatem suam quam supposuerat capiti suo: i. in deo supple substantificauerat. Caput eni xpi deus est vt dicit apls. iᵃ Cor. xi. Et erexit in titulum. s. a fidelibus contemplãdũ ꝓdicandũ et adorandum fuit etiam figuratus in sampsone de quo dicitur Judi. xvi. ꝙ dormiuit ad noctis mediũ. et cõsurgens tulit ambas fores corpus. s. et animam suã. Ex his duab⁹ figuris ortũ habuerant ille due opiniones. Augu. et Greg. dicit enim Aug. ꝙ xps surrexit mane. i. diluculo diei paschꝫ habẽs pro se factuz Jacob. Gre. aũt dicit ꝙ surrexit media nocte habẽs factũ sampsõis pro se. qui possunt concordari per hoc ꝙ xps surrexit i principio diei tercie et sic post mediã noctez statim enim post mediam noctem dies naturalis incipit et põt dici mane et hoc ꝓ Augustino. vel dicendũ ꝙ surrexit domin⁹ secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamẽ erat clara dies immo adhuc erant tenebre vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusꝗ:

De prefiguratione ascẽtionis xpi.

Articulus de ascentione xpi de quo in. ps. lxvij. Ascendisti in altum. et cetera. Et alibi psalmo. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Ge. v. Et i ascensione Helye. iiij. Regũ. i. in egressu Jacob qui dixit Ge. xxxij. In baculo meo transiui iordanem xpm et nunc cuꝫ duabus turmis egredior. Cristus in baculo crucis transiuit iordanẽ mortalitatis et cũ duabus turmis scꝫ angelorum et hominum regressus est in celũ. Fuit etiam figuratus in aduentu filij hominis vsꝗ ad antiquũ dierum de quo Danielis. vij. ecce dicitur ibi in nubib⁹ celi quasi filius hominis veniebat et vsꝗ ad antiquũ dierum peruenit et dedit ei potestatem honorem et regnum.

De prefiguratione aduẽt⁹ xpi ad iudiciũ.

Articulus de aduentu xpi ad iudicium de quo expresse prophetauit Johel. iij. ca. ibi enim dicitur ex persona dei Congregabo omnes gentes et deducam illos in vallẽ Josaphat ibi disceptabo cum eis. fuit etiã expresse figuratus. Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt et antiquus dierum sedit. thron⁹ eius flame ignis. et ibidem iudicium sedet et libri aperti sunt. ibiꝗ dicitur ꝙ fluuius igneus rapidusꝗ egrediebatᷣ a facie sedentis. qui cõsumpsit bestiã cũ vndecim cornibus quo facto sancti acceperũt regnũ Throni figurabãt sedes aplorũ antiquus sedens iudicarem xpm qui est antiquissimus ſm diuinitatem fluuius igneus egrediẽs figurabat xpi sniam acutiorẽ ꝗ sit ignis qui cõsumit demones cũ reprobis cũctis. Judicabũtur enim ex his que apparebũt in libris cõsciẽtiarũ qui tũc aperientur. quo facto sancti regnũ dei perpetuo possidebũt:

De ꝑfiguratione generalis resurrectiõis.

Articul⁹ autẽ de xpi carnis resurrectiõe õ quo ꝓphetauit Job. xix. c. dicẽs Scio ꝙ redẽptor me⁹ viuit et in nouissimo die de terra etc. vsꝗ ibi i sinu meo. fuit figurat⁹ Ezech. xxxvij. vbi dicitur ꝙ ossa ꝗ pri⁹ erãt arida. vehemẽter accesserũt ossa ad ossa vnũquodꝗ ad iũcturã suã et sup ea nerui et carnes ascẽderũt et ingress⁹ est in ea spũs et vixerũt que oĩa exponit ibidem ꝓpha de resurrectione mortu

orū. Unde ibi dicitur. Hec dicit domin⁹. ec ce ego aperiā tumulos uestros et educā vos de sepulchris vestris populus me⁹ et cetera

¶ De prefiguratione vite eterne et mortis eterne. malis et bonis dande

Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem asse quent fuit figuratus i scala. iacob de quo dicit Ge. xxviij. q vidit scalā tāgentē celum et angelos ascen dētes et descendētes et dnm̄ innixū scale. Scala significat vitā scām q̄ h3 multos gra d⁹. qm̄ multi sūt grad⁹ sācitatis. p hanc de scēdūt angeli dei vt informēt hoīes et ascen dēt viri āgelici vt videāt dnm̄ ipi scale inixū cuius quidē visio erit vita beata. fuit et figuratus in terra pmissionis quā filij isra el post transitū deserti post multos labores multasq3 prelia adepti fuerūt. sic et fideles p⁹ transitū deserti pñic sequētes ducatū colū ne nubis et ignis. i. vite saluatoris post mul tos labores bonorū operū. post multas vi ctorias viciorū et hostiū spūaliū beatificā vitā que eterna erit finaliter assequētur. Sb isto articulo continetur fides de morte eter na reprobis debita. q̄ fuit figurata. Nume. xvi. vbi dicitur q Chore datan et abiron et multi alij propter peccatū suū viui descende ret in infernū. sic et reprobi viui vita natura li priuati tñ vita grē et glē descendūt in infer nū et tunc erit verū qd̄ dicitur. Math. xxv. q ibūt reprobi in suppliciū iusti autē in vi tā eternā. Electi figurantur per pincernam pharaonis cui dixit Joseph: Memēto mei cū tibi bene fuerit et cetera. Reprobi autē p pistorē qui āputato capite suspensus est in cruce. Ge. xl.

¶ De prefiguratione vnitatis ecclesie

Articulus de vnitate ecclesie fu it figurat⁹ in archa noe in taber naculo federis i tēplo salomo nis et in iherusalē terrestri Jn archa fuerunt cōgregata aīalia de oī sexu et genere. et i n ecclesia catholica sunt col lecti iu de⁹ et gentilis. mascul⁹ et femina. liber et ser u⁹. hō irrationalis et vtens rōe Archa fere batur super aq̄s et ecclesia fuit sup tribulati one huius mundi ad archā colūba rediēs portauit ramū oliue. et xp̄s ad ecclesiā rediē tēs spūaliter denūciat pacē. Jn mūdo inqt pssuram hēbitis in me aūt pacē. Joh. xvi. Extra illā archā null⁹ saluari potuit sic et ex tra ecclesiam nullus pōt eē salu⁹. De his oī bus hēs. Ge. vij. et. viij. Jn tabernaculo et in tēplo colebaf et adorabaf deus: fiebant ibi sacrificia p que remittebāf peccata. et pec catores recōciliabāf deo. sic in sola ecclesia est diuin⁹ cult⁹ offerūf grata sacrificia. recōci liāf peccatores et remittitur tibi peccata. vñ bñ dicit ecclesia. Credo vnā sctā ecclesiam catholicā sanctorū cōionē. remissionē pecca torū. i. in qua sola est sāctorū cōio et remis sio peccatorū. Ibrl'm etiam erat ciuitas sacer dotalis et regia. s3 excellentius sctā ecclesia. quia in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes et reges facti in sanguine ihū xp̄i. Apoc. v. sic igitur habemus totā fidei cōtinentiā in scrip tura veteri multipliciter figuratā et cetera.

¶ De p̄figuratōe cauēdorū. s. vij. capitaliū vitiorū et transgressionis. x. p̄ceptorum.

Quantū ad secūdū scīedū q pec cata q̄ oīno cauere debem⁹ fue rūt figurata multipliciter. s. i le pre plaga. de qua Leuit. xiij. Jn lepra ma ne de qua Nume. xij. Jn lepra giezi. d̄ qua iiij. Reg. v. Jn morticinis et imūdicijs que fuerūt i multis locis phibita in lege. pecca tū ei aīam facit leprosā. et ipsā eicit a cōsor tio angelorum. facit enim animā imūdam et fetidā plus q̄ esset aliqua legalis imūdi cicia. vel aliquod morticinū faceret. Septē autē peccata mortalia fuerunt figurata per septem funes quibus ligatus fuit samson. Judicū. xvi. Sunt enī peccata quedā vincu la et funes quibus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decē aūt transgressiones contra xp̄i precepta decalo gi fuerunt figurata p. x. cornua bestie. Dan. vij. de quibus egreditur. ti. loquens contra deum blasphemias per quod desperatō et finalis impenitentia figuratur. Sic ergo ha bemus q peccatum in generali et peccatorū numerus multipliciter fuerūt in scriptura ve teri figurata et cetera.

¶ De p̄figuratiōe malitie inimicorū spūaliū

Q Uantum ad tercium notandū q inimici spūales qui nos p peccato fuerunt et gratia dei et virtutibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui sedurit Euam. Gene. iij. et in serpentibus qui percusserunt filios israhel. Nume. xxi. et in vrsis et leone quos interfecit dauid. i. Regū. xvij. et in duobus vrsis qui deuorauerūt. xlij. pueros. iiij. Reg. ij. Et in duobus principibus latronū Isbo seth. filium saul. ij. Rex. iiij. Et in duobus draconibus de quibus habetur Hester. x. Demones enim qui per serpentem. vrsos et dracones figurantur aliquando persequūtur ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco et serpens et latro figurantur etiam per illos qui persequebantur filios israel in deserto. contra quos pugnauerunt. Moyses et Josue. Et non vacat a mysterio q nunq potuerunt superare Jebuseos per quos carnis vicia que nūq perfecte in hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurantur etiā per goliath. saulē et ablalonē psecutores dauid. Item figurantur p egiptios. chaldeos medos. persas. grecos romanos. hebraica populi persecutores.

De pfiguratōe virtutū et efficacie sacramētoꝝ

Q Uantū autem ad quartū notādū q arma et remedia quibus sanantur peccata et vincūtur spūales inimici sunt. vij. sacramēta. vij. virtutes. vij. dona. et. vij. bona spūalia.

Septē sacramēta sunt figurata multipliciter et pmo de prefiguratione baptismi.

B Aptismus figuratus fuit in diluuio Ge. vij. In mari rubro. Exo. xiiij. Sicut enim in diluuio et in mari rubro fuerunt consumpti omnes peccatores. sic in baptismo xpi sanguine rubricato omnia peccata delentur.

De pfiguratione sacramēti cōfirmatiōis

C Onfirmatio fuit figurata i vnctione regū. hoc enim sacramento xpiani roborantur in fide et sicut reges ad spūalia bella preparātur. vide de vnctione. saul. i. Reg. x. et de vnctiōe dauid. i. Reg. xvi.

De pfiguratione sacramēti eucharistie

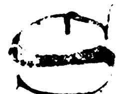
S Acramentum eucharistie fuit figuratū in oblatione melchisedech qntū ad spēs offerebat enī panem et vinū. Ge. xiiij. Et in agno pascali qntū ad cōtentū in sacramēto. quod ē vera caro xpi. exo. xij. Et ī māna ad saporē spūalem. Exo. xvi. habebat eī māna omne delectamentum et saporē suauitatis. Sap. xvi. et multo fortius in sacramento altaris. Figuratum etiam fuit per omnia sacramenta antique legis.

De pfiguratione sacramēti penitentie

S Acramentū autē pnie qntū ad contritionem in gemitu dauid fuit figuratum de quo in. ps. vi Laboraui in gemitu meo et cetera. Et in fletu ezechie. iiij. Regū. xx. Quantū ad cōfessionem fuit figuratū in leprosis. de quibus preceptum est vt se ostenderēt sacerdoti. Leuit xiij. Et in confessione dauid qui dixit postq peccatū cōmiserat peccaui domino. ij. reg. xij. Quātū ad satisfactionem fuit figuratus in facto regis. Niniue. Vide Jone. iij. quo per humilitatē et ieiunia domino satisfecit Quantum autē ad vniuersa figuratur hoc sacramentum per septem lotiones quibus se lauit Naaman in Jordane et mundata fuit eius lepra. iiij. Regū. v. Jordanis interpretatur iudicium. et significat penitentiam per quam peccatores se iudicans ne iudicentur a domino et in hoc. Jordane se debet lauare septies contra septem peccata mortalia vt sic mundetur spūalis lepra. Figuratur etiā per. xi. saga cilicina quibus tegebatur tabernaculū. Exod. xxvi. q cōtra. x. pcepta decalogi sunt. x. transgressiones que figurātur p x. plagas. egypti Vide in Exodo. de quorū medio egreditur. xi. i. desperatio et finalis impenitentia que fuit figurata per. xi. cornua bestie sicut dictum est supra. Et figurantur hec. xi. mala non solum per. xi. cornua verū per. xi. apostolos de quibus in. ps. lxxxij. Moab et agareni et cetera vide glosam et interpretationes contra que. xi. mala debet se

peccator pũgere. xi. fagis alicinis pnie vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratũ in institutione ordinis leuitarũ et ministrorũ tabernaculi de quibus in li. Numerorum. Et in ordinatione sacerdotum d' qua. Exo. xxviij. pupue autẽ fuit figuratum sacerdotium ecclesie i sacerdotio Melchisedech. de quo ge. xiiij. Sacerdos eni ecclesiasticus non est sacerdos secundũ ordinẽ leui sed secũdũ ordinem melchisedech i: psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij

Sacramẽtũ autẽ matrimonij noue legis fuit figuratũ in mrimonio q fuit inter Adã et euã. vñ ipse dixit. pter hoc relinquet homo patrem et matrẽ et cetera. Ge. ij. Adã enim non legitur habuisse nisi vxorẽ vnicã. vnde ibi dixit adherebit vxori sue non vxoribus. Figuratũ etiã fuit p matrimoniũ quod fuit inter Isaac et rebeccã. de quo Ge. xxiiij. Ipse eni Isaac fuit vnic' vnice. ppter hoc imunis fuit ab illa maledictione quã icurrit. Lamech qui prius induxit bigamiã Ge. iiij. Et tale d3 eẽ matrimonium ecclesie. De tali eni dic apostolus ad ephes. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xpo et in ecclesia. Nec etiaz dico quin bigamia vel octogamia sit vez matrimoniũ sed tamẽ multũ deficiat a ratiõe sacramẽti. Notat super hoc Alexander d' ales in. iij. tractatu. ij. super pcepto. q habere plures vxores fuit adulteriũ ipsi Lamech. ppt duo. Primo q2 fuit contra ius naturale. sc3 ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult q vxor diuidat carnẽ suam cũ mltis. et ita peccauit in deum. Secũdo q2 fuit contra morem et consuetudinem et moderãtiam. Ex incontinentia eni imoderata plures habuit. et sic scandalizauit proximũ. sãcti vero patres non cõmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale q2 cum eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec contra morẽ. q2 ia3 erat in cõsuetudinẽ tractũ. Et nota q causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Ge: xvi. Item in figuram Coniugiũ enim patz significabat connubiũ cristi et ecclesie q̃ mltiplicatur per contẽplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus. Jacob liberis et ancilis siue concubinis. Ge. xxxi. Itẽ ppter moderãtiã et tẽperantiam. Moderate eni appetebãt antiq patres coitũ. s. ppter solã ppagatõnẽ ad cultũ dei. exẽplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorẽ autẽ euidentiam predictorum Nota. q concubina dicitur duobus modis. Uno mõ assumpta ad tempus ad prolẽ pducãdam q dicitur assumpta ad tempus. hoc dicitur ad differentiam vxoris et q dicitur ad plẽ procandam. Hoc dicitur ad differentiã meretricis. talis concubina non est vxor et cou' cũ ea est fornicarius et illicitus fm se. et ẽ etiam cõtra legem naturale3 et scriptã. Jus ei publicũ legis naturalis dictat procreatiõnẽ filiorum cũ educatione et hereditatis successione. quod non posset esse nisi esset copula parentũ inseparabilis. Item est cõtra ius puatum rõis. quod dictat non facere alij q̃d homo fieri nõ vult sibi et ecõuerso. Quilib3 enim vir vult vt effectus eius cui copulatur sibi iseparabiliter adhereat. Secũdo modo dicitur cõcubina assumpta insepabiliter ad semper. sed cõditionis seruilis. et sic realiter erat vxor Sed tñ dicitur cõcubina q2 nõ erat principalis vxor. vnde Ge. x. vi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licet autem quelibet talium diceref vera vxor et inter virum et cã diceretur verum matrimonium. deficiat tamen a rõe sacramẽti quod est vnica ad vnicam vt dictu3 est Ulterius nota hic domin' bonauẽtura i. iiij q pdicta dispensatio de pluribus vxoribus n fuit tempore nature institute. q2 tunc nõ erat necessitas sterilitatis nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanũ ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tẽpore abrahe quia ante cum multiplicabanf non ad cultum dei sed ad mala et ideo deleti sunt de terra Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis tẽpantur et ad cultũ dei multiplicandum faciebant et volebant vti Hec autem dispẽsatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quãdo et quoniã vtrisq facta

est de semine david repromissio. Et quia isti erant tanq̄ capita. et imitandi erant tā q̄ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus durans usq̄ ad christi aduentum.

De prefiguratione extreme unctionis.

Sacramentum extreme unctiōis fuit figuratum in multiplici unctione veteris testamenti. Tunc enim ungebantur reges et sacerdotes templum et altare et certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est ut sicut rex adipiscatur regnum glorie. ut etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificiū laudis perpetue ut etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur laudetur et honoret in eternum et propter hoc ungitur cristianus cum est propinquus morti. Ungebantur etiam antiquitus pugiles. et sic christianus i morte. quia aggreditur bellum fortissimum tunc enim ipsum hostis impetit vehementius propter quod oportet ipsum tanq̄ strennuum pugilem strennue dimicare. Ungebantur etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Unde et uxor ab ungendo dicitur. eo q̄ ungeretur et certe anima cristiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso. et traduci in tabernaculum eius ut eius castis amplexibus perpetuo delectetur

De p̄figuratione. vij. donorū spūssācti:

Septem autem dona de quib⁹ dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson. quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicum. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima. vij donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem Grego. per. vij. filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. ut sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septē virtutum

Septem autem virtutes figurantur p. vij. dies q̄b⁹ deus cuncta fecit opera et postea quieuit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cuȝ per ipsas perueniatur ad requiem spūalem in p̄senti et eternam in futuro. Figurantur etiam per. vij. dies festiuitatum legalium. per ipsas enim anima solēnizat. colit deum et a vitijs cessat. Figurantur etiam per illas. vij mulieres de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt. vij. mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim est vir nec vir vnus vnitate grē nisi quem iste domine apprehendūt.

De prefiguratione. vij. bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Tunc etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem viciorum Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata i baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas ihū quas cristianus cū funda sue considerationis debet contra demones facere et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et oratōnis matris ihesu cristi.

Secundum autem bonum est virtus et oratio matris xp̄i quē fuit figurata per Judith que holofernē occidit Judith. xiij. et hester que amā et hostes populi israel occidi procurauit. vid in libro hester et per iabel que zizaram percussit. Judi. iiij. et per bersabee matrem salomōis de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud uerbum quod dixit salomon matri sue. iij. Regū. ij. Pete mater mea quod vis neq̄ enim phas est ut auertam faciem tuaȝ omnia etiam que salomon dicit in laudem sponse in li. Cant. de gloriosa matre domini spūaliter expo nūtur.

De p̄figuratōe bonitatis vtutis: ptātis siue auctoritatis ecclesie i orando

Tertium bonum est virtus potestas siue auctoritas ecclesie cuius oratio summe placet deo. Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Cant.ij. Ostende mihi faciem tuã sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Quartum bonum ē oratio sanctorũ noui testamenti qui iam cũ christo regnãt scilicet appostolorum qui fuerunt figurati in sanctis patriarchis et prophetis. nam sancti patriarche factis et pphe dictis gratiam noui testamẽti prefigurarunt et meritis populum deo recõciliare efficaciter meruerunt de quibꝰ Jsa xxvij. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. et implebũt faciem orbis semine et cetera. Sãctorũ martirũ qui fuerunt figurati in sanctis machabeis q̃ interpretãtur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores Sanctorũ confessorum qui fuerunt figurati in filijs prophetarum de quibus in.i.et.ij. Regũ. Sãctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. q̃ fuit primus virgo de quo Gen̄.iiij. Et in filia iepte. Judi.xi. Et in abysag sunamite que fouit Dauid regem de quo.iij. Regũ.i.

De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Quintum autẽ bonum est sedulitas bonorum pastorum ecclesie qui fuerunt figurati per moysen. Josue. et Dauid Jlli enim orando q̃ maxime et nihilominus operando prostrauerunt hostes Vñ quomodo Moyses orãdo prostrauit amalech. Exo.xvij. Sic et boni pastores ecclesie orando et operando. docendo et lucis exempla ministrando hostes ecclesie superant et per ipsos subditi ad sanctitatis opera prouocantur.

De pfiguratõe bonitatis diuine inspiratõis

Sextum bonum est diuina inspiratio que etiam indulcorat huiusmodi amaritudinem et illustrat animam contra errorum caliginem Quantum ad primum figuratur p illud lignum quod ostendit dominus Moysi quod cum in aquis missum fuisset i dulcedinem verse sunt. Exod.xv. Quantũ ad secundum figurantur per fauum mellis quẽ gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius.i. Regũ.xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornacem. et cetera. Dan̄.iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

De prefiguratione bonitatis discrete consi derationis hominis

Septimum bonum est discreta hominis consideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis ihesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offẽsas quibus offendunt homines deum. per vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas de quibus Job. Apocal. xv. per quas intelliguntur. vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi per. vij. opera misericordie. septem sanctorum ordines figurantur per septem boues pulcras et crassas et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes quia reprobi per septem fedas boues. et confectas macie. et septem inferni supplicia per septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habetur Gen̄. xli. Per quas septem considerationes ruit mundi vanitas peccati vilitas. carnis cõcupiscentia. et demonum fraudulentia Vnde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israhel circa vrbem. Hiericho ipsos archa domini precedente Josue. vi. Sic et christus qui est archa domini christianum precedat in presenti exilio sit semper ante sue mentis oculos et sic septem circuitus et septem considerationes predictas faciat q̃tum ad ipsum mũdi vanitas destruetur Apparet igitur ex premissis q̄ secundum q̄ dicit appostolus ad

Hebre.ix. facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis temporis et sic omnia in figuram contingebant in illis .i. Corinth .x Et sic patet primum principale huius considerationis tercie.

De prefiguratione correctionis nostre in tempore gratie.

Circa secundum huius tercij pūcti est sciendum ꝙ tempus gratie vt dictum est. est tempus peccata corrigendi et cauendi ad q̄ multum valent peccata veterum que punita fuerunt temporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xp̄ianorum sempiterna si comittant similia.

De prefiguratione correctionis superbie

Ad correctionem enim superbie et inobedientie multum valet mortalis Adam figura in tunicis pellicejs eiusq̃ eiectio de paradiso. que ipse et vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentientes suggestioni dyaboli superbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etiam multum valet expulsio Saul de regno qui propter superbiam et inobedientiam regnum israel amisit sicut de hoc habetur .i. Regū. xv. et .xvi: Ad hoc etiam multum valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiā et ambitionem regnandi suspensus in quercu fuit a Joab interfectus .ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga cōminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babylonijs omnes thesauros domus sue .iiij. Regū. xx. valet etiā ad hoc mors illorum principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerunt extingui ab igne celesti .iiij. Reg. i.

De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionem etiam inuidie multum valet maledictio Cayn qui propter inuidiam abel interfecit. Ge. iiij. reprobatio esau qui fratrem suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Genes. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valet ad hoc tribulatio quam passi fuerūt filij Jacob qui inuidentes ioseph. Ipsumq̃ odio habentes sicut dicitur Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationē multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet etiam ad hoc vexatio saul qui inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. et Dauid. x. milia fuit inuasus a maligno spiritu .i. Regū xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra Marie et leuitarum plaga. quia inuidentes murmurauerunt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio. Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter hoc fuit interfectus .iij. Regū. ij.

De prefiguratione ad correctionem Iracundie.

Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra: Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera: Valet etiam maledictio furoris Symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas: Genesis. xxxiiij. de quib⁹ dixit Jacob maledicēdo Ge. xlix: In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Valet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum israhel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Valet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur i Reg. xxv. ꝙ erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus. Nabal et mortuus ē

Auaricie

AD correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anatehemate hierico regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue.vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interficiam dixit helyas in hocloco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc.iij. Regum.xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices .propter quod lepra naaman adhesit ei.iiij. Regum.v.voluit etiam vendere gratiam sanitatis. Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella.ij.Mach.iij

Accidie.

AD correctionem autem accidie occurrunt dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod.xxxij.et propter vitulum quem adorauerunt.xxiiij.milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit.et postea vriam virum suum interfici fecit.ij. Reg.xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum.ocium et saturitatem panis Ezech.xvi.

Gule

AD correctionem autem gule occurrunt Eua. esau. ionathas. loth.holofernes. filij israel et sacerdotes bel. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis.ij. Esau primogenita vendidit. Genesis.xxv. Loth propter hebrietatem incestum commisit. Genes. xx. Jonathas patrem offendit. et aliqualiter populum turbauit.i. Regum.xiiij. Holofernes a Judith fuit interfectus. Judith.xiij. Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebantur a Dario iudicati sunt Dan.xiiij.

Luxurie

AD correctionem autem luxurie occurrunt inundatio diluuij. Ge. vij.et consumptio.v.ciuitatum. Genesis.xix. Interfectio sichimitarum propter dinam Genesis.xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cum madianitis.eo deo multi fuerunt percussi. Nume.xxv. Destructio tribus beniamyn quam propter vxorem leuite quam abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud.xix.et.xx.capitulo. Infortunium dauid cui propter vxorem vrie hoc contingit quod absalon filius suus ingressus fuit ad concubinas suas.ij. Regum.xvi.sicut propheta ei predixerat.ij. Regum.xij. Interfectio amon propter thamar sororem suam.ij. Reg.xiij Infatuatio samsonis. Judi.xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depravatum per mulieres.iij. Regum.xi. Interfectio presbiterorum qui concupierunt susannam. Daniel.xiij.

Ydolatrie.

AD correctionem ydolatrie occurrit illud Exod.xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere.i.coram vitulo conflatili choreas ducere.vel ludere.i.ad instar puerorum vitulum adorare.qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedam ydola que postea pueriliter adorant. vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo quam ydolum factum adorare et ibidem dicitur quod leuite de mandato Moysi propter hoc peccatum interfecerunt quasi.xxiij.milia hominum. Illud etiam occurrit de hoc idem quod quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie sce-

lus. hoc quantum ad primum preceptum. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cōtra secundum preceptum habes lapidationem blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantium sabbatum habes punitionem illius qui ligna in sabbato colligebat. vide Nume. xv. hoc quantum ad tercium preceptum. ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem ozie qui archam tetigit. ij. Regū. vi. lepram ozie qui thura incendebat. ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionē inhonorantium parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. nō crescas. Gen. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrem suum de iherusalem et polluit cōcubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionem homicidij habes interfectionem illorum qui interfecerunt isboseth. ij. Regū. iiij. et interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo. iij. Reg. ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra statim dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum. Danielis. xiij Duo vltima precepta non habuerunt penā determinatam in lege. Jdcirco quamuis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio non fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionem malorum principum:

AD correctionem autem malorum principum occurrit pharao propter quem egyptus perijt. Exod. xiiij. Occurrit roboan propter quem regnum israel scissum fuit. iij. Regū. xij. Item sennacherib propter cuius maliciam et superbiam percussit āgelus domini. clxxxv milia assyriorum. iiij. Regū. xix. Occurrit etiam nabuchodo. qui propter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiam. Daniel. iiij Item antiochus de quo dicitur. ij. Mach. ix. quod de ipsius corpore vermes scaturiebant et infra dicitur quod homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiam translatio regnorū de gente in gentem quod maxime ascribitur et attribuitur malicie principum Eccli. x.

¶ De prefiguratione ad correctiōnem malorum prelatorum.

AD correctionem malorum prelatorum occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorum qui de sella corruens mortuus fuit. multaque mala populo acciderunt. i. Regū. iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum sacerdotum.

AD correctiōnem malorum sacerdotum occurrūt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officium. i. Reg. ij. corruerunt in prelio. i. Regū. iiij. Occurrunt etiam nadab et abiu qui obtulerunt ignem alienū. et ideo fuerūt a domino percussi. deuorauitque eos ignis. Leuit. x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehenne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctiōnem omnium predicatorum

AD correctionem omnium predicatorum occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamenti videlicet iusticiā noe. de qua Ge. vi. fidē et obedientiam abrahe. de fide hēs Ge. xv. et obedientia. Ge. xxij. Itē de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs. Ge. xiij. Occurrit secundo considerare simplicitatē iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis. i. Reg. Jeiuniū Moysi de quo Exo. xxxiiij. Jeiunium helye. de quo. iij. Reg. xix. Abstinētiā Judith vide in libro illo Danielis et sociorum eius. Dan. i. Zelū phinees qui iterfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi. Ruth. et largitatem. Booz. vide in libro ruth. Patientiam. Job. et Thobie vide in libris eorum. ¶ Occurrit etiam considerare

zelū Samuelis qui interfecit regem Agag. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Regū. xviij. Occurrit etiam cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyrum Eleazari. et illorum. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et. vij. Sic ergo patet ꝙ bene dixit apostolus ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionem nostram. Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. Dum iudicamur autem a domino corripimur vt non cū hoc mundo damnemur. Sed multum terribile est quod scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere quem deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quando homo a malis suis non corrigitur qui totiens et in tot locis corripitur per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dicta sunt ī hac tercia consideratione ꝙ omnia que predicamus de christo ihesu. omnia credenda. omnia cauenda. omnis inimicorum spiritualium malicia omnis virtutis sacramentorū et efficacia. omnia predicta et alia fuerunt ī lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contigebāt illis. i. Cor. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in ihesu christo.

Quartus pūctus et vltimus huius sexti articuli ē videre quomodo omnia que scripta erant de messia venturo fuerunt impleta in christo ihesu saluatore nostro. et ideo ipse verꝰ messias nec alius expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. thesauri. ¶ Primus erit de tempore aduentus christi. ¶ Secundus de eius progenie. ¶ Tercius de assimulatione. ¶ Quartus de loco natiuitatis. ¶ Quintus de eius nomine. ¶ Sextus de eius veneratione. ¶ Septimus de modo viuendi. ¶ Octauus de modo moriendi. ¶ Nonus de causa mortis. ¶ Decimus de eius resurrectione. ¶ Undecimus de premio credentium. ¶ Duodecimus de pena persequentium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secundi templi. et ablatiōne sceptri israhel. et impletione. lxx. ebdomadarū danielis.

Primus thezaurus aperitur de tempore aduentus messie. quod sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor testimonia. ¶ Primum est testimonium prophetarum secundum glosas. Talmuth. licz in illo libro reperiantur multe vanitates et abbominationes et hereses. non solum cōtra legem euangelicam sed etiam contra essentiam diuinam. et contra legem scripture ac cōtra legem nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. ¶ Ut tamē ad conuincendam maliciam eorū proprijs auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatum cum sapientibus eorum et conclusū et determinatum coram summo pontifice. Benedicto. xiij. presentibus pluribus cardinalibus. prelatis et magistris in theologia. et alijs multis notabilibus personis. Anno domini. M. cccc. xij. xviij. pontificatus eiusdem summi pontificis. ¶ Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. ¶ Tercium erit testimonium iosephi. hystoriographi eorum. ¶ Quartum erit testimonium Pylati qui cum tradidit crucifigendum arbitrio eorum. De primo dico ꝙ tempus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi hierusalem paulo ante destructionem eiusdem templi: vt patet Malachie. iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam. et statim veniet ad templū sanctum suum dominator quem vos queritis. et angelus testamenti quem vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituū. In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentum multum prope. Primum est ecce. qd ōndit rem presētē añ nos. Scdz ē statī qd ōndit rem breuissimā vel sine tpe Terciū est ecce venit. Itez quando dixit ad templum suum ostendit ꝙ in hora sui aduē

nis esset templum edificatum et in bono statu per contrarium illius quod credunt iudei qui dicunt quod quando ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertum:
Item secundo sicut dixit Isa.ca.lvi. Hec dicit dominus. Custodite iudicium et facite iusticiam quia iuxta est salus mea vt veniat et iusticia mea vt reueletur et declarant doctores hebreorum in beresitraba.i.genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere. iuxta est salus mea. vt veniat et iusticia mea vt reueletur hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo.ix. et adducatur iusticia sempiterna. Item tercio dixit Zach.ix. Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In quantum dixit ecce rex tuus ostendit eius aduentum breuissimum Et quod restat in hoc textu ostendit quod loquitur de christo ihesu quia in tali habitu intrauit in hierusalem Multum facit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt concordes vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et quod postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsque hodie cum transierint iam vltra mille septingenti anni. Inuenimus enim balaam Numeri. xxiiij. dixisse prophetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope. et ab eo vsque ad dauid non fuerunt nisi quadringenti anni modicum plus Quare per vim habemus dicere quod pauco tempore post dictos prophetas habebat esse aduentus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur ei quod ille aduentus fuit in fine templi secundi in eadem hora qua fuit aduentus ihesu christi Dico quod hoc ostenditur multum bene multis auctoritatibus prophetijs et rationibus et primo per. Isa.capitulo.ix. qui dixit. Paruulus enim natus est nobis. et filius datus est nobis. Et factus est principatus super humeros eius. et vocabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabitur eius imperium et pacis non erit finis. Non est dubium quin ista prophetia loquatur de messia quia impossibile est aliquem hominem carnalem in quo non sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis Item quia ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo hecarabeti.i.lamentationis magne Vbi dicit rabi Oze galileus. in nomine messie est pax. quia sic scriptum est pater futuri seculi. princeps pacis. Item in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israhel Dicit rabi thaubum. Que est ratio quod quecumque men. que est in medio vocabuli est aperta et hic est clausa Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam. et venit virtus iudicialis et dixit ante deum dominum mundi. Dauid qui dixit ante te tot cantica et tot laudes non facis messiam et ezechiam pro quo fecisti tot miracula. et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. ¶ Et illa hora exiuit filia vocis.i. vna reuelatio et dixit secretum meum mihi secretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomon quod dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et quod propheta respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Ex predicta auctoritate possimus elicere tres conclusiones Prima quod messias est ipsemet deus quia predicti tituli non possunt iustificari nisi de ipsomet deo. Secunda conclusio est quod messias natus est de maria existente virgine quia illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius quod est in hebraico merien. In latino maria ambo nomina incipiunt in illa littera men. sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men aperta In quantum vero est clausa per contrarium et contra naturam totius scripture ostendit dictam merien vel mariam esse clausam siue virginem. Sic enim contra cursum nature concepit et peperit. quia non ex virili semine sed mystico spiramine. ¶ Tercia conclusio est que ad propositum facit quod dicta men clausa ostendit tempus aduentus messie punctualiter. quia hec prophetia fuit dicta in quarto anno regis. Achaz. et ab illo anno vsque ad destructionem primi templi que facta fuit.xi. anno regis Sedechie transierunt c. anni. Item durauit captiuitas ¶ Babylonie.lxx. annis Templum secundum quod edificauit neemias durauit.cccccx. annis si subtrahamus xl. annos qui transierunt a passione christi vsque

ad destructōnē tēpli per Titū remanēt sexcēti āni q̄ trāsierūt ab hora ī qua dicta fuit p̄dicta prophetia vsq̧ ad passionem xp̄i. et tā tum sumat mendausa in numero s̄m hebreos. cuius figura in habedario hebreo⁊ h̄ ē ex q̄b⁹ seq̄t̄ q̄ ī illa mēdausa ōndit nob de⁹ illa duo secreta cū dixit. secretū meum mihi secretum meum mihi. Primum q̄ mat̄ messie debebat esse maria siue virgo Secundo q̄ tempus saluationis aduentus messie fuit punctu aliter sexcentorum annorum a reuelatione prophetie vsq̧ ad passionem saluatoris: Iterum potest idem probari ī vna auctoritate que est in medrasupbin: i. glosa psalterij: vbi dicit rabi⁹ Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando voces et dicendo.

¶ Querite dominum dum inueniri potest inuocate eum dum prope est Isa. lv. Itē dixit in berexit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in canticis canticorum ca. i. quando dixit Exultauim⁹ et letabimur in te. quando hoc erit. Quando pedes dei stabunt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico q̄ manifeste apparet quia isti tres anni cū dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit daniel pro messia. Confirmauit autē pactum multis. Inuenimus enim q̄ sic fuit quia saluator noster recepit baptismum in etate. xxx. annorum et deinde vsq̧ ad temp⁹ passionis fuerunt quasi tres anni cum dimidio. quibus ambulauit per galileam et per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam et respectu huius dicebat predicta verba. Isa. recitata per rabi Iohanni sc̄. querite dominū dum et cetera vt supra. Itē p̄ōt probari manifeste q̄ aduent⁹ messie debet esse in predicto tempore per auctoritatem quandam hebreorum que est in libro canhedrin in ca. quod incipit totus israel. et in libro Abadazara ca. i. vbi dicitur: sic legitur in studio Helie sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis. et duo milia messe. Sed propter peccata nostra iam sunt extra magna pars. Iterū in eodē ca. dixit Helias rabi iuda nō est minus mundus q̄ quinquaginta quinq̧ iubilei. in vltimo iubileo vēiet filius dauid. glosa Rabisalomon istud sumat quatuor mille ducenti et quīquaginta anni. et in vltimo iubileo fili⁹ dauid veniet. Notū est q̄ mors messie fuit circa tempus. quando impleti sunt quatuor mille anni a creatione mundi et posito q̄ non inueniatur punctualiter q̄ essent illa hora quatuor mille anni non est mirum quia maior decōputatio q̄ sit hec inuenitur in verbis dei in textu legis cū deus dixit abrahe. Scias q̄ futurum est semē tuum in captiuitate in terra aliena quadringētis annis. et quando fuerunt liberati dicit textus q̄ steterant. cccc xxx. annis Et post q̄ bene visitauimus computum. inuenim⁹ q̄ ex quo Iacob descendit in egyptū vsq̧ quo fuerunt liberati per manus moysi non transierunt nisi. ccx. anni. Item si bene nūeram⁹ computum inuenimus q̄ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo secūdum hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milibus. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito q̄ dicat aliquis q̄ s̄m auctoritatē illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse ī plenitudine quatuor milium annorū post destructionem templi intantum q̄ saluatio foret ducentis annis anticipata ante computum doctoris. Dico q̄ est mirabile quia Esa. in fine capituli. lx: illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciam istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere q̄ rationabilius ē. q̄ aduentu saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis Ante tempus suum q̄ in preteritum transeundo milleducenti āni post quatuor mille non veniendo. Iterū ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth iherusalem ista in libro herabot in capitulo haicore et me quarabeti. i. lamentatio magna. dicit sic. ¶ Accidit vni iudeo qui stabat laborando q̄ dedit mugitum bos transitq̧ vnus arabs audiuitq̧ vocem bouis et dixit iudee fili iudei. solue. solue. solue. tuos boues et tuum apparatum quia sanctuarium vestrum destruitur Iterum bos dedit secundū mugitū. et dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues et prepara illos quia natus est rex messias. ¶ Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahē. i: consolator. Dixitq̧ ei iterum iudeus et quomō est nomen sui p̄ris Dixit ei

Ezechias .i. fortitudo dei dixit iterum iudeus Et ubi natus est dixit ei In bethleez iude. ¶ Dicit rabi abon Et quid oportet discere ab arabibus quod textus clarus est in Esa. x. qui dicit Libanus cum excelsis cadet et dicit stati post Et egredietur virga de radice yesse. Ex predicta auctoritate eliciuntur et multum bene quatuor conclusionis Prima quia adventus messie fuit circa destructionem templi Secunda quod messie nomen est menahem quod sonat in hebraico consolator quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam Tercia quod est filius dei quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethleem Item dixit Talmuth in berexit. raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman Unde probabis tu quod in die in quo fuit destructio templi in illa die natus est messias de quo dixit Esa. c. ulti. Antequam parturiret peperit antequam veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio templi dederunt voces israel sicut mulier existens in partu. et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata et antequam venirent dolores partus reuelatus est rex messias Item dicit in eodem libro rabi simuel filius Johanan semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructum templum et audiuit unam filiam vocis .i. reuelationem damantem et dicentem Templum sanctum vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quod posset destruere mundum et iens inuenit homines arantes et seminantes et dixit eis Deus est iratus contra mundum et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes et vos intromittitis vosipsos inuitis temporalibus Exiuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere quia iam natus est saluator israhel Dixit ipse et ubi est ille dictum est illi In bethleem iude Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedentem in porta domus sue et filium eius inuolutum in sanguine et iacentem ante eam dixitque ei filia: filium pepersti: et dixit sic: Et ait ei. Et quid est hoc quod sic est inuolutus in sanguine Respondit grande malum est quia in die in quo natus est destructum est templum Dixitque ei. Surge filia et accipe eum quia per manum suam debet esse magna saluator In illa hora surrexit mater et accepit puerum. et ipse recessit inde usque ad quinque annos. et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue et dixit ei filia quid est de illo puero Respondit rabi Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur quia in die qua natus est fuit templum destructum et ultra hoc quia habet pedes non ambulat oculos habet et non videt Aures habet et non audit. Os habet et non loquitur et sic sedet sicut unus lapis et dum ipse loqueretur cum ea insufflauit ventus a quatuor partibus mundi et proiecit eum in mari magno et ea hora Helyas scidit vestimenta sua et emulsit capillos suos. et dixit ve quia perdita est saluatio israel ¶ Et exiuit una filia vocis id est reuelatio et dixit Helia Non est sicut tu cogitas sed quatuor centis annis habitabit in mari magno et .lxxx. annis ubi ascendit fumus circa filios chore: et .lxxx. annis in porta rome quod remanet annorum per omnes ciuitates usque ad finem ¶ Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentum messie esse in destructione templi ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo. quod predicte auctoritates probat aduentum et destructionem fuisse eadem die sed veritas non est sic quia a die passionis usque ad destructionem transierunt .xl. anni ¶ Hic potest dari optime duplex responsio ¶ Prima quod istud nomen dies accipi potest tripliciter scilicet stricte large et largissime. ¶ Primo accipitur prout sol est supra orizontem. ¶ Secundo accipitur pro .xxiiij. horis. ¶ Tercio accipitur pro omni tempore sicut inuenimus in Esa. ca. xix. usque ad .xxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies et necessario habet accipi pro maiori tempore quam est annorum ¶ Secunda responsio est quod si templum bene durauit post passionem .xl. annis. veritas tamen est quod in hora passionis perdidit templum omnem sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. ¶ Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem quam illam. ¶ Unde dicit Talmuth in libro de Joma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decem miracula que facta erant in domo sancta scilicet quod abortiuit ex odore carnis sancte Non fetebat caro sacta aliquo

tempore nunq̄ apparuit musca in templo nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno i die indulgentiarum Nunq̄ inuenta est macula in pane propositionis. et licet pedes starent in templo cum habebat humiliari spaciosi inueniebantur. Nunq̄ nocuit serpens nec alacerni iherusalem. Nunq̄ dixit vir socio suo strictum hospitium habui i hierusalem. Nunq̄ fuit sufficiens pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunq̄ fuerunt sufficientes venti ad torquendū pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit transmaya et adhuc plures. q2 ptes vasorū terrenorum que frangebantur in templo fūdebantur in eodē loco. et dicit abaye. et adhuc plume auium sacrificij et cinis altaris in censi oīa fundebantur in loco suo. et totū hoc cessauit. xl. annis ante destructionē templi. sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neq3 apud nos est sciens vsq3 quo. ps. lxxiij: Item dicitur in eodē libro legunt magistri q̄. xl. ānis in quibus administrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad magnū dexteram. sed extūc aliquando in dextera aliquādo in sinistra. Itē elcopolone efficiebatur albus aliquando non. Item candela q̄ erat i occidente templi omnīū hora erat incensa s extunc aliqñ incensa. et aliqñ extincta. Ite3 ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotib⁹ mittere ligna nisi bis in die solum vt affirmaret preceptum q̄ habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leuit. vi: Sed ex illo tūc aliquando excedebāt aliqñ non intantū q̄ sacerdotes non cessabāt ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolometista in libro de yoma in ca: qd incipit duo hyra legūt magistri q̄. xl. annis ante destructionem tēpli inueniebāt extincta3 candelam que erat in occidente et copolane stabat sp rubeus et sors dei veiebat ad manū sinistram et claudebant portas templi i sero et inueniebant eas aptas d mane. et dixit rabi Johāni filius zachai. Templū templū quare nos terres. iam scimus q̄ tuus filius debet eē destructio. quia pro te prophetauit zacharias: ca. xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos: Ecce ergo clarissime quō. xl. ānis ante destructiōe3 qua hora fuit xp̄i passio cessarunt omnia miracula et perdidit tēplū sanctitatem suā. Et non solū tunc dicta miracula cessauerunt s3 eadē hora amotū fuit sceptrum iuda. secundum illud quod ꝓphetauit iacob et scriptu3 est in libro canhedrin. i ca. quod icipit haud hod qui et in libro de abdozara in ca. i. dicunt sic. legunt magistri q̄. xl. annis ante destructionem templi fuerunt amoti canhedrī i. lxx. iudices consistorij gazit et fuerunt positi in hamith. declarat Rabisichim: locus erat in iherusalem qui vocabatur hamith. dicit rabiadin et ex illo tunc nunq̄ amplius iudicarunt iudicium criminale quia iudicium criminale non poterat fieri nisi in consistorio gazit et dicit rabimosse darsan q̄ nō auferetur sceptrū de iuda. hoc dicitur propt consistorium gazit quod erat in terra iuda et dux de femore eius. isti sunt canhedrin q̄ erant sedentes in consistorio. Gazit qd erat in terra iuda et dixit sic. Jacob canhedrin q̄ stabunt sedentes in consistorio gazit nunq̄ erant amoti a terra iuda iudicando iudicia criminalia quousq3 veniat sylo qui est messias et dicit rabi ira chanum quando fuerunt amoti a consistorio canhedrin gazit et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consueuerunt saccos super corpa sua: et euulserūt capillos suos et dixerunt ve nobis quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multum non est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatibus aduentus messie pro illa hora Uerumptamen pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduentu messie intantum q̄ q2 videret illa hora regere que vnum qui regnabat in ciuitate iude qui dicebatur hiter qui erat homo magne fortitudinis et victor preliorum cuius nomen erat bacoziba. statim reputauerunt eum messiam intelligentes q̄ in illa hora erat tempus assignatum aduentus messie dicitur in libro canhedrin in capi. quod incipit totus israhel q̄ barcoziba regnauit. xxx. annis cu3 dimidio et dixit doctoribus. Ego sum messias et rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysē de egypto in capi. de iudicib⁹ in lectoib⁹ regū. rabiaqba mag⁹ sapiēs erat et d maiorib⁹ tamulth erat et pōtabat arma barcozibe

regis et dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias
quousqꝫ ipm̄ interfecit adrianus ꝓpter pec/
cata sua. Item possumus verificare predic
tam conclusionem ex ꝓphetijs danielis. sꝫ
per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in
ix. capi. sui libri que non potest declarari ni
si p rege messia sicut dicit Rabimoises mgr̄
gerūdensis in glosa quā fecit super danielē
vbi dicit sic. ¶ Et vnguatꝛ sanctussanctorū
Iste est messias sanctificatus filiorū dauid
et dicit Rabimosse darsan. Et adducatꝛ iu/
sticia sempiterna iste est rex messias. Itē d. ē
in fine libri qui vocatur cederbaolā. Rabi
yose. lxx. ebdomade numerate sunt a destru
ctione primi templi vsqꝫ ad destructionē tē
pli vltimi qui sunt. lxx. āni captiuitatꝭ baby
lonice. et. cccc. xx. quib9 durauit tēplum secū
dū. et in fine illorū debebat venire messias
et sic declarat gaon raby cabadias et Rabi
abraā abenazadra. Item predictā propbe
tiam exponit petrus alfonsi ꝯuersus multū
grate ſm antiquos hebreos declarando tē
pus aduentus messie sic dicens in libro da
nielis. Temp9 aduentus xp̄i sic est danieli
per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sūt
constitute super populum tuū et super vrbē
sanctuarij tui vt consumetur preuaricatio et
finem habeat peccatum et deleatur iniqtas
et adducatur iusticia seculorum et impleatꝛ
visio et prophetie et vnguatur sanctussācto
rum: Scito ergo et aduerte ab exitu sermo
nis vt iterum edificetur ihrlm vsqꝫ ad cristuꝫ
ducē ebdomada septima et ebdomada. lx
due erunt et rursū edificabitur platea et mu
ri in angustia temporū et post ebdomadas
lxij. occidetur xp̄s et ciuitatem et sanctuariū
dissipabit populus cū duce vēturo et finis
eius vastitas. et post finem belli statuta de
solatio confirmabit autem pactum multis
ebdomada vna et in dimidio ebdomadis
deficiet hostia et sacrificium et ī templo erit
abbominatio desolationis et vsqꝫ ad con
summatōnem et finem perseuerabit desola
tio prophetia sancasta clausa est, et ad intel
ligendum difficilis et sunt ibi termini multi
designati sed tn̄ omnes ad designādū cristi
aduentum sunt positi In primis igitur sciē
dū est ꝙ ebdomade iste ānorum sunt ebdo
made cū igitur ait. lxx. ebdomade, cōstitute
sunt super populū tuum et sup vrbē sanctu/
arij tui vt consumetur preuaricatio et finem
accipiat peccatum et deleatur īiquitas et ad
ducatur iusticia seculorū et impleatꝛ visio et
ꝓphetie et vnguatur sanctussanctorū. Cum
illud in ꝙ ait nominari voluit quia septies
septuaginta in. cccc. xc. anni erant constituti
ab eiusdē anni prophetia vsqꝫ ad destructio
nem Hierusaleꝫ et tēpli que a Tyto Roma
norum imperatore facta fuit cuius destructi
onis tempore iam cristus venerat qui et iu/
sticia seculorum et sanctussanctorum erat p
quem etiam et peccatum omne et iniquitas
ē deleta et prophetia omnis impleta. Cete
ra autem omnia que sequuntur ad horum.
ccccxc. annorum diuisionem et declarationē
sunt posita per hoc autem ꝙ ait: Ab exitū s/
monis vt edificetur hierusalem vsqꝫ ad cri/
stum ducē ebdomade. lxx. inuitur ꝙ ab hu
iusmodi die prophetie vsqꝫ ad Cyrū regem
Persarum qui ab ipso deo per Esaiam. xlv
cristus appellatus est fuerunt. lxx. annorū ꝫ:
ebdomade. i. xlix. anni: Cuius Cyri precep
to cepit iherusalem edificari in cuius reedi/
ficatione postꝙ consummatum est opus vs
qꝫ ad aduentum Tyti super iherusaleꝫ. cccc
xxxiiij. anni fuerunt. et hoc est quod dicit eb
domade. lxij. i. cccc. xxxiiij. anni erunt et rur/
sum edificabitur platea et muri in angustia
temporum et posuit ebdomadas septem et
postꝙ occidetur cristus ciuitatem et sanctua
rium dissipabit populus scilicet romanus
cum duce venturo. i. Tyto et finis eius va/
stitas et post finem belli statuta desolatio.
Quod autem sequitur confirmabit pactum
multis ebdomada vna. illa profecto ebdo/
mada vna septem sunt anni obsidionis sep
tem enim annis obsessa est ciuitas ab exer/
citu romanorum et infra illos septem ānos
adeo coacti fuerunt intus et afflicti ꝙ non
habuerunt vnde sacrificium facere possent.
et hoc est quod ait in dimidio ebdomadis
et infra ebdomadam deficiet hostiam et sa/
crificiūm et in templo erit abbominatio de
solationis ꝙ etiam additur vsqꝫ ad consū/
mationem et finem perseuerabit desolatio
insinuat ꝙ captiuitatis et desolatio illa fi/
ne foret caritura. Septem ergo ebdomade
vsqꝫ ad Cyrum et septuaginta duo ebdo/
made a Cyro vsqꝫ ad Tytum et ebdoma/
de obsidionis vna profecto. lxx. sunt ebdo/
made hec est expositio predicti. ¶ Alfonsi
medici imperatoris Hyspanie regis al/

fonsi qui cum eēt sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo cōuersus fuit ad xp̄m et scripsit optime dyalogū fidi catholice anno domini. M.c.vi. qui autē plenius voluerit scire diuisionē dictarū. lxx. ebdomadarū sicut eas diuisit Daniel .i. ad. vij. et ad lx. et ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimidias īueniet multū optime in glosa magistri Nicolai de lira super danielem. Sed et propter nōnulla que addūt moderni iudei in prophetia Jacob de sceptro et in supradicta de. lxx. ebdomadibus et propter corruptiones exponēs anullādas predictas duas prophetias expono eo modo et forma q̄ dictus inclitus doctor. Nicolaus de lira suis locis exponit ne diligēs scire forte īopia librorū intelligat curuitates iudeorū. Hūc enim librū pro ignorātibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint arma inuenire cōtra inimicos xp̄i. Et introducitur primo prophetia. Jacob in qua exprimitur tēpus aduentus messie. Ge. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregami vt ānūciē vobis que vētura sunt nobis ī nouissimis diebus sequit Non auferetur sceptrū de iuda et dux de femore eius donec veniet qui mittēdus est et ipse erit expectatio gentiū. quod sic exponit a Nicolao de lira vbi supra Non auferetur sceptrū de iuda. i. dignitas regia. et dux de femore eius quia deficiente regno interfecto rege zedechia in captiuitate babylonica extūc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erant de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorabel fuit dux eorum vt habetur zacha. iiij. c. et Aggei. i. ca. et p⁹ sacerdotes gubernauerūt populum vt patz tēpore Machabeorum qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte vt pz. iiij. Regum. xi. vbi dicitur q̄ Josabeth soror achosie regis iuda tulit Joas et erat sex annis cum ea in domo domini. quia ipsa erat vxor Joiade pontificis et istud regimē durauit vsq̄ ad tēpus herodis qui fuit alienigena d̄ gēte ydumeorū et ipso regnante natus est cristus vt habetur. Ma. ij. Cuius regnum durabit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittendus est. i. cristus. qui missus est a patre pro salute generis humani et ipse erit expectatio gentium sm̄ q̄ dicit Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cūctis gentibus et cetera. In hebreo autem habetur sic: et erit ei aggregatio gētium et hoc impletū est in regno xp̄i. q̄r post resurrectionem et ascensionē xp̄i. ad celos apl'is predicātibus fidē xp̄i iudei pro maiori p̄te remanserunt obstinati in infidelitate sua et gētes cū magna deuotione receperunt fidem xp̄i. Et sic xp̄o aggregate sūt. propter quod apostoli dixerūt iudeis vt habetur. Actuū. xiij. ca. Uobis oportebat primū loqui verbum dei sed q̄m repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. Sed hāc prophetiam que satis clare exposita est d̄ xp̄o iudei multipliciter nituntur subuertere Ad cui⁹ intellectum sciendū q̄ in hebreo habet donec veniat sylo. Hec autē dictio hebraica sylo est proprium nomē loci significat etiā in alio sensu missionē et sic est nomē cōmūe prout ergo est nomen loci accipiunt hic eā aliqui iudei dicentes q̄ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu benyamī vt habetur. i. Regū. xi. fuit electus in regē et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculū domini et archa et per cōsequens vnctiō vbi reges debebant inungi. et sic sceptrū quod accipitur pro quodā dominio et primatu qd̄ fuerat in tribu iuda vsq̄ tunc fuit translatū ad tribum benyamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionem Saulis archa dei iam erat amota d̄ sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur. i. Regū. vij. c. Item post saul immediate immo ipso adhuc regnante fuit dauid inunctus p̄ Samuelem. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda et tunc reges de illa tribu quando incepit successerunt Qd̄ autem sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quando incepit esse in propinqua dispositōne ad gradū perfectum non est verisimile Et ideo alij iudei dicunt q̄ ista prophetia impleta fuit in electione hieroboam in regem qui erat d̄ tribu effraym quia decem tribus ablate sunt a regno iuda et adheserēt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionem. iij. Regū. xij. Et sic exponunt donec veniat sylo. i. donec vēiat hieroboam corōnandus ī tali loco. Sic ista expositio ostenditur falsa per textum. quia cōgregatio illa non fuit facta in sylo sed in sychem. vt habetur. iij. Regū. xij. ca. Itē nō

fuit ablatū regnum a domo iuda tūc sed stetit vsqȝ ad captiuitatem babylonicā per successionē hereditariā. Et illi soli dicebant ꝓprie reges. quia instituebātur per inunctiōȝ quia tēplū archa domini. et illa que ad iunctionem requirebantur in iherusalem remāserunt que erat metropolis in regno iuda ꝓpter quod alij iudei accipiētes hoc nomē sylo prout significat missionē: dicūt ꝙ dicta ꝓphetia impleta est tēpore nabuchodonosor quando venit contra iherusaleȝ et occidit zedechiam regem et sic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam lrām sic. Non auferetur sceptrū etc̄. donec veniat qui mittēdꝰ est. s. nabuchodonosor: qui propter peccata iudaici populi missus fuit a deo ad destruēdam terrā et auferendū regeȝ et erit ei aggregatio gentium. qr propter dilatonē sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dn̄io Sed ista expositio et p̄cedentes et consimiles si fiunt destruuntur per translationem chaldaicam quam iudei vocant targuȝ que ita auctentica est apud iudeos ꝙ nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere imo quando littera hebraica est obscura recurrūt ad illam pro explanatione In illa auteȝ sic habetur non auferetur sceptrum de iuda etc̄ donec veniat messias in scriptura sed solus xp̄s qui ꝓmissus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositionis predicte: Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas tribꝰ iude et ducatꝰ et ī tp̄e illo nullus aliꝰ apparuit qui ex doctrina et operatōnibus posset dici christꝰ nisi ihūs saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias et ꝙ eius aduentus trāsiuit in p̄teritū. Itē p̄dictus Petrꝰ alfonsus cōuersꝰ in suo dyalogo p̄dictā ꝓphetiam exponit sic dicēs: Doctores antiqui hebreorum sic exposuerunt prophetiam: Jacob. Nō auferetur sceptruȝ. i. virga regni de iuda. et dux de femore. i. de filijs filiorū eius in secula. donec veniet qui mittendus ē. i. xp̄s cuius ē regnuȝ et ad ipsum cōgregabūtur gentes. Et nos quidem nouimus ꝙ postꝙ̄ venit xp̄s. necqȝ rex necqȝ dux de Juda fuit ulterius. ¶ Credere itaqȝ debemus ꝙ hic tempꝰ xp̄i aduentꝰ determinatum fuit. et ꝙ is qui tēpore illo venit sine dubitationis scrupulo xp̄s extitit: Secūdo introducatur ꝓphetia Danielis. c. ix. vbi Gabriel angelus instruxit Danieleȝ de illo tempore dicens. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populum tuum et super vrbē tuam sanctam et consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia sempiterna. et impleatur visio. et prophetia. et vnguatur sanctussanctoruȝ. ¶ Ad intellectum huius prophetie primo videnduȝ est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada quod est idem. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tempore septem dierum. et hoc modo communiter accipitur hoc etiam modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septē hebdomade sunt accipiende a festo pasche qui faciūt xlix. dies. et. l. die celebrādū est festum penthecostes. Alio modo accipitur pro tempore septem annorum. et hoc modo loquit̄ scriptura de hebdomada: Leui. xxv. vbi dicit̄ Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt annos. xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat annꝰ remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi pluribus modis Non potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annum et dimidium. ergo per locum a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annorum. et in hoc oēs expositiones cōueniunt. sed in hoc differūt Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicūt ꝙ isti anni intelligendi sunt anni lunares q̄ sunt breuiores annis solaribus. xi: diebus Moti fuerunt autem ad hoc dicendū ex duobus. Primo ex textu. quia dicitur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis solaribus. et per consequens hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secūdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebreꝰ. hebrei autem computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et ideo angelus posuit numerum annorum predictorum ꝑ hebdomadas annorum lunarium. Utrūqȝ dictum non placet. Nicolao de lira. et est ratō quia in hebreo non ponitur abbreuiate ꝓut sonat in detruncatione seu diminutione. sed in hebreo ponitur precise vt notat tēporis determinationem. s. nec plus nec minus.

¶ Similiter secūdū est falsum. si enim iudei
haberent annū breuiorē. xi. diebus q̄ ānˀ
solaris cum secūdum legem suam teneantur
primo mense cuiuslibʒ anni facere pascha et
die determinata. s. xiiij. die primi mensis. se
queretur q̄ pascha. eoꝝ huius anni p̄cederet
pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et
eodē modo pascha anni sequētis p̄cederet p̄
xxij. dies. Et sic anticipando tēpus quolibʒ
anno per. xi. dies. Ad quod quidem seque-
retur q̄ iudei celebrarent pascha suum ex o-
bligatione p̄cepti infra breue tēpus in quo
libet mense totius anni. Hoc autē apparet
manifeste falsuʒ ex vsu eorum quia semper
faciunt eodem tempore. Et ideo patet q̄ cō
putant per annos solares sicut et nos.
Licet enim incipiāt menses a lunationibus
tamen tercius annus apud eos habet luna
tiones. xiij. ita q̄ per embolismos faciūt ad
equationes temporis. et sic ꝯputant per an
nos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cō
putarent per annos lunares: nihilominus
habetur ꝓpositum nostrum vt videbitur.
Secundo videndū est quot annos cōtinent
hebdomade predicte. et patet q̄ si multipli-
centur. lxx. per. vij. resultant. cccc. xl. ¶ Ter-
cio videndū est a quo tp̄e incipiat cōputatiō
istaꝝ hebdomadarū. et dicūt aliqui iudei
q̄ incipit ab. xi. anno regis zedechie quādo
destructū est primū tēplū. Alij dicūt q̄ inci
pit a primo āno darij. q2 isto tempe dixit an
gelus ista danieli. Alij dicūt q̄ incipit ꝯpu
tatio ista a reditu captiuitatis sub zorobā-
bel duce āno secūdo. Cyri regis Persaruʒ.
Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista a. xx. an
no regis artaxersis quando missus est nee-
mias ad reedificandum hierusaleʒ. Que āt
istarum opinionum sit vera ꝓpter ꝓlixitatē
euitandam omittitur. et etiā q2 secūdū om-
nes istas cōputationes habetur propositūʒ
nostrum sufficienter. s. q̄ tempus aduentus
christi sit preteritum: quod p3: q2 āgelus de
terminate assignat. cccc. xc. ānos. vsqʒ quo i-
pleatur visio et ꝓphetia et vnguatur sanctus
sanctorū. i. xp̄s. Sed qualitercūqʒ accipiatur
conputatio anni lunaris vel solaris et vbi-
cūqʒ incipiatur cōputatio. quia infra tamen
non pōt accipi q̄ a. xx. anno regis artaxersis
totˀ tn̄ numerˀ predictus iā diu est p̄leturˀ Et
declaro saltem de vltimo numeꝝ p̄dictū im
pletuʒ. s. a. xx. āno artaxersis vsqʒ ad. xviij.
annū Tyberij cesaris in quo passus ē chri-
stus. Si fiat conputatio per annos lunares
quod patet hoc modo. Regnum Persaruʒ
durauit annis. cxxxiij. et a principio regni
vsqʒ ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et
post durauit. cxviij. annis Regnum greco-
rum durauit. ccc. annis et tunc cepit regnum
romanorum a cuius principio vsqʒ ad. xix.
annum Tyberij fluxerunt anni. lvij. qui si-
mul iuncti patet q̄ faciunt. cccc. lxxv. annos
solares qui implent p̄dictum numerum se-
cundum lunares annos quia annus luna-
ris continet. cccliiij. dies Solaris vero. ccc-
lxv. quadrantem. vnum. et. v. horas. et patet
secundum verum numerum q̄. cccclxxv. āni
solaris sunt. ccccxc. anni lunares qui est nu-
merus hebdomadarum computādo vt dic
tum est per annos lunares: Aduertendum
tamen q̄ Rabisalomon dat quandā expo
sitionem falsam ad rationem predictā quā
oportet remouere. dicit enim q̄ septem heb
domade ille non continent tempus prefasū
vsqʒ ad aduētum xp̄i et passionis sue myste
rium vt p̄dictum est. Sed dicit q̄ continet tē
pus p̄fasum a destructione primi templi vs
qʒ ad destructionem secūdi per Tytū et Ve-
spasianum cuius expositio talis est. Septeʒ
hebdomade p̄fase. i. determinate super po-
polum tuum anteq̄ veniat p̄fecta captiuitas
eorū que facta est per romanos conburētes
ciuitatem et templum et excientes inde po-
pulum iudaicum. vt consumatur p̄uarica-
tio. i. desistant a p̄uaricationibus castigati
p̄ p̄dictam captiuitatem. et deleatur iniqui-
tas eorum. scilʒ p̄ captiuitatem et afflictionē
p̄dictam que est pena vt dicit. Et adducatur
iusticia sempiterna. i. vt ineternum iustificen
tur p̄ p̄dictam captiuitatem ꝓ peccatis tole-
rando. Et vt sic finaliter impleatur visio et
ꝓphetia. i. visiones de christo ꝓmisse p̄ pro
phetas et vnguatur sanctussanctorum. i. ar-
cha dei et vasa sanctuarij. que recupabūtur
p̄ messiam venturum in fine huius captiui-
tatis vt dicit. Sed q̄ntum debeat durare ista
captiuitas non dicitur. et sic p̄ consequēs tē
pus determinatum ipsius hic non ponitur
Quod autem ista expositio sit falsa et erro-
ta patet per litteram precedentem vbi dicit
q̄ angelus gabriel venit propter oratōnem
Danielis orantis pro liberatōne populi ad
annūciādum exauditionem sue petitionis.

Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a ca
ptiuitate babylonica. sed etiā pfectā libera/
tionē fiēdā p xp̄m de qua daniel principali
ter orabat. et iō dicere q̄ āgel⁹ venerit ad de
nūciandū. Danieli pfectā captiuitatē sui po
puli. et nullū certū tēp⁹ liberationis fiende
p xp̄m hoc est valde absurdū et precedēti lit
tere contrarium. quia non venisset ad conso
lationem Danielis sed magis ad desolatio
nem. Itē q̄ dicit q̄ p captiuitatem in qua
sunt desistunt a preuaricationibus hoc ē ap
te falsum. q2 super omnia gētes intendūt sor
tilegijs et augurijs vt sciūt illi q̄ nouerūt fa
cta eorū et tamē ista phibētur eis maxime i
lege diuina. patz in Exo. et Deutro. et i plu
ribus alijs locis veteris testamenti. Itēz q̄
dicit visiones ipleri pphetarū per merita eo
rum: et ē cōtra illud quod dicitur Deutro. ix
Scito q̄ non ppter iustificationes tuas de
derit tibi deus terrā hanc in possessionē. et ē
multominus propter iusticias eorū implen
da est pmissio de xp̄o et maxime quia de ip
so scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offen
sionis et petram scandali duabus domib⁹
israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹
hierusalem. Item q̄ dicit per vnctionē sanc
tisanctorum intelligi vnctionē arche et sanc
tuarij qui recuperabūtur per regē messiam
hoc est contra illud quod habetur Hiere. iij
Cumq3 multiplicati fueritis et creueritis in
terra in diebus illis ait dominus non dicēt
vltra archa testamenti domini neq3 ascendet
super cor neq3 illius recordabuntur neq3 vi/
sitabitur. neq3 fiet vltra: q2 ceremonie vete/
ris testamenti oīno cessauerunt post passio/
nem xp̄i. extunc enim fuerūt mortue manet
ergo veritas inconcussa q̄. s. temp⁹ hebdo/
madarū fuit ipletum in xp̄i aduentu q̄ pec/
cata nostra tulit omnia que in deum in nos
et in proximū cōmissa erant: iusticiā3 addu/
xit legem et prophetias impleuit. et vnct⁹ est
plenitudine grē a deo patre. Tercio determi
nat sacra scriptura tempus aduētus messie
Esa. vlti. textus ibi est antēq̄ parturiet pepe
rit. Et licet aliqui de hoc textu supra dictum
sit. hic tamē plenius expōitur. super quo gl.
hebraica. quia antēq̄ natus fuisset ille qui i
seruitutem redegit vltimam natus fuit redē
ptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciui
tatem et templum destruxit et populum cap
tiuauit et in venditionem et seruitutem expo
suit intantum q̄ dabantur. xxx. pro vno nū
mo argenteo. vt dicit Hugo floriacen. fuit
natiuitas ipsius xp̄i. hoc idē patet per trās/
latōez chaldaicam ibidem que cōparat isra
el mulieri parturiēti que angustias maxias
patitur et dolores adhuc nō erit ei vehemēs
angustia. et adhuc non veniet ei tremor cu3
doloribus propter partum et reuelabit rex
messias. Dolor enim et angustia partus ex
primunt maximā calamitatem quam habu
erunt in obsidione. Tyti et Vespasiani vbi
tāta fuit angustia et calamitas q̄ impletu3
est illud. Trenorum. iiij. Manus mulieru3
misericordiū coxerunt filios suos et multas
alias angustias et miserias passi sunt que
Josephus narrat in libro antiquitatum de
bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et an̄ istā
obsidionē clarum est q̄ fuit ihesus nazare/
nus natus per. lxx. annos et passus per. xl.
annos. Iste textus cum glosa chaldaica est
tante auctoritatis apud iudeos q̄ multi do
ctores eorum concedunt q̄ messias natus ē
in die destructionis templi. Pro quo alle/
gat rabi hamon: q̄ lybanus cum excelsis ca
det et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi
Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messi/
as natus in illa die destructionis templi re
spondent quidā q̄ est in paradiso cum an/
gelis viuens ibi eo modo quo moyses vi/
xit quadraginta diebus in mōte synai et ex
pectat preceptum domini ad se ostendendū
Alij q̄ est vltra montes caspios expectans
p̄ceptum domini de liberatione populi.
Alij dicūt q̄ vadit per mundum sicut pau/
per et humiliatus ppter peccata populi sui
sm̄ q̄ dicitur Esa. liij. et nos reputauimus
eum quasi leprosum et cetera. quousq3 ap/
pareat ex p̄cepto domini in virtute ad libe/
rationem filiorum israel d̄ captiuitate et mi
seria in qua sunt. Talis enim varietas ostē
dit q̄ dictum eoru3 est ficticiū. Sed quicqd
sit dictum videtur q̄ verum est q̄ temp⁹ ve
niendi messie taxatum in scriptura iam p̄te/
rijt et impletum est in ihesu nazareno vero
messia nostro. et istud fuit vocatum temp⁹
plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph. i. quia in
christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.
sc3 nature. scripture. gratie. et temporalis mē
sure. Nature quidē quia tunc vēit finis ois
creature. s. hō cōiunctus est suo principio. s:
deo. Unde nūc factus ē nobilis circul⁹ qui ē

perfectissima figurarũ. Tũc etiã fuit vltim⁹ mod⁹ formãdi hominẽ qui sit possibilis .s. de muliere sine viro. Alij enĩ tres p̄cesserãt et iste fuit quartus. Scripture etiã qꝛ promissa fuerũt reddita. figure cõplete et oẽs scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecũditate marie. iustificatione iohannis in missione sp̃ussancti super apostolos et in sacramẽtis ecclesie. que sunt gratie vasa. Plenitudo nihilominus tẽporalis mẽsure. Omnis enĩ perfectio ↄsistit in trib⁹ precesserat autẽ tẽpus nature in quo fuit cõuictum humanũ genus de ignorantia. Tẽp⁹ etiam legis scripte in quo fuit cõuictum de ĩpotẽtia et hoc fuit terciũ cõplemẽtũ vniuersorum temporum in quo fidelib⁹ datur vera dei cognitio veraq̧ virtus ad cõpletionem diuine legis. et in signũ istarum plenitudinum voluit venire dei filius sexta mundi etate. vi. annorum millenario. vi. mẽse a cõceptiõe. Johãnis sexta die vt dicit̃ et forsitã sexta hora. Probabile enĩ ẽ ꝙ illa die cõceptus fuit adam celestis. in qua fuit formatus adam terrenus. Illa hora venire me dicus, in qua primus homo induxit humão generi mortiferã infirmitatẽ. sexta etiã die fuit passus et sexta hora in cruce fuit cõclauatus. hoc ergo fuit tẽp⁹ beneplaciti et tempus miserendi ut dicit̃ in. ps. ci. ¶ Secũdũ testimonium aduentus messie ẽ ĩquisitio iudeorum facta tẽpore christi quam non fecissent nisi temp⁹ ĩpletum cognouissẽt tũc ei iq̃rẽtes miserũt sacerdotes et leuitas ad Johãnem baptistã quem tunc sanctissimum i sãctitate videbant vt interrogarent eũ si erat messias vt dicitur Joh. i. Qui si dixisset. eo sic eum recepissent sed confessus est et nõ negauit qꝛ non ego sum christus. i. messias vt patet cõfessus est tamẽ ꝙ erat eius vox et p̄co clamans vt prepararent sibi viam tanq̃ summo regi suo vero messie. qui et digito eũ ostendit dicens eis. Hic est de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est. cuius non sum dignus corrigiam calciamẽti soluere. et iterũ cum digito ostendens ait Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi Ad hoc etiam valet inquisitio facta per eos eodẽ tempore de barcoziba ut supra dictũ est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletum non cognouissent. ¶ Terciũ testimonium est iosephi sapiẽtissimi hystoriographi iudeorum. qui in. xviij. libro antiquitatũ describens tempora Tyberij cesaris sub quo passus est christus; sic dicit: Fuit eisdẽ temporibus hiesus vir sapiens si tñ virũ eũ nominare pbas ẽ. Erat enĩ mirabiliũ operũ effector et doctor eorũ hominũ qui libẽter ea que vera sunt audiũt. et multos quidẽ iudeorũ. multos etiam ex gẽtib⁹ sibi adiũxit. xp̃s hic erat. hũc accusatiõe primorum nostre gẽtis virorũ cũ pylatus i cruce agendum esse decreuisset. non deseruerũt eum qui ab initio eũ dilexerãt apparuit enĩ eis iterũ viuus ƀm ꝙ diuinitus inspirati p̄phete hec vel alia de eo innumera miracula futura predixerũt hec ille. ¶ Quartum testimoniũ est Pylati. qui anno dñi. xxxvi. ipsi vero Tyberij. xxi. cũ esset mos romanis vt prouinciarum iudices senatui scripto renunciarẽt vt si quid noui in his quas regebãt prouincias accidisset scripsit epistolã ad Tyberium sub hac forma. Tyberio augusto ponciu s pylatus salutem. Nuper accidit ꝙ ipe p̄baui iudeos per inuidiam se suosq̧ posteros crudeli dãnatione peremisse. Cũ enim p̄missum haberent patres eorũ ꝙ de⁹ ipsorũ mitteret illis per virginem sanctum suum q̃ rex ipsorum merito diceretur hunc me p̄nte misit in iudeã quem cum vidissent cecos illuminasse. leprosos mũdasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis ĩperasse. pedibusq̧ siccis sup vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et oĩs populus iudeorum diceret eũ esse dei filium: principes sacerdotum inuidia cõtra eum moti itaq̧ mihi eum tradiderunt. et alia pro alijs mentientes hunc magũ esse et contra legem eorum agere dixerũt Ego autem ita esse credidi ipsumq̧ flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui eũ crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt Ille quoq̧ militibus meis custodientibus die tercia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorũ contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darẽt quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seq̧ visionẽ angelorum vidisse et a iudeis pecuniam accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mẽdacijs iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio

magni fauoris retulit ad senatum et postu lauit vt christus deus haberetur At senatus recusauit indignatus q non sibi sm mores epistola primo fuisset delata: Et sic satisfa ctum est predictis quatuor testimonijs tempus aduentus messie fuisse ante destructionem secundi templi.

¶ Quod verus messias debz ee de genere iude. p cedens de medio filiorum Jacob.

Secundus thesaurus aperitur d genere messie. quod sacra scriptura p nunciat et specifice determinat et impletu e in ihu nazareno. nam dicit domi nus moysi Deut. xviij. Prophetam suscita bo eis de medio fratru suorum simile tibi. ponam verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo au dire noluerit ego vltor existam. Et patet q ista auctoritas nulli pot applicari nisi ihesu nazareo vero messie nostro. qd pz per duas eius ptes principales Prima pars auctori tatis e pphetam suscitabit de filijs israel d me dio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota q iudei dicuntur filij israel vel Ja cob quod ide e. Jsrael autez habuit quatu or vxores ex quibus procreauit. xij. filios et vnam filiaz. Prima fuit lya que habuit sex filios et vna filia p ordinez qui sequuntur. s. Rube Symeon. Leui. Judas. Jsachar. za bulon. Dyna. pz Ge. xxxv. Secunda vxor ei fuit rachel que huit solu duos filios. s. Jo seph et Beyamin. Tercia fuit bala ancilla rachelis que habuit solu duos filios. s. dan et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solu duos filios. s. Gad. et A ser quod pz Gen. vbi supra. Modo qd dicit auctoritas. pphetam suscitabo eis de me dio fratru suoru. Jste ergo ppheta qui dbe bat esse messias. no potuit ee de filijs Bale ancille rachelis: q no huit nisi duos filios et in duobus non est mediu. nec potuit ee de filijs zelphe propter eande causam nec a si mili de filijs rachelis ergo opz q sit de filijs lye qui fuerut septe et in numero septenario est mediu. s. quartus: Numerentur ergo fi lij lye per ordinem. primi tres sunt rube. Sy meon Leui vltimi tres Jsachar. zabulon.

Dyna. Mediu istoru fuit iudas qui fuit qr tus. propheta ergo qui debebat esse messi as ad hoc vt suscitaret cu deus d medio fra tru suoru debuit ee de tribu iuda. Ecce genus eius hic diligenter attede absconditu miste rium quare. s. deus dixit d medio suscitabo propheta i. messiam. Genus eniz humanu propter peccatu primi hominis et ppter inu mera peccata que postmodu homines con miserut fuit diuisum a deo sicut dicit Esa. lix. Jniquitates vestre diuiserunt iter vos et deu vestru et absconderut facie eius a vob Jstud e signu maximi odij inter deu et hoi nes. s. abscodere facie suam ab hoie. Quia tria sunt signa inimicitie et istud e supremu Primu e cu quis denegat alicui suam fami liaritatem queadmodu christus ille cui dixit. Math. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas hnt etc. Secundum e cu quis denegat alicui sua loquelam sicut Johanes euangelista dicit loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixe ritis. Tercium et vltimu e cu qs denegat a licui suum aspectum sicut dauid dicit de ab salone filio suo. ij. Reg. xiiij. q n videret fa ciem regis. Jn hoc gradu erat deus respec tu humani generis sicut ait moysi Exod. xxxiij. non videbit me homo et viuet. et ge mens. Job. c. xiij. dicebat: Cur faciem tuaz abscondis et arbitraris me inimicum tuum Abacuc. i. c. Mudi sunt oculi tui domine vt non videas malu. et respicere ad iniquitate non poteris. Cu ergo tanta esset discordia i ter deum et homines. et ad pacificandu di scordes sit necessarius mediator. ideo messi as pmissus debuit exire et suscitari de me dio qd vendice fuit impletuz in christo ihu saluatore nostro. Quia ipse vt ondenderat q ve ram pacem venerat facere inter deum et ho mines: et vt innueret q verus mediator erat quasi semper medium elegit. s. pacez incho ans pacem ordinans. pacem confirmans. pacem publicans. pacem conseruans. Hij sunt quinqz passus ascensus nostre salutis: Est ergo primus passus q christus pacem inchoans exiuit de medio. quia e media in trinitate persona. Hic sunt due propositio nes signate. Prima e q debuit deus incar nari vt homo recociliaretur deo et fieret pax Secunda q non pater nec spiritussanctus sed filius. Prima propositio patet duplici ter. primo q nulla creatura sufficiebat ad tm

debitum persoluēdū. cū debitū eēt infinitū qꝛ cōtra infinitum offensa fuit facta. Secūdo qꝛ contraria contrarijs curantur. Cuȝ ergo homo cū peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo eritis sicut dij. Gene. iij. ergo per contrarium vt homo curaret oportuit ꝙ per cōtrariū deus fieret homo. ď hac materia in quarto latiꝰ dicet. Secūda ꝓpositio ptȝ qꝛ lȝ tres persone sint vnus deꝰ. distinguūtur tñ realiter per relatiōes. et habēt etiam appropriata distīcta: qꝛ potentia appropriatur patri: sapientia filio. et bonitas siue amor spūisancto. que sūt quasi tres diuise trium personarū offerentium se in cāpo certaminis vt cuiuscūqꝫ tangeret diuisa pro homine exiret in cāpū. venit dyabolus et tetigit diuisam filij, dicēdo parētibꝰ primis eritis sicut dij scientes bonū et malū. nō dixit potentes nec bōi sed scientes. et cū scīa sit appropriatū filij. sicut potentia patris. et bonitas spūssancti vt dictū ē. non ergo debuit venire ꝓ redēptione hōis et eius recōciliatiōe deꝰ pater nec spūssanctus sed filiꝰ qui est media in trinitate persona. Itē pacē inchoans venit in tpe medio. Currunt enī tria silentia ab initio mūdi vsqꝫ ad beatitudinē eternaȝ sicut patuit supra in hoc li. ar. iiij. tercie cōsiderationis. et hoc est qḋ dicit. Sap. xviij. Dū mediū silētiū tenuerūt oīa. et nox i suo cursu mediū iter haberet. oīpotēs sermo tuꝰ dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit. angelꝰ venit ad virginē hora cōpletorij. Et ideo tunc pulsat ꝓ Aue maria. durauit sacra collocutio vsqꝫ ad dimidiū noctis. Et tūc dante cōsensū virgine omīpotēs sermo dei. i. verbū patris qui est eius filiꝰ a regalibꝰ sedibꝰ venit in vterū. s. virginis. Sic ergo ptȝ ꝙ filius dei venit in medio silentio in incarnationem. sic etiā natus fuit media nocte: sicut ptȝ. Luce. ij. qꝛ pastores custodiebāt vigilias noctis. predicta tria silentia figurāt nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificādū genꝰ humanuȝ per peccatum mortuum dicēte propheta. Abacuc. iij. cap. Dñe opus tuū: in medio ānorū viuifica illud ī medio ānorū notū facies. Itē pacem inchoās stetit in medio. s. vteri virginalis: Ipsa enī virgo beata que debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deū et hominē rōabile fuit ꝙ etiā ipsa esset medium.

Fuit eniȝ medium locale. mediū morale. et mediū naturale. Querūt ei logyci medium ad cōcludēdū maiorē extremitatē de minori. de qua facit Aristote. magnū ꝓcessum in ij. priorū. Maior extremitas deꝰ est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est ꝑquisierūt patriarche et ꝓphete et multi alij multis tpibꝰ mediū ad cōcludēdū predicādū maiorē extremitatē de minori et nō inuenerunt. Sed venit beata virgo et facta ē medium. qꝛ in ipsa est per ipsam verbū caro factū est. et maior extremitas predicata est de minori qꝛ homo est deꝰ. et etiā minor ď maiori. qꝛ deus est homo. Est etiā virgo beata mediū morale. ſm enī Aristotelē. ij. ethicoruȝ: mediū morale ē virtus nihil participās de extremis. qꝛ extrema sūt viciosa tale medū fuit virgo beata que nullū viciū contraxit. Et ſm hiero. nihil gratie. nihil virtutis nihil candoris ē quod nō resplēdeat in maria. Fuit etiā mediū naturale. quod ponitur triplex a phis. s. mediū circuli. mediū celi. mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo omnes linee recte ꝓtracte ad circūferētiā sunt equales. Centrū istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores qꝛ in circuitu ipij ābulabant. teste psal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte sūt equales. qꝛ omnes peccatores et alios equaliter videtur respicere vnde Ber. Maria omnibꝰ oīa facta est sapiētibꝰ et insipiētibꝰ copiosissima charitate debitricē se fecit. vt de plenitudine eius suscipiāt vniuersi. Est etiā mediū celi quod dicitur linea equinoxialis i. q̄ cū est sol equinoxiū facit. et sub qua habitātes nō agitātur ꝑturbationibꝰ tēporum. qꝛ sunt in optima dispositiōe. ꝓpter quod multi theologi dixerūt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata. qꝛ cū in ea fuit sol iusticie factū est equinoxium qꝛ nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visū ē equari finito. eternū tēporali. imortale mortali. inuisibile visibili imensum capabili diuitē pauperi. homines etiam q̇ habitant sub hac linea sunt in optima dispositione. nō agitantur neqꝫ mouētur perturbationibꝰ demonū. ꝓpter quod merito dicitur paradisus. Tūc enī impleta fuit figura illa: Gen. ij. qꝛ posuit deus lignum vite ī medio paradisi. i. xp̄m verū filium suum in medio ventris virginalis. Est etiā virgo beata mediū mūdi. Istud dicitur a phis esse terra q̄

equaliter vndiq3 distat a celo. Tres aut sūt
proprietates terre propter que virgo btā di
citur terra. est eni infima. et maria virgo in-
fima quia humilima. cū eni deberet eē mat
dei vocauit se ancillā Luce. i. Ecce āćilla do
mini etc. Secūdo ad terrā currūt aque. et ad
btām virginē habūdantie gratiarū. ps. ciij
inter mediū montiū pertransibunt aque.
Tercio omnia ponderosa tendūt ad terram
tanq̄ ad centrū et suum medium vt ibi sal-
uentur sic et peccatores grauati pōdere pec-
catorum recurrētes ad istud medium saluā-
tur. vnde Bern. ad mariam velut ad mediū
dei recurrant qui in celo sunt: et qui in infer
no. et qui nos precesserunt. et nos qui sum9
et qui nos sequūtur et nati natorum et q̄ na
scentur ex illis. Sic ergo p3 quō btā virgo
est medium logicale. morale et naturale pro
pace fienda inter deū et homines. Uer9 er-
go messias filius dei in inchoatione pacis
exiuit de medio personarum diuinarum in
x̄ptum deus. Suscitatus est de medio frat3
In x̄ptum homo venit in medio silentio in
medio annorū. et stetit in medio paradisi. s.
vteri virginalis. et sic tanq̄ mediator verus
in inchoatione pacis vniuit diuisa. s. deum
et hominē. q2 de9 et hō vn9 est x̄ps. s. verus
mediator. Secūd9 passus ē q2 ordinādo pa
cē x̄ps verus messias stetit ī medio quadru
pliciter. Primo stati sicut fuit natus stetit in
medio animaliū. s. bouis et asini. sicut pa3
Abacuc. iij. fm aliā translationē. per boue3
qui ruminat intelliguntur cōtēplatiui quo-
rum officiū est ruminare dei magnalia. s. re
rū creationē hoīs recreationē. mundi guber
nationē p̄miationē bonorū. et punitionē
malorū. Per asinū intelligunt actiui. quo3
officiū est onera et labores tolerare quales
sunt predicatores confessores et omnes ex-
ercitantes se in operibus misericordie inter
quos x̄ps positus est: vtrosq3 in societatem
recipit: et ad suā btitudinē pducat iam factos
homines. i. rationales qui per peccatum q̄
si bestie viuebant. Secūdo ordinando pacē
inuentus est in medio doctorum sicut patet
Luce. ij. Cum factus eēt annorū. xij. dicit
textus audientem illos et interrogantem se
quitur. Stupebāt autē super prudentia et re
sponsis eius. q2 nūq̄ viderant infantē tā te
nere etatis tante sapie. permaxime cū scirent
eum litteras nō didicisse. Inuentus est er-
go in medio doctorum. in signū q2 sapien-
tes et docti huius mundi vel habebant ad
illud medium conuerti. vel q2 sapientia illo
rum per excessum splendoris illius medij d
bebat obfuscari. quod indicat numerus. xij
annorum qui est numerus superexcrescens
fm beatū Isid. li. ethim. iij. quia eius par-
tes aliquote plus reddunt q̄ suum totū pa
tet. quia ille sunt vnum et duo et tres et qua
tuor et sex que sunt iuncte reddit. x. et sex. sic
etiam iproportionabiliter sapia x̄pi excede-
bat sapientiam doctorum. ¶ Tercio ordi-
nando pacem transiuit per medium inimi-
corum ipsos fugiens. Luce. iiij. quia cū vo
luissent ipsum precipitare de monte ipse trā
siens per medium illorū ibat. Dicit Beda
q2 cum precipitaretur rupis ad modum cere
liquefacte cessit et fecit quoddam concauū3
in quo receptus est christus et manet ibi ru
ge vestis et signa pedis: sicut asserunt illi q̄
viderunt. tunc enim fecit se inuisibilem per
medium transiens. fugiens mortem precipi
tationis quia non debebat mori nisi in li-
gno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto
ordinando pacem stetit in medio discipulo
rum dando eis formam eligendi prelatum
eos erudiens et eis seruiens: Unde. Luce.
xxij. Ego inquit in medio vestrū su3 sicut q̄
ministrat. quasi dicat. ille sit vobis superior
qui fuerit humilior. non ergo attēdatis q̄s
sit maior. sed attendite quis humilior. sicut
ego. qui licet sim domin9 et magister vester
nō sicut q̄ recūbit in mēsa. sed sicut qui mini
strat. patet ergo q2 x̄ps ver9 messias ordinā
do pacē inter deū et hominem stetit in me-
dio animalium. Inuentus est in medio do
ctorum. fugit per medium persecutorum et
ministrat in medio discipulorum. ¶ Terci
us passus est. x̄ps. consummādo pacem or
dinatam stetit in medio dupliciter. Primo
stetit in medio latronum. sicut patet Ioh. x-
ix. crucifixerunt cum eo duos latrones hinc
et inde medium autem ihesum. quod iudei
fecerūt vt populus communis cogitaret q2
q2 erat cū malefactorib9 punitus erat male-
factor sicut et alij. Sed tamē diuina dispen-
satione factum est vt impleretur prophetia.
Isa. que ante illum vacua fuerat. Isa. liij.
et cum sceleratis deputatus est. Positus est
autem in medio latronum vt nullus quan-
tūcūq3 peccator desperet de venia si voluerit

facere pniam. q2 et ille latro licet sero cogno
scēs peccatū suum et petens miam: inuenit
subito veniam. Hodie inqt eris mecū i pa
radiso. et sic factū est. q2 eadē die vidit diui
nā essentiam. que visio dicitur paradis⁹. sic
cū viderūt xp̄m sācti patres in inferno para
disus fuit ibidē. Secūdo cōsūmādo pacē
stetit in medio terre. q2 mons caluarie vbi
crucifixus est xp̄s est in medio terre habita
bilis. tūc autem ipleta fuit ,pphetia Dauid
in psal. lxxiij. De⁹ autem rex noster añ secl'a
.i. eterna ordinatione rex. operatus est salu
tē in medio terre. tūc enim ibi operata est sa
lus humani generis. et ɔsummata pax iter
hominem et deū. Fuit eñ christus crucifix⁹
in medio terre: vt tanq̄ centrum et medium
omnium omnia traheret ad seipsum. q2 ipe
dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in
medio terre: omnia traham ad meipsum.
Joh. xij. ¶ Quartus passus est q̄ xp̄s pu/
blicādo pacem consummatam stetit in me/
dio. vnde post resurrectionem stetit i medio
discipulorum suorū: et dixit eis ter. pax vo
bis. Joh. xx. quasi dicat. Jam est pax inter
deum et hominem consummata per passio
nem meam. stans in medio latronum et in
medio terre. et ideo pacem consummatā vo
bis in publico dicens in medio vestrū pax
vobis et sicut christus per seipsum stans in
medio pacem publicauit discipulis: sic et p
litteras per totum mundum diuulgauit.

¶ Iste littere inter ceteras fuerunt epistole
Pauli in quibus mundo publicauit q̄ xp̄s
personaliter extrema diuisa vnierat fact⁹ me
diator. Unde ad gal. iij. loquēs d̄ xp̄o quo
modo lex fuit posita in manu eius sicut in
manu mediatoris vt de ea faceret qd̄ vellet
dicit. mediator autem vnī⁹ nō est. deus autē
vnus ē. ¶ Oportet ergo q̄ mediator sit du
orum. et sit non solum deus sed deus et hō
vniens extrema diuisa. publicauit etiam q̄
xp̄s fuit mediator extrema concorditer paci
ficans. vt p3 ad Hebr. ix. vbi dicit q2 xp̄s no
ui testamenti mediator est vt morte interce/
dente in redēptionē earū p̄uaricationū que
erant sub priori testamēto repromissionem
accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis.
Intimauit etiā firma pacis p lr̄as ,pter qd̄
d̄ xp̄o d̄r ad hebr. viij. Melioris testamēti me
diator est ihesus. quāto in melioribus⁹ repro
missionibus sancitum est. Ueteris testamē
ti mediator fuit. Moyses qui promisit obs
uantibus bona tēporalia. Noui testamenti
mediator est ihūs qui ,pmittit fidelibus re
gnū celorum Publicauit etiam per litteras
hominibus q̄ christus pacem immobiliter
ratificauerat dicens de ipso. i. Thimo. ij.
Mediator dei et hominum hō ihūs xp̄s cu
ius testamētum cōfirmatum est temporib⁹
suis. ¶ Quintus passus est q̄ christus pacē
publicatam cōseruando vsq3 in finem seculi
stat in medio. Ipse enim dixit Math. vlti.
Ecce ego vobiscum sum omnibus dieb⁹ vs/
q3 ad cōsummationem seculi. Sed quomo/
do sit in medio vidit Johānes euāgelista.
Apoc. i. vbi dicit. Uidi septem cādelabra
aurea et in medio septem candelabrorū au
reorum similem filio hominis. i. christo fi/
lio virginis. Ista septem candelabra aurea
sunt. vij. ecclesie sacramēta. s. baptismus. cō
firmatio. pnia. eucharistia. sacer ordo. ma
trimoniū. extrema vnctio. In quorū medio
scilicet in sacramēto eucharistie est christ⁹ ve
rus deus et verus homo. quod sacramētū
etiam durabit vsq3 ad aduentum xp̄i ad iu
dicium: vt dicit apostolus. i. Cor. xi. Quo
tiēs enim manducabitis panem hūc et cali
cem bibetis mortem domini āñūciabitis do
nec veniat. s. ad iudicium. Est ergo christus
i sacramēto eucharistie vsq3 ad finem seculi
sicut in medio septem candelabrorum aure
orum pacem iter deum et hoiem cōseruādo
et non solū inter deum et homines. sed etiā
iter hoies et homines existens in medio eo
rum. eorum voluntatem faciēdo. sicut ipse
dicit Math. xviij. vbi duo vel tres fuerit cō/
gregati in nomine meo in medio eorum sū
dicit in noie meo. i. in charitate i medio eo/
rum sum. s. eorum faciendo volūtatem si fu
erit eorum petitio triplici cōditiōe regulata.
sc3 q̄ petant pro se et pie et perseueranter.
Bene ergo dictū est Moysi a domino i pro
missione messie prophetam suscitabo eis d̄
medio fratrum suorū. Ex quibus duo ca/
tholica documenta accipiuntur. Primū q̄
verus messias debebat esse mediator dei et
hominum. Secūdum q̄ verus messias de
bebat esse de genere tribus iude que mani/
feste impleta sunt in christo ihesu saluatore
nostro.

¶ Quod verus messias debeat esse similis

Moysi in dando legem.

Ertius thesaur⁹ aperitur de assimilatiōe messie quā sacra scriptura determinat. q2 postq̄ deus dixit moysi. pphetā suscitabo ei. de medio fratrū suorū. statī subiūxit cui debebat assimilari: dicens similē tui. c. quo supra forte cui dixissent iudei nō sufficere ad hoc q̄ q̄s dicatur messias q̄ exeat a medio .s. a tribu Juda q2 multi alij pphete fuerūt de tribu iuda: vt Dauid. et sic suscitati sūt de medio fratrū suorū. Sed quid dicit regula. singula q̄ nō psūt multa vnita iuuāt. sufficit q̄ q̄tū ad hoc q̄ debebat esse de tribu iuda verificatur in Jhesu nazareno. q2 ipse fuit fili⁹ marie que fuit despōsata Joseph: qui fuit de tribu Juda: vt patet. Math. i. Et mulieres nō despōsabātur nisi viris tribus sue. Ideo sequitur in auctoritate que dicta fuit Moysi pphetā suscitabo eis. et c. similē tui quasi dicat deus nō solum sufficit q̄ sit de tribu Juda sed q̄ assimiletur tibi. Jsta similitudo debuit sm aliquid singulare esse quod fuerit in moyse et nō sm aliquid commune. Moyses duxit populū et rexit. Multi etiā alij hoc fecerunt vt Aaron cū eo: et post eū Josue Moyses fecit multa miracula. et alij multi hoc idem et maiora: vt helyseus qui mortuum suscitauit. quod est maximum miraculorum Sed in quo inuenitur Moyses singularis nō habēs parem in quo debet sibi assimilari Messias certe in dando legem. Hic sunt quatuor puncta videnda.

Primus pūctus est quomodo moyses fuit singularis in dando legē. Secūd⁹ si Jhūs verus messias debuit dare aliā legē a lege Moysi Tertius si debebat illā legē quā daret scribere. Quartus que est excellētia legis noue.

Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Irca primū punctū posset aliq̄s dicere q̄ moyses nō fuit singularis in dādo legē. Quia sm Isidorū quinto ethimologiarum ca. i. Multi fuerūt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Prim⁹ qui dedit leges egyptijs fuit Mercuri⁹ termegistus. Prim⁹ qui dedit leges Atheniensibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurg⁹ Jste fecit legē q̄ ciues haberent libertatē eligendi magistrat⁹ et rectores. Jste diuisit solū tā in domib⁹ q̄ in vineis et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Jste fecit iuuenes vna veste non āplius toto anno vterentur. Nō permisit aliquem cultius alio progredi. nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia sed compensatione mercium coequari iussit. pueros puberes non in forum sed in agrum deduci iussit: ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerēt. nec prius in vrbem redirent q̄ viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere. vt vxores non pecunie causa eligerentur sed virtute: et sic matrimonia diuti⁹ permanerent. Maximum honorem non diuitum et potētum: sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos prius q̄ reuerteretur. Profectus est autem cretā vbi voluntarium exilium perpetuo egit. moriensq̄ abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurādo si corpus eius reducerent ad ciuitatem s

Primus qui dedit leges romānis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno: Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatim autem antique leges vetustate atq̄ incuria perierunt Noue a Constantino cesare ceperūt et reliquis succedentibus erantq̄ permixte et inordinate Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusq̄ imperatoris titulo disposuit et quem suo nomine theodosianum vocauit: Justinianus vero qui imperauit anno domini quingentesimo. xlij. et imperauit annis. xxxviij. Hic leges ciuilesq̄ romane quarū erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit et ad .xij. libros coartauit Et de omnibus vnū codicem ordinauit quē codicē Justinianū appellari voluit. ¶ Fecit etiam librum institutionum quē in quatuor distinxit libros in quibus legū primordia continentur. Nouas quoqz leges quas ipse fecerat in vnū volumē redactas nouellas vocari voluit que communiter autentice appellātur. et sunt per collatōes distincte Omniū etiam magistratuū et iudicum seu iuris consultorū leges que duorū milium librorū esse dicebātur abbreuiari fecit et ad numerū librorū quinquaginta redigit. ipsūqz librū digestorū seu pādectarū vocari mādauit. quib' legib' hodie totus mūdus ordinatur et regitur In isto principe concurrerūt potētia. sapiā et diuinus cultus: p potētiam hostes supauit. per sapiam mūdū iustis legib' ordinauit. per diuinū cultū deum et ecclesiā edificijs et alijs operib' honorauit. Cū ergo omnes predicti leges dederit vt ostensū ē ptz euidēter q moyses in dando legē non fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secūdo distinguam nomē legis. tercio soluetur dubitatō Circa primū dicitur q lex est quoddā speciale vinculū quo homines tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagent. Sicut eī animalia siluestria nō domātur nisi primo fortibus vinculis teneantur qz scz nūq domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterētur Sic vero necesse fuit vt leges et mandata a deo et a superioribus fierent. vt ifra limites iusticie vagabiles mores hominū corrigerentur et domarentur. Homo eīn qui sicut vir van' in superbiā erigitur. et sicut pullū onagri se natū liberū putat. vt dicitur Job. xi. nūqz perfecte corrigeret vel domaretur si sine legis vīclo vagari ad arbitriū sineret. Et iō certa ad ligandū mores hominū ne vagarentur. constituta est lex triplex. s. lex nature. diuine cure et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quā de' in sinderesi conscie collocauit ne quis excusari possit. que vnicuiqz dictat et ostendit: quid bonū vel quid malum. de qua dicitur ad Ro. ij. Cū gentes q legem non habēt ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex vide ibi. Lex diuine cure ē quā dedit de' moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scripture. et quā xps in illa pmissus iplens vacuitatem ei' veniēs ex generis humani amore per seipsū docuit. et in cordib' ipressit. suisqz fidelib' dereliquit. et iō dicta est lex amoris. Lex vero humane cure ē illa quā ad regimē humanū principes statuerunt. de qua dicitur. i. Cor. vij. Lex i homine dominatur quanto tpe viuit. Circa terciū ad predictā dubitatiōnē dicitur q verū est moysen in dādo legem esse singularē. et verum est q alij qui dicti sunt dederūt leges. qz moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas ait eīn btūs Isidor' vbi supra. Moyses gentis hebraice prim' omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capitulo. ij. ponens differentiam inter leges diuinas et humanas dicit. Omnes autem leges aut diuine sunt aut humane. diuie natura humāe moribus constant. Ideoqz he scilicet humane discrepant quia alie alijs gentibus placent Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. in illo quo singularis fuit propha suscitaturus de medio debebat ei assimulari. sequitur q ille propheta debebat dare legem diuinam qd soluz impletum est in ihesu christo saluatore nostro qui dedit legem euangelicam que lex diuina ē et noua sicut Moyses dedit legem diuinam antiquam. Quo ad secundum punctum scilicet vtrum ihesus verus messias debuit dare legem diuinam aliam a lege Moysi dico q sic. Ad quod probandum adduco tres fidelissimos testes: quorum primus ē Isaias. qui in capitulo. ij. quod ad litteraz exponitur de messia inter cetera dicit. De syon exibit lex: et verbum domini de iherusalem: quod verum est in ihesu nazareno vero messia et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbum predicationis in iherusalem et continuauerunt et publicauerunt per totum mundum quia in omnēz terram exiuit sonus eorum etc. Declarat rabi Salomon super verbo. eleuabitur super omnes colles. cap. eodem dicens. ¶ Quid vult dicere. et eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factuz in eo erit maius q miracula montis synai et carmeli et thabor. ¶ Et quod est illud miraculum est illud quod dicit. De syon exibit lex.

¶ Item dicitur in midras tusim. id est in glosa psalterij super illud. ¶ Domi-

ne i fortitudie tua letabit rex. ps. xx. dicitur
sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quan
do dixit. In illa die erit radix Iesse que stat
in signu populorum ipsu gentes deprecabunt
et erit sepulchru eius gloriosu: Dixit rabiba
ma non venit rex messias. nisi vt det genti-
bus seculi mandata sicut tabernacula pal-
mes et philateria. Satis apparet ex intenti
one huius doctoris q deus debebat dare
lege noua in qua essent mandata cerimoni-
alia sicut in lege veteri. Et quia facit mentio
nem aliquaru cerimoniarum legis antique
non apparet q sit sua intentio q messias d
beret dare illas easde cerimonias. cu ca pro
pter que date fuerunt in illo tempore sit iam
preterita. et in tpe messie no est locus vt den
tur. Item dicit in midras sichasirim. i. i gl.
canticoru super textu ca. primi vbi dicitur.
Osculetur me osculo oris sui. dicit rabi. Ja
hyda. In hora i qua israel audiuerut ex ore
dei: Duo prima madata legis fuerut firma
ti i cordib9 suis taliter. q no tradiderut obli
uioni. Venerut ad moysen et dixerut: En ra
bi oportet q tu sis mediator inter deum et
nos: sicut scriptum est. Exo. xx. Dixerut mo
ysi Loquere tu nobis et audiemus non lo-
quatur domin9 nobis ne forte moriamur.
Ex illo tuc docebat eos Moyses legem: et
qui addiscebant obliuioni tradebat et dixe
runt Sicut moyses e carnalis et transies. sic
doctrina sua transit a nobis et dixerunt Ra
bi. vtina vellet de9 secudo ostendi nobis. et
ia oscularetur nos osculis oris sui. taliter q
sua doctrina refirmaretur in cordib9 nostris
Et dixit eis moyses. Hoc no potest ee mo s
in tepore Messie erit. quia sic scriptum e Hi
ere. xxxi. Dabo lege mea in visceribus coru
et in cordibus coru scriba ea. hec ibi. Hec est
illa lex qua cu magna instatia petebat da-
uid secud9 testis. in psal. cxviij. Lege pone
mihi domine viam iustificationu tuarum:
et exquiram eam semper. Hic pot queri a iu
deis qua lege hic petebat a dno dauid no le
ge. moysi qr eam ia habebat. ergo aliam qr
dicit. via iustificationu tuarum et hec non e
alia nisi veri messie Ihesu nazareni que iu-
stificat. lex eni moysi no iustificabat nec et9
sacrificia patet qr illa sacrificia de per se. no
placebant deo nec cum lege instituta sunt.
Hiere. vij. Hec dicit dns: no sum locutus cu
patribus vestris in die qua eduxi eos de ter
ra egypti. de verbo holocaustorum et victi-
maru sed sm q dicit Rabi Moyses de egy
pto. Ista sacrificia non fuerunt data nisi vt
retraherentur a sacrificijs ydolorum et. in si
gnu huius non fuerunt data populo nisi p9
q populus ad ydolatria declinauit vitulu
coflatile adorando. Ideo voluit deus ma-
gis ea sibi offerri q ydolis. et de hoc pulcre
tractat sanctus Tho. prima secude. q. cij. ar-
ticulo. iij. in corpore. et deinde per totu Itez
ptz q sacrificia legis moysi non iustificaue-
rut qr semp cu eorum oblatione requirebat
oblatio sacerdotis ptz in leuitico. ¶ Sz qd
si sacerdos esset malus et indignus: vtru
exaudiretur a domino: certe nihil valebat to
tum sacrificium. et hoc est q dicunt docto-
res theologi in quarto q sacrificia valebat
non ex opere operato. sed ex opere operante
Secus est de sacrificijs veri nostri messie ie-
su nazareni. que valent ex opere operante. et
ex opere operato: vt patet in baptismo: qui
quantuncuq sit malus minister et pessimus
etiam iudeus et infidelis quicunq faciens
quod ecclesia intendit baptismus complet
suum effectum. ¶ Petebat ergo dauid le-
gem veri messie Ihesu nazareni q iustifi
cat dicens. Legem pone mihi domine iusti
ficationum. etc. Hec est illa lex scilicet Ihesu
nazareni data in monte syon non in monte
synai. de qua tercius testis. s. Hieremias. c.
xxxi. dicit. Ecce dies veniunt: id est tempo-
ra noui testamenti dicit dominus. et faciaz
domui israel et domui iuda. i. fidelib9 chri
stum confitentibus. generaliter et credenti-
bus de iudeis specialiter secundu quod dici
tur Act. xiij. Primum vobis oportebat lo-
qui verbum dei et cetera. fedus nouum. i. le
gem nouam. Lex enim frequenter in veteri
testamento vocatur fedus non secundu pa
ctum quod pepigi cum patribus vestris in
die qua eduxi eos de terra egypti quod irri-
tum fecerunt. ipsum multipliciter transgre-
diendo. sicut patet in libris Judicum Reg.
et Paral. Ecce q expresse dicit propheta le-
gem veri messie. quam vocat fedus nouum
siue pactum debere esse aliam a lege moysi
et dicit non secundum pactum quod pepi-
gi cum patribus eorum in die qua eduxi
eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis le-
gem in mote synai. Quia ergo alia debebat
esse lex messie promissi. s. ihu christi a lege

Moysi videnda est differentia inter vtranq legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt de quib' dat testimoniu sacra scriptura spaliter doctris beati pauli qui plenius q oes alij autores noui testamenti locutus est ostendes q qz ipleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q prio erat. Et de diuersis ptib' suaz eplaru colliguntur hic. xiiij. dntie. et adda vna: vt sic sit xv. dntie que per ordine sunt iste que sequu tur videlicet lex Moysi e lex carnis. lex christi est lex spus. lex Moysi e lex timoris. lex xpi est lex amoris. lex Moysi e lex figure. lex xpi est lex veritatis. lex Moysi est lex oneris pon derosi et sine comodo. lex xpi e lex suauitatis. leuitatis et multi fructus. lex Moysi est lex seruitutis. lex xpi e lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex christi est lex que viuificat. lex Moysi est lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex q est virt' peccati lex christi est lex que est plenitudo gre lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis lex christi est lex nouitatis et fortitudis. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex ipfectionis. lex christi est lex pfectionis. lex Moysi est lex noctis lex christi e lex diei. lex Moysi est lex tenebrarum. lex christi est lux lucis clare. lex Moysi est lex misterium dnatonis. lex christi e lex iusticie et saluationis. lex Moysi est lex particularis. lex christi est lex generalis: Omissis primis. xiiij. ppter prolixitatem eui tada. q diligens lector in predictis epistolis poterit inuestigare cotra qualibet conditionem legis moysi poterit cocludere no sm pacu et c. vt supra Vltima solu pro presenti intendo pertractare cu hec sit inter ceteras ppria dntia vtriusq legis. lex enim moysi fuit pticularis ppter multa. Primo qz lex serui. s. Moysi. Secudo quo ad populu quia fuit data particulari et limitato populo. s. descendentib' ab Abraham per Isaac. Tercio quo ad pcepta cerimonialia sacramentalia et iudicialia que solum obligabant populum limitatum. s. iudeorum et non alios homines mudi ppter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata et particularis quo ad locu. s. terre pmissionis in qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum pceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato. s. vsq ad aduentum Messie lex vero christi est lex vlis. Primo qz lex domini vniuersi sicut lex moysi lex serui. Secudo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione qz mandat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. M. vlti. Et q baptizaret oes gentes et docerent non doctrinam Moysi serui sui. sed quam ipse dominus pcepit eis et ppterea data et notificata lege que e vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cu vna eet icopatibil' alti et dico icopatibilis n solu qz obseruatia vtriusq no potest esse in vna persona que ad plenum eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas e respectu diuersarum personarum. cum vna lex qtum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. et in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. et ideo melius dicitur q vna lex alteraz totaliter annullat. volo dicere q non potest esse lex deordinata ad salutem animarum quam obseruado homo meretur paradisuz nisi vna sola que est lex gratie cui est incopatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege Moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo non secundum pactum et cetera. vt supra. et sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. Quo ad tercium punctum in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut Moyses. et aliam a lege Moysi: vtrum dbuit scribere lege illam in pellibus. petris vel aliquibus alijs extrinsecas Videtur enim q fuisset valde rationabile q ipse fecisset aliquam librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciencia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatum logica aristotelam. geometria euclidem. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlti. parte summe. q. xlij. articu. iiij. q non fuit decens aut conueniens q christus legem suam aut aliquem librum de sua doctrina scriberet propter quinq rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere

miracula et sanctitatis opa p ipsu facta et famā quā habuit in populis que oia essent i laudē sui que licet sine superbia scribere potuisset in mētib⁹ tn̄ hominū nō careret arrogātie nota. Secūda rō ne tolleret auctoritatem suam spiritvisancto. licet ei indiuisa sit opera trinitatis adextra fm aug. in enchiridion. et ad Pollenū. xxviij. q. i. Sic ei tn̄ cōmēdatur patris auctoritas i mūdi creatiōe Auctoritas filij in mūdi redēptione et spiritussancti in hominū interna inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptiōe Vn̄ Grego. dicit in plogo moraliū. q̄ sacre scripture actor est spūssanctus Et apostolus. ij ad Thimo. iij. q̄ sacra scriptura ē diuinit⁹ inspirata et vtilis ad docēdū. Quod autem ad spiritūsanctū pertineat scribere patet. q̄a scribere est officium digitorum. nunc autem spūssanct⁹ est dextre dei digitus. Apo. viij. et Luce. xi. Manus enim et lingue doctorū non sunt nisi instrumentū et calam⁹ spūssācti. vnde dicit dd. ps. xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tercia rō nō decuit q̄ xp̄s legē et doctrinā suā scriberet in aliquo libro ppter suam excellentiam singularem. scripta enim ordinātur ad impressionem doctrine i cordibus auditorum sicut ad finē. Tūc sic. excellentiori doctori excellior modus debet attribui doctrinā tradendi et docēdi. Sed excellētior modus ē doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xp̄s q̄ in libro scribere. igitur nō debuit scribere legem suā. Vn̄ pitagoras et socrates et phi antiqui q̄ fuerūt doctores excellētissimi istum modū tenuerūt q̄ nū q̄ aliquos libros scripserunt et hec est ratio formaliter sācti Thome. Quarta rō est vt legē nouam a veteri distingueret et separet. lex eni vetus dicitur lex scripta etiā digito q̄tū ad precepta moralia Si noua esset scripta per xp̄m etiam posset dici lex scripta. Quia igitur illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et codicibus. q̄ ista amoris fuit scripta solū in cordibus Quita ratio et vltima est propter regiā excellentiā demōstrandā xp̄s eni fuit rex Ihūs nazarenus rex iudeorum. Job. xix. Et decet regiā maiestatē q̄ sua dicta et facta p suos notarios scribāt et nō p se sicut fecerūt quatuor euāgeliste xp̄i hū veri messie notarij. Sic ergo patet q̄ xp̄s non debuit legē nouā per se scribere in aliquibus exterioribus sz ex amore scripsit eā i cordib⁹ fideliū. sicut dicitur i supradicta auctoritate Hiere. sz dabo legē meā in visceribus eoꝝ. et in corde eorū scribā eam ꝛ Ex predictis satis claret q̄ ver⁹ messias debuit assimilari. Moysi in dādo legē. et q̄ n̄ debuit dare talē legē sicut erat antiqua sed legē nouā. et q̄ illā nō debuit scribere per se in aliquib⁹ exterioribus: sz in viscerib⁹ et in cordib⁹ fideliū. que oia ad litterā ipleta sunt in ihesu xp̄o saluatore nostro. Quo ad quartū punctū que est de excellentia legis noue lic3 ex supradictis differētijs clareat manifeste specialius tamē eius excellentia declaratur ex sex gradibus perfectiōis. Prim⁹ ē ex ostētiōe cognitiōis dei. Secūd⁹ ex cōtētorū rationabilitate in mādatis vel monitis. Tercius ex miraculorū claritate. Quart⁹ ex ecclesie stabilitate. Quintus ex diuina bonitate. Sext⁹ ex amenissima promissorum icōpabilitate. ¶ Circa primū gradū notandū ē q̄ lex mosayca quo ad fidē vnius dei erat ipsecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei et etiam christi in quodam generali. non tamen fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie: nec p consequens incarnationis. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad perfectum. vt dicitur. i. phisicorū vnde et pueri vocant primo omnes viros patres et omnes feminas matres. et postea distinguunt. Ita similiter supernaturalis cognitio minor fuit in lege veteri q̄ in noua: in qua per christum veritas lucide est reuelata propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarum patrem nominādo a quo eternaliter processit per generationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et veni in mundum. scilicet in vtero beate virginis carnem assumendo spiritūsanctum pmittendo. Jo. xv. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre ecce processus spiritussancti ab vtroq3. Nominauit etiam expresse trinitatem personarum in forma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos. scilicet In nomine patris et filij et spiritussancti. ¶ Manifestauit etiam vnitatem essentie: Johan. x. dicens. Ego et pater vnum sumus. Hoc est qd̄ Johannes in sua prima

canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater verbum et spus sanctus. et hi tres vnum sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie. vt habetur Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit In figura etiam huius velum templi fuit scissum in christi passione ad ostendendum q declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamine propter quod ipsa lex noua tantum perfecta in cognitione est donum perfectum descendens a patre luminum. vt dicitur iacobi primo patet ergo q cognitio dei perfecta est in lege noua que imperfecta fuit i veteri propter quod patres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur. i. ad Cor. xiij Ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus. i. imperfecte. Secundus gradus quo ondit q lex noua perfectissima est ex contentorum ronabilitate. vel mandatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostenditur imperfectio legis mosayce quo ad totum corpus suum. s. quo ad precepta moralia et iudicialia et sacramentalia et cerimonialia. Primo enim in lege moysi precepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiam si nulla lex esset sicut est illud mandatum quod scribitur. Exod. xx. Honora patrem tuum et matrem tuam etc. Et similiter illud quod p modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite consurge. et honora personam senis et similia. Quod autem ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia in lege Moysi ordinabant actus hominum exteriores tantum propter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factorum. De actibus autem interioribus in quibus consistit bonum moris nihil ordinabat aut parum: ¶ Sed contra hoc est quod habetur Exo. xx. et Deute. v. Non concupisces vxorem proximi tui et cetera. dicendum est secundum antiquos doctores q ta l3 concupiscentia non prohibebatur in quantum erat omnino latens in corde: sed in quantum prorumpebat exterius per aliqua signa vt per verba scurrilia. impudicos tactus et oscula et cetera. huiusmodi Ideo sic exponunt Non concupisces. i. signa concupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. q lex vetus prohibebat manum non animum vel dicendum secundum alios q lex vetus prohibebat concupiscentiam animi latentem hoc tamen erat in paucis. s. in mechia et furto. Item in istis insufficienter prohibebat concupiscentiam: quia non puniebat transgressores. et sic patet q insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores, Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniam ad vsuram. nec fruges. nec aliquam aliam rem sed alieno. Ibi enim permittitur vsura cum alienis personis, quod est illicitum contra dictamen recte rationis. Item Deutro. xxiiij. permittitur viro dare libellum repudij etiam causa indebita, Unde ibidem subditur Si acceperit homo vxorem. et habuerit eam. et non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquam feditatem, scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eam de domo sua. Indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. et sic patet q lex vetus imperfecta fuit in moralibus Et propter hanc imperfectionem lex mosayca dicitur pedagogus noster. ad Gal. iij. i. regula puerorum et imperfectorum in quibus non queruntur perfectio interior, Sed ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimuntur. Et in actibus exterioribus multa eis permittuntur que non permitterentur viris perfectis. propter quod Aug. li. de spiritu et littera exponens illud. ij. Cor. iij. littera occidit et cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificatur omnis caro. Sed lex noua perfecta est in moralibus. quia perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. et in hoc imperfectionem legis supplet propter quod dicit saluator in perfectionem legis adimplendo: M. v. Audistis qr dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. qr omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. in quo ordinat motum interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. M. xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint

boies super terraȝ reddent rationẽ in die iu
dicij. Si autem bis ꝓhibet verbũ ociosum
per cõsequens verbũ nociuũ. Et multo forti
us omnem actũ malũ propterea Math .v.
post suppletionẽ ꝑceptorum moralium ve
teris legis cõcludit perfectõem euãgelicã di
cens: Estote ergo perfecti sicut pater vester
celestis perfectus est. perfecit autẽ christus
moralia precepta legis. etiam cõsilia euan-
gelica supaddẽdo. propter quod Mat .xix.
Juuem dicenti se custodisse mandata legis
et querenti vlterius viam perfectionis. dicit
saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis per
fectus eẽ. vade et vende omnia que habes
et da pauperibus. et habebis thesaurum ĩ
celo: et veni et sequere me. Secundo in lege
moysi iudicialia precepta erãt impfecta. qđ
patet ex duob⁹. Primo ex modo inducendi
homines ad obseruantiaȝ iusticie. ad quod
ordinabantur iudicialia precepta. Secũdo
ex ipsis preceptis. primũ pȝ sic. ꝓprium est
hominũ ĩperfectorũ vt inducant̃ ad iusticiã
obseruandã timore pene. Unde dicit Ora-
cius libro epistolarum. Oderũt peccare bo
ni virtutis amore. Oderũt peccare mali for
midine pene. Hoc etiam declaratur ratione
quia illud quod cũ timore fit penale est et ñ
delectabile. Vñ dicit̃. i. Jo. iiij. timor penã
habet. Opari autẽ virtuose nõ ẽ pena virtu-
oso et pfecto sed magis delectabile, ꝓpt̃ qđ
dicitur .ij. ethi. ꝙ signũ hitus generati est de
lectatio in opere. lex moysi inducebat homi
nes ad iusticiam obseruandam per timorẽ
penarum. ꝓpter qđ dicitur lex timoris. Et
in signum huius lex fuit data in terroribus
vt pȝ Exo. xix. Jam aduenerat dies tercius
in quo. s. data est lex. Sequitur Et ceperunt
audiri tonitrua et micare fulgura. et nubes
densissima operire montẽ. clangorq; buccie
vehemẽtius perstrepebat. Timuitq; popu-
lus qui erat ĩ castris. Et similiter facies mo
ysi apparuit cornuta quando secũdo appor
tauit legẽ in tabulis descriptam. et timuerũt
filij israel. vt hẽtur Exo. xxxiiij. Jn cordib⁹
enim illis designabat̃ terror et seueritas legis
patet ergo primum videlicet imperfectio iu
dicialium preceptoꝝ ex modo inducẽdi ad
opa iusticie. s. per timorem pene. Secundo
idem patet ex ipsismet preceptis iudicialib⁹
que aliquando infligebant penam innocẽ-
ti. et aliqñ culpabilem non puniebant. Pri

mum pȝ p illud quod habet̃. Numeri. xxx
v. de homicidio oino casuali. vbi dicitur tal
qui fortuitu et absq; odio et inimicicijs iter
ficiebat hominẽ debebat confugere ad vnã
ciuitatem refugij. et ibi manere vsq; ad mor
tem summi sacerdotis. qđ erat aliqñ p ma-
gnũ tpus. Talis qui erat innocẽs cum ho-
micidium erat omnino casuale et ĩuoluta
rium sine culpa puniebatur graui pena. q̃a
oportebat eũ exulem esse per magnum tp̃s
a sua ciuitate et a sua possessione. Secũdum
patet vbi subditur de tali fugitiuo innocẽte
ꝙ si infra terminos vrbium inuentus fue-
rit. et percussus ab eo qui vltor est sanguinis
absq; noxa erit qui eum occiderit. Debuerat
enim ꝓfugus vsq; ad mortem summi sacer
dotis in vrbe habitare. et sic patet ꝙ interfe
ctio innocentis in tali casu remaneret sine pe
na. que tñ est grauis culpa. Talis autẽ im-
perfectio legis cõueniebat ĩperfectioni po-
puli qui erat pronus ad effusionem sangui
nis. et ideo interfector a casu remanẽs ĩ sua
ciuitate inter amicos interfecti. erit in pericu
lo mortis q̃uis innocens. et sic de facili pos
sunt in populo homicidia multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitanda data est lex predi
cta de eius fuga. q̃uis esset innocens. Et ea
dẽ ratiõe pcebat lex. Si aliquis amic⁹ mor
tui interficeret eum extra fines ciuitatis refu
gij vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex
sua culpa: sed propter homicidia vitãda ad
que populus tan ꝙ impfectus erat pn⁹. exẽ
plũ idoneum ponit philosoph⁹ quĩto ethi-
corum dicens ꝙ aliquando leges sunt sil̃es
regulis quibus vtunt̃ artifices in lesbia ad
dolãdũ lapides. q: lapides illi⁹ regiõis sũt
male dolabiles ideo vtuntur artifices regu
lis plumbeis vt possint tortuositati lapide
applicari. sic in veteri testamẽto date sunt le
ges aliquam impfectionẽ habẽtes ꝓpter ĩ-
pfectionẽ illius populi. lex tñ euãgelica q̃-
tũ ad iudicialia est pfectissima. q: ĩducit ad
obseruantiã legis non per timorem pene: sȝ
p amorem iusticie quod est proprie pfectoꝝ
vt supra dictuȝ est. ꝓpter quod lex noua me
rito dicitur pfecta secundũ ꝙ dicit̃. Jacobi.
i. Qui at̃ pspexerit ĩ lege pfecte libertat[. i. in
lege euãgelij q̃ ducit hoieȝ ad pfectionẽ et
liberat a seruitute timoris et seruitute pecca
ti. sicut dñs ait Jo. viij. Si mãseritis in ser-
mõe meo vi discipli mei er. t] et vos ꝯgnosce

tis veritatem et veritas liberabit vos. Item
quia nullum innocentē punit nec aliquod
malum impunitū reliquit. qꝛ etiā verba oci
osa punienda oñdit vt supra dictū ē. et non
solum verba ociosa: sed malas cogitatiōes
ſm quod dicitur Math.v. Ego dico vobis
ꝙ quicūq; viderit mulierem ad concupiscē
dā eā iā mechatus est in corde suo. propter
quod lex noua est perfecta. de qua pōt expo
ni illud canti.vi. Una est colūba mea perfe
cta mea. Dicitur etiam lex noua colūba me
taphorice quia est sine felle amaritudinis nl
lum innoxium puniens. Dicitur etiam pfe
cta quia nullum malum permittens et sic ap
paret perfectio legis euangelice ꝙtū ad iu/
dicialia. ¶ Tercio declaratur quō sacramē/
ta veteris legis erant iperfecta. Ad cuiꝰ eui/
dentiam considerandum ꝙ illa sacramēta
erant ordinata ad faciendum homines ido
neos ad cultū diuinū. et iō aliqua erāt cōia
toti populo tam viris ꝙ mulierbꝰ vt purifi
cationes alique a tactu imūdi vel mortui q
purificationes fiebant per aspersionē aque
expiationis: de qua habetur. Numeri. xix.
et similia. Aliqua autem erant solis viris ꝯ
uenientia sicut circūcisio aliqua solis sacer/
dotibus sicut consecratio et vnctio sacerdo/
tis et hmōi. Cuius ratō est qꝛ sacerdotes ap
plicabātur speciali modo ad cultū dei. Ista
tamē sacramenta predicta erant imperfecta
quia non conferebant gratiam sine qua nō
efficiuntur homines idonei ad cultum diui
num. Ideo sacramenta legalia dicuntur e/
gena et infirma. Ad gall.iiij. vbi dicitur sic
Nunc autem cum cognouistis deum immo
cogniti estis a deo quomodo conuertimini
iterum ad egena et infirma elementa. Dicū/
tur autem infirma. quia non conferebant a
liquam potestatem spiritualem. sicut confe
runt sacramenta noue legis. Similiter dicū
tur egena. quia non conferebāt grām q ne/
cessaria est ad bene vtendū illa potestate.
Sꝫ cōtra hoc videtur quia in Exo. et Leui.
quasi vbiq; dicitur qꝛ illa sacramēta redde/
bant hoīes idoneos ad cultū diuinū. dicē
ꝙ talis idoneitas erat ꝑ quādā mūdiciam
et expiationē corporalē sicut in noua lege qs
dicitur ineptus ad ministrandum et celebrā
dū ꝓpter imūdiciam manuū. lotio manuū
reddit eum aptum. sed hec aptitudo est tan/
tum corporalis. Sic erat de aptitudine que

dabaē per sacramenta veteris legis. Et pro
pter hoc dicuntur illa sacramēta emūdatio
ones carnis vt habetur ad Hebr.ix. vbi dici
tur sic. sanguis hyrcorū qui.s. offerebatur in
consecratione sacerdotū et cinis vitule asper
sus quo omnes mundabantur a tactu mor
ticini vel imūdi vt dictū est inquinatos san
ctificat ad emūdationē carnis.i. corporis.
qꝛ sicut dictū est talia non conferebāt grām
sed auferebāt quedā impedimēta seu irregu/
laritates ipedientes a tabernaculi ingressu si
cut in noua lege patet ꝑ exēplū qñ enim per
prelatos dispēsabatur cū aliquo illegittime
nato vel priuato vno oculo vel hmōi nō cō
ferebatur ad hec sibi gratia sed tantum tollitur
irregularitas. Sed ꝯtra hoc videtur quia se/
cundum doctrinam sanctorum circuncisio
tollebat peccatum originale et per cōsequēs
conferebat gratiam vt communiter tenetur.
Dicendū secundum antiquam opinionē ꝙ
tollebat peccatum originale non tamen con
ferebat grām. hec cū erat ꝓtās circūcisiōis
vt tenet a multis et magnis doctoribꝰ quo/
rum rationes ꝓpter ꝓlixitatē omittuntur et
in hoc differebat a baptismo qui non solū
auferebat peccatum originale. sed ꝯfert gra/
tiam: Aliter pōt dici ꝙ si in circūcisione grā
cōferebaē hoc nō erat in virtute illius sacra
menti sed in fide xpi venturi quē ꝓtestabaē
ille qui circūcidebatur si adultus erat vel ali
us pro eo si puulus erat. Et hoc est quod di
citur communiter ꝙ valebat ex fide suscipi
entium. non autem ex opere operato. ꝑ quē
modū valent sacramenta noue legis. patet
igitur ꝙ sacramenta veteris legis erant imp
fecta. Sed lex noua perfecta est ꝙtum ad sa
cramenta quia illa conferunt gratiam qđ il/
la non faciebāt vt dictum est. propter qđ di/
citur Ioh.i. Lex per moysen data est gratia
et veritas per ihesū christū facta est ꝓpē hec
de Iohāne baptista qui per suam predicati
onem et baptismum disponebat populum
ad xpi baptismum et per consequens ad a/
lia sacramenta cum baptismus sit ianua oī
um sacramentorum. Luce.i. dicitur ipse pre
ibit ante illum in spiritu et virtute helye pa/
rare domino plebem perfectam. Sunt ergo
ablata sacramenta veteris legis et introduc
ta.vij. sacramenta noue legis in quibꝰ tāꝙ
perfectissimis sacramentis deus attulit no/
bis causas salutis spiritualis. ¶ Cause āt

salutis spūalis nō sunt nisi quatuor sicut et quatuor sunt cause salutis corporalis. s. curatiua. cōseruatiua. preseruatiua et meliora/tiua. Curatiua est duplex. quedā eni totaliter et simul curat vt baptismus culpaȝ et penam oīno delens quantū in se est quedā vero paulatim vt pnia. Conseruatiua est vt cōfirmatio. in hac eni datur spiritussāct⁹ ad robur et confirmationem gratie que data est i baptismo Preseruatiua est matrimonium i quo concupiscentia carnalis in ruinam turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum ne ruat in mortale peccatum meliora tiua est ordo in qua gratia melioratur vł augmētatur. vel etiam extrema vnctio que hoīnem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoqȝ quedā alia medicina predicta quatuor sola faciens. s. eucharistia quoniam et venialia curat et ab eis animā preseruat. gratiam quoqȝ conseruat. qꝛ. ps. ciij. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimōialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum ꝙ cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta. quedam ad sacrificia. quedam ad obseruationem. et q̄dam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebātur in sacrificijs et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebanť iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei vtpote ꝙ custodirēt se ab aliquib⁹ abarijs potibus et vestibus et similib⁹ ex hoc quia erant populus deo consecratus per sacramtum circuncisionis et alia sacramēta. Nunc autem ita est. ꝙ ex fine accipitur ratō eorum que sunt ad finem et ideo ostenso ꝙ sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter erit ostēsum ꝙ sacra et obseruatiōes erāt ip̄fecta. qꝛ ordinabāť ad duo predicta sicut ad finē vt prius dictū est. Qd autē sacrificia veteris legis erēt ip̄fecta ōnditur. qꝛ quedam erāt sacrificia p peccatis oblata et hec erant ip̄fecta. qꝛ nō poterant auferre peccata. ppter quod dicit aplus ad Hebr. x. Impossibile ē sāguiē hyrcorū et thaurorū auferri peccata. Et iterum ibidē. Omis quidē sacerdos .s. veteris legis presto. est quotidie ministrās et easdē offerens hostias q̄ nō possūt auferre peccata. Et idē habet. Esa. xl. Liban⁹ vero sufficiet ad succēdēdū et animalia non sufficient ad holocaustum. Libanus autem hic vocatur primum tēpluȝ quod fuit factū de lignis libani. Alia autē illa oblata quantū ad ptē cōcremata nō sufficiebāt ad amotionē peccati. Alia aūt erāt sacrificia pacifica. ex deuotione oblata ad grām dei impetrandā seu ad aliquod beneficiū diuinū. et illa erant iperfecta. qꝛ gratia diuina seu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris lȝ aliquando daretur ppter oblationem et fidem offerentis. Et hoc est quod dicit apostol⁹ ad Hebr. ix. Tabernaculū factū ē primū. etc. Sequitur q̄ est parabola tpis instantis. iuxta quā munera et hostie offerūtur que nō pnt fm cōsciam pfectū facere seruiētē ꝙ perfectio consciē est donuȝ grē. Et sic ptȝ ppositū ꝙ lex moysi q̄tū ad cerimonialia et sacrificia erat iperfecta.

¶ Sed lex noua pfectissima est q̄tum ad sacrificia: qꝛ ipsa est vnū sacrificiū pfectissimū scȝ eucharistia que nō tm̄ est sacramētū sed etiā sacrificiū qꝛ ibi xp̄s queadmodū imolatur et fructus sue benedicte passiōis a populo pcipiť. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnuȝ et pfectū fuit in lege figuratū per multa sacrificia et varia sicut perfectū per iperfecta. Eius autē pfectio apparet in duobus. qꝛ pmo tollit peccata quod nō poterāt facere legis sacrificia. ppter qđ dicitur. Joh. i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi. fm ꝙ dicit beatus Jo. i. canonica. iij. ca. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. nō p nostris autem tm̄. sed p totius mūdi Secūdo apparet eius pfectio ꝙ augmētat grām fm ꝙ dicit Joh. vi. Qui māducat me viuit propter me scȝ p augmētū gratie. De hoc sacrificio pāis et vini in Bereschith raba. i. in genesi magno. Rabi mosse darsan super textum gen̄. c. xiiij Melchisedech rex salem offerens panem et vinum. Erat ei sacerdos dei altissimi dicit rabi samuel bel filius nahamā. Iste melchisedech erat sem filius noe. et quid voluit dicere proferens panem et vinum. ostendit nobis ꝙ docuit ei actus sacerdotij qui erat sacrificare panem et vinum et hoc est quod dixit. ps. in psal. cx. Jurauit dominus et non penitebit cum tu es sacerdos in eternum fm ordinem melchisedech. Et quis ē ille. Ille

est rex messias. ppter quod scriptū est. Ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator ipse: zach ix. Et in hoc φ dicit pferēs panē et vinū cō cordat cū ps. qui dicit. ps. lxxi. Erit firma/mētū in terra in summis mōtiū. vbi dicit trāslatio chaldaica. erit sacrificiū panis i terra i capitibus montiū sinagoge. Et cū ille. ps. lxxi. Deus iudicium tuū regi da ??m docto/res talmuth totus loquatur de messia. q̄cū/φ si non est cec⁹ potent videre ??m predictam translationē chaldaicā φ messias erit firma mētum in terra in altitudine montium sina goge qui montes synagoge et ecclesie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuāt messiam super capita sua. et est ita clarū φ non possunt negare nisi illi super quos venit maledictio: Esa. In cecitate oculorū vt cordis hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimuz legi noue in pane et vino. quod sacrificiuz ē ipsemet messias et sic pfectio legis euangelice patz ex perfectione sacrificij. Et cū omnes cerimonie ecclesie sint precipue ppter istō sacrificium: sicut ppter finē. sequitur φ cerimonie xpianorū sunt perfectissime. Nec est mirādū φ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabant cerimonie veteris legis. Cerimonie eñi ordināt ad cultū diuinum. Et ??m φ dicit Augusti. in enchiredion. c. iij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidē et charitatē. Est ergo triplex status hoīs in quo habet fides et spes de bonis celestib⁹ et de his p que ad ipsa introducimur. s; de mysterijs xpi. et de vtrisq; sicut de futuris et hic ē status veteris testamenti in quo habet fides de bonis celestib⁹ sicut de futuris. Sed de his per que itroducamur ad celestia s; de mysterijs xpi. sicut de pñtib⁹ uel de p̄teritis est status noue legis. Tercius stat⁹ ē in quo vtraq; habent tā φ p̄sentia et euidentia et nihil creditur. et hic ē status patrie celestis in hoc autem statu tercio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū ptinēs. ??m φ dicit Apocal. xxi. Templū nō vidi in ea dominus ei deus omnipotēs tēplū illius est. Pari igitur ratione adueniēte secūdo statu. s. noue legis cerimōie primi status. s. veteris legis cessare debuerūt et induci alie que cōuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectant de futuro. s; bñficia xpi habita sunt de preterito. Et ideo q2 cerimonie veteris legis significabant xp̄z vē turū. dignum est vt sic euacuaretur in noua lege in qua mysteriū xpi iam est preteritū et hoc est qd̄ dicit apl's ad Hebr. ix. trāslato sacerdotio necesse est. vt legis translatio fieret φtū. s. ad cerimonialia thurificatione tātuz excepta. q2 nō significabat mysteriū xpi directe sed deuotionē populi ad xp̄m. nūc autez debet esse non minor deuotio ad ip̄m iam presentialiter exhibitum φ erat tūc ad ipsuz venturū. ppter quod in noua lege manet thurificatio per quam designatur ministrorum ecclesie et ipsius populi deuotio. Innumere autē sunt i lege noua cerimonie. Et si nūφ aliud attenderēt iudei et pagani nisi excellentia cerimoniarū in ritu xpiano: Istud soluz deberet conuincere cecitatē eorum sicut patz de ornamentis sacerdotalibus et ministrorum et de alijs que cum tanta solennitate fiunt in altari et in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus et simplicibus quales etiam cerimonie fiūt i choro a cantoribus et organis φ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu i crucibus et calicibus aureis et argenteis. ceterisq; vasis et reliquiarijs in quibus reliquie sanctorum qui pro xpo mortui sunt vel cruz fidelissime sicuti sunt honorifice conseruant. Mirabantur iudei vnum templum Salomonis sed i stuporez cōuertantur pre multitudine et magnitudine ecclesiarum xpi i toto orbe constructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium in quibus armonia dulcissima resonat campanarum que p laudibus diuinis et pro conuocatione populorum et pro terrore demonum mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in summi pontificis imperatorum et regum vnctione. Quid de consecratione episcoporum ecclesiarum altariū vasorum et vestimentorum que omnia admiranda et stupendissima sunt cum christo et in admirationem conuertūt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei: s. et infideles super omnia in vna et eadem fide tantā diuersitatē religionum: vbi homines a seculo fugientes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui licet diuersis cerimonijs pro conseruatione religionum quasi quibusdā muris vtū tur sicut nudeū in testa conseruatur. et mel i

fauo et ciuitas in muro. In substãtia tamẽ eiusdẽ fidei nullatenus discrepãtes ad vnũ beatitudinis terminũ nituntur peruenire.
Sic ergo patz in sũma colligendo ꝙ lex noua que euãgelica dr̃ perfectissima est in moralibus. qꝛ ea implentur addita perfectiõe. qꝛ illi precepto nõ occides additur non irasci. Et illi nõ mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non piurabis addit̃ nõ iurare oino. i. sine ltima cã et sic ꝺ alijs. M. v. Et ab illo pmisso vsure alieno tollitur ipfectio date mutuũ nihil inde sperantes Luce. vi. Et illi de libello repudij addit̃ si quis dimiserit vxorem nisi ob fornicatõnem mechat̃ et qui eam duxerit similiter mechatur Math. v. Et sic tollunt̃ impfectõnes taliũ pmissoꝝ in lege veteri Si queras vtꝝ moralia ꝑcepta possunt dici euacuata simpl'r. Respõdet̃ ꝙ moralia ꝑcepta fuerũt euacuata tãtummodo ſm quid. s. ꝗtum ad impfectionem. cui⁹ ratio est quia sunt de dictamine recte rõnis et iõ manẽt ꝗtum ad substãciam ꝑcepti. remota tantuꝫ impfectione sicut dictum est qꝛ quando ex impfecto fit pfectum non tollitur terminus a quo sed tm̃ ci⁹ impfectõ sicut qñ ex minus albo fit magis albũ non tollitur albedo precedens. sed tm̃ eius impfectio: Non est sic de cerimonialibus veteris legis qꝛ cõtrariãt̃ noue legis cultui et quãdo fit mutatio de vno cõtrario in alteruꝫ oportet termini a quo totaliter euacuari sicut quãdo ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicũtur cõtrarie cerimonijs noue legis qꝛ ille figurabant xp̃m venturũ et iste iam de preterito aduenisse. et iõ totaliter cessare debuerũt Etiã lex noua est perfectissima in iudicialibus ex amore ad iustiãã inducẽdo. innocẽtẽ nõ cõdẽnãdo. nec aliqḋ malũ ipunitũ relinquẽdo et iplenit xp̃s iudicialia precepta. et i eo qḋ iusticie addidit equitatẽ misericordie vt pꝫ in absolutione adultere. Jo. viij. Justicia enim ſm rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciũ. Jaco. ij.
Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondet̃ ꝙ quando corrumpitur terminus a quo illud per accidens quod est ei adiunctum corrumpitur potest tamẽ manere cũ termio ad quẽ si non habeat ad ipsũ cõtrarietatẽ nõ tamẽ manet idem numero sed specie tm̃. Sic quãdo de aere fit ignis corrumpitur aer et mãet in igne qualitas symbola eadẽ specie. s. raritas: talia sunt iudicialia veteris legis. quia adueniente lege grẽ. cessat etiã eoꝝ obligatio possit tm̃ aliquis princeps ordinare ꝙ seruarent̃ in regno suo ita tamẽ ꝙ non reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio autẽ predicti est. quia iudicialia precepta pse et directe non erant ordinata ad significãdũ aliquid futurũ sicut erant cerimonialia sed erant ordinata per se et directe ad seruandũ ordinẽ iusticie in populo iudaico vt supra dictũ est. Quia tm̃ stat⁹ illi⁹ populi erat figuralis totus respectu xp̃i. vt dicit apl's. i. Cor. x. oia in figura contingebãt illis. p cõsequẽs precepta iudicialia illius populi erant figuralia non directe sed ex cõsequenti Et ideo si aliqui seruarẽt ea ex hoc ꝙ fuerunt tunc statuta hoc eẽt dicere ꝙ status ille adhuc durat. qḋ est erroneũ et illicitũ. si tm̃ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Cõsiderãdũ tm̃ ẽ ꝙ i lege noua transeũt ꝗtũ ad eorũ rigorem. qꝛ essent magis obseruanda ex amore virtutis ꝗ ex timore. qꝛ lex noua ẽ lex amoris. ꝓpter qḋ dicit. i. Jo. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorẽ adiplenit etiã xp̃s precepta iudicialia rigorem eorum tpando in aliquibus vt dictum est per seipsũ et in alijs dimisit tparmentum suis ministris scꝫ ecclesie prelatis et principibus catholicis vt de talib⁹ ordinent ſm ꝙ viderint vtile cõitati fideliũ ſm temporũ varietatem et locorum et personarum. et istud nõ fuit destruere legem sed adimplere. qꝛ sic ordinauit meliorem modũ obsuationis iusticie. sicut nõ destruit̃ puer quãdo fit vir. quia licet transeat pueritia manet tm̃ melior status eiusdẽ persone. etate mutata. lex vetus habuit quasi statũ pueri respectu noue legis. propter quod vt supra dictuꝫ est ad Gal. iij. dicitur. Lex pedagog⁹ noster fuit in xp̃o. i. regulatiu⁹ status puerilis propter quod erat lex timoris sicut pueri sub disciplina et timore custodiũtur. lex autẽ euangelica est lex amoris. et ideo nõ debet eẽ tantus rigor penarũ. qꝛ ꝓprium hominũ pfectorum est magis deduci ad virtuteꝫ amore iusticie ꝗ timore pene vt supra dictũ est. est etiam lex noua pfectissima in sacramẽtalib⁹ vt dictũ est de eucharistie sacramẽto. Et impleuit xp̃s sacramentalia legis per exhibitõ

nem veritatis. venit enim rex et īpleuit figu
ras que vacue erant. Impleuit sacramētum
circuncisionis quod se extendebat solum ad
viros primo suscipiendo in seipso. Secūdo
melius efficaciꝰ et generalius instituēdo sa/
cramētū loco ipsius. s. baptismū in quo con
fertur maior gratia et remediū tā viris q̄ mu
lierib⁹. Impleuit etiam sacramētum vnctio
nis regū et sacerdotū. non ꝙ assumpserit sta
tum sacerdotis legalis vel terreni regis. im/
mo dixit corā Pylato. Regnū meū nō ē de
hoc mūdo. Jo. xviij. et ideo nō habuit istā
vnctionem corporalem regū vel pontificū
sed vnctionē spūalē habuit a deo patre per
plenitudinem gratie ſm ꝙ dicitur in psal. xl
iiij. Unxit te deus deus tuꝰ oleo letitie etc̄.
Est etiā lex noua perfectissima in cerimoni/
alibus vt dictum est. et xp̄s īpleuit cerimo/
nialia non solum que pertinebant ad sacra/
menta sed etiam ad sacrificia sicut imolatō
agni paschalis et iuge sacrificium et simi/
lia. que erant figuratiua vnius sacrificij ꝑfe
cti. s. xp̄i in cruce offerendi. Et ideo ista iple
uit xp̄s vno modo corporaliter patiendo ī
corpore in cruce. Alio modo efficacius sa/
crificiū. s. eucharistiam instituendo. Que/
dā etiā cerimonialia pertinebant ad sacra/
mēta. et de talibꝰ erant p̄cepta ꝓhibitiua v/
suum aliquorū ciborū et cōsilia et ista adi
pleuit xp̄s. qr dicit Petrus Act. x. In mun
dū et cōmune nō intrauit in os meum. et
multo fortius xp̄s hec obseruauit. et sic ista
p̄cepta impleuit obseruando et obseruati/
onem meliorem declarando. per talē enim
abstinentiam a corporalibus cibis signifi
cabatur abstinētia a spiritualibus imun/
dicijs: hanc autem mundiciā instituit xp̄s
in lege euangelica que est mundissima di/
cens. Mat. v. Beati mūdo corde quoniā
ipsi deū videbūt. et ꝑ cōsequēs debuit ces/
sare illa figura vel abstinentia. propter qd̄
dicitur Act. x. Que deus purificauit tu cōe
ne dixeris. qr nullꝰ cibꝰ coinquinat hoīes q̄
cū gratiarū actione percipitur. et hoc est qd̄
dicit xp̄s. Mat. xv. Quod intrat in os non
coinquinat animam. dimisit tn̄ deus in or
dinatione ecclesie de aliquibus abstinētijs
faciendis pro loco et tēpore. et sic p̄z. excel
lentia legis xp̄i q̄tū ad totū corpꝰ. et quo
modo xp̄s legē adimpleuit q̄tum ad omnia
genera p̄ceptorū Est etiam perfectissima ꝑ

amotionem velaminis quod significatum
est. quia tunc sacramētalia et cerimonialia
mutata sunt quo ad effectū sed nō quo ad
obseruātiam. quia cum honore sepelire de
buit synagoga mater nostra. ¶ Legalia ci
mpliciter cōsiderātur. primo quasi viua an̄
passionē. et tunc iudei tenebantur conserua
re ex precepto. Secundo quasi mortua. s. a
passione domini vsq̄ ad fidei manifestam
reuelationem. et hoc tempore permissum
erat eis seruare et Petrus seruauit. Tertio
cōsideratur tempus: in quo fuerūt mortua
sc̄z post fidem reuelatā et ex tūc nec precep
ta nec permissa sed oīno ꝓhibita ne cineres
mortales sc̄z synagoge sepulte de tumulo ꝓ
direnit quod horribile foret et fetidū. Sic er
go lex noua in toto corpore perfectissima ē
sicut ex opposito lex vetus toto corpore im
perfecta. Oia etiam cōtēta ī lege noua vt di
cit doctor subtilis Scotꝰ in prologo primi
sñiarum. q. ij. sunt rōnabilissima. i. ꝙ nihil
tradit dissonū rōi: et in hoc multū cōmēda
tur excellentia legis noue. Quid enim rati
onabiliꝰ q̄ deum tanq̄ finem et vltimum
super omnia debere diligi et proximū sicut
seipsum. i. ad id ad quod seipsum ſm gre.
In quibus duobus preceptis dependet v/
niuersa lex et prophete. Mat. xxij. Itē. M.
vij. Oia q̄ vl'tis vt faciāt vobis hoīes et vos fa
cite eis. ex istis quasi ex principijs practicis
alia practica in scriptura sequūtur tradita
honesta et rationi consona sicut de eorum
rationabilitate patere potest sigulatim cui
libet ꝑtractanti de preceptis et cōsilijs et sa
cramētis. quia in omnibus videtur esse q̄si
quedam explicatio legis nature. que ſm a/
postolū ad Ro. ij: scripta ē ī cordibꝰ nostris
et hoc quo ad moralia de quo Aug. ij. de ci
ui. dei ca. xxviij: in fine. Nihil in eis turpe
aut flagitiosum spectandū imitandūq̄ ꝓ/
ponitur vbi veri dei aut precepta insinuan
tur aut miracula narrant aut dona laudan
tur aut beneficia postulātur. De credibili/
bus etiam patet. quia nihil credimꝰ de deo
quod aliquā īperfectōnē īportat. imo si qd̄
credimꝰ verū esse magis attestatur perfectōi
diuine q̄ eius oppositum. patet de trinita/
te personarū. de incarnatione verbi et huius
modi. nihil enim credimus incredibile. q̄a
tunc incredibile esset ea mundum credere si
cut deducit Aug. de ciui. dei. li. xxij. capi. v.

mundum tñ ea credere nõ est incredibile q̃a hoc videmus. Tercio ondit̃ excellẽtia legis noue ex tercio gradu pfectionis eiusdẽ.s.ex miraculorum claritate quod sic deducit pdictus doctor subtilis nõ põt esse testis falsus sed ipse iuocat⁹ a pdicante scripturã vt ostenderet doctrinã eius eẽ verã fecit aliquod op⁹ sibi pprĩũ vtpote miracula ac pro hoc testificatus est hoc esse verũ quod ille predicauit. Confirmat̃ per Richardũ prio de tri.c.ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nã tãtis signis cõfirmata sunt que nõ nisi a te fieri possunt. ꝙ si dicas miracula nõ fuisse facta contra hoc dici põt illa snia Augusti. de ciui.dei li.xxij.ca.v. Si ista miracula esse facta nõ credũt. hoc vobis vnũ grande miraculũ sufficiat ꝙ iã orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si eni quod credim⁹ dicat̃ incredibile esse. nõ min⁹ ẽ incredibile homines inquit ignobiles quo ad genus. ĩfimos quo ad reputatõnẽ paucissimos quo ad numerũ.qr.xij. iperitos quo ad sciam.qr piscatores rẽ ita incredibilẽ.s.xp̃m eẽ verũ filium dei: passum pro genere humano in cruce tercia die resurrexisse et ad celũ ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mũd⁹ credat illud sicut iã credidisse videmus nisi per illos aliqua mira fierent per q̃ mũd⁹ ad credẽdũ induceret̃. Unde subdit ibi August. iuxta finem capi. Et propterea mũdus numero exiguo ignobiliũ infirmorũ et imperitorũ hoim credit qr in tã cõtemptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsam persuasit. quid eni incredibili⁹ q̃ ꝙ ad legẽ cõtrariam carni et sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cõuerterũt. quod speciali ter patet de multis prudentissimis. prio fidei rebellibus et post conuersis. vt d̃ paulo prius psecutore post gentiũ doctore. De augustino prius p manicheos seducto post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo De Cypriano prius mago post ep̃o xp̃ianissimo et sic d̃ alijs innumeris. Contra idẽ secũdo põt dici illud idẽ August. li.x. de ciui.dei cap.xviij: an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mẽdaciter scripta. q̃sq̃s hoc dicit si de his reb⁹ negat oino vllis litteris esse credẽdũ põt etiã dicere nec deos vllos curare mortalia. et ibidem si libris magicis siue quod honestius putãt theoricis credũt cur illis libris credere nolunt ista eẽ facta. q̃bus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificãdũ esse precipiũt Contra idẽ tercio est. qr quedam sunt facta que nisi animis peruenientibus negari non possunt vt sunt mirabilia facta a siluestro coram Constantino tã in curatione lepre eius q̃ postea in disputatione eius cõtra iudeos que facta tan q̃ celeberrima mũdũ non latuerũt. Forte dices ꝙ licet miracula sunt facta nõ tamẽ sunt testificantia veritatem qr antichristus faciet miracula. Contra si aliq̃s vocatus in testem signũ consuetum testificationis permittat adduci et presens non cõtradicat talis taciturnitas non stat cum veritate perfecta. miraculum autẽ est tale signum dei. vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonibus nõ cõtradicẽs annunciens videlz non eẽ sua testimonia non videtur eẽ verax perfecte quod est ipossibile. et p hoc dicitur ad illud de antichristo qr christ⁹ pdixit miracula facienda per eũ nõ esse testimonia veritatis vt pz Math.xxiiij.et.ij.ad Thessal.ij. Unde cõtra falsa miracula antichristi posset sibi obijci saltem de istis duobus hoc modo. si tu es de⁹ fac me vider̃ nudam diuinam essentiam et post visionẽ me moriã certã habere visionis et certitudinez habere ꝙ illa fuerit visio nuda diuine essentie. et tũc credam tibi Item si tu es deus dic mihi quid faciam aut quid cogitabo vl̃ q̃d appetam pro tali die vel hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis innuit saluator. Jo: v. et opera que ego facio illa testimõium phibẽt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. et sic patet excellentia noue legis miraculorum claritate. ¶ Quarto ostẽditur excellentia legis noue ex quarto gradu perfectiõis eius.s.ex ecclesie stabilitate quo ad caput et mẽbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij: ¶ Dubitamus nos eius ecclesie credere gremio que vsq̃ ad cõsummationem generis humani ab aplica sede per successiones episcoporum frustra hereticis circũlatrãtibus et partim plebis ipsius iudicio et partim consiliorum grauitate et partim ex miraculorum maiestate dãnatis culmen auctoritatis obtinuit et parũ post. ¶ Quid est ꝙ tam ingratum potest esse ori dei q̃ tanto

labore prauitate auctoritati velle resistere Unde Gamal. Act. v. Si est ex hoib⁹ consilium hoc autē opus dissoluetur si vero ē ex deo nō poteritis dissoluere ne forte et deo repugnare videamini etiam. Luce. xxij. ait dns: Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua et tu aliquando conuersus confirma frēs tuos. Secūdo p; stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. contra epistolā fundamēti. Quis eni tātam multitudinē ad peccatum pnam ad legē contrariā carni et sanguini seruandam induceret nisi de⁹: Confirmat qr iudeorū secta non manet in vigore sicut contra eos deducit Aug. in sermone de aduentu. vos in q̄ cōuenio o iudei etc. Si obijcit et de permanētia secte machometi. Responsio illa incepit post legē xpi plus q̄ sexcēns ānis vt dicitur li. iiij. et pphetia dicitur eē apud eos q̄ secta eorum cito finienda est. non ē sic de lege xpi qr ipse dixit Math. xxiiij. celum et terra transibunt verba autē mea nō transient quasi dicat lex mea sine fine durabit. qr verba xpi sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet et lex noua. sed vsq ad finem istud sacrificium durabit p;. Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sum: s. in sacramento altaris vsq ad cōsūmationē seculi. lex ergo xpi in qua tale sacrificium cōtinuabitur durabit vsq ad cōsummationem seculi. Item dicit apls. i. Cor. xi. Quotienscūq manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini ānūciabitis donec veniat. s. ad iudiciū: Est ergo lex noua excellentissima ppter suā ppetuā stabilitatem in capite et in mēbris. Quinto ostēditur excellentia legis noue ex qnto gradu eiusdē. s. ex diuina bonitate que nō deest toto corde q̄rentibus salutem multi eī diligentissime querentes salutem ad hāc legem conuersi sunt. et quanto feruētiores facti sunt i querendo tāto in hac lege āplius sunt pfirmati. subitoq in ea penitētes de malicia i bonitatem mutati sunt et quod amplius i admirationem inducit ē q̄ potētes p frui honoribus mūdi diuitijs eiusdem et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrātes humilitatem paupertatem et castitatem q̄ eis opponūtur amplexantes sub religiōis voto tēpore vite sue crucifixi mūdo et mundus eis se volūtarie astrinxerūt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq per cāplures in magna exultatōne spiritus et tristicias sunt perpessi. q nō videtur probabilia nisi deus hāc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret et ordinaret ad salutem tāq̄ excellētissimam et perfectissimā legem sine qua salus esse non pōt. Sexto et vltimo ostenditur excellētia legis noue ex sexto gradu perfectiōis eiusdē. s. ex amenissima promissorum incōparabilitate in lege ei veteri promissa iperfecta fuerūt pmittebātur enim tria. s. bona tēporalia. vita tēporalis. et pax tpalis. De primo Leui. xxvij. Si in preceptis meis ābulaueritis et mādata mea custodieritis et feceritis ea dabo vobis pluuiam tpib⁹ suis. etc. Esa. i Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De secūdo Leui. xviij. Custodite leges meas atq iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro. iiij. Moyses scripsit quoniā iusticiā que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tercio Leui. xxvij. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis et non erit qui exterreat. Item Deu. xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias oīa mādata eius faciet te excelsiorem omnibus gentibus etc. s. in temporalibus Ecce pmissa legis moysi. Sed quid pmittit lex machometi: Certe pmittit suis credentibus pro finali beatitudine illud quod debetur porcis et asinis. s. gulam et coitum. Quam pmissionem phs despiciens qui fuit quasi isti⁹ secte. s. Auicēna. ix. metaphisice. vij. ca. Aliū finē quasi pfectionū et hoiē magis cōgruētē inquit. Lex nostra quā dedit machometus ostendit felicitatē dispositionē et miserie que sunt fm corporis sensus. et est alia promissio: que apphendit ab intellectu. Sequitur ibi sapientib⁹ multo magis cupiditas fuit ad cōsequendā hanc felicitatē q̄ corporis que q̄uis daretur eis nō tn̄ attēderūt nec appciati sunt eā i cōparatione felicitatis que ē cōiūcta prime veritati hec ille. Nobis aūt in lege xpi excellentiora promittuntur quia pmisit bona spūalia et eterna. s. grām in presenti que precellit oībus bonis tpalib⁹ et etiā gloriā in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorū. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. M.

iij: Pniam agite appropinquabit vobis regnū celoꝝ. De secundo Math. xix. Ois qui relinquit domum vel fratres aut sorores aut patrē aut matrem vxorē aut filios aut agros ꝑpter nomen meum centuplū accipiet. Nō ē sic intelligendū vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquam reuolutōem tēpoꝝ post iudicium centuplum oim que dimittūtur hic propter deum reddat in eadem specie vt cētuꝫ agri ꝓ vno agro dimisso. sed ē sensus ꝙ qui corpalia pro xpo dimiserit bona gratie recipiet hic in pñti que intantū excedūt bona tpalia ac si cētenari⁹ numer⁹ ꝑuo numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. i futuro. De tercio Job. v. Pacem relinquo vobis. pacē meā do vobis. s. qualis ego sum: quia eternus cum patre et spūsancto nō qua ē mūd⁹ qui transit et eius pax. Et nō est mirū si xps dat suis credentibꝫ pacem eternam quia ipe est princeps pacis. Esa. ix. Sequit ibidem Et pacis non erit finis. hanc ꝓmissionem ꝑdixerat Esa. fiendam suis credentibꝫ p regem messiā ca. xxxij. vbi dicit. Sedebit populus meus in pulchritudinem pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedief seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in māsioibꝫ diuersis ſm diuersitatē et varietatē meritoꝝ De quib⁹ Job. xij. In domo pris mei mā siones multe sunt fiducie quia oēs sūt ibi certi d sue beatitudinis eternitate et i requie opulenta qꝛ ibi totalr̄ q̄etabit appetit⁹ ſm illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit gl̄ia tua. Simil̄r in lege veteri comminatio erat mors tpalis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundiam prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed in lege noua cōminat mors eťna Mat. xxv. Discedite a me maledicti i ignem eťnū sic ergo pꝫ excellētia legis noue ex pdictis sex gradibus. Ex quibꝫ correlatie sequitur legem xpi esse ꝑorem lege moysi. nō quidem tpe sed ꝑfectione lꝫ fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solū ꝑfectiois sed etiā tēpoꝛis. qꝛ ante. cccc. xx. ān̄os vt patuit supra eadē cōsideratione ar. ij. Et notādū ꝙ euāgelium xpi dicitur lex a legēdo. qꝛ in eo legitur diuīa iusticia. dicitur lex a ligādo qꝛ per ipsuꝫ ligatur humana isolētia. dicitur lex a legendo. i. collígendo. qꝛ de ipsa colligitur sapida sciencia. dicitur lex a legādo. qꝛ in ipsa legatur beatitudo eterna. Lex euangelica est illa lex: de qua dicitur Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite et testamētum altissimi et agnitio veritatis. Vere liber vite est qꝛ verba euangelica aiam viuificāt. vere etiam testamentum altissimi. qꝛ verba euāgelica eterna premia obseruātibus promittunt. Vere etiā agnitio veritatis. quia verba euāgelica erroꝛum tenebras a mentibus fugant Hec ē lex q̄ in se ē sincerissima et absqꝫ omi admixtiōe falsitatis ꝓpter qđ dicitur lex domini imaculata etc̄. ps. xviij. Hec ē etiā respectu oim virtuosissima. ideo dicitur cōuertens aias. lex euangelica aiam dulcificat ꝯtra mūdi multiplicē pressuraꝫ qꝛ est testimonium domini fidele sapiētiā. i. sapidam scientiam prestans puulis. i. veris humilibus Ipsa nihilominus aias letificat cōtra cordis mesticiam. et hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificātes corda. letificātes quidem ꝙ ꝓmittūt penitentibus veniā et pseuerātibus glām. Ipsa etiam aias illuminat cōtra ignorantiam qꝛ est preceptum dn̄i lucidū illuminās oclos. Btūs ergo hō quē tu erudieris domine ihesu et d lege tua docueris eum. ps. xciij.

Quod verus messias debet nasci i bethleē:

Quartus thesaur⁹ apit de loco natiuitatis messie quē pnūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata puul⁹ es in milib⁹ iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel translatio chaldaica habet Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi et nos concedimus ipletum est in ihesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Mat. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicūt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio et predestinatio natiuitatis eius a diebus eternitatis siue ab eterno. Sed hec respōsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiaꝫ de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xpo respectu aliorum prophetarum quātūcūqꝫ minorum. Et ideo dicunt aliq iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundum creatum Septem enim dicunt ante mundum et ab eterno creata. s. lex penitentia. gehenna domus sanctuarij. thronus

glorie paradisus voluptatis et nomē mes-sie. Et sic exponūt illud Geñ. ij. plantauerat dominus deus paradisum voluptatis a pri-cipio. i. ante mūdū p duo milia annorum. Et sic exponūt illud. Et egressus eius a pri-cipio a diebus eternitatis de nomine mes-sie quod fuit ante mūdū creatum modo pre-dicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q nō indigent reprobatione. lex eni nō potuit cre-ari nisi i aliquo itellectu nō diuino qr nihil est ibi creatū nouiter nec in alio quia nullū tale erat ante mūdum. Similiter penitētia nō est nisi de peccato preterito. ideo non est ante mūdū. qr peccatū non fuit ante mūdū cū peccatum haberet esse in homine vel āge-lo qui sm ipsos non possunt fuisse añ mun-dum et consimili modo possunt alia repro-bari que causa breuitatis omitto.

Quod nomen messie debuit esse nouum et illud est ihesus.

Quintus thesaurus aperitur de nomine messie quod ante eius aduentum incognitum erat. dixerat eni. Esa. i ca. lxij. Vocabitur tibi nomē nouū quod os domini nominauit. Istud nouū nomē ore domini per angelū fuit denūciatū. Jo-seph et marie virgini qd est ihesus. Istud p̄ciosū nomē ineffabile fuit dictū. Greci vo thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quatuor et grama littera quasi no-mē quatuor lrārū. Et vt videatur nouitas istius benedicti nominis ihesus: aperio qui-q mirifica secreta predicti ineffabilis nomi-nis thetragramaton. Primū secretum ē q in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo p̄ferri nō pōt. Scribitur enim quatuor litteris scz ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vnde et a grecis thetragrama-ton dicitur vt dictū est quod hebrei p̄nūciāt Adonay aliter scribētes et aliter p̄ferentes qr nō est eis datū ieffabilitatem huius no-minis penetrare vnde nec valēt proferre. Secūdū secretū est q istud sācū nomen si-gnificat mysteriū trinitatis et vnitatis diui-ne essentie. Tres nāq lrē sunt quibus ipm sanctū nomē scribitur sed vna earum bis po-nitur. scilicet he. que innuit spiritumsanctum procedere tam a filio q̄ a patre. Ioth. idem est quod pricipium et conuenit patri qui est principium sine principio. quia pater a nul-lo sed alie persone ab eo procedunt. he in-terpretatur vita et cōuenit spiritusancto qui est omnium viuificator et inspirator sicut ip-se dominus ait Jo. vi. Spiritus est qui vi-uificat vaf idem sonat quod ipse quod ē p-nomē demōstratiuum et significat filium q̄ visibilis et demōstrabilis factus est i assum-pta hūanitate. quia in terris visus est et cū hoibus cōuersatus est Baruch. iij. Terci-um secretum est q istud sāctum nomē vt tra-dūt peritissimi hebreorum tāte virtutis est vt si distiguatur in tres dictiōes quelibet si-gnificet nomē dei. per se idipsum significās quod et integrum nomē quod ex quatuor litteris cōstat. Si enim primā cōiūxeris et secūdam. s. Ioth et he. erit vnum nomen. si secūdam et terciam. s. he. et vaf. iam habebis secūdum. Si terciam et quartā. s. vaf. et he iuēies tercium nomē vt innumera trinus et vnus. qui hoc noie designatur. Quartū secretum quod his maius est quod ita secū-dum nomē p̄pagatur a primo et tercium a secūdo vt aliud sine alio pronūciari nō pos-sit. He nāq littera cōis est primo nomini et secūdo. vaf communis est secūdo. et tercio. i hoc q secūdum nomē descēdit a primo o-stēditur filius cōsubstātialis patri a quo ge-nitus est. In hoc vero q tercium descēdit a secūdo ostēditur spiritussāctus cōsubstanti-alis filio qui consubstantialis est patri vt li-queat q pater est in filio et filius sit in patre et spiritussanctus in patre et filio. Iob. xiiij. Quintum secretum est q in hoc dei no-mine video ineffabili nomē ihesu est isertū immo nō est aliud nomē q̄ istud patz tres enim littere eius principales sunt Ioth he. vaf. que secundum litteras nostras idē sūt I h v. et patet q iste tres littere cōiūcte faci-unt istud nomē ihesu. titulus suprapōitur propter titulum crucis. He vero vel h dupli-catur. significat nō solum spiritumsanctum procedere a patre et filio. sed etiam mysteri-um incarnatiōis designat. quia spiritusan-cto cooperāte et nō ex virili semine cōceptus est messias ihesus christus dominus no-ster vt primum he refertur ad productiōē spiritussancti. secūdum vero ad cōceptiōem siue icarnatiōem verbi diuini. Ecce ergo no-mē nouum quia nouiter ab angelo pronū-ciatum nō potētibus iudeis illud primo p

nūciare et sicut ipse messias vocatus est no mine nouo sic etiam serui sui sicut predixe rat: Isa. in capi. lxv. seruos suos vocabit no mine alio i quo qui bñdictus est super terrā bñdicetur i domino amē. Serui enim dei ante aduētum messie vocabantur iudei vel israel. sed messias in suo aduētu debebat e os vocare alio nomine vt nō iudei. non isra el sed christiani a christo nominentur. Sed oriūtur due difficultates quas forte moue ret iudeus ¶ Prima est cum pluribus alijs noibus messias nominetur in scripturis: s. emanuel. Esa. vij. admirabilis. cōsiliarius deus. fortis. pricepe pacis. pater futuri se culi. Isa. ix. quare ergo nō illis sed vocari vo luit ihesus. Respondetur ꝙ fm pbm a fine denominatur res. i. de anima christus igit debuit denominari a fine itēto qui finis fu it saluatio humani generis. Et ideo debuit nominari ihūs quod interpretatur salus vel saluatio. Ipe eñi saluum faciet populum su um a peccatis eorum. M. i. Item dicit san ctus Tho: ꝙ potius debuit nomiari isto no mine quod est salus vel saluatio ꝙ aliquo alio qꝛ omnia alia nomina icludūtur i isto ptē. Nam saluatio generis humani cōtinet principium medium et finem. Istud nomē emanuel qd interpretatur nobiscū deus. est principium saluatiōis nostre. quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature. scꝫ diuina et humana Ista vero noia admira bilis cōsiliarius cōtinēt medium Ista noia pricepe pacis. pater futuri seculi. cōtinēt fi nem quia nostra saluatio ad pacem et ad fu turum seculum possidēdum ordinabitur. Sed istud nomē benedictum ihūs totum p cessum rōe saluationis cōtinet. s. principium medium et finem. Ideo isto nomine ihes tā ꝙ magis sufficiēti qꝛ icludit oīa alia no mina debuit messias noiari. Secūda diffi cultas est diceret eñi iudeus. quō tu dicis ꝙ istud nomē ihūs est nouū cū alij tres ante aduētuꝫ ihū nazareni fuerūt vocati isto no mine. s. ihūs syrach. ihūs naue et ihūs fili Iosedech. sacerdos: Rñsio ꝙ istud nomen ihūs est nomē nouū i xpo propter effectum nouū. qꝛ etsi i alijs qui vocati sunt hoc no mine ihūs nomē fuerit correspōdēs pprie tati qꝛ saluauerūt et fuerūt saluatores. Istd fuit in tpalibus nō i spūalibus. illi saluaue rūt populū a multis malis et dānis nō tñ a culpa et peccatis sicut bñdict noster ihes dicēte angelo Joseph. M. i. Vocabis nomē eius ihūm ipe eñi saluū faciet populū suuꝫ a peccatis eorum. Item illi saluauerūt i tē pore et saluatio eorū trāsiuit cum tempore: Noster bñdictus saluauit i tempore: sed eꝰ saluatio durat sine tpe i eternum Et ideo in eo habet veram pprietatem nominis nō i alijs. quia fm logycos: nomē est vox signi ficatiua sine tempore Nomē ihūs i alijs fu it vox significatiua cum tempore. quia solū in temporalibus et temporaliter nō spūalit nec eternaliter saluauerūt. Sed i christo ihū vero messia fuit et est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est i eternum sit: vt dictum ē. O bñdictuꝫ no mē per te peccatores a peccatis saluāt. M: i. p te remissionem peccatorum accipiūt oēs qui credūt i eū ꝑ nom: Act. iiij. et. i. Jo: capi. ij. Sine te nō est aliud nomē sub celo datū hominibus in quo oportcat nos sal uos fieri. Act. iiij. Tu es nomē honorabile in celo et in terra et in iferno: ad Phil. ij. in nomine ihesu omē genu flectatur celestium terrestriū et i fernorū. Tu in periculis. i glijs in malis in angustijs. in tribulatiōibus et necessitatibus es ptectio et defensio firma: Prouer. xviij. Turris fortissima nomē dñi ad ipsum cōfugit iustus et saluatur. et nō so lum iustus sed et iniustus: si cum fide et duo tiōe recurrerit. per te demonia eijciūtur. lin guis nouis hoies loquūtur et serpētes tol lūtur. venenum mortiferum nō nocet. et lā guores sanātur. Math. vlti. Tu es mel in ore: melos in aure. iubilus i corde. fm ber. Nō est ergo mirum si hoc est nomē tuuꝫ ad mirabile in vniuersa terra vt finaliter qui te inuocauerit fide formata charitate saluꝰ sit: Johelis. ij. Quicꝫ inuocauerit nomē domi ni saluus erit. s. in nomine ꝙ saluatio vl sa lus interpretatur sicut est nomē ihūs. si plu ra alia singularissima vis videre de hoc glo riosissimo nomine: vide in viginti duobus sermonibus quos alias feci ob ei honorē super themate est nomen eius Ihūs

¶ Quod vero messie in lege pmisso debe bat offerri munera in suo aduentu.

Sextus thesaur⁹ aperitur de veneratione messie Sacra eni scriptura pnūtiauit et specifice determinauit ex tēpore Abrahe q̄ reges orientis venirent ad adorandū messiam regem. et q̄ ei ducerēt aurum et incēsum. quod apparet etiam manifeste fm doctores hebreorum ex sequētib⁹ auctoritatib⁹. Et primo dicitur in beresith zota. i. in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. si dixero tibi vnū verbū bonū dices tu nomine meo. et dixit ei et quod ē illud verbū Rn̄dit sciās q̄ oīa munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. Ge. xxxiij significāt q̄ p tēpore debent gentes redire ad regē messiam. q2 scriptū ē psal. lxxi. Reges arabū et saba dona adducēt. et dixit ei verbū. dixisti mihi per vitam tuam: ego dicam nomini tuo. Item dicit thalmuth i beresit. Rabba rabi Moysen darsā Saba sūt filij abrahe. q2 sic scriptū est Gen. c. xxv. Abrahā vero aliam duxit vxorem nomine cethurā que pepit ei zamran et iexan et madā madian et iesboth et sue. Jexan quoq3 genuit saba et dadā. etiā quādo augmētauit salomō regnū suum dixerūt. Forte iste est messias. et illa hora venerūt ad eū sicut scriptum est. iij. Reg. c. x. Sed et regina Saba audita fama Salomonis i nomine domini venit tēptare eū. In q̄tū dicit in noīe domini apparet q̄ pphetabant in nomine domini: sicut hēbāt mādatū Abrahe vt sic facerent. Et vn̄ pbat̄ q̄ dn̄t venire tpe messie et seruire sibi. Isa. dicit. c. lx. Omnes de saba venient aurū et thus deferētes et laudez dn̄o ān̄ūciantes. iste ē messias. Ecce quō ex auctoritate pdicta ostenditur ppositū. Verūtamē si dicat iude⁹ q̄ intētio Isa. in illa pphetia erat q̄ cū messias erit sedēs i regno suo i iherusalē q̄ illa hora ppter magnā famā suā oēs reges mittēt ei dona et venient ad visitandū et glorificādū eum sicut faciebant Salomoni ppter magnam suā sciam Respōdet̄ q̄ hoc nō habet locū. q2 text⁹ dicit. et laudē dn̄o ān̄ūciātes quod ān̄ūciare dicit̄ i hebraico bozora et istud nomē significat narrare aliquā rē quā hō scit illi qui nescit. et illo mō quo aduersari⁹ declarat textū nō eēt sic. q2 iā scirēt illi de iherusalē. s3 tamen eo mō quo fuit in aduētu xpi. venit bene cōcorditer i vocabulo ān̄ūciare. q2 reges q̄ venerūt i natiuitate ihū xpi iherusalē q̄sierūt ab herode et ab existētib⁹ in ciuitate vbi ē q̄ nat⁹ est rex iudeorū. Math. ij. sicut ipsi sciebant ex suis pphetijs sicut supra dictum est i auctoritate. et hierosolymite mirati sunt de hac narratōe. q2 istud erat eis ignotum quousq3 petierunt a sacerdotib⁹ et a sapientibus Qui respōderūt q̄ si verū erat q̄ natus erat q̄ sua natiuitas debebat eē i bethlee3. sicut plenissime cōtinet̄. Math. ij. Et in tali casu optime verificatur verbū pphetie fm hebraicam veritatem. et laudem domino annūciantes: et non secundum expositionem iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper et mansuetus.

Septimus thesaur⁹ aperit̄ d̄ mō viuendi messie quem modū sacra scriptura prenūciauit et specifice determinauit. s. in maxima paupertate et mansuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus vēit tibi iustus et saluator. et ipse paup. Et Isa. liij. Ascendet sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti quod nō habet magnos ramos nec folia, aque defectu. hoc iplctū ē in ihesu nazareno qui nat⁹ ē in paupertate Vn̄ hoc fuit datū p signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis ifātē pānis iuolutum: et positū in presepio. Vixit etiam in magna paupertate. Unde ipse dixit Math. viij. et Luce. ix Vulpes foueas habent et volucres celi nidos. filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate. quia nudus in cruce. suum etiam corpus fuit inuolutū in syndone aliena: fuit etiam sicut pauper sepultus. qa in sepulchro alieno: vt pt3. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. et Joh. xix. De scādo sc3 q̄ messias deberet esse mansuetus. quia dicitur Isa. xlij. vbi ad litteram loquitur d̄ Messia. Calamum quassatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. videmus sane q̄ calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linum autem fumigans. i. linum combustu3 Sed tamen aliquid retinēs fumi. id ē ignis perfacillime potest extingui: ¶ Sed quid per calamum quassatum vel linum pene extinctum melius q̄ peccatoris fragilitas qui

cōquassatus et pene ī pctō ē extīct⁹ pōt intel ligi. Calamū autē q̄ssatū xp̄s nō cōtriuit. et lignū fumigās nō extīxit q2 peccatores pe ne mortuos in peccatis occidi nō p̄cepit s3 misericorditer tolerauit et ad pniam reuoca uit quod et cōsequentib⁹ designauit pphe ta cū addidit in ueritate educet iudiciū. Ue ritas quippe et iustitia idē est. in lege vō mo ysi iudicium erat et p̄ceptū peccatores occi dí. Christ⁹ autē ad veritatē et iustitiā addu xit iudiciū qñ peccatores nō occidit: sed qd̄ iusti est donec peniterēt sustinere p̄cepit cū3 dixit: Nolo mortē peccatoris sed vt cōuerta tur et viuat. Fuit etiā humilim⁹ et mā suet⁹. q2 ipse dixit. M. xi. discite a me quia mitis sum et humilis corde. et pp̄ter suam man suetudinē sub nomine agni fuit ostēs⁹ po pulo a Johāne baptista dicēte: Ecce agn⁹ dei. Joh. i.

Quod verus Messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Ctauus thesaur⁹ apit de mō moriendi messie: quē modū sa cra scriptura p̄nūciauit et speci fice determiauit ī maxia hūilitate. Un̄ Isa liij. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est. et q̄si agn⁹ corā tōdēte se obmutescet: et nō appe ruit os suū. Qd̄ manifestissie ipletū ē ī Jhe su nazareno. q2 ipse añ pylatū adduct⁹: fal soq3 accusatus. verberatus etiā et colaphis cesus cōticuit. et ipse pylato de plurib⁹ eū interroganti verbū vix aliqd̄ rn̄dit. Ipse et debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit ic. eodē et cū sceleratis reputatus est. quod impletū fuit in xp̄o. q2 inter latrones cruci fixus.

Quod debebat mori propter peccata ho minum:

Non⁹ thesaur⁹ apit de cā mortis messie quā etiam sacra scriptura p̄nūciauit et specifice determiauit. sc3 pp̄ter peccata hoim generaliter p3. Isa. vbi supra Oēs nos quasi oues errauimus vnusquis q3 ī viā suā declinauit. oues q̄ppe simplicia et stolidissima sūt aīalia et vaga. et nos stul ti quasi oues errauim⁹. q2 ip̄su3 qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquisq3 aūt ī viā suam declinauit. hoc ē doctrīe sue vix vllus credidit. sed suā quisq3 vetere retinuit. et do min⁹ posuit in eo iniquitates oīm nostrū. i. originale peccatū quo īmitemur oēs. Ipse aūt vulnerat⁹ ē pp̄ter iniquitates nr̄as. attri t⁹ ē pp̄ter scelera nr̄a. et disciplina pacis nr̄e super eū. i. disciplinā et correctionē quam vt pacē haberemus passuri eram⁹ p nobis ip̄e sustinuit vt misericors et benign⁹. Unde se quitur et liuore ei⁹ sanati sumus liuore. sc3 flagellorum et vulnerum que pro nobis est ppessus. et ī fine capl̄i. ipse peccata multorū tulit. et p trāsgressorib⁹ orauit quod totum h3 verū et ipletū ē in Jhesu nazareno vt p3 in euangelio.

Quod tercia die resurgere debuit a mor tuis.

Decimus thesaur⁹ apit de resur rectione messie quā sacra scriptu ra p̄nūciauit et specifice determi nauit. ac etiā ei⁹ ascentionē ad dexterā dei. Primū p3 Osee. vi. vbi dicit Uenite et re uertamur ad dn̄3. q2 ipse cepit et sanabit nos pcutiet et curabit nos. viuificabit nos p⁹ du os dies et in die tercia suscitabit nos. et vi uemus in cōspectu ei⁹ Capitulū istud expo nitur a fidelibus hebreis de aduentu Mes sie diuersimode tamen. quia rabi Salomō exponit applicando ad tribulatōne3 ī qua sunt nunc iudei positi per mundum dispersi a qua suis orationibus publicis et priua tis petunt liberari per messiam cuius aduē tum expectant. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. in tercia die resuscitabo vos Per primam diem dicit q̄ intelligitur tem pus primi templi per Salomonem edifica ti cui successit nox destructionis per chalde os. Per secundam diem tempus secundi p zorobabel reedificati. cui successit nox d̄stru ctionis per romanos Per terciam diem di cit q̄ intelligitur tempus Tercij templi per Messiam edificandi. de quo exponunt edi ficationem templi que habetur in fine Ezechielis secundum errorem suum. hoc dictum fundatur super falsu3. scilicet q̄ chri stus sit venturus q̄ iam transiuit in prete

ratum sicut diffuse i apertione primi thesauri et i sequētib⁹ fuit ꝺ̄claratū et quo ad errorē scdi tēpli materialis i tercio libro plen⁹ declarabit᷑ Est ergo sensus sm veritatē viuificabit nos post duos dies .s. mortis et sepulture sue ipse Messias et in tercia die resuscitabo vos .s. resurgens a mortuis: qđ dicit ꝙ eius resurrectio est principiū resurrectionis nostre ad vitam imortalem Unde .i. Cor. xv. Christ⁹ resurrexit a mortuis primitie dormientiū qm̄ ꝑ hominē mors, et ꝑ hominē resurrectio mortuoꝝ et sicut in Adā omnes moriuntur: ita et in christo oēs viuificabunt Ista expositio magis ꝯsonat lr̄e ꝙ̄ precedēs q2 accipit᷑ dies ꝓprie. Sequit᷑ et viuemus in cōspectu eius .s. vita gr̄e in presenti. et vita glorie in futuro Et nō ē mirū q2 ipse xp̄s messias ver⁹ est via veritas et vita. Jo. xiiij. Quod autē messias debebat resurgere tercia die sm doctores hebreorū declarat rabi mosse darsan in genesi magno sup textū capituli .xxij. Die autē tercio eleuatis oculis vidit locū ꝓcul dicit rabi mosse multe trinitates dei habentur in scriptura et vna earū est resurrectio messie. Uerūtñ secūdū. scz ꝙ messias sedeat ad dexterā dei apparet ex vna auctoritate que est in midras tulim .i. in glosa psalterij super illud psal. xvij. Et dedisti mihi salutem ꝓtectionis tue: et dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan noīe rabi Hāma. Tempe vēturo de⁹ faciet sedere regē messiam ad dexteram suam. q2 sic scriptū est psal. cix. Dixit dominus dn̄o meo: sede a dextris meis. vbi dicit trāslatō chaldaica. Dixit domin⁹ verbo suo: et abrahā erit sedēs ad partē sinistrā: et facies eius pallidderūt dicēdo dn̄e. et filius filij mei sedet ad partē dexterā et ego ad sinistrā. sed deus consolabitur eū dicēdo filius filij tui est ad dexterā meā. et ego sum ad dexteram tuam. et illa hora. abrahā erit cōtētus. hoc est quod dixit dauid et dextera tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga: in .c. quod incipit est dorsin. vna scriptura dicit in daniele. c. vij. throni positi sunt quod est plurale Et postea dicit thronus eius flāme ignis quod ē singulare videntur duo textus cōtrarij. Dicit rabi aquiba. non sunt contrarij. q2 vnus thronus est pro deo. et alius pro dauid. Declarat rabi Salomō. Iste dauid est messias Item dicit in beresith. raba. i. i genesi magno. Rabi mosse darsan sup textū Gen. c. xviij. Et abrahā adhuc stabat corā domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. et dedisti mihi protectionē salutis tue. Iste est abrahā cui dixit deus. Noli timere abraham. ego ꝓtector tuus sum. et dextera tua suscepit me. Iste ē messias de quo scriptū est. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc qđ dixit textus. et abraham adhuc stabat corā domino. correctio est sapientū. q2 prio erat scriptū et domin⁹ adhuc stabat coram abraham. et rabini mutauerunt cū multis alijs mutationibus que fecerūt in sacra scriptura inter quas vna est in psal. xxi. vbi dicit Circūdederunt me canes. cōsiliū malignantiū obsedit me. cari. i. foderūt manus meas et pedes meos. Sꝫ rabini mouerūt illđ cari: quod sonat foderūt. et posuerunt i loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harum mutationū mirate sunt plenissime i midras tulim. i. in glo. psalterij in quo dicitur ꝙ de istis mutationibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta Hiere. xxiij. peruertistis verba deorū viuorū domini sabaoth. dei vestri. et Hiere. i ca. ix. de eis dixit. Ueritatē non loquētur docuerūt linguā suā loqui mendaciū. Ecce ꝙ̄ clare i suismet libris cōdēnātur tāꝙ̄ falsi et mēdaces illi qui mutauerūt verba dei. Nec cōsensit spūssanctus ꝙ oīa in thalmuth essent mendatia et falsa: vt per verba ibidē inserta confunderetur cecitas iudeorum.

Quod verus messias debebat dare suis credētibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperitur de premio credentium et sequētium messiam in presenti et i futuro quod premium sacra scriptura prenunciauit et specifice determinauit in duob⁹ locis. Primo Isa. lxv. vbi ad litteram loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent et vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos cōfūdemini. Ecce serui mei laudabūt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlula-

bitis et dimittetis nomē vestꝝ ī iuramētū ele
ctis meis et interficiet te dñs de⁹: et seruos
suos vocabit noīe alio. In quo q̄ bñdictus
est sup terrā benedicetur in deo Amē. Que
oīa iplent̄ ī p̄emio quod dat Ihesus naza
ren⁹ sequentib⁹ eū. dicit eni seruí mei come
dēt. s. corpus meū. Unde ait. Nisi māduca
ueritis carnē filij hoīs. Joh. vi. Et ibidem
Caro mea vere est cib⁹. Uel comedēt doctri
nam spūalem vel mysteria fidei. vel come/
dēt. s. in futuro cognitionē veritatis. hoc est
diuinitatis. Unde ait. vt edatis et bibatis
super mēsem meam in regno patris mei. Lu
ce. xxij. Et psal. xvi. dicitur Saciabor cū ap
paruerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄s. Ser/
ui mei comedent et vos. s. increduli iudei et
dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. s. a/
quam viuā. Joh. vi. Si quis sitit veniat ad
me et bibat. Et iterū. Jo. iiij. Qui biberit
ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aq̄
salientis in vitā eternam. Hec aqua viua ē gra
tia spūssancti quā xp̄s dat suis fidelibus in
presenti. Et ideo facit eos saltare ī vitā eter
nam. qꝛ aqua tm̄ ascēdit naturaliter quātuꝫ
descendit. Et quia illa gratia descēdit a dō
qui sedet in celo vbi ē vita eterna. Ideo fiet
in eo fons aque salientis in vitam eternam
Uel sic serui mei bibēt. s. sanguinem meum
quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi.
Et ibidē nisi māducaueritis carneꝫ filij ho
minis et biberitis eius sanguinem non ha
bebitis vitam in vobis. Et vos. s. increduli
iudei et dānati sitietis. s. aquam viuam et
sanguinem meum. Ecce serui mei letabūtur
scꝫ in eterna beatitudie. Uñ Joh. vi. xp̄us
dicit: Gaudium vestrū nemo tollet a vobis
Et vos. s. increduli iudei et dānati cōfunde
mini. s. vidētes alios in locū vestrū successis
se. Ecce serui mei laudabūt p̄e exultatiōe
cordis. s̄m illud. ps. lxxxiij. in secula seculo
rū laudabūt te. et vos. scꝫ increduli iudei et
dānati clamabitis. s. in inferno p̄e dolore
cordis. scꝫ ex cōsciā peccatorum. et pre con/
tritione spūs vlulabitis qꝛ ibi erit flet⁹ et stri
dor dētium. Math. xxv. et dimittetis nomē
vestrum. s. alijs in locū vestrum succedētib⁹
Ideo sequitur ī iuramētum electis meis vt
scꝫ de cetero nō vocemini circūcisio sed cōci/
sio. nec me habeatis qui sū via. veritas et vi
ta. Joh. xiiij. sed electi mei dicētur filij abra
he sicut vos olim. Sequit̄ et interficiet te do

minus de⁹. s. spūali gladio cum dixero Ite
maledicti in ignem eternū. etc̄. Mat. xxv. et
seruos suos vocabit alio nomine. s. xp̄iano
a me ipso ihesu xp̄o in quo qui bñdictus est
super terrā credendo et sequēdo bñdicet̄ in
deo amen: Cum. s. dicam in iudicio electis
meis: venite benedicti patris mei etc̄. c. eodē
Item secūdo determinatur in sacra scriptu/
ra p̄mium eternum sequentium messiā ihe
sum xp̄m. Isa. li. vbi dicitur qui redempti
sunt a dño reuertētur et venīet in syon laudā
tes et leticia sēpiterna super capita eorum.
Gaudium et leticiam tenebunt: fugiet ab e/
is dolor et gemitus. Ego ego ipse consola/
bor vos. quod sic exponitur. qui redempti
sunt a domino. s. sanguine filij reuertentur:
scꝫ ad viam iusticie: et venīet in syon. i. in p̄
sentem ecclesiam et beatitudinem eternam
laudātes scꝫ et dicētes. Beati qui habitant
in domo tua domine in secula seculorū lau
dabunt te. psal. lxxxiij. et leticia sempiterna
que. s. nō deficiet sup capita ipsorum. i. sup
eorum mētes: gaudium et leticiam obtine/
bunt. s. in celo fugiet dolor et gemitus quia
absterget deus omneꝫ lacrimā ab oculis sā
ctorū. Apoc. xxi. Ergo ego ipse. s. filius. qꝛ a
lius nō pōt cōsolabor vos quasi dicat. In/
uocasti me et ego consolabor vos: et nō per
p̄phetas sed per meipsum glorificando. qꝛ
hec est vita eterna vt cognoscant te deum ve
rum. et quē misisti ihesum xp̄m. Joh. xvij.
vita enim eterna siue beatitudo cōsistit essen
tialiter ī aspectu claro ip̄i⁹ diuinitatis, vt tamē
habet adiūctam fruitiōem que ē complecia
felicitatis cū firma tētiōe Ex cōsequēti tm̄ cō
sistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i
q̄ ē istrumētū nos idicēs ab beatitudinem
pricipalē. btitudo eni hoīs cōiūctio ē ad vl
timū et optimū bonū et iō nō pōt cōsistere ī
cōiūctiōe ad aliqd̄ bonū tp̄ale vel corpora/
le vt dicūt rudes sarraceni qui expectant in
alia vita ī voluptatib⁹ carnalibus et diuitijs
et alijs consimilib⁹ premiari s̄m q̄ dr̄ in al/
chorano Machometi que tamen vita secū
dum phm dicitur uita pecudum. i. ethicorū
propter quod ipse Auicenna hoc conside/
rans dicit q̄ propheta quem vocat Macho
metum promittit eis talem feliciatatem in p̄
mium quam multi sapientes non attende
runt sicut patuit supra in apertione tercij
thesauri in sexto gradu p̄fectionis legis cuī

gelice. Sic iudei resurrectionē futurā expec tāt ad vitā carnalē. et idō felicitatē vite future credūt cōsistere in bonorū tēporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt ptʒ vbi supra. Sed beatitudo xpianorū est in adeptiōe sūmi boni per aptā visionē et fruitionē et firmā tentionē. Considerādū est etiā ꝙ cū filius dicat ad patrē. Job. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum. per hoc nō habetur ꝙ solꝰ pater sit deus. et filius creatura vt dicebat Arrius. qꝛ hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit deus sed determinat ly deū. et ē sensus ꝙ illa ē sola deitas vera que est ī patre. et sic ab illa nō excluditur filiꝰ sed magis includitur. qꝛ vna ē deitas in vtroqꝫ. sed excluditur vera deitas ab his qui a gentilibus colebantur. s. Joue. saturno. et similibus. Dico etiā ꝙ si hec dictio solus determinet ly te. vt sit sensus. ꝙ solꝰ pater sit deꝰ. nō tamē per hoc excluditur filius a deitate. Sed magis includitur. qꝛ ſm pħm solus idem ē quod nō cū alio. et ideo tm̄modo excludit illud quod alietatē dicit. filius autē non ē alius a patre in essentia sʒ tm̄ ī persona. Et idō qñ hec dictio solꝰ additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in ꝓposito. nō excludit aliā personā sʒ magis īcludit. et hoc ptʒ per auctoritatē saluatoris. Math. xi. vbi dicit Nemo nouit filiū nisi pater. neqꝫ patrē quis nouit nisi filius. Si enī hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliā. sequeref ꝙ pater nō cognosceret se sʒ tātū filius. et filius non cognosceret se sed tātū pater. quod ē absurduʒ dicere. ptʒ ergo premiū sequentiū xpm. quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cū fruitione et firma tentione. et sic beatificabit aīa rationalis. et in visione clara humanitatis xpi. et sic beatificabitur corpus hūanum. vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Creauit enī deꝰ hominē vt totū beatificaret. et pascua inueniret intus et extra secūdū Aug. Intus in deitate saluatoris. et extra in carne redemptoris:

¶ Quod persecutores veri Messie a perpetua pena in presenti non debebant releuari nec in futuro a dānatione eterna.

Duodecimus thesaurus aperit sʒ pena ꝑsequentiū messiā ī presenti et in futuro. quā penā sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. Unde Amos. ij. Sup tribꝰ scelerib' israel et super quatuor nō cōuertā eū. qꝛ vendiderūt iustū pro argēto. s. ihesū nazarenū ꝛc. Sed ad hoc respōdent iudei quadrupliciter. Primo ꝙ iste textus loquitur de scelere israel nō iuda et sic nihil pro nobis. quia illud scelus. Jhesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel. et maxime quia propheta loqtur hic prio de scelerib' iuda. postea de israel in textu: Sed ista rñsio nulla est. qꝛ in tēplo secundo venerūt et fuerunt de captiuitate decē tribꝰ et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licēnā datam per Cyrum regem ꝑsarū. et patet etiā. Nee. vij. et. xviij. capitulis habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item Jsa. xi. Quomodo desolabit dominus linguam maris egypti. s. Nilum: vt transirent calciati. vide hec pulchre ī lyra quomodo hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secūdū templū. et vocati sunt israel Quod ergo premittitur in textu Primo de scelerib' iuda. respicit ad destructionem primi templi. quia illi de israel non erant ibi. et tamen subiungitur in textu. de sceleribus israel respicit destructionem secundi templi quia omnes de israel et de iuda erant ibi. et omnes vocati sunt israel patet hoc per rabi Moysen de egypto qui formaliter dicit ī libro sofrin. Mors ihesu nazareni fuit causa vt dstrueretur israel ense. Ecce quomodo vocat omnes de secūdo templo israel Itē peccatum quod tantummodo iuda fecit pecatū iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel peccatum vocatur israel. hyerosolimis enim tunc erat cum Juda magna pars filiorum Beniamyn et leui. Jure igit pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa. quia videlicet populus israel licet tunc morti non corpore presēs fuisset. audito tamen ꝙ eorum fecerant socij eorum culpe laudatores et consentanei et participes omnino facti sunt voluntatis voluntas itaqꝫ eis pro facto est imputāda. ¶ Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti ihesu: cū israel non vēdiderit xpm sed tantū a Ju-

da scarioth. legatur emisse. Respondetur q
q̄r filij israel vt venderetur christus consen/
sum. auxilium atqꝫ consilium adhibuerunt
ideo non min⁹ q̄ si ip̄i vendidissent scelus ī
currerunt. Necqꝫ enim et Salomon ydola fa
bricauit. sed quia vxoribus et concubinis fa
bricantibus assensum p̄buit eum fabricasse
littera dicit. Secūdo dicunt ad hec iudei q
istud scelus de venditione iusti ꝓ argēto fu/
it venditio Joseph per fratres suos. sed illō
nihil valet. quia vbi ponitur primum secū/
dum. tercium. et quartum: ordo est secūduꝫ
prius et posterius. Vidēdum ē ergo quod
ē primum scelus. quod secūdum et cetera.
Et sciendum ē q ista tria scelera p ordineꝫ
sicut veniunt sunt ista. Primuꝫ venditō Jo
seph. ꝓpter quod fuerūt captiui in egypto:
Secūdum adoratio vituli. ꝓpter quod fue
runt vno die interfecti. xxiij. milia hominuꝫ
Exo. xxxij. Tercium occasio ꝓphetarum.
ꝓpter quod ducti sunt captiui in babylonē
lxx. annis. Quartum detur et non pōt dari
nisi venditio ihū nazareni. quia venditō io
seph primum ī ordine fuit. ꝓpter quod post
ea pharaonis sunt passi durissimum iuguꝫ
vt dictum ē. Sed cū pnia pacta iā sūt libera
ti a culpa. quare de idulto rursū criminabū
tur peccato. Tercio forte dicet iudeus. quia
si hoc nō dicat̄ de Joseph iusto. pōt tm̄ dici
de alio quolibet iusto sed hoc indignuꝫ et
irratōabile eē videt̄ vt cū tm̄ crimē sit q nul
la idulgentia sequat̄. ꝓpter quod diuia sen
tentia ī totum israel deseuiat populum illi
us celet̄ ꝑsona in qua illud fuit cōmissum.
Insup cū recat⁹ iste in hebreo sermone tali d
scribat̄ vocabulo. quare iponitur illi qui ne
gauerat deū. vēditio autē iudei nō equatur
negationi dei: sed ipsi tm̄ ac talē vēdiderunt
hominē xp̄m videlꝫ filiū dei. q in culpa sūt
pares deū negan. Et si q̄ras q̄ sūt illa pec/
cata quatuor q̄ oia pateāt ad negare deū eē
equalia. Rn̄detur q primū peccatū fuit cuꝫ
in heremo vitulū cōflatilē ꝓ deo adoraue/
runt. ī quo facto satis deū negauerunt. et q̄a
ab oib⁹ ē hoc peccatū ꝑpetratuꝫ. iō cōe fuit
oiꝫ. Secūdū ī quo et deū silr̄ negauerunt et
oēs peccauerūt fuit qn̄ Hieroboā vitulos si
miles fabricauit: et ab oib⁹ adorari cōstituit
Terciū aūt cū iudei ꝓphetas vniuersi eadē
volūtati occiderūt. et eorū dicta cōtēpserūt
Quartū vero quod magis ē oib⁹ et grauius

ē qn̄ xp̄m dei filiū et hoīem ab oī peccati cō
tagione alienū iniq̄ vēdiderūt. et iniusta nece
cōdēnauerūt hoc peccatū ꝓpter cecitatē iudeo
orū occultū ē eisdē: sicut dicit Rabionane/
rani oclar in libro vayca raba. i. leuitico ma
gna. Primi peccauerūt et fuit discoꝑtū su
um peccatū. et fuit discoꝑta sua pn̄ia Scdi
peccauerūt: et fuit discoꝑtū suū peccatū: et
fuit discoꝑta sua pn̄ia. Tercij peccauerunt
et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit disco
ꝑta sua pn̄ia. Quarti peccauerūt et fuit di/
scoꝑtū eis peccatū suū. nō ē discoꝑta sua
pn̄ia. Unde dicit eis ꝓpter suā cecitatē. fide
lib⁹ m̄ videntibus bene est discoꝑtū suū pec
catū et sua pn̄ia vt dictū ē et dicetur. Itē pe/
trus alfonsi vir eruditissim⁹ de quo supra in
apitione primi thesauri locutus sum in suo
dyalogo ostendens causam captiuitatis iu
deorum esse venditionem xp̄i et nō venditi
onem Joseph: sic inquit contra eos. Quod
autem euidentius testimonium queris vos
propter dei mortem hāc subisse captiuitatē
q̄ id quod apud vos scriptum legistis. q̄r vi
delicet in ipso captiuitatis exordio quideꝫ
terre vestre princeps decem de melioribus
totius israeliticę populi Anaman. s. traditi
onis filium Symeonem gamalielis filiuꝫ
hysmahel helysei filium et Achiba ceterosqꝫ
capros in carcerē misit. sciscitans vt quid
iustum vendidissent. Lex enim inquit decre
uit: vt mortis sententia mulctetur quicunqꝫ
iudeum vendiderit. Et vos igitur s̄m iudi/
cium legis mori debetis [illegible]icto decreto vario
dat corpora leto. non enim omnes vna co/
hercuit pena. sed singulis singula sunt gene
ra mortis proposita. Alium videlicet ignis
cremauit. alius ferrei pectinis vnguib⁹ lace/
ratus expirauit. aliuꝫ vero mors queuis di
uersa consumpsit quemadmodum mortes
illas doctrine vestre liber exposuit. Doctores
autem vestri huius iusti pro quo illi sūt ita
puniti nomen mutantes in hoc facto pror⁹
contraierunt de christo dicentes. q princeps
ille iustum denominans ioseph filium. Ja
cob. quem in egyptum fratres vēdiderant
intelligebat eiusqꝫ sanguinem ab illis exi/
gens propter eum talibus illos supplicijs
affecit. ¶ Sed absurdum rationi videtur
vt id ab eis exigeret quod ad minus Mil/
lequingentis annis antea factum esset ma/
xime cum tempore quo venundatus est

Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiā de ꝓphetis in mediū auctoritatē desē/rā qua captiuitatē hanc ꝓpter hominē illū ipm necessario xp̄m esse ostendā Ecce ꝓfero Isa. ca. xxiiij. A finib⁹ inquit terre laudes audiuimus gloriā iusti hec verba iusti hu/ius laudes vbiq̄ terrarum ostendūt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tātas vn ꝙ fuisse audiuim⁹ ut peruenirent vsq̄ ad fi/nes terre. Cui iusto quia tribulatōes quas si ne causa passurus erat ꝓpheta preuidebat his verbis cōpatiens dicebat. Ve mihi pre uaricantes preuaricati sunt. et p̄uaricatione transgressorū p̄uaricati sunt ꝓuidēs eni pro pheta quas ꝓphetis dei aduētum p̄nuncia/antibus tribulationes illaturi essent ait. p̄/uaricātes p̄uaricati sunt Intuitus autē q̄ nec mēbris cōtēti ipsum etiam caput iudicia pleni quibuscūq̄ possent modis essent op/pressuri. et ɓm corporis passibilitatem occi/suri preuaricationis nomē ingeminās sub/iunxit et preuaricatione trāgressorum p̄ua/ricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectēdi essent dicāte spū presciens ait ibi:o subiungēs. Formido et fouea et la/queus super te qui habitator es terre. Inter cetera quoq̄ de eadē gēte ait. Grauabit eū iniquitas sua et corruet. et nō adijciet vt re/surgat vbi videlicet vobis certū euadēdi ca ptiuitatem terminum funditus depressit.

¶ Quarto dicunt iudei aliter ad hoc. quod si nos dicimus ꝙ iste iust⁹ pro argento ven ditus fuit ihesus nazaren⁹ petūt ipsi. quis fuit ille pauper de quo subiūgitur. et paupe rem pro calciamento. Ad quod dico ꝙ ille fuit verus messias noster ihesus nazarenus quē zacharias vocat non solū iustum et sal uatorem sed et pauperem. zach. ix. In maio rem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. et pauperem pro calciamento. q̄ pre mittitur iustū pro argento· Crederet forte a liquis ꝙ pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precij et modicitas qñ dicitur ꝙ vēdiderūt p calciamēto. i. pro p̄cō calciamētorum. quod preciū est cōiter .xv. morapetinorū. qui sūmāt. xxx. albos vel de narios. Albi vero precium sotularium est duo solidi cū dimidio qui etiā sūmant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij pro quo precio fuit venditus xp̄s. Quicquid er go valeant illi denarij vel illud argentū de signatur modicum precium pro quo paup xp̄s fuit venditus. quia pro precio calciam torum. Quinto dicunt iudei ad istum textū ꝙ intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iu sticiam quia iudices et ministri iusticie pe/cunia corrupti vendebant pauperis homi/nis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamento. sed ista responsio nulla est. q̄a cum deus sit magis pronus ad miserendū ꝙ ad puniendum. et deus pepercerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydo latria homicidium. fratris venditio. a forti ori etiam parceret super illud quartū quod non est ita graue. Relinquitur ergo ꝙ ven/ditio istius iusti pro argento et pauperis p calciamento et venditio iusti pauperis Ie/su nazareni veri messie nostri super quam de us non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato cōtinue perseue/ranti. Nō ergo a p̄dicta captiuitate exire po terant donec patrum suorum in se peccatum emendent. i. quod illi non crediderūt credāt Mundata vero mente cuiusuis a culpa. cō/festim eum consequitur pietas diuina. qḋ etiam suorum quedam doctorum. s. Rabi/na subtilibus et occultis exprimi voluit ver bis. si illud sue mentis duriciam penetrassꝫ Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis crediden tis eius. His enim verbis intelligi dedit. ꝙ quicūq̄ quacūq̄ hora mandatis dei obedi/ens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eū accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christ⁹ et non erit eius populus qui eum negaturus est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit po pulus cum duce venturo. et finis eius vasti tas. et post finem belli statuta desolatio.

Ecce triplex pena occidentium christum i p̄ senti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iu/dei appellantur. Secunda pena dissipatō ci uitatis et templi qualis facta fuit per Tytū cum romano exercitu. Tercia pena ꝙ finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine caritura que omnia impleta sunt post mor tem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitāt de tercio satis debet eē eis sufficiens testimo nium. quia sunt iam mille. cccc x. anni ꝙ c tinuatur predicta desolatō ciuitatis et tēpli

vt supra dictū ē. Secūdo sacra scriptura specifice determinauit persequētiū messiā penā in futuro vn̄ dicitur Isa. vlti. de fidelibus sequentibus xp̄m cōtra iudeos icredulos et impenitētes Egredientur et videbūt cadauera virorū que preuaricati sunt in me vermis eorū nō morietur. ignis eorū nō extinguetur. et erūt vsq3 ad satietatem visionis oi carni Intellectus predicte auctoritatis ē iste egredientur. s. beati qui fuerūt credētes et sequētes verum messiam. egredientur dico in die iudicij nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe et videbūt cadauera eorū qui p̄uaricati sunt in me quia inquit dn̄s. Preuaricātes reputaui omnes peccatores terre p̄uaricati sunt xp̄m promissū3 nō recipiēdo: eius doctrinā nō sequēdo et ipsum crucifigēdo cadauera dicit. i. corpora dānatorū in gehēna et dicūtur cadauera: q2 in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici s̄m q̄ homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit hec in glosa. ¶ Et q̄ iste sit intellectus patet p̄ hoc quod sequitur. Uermis eorū nō morieť. q2 vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiūt: quia cum eis in puluerem cōuertuntur et ignis eorum nō extingueť. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum īfideliū et oim dānatorum in igne inferni q̄ ēst inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōsciē qui sēper intrinsecus corrodebit eos q̄ nō crediderūt nec secuti sunt xp̄m verū messiam. vnde sicut tinea comedit vestimentum et vermis corrodit lignum. et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur et erūt vsq3 ad satietatem visiōis omni carni. q2. s. boni videbunt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potentia qua seuiebāt cōtra bonos. vt vindictā dei in illos tātam et vltra non exposcāt qui dicunt modo. Usq3 quo dn̄e nō vīdicas sāguinem nostrū satiabūtur quoq3 de beatitudine sua grās agētes visa ipsorū ieffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicola' vero de lyra satis cōcorditer sic exponit. Et erūt vsq3 ad satietatē. i. repletiōe3 et perfectionē visiōis omni carni. i. omni homini beato. nō sic intelligēdo q̄ beati delectētur p̄ se i penis dānatorū s3 q2 talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitium et diuine mie beneficium quo penas illas euaserunt. et p̄prie glorie augmētum i q̄tū apparet maior cōparata ad suum cōtrarium q2 apposita iuxta se cōtraria maiora et minora videtur. i. elencorū3 et ex istis mibus beati per se letanť. s̄m q̄ dr̄. ps. lvi. Letabiť iust' cū viderit vindictā. Ecce primū: man' suas lauabit i sāguine peccatoris ī q̄tū dei mia fact' est imunis ab illis penis Ecce scd̄m. siutiq3 ē fruct' iusto. accipit hic si pro q2. q2 per hoc appet maior fruitio p̄pria et sic totū cedit in gloriā electorū et ipsi' veri messie xp̄i ih̄u pricipaliter q̄ i die iudicij dicet existentib' ad sinistrā. s. icredulis et dānatis. Ite maledicti in ignē eternū qui paratꝰ ē dyabolo et āgelis eius. Math. xxv. Existētibus vero ad dexterā dicit Uenite bn̄dicti patris mei possidete regnū quod vobis paratū3 ē ab origie mūdi. c. eodē. Ex p̄dictis. xij. thesauris colligiť vna rō q̄si q̄dā corona victorie icōpabilis valoris cōtra iudeos que talis ē. Qn̄cūq3 sacra scriptura p̄nūciat aliquod futurū et specifice determiat tēpus veniendi p̄genie venientis. cui debet assistari. locū natiuitatis. nomē ei'. veneratiōnē singularē. modū viuēdi. modū moriēdi. cā3 mortis. resurrectionē eius. premiū credētiū. et penā persequētiū ip̄m in vita pn̄ti et in futuro seculo: Si ista oia cōcurrūt simul in vnū determiatū hominē. manifestū ē q̄ illud qd̄ fuerat p̄ illā scripturā p̄dictū et denūciatū est in illo tali hoie adipletū. S3 sacra scriptura p̄dixit et denūciauit oia p̄dicta q̄ oia in ih̄u nazareno saluatore nostro sūt ipleta. nec alius inuētus ē in quo oia p̄dicta simul cōcurrerent igiť cōcludiť q̄ ipse ē verus messias i lege p̄missus. nec ali' expectād'. Maior isti' rōnis clara ē sicut lux et ab oib' cōcessa. et iō p̄batione nō idiget. S3 minor latissime declarata ē in aptiōe p̄dictorū. xij. thesaurorū qui apti sūt ad declarationē aduētus. messie veri in lege p̄missi. qui ē xp̄s ih̄us filius dei viui. Et in hoc cōpleť liber prim' qui ē de armatura fideliū. et de excellētia fidei catholice dn̄i nostri ih̄u xp̄i qui est turris fortitudinis a facie inimici Cui honor laus. benedictio et gloria sine fine Amen.

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

Incipit liber secūdus q̄ ē de bello hereticorū.

Antiquorum in libris legim⁹ gentilium. milites humanā venerantes gloriam generose diuersa mōstrorum genera d̄struxisse. Sicut Hercules anthe um. Theseus mirothaurū Jason thaurum igniuomū. inextinguibilē aprū melcager. Corebus stigiale monstrū Perseus marinū monstrum. Sic etiā generosi ecclesie milites: vt Hieronimus. Augustinus Hylari⁹ et ceteri patres orthodoxi diuersorum hereticorū et heresis monstra spūalib⁹ armis expugnasse legūtur. Nō tn̄ sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conētur. ac ēt nouc hereses oriantur in aliquib⁹ solo nomine xpianis: Qui et si non publice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. quia oculis egris odiosa est lux. Et nō solū oculos egros habēt heretici. sed ceci sunt. qd̄ ostēditur ex fidei effectu. Est eni3 fides diuin⁹ radi⁹ aīam illustrās. Disponit enim animā ad lumē sūme veritatis. ex eo ꝙ sūme veritati cā stabiliter inherere facit qd̄ quidē pōt ratione ostendi. Constat eni3 ꝙ quandocūq3 aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete nō infigitur i recipiente. caret ibi sua naturali operatione et suo d̄bito fine. sicut patet i radio solis super aquā currentē et non quiescentem: vt in flumine i quo quia radius quiete non figitur actio ei⁹ caret debito fine. qui quidē finis est aquam subtiliare et ex ea ptes subtiles attrahere. et in vaporem mutare et sursum eleuare. Ex quo manifestum est ꝙ quies disponit ad illuminationem rei. ꝑm enim philosophum septimo phisicorū: homo fit sapiēs et intelligit cū aīa quiescit. Cū igitur fides animam i deo stabiliat. cā i ipso quietet. ipsam disponit ad eternā illuminatioñē. Et hec est rō q̄re heretici sunt totaliter ceci. nec a deo merentur illuminari. qꝛ nihil stabiliter credūt. et se ab vno opposito in aliud vertūt: cū careant fidei lumine disponēte. Juxta illud apl'i ad Ephes. iiij. tenebris obscuratū habētes intellectū qꝛ sicut oculus nō pōt videre sine luce. sic intellect⁹ nihil pōt capere credibilium sine fidei lumine qua carent heretici vt ergo bellum hereticorum presertim nostri tēporis contra nostrum fidei fortalicium viriliter possit dissolui presertim cum sint ceci vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secūda vn̄ habuit originem heresis. Tercia que requiruntur ad hoc vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sūt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiūtur. quarū bellum cōtra fidei fortaliciū in nihilum cōputabimus cum sit turris fortitudis a facie inimici. Septima erit ad quos ptinet diffinire que assertio est catholica vel heretica vtrum sc3 ad theologos vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtr̄ sit cum hereticis vel alijs infidelibus publice disputandum. Decima quis est modus ī quirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis potest hereticos capere et tormentis exponere.

De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Circa primam considerationem que est scire quid est heresis. Respondetur ꝑm illuminatum doctorem Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis ꝙ heresis est error sed nō q̄cūq3 error qui est contra fidem catholicam aut ecclesiam vt habetur in prohemio d̄ origine heresis. Augu. vbi dicitur ꝙ non omnis error est heresis licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicit̄ Act. v. vbi secta saduceorum fuit vocata heresis. qꝛ non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiam contra synagogam phariseorū vtrūq3 confitentium. Sed nūquid heresis differt ab ifidelitate dico ꝙ sic. quia infideles errant circa totam fidem. heretici autem circa partem licet vtrūq3 sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicūtur infideles et tamen confitentur vnum deum Respondetur ꝙ sicut pagani errāt circa to-

tam fidem iudeorum et ideo dicuntur infi deles. sic iudei errant circa totam fidē xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate re ligionis christiane alieni.

De origine heresum et quō pūt repelli:

Secūda consideratio est vnd̄ ha buit originem heresis. Pro cu ius declaratiōe notādū q̄d ſm Isid. viij. ethimologiarū. c. iij. et. xxiiij. q iij. c. heresis. Heresis ab electione vocat̄ ꝙ ſcꝫ vnusquisqꝫ id sibi eligat quod illi esse vi detur vt phi. panpathetici. achademici epi curei. et stoyci. vel sicut alij qui puersū do gma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recess serunt. Exinde ergo heresis dicta ē greca vo ce ex interpretatione electionis sue. q2 quisqꝫ arbitrio suo ad instruēda siue ad suscipiē da quelibet ipse sibi elegit Nobis ergo ex no stro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. aposto los dei habemus auctores qui nec ipsi quic ꝙ ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt sed acceptā a xpo disciplinā fideliter natiōi bus assignauerūt ita ꝙ si āgelus etiā de cel aliter euāgelizauerit anathema vocatur hec ille Ex his ptꝫ ꝙ heresis habuit ortū ab ele ctione propij iudicij. q2 nō eligūt ea que sūt a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mens propria. Volentes enim aliqui p se sacramenta scripturarum itelligere suis pro prijs iudicijs inherendo in hereses diuersas inciderunt ſm ꝙ dicit Aug. in li. lxxxiij. q̄ stionū questione. lix. Non pōt inquit oriri error qui palliatur nomine xpiano nisi d̄ scri pturis male intellectis et hoc ideo q2 ante cedētia et subsequētia nō cōtulerūt. vnd̄ ibi de solet circūstātia scripturarū illuminar̄ se ntentiā. Nec ēt alia loca scripture cotulerūt vn̄ hereses sunt orte p se legendo que cōferēdo repulse sunt. q2 cōferentes diuersas sentētias adduxerunt que ex se inuicē mutuo inueni ri potuerunt qualiter erūt intelligende. Et ideo cōtra istos dicit Aug. in li. contra epi stolam fundamēti. nō crederē iquit Aug. euāgelio. nisi q2 ecclesie catholice credo igit̄ irrationabile ē aliquid scripture recipere et a liud nō. ppriā electiōꝫ et iudiciū sequēdo. cū ecclesia catholica totam equaliter recipiat vt certā patet ergo vnde habe: ortū heresis. q2 a propria electione.

Quod sex sūt modi ex quib' cōuincitur ꝙ aliquis sit hereticus.

Tercia consideratio est scire que requirūtur ad hoc vt aliquis sit hereticus Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret. q2 error est genus heresis se cūdum augu. de origine heresum circa prin cipium vbi dicit ꝙ licet heresis sine errore esse nō possit tñ non ois error est heresis. Superius autē ē a quo non cōuertitur cōse quentia. ſm ꝙ dicit. Aris. in postpredicamē tis ca. de priori. Secūdo ꝙ erret in veritate. cū sit alius error fidei et alius operationis dico ꝙ erret in veritate q2 in opere errātes n̄ dicūtur heretici. vnde Aug. in Jponosticō dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opinio nes. Tercio ꝙ non solū. s. erret in veritate q̄ quidē est in sacra scriptura expressa sed etiaꝫ extra scripturā ab apostol' credita vt de sym bolo apostolorum aut ab ecclesia determina ta vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis ānū ciata confirmante ecclesia vt in symbolo A thanasij aut eūtes cōtra determinationē ec clesie. omnes eni isti taliter errātes sunt here tici reputandi vt patet per Aug. de fide ad Petrum. Quarto ꝙ non solū erret in hac ve ritate. sꝫ ꝙ qnqꝫ ipsam confessus fuerit. q̄a iudei et pagani licet errent i talib' tñ nūꝙ p prie dicuntur heretici vt patet de significatō ne eorum quam ponit Aug. de vera religi one circa principium. et herie dixi proprie q2 large loquēdo secūdū Godefridū ois q̄ nō tenet articulos fidei pōt dici hereticus et sic iudei et pagani dicētur heretici. et hoc modo nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto requiritur ꝙ non erret circa totū sed circa p tem quoniam qui totaliter errant dicuntur a postate. Sexto requiritur ꝙ non soluꝫ sic er ret sed ꝙ obstinate in errore persistat. vnde ſm Augustinum nō qui falsas gignant o piniones sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterum August. et hoc. xxiij. q. iij. dicit apostolus Si qui sen tentiam suam licet peruersam nulla pertina cia animositate defendunt. Sequitur querūt autem cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequaꝙ sunt inter he

reticos cōputandi. qꝛ. s. non habent electionem cōtrariam doctrine ecclesie. Si quis āt ptinaciter determinationi vniuersal' ecclesie resisteret hereticus censeret. cuius quidem auctoritas principaliter residet in petro. xxiiij. q. i. quotiens. et. c. hec est fides. Ex his pꝫ ꝙ nō quicūqꝫ deuiat a fide: sed qui ptinaciter deuiat ppriē dicitur hereticus. hoc ēt alibi dicit. Augu. hereticus est qui cōceptā noui erroris pfidiam ptinaciter defendit ſm vero Alexādrū de halis in. ij. ſūme sue tria concurrūt ad perfectā rōem heresis scꝫ falsa credulitas in rōabili: puersa volūtas in cōcupiscibili. et defensionis siue ipugnationis ptinacitas in irascibili. ſm primū attēditur illud. Hiero. qui scripturā aliter intelligit ꝙ sensus spūssancti flagitat a quo cōscripta est lꝫ de ecclesia non recesserit tn̄ hereticus appellari pōt. Item dicit Isid. viij. ethimo. ca. vi. i fine ſm primū et secundū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi et in gl. super verbo oportet heresēs eē. prime. Cor. xi. s. ꝙ hereticus ē q alicuius tēporalis commodi et maxime glorie principatusqꝫ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. ſm vero tercium sumptis primo et secūdo diffinitio attēditur que ponitur in gl. super verbo audio inter vos scissuras eē. ca. eodē Qui inqt in ecclesia dei praua sua dogmata defensare psumūt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex predictis que requirūtur ad hoc ꝙ aliqs sit hereticus dicend' qꝛ falsa credulitas peruersa volūtas et defensionis siue ipugnationis ptinacitas. Notādū tn̄ ſm Tho. i. iiij ꝙ si quis errat ad q̄ ex pliate credēda nō tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob eē patrē abrahe et huiusmodi. et cū cognoscit hoc eē contra veritatē fidei et scripture credit ei similiter et circa ea de quibus iter doctores sunt opiniones donec per ecclesiam determinatū sit. Sed occurrūt due difficultates prima est si dubij in fide sint heretici reputandi vt videtur ꝙ sic: qꝛ scribit extra de hereticis. ꝙ dubius in fide ifidelis ē. nec ei oīno credēdū ē qui fidei virtutē ignorat. Item scribitur Jacobi. i. Postulet autē in fide nihil hesitans qꝛ qui hesitat similis ē fluctui maris qui a vēto mouetur et circūfertur. et subditur ibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē. et vir duplex animo iconstans est in oib' vijs suis. tales autē sꝫ heretici qꝛ non inconstanter sed firmiter est credēdū. sed in cōtrarium videt ꝙ Thomas fuit dubi' in fide. nō tn̄ ponitur ꝙ fuit hereticus. p declaratione huius difficultatis notādū ſm Aug. de anchona. in li. de potestate. q. xviij. ꝙ aliquis pōt dici dubius in fide quinqꝫ modis. Primo modo subreptitia tēptatione. Secūdo veritatis elucidatione. Tercio iperfecta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto ptinaci defensione. Primo modo dubitare in fide nō facit hominē hereticū quia est humane tēptationis: nō enim est in ptāte hominis quin supueniat hoi aliquid cogitādū vn̄ si subita subreptione vel dyabolica tēptatione quis incipit dubitare de aliquo articulo vel de his q̄ sunt fidei statī sꝫ captiuat intellectū suū i obsequiū xpi. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit nō cedit sibi talis dubitatio ad defectū sed ad pfectū. Unde apli ppter huiusmodi tēptationis ipulsū petebāt. Adauge nobis domine fidē. Luce. xvij. Sēp enīꝫ debemus rogare deū vt adiuuet incredulitatē nostrā. Secūdo modo nō facit hominē hereticū sꝫ ē xpiane pfessionis et pfectionis. Ponūt eni doctores xpiane fidei illa q̄ sunt magis determinata in fide sub dubitatione questionū. rōes p et cōtra ad illa adducendo non ꝙ de ipsa cōclusione dubitet sed vt veritas dicte cōclusionis magis elucidetur ſm quē modū dicit phs ꝙ dubitare de singulis nō est inutile. Per tales enim dubitationes pro et cōtra. ratōnes ad illa que sunt fidei adducēdo veritas fidei pijs oportulatur et etiam contra impios defenditur vt dicit August. Tercio modo non facit hominē hereticum. sed peccatorem et malum xpianum. oēs enim peccantes ſm Cris. imperfecte credūt eo ipso ꝙ non viuunt ſm credūt. nā si perfecte adhererent quasi trāsituri de hoc mūdo non quasi ineternū mansuri. Quarto modo facit hominē errantem et incredulū eo eni ipso ꝙ aliquis eligit volūtarie credere qd̄ vult et discredere quod n̄ vult non est paratus sequi in omnibus doctrinam ecclesie. et per consequens errat et i fidelis reputandus est. Sed quintum recte facit hominem hereticum. quia non credere illa que sunt fidei et que in concusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad

hereticos spectat. Ad primū argumentū dicendū q dubius in fide varia electione vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis ē non tamē hereticus. nisi pertinaciter defēdat falsa que de deo credat. vel de tota vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundum dicit q loquitur de fide imperfecta peccatoꝝ. Unde dicit glosa super illo. conscia peccati pectus dubitat de pmijs celestibus et superuenientibus vento temptationis facile deserit fidem et statim fm temptationis voluntatem distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. Secūda difficultas est vtrū sequentes opiniōez erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videt aliqui q sic. quia de falsis et errantibus magistris dicit Mathei. xxiij. Ue vobis qui circuitis mare et aridam vt faciatis vobis vnū proselitum. et cum factus fuerit facitis eum filiū gehēne duplo q vos ergo discipuli sequētes doctrinam erroneā alicui9 magistri heretici reputandi sunt heretici sicut ipse. In cōtrariū videtur esse quia xp̄s mandauit doctrinam phariseoꝝ et scribaꝝ seruādā esse Mat. xxiij. dicens. Sup cathedrā moysi sederūt scribe et pharisei oia que dixerint vobis seruate et facite fm vero opera eorū nolite facere. Dicēdū ad difficultatē q diuerse opiniōes doctorū sacre scripture si nō ptineāt ad fidē et ad bonos mores. Absq periculo auditores vtrāq opinionem sequi possunt. in tali enim casu locum habet illud Rom. xiiij: Unusquisq in sensu suo abundat. In aliis autem que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excusatur si sequatur opinionem erroneam alicuius magistri. non quidem propter ignorantiam qz tunc immunes haberentur a peccato qui secuti sunt opinionem arrij nestorij et aliorum errantium in fide. nec ēt excusari pōt propter simplicitatē et ignorantiam. qz in reb9 dubijs potissime in his que sunt fidei nō est de facili prestādus assensus. Ideo vt dicit August. iij. de doctrina xp̄iana. Consulere debet aliquis regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis. et auctoritate ecclesie percepit. Simuliter Richard9 super illo verbo. Mat. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas: dicit q suspecta debet haberi omīs veritas quā nō cōfirmat legis vel prophetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionē alicuius magistri cōtra manifestū scripture. testimoniū et contra illud quod publice tenet fm ecclesie auctoritatem puto q ab erroris vinculo nō pōt excusari. Rō autē que adducit p ista parte concedenda est. qz si tales auditores magistrorum cecitatem imitātur eorū errores sequentes et mores imitātes et pertinaciter contra ecclesie mandatum defendētes. nō solum errantes verum etiam heretici reputādi sunt. Ad aliud vero qd in cōtrarium adducebatur dicendum q signanter pmittitur super cathedram. vt intelligat q illa que pertinēt ad cathedre doctrinā veritatis et iustitie seruanda sunt et facienda p auditores. Illa vero que sūt cōtra fidē et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis et iustitie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

De quinq modis hereticorū et quomodo heresis se extendit ad tria genera credibilium. et quid proprie de hereticis est sentiēdū.

Quarta consideratio ē scire quot modi sunt hereticorū. Rñdetur q quinq principaliter. Primus est eorum q errāt circa cerimonialia vt pz de heresi Nicholaitarū quorū facta se xp̄s odisse testatur pz apoc. ij. c. Isti Nicholaite fm Isid. viij ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorum. qui cū Stephano et ceteris cōstitutus ē a petro. qui propter pulchritudinem relinquens vxorem dixerat vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum talis consuetudo vt inuicē coniugia cōmutarentur. quos Iohānes i apocalipsi reprobat dicēs. Sed hoc habes q odisti facta nicholaitarū. Secūd9 modus est eorū q errant circa sacrā scripturā sicut Faust9 q dampnauit vetus testamētum vt pz per augu. cōtra faustum In hoc errore etiam fuerunt manichei qui vetus testamentum respuunt et nouum in parte recipiunt. Tercius modus est eorum qui errant contra ecclesiam sicut sunt greci contra ecclesiam tenentes p determinationem spiritū sanctum a filio nō procedere qui error dānatur de fid. catholica. c. fideli. Quartus modus est eorum qui errāt circa articulos fidei sicut Sabelliani cōtra

articulū incarnationis: Isti enim vnam p/sonam patris et filij et spūssancti asserunt ¶ Quitus mod' ē eorū q̄ errāt contra sacramētum ecclesie vt manichei circa sacramētū eucharistie. et ariani q̄ dicūt sacrificia p defunctis offerri nō cōpetere: vt habetur per Augu. de origine heres. ¶ Sz nūquid ad oīa credibilia heres se extēdit. Rñdet alexāder in. ij. summe sue q̄ heresis ad tria genera credibilium extenditur p oppositum ad fidem sm quādam continentiam analogicā. Nam ratio fidei ponitur et principaliter est circa articulos fidei. et per oppositum heresis. Secūdo fides extenditur ad illa que docet sacra scriptura circa mores. vt q̄ fornicatio est peccatū mortale. et per oppositū heresis. Tercio fides extenditur ad hystorias in biblia contentas et per oppositum heresis. Qui enim assereret aliquam hystoriam biblie esse falsam et hoc pertinaciter heretic' censetur. Primo credibilia prius creduntur et postea intelliguntur. Secunda simul creduntur et intelliguntur. Tercia credūtur et nun q̄ intelliguntur. ¶ Sed q2 in precedentibus consideratiōibus aliquando locuti sumus de hereticis cōiter. aliquādo vero p prie. Ideo pro reali inuestigatione hereticorum introduco hic octo conclusiones quas ponit franciscus de maronis vbi supra.

Prima cōclusio ēst q̄ non omnes excōicati sunt heretici. q2 excōicatio est pena peccati non peccatum. heresis autē ēst peccatum. Item etiā ecclesia faceret hereticos quotiēs excōicaret eos. Item si excōicatio esset heresis frustra heretici excōicarentur quia vnū simile non punitur per simile quia cum iaz essent heretici frustra hereticarentur per excōicationem. Item nullus pōt se absoluere ab excōicatione et tamen omnis hereticus pōt se ab heresi retrahere omnia ista patent per canones. Secūda cōclusio est q̄ quidā excōicati sūt circa excōicationē ipsā heretici qui. s. cū excōicātur nō credūt vinculū excōicationis aliquā efficaciam habere cuius oppositū determinat ecclesia. Itē etiā eius oppositū determinatur i sacra scriptura ad gal. i. de anathemate eius qui euangelizat pter fidem catholicā. Itē idē habetur primo et secūdo capitulis de illo incestuoso quē paulus excōicauit. Item ista censura tradita est ab apostolis ecclesie vt p3 in c. aplice. xxiij. q. iij. Tercia cōclusio q̄ nō oēs scismatici sunt heretici q2 Aug. de origine heresum distinguit inter scisma et heresim Itē in principio de vera religione distinguit scismaticos cōtra hereticos. Itē scisma originat ex inobediētia heres autē ex ignorantia. vt ait augusti. sup Job. Itē donatiste prius fuerunt scismatici q̄ heretici. vt p3 p aug. de origie heresū. Quarta cōclusio ē q̄ quidā scismatici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vt illi qui nō credūt obediēdū vni ecclesie. quia vn' articulus fidei est de sancta ecclesia catholica quem descripsit beat' mathe'. Item claues ecclesie fuerunt tradite Petro aplo Math. xvi. Item claues ecclesie fuerunt ei tradite Joh. xxi. Item Aug. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediendum ecclesie et ibidem patet q̄ putans non obediendum esse ecclesie militat cōtra articulū fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum et talis est hereticus. sz si obediendū credat sed nō velit talis videtur eē scismaticus. Quinta cōclusio q̄ non oēs symoniaci sunt heretici. quia papa Alexander distinguit inter symoniacos et hereticos vt habetur in. iiij. sniarum. di. xxv. Item aliquis pōt eē symoniacus non errando in fide vt credens se malefacere dū spūalia emit Item. i. q. i. c. reperiuntur datur alia pena symoniacis. quia anathematis opprobrio cōdemnātur atq3 a pticipatione corporis et sanguinis xp̄i alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur et in monasterio perhenni penitentia traditur et illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate cōdēnētur vide ibi. Item in quinto libro distinguitur titulus hereticorū a titulo symoniacorum. Sexta conclusio est q̄ quidaz symoniaci sunt heretici. q2 Aug. de origie heresum symoniam ponit heresim primā. Itē extra de symonia ca. quotiens appellat symoniam heresim. Item. i. q. i. c. presbyter: vbi dicitur symoniam esse heresim null' fidelium ignorat. Item. iiij. sententiarū. di. xxv. dicitur q̄ non est dubitanduz de symoniacis q̄ heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas qui symoniaci sunt heretici et qui non. Respondetur q̄ illi qui emētes spiritualia non putant se errare aut male facere. seu q̄

vendentes ea sunt heretici quia cōtra aucto ritatem xpi gratis accepistis gratis date. et contra auctoritatem Petri in actib3 et cōtra determinatōnem ecclesie militantis vt patet ex causis pallegatis. Item illi qui cōfitetur male facere si nolunt omittere propter super biam aut auaritiam non sunt heretici quia habent errorem i ope non in fide. Septima conclusio q non oēs sortilegi sunt heretici quia pena hereticoꝝ nō imponit sortilegis qui diuinatōnem faciunt in tabul' vel codi cibus vt habetur extra d sortilegis ca. in ta bulis Ite3 non est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtū ecclesie ibidem ca. ex tuaꝝ Item de sorte que fuit missa in electōne epi q non damnatur vt he retica ibidem in ca. ecclesia. Itē titulus sorti legioꝝ in hoc sepatur a titulo hereticorum Octaua cōclusio est q aliqui sortilegi sunt heretici et inducūt hic quatuor casus. Pri mus eorū q dicūt sortilegia nō esse illicita cū habeāt qnq3 speciē pietatis vt si propter spem recipiende sanitatis fiant. Qd autem istud sit hereticū pbatur quia oppositum ē ab ecclia determinatū extra de hereticis ca: i. Item ibidem dicitur esse peccatu3 grauis simū. l3 aūt non sit heresis fornicari tamen hereticū ē dicere fornicatōem licere. Secūd' casus ē in cerimonijs ecclie qn quis abutit eis ad sortilegia faciēda vt aq bndicta l' cera vel icēso bndicto etc. credēs hre efficacia3 a liquā respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclia ē hereticus cōtra articu lum math. tal' aūt male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs puenire Tercius casus ē circa articulos fidei vt cū quis abutit vbis fidei vt Verbū caro factū est et silib3 designātib' vt sacrilegia causent credens ad malum istō vbum efficaciā hre quia tal' male sentit de fide. et ois talis ē he ticus reputandus contra articulū Iohānis in pposito. Quartus casus ē in sacris noui testamēti quibus abutūtur vt bruta cōican tes aut baptismū inaiatis cōferētes. tales eni sunt heretici in duplici casu. Primo si cō ferre se credūt baptismi sacramētū rei inani mate. Secūdo si putāt sacramētū baptismi habere efficaciā respectu alicuius effect' ma li q3 vterq3 ipsorū male sentiūt de sacramē tis ecclesie. et tales sunt heretici vt patuit su pra. Item qui dogmatizat q sacramētū ba ptismi pōt conferri et irrationabilibus etiā est hereticus reputādus et per cōsequēs qui credit talē errorē. Itē qui diceret q sacramē tū baptismi pōt habere efficaciā respectu a licuius mali esset hereticus cū male de ipso sentiret sacramēto et errorē teneret. et per con sequens q credit hūc errorē non ē catholicus Sed oritur difficultas si talis ab heresi pōt aliquo modo excusari. Dicitur autē q sic. q3 aliquis pōt illo vti non intelligendo con ferre sacramētū nec putādo habere efficaciā malam sed solū intendens seruire dyabolo vt habeat suū intentū talis nō errat nisi i o pere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficul tas si sortilegiū ē sacrilegiū dicitur autem q sic et maxime q3 maxime sacramēta ledūtur cū quis eis abutitur ad obsequium demo num. Tercia difficultas est quare talia sorti legia dicūtur habere maximā efficatia3. Rn̄ detur q cā est q3 demones quorum ministe rio talia fiunt maxime delectantur aut ap petūt illa in quib' sūme deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt heretici magis q̄ symoniaci. Dicitur q sic. q3 maior est error sacramēta ecclesie cōtēpti biliter imo abhominabiliter pertractare q̄ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiāt de cō sideratione quarta in qua ostensu3 est quot sūt modi hereticorū ad quos. s. omnes alij reducūtur vt cōiter. et ad que se extendit he resis quecūq3. et quid sentiedū est quo ad rē et proprie loquendo de hereticis

¶ Quod vtile ē esse hereses in ecclesia dei li cet in se hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si ē alicuius vtilitatis hereses eē in ec clesia dei. Dico q sic qd ostendit auctoritate apostoli. i. Coꝝ. xi. vbi dicitur. oportet et hereses eē vt qui probati sunt ma nifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa: oportet. i. vtile ē et hereses eē sicut errant in his qui dubitabant de resurrectione. scisure autē erant pro donis spūalibus Videns eni dyabolus templa demonū deseri et nomē liberatoris et mediatoris curare genus hu manū mouit hereticos qui sub noie xpiano resisterēt doctrine xpiane. Qui ei in ecclesia xpi morbidū quid prauūq3 sapiūt si corre cti vt sanū rectūq3 sapiant resistūt cōtumaciter

su .. pestifera dogmata emẽdare nolunt sed defensare psistũt; heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo psunt veri catholicis dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentib⁹ deum omnia cooperantur in bonũ. Roma viij. omnes inimici ecclesie vel cecati errore vel malicia deprauati psunt. qr si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius pacientiã. si vero male sentiẽdo aduersantur exercent eius sapiam. ab aduersario enim mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidẽ catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt aduersus eos defendi possit et considerantur diligentius et intelligũtur clarius et predicãtur instantius. Hereticorũ enim genus callidũ est nõ spũ sapientie sed impatientie. Dum pacem catholicaꝫ perturbant in vsum cedit pficientium fm illud. filius eruditus sapiens erit. iprudente autẽ ministro vtet. Utatur ergo et hereticis non vt eorum approbem⁹ errores sed vt catholicam doctrinã aduersus eorũ insidias asserẽtes vigilantiores et cautiores simus. psũt ergo nobis heretici non verũ docẽdo quod nesciũt. sed ad verũ querendũ et aperiendũ catholicos excitando. Ideoqꝫ diuina prouidentia multos hereticos permittit et cum isultant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic excitamus pigritiã et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. oportet hereses esse non vult apostolus nec optat vt hereses sint sed qr sic futurum est dicit et quia hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantum reprobi qui dicũt ego sũ pauli. sed etiam qui probati sunt in vobis. id ẽ inter vos sicut illi qui dicunt ego sũ xpi. manifesti fiant hominibus. hi enim deo pbati sunt qui bene põt docere sed manifesti eẽ hoib⁹ non põt nisi cũ docet. docere autẽ nolunt nisi qui doceri querunt. Sed multi ad querendũ pigri sunt nisi per molestias et isultationes hereticorum quasi de graui sõno excitentur. hec ibi. Ex quib⁹ patet manifeste vtile eẽ hereses non i se. quia male sũt sed qr earum causa excitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice et sacre scripture qui primo inaduertentur q̃si somno graui dormiebant.

Quod. xiiij. sunt hereses repullulantes istis temporibus.

SEcta cõsideratio huius secundi libri. et primũ hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrũ fidẽ fortaliciũ p vias subterraneas subuertãt. qr in occultis seruient nõ attẽdentes qᵉ est turris fortitudinis a facie inimici. Et qꝫ qr supra firmã petrã fundatum ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. qr dato vno incõuenienti plura cõtingunt illas tamen solumque ad mei noticiam venerũt gladio sĩ dei trucidare lumine altissimi precedẽte conabor. Sunt autẽ predicte hereses in numero. xiiij. Prima ẽ qꝫ nullus põt saluari sine circumcisione carnali. Secũda est qꝫ xpi euãgelium est falsum. Tercia qꝫ cõfessio sacramentalis nõ valet ad remissionẽ peccatorũ sed sola contritio sufficit. Quarta ẽ qꝫ confessio nõ est fienda hoi sed soli deo. Quinta ẽ qꝫ dato qꝫ confessio hoi sit facienda solum est fienda pprio sacerdoti. Sexta est qꝫ non tenetur aliquis cõfiteri sacerdoti si laico sit presto. Septima est qꝫ non est obediendũ nisi soli deo. Octaua qꝫ dato qꝫ obediendũ sit hoi. nõ tamẽ existenti in peccato et qꝫ solũ boni sacerdotes habẽt ptãtem ligãdi atqꝫ soluẽdi. Nona est non officiũ et ordo sed meritũ bone vite hꝫ ptãtem soluẽdi et ligãdi consecrãdi et benedicẽdi. Decima qꝫ non est vera relaxatio vel indulgentia episcopi ĩ consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. qꝫ suffragia vel orationes p mortuis ab existentibus in mortali factis nõ pficiũt. Duodecima qꝫ nõ est purgatoriuꝫ. Tredecima qꝫ non est alia vita nisi ista. Decimaquarta et vltima qꝫ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinãtur.

Quod xpiani qui vtuntur circũcisione carnali post euãgelij publicationẽ sunt heretici reputãdi et vt tales puniendi.

PRima heresis in his solũ oritur q̃ de iudaismo venerũt fortassis at-

tendentes ad illud. Gen. xvij. Masculus cuius
preputij caro circumcisa non fuerit delebitur anima
illa de populo suo. quia pactum meum irritum fecit
et etiam quia christus circumcisus fuit. Pro exclu
sione huius scelerate heresis pono duas con
clusiones et post primam respondebo ad ob
iecta. Prima est quod erroneum est christiano vti cir
cumcisione carnali. Secunda est quod necessarium
est christiano vti circumcisione spirituali. Primam sic de
duco. Qui vere christianus est factus est noua crea
tura per baptismum patet. ad gallath. vltimo.
Si ergo redeat ad circumcisionem carnalem effici
tur vetus creatura cum accipiat sacramentum inue
teratum quod iam cessauit sicut ostensum est su
pra libro primo. consideratione. iij. art. vi. in
primo puncto de cessatione legis moysi. Sed
accipere sacramentum quod iam cessauit est erro
neum ergo vti circumcisione carnali in viro christi
ano est erroneum. Item qui vtitur sacramento
quod nihil valet errat. sed christianus qui vtitur circum
cisione carnali vtitur sacramento quod nihil va
let ergo valde errat. maior est nota. minor est
apostoli vbi supra dicentis. in christo iesu ne
que circumcisio aliquid valet neque preputium quasi
dicat equalis sunt deo circumcisio et preputium
nec vnum nec alterum valet ad salutem. Sed no
ua creatura. i. regeneratio et noua vita. No
uam enim creaturam dicit nouam vitam per fidem christi vt
dicit gl. Et iterum ad Gal. v. In christo iesu neque
circumcisio aliquid valet neque preputium sed fi
des que per dilectionem operatur super quo dicit
gl. Fides non vtique ociosa quia fides sine operi
bus non saluat. Jaco. ij. Sed que operatur per
charitatem dicitur et proprium opus fidei ipsa dile
ctio est. sine dilectione fides inanis est. fides cum
dilectione christiani est. Alia. i. fides sine dilecti
one demonis est. Nam et demones credunt et con
tremiscunt. qui autem non credunt tardiores sunt
et peiores quam demones. Sed multum interest
vtrum quis credat ipsum esse christum an credat in christum
Nam ipsum esse christum demones crediderunt. nec tamen
in christum crediderunt. Ille enim credit in christum qui
sperat in christum et diligit christum. hec ibi. Multum
ergo errat quicunque christianus qui vtitur circumcisione car
nali cum in christo nihil sibi valeat et cum ostendat
se fidem ociosam habere. Item tertio arguitur sic.
quicunque de libero se facit seruum multum errat. sed
christianus qui vtitur circumcisione carnali de li
bero se facit seruum ergo multum errat. maior
patet quia efficitur crudelis sibiipsi. minor est apo
stoli ad Galath. v. vbi vtrumque ostendit dicens.
Itaque fratres mei non sumus filij ancille sed libere qua
libertate christus nos liberauit. Super quo dicit
gl. non sumus filij ancille quia non sumus serui pecca
ti vel legis sed libere. s. hierusalem celestis que est
populus nouus regni celorum et non alio modo
sumus filij libere sed per eam libertatem qua liber
tate. i. per quam libertatem christus nos liberauit. quia im
munis a peccato ex dilectione obediens fue
rit. libertas ergo qua liberati sumus a christo est
peccatorum remissio et fidei per operantis dile
ctionem iustificatio. hec ibi. Secundum ostendit. ex
eodem dicens. State ergo et nolite iterum serui
tutis iugo contineri. Ecce ego paulus dico vo
bis quoniam si circumcidimini christus nihil vobis pro
derit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur
ne se iugo legis velint subijcere et terret peri
culi comminatione. et quia per christum liberi estis
ergo state et firmo fide fixo pede permanete in
libertate et nolite contineri iugo seruitutis.
. i. legis que in seruitutem generat. Et addit i
terum non quia galathe prius legem custodierunt
sed dum circumcisionis et legalium obseruationum
iugo se subijciebant quasi ad eosdem reuerte
bantur cultus quibus in ydolatria ante seruiebant. quia non
est leuior hec legis seruitus quam ydolatrie. No
ta terribile verbum gloriosi Hieronymi. Loqui
tur Hieronymus autem ista legalia post christi pas
sionem siue in eis spes ponatur siue non obser
uantibus dicit noxia esse nisi dispensatorie custo
diantur et secundum hoc loquens hic ita exponit. si circum
cidamini nihil vobis christus proderit quia circumci
sio iam non solum prodest sed obest. Ante quam
noua inciperet predicatio oportuit circumcidi.
nunc autem lege christi succedente nihil proderit
fideli addita circumcisio sed oberit. maius
enim malum est ex libero seruum fieri quam na
sci. hec in glosa. Ex hoc habetur manifeste
quod magis peccat christianus circumcidens seipsum
vel filium suum quam iudeus eodem genere peccati
et ceteris paribus circumstantijs. Patet etiam
ex probatis quod christianus vtens circumcisio
ne nimis errat cum se faciat veterem creaturam
nouam deserendo vt patuit argumento pri
mo. Et quia circumcisio nihil ei valet vt patet
argumento primo et secundo. et de libero se
facit seruum vt patet argumento. iij. Item
quarto arguitur sic. Quicunque de amico dei
se constituit inimicum eius et ei odiosum val
de errat Sed christianus vtens circumcisi
one est talis. ergo valde errat. maior est no
ta. minor probatur per locum a minori.

q2 si iudeus vtens circũcisione ẽ blasphem⁹ et in cõtinua ira et odio dei vt declaratũ fuit superius libro primo cõsideratiõe tercia ar. vi. in secũdo pũcto. ergo multo fortius erũt blasphemi et in continua ira et odio dei. q̃cũq3 xpiani vtentes circũcisione et tanto gra iu⁹ peccãt ꝙ iudei quãto ipsi cõfitentur ihesum xpm ee filiũ dei et virginis marie verũ messiã venisse in mũdũ et cõplesse p mortẽ suam quod fuit per deũ pmissũ. Et quo elicit correlariũ dñs cesariẽs in tractatu cõtra sarracenos dicens. Quicũq3 manifeste intelligere põt ꝙ grauissimũ peccatũ cõmittunt et in ꝙ pfũdissimã heresim incurrũt neophiti de iudeis facti christiani: Si postq̃ recepe rũt baptismũ cõfitẽtes fidem xpi ꝙ fuit natus de virgine ꝙ mortuus fuit et resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandum sabbatum et volendo sic prius seruare legem moysi non comeder̃ ea que in illa prohibentur et si circũcidunt filios suos post ꝙ baptizati sunt in hoc non debẽt habere aliquã patientiã xpiani ꝙ n̄ corrigãt quando talis actus venerit ad noticiam suam cum sit ex toto et totaliter actus fidei xpiane cõtrarius: q2 ex quo mysteriũ circumcisionis et spes aduentus messie et illd quod quis expectat non habet ipso facto intelligitur ꝙ tales circumcidentes faciunt pfessionem ihũm xpm non esse natum ex virgine nec crucifixũ nec mortuũ nec resuscitatũ nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste iste doctor ostendit in predictis omnes xpianos vtentes circumcisione esse hereticos:

Sed nũquid sunt aliqui tales isto tẽpore certe non sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xpianorum circumcisos proprijs oculis testimonium perhibuerunt et phibent et scimus q2 verũ est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimũ crimẽ et peruersam heresim vnus christian⁹ habẽs duos filios circumcisos quorum vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circumcisione quod dictum quãte irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile ꝙ circumcisio fieret in ventre matris in abraham primo circũciso ostẽdisset miraculose deus et frustra fuiss3 culter lapideus ad circumcidendu3 in lege. Et iterum quia non diceretur circumcisio ex quo p nihil preputium scissum est circumcisa. sed diceretur illud tale si sic accideret monstrum in natura propter defectum materie. sicut ille qui nascitur cum aliquo defectuoso membro. Item quia cum natura intendit generationem nunq̃ deficit in membris generationis in aliquo preputium autem est de complemento membri generationis et propter hoc mouet dubium franciscus de maronis in materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circumcisione. et dicit ꝙ non quia preputium videtur pertinere ad integritatem hominis ideo cum eo erit futura resurrectio cum sic fuerint creati primi parentes. Sed tunc est dubium si christus cum preputio resurrexit dicitur ꝙ sic. q2 dicit apostolus ꝙ in virum perfectum. hec ille. Patet ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. ꝙ nati sunt ei filij circumcisi. Mulier etiam quedam in ciuitate zamorẽn. habens duos filios paruulos circumcisos timens ꝙ hoc veniat ad noticiam cuiusdam ibidem verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum christianorum die quadam cum transitu3 faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eum mulier illa et hylari vultu ipsum recipiens inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filijs meis. Cum enim edificaretur hec domus noua et esset hic multum de calce iste paruulus ludens de calce intra preputium posuit propter quod calefacta virgula fuit necesse fuit ꝙ vocaremus cirurgicum qui abscidit preputium eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponens paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico etiam abscisu3 est preputium et sic videntur circumcisi Et tamen non fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia illa et dissimulauit cognoscens fictionem satis coloratam. S3 quid amplius dolendum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. ꝙ adulti eorum qui iam longo tempore citra nomine christiano gaudebant alij circumcisi sunt. Cum enim predicarem anno domini. Millesimo. cccc. lix. in villa metine de campis et relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis ꝙ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant ihũ christi euangeli

um esse falsum vt dicetur infra zelo fidei suc
census predicaui ibi plures sermones de ex
cellentia nostre fidei damnando errores p̄/
dictos vt dominus mihi dedit. ¶ Certifi/
catus sum deinde quasi sex mensibus ela/
psis per illū qui bene nouerat eorū secreta
nihil occultum q̄d non sciatur ꝙ eo tēpore
quo ibi predicabatur fuerūt in quadam do
mo dicte ville secretissime occulti fere .xxx.
eorum nouiter circūcisi ꝓ vulneribꝰ circum/
cisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt
ad iudaismū sicut de eadē villa et credo ꝙ
vnꝰ magistrorum q̄ dicebatur magister Frā/
ciscus medicꝰ venditis secrete que posside/
bat in iherusalē ꝓfectus factꝰ est iudeꝰ. sicut
mihi rex retulit p̄nte quodā iudeo medico
qui idē asseruit fore verum. De pluribus a/
lijs dicitur ꝙ preparāt se secrete vt similiter
faciant illusi dyabolico consilio deo ꝑmittē
te. qui ꝓpter eorū peccata dat eos i reprobū
sensum. Isti tales xp̄iani vtentes circūcisio
ne inimici dei et magis heretici sunt illi de
quibus paulus ad Tytū in primo ca. enu/
merat .xv. cōditiones pessimas. s. ꝙ sunt i/
obediētes. vaniloqui seductores vniuersas
domos subuertētes. docētes que non opor
tet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani i fi
de. intendētes iudaicis fabulis. auertentes
se a veritate. cōfitētes se nosse deū factis ne
gantes. abbominabiles incredibiles. ad oē
opus bonū reprobi cuius verba ad litterā
sunt hec. Sūt enim multi inobedientes va/
niloqui et seductores maxime qui de circum
cisione sunt quos oportet redargui qui vni
uersas domos docentes que non oportꝫ lu
cri gratia. Dixit quidā ex illis ꝓprijs eorū
propheta Cretenses semper mendaces. ma
le bestie vētris pigri testimoniū hoc verum
est. quā ob causam increpa illos dure vt sa/
ni sint in fide non intendentes iudaicis fa/
bulis et mandatis hominum auersantium
se a veritate omnia em̄ munda mūdis. Co
inquinatis autem et infidelibus nihil mū/
dum sed inquinate sunt eorum et mens et ꝯ
scientia. Confitentur enim se nosse deum.
factis autem negant cum sint abbominabi
les et incredibiles et ab omne opus reprobi
super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobe/
dientes in se. vaniloqui ad alios et seducto
res circumuentionibus et cuiuscūqꝫ gene/
ris fraudibus maxime qui de circumcisiōe

sunt. i. de iudeis qui sub nomine xp̄i iudai/
zare docebant. Renati enim in xp̄o non pu
ri erant xp̄iani q2 partim legem partim chri
stum venerari volebant. de quibus subdit
quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt
qui subuertunt vniuersas domos id est to/
tam familiam docentes que non oportet et
hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei
pro terrenis acquirendis. dixit quasi tales
vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos
nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In
cuius libris hoc inuenitur nomen eius nō
commemorauit apostolus. quia inter pro/
phetas dei non inuenitur. ꝓpheta q2 verū
dixit. et si propheta esset illorum non dei et
proprius illorū quia eorum naturam bene
aperuit quod vtiqꝫ ad hoc dictū est ne dei ꝓ
pheta videret sed illorum. Cretenses semꝑ
sunt mendaces expertus sum et longo tempo
re hanc mendacij ꝓprietatem non dico io/
cosam sed perniciosam in viris religiosis e/
iusdem gentis quos sanctos primitus re/
putabam. nunc vero angelos sathane in lu/
cis angelos trāsformatos potius reputaui.
Cum secundum veram conscientiam nihil
in eis nisi simulatam equitatem senserim q̄
duplex est iniquitas. male bestie. s. sangui/
nem sitientis et ventris pigri. id est gulosiꝰ.
et ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gē
tilis erat. eius verba commendat apostolꝰ
dicens. ¶ Testimonium hoc verum est q̄a
varias atqꝫ superfluas gentilium superstitio
num et poeticarum sententijs abrasis atqꝫ
decisis. quod purum repertum fuerit ad mi
nisterium domus dei assumendum est.
Quam ob causam quasi doceret quod non
oportet quam ob cām increpa illos non vt
soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i.
vt recte credant quasi dicat non recte credunt
Ego enim vidi quandam pesquisiam que
casu venit ad manus meas. ¶ Et que facta
fuit contra hanc gentem in ciuitate toleti. et
inter multa que sibi legi. vnde notatur ꝙ alij
qui eorum non sint sani in fide sicut ea que
sequuntur. ¶ Primo ꝙ filios suos circum/
ciunt. ¶ Secundo ꝙ sacramentum alta/
ris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt
sacerdotes trahant gentes ad deuotionem.
¶ Tercio ꝙ mittunt etiam oleum et habēt
lampades in synagogis iudeorum.
¶ Quarto ꝙ obseruant sabbatum sicut

iudei et operantur occulte die dominica.
Quinto ꝙ faciunt iuramenta. sicut iu-
dei in contractibus suis dicentes ꝙ per
nomen creatoris viui veri qui fecit ma-
re et arenas et celū et stellas et dederit tabu-
las legis moysi ꝙ ipse daret et solueret etc̄.
Sexta ꝙ fides catholica erat quedā truffa et
ꝙ nihil aliud erat ī hac vita nisi nasci et mo-
ri et ꝙ totū aliud vanitas erat. Septimo ꝙ
cū in periculis se videbāt nūꝙ̄ nominabant
xp̄m nec beataꝫ virginē sed dicebāt adiuua-
te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat
nominanda quia fuerat quedā peccatrix ꝙ̄
stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis
sancto occidebant agnū et comedebant.
Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attendūt
cum eleuatur corpus xp̄i nec signant se nisi
cū dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingunt p-
uulos in periculo cum nascuntur et dicūt ꝙ
ꝓpter periculum baptizāt eos et non est sic
sicut de duabus filiabus alfandari cursoris
domorū inuenitur ibidē ꝙ cū essent. xviij. an
norum fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ fa-
ciunt circa defunctos oēs cerimonias iude
orum. Tredecimo ꝙ cōtrahūt matrimonia
ī gradu ꝓhibito sine dispēsatione ecclesie.
Decimoquarto ꝙ mittūt puulos ad syna-
gogas vt doceantur in eisdē. Decimoquinto
ꝙ derident de sacramēto baptismi et de ceri-
monijs que fiunt a sacerdote. Decimosex-
to ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ia
nis in lege xp̄i dicēdo ꝙ dicti xp̄iani sūt sui
inimici et legis. Et ideo non peccant dando
ad vsuram eis imo ꝙ cū hoc faciant lucran
tur indulgentias Decimoseptimo ꝙ nō cu-
rāt de excōicationib⁹ nec de absolutione ac-
cipienda. nec credūt nec intelligūt si sunt ex-
cōicati ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que
tenēntur cum propter illa soluenda excōicā-
tur. et si soluūt hoc faciunt vt nō capiantur
vel vt non euitentur. sed nō timore dei: nec vt
euitent periculū animarū suarū. et cū hac in
credulitate nō curāt de absolutione dicētes
ꝙ soluto debito amotū ē peccatū. et ꝙ non
idigent absolutione. et sic dimittunt se stare
excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo
ꝙ raro audiūt missam et diuina officia raro
etiā cōfitentur. et si veniūt ad cōfessionē. hoc fa-
ciunt ꝓpter verecūdiā. et vt nō expellātur ab
ecclesijs. et nūꝙ̄ cōfitentur aliquod pecca-
tum sed opera virtutis et sāctitatis. Iꝫ sciātur
publici peccatores. xix. ꝙ sacramētū cōfes-
sionis ordinauerūt. xij. ebrij qui fuerūt cau
sa ꝙ occiderētur p mūdū plures ꝙ̄. xx. mil-
le persone. Uicesimo ꝙ sunt ydolatre. quia
uenitur in eadē pesquisia p illū testē q̇ vidit
iuramēto p̄stito ꝙ Alfonsius gūdisalui de
faro p̄dicte ciuitatis ciues et p̄dicte genti cū
Mencia alfonci vxore sua habebāt in eadē
domo vnū retabulū de petra tabulis coop
tū cū ianuis suis: in quo erant. iiij. ymagi-
nes lignee firmiter coniūcte lapidi illi figura
vnius illarū erat hominis lōgi magne quā
titatis habentis coronam aureā. et a zona ī
fra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres
vero alie ymagines habebant figuram do-
micellarū erant tn̄ nigre sicut carbōes habē
tes capillos ꝓtensos sꝫ nigros. Et dixit te-
stis ille iuratus qui vidit ꝙ p̄dicti tenebant
dictum retabulum in quodam loco occul-
to. s. i tecto camere quadrate in qua dormie
bant. et claudebatur tabulis tamē clauis.
Cum vero erat pulsata cāpana pro aue ma
ria p̄cipiebāt predicto testi cum eis cōmo-
rantivt ascenderet ad predictum locum cum
quadam scala qui ammouebat clauos et ta
bulas illas. et extrahebat p̄dictum retabu-
lum et ligato fune vsqꝫ ad eorum man⁹ su-
spendebat Qui recipientes illud faciebant
ꝙ predictus testis adoraret ymagines illas
et deoscularetur ora ipsorum dicēdo ꝙ erāt
sancti et statim extinguebant cādelas et cu
cibula que incensa tenebant et orabant ma
gno spacio ante ydola illa in arabico vsqꝫ
ad gallicantum. In qua hora vocabant ite-
rum predictum testem et faciebant ꝙ veruz
clauaret retabulum illud ad predictum lo-
cum claudendo sicut prius diligenter. Dixit
etiam ꝙ qualibet die hora meridiana illud
faciebant et ꝙ hunc laborem habuit ꝙ̄diu
vixit cum eis. Dixit etiam de illis ꝙ come
debant carnes per totam quadragesimam
sextisqꝫ ferijs ac in diebus sabbatorum.
Uicesimoprimo ꝙ sunt peiores heretici ꝙ̄
armeni et quicumqꝫ alij qui contra legeꝫ chri
sti errauerunt. sicut patet in predicta pesqui
sia de errore didacigomes baccalarij filij d'
mosen iohn̄. eiusdem gentis sicut affirma-
uit iuramento interposito. Aluarus fer-
nandi medicus predicte ciuitatis conuici-
n⁹ p̄sentatus i testē i forma iuris. dicit ei ꝙ
loquēdo de lege xp̄i et lege iudeoꝝ cū eo ꝙ

dixit ei p̄dict⁹ baccalari⁹. ābulate qꝛ nihil sci
tis. qꝛ si sciretꝭ scripturas q̄s nos hēm⁹ vos
miraremī. Qui i dixit sibi. Que scripture sūt
ille qꝛ ego sepe pertransiui testamētū vet⁹ et
nouū et cū hoc ēt signaui plura loca p̄dicte
scripture. Respondit p̄dict⁹ didacus gomes
baccalarius tota ipsa scriptura est ꝑ populo
ꝫ nostri litterati alias scripturas habēt ma/
ioris certitudinis et maioris auctoritatis.
Cūqꝫ p̄dictus testis cogitaret ꝙ illa essent
aliqua magna mysteria sanctissime trinita/
tis vel incarnationis vel verbi diuini seu na
tiuitatis xp̄i mortis vel resurrectionis vel sā
ctissimi sacramēti altaris: dixit sibi ꝙ osten
deret eidē. Et ipse respondit ꝙ totū erat scri
ptum in hebraico. Et iterū dixit ei. Quid est
illud quod est ibi scriptū vltra illud qđ tene
tur in biblia. Respōdit ei ꝙ hec erāt secreta
rerū p̄teritarū. s. quis fuit Abrahā. et adhuc
xp̄s et quis Machometus. et quos spūs ha
buerūt q̄libet eorū et ꝙ mirabantur de gen
tibus qui credūt tot insipiētias sicut dicunt
qꝛ abrahā querebat spiritū. qui responderet
suis petitionib⁹ et nō inueniebat. Quadam
vero die abrahā existente nudo in quodā circu
lo cōuocādo spiritū qui ei rn̄deret nihil vidit
de quo possit sanguinē extrahere nisi de vir
ga virili sua. et circūcidit se. et cū cecidit san
guis statim rn̄dit sibi spūs saturni et ꝙ totū
aliud erat derisio quedā. Et dixit ei spirit⁹
ꝙ in annis saturni sunt octoginta pūcta. et
ꝙ q̄cquid diceret sic erit et ꝙ illa pūcta reue
lauit spūs abrahe et Abrahā filijs suis. et
sic p illa ꝓphetabāt ꝓphete. Dixit etiā ei ꝙ
ih̄us xp̄s habuerat spiritum mercurij et ꝙ
addiscebāt cū vno magno rabino ipse Ihe
sus et iudas scarioth. ac alij iudei. et ꝙ ih̄us
fuit filocaptus de quadā iuuencula iudea.
qđ cū cognouit ille rabin⁹ posuit excōicatio
nem super ihesum xp̄m per. x. dies. et in oc/
tauo die dilatauit excōicationē p. xx. et dein
de dilatauit per. xxx. dies. Et cum hoc vidit
ih̄us xp̄s recessit et sepauit se ab illo rabino
et ꝙ incepit p̄dicare ꝯtra magistrū suū. et ꝙ
sic ābulādo appropinquauit vnus predic/
torum octoginta punctorum saturni et dixit
ꝙ posuit se ih̄us xp̄s ad seruandū punctuꝫ
illum per partem suam. et rabinus ille p su/
am et iudas similiter. Et dixit ꝙ rabinus il
le et iudas dormierunt et ꝙ ih̄us xp̄s vigi/
lauit optime. et cū venit ille pūctus dixit ꝙ
dixit ih̄us xp̄s. Dn̄e deus miserere omnium
q̄ me audierit et in me credēt. et in hoc exci
tatus est rabinus. Tace mala morte moria
ris tu et tui credētes. Excitatus etiā Judas
dixit male finiam ego si de te nō dedero ma
lū finem et dicit ꝙ sic totū impletū fuit et ꝙ
iudei maledicūt illū rabinuꝫ. qꝛ excōicauit
ih̄um xp̄m dicentes: ꝙ si nō excōicauerat eū
totū mūdum conuerterat ad iudaismū. Et
ideo vtrūqꝫ maledicūt sed plus ihesuꝫ xp̄z
quia maledixit eos. Dixit etiam vlteri⁹ ꝙ
machometus habuit spm̄ martis Et tot et
tanta dicebat iste testis ꝙ habebat in scrip/
tis ꝙ plus videbantur stulta figmenta com
posita maliciose et ex inuidia et peiora q̄
dixerant Arriani et manichei. Dicebant eti
am ꝙ per malam artem ih̄us xp̄us fecerat ī
morte sua terremotū. et ꝙ ꝓpter talia ꝓphe
te fuerant occisi: quia vtebantur malis arti/
bus. et ꝙ sic etiam a simili fuerant mortui
sicut mali et falsi per iusticiaꝫ. et taliter mor
tui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat
eni ꝙ sanctū sacramētum altaris ordinatuꝫ
fuerat in forma hostie rotūde sicut sol. quia
erat sacrificiū solis. et ꝙ iupiter sol et mercu
rius ordinauerant legem xp̄ianorum sic ꝙ
iupiter accepit habitū. mercurius sermoneꝫ
sol vero sacrificium. Et cū predicta et mul/
ta alia abbominabilia audiuit predict⁹ te/
stis ab illo didacogomecij non solum con/
tra legem iudeorum sed etiam xp̄ianorum
dicit ꝙ separauit se ab eo. vidit enim ꝙ sic
expediebat ei quia peiora videbantur pre/
dicta q̄ ydolatrare. Dicebat enim si in isto
qui est graduatus in sciencia et fili⁹ docto/
ris talia inueniuntur quid erit in alijs. Di/
xit etiam predict⁹ testis ꝙ tātum cognosce
bat de predicta gente ꝙ pl⁹ crederet vni sar
raceno qui iuraret sibi in lege sua q̄ vni cō/
uerso qui iuraret sibi super sancta dei euan/
gelia. et ꝙ boni inter eos sunt pauci. et pro
maiori parte sunt augures sortientes. credi/
tores malarum rerum somniatores intro/
missi in omnibus alijs artibus. Uicesimo
secundo ꝙ sacerdos quidam eiusdem gen/
tis consecrauit die quadam quinqꝫ hostias
quarum vnam sumpsit et alias tradidit fra
tribus suis et nescitur quid factum est de il/
lis. Hec et plura alia continentur in pre/
dicta pesquisia que breuitatis causa ob/
mitto. Item me existente in ciuitate.

Segobien. ano. M. cccdix. cu iudei celebra rent festu tabernaculorum: et vnus iudeus ti meret puniri ab alio in synagoga pter aliquod peccatu comissum. recomedauit se cuidam xpiano algazelo iudeorum vt venies in synagoga presens no permitteret punitione eiusdem. Qui venies vidit synagoga plenam hoib orantibus ac illustrata lumiarium multitudine. Et cu ad ianua synagoge pmaneret exiuit vn capite coopto. q cu quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eu esse vnum de couersis pdicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre aplius inuenit plurs alios ibide cu iudeis habitu et orone coformes. que oia predictus algazelus omnibus volentibus audire publice affirmabat. Itez in villa de formesta huius regni castelle quidam barbitonsor eiusde gentis. Cuius nomen fernandus sautij publice dixit. et sepe ide affirmauit. s. q ihus xps no erat ver deus. nec credebat in eum. et q de nu q habuerat filium. sed q solum credebat i illo vno deo qui fecit celu et stellas. mare et arenas. Item puersus heretic fuit accusatus coraz domino petro paletino qui facta inquisitione iuentum est testimonijs septem testiu eade dixisse vt ego vidi in pesquisia q ad manus meas deuenit p madatum dicti epi qui cepit pdictu malu xpianu. et timore mortis potius q amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excoicatione in forma iuris per me ex comissione mihi facta per pdictu diocesanum et demu posit in carcere a quo exire fm ius no debebat. Rogaminib tn multorum liberatus a carcerib. relegat est exilio a predicto loco dece anis. hec acciderut ano dni M. cccc. lviij. i pdicta villa notarius public pesquisie fuit petrus martini calderon testes vero Roderic garsie de Alna. et Alfonsus lupitonsor. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus saucij. et agmlar et Fernadus saucij pretor. et Alfonsus fernadi Romo. et Gundisaluus pancho macellarius. Fertur et q est liber qde apud eos que composuit magister Martin toletan astrolog cotra fide catholica q liber ne cognosceretur q ab ipso factus eet verso noie suo ipm intitulauit. qr ipe ligua nostra vocat marti. et ex hoc verso noie ititulauit illu librum nitram Ex qb oib manifeste ptz q no sunt sani in fide plures eoru vt dicit paul: Increpa ergo illos durevt sani sint in fide. i. vt recte credant sicut dictum est. Sequitur textus cum gl. non intedetes iudaicis fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificat apud deu et madatis hoim. qr madata legis post manifesta veritate ia hominu et no dei madata sunt. hominuz dico auertentiu se a veritate spualis intelligentie. Quicquid enim aduersus veritate opponitur humana iuentio e. Io madata hominu et fabulas appellat que narrat. qr nescietes vim scripturaruz interiora verboru legis colore sequutur no sapore. putat eni nu q recededuz esse ab his que moyses tradidit vtputa de escaru differentia. oia eni quasi se auertut vere a veritate qr oia humanis vsib cocessa muda sunt: mudis. s. illis qui fide bona sumunt et iusti sunt. quod ipsi negant io. qr in lege quedaz Moyses phibuit. et ab immudis mudandis creuit. hoc autem no fm naturas quas deus creauit intelligi voluit sz fm significationes. Omnia ergo muda sunt mudis fm natura in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit de cucta que fecerat: et erat valde bona. Secudu significationes tn quedam immuda sunt iudeis. nec nobis omnia apta sunt vel propter salutem corporu. vel pter consuetudinem humane societatis: Cu ergo cuiq sua reddutur et naturale ordine seruat omnia muda sunt mundis. Cotaminatis autem per peccata et infidelibus. s. qui no credut in deu vel deo nihil mudu est. qr no sut digni donis dei. sed et mes. i. intellect et consciētia eoru inquinate sunt quasi no ex cibo est inquinatio eorum sed ex malo intellectu et conscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deum factis autem negant. vnde. i. Iob. ij. dicitur Qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. si negatio non tantum lingua fit sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo: ¶ Quisquis factis negat christum antichristus est. ¶ Tales enim sunt omnes mali catholici qui no verbis sed factis negant. ¶ Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam recta vt christu cofiteamur verbis vera dicedo et fcis bn viuedo. Na si pfitemi verbis et n

factis fides taliū moꝝ ꝓprie est fides dmo
niorum. Cum sint quasi se confitentes nos/
se deū. cum tamen sint abbominabiles. id
est deo odibiles et incredibiles. i. nec abiles
credere. et ad omne opus bonū reprobi. i.
a deo reprobati. vt nō habeāt gratiam ad
bene operandum. hec in gl. Patet ergo ex p̄
dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtūtur cir/
cūcisione carnali. et quomodo incidunt in
crimen heresis: et propterea sunt dure repre
hendendi et digne castigandi ab illis quo/
rum officium est errores cōtra fidem catho
licam inquirere. Et sic patet prima conclu/
sio huius primi erroris. s. ꝙ erroneum ē im
mo hereticum est xp̄iano vti circūcisiōe car/
nali. ¶ Ad argumēta super que fundari vi
debatur p̄dicta heresis. licet ex p̄cedentibus
satis pateat eorum solutio. dicitur tamē ꝙ
lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputij ca
ro circūcisa etc. Durauit vsqꝫ verus messias
xp̄us cū in seipso impleuit. et permissa fuit
vsqꝫ post euangelij publicationem. Ad se/
cūdum in quo dicitur ꝙ xp̄s fuit circūcisus
ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo ꝙ
istud argumentum peccat ex defectu imagi
nationis. Cogitant enim heretici ꝙ causa
quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et
nos taliter circūcideremur. sed non est sic.
Et licet multe assignentur a doctoribus ra/
tiones quare voluit circumcidi dominus
ihesus: in presenti tamen sufficiunt tres.
Prima est vt ipse se ostenderet filiū Abra
he: cui preceptū circumcisionis erat factum:
et promissio nascituri seminis. et sic dei pro
missionem assignaret impletā. Secūda ra/
tio vt circumcisionem sicut et alia legalia si
sapiens ab onere legis nos liberaret dādo
finem legi scripte. Tercia ratio vt fratrem iu
deorum se ostenderet ne haberent iustam oc
casionem ipsum repellendi. Sic ergo imple
uit preceptum domini Infans octo dierū
circumcidetur Gene. xvij. Et sic manet lex il
la vacua iure quo erat plena āte xp̄i circum
cisionem: ex quo facta est plenitudo promis
si. et plene fuit declaratum supra libro prio
cōsideratione tercia articulo. vi. Et qꝛ int ce
teras hereses hec feruet ꝑ p̄senti itātū vt plu
rimi et adulti circūcidāt̄ et vēditis omnibꝰ
exeūt regnū iudei efficiant̄ vt dictū est, Ideo
cū hec pestis rabida conet̄ ex toto subuertē
legem xp̄i. ¶ Ideo viriliter resistendum est:
p̄cipue a diocesanis et inq̄sitoribus heretice
prauitatis. ac et a p̄dicatoribꝰ euāgelicis.
Necnō a p̄ncipibꝰ brachij secularis. et ab oī
bꝰ militibꝰ et veris catholicis. qꝛ nō ē minus
quin hec massa sit multū corrupta in occulto
et ideo multū piculosa. qꝛ f̄m Bern̄. sup cā/
tica. plꝰ nocet falsus catholicꝰ ꝙ si vere appa
reret hereticꝰ. et nulla efficacior pestis ad no
cendū ꝙ familiaris inimicꝰ quales sunt isti
inter nos. vnde dn̄s. Ezech. xiij. c. illos qui
nō resistunt hereticis acriter reprehendit di/
cens. Non ascendistis ex aduerso: nec oppo
suistis vos murū ꝑ domo israel vt staretis ī
prelio. Ex aduerso enī ascendere et ꝑ domo
Israel se opponere murū ē ꝑ defensione ca/
tholice veritatis cuicūqꝫ heretico domū isrā
el que est ecclesia cupiēti destruere totis viri/
bus obuiare. qd̄ Urbanꝰ videtur innuere .xi.
q. iij. c. Saluator p̄dicat in euāgelio circa fi/
nē seculi pseudo xp̄i et pseudo ꝓphetas sur
gere et multos seducere. et fideles suos i mū
do multas habituras pressuras. sed tn̄ por/
tas inferi non preualituras. pinde vt ait a/
postolꝰ. i. Cor. xi. oportet esse hereses vt q̄ ꝓ
bati sunt manifesti fiāt oportet nos cū pro/
pheta ex aduerso fugere et murū opponere
ꝑ domo israel. et cū aplo: vt dicit̄ Act. xiiij:
per multas tribulationes intrare in regnū
dei qm̄ nō sunt cōdigne passiones huius tē
poris ad futuram gloriam que reuelabitur
in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelli
gi ꝙ cōtra quascūqꝫ hereses insurgentes o/
portet catholicos ex aduerso consurgere. et
se murū opponere pro defensione fidei ca/
tholice intātum etiam si papa fuit hereticus
et fidem molitus fuerit destruere orthodo/
xā oportet catholicos omnes aīose obuiare
et ideo nō īmerito prohibentur neophiti or
dinari. dist. xlviij. c. quoniā. §. i. Et assigna
tur in textu cum glosā duplex causa. Prima
ne incidant in superbiam. putantes ꝙ fides
christiana multum indiget illis ¶ Secundo
quia nondum sunt experti statum ecclesie vel
religionis. nec sciunt modos personarum.
¶ Item non ieiunauerunt. non steterunt.
nec fleuerunt. nec probati sunt. Unde tales
nec ad minores debent promoueri nec ton
surari. ar. xix. questione. iij. monasterijs.
¶ Tercia conclusio est ꝙ necessarium est
christianis vti circumcisione spirituali.
De qua loquitur Bernardus in ser/

mone circuncisionis dicens. Fratres nos cir cūcidi necesse est. nō littera sed spū et verita te circūcidi nō in vno mēbro tantum sed i to to corpore simul. licet enim magis in ea pte in qua mādata ē iudeis circūcisio regnet cō cupia: vniuersā tn̄ occupat carnē. a plāta pe dis vsq; ad verticē capitis nō est in nobis sanitas. nec est ps aliqua que tabida nō sit hoc veneno. hec ille. Ex quib⁹ patet q nos xp̄iani debemus nos circūcidere nō in vno mēbro tm̄ sꝫ i omnibus. Sicut em̄ ridiculū esset si quis in partē barbā suā raderet. sic q̄ in pte circūcisionē spūalē facit et in pte se cir cūcisum reliquit. Debem⁹ ergo nos circūci dere interius et exterius. Inten⁹ q̄tū ad co gnitiones et desideria. et exterius q̄tum ad singula membra et opera. hec est circuncisio viatorū quā necesse est q faciamus. q2 hec ē que facit xp̄ianum iustū et sanctū. Sed no tandum vlterius q pōt predicta conclusiō deduci ex quadruplici similitudine q̄ solet aliqua res circūcidi. Primo ad euitandum corruptionē. Secūdo ad pcurādū fructifi cationē. Tercio ad demōstrādū distinctiōꝫ Quarto ad attingendū congruam situatiōeꝫ Primo ergo aliqua res dꝫ circūcidi ad eui tādū corruptionē solet eni res aliqua circū cidi ne alia corrumpatur per ipsam. Vide mus eni q quando in pomo est aliqua ps putrida et corrupta nisi circūcidatur: ps sa na per aliā corrūpitur dens etiā putrid⁹ ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de mēbro putrido respec tu corporis. Sic debem⁹ nos circūcidere a peccatis ne per vnum peccatum anima cor rumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per cōsequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circūcidet dn̄s deus cor tuuꝫ et cor seminis tui: vt diligas dominum deū tuum ex toto corde tuo vt possis viuere. Et nota q dicit circuncidet domin⁹ de⁹ cor tuū Ista em̄ mēbra in quibus sunt iste turpes i firmitates corrodētes solent circuncidi ne p morbum membra aliqua corrumpātur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corro dens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrūpit doliū. et nimius calor cibū ita cum peccatum sit corruptio. et sit q̄si quidam morbus infernalis qui qn̄ incipit oportet membrum circuncidi. Est eni ignis vsq; ad consumptionem deuorans animā corrumpit et comburit. ideo dicitur cor cir cuncidi ne anima corrumpatur. Ideo dicit Deutro. x. Circūcidite pputia cordis vestri

¶ Ad hoc pertinet quod dicitur in beresith quitāna super Gen̄. xvij. vbi dicitur Et da bo pactum meum inter me et inter te. etc̄. ra bi aquiba dixit. quatuor pputia sunt. dicit enim preputium in aure. de quo scriptum ē Diere. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce pputiate sunt aures eorū et nō poterunt attendere. Ecce verbum domi ni factum est eis in obprobrium non volūt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: si cut scriptum est Exo. vi. Et ego pputiatus labijs etc̄. Dicitq; est preputium in corde. Diere. ix. Et omnis domus isrl pputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leui. xxvi Et inducam eos in terram inimicorum su orum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret p peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circū cidet dn̄s deus cor tuum et cor seminis tui Dicitur deniq; pputiū in corpore. Gen̄. xvij Et pputiatus mascul⁹ qui non circuncideri carnem preputij sui absciddetur anima illa d̄ populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur i pugione. q sicut quatuor sunt ge nera pputij. sic eodem modo sunt quatuor genera circūcisionis. quorum tria .s. auris. cordis et oris. quia spiritualia sunt pro oi bus sunt necessaria. Quartum vero genus quia corporale et vmbra reliquorum siue fi gura ex quo venit messias noster precepto rum spiritualium magister. Non solum est inutile sed etiam omnibus ipsum facienti bus dānosum et valde perniciosum: sicut d̄ claratum est in precedenti prima conclusio ne: Circūcidatur ergo preputiuꝫ auris. oris et cordis nostri ne anima corrumpatur. q2 fm Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud tra hit. Ista circuncisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod fi guratur Exo. iiij. vbi habetur q angel⁹ do mini occurrit contra filium moysi et cum oc cidere voluit vt dicit glo. Tulit ergo sepho ra acutissimam petram. et circuncidit prepu tium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dominus interficere est malus xp̄ian⁹ sephora est ecclesia. interpretatur enim pla cens deo. Sed petra acutissima circuncidit

filium suũ q̄n iũgitur pniã vnde acuta est p amarã cordis contritionem. acutior per con fessionē acutissima p satisfactionem. et certe acutũ debet esse instrumētum quo nō solũ septem dierũ sed multorũ annorũ abscindi debet anime preputium. Unde Ben. absci datur ferro acute cōpũctionis vlcus inuetera te cōsuetudinis. nisi ergo acuta pnia circũci daris. acuta sententia occideris. Et ideo scri bitur. Ge. xvij. masculus cuius preputij ca ro circūcisa nō fuerit delebitur aia illa d po pulo suo. Sicut etiã faciendũ est in re publi ca que per vnum malum hominē. latronē homicidã adulterũ crimine pessimo macu latũ etc. hmōi corrũpitur vnde tales circum cidendi sunt per iustitiam et mortem. sicut ouis morbida ne peat grex. Secũdo ostēdi tur predicta cō clusio ex secũda similitudine qua solet aliqua res circũcidi. s. ad procurã dũ fructificationem. Uidemus enim q vi nee et arbores circũciduntur vt melius fruc tificent. nisi enim superflua resecarentur nō fructificarent. sic et nos tenemur nos circũci dere. i. a peccatis purgare aliter quicquid la boram⁹ nihil prodest. nec partē in bonis ec clesie. nec celestis glorie habem⁹. frater enim mortuus nō pōt habere ptē in bonis a fra tre viuo acquisitis. nec cibus corpori mini stratus pdest mēbro putrido vel absciso. Ita certe homini existēti i peccato nō prosunt bona ecclesie q̄tũ ad meritum glorie. qr ab scisus est a corpore ecclesie per meritũ: licet n̄ per numerũ. Et ideo necesse est nos a pecca to purgari vt habeam⁹ fructũ de bonis eccle sie. et ptē in bonis celestis patrie. Et ideo pos sunt dicere peccatores de bonis. illud. Gen. xxxiiij. si circũcidam⁹ masculos nostros etc. Per masculos qui dñantur femis et gene rant intelligitur veritas q̄ ē domina in potē tijs aie et generat bona opera que debet cir cũcidi ab oi imũdicia. quod figurat. Gene. xvij. vbi habetur q abrahã fuit circũcisus cũ filijs suis et seruis suis. Abrahã qui in terpretatur pr̄ multarũ gentium est voluntas a qua habetur bona opera. filij et⁹ alie potētie serui eius et sensus corporis. que oia debēt circũcidi. volũtas ab omni malo vsu. et mē bra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de alijs. vn⁹ eni homo potens et diues n̄ daret filiam suam vni rustico habēti vile et turpe artificiũ. sed huiusmodi nobili daret.

Ita deus valēs. nobilior. ditior. et potentior: nō dabit eternã gloriã habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habēti omnia necessaria. nã hō tendens ad habēdũ filiam alicuius magni solet se decētius gerere et a vilib⁹ retrahere. Unde dicũt ãgeli illud. ge. xxxiiij. non possum⁹ facere qđ petitis. et dare sororē nostrã. i. gloriã eternam hoi incircũ ciso. hoc ē imũdo. sed in hoc valebim⁹ fede rari si esse volueritis nostri similes. i. vacare mundicie. et circũcidatur in vobis ois ma sculini sex⁹. hoc ē si purgetur voluntas ab oi peccato. Et sic patet q necessarium est xpia nis vti circũcisione spũali si volunt fructum beatitudinis acquirere. Tercio ostenditur p dicta cōclusio ex tercia similitudine qua so let aliqua res circũcidi. s. ad demonstrandũ distinctionē. Solet enĩ aliqua res circũcidi vt a re alia melius cognoscatur vl' distingua tur vt ptz in ouib⁹ q̄ vt distinguãtur ab alijs solent circũcidi in auribus vel in locis alijs ptz ēt in equis et pluribus alijs. Sic et nos debemus a peccato circũcidere vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum i aia signũ est dyaboli. et circũcisio a peccato si gnũ est dei. Ideo dicitur ad phulippēn. iij. Nos sumus circũcisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo ihũ. et non in car ne fiduciam habentes. Et nota q dicit nos sumus circũcisio. i. circũcisi. et vide q isti ar migeri qui seruiunt istis magnis dñis solēt esse in noua tunica stricte cincti. stricte calcia ti. cũ alba cucufa. cũ serto pulchro. Ita illi q̄ seruiunt deo debēt habere tunicã nouã pul chre consciētie. stricte cincti cingulo castita tis et sancte affectionis. bene calciati exem plis sanctorũ. cũ alba cucufa intentionis re cte. que facit eleuare capillos. i. cogitationes ad deũ. habētes in capite sertũ de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic cir cũcisus est de familia dei. vnde sicut miles cognoscitur. s̄m arma. sic ad signum peccati vel grē cognoscitur filij dyaboli vel dei. vn de Ierē. iiij. Circumcidimini domino. et au ferte preputia cordium vestrorum quasi di cat sitis circũcisi sicut decet famulos dei. ge. xvij. Circũcidetis carnē preputij vestri. i. a vobis omnem immũdiciam auferetis. vt sit signum federis inter me et vos. id est vt sit signum q estis de familia mea. necessariũ est ergo xpianis vti circumcisione spũali vt

distinguatur a filijs dyaboli. Quarto osten
ditur predicta cōclusio ex quarta similitudi
ne qua solet aliqua res circuīcidi. s. ad attin/
gendū congruam situationē. Uidemus eni
q̄ lapides anteq̄ in edificio collocētur dili
genter circūcidūtur vt melius in edificio va/
leant ordinari. Sic si volum⁹ in edificio pa
radisi situari. oportet nos circūcidi ab omni
peccato et poliri virtutibus et bonis operi/
bus. vnde sicut lapides medi⁹ sculpti et poli
ti et decorati solēt poni in locis nobiliorib⁹
ita magis bōi et magis purgati et ornati po
nentur in loco superiori et nobiliori. nā3 ꝫm
excellētiam meritorū recipient sic distributi
ones premiorū. et ideo dicit btūs Gregori⁹
Urbs beata iherusalē dicta pacis visio que
cōstruitur in celis viuis ex lapidibus. et āge
lis coronata vt spōsata comite. platee et mu
ri eius ex auro purissimo. Porte nitent mar
garitis abditis patētio⁹ et virtute meritorū
illuc introducitur omnis qui ob xp̄i nomen
hic in mūdo p̄mitur. Tōsionib⁹ pl:uris ex/
politi lapides suis coaptanꝰ locis per ma/
nū artificis disponūtur ꝑmāsuri sacris edifi
cijs. Igitur dicitur Exo. xij. Si quis peregri
norū in vestrā voluerit transire coloniā. id ē
agriculturam vel cultū religionis. a colo co/
lis et facere phase circūcidetur prius p3 quo
modo necessarium ē xp̄ianis vti circūcisiōe
spirituali peccatorum si volūt tanq̄ viui la
pides collocari in gloria beatorum.

De heresi eorum qui dicunt euangelium
esse falsum.

SEcūda heresis est eorū qui dicunt
euangeliū eē falsū. quorū motiuū
est. q2 quotienscūq3 in aliq̄ doctrīa
inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina
iudicatur falsa. q2 ꝫm apostolū ad galath.
v. modicū fermētū totā massam corrūpit.
Sed sic est de euāgelio xp̄i vt dicūt ergo etc̄.
Istud ꝓbāt q2 in euāgelio Mat. in. c. ij. iue/
nitur allegatū. vt impleretur qd̄ dictū est per pro
phetam. Ex egypto vocaui filium meū di/
cūt isti q̄ in nullo iuenitur ꝓphetarum. Itē
dicūt de illo quod scribitur infra eodē ca. vt
adimpleretur quod dictu3 est ꝑ ꝓphetas. quo
niam naza3reus vocabitur q2 hoc etiam in nl/
lo prophetarum inuenitur vt ipsi dicūt. Cō
cludunt ergo . eorum euangelium esse falsum

Hunc errorem deprehendi cū predicarem in
cōuentu metine de cāpis. q2 in predicta vil/
la multi de eodē genere erant eodē vulnere
vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiā de
eodē genere fuit intimatū. Contra quos p̄
dicaui eos esse non solū pessimos hereticos
totū euangelium dānātes. sed etiam insipi
entes et ignorantes scripturas ꝓphetarum
non legentes in quibus expresse continetur
quod euāgeliste affirmant. Primū inuenitꝰ
expresse in primo. xij. ꝓphetarū minorū. s. i
Osee in. c. xi. in principio vbi dicitur. Puer
israel et dilexi eū: et ex egypto vocaui filium
meum. Ista auctoritas habet duplicē sensū
vnū lralem q2 verificata est ad lrām de po/
pulo israel vocato a dn̄o de egypto. ꝑfecti⁹
tamē de domino ihū xp̄o qui est fili⁹ dei na
turalis. Alij aūt sunt filij tm̄ per adoptiōe3
sicut et illa auctoritas que habetur. i. paral.
xxi. Ego ero illi in patrē et ipse erit mihi in fi
lium ad litteram intelligitur de Salomone
tamē min⁹ ꝓprie. de domino autē nostro ihū
xp̄o ꝓprijssime vt dicit apostol⁹ ad Hebr. i.
dicens. Cui enim aliquando dixit angelorū
filius meus es tu etc̄. Et iterū et ego ero illi
in patrē. et ipse erit mihi in filium. et hoc mō
intelligit euāgelista hoc quod dicitur Osee
xi. vt dictum est Item possumus sicut dicit
Hiero. in omel. aliter consolari hunc locum
propter contentiosos. quorum consuetudi/
nem Paul⁹ apostolus se habere denegat: et
ecclesiam xp̄i. et testimoniū ꝓferimus ex mi
nimus dicente Balaā in. c. xxiiij. Deus edu
xit illum de egypto cuius fortitudo similis ē
rinocerōtis. i. vnicornis quod ē animal for
tissimū. sed capitur in sinu virgīs adolescen/
tule prouocatus ad eius canticū dulcissimū
Sic et filius dei fortissim⁹ cuius fortitudini
nemo resistere poterat in sinu adolescentule
virginis Marie ad eius dulcissimū canticū
Ecce ācilla domini: ꝓuocatus incarnatus
est et māsuetissimus factus. Et sicut in mor
te vnicornis vt legitur in eius venatiōe due
domicelle concurrunt. quarum vna portat
gladium. et altera vrceū quarū cantu inebri
atus que portat gladium eū occidit perciti
endo eum in corde. et que vrceū portat. reci/
pit sanguinē quo purpura tingitur impera/
torum. Sic in morte xp̄i accidit. domicella
portans gladium fuit synagoga que ipsum
occidit. Sed domicella portans vrceū fuit

ecclesia catholica que sanguinem eius recé-
pit qua purpura iperatorū. i. eorum aie ru-
bricate sunt cū fidē xpi receperūt. et non solū
illi. sed et omnes fideles eodē sanguie lauāt
et mūdissimi efficiunt. Apoc. i. Dilexit nos
et lauit nos a peccatis nostris in sanguine
suo licet ergo p̄dicta auctoritas non inueni-
atur ab hereticis p̄dictis insipientibus i. lege
interpretib⁹. querāt vbi dictū est et inuenient
Secūda auctoritas inuenitur in primo ma
iorū pphetarum. i. mosayca. c. xi. vbi dicitur
Egredietur virga de radice iesse. et flos de
radice eius ascendet. vbi hebraica veritas sic
habet. et nazareus de radice eius consurget
Nazare⁹ interpretatur flos vel florid⁹. Hie-
ro. autem transferens secutus est interpreta-
tionem vocabuli dicens et flos de radice etc
Euāgelista vero scribens secut⁹ est veritatē
hebraicā. qz cū p̄dicta prophetia exponeretur
de messia ad litterā. virga de radice iesse est
beata virgo que descendit de genere Dauid
et sic de radice iesse qui fuit pr̄ dauid alio no
mine dictus Jsai. et fuit virga rectissima si-
ne aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit
ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. qz
speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij.
Ipse est ergo nazareus: qz tot⁹ florid⁹ et pul
cerrim⁹. Ipe nazare⁹ quia in nazareth conce
ptus sicut patet Luce. ij. et qz in nazareth nu
tritus sicut patet Math. ij. Predicte pphie q̄
vacue erant ante aduentum xp̄i in eius ad-
uētu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij:
quia monitus Joseph per angelum vt fuge
ret in egyptū cū puero et matre ei⁹ ppter He
rodē. et q̄ esset ibi vsq₃ dū vocaretur iterum
p angelū defuncto Herode. sic factum est vt
patet ibidē. Et sic de egypto dei filius fuit
vocatus et veniens habitauit in ciuitate na
zareth vt patet ibidē et sic est impleta secūda
pphetia non solum qz ibi cōceptus sed eti-
am q̄a ibi habitauit et fuit nutritus licet in
bethleem natus et in iherusalem occisus.

Item dicūt euangeliū. Marci esse falsum ex
eo q̄ in eius principio dicitur vnum falsu₃
Scribitur enim ibi. Initium euangelij ihū
xp̄i filij dei sicut scriptum est in Jsaia pphe
ta ecce ego mitto angelum meum ante faciē
tuam qui preparauit viam tuam ante te vox
clamantis in deserto. preparate viam domi
recte facite semitas eius. Modo dicunt isti.
patet q̄ primū est falsum. s. ego mitto ange-
lum meum ante faciem tuam cu₃ nullibi re
periatur in Jsaia sed in malachia. Dicēdu₃
est ad hunc errorem secūdū q̄ notat Nicola
us de lyra q̄ Marcus ante eius conuersio-
nem ad fidem fuit instructus in lege et pro-
phetis. et ideo incepit suum euangelium. in
vno contextu prophetias coniungens qua-
rum prima scribitur Malachie. iij. et secūda
Jsa. xl. Verūtamen Marcus hic solum ex-
primit Jsaiam prophetam dicens. sicut di-
ctum est in Jsaia propheta. qz licet ambo p
phete vno spiritu pphetauerūt. Jsaias tam
principalior est altero. et ideo solus nomiat
et quia auctoritas vltima est ipsi⁹ Jsaie. res
autem denominatur a fine. Ideo non falsū
dixit Marcus sed verū nominando Jsaiā:
et subticendo malachiā. Item Herē. et po-
nitur in gl. lirali. Nota q̄ hoc testimonium
Ecce ego mitto angelum meū. ē Malachie:
vtrūq₃ tamē dicit eē Jsa. qz et si non verba sē
sus tamen inuenitur in Jsa. et manifesti⁹ in
uenitur in hoc versu. vox clamātis in deser-
to. Angelus enim qui mittitur ante faciē est
vox clamantis in deserto. preparauit autem
viam dicens. Parate viam domini. facite
rectas semitas. potuit enim pro malachia.
Jsaie nomen diuinitus occurrere. nec volu
it marcus emēdare. qz omnes pphete vno
spiritu locuti sunt quasi vno ore. Vtraq₃ so
lutio satisfaciat cuicūq₃ intelligenti. et satis
concorditer ad ppositum veritatis et ad cō-
fusionem malicie opponentis crimen falsi-
tatis euangelio christi qui non solum veru₃
dixit per euangelistas suos. sed etiam est ip-
sa veritas. vt patet Job. xiiij. Supradicti in
ciderunt in hanc peruersam heresim edocti a
quodam religioso hispano eiusdem gentis
in flandria qui eis legit aliqua capitula bi-
blie. vt fertur in occulto damnando legem
euangelicam cum essent ibi mercatores. et
taliter impressit errorem p̄dictū et alios i eis
q̄ venientes in hispaniā multos alios per
uerterunt in occultis Et isti sunt illi de qui-
bus supra dixi in prima heresi. q̄ fuerūt ab
sconditi quasi per mensem p sanādo vulne
re circūcisionis. et q̄ expectant in breui face
re transitum in berberiam cum illo Nōso ne
quam qui eos expectant secrete i ciuitate hi-
spalen. vt facto transitu ibi libere efficiātur
iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibu
it. et scimus. qz verum est testimonium eius

De heresi eorum qui negant confessionē valere ad remissionem peccatorum.

Tercia heresis est eorum qui negāt cōfessionē valere ad remissionem peccatorum. Sunt eni nōnulli xpiane religionis inimici qui asserunt q̄ cōfessio non valet ad remissionem peccatorū. qđ pbare nitunt̄ auctoritatib⁹ et rōib⁹. Primo sic de⁹ gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec per confessionem. si enī per confessionem remittit̄ peccatū merito remittitur confitentis. Secūdo sic. apostolus ait ad Titū. iij. nō ex operibus iustiae que fecimus nos sȝ fm suā miam saluos nos fecit ergo non p confessionem. Tercio sic fm apostolum ad Ro. ix. nō est volētis neqȝ currētis sed miserētis est dei. Prima eni gratia quam deus ī nobis operatur est peccatorū remissio. ergo n̄ mediāte cōfessiōe sed di miseratiōe remittitur culpa. n̄ ergo cōfessio ē necessaria ad salutem. Secūdo hoc pbare nitūtur auctoritatibus sanctorum. Primo auctoritate Ambro. sup. Lucam dicētis. Ideo fleuit petrus. quia culpa suppressit et non inuenio quid dixerit. inuenio q̄ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactiōem nō inuenio. Cōtra hāc heresim multe clamāt auctoritates sāctorum Ait eni august. Cōfitere quecūqȝ fecisti que in verbo. que ī ope. que ī nocte. que ī die. cōfitere ī tempore oportuno. et ī die salutis recipies celestem thesaurum. Secūdo ait Grego. Nō vult deus vlcisci maliciam q̄ cōfiten delicta psuadet optat dissolui cōfitētes ne cōtumaces pūire cogatur quotidie xp̄us euāgeliū clemēter vocat cōfessiōem tyrāni ex puro corde desiderat. et cūcta que deliquimus relaxat. Ad primam ratiōem q̄ dicunt heretici q̄ deus gratis remittit peccatum n̄ merito hoīs. Dicendum q̄ sola dei gratia peccatum remittitur. nec confessio est causa efficiēs remissiōis peccati: sed sola gratuita volūtas dei. Est tamē cōfessio cā sine qua nō quia nisi homo peniteat a deo peccatum n̄ remittetur. sicut sol domum illuminat. quia fenestra aperitur. n̄ tamē apitio fenestre ē causa illumiatōis sed causa occasionalis. causa vero efficiēs illumiatiōis est ipse sol. Ad secūdam ratiōem in qua dicit q̄ n̄ ex opibus iusticie que fecimus nos. sic intelligendū est q̄ opa n̄ excludūt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera et ipsa gratia est cā efficiēs nostre salutis. Similiter gratia nō excludit penitentiam. nec penitētia gratiam. quia et penitētia quedam gratia est. Eodem modo respondendum est ad terciam rationem nō est volētis nec currētis. quia q̄uis cursus id est opatio vel bōa volūtas sit salutis occasio tamē efficiēs cā salutis existat penes gratiam dei miserentis deus enim primam gratiam operatur in nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tātum. Ad auctoritatem ambrosij qui dicit se lacrimas petri legisse non satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit qui multa facta sunt que scripta non sunt. vel dicatur q̄ nondum facta erat institutio confessiōis

De heresi eorum qui negant confessionē fieri homini.

Quarta heresis est eorum qui concedunt confessionem fiendam sed negant eam fiendam homini. Dicunt eni isti heretici. Quid oportet q̄ ista publicatio peccatorum fiat modo in noua lege homini per confessionem exquo in lege veteri non fiebat nisi deo per solam contritionem quid ergo oportet modo addere confessionem. Secundo sic. Criß. super epistolam. ad Hebreos dicit non dico tibi q̄ te prodas in publicum nec apud alios te accuses. sȝ obedire te volo prophete dicenti psal. xxxvi. Reuela viam tuam ante deum. ergo confitere peccata tua ante verum iudicem cum querimonia delicta tua pnūcia non lingua sed conscientie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse consequi. Item tercio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sed si confundaris alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua non dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec et si n̄ dixeris. ea nō ignorat cum ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionē fiendam soli deo. Hec rabida heresis multum viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantibus et in conuenticulis

suis. ¶ Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamenti per quam ostendam quod confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. quia scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua non dirigetur qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Tunc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscondi non debent imo confiteri. ergo deo vel homini. non deo, quia ps. dicit. delicta mea a te non sunt abscondita. Et apostolus ad hebr. iiij. omnia nuda et aperta sunt oculis eius. ergo peccatum abscondi homini non debet. imo debet confiteri homini hoc ostendit nobis xps in figura quando dixit leprosis Luce. xvij. Ideo ostendite vos sacerdotibus et sequitur quod dum irent mundati sunt. Secundo arguitur contra eandem heresim ex perfectionis legis noue. Unde circa hoc est sciendum quod deus in omni statu tam nature quam legis mosaice quam legis etiam gratie voluit quod sibi homo pro peccatis confiteretur sed diuersimode. Nam in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solam contritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea procedens in statu legis qui fuit perfectior statu nature voluit vt non solum homo de peccatis contritionem haberet. sed quod etiam pro peccato aliquod holocaustum offerret sicut vitulum de armento ac edum de grege. Sed postea vltra procedens in statu gratie tanquam perfectiori ceteris voluit vt non solum corde et sacrificio. sed etiam ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde congrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu perfectionis vite. ita perfectius a peccatis nostris expurgari debemus: Status enim noster. s. gratie statui nature siue legis comparatur sicut fructus comparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione quam flos. sic status gratie plus habet de perfectione quam status nature vel legis mosayce. quare nullus debet mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori quam fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post florem ordine nature sic confessio oris venit post cordis contritionem et sicut fructus latet in arbore ante quam floreat sic in statu nature ista confessio nullatenus apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut postea per florem ostenditur aliquantulum fructus. sic in statu legis aliquantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solum deo. sed etiam populo erat notum licet non expressum. sed cognoscebatur ex quo offerebat quod in aliquo deum offenderat. sed per quid ignorabat. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius productione se ondit. Sic eodem modo in statu gratie quam nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere quod non solum cum deo conueniat sicut primi nec ipsi per munera se ostendant sicut secundi veniendo. s. ad confessionem. sed etiam oportet quod peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectione sua profert fructum. et ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et quia ipse non est presens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prudentia responderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tantummodo per baptismum sed etiam per penitentiam spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionem daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. Tercio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat proprio homini incognitus, sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat quod homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quando peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo non requirebat ab eo vltra vires. sed quod sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitus ita sibi homo incognite responderet. Sed quamodo est non solum vt verbum cogitatum sed etiam prolatum in quantum ex virgine carnem sumpsit. et in mundo verus deus et homo apparuit, requirit vt homo sibi non solum agnoscat clamdestine se deum offendisse. sed etiam se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo et ideo vult vt non solum homo sibi corde confiteatur sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cum deus esset pro illo factus est homo. tibi quidem non deo esto aliquid minus quam es sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem. appareat in confessione

tua macula cordis tui et ptinebis ad greges xpi qꝛ confessio peccatorum inuitat medicū ad sanādū. Quarto arguitur contra eandē heresim ratione assumpta p similitudinem in moralibus sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo nō solum ipse dominus offenditur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamē sit fidelis ei indulgentia euā postuletur. Sic de⁹ nūꝙ pat alicui q̄ eū offenderit nisi vxori sue. s. ec desie recōaliet se. xps eni duas vxores hre dicitur vnā. s. pulcherrimā et dilectam ac sibi gratam. s. ecclesiam que velut bona dn̄s i iuriā sibi reputat quicquid xpo iniuriose est illatum. Et ideo xps nūꝙ placat nisi vxori tam nobili et tā dilecte peccator reconalietur cuius locū tenet sacerdos quicūꝙ sit dūmodo potestatem habeat absoluendi. Vn̄ augu. in li. de penitentia. Qui vult cōfiteri peccata vt inueniat grām querat sacerdotem q̄ sciat ligare et soluere iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactiōis sue modū. Quinto et vltimo arguitur contra eādem heresim hic. ꝙ sicut deus offenditur qn̄ homo perpetrat malū et quasi quandam verecūdiā patitur si seruus quē redimerat itacare apostataret ab eius pio domino p peccatum ita vult ipse deus ꝙ quando reconaliatur illi ipse seruus verecūdiam et maiorē confusionem patiatur nō autē pōt maiorē pati ꝙ quando seruo ꝑpter deum humiliatur et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit ꝙ homo cōfiteretur homini. s. suo sacerdoti. Vnde Beda. Conueniēs est vt nos qui peccādo deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et hō qui ad gratiam conseruandam mediatore eguit. iam eam nisi per mediatorem habere non possit. Ex predictis igitur manifestum est ꝙ nō sufficit solum deo confiteri sine sacerdote. nec est vere humilis et penitens si n̄ desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tamē non pōt habere copiam sacerdotis sufficit cōfiteri socio vel ꝓximo studiose tamē inquirendus est sacerdos. quia sacerdotib⁹ concessit potestatē ligandi et soluendi. et iō quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo faciēda est confessio: Unde augu. Tanta vis cōfessionis est vt si deest sacerdos confiteat ꝓximo: Sepe enim contingit ꝙ penitens non pōt verecūdari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non hꝫ fit tamē dignus venia ex sacerdotis desiderio qui crimē socio confitetur. Mundati eni sunt leprosi dū irent se ostendere sacerdotib⁹ ante ꝙ ad eos veniebāt. Vndꝫ p dū ad eos respicere dū ex necessitate ꝓhibentur ad sacerdotes peruenire. Nunc restat respondere ad argumēta hereticorum in principio hui⁹ tercij erroris posita. ¶ Ad primum cum dicit quid oportet ꝙ fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat nisi dō Respondetur ꝙ tunc offendebatur solū deus modo homo et de⁹ qꝛ deus factus ē homo ideo oportet ꝙ reueles et publices peccatum tuum deo per contritionem et homini per confessionem et dices cum. ps. xxxi. Delictum meum cognitum tibi feci et iniustiā meam non abscondi. s. homini cui abscondere poteram quia deo notum erat. Ad secundum argumentum Crisostomi non dico vt te prodas etc̄. dico ꝙ non est ita intelligendum ꝙ liceat alicui si tēpus habeat sacerdoti nō ꝯfiteri sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est quod notauit dicens. nō tibi dico vt te prodas in publicum. Vn̄ leo papa. sufficit confessio que primum deo offertur deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia confitentis sicut eniꝫ publica noxia publico eget remedio ita occulta secreta confessione et occulta satisfactione purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus iterum confiteamur nisi quod absit in idem cōtingat nos redire. sed lingua cordis nō carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Vnde Cris. Nunc autem si recordaris peccatorum tuorum. et frequenter ea in conspectu dei pronūcies et pro eis depreceris citi⁹ ea delebis. Si vero obliuiscar

tunc eorum recordaberis nolens quando publicabuntur et in conspectu proferentur omnium amicorum et inimicorum sanctorumque angelorum. et per ea que dicta sunt patet solutio etiam ad tercium argumentum et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

De heresi eorum qui asserunt confessionem fiendam solum curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorum qui concedunt quod confessio est fienda homini sed dicunt quod solum est fienda proprio sacerdoti. Sic errauit magister Johannes de poliaco qui posuit sequentes articulos vt patet in extrauaganti. Joh. xxij. vas electionis videlicet quod confessi fratribus licentiam generalem confessiones audiendi habentibus eadem peccata qui confessi fuerant iterum proprio sacerdoti confiteri tenerentur ac stante statuto omnis vtriusque sexus in concilio generali nec deus nec romanus pontifex facere posset quod parrochiani non tenerentur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti .s. parrochiali curato confiteri. Item quod non posset papa generalem dare potestatem audiendi confessiones imo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Qui articuli a Jo. xxij. in predicta extrauaganti tamquam falsi quam et erronei et a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt damnati et reprobati ipseque Joh. de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habuerat contrarijs et quibus respondere non potuit demonstratis eosdem articulos non esse veros affirmauit in consistorio publico. necnon in presentia predicti Johannis pape et cardinalium reuocauit. Et quia succedente tempore nonnulle persone ecclesiastice necnon et alie vtriusque sexus persone predictos reuocatos articulos fuerunt amplexantes inficientes fidelium animos vt fratribus predictis non confiterentur. Et vt ab eorum deuotione eos retraherent non solum predictos articulos sed et alios etiam sacris canonibus contrarios affirmare publice non erubuerunt. Unde licet confessio fratribus electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit. vnde tenentur omnino incertum dimittere et sic solum confiteri suis sacerdotibus curam animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item quod quamuis ipsi fratres admissi auctoritate habeant confessiones audiendi et absoluendi tamen populus subiectus accedendi ad eos sine licentia proprij sacerdotis non habet potestatem Item quod fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Item quod romani pontifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmantes sunt in sillis peccato mortali et excommunicati. Item quod tales fratres confitentes non sunt pastores sed fures latrones et lupi. Item quod sacerdos curatus dans licentiam mendicantibus confessiones audiendi magis dispensat super predicto statuto omnis vtriusque sexus quam papa fratribus licentiam tribuens iuxta formam decretalis antedicte. omnia supradicta lamentabili querela per fratres mendicantes ad aures Eugenij pape quarti peruenerunt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine professores tamquam falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica damnauit et reprobauit vt patet in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti quam confirmauit Nicolaus quintus vt patet in bulla sua que incipit prouisionis nostre quam confirmatoriam bullam dirigit vniuersis et singulis patriarchis archiepiscopis. episcopis. electis et abbatibus vbilibet constitutis vt quotienscumque fuerit requisiti super predictis a quoquam predicatorum ordinum predicatorum et minorum et aliorum mendicantium priuilegiatorum magistro generali ac prouinciali. ministro vicario vel aliud gerente officium ad confutandos ac reprimendos ac penitus tollendos huiusmodi errores prout in decretali super cathedram ac in predicta extrauaganti vas electionis continetur diligenti studio atque cura prouideant ac intendant et quod prefatas constitutiones faciant inuiolabiliter ab omnibus obseruari. et quod si forsan fuerint aliquos predictos damnatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserentes vel tenentes seu predicantes contra illos communiter vel diuisim tamquam contra hereticos et de catholica fide suspectos procedant. necnon ipsos et eorum quemlibet iuxta tantorum excessuum qualitatem per censuram ecclesiasticam et alia iuris oportuna remedia auctoritate predicta compescere studeant cum pre

sentem librum scriberem in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Cleric⁹ quidam nomine alfonsus debetiar i ecclesia beati Iacobi pdicte ville de predictis reprobatis ppositionib⁹ tres publice predicauit: Quarũ prima fuit ꝙ quilibet tenebatur confiteri curato prochiali ad minus semel in anno. Secũda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiã a suo curato prochiali vt possint cõfiteri religiosis mẽdicãtibus et ꝙ non debebat dare licentiã nisi his quibus sibi bene visum foret. Tercia fuit ꝙ omnes illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterũ confiteri de eisdem peccatis suo pprio sacerdoti. s. prochiali curato. Cũ ergo cognoui ꝙ pdictus clericus dixerat pdictas ppositiones p fidedignas personas requisiui dominũ petrũ epm paletinũ qui tunc i eadẽ villa pñs erat vt de predictis reciperet veram informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas ppositiones in eadẽ ecclesia in qua illas pdicauerat sequenti dñica publice reuocaret quod et factũ fuit presentibus plurib⁹ religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laic⁹ sit psto

Sexta heresis est eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto cui possit cõfiteri. improbatur ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirendũ sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatẽ ligandi et soluẽdi quod ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiam querat sacerdotem qui sciat soluere Item ait Aug. Iudicet seipsum in bõ voluntatem dũ põt et mores conuertat i melius veniet ad antistites per quos illi claues in ecclesia ministrantur a prepositis sacramẽtorum accipiat satisfactionis sue modũ: Item leo. multiplex misericordia dei que lapsibus humanis subuenit vt nõ modo per baptismũ. sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur: Sic diuine voluntatis presidijs ordinatis vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotũ nequeant obtinere xps cui hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt cõfitẽtib⁹ pñie satisfactionẽ darent eos deqꝫ salubri satisfactione purgatos ad cõione sacramẽtorũ per ianuã recõciliationis admitterẽt. Item leo. sufficit confessio que primũ deo offertur deinde sacerdoti qui pro peccatis delinquẽtium pcator⁹ accedit et etiam plures ad penitẽtiã poterunt puocari si populi auribus nõ publicetur conscientia cõfitentis In necessitate tñ põt hõ cõfiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ nõ sufficit confiteri deo sine sacerdote cũ possit haberi nec est vere humilis et penitens si nõ desiderat et requirit sacerdotis iudicium si tñ nõ põt habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo vt predictum est

De heresi eorũ qui dicũt ꝙ non ẽ obediẽdum nisi soli deo.

Septima heresis est eorum qui dicunt ꝙ non est obediendũ nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdã heretici qui dicebatur vualuis a quo vualdenses heretici nũcupantur. Ille suo spiritu duct⁹ et nõ a deo missus nouã sectã iuenit vt sine alicuius plati auctoritate sine inspiratione sine sciẽtia sine litteratura pdicare psumeret sine ratiõe phus sine visiõe: pphetа sine missione: apostolus sine istitutione didascalus vt notat Alanus in li. suo cõtra hereticos predicatam vero heresim sequẽtes ipsum nitutur pbare et ex actibus apostolorũ. v. vbi introducũt petr⁹ et Iohãnes loqntes ad scribas et pharisеos in hunc modũ. Vosipsi iudicate an sit obediẽdũ deo precipiẽti an vobis phibentibus: Itẽ si hõ hoi obedient in his i q̃b⁹ obediẽdũ nõ ẽ peccaret qꝛ in hoc deo obediens nõ est. Samuel etiam ait ad saul. Regũ. xv. spẽs ariolandi est nolle obedire spẽs ariolandi vocat samuel quodãmodo deuꝫ negare per inobediẽtiam. Sed nolle obedire hoi nõ est ariolare sed nolle obedire deo. ergo obediẽdũ est deo nõ hoi qꝛ p hoc ꝙ nõ obedim⁹ hoi nõ ariolamur. sꝫ p hoc ꝙ negamus obediẽtiã deo. Rñdetur ad pdicta ꝙ deo et hoi obediẽdũ est. sed deo magis ꝙ

boi. boi tamē obediēdū est qꝛ potestas super boīes a deo data est. Unde et xp̄us ad pylatū. Joh. xix. ait nō haberes in me ptā te nisi datū eēt tibi desuper. ergo si pylatus qui ab iperatore romano ptāte terrenā habuerat eā super xp̄m habebat multomagis et alius homo super alios hoīes. Christus etiā pr̄i putatiuo et matri obediēs fuit. erat enim subditus illis vt ptꝫ Luce. ij. Petrus etiam et Johānes per hoc ꝙ dicūt poti⁹ esse obediēdū deo ꝙ̄ hoībus nō negāt hoī eē obediēdū sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ̄ hoib⁹. hoib⁹ tn̄ in malis obediēdū nō ē sed in bonis et in hoc ꝙ obedit hoib⁹ in bōis obeditur deo. Qꝺ Samuel ait ꝙ spēs ariolandi est nolle obedire intelligitur in illo casu in quo ex p̄cepto vel īspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit Sicut Samuel ex inspiratione diuina vl̕ ex precepto diuino iniūxerat sauli vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit inobediēs deo fuit nō tm̄ hoi: et hec iobedientia spēs ariolandi fuit. Qꝺ aūt hoib⁹ et maxie p̄latis obediēdū sit ostēdit paulus in epistola ad Ro. xiij. dicēs. omnis aīa ptātib⁹ sublimioribus subdita sit. nō est eī ptās nisi a deo. que autē sunt a deo ordinata sunt. itaqꝫ qui ptāti resistit: dei ordinationi resistit ideo eni et tributa p̄statis. ministri eni dei sunt ī hoc ipsū seruientes. Petrus etiā in canonica prima. c. ij. ait: Serui subditi eē i oī timore dn̄is nō tm̄ bonis et modestis sed etiā discolis. Angeli etiā sibinuicē obediunt mīores videlicet maiorib⁹ vt testat̄ Dyonisi⁹ de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibinuicē obediūt quod etiā in minimis aīalibus. i. i apibus manifestū est. ptātes ergo et seculares et ecclesiastice a deo sunt ordinate vt inferiores regant vt et gratiā cōsequātur subditi si bene agant vel si aliud operētur penā sustineant ptꝫ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sint siue mali. in bonis tn̄ sit obediētia nō in malis qꝛ obedientia hōesta ē animi deliberātis iuste iussionis effectus qꝛ in his debem⁹ obedire p̄latis q̄ iuste deliberāt et iuste iperāt. Sūt aūt q̄dā sine quib⁹ non est salus vt adipletiones preceptorum moralium in quibus tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est sal⁹ vt mortalia peccata in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autem quedam media cū quibus est salus vt carnes comedere vel nō comedere et similia. laico aūt p̄dicare si periculosū nō est predicare aūt periculosum qꝛ non itelligit quod dicit nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit si prelatus iniungat ei vt taceat tacere tenetur et si nō tacet mortaliter peccat. Unꝺ si sub pena excōicationis ei ꝓhibet predicare Ille vero p̄dicet excommunicationis sentētie subiacet. Unde isti vualdēses qui contra p̄ceptū domini pape imo contra totam ecclesiam predicant quibus iniunctum est a domino papa vt non predicent sententie excommunicationis subiacent. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est: Unde eis communicandum non est cum sentētia apostolica ab ecclesia precisi sint. Ideo autē excōicati fuerunt quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabant contra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabant et os in celum ponebant cum amierome detrahebant quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo ī his que non periculosa sed indifferentia sūt vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris. multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cum sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non solum timenda est sed et tenenda.

De heresi eorum qui dicūt non esse obediendum prelatis existentibus ī peccato mortali et ꝙ tales nō habent ptātem ligandi et soluendi.

Octaua heresis est predictorū vualdensium qui dicunt ꝙ dato ꝙ obediendū sit homi. homini tamē non existenti in peccato et ꝙ solum boni sacerdotes habent potestatem ligādi et soluēdi. hic etiam fuit error Johānis heuclis anglia qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus ꝙ nullus est dn̄s ciuil̕ nullus est prelat⁹. null⁹ est ep̄s dum est ī peccato mortali. Insecutus est hunc vna alia

vulpecula idē asserens .s. Job. hus de bohe
mia et vippera tercia. Hieronimus de pra-
ga qui in concilio Cōstāciensi in pñtia mar
tini pape quinti fuerunt dānati tanq̄ heretici
ci anno dñi. M. cccc. et. xvi. Isti ergo heretici
dicūt obediendū eē bonis prelatis et eis q̄
sunt apostolorū vicarij in vita et officio. eos
autem qui aplorū vitā nō hñt nec officiū eo
rū retinēt mercēnarios dicūt nō pastores.
Quod pbare nituntur qꝛ dicit Aug. in li. d̄
baptismo peccatorum remissionē per seipsū
facit deus vel per colūbe mēbra dicit etiam
Aug. peccata dimitti vel teneri a sāctis. idē
super exodo vbi de lamina aurea legitur.
Erat enī lamina aurea semper in fronte sa-
cerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone
vite q̄ qui vere perfecteq; nō significatione
sed veritate sacerdos habet solus pōt pecca-
ta auferre. Item greg. Isti soli habent i hac
carne positi et ligandi et soluendi ptātem si
cut sancti apli q̄ eorū exēpla sil' cū doctrina te
nēt. Itē ex dictis origenis hec soli petro ptās
cōcessa est et imitatoribus petri. Nā quicū-
q; petri vestigia imitantur habent digne et
recte ligandi et soluēdi ptātem. Item mala
chie. ij. etiam legitur maledicā benedictioni
b⁹ vris. et alibi: Ezech. xiij. ve ill' q̄ viuificāt
aīas q̄ n̄ viuūt et mortificāt aīas q̄ n̄ moriūt
si ei maledicat dñs bñdictōib⁹ eorū et si aīe
q̄s beatificāt nō viuūt ergo quō p eos gratia
benedictionis transfunditur. Ad hec oīa
dicūt veri catholici q̄ oēs sacerdotes habēt
ptātē ligandi atq; soluēdi sed illos solos di
gne ac recte hac potestate vti q̄ pditi sunt vi
ta et doctrina aplica et ad hoc referūtur pdi
cte auctoritates que dicūt iniustos sacerdo-
tes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec re-
cte fit per illos qui sancti non sunt et ētō vel
remissio peccatorum. dat enī deus benedicti
ones digne poscenti etiā per indignū mini
strum. Quod autem legitur in malachia sic
intelligi pōt maledicā benedictionibus ve-
stris. i. his que benedictionibus vestris pos
sidetis qꝛ faciam vobis ea cedere in maledi
ctionē non in benedictionē quia et si benedi
cunt sanctis hoc non faciunt vere corde et iō
eorum benedictio eis vertit' in maledictōnē
Vel sic maledicā benedictionib⁹ vestris. id
est quod a vobis benedicitur a me erit ma-
ledictum qꝛ benedicūt iniqui agentib⁹ adu-
lanturq; peccantibus dūmodo diuites sint

predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs
dicens. Sacerdotes et oēs ministri ecclesie
omnis plebs epos suos diligere debent et
eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter
quod absit agant nisi in fide errauerit. Itē
obuiat eis Eusebius papa dicens. oues q̄
suo pastori cōmissi sunt nec reprehendere ni
si a fide exorbitauerit nec vllatenus accusa-
re possunt qꝛ facta pastoris oris gladio feri
enda non sunt. Item obuiat eis Beat⁹ Ber
nard⁹ qui loquens de reuerentia erga prela
tos sic inquit Non sufficit exterius obtpare
prelatis nisi interius alius sublimiter sentia
mus de eis Et si enim a deo indigna alicu
ius prelati vita cōpitur vt nihil oīno excusa
tionis nihil dissimulationis admittat pro-
pter eū tamen a quo omnis ptās est excelsū
eum reputare debemus nō pprijs persōne
meritis sed ordinationi diuine et dignitati
deferentes. Ideo dissimulemus interim de
magnis ecclesiarum platis. sic enim facien-
dum est et sic placet illis vt euadant huma-
na iudicia vt tandem incidant in iudicium
quod in eis qui presunt fiet. Sap. vi. Iudi-
cium durissimum fiet his qui presunt. Itē
auctoritatibus sanctorum probatur q̄ oēs
sacerdotes habent ligandi et soluendi pote
statem et primo Hyeronimus hoc testatur
super illum locum euangelij. Math. xvi. vbi
dominus ait petro. tibi dabo claues regni
celorum etc̄. habent inquit potestatem iudi-
candi et alij apostoli habent et omnis eccle
sia in episcopis et in presbyteris. Sed sanct⁹
petrus eam specialiter accepit vt oēs intelli
gant quicunq; ab vnitate fidei et a societate
ecclesie se separauerint nec a peccatis solui
nec celum posse ingredi. Item secundo q̄ sa
cerdos etiam si malus sit gratiam tamen
transfundat pro sue dignitatis officio. Au-
gustinus ostendit dicens dictum est a domi
no in numeris ad Moysen et aaron sacer-
dotes vos ponite nomen super filios israel
ego dominus benedicam eis vt gratie tra-
ditio pro ministerijs ordinate transfunda-
tur hominibus nec voluntas sacerdotis ob
esse vel prodesse possit sed meritum benedi-
ctionem poscentis. Item tercio. Augusti:
in libro de corpore xpi obuiat predictis he
reticis qui dicunt sacramentum altaris so-
lum confici a bono sacerdote dicens. In-
tra catholicam ecclesiam in ministerio cor-

poris et sanguinis domini nihil a bono ma ius nihil a malo minus pficitur sacerdote qꝛ nō in merito consecrantis sed in verbo efficitur creatoris et in virtute spūssancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enim Augu. in libro q̄stionū veteris et noui testamēti dictum est de nequissimo cayphe inter cetera hoc autē a seipso nō dixit sed cū esset pontifex anni illius ꝓphetauit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarū nō personā sequi digni vel indigni. sed ordinem traditōnis vt q̄uis aliquis boni meriti sit non tn̄ possit benedicere nisi fuerit ordinatus vt officium ministeriū exhibebat dei autem est effectum tribuere benedictionis.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non officium et ordo sed meritum bone vite habꝫ potestatem ligandi et soluendi consecrandi et benedicendi.

Nona heresis est eorūdem ꝙ nō officium et ordo sed meritū bone vite habet ptātē ligādi soluēdi cōsecrādi et benedicēdi. Est ergo eorū conclusio ꝙ magis operatur meritū ad ꝯsecrādū vel benedicēdū vel ad ligādū vel ad soluēdū q̄ ordo vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati nō sint qꝛ se iustos eē fingunt et merita apostolorum hr̄e ꝑsumūt bn̄dicere mō sacerdotali. dicūt etiā se posse cōsecrare ligare et soluere qꝛ meritum dat ptātem non officium. Et ideo qꝛ se dicūt apostolorum vicarios ꝑ merita dicūt se habere eorū officia in quo maxime contra ecclesiā nauigāt et se hereticos eē demonstrant. Istum autem errorem volunt munire auctoritate Esiaij q̄ ait sacerdotes nō propria auctoritate benedicūt. sed q̄a xp̄i figuram gerunt et propter eū qui in ipsis est bn̄dictionis plenitudinē tribuūt nec solū is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunqꝫ xp̄m in seipso habet et eius figurā gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est vt benedictionem p̄stet. ¶ Ecce hic habes ꝙ non solum sacerdos sed omnis cum quo xp̄s inhabitat benedictionem prestet Solutio predictorum est secundum Alanum in libro suo de hereticis ꝙ sacerdotes in quibus xp̄s habitat plenitudinē benedictionis tribuere dicūtur. Predictis ergo respondentes dicimus ꝙ alia est benedictio que congruit solis sacerdotibus Alia q̄ ab omnibus bonis communiter exigetur. Denique illi sacerdotes in quibus xp̄s inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant nec subditos mala vita sacerdotis ledit si bona faciūt que ille dicit. Unde greg. papa Multi dū plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foueā dilabūtur minus considerantes ꝙ nō eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accomodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dando

Decima heresis est eorūdem ꝙ non est vera indulgētia ep̄i vel relaxatio in cōsecratione eccl̄ie vel alias indulgentias cōcedendo ꝙ sic nituntur ꝓbare. Iste tenetur ad satisfactionē triū annorum: vnus ep̄s in vnius ecclesie dedicatione relaxat terciam partē Eadē rōe alius tercius et reliquis terciam ꝑtem qꝛ tātā ptātē relaxādi habent secūdus et tercius quātum primus quod si ita est ꝓ tribus obolis relaxabitur pēa triēnis. Preterea idiscreta videtur ista relaxatō nec equa satisfactiōis cōpēsatio si ꝓ vno obolo vel nūmo relaxatur vnius āni satisfactio. Solutō ad p̄missa ꝙ ep̄s relaxat in absolutionibus penā purgatoriam non temporalem. ¶ Ad argumētum dicitur ꝙ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab episcopo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniunctam si potest quia ipsa charitas reddit ipsum paratum vt non solum illam verum etiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret pro quo facta est relaxatio ab episcopo non relaxande pene intentione. sed et charitatis feruore et deuo-

dit ante peractam penitentiã remittet̃ ei tã tũ de pena purgatorij quãtum in hoc pre/ senti seculo relaxauit episcopus. Dicim⁹ eti/ am ꝙ licet cõmutari penã corporalẽ in pe/ nã pecuniariam q̃ in plerisq; longe grauior est corporali. nec iste qui ex charitate accedit fit cõmutatio pene quãtum ad ipsum q2 nõ hac intentione facit illud pro qua fit relaxa tio vt relaxetur ab iniũcta penitentia. sed so/ lo intuitu charitatis nec vult vt relaxetur sed ꝓpositũ habet pficere di penitentiã si cõcessent ei vitam. q2 ergo h3 ꝓpositũ pficiendi penitentiam et in ipsa non remanet quin pro/ ficiat si ante pactã penitentiã decedat. Et ip se ep̃s hac intentione relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxet̃ isti. si morte p̃ uentus fuerit tãtũ de pena purgatorij rela/ xabitur quantum in hoc seculo de pena tem porali relaxatum eẽ videbatur.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ orationes t suffragia pro mortuis ab existentibus in peccato mortali non proficiunt.

Undecima heresis est ꝙ orationes vel suffragia ꝓ mortuis ab existẽ tibus in mortali factis nõ ꝓfi/ ciũt mortuis quod sic ꝓbare nitũtur. Quõ eni põt prodesse alijs cũ nõ põt ꝓdesse sibi Oratio que fit in orãtis pniciem quõ in al/ terius salutẽ erit. Item. iij. q. vij. in grauio ribus dr̃ sic Cum is qui displicet ad interce dedum mittitur animus irati iudicis ad de teriora ꝓuocatur. Item qui indeuote orat iudiciũ sibi postulat. Sed qui sibi in orati/ one postulat iudiciũ quõ alij in oratione po stulat remediũ. Itẽ oratio eius fit in pecca to quõ ergo fit pro salute aliquorũ. Item q̃ meret̃ offensam apud deũ quia orat. quõ ꝓ alio orat. peccõri eni dixit deus. ps̃. xlix. quã re tu enarras iusticias meas et assumis te/ stamẽtũ meũ per os tuũ. s. pollutũ. Rõib⁹ idem ꝓbare conãtur sic. Sacerdos in mor tali existẽs dum celebrat diuina orat oratio illa q̃ actio ẽ mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem nõ meretur alij pene re/ laxationẽ. nulla eni actõe potest quis mere/ ri bonũ et malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. et mulierũ vr̃a dixit. ꝙ illius sacerdotis missa audiẽda nõ est de quo in/ dubitãter constat ꝙ habeat cõcubinã Alia etiã clamat auctoritas. ꝙ ille qui in mortali peccato est nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. Solutio oim̃ p̃dictorum et de terminatio ẽm Alanũ vbi supra est ꝙ ora/ tio que fit ab ecclesia a quocũq; proferatur ꝓdest et mortuis et viuis et sic ad p̃dicta fa cilis põt dari respõsio. Verũ ẽ ꝙ si is q̃ ad i tercedendũ mitti° deo per peccatum mortale displicet ex ipso ꝙ orare p̃sumit deterior fit diuina celebrando maxime si in notorio cri mine fuerit q2 in eo peccat quod presumit ꝙ alijs occasio scandali fit. sed tamẽ quod o/ rat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatũ orõis sue ipsa significatio pro/ dest alijs non ex virtute ipsius orantis s3 ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituen/ tis vt prosit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui i peccato mortali existẽs p̃sumit celebra re prodest tñ orõ quãtum ad sui significatio nẽ nõ quãtũ ad actionẽ orantis. Sciẽdum tñ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio natur̃ et deuotio gratie. Deuotio nature est quan do quis ex naturali pietate orat et ex qua/ dã humilitate q̃uis sit in peccato. peccat ei sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo ꝙ orat non peccat q2 non indeuo te orat quãtũ ad deuotionem nature huius/ modi oratio ipsi oranti non obest et illi pro quo orat quantum ad virtutem orationis ꝓ dest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat sensus ergo est ꝙ q̃ indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudi ciũ sibi postulat id ẽ peccat. ille aũt q̃ pecca to notorio laborat et prebet alijs scandalu3 oratio fit ei in peccatum non alijs pro q̃bus orat. Actio in ꝙ orantis non est virtus ora tionis sic ergo meretur offensam apud deu3 actione praua. apud deum tamẽ perorat vir tus orõis pro alio. Cum autem dicitur pec catori dixit deus etc̃. peccator dicitur ille qui gloriatur cũ malefecerit qui laborat in pu/ blico crimine vel qui conuictus vel confess⁹ est in iure talis enim non peccat sub deo sed in deũ. talis si in publico in ecclesia orat vel p̃dicat vel psalmos cantat et vt dictum est si ille cuius crimen notorium est diuina cele/ brat quantum in se est peccat virtus tamen orationis alios adiuuat. ¶ Si vero here/ ticus ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam non orat in persona ecclesie et ideo nec

ipsi nec alij prodest oratio. ¶ Ex pdictis pz ꝙ peccatoris obstinato qua orat mala ē nec ei nec alij prodest. Sed ipsa significatio orationis q2 ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs ꝓsit et sic alijs ꝓdest vt non est mala sed bona. Quod autem dicitur ꝙ illius sacerdotis missa non ē audienda de quo indubitanter constat ꝙ habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa non est audienda non eo ꝙ mala sit sed hoc faciendum est in verecūdiam vel cōfusionem sacerdotis vt sacerdos peccatum suum recognoscat et peniteat. Quod autem orationes ab ecclesia constitute ꝓsint cum in ecclesia ꝓferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur ꝙ nec vim orationis sed hoc patet q2 vis baptismi non augetur vel minuitur a quocunqꝫ ꝟtur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orōnū ecclesiasticarū habent in se quandam virtutem sacramentalē puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie non staret immo scisma fieret. quia quidam sequerentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorem et sic quidam sequerentur vnum quidam alium. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismis dicit vnum esse baptismū vnū esse qui baptizat A simili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorum tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipsius orationis significationem non quātum ad ipsius orantis deuotionē. Una est enī vis orationis sed non vna deuotio orantis. Deuotō enī pōt eē efficatior quanto maior sed orō quantū in se est non erit fructuosior verbis autē inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane Nōne vis est in his verbis. Baptiso te i nomine patris et filij et spūssancti amen. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic ē calix etc. Quare ergo in ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferantur in persona ecclesie non quantum ad proferentem sꝫ quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorum qui negant purgatoriū eē

Duodecima heresis est eorum q̄ negant purgatorium esse dandum. Unde dicūt ꝙ propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiant obsequia et talia.

¶ Contra hunc errorem procedetur tripliciter. primo auctoritate doctorum scdo rationibus inquisitorum. tercio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo ꝓcedit franciscus de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questiōē vtrum post hanc vitam sit necessarium pōere purgatorium. Primo ergo auctoritate arguitur Hieron. qui in canone hec expresse dicit et Augusti. Grego. etiam in epistola ad bonifacium et in multis alijs locis. Respōdent heretici et dicunt ꝙ isti doctores fuerūt ex parte ecclesie. et ideo assencientes eius auaricie conformauerunt se cum ea. Ideo secundo aliqui inquisitores arguunt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus homo oino iustus et innocens. moriatur etiam ali⁹ qui fuit semper peccator penituit tamen in fine quomodo erit ꝙ ambo simul vadant ad paradisum nunquid innocens debet statim euolare et ille qui semper peccator ante et tunc penituit. sed pro peccatis nullam penam sustinuit debet post hanc vitam puniri Respondent heretici ꝙ non sed ambo debent ire ad paradisum sed ille qui pro peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria. ¶ Secundo arguunt inquisitores sic. Quia si purgatorium non est frustra timemus peccata et abstinemus quia possemus penitere in fine et sic euolare. Respondēt heretici ꝙ non frustra timemus et abstinemus quia vt dictum est minus de gloria habet:

¶ Tercio arguunt inquisitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nō esset non punirentur omnia peccata eorum qui saluantur cum hic non puniantur qui ī fine penitent. Quarto ꝙ de⁹ aliquos malos pūit i vita ista aliquos n̄. Dicit frācisc⁹ ꝙ ille rōes nō cōuicūt sed sūt cōtra nos sicut cōtra illos. Iō arguit aliter cōtra pdictos hereticos sic. aliqs n̄ vult baptisari baptismo flamis vsqꝫ ad mortē. et sic si abstineat vsqꝫ ad finē eq euolabit sicut alij q̄ sēp bn̄ agūt. Rn̄dēt ꝙ tāta virt⁹ ē i sacramēto pnie ad dlēdū peccata sicut ē i sacramēto baptismi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic primo quia si

hoc esset verum aliquis puniretur de veni-
ali peccato eternaliter. ex multitudine enim
peccatorum venialium si nõ punitur in pur-
gatorio sibi subducitur aliquis gdus glie
quo priuatur ꝑpter peccata venialia et sic ca
rencia illius gradus glorie qui sibi alias de
beretur cum sit perpetua erit pena illius pec
catis venialibus correspondens. ¶ Secun
do arguitur sic suppono ꝙ maior pena et ma
ius malũ est priuatio visionis diuine ꝙ pe
na sensus sed tãtũ ẽ in malo carentia visio-
nis quantũ est in bono visio diuina. Tunc
arguo sic. Quandocũq mala sic cõparant
ꝙ vnum ẜm naturam excedit reliquũ quicũ
q gradus mali excedentis excedit totum
aliud malum sed carentia visionis diuine
ẜm naturam excedit in malo penam sensus
ergo quicunq gradus priuationis visio
nis diuine excedit totam penam sensus in
ferni. sic ergo ptz ꝙ negato purgatorio ali
quis puniret perpetuo de venialibz in para
diso. Respondent heretici ꝙ iste rões sunt
phice et subtiles et apostolus dicit ad Colo.
ij. Nemo vos seducat ꝑ inanẽ phiam. Ido
isti heretici petunt auctoritates sacri canõis
dicunt enĩ ꝙ in sacra scriptura non inueniẜ
ꝙ post hanc vitam sic necessarium ponere
purgatorium: Ideo adduco contra eos auc
toritates sacre scripture Prima auctoritas ẽ
ij. Mach. xij. vbi dicitur ꝙ iudas cõsidera-
bat ꝙ hi qui cũ pietate dormitionẽ accepe-
rant optimã haberẽt repositã grãm et obtu
lit ꝑ eis. xij. milia dragmas argenti. Ista au
tẽ oblatio non potuit esse pro his qui sunt i
inferno qꝛ ibi nulla est redẽptio nec ꝓ his q
sunt in paradiso qꝛ redẽptione nõ indigent:
nec de eis põt dici illud quod sequitur. san-
cta ergo et salubris ẽ cogitatio ꝓ defunctis
exorare vt a peccatis soluẽtur qꝛ ibi peccata
nõ habẽt ergo fuit illa oblatio ꝓ his q sunt
in purgatorio. ad illud argumentũ dicũt he
retici ꝙ liber Macha. nõ est de canone Con
tra accipio ergo verbũ xpi. math. xviij. Ira-
tus domin9 tradidit seruũ tortoribus quo-
usq redderet vniuersũ debitũ hoc autẽ non
põt intelligi in hac vita nec in inferno qꝛ illi
semper sunt in debito ergo hz intelligi d his
qui sunt in purgatorio. Secũda auctoritas
euangelij est Math. v. Esto consentiẽs ad-
uersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi
non exies inde donec reddas nouissimum
quadrãtem. Istud exire non intelligitur de
paradiso nec de inferno ergo de purgatorio
Sed cõtra. istud donec qñq accipitur cũ ex
clusione actus sequẽtis sicut. Ge. viij. dicit.
Coruus quem emisit noe nõ reuertebat do
nec siccarentur aque super terrã et tamẽ nũq
postea est reuersus et similiter de domina et
sponso suo Joseph. Math. ij. dicitur ꝙ nõ
cognouit eã donec peperit filiũ suũ primo-
genitũ nec ex hoc sequitur ꝙ fuerit cognita
postea. Similiter ergo in ꝑdicta auctoritate
intelligendũ est donec reddas etc. sed non
faciendo vim de li donec ꝓ presẽti arguo sic
qꝛ in ꝑdicta auctoritate saltẽ est redditio de-
biti sed illi de inferno nũq reddũt debitũ er
go licet non posset argui per li donec tñ põt
argui per redditionẽ debiti. Sed ne hoc ca-
lumnietur adducam adhuc septem auctori
tates quarum prima est. Mat. xij. Quicũq
peccauerit in filium remittetur ei qui autem
peccauerit in spiritum sanctum nõ remitteẜ
ei nec in hoc seculo nec in futuro hic supponi
tur ꝙ remissio fiat in futuro seculo non in i
ferno quia ibi nulla est redemptio. non i pa
radiso quia ibi nullus intrat cum peccato
ergo hoc erit in purgatorio alias non essz ve
rum verbum xpi ¶. Secunda auctoritas ẽ
Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatez
domini sui et non fecerit eam plagis vapu-
labit multis et ergo alius paucis qui nec co
gnouit nec fecit eam sed in inferno non ẽ ml
tum nec paucum sed infinitum ergo hoc ha
bet intelligi de purgatorio. Tercia auctori-
tas est apostoli. i. Cor. iij. Si cuius op9 ar
serit detrimẽtum patietur ipse autem saluus
erit si tamen quasi per ignem. Certum ẽ ꝙ
non loquitur de igne huius mundi nec de
igne inferni quia non saluat ergo loquitur
de igne purgatorij. Quarta auctoritas est a
postoli. i. Cor. xv. qui vult probare resurre-
ctionem dicens. si mortui non resurgunt vt
quid baptizantur pro mortuis. supponit au
tem ꝙ aliquis baptizatur pro mortuis ali-
quis ergo actus bonus pro mortuis exhibe
tur vel baptismus lachrymarum vel aliquid
tale. nullus autem debet exhibere aliquid ta
le pro mortuis de paradiso nec de inferno.
ergo talis actus debet exhiberi pro mortu-
is in purgatorio. ¶ Quinta auctoritas
scribitur Actuum secundo Hunc deus su-
scitauit a mortuis in die tercia solutis

dolorībus inferni. Certū est autē ꝙ xp̄s nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi q̄ dicitur syn⁹ abrahe. qꝛ ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existēte in limbo et de diuite existente in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris ergo hoc intelligitur de dolorib⁹ purgatorij. Sexta auctoritas scribitur. Apoca. v. vidi in dextera sedentis super thronū librū ?c. et nemo inuentus est dignus aperire librū nec in celo. nec in terra nec subtus terram. Ex hoc habetur ꝙ aliqui credebantur digni in celo et in terra et subtus terram. sed non in inferno qꝛ ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mā̄sione subtus terrā que non est infernus et hec vocatur purgatorium. Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabant in celo et in terra et subtus terram hoc nō pōt intelligi de existentib⁹ in inferno qꝛ illi non cātant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica qd̄ est dare purgatorium et pꝫ falsum eē ecclesiā illud instituisse ꝓpter auaritiam. Quicūqꝫ ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit ꝙ post hanc vitam non est dare purgatorium hereticus est dicendus qꝛ militat contra sacram scripturam et contra determinationē ecclie. Et si queras ex quo ē dandū purgatorium in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. ꝙ de lege cōi locus purgatorij est sub terra et est tercia mā̄sio inferni qꝛ infima vocatur infernus inferior vbi sūt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secūda vocatur lib⁹ qui est locus paruulorū non baptizatorū et isti sunt in culpa originali qui patiūtur penā dāni tm̄ que est carentia visionis diuine. Tercia vocat purgatorīū qui est loc⁹ electorum non perfectorū qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduētū xp̄i in grā et cōsolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tn̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorū d. quodā ep̄o qui apparuit i quodam balneo et ibi prestabat obsequium et hoc erat sibi purgatoriū. et de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit esse ex aliqua spāli cā. s. vel pro cōfirmāda fide nostra de alia vita vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus appareꝫ vl ꝓpter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuētiū edificationē. De dispensatione ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis q̄bus peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quō punit aias et an per demōes vel seipso doctores latissime loquūtur i q̄rto ideo pretereo.

De heresi eorū qui negāt aliam vitā post separationem anime a corpore.

Tercia decima heresis est eorum qui negant aliam vitam et immortalitatē anime et resurrectionem. Negata enim anime immortalitate ꝯsequenter negant aliam vitam fore et resurrectionē huiusmodi opinionis fuerunt quidā p̄hi vocati epicurei isti enim dixerūt ꝙ mortuo homine perit aīa et ꝙ nihil substātie ei⁹ remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorum Quod si queratur vbi aie defūctorū sunt dicit ꝙ vbi sunt res que nate nō sunt vult dicere ꝙ sicut illud qd̄ natū nō est nō hꝫ eē. nec aliquā substātiā sic eodē modo dicit de aīabus defunctorum et dicit ꝙ dicūt isti ꝙ illd̄ quod cōiter dicitur ꝙ ē infern⁹ ꝙ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes sōnio quod facit hominem sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat. Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniuntur mali istud ponit timorem et pauorem et dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salomō Ecā. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusqꝫ conditio et ita isti. sm̄ hoc nō credebant immortalitatem anime. nec aliaꝫ vitam ex quo dicebant equalem esse finem et mortem hominum et iumentorum. Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomo/

nis fuisse sicut notat Nicola⁹ de lyra et ap/
paret manifeste in fine dicti libri scz. Eccs.
xij. vbi dicit ꝙ cũcta que fiũt adducet deus
in iudiciũ ꝓ omni errato siue bonũ siue ma
lum sit. quod eẽ non posset nisi aĩa esset im
mortalis. Et expressi⁹ ꝙ nõ ex persona suã
sz ipiorũ dicit ptz per hoc qd in fi. li. eo. ca.
quasi determinãdo subiũgit donec reuertat
puluis in terrã suã vnde erat et spũs redeat
ad illũ qui dedit illũ. et dato ꝙ illud eẽt d
mẽte Salomonis. s. vnũ eẽ interitum ho/
minis et iumẽti referendũ est ad spũm phi/
cũ nõ ad spũm rõnalẽ. Est eni in homie du
plex spũs. s. spũs rõalis et incorporeus qui
nõ perit cũ corpore. Alius qui dicitur phic⁹
seu naturalis quo mediante anima rationa
lis vnitur corpori et ille corporeus est subti
lior aere minus subtilis igne quo mediãte
fit sensus et ymaginatio et iste perit cũ corpo
re talis spũs est in corpore bruti animantis
et illud vegetat et corpore pereũte perit et se/
cũdũ hoc ait Salomõ ꝙ vnus est interitus
hois et iumẽti ꝙtũ ad corpus et spiritũ phi
sicũ. Illius ẽt predicte dãnate opinionis fu
erũt illi ex quorũ persona dicitur. Sap. ij. ex
nihilo nati sumus et post hoc erimus tanꝙ
si non fuerimus. Huius peruerse et dãnate
opinionis fuerunt saducei qui q̃a credebant
ꝙ anime nõ erant immortales negauerunt
resurrectionẽ sicut ptz Actuũ. xxiij. Hec enĩ
dãnata opinio Istis tẽporibus etiam i mł
tis malis xpianis inueñitur regnare quia ad
hoc vigilanter intendit dyabolus. Vnde di/
cit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querẽ
do oẽs alios modos quibus possit homi/
nem ad dãnationem deducere Inuenit spe
cialiter vnum subtilissimũ per quẽ si põt ho
mini nocere paucũ vel multũ per hoc ipsum
ꝓsternit et leuiter ad dãnationem deducit.
et est iste ꝙ vulnerat hominẽ in occulto vere
credulitatis vt facit cũ dubitare in veritate fi
dei catholice et spãliter iuxta posse suum la/
borat ꝙ faciat cũ dubitare ꝙ sit altera vita
nisi hec. et ꝙ debeat fieri resurrectio mortuo
rum qz si hoc facit cũ credere vel in hoc dubi
tare statim homo sic deceptus dimittit se ca
dere in omne peccatum. et elõgatur ab oi vir
tute et perdit omnem timorem et amorẽ dei
et viuit desperatus qui perdidit totã fidẽ et
spem dei. et singulariter anhelat dyabolus
viribus suis ad decipiendũ per hanc viam
oẽs homines qui sunt magis peccatores et
specialiter superbos et põposos et nimium
amatores diuitiarum mundi et deliciarum
carnaliũ et tenet hunc modum qz primo po
nit ante oculos eorũ magna crimina que fe/
cerunt et magnas penas que sm sãctas scri
pturas ꝓpter illa sunt eis p̃parate et cum illi
miseri hoc considerãt ponit eos in desperati
onem dicens eis ꝙ sm hoc dãnati erũt quã
do morientur et tenẽdo eos in tali cognitio
ne dicit eis postmodũ quasi dãs aliquam
consolationem ꝙ non timeant immo ꝙ for
tificentur et letentur et hẽant bonũ cor et dẽt
sibi bonũ tẽp⁹ et ꝙ faciant quicquid eis pla
cuerit qz nunꝙ deus resuscitabit eos nec iu/
dicabit qz non est altera vita nisi hec presẽs
Et hinc inoleuit illud erroneũ ꝓuerbiũz qd
i nostra ligua dicitur. En esto mũde nõ me
veas malpasar. c. en el otro non meveras pe
nar. et adhuc dicit eis ꝙ nõ est aliquis deus
et ꝙ nostra mors et natiuitas est sicut besti/
arum quia sicut bestie nascuntur et moriun
tur ita erit de nobis et dicit predictus doctor
ꝙ specialiter dyabolus mouet et auget hãc
tẽptationem tempore mortis quia videt ꝙ
ille passus ẽ valde strictus et periculosus et
ꝙ ducat secũ magnum pauorem et ꝓpterea
potest citius prosternere et decipere homi/
nem nisi iuuetur a deo ꝓpter bona merita q̃
ante fecit quia illa procurant homini tem/
pore illo succursum et propter hoc dicit ꝙ or
dinauit sancta mater ecclesia ꝙ xpianis in
hora mortis dicatur: Credo in deũ quod ẽ
fũdamẽtũ nostre fidei catholice et ꝙ faciãt
cum omni deuotione confessionem fidei et
ꝙ reducatur eis ad memoriã passio et mors
saluatoris ihũ xpi ex qua ꝓuenit electis per
seuerentia in fide et deinde in fine vite preci/
osa. et sancta mors ante eũ. hec ille. ¶ Ex p̃
dictis ptz vnde habuerũt predicti heretici oc
casionem errandi et quõ dyabolus inter cete
ra vigilanter laborat et miseros homines d
ducat ad credendum ꝙ non est altera vita:
Improbatur autem predictus error quadru
pliciter primo per dicta gentilium phorum.
¶ Secũdo rationib⁹ doctorum catholicorum.
¶ Tercio auctoritatibus sacre scripture. Quar
to splendore miraculorum. ¶ Circa primũ
notandum ꝙ post illud genus phorum de
quibus dictum est in principio huius capi/
tuli fuerunt duo genera aliorũ phorũ quor

primi vocati fuerũt paripatetici quorũ dux et magister fuit Aristoteles qui.xvi. de animabus.c.iiij.dicit sic intellectus solus ē ab extrinseco et sol⁹ habet esse diuinũ. Itē in secũdo de aia dicit ꝙ aia intellectiua est alterũ genus ab aia vegetatiua et sensitiua et ꝙ ipsam solam cõtingit separari a corpore tā ꝙ perpetuũ a corruptibili. Itē in libro ḋ pomo dicit ve anime peccatrici que nõ habet locũ redeũdi ad suũ creatorē q₂ turpia ei⁹ opera īpediunt ascēsum eius ad deũ. Alij phi fuerunt vocati stoyci dux et magister quorũ fuit plato qui plus ꝙ aliquis alius phus affirmauit immortalitatē aie. Unde in li. tymei.c.iiij.et.v.inter multa erronea que ḋ anima dicit hoc vnum verum īfert ꝙ aia ē immortalis.et ꝙ si vincit passiões vel si ab eis vincatur pmiabit vel punietur post mortē. Unde ponit ꝙ si aia existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationē a corpore viri in corpus mulieb₂e mittetur et si se ibidem male habuerit in corpus pecoris post mortē in penā et secũdum ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur.finaliter tamē omnes redibũt ad generalē innocentiam et dignitatem cum fuerint p penas satis expiate. Affirmauit ēt immortalitatem aie et ꝙ aie virtuosorum et bonorum debebãt pmiari i alio mundo et aie malorum puniri vt ptȝ in disputatione socratis et suorũ discipulorum quã introducit in phedrone vbi p modũ dyalogi multis cõiecturis pbat aie hois immortalitatem.et dato ꝙ taliter non accedat ad veritatē nr̄e fidei.ē tñ mirabile ꝙ hõ phs sine fide solũmodo per rõem et lumē naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionē et forte causa huius potuit esse q̄a sicut dicit hiero.in epistola ad paulinuȝ q̄ ponitur in prologo biblie. Plato descendit in egyptũ vt videret libros legis et ppharũ quos vidit et potuit eē ꝙ informatus in sacra scriptura per Jeremiã pphetã cũ.s.i egyptum descendit vt ponit leonardus Aretinus in ꝓlogo libri platonis qui intitulatur phedron fuit inductus ad loquēdũ de aia magis vere et catholice ꝙ aliquis ali⁹ phus Itē pitagoras hoc idē asserit vt ponit Ouidius.xv.methamorphosios vbi dicit morte carent aie semperq₃ priora relicta sic de nouis domibus viuũt habitantq₃ recepte sed melius dicit in versibus aureis sicut allegat caladius in cõmētũ super thymeũ platõis vbi dicit corpore disposito tñ liber ad ethera pgens euadens hoiem factus deus ethereis alter. Item mercurius trimegistus ad exdepam prope principium dicit. O exdepa ois aia humana imortalis est sed nõ vniformiter cuncte sed alio et alio modo et īfra p⁹ mediũ libri cum fuerit anime a corpore facta discessio tũc examen meritiq₃ eius arbitrium transiet in sũmã detinēs ptãtem. Isq₃ cum eam piam iusticiamq₃ perviderit in sibi cõpetentibus locis manere pmittit. Si delictorũ ipsam maculis vicijsq₃ obligatam viderit desuper ad yma deturbãs p telis aeris ignis et aque sepe discordãtibus tradit et sic inter celũ et terrã mũdanis fluctib⁹ i diuersis semper eterni penis agitata reptabif vt in hoc anime obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno suppliciõ subiugata.hec ille. Aliqui etiam dicunt quorum opinionē introducit macrobi⁹ super somnium sapionis ꝙ vnus qui vocabatur feres paupbil⁹ de quo loquitur valerius libro primo in titulo miraculorum qui dicit ꝙ fuit mortuus in quodã p₂elio et ꝙ stetit mortuus p.x.dies sepata aia a corpore et ꝙ postmodũ resurrexit et reuelauit multa alteri⁹ mũdi specialiter de immortalitate animaruȝ et ꝙ ab isto homine resuscitato habuit plato fundamentũ et doctrinam quã introducit in phedrone. Item in secũdo libro super somnuȝ scipionis macrobius dicit aia autē qui verus homo est ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo vt admutatõnē dei mũdum regentis regat et ipsa corpus dum a se animatur etiam in eodem dicit et hec sit presentis temporis cõsumatio vt anima nõ solum immortalem:sed deũ esse clarescat. Huius etiam opinionis fuit Tullius qui secũdum ꝙ dicit dictus macrobi⁹ vltimũ opus scripsit predictum somnium scipionis vbi ītroducit scipionē afianũ et alios magnos et virtuosos viros iungendo.ꝙ apparuerunt post mortem et dixerunt de premijs animarum hominum virtuosorũ que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis tullius ait probabile quidem videtur sapientibus penas eē paratas apud īferos ergo anime post mortem sunt supstites In amphorismis etiã de essētia summe bo

nitatis legitur qr anima ē in orizonte eterni tatis.i.in termino perpetuitatis quod ē per petuitas in anima ita ꝙ finitur in anima.i. nō ꝑtenditur vltra animā sed est supra tps temp⁹ vocatur hic mora habēs principiū et finē et si aīa hēbat pricipiū ñ hēbit finē. hāc ēt opinionē introducat virgilius in.vi.libro encydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysius qui sunt cāpi paradisi ꝙ inue nit ibi anchisen patrem suum et alios maio res et antecessores. Item etiā de anima tur ni loquēs ait in.xij.vitaq; cum gemitu fu- git indignata sub vmbras.i.anima turni re cedens a corpore cum indignatione descen- dit ad inferos hinc insinuauit virgilius ani mam eē superstitem post mortem. huius ēt opinionis fuit Seneca in epistolis vbi dic mors quā pertimescam⁹ et recusam⁹ intromit tit vitam nō eripit veniet iterū qui nos in lu cem reparet dies huius opinionis fuerunt omnes phi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sa- cre fidei et in maximam confusionem nō cre dentium et hereticorū quia si dicti phi ducti solum ratione et lumine naturali crediderūt et cognouerunt anime immortalitatē et ꝙ post mortem hominum anime bonorum ꝑ miatur in gloria et anime malorum affligū tur in pena sine fine. multomagis hoc crede re et affirmare debent xpiani qui vltra ratō nem et lumen naturalis intelligentie sunt in formati lege dei quam dedit et publicauit p moysen et alios sanctos prophetas et p do ctrinam noue legis quā noster saluator de⁹ et homo per seipsum personaliter predica- uit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas i di- uersum pōt flecti sensum. Ideo secundo im probatur predictus error rationibus docto rum catholicorum: Primo sic omnis corru- ptio causatur ex contrarietate sed nihil est ꝙ substantie anime contrarietur ergo non pōt anima corrumpi: Confirmatur primo sic qc quid corrumpitur aut corrūpitur ex dissonā tia partium vt corpus aut ex fluxu materie vt proprietas. Omnis enim ꝓprietas in se i mutabilis est. quod autē desinit eē ex fluxu materie in qua est habet. Unde boecius in ꝓlogo super arismetricam ait. Sapiā ē spe- culatio eorū que fm̄ sui immutabilitatē sor tiuntur substantiam et proprietatem anima autem non est substantia corporalis ergo ex

dissonantia ptium corrumpi non pt qr sim plex est. ꝓprietas aūt nō est sine forma quia substantia est et ita ex fluxu materiei corrum pi nō pōt qr ibi materia non est ergo incorru ptibilis est. ꝙ aūt incorporea sit patet quia hoc genus subalternum spiritus sub se con tinet has spēs animam et angelū ergo aut angelus incorporeus non est vel anima in- corporea est. Secūdo confirmatur quia cor ruptio non fit inentibus nisi ratione appe- titus:ergo vbi appetitus est quietatus vltra nihil appetit. Sed materia per animam ra- tionalem vltimate quietatur quia nullā no biliorem habere pōt. ¶ Secunda arguitur ex diuina bonitate sic Cum deus sit omni- bus bonus maxime tamen bonus est ami- cis suis sed amico proprium est conuiuare. viij. Ethicorum et amicus salueṫ amici vitā si potest ergo faciet ꝙ anima viuat post se- parationem a corpore. ¶ Tercio arguitur ex diuina causalitate. Omnis causa quāto pl⁹ intendit ad esse alicuius tanto plus intendit ad eius conseruationem sed esse anime rati onalis prius intenditur quantum ad esse ꝙ forma solis qui nobilius est esse eius cū sit spiritualis et spiritualia corporalibus pre- feruntur vt dicit Aug ix.de trinitate cum er- go sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. Quarto arguitur ex magnitudine diuīe po- tentie ꝓbando necessitatem alterius vite p resurrectionē sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnū granū seminis arborem vel herbā sui generis verūtamē non reducit eā- dem herbam vel arborem numero sed alte- ram simile. Et similiter in generatione natu rali hominum bestiarum et auium qr natu- raliter exijt homo ab homine et femina per generationem et sic de auibus et bestijs sed non redit idem homo numero nec eādē be stia sed alter homo et altera bestia. vnd si na tura haberet tam magnū posse ꝙ illū eūdē hominem numero et eandem numero besti am et arborem que deficit et moritur posset reducere viuū maiorem potestatem haberē ꝙ habet et ideo si deus non resuscitaret illū eundem hominem numero qui moritur nō ostenderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ pos se nature. Cum ergo posse suum incompa- rabiliter maius sit ꝙ posse nature. si non fa ceret illud per quod suum posse ostendatu-

maius est ꝙ posse nature cōtrariatur sue ptāti et pfectioni quod est incōueniens. Ex quo manifeste pꝫ ꝙ erit resurrectio et altera vita et ꝙ idē corp⁹ numero resurget ad manife/standum ꝙ maius est posse dei ꝙ̄ nature.

¶ Quinto arguitur ex diuina sapia quia pfectius opus arguit maiorē sapiam i magistro qui illud facit. Unde si deus creauit hominem ea intentione vt resurgat et duret sic sine hoc videtur nobilius ꝙ̄ si illud creasset ea intentione vt nō resurgeret et duraret sine fine. Et vbi est nobilior intentio et nobili/or respectus ostenditur excellentius opus et ex operis excellentia maioritate et nobilita/te ostenditur excellentior et nobilior sapien/tia in magistro. Necesse est ergo resurrectio/nem fieri et aliam vitam dare vt diuina sa/pientia excellentissima cognoscatur. ¶ Se/xto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere hoc ē deum amare quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat et ex diuine e/ternitatis influentia homo fit perpetuo du/rabilis in gloria amabilior erit eternitas diuina ꝙ̄ si homo nō resurgeret sed finiretur i morte. Ad ostendendū ergo concordiam inter durationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio q̄ si nō fieret nō ostenderetur. Septimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Iusticia eī dei requirit ꝙ oi/bus reddatur ẜm merita et demerita alias nō esset iustus. Cum ergo hoc nō fiat in vita p̄senti cū mali videantur florere. Job.xxi. ducunt in bonis dies suos. boni vero tribulāt ergo fiet in vita alia quod eē non pōt nisi anima sit immortalis et nisi fiat resurrectio. tunc enim illa res que bonum vel malum fecit in hoc mundo per diuinā iusticiam pmi/abitur vel pmietur. ¶ Octauo arguitur ex eternitate diuine iusticie sic poterit deus eternaliter iudicare hominē. si homo posset esse sine initio sicut poterat eū iudicare eternali/ter si homo eēt sine fine. vñ si resurrectio non esset significaretur ꝙ si creatura posset eē sic initio. ꝙ deus nō posset sua iusticia eterna/liter homine vti vt ergo detur intelligi ꝙ deus poterat eternaliter vti sine initio in homine si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapia diuina ordinauit ꝙ fiat resurrectio et ꝙ iusticia diuina sit potens conseruare humanum corp⁹ sine fine dato ꝙ semp sit i tormentis vt iusticia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali appetitu hois sic. iposibile est appetitū naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit ppetuo manere qd pꝫ ex eo ꝙ eē est quod ab oibus appetit. hō eni p intellectum appetit eē non solū vt nūc sicut bruta aialia sed simpliciter cōsequetur. ergo hō ppetuitatē ẜm animā qua esse sim/pliciter et ẜm omne tēpus apphendit. ¶ Decimo arguitur ex capacitate anime qr aīa capax est beatitudis. De⁹ aūt vt ait Augu. in/genti libertate implet omnes creaturas ẜm capacitatem earū ergo cōfert anime beatitu/dinē. ad beatitudinē autem spectat vita perpetua ergo necesse est alteram vitā ponere et animā esse immortalem. ¶ Undecimo ar/guitur ex hominis timore. qr si anima mo/reretur cū corpore hō nō plus timeret mor/tuus ꝙ̄ lupus vel canis mortuus. cum ergo experiamur singularem timorem in hoie mortuo quē nō experimur in ceteris aialib⁹ mor/tuis. ergo necesse est dicere. ꝙ relinquit ali/quid viuens post mortem hois quod timetur. ¶ Duodecimo arguitur sic deus fecit a/nimam ad ymaginē et similitudinē suā sed deus est immortalis ergo et aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demonstra/tiue probari. sicut satis patet per debilitatē rationū. quo ad hoc tā a sanctis ꝙ̄ a phis adductarum. Sūme tamen cōuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera que pbant demonstratiue nesciamus sicut alterum istorꝫ pcerto est verum mundus incepit esse vel mūdus non incepit esse tamen nullum istorum demonstratiue probari pōt ẜm Aristotilem iiij. topicorum. Unde communiter dicitur de quodam religioso ꝙ redarguit quēdam phm ex eo ꝙ negauit animam esse immor/talem. Quero inquit a te phe ait ille religio/sus. aut anima est mortalis vel immortalis si est mortalis nullum incōmodū infligeret credentibus eam esse immortalem. si vero ē immortalis. tunc credere eam mortalēꝫ. qd incōmodum in te sequitur ergo melius est credere eam esse immortalem ꝙ̄ mortalem.

¶ Tercio iprobatur pdictus error auctoritatibus. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamenti ex euangelio. Secundo au/ctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus

¶ Tercio auctoritatibus veteris testamenti.

¶ Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie q̄

omnia expresse sonāt aliam vitā. De primo inducūt.xij.auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh.vi.hec est autē voluntas patris mei qui misit me.vt omnis q̄ videt filium.p fidē formatā charitate.ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternā quod infallibiliter est verū in pdestinatis.et ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinem habet vitā eternā et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Secūda auctoritas habetur Joh.iiij.cū xp̄s loqueret samaritane. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis i vitam eternam. Tercia auctoritas est Joh.vi. Qui māducat hunc panē viuet ineternum. Quarta auctoritas est Math.xix.et Marci.x. Cū quereret iuuenis ille magister q̄d bōi faciam vt vitam eternā possideam. Respondit ei xp̄s si vis ad vitam.s.eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci.ix.bonum est tibi claudum introire in vitaȝ eternam q̄ duos pedes habentem mitti in gehennā ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar.x. Nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios pp̄ter me et propter euāgelium qui non accipiat cencies tm̄ nunc i tp̄e hoc.domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternaȝ Dicit q̄ in presenti accipiet cencies tm̄ quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantum excedūt bōa temporalia quātū centenarius vnitatem aliter autem pōt exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spūales fratres et matres et patres multos et etiam possessiones multas et agros inquantū ex possessionibus omnium fidelium sufficienter sustentantur fm illō apostoli.ij.ad Cor. vi.quasi nihil habentes et omnia possidentes Unde Augu. Contemne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas ē Joh.iij. Qui credit in filium habet vitam eternā qui autem incredulus est filio non habet vitam eternam.sed ira dei manet super eum: Et ibidem sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in illum non pereat sed hēat vitā eternam. Octaua auctoritas est Joh.v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere et ille sunt qui testimonium phibent de me et nonvultis venire ad me vt vitam habeatis. Nona auctoritas ē Jo.vi.vbi dicitur q̄ cū multi ex discipulis ihū abirēt retro dixit ihūs ad duodeci. Numq̄d et vos vultis abire. Respondit ei symō petrus. Dn̄e ad quē ibim⁹ verba vite eterne hēs et nos cognouim⁹ et credim⁹ q꞉ tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh.x. Oues mee vocē meā audiūt et cognosco eas et sequūtur me.et ego vitā eternā do eis Undecima auctoritas ē Joh.xij. Qui odit animā suam in hoc mūdo in vitam eternaȝ custodit eā. Duodecia auctoritas ē. Math.x. Nolite timere eos qui occidūt corpus.animam autem non possunt occidere.sed poti⁹ eum timete qui pōt animā ē corpus ꝑdere in gehēnam. Hec duodecim auctoritates ex euangelij deducte sunt quasi.xij.colūne auree nostri inexpugnabilis fortaliaij. Predictas adiūgūtur alie.xij.auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cū iudei cōtradicerent paulo et blasphemarent tūc ꝯstant paulus et barnabas dixerūt. Actuū.xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei:sed q̄m repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne.ecce conuertimur ad gentes. Sic enim precepit nobis deus. Secunda est eiusdem ad Gala.vlti. Qui seminat in carne sua de carne et metet corruptionem. qui autem seminat in spiritu de spiritu metet vitam eternam. Tercia est eiusdē pma Thimo.i. Ideo misericordiam consecutus sum. vt in me primo ostenderet iesus xp̄s oīm pacientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdē pma Thimo.vi. Certa bonum certamen fidei apprehende vitam eternam i qua vocatus es et confessus confessionē bonam. Quinta est eiusdem Thimo.i.paulus dei seruus apostolus iesu xp̄i secūdū fidem electorum dei et agnitionem veritatis que fm pietatem est in speȝ vite eterne quā promisit qui non mentitur deus ante tempora secula. Sexta est eiusdem ad Thimo. iij.dicens. Justificati gratia ipsius heredes sumus fm spem vite eterne fidelis sermo est Septima auctoritas est eiusdem prima Cor.xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus miserabiliores.sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac

vita remunerari a xpo miserabiliores sum⁹ etc. qr alij admimus perfruuntur bonis huius vite nos autem patimur mala. In primitiua enim ecclesia fideles erant multa sustinentes aduersa. Sed contra hoc posset argui de multis phis qui voluptates et diuitias huius seculi cōtempserūt et cū hoc negabant resurrectionem mortuorum nec tamen dicuntur miserabiliores alijs hominib⁹ sed meliores. Dicēdū φ nō est simile d phis et xpianis qr phi hoc fecerunt propter maiora bona consequenda. s. virtutes intellectuales et morales in quibus consistit cognitio veritatis et cōsecutio politice bonitatis hoc autē nō pōt dici de xpianis qui cōfitentur xpm resurrexisse a mortuis quod falsum esset si resurrectio esset impossibilis falsitas autem malum est intellectus sicut veritas eius bonum. Octaua est apostoli petri. prima Pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium sed conscie bone interrogatio in deum per resurrectionem ihesu xpi qui est in dextera dei patris. deglutiens mortem vt vite eterne coheredes efficeremur pfectus in celum subiectis sibi āgelis et potestatibus et virtutibus. Nona ē Job. apostoli. i. Jo. i. vidimus et testamur et ānunciamus vobis vitam eternam. Decima ē eiusdem in. c. ij. hec est repromissio quā ipse pollicitus est nobis vita eterna. Undecima est eiusdem in. c. v. hoc est testimoniū quoniam vitam eternā dedit nobis deus et hec vita ī filio eius est. Duodecima est eiusdē in. c. eodē assumpsit nos et dedit nobis sensum vt cognoscamus verū deū et sim⁹ in filio ei⁹ vero hic est ver⁹ de⁹ et vita eterna. Ecce habemus. xij. ppugnacula nostri fortalicij apostolorum xpi. Nunc videamus auctoritates veteris testamenti et inueniuntur tres. Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte liberat et facit inuenire vitam eternam. Secūda est. Ecc. xxiiij. Qui elucidant me vitā eternam habebunt. Ecce premium quod pmittit diuina sapia suis elucidatoribus.

Tercia est Daniel. xij. Multi de his qui ī puluere terre dormiunt euigilabūt. Alij in vitam eternam Alij in obprobriū vt videant semper. Premissis aūt omnib⁹ articulis. fidei vltim⁹ concordat qui est Carnis resurrectionem et vitam eternam Amē. Hec ē etiam sententia verissima catholice fidei et doctorū. dicitur enim in libro de ecclesiasticis dogmatibus solū hominē credim⁹ hr̄e aiam substantiuam que et exuta a corpore viuit et sensus suos atq ingenia viuaciter tenet nec cū corpore moritur sicut Arabs asserit nec post modicū interuallū sicut zenon qa substantialiter viuit. Et Aug. O aīma mea illā patriā petere debuisti in qua est quies sine labore gaudiū sine dolore. pax sine tribulatione. lux sine tenebris. vita sine morte Jsdē si simul aīa cū corpore interiret p nihilo dei filius deo patri spiritū cōmēdaret. sed moritur et deo patri spiritum cōmēdat vt mortem corporis et īmortalitatem aīe designaret. Confirmant̄ finaliter omnia predicta auctoritate beati gre. in. iiij. libro dyalogorum vbi loquens de vita anime post obitum sic ait. Carnales quiq qr illa inuisibilia scire nō valēt per experimētū. dubitant vtrū ne sit quod corporalibus oculis nō vident que nimirū dubietas primo parēti nostro esse non potuit. qr et exclusus a paradisi gaudijs hoc qd̄ amiserat quō viderat recolebat. Hi aūt sentire vel recolere audita nō possunt quia eorum nullum sicut illi saltem de preterito experimentum tenent. Ac si eni pgnans mulier mittatur in carcerē ibiq puerum pariat qui natus in carcere nutriet et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem. lunam. stellas. mōtes. et campos et volantes aues. currentes equos nominet: Ille vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud φ tenebras carceris sciat et hec quidem esse audiat. sed qr ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq inuisibilia audiunt. diffidūt an vera sint quia sola hec infima in quib⁹ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est vt ipse inuisibilium et visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret et spiritum sanctum ad corda nostra mitteret. quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire per experimētum non possumus quotquot ergo hūc spiritum hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nam quia post mortem carnis viuat anima patz ratio sed fidei admixta. Numquid et sancti apostoli ac martires xpi presentem vitam d spicerent. in morte carnis animas ponerēt.

nisi certiorē animarum vitā subsequi sciret. Et ecce hi qui animas in morte posuerūt atq animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choru scant. Ad extincta eorū nāq corpora viuentes egri veniunt et sanātur. plurí veniunt et demonio vexantur. demoniaci veniūt et liberantur leprosi veniūt et mūdātur. deferūt mortui et suscitantur. Si igitur vitā aie manentis in corpore deprehēdis ex motu mem brorum cur non perpendis vitam aie p⁹ corpus etiā per ossa mortua in virtute miraculorum. Nā et multi nostrorū mentis oculū fide pura et vberi orōe mūdantes egredientes ex carne aias frequenter viderūt. hec ille De hoc ponūtur plura miracula in libro dyalogorum vide ibi

De heresi eorū qui dicunt ꝙ nō possunt euitare peccata qui fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quartadecima heresis est eorū qui dicunt se nō posse euitare peccata qꝛ sunt nati in tali signo. Dicnotādū est ꝙ ſm gre. in omelia et ſm Aug. in. v. de ciui. di. c. i. et. xxiij. q. iij. quidam heretici. et ē ysid. viij. Ethy. c. v. fuerūt quidā heretici dicti priscillianiste qui fundamētis astrologorū adherentes dicūt vnūquēq hoiem sub cōstellationibus stellarū nasci earūq influentijs regi. dicunt etiam tales stellas dictorū hominū eē fatū. quod quidē fatū ſm August. nō dicūt dispositionē ac causarū ordinem siue cōnexionē in ipsis reb⁹ ſm diuinā volun tatē sicut dicit boeci⁹. iiij. de cōsolatiōe ph'a. vi. Sed dicūt fatū vim positionis syderū q̄l' est qñ quis nascatur vel cōcipitur quā vitare nō possent dicūt etiā habere ptātem stellas super hoim vitā mortem actus et officia. dicunt eñ ꝙ mars facit hominē homicidā et pliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trapezetā cāpsorē et mercatorē huius opinionis fuerunt thalmud' ste dicentes de thalmuth. talia verba. filij et puisiones rerū nō depēdent ex meritis sed depēdēt ex cōstellatione signi: Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis et signis dicētes in eodē libro. Si natus fuisset saul in signo dauid ꝙ cecidisset coram eo Item dicunt iudei in libro thalmuth. in. c. qō incipit ceder thabemer ꝙ vn⁹ doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebatur ei fortiter mūdus. vult dicere ꝙ habebat magnā paupertatem et faciebat orationem deo ꝙ reuelaret ipsum ab illa magna paupertate. et dicitur ibi ꝙ de⁹ respondit sibi vis ꝙ ppter amorē tuū destruā mundū et iterū creem illum et forte eris in signo in quo efficiens diues. Ex quibus apparet manifeste ꝙ isti intelligebant deū non habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamēto supradicti heretici posuerunt ꝙ stella que nato domio creta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xpo influeret sup eius vitā mortem. actus et officia ptātem haberet et sibi in omnib⁹ fatū esset Protāto dicit greg. vbi supra ꝙ predicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumunt ꝙ noua stella exijt cū dominus in carne apparuit cuius fuisse fatū eandē stellam putant. Predictus error siue heresis improbat' per tres doctores ꝓbatissimos. s. p augu. Crisó. et Greg. Et primo per aug. qui i quinto libro. de ciui. dei in. c. i. dicit istā opinionem esse offensiuā et iniuriosā quatuor rebus insignibus et irreprobabilib⁹. Prio cōi lege et secte in generali. Secūdo celo in speciali. Tercio iudicio diuinali. Quarto ꝓbationi expimentali. Primo Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi etc. ſm eñ tulliū de natura deorū omnis lex et secta posuit deum esse. Non est tam fera tā rudibusq moribus cuius mētem opinio deorū non habuerit inquit tullius. Itē omnis secta et lex ponit ꝙ deus in necessitatibus deberi inuocari et rogari. Unde secundum phm in ethicis latera et cultus deorū sunt de lege nature et ſm tulliū vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedam habꝫ qb⁹ deos suos reuereret. Si ergo ista opinio veritate contineat que dicit stellas hre banc potestatem ꝙ ex suis influentijs morib⁹ et actibus hominum imponant necessitatem quam euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur q̄ si dicat frustra. Unde contra ponentes istaꝫ opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominum repellendi sunt non solum eorum q̄ veram religionem tenent. sed qui deorum q̄liumcūq licet falsorum volunt esse cultores Hec opinio quid aliō agit nisi vt null⁹ oino

colatur aut rogetur deus. hec aug. Item secun-do hec opinio est offensiua et iniuriosa celo spiritualiter magna diffamatio istius ciuitatis esset si diceretur quod in aula sui consiliarij ciues et rectores concluderent et determinarent latrocinia perpetranda homicidia et certa mala committenda per istam ymaginationem. Augu. dicit quod celum quedam curia vel ciuitas est. ciues sunt stelle et si isti influunt et necessitant ad latrocinia homicidia et cetera mala celo est vituperium et iniuria. Tercio hec opinio est offensiua et iniuriosa diuino iudicio. Unde aug. in textu. Quale inquit iudicium de factis hominum relinquitur deo quibus celestis adhibetur necessitas. ad idem. xxiij. q. iiij. vas. ire. Quarto et vltimo est offensiua hec opinio probationi experimentali. sepe videmus quod duo gemini nati et concepti sub eodem signo et constellatione stellarum sunt ita diuersi in omnibus et dissimiles quod magis sunt similes illi qui in diuersis constellationibus sunt nati et concepti et istam rationem dicit aug. fortissimam Unde in textu contra istos. Quid inquit est quod nunquam dicere potuerunt cur in vita geminorum in actionibus in honoribus ceterisque rebus ad humanam vitam pertinentibus atque in ipsa morte sit plerumque tantaque diuersitas vt similiores eis sint quantum ad hoc attinet multi extranei quam ipsi inter se gemini qui exiguo temporis intervallo in nascendi separato in conceptu autem per vnum concubitum vno etiam momento seminati. Dat exemplum. in. iiij. c. et idem habetur Gen. xxv. Malach. i. et. xlvij. d. quantumlibet. iacob dilexi esau: o. habui. Nati sunt duo gemini antiqua patrum memoria sic alter post alterum vt posterior plantam prioris teneret tanta fuit in eorum vita morum diuersitas tanta in actibus disparitas tanta in parentum amore dissimilitudo vt etiam inimicos eos inter se faceret ista distantia. Nunquid hoc dicitur quod vno ambulante alius sedebat. vno dormiente alius vigilabat. vno loquente alius tacebat vnus duxit mercenariam fuiturem alius non fuiuit vnus a matre diligebatur. alius a matre non diligebatur vnus honorem qui apud eos magnus habebatur amisit alter adeptus est. hec aug. Secundo improbatur ista heresis per Cris. qui dicit quod hec opinio facit triplicem blasphemiam in deum. prima est quod deus est et fuit malus in stellas creando. vnde super Math. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellarum. maior illius qui creauit stellas. Nam cum sit prescius futurorum deus ex quo tanta iniquitas futura erat per stellas si noluerit emendare non est bonus. si voluit et non potuit impotens est. Secunda blasphemia est quod deus est crudelis in talibus pro delictis penas dare. vnde Cris. vt quid mali penam suscipiam. quod non voluntate sed necessitate commisi. Tercia blasphemia est quod deus est insipiens in precipiendo. Unde Cris. Quis enim iubet aliquem ne faciat malum quod non potest declinare aut vt faciat bonum ad quod non potest peruenire. hec ille. vnde merito dicitur. M. xi. Iugum enim meum suaue est. et. i. Io. v. mandata eius grauia non sunt. Tercio et vltimo improbatur hec opinio heretica per greg. sicut per aug. Sed dat specialiter vnum exemplum de honoribus et dignitatibus hominum. Unde in omelia epiphanie dicit sic. absit a fidelium cordibus vt fatum aliquid dicamus vitam quippe hominum solus hanc conditor qui creauit administrat. Neque enim propter stellas homo, sed stelle propter hominem facte sunt. Sequitur ipsarum quoque francorumque terra reges ex genere prodeunt quibus profecto nascentibus quis estimet quanti eisdem momentis horarum et temporum ex seruili conditione nascantur: et tamen regum filij vno eodemque sidere cum seruis nati ad regnum proficiunt cum serui qui secum fuerant geniti in seruitute moriantur. Hec greg. Patet igitur per istos tres doctores venerabiles quod predicta opinio est falsa et heretica. Unde determinando veritatem concludit aug. de stella nouiter christo nascente creata quod ipsa non est christo infatum: Unde sermone. viij. super Io. non est sub fato sydere dominus sydedum cum ipse sit conditor syderum. et contra faustum non ideo christus natus est vt si dicit oportet non stellam christo sed christum stelle fatum diceremus fuisse. Ipse quippe illi non illa huic nascendi contulit causam. Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione luminarium celestium causetur aliquo modo in hominibus diuersitas morum. respondetur quod mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario et sufficienter aut dispositiue et contingenter. Si dicatur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat christiane religioni. tum quia veritas fidei in hoc errore saluari non posset

dum eni omnia ponit a sydenbus necessa-
rio euenire tollit meritum et per consequens
gl'am tu qz honestas moru per huc errore p
iudiciu patitur du culpa peccatis in sydera
refunditur vt supradictu est qz sic licetia ma
lefaciendi sine reprehensione creditur vt ho
ad orandu et colendu sydera incuruetur Si
autem dicatur mores hominu a dispositio-
nibus syderu variari dispositiue et contige-
ter sic pot habere veritate qz nec roi nec fidei
repugnat planu est enim q dispositio cor-
poris varia multu facit ad variatione affe-
ctionu et moru anime vt plurium eni aia
corporis coplexiones imitat vt dicit sex pri
cipiator. Unde colerici sunt iracudi et sagui
nei sunt benigni. melancolici sunt Inui-
di et fleumatici pigri hoc aut no est necessari
um qz anima dominatur suo corpori maxi-
me qn e adiuta p gram. multos eni videm
colericos masuetos et melacolicos beignos
qm ergo virtus corporu celestiu opat admi
xtione et qualitate coplexionu. hinc e q per
consequens operatur quodamodo ad qua
litatem morum valde tame de longinquo.
plus eni facit ad qualitatem coplexionis vir
tus nature inferioris q virtus syderu. Un-
de aug. in. v. de ciui. dei. c. ij. In solutioe cu
iusda questionis de duobus fratribus qui
simul infirmabantur et curabantur cum que
reret vnde hoc esset: magis comendat ratio-
nem ypocratis q astronomi ypocras enim
mdit q hoc erat pp similitudine coplexi
onis. Et astronom mdit q hoc erat pp
idepritatem constellationis melius enim re
spondit phisic quia cam dedit magis ppri
am et propinquam. Est sic ergo dicedu q i
pressiones syderu aliquo modo disponunt
ad varietate moru. no quide dispositioe ne
cessaria et pxima et sufficiente sed remota et
contingente. Sed obijcitur q phus libro d
pprietatib elemetorum dicit q regna va-
cua facta sunt et terre depopulate apud con
iunctione. Jouis et saturni sed talia non de-
pendent ex libero arbitrio ergo etc. Respon
detur q hoc dicit phs non qz homines non
potuerunt resistere influentie illius constel-
lationis. sed qz noluerunt qz dicit Tholome
us in almagesti. sapiens homo dominabit
astris qnuis aute coiunctio iouis et saturni
eo q saturnus habet influentia melacolica
et malam Jupiter aut immittit valde bona
influentiam pot ad rixa vel discordiam ho
mines inclinare cui tame inclinationi hoies
p libertatem arbitrij pnt resistere et satis fa-
ciliter cu adiutorio gratie dei. ¶ Obijcitur
iteru quia damascenus li. ij. c. vi. dicit costi
tuutur multotiens et comete signa quedam
mortis regu. etc. Responsio quida dicunt
q cometa nec naturaliter generat nec e vna
de stellis in firmamento positis. Unde nec
eius significatio est naturalis. Unde dama
scen li. ij. c. vi. dicit q comete no sunt ex his
que a principio genite sunt sed diuina iussio
ne fm ipsum tempus constituutur et rursus
dissoluuntur hec damascenus. et per tale si-
gnum deus prenunciat mortem regum ma-
gis q aliorum tu qz rex est persona comuns
tum qz ex hoc pot oriri turbatio regni de cu-
ius custodia magis soliciitant angeli pp
comune bonu. ¶ Et si queras quod est illd
regnum in quo debet tale accidere. hic respo
det catholicus dices q qncuq apparet sem
per significat mortem vel imutationem ali-
cuius principis vel destructionis alicui pa-
trie. et semper dirigit radios suos ad illa pa
triam cui minatur. Alij autem qui via phi-
sicam sequuntur videtur q stella cometa sit i
pressio calida et sicca generata ex inferiore p
te aeris pp ignem de vapore calido et sic-
co et glob illius vaporis adunatus appa-
ret corpus stelle. Partes autem illius corpo
ris discontinuate circa illum globum et i lo
gum protese in suis extremitatibus illi glo
bo coiuncte sunt quasi eius come sicut loqt
albertus magnus dicens q comete sut stel
le habentes comas quod fit per aerem in fla
matu contentu a stellis siue planetis quiq
sc3 saturno Joue, mercurio et venere: Isti ei
planete pp velocé motu ipsoru igniunt
aerem in circuitu coru et sic propter aere isla
matum contentum a stellis predictis comu
cto lumine eorum cum eo videntur stelle il-
le comete et secudum hanc positione signat
et causat non per se sed per accides mortali-
tate puenietem ex infirmitatib calidis et sic
cis qz vehemens dissipata siccitas consueta e
puenire et cotinuari generationi comete et
quia vt in pluribus diuites nutriunt calidis
et siccis. Ideo illo tepore multi diuites mo-
riuntur inter quos mors regum et principu

est magis notabilis. Huius opinionis vid tur esse ysodor⁹ in. iiij. ethymoloiarū: Dicit enim ꝙ hoc genus sydēris qñ apparet signat pestilentiā. aut famā. aut bellū. Item videt sentire beda. Dicit eñ ꝙ signat pestilentiam aut bella. aut ventus. aut estus. Et si queras vtrū illa stella que apparuit i natiuitate xpi fuit cometa. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex q buscūq causis nascatur cometa siue ex planetis siue ex fixis semper apparet in pte sep temonali. Stella autē que apparuit in ortu xpi mouebat ab oriente ad meredièversum occasum quod nō solet facere mot⁹ cometarū. vt dicitur Cris. et sic pꝫ fm quālibꝫ istarum opinionū nullū penitus astra habeꝛ dominium super liberum arbitrium. licet indinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire que assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

SEptia cōsideratio est scire ad quos ptinet diffinire que assertio est catholica vel heretica vtrū. s. ad theologos vel canonistas. Et respōdet venerabilis Guillermus ockam in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire habet plures significationes de quibus due ad propositum videtur ptinere. Contingit enim aliquid diffinire auctoritate officij. et sic diffinire que assertio catholica et que heretica sit censenda ad summum pontificem pertinet et concilium generale. ¶ Aliter contingit diffinire per modum doctrine quomodo magistri in scholis diffiniunt questiones et determinant et sic accepto verbo diffiniendi circa propositam questionem diuersimode sentiunt litterati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principaliter spectat que assertio ē, catholica que heretica iudicare ad quod mouentur triplici ratione. ¶ Prima est hec. ¶ Ad illam sciētiam principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica censenda. que principaliter tractat de assertione veritatum theologicarum et reprobatione heresum damnatorum huiusmodi est scientia canonistarum et non theologorū ergo. ¶ Secunda ratio hec est: Ad illam scientiam pertinet diffinire que assertio est catholica et que heretica est censenda cui fides ꝙtum ad credibilia principalibus adhibetur. ¶ Sed ꝙtum ad ea que sunt fidei magis credendum est canonistarum scientie ꝙ theologorum quia magis credendum est ecclesie per quam edita est scientia canonistarum ꝙ euangelio teste augustino qui videt asserere maiorem esse auctoritatem ecclesie ꝙ euangelij. quia nec euangelio inquit crederem nisi auctoritas ecclesie compulisset ergo ad scientiam canonistarum magis pertinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda ꝙ ad theologiam. Tercia ratio est hec. Ad illam scientiam principaliter spectat discernere que assertio est catholica que heretica est censenda cuius auctoritas habet symbolum fidei et articulos ordinare et articulos fidei recte et rite distinguere sed hoc spectat ad summum pontificem qui actor est scientie canonistarum ergo per consequens ad ipsos principalius ꝙ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica que heretica debeat reputari. Alij indubitanter tenent ꝙ ad theologiam spectat non per modum diffinitionis auctoritatiue sed per modum doctrine principaliter diffinire que assertio catholica que heretica censenda est et ꝙ ad canonistas non ptinet nisi inquantum eorum sciētia aliqua ad fidem spectantia dinoscitur mendicare a theologia quod nituntur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. ¶ Ad illius scientie doctores propter quam solummodo dicitur assertio catholica vel heretica principaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio est catholica reputanda:

¶ Sed per theologiam solummodo scitur q̄cunq assertio catholica reputanda quia illa assertio sola que est consona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari esse dinoscitur heretica. ¶ Si enim aliqua assertio quibuscunq de causis summorum pontificum vel etiam generalium consiliorum aut etiam imperatorum legibus inueniretur aduersa si theologie nullatenus obuiare ꝙuis ꝑ falsa et erronea posset hrī. nō tñ deberet inter hereses cōputari.

ergo ad theologie tractores principaliter pertinet diffinire per modum doctrine que assertio catholica et que heretica censenda est. Secunda ratio est hec. Ad illius scientie tractatores in qua explicite et complete traditur regula fidei orthodoxe principaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio catholica que heretica est censenda. Huiusmodi autem est scientia theologica non canonistarum. multa enim ad fidem nostram spectantia in theologia reperiuntur explicite de quibus in scientia canonistarum mentio non habetur. nihil autem pertinens ad regulam fidei in alia scientia potest reperiri nisi quod a theologia recipiunt. ergo ad theologos noscitur talis diffinitio principaliter pertinere ad canonistas non spectat nisi inquantum aliqua theologica a theologia noscuntur mendicare. Tercia ratio est hec de assertionibus quas scientia superior et inferior tractare noscuntur habet superior scientia principalius iudicare. Sed de quibusdam assertionibus catholicis et hereticalibus theologia que est superior et scientia canonistarum que est inferior aliquo modo pertractant ergo ad theologiam pertinet principalius talis diffinitio. et per consequens ad theologos principaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio catholica quam heretica est censenda. Plures alias solennes rationes facit ubi supra venerabilis ockam sed hec sufficiant pro presenti. Restat autem respondere ad rationes canonistarum. Ad primam nonnulli respondent theologi dicentes quod ad theologiam non ad scientiam canonistarum spectat principaliter de approbatione veritatum catholicarum et reprobatione heresum dampnatarum tractare cuius rationem assignant dicentes: quod assertio veritatis est approbatio veritatis qui enim aliquod dictum asserit esse verum approbat illud dictum tanquam verum assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autem veritatis est reprobatio contrarie falsitatis quia qui aliquam approbat veritatem per consequens contrariam reprobat falsitatem sicut qui precipit unum contrariorum per consequens prohibet aliud ut notat gl. in decreto di. prima humanum super verbo prohibetur. assertio ergo veritatum theologicarum per quandam consequentiam est reprobatio omnium heresum contrariarum. Cum ergo per theologiam principaliter veritates theologice asserantur. sequitur quod approbatio veritatum theologicarum et dampnatio heresum principaliter ad theologiam pertinet Sed dices ex quo talis approbatio et reprobatio principaliter ad theologiam pertinet ergo non tantum ad eam pertinet respondent predicti dicentes quod ad scientiam canonistarum pertinent libri decretorum et decretalium et alie questiones summorum pontificum et episcopale in quibus quedam veritates theologice asseruntur et nonnulle hereses reprobantur. licet tamen ille veritates et hereses sint pauce respectu illarum que in theologia habentur. et ideo non tantum ad theologiam. sed etiam ad scientiam canonistarum spectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiam autem spectant omnes veritates catholicas approbare et omnes hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio et reprobatio ad theologiam pertineat. pertinet tamen secundario nihilominus ad scientiam canonistarum aliam rationem adducunt dicentes theologia veritates catholicas approbando et hereses reprobando a canonistarum scientia nihil omnino recipit vel mendicat: Canonistarum tamen scientia veritates catholicas approbando et hereses reprobando ad theologia omnia mendicando procedit quare ad theologiam hec principalius et universaliter pertinere noscuntur ad canonistarum scientiam secundario et particulariter. ¶ Ad secundam rationem canonistarum respondetur quod quantum ad ea que fidei sunt magis credendum est theologie quam cuicunque alie scientie. nullisque scriptoribus quarumcunque scientiarum ita oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augusti. que adducitur ut nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati August. pessime allegatur. Ad cuius intellectum dicunt esse sciendum quod nomen ecclesie equivoce in locis variis scripturarum accipitur aliquando pro loco corporali divinis officiis deputato. Aliquando pro aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. ¶ Aliquando vero nomen ecclesie non solum totam congregationem viventium Sed etiam fideles

mortuos comprehēdit et isto vltimo modo accipit ecclesiam btūs Aug. in li. cōtra manicheos et recitatur di. xi. capi. palam. qui ait palā ē q̄ i re dubia ad fidē valeat catholico ecclesie auctoritas que ab ipsis fundatissimis sedib⁹ apostolorū vsq; ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie et tot populorū consensione firmatur vbi ecclesia catholica episcopos et pplos a tempore apostolorum vsq; ad ordines sibimet succedētes importat. et sic accipit nomen ecclesie. Aug. cū asserit q̄ non crederet euangelio nisi eū auctoritas ecclesie compelleret. Ista. n. ecclesia scriptores euangelij et omnes populos cōprehendit sicut pbatum est. Quare ex auctoritate Aug. sane intellecta inferri nō pōt q̄ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ euangelio. et per consequens per eā pbari non pōt q̄ maior fides sit exhibenda sacris canonibus q̄ euāgelio xpi. Concedūt tn̄ q̄ magis credendū est ecclesie que est multitudo catholicorum oīm qui fuerunt a temporibus pphetarum et aplorū vsq; modo q̄ euangelio. n̄ qz de euangelio sit aliqualiter dubitādū. sz qz totū est maius sua pte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ euangelista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscitur. Nō est aūt mirū si maior ē auctoritas totius q̄ ptis. ideo maior est auctoritas totius congregationis cōprehēdentis euāgelistas et omnes alios orthodoxos vsq; ad hec tpa q̄ vnius vel etiam plurium personarū congregationis eiusdem. Quod autem conditor canonū non sit maioris auctoritatis q̄ euangelium sed multominoris ipsimet. canonū cōditores testantur apte. Urbanus enim papa vt habetur. xxv. q. i. c. sūt quidem ait sciendum vero sum ope est q̄ inde nouas leges pōt cōdere pōtifex summe romanus. vnde euāgeliste nequi q̄ aliqd dixerunt vbi vero apte domin⁹ vel eius apostoli vel eorū sequaces sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt ibi romani pontifices non nouam legē dare pñt sed poti⁹ qd̄ pdicatū ē vsq; ad animā et sanguinē ꝯfirmare dz. si ei q̄ docuerūt apostoli et pphete qd̄ absit destruere niteret̄ nō sniam dare sz magis errare cōuinceretur. Ex his igit̄ colligitur euidēter q̄ cōditor canonū mioris ē auctoritatis q̄ euāgeliū sacrosanctū cōtra qd̄ nouā legē nequa q̄ cōdere pōt sed euāgeliū defendere vsq; ad aiam et sanguinē obligatur. Contra quod si nouā legē dare p̄sumeret esset de errore p catholicos cōuicendos. his fabian⁹ papa cōcordat q̄ vt hēt. xxiiij. q. iij. c. q̄ oipotētē deū metuit nec cōtra euāgelium nec cōtra apostolos nec cōtra pphetas nec sanctorū patrū instituta agere aliqd vllo mō ꝯsentit. Ex quib⁹ verbis patēter habetur q̄ cōditor canonū si oipotētē metuit nihil contra euāgeliū cōponere p̄sumit statuere et ita nō maioris sed minoris auctoritatis q̄ euāgeliū eē dinoscit̄ q̄ in plurib⁹ capitulis in libro decretorū in certis luce clari⁹ cōstat sicut ex distinctione. ix. c. noli. et. c. ego solis es. c. quis nesciat. et. ca. noli. et. c. neq; et ex. xxiiij. di. c. sicut. et ex cā. ij. q. iij. c. si is q̄ pcst. Alie auctoritates q̄ plurime quas longū eēt recitare hocidē asserūt māifeste. et pter easdē rōes dicūt q̄ tota multitudo xpianorū nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis q̄ sit sanctū euāgeliū qz multitudo viuentiū dz vsq; ad animam et sanguinē defensare euangeliū. Ad terciam rōem canōistarū rñdētnōnulli dicētes q̄ summus pōtifex debet sacrarū lrarū hre noticiā et etiā in sacris canōib⁹ debet esse pit⁹. Et ido simbolū ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipsum papue cū cōcilio et assēsu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo et articulos fidei distinguendo et eadem ratione in distinguendo autentice que assertio est catholica et que heretica reputanda theologie principaliter debet initi. secundario autem in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista ratione concludi potest q̄ ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et licet cum theologi vel alij de heresi accusantur vel alios excusare conantur. libellus excusationis responsionis appellationis. et huiusmodi componere nesciant nec formare sed ad canonistas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur q̄ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica et que heretica est censenda vt dictum est. quia aliud est discernere que assertio ē et cetera. et aliud ē scire formas accusationū et modū agendi cōtra hereticos i iudicō defendēdi de heresi

accusatos qr primū ad theologos. secūduz ad canonistas dinoscit̄ ptinere quoniā aliud est cognoscere denarios veros et falsis aurū ab auricalco. equos sanos ab eqs egris arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliquis de aliquo p̄dictorū voluerit i iudicio accusare aliquem accusatus si se voluerit defensare quō libelli accusationis. missionis appellationis et hmōi qr vti in iudicio fuerit oportunū confici debeāt et formari. primū admonetarios aurifabros. fabros ferri. et fabricatores armorū spectare dinoscitur. Secūdū vero ad iuristas nō est dubium pertinere. Unde p istā rōem probari contingeret q ad iuristas pertinet discernere qd̄ aurū est verū et qd̄ falsum qui panni sunt artificial'r facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de omnibus mechanicis et reb⁹ naturalibus vniuersis. que in vsum hominū veniūt, haberent principaliter iuriste discernere qualia eēnt sm naturā suam vel artem. cū de huiusmodi omnib⁹ contingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigātes p libellis accusationes missionis appellationis et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat q sepe iurispiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt eē sm naturā vel artem a qua fiunt nesciūt iudicare. quō tamē de talibus reb⁹ recuperandis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendēdi corā iudice non ignorant.

Quō heretici a fidelib⁹ sunt vitādi.

Octaua cōsideratio ē si heretici sūt vitandi. quare videt̄ aliqui q non sm illud Math. xiij. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul' et triticum sinite vtraq crescere vsq ad messem. zizania sunt heretici triticū vero fideles messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et n̄ sunt ab eis vitandi vsq ad finem seculi. pro declaratione huius cōsiderationis. et solutione argumenti notandū q multiplex ē cōmunio et similiter multiplex est cōionis priuatio. Est. n. cōmunio spūalis. s. que est i cōsensu vero vel interpretatiuo et hoc modo n̄ est cū hereticis cōicandum. sic intelligitur illud. ij. Cor. vi. Exite de medio eorum gl. spiritualiter. s. vt eorum scelera increpetis. Est secūdo communio in sacramentis hoc etiam modo non est communicandū cū hereticis notatis siue nominatis. qui ēt licet n̄ sint notati siue nominati tamen quantū est ex se priuētur effectu cōionis sacramentorū qr ipso iure sūt excōicati siue occulti siue manifesti extra de hereticis. excōicamus. Et iterum communio in cibo potu et hmōi hoc ēt modo non est communicandum cum ill' hereticis qui precisi sunt ab ecclesia nominatim. Est etiam quarta cōmunio corporalis vt cohabitatio in eadem ciuitate. et talis communio non vitabatur in principio ppter multitudinem hereticorum. si autem timeretur de lapsu ab aliquibus tutius esset non habitare cum eis. Sic ergo pōt responderi ad argumentum q illud dictum pōt intelligi de hereticis occultis quorum heresis deprehendi nō pōt tales. n. et si excōicentur excommunicatione generali. non tn̄ excōicatione personali nec extermināt̄ gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestorum intelligantur. vel intelligi pōt de catholicis mal'. Unde Rabanus. habens discretionis exēplum equanimiter debet tolerare malos ppter bonos. Sciendum autem q messis dicitur tempus illud quo heretici mãifeste corruptiui aliorum. sunt abijciendi euangelica false secundum hoc intelligitur pmissio ergo tempore illo quo nō discernitur plene an sit hereticus. cum autem innotuerit plene ecclesie corruptio sua est personaliter presecandus. Unde Augustinus li. de vera religione dicit sententionaliter q in ecclesia tādiu sustinetur error alicuius donec aut accusationem inueniat. aut opinionē prauam ptinaciter defendat. Cū autē dicitur. i. Cor. xj. necesse est hereses eē. Ibi dicitur necesse illud quod est vtile per accidens siue preter intentionem hereticorum. s. ad hoc vt ab his que se exercent in diuina scriptura pigricia eam discutiendi excutiatur et magis fidei veritas declaretur. vt supra patuit consideratione quinta. hoc etiam habetur ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit domin⁹ et cetera. super. i. vsq ad finem seculi erunt aliqae hereses vel malicie hominum ad exercendam fidelium sapientiam et patientiam. Sic ergo patet quomodo heretici sunt vitandi. scz notorij. Dico ēt sine denunciatione cuz nul

la possit tergiuersatione celari puta si publi ce pdicarent contra fidem. extra de cohabi. clerico. et mulierū. c. vestra. et. c. fi. possum⁹ tamen et debemus eos monere et inducere vt ad veram fidem redeant. In alijs vero ñ licet eis cōicare etiam si sit pater filius ma/ ritus vel vxor aut soror huic seruituti subie/ ctus. et ideo si infidelis discedit. discedat se cūdū apostolum. xxviij. q. i. in. c. si infidelis

An sit cū hereticis aut alijs hoib⁹ publi/ ce disputandū.

Nona cōsideratio est Si est cū here ticis vel cū alijs infidelibus pu/ blice disputandū. Rñdetur fm Tho. in se/ cūda secūde. q. x. q in disputatione fidei sūt duo cōsideranda. vnū ex pte disputantis. s. q disputat tanq̄ dubius de fide et expirivo lens veritatem tunc peccat pauldubio tanq̄ infidelis. Si autem disputat ad confutādū errores vel ad exercitium est laudabilis. A/ liud est considerandum ex pte audientium vtrum. s. ipsi sint. instructi et firmi i fide tūc enim nullum est periculum disputare. Aut si audientes sunt simplices et in fide titillā/ tes et tunc circa tales distinguendum est q si sunt solicitati ab infidelibus nitentibus i eis fidez corrūpere. tūc necesse est publice di sputare dūmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. per hoc. n. simplices in fide firmabū tur et tolletur decipiēdi facultas in fidelib⁹ Si vero nō sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicib⁹ quorum fides etiam ex hoc est firmior q ni hil diuersum audiuerunt. et ideo non expe/ dit eis vt audiant verba infidelium dispu/ tantium contra fidem. phibetur quoq oēs layci publice disputare de fide vel occulte q̄ vero contra fecerit excōicationis laqueo in/ nodetur. extra de hereti. c. quicūq. li. vi.

De modo inquirendi hereticos.

Decima consideratio est videre qs est modus inquirēdi hereticos. Ad quod breuiter dicitur q si papa dat cer tam formā illa tenēda est: alias pnt queri p accusationē inqsitionē et denūciationē. Sz in examinatione testium cōtra hereticos de bēt interesse due persone religiose et si fieri pt per publicā z personā cōscribi testiū dicta ex tra de hereti. c. vt officium. li. vi. §. volumus et conceditur religiosis qui dū essent in secu lo tabellionat⁹ officiū habuerunt et exercue/ rūt et etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionat⁹ quo ad p̄ missa si eis iniunctum fuerit. vt in dicto. c. vt officiū. §. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepiscopi vel archidyaconi semel sal tem in anno per se vel per alios querere here ticos vbi fama est eos hitare. et illos quos credūt de hoc aliquid scire debet cōpellere iu rare vt indicet si quos habent suspectos p/ pter occulta conuēticula vel alia signa. extra in. c. excōicamus. §. addicimus. Suspectus autem si vocatus confitetur et speratur d cor rectione pōt ei iniungi penitentia salutaris si autem negat et ante sit infamatus indicetur ei purgatio quā si non prestiterit excommu nicabitur et vsq ad satisfactionem cōdignā ab omnibus euitabitur et si per ānum sic ste terit extunc velut hereticus condemnetur. vt in dicto. c. excommunicamus. §. qui autem Item illi qui presunt ciuitati vel loco alij q̄ cunq nomine censeantur ad requisitionem eorum debent iurare prescise attendere inui olabiter et seruare ac facere. ac omnibus su/ is subditis inuiolabiliter obseruari toto tē/ pore sui regiminis constitutiones in fauorē fidei a sede apostolica promulgatas ac etiā reprobatas. quas qui iurare noluerit et ser/ uare vt infamis et tā q̄ hereticorū fautor ac defide suspectus. officio et honore sui regi/ minis expolietur nec vlterius ad dignitatez aliquam vel officium publicum assumatur nec teneat aliquid quod fecerit vt ptā s hali uus consul vel rector. extra li. vi. c. vt officiū §. statuimus. Debent etiam omnes rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiam i quisitoribus nec aliquo modo debent co/ gnoscere de hoc crimine. vt captus liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excommunicationem sustinuerunt per an num condemnari debent tanq̄ heretici. ex/ tra in capitulo vt inquisitionis li. vi. Item in negocijs heresis procedi potest simplici/ ter et de plano. et si periculum esset nonno/ minatis accusationibus vel testibus pu/ blice nisi coram aliquibus prouidis preci/ piendo et detenēdo secretum et huiusmodi

sed cessante periculo publicentur sit in alijs iudicijs extra in. c. statuta. li. vi. Sed nūquid hereticꝰ poterit appellare. Dico ꝙ hereticis inhibita est appellatio extra eodem vt inquisitionis. li. vi.

¶ De pena qua sunt puniēdi heretici.

Vndecima cōsideratio est quali pena sunt heretici puniendi. Respōdetur ꝙ quadruplici pena sunt heretici puniēdi. s. excōicatione depositione rerū ablatiōe et militari persecutione. Excōicatione quia omnis hereticꝰ siue occultus siue manifestꝰ ipso iure est excōicatus maiori excōicatione xxiiij. q. i. c. i. et. ij. extra de heret. c. ad abolēdam. ¶ Secūdo depositione quia indistincte siue clericus siue laycus etiā papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate. xl. dis. si papa. xxiiij. q. i. q. cōtra pacem. Tercio rerū tpaliū ablatione: ꝙ omnia bōa eorū debēt confiscari ecclesie cui deseruiebant si erant clerici vel layci si in tpali iurisdictione sunt ecclesie subiecti. Aliorū vero laycorū bona principibus secularibꝰ cōfiscantur. Quarto militari psecutione si eni ꝑpter malos puniendos oportuit regiā maiestatē non solū legibus eē decoratā sed armis armatā multo fortius ꝑpter hereticos exterminandos. Jō dicit gl. i. Cor. v. d paulo ꝙ cū videbat aliquos ꝑtemos ad corrūpentes fidē sathane tradebat corpaliter vexandos. Sic ergo heretici nō solū excōicant et deponūtur. sed et oī officio et beneficio dēbent expoliari. et si clericꝰ sit debet degradari. et demū quilibet talis debet relinqui arbitrio ptātis secularis aīaduersiōe debita puniēdꝰ. s. crematione nisi cōtinuo post deprehensionē erroris ad fidem velit reuerti ac errorem suum abiurare et satisfactionē exhibere et sic redeūtes debēt in perpetuo carcere recludi extra de heret. excōicamus. ij. Sz quā penā incurrūt credētes receptores defensores et fautores hereticorū. Respondetur ꝙ qlibet talis est excōicatus et si nō satisfecerit infra annum extūc ipso iure ē īfamis nec ad publica officia seu cōsilia nec ad eligendos aliquos ad hmōi nec ad testimoniū debet admitti nec pōt condere testamētum nec ad alicuius hereditatis successionē accedere. Nullus quoqꝫ ei super quocūqꝫ negocio sꝫ ipse alijs cogetur rūdere si iudex est eius nō valet sententia. Si aduocatꝰ nō admittitur eius patrociniū. Si tabellio nō valent eius instrumēta et sic in similibus. Si vero sit clericus ab oī officio et beneficio dꝫ deponi. et illi qui tales postꝙ fuerint ab ecclia denominati euitare cōtempserint debēt excōicari ꝓbantur hec oia extra eodē excōicamus. c. §. credentes. Jtē oēs clerici qui talibꝰ exibēt ecclesiastica sacramenta vel traderēt ecclesiastice sepulture aut elemosynas seu oblationes eorū reciperēt debent priuari suo officio ad quod nūꝙ restituent sine indulto sedis apostolice spāli similiter et regulares quorū ēt priuilegia in illis dyocesibꝰ non seruent eis in quibus tales excessus ꝑpetrare psumpserint. vt in. d. c. excōicamꝰ. §. sane clerici. Et nota ꝙ ipi credentes eorꝫ erroribꝰ heretici sunt dicendi extra eodē excōicamꝰ. ij. Quicūqꝫ etiam hereticos credentes receptores defensores vel fautores eorū sciēter psumpserint ecclesiastice tradere sepulture excōicati sunt nec debent absolui nisi proprijs manibus publice extumulēt et ꝓijciāt corpora dānatorū et locꝰ ille perpetua careat sepultura extra de heret. c. quicūqꝫ. li. vi. ¶ Jtē heretici cum omnibus fautoribus modo dictis et ipsorum filij vsqꝫ ad secūdā generationem ad nullū ecclesiasticū beneficiū seu officium publicum admittant alias irritum est extra eo. c. quicūqꝫ. §. heretici. Et si dicas ex predictis colligitur ꝙ hereticꝰ est multiplici pena puniendus hoc videtur irrationabile qa deus nō punit bis in idipsum. Cum ergo omnes heretici sunt excommunicati vt dictum est. et excōicatio si pena sequitur ꝙ non sunt alia pena puniendi. Respondetur ꝙ ꝓ vno peccato vna pena quis punitur. Sed si ad vnum peccatum plura concurrūt que sūt multa peccata vel propter relapsum eiusdē pōt homo iuste puniri multiplici pena. Sz quis ergo labitur in dānatam heresim punitur pena excommunicationis quia vt dictū est omnis hereticus est excommunicatus sꝫ si post abiuratam heresim iterum labatur dēbet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

¶ Quis pōt capere hereticos et tormentis exponere.

Duodecima cōsideratio est scire qs pōt cape et tormētis exponere hereticos. Rñdetur q tā eps q inquisitor vnus sine alio pōt citare et capere et tute custodire vel cōpedib⁹ mācipare ad manicas ferreis si eis visum fuerit faciendū. Sed deputare dare carceri et q magis ad penaz q ad custodiam videatur vel tormentis exponere vel ad sententiam pcedere contra eos nō pōt eps sine iquisitore nec inquisitor sine epo aut eius super hoc delegato aut epali sede vacante delegato capituli si sui adinuicez copiam possint habere infra octo dies postq se inuicē requisierint possunt tamē quilibet pdictorū cōmittere alteri vices suas vel p litteras significare suum cōsilium et cōsensum. extra de hereti. multorū in clemētinis ¶ Sed occurrunt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponūtur heretici debeat esse cōis epo et inquisitori. Dicit q sic et debet habere duos custodes: vnum quē volet eps et ei prouidebit et vterq eorum pōt habere sub se vnum fidelem ministrum et illius loci erunt due claues diuerse quarum vnus custodū vnam et alius aliaz tenebit. et poterit officium ministrandi charitatis cōmittere suo ministro et tenentur pdicti custodes anteq exequantur officium, coraz eis a quib⁹ assignātur iurare tactis euāgelijs q in custodia oēm diligētiam quam potuerūt adhibebūt et q alicui carceratorū nihil in secreto loquetur vnus nisi audiente alio. et q ipis carceratis fideliter cōferent puisiōem quā ipi recipiūt ex ordīatiōe communi et q a parētibus vel amicis vel alijs fidelibus personis offertur eisdem nisi epi vel inquisitoris vel suorum commissariorū ordiatio refragetur ipis fideliter et absq diminutione aliqua ministrabūt nec i his fraudem aliquam adhibebunt et eodē mō iurabunt predicti custodum ministri et corā eisdem iuxta eodem. c. multorum in clemētinis. Et eodem modo iurabunt notarij inquisitoris coram epo cum iquisitore vel substitutis ab eis q suum officium fideliter exercebūt et idem fit de alijs personis necessarijs ad dictum officium: extra eo. multorum in clemētinis. Secūda difficultas est de xpianis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iudaismū si debet procedi cōtra eos sicut contra hereticos dico q sic etiam si infantes vl' metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut per iudeos aut xpianos munitū sicut contra fautores et defensores talium procedendum. extra de hereti. c. contra. li. vi. Tercia difficultas est si propter heresim maritorum debeant confiscari dotes vxorum catholicarum dicitur q non nisi cū eis scienter. s. sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem heretici possit occupari bona eius si de eius heresi non fuit in vita declaratum. Respondetur q sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. li. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos d celanda veritate dicitur q debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius alijs puniēdi: extra eo. accusat⁹. §. sacerdotes. li. vi. Sexta difficultas est de etate iqsitoris vtrū. s. requiratur determinata etas vt possit officium exercere. Rñdetur q non pōt eē iquisitor nisi attigerit. xl. annum et tā ipse q cōmissarij deputati nō possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarum bona ob delictū clericorum fisco eccl'ie applicare alioquin sunt excōicati ipso facto a qua nō pnt absolui pter q in mortis articulo. donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus super hoc valituris extra de hereticis volentes in clementinis. ¶ Septima difficultas est si potest inquisitor procedere contra aliquem officialē vel nuncium romane curie. Dicitur q non vt patet in extrauaganti Johan. xxij. que incipit: cofrater. ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respondetur q accusatus de heresi vel suspectus vehementi suspitione qui in iudicio abiurauit et postea committit in ipsam talis censetur relapsus. licet antea ipsum heresis crimē nō fuerit plene probatum sed si leuis fuit suspicio non debet iudicari relapsus q q ex hoc sit grauius puniendus. non tamen debet ex hoc in heresim relapsorum pena puniri extra de hereti. accusatus. libro. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramento ecclesie errauit et postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret in alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autem de cui⁹ la

psu in heresim añ abiuratione͞ cõstiterat vł nunc cõstat si postea hereticus receptet dedu cat visitet vel associet vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauore͞ impe͞dat qui excusari nõ possit iudicari debet relapsus ex tra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verũ e͞ qđ dicit apostolus ad Ro. i. qui talia agũt di gni sunt morte nõ solũ qui faciũt sed etiam qui ꝯsentiũt facie͞tibus. Nona difficultas e͞ si qñ negociũ heresis cõmittitur alicui vel a liquib⁹ generaliter in certis locis adunat̃ epi scopis auctoritas eorũ ordinaria ꝓcede͞di vel delegata si eam habeant. Dicitur ꝙ nõ sed vtraq̃ de eode͞ facto inquirere pñt cõiter et si diuisim ꝓcedãt conari debe͞t sibi cõica ri ꝓcessus vt per hoc melius possit veritas i uenin et pro vtroq̃ simul sententia ꝓferatur nisi alter alteri deferat. ꝙ si in sententia non cõcordent ad sedem apostolicã remittat̃. ex tra eo. per hoc. li. vi. Et intellige ꝙ predictã cõicatione͞ ꝓcessuum opꝫ fieri. qñ nil aliud restat agendũ nisi ꝙ sententia promulgetur qꝛ si alter nõ posset cõmode ꝓcedere nisi vi sis actibus alterius tunc semel tñ cõicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. q̃ incipit ex eo. Decima difficultas est quã pe nã incurrunt episcopi vel inquisitores vł co rum substituti si maliciose aut fraudulenter iponãt alicui crime͞ heresis vel aliquid alio falso ipone͞tes quod impediat executionem officij eorũde͞. Rñdetur ꝙ si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel cõmodi tpa lis obmiserint ꝓcedere vel alique͞ vexarent impone͞do ipsam heresim etc̃. Si epi sunt vł supra per triẽniũ incurrũt suspensionem ab officio. Si inferiores sunt excõicati sunt a q̃ non nisi per papam possunt absolui preter ꝙ in mortis articulo. et eande͞ penam incur runt si obmiserint contra que͞ ꝙ ꝓcedere vbi fuerit procedendum. extra de hereti. multo rum. in clemen. Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerandi. Rñđ tur ꝙ in pena heresis tria possumus consi derare. Primo ipsius grauitatem criminis.

Secundo ecclesie corrigentis charitatem.

Tercio ipsorum fidelium vtilitatem. consiđ rando primo criminis grauitatem stati cuꝫ heretici deprehensi sunt essent interficiendi magis ꝙ ince͞diarij aut falsarij. Unde exo. xxxij. statim cũ moyses descendit de monte mandauit ꝙ frater interficeret fratrem suum et proximus ꝓximũ ꝓ peccato ydolatrie. et Deutero. vij. mandatum fuit populo isra litico. vt aras hereticorꝫ subuerteret et scul ptilia cõbureret. Et. iiij. Regũ. xxij. dicit̃ ꝙ rex ozias vidit sepulchra que erant in mon tibus tulitq̃ ossa eorũ de sepulchris et com bussit illa. Si vero cõsiderem⁹ in tali crimie charitatem ecclesie tunc non statim tradunt̃ heretici exterminio. sed circa eos seruatur or do correctionis fraterne qꝛ monentur primo et secũdo et si postmodũ reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat qꝛ nihil ã plius de eorum correctione ipat. Sed consi derando vtilitatem fideliuꝫ si aliqui sunt he retici qui sic defendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et con uenticulorum segregationes vel eccle͞sie con turbationes cogitent tunc absq̃ alia dilati one vel inquisitione extermiñadi sunt. qꝛ cũ bonum cõe sit ꝑferendũ priuato magis e͞ ꝓ uidendũ saluti cõi ꝙ saluti alicuius vel ali quorum. Duodecima difficultas est. si here tici reuertentes ad fidem semper sint recipie͞ di. qꝛ dicitur Exo. xxij. maleficos non patie ris viuere. vnde gl. ꝓ maleficos intelligũtur peccatores peccato heresis et peccato contra naturã. qui statim sunt vita corporali priuã di ne alios inficiant. Respondetur ꝙ here ticos esse recipiendos potissime relapsos tri pliciter possunt intelligi. primo ad sacrame͞ torum perceptionem Secundum ad bono rum temporalium restitutionem. Tercio ad vite temporalis conseruationem. prima re uersio nunꝙ negatur hereticis qꝛ salus aie et ordine charitatis omnibus est appete͞da etiã inimicis. iuxta illud Math. v. diligite inimicos vestros benefacite his qui oderũt vos ꝓpter qđ heretici se͞p reuertentes quan tuncũq̃ et quotienscũq̃ relapsi fuerint ab ec clesia recipiunt̃ ad penitentiam et euchari stie perceptionem. vnde sicut scribitur extra de hereti. c. sup eo: §. nos itaq̃. li. vi. ꝙ si p⁹ relapsuꝫ heretici penituerint et penitentie si gna manifeste apparuerint in eis sacramen ta penitentie et eucharistie humiliter petita nequaꝙ sunt eis deneganda. Sed secundo et tercio modo negatur eis reuersio quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et resti tuerentur ad dignitates et ad bona tempo ralia. et in vita corporali seruarentur incolu mes. si iterum laberent̃ possent alios ifìcere

et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdum tamen ecclia hereticos ad bonorum temporalium restitutionem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium nonnullos toleramus quos corrigere vel punire non possimus nec propter paleā relinquimus arcbam. nec propter edos in fine segregandos deserim⁹ gregem domi. nec propter vasa facta in cōtumeliam migram⁹ de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non. Decimatercia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volūt redire ad fidem qualiter debent recipi. Rūdetur q̄ si aliquis hereticus vel hereticorum credēs receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij prius debet abiurare errorem et pmittere et etiam per scripturam firmare. q̄ tenebit firmiter ad mandatum ecclīe catholicam fidē et hoc publice sm q̄ eius crimē fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de ɔse. di. ij. ego berengarius extra de here. ad abolendā. Postea debet sm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis extra de sen. excō. cum desideres. Postea eis debet īponi quod in talibus solet iniungi. ut in. c. quotiens. et. c. ego berengarius. vbi supra. Et quando tales volunt reuerti prouideri debet solerter q̄ sint vere conuersi si debeāt recipi extra co. vt officium. §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra d̄ hereti. excōicam⁹. ij. vbi dicitur. Si qui autem de predictis post q̄ fuerit deprehensi redire voluerint ad agendam cōdignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrum habeat potestatem spiritualem. Respondetur q̄ prelat⁹ hereticus non est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnez ecclesiam que est corpus xpi. Capitis autez est influere vitam in omnibus membris et principium vite spiritualis est ipsa fides q̄a sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperandarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per consequens alijs influere non potest. Unde sicut homo mortuus non est homo: sic papa in heresi deprehensus non est papa: ppter quod ipso facto est depositus si ergo hoc dicitur de papa multofortius de quocūq3 alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas sm Tho. in scda secunde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de duplici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis alia est iurisdictionalis. Sacramental' est que per aliquam consecrationem confert et talis sm essentiam remanet in homine q̄diu viuit siue in scisma siue in heresim labat q̄ patet per hoc q̄ rediens ad ecclesiam nō iterum consecratur sed tamen tales vsū potestatis amittunt ita q̄ non licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectū habet ī sacramentalibus. quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excluduntur ppter culpam quācūq3 conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniunctione hominis confertur. et ideo nō immobiliter adheret et in scismaticis et hereticis non manet. Unde nō pñt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. et si fecerint nihil est actū. vij. q. i. nouacianus. ¶ Decimaquinta difficultas est si post abiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrū sint statim tradendi iudicio seculari. Respondetur q̄ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo q̄ sine fide impossibile est placere deo vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis q̄ est fidei corruptio totam spiritualem vitam habet surripere eo q̄ modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Cor. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiij. q. iij. resecande. q̄ resecande sunt putride carnes et scabiosa ouis a caulis repellēda ē ne tota domus massa. corpus et pecora. ardeat corrumpatur putrescat et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniam non statim oppressa est totum orbem eius flama depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehenduntur relapsi vel per facti euidentiam vel per propriam confessionez seu per testes absq3 mora tradendi sunt iudicio

seculari. Et ppterea scribitur extra de heretis super eo. li. vi. Nos itaqꝫ inquisitioni tue ꝟ fratrum nostrorum cōsilio respondemus ꝙ qui post abiurationem dephensi fuerint ī heresim cecidisse sine vlla penitus audiētia relinquendi. sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum: de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorū punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circūlatrantes et quasi per minas nostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri ihū xpi. cui est honor et glia in secculorum secula. Amen.

Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium:

Ereticorum bello quasi periculosiori soluto ū c sit a familiaribus inimicis latenter commissum. iudeorum vesana progenies non erubescit temptare si possit nostrum fidei fortalicium ꝑ viribꝰ expugnare: ac si cecus in campū exiret vt pugnaret cū vidente. Non enim vident cecitate percussi qꝺ est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videatur modus bellandi iudeorū dissolutio sui belli et eorūdē cōfusio in pn̄ti tercio libro nostri fortalicij duodecim consideratiōnes intellectui occurrunt pertractāde. Quarū prima erit de iudeorū cecitate et sua nebulosa noticia. Secūda de iudeorū parentela ex thalmuth doctrina. Tercia de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia. Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosaica. Quinta de iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex naturali sciencia. Septima de iudeorum crudelitatibus et sua inaudibili seuicia. Octaua de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decima de iudeorū mirabilibus et sua obstinata malicia. Undecima de iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia. Duodecima de iudeorum conuersiōe in fine seculi a sua duricia.

De iudeorum cecitate et de sua nebulosa noticia.

Irca primā considerationem que est de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primum que est causa cecitatis eorū. Secūdū si pōt sanari vt reducātur ad lucē. De primo dicitur ꝙ causa cecitatis iudeorum est quia domio peccauerūt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo contra cecitatē iudeorū allegās illud Soph. i. ambulabunt vt ceci quia domino peccauerunt. licet eī verba ista generaliter de omnibus peccantibus sint dicta qui vere domino peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui et malum coram te feci. psal. l. ex quo peccato spiritualiter ceci efficiūtur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eorum. specialiter tamen intelliguntur de iudeis qui quodam singulari modo domino peccauerunt ihūm xpm filium dei iniuste crucis supplicio interimēdo propter quod speciali mō facti sunt ceci inter omnes gentes vt non solum patiantur cecitatē culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorātie super omnes propter quam ignorantiaꝫ scripturam proprie legis minime intelligūt et quod in illa ad eorum directionem est val de clarū. in propriam dānationem venit in obscurū. de quibus dicitur Treñ. iiij. Errauerūt ceci in plateis. errare. n. in plateis nihil aliud ē ꝙ deficere ī scripturis claris et manifestis circa quas nō ꝓprie dicūt errare qui nolūt ipsas recipe sed illi qui volūt intelligere. et tñ dicūt se eas tenere. sicut nō dicitur vere cecꝰ qui est absens visibile obiectū. sed qui presente obiecto non potest habere visionis actum. Populus igitur iudaicꝰ merito dicit cecus qui vetus testamentum recipit et que ī

eo scripta sunt recte intelligere nescit. Dicunt ei iudei q sigillū legis nōdū ē amotū dixe rnt.n.de⁹ Esaie.i.c.viij. liga testimonium si gna legē in discipulis meis. hic ponit occul tatio mysterij xpi liga testimoniū.i. inolue pphetiā obscuratib⁹ pp̄ter incredulos qb⁹ talia sunt celāda. signa legē in discipul' meis id est apostolis alijs scz xpi discipulis qui p dicando legē. obscuritates pphetiarum ape ruerūt et declarauerūt ostēdentes eas in xpo ipletas. vt ptz i actib⁹ aplorū sicut fuerat a dō pordinatū. Et hoc mō dictū fuit Dan.xij.c. tu autē daniel claude sermones et signa li brum vsqz ad p̄finitum tempus. Cum er go predictū verbū dixit deus.s.liga testimo niū etc. intellexit ppheta q hoc erat ppt pec cata populi orauit deū statim vt ptz in litte ra sequēti dicēs. expectabo dn̄m.s.[illegible] xpz qui abscōdit faciē suā a iacob.i.a populo iu daico descendēte a iacob. qr in aduētu eius popul⁹ ille p maiori pte fuit excecat⁹ p infide litatē sicut dicitur ad Ro.xi. cecitas ex pte o tigit in israel. et p̄stolabor.i. patienter expe ctabo aduētū eius. vel sic expectolabor eū quasi dicat spem habeo in te. q istud sigillū amouebit et ex hoc ordinauerit iudei i suis orationib⁹ vt orarent deū q amoueret sigil lū legis. Dicēdo sic in orōne dn̄e sigillum le gis amoue vt eā possimus intelligere. Et te nēt iudei q istud sigillū debet amouer mes sias. et ideo in his q nō pn̄t intelligere ipsi⁹ legis semper dicitur in thalmudtico vult di cere istud maneat in dubio quousqz veniat messias qui illud declaret. sed ver⁹ messias q est xp̄s ih̄us iā venit vt patuit supra libro.i. in appitione.xij. thesaurū: quarti p̄ncti arti culi sexti. et infra adhuc magis videbitur cū dissoluet bellū iudeorū. hic ver⁹ messias a mouit sigillum legis cū aperuit librū esaie. Luce.iiij. stans in tēplo añ pharisēos. et pri mū quod se obtulit nō sine grādi mysterio. fuit illud quod in eodē libro.c.lxi. fuerat p phetatū.s. spūs dn̄i super me. eo q vnxerat me dn̄s ad ānūciādū mā suetis misit me vt mederer cōtritos corde. et p̄dicarē captiuis i dulgentiā et clausis aptionē et p̄dicarē ānū placabilē dn̄o et diē vindois deo nostro. vt o solarer omnes lugētes et ponerē fortitudi nē lugentibus syon et darē eis coronā p ci nere. oleū gaudij p luctu. pallium laudis p spiritu meroris. Cum enim legeret hāc pro

phetiam xp̄s dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce.iiij. hic ma nifeste amouit sigillū oīm prophetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se esse messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut pa tuit supra li.i. Et āplius infra patefiet. Hūc librum legis et prophetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedentis super thro num scriptū intus et foris et signatum sigil lis septem. et dicit q nō inueniebatur aliqs dignus soluere illa signacula et aperire libr neqz in celo neqz in terra neqz subtus terram immo nec respicere illum et consolans eum angelus qui secū loquebatur. Ait illi. ne fle uens ecce vicit leo d tribu iuda radix. dauid aperire librū et soluere septem signacula ei⁹ quem dicit agnū stantem.s. xp̄m tan q oca sum. et sequitur et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. et cum aperuit li brum quatuor animalia et vigintiquatuor seniores ceciderunt coram agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dn̄e accipere librum et aperire signacula ei⁹ qm̄ occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni tribu et ligua et populo et nati one et fecisti nos deo nostro regnum et sacer dotes et regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis et prophetarum i mo et sigilla sint soluta et litera aperta per messiam iudei miseri quibus fuit missus no lunt credere q sigillum secreti legis sit amo tum. Et hinc est q idem dubiū quod habe bant anteq veniret. tenent nunc post q tran sierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quo modo prophetie iam sunt implete permanē tes in maledictione dicte scripture. liga testi monium. signa legem. et iterum. Esaie.vi. Audite audientes et nolite intelligere et vi dete visionem et nolite agnoscere quasi di cat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis Et statim sequitur excecca cor po puli huius et aures eius agraua et oculos eius claude ne forte videant oculis suis et auribus suis audiant et corde suo intel ligant. Hic notat Nicolaus de lyra q ta lis excecatio et obduratio non est a deo di recte sed a liberi arbitrij defectibilitate. Ho mo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahet gratiam suam ab eo cuius ef

fectus est illuminare intellectū et molificarē
affectum et ideo ipsa subtracta homo exceca
tur et obduratur ex sua malicia. Et hoc fuit
īpletū quando ad predicationē xpi iudei p
magna pte fuerunt obdurati fm q̄ dicit ex-
presse Johānis.xij. ppterea nō poterāt cre-
dere q2 dixit Esaias excecauit oculos eoruz
et indurauit cor eorū. In qua excecatōne ac
etiam duritia vsq3 in presens tempus perdu
ret generatio ista. Contra quos quasi con-
tra pertinaces tā cōtra simplices iudeos q̄
contra litteratos eorū qui nolunt credere q̄
sigillum legis est amotum dicit Esa.c.xxix.
Claudet oculos vestros .i. excecabit sacer-
dotes et scribas qui debētvos dirigere sicut
oculi cetera membra corporis. Sciendu3 ta
men q̄ deus non est causa excecatōnis dire
cte sed indirecte inquantū iuste a malis sub
trahit gratiam suam mentis illuminatiua3
sicut statim supradictum est. Sequitur. pro-
phetas q2 imminente euersione iherusalem
apparuerūt plura signa hmōi euersionis vt
dicetur infra consideratione.ix. que tamē a-
liqui tā q̄ pphete falsi interpretabantur i cō-
trarium.s. in bonum ciuitatis futurū et prin
cipes vestros. quia decepti a talibus pphe-
tis rebellauerunt romāis et erit vobis visio
omnium.s. prophetarum antiquorum q̄ p-
phetauerunt de aduentu xpi et de destructi-
one ciuitatis et templi propter eius mortem
sicut verba libri signati qui non pōt legi q̄-
diu est signatus. Ideo subditur quem cum
dederint scienti literas dicent lege istum mō
bit non possum. signatus est enim sic respon
dent iudei moderni. multi enim doctores
eorum qui precesserunt determinauerunt tē-
pus aduētus messievnus post alium et oēs
defecerunt quia tempora ab eis prefixa tran
sierunt fm q̄ dicit rabi. Salomon super da
nielem et causam huius defectus dicunt do
ctores moderni iudeorum.s. q̄ sermones p
phetarum sunt clausi. sic ergo datur liber sci
enti literas.i. perito iudeo et respondet se nō
posse legere q2 est signatus quasi dicat ego
non legam quia nolo amouere sigillum se-
quitur. et dabitur liber.s. apertus per predi-
cationem xpi et apostolorum et aliorum p-
dicatorum euangelij xpi nescienti litteras di
ce urq3 ei lege. et respondebit nescio litteras:
quia quando simplicibus iudeorū fit sermo
de aduentu xpi preterito et cōsimilibus di-
cunt se non esse peritos in lege. sed q̄ magi-
stri eorum scirent de talibus respondere quo
rum erroribus firmissime adherent. Sic er-
go accidit omnibus miseris iudeis tam li-
teratis q̄ simplicibus q̄ omēs ceci facti sūt
quia qui nescit legere non intelligis pphetī-
as. et qui scit legere non vult amouere sigil-
lum dicens. video q̄ pater meus et aui mei
non receperunt ihūm xpm nec intellexerunt
q̄ prophetie in eo fuerunt implete ergo nec
ergo volo credere. Hec est magna cecitas et
asinina. bestialitas. q2 si primi excecati n̄ co
gnouerunt bonum plus sunt culpandi isti
vltimi qui vident tm̄ tpus transisse et legunt
sanctas scripturas et non intendunt in eis
sigillum amotū manētes in sua perfidia si-
cut patres eorū. Et ideo luce.vij. xps cōpa-
rauit eos pueris dicens cui ergo similes di-
cā homines generationis huius et cui simi-
les sunt. similes sunt pueris sedentibus i fo
ro. et loquentibus adinuicem et dicentibus
cantauimus vobis in tybijs et non saltastis
lamentauimus et non plorastis. vbi dicit
gl. litteralis pueri doctores sunt spū hūiles
forū synagoga vel ipsa iherusalem i qua iu
ra pceptorū dei condebantur qui cōtribuli-
bus solebant exprobare q̄ nec psalmis alle
cti ad laudes assurrexerunt corde deuoto mē
brorū agilitate quod notat saltus nec trenis
.i. lamētationibus prophetarū in excidijs-
iam factis vel fiendis ad penitentiā sunt cō
uersi. Voluit ergo xps exprimere cecitatem
et obstinationem iudeorum in predicta simi
litudine puerorum. ad litteraz.n. sic faciebāt
pueri iudeorum. ¶ Circa quod est aduertē-
dum quod multum valde facit ad virtutem
q̄ aliqui a sua puericia assuescant omnibus
operibus virtuosis. Ideo apud antiquos
fuit consuetum et expedit q̄ sic pueri exerce-
antur in ludis honestis inducentibus ad vir
tutē et retrahentibus a vicijs ppter quod pu
eri hebreorū habebant talem ludum. Diui-
debantur enim in medio ciuitatis in duas p
tes equales et illi qui erant ex vna parte ca-
nebant carmen leticie. et alij ex opposito car
men lugubre et postea exprobrabāt sibi mu
tuo et exultantes dicebant alijs quare sibi
non congaudebant. et econtra alij quare si-
bi non compatiebantur. et hoc fiebat ad ex-
primendum vanam leticiam et defectum cō
passionis et amicitie adinuicem in hoc mu-

do sicut videmus frequenter etiam in eadẽ ciuitate immo etiam in eodem vico vel etiã in eadem domo q aliqui letantur et alij ẽt tristantur ex opposito hoc similiter erat d iudeis q̃tum ad hoc q viderant austeritatem Johannis nec per hoc moti fuerant ad penitentiam et postea viderunt dulcedinem et mansuetudinem xpi. quia dulcedinem eius predicauit et cum eis dulciter et mansuete conuersatus est nec graues penas imposuit penitentibus sed dixit vade et noli amplius peccare. Joh. viij. et tamen per hoc non fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis sed magis remanserunt ceci et obstinati in peccatis. s. vtriusq vitam in malum interpretando quod et faciunt hodiernis temporibus sunt ergo iudei similes puerꝭ nõ q̃tum ad eorum ignoscentiam. sed q̃tum ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. De secundo. s. si potest sanari cecitas iudeorum. Respondetur q possibilitas non negatur. sed qr medicinam recipere recusant. Jdeo sui culpa semper ceci manent. Ad hanc enim cecitatẽ ab isto populo amouẽdam semper ecclesia ab initio sui ad spũalem medicinam aliquando per miraculorum operationem sicut fuit tempore xpi et apostolorum. Jnterdum vero per aliquam ptialem psecutionem vt saltem impleta facie eorum ignominia conuerterentur ad querendum dominum. Aliqñ per deuotam orationem sicut in parasceue. Oremus et pro perfidis iudeis vt deus et dominus noster auferat velamen a cordibꝰ eorum vt et ipsi agnoscant ihesum xpm dominum nostrum. Nonnũq̃ etiam per sacre scripture predicationem que conueniens et vtilis modus videtur ad ipsorum conuersionem. Nam si interdum in eis predicatio ñ proficit meritum tamen sui laboris predicãs non amittit. Vnde Bern. ad Eugenium li. iiij. c. ij. planta. riga. fer curam et tuas explicuisti ptes sane incrementũ vbi voluerit dabit deus non tu. vbi forte noluerit. tibi ĩ depe rit nihil. dicente scriptura. Reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum vt Sap. x. Paulus loquitur. i. Cor. xv. plus omnibus laboraui. non ait. plus omnibus ꝓfui aut plus omnibus fructificaui. verbum insolens. i. arrogans religiosissime vitans alias autem nouerat hominem quem docuit deus qr vnusquisq secundum suum laborem accipiet. i. Cor. iij. non sm profectum/ id est fructum conuersionis et ob hoc in laboribus potius q̃ in profectibus glorian dum esse putauit cum non sit in homine vt semen serenti respondeat.

De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeorũ parẽtela et ex thalmud doctrĩa: licet enim iudei ex nobilibus parentibus orti sint quales fuerunt abraam ysaac et iacob suis tamen peccatis exigentibus meruerunt nominari ore diuino populus dure ceruicis vt pz Exo. xxxij. generatio praua atq peruersa etc. vt patet. Deutero. xxxij. Generatio praua et exasperans. psal. lxxviij: Et in nouo testamento ore xpi. dicitur generatõ mala et adultera vt patet. Math. xij. generatio incredula Math. xvij. generatio infidelis et peruersa. Luce. ix. Sed cecitate percussi cõponentes librum qui apud eos thalmud dicitur quedam turpissima scripserũt ex quibus parentela eorum fedissima et horribilis declaratur. Primo dicunt in libro qui dicit hyohamud in. c. quod incipit habba algemmito super textum gene. c. ij. quando deus fecit euam et adduxit ad adam hoc autẽ os de ossibus meis et caro de carne mea. dicũt ipsi sic Apparet ex hoc textu q adam habuit copulam carnalem cum omnibus feminis omnium animalium et non fuit refrigerata voluntas eius quousq habuit coniunctionem cum eua. et ideo dixit. nunc video q hoc est os de ossibus meis. et caro de carne mea. videte quomodo hoc est abhominabile et immundum preter eo quod est falsum duplici ratione: Prima quia ipsimet ponunt alibi in thalmud q deus creauit adam in grandi magnitudine plus q̃ alterũ intantum q dicunt in Sanhedrin in capitulo quod incipit. Ehac dynema mouet q adam tenebat de terra vsq ad celum et consequenter membra sua habebãt esse secundũ illam proportionem ergo quomodo poterat habere coniunctionem cum gallina et cũ passere paruulis etc. Secũda ratio propter

breuitatē tēporis quia ipsimet dicunt in ca
pitulo quod incipit cobengadol. talia ver/
ba duodecim hore est dies. In prima fuit
congregatus puluis de quo factus fuit adā
In secunda fuit factū corpus. In tercia fue
runt extensa membra sua. In quarta fuit a/
nima infusa in eo. In quinta surrexit super
pedes. In sexta posuit nomina omnib⁹ ani
malibus. In septima fuit facta eua et ei tra/
dita. In octaua ascenderunt duo in lecto et
descenderunt. et hoc glosat rabi. Salomon
quia in illa hora generauerūt Cayn et qua
dam sororem cum eo. In nona fuit eis fac/
tum preceptum ꝙ non comederent de fructu
In decima peccauerunt. In vndecima fue/
runt iudicati. In duodecima fuerunt expul/
si a paradyso. Sequitur ergo ſm hanc au/
ctoritatem ꝙ non habebat tempus faciēdi
illud peccatum tam abbominandum quod
ipsi dicunt et in suis verbis contradicunt si
bipsis et contradicit vnū alteri. vnde videt
ꝙ omnia sunt falsa vel mendacia. Quicqd
sit de falsitate huius doctrine pꝫ ꝙ ibidem
dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cum omni/
bus brutis et iumentis et inde genita sūt ho
mines monstruosi. ex quo concludūtur duo
primo ꝙ iudei sunt fratres hominū mon/
struosorum. Secundo ꝙ asina et porca sūt
nouerce eorum. Dicet forte iudeus si homi/
nes monstruosi sunt fratres iudeorum et a/
sina et porca sunt nouerce eorum. ita etiā se
quitur de xp̄ianis et alijs hominibus cū a
dam sit pater omnium Respondetur ꝙ nō
sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supra
dicta turpissima et non alij homines. Item
demones sunt fratres iudeorum ꝙ sic patet
nā dic rabi salomō ꝙ añ creationē eue adā
habuit vxorem nomine lilis. et ꝙ fuit ante
adam pro ligno vetito excōmunicatus ꝑ tri
ginta annos in quibus ex vxore lilis genu/
it tantum demones. item dicitur i li. cābe/
drin ꝙ illi. xxx. anni spacij qd fuit ex quo
nat⁹ fuit caī et abel quousqꝫ nat⁹ fuit seth. ꝙ
durante illo tempore non faciebat adam ni
si generare spirit⁹ malignos et ipsa pariebat
eos. Ex quibus manifeste concluditu inten
tum. s. ꝙ demones et maligni spiritus sunt
fratres iudeorum et non aliorum hominuꝫ
quia ipsi soli ponunt hanc doctrinam infa/
mantes patrem suum adam et ideo confusi
onem que ex infamatione patris sequitur in

premium reportant. vnde merito dixit eis
xp̄s cum se iactarent filios habrahe et. esse
contradicentes i operibus vos ex patre dy
abolo estis. Joh. viij. Ex quo sequitur ꝙ
iudei non solum sunt fratres demonū vt cō
uincitur ex eorum doctrina sed etiā filij dy
aboli et doctrina filij dei Et quia demones
sunt eorum fratres iuste diuidunt cum eis
hereditatem. s. inferni possessionem ¶ Dicet
forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diui
sio hereditatis inferni inter demones et iu/
deos licet sint fratres qr iacob et esau erant
fratres tamen iacob cum esau noluit diuide
re hereditatem. Respondet ꝙ esau ideo hoc
fecit qr timuit hereditatis diminutionē hinc
est ꝙ partem contempsit vt parum quid.
¶ Sed dyabolus abundat in hereditate ver/
mium et ignium infernalium quā libenter
diuidit cū iudeis fratribus suis. Item dicit
rabi ysnya ꝙ serpens qui decepit euam coi
uit cum ea et ex hoc sequitur ꝙ serpens ē vi/
tricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponant. et iō
non immerito morem serpētium immitātur.
Unde psal. lviij. furor illis. s. iudeis ſm simi
litudinem serpētis sicut aspidis surde et ob
turantis aures suas. quia ipsi obturauerūt
aures sua. et adhuc obturant ne audiant do
ctrinam xp̄i nec videant miracula eius ¶ Et
iterum psal. cxxxix. acuerunt linguas suas si
cut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenum
aspidum sub labijs eorum. s. in ecclesie blas
phematione. Patet ergo iudeorum parente
la ex thalmud et doctorum suorum doctria
quia sunt fratres hominum monstruorum
ex bestijs natorum. Sunt etiam eorum no/
uerce asina et porca et omnes alie femelle be
stiales sunt fratres nō min⁹ demonū. et filij
dyaboli necnon habentes pro vitrico serpē/
tem eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide et cre
dentia.

T Ercia consideratio ē de iudeorum
diuersitate in sua fide et credentia.
Notat enim magister alfonsus conuersus i
li. preliorum dei. c. xxiij. vbi dicit ꝙ iudei
sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et pharisei qui credunt thal
mud. Alij vocātur carrayni qui solūmodo
credūt bibliā. Alij vocant saducei qui non
credūt aīas post mortem manere. Alij cre-
dunt ꝙ anime manent post mortem sed nō
credunt penam vel remunerationem in alio
mūdo. Alij vocāt cutbibini quia venerunt
de terra que dicitur cutba et habitauerunt in
samaria et conuersi sunt ad legem iudeorum
metu leonū et aliqui istorū vocātur samari-
tani quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos:
Alij eorū vocantur mecubilini qui credunt
in decē personis qui dicūt ipsi decē numeros
qui sunt in deo. Alij credūt in duas substan
tias. s. magistrum et discipulū quē vocāt ma
tarō quod nomināt deū sicut suꝰ magister.
Alij credūt translationē animarū de vno ho
mine in alterum de femina in feminam et d
viro in bestiam auem vel serpentem. piscem
vel stellam vel aliquam feram qd remansit i
eis. ex opinionibus aviceñis. et pitagore.
Alij credunt ꝙ anime semper fuerunt. Alij
sūt q̄ dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi
Alij dicunt ꝙ solū creātur qñ generatur cor
pora eorum. Alij dicunt ꝙ anime erunt in a
lio mundo expoliate ab omni corpore reci-
piendo gloriam dei. ¶ Alij dicunt ꝙ erunt
vbi anime cū corporibus. Alij eorū credūt ꝙ
comedent et bibēt et faciēt filios et ꝙ come
dent oēs vnū piscem. qui dicitur leuiathan:
Et aliqui dicūt ꝙ habebūt satis ad comedē
dū in illo pisce p spaciū duorū milium āno-
rum. et ꝙ comedent feminam huius leuia-
than que est in sale posita p eis a creatōe mū
di et ꝙ bibēt vinum quod seruatur in suis
vuis etiam a creatione mūdi. Alij eorū cre-
dunt ꝙ erunt ibi sine cibo et potu et sine cō-
iunctione cum mulieribus. Alij credunt re-
surrectionē mortuorum nunq̄ futuraꝫ. Alij
eorum credunt ꝙ omnes homines resurgēt
Alij credūt ꝙ solū resurgēt filij israel. Alij
dicunt ꝙ solum illi qui fuerūt iusti de israel
resurgent. Alij credūt ꝙ etiam iusti aliarum
gentium resurgent. Alij eorū credunt ꝙ pꝰ
resurrectionē sint iterū morituri. Alij credūt
ꝙ post resurrectionē nūq̄ āplius morientur
Alij eorū credunt ꝙ post resurrectionē erūt
in paradiso terrestri. Alij credūt ꝙ erūt i pa
radyso celesti. Alij credūt ꝙ nūq̄ deus reue
lauit Prophetis: nec angelis tēpus aduētus
messie sed solū nomen suum. Alij eoruꝫ cre
dunt ꝙ reuelauit pphetis sed adhuc non ac
cessit tempus eius. Alij eorum credunt ꝙ iā
tempus suum transiuit sed non venit ꝓpter
peccatum suum. Alij credūt ꝙ iam venit et
fuit natus tempore signato. sed quod nō ve
nit ad saluandum eos. Alij credunt ꝙ vēit
ad saluandum eos: sed non saluauit eos ꝓ
pter peccata eorum. et ꝙ sicut non saluauit
eos sic nec saluauit alios. Alij eorum cre-
dunt et dicunt ꝙ nunq̄ adhuc natus est.
Alij eorum se reputant prophetas et nō cre-
dunt vnum nec alterum. Alij eorum credūt
opiniones compositas ex predictis que di-
uersimode sunt mixte. Et propter has omēs
contradictiōes opinionū inter eos appet ma
nifeste ꝙ sunt facti ceci et deuij a via veritatis
Circa illud tempus in quo appauerunt in
vestimentis iudeorum signacula crucis i re
gno Castelle sicut infra dicet fm quod scri-
psit rabi abraam benesdra in libro suo quo
legem glosauit. Omnes iudei predicti regni
et pro maiori pte in tota hyspania signanter
in ciuitate burgensi erant saducei et heretici.
sicut etiam scripsit rabi mosse legionen̄. in li-
bro quem fecit pro reprehensione saduceorꝫ
et dixit ꝙ ab anno creationis mūdi. quartu
de miliū. dcccc. et. xxxviij. annorum conuersi
sunt omnes predicti iudei ad credendū hāc
fidem quam nunc credunt pharisei in thal-
mud non voluntarie sed violēter propter re-
gis castelle preceptum qꝛ in illa carrionen̄. p
dicti regni erant pharisei et saducei. Sed sa-
ducei habebant maiorem potestatem et nō in
cendebant candelas in nocte dieꝗꝫ sabbati ī
aliquo loco totius iudaismi et inter pharise-
os erant tres fratres honorabiles et maior
horum vocabatur rabi nehamia qui semper
tristabantur et eis displicebat. qꝛ lex pharise
orum non iplebatur inter eos quousqꝫ vnꝰ
eorum propter honorem sue legis exposuit
se periculo mortis incendens candelam die
sabbati publice propter quod commota fuit
tota villa et fuerunt magne contentiones in
ter eos intantum ꝙ vtraqꝫ pars habet veni-
re coram rege Alfonso et venit in auxilium
phariseorum iudeus quidam predicti regis
medicus qui dicebat rabi hyu. castri. ben al
facar granatensis propter quem fecit rex qc-
quid voluit et pcepit omnibus saduceis ꝙ
conuerterent se ad legem phariseorum lꝫ eis
nimium displiceret et extūc vsqꝫ nūc credūt

isti iudei in lege pharisseorum et propter talia accidentia voluuntur semper de vna fide in alterā et currunt deuij et mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc quando dimiserunt verum pastorem quem habebant elōgantes se ab eius via et doctrina qui fuit verus Messias Jhesus christus dominus noster qui venit eis ad ostendendum viam rectam ne perirent cum sit via veritas et vita Job. xiiij.

De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege mosayca.

Quarta consideratio est de bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosaica quibus putant nostrum fidei fortalicium expugnare et reducuntur omnia argumenta principalia ex lege sūpta ad Nume. xxiiij. seruabitur autem talis ordo ꝙ ad quodlibet argumentum statim dabitur sua solutio quia hoc requirit certamen militantium vt confusio euitetur. Primum argumentum iudeorum est quo probant legem moysi perpetuo duraturam cuius oppositū fuit declaratum supra li. i. ar. vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta sed lex antiqua fuit data a deo ergo impossibile est in ea dare imperfectionem propter quam debuerit cessare. maior patet Deutero. xxxij. vbi dicitur. dei perfecta sunt opera: minorem concedunt christiani. ergo sequitur conclusio. Confirmatur etiam illa lex est perfectior quam deus pluribus miraculis confirmauit ꝙ illa quam paucioribus vel nullis. sed legem antiquam pluribus miraculis confirmauit ꝙ nouā ergo etc maior est manifesta quia sapiens artifex firmius fundat et magis conatur stabilire perfectum opus ꝙ imperfectum. queadmodū enim plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculum imminet ita plura opera vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiā patet quia nusꝙ leguntur ita magna miracula sicut sunt que habentur in exodo et in toto pentateuco et si aliqua miracula leguntur in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. Sed quia super omnia vincit veritas vt dicitur. iij. Esdre. c. iij. ideo non est difficile argumenta eorum soluere. Dico autem ad argumentū cum dicitur omnia opera dei esse perfecta ꝙ deus fecit legem antiquam ita esse perfectā sicut fieri potuit secundum conditionem populi recipientis legem. Nam populus ille ita erat imperfectus ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre promissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt et dimisso domino et moyse voluerunt reuerti in egyptum: sicut legitur. Nume. xiiij. Sic etiam quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omnium mirabilium que viderant in egypto. Declinauerunt ad ydolatriam vt habetur Exod. xxxij. si ergo moyses promisisset eis pro hereditate regnum celorum vtiꝗ desperassent si precepisset eis non odire inimicum et dimisso eo procul dubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit secundum ꝙ populus exigebat Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit sicut anima pueri non est ita perfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita perfecta sicut lex data tempore christi. et sic nec perpetuo durabilis.

Ad confirmationem cum dicebatur ꝙ plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendum ꝙ vno modo non est verum. miracula enim fiunt in legis datione ad confirmandum corda populi ne vacillent in lege. quando ergo populus legem recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandam illam legem. nō ergo miracula plura arguunt legem perfectiorem sed ostendunt populum recipientem illam legem minus esse perfectum et dispositum ad percipiendum diuina. quemadmodum enim rudis homo etiam cum multis principijs nescit elicere vnam conclusionem Ille tamen qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatem scientificam si

cat populus iudeorum rudis cum omnibus
miraculis in lege antiqua factis nesciebat ve-
ritatem cognoscere. sed populus effectus per-
fectior non indiguit multitudine miraculo-
rum sed paucis miraculis perfecte adhesit
veritati diuine concessa tamen maiori pro-
positione. Minor est falsa. Nam maius mi-
raculum fuit liberare totum genus humanū
a potestate dyabolica quod fecit christus in
lege noua ꝙ liberare populum iudaicum a
seruitute egyptiaca. Ibi enim interfectus est
pharao cum curribus et equitibus eius. hic
vero victus est dyabolus cum suis virtuti-
bus nec fuit maius miraculum diuidere ma-
re Exod. xiiij. ꝙ siccis pedibus ambulare su-
per mare quod fecit christus Math. xiiij. Et
Johan. vij. Sicut non fuit mirabilius quā-
do helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Reg.
ij. ꝙ quando heliseus fecit natare ferrum.
iiij. Regū. vi. Sed hoc non caret mysterio.
¶ Nam aque multe sunt populi multi vt di-
citur Apoca. xvij. In lege ergo diuidente po-
pulum ab alijs populis debuit fieri diuisio
aquarum sed vbi lex quantum in se est om-
nem populum subijcit diuine voluntati de-
buit ipse dominus super omnes aquas inte-
gras ambulare nec est maius miraculum a-
quam amarem reddere dulcem. Exod. xv.
ꝙ mutare aquam in vinum Johan. ij. aquā
enim amaram conuertit in dulcem lex anti-
qua quando ea que offerebantur ydolis vel
adorabantur ab ydolatris iussa sunt offerri
deo in sacrificijs. sed quia vinum letificat
cor hominis lex euangelica aquam in vinum
conuertit quia ad summum et perfectū gau-
dium perducit miracula etiam que in euan-
gelio et in actibus apostolorum leguntur mul-
ta plura sunt numero ꝙ que facta sunt in ve-
teri testamento. Fecit etiam multa alia mi-
racula ihesus que scripta essent per singula
libros. inde scriptos totus mundus capere
non potest. vt dicitur Johannis vltimo ca-
pitulo. Si autem ista miracula iudei recipe-
re nolunt. teneant sibi damnum. Dixerat eni
eis Esaias propheta in capitulo. vij. si non
credideritis non permanebitis. patet ergo
ꝙ lex moysi nec est perfectior lege noua nec
consequenter perpetuo duratura. ¶ Notan-
dum tamen est hic circa christi miracula sicut
scribitur in pugione. parte. secunda. cap. viij

ꝙ iudei christi miraculis inuidentes beelze-
bub principi demoniorum ea primitus ascri-
pserunt porro quia ot fecit miracula et talia
que et qualia nemo vnꝙ aliquis fecit. Jo-
hanni. xv. ¶ Nunꝙ quippe alius aliquis vt
ipse et sui in eius nomine illuminauit cecos
fecit audire surdos. ambulare claudos atꝙ
contractos et loqui mutos quemadmodum
predixerat Esa. propheta capitulo. xxxv. de-
us ipse veniet et saluabit nos tunc aperientur
oculi cecorum et aures surdorum patebunt
tunc saliet sicut ceruus claudus et decanta-
bit lingua mutorum et cetera. His quoqꝫ mi-
raculorum generibus alia ꝙ plurima addi-
dit sicut fuit resurrectio mortuorum et subi-
ta curatio leprosorum et diuersorum infir-
morum. quia ista inꝙ et plura alia innume-
ra fecit dominus noster hiesus christus mi-
racula soli deo possibilia conata est ei iuda-
ica prauitas cui nunꝙ deest nec defuit vul-
pina calliditas alia deturpare blasphemia.
¶ Composuerunt igitur libellum in quo cō-
tra christum talem mentiti sunt fabulam.
Tempore inquiunt helam regine. id est he-
lene que vniuerse terre israel dominabatur
ihesus nocri. id est ihesus nazarenus venit
iherusalem inuenitqꝫ in templo domini la-
pidem in quo sedebat olim archa domi. et
erat in eo scriptum semhāmephoras. id est no-
men dei expositum. quicunqꝫ vero illius no-
minis litteras addiscebat et sciebat poterat
facere quicquid volebat. ¶ Sapientes ve-
ro israel timentes ne viri israhel addiscerent
illud nomen et virtute illius destruerent se-
culum fecerunt duos canes ereos et posue-
runt eos super duas columnas contra por-
tam domus sanctuarij. quandocunqꝫ igi-
tur ingrediebatur aliquis et addiscebat litte-
ras predicti nominis et exhibat canes illi
erei latrabant ei ita horribiliter ꝙ pretimens
obliuiscebatur nomen et litteras quas didi-
cerat. venit itaqꝫ ihesus nocri. et ingressus
templum didicit illas litteras et scripsit in
pergameno deinde incidit carnem cruris
sui et in incisione illa inclusit dictam cartu-
lam dicendo nomen nullum sensit dolorem
et redut cutis continuo sicut ante erat. Cun-
qꝫ egrederetur de tēplo latrauerunt ei canes
erei supradicti et stati oblitus est nomē. pre-
xit itaqꝫ in domū suā et aperuit crurem cum cul

tello accepitq̃ cartulam vbi erãt littere sembãmeforas .i. nomĩs dei expositi vel explanati. et iterũ didicit eas. quo facto cõgregauit .ccc. et .x. de iuuenibus israel et dixit eis videte ob hoc me dicunt sapientes esse spurium qꝛ super israel volunt habere dominuz: vos autẽ satis ꝙ omnes ꝓphete prophetauerunt super messiam. et in veritate ego suz ipse. et sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cõcipiet et pariet filium et vocabitur nomẽ eiꝰ emanuel. Dauid quoq̃ auꝰ meus ꝓphetauit super me et dixit. dominꝰ dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Genuitq̃ ita mater mea sine coitu masculi virtute dei. Ipsi sunt igitur spurij et non ego. sicut dictũ est. osee. ij. et filiorũ eius nõ miserebor. qꝛ filij fornicationũ sunt. Responderũt ei iuuenes. si tu es messias ostende nobis signum. qđ signum inquit queritis a me. dixerũt ei. fac claudũ stare sicut nos. q̃ aut adducatę eũ ad me cõtinuo igitur duxerũt claudũ ad eũ qui nũꝙ steterat super pedes. dixitq̃ sup illũ sembãmeforas. Illa aũt hora claudꝰ surrexit et stetit super pedes suos. Inclinauerũt ei homines et dicebãt. iste sine dubio ẽ messias. Adduxeruntq̃ ei iterũ leprosum et dixit nomen. posuitq̃ manũ super eũ et statĩ curatus est. Accreuerũt ergo ei multi ribaldi gẽtis nostre. Uidentes igitur sapientes ꝙ credebãt et israel ceperũt ipsũ et duxerũt ad helam reginã in cuius manu erat tota israel et dixerunt ei. dñã nostra in manu istiꝰ est sortilegiũ et facit errare mũdũ. ihũs vero nocri respondit ei. Domina olĩ ꝓphete ꝓphetauerunt super me quorũ vnus dixit Esa. xi. Egredietur palmes de radice yesse et ego sũ ille. super istis vero dixit dauid. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorũ. Dixit ipsa est ne in lege vestra quod ipse dixit. Responderũt in lege nr̃a est hoc sed nõ ẽ dictũ de eo Sed super eo scriptũ est. Deutero. xviij. propheta autem ille morietur qꝛ locutus est iniquitatem contra deum. De messia vero dictum est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus et ait regine. ego sum ille q̃ resuscitabo mortuos. Misit itaq̃ regina fideliores quos habebat cũ ipsis et fecit impiꝰ ille reuiuiscere mortuũ per sembãmeforas. In illa hora obstupuit regina et dixit vere magnũ signũ est hoc deditq̃ sapientibꝰ verecũdiam et exierunt confusi a conspectu eius. Fuitq̃ ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autẽ ihũ nocri in galyleam superioreꝫ iuerũt sapientes ad reginam et dixerunt ei. Domina nostra sortilegiũ est cũ isto homĩe et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites qui caperent eum et non permiserunt homines galylee sed voluerunt pugnare cum eis qui ait. nolite pugnare pro me. quia fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mẽ hi tenebuntur me. Faciebant itaq̃ homines de galylea aues de luto coram eo. et ipse dicebat sembãmeforas super eas et statim aues ille volabant ceciderunt. igitur illi in facies suas adorantes eum. Dixit etiam in illa hora vt apportaretur vnus maximus lapis molaris et proijceretur ĩ mari. et vt factũ est. Dixit ille impius sembãmeforas. i. nomen dei expositum et fecit molam illam stare super faciem maris. seditq̃ super eam. et ait militibus. Ite ad dominam vestram et nunciate ei que vidistis. Deinde surrexit cum eis et cepit ambulare super faciem aq̃.

¶ Abierunt milites et omnia que viderant dixerunt helam regine que vehemẽter obstupescens vocauit sapiẽtes et dixit eis. vos dicitis ꝙ hic homo ihesus nocri est sortilegus sciatis ꝙ signa que facit ostendunt eũ filium dei. ¶ Qui dixerunt ei domina nostra. fac eum venire et nos detegemus fraudem eius. ¶ Interim abierunt seniores israel et fecerunt quendam intrare domum sancti sanctorum qui dicebatur iudas scharioth etꝰ dicit litteras sembãmeforas. eo modo quo eas didicit ihesus nocri et fecit incisionem cruris et alia que ipse fecerat. ¶ Uenit igitur ille nocri. id est nazarenus cum societate sua et stans coram regina fecit venire sapientes et ille stans coram regina dixit. super me prophetauit dauid. quia circumdederunt me canes synagoga malignantium obsedit me. Sed et super me dictum est illud Hieremie. i. ¶ Ne timeas a facie eorum quia ego tecum vt liberem te dicit dominus. ¶ Sapientes vero contradicebant ei et ait regine ascendam in celum et sic dixit dauid super me Psal. cv. ¶ Exultare super celos deus. eleuauitq̃ manus vt alas per nomen sembãmeforas explanatũ volauitq̃ iter celũ et terrã qđ quando sapientes

israel viderunt sic dixerunt ad iudã scarioth vt diceret sembãmeforas et ascenderet p⁹ eũ qui ascendit et luctatus est cum eo et ceciderunt ambo et fregit sibi ille impius brachiũ. et super hoc opere singulis annis xpiani plorant ante pascha suum hora illa ceperunt illum israel et operuerunt eum pãnis et percutiebãt eum virgis malagranatorũ dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui percussit eum et nesciuit dicere. Dixit itaq3 regina sapientibus ecce in manibus vestris est facite ei quicq̃d placuerit in manibus vestris.

Ceperunt ergo eum et duxerunt ad suspẽdẽdum omne vero lignum vel arbor in quo suspendebatur statim frangebatur ipse quippe per sembãmeforas adiurauerat omnia ligna ne susciperent eum. Abierũt itaq3 et adduxerũt stipitem vnius caulis qui non est de ligno sed de herbis et suspenderunt sup illum. neq3 .n. hoc est mirũ. q2 singulis annis crescit tm̃ vnus caulis in domo sanctuarij ꝙ descendunt de eo centum libre seminis. Ex his poterit animaduertere quisq3 prudens ꝙ tãta fuit miraculorum domini nostri ihũ xpi euidẽtia tanta magnitudo et multitudo tanta excellentia et certitudo ꝙ iudaica prauitas quo erumperet non habebat confugit igitur ad proprium suum quod est mẽtiri libellum mendacij plenum, atq3 blasphemijs turpibus componẽs hec sub compendio sũpta sunt. impletũq3 est in persona xpi quod scriptum est per prophetã. Osee. vij. ve eis quoniã recesserũt a me. vastatio eis quia p̃uaricati sunt in me. ego redemi eos. et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Est autẽ hic notandum ꝙ iudeorum fatua falsiditas apud intelligẽtes xpi fidẽ adiuuat vñ se nocere putat. Et siquidẽ ipsi quod asserunt dominum ihũm talia in veritate fecisse licet in nominis dei virtute miracula ostendũt procul dubio tantã miraculorũ eius fuisse excellentiam ꝙ eã ipsorum impietas demonib⁹ nequiuit ascribere tantaq3 fuisse eorum euidentia ꝙ nequaꝙ ea ipsorum inuidia valuit suffocare. At vero per talẽ modũ. i. per sembãmeforas. hoc ẽ p nomẽ dei explanatũ sine expositũ dñi ihũ miracula fuisse facta delyrãt trãslucet eorũ mendaciũ si sit qui diligenter inspiciat. Si verũ naq3 fuiss3 ꝙ aliquod nomẽ dei apud eos esset cui deus talem virtutem et talem efficatiam prestitisset profecto iuuissent se eo tempore vespasiani et tyti et fecissent ꝙ ierusalem non potuiss3 capi et iudei occidi et captiuari eo modo quo infra dicetur consideratõne. ix. vel etiam virtute huius nominis volassent in celum vel omnes vel saltem aliqui. Deniq3 cum helena mater fuit constantini imperatoris in cuius tempore dominum ihũm fuisse dicunt et a tempore ihũ xpi vsq3 ad constantinum et helenam fuerunt trecenti anni vt patet per imperatorum romanorum hystorias manifestum ẽ iudeo in supradicto libello fabricationes esse mendacij. Notandum etiam ꝙ dicit beatus Augu. Preuidens inquit dominus ihũs impios quosdam futuros qui miracula eius calumniarent magicis artib⁹ attribuendo prophetas ante premisit. Numquid enim si magus erat magicis artibus fecit vt coleret. nũquid et mortu⁹ magus erat et anteꝙ natus. prophetas igit̃ audi et lege qui ante dominum venerũt. Forma igit̃ sũpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto ꝙ suspicari potuerit dominum nostrum ihesum christum per artem aliquam vel per virtutem supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniantur. p quam artem queso anteꝙ natus esset per quadringentos annos et vltra aduẽtui suo et toti vite sue. necnõ et factis suis et dictis atq3 suorũ cõgrua. vt p3 ex predictis et dicendis patebit dicta reddidit ꝓphetarũ sermo naq3 ꝓphetic⁹ et maxime de aduẽtu messie qñcũq3 a iudeis expõitur iudaice semper et vbiq3 tenuitur iuxta eorum expositionem absurdã. et icõpossibilia cõtinet et inueniẽ mẽdacia. Quando vero de domino ihũ et sibi pertinẽtibus accipitur vt ex solis etiã que dicta sunt haberi potest. occurrit. consentit. consonat et obedit. nihil impossibile. nihil absurdum ingerit sed inueniuntur vera. Adhuc etiam si ipse dominus ihũs vt a iudeis sibi est impositum per artem sepe dictam faciebat miracula. per quam artem fecerunt ea post mortem eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet non per sembãmeforas sed per nomen domini nostri ihesu christi. fecisse miracula. ¶ Unde super ecclesiasten: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. ¶ Accidit quod Rabi eliazarum hendama momordit serpens ve-

nitq; iacob.i.iacobus vir de villa cathanea ad curandū eū ex noie ihū.i.ihū filij pandera et nō pmisit eū rabi ismael sed dixit ei nō licet tibi hendama: et ait illi pmitte mihi et ego inducam cōtra te argumētum vel auctoritatem q̄ licitum est et nequiuit auctoritatē inducere et faciens homo viuet in eis dictū est de mādatis dei. et nū q̄ moriatur in eis. Item in libro sebath. iherusalem in distinctione cenomasarum filius filij. rabiosue filij leui. glutiuerunt toxicō. s. vel aliud mortiferum. venit itaq; vir ex nomine ysua.i.ihūs pāthcrim et sanatus ē vel quieuit cūq; exiss; ait ei quō: curasti eū. ait ei verbo tali Ait ad eum remissius fuisset ei si mortuus non fuisset et non audiuisset sicut et factū ei fuit sic .i. mortuus est statim. Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in nomine dñi nostri ihū xpi facta fuisse miracula iudaicarum scripturarum testimonio cōprobat. porro si dicat q̄ p artē opabātur ea apostoli tā q̄ a xpo dño edocti dū viueret qua arte potenūt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri eorū pueri et puelle et si per artē quoq; isti qua arte ipsorū implorātes auxiliū apō xpm qua arte reliq̄e ipsorū qua vestes. qua sandaniola. qua baculi. pz ergo q̄ miracula xpi et suorū ita firmiter constant q̄ nulla pñt ifiari neqcia. ¶ Notādū ergo q̄ iudei idcirco in supradictis traditōnib⁹ et alibi bē pandera.i.filiū pandera. alibi iehusua panthera.i.ihesum pāthcrie nominabant quia vt ait iohānes damascen⁹ in.iiij. li. leui. quē sanct⁹ lucas a ioseph ascēdēdo. quartū nominat genuit pāthera. panthera aūt genuit barpāthcrā. barpāthera genuit Joachin. Joachim vero duxit annam que valde erat honesta et laude digna. queādmodū vetus āna sterilis exñs p votū et repromissionem samuelē peperit. ita et hec per preces et repromissiones a deo dei attulit genitricem. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus probare q̄ lex moysi non est abolita et hoc sic.

Secundum argumentum iudeorū est ad idem scilicet q̄ lex moysi nō est abolita sed adhuc obseruanda et arguūt sic. Si lex bona est et a deo data obseruanda est. cuius enim decretum erit obseruandum si mandatum dei non est obseruandum q̄d enim consilium dabant nobis xpiani quomodo illud effugemus maledictum. maledictus qui non permanserit in omnibus q̄ i lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersaliter omnia mandat obseruanda. xpiani autem ad suum arbitrium legis et mandatorum obseruantiam determinant. Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito libro.iij.capi.iiij. dicens. q̄ lex mosayca diuino intellectu est intelligenda. Respondemus ergo legem bonam et a deo datā; ac a deo quicquid in ea scriptū ē diuino sensu intellectum suis temporibus obseruatum et obseruandum esse sancimus ea enim diuino intellectu intelligenda erāt quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus. cum enim dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona: Gen.i. Quomodo in lege dicunt quedam esse mūda et quedā imūda ad litterā quod enim immundum est quomodo ē valde bonum. nec solum ea prohibentur in lege que sui natura homini ad vescendum nociua sunt vero etiam ea que gustu iocunda et q̄ vsu salubria ad comedendum existunt licet a deo dicta sint tamen ad se inuicem ad litteram omnino dissident. In exod. etiam inter alia precepta de faciendo altare dominus moysi ibi precepit capi.xx. Altare de terra facietis mihi in sequentibus autem sic legitur fecit itaq; moyses altare thimiamatis de lignis sethi; et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi multum itaq; aduersū videtur vt aliud et aliter q̄ dominus iubet per moysen ab ipso moyse agatur ¶ Aliud ergo q̄ littera sonat hic accipi oportet Item ad litteram quomodo stare potest q̄ deus prohibet. Deuter.xxij. ne homo aret in boue et asino. Onus quodcunq; aliud tibi placet asino imponere non vetat lex. et ponere iugum cum asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis enim simul esse et pasci lex permittit et arari simul prohibet et interdicit. ¶ Si autem propterea vetat quia hoc alias immundum lex dicit quare circa illud cetera que di

ea sunt pmittit et solū arare excipitur equus in lege aial imūdū eē pbibetur et alia multa. nec tamē arare bouē cū equo vel alio aiali imūdo in lege pbibet. hāc nō solū in his q̄ dicta sunt mādatis sed in q̄ plurib⁹ alijs legalibus cerimonijs cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetēti sensu intellexerimus. Discreto itaq̄ et diuino sensu hec discutienda. et intelligēda sunt. Si vero legē debito sensu accipim⁹ oia legis mādata debita obseruatōe obseruare poterim⁹. quedā ad litterā et sine vllo velamine figurarū dicta eē accipiēdum et quedā vero ad figurā et pfundo velamine ad vmbrata esse intelligere quedā ad tps obseruari iussa sunt quedā sine vlla tempis determinatione que eni alterius sacramenti pnūciatiua erāt et veritatis figurā fatentur suo tempore manifesto rei atq̄ veritatis presentia oportuit vt eorū remaneret prenunciatio et figura Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicendo erit q̄diu futurū est ipsūq̄ erit prox⁹ obmittentes in presenti assumimus est quodq̄ ipsum iam pterijsse significantes vtimur fuit: Sic in reb⁹ pnūciatiuis alicuius sacramenti vbi pñs manifestatur sacramētū eius iā supfluo reseruaretur. figura seu signū que alicuius mysterij significatiua nō erant sed apte seu fidei veritatē insinuant seu carnis edificationē cōmendāt ea a iudeis et xpianis nō ad tēpus sed ipperpetuū obseruanda sunt earū q̄ transgressio nullo mō pōt multa esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare q̄ diuīe sanctiones veteris testamenti non sunt mutate

Tercium argumentum iudeorū est ad probandum q̄ diuine sanctiones veteris testamenti nō sunt mutate. Arguunt ergo cōtra xpianos sic. Si sermo dei ad tempus obseruād⁹ est eoq̄ sermone ānullato alio tpe ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicq̄ p tpm vicissitudines diuīe sanctiōes mutāt quo pacto ratū nō erit qd̄ dicit. ps. cxviij. Ineternū dn̄e pmāet verbū tuū et illd̄. M. xxiij. Celū et terra transibunt verba autem mea non transient. quid interest cur de⁹ hoc animal imūdū iudicet illud mundū. hoc vti pbibeat. illo vti permittebat quis' eni adiuuit vt dicitur ysa. xl. spiritum domini. aut q̄s eius consiliarius fuit vt istud agit permittat illud prohibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequendum ergo ei obsequi summa virtus est. prohibuit fieri. ergo iam non licet idq̄ si postea fiat peccatum esse dicimus ac pena debita puniendum vt ergo seruemus figuras contemnemus litteras vt seruemus alterum que ratio est damnare alterum. Seruemus litteram. seruemus et littere figuraz: maneat parua sensu nostro littera: maneat vt vestro et addatur spiritualis et cōcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligentia. Abstineamus a peccato quod lex iubet abstineamus et ab eo si quod est quod per porcum figuratur peccatum. Non aremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si qua intellexeritis per asini et bouis copulamē pbas est euitare. immo peccatum ē non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. et adimplenda esse censetur et adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra q̄ in nouo testamento diuine sanctiōes veteris testamenti non mutantur sed adimplentur. Dicit ergo q̄ sermo diuinus in nullo annullatur diuine sanctiones non mutātur quia christus non venit soluere legem sz adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnum aut vnus apex non pteribit a lege donec omnia fiant. non igitur vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. et in primo thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex enim prohibet homicidium xpus iram et odium lex enim prohibet homicidium carnis. xpus etiā ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tunc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat quoniam veritatis future figura erat et figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas. figure iam presens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solum ab ea sed etiam omni carne. vino et eodem iudice se vestrum quisq̄ tuetur. Moyses carnem suillam immundam nominat vt: ea prohibet et propterea dicitis q̄ vti ea non licet Moyses non alius sed idem ipse carnem suillam dicit mundam et valde bonam et eam ad vescendum sicut cetera scribit deum fecisse bonam. Et ideo dicit quod vti ea licet.

Postq̄ eniȝ enumerauit deū creasse vniuer/sa pisces maris volucres celi.cūcta animā tia terre in quibus anima viuēs est.nō longe infra subdit.vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona.quod valde bonū ē nl/la ex parte malū est.quod vero nulla ex pte malū est quō malū et imūdū est. Quicquid ergo in carne sui illa necesse a deo facta cōsideratur mūdū et valde bonū est.atq̄ vti lȝ: qꝫ vero per hoc animal voluptas et imūdi/cia figuraᵗ.imūdū propter hoc animal esse iudicaᵗ.et ea imūdicas vti nō licet. Si ergo hoc mūdū et imūdū animal esse intelligiᵗ: et eo vti nonvti a deo nobis pmittitur.eadē ratione licet in boue et asino arare.et ꝓhibetur ne aremus in boue et asino si melius nō pōt qꝫ deus permittit qui hec omnia humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulam findit et ruminat et ad excolendam terrā oī no ydoneus est predicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum haben/tem qui mādata dei meditatur. Hic apud se meditando ruminat die ac nocte non solum sibi vtilis sed et alijs huic non est associan/dus in predicatione alter moribus etiam in discretus sensu.ideota.et litteris imperitus qui non solū verbo est inutilis sed suo exemplo alijs nociuus existit.quod etiā lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates sequentes ostendūt ait eni dominus per prophetā Ihere.xxxi.et ad hebreos.viij.cōsummabo testamētū nouū super domū iuda et sup domum israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legem euangelicā qua superueniē te debuit cessare quia simul seruare non pōt vtraq̄ adueniente enim veritate debet vm/bra cessare Et ysa.legitur sacrificia vestra o/diuit aīa mea Itē dauid ait in ps.l. Quoniam si voluisses sacrificiū dedissem vtiq̄ ho/locaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū et oblationē noluisti aures autē pfeci/sti mihi.holocaustū et ꝓ peccato nō postu/lasti.tūc dixi ecce venio.et alibi nō in sacrifi/cijs tuis arguā te.holocausta autē tua in cōspectu meo sunt semper.non accipiā de do/mo tua vitulos.neq̄ de gregibus tuis hyr/cos. Itē videmᵘ etiā in magna pte ea que ptinēt ad legē veterē cessare nō eni est apud iudeos sacrificium vel hostia.nō ꝓpheta non rex.nō tēplū.non locus sacrificij.et quid iremus p singula in maxima pte abolita ē lex.

videᵗ ergo q̄ lex moysi iā locū nō hēat.

Contendit iudeus ꝓbare q̄ circumcisio ꝑpetuo sit duratura.

Q Uartū argumētum iudeorū con/tra nostrū fidei fortaliciū est de circūcisione quā affirmāt duraturā perpetuo et consequenter legē moysi arguūt ergo sic. Idē iudicium videtur eē quātum ad dura/tionem a pte post de lege antiqua et de cir/cūcisione.hoc enim xp̄iani concedunt.sȝ cir/cūcisio ineternum debet durare in populo dei.ptȝ qꝫ Gen̄.xvij.datur in fedus sempi/ternum ergo et lex debet esse sempiterna.licȝ ad illud argumētū data sit solutio supra.li.i.ar.vi.in puncto.ij. Uerūtamen vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscatur in hoc passu nolo silentio pertransire. Dicendū er/go q̄ in veteri lege duplicem inuenimus circumcisionem vnam carnalem quam ipi obseruant et aliam spiritualem de qua dicitur. Deut.x.circumcidite igitur prepuciū cordis vestri ceruicē vestram non induretis.et Ie/re.iiij. Circūcidimini et auferte prepucium cordium vestrorum viri iuda. Sic etiam distinguere possumus de eterno et sempiterno qꝫ habet duas significationes Iterdū enim ponitur pro eternitate simpliciter vt in psal. Tu autem domine ineternuȝ permanes. Et illud. Iere.x. Dominus autem deus verus est et ipse deus viuens et rex sempiternᵘ.aliqn̄ vero accipiᵗ ꝓ duratione finita quale est illō.i. Reg.xxvij. Credidit ergo achis dō dicēs multa mala opatᵘ ē cōtra pplm israbel. erit ergo mihi seruᵘ sēpiternᵘ māifestū ē q̄ h accipiᵗ sempiternū ꝓ duratōe finita qꝫ n̄ poterat plᵘ durare ista seruitᵘ q̄ eorū vita simi/le hēt Gen̄.xxvij.vbi diciᵗ q̄ odrat sēp esau iacob.qn̄ ergo dicebaᵗ q̄ circūcisio dȝ duraᵗ i sēpiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali i dubitāter ē verū quod simpliciter ineternuȝ dȝ eē i populo dei et aīa q̄ ē cū ꝑputio peccati est extra pplm dei q̄tū ad meritū. Si vero loquaris de circūcisiōe carnali accipe similiter sempiternū. Scūdo mō dictū. q̄ q̄diu lex durauit que soli vni populo ꝑpiebatur debuit durare signum quo ille populus ab alijs gentibus distinguebatur et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dī Gen̄.xvij q̄ circūcisio data ē i signū ppᵗ qō q̄diu ille

populus separatus fuit ab omni gēte in deserto nullus eorū circūcisus fuit sed quando intrantes terrā pmissiōis plenā diuersis populis oēs simul fuerūt circūcisi in galgalis vt habetur Josue.v.ca:

Contendit iudeus pbare φ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

q Uintū argumentū iudeorū est de sabbato ex cuius cessatione arguunt legem nouam nō eē a deo sic. Illa lex q̄ cōtrariatur preceptis diuinis nō est a deo sȝ lex euangelica est hmōi ergo nō ē a deo. maior est manifesta quia deus nō pōt sibipsi esse contrarius. sed minor ptȝ de obseruatiōe sabbati quā deus precepit in veteri lege. lex vero euāgelica huius obseruātiā tollit et pbibet: ergo est cōtraria deo: non ergo ē a deo. Respōdet φ in tali pcepto duo sunt cōsiderāda. Primū ē φ ppter reuerētiā dei cessabat populus ab oī opere seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset et istud erat morale. per hoc eni pcipiebatur φ hō aliquo tpe vacet rebus diuinis iuxta illud. ps.xlv. vacate et videte qr ego sum de⁹. et ƒm hoc cōputatr inter pcepta decalogi moralia et lex que hanc obseruātiā in se pbiberet eēt contraria ordinationi diuine et nō posset eē a deo. sed lex euangelica hanc obseruantiam no tollit sed pcipit vt ptȝ de dieb⁹ dominicis et alijs festis in noua lege ordinatis. Sed considerādum est in dicto pcepto erat taxatio tempis vel diei. s. φ hec obseruantia fieret tali die determinata. et istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit et debuit ppter rationabilē causam. Judei enim colebāt diem sabbati in memoriā creationis rerum qd innuit moyses Exod: xx. dicēs. Memēto vt dieȝ sabbati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit deus celum et terram et requieuit die septimo ac si dicat cōpleto opere creatōnis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creationis. homo etiā fuerat factus sexta die et ideo primum diem post sui creationem debet expendere singulariter ob reuerētiā dei. ceteros vero ad sui necessitatē. In noua autem lege illa dies que debuit obseruari ad vacādum deo nō solū debet nobis reducere ad memoriam bnficium creationis sed etiam innouationem spiritualem que inchoata est in xpi resurrectione. et ideo sabbatum mutatum ē in dominicum diem in quo xpus resurrexit. Significat etiam dominica que est octaua dies. octauam diem resurrectionis in qua pfectam requiem expectamus. Hic est φ messias noster dominus ihūs christus postφ factus est triginta annorum soluit qūtū ad partem istam sabbatum curando in eo infirmos. et dando eis licentiam lectulos asportandi. Johan.v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc.ij. Ceterum quemadmodum de circuncisione dictum ē probatumqȝ φ data fuit in signuȝ sic et sabbatum vt habetur Exod.xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis quia signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Item in libro bira.i. oñipere.q.yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Johanan. Omne preceptum φ dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatum qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me et inter filios israel. si sic est si sunt obligati goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Ex omnibus his patet φ non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. Item contra obseruantiam circumcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duab⁹ traditionibus sicut notatur in pugione cap. xi. tercie partis. iij. distinctionis. quaruȝ prima est illud quod ī mydras tulym.i. glosa psalmorum taliter scriptum est. ps.lxxiij. Et omnia cornua impiorum confringam et exaltabuntur cornua iusti. cornu non ē dictum sed cornua. Decem enim cornua sunt que dedit deus sanctus et benedictus israeli. Cornu abrahe de quo dictum est ysa.v: vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac de quo dictum est. Genes.xxij. Et ecce aries vnus retentus in densitate per cornua sua. Cornu ioseph. id est cornu regni de quo dictum est. Deutero.xxxiij. et cornua rinocerontis cornua ei⁹. Cornu moysi de quo dictū ē. Exo.xxxiiij. qr cornuta erat cutis faciei eius. Cornu pphetie de quo dictū ē.i. Reg.ij. et orauit āna et dixit. exul

tauit cor meū in domino et exultatū est cor-nu meū. Cornu legis de quo dictū est Abacuk.iij. Et cornua duo de manu eius. Cornu sacerdotij de quo dictū est.ps.cix. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiticū de quo dictū est.i.parali.xxv.omnes isti filij hemā.videntis regis in verbis dei ad exaltandū cornu. Cornu iherusalē de quo dictū est.ps.xix. Et a cornib⁹ vnicorniū exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictum est.i.Reg.ij. Et dabit fortitudinē regi suo et sublimabit cornu messie sui et sic ē dicens.ps.cxxxi. Ibi germinare faciam cornu dauid paraui lucernā messie meo. Quando autē peccauerūt israel ablata fuerunt eis et data sunt gentibus seculi.sicut dictū est. Daniel.vij.c. Post hec videns fui in visiōe noctis. et ecce bestia quarta terribilis atqꝫ mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos habebat magnos comedit et cōminuit et residuū pedibus suis cōculcauit et ipsa dissimilis ab omnibus alijs bestijs.que fuerūt ante ipsam et cornua decē habebat.assimilate sunt eni gentes similiter hmōi fens et omni tempore in quo gentiū seculi cornua fuerunt stantia. Cornua israel erunt cōfracta sicut dictū est trenorū.ij. Confregit in ira furoris omne cornu israel: ¶ Qualiter autem legalia deus iudeis abstulerit per rationes et signanter sabbatū et circūcisionē et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet᷑ apud eos in thalmuth in libro maya ipereq.i.distinctiōe q̄ icipit ꝙ semzbbac Quadā vice decreuit regnū neq͂.i.romanū ꝙ non seruarent iudei sabbatū et ꝙ nō circūciderent filios suos et vt cognoscerēt menstruatas. Tūc iuit rabi ruben. ceciauitqꝫ se more.s.romanorum. Cūqꝫ iuisset et cedisset cū eis ait illis.qui habet inimicū depauperet eū vel ditat. Dixerūt ei depauperat Dixit eis si ita est non faciant iudei opus i sabbato vt depauperentur. Dixerūt romani benedixit abrogaueruntqꝫ decretū.rursūqꝫ etiam dixit eis.qui habet inimicū debilitat eū an fortificat dixerūt ei debilitat ait eis si ita est circuncidant filios suos octaua die vt debilitenter. dixerunt optime dixit et cassauerunt illud: Iterum dixit eis qui habet inimicum multiplicat eū an diminuit eum. Dixerunt et diminuit. Ait eis si ita est nō cognoscant menstruatas dixerunt benedixit et cassauerunt illud. Demū ꝑpenderunt ꝙ iude⁹ erat et restituerunt decretum vt prius. Dixerunt ergo iudei quis ibit et irritabit statutū istud vadat. Rabi symeon qui didicit facere signa et mirabilia. Post eū vero vadat rabi eleazar. Egressus est eis itaqꝫ obuiā ventamalyon.i.demoniū sic vocatū et ait. Est placētia vestra vt vadā vobiscū sicut raby symeon et ait ancille.dom⁹ patris apparuit angelus ter.nobis autem nec semel venii ergo miraculū vndecūqꝫ. Precessit igitur ventāmalyon.et intrauit in filiam cesaris. Cūqꝫ peruenissent dixerunt ventāmalyon egredere vocatus ergo egressus est et abijt: Dixitqꝫ iudeis cesar. Postulate quicquid ē vobis ad postulandum. Introducti sunt igit᷑ in domum thesauri vt tollerent quicquid vellent inueneruntqꝫ certam illam in quā scriptum erat dictum statutum et ruperunt eam huiusqꝫ thalmuth. Animaduertat prudentia tua lector ꝙ per istas duas traditiones habetur euidenter ꝙ de⁹ abstulit a iudeis ꝑ romanos sabbatum et circūcisionē et alias cerimonias.confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorū de quibus vnum erat lex vt pauloante dictum est.et nūꝙ͂ restituit eis.nec per se nec per angelū nec per ꝓphetā nec per alium virum sanctum. Sed ipsi iudei recuperauerunt circūcisionē et sabbatū et cetera hmōi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Null⁹ ergo vlterius nisi sit demoniacus conseruare debet ea que deus abstulit.et dyabolus tāļibens se iudeis vinbiliter ingerendo instituit.quando enim vel vbi vnꝙ͂ facenter dyabolus bonum homini aliquod nisi forte vbi prospexit malum maius et mortem pessimam sibi ex eo imminere finaliter procurauit cui vnꝙ͂ boni aliquid nisi fallendi studio persuasit.nunquid non ipse est qui primos homines quasi eis vtiliter consulēdo fefellit.nōne ipse est qui contra sancum iob ipsum etiam dominū ꝓuocauit. Job.ij.c. An ignorant iudei miseri ꝙ dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vitulum mentiendo protraxit.vt habetur in libro sabath impereq.qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatē maximam in aerem et dixit israeli. Ubi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum.

Dixit eis iã peruenerũt sex hore et non respexerunt super eo. Ait ergo mortuus est et nõ curauerũt super eo. Ostendit ergo eis similitudinẽ feretri eius in nube. hinc est ꝙ dixerunt ad Aaron quia hic moyses vir qui fecit nos ascendere de terra egypti nescim⁹ qd factum est ei. et quid scriptũ est. cõsequenter et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus etc̃. et accepit de manib⁹ eorz et formauit illud in forma et fecit illum vitulum fusorie et dixerunt. Isti sunt dij tui israel etc̃. His sic premissis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sens⁹ qui dyabolum volunt habere suspectum in recuperatione circumcisionis et sabbati. qui patres eorũ ad faciẽdũ et adorandũ vitulũ et ad attribuendũ sibi magnalia que de⁹ fecit mẽdacijs et falsis ꝓdigijs tã studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet ꝙ intentio ẽ studium dyaboli ac voluntas erga homines nunꝙ est nisi mala. quare satis est manifestum ꝙ grandis est stulticia et ꝙ magna insania et ꝙ imẽsa iudeorũ vecordia qui circũcisionem et sabbatum et alia que deus eis abstulit. et dyabolus reddidit non cessant obseruare. Supradictis adhuc videt̃ addendũ id quod de sabbato scriptũ est in beresith minori vbi dicitur Gẽn. ij. et benedixit deus diem septimã dominus rufus nequã quesiuit a Rabi aquiba et ait ei⁹ quid est inter diẽ et dies dixit ei rabi aquiba et quid est iter virum et viros. dixi ei quid dixit tibi. et quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi i quo differt sabbatũ ab omnibus alijs viris. Dixit sibi decedit rex propter gloriam suam sic quoqꝫ voluit deus istum diẽ honorare. vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatanus arguit hoc qui trahit lapides ꝑ totã septimanam et in sabbato quiescit Dixit ei declige attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos arguit. omni nãqꝫ die est ascendens et nõ in sabbato. Iuit et tẽptauit in patre suo qui ascendit omnibus dieb⁹ et in sabbato nõ ascẽdit post sabbatum scisitatus ẽ eum et ait ei pater ex quo mortuus es fecisti te iudeũ admiror ꝙobrem ascendisti omnibus diebus hebdomade et in sabbato non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat cum hic malo velle suo dixit ei. et cuiusmodi labor ẽ vobis ibi Ait ei omnibus diebus septimãe iudicamur in sabbato autem quiescamus. reuersus est ad rabi acquiba. et dixit ei. Si ẽ secundum verba tua ꝙ deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare non mittat in eo ventos non faciat descendere pluuias non fluctuet mare in vndis suis. Dixit ei rabi acquiba habet se in istis deus sicut is qui transfert per quatuor vlnas. Si vis lector figmẽta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas queadmodum fluuius supra fictus fuit signum obseruandi sabbati quãdo per totam hebdomadam currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur sic est nunc efficax argumentum non obseruandi sabbatum quia nusꝙ sub celo sit fluuius qui magis quiescat i sabbatis ꝙ in ceteris diebus. Per totum quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variaqꝫ pigmenta ex india que est in oriente vsqꝫ ad hyspaniam ꝙ est in occidente et a meridie vsqꝫ ad septẽtrionem que est vsqꝫ ad anglicos et norwegios et scotos et sic vsqꝫ ad totum mundum quod si verum esset inuicem sibi narrarent et notificarent prouincie vbi talis esset fluuius iudeis pro curantibus non tacerent. Item magister iohannes valisoletanus conuersus in libro d concordia legum dicit ꝙ istud de lapidũ flumine non est verum. nec dicitur hoc per aliquem sapientem nisi per cõitatem ipsorum rabinorum iudeorum ad ipsorum consolationem et gaudium sui cordis quoniãꝫ hoc non scribitur in aliqua scriptura autentica. nec in aliquo libro antiquo. de mirabilibus locorum nec in aliquo alio loco sed in libris solummodo iudeorum ad ipsorum consolationem explicatur. hec ille. Ad aliud vero figmentum de mortuo non ascendente i sabbato dici potest ꝙ dyabolus ventamalyon vel aliquis alius potuit⁹ assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiã sabbati confirmaret errorem. ¶ Ad tercium denicqꝫ ꝙ qui non obseruat apud nos spontaneum sabbatum apud mortuos obseruabit cum coactus etc̃. vt supra ergo abraham et multi alij sancti qui nunꝙ coluerunt sabbatum punientur per totam septimanam cum infidelibus et compulsi requiescent in sabbato hoc autem falsum esse quis dubitat ꝙ

autem abraam non coluerit sabbatum ha-
betur in beresith. minori super illud Gen. ij:
vbi dictum est: Et benedixit deus diem septi-
mam. dixit rabi iohanan abraham non e scri
pta de eo obseruantia sabbati hec ex pugione
vt supra Possumus etiam nobis assumere
demonstrationem q sabbatum verum qd
significat quietem vt patet deutero. v. c. sab-
batum. i. quies domini dei tui e dies dnica
quam nos xpiani obseruamus quoniam scdm
sapientes iudeorum thalmuth vt notat ma
gister iohannes vallisoletanus conuersus in
libro de concordia legum. titulo. iiij. c. x. prima
coniunctio solis et lune que fuit in principio
creationis mundi facta fuit die lune ad quinque
horas et ducenta et quatuor minuta hore.
Et quia textus non dicit nisi sex diebus ope
rabens et die septima requiesces et non di-
xit qua die signata inciperent computari illi
sex dies. et est rationabile q computatio incipi-
at a die istius coniunctionis solis et lune. quia
hec duo luminaria distinguunt diem et no-
ctem. Que coniunctio vt predicitur facta est
die lune et sic dies septima est dies solis que e
dies dominica vt obseruamus xpiani. Est
etiam alia ratio quoniam in ista die saturni
quam iudei obseruant est magna mutatio se
cundum stellas ex diuersitate dierum et locorum
scdm longitudines et latitudines terrarum quia
iherusalem est in longitudine. lxvi. graduum.
Et ista terra vallisoletana regis castelle est in
longitudine. lxvi. graduum. et est differentia i
ter iherusalem et istam terram plus q qua-
tuor horarum. Item est alia differentia iter
ista scdm motum puncti altioris spere noue per
quem mouentur poli. et sic a tempore quo
lex moysi data est vsque ad ista tempora est fa
cta mutatio et differentia plus q per quinqua
ginta gradus et isto polorum motu mutate
sunt longitudines et latitudines et mutati
sunt dies et noctes in omnibus mundi par-
tibus vsque ad ista tempora et scdm diuersitatem
terrarum supradictam hodie iudei vnam ho-
ram illius diei sabbati sibi precepti non ob
seruant nec illam nec diem a moyse illis te-
poribus institutam. talis mutatio pot cla-
rissime cognosci ex mora quam fecit sol spa-
tio vnius diei stando immobiliter tempore
Josue et etiam ex retrocessione solis decem
lineis in horologio achaz tempore regis
ezechie. Et si iudei dicunt scdm supradictam
rationem q idem debet iudicari de die do-
minica secundum christianos. Respondeo
q hec obseruantia quam obseruant christia
ni non dependet a die dominica ratione di-
ei dominice sed ratione resurrectionis christi
veri messie in qua die ipse resurrexit nec ob-
est mutatio facta ex quo manet ipsa principa
lis et precisa causa quare fit scilicet memoria
creationis mundi et resurrectionis sancti mes
sie et adhuc non obligarentur seruare predi-
cta. nec etiam sacrificium et obseruationes
septimanarum et pollutionum et aliorum si
milium posito q ad terram pristinam re-
ducerentur quod est impossibile propter di-
uersitatem locorum terre secundum longitu
dinem et latitudinem et terrarum etiam con
stellationes secundum imaginationem sapi
entum et iste est magnus defectus legis. sci-
licet q omnia que legis erant non obseruia-
ri debebant in omni loco mundi quod non
est in lege christi veri messie quia in omni lo
co et quacunque parte terrarum tenentur chri-
stiani legem sancti messie firmiter obseruare
¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eter
no assignat duodecim priuilegia die domi-
nice propter que sabbatum non immerito i
dominicam diem mutata est. Prima est q
fuit prima omnium dierum. Secundum q
erit vltima dies presentis vite. Tercium quia
diem dnicam nulla precessit nox. Quartum q
ei nulla nox subsequetur. Quintum quia in
eo creauit deus celum et terram. Sextum quia
in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni
i paradyso gratificati et glorificati sunt et econ-
tra mali angeli in eodem die peccantes de ce
lis ad inferos expulsi sunt. Septimum quia
secundum orosium in die illa primo precepta da-
ta sunt filijs israel. ¶ Octauum quia in illa
die christus incarnatus est. Nam vt testatur
magister hystoriarum die qua dixit deus fi-
at lux visitauit nos oriens ex alto et christus
incarnatus est. In huiusmodi mysterium et
figuram datum fuit manna in die domini-
co sicut ait super Exod. origenes. Hoc qui-
dem probat per hoc q in. xvi. capitulo dictum
est. Sex diebus colligetis illud die aute sex-
ta duplum colligetis. patet enim diem sexta
vocari illum qui sabbatum precedebat qui
est feria sexta et ex hoc patet q manna die do
minica datum fuit. Si enim sex diebus con-
tinuis collectum fuit. Septima autem di:

cessatum est et per consequens manne initiū a prima die dominica exordium sumpsit.
Nonum quia in die dominica xpus destruxis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sāctorum animas de lymbo eripiens triūphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est Decimum quia die dominico spiritus paraclitus discipulis datus est. Undecimum q̄a in die dominica erit resurrectio mortuorum et reddet deus vnicuiq3 secundum opera sua. Duodecimum quia die dominico erit initium et cōtinuatio sine fine laudum dei et domini nostri ihesu xpi veri messie in gloria sempiterna. Unde ysa. vlti. et erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mense suo et ex sufficientia sabbati in sabbato suo. istud est seculum futurum quod totum erit sabbatum .i. requies. Et notat q mensis legittime dicitur heredes hebraice pōiturq3 apud eos pro perfectione numeri omnium dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe computant iudei et non cū sole mensis ergo hic vt ait beatus Gregorius p perfectione positum est et sabbatum pro requie in quo seruile opus fieri nō licebat. erit ergo semen eorum idest apostolorum et sanctorum predicatorum facientium filios spirituales ex mensis sufficientia id est ex sufficientia perfectionis vite presentis in mense suo. id est in perfectione glorie sue in futuro Sicq3 semen auditiuum ex sufficientia sabbati. id est requiei i diebus dominicis et festiuitatibus alijs ad audiendum verbū dei necnon ex sufficientia requiei a vicijs et peccatis in vita presenti erit in sabbato suo. id ē in sempiternā requie sua in vita futuri seculi quod totum est sabbatum vt predictum est.
Et si queris quare fuit ordinata quies diei septime per iudeos die sabbati et nō alia dies septimane. Respōdet supradictus magister iohannes in eodem libro titulo. iiij. c. viij. q ad hoc fuit triplex ratio. Priā ē quoniam secūdū astrologos maior coniunctio saturni cum Ioue fuit in capite arietis ascendēte aquario qui est domus saturni que cōiunctio necessitauit et coegit populum iudeorum vt starent in captiuitate egypti quadrigentis annis et q inde educerentur in manu forti et brachio extento. et q ibi fierent miracula extra naturam. Et ideo fuit in die saturni dies sabbati ordinata in memoriam exitus de egypto et in memoriam coniunctionis saturni et iouis in domo aquarij vt dictum est. Et ratio quare magis firmauerūt se super saturnum q̄ super iouem est quia saturnus est altior. Item quia ascendens cōiunctionis fuit aquarius que est domus saturni secunda. Item propter alias proprietates quas iudei et terra ipsorum habent cū saturno secūdū q dicunt astrologi et vlterius declarabo et ideo ordinatum fuit a iudeis. q dies septima quando nihil operari debēt q esset in die saturni et q essent in tenebris et sine candelis etiam que ponunt astrologi debere obseruari in die saturni vt liberentur homines a dānis suis et influentia effectia. Secunda ratio est quia ista die saturni planete infectiui et damnosi habent singularez potestatem quoniā prima hora noctis diei sabbati est hora martis secundum computationem horarum vt iudei computant ordinando primo noctem et postea diem et prima hora diei sabbati est hora saturni q̄ duo planete sunt damnosi secūdum astrologos et sic in die illa naturali damnosi planete habent suam influentiā damnosam singularē Et sic scripsit Rabi abraaz in glosa sua quā fecit super decē preceptis super illo specialiter memento vt diem sabbati etc̄. Dixit istō preceptum fuit propter sperā saturni et quālibet die in hebdomada habent stelle mobiles ipsarū quelibet vnā diez in qua magis apparet ipsarum virtus. et quoniā vna die in hebdomada quiescere tenebātur in signū et memoriam creationis mundi vt dictum est. Ideo ordinauit eis Moyses in marath q ista dies requietionis esset specialiter et signanter illa dies saturni que est sabbatum in qua stelle predicte damnose habent potestatem et influentiā singularem vt ab ipsarum damnis et infectionibus tuerentur.
Tercia ratio est propter potestatem istis planetis datam super iudeos et terram suaz quia secundū astrologos iudei sunt sub cōstellatione Martis et Saturni et sic per experientiā patet quoniā quando saturnus est i domo casus sui et habet aspectuz a malis et dānosis alijs stellis tunc euidenter apparet malū opus aliquod in iudeis et hoc sepissime sum expertus et secundum conditiones suas videtur esse de natura saturni prout dixi

Ptolomeus q de natura saturni est misera et casus et populus captiuus et malarũ conditionum vt sunt iudei: Et ideo diebus sabbatinis et alijs diebus vbi erant predicti planete in exultationibus suis faciebant plura sacrificia q̃ in alijs diebus vt ab istarum planetarum damnis specialiter essent salui prout per gl. Rabi abraam euidentius demonstratur quam fecit generaliter super legem. et probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quã scripsi super glosam predicti Rabi abraam abenagra et ista talia cerimonialia priuanda erant in complemento legis in aduentu xpi quoniam ipse venit pro salute animarũ Et vt tales opiniones falsas totaliter aboleret que ydolatriam sapiunt apparenter et causa finalis legis complementi non est res corporalis sed potius spiritualis et in vnius diei obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa finalis mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis ponerẽ illam diem que est dies requietionis et illã animam superfluam aliam quam dicũt cuz eo venire prout dixerunt q textus dicit quieuit et animauit exo. xxxi. Animam aliam creauit homini die sabbati qd̃ esset die solis que est dies dominica et ista die dominica xps a mortuis resurrexit vt demonstraret mũdo animarum salutẽ. et propter istam diem vere dicitur animam aliam venire. quoniaz propter resurrectionem xpi anime perpetuo vitam habent. et hoc signauit algasel philosophus dicens in resplendore solis saturno non indigemus huiusq predictus doctor Patet ergo quare iudei obseruant diem requietionis hebdomade in die saturni et licz dies requietionis ab omnibus de mundo sabbatum dicatur quia sic sabbatum interpretatur vt supra patuit quia tamen non ea intentõne qua iudei sabbatum suum appellant. Ideo non diem saturni sed alium colunt vt videlicet diem dominicam nos christiani omnibus superstitionibus exclusis ĩ memoriam resurrectionis christi tali die factam et future resurrectionis tali die fiendaz. vt supra dictum est. Item possumus adducere contra iudeos auctoritatem magistri alfonsi conuersi in libro bellorum dei. In quo disputauit contra iudeos secundum opiniones thalmuth. vbi dicitur q̃ fm iudeos nõ est inconueniens dicere omnia festa et ieiunia remissionum et indulgentiarũ posse mutari. et textus vocat ipsa sabbatum sicut ipsmet sabbatum et probant hoc Leuiti. xxiij. Hee sunt ferie domini quas vocabitis sanctas; et glosauerunt dicentes vocabitis. id ẽ posito q errent scienter vel ignoranter. quoniam illa debent festa simpliciter reputare et sic non debent iudei inconueniens reputare q illi qui receperunt legem sancti messie diez sabbati in diem dominicam commutarunt propter rationes superius allegatas et de hoc xps in euangelio mathei. xij. respondẽs eis qui dicebant ihesum xpm non licere in sabbato curare. dixit filius hominis habet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iudeus probare q ihesus christus non est verus messias quia non venit in nouissimis diebus

Sextum argumentum nititur ostendere ihesum christum saluatorem nostrum non esse verum messiam in lege et p phetis promissum. Arguunt ergo iudei sic verus messias debet venire in nouissimis diebus sed nondum sunt dies nouissimi ergo nondum venit messias. maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litteram de messia vbi dicitur erunt in nouissimis diebus. minor satis patet. ad illud argumẽtum dicendum q dies messie dicuntur nouissimi habendo respectum ad ordinem. habendo respectũ ad etatem. habendo respectum ad sacram scripturam. ¶ Primo ad ordinem quia sex milia diuidendo et ordinando per tres dualitates sicut mensuratur duratio mundi secundum iudeos et duo nouissima millenaria dicuntur dies messie patet per canadum heliã. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacerdotes magni. inuenitur hoc quod sequitur legert in studio helye q sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis et duo milia legis et duo milia messie et sequitur. Et propter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que preterierunt hec ibi. Et cum hoc dicat Thalmuth quasi transierant de duobus milibus

annis messie quasi sexcenti anni. et post illud tempus transierunt iam quasi. dccc.xlij. anni cum illo numero sex milium annorum videtur concordare beatus ysodorus super pentbateu cum super illo passu enoch septimus ab adam qui placuit deo translatus est dicit ibi enoch septimus ab adam septimam requiem significat. transactis nanque sex milibus annis et renouato celo ac terra factoque iudicio transferentur sancti in vitam eternam. Nunc vide cecitatem iudeorum ipsi computant annos a creatione mundi sicut nos a natiuitate christi et dicunt quod isto anno in quo nos computamus mille. cccc. lx. annos domini sunt a creatione mundi quinque milia. ccxx. et sic patet quod de duobus milibus annis messie iam transierunt secundum eorum computum mille ducenti viginti anni quibus debuisset venire messias. et cum non sit numerus annorum vltra sex mille vt dictum est et ipse debet regnare duobus milibus annis quomodo hoc est possibile cum non restant secundum computum suum nisi. dcc.lxxx. anni: Item ipsi assignant in predicto numero annorum determinatum tempus messie. s. finitis quatuor milibus annis a creatione mundi referuentur duo mille pro messia. Nunc attende quid dicat ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille. et paruulus in gentem fortissimam ego dominus in tempore eius subito faciam illud O iudee tu determinasti tempus messie. et vide quid dicat deus. ego dominus in tempore eius scilicet messie subito faciam illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni ante tempus suum et si non fuerunt boni in tempore suo ergo necesse est quod iudei concedunt secundum suam glosam vnum de duobus vel quod ipsi fuerunt boni vel non boni: Si boni ergo messias venit ante tempus suum. s. ante quam inciperet numerus quinque milium. Et si fuerunt non boni sicut ipsimet concedunt in dicto probabito quod propter peccata sua multa transierunt. s. anni qui preterierunt. necesse est quod tunc concedunt secundum suam glosam quod in tempore suo venit. s. finitis quatuor milibus annis in principio quinti millenarij annorum. et sic habent concedere necessario quod secundum suum numerum iam sunt mille et. xviij. anni quod natus est messias. Et si dicant quod nos computamus plus anticipando tempus: Dico quod licet simus differentes cum eis in computatione annorum a creatione mundi stante tamen suo numero in veritate licet anticipauerit tempus adimpleuit quod promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrum vsque ad diem signatum extremum. s. anni. Si autem illud tempus vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrum certum est quod adimpleuit promissum. et sic nos christiani stante numero iudeorum computabimus eorum ingressum quinti millenarij. et dicemus quod sunt iam mille. cccc.viij. anni quod venit messias. stante tamen computatione nostra a creatione mundi. Dicemus quod messias venit infra duo vltima millenaria. cum ergo per ordinem et respectu ad duas primas dualitates miliariorum annorum duo vltima millenaria in quibus debet regnare messias dicantur dies nouissimi. Sequitur quod dies in quibus venit ihesus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi de hoc numero sex milium annorum dictum fuit supra li. i. ar. vi. puncto. iij. thesauro primo. Secundo patet hoc idem habendo respectum ad etatem nam duratio mundi mensuratur septem etatibus sicut duratio hominis quarum nouissima in vltima est decrepitas que prefixum habet principium sicut cetere etates non tamen terminum quia multotiens plus durat quam cetere etates et ihesus nazarenus fuit in decrepitate mundi et per consequens in nouissimis diebus habendo respectum ad etatem. Tercio patet hoc habendo respectum ad sacram scripturam. nam multa tempora et dies precedentia ihesum nazarenum circiter per duo milia annorum dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi israhel vocatis filijs ante mortem suam dixit. Congregamini filij israel vt annunciem vobis que ventura sunt in nouissimis diebus. vbi multa annunciat non solum de his que debent impleri de aduentu messie sed etiam multa que completa sunt tempore regum israel et iuda sicut fuit de primatu iuda et de excellentia super omnes fratres suos et de regno ibi iuda te laudabunt fratres tui etc. Patet igitur quod non solum dies messie in quibus fuit ihesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiam multa tempora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouissimi.

Contendit iudeus probare q ihūs christus non est verus messias quia in eius aduentu mons syon non fuit eleuatus in vertice montium:

Septimum argumentum iudeorū est tale. In aduentu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factum ergo nondū venit messias. Maior est ysa.c. vbi supra erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini. id est mons syon in quo erat templū in vertice montium et eleuabitur super colles. Minor patet quia in diebus ihū nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie sm iudeos debet eleuari sup alios montes. vnde dixerūt aliqui iudei q tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai et mōtem carmeli ad locū vbi est iherusalē et in vertice istorū mōtium ponere montem syon hoc dicunt ipsi nō esse factum tempore ihesu nazareni ergo nō est messias. Respondeo sm Rabi salomonem q ista eleuatio montis supra montes non est intelligenda secundum locum sed secundum excellentiam et gloriam illius mōtis quia ibi debebant operari magna signa et miracula plusq in alijs montibus quod impletum est tempore ihū nazareni quia ibi illuminauit cecum. curauit languidum. Ibi super omnes apostolos misit spiritumsanctum. ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios montes eleuari debebat et sic impleta est prophetia i vero messia ihū xpo.

Contendit iudeus probare q ihūs xps non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes

Octauum argumentum iudeorum est ad verum messiam cum debet venire debent confluere omnes gētes sed ad ihesum nazarenum non confluxerunt omnes gentes ergo non est ipse messias Maior patet ysa.c.quo supra vbi statim sequitur. Et fluent ad eum omnes gentes. minor est clara dicunt iudei q in nazareno nō crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentum iudeorum sup illud fluent ad eum.i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum q ibi omnes distribuit pro generibus singulorum non pro singulis generum. vt omne animal fuit in archa noe. ita q est sensus q de quolibet gentium genere venirent ad fidem veri messie quod impletum est in ihesu vero messia nostro per apostolos suos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuersi sunt ad fidē christi. quia in omnem terram exiuit sonus eorum etc. Et sic in isto modo in ihesu vero messia nostro impletum est illud. ps: Deus iudicium tuum regida. et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. qd impletum fuit in constantino iperatore quādo suscepit fidem christi. Vel aliter dicendū q aliquando omnes in scriptura sumitur p multis vt.ij. Reg.xvij. Dixit absalō et oēs viri israel. Melius est consilium chusi qlilio achitofel. et certum est q non erant ibi omnes viri israel sed multi. Similiter in euangelio Mathei.ij. Audiens herodes rex turbatus est et omnis iherosolima cū illo. omnes enim.i. multi d iherosolima. Sic in proposito venient ad eum omnes gentes id est multi de gentibus.

Contendit iudeus probare q ihūs xps non est verus messias quia in eius aduentu non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem domini.

Nonum argumentum iudeorum ē cum verus messias venire dz gentes confluentes ad eum dicere debent. Venite ascendamus ad mōtem domini et ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in aduentu ihesu nazareni ergo non est ver⁹ messias. Maior patet ysa. vbi supra. Venite ascēdamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Minor patet quia aliqui xpiani dicunt eamus ad domum petri. Alij dicunt eamus ad domum pauli. Alij ad domum martini etc. Nulli vero dicunt ad domū dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus

in suo quadripartito libro. iij. c. ix. Dicēs q̄ mons iste xp̄s est in quem iaȝ vniuerse fines terre credant. iam adorant vniuerse familie gentium. vna et concordi voce dicūt. eam⁹ ad montem dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnum deum esse et eorum qui ante legem fuerunt fideles et eorum qui sub lege existunt et eorum qui nunc existunt credentes in deum. Qd̄ autem arguunt nos super hoc quod dicimus eamus ad domum petri ad domum pauli. ad domum martini etc̄. Nullus qui sane sapit dictum hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domum facimus: Sed in honoreȝ petri atq̄ i memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificum fas est in consecratione ecclesiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedicamus sed potius deo dicatur consecrari. et q̄uis diuerse ecclesie deo consecrentur: tamen vna ē domus dei. vna est dei ecclesia oim̄q̄ fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s sanctusſanctorum: hic peccata remittuntur. hic non solum homicidium prohibetur immo etiam ira et odium tollitur.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs non est verus messias quia in eius aduentu gladij non sunt couersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumentum iudeorū ē In aduentu messie gens cōtra gētem non debebat leuare gladiū nec exerceri vltra ad prelium et debebant cōflare gladios suos in vomeres et lanceas suas i falces Sed cōstat q̄ post aduētum ihū nazareni et adhuc modo: non cessauerunt bella p̄ orbem vt patet manifeste et maxime in iudea quia post mortem eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et vespasianum: fuerunt etiam semper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Igitur ihūs nazarenus non est verus messias. Maior patȝ ysa. c. vbi supra. Ad istud argumentum iudeorum de pace que debebat esse tp̄e messie de qua p̄pheta: non leuabit gens contra gētem gladiū nec exercebūt vltra ad preliū. Dicendum q̄ ista pax fuit tempore ihū nazareni veri messie. Nam fuit pax spiritualis iter viros spirituales quia inter malos pax esse non potest. Non est pax impijs dicit domin⁹ ysa. xlviij. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerunt. Gloria in excelsis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis Fuit etiam tēporalis pax de qua intelligunt Primo in romano imperio quia i cesare augusto finita sunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate post euersionem carthaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate ihesu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat q̄ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mundo. Et ex hoc exijt edictum a cesare Augusto vt describeretur vniuersus orbis Luce. ij. Et durauit ista pax per centum. xv. annos vsq̄ ad destructionem iherusalem per Tytum et vespasianum quod patet q̄ ante ihesum xp̄m cesar Augustus regnauerat per. xlij. annos. xp̄s autem xxxiij. vixit vsq̄ ad passionē et deinde in passione xp̄i vsq̄ ad destructionem iherusalem fluxerunt anni quadraginta et sic sunt in sūma centum et. xv. anni. ita q̄ fuit diuturna. Et tunc probabile est q̄ propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios i vomeres etc̄. sicut sensibiliter videtur in terris vbi post bella sequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit etc̄. yperbole est ad designandum pacis diuturnitatem sicut communiter dicitur de aliquo negocio quod protrahitur vltra modum consuetum Istud negocium nunq̄ terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra mensem seu etiam in minori secundum conditionem negocij: et hic modus loquēdi parabolicus frequens est in prophetis. Sz dicunt iudei q̄ ista prophetia nunq̄ implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illō qd̄ sequitur nec exercebuntur vltra ad prelium quia signum aduentus messie est pax sine fine patet ysa. ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis vbi agitur expresse de aduentu messie et in. p̄s. De⁹ iudicium tuum regi da. Orietur in diebus ei⁹

iusticia et habundancia pacis donec aufera tur luna. sed luna nunquam auferetur ergo nec pax. Dicendum ad primum cum dicitur. nec exercebuntur vltra etc. quod si vltra nō dicit eternitatem sed diuturnitatem tēporis sicut patet quod fuit. Vel aliter dicendum est quod in dictis sacre scripture attendere debemus ea que sunt per se et dimittere ea que sunt per accidens et ex consequenti. Secūdū ergo quod lex antiqua per se et directe pcipiebat populo corporale prelium. Nam ad acquirendū et defendendum regnū tēporale in antiqua lege promissum necessarius erat gladius: expedicbat lancea et cetera arma sine quib⁹ ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defēdi non possunt. Jccirco dicitur iudicum. iij. he sunt gentes quas dominus dereliquit vt erudiret in illis israhelem et omnes qui non nouerunt bella chananeorū et postea discerent filij eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem preliandi etc. Ex quib⁹ manifeste patet quod sicut prima lex expresse precipiebat regnum terrenum ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirendū et possidendum regnum celorum ad que directe et per se non indigemus armis materialibus sed sanctitate et virtutibus propter quod secūda Cor. xij. dicimus arma militie nostre nō sunt carnalia quia tota colluctatio nostra in noua lege est aduersus rectores tenebrarum et contra spūalia nequicie in celestib⁹ vt habet ad ephe. vi. De his armis visum est supra li. i. consideratione prima. Est igitur sensus prophetie si debeat compleri in hac vita presenti quod tempore noue legis non erunt talia bella ex conditione legis sicut accidebat in lege antiqua sed solum idigemus vomere ad seminandum meritum in presenti vita et falce ad metēdum premiū in futura gloria: vel aliter sicut dicit ptissimus petrus vir alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Ait enim quod non dixit prophetia predicta quid facture sint gentes enarrando sed quid precepturus sit xps ostēdendo: quemadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacem gentibus. sicut enim hic de eo quod pacem precepturus sit dictum esse itelligimus ita et ibi. quā cum et ipse preceperit si completum non est nulla eius culpa fuit. Ad alia duo scilicet et pacis non erit finis et donec auferatur luna dico quod non debent exponi iste prophetie de pace temporali. sed illa que durauit illo tempore fuit signum pacis spiritualis. quia certum est quod cito post mortem christi sicut dictum est resurrexerunt bella in iudea iudeis adinuicem pugnantibus et iterum contra romanos rebellantibus sicut dicit iosephus in libro de iudaico bello propter quod ciuitas iherusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quam āgeli damauerunt in xpi natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate conscientie que permanet in iustis omni tempore prouer. xij. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit: et sic permācbit in iustis vsque ad finem mundi cui succedit pax celestis que exuperat omnem sensum ad philip. iiij. et sic manet eternaliter ex pte finis sicut luna que est incorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax per angelum in sua natiuitate nunciata quam mundus dare nō potest quia mundus dat pacem suam cum mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquuntur pacē cum proximo suo. mala autem in cordibus eorum. et illam spiritualem pacem bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit ihūs christus verus messias in morte dicens. pacem relinquo vobis pacem meā do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis Jo. xiiij.

Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia in eius aduentu non habitauit lupus cum agno.

Vndecimum argumentum iudeorum contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egredietur virga de radice yesse. qui secundum omnes doctores loquitur de aduētu messie: qui d radice yesse egressurus erat. et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit. vitulus et leo et ouis simul morabuntur et puer paruulus minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eorum. et leo quasi bos comedet paleas. et delectabitur infās

ab vbere. super foramina aspidis et in cauer
na reguli: qui ablactatus fuerit manum suā
mittet. Super isto textu dicunt iudei ꝙ i ad
uentu messie animalia siluestria pacificabū
tur sic videlicet ꝙ pacifice viuent et habita-
bunt cum animalibus naturaliter mansue-
tis. et ꝙ animalia venenosa non nocebunt
hominibus nec pueris: immo ꝙ infātes se-
cure ludent cum eis: nihil horum dicunt iu-
dei impletum in tempore iesu nazareni ergo
non est messias. Ad istud argumentum di-
cendum ꝙ non est verum ꝙ animalia silue
stria tempore messie debent domesticari ta-
liter ꝙ pacifice viuant et habitent cum man
suetis et ꝙ venenosa non nocebunt et cetera
quia fm ꝙ dicit rabi salomon tempore mes
sie nec tempus nec animalia nec corpora ce-
lestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo
dicendum ꝙ ille locutiones que sunt in illa
prophetia sunt methaphorice quia nominā
tur ibi homines nominibus animaliū. qd
enim prodesset talis confederatio si lup⁹ pa
cem non haberet nisi cum agno nec pardus
nisi cum hedo. nec leo nisi cum oue et vitulo
Inquietaret nanqꝫ lupus hedū et leo agnū
et pardus ouem. Ista ergo diuersa anima-
lia diuersas hominū conditiōes designāt
sic pbari potest ex scriptura veteris testamen
ti vt ipsi ceci suam cecitatem proprijs manu-
bus possint palpare. Dicitur enim Gen. xlix
beniamin lupus rapax et tamen iste lupus
vere erat homo. Et ibidem Dan. coluber in
via cerastes in semita: ysachar asinus fortis
ꝙ autem iste modus loquendi sit in dicto
capitulo. patet quia yesse patrem dauid vo-
cat radicem. Dauid vocat virgam. et messiā
vocat florem. et hoc patet per thargū transla
tionem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi.
Emitte domine agnum dominatorem terre
Animal autem irrationale nō potest domi-
nari terre cum ex ordinatione diuina homo
presit animalibus vt dicitur. Genes. i. capi.
Item Genes. xlix. Catulus leonis iudas:
et Hieremias. iiij. Loquens propheta de na-
buchod. qui debebat destruere ciuitatē ihe
rusalem. Ait ascendet leo de cubili suo. ergo
omnia ista animalia diuersarum conditio-
num sunt homines. qui ad vnitatem legis
euangelice sunt vocati. non ꝙ lupus existēs
lupus maneat cum agno. sed ꝙ lupus in ec
clesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus
cum agno. Nos sane per bestias illas que
rapina et carne viuunt: impios homines in
telligimus et raptores. per reliquas vero pe
cudes mansuetos et simplices et de illis ꝓ-
pheta dicit ꝙ christus eos habitare et pacē
habere preciperet. Et ꝙ ita intelligenda sit
illa prophetia. scilicet de hominibus patet
per prophetam reddentem causam istius cō
federationis. Ait enim immediate quia re-
pleta est terra sciencia domini. bestie autem
intellectu carentes: sciencie domini non sunt
capaces. ¶ Sed et in cōfusionem intelligen
tie modernorum in prophetia predicta dixe
runt doctores antiqui iudeorum: nullam in
ter tempus modernum et tempus christi fu-
turum esse distantiam nisi ꝙ in eius tempo
re captiuitatem omnium exibunt atqꝫ mise-
riam. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo ti.
ix. Est ergo sensus in diebus messie habita
bit lupus cum agno. id est superbi cum hu-
milibus. Infideles cum fidelibus. Iudei
cum gentilibus. et venenosi gentiles qui vo
luerunt deuorare iudeos eis non nocebunt
et cetera. ¶ Que omnia impleta sunt tempo
re ihesu nazareni quando simul in vna fide
et cultu veri dei habitauerunt venenosi gen-
tiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram
impletum est illud in euangelio christi quā
do christus ihesus dedit potestatem aposto
lis et discipulis virtutem calcandi super ser-
pentes Luce. x. et cetera. Et actuum. xxviij.
dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nul-
lo est lesus propter quod barbari admiran-
tes dixerunt ipsum esse deum. Sed quid est
quod dicitur in predicta auctoritate et puer
paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruu
lus leonem et vrsum minat cum agno i do-
mo dei pastor. i. prelatus nobili et ignobili
potenti et impotenti. forti et debili imperat
puer ille dicitur non in sensu sed malicia par
uulus.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ ihūs non ē
ver⁹ messias qꝛ iudei nō sunt liberati a capti
uitate nec ad patriam reducti.

Duodecimum argumentum iudeo
rum. Accipitur ex textu Deutero.
xxx. vbi dicitur cū ergo venerit sup
te sermones isti bñdictō siue maledictō quā

ꝓposui in conspectu tuo et ductus penitudi
ne cordis tui in vniuersis gentibus in quas
dispsit te dominus de⁹ tuus et reuersus fue
ris ad eum et obedieris eius imperijs redu
cet te domin⁹ deus tuus de captiuitate tua
ac miserebit tui. et rursum congregabit te de
vniuersis populis in quos te ante dispserat
et si ad cardines celi fueris dissipatus inde
te trahet domin⁹ de⁹ tuus et introducet te in
terram quā possederūt patres tui et maioris
numeri te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui.
Istud dicunt iudei non esse factū in tempo/
re ihū nazareni. q₂ nec liberati a captiuitate
sunt nec reducti ad patriā quā possedrūt pa
tres sui. et tamen istud debet fieri tēpe messie
ergo non est ipse messias promissus. Ad il/
lud argumentum est triplex responsio. Pria
est ꝙ hec oīa non debēt ipleri tēpore messie
absolute. sed cum conditione posita in textu
ibi. sed si fueris ductus penitudine cordis i/
mo cōtinue peccata peccatis sicut patres eo
rum et mala malis addunt. et ipsi concedūt
ꝙ ipsi sunt in pñti captiuitate propter pecca
ta que non emendant et de quibus non pe/
nitent gratis igitur sunt in ea. Secūda respō
sio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in re
ductione captiuitatis babylonice quia quā
do ista ꝓphetia fuit dicta per moysen solum
fuerat populus in seruitute egyptiaca. Et iō
dicit textus rursum. i. iterū et simile habetur
ysa. xi. Addiciet domin⁹ secūdo manū suaʒ
ad possidendū residuū populi sui ꝙ possidē
tur ab assyrijs et non habetur ī tota sacra scri
ptura ꝙ tercio debeat dominus reducere ca
ptiuitatem iudeorum. sed solum secundo. et
secunda captiuitas fuit babylonica. Istō igi
tur impletum est in reductione captiuitatis
babylonice. ¶ Sed contra hoc fortiter argu
unt iudei per illud Ezech. xxxix. c. vbi dicit
ꝙ congregabit eos domin⁹ de nationib⁹ et
non relinquet queꝙ ex illis sed in ista reduc
tione babylonice multi remanserunt et ñ om
nes reuersi sunt igitur ꝓphetia non ē imple/
ta Dicēdū ꝙ immo ꝓphetia est impleta q₂
omnes reuersi sunt qui voluerunt reuerti. q₂
omnibus nullo dempto. Cyrus dedit licen
tiam vt p₃. ij paral. vlti. et primo esdre dedit
etiam eis munera multa et vasa templi que
tulerat nabuchodonosor de iherusalē et nul
lus derelictus est ibi q̄ voluerit reuerti. Illi
autem qui ibi remanserunt fuerūt ingrati di
uino beneficio. ¶ Tercia respōsio est ꝙ pōt
exponi ꝙ predicta cōgregatio facta est per
ihūm verū messiam spiritualiter qui congre
gauit iudeos et gentiles in vnum per fidem
et charitatem. sicut exponit. Johānes euan/
gelista. xi. ca. vbi. dicitur ꝙ ihesus moriturꝰ
erat pro gente non tm̄ ꝓ gente sed vt filios
dei qui dispersi erant congregaret in vnum.
Nullus autem ab hac congregatione expel/
litur qui velit intrare quia nulli claudit gre/
mium ecclesie. Judei autem hanc congrega
tionem non intelligunt sed volunt intellige
re ꝙ sicut corporaliter fuerunt per orbem di/
spersi. sicut corporaliter in terram promissio
nis quam possederunt patres eorum habēt
congregari. Vt ergo cecitas iudeorum exclu
datur. Notandū est sicut notat reuerendus
magister Paulus episcop⁹ burgeñ. in suo dy
alogo. distinctione. iiij. c. i. ij. et. iij. ꝙ cōgre/
gatio de qua loquitur propheta est dictō eq
uoca. qñꝙ enim significat congregationem
corporalem in aliquo loco. quādoꝙ vero si
gnificat congregationem. s. aiorū in aliquo
credibili seu opinabili vel desiderabili et hu
iusmodi. Sicut eni corpa in eodem loco po
sita dicuntur congregata localiter et adiuicē
remota dicūtur dispsa sic animi in eodē con
ceptu intellectus seu voluntatis existētes vni
ti dicuntur et a fortiori possunt dici congre/
gati. vnde auctoritas allegata ezech. potest
dupliciter intelligi. quia secundū quosdam
de congregatōne corporali intelligitur ꝙ fu
it impletum in reditu de captiuitate babylo
nica quando omnis populus israheliticꝰ q̄
voluerunt ascendere ad terram promissiōis
habuerunt vniuersalem licentiam seu pote/
statem hoc faciendi. sicut supradictum est. et
huic sententie consonat principium huius ꝓ
phetie pdicte ezech: In q̄ dñs dicit ꝓphetice
Nūc conuertā cōuersionē iacob etc. qd esset
māifeste falsū si hoc adhuc eēt futurū cū ab
illo tpe ī quo dictū fuit nunc ꝯuertā vsꝙ ad
istud tps trāsierūt plus ꝙ mille sexcēti anni
Sʒ q₂ tpe ezechi. qñ hoc fuit dictū p ꝓphetā
iā iminebat tps pdicte cōgregatōis. Jō dr ī
hac ꝓphetia nūc reducā captiuitatē etc. que
quidē ꝓphetie et plures alie similes vt illa
Ezechiel. xi. Congregabo vos de populis
et adunabo de terris ī quib⁹ dispsi estis et da
bo vobis humum israel: fuerunt implete
in reditu captiuitatis babylonice per con/

gregationē corporalē israhelitarū que tunc
fuit facta. Secundo vero intelligitur cōgre-
gatio in predicta auctoritate spūaliter ꝙ im
pletū fuit per ihm̄ xp̄m verum messiā sub
quo totus israel. s. fideles christi qui veri is-
rael dicantur non carnale sed spirituale ē cō-
gregatus seu vnitus in fide christi ſm quam
anime fidelium vniunt seu cōgregantur. nec
obstat ſm istos ꝙ dicitur nūc cōuentā. tum
quia non tm̄ distat tēpus in quo hec prophe
tia fuit dicta a tempore aduentus xp̄i sicut
pn̄s tempus vt est manifestū. tum quia re-
spectu diuine eternitatis tēpora omnia repu
tantur vt nunc. Ex quibus patet ꝙ ſm vtrā-
q3 predictarum expositionū prophetia pre-
dicta iam est impleta. Et si dicat iudeus nō
inuenitur in sacra scriptura congregatio spū-
alis sed vbicunq3 dicitur congregatio intelli
gitur corporū3 quare sequitur ꝙ predicta ex-
positio nullum habet in sacra scriptura fun-
damentum Respondetur ꝙ non est mirum
si iudeus non inuenit quia cecus est. nunq̄d
dicitur in ps. Cor eius congregauit iniqui-
tatem sibi. Constat enim ꝙ congregatō ini-
quitatum in corde fit per multarum cogitati
onum iniquarum aggregationem que non
est congregatio corporum sed conceptū cor
dis. Legitur enim. Ezech. xxxvij. ꝙ prophe
ta iussu diuino accepit duo ligna quorum su
per vnum scripsit tribui iude et socijs eius.
Et super aliud tribui effraym et socijs eius:
que quidem ligna de dei mandato vnū ad
alterum adiunxit per quam adiunctionē vt
ibi legitur figuratur a deo vnio israelis ad in
uicem sic ꝙ non diuiderentur in duas gētes
seu duo regna. Ex quo patet ꝙ per coniūcti
onem corporalem figurat coniūctio spūalis
in scriptura et per consequens cōiunctio spū
alis est potior seu dignior ꝙ̄ corporalis. Si
cut figuratum potius seu dignius ē ꝙ̄ figura.
Expositio auctoritatis ezechiel. de congre-
gatione spirituali qualis est facta per christū
est multum rationalis et dictis sacre scriptu
re consona. Nec est iterum instantia d supra
dicta auctoritate deutero. xxx. vbi agitur de
captiuitate iudeorum hodierna vt ipsi asse-
uerant. s. ꝙ sunt congreganda diuersis ptī-
bus terre in terram quam possederunt p̄res
eorum ex eo ꝙ dicitur in textu. si ad cardines
celi fueris dissipatus inde te cōgregabit do-
minus deus tuus et inde assummet te atq3
introducet in terram quam possederunt pa
tres tui et obtinebis eam. Ratō autem qua
re instantia predicta nullius est roboris. q̄a
sicut congregatio est dictio equiuoca vt dic-
tum est sic etiam terra. Dicit enim raby moy
sen de egypto ꝙ qui scripturas sacras recte i
telligere vult oportet ꝙ significationes dicti
onum equiuocarum discernat nunc autem
vt patet ex sacra scriptura iste terminus terra
corporea et sensibili in qua homies commu
niter habitant. quandoq3 vero pro spirituali
in qua sancti habitant de qua dicitur in ps.
Credo videre bona domini in terra viuenti
um. Unde si predicta auctoritas intelligatur
de hodierna captiuitate vt iudei exponunt
tunc congregatio de qua loquitur intelligen
da est spiritualis. Similiter et terra conten-
ta in illa auctoritate intelligenda est non ter
ra in qua habitauerunt patres corporaliter
pro certo tempore et postea mortui sunt:
Sed terra viuentium in qua quicunq3 reuer-
sus fuerit ad deum per veram penitentiam
que fidem et charitatem presupponit intro-
ducitur et eternaliter manet. ¶ Sed dicet ite
rum iudeus si terra aliquando intelligatur
in scripturis pro eterna mansione hoc est cū
additione huius termini viuentium et hu-
iusmodi. ¶ Sed terra simpliciter sumpta
non accipitur in scripturis nisi pro hac terra
sensibili. ¶ Respondetur video ꝙ cecus fa-
ctus ne mirum si non videt scripturam sacrā
in qua sine aliqua additione terra aliquan
do accipitur pro terra spirituali habitata p
sanctos. Dicitur enim in ps. ¶ Iusti autem
hereditabūt terram et habitabunt in seculū
seculi super eam. Constat autem ꝙ nulla ē
terra sensibilis in qua iusti in seculum seculi
habitant cum omnes iusti in hac vita existē
tes sint mortales. ¶ Et sic patet ꝙ terra de
qua loquitur psal. non est ista terra sensibi-
lis in qua habitamus mortales homines
temporaliter sed illa terra celestis in qua iu-
sti habitant in seculum seculi scilicet eternali
ter. ¶ Et ista est proprie terra viuentium et
sic patet ꝙ vocat psalmus simpliciter sine
adiectione illam terram celestem quam san
cti habitant quam quidem significationem
doctores iudeorum sentiunt. ¶ Unde su-
per illud Isa. lx. capi. ¶ Populus autem
tuus omnes iusti imperpetuum heredita-
bunt terram. ¶ Dicunt in libro can-

hedrin celech: omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est eni populus tuus omnes iusti i perpetuu hereditabut terra hec illi. qua auctoritate tenet oes posteriores moderni iudeoru sine ptradictione. Ex quo p3 q terra in verbis ysa. simpliciter dicta. s. cum dicat hereditabunt terram accipitur pro terra illa celesti et eode modo intelligendu3 est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. Patz ergo falsam ee opinione iudeoru scz q sunt congregadi corporaliter ab hac captiuitate in qua sunt vndecunq sint et reducendi ad terra illa sensibilem qua possederunt patres eorum et q predicta prophetia ipleta e p xpm in congregatione spuali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus pbare q ihus non e verus messias quia non cogregauit iudeos in iherusalem.

Terciudecimu argumentu iudeor e. licet terra possit intelligi celestis vt i precedenti solutione dictum est non tamen videtur quod possit intelligi q congregatio iudeoru non sit fienda a captiuitate qua sunt ad ciuitatem iherusale reuocandi cu3 d hoc expresse. sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt ihrl'm soliu domini et congregabutur ad ea omnes gentes in nomine domini in iherusalem: cu ergo hec cogregatio non sit facta expectatur ergo fieda p messiam futuru. Respondet predictus magister Paulus libro eodem et di. iij. c. q hec dictio iherusale est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud. ps. cxxi. Hierusale que edificatur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum doctores iudeoru tradut q iherusale inferior dirigat ad iherusalem superiore. Hec ille. Ex quo patet manifeste q intelligat illud quod dicitur i ps. Hierusale que edificatur vt ciuitas pro inferiori iherusale. et illud quod sequitur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. pro iherusalem superiori que quide expositio est satis congrua quia illa inferior iherusale ad illa superiore ordinatur seu dirigitur. patet igitur ex dictis doctoru hebreorum q iherusalem quandoq accipiatur in sacra scriptura pro illa celesti. et sic debet intelligi in predicta auctoritate hiere. allegata i qua dicit q congregabuntur ad iherusale omnes getes in nomine domini. Sciendu etiam q secundum doctores iudeorum non soliu beatitudo celestis vocatur iherusale in scripturis. s3 etiam mons dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria domini et teplu domini et huiusmodi, et ideo cum dicitur quis ascedet in monte domini aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi concupiuit anima mea in atria domini et multa similia intelligi dbet secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo deutero. in titu. de penitentia. capi. viij. De quo in pticula. vij. loquens de premio eterno. dicit hoc est premiu quo nullu superius et hoc e bonu post quod nullu aliud bonu3 et hoc desiderauerut omnes prophete. quod bonum multis etia vocauerut nominibus. vt mons dei et locus sanctus eius. et locus sanctuarij et via sancta. atria domini et porta domini. hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare q ihus non e verus messias quia in eius aduentu no edificauit templum domino.

Quartudecimu argumetum iudeoru accipitur ex illo quod habet3 zacharie. vi. Ecce vir oriens nomen eius: sequit. et ipse edificabit teplu dno. et et habetur ezechielis vltimo q ihrl'm et teplu debet reedificari tepore messie: et fm mensuras que ibi ponutur: spaciu erit vltra decem milia leucaru. Ista inquiut non sunt ipleta tpe ihu nazareni. imo teplu et iherusale pp ter eius morte fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophtyn libro de iudicibus titulo de regibus et bellis eorum ca. xi. Dicit eni ibide ihus nazaren' imaginatus est se ee messia et fuit interfect' p iudiciu et infra voles coduore eu no ee messia. Aut sicnam omnes pphete locuti sunt q messias est redeptor israel et congregator eorum et iste dedit occasione ad pdedu israel gladio et dispergedu reliquias eoru et ad supprime dos eos ergo no est ipse messias. Ad istud

argumētum dicendum ꝙ secūdū nos et iudeos duplex est tēplū et duplex iherusalem scȝ tēplū materiale et spirituale. hierusalem alta et iherusalē bassa pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascendentes et descendētes et dixit. ꝙ terribilis est locus iste Nō est hic aliud nisi domus dei etc. vbi glosa hebraica dicit ꝙ iacob vidit iherusalē et domum dei edificandam in terris et in celis. et dixit non est hic aliud nisi domus dei et porta celi. i. domꝰ edificanda in terris nihil est comparatione illiꝰ domus et iherusalem que debet edificari in celis et per hoc est magna glosa in bresich raba que habet ꝙ moyses anteꝙ moreretur ductus est in celū et vidit ibi messiam edificantem iherusalem in celis ex margaritis et lapidibus preciosis. et dixit sibi messias ꝙ iacob pater eius vtranꝗ iherusalem viderat et dixit ꝙ nihil erat illa iherusalē que edificanda erat in terris in comparatione illius que in celis quia illa erat duratura pro israel imperpetuum et dixit tunc moyses Letatus sū in his que dicta sunt mihi in domū domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis iherusalem. hierusalem que edificatur vt ciuitas cuius pticipatio eiꝰ in idipsuȝ. modo ad propositum ihesus nazarenus verus messias debuit edificare et edificauit tēpluȝ et iherusalem non materiale sed spirituale. s. ecclesiam et paradysum ex lapidibus viuis videlicet ex fidelibus. qui in presenti templo et hierusalem superiori compaginantꝰ ꝑ gratiam et in futuro per gloriam. et ꝙ nō debebat edificari templum materiale secundum intentionem iudeorum patet quia potest queri ab eisdem de quinꝗ. Primo quale in numero esset. Secundo quid contineret. Tercio ad quid seruiret. Quarto quis ibi ministraret. Quinto que dies illud solēnizarent. Ad primū respondet iudeus ꝙ erit in nūero tercium. Sed contra hoc est hiere. vij. c. Nolite confidere in verbis mendacij dicētes. tēpluȝ domini tēplū domini tēplū domini ē. quasi dicat tēpla materialia nō debēt esse nisi duo et q̄ dicit terciū tēplū materiale fiendū mendacium dicit. verba sunt domini exercituum dei israel: vt patet ibidē. Itē aggeꝰ ꝓpheta q̄ fuit tpe secūdi tēpli hoc idē dare exprimit in ca. ij. loquens de celeberrimo aduentu messie in eodē dicens. Adhuc vnum modicum est et ego cōmouebo celum et terram mare et aridam et mouebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus et implebo domum istam gloria dicit dominus exercituū. sequitur. magna erit gloria domus istius nouissime plus ꝙ prime dicit dominus exercituum. hec domus nouissima fuit domus secunda que facta fuit per esdram in quam venit saluator noster quādo fuit oblatus et sepe in eadem predicando et miracula faciendo. et quia ipse in eam venit dicit propheta ꝙ debebat esse sua gloria maior quam illiꝰ prime quam fecit salomon licet fuit nobilis prima facta per Salomonem. quia non fuit in regibus maior Salomone. Et attende ꝙ dicitur in textu. domus istius nouissime demonstratiue signando nouissimam domum et non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus ꝙ debeat fieri altera domus vt predictum est: quia si talis debuisset fieri dixisset propheta domus nouissime. ¶ Sed quia illa erat domus in quam debebat venire sicut venit de facto. messias dixit huiusmodi. vt de facto daretur intelligi ꝙ in istam debebat venire et non in alteram. ¶ Nunc autem probatur ꝙ illa maioritas fuit quia venit in ea saluator. legimus in primo libro Esdre capitulo tercio. ꝙ quando finitum ē opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus et leuitis et principes patrum: et seniores qui remanserant in illis septuaginta annis qui transierunt de prima domo ad secundam lacrimabantur quia nihil videbatur domus secunda in comparatione ad primam. ¶ Sed iuuenes qui non viderant primam gaudebant in aspectu secunde ¶ In quo ergo erat maioritas glorie huius secunde domus nouissime nisi quia in eam venit saluator mundi. ¶ Sapientes iudeorum declarant ꝙ maioritas domus secunde fuit quia durauit per decem annos plus ꝙ prima. quia prima durauit per quatuorcenta et decem annos. et secunda per. cccc. et viginti annos videte qualis est gloria q̄ durauit decē ānis plus in illis decē vltimis ān destructionē iā non habebat glīam nec ꝓtātē q̄ per sex ānos anteꝙ destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianꝰ mādauerūt ꝙ nō facerent sacrificia post aduentum

etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tem/pore ante destructionē secūde domus secundum ꝙ ipse dixit. Luce.xix. ꝙ non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat ꝙ ipsa durauit decem ānis plus cum ipsi manerent captiui et subditi. Sunt alij sapiētes iudeorum qui declarauerunt ꝙ maioritas illa fuit quia fuit melius operata ꝙ̄ prima salomonis et ꝙ illam reparauit herodes.
Sed bene debemus intelligere ꝙ non attinxit herodes ad illud ad quod attinxit salomon vt faceret maiorē et meliorem domum Ceterum thalmuth ī libro qui vocat yoma dicit ꝙ quinq̄ qui fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primū archa testamenti. secūdum sembāmeforas ꝙ ponebāt sacerdotes super cor suum. quia mandauit lex in Exodo ꝙ cum alijs pānis sacerdotalibus faceret vnum aliū pannum qui in hebraico vocatur ospher qui esset quadrat⁹ et duplicatus et ꝙ esset quantitatis vni⁹ palmi in longum. et alterius palmi in latū iter duplicaturam huius pāni ponebat sacerdos sembammeforas scriptū in hoc panno. mandauit lex ꝙ ponerētur duodecim lapides preciosi in quattuor lineis de tribus in tres ita ꝙ tres essent directe in qualibet linea et mandauit ꝙ scriberentur nomina duodecim tribuū in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos pōebat super se hunc pānum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriā et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius sembammeforas statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam et si non oportebat ire ad guerram splendebāt quedam littere que dicebant non. et si oportebat ire relucebant littere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tercium ꝙ non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartū ꝙ gloria dei que apparebat ī prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum ꝙ in prima veniebat spiritussanctus ad loquendū cum prophetis et in secunda non. quia tres vltimi prophete. s. aggeus zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore dom⁹ prie

et in malachiam cessauerunt ꝓphete qꝛ ipse fuit vltimus. nunc ad ꝓpositum redeamus ex quo in domo secunda deficiebant ista qn ꝙ in quo erat maioris glorie ꝙ̄ prima nisi quia debebat in ea venire messias filius dei viui qui incomparabiliter excedebat omnia predicta. Patet ergo manifeste ex hac ꝓphetia nullam aliam domum siue templū materiale fiendum cum domus illa secunda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis ꝙ hec prophetia fuit impleta in domo secunda quando motum est celum et terra et mare et arida quia non videntur ista facta esse in aduentu ihesu nazareni ergo necesse est dare terciam domum quando ista implebūtur. Respondeo ꝙ immo omnia ista fuerūt impleta in aduentu ihesu nazareni veri messie. Dicit enim adhuc vnum modicum. id ē tempus breue respectu precedentis durationis mundi et ego mouebo celum. istud fuit impletum quando stella noua in natiuitate xp̄i apparuit. Math. ij. et terram et mare quod fuit impletum per victoriam romanorum in omni terra et in insulis maris. Et mouebo omnes gentes hoc fuit impletum imminēte christi natiuitate propter quod exijt edictum a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris ꝓpter qđ ibant singuli in ciuitatē suā et tunc xp̄s fuit nat⁹. Luce. ij. Ipso ergo xp̄o adueniēte multitudo maris ad eū est conuersa celum. tellus et maria sunt commota. cōmota inq̄ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerunt. et vndiq̄ terrarū iherusalem habitationes varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt Ad secundum in quo querebatur si daretur tercium templū materiale quid contineret dicit iudeus ꝙ contineret archam. tabulas virgam et manna Sed contra hoc est Dieremie in capitulo. iij. non dicent vltra archa testamenti neq̄ ascendet super cor neq̄ recordabuntur illius nec visitabitur. nec fiet vltra. sꝫ in tempore illo vocabunt iherusalem soliū dn̄i et cōgregabūtur ad eū omnes gētes. vbi est glosa doctorū iudeorū ꝙ ꝑ tēpe ihrl'm sᵒ soliū dn̄i. iuda israel sāctuariū terra oīa hec vocabula significāt gl'iam paradisi Ad terciū si dareẗ terciū tēplū ad qđ seruiret dicūt iudei ꝙ seruiret ꝓ sacrificijs faciendis sicut

preterita domus. Sed contra hoc dicit de ysa vlti. Celū sedes mea terra scabellū pedū meorum que est ista dom⁹ quā edificabitis mihi et quis est iste locus quietis mee. Respondent iudei domino. domine ista tercia dom⁹ edificabitur tibi pro sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factum vt respicias ꝓ peccatis nostris et parcas. et dicit dominus eis ad quē respiciā nisi ad pauperculū contritum spiritu et trementem sermões meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui imolat bouē. quasi qui interficit virum. qui mactat pecus quasi qui excerebrat canem qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat. qui recordatur thuris quasi qui benedicat ydolo. quasi dicat ista sacrificia non mihi placent. cessare debēt et solū mihi placet quod tpe messie est fiendum. id est sacrificium cordis contriti et humiliati. etc. ¶ Ad quartum in quo queritur si daretur tercium templum quis ibi ministraret. Respondent iudei ꝙ ibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est ysa. in. c. eodem vbi loquens de messia dicit. et declinauit super eā sicut flumen pacis. sequitur et mittet agentes in affricam et lidyam et ytaliam et grecyam etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus quod impletum est in ihesu nazareno tempore apostolorum Sacerdotiū enim antiq legis figura fuit sacerdotij noue legis. et io presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum iuxta illō. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunquid nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū eēt in egypto et elegi eū ex oib⁹ tribub⁹ israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū. sequitur. Ecce dies veniūt et precidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui vt nō sit senex in domo pris tui. i. presbyter vel sacerdos et quasi in fine capituli ꝯcludit et suscitabo mihi sacerdotē fidelē qui iuxta cor meum et animam meam faciat. et edificabo ei⁹ domū fidelē et ābulabit corā christo meo cunctis diebus. vbi euidenter ostenditur ꝙ iudeorum sacerdotium erat finaliter cōsūmādū et erat aliud cōsurgendū cunctis diebus perduraturis coram xpo domino Juxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū secūdum ordinē melchisedech. Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere ꝑ institutionē sadoch et expulsionem abyathar a sacerdotio. tercij Reg. ij. c. qz cū illa exclusione hāc etiam generalē intellexit ꝓpheta sicut apparet ex mō loquendi quia dixit ꝙ cunctis diebus certū est autem ꝙ cūctis diebus sadoch non ministrauit nec volo tacere ꝙ sequitur in eadem prophetia futurū est autem vt quicūꝙ remanserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tortam panis dicatꝙ dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem vt comedam buccellā panis hec est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodam perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretum hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelem sicut cor meum et voluntatem meā faciet et venient ad adorandum eum me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicent coniunge me nunc vni istorum sacerdotum ad comedendum hanc placentulam panis. littera hebraica vbi nos habemus nummum argenteum habet agorath quesepb quod sonat in calice argenti. ¶ Ex quibus manifeste patet non solum mutatio sacerdotum sed etiam nouum sacrificium fiendi in calice argenti et torta panis que vt clare patet impleta sunt in aduentu christi et suorum sacerdotum de ista materia lau⁹ dicetur infra in. xxiiij. argumento ¶ Ad quintum scilicet si daretur tercium templum que dies illud solemnizaret. Respondet iudeus ꝙ dies magis solemnis in illo templo erit sabbatum. ¶ Sed contra hoc est Jsaias capitulo vbi supra erit mensis ex mense scilicet solaris ex lunari et sabbatum ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato ꝙ totum impletur in nostra iherusalem ecclesia militanti tempore veri messie non enim debebat manere festiuitas sabbati nec quecunꝙ alia iudeorum. Unde Jsa. i. ¶ Neomenia et sabbatum et festiuitates alias. non feram iniqui sunt cetus vestri kalendas vestras et solemnitates vestras odiuit anima mea facta sunt mihi molesta. ¶ Templum ergo et iherusalem quod debuit edificare tempore messie est spirituale scilicet ecclesia vel paradysus non materiale quod impletum est in ihesu nazareno: ¶ In confirmatione omnium predictorum scilicet ꝙ non sit dandum tercium templum sicut le-

gimus in chronicis īperatorū et sūmorū pō tificium. Julianus apostata odio fidei xpi/ ane pcepit iudeis vt templū suū reedifica/ rent. qui ex omnibus mūdi ptibus cōgrega ti opus facere inceperunt. sed qd cū magno labore et per multa tpa fecerant subito cor/ ruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscita uit. xij. persecutionem xpianorū. Ite tempe martini pape primi. Humarus pnceps sar/ racenorū veniens iherusalē vbi olī fuit tem plū iudeorū quod per tytū destructū fuerat diligenter iubet inquiri loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura non stabat immo repente cinue bat. sciscitāsque qr hoc accideret per quos dam iudeos reperit q nisi crux dñi. que erat in mōte oliueti de medio tolleretur edificare non possit qd factū fuit sublata enim cruce domini structura tenuit et humarus supra se pulchrū domini vnā ecclesiam rotundā edi ficauit pro eo q machometus dominū no strum ihūm xpm tanq dei summū pphetaz non autē tan q deū adorari mandauit. Di/ cit enim in alchorano ihūm xpm verum fuis se pphetā natum de virgine conceptū de spi ritusancto sed non deū. et si queratur cur cru ce domini existente in monte oliueti structu ra illa non stabat. Ratio esse potuit qr non patiebatur deus ibi templum fieri blasphe/ mie preciosa domini cruce ibi existente i quo templo dum humarus sacrificaret a quodā persa interfectus est hec in collectura hysto/ rianum.

Contendit iudeus probare q ihūs nō ē verus messias. quia in eius aduentu non ē saluata iuda

Q Uintumdecimum argumentū iu deorum contra xpm accipitur per illud Iere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit do minus et suscitabo dauid germen iustū trās latio chaldaica habet. i. messiam iustum. se quitur In diebus illis saluabitur iuda et is rael habitabit confidenter etc. Sed nūq tot miserie acciderūt iudeis sicut post mortem ihesu nazareni sicut patet in destructione ci/ uitatis et templi ergo non est ipse messias Ad illud argumentum respondetur q illa pphetia est impleta qūtum ad illos qui fue runt veri filij israel et iuda qui saluati sūt spi ritualiter non solū qūtum ad animas sed et corporaliter qr vt dicit in ecclesiastica hysto ria imminente destructione ciuitatis per ty/ tum et vespasianū admoniti sunt fideles q erant in iudea per angelum vt transirent i re gnum regis aggrippe qui erat confederatus romanis in pace. Infideles autem qui ibi erant non credentes in xpm suam miseriam de suo peccato meruerūt. Huic concordat re sponsio venerabilis magistri Petri alfonsi i suo dyalogo titulo. ix. vbi dicit q pmissio eis dutaxat est facta qui crediturī erant de israel. atq iuda vnde et incredulis non ē cō/ pleta quemadmodum populo israel de egy pto educto quidam quia peccauerunt et a p ceptis domini recesserunt. terram promissio nis non intrauerunt. quam promisit dominus moysi dicēs. Descendi vt liberarem populū meū de manu egyptiorū vt educerem de ter ra illa in terram bonam et spaciosam. sed omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Im/ pleta est ergo prophetia non in infidelibus q non sunt proprie filij israel et iuda sed in fide libus fuit etiam impleta in domo secūda. quia de ea loquitur propheta. uel potest dici q illa saluatio et confidentia est de gloria ce lesti. quia ibi habitant confidenter. et sunt p fecte saluati.

Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia non habuit filios ne q semen.

S Extumdecimum argumentum fa/ ciūt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit se mē longeuū quod itelligitur de messia. et in ps. Ponam in seculum seculi semen eius. Nunc autem non legitur ihūm nazarenū ha buisse filios nec semen ergo ipse non est mes sias. Ad istud argumentuz respondetur q ihesus nazarenus habuit filios et semen nō corporale sed spirituale. et hoc sufficit ad ve rificandū illā prophetiam quia verus mes/ sias ihūs descendit de semine spūali nō cor porali. quod patet quia prima promissio fa cta de messia fuit facta Abrahe Gen. xv. in semine tuo inquit sibi dominus bndicetur

omnes gentes et subdit quod sibi dixit dominus. In Isaac vocabitur tibi semen et tamen constat ꝙ Isaac conceptus est secundum spiritum non ſm carnē sicut Ismael vt dicit apl's ad Gala. iiij. A fortiori igitur et multo magis xp̄s qui non ex virili semine: sed mystico spiramine. q2 ergo verus messias ihūs fuit natus totaliter ſm spm̄ de virgine sine viro sufficiat sibi ꝙ hēat filios spūales et glosa hebraica super illo: in Isaac vocabitur tibi semē. Dicit hic notanter duo secula vnū legis aliud xp̄i et messie. in seculo legis fuerūt semē et filij carnales. in seculo xp̄i spūales sicut Isaac ſm spm̄ nat⁹ ē. et de istis filijs loquitur dauid. ps. xliiij: qui ad litteram etiā ſm expositores iudeorū exponitur de rege messia in quo dicit sic. Pro patribus tui nati sūt tibi filij etc. sicut enim ipse nō debebat hereditare regnū a patre carnali sic nec debebat regnū tēpale dimittere filio carnali ꝙ ostēdit hūilitatē et mūdiciā ipsi⁹ et forte ratione istius fuit et est cōsuetudo inter xp̄ianos ꝙ papa qui est vicarius xp̄i nō est heres regni sui patris nec dimittit hereditatē filio suo. quia ipsum habere non pōt.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs non ē verus messias. q2 lux lune nō est facta vt sol nec sol vt septem dierum.

Decimūseptimū argumētum iudeorum est de sole et luna quoniam in diebus messie vt p3 Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septēpliciter sicut lux septem dierū in die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. Respōdetur ſm peritū virū Petrū alfonsi in dyalogo ti. ix. ꝙ non est gens in mūdo stolidior iudeis qui putant ꝙ corpus vel lumē lune deus augeat sive solis. Sol eī si quāt⁹ nunc ē maior esset dupliciter totū ꝑfectū hominū cōbureret nedū si septēpliciter ꝙ si et lumen septēpliciter magis eēt oculos nimirū nostros nimio splendore obtūderet. lumē etiā lune si splēdori solis ꝑficeret nemo iā vltra q̄esceret. semꝑ eni dies eēt. Per lunaris igitur lucis siue solaris augmentū voluit propheta intelligi fidem et gloriam in xp̄o creditur orum. ac si diceret fides illorū et gloria multipliciter maior erit et plucidior ꝙ modernorū. et ꝙ nō de luna vel sole isto visibili. s3 de christianorum credulitatis gloria et splēdore propheta loquatur in sequentibus testatur cum subiungit. Non erit tibi āplius sol ad lucendū per diē nec splendor lune illuminabit te sed erit tibi dominus in lucem sempiternam et deus tuus in gloriam tuam et nō occidit vltra sol tuus et luna tua non minuetur. quia dominus erit in lucem sempiternā Nam si de sole vel luna ꝓprie diceret hoc q̄dem quod dicit non erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē nec splēdor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrarium eēt: erit scilicet lux lune sicut lux solis et lux solis erit septēplr. Patet ergo ꝙ de splendore et gloria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur quod ex consequentibus designatur cū subditur. sed erit tibi dominus in lucē sempiternam. et dominus deus tuus in gloriam tuā ac si diceret nequaq̄ vlterius luce credulitatis vestre huius qui est similis solis isti⁹ trāsitorij vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quippe lucis sue vos eternaliter illuminabit dominus. sed et quod sequitur non occidet vltra sol tuus et luna tua non minuetur si hoc inq̄ ita vt est intelligeretur. s. vt solis splendor ac lune foret continuus non eēt iā dies vel nox mensis vel annus que omnia solis et lune ꝓueniunt vicissitudinibus ergo non est immerito de luce et gloria fidei nostre que nec minuetur nec occadet spiritualiter dictum intelligimus. hec ille. Nonus 2 uersus bene locutus est. vel aliter ſm nicolaū de lyra dicendum ē ꝙ loquitur propheta d̄ aduētu xp̄i ad iudiciū tūc mutabūt et innouabūt quodāmō corpa celestia. et tūc sanabitur vulnus populi et pressura plage ei⁹ quia destruetur mortalitas per peccatū primorum parentū inducta. quia omnes homines resurgent ad vitam immortalem. vtraq̄ expositio vidētur necessaria vt perfectiō glorie christianorum ostendat. s. in presenti quo ad primam et in futuro seculo quo ad secundam.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nō est verus messias quia in eius aduentu non est sublatum sceptrū ab israhel.

Decimumoctauum argumentum iudeorum est. messias non est venturus quousque sceptrum israel sit ablatū sed nondum est ablatum sceptrū israel ergo nondū venit messias. maior patz Gen. xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda etc. minor probatur quia adhuc manet potestas seu dominiū iudicandi causas et determinandi apud capita transmigrantium que sunt in babylonia que locū regis tenent super totuz populū israheliticū vt habet a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinatonib⁹ suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent: et pnt dñari in iherusalē et vtriusque terrarū et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptū est. Non auferetur sceptrū de iuda. per istud enim sceptrū intelligunutur capita transmigratiōis que sunt in babylonia hec ille. Rñdetur quia minor huius argumēti scz quia sceptrū israel nōdū ē ablatū non soluz est manifeste falsa fm euidētiā facti sed ē etiam notorie ficta seu mendosa et per cōseqūs contra propheticam veritatē. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia i qua asserunt iudei esse capita transmigrantiū habentium tales potestates et dominia supra tum populum iudaicum manifestū est quia iā a magnis temporib⁹ citra ē destructa et inhabitabilis reddita. et hoc fuit pphetatū de ea Esa. xiij. c. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in superbia chaldeorum sicut subuertit dominus zodomā et gomorrā. nō habitabitur vsque in finē et nō fundabitur vsque in generatione et generationem. cōstat quia in terra inhabitabiliter destructa nullus commoratur. et multo minus est credibile quia sunt ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos quia a magnis temporibus retroactis nūquam in ptibus babylonis nec aliquod iudiciuz nec determinatio. nec solum rumor aliquis de illis ptib⁹ ad istas ptes europe venit. Unde notorium ē fm euidentiam facti quia ñ sunt ibi iudei dñantes super totā israel sicut asserūt iudei. Secūdū aūt. s. quia minor illa sit ficta seu mendosa pz ex hoc. nā fm predictū rabimoysen et cōiter fm oēs doctores iudeorū extra terrā pmissionis nō pōt nec lz. nec aliquādo licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimina lia. de quib⁹. s. est mutilatio mēbri humani aut occisio. Constat autem quia q nō hz iurisdictionem in talib⁹ nō pōt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vl' ydolatrā. homicidam. adulterū. nec aliū quecūque incurrētē talia crimina, que grauissima sunt fm legem mosaycam. Et sic exceptis illis et similibus cetera sunt leuia. Ex quo sequitur quia illa capita transmigrationū que iudei dicunt esse in babylonia non possunt iudicare de grauibus seu capitalibus criminib⁹ cuz sint extra terrā promissionis sed tm̄ de leuib⁹ et paruis quorum respectu non possunt dici habere sceptrū nec potestatē regalē, put dicūt iudei. nec pōt dici quia tenent sceptrum seu locum regis sed tales essent sicut iudices inferiores habentes modicā ptātē. Manifestū ergo ē quia rabimoyses et alij rabini qui asserunt quia in babylone sunt capita transmigrationū habentia potestatem regiam super totū populum iudaicū manifeste mentiūtur cum illō asserunt quod ē contra mentē suā. oēs enim concorditer tenent quia extra terrā promissiōis nulli iudeorū pertinet talis potestas. Et etiam secūdo pdicta minor contra propheticaz veritatē. legitur enim Osee. iij. c. sic. Dies mlt'os sedebūt filij israel sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari. que quidem auctoritas tam fm expositores iudeorū quam nostros intelligitur de statu iudeorum et captiuitate hodierna. Et sic patet quia asserere iudeos habere in babylonia vel alibi tēpore huius captiuitatis principē vel regē: seu aliquod huiusmodi est cōtra ipsam euidentiā rei ficticium et mendosum ac contra propheticam veritatem.

Contendit iudeus probare quia ihesus nō est verus messias quia non venit in tempore quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

Decimumnonum argumentum iudeorum est. si ihūs nazarenus fuisset verus messias debuisset venire tempore quo fuit ablatū sceptrum iuda sed non venit in illo tempore ergo non est ipse messias. maior pz ex auctoritate allegata supra. mior probat quia si sceptrū iuda fuit ablatum hoc fuit primo per machabeos qui non

erant de tribu iuda sed de tribu leui. Erant ei sacerdotes et totũ populum gubernabant illi in templo secundo quod fuit per tricentos annos et vltra ante aduentu; ihũ nazareni vt ptz in hystorijs Josephi et alijs. Cũ igit ihũs nazarenus natus sit tẽpore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeorum constat ꝙ non venit i tẽpore prenũciato per patriarchã. nam longe añ tẽpus herodis in quo tempore xp̃s nat⁹ est iã erat ablatum sceptrũ de iuda vt dictũ est transierat in machabeis qui erant tribus alteri⁹. Dicdatur duplex responsio. Prima est ꝙ hi machabei fuerunt sacerdotes et per consequẽs de tribu leui. tamen ſm lineam maternam erant de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrũ de iuda. tamen quia hoc nõ posset dare pban. iõ ad argumentũ cõcessa maiore. Respõdetur ad minorẽ ſm alios planius. Ad quod sciẽdũ vt habet Nume. xi. c. tẽpore moysi d mãdato dei fuerunt congregati. lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cũ ipso moyse. et extũc ſm oẽs doctores iudeorũ semp fuit in iudaismo collegiũ seu cõsistoriũ quod dicebat cãhedri ad quod oẽs difficultates seu dubia fidei et legis perueniebãt et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quib⁹ itelligitur cõmũiter illud Deutro. xvij. Si difficile et ambiguum apud te iudiciũ eẽ pspexeris iter sãguinẽ et sanguinẽ crimẽ et crimẽ etc. et infra surge et ascende ad locũ quẽ elegit dominus et sequeris sententiã eorũ nec declinabis ad dexterã vel ad sinistrã. qui quidẽ cãhedrin a tpe dauid etc. citra residebãt principalit sub regib⁹ et ducibus iude in iherusalẽ. et postea in babylonica captiuitate. Dum ibi essent reges vel duces de iuda. cõsequẽter in reditu dicte captiuitatis residebũt in iherusalẽ sub ducibus de tribu iuda. dũ essent et durabat potestas eorũ etiam nõ existẽte rege vel duce de iuda. put ptãs alicuius capituli vacante sede durat. et sic auctoritas et potestas cãhedrin durauit etiã tempore machabeorum et vsq; ad. xl. annos ante destructionem tẽpli secũdi in quo tẽpore cessauit ex toto eorũ ptãs seu iurisdictio eo ꝙ tũc tpis interfecit herodes oẽs rabios seu magistros illi⁹ collegij put habet in libro cãhedri hierosolimitano in. c. de iudicijs pecũiarij. Itẽ habet i libro abundasar. c. i. vnde protũc ppriẽ fuit ablatum non solũ sceptrũ de iuda sed etiã scriba de filijs eius. quod quidẽ tẽp⁹ cõcurrit cum tẽpore passionis ihũ xp̃i domini nostri. qui ſm omnes per. xlij. annos ante destructõnẽ tẽpli secũdi fuit passus sicut regnũ herodis qui fuit alienigena in cuius tẽpore titulus regius a toto genere iudeorũ fuit ablatũ fuit valde propinquum tpi natiuitatis xp̃i ihesu. Ex quibus patet ꝙ tpe herodis vt dictũ est in quo tẽpore ver⁹ messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum et pphetia adimpleta. Et si forte dicat iudeus ꝙ in predicta respõsione videt assignare duo tpa. s. quando ablatũ fuit sceptrũ iuda herode regnante qui alienigena erat. Et tps qñ ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebãtur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autentica. nec cõcordare verbis patriarche supradicti iacob cũ ipse nõ assignauerit duo tempora. sed tñ vnũ dicens donec veniat qui mittendus est. s. messias secũdũ quod dicũt xp̃iani et ſm translatõnẽ chaldaicã. Respõdet ſm hystorias thalmudicas quas iudei tenẽtur tanꝙ autẽticas habere duo fuerũt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multũ abinuicem remotis. vnũ ẽ sceptrũ regni q2 herodes ascalonita cũ eẽt nõ solũ alienigena. sed etiam seruus de domo machabeorũ et de facto regnasset in iudea et iherusalem. Idcirco timens ꝙ cum regnum ei non cõpeteret de iure eo ꝙ legitur Deutro. xvij. ca. de medio fratrũ tuorũ pones super te regẽ nec poteris ponere super te alienigenam. posset pro tpe aliquis consurgere de stirpe dauid et cum d regno expellere. Ideo interfecit omẽs quos potuit habere de genere regio in qua occasione ablatum fuit sceptrum de iuda pcertim secũdũ estimationem populi communem. et ipsius herodis qui credebat nullum d stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remãebant canhedrin qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducibus israelitis sed postea fuerunt ab herode interfecti cahedrini oẽs et tunc proprie fuit ablatus scriba de filijs iuda que omnia supradicta i libro qui dicit

babraca. c. i. et in libro canhedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob spu dei ista pcognoscens pprie pdixit. non auferet sceptrū de iuda in hoc assignās primā ablationē predictā ad titulū regiū ptinētē. Consequenter dixit et scriba de filijs eius in hoc presignans secūdā ablationē canhedri predictā. Que quidem duo in diuersis temporibus contigerūt ab herode seu herodianis. Et attēdēdū ꝙ de prima ablatione sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras. s. euangelicas certificamur nō solū de occasione sed etiā de ipsius tempore. tradunt enim herodē occidisse quoscūqz potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cū natus esset ihūs in bethleem iuda. Mathei. ij. De secūda vero occasione. s. cāhedri et de tēpore quo cōtigit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit p. xl. annos ante destructionē tēpli secūdi. Et sic ptz ex predictis ꝙ non fuit ablatū sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filijs eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Tricesimum argumentū iudeorum est acceptū ex illo quod habet Daniel. vij. aspiciebam in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat etc. Et fm oēs doctores catholicos loquitur ibi de aduentu xpi. sed ihūs nazarenus non venit in nubibus nec in tali potestate qualis ibi describitur ergo nō fuit xps. Rūdet hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loqt de duplici aduentu xpi. s. in mundū et ad iudicium. Prim⁹ aduent⁹ xpi describitur cum humilitate. et secūdus cū maiestate. Daniel aūt loquitur de secūdo aduētu. Unde ibidē dicitur. Aspiciebam donec throni positi sunt et sequitur ibidē iudicium sedit et libri aperti sunt. Judei aūt excecati nesciunt hunc duplicem aduētū distinguere et ideo errant multipliciter quia aliqui expectant xpm in aduētu suo statim appariturū tāta virtute et potestate ꝙ possit sibi omnia terrena subijcere et eos liberare et regnum suū restituere. ppter quod et discipuli xpi post eius resurrectionē querebant Actuū. i. c. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel etc. Alij autē ppter scripturas que manifeste loquunt de xpi humilitate et passione et propter illas q loquūtur de eius eminentia expectant duos messias. vnū qui dicitur fili⁹ Joseph et iste passurus est et occidendus. Alius qui dicit filius dauid q messiam filium Joseph resuscitabit et regnum israel restaurabit. sed illō dictum de scripturis non habet auctoritatē licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idem est participatiue vt dauid et saul et alij predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum p quanto habet apparētiam impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euāgelio. Est etiam filius dauid fm carnē sicut patet ex predictis.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia adhuc manet regnū romanorum.

Tricesimum primum argumentum iudeorum contra xpm sumitur ex quarto regno quod nominauit danielis. in c. vij. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorū ti. xiij. Aliqui glosatores iudeorū dixerūt qd illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt ꝙ adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xpianos romanos ex noie ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei ꝙ rex messias habebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempiternū erit vt ptz ca. eodē et quia credunt ꝙ gens romanorū est gens edom. et ꝙ Julius cesar fuit d edō et sic alij omnes reges qui fuerūt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc pphetiā Jeremie Trenorū. iiij. gaude et letare filia

edom que habitas in terra hus. ad te quoq
perueniet calix inebriaberis atq nudaberis
cōpleta est iniquitas tua filia syon non ad-
det vltra vt transmigret te. Ex omnib9 his i-
ferunt iudei q nō debebāt redimi cōpleta
receptione postq scz nulla captiuitas seque
retur quousq fieret contritio et destructio il
lorū de edō. quos ipsi dicūt eē romanos q
seruant legē ihū nazareni. Et super predicta
auctoritate Jeremie dicit rabi salomō q ibi
Jeremias pphetat destructionē romani im
perij eo q destruxit tēplū et captiuauit po-
pulū iudeorū tpe tyti et vespasiani. et sic p
filiam edō intelligūt romā seu populū ro-
manū. cū dicitur gaude et letare filia edō q̄si
dicat istud gaudiū quod habuisti in destru-
ctione ciuitatis et templi in tristiciā conuer-
tetur. qr ad te veniet calix vindicte diuine
Quia ergo nondū ē destructū romanum im
periū. ideo dicunt q nōdū messias venit et
istud argumētū est inter cetera in quo magis
se firmant iudei expectantes quotidie dstru
ctionē romani iperij. quo facto dicūt statim
messiā venire et ideo quotidie orāt p destru
ctione romani iperij et pserti p destructione
ecclesie xpi et discipulorū eius. vt patet per
quādā orationē que quotidie ab eis dicitur
in suis synagogis in qua inter alia quedā ali-
expresse dicitur. Omēs heretici subito pere-
ant que verba rabi salomō et rabi moysen et
ceteri sic exponūt. Isti heretici sunt discipuli
nazareni. Ad istud argumētū respondetur
fm predictū magistrū Alfonsum eodem li-
bro et ti. Primo declarādo falsum eē romā
siue populū romanū esse filiā edō p eo q re-
gnauerit sup eos homo q fuit de edō sicut
ipsimet iudei nō vocāt romani nec edomite
ex eo q regnauit super eos herodes qui fuit
de gente edō et de terra rome. Itē quia edō
alio nomie dict9 ē esau. Gen. xxv. et sic edom
descendit de sem filio noe per Isaac cuius fi
lius fuit esau. Tota eni europa i qua est ro-
ma dicit populata fuisse a filijs Japhet p-
pter quod n̄ videt rōabiliter dictū q p edō
significet romanū iperiū. Sepe eni accidit
q diuersa loca eodē noine noiant ppter qd
multi decipiūt exponētes de vno quod de a
lio intelligitur. verbi gratia. certū est q terra
edō fuit ad ptē meridionalē versus mare an
dalusie p quā filij israel transeūtes p deser-
tum cū exierūt de egypto venerūt et in eadē
terra edō fuit mons synai et mons or. vbi
mortuus est aaron. et ibidē erat francia quā
dicūt iudei in hebraico carphat que noiat i
terra edō in pphetia abdie vbi dicitur trans
migratio exercitus huius filiorū israel oia
loca chananeorū vsq ad sareptā. littera he-
braica habet vsq carphat in qua stetit hely-
as quando dixit sibi dominus. surge et va-
de in carphat que est in sydone. et iterū surre
xit et iuit in carphat. Et patet manifeste q p
hoc quod dicitur carphat que est in sydone i
terra de edō dat intelligi q est alia carphat
alibi sita et ista est regnū francie quod est ad
aquilonem. ecce ergo habem9 vnam frāciā
in terra edō. Itē hispania que dicit in hebra
ico caphasat et de qua dicitur abdie. in. c. eo.
infra transmigratio iherusalē que est in hus
fro littera hebraica dicit caphasat. erat etiā
prope illā franciā que dicebat carphat. que
erat in sydone in terra edō in qua hispania si
ue caphasat mortuus fuit antipas filius he
rodis in viculis tiberij cesaris fm q dicit io
sephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hi-
spaniā terre edō in quo dederūt intelligi q
nō est illa hyspania que vocatur in pte anda
lusia et que ppinqua alteri francie que ē ad
ptē septentrionis que nō est de terra edō. In-
uenitur eniz scriptū in libris cranium egypti
orum q terra andalusie fuit vocata hyspa-
nie nomine primi regis quo habuit hoc no
mē hyspan: quia venit de hyspania que est i
terra edō. Sic etiā dicēdū de roma que i he-
braico dicitur bosra que est terra edō fm illō
Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tin-
ctis vestib9 de bosra est vltra mare prope ter
ram israel. Et dicitur in libro zorobabel q
bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non ē
ista roma in qua est apostolic9 quia illa ro-
ma que in terra edō iam fuit deserta quādo
fuit destructa babylonia. quia edō et moab
et ammon et multe alie gentes venerunt cū
rege babylonico ad destruendū israel et ideo
receperunt penam cum eo. Dico ergo respon
dendo sicut dixit Nicola9 de lyra. q p filiam
edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau p
ut dictus est edō denominata. et inuehit hic
specialiter propheta contra ydumeos qui d
huerant diligere filios israel eo q descende
bant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et
esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos
odio et in destructione iherusalē fuerunt cuz

chaldeis vt dictū est gaudētes de illa destru
ctione. Ideo dicitur in auctoritate. gaude et
letare filia edō quasi dicat ista leticia tāq̄ i
iusta in tristiciā conuertetur que habitas in
terra hus. ista hus nō est illa de qua nat⁹ fu
it iob. vt habetur iob. i. sed illa eiusdē nomi
nis exñs in regno ydumee. q2 sicut dictū est
frequenter in scriptura reperitur q̄ due ciui
tates et loca in diuersis posita eodē nomie
equiuoce nominātur. ¶ Iudei moderni di
cunt q̄ inuenerūt in quadā glosa chaldaica
q̄ grecia est terra hus. Constātinopolis ve
ro filia edom et quia predicta ciuitas est ca
pta a turcis. Dicūt q̄ iam est cōpleta iniq
tas filie syon et sic nūc expectant messiā ven
turum. Istud etiā est falsum. s. q̄ hus sit gre
cia et consequenter alia q̄ pbatur sic quia vt
scribitur Geñ. ij. nunciatū est abrahā q̄ mel
cha filios genuisset nachor fratri suo hus pri
mogenitum et huz fratrē eius chamuelq̄ pa
trē syrorū et sunt tres prouincie cōiuncte de
nominate ab istis tribus fratribus. Caput
terre hus fuit reblata que postea fuit vocata
antiochia et iste prouincie sunt remote a gre
cia vltra. xxv. dietas. et sic consequenter patz
q̄ grecia non est hus. Itē caput grecie ē con
stātinopolis. et iudei in suo hebraico vocāt
greciam yenam et sic non possunt dicere q̄
yenam est terra hus sm q̄ declarant predic
tam pphetiā. et sic patet manifeste falsuz cū
dicunt q̄ constantinopolis ciuitas est terra
hus et discurrentes per deuia quecūq̄ retor
quentes textus scripturarum facti ceca dixe
runt terminū signatū adimpletionis huius
pphetie in anno dñi. M. cccclviij. qui est sm
eos a creatione mundi quinq̄ milia ducenti
decē et octo. Unde dixit rabi abrahā fili⁹ ra
hibya qui habitabat barchinone declaran
do in quodam libro quē fecit qui vocat̄ me
glina a megala quod interpretatur littera di
scooperta q̄ messias debebat venire anno a
creatione mundi quinq̄ milia cētū decem et
octo quē numerum ipsi ponūt in cōputo lit
terarū sui Abecedarij numerādo quia et cū
venit predictū tēpus iuenerūt falsum dictū
illius. Et ideo dicūt moderni iudei q̄ ille er
rauit. q2 vbi posuit q2 debuit ponere ria que
facit in numero ducēta decē et octo: quia. q.
vel cof quod idē est i suo alphabeto facit cē
tum et ria quod idem est q̄. r. vel res facit du
centos et cū iste sit annus vt dictum est sm

cōputū eorū a creatione mundi quinq̄ mi
lia ducenti decē et octo. Ideo affirmabant
venturū esse messiam anno predicto q̄d pa
tuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de
eis dauid: In circuitu impij ābulāt sicut be
stie molēdini oculis velamine coopertis q̄
nihil aliud inueniunt desero qñ cessant ābu
lare in profectu vie quā quādo inceperūt pa
tet ergo falsitas istius expositōnis q̄ grecia
sit terra hus et constantinopolis filia edom
sed sm veritatē vt dictū est filia edō et regnū
ydumee ab eodē denominatū et hus est ci
uitas in eodē regno quod regnū dicit̄ habi
tare in terra hus q2 illa terra est famosa in re
gno illo cuius metropolis siue caput erat re
blata. s. antiochia. Sed dicet hic forte iude⁹
ex quo filia edom est regnū ydumee et tu xpi
ane dicis q̄ ista pphetia est completa quan
do ergo fuit completa inebriata et nudata.
Responsio q̄ illa prophetia īpleta fuit tem
pore regis hircani qui fuit potentior rex ma
chabeorū q2 tūc fuit destructa tota terra ydu
mei et edu xit. xxx. milia illorum quasi capti
uos qui custodierent muros hierusalem. et
dicit Iosephus q̄ in illa die facta fuit ma
gna leticia. q2. s. fuit destructa et punita tota
terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius le
ui glosando super hoc passu q̄ illa die fuit
facta maior leticia in tēplo q̄ vnq̄ fuerit fa
cta. Dicendo q̄ hethseau terra sua et omnes
alie terre ydumee que nō fuerant subiugate
subiectioni tempore Iosue nec aliorum iu
dicū nec in tempore regū israel et iude fue
runt victi et captiuati tempore huius regis
hircani et dicit q̄ in illa die completa fuit
pphetia abdie pphete vbi dicitur ascendēt
saluatores in montem syon iudicare montē
esau et erit domino regnum. Et dicit etiam
Iosephus q̄ illi de edom filij esau conuersi
sunt ad iudaismū tempore predicti regis hir
chani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab
eis tempore tyti et vespasiani. sed q̄ semper
manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit re
memoratū peccatum iudeorum filiorū esau
et ceciderunt in captiuitatem quando fuit cō
pleta iniquitas filiorum iuda qui permanse
runt iusti in aduentu messie ihesu nazareni
sm q̄ pphetauit Ieremias vbi supra dicēs
completa est iniquitas tua filia syon nō ad
det vltra vt transmigret te visitabit iniquita
tem tuam filia edom et non inuenitur gens

malicie que sit in ira dei tanto tempore s'm
ꝙ dictū fuit de edom nisi iudei ꝓpter quos
fuit dictum ꝙ semper deberent esse in ira di
Et ideo coniunxit deus has duas gentes:s.
edom conuersorum et iudeorum qui debe/
bant perdi et semper esse in ira dei sicut dixit
Jere.in.c.vi. Cadent inter corruentes tēpor
visitationis sue corruent dicit dominus . et
fuit perdita memoria nominis edom et mā
sit memoria nominis iudeorum quia illi de
edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum
Et quia inuenimus edom bis punitum eē
primo in tempore nabuchodonosor ante ꝓ
phetiam malachie. Secundo post prophetī
am malachie tempore regis hircani. De pri
ma fuit dictū Malachie primo. ꝙ si dixerit
ydumea destructi sumus.sed reuertētes edi
ficabimus que sunt destructa. hec dicit do/
minus exercituū isti edificabunt et ego de/
struam quia dixit destructi sumus sicut si eēt
iam preterita illa punitio quā primo habue
runt tempore nabuchodonosor secūdum ꝙ
dicit etiā.c.eodē. Esau autē odio habui et
posui seyr montes eius in solitudinē et pro/
pter eum etiam dixit in prophetia abdie le/
gatum ad gentes misit surgite et consurga/
mus aduersus eū in prelium.quod dixit de
futuro ꝓpter secūdam punitionē quam de/
bebant habere tempore hircani regis et pro
pter ipsum dixit in ꝓphetia abdie.et erit do
minus iacob ignis et domus Joseph flam
ma et domus esau stipula et succendentur in
eis et deuorabunt eos.propter quod intelli
gitur ꝙ non debebant illi de edō habere de
structionē teraam quia in secunda debebāt
esse in ira dei imperpetuum cum alijs iude/
is consocijs eorū qui simul permanserūt tē/
pore tyti. Et dato ꝙ adhuc regnū romano/
rum eēt de numero illorum quatuor regno/
rum de quibus dicitur in libro danielis vt ī
argumento fuit dictum et ꝙ romani essent
regnum edom quia regnauit super ipsos ro
manos homo qui fuit de terra edom non se
quitur ꝙ ex hoc per vim habet dici ꝙ quia
adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant
iudei ꝙ propterea adhuc debet venire rex
messias quia non fuit intentio prophetarū
in destructione regni babylonie que fuit dic
ta in prophetia danielis et in prophetia Je
remie ꝙ post septuaginta annos captiuita/
tis iuda nunꝙ āplius eēt homo qui regna/
ret super regnum caldym et super ciuitatem
babylonie et terram circa iacentē. quia ille ci
uitates et terre sue in suis locis permanserūt
et si alique ville illarum fuerunt destructe nō
tamen omnes fuerunt deserte . et adhuc ille
que fuerunt deserte pro maiori parte omēs
fuerunt populate. Sed intentō prophetarū
fuit ꝙ non esset vltra super caldyn et sup ba
bylonem nec super suam terram aliquis rex
qui esset de genere nabuchodonosor nec de
gente sua. Item in tempore futuro regni me
die erat intentio prophete ꝙ non esset vltra
rex qui esset de genere darij nec de gente sua
Item in tempore quo fuit postea regnū psie
erat intentio prophete ꝙ non esset amplius
rex de genere cyri. nec de gente sua. Item in
tempore in quo habebat esse regnum Janā
id est grecie erat intentio prophete ꝙ nō eēt
vltra rex de genere alexandri nec de gēte sua
et similimodo tempore quo in futurum de/
beret esse regnum romanorum s'm ꝙ ipsi di/
cunt deberet eē intentio prophete ꝙ non ha
beret ibi āplius eē rex de genere Julij cesa/
ris primi. et Hay et Tyti. nec aliorū qui cre
diderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges
romanorum non credunt modo in fide Ju
lij cesaris Hay nec Tyti quia ipsi seruiebāt
ydolis. et etiam quia Cōstantinus cesar di
misit regnum romanorum seruis ihū naza/
reni et apostolicus qui est dominus Rome
non fuit vocatus deinde cesar nec venit d ge
nere cesaris. oportet necessario dicere ꝙ iam
transierunt omnia illa regna dicta in libro
danielis excepto regno ihesu nazareni veri
messie quod firmissime durat et habet dura
re sine fine. Et ideo oportet dicere necessario
ꝙ iam venit rex messias qui venturus erat
tempore illorum regum. et ꝙ iam receperūt
iusti transmigrationem et tribulationē qua
debebant recipere quando finita essent illa
quatuor regna secundum ꝙ dicitur danielis
xi. populus autem sciens deum suum obti/
nebit. et faciet et docti in populo docebunt
plurimos. et ruent in gladio et in flama et ī
captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et
de eruditis ruent vt conflentur et eligantur
et dealbentur vsq ad tempus prefinitum re
ceperunt etiam mali et peccatores de israel fi
nem captiuitatis perpetue sicut dicitur Da/
nielis. vij. vsq ad consummationem et finē
durabit desolatio et iterum capi.eodem.aū

ciuitatem et sanctuarium dissipabit popul9 cum duce venturo et finis erit vastitas. et p9 finem belli statuta desolatio. et hoc est ꝙ debebat esse in aduentu messie. scilicet ꝙ finez acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceret iusticia sempiterna et sic vngeret sanctus sanctorū vt patet in capitulo eodem clarissime. ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia. Iere. supradicta. et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est ꝙ christiani descendunt de edom. sed ꝙ ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nūc sūt et erunt vsq3 ad finem. et ꝙ christiani sunt filij syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuum erūt liberi sicut patet in predicta prophetia. Iere. quia illis de edom conuersis et alijs iudeis negantibus christum dicat propheta. ad te quoq3 perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad plenam punieris atq3 nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factuz est per tytum romanorum principem Sed et de bonis iudeis qui receperunt ihesum christum verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicitur ī textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in aduētu christi quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. ¶ Ideo dicit non addit vltra vt transmigret te. scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Uisitabit iniquitatem tuam filia edom eam. scilicet iuste puniendo discooperuit peccata. scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorum captiuitas et seruitus in toto mundo vbicq3 sunt iudei siue inter christianos siue inter sarracenos sunt captiui et in abbominationem habiti. ¶ Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciūt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nō est verus messias quia christiani affirmant ipsum esse deum.

Uicesimumsecundum argumentū iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmāt. Arguunt autem sic scriptum est Exodo xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominū nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumq3 diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recedens neq3 adorabis deum alienum. ¶ Item in lege scriptum est ꝙ qui fecerit se deum occidatur. nullus ergo homo est deus. Mirum ergo est quomodo christiani ausi sunt ihesum nazarenum nominare deum etiam concesso ꝙ esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictum vel si dicant ꝙ messias d3 bet esse deus. ostendant christiani. ¶ Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine ꝙ ihesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fienda. ¶ Primo soluetur argumentum ¶ Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendendum. ¶ De primo ergo dicitur ꝙ nomen dei assumeretur ī vanum si alicui puro homini attribueretur. sed si attribuitur alicui qui non sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum. talis est ihesus dominus noster qui non tantum homo sed etiam verus deus affirmatur: et sic deus et homo vnus est christus. nec ē recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus. nec ipse se facit deum quia substantialiter est deus. Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cum non sit. nec est deus alienus quia vere est deus. dij vero gen-

tium alieni dij dicuntur quia nuncupantur dij. Circa secundum. tollant iudei velamen de cordibus suis. legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intendo que communiter non solum secundum catholicos doctores sed etiam secundum antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidem abraham pater fidei nostre adducitur in medium. qui accepta promissione quod in semine suo benedicerentur omnes gentes. intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniorem domus sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuam subter femur meum. vt adiurem te per deum celi et terre vt non accipias vxorem filio meo de filiabus. etc. Cum enim sit consuetudo apud colentes deum quod iurans per deum prestat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter quod Exo. xxij. dicitur quod quando aliquis iurabit applicabitur ad eos nullomodo pater abraham fecisset manum serui sui poni subter proprium femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum quam alia membra corporis sui Quod quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem quantum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xps. Secundo potest adduci illud. Isa. ix. paruulus natus est nobis etc. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dixit quia verus homo. admirabilis etc. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. Tercio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicet in illa die. ecce deus noster iste: expectabimus eum. et saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij hunc certe versum aliter non curamus explanare quam doctores vestri illum dudum exposuere. per illum namque docuerunt venturum fore tempus quo et mundus dominum esse visurus. et digito sibi adinuicem populus ostensurus hoc vero fieri nullatenus posset nisi homo fieret qui et deus. hec ille. Quarto potest adduci illud Isa. li. posui verba mea in ore

tuo: et in vmbra manus mee protexi te. vt plantes celos et fundes terram et dicas ad syon populus meus es tu siue plantatio celorum siue fundatio terre accipiatur spiritualiter siue ad litteram. certum est quod talia non possunt verificari nisi de illo qui est deus. christi enim humanitas premittitur cum dicitur. posui verba mea in ore tuo. ita ei dixerat dominus moysi vt habetur Deutro. xviij. prophetam suscitabo de medio fratrum tuorum similem tui et ponam verba mea in ore eius qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existam. Istud autem non potest intelligi de Iosue nec de aliquo qui fuerit sub lege mosayca quia vltimo capitulo eiusdem libri dicitur. Non surrexit vltra propheta in israhel sicut moyses. sed verificatur de christo qui fuit sibi similis in quantum dedit legem sicut patuit supra libro. i. in apparitione tercij thesauri: sed postea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos et fundes terram etc. Ita enim promiserat se personaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregem suum. Differentia est inter dominum et pastorem. tunc enim dominus ouium est pastor earum quando immediate non per alios sed per se pascit eas. In veteri testamento deus erat solum dominus et mittebat pastores suos ad pascendum oues qui dicebant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscum est dominus Isa. lij. Ecce ego qui loquebar in veteri. s. testamento: assum in nouo: Quinto adducitur alia auctoritas Isaie in ca. xl. que non minus confirmat propositum Reuelabitur gloria domini et videbit omnis caro pariter quod os domini locutum est. potest quippe vox rei spiritualis audiri sicut filij israel vocem domini audierunt in monte synai. loquentem vero non videbis nisi fuerit res carnalis. Sexto introducitur auctoritas baruch in tercio. c. vbi inquirens in toto ca. que sit vera sapientia et quis adinuenit eam subdit. hic est deus noster et non estimabitur alius ante illum hic adinuenit omnem viam discipline et tradidit eam Iacob puero suo et israel dilecto suo et post hoc in terris visus est et cum hominibus conuersatus est. Certum est quod deus secundum diuinitatem videri non potest quia dicitur. Exo. xxxiiij. non videbit me homo et viuet. non poteris videre faciem meam

nec etiam couersatur cum hominibus ĩquãtum est deus vt dicitur Dañ.ij.immo conuersatio proprie est inter illa que sunt eiusdem speciei. Et ideo ista verificãtur de deo secundum naturam assumptã. Septio hãc duplicẽ naturã ostendit. Micheas in.c.v.dicens. et tu bethleẽ effrata paruulus est in milibus iuda ex te eñi egredietur qui sit dominator in israel. et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. Nam egressus xpi sm humanitatẽ debebat fieri in bethleẽ. sꝫ egressus a diebus eternitatis nõ potuit eẽ nisi secũdũ diuinitatẽ de quo egressu dicitur Jsa. liij. generationẽ eius quis enarrabit. Sup pdicto etiam verbo petrus alfonsi in suo dyalogo ti.viij. pulchre loquitur dicens. Hoc quippe quod est ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel sm corp⁹ dictũ est. sm ꝙ princeps ille aduẽtur⁹ erat in tpe. Quod autem sequitur et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis ppetuitatẽ insinuat deitatis. hoc eñi diuinitati attribuit quod homini puro non cõuenit. hec ille. Jsta sm pdestinationem non possunt eẽ dicta. tũ qꝛ significatũ vocabulorũ hoc nõ patitur: tũ qꝛ nimis ĩscienter loquerentur pphete ita studiose ad laudandũ messiam per ea que nõ magis cõpetũt sibi ꝙ lapidi. Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculũ seculi virga directionis virga regni tui. Dilexisti iusticiã et odisti iniquitatẽ, ppterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie p cõsortib⁹ tuis. Cum hoc inꝙ dicit. eũ ad quẽ loquitur deũ esse et hominẽ ostendit: dicens enim. Sedes tua deus in seculũ seculi virga directionis virga regni etc̃. nũquid non manifeste eũ appellet deũ. Deide cũ dicit. Dilexisti iusticiã et odisti iniquitatẽ ppterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre cõsortibus tuis. Ad hominẽ cũ loqui pcipimus neqꝫ ei vel deũ. vel cõsortem habet deus. Jtẽ dauid in ps. Deus iudiciũ tuum regi da. qui ad lr̃am etiã p doctores hebreos exponitur de xpo in lege promisso dicit et pmanebit cũ sole et añ lunam in generatiõe et generationẽ. et sit nomẽ eius benedictũ in secula ante solẽ pmanet nomẽ eius. Et illud et adorabũt eũ oẽs reges oẽs gentes seruiẽt ei. Videam⁹ inꝙ si de puero homine dicta sunt hec oĩa, et ptꝫ manifeste ꝙ nullomodo cõueniũt nisi soli deo: ergo sequitur ꝙ xp̃m confiteri debem⁹ eẽ hominẽ et deũ. Quod etiã dauid spiritu reuelãte cognouit et miracula que facturus erat pui dit. Jdo huiusmodi finẽ psalmista fecit psalmũ. Benedict⁹ dñs de⁹ israel qui fecit mirabilia solus. et benedictũ nomẽ maiestat] ei⁹ ineternũ. et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. vidisti ergo iudee ꝙ clare ex sacris scripturis patet ꝙ messias in lege et pphetis promissus verus deus et verus hõ esse debeat quare merito ihũs nazaren⁹ quẽ verũ messiã supra ostendim⁹ verum deũ et verum hominẽ cõfitemur. et vt ãplius pfidia iudaica confundatur tribus rationibus ostendã sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatẽ iudeorum. c. viij. Quarũ prima talis est. Jlle hõ vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit pro peccatis totius populi. Sed mors xpi plene deleuit omnia peccata: ergo xp̃us vere est deus. Maior patet. qꝛ ad sufficientem satisfactionẽ ptinet ꝙ pena respondeat culpe. culpa autẽ que est peccatum mortale est infinita eo ꝙ cõmittitur contra deũ infinitum. Videmus eñ eũdẽ actũ esse culpabiliorem et grauiorẽ contra insigniorẽ et maiorẽ personã cõmissum ꝙ contra ignobiliorem vel inferiorẽ. Si ergo ad augmentum obiecti sequitur augmentum culpe. cuꝫ deus excedat omnem personã in infinitum culpa commissa directe contra eũ qualis est quodcũqꝫ peccatum mortale in quo formaliter est auersio a deo dicenda est infinita. ergo pena pro tali culpa debet esse infinita: sed nulla pena que non durat in infinitum potest esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiretur pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. ¶ Pena igitur temporalis sufficienter satisfaciens pro quocunqꝫ peccato mortali necessario est in supposito infinito. sed suppositum infinitum est nullum nisi diuinum: ergo vera est prima propositio ꝙ cuius pena temporalis sufficienter satisfecit p omnibus peccatis vere ẽ deus. Sed minor patet ysa. per totum. liij. capitulum vbi dicitur. vere languores nostros ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit et nos reputauimus ipsum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Jpse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est ppter scelera nr̃a. Disciplia pacis nr̃e sup eũ et liuore ei⁹ sanati sum⁹. oẽs nos q̃si oues

erravim⁹ vnusquisq; in viā suā declinauit et
dominus posuit in eo iniquitates oīm no/
strū etc. de quibus fuit plene dictū supra in
apparitiōe thesauri. Sed in circuitu ipsi am
bulātes falsas conātur dare rōnes et fina
liter neminē inuenientes i veteri testamēto q̄
mortuus sit p̄ peccatis populi sic q̄ tota p̄/
phetia posset de illo exponi. Dicūt q̄ quan/
do iudaicus popul⁹ ad pfectū statū recōcili
abat. tūc cetere nationes loquētes ex cōpas
sione et quasi cōparatiue dicent. nos reputa
uimus eū. s. istū populū leprosum et pcussū
a deo etc. que sequūt. sed mentita est iniqui
tas sibi. multa eni dicūt in dicto ca. que de
nullo alio a xp̄o intelligi possunt. Ait enim
de⁹. pp̄ter scel⁹ populi mei pcussi eū. Si ergo
iste percutiet ppter peccata populi dei. illi q̄
dicturi sunt languores vr̄os portaui erūt de
populo dei. ergo nō ē vera expositio q̄ alie
gentes dicāt de populo dei pdicta verba. itē
dicit ibidē oblat⁹ ē q̄ ipse voluit. Itē pecca
tum non fecit. nec est inuent⁹ dol⁹ in ore eius
Itē in eodē. c. tradidit in mortē animā suā;
et cū sceleratis reputat⁹ ē et ipse peccata mul
torū tulit et p transgressorib⁹ orauit que oīa
nullo mō de populo iudaico verificari pos/
sunt nec de aliquo alio. cū pphcta eius diui
nitatē inuat dicēs generationē ei⁹ quis enar
rabit et q̄ volūtas domini in manu eius di
rigit. Itē zacharias pphcta in. c. ix. pmittēs
ecce rex tuus veniet tibi iust⁹ et saluator qui
loquet pacē gētib⁹ et ptās eius a mari vsq;
ad mare et a fluminib⁹ vsq; ad fines terre sb
dit. Tu aūt in sanguie testamēti tui emisisti
vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua.
Itē in. xij. c. aspiciēt ad me quē confixerunt
Itē in. xiij. c. et dicetur ei quid sūt plage iste
i medio manuū tuarū et dicet. his plagatus
sum in domo eorū q̄ diligebāt me totā istā;
orationem tangit in virtute Isaias in. xxviij
ca. vbi prio ponit culpā dicēs. percussimus fe
dus cū morte et cū inferno fecim⁹ pactū. po
suim⁹ mēdaciū spē nostrā. mēdatio ptecti su
mus. et cōsequēter subdit remediū inqens.
idcirco hec dicit dominus deus. Ecce ego
mitto in fundamento syon lapidē. lapidem
pbatū angularē. pciosū et delebit fed⁹ vr̄m
cū morte et pactū vestrū cū iferno nō stabit
Secūda ratio pōt sumi ex dictis Josephi q̄
fuit iudeus et verus historiographus dicen
tis q̄ iherusalem fuit destructa q̄ iniuste ei⁹
habitatores interfecerunt xp̄m et beatum ia
cobum. Ex quo sic pōt argui. iudei nō erras
sent occidendo xp̄m et beatū iacobū nec per
consequens fuissent puniti nisi xp̄s vere fuis
set deus. sed isti peccauerunt occidendo istos
ergo xp̄s vere erat deus. maior patet q̄ iudei
interfecerūt christum quia dicebat se esse de/
um et certe si non fuisset verū s̄m legē debe/
bat mori. Iudei ergo interficiendo xp̄m si ñ
fuisset deus q̄ fecissent s̄m legem non pec/
cassent occidendo ipsum et beatum Jacobū
sed potius meruissent. et eadem ratio est de
beato Jacobo qui ideo interfectus fuit q̄a
asserebat christum esse deum. Sed si non di
xisset verum iuste interfectus fuisset. ergo ve
ra est maior propositio. q̄ si christus non fu
isset deus iudei non peccassent occidendo ip
sum et beatum Jacobum. Sed minor pa/
tet per dictum Josephum asserentem iude/
os deuenisse in istam vltimam captiuitatē
quia iniuste interfecerunt hos duos predic/
tos. ¶ Ex quo etiam tercia ratio potest in/
duci que talis est. ¶ Interficere puram crea
turam iniuste non est ita magnum peccatū
sicut ydolatrare. sed interficere christum fuit
maius peccatum q̄ ydolatrare. ergo christ⁹
non erat pura creatura et sic oportebat q̄ es
set deus. maior est manifesta quia magis
peccatum est facere contra preceptum prime
tabule q̄ contra quodcunq; de tabula secū/
da. Sed ydolatrare est contra primum pre/
ceptum prime tabule peccare. homicidium
vero est contra secundum preceptum secun/
de tabule ergo mai⁹ peccatū ē ydolatria q̄
homicidium. ¶ Minor probatur quia licet
interdum iure humano grauius puniatur
minus peccatum. in lege tamen diuina pro
mensura peccati est plagarum modus vt di
citur Deutro. xxv. capi. Cum ergo iudei per
peccatum commissum contra christum in/
currerint maiorem penam in vltima capti/
uitate que iam durauit mille. cccdx. annis.
q̄ fuerit aliqua pena eis vn̄ q̄ immissa pro
pter peccatum ydolatrie necessario oportet
dicere maius peccatum fuisse interfectiō chri
sti q̄ adoratio ydoli. ergo christus erat de/
us et hoc patet satis rationabiliter si con/
sideremus conditionem legis quam chri/
stus erat daturus. ¶ Uidemus enim in oī
bus actib⁹ ordinatis q̄ ille q̄ ē superior arti/
fex principalē et pfectiuū actū opat p seipsū

Ea vero que disponũt ad illã pfectõnẽ operat per suos ministros sicut nauis factor cõpaginat p seipsum. se pparat illam nauẽ per artifices subministrantes. et iõ cõueniẽs fuit q lex pfecta noui testamẽti daret p ipsum deũ hominẽ factũ. lex autẽ veros p dei ministros ꝑpter qd de latore legis noue dicit Job. xxxvi. ecce de⁹ excelsus in fortitudine sua et nullus est ei similis in legislatoribus hec sufficiant contra pfidiã iudaicã ad ostẽdendum rõib⁹ et auctoritatibus q xps ẽ verus deus et verus homo.

Contendit iude⁹ probare q lex euangelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vicesimũ terciũ argumentũ iudeorum ẽ cõtra trinitatẽ psonarum ex qua arguunt legẽ euãgelicã non eẽ a deo sic Illa lex non est a deo q̃ tollit oĩmode vnitatẽ diuinã. qz deutro. vi. dicit. Audi israel dominus deus tuus vnus est. sed lex euangelica videtur hanc vnitatẽ auferre ponendo psonarũ trinitatem ergo lex euangelica nõ est a deo. Respondetur iudeo q trinitas psonarum nõ derogat vnitati essentie diuine. nam et ipsi habent concedere deũ esse in diuersis locis. qz ps. dicit. Si ascendero in celũ tu illic es. si descendero ad infernũ ades. quod nõ põt verificari ſm diuersas ptes qz de⁹ spũs est. et omni diuersitate et cõpositione pnũ caret nec põt dici q deus sit i diuersis locis successiue qz ipse dicit malachie. iij. Ego dñs et non mutor ergo sicut simul et semel totus est in diuersis locis cũ veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas exñs vno numero simul est tota in diuersis suppositis. nõ ei est scriptura in mũdo q̃ verius ponit vnũ deũ q̃ facit euãgeliũ. Sed hec vnitas ꝑpter sui infinitatẽ et illimitationẽ cõpatitur secũ personarũ trinitatem. Ad innuẽdum ergo q trinitas non tollit vnitatẽ essentie vbicunqz i veteri testamẽto in hebreo iuenit heloym qd significat deũ in plurali numero adiũgit act⁹ singularis vt est illud. In pricipio creauit heloym celũ et terrã. Dicũt iudei q hoc nomẽ heloym indifferẽter accipit p singulari vel plali. et qñ accipit p deo vero semp in singulari tenet sicut ibi. in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari. sed hoc patet manifeste falsum. Nam aliquando tenet manifeste p deo vero. et tñ cõiungit cũ adiectiuo pluralis numeri et aliqñ etiã cum verbo plalis numeri qd non eet si teneretur pro singulari. Exemplũ primi Josue vltio nõ poteritis seruire domino de⁹ eni sanctus est etc. hebraica veritas habet non poteritis seruire domino qz heloym sancti ipse: Ista auctoritas loquitur de deo vero qz Josue loquebatur populo de seruitute veri dei vt pz litterã intuẽti. Itẽ Jere. xiij. puertistis verba dei viuentis domini exercituũ dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloym viuentum deũ exercituũ. Ista auctoritas manifeste loqũt de deo vero Nam vbi nos habem⁹ deũ exercituũ in fine auctoritatis pro hoc nomine domini in hebreo ponitur nomẽ dñi tetragramatõ qd d solo vero deo põt dici vt declarat rabi salomõ i libro de directõe pplexorũ et tñ in istis auctoritatib⁹ hoc nomẽ heloym cõiũgit cuz adiectis pluralis numeri vt pz exẽplũ. Scdi. scz de verbo plalis numeri. ij. Reg. vij. que est gẽs vt ppls israel in terra ꝑpter quã vẽit deus vt redimeret sibi in populũ. hebraica littera sic habet. que autẽ vt populus tu⁹ gẽs vna i terra ꝑpter quã iuerũt heloym ad redimẽdũ sibi. pz ergo q li heloym stat in predictis auctoritatibus p deo vero et in plali quare cũ sit ibi ĩpossibile pluralitatẽ ponere deorum necessario est ibi ponere pluralitatẽ personarũ siue suppositorum quia actiones tales sunt suppositorum scdo de anima. Patet igitur ex modo loquendi hebraico q in diuinis est pluralitas suppositorũ et vnitas essentie q moyses et alij prophete dederunt studiosis in lege per talem modum loquendi. Quomodo autem iste actus eliciatur ab essentia formaliter quevna est simpliciter licet persone sunt distincte et quedam magis subtiliora et magis ad propositum hic adduci possent. Sed quomodo dicit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu cõtra cecitatem iudeorum. vi. c. Non videtur tutum dare occasionem cuiqz loquendi subtiliter cum infidelibus de materia ista. Videant ergo catholici studiosi doctores super primum sententiarum vbi de ista materia multa subtilissima tradunt que velut margarite non sunt seminande inter porcos. id est infideles. Sed tamen induco contra

iudeorũ cecitatem ĩ ista materia testes famo
sos. Et primo sepe nominatũ peritũ docto-
rem petrũ alfonsi cõuersũ ĩ suo dyalogo ti.
vi. respondentis sub nomine petri moysi in-
terroganti sic ꝓpende o moyses ꝙ secretũ sit
nomẽ istud et ineffabile et ꝙ non nisi perspi
caci mentis intuitu et ꝓfunda valet agnosci
in dagatione testãte moyse qui ait ĩ deutro:
scito hodie et cogita tu in corde tuo ꝙ domi
nꝰ ipse est deus in celo sursum et in terra de-
orsum et non sit alius. vbi enim in latino po
nitur dominus in hebreo et quidem predic
tũ nomẽ inuenies vbi vero deꝰ in latino ĩ he
braico scribitur heloym quod pluralitatem si
gnificat vt inde patesceret eũdẽ esse deũ qui
et singulari proprio et plurali appellatiuo
nũcupatur vocabulo. Sed et ne plures de-
os forte putaret adiunxit et non sit alius. ꝙ
vero moyses dixit scito et cogita tu in corde
tuo reuera insinuat ꝙ nois huius archana
subtilitas neq; visu neq; auditu neq; de cor
poreis sensibus aliquo nisi tñ mentis itel-
lectu ꝑspicuo et miro ꝓpẽdi possit igenio.
Potest etiã in multis alijs trinitas denota-
ri sicut ĩ fimbrijs quas dominus filijs isra-
el in vestimentis suis per moysen habere p̄-
cepit dicens loquere filijs israel et dices ad
eos vt faciant sibi fimbrias in angulis pal-
liorum ponentes in eis vittas iacinctinas
quas cum viderint recordentur omniũ man
datorum domini. Fimbrie quippe ille qua-
tuor erant filiorum sed duplicatorum in su-
periori siquidẽ sui parte tres nodos haben
tes in inferiori vero duos. Sed per filia qua
tuor. quatuor anni partes designantur. Per
filiorũ vero duplicitatẽ dies et nox videlicet
vt quatuor ãni tꝑibꝰ. i. toto ãno noctẽ quo
q; et diẽ dei mãdatorũ memores eẽnt. Nam
ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarũ. s. superiores
Per duos aũt iferiores duo ĩsinuãt testam
ta. s. lex moysi et euãgeliũ. Notat quoq; tri-
nitas in tribus benedictionibus. qbꝰ aaron
et filij eius bñdicebãt filijs israel ex p̄cepto
dñi dicẽtis ad moysen. loquere ad aarõ et fi
lijs eiꝰ sic bñdicetis filijs israel et dicens eis
Bñdicat tibi dñs et custodiat te. ostẽdat dñs
faciẽ suã tibi et misereat tui. Conuertat dñs
vultũ suũ ad te. et det tibi pacẽ. his q̃ppe bñ
dictionibꝰ sacerdos aliqñ benedicẽs ꝓtẽsas
ante vultũ suũ palmas vtrasq; tenebat. cum

vero dicebat dñs quẽ hebraice illo quod su
pra diximꝰ trino et vno nomine exprimebat
tres digitos priores pollicẽ videlicet indicẽ
atq; mediũ manꝰ vtriusq; rectos altiꝰ erige-
bat. et dicto ita dño digitos vt prius remit-
tebat. sꝫ dic mihi o moyses quid triũ digito
rum eleuatione melius ꝙ trinitatis excellẽ
tia poterit allegorizari ꝙ si quid aliud sup
his notare tunoris et valeas mihi q̃so edis-
seras moyses sane neq; illud quod dixisti ne
q; q̃cꝙ aliud sup hoc vnꝙ notauimꝰ. sꝫ nec
doctores nostri quippiã notãdũ eẽ dixerũt
Petrus: Quid etiã nisi trinitas ꝑsonarũ in
eo qd dicit Isaias ꝓpheta notari põt trinã
videlꝫ ãgelorũ voce laudãtiũ et dicẽtiũ. sã
ctus sanctꝰ sanctꝰ dñs deꝰ sabaoth. Cur enim
ter tñ sanctꝰ dicũt magisꝙ semel vel bis de-
cies vel centies vel alio aliquo numero. aliq
quo cur si breuiter laudare vellent semel sã-
ctus nõ dicerẽt. si vero multũ cur nõ cẽtenã
vel millenã vel innumerã laudẽ exhiberent
Moyses. nos quidem in angelorum lau
de causam nullã vocis illius trine nisi placi
tũ simꝰ ipsorũ. Petrꝰ si ad singula q̃ ꝓposue
ro nesciꝰ responderis. quid aliud ꝙ te vic
tũ et cõtra ire nescientem fateberis testat sane
et dauid ꝑsonarũ trinitatẽ cũ dicit. Querite
dominũ et virtutẽ eius querite faciẽ eius sẽ
per. Quid est ei ꝙ dixit querite dominum et
virtutẽ eius et querite faciẽ eius nisi querite
patrem et filium et spiritumsanctum. Quid
nanq; per virtutem eius nisi filius eius.
¶ Quid vero per faciẽ eiꝰ nisi spũssanctus itel
ligitur ꝙ si tu alias intelligas edissere. Nec
itaq; sanctarum testimonia scripturarum de
trinitate personarum satis intelligentibꝰ suf
ficere possunt. hec predictus doctor. ¶ Sed
non transeat calamus auctoritatem. Isaie
in capi. xlviij. que multum facit ad proposi-
tum vbi ipsemet deus dicit. ex tempore ante
ꝙ fierent ibi eram et nunc misit me deus et
spiritus eius. ꝙ illa autem sint verba dei lo
quentis patet per litteram precedentem. cum
dicitur manus quoq; mea fundauit terram
et dextera mea mensa est celos et sub eodem
contextu idem loquens ait et nunc misit do-
minus me et spiritus eius. Similiter patet
per litteram sequentem immediate cum di-
citur hec dicit dominus redemptor tuus sã-
ctus israhel. In auctoritate vero premissa

exprimit de⁹ missus a deo et spū eius Inter mittentem vero et missum semper est distinctio personalis .et sic ista scriptura impleta fuit in incarnatione filij dei: qui ē deus miss⁹ in mundum a deo patre et spiritu eius. ¶ Secundo adducantur antiqui doctores hebreorum qui de hac materia licet obscure aliqd senserūt inter quos aliqui allegabuntur qui magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod super illud. ps. Deus dominus locutus est et vocauit terram. ibi glo: que dicitur mydrastulim. s. glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomē dei sancti et benedicti trib⁹ vicibus cōmemorauit dicens. Deus dominus locutus est ⁊c. Ad quod respondēt ibi sic hoc est vt doceret te ꝙ cū istis tribus nominib⁹ creauit deus seculū suū. iuxta tres midoth. i. proprietates quibus creatus est mūdus et ista sunt sapientia. scia: et prudentia: sicut dictū est in ꝓuerbijs. c. iij. Dominus i sapientia fundauit terrā ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi erupuerunt. et isto modo dicitur in exodo: c. xxx. quoniā ego sū domin⁹ de⁹ tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creat⁹ est mūd⁹. Similiter filij gad et filij rubē dicebant in libro iosue. deus deus dominus ipse scit. vbi nominauerūt deū trib⁹ vicib⁹ hec in predicta gl. Et idē habetur in beresith raba. i. in glosa magna super Geñ. sup illo verbo. In principio creauit deus celū et terram In quibus habetur ꝙ doctores antiq̄ hebreorū per trinā iteratione diuini nominis que sepe fit in scripturis exponunt ꝙ est intelligēda in diuis trinitas sm tres mydoth s. ꝓprietates quas deo attribuūt. Itē in eadē glosa magna que dicitur beresith raba. c. dxij. sic dicitur rabi beliazar dicit nō est creatus mūd⁹ nisi p verbū vel cū verbo dei sancti et benedicti sicut dicit in. ps. verbo dñi celi firmati sunt. Et sequitur ibidē rabi symeō dicit inspirauit vel insufflauit deus spiritum suum et creatus est mūd⁹ sicut dicit in psal. spiritu oris eius omnis exercitus eorū. Hec in predicta glosa in qua manifeste ponit distinctio realis in creatore mundi q̄ est deus. Manifestū ē eni ꝙ verbū distinguitur realiter a proferente et spirit⁹ ab inspirante. et tam hi tres vnum sunt de quib⁹ statī ꝓpheta subdit. Congregās sicut in vtre aquas maris loquēdo in singulari. Item in glosa hebraica super illud Eccs. iiij. funicul⁹ triplex difficile rūpitur. vbi sic dicitur sensus ē et videretur mysterium throni dei et vnius non facile discutitur. Sed hanc glosam moderni iudei ꝑuertūt retorquentes hanc trinitatem ad tria tributa diuina. que sunt potentia. sapientia bonitas. Sed ñ videtur hec esse sententia glose ꝑ hoc ꝙ dicitur nō de facili discutitur. qa quilibet etiam satis simplex scit deū eē potetē sapientem et bonum. Itē sicut de⁹ operat per suam potentiā sapientiā et bonitatē. sic artifex creatus operat ꝑ artem suam sicut ꝑ regulam directiuam et per potentiam suam quem trāsmutat manet ad formam scamni vel lecti vel huiusmodi et per appetitū bonitatis lucri et ista tria multoplus differunt in eo ꝙ potentia et sapientia et bonitas in deo et ideo si propter ista tria dicit deus trin⁹ et vnus in glo. predicta. multo fortius diceret quilibet artifex trinus et vnus, quod non est verū. et iungeretur singulare cū verbo pluralis numeri dicendo hyram fecerunt templū salomonis sicut de deo dicitur Eccs. ij. qs est homo vt sequi possit regē factorem suum hebraica veritas sic habet. Quis est homo vt intret post regem qui fecerunt eum. et sic ō deo dicitur ꝙ est rex qui fecerunt hominem Item etiam patet per sapientes cabala qui dicunt esse deum sine aliqua corporali quātitate et cum tribus istorum deus mundum creauit. que vocantur corona intelligentia et regnum. et non est differentia inter istos et christianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Videretur nullam esse iter eas differentiam realem sed tantummodo vocalem et non est mirum si doctores aliqui hebreorum inter gentes aliquid de mysterio trinitatis non sunt conuersi ad fidem christi. quia possibile est ꝙ deus eis gratiaz non inspirauit propter eorum peccata qui dispositionem primam nullatenus optauerūt ¶ Et propter multa alia temporalia: quib⁹ erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei non minus obnubilati et inuoluti non recte sed ex obliquo incedentes predictam veritatem questionibus varijs et euasionibus confusis inuoluunt ipi sūt ō qb⁹ dicit salomō Eccs. vij. de⁹ fecit hoiē rectū et ipe immiscuit se ifinitis qstiomb⁹

Tercio accedunt naturales pħi et videam⁹
quid de trinitate senserūt. Primus fuit adā
magnus naturalis qui dixit ſm iuuenalem
et Hyeronimum manus dei tres digiti for/
mauerunt corpus meū et extraxerunt costā
per tres digitos tres personas intelligens et
per manum dei vnitatem essentie. Secund⁹
pħs fuit Abraā in lege nature qui tres ange
los vidit sed vnū adorauit. Gen. xviij. tres
vidit quia fide tres persōas credidit sed vnū
adorauit q2 vnus deus adoratur sub ratio/
ne vnius maiestatis deitatis et essentie. Ter
cius pħus fuit plato qui in vij. libro plato/
nicorum dicit ꝙ sicut non est dare intelligē/
tiam creatā sine trinitate creata videlicet itel
ligere posse velle sic nec intelligentiam incre
atam sine trinitate increata que est posse itel
ligere et velle. et iste plato vt ponit macrobi
us super somnum scipionis et beatus augu
stinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li.
confessionū. c. ix. dicunt ꝙ istud. In princi
pio erat verbum et verbum erat apud deum
et deus erat verbū hoc erat in principio apd
deum omnia per ipsum facta sunt et sine ip/
so factū est nihil. quod factū est in ipso vita
erat. Fuit inuentum in libris platonis et sic
patet ꝙ cognouit pluralitatem personarum
Quartus pħs fuit aristotiles qui vnitatē es
sentie ostendens. viij. Phisicorū i fine dicit
vnum motorem penitus immutabilē eter/
num et infinite virtutis et potentie super om
nes celos residens et in. xij. methaphisice in
fine dicit. Entia nolūt male disponi nec est
bonū pluralitas principatūū vnus ergo pri
ceps a quo dependet celū et tota natura. Sȝ
trinitatem in deo ostendens dicit in princi/
pio primi libri de celo et mundo. Res omes
sunt tres et diuiduntur in tres hic quidē nu/
merus est omnis rei et significat trinitatem
rerum ita ꝙ in omni re est inuenire trini/
tatem: et nō solū in creaturis sed etiam i cre/
atore. addit vltra. nos vero non extraximus
hunc numerū nisi a natura rerū et retinuim⁹
ipsum similē legi earū. et ꝑ hūc quidem nu/
merū adhibuim⁹ nosipsos manificare vnū
creatorē tm̄ eminētem ꝓprietatibus eorū q̄
sunt creata. et non cognouit iste personas
distincte tamen cognouit appropriata.
Quitus pħs fuit hermes termegist⁹ rex egy
pti qui teste linconiense in libro interpretato
no grium gregarū. c. xxxiij. sic ait de⁹ ē lumē
ante lumen intelligibile et nihil aliud ē ei⁹
vnio ꝙ spiritus omnia continēs et verbum
ipsius perfectū existens et genitum. ergo ibi
est vnio in essentia et lumen de⁹ pater est spi/
ritus sanct⁹ omnia continens et verbū patris
id est filius omnino equalis. Et iterū idem
dicit monos gignit monadē et in se suū re/
flectit ardorem. Ecce quid dicit loquens de
deo: monos. i. vnus pater genuit monadē.
id est vnū filium et in seipsum. s. pater refle/
ctit ardorē. i. spm̄ sanctum. Sextus pħs fuit
esculapius primus medicus qui in vno deo
ponit actum sermonem et virtutē vt patet in
libro suo de interrogationibus. Septimus
pħs fuit porphirius qui teste Augustino
libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. predicat in diuīs
patrem et filium et horū medium. Octau⁹
pħs fuit plutarcus magister traiani impera
toris qui habuit responsum ꝙ homines nō
poterant saluari sine patre et filio et spiritu/
sancto. Et ideo fecit laminam et posuit in se
pulchro et inuenta est scriptura litteris aure/
is. p. capiti. f. ori. s. pectoris cordi. per. p. pa/
trem. per. f. filium. per. s. spm̄ sanctum intelli/
gens. Si aliquis quereret cum isti fuerunt
gentiles philosophi. et mysterium sancte tri/
nitatis sit indemonstrabile. et archanum
quomodo habuerunt talem noticiam de tri
nitate diuina. Respondet illuminatus doc/
tor Franciscus de maronis in conflatu suo
super primo sententiarum distinctione secū/
da questione quarta dicens. ꝙ multa pro/
babilia et probabiliter enūciata dixerunt et
propter nos multa per reuelationem habue
runt. ¶ Quarto accedat vniuersitas artium
liberalium et ostendat nobis si quid sentiat
de mysterio trinitatis. ¶ Unde vna grāma
tica est in essentia sed tres sunt persone de
quibus tractat scilicet prima que de seipsa
loquitur vt ego. secunda ad quam prima lo
quitur vt tu. et tercia de qua fit sermo inter
primam et secundam vt ille. ¶ Sic pater in
diuinis loquitur de se et a se tanꝙ prima per
sona. filius vero est secunda persona ad quā
loquitur pater psalmo secundo. ¶ Domi/
nus dixit ad me: filius meus es tu. sed spi/
ritus sanctus est de quo fit sermo. Johannis
xv. cum venerit paraclytus quem ego mit/
tam vobis a patre. ¶ Loyca vero dicit ꝙ i
vna ꝓpositio. ie ſm essentiā sunt tria distīcta
scȝ subiectū. predicatum et copula. et in vno

syllogismo sm essentiā est maior propositio
minor et conclusio que adiuicē distinguun
tur. et in syllogismo demonstratiuo maior ē
per se nota. et sic a nullo minor a maiore pul
lulat cum sub ea accipiatur. et conclusio ab
vtroqꝫ sm mentē Aristo. ¶ Rethorica dicit. i
vno dictamine vnius pagine sm essentiam
sunt tria distincta. s. persona que loquitur. et
secunda ad quā loquitur. et ipsa littera me/
dia inter primam et secūdā. ¶ Geometria di
cit. in vno edificio siue corpore sm essentiam
sunt tria distincta. s. longitudo. latitudo et ꝓ
funditas. ¶ Musica dicit. in cantu vno or/
ganico sm essentiam sunt tres distincte vo/
ces. s. tenor: quinta et octaua. ¶ Arismetrica
dicit. vnus numerus par sm essentiam distī
guitur in pfectū. superexcrescentem. et excre/
scentē: vt patet his tribus numeris. s. xij. viij
vi. quorū vterqꝫ est numerus par sm essenti/
am. et sic conueniunt. differunt tamen. qꝛ ꝑ/
tes aliquote de xij. que sunt vnū et duo tres
et quatuor et sex simul sumpte reddent plus
ꝙ suum totum quia reddunt. xvi. et ideo di
citur superexcrescens: Et ptes aliquote de oc
to: que sunt. vnū duo quatuor reddūt minꝰ
ꝙ suū totū. qꝛ solum reddunt septem. et idō
dicitur numerus excrescens. i. nō crescens in
suum totum. Partes vero aliquote de sex q̄
sunt vnū duo et tres reddunt integre suū to/
tum quia faciūt sex. nec plus nec minus: Et
ideo dicitur numerus perfectꝰ: vt dicit Isid.
iij. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars
aliquota que aliquotiens sumpta reddit su/
um totum. ¶ Astronomia dicit ꝙ in vno ce
lo per essentiam est ortus. occasus et motus
stellarum: vt notat predictus Isidorus i. iij
ethimologiarum ponendo differentiam in/
ter astronomiā et astrologiā. quoniam pria
dicit quod dictū est. secūda vero vltra illud
dicit augurationē in stellis. et ideo quo ad
hoc est superstitiosa scīa. His additur natu/
ralis prophetia. que vna sm essentiam pōit
tria rerū principia. s. materiā. formā et priua
tionem. nec expers erit methaphisica a lau/
dibus trinitatis diuine. cum ipsa considerat
ens in ꝙtum ens quod est vnum sm essenti
am. sunt tamen in ea tres passiones distinc/
te. s. vnum verū bonū. vnum representās pa
trem qui est prima persona. sicut vnitas est
principium numeri. Veritas que est obiec/
tum intellectus representat filium qui est ve
ritas et productus ꝑ modū diuini intellectꝰ
Bonitas representat spūm sanctū. qꝛ bōitas
est obiectū voluntatis spūssanctus producit
per modū voluntatis sm Aug. ¶ Quinto
et vltimo accedat mundus cum suis creatu/
ris. et declarat trinitatem esse in creatore. Et
patet primo ꝙ mundus in se vnus per essen
tiam distinguitur in supercelestia q̄ sunt an/
geli et in celestia que sunt celi. et in subcele/
stia que sunt quatuor elementa cum elemen
tatis. ¶ Secundo se offert natura angelica
que in se vna distinguitur in tres hierarchias
scꝫ superiorem. mediam et inferiorem secun
dū Dyonisium de angelica hierarchia. Ter
cio se offert superior hierarchia in qua deus
vnus est in thronis vt maiestas in Cherubī
vt veritas in Seraphī vt charitas. Quarto se
offert quilibet angelus et quelibet ratiōalis
anima. qui cum sit vnus. et aīa vna in sua es
sentia est tamen in eis trinitas potentiarum
scꝫ memoria. intellectus et voluntas. et hec ī
creaturis vocatur ymago dei. qꝛ nihil est si/
milius in creaturis trinitati diuine pro eo ꝙ
sicut tres persone sunt vna essentia sic tres ꝑ
dicte potentie sunt vna anima essentialiter et
non tres anime. Et sicut tres persone habēt
ordinem inter se non temporis sed originis
vel naturalis intelligentie vt sicut pater dici
tur prima persona. filius secūda. et spūssan/
ctus tercia. sic in anima memoria dicatur pri
ma potentia que est fons et thalamus omni
um intelligibilium ab anima. intellectus est
secunda potentia. voluntas vero tercia. qꝛ
secūdum Augustinum. nihil volitum nisi ꝓ
cognitum. Item sicut diuine persone non di
stinguuntur ab essentia realiter. distinguunt
tamen inter se realiter per origines suas siue
relationes. sic et potentie anime distingūnt
inter se formaliter. sed quatenus subsunt ac/
tibus suis qui sunt memorari. intelligere et
velle realiter distinguuntur. Item sicut deus
est vbiqꝫ presens in macrocosmo. i. maiori
mundo. sic et anima rationalis in microcos
mo. i. minori mundo. Ipsa enim dicitur eē
tota in toto. et tota in qualibet pte. quia aīa
rationalis que tota est in pede hominis itel
ligit non ut est in pede. ¶ Est ergo merito aīa
rationalis ymago dei. quia expressius repre
sentat trinitatem diuinam ꝙ quecunqꝫ alia
creatura. Et hinc est ꝙ cum deus formauit
hominem dixit. Faciamus hominē ad yma

gine et similitudine nostrā: Gen̄.i. Quinto se offerunt spere celestes. q2 cū quelibet spera sit in se vna distinguitur tamē in circulum planetā et virtutē. Sexto se offert sol. qui cū sit in se vnicus in essentia. distinguitur tamē in corp⁹. splendorē et calorē quē pducit. Septimo se offert ignis. qui similiter cū sit vn⁹ in natura. in eo tamē est tria cōsiderare. sicut dictū est de sole. et istud exēplū ponit Aug. de processiōe filij a patre. et spūssācti ab vtroq3. et si ignis esset eternus eternaliter calor pcederet ab eo. et splēdor pcederet realiter ab vtroq3 sicut est in diuinis. Octauo se offert aer qui vnus in natura trinus est. in corpor caliditate et humiditate. Nono se offert aq que vna etiā in natura trinitatē dicit in corpore. humiditate et frigiditate. Decimo se offert terra que in se vna trina tamē ē. i corpe. siccitate et frigiditate. Sic posset exēplificari de omnibus creaturis. in quib⁹ et si nō plene illa beata trinitas exprimitur relucet tamē in eis vestigiū trinitatis. In confirmationē omniū predictorū offerūtur due rationes. Una quā fecit Aug. in lib. lxxxiij. questionū. quia aut de⁹ noluit et potuit se sūme cōicare. aut potuit et non voluit. aut voluit et n̄ potuit. aut nec voluit nec potuit. aut voluit et potuit sed nesciuit. Non ē dicēdū ꝙ potuit sed nō voluit. quia tūc inuidus esset. Constat autē ꝙ inuidia nō cadit i deo ꝓpter impfectionē. Unde primo methaphisice dicit contra symonidē. Diuinū nō inuidet. nec ē dicēdū ꝙ voluit et non potuit. q2 tunc impotens esset quod falsum esset. Nec est dicendū ꝙ nec voluit nec potuit. quia tunc impotens et inuidus esset quod peius est. Nec est dicēdū ꝙ potuit et voluit sed nesciuit. q2 tunc deus esset ignarus quod est absurdū. Relinq̄tur ergo ꝙ deus voluit. potuit et sciuit se sūme cōicare. et cū in perpetuis non differāt eē et posse: vt patet. iij. phisicorū. Sequitur ꝙ de⁹ ab eterno se sūme cōicauit habēdo dilectū. i. filium. et dilectionē siue cōdilectū. id ē spm̄ sāctū. Secūda rō q̄ offertur est doctoris subtilis scoti in primo sententiarū distinctione. ij. in responsione ad terciā questionē q̄ talis est. Ubicūq3 ē inuenire pricipia pductiua aliquorū sine impfectiōe: illa supposita in q̄bus inueniūtur possunt talia pducere quorū habēt pricipia pductiua cū non possunt ipediri. Sed in diuino supposito. s. i patre est inuenire principiū productiuū noticie genite. s. memoriā fecūdā que est obiectum cū intellectu. et principiū productiuū amoris spirati quod est obiectiuum cū voluntate. ergo suppositū diuinuz habens ista duo principia productiua pfectissime poterit producere noticiam genitā et amorem spiratum talia autem in diuinis nō possunt eē nisi sbsistentia cū inherentia dicat ipfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia: et vnum pducens distinctū personaliter ab eis. Et si forte dicat iude⁹. sicut ponis tres personas in deo: ita possent poni plures alie Respondet sanct⁹ Thomas i summa cōtra gentiles lib. iiij. c. xxvi. ꝙ diuine persone multiplicari non possent nisi fm ꝙ exigit pcessio intellect⁹ et volūtatis in deo. nō est autē possibile ꝙ in deo sit nisi vna pcessio fm intellectū. eo ꝙ suum intelligere est vnum et simplex et perfectū: quia intelligendo se itelligit omnia alia a se. et sic non potest eē i do nisi vna verbi processio. Similiter autem oportet et pcessionem amoris esse tantum vnā. quia etiam diuinū velle est tantū vnū et simplex. amando enim se amat omnia alia. non ē igitur possibile ꝙ sint in deo nisi due persone procedentes. vna per modum itellectus vt verbū. s. filius et alia per moduz amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna psona non procedens. s. pater. Solū igit tres persone in trinitate eē possunt. Item si fm pcessionē oportet psonas distingui mod⁹ aut psone q̄tū ad pcessionem non pōt esse nisi triplex: vt sc3 sit aut omnino nō procedens qd patris est. aut a nō procedente procedens ꝙ filij est. aut a procedente procedens quo spiritus sancti est. Impossibile est igitur ponere plures q̄ tres personas. Benedicamus ergo patrem et filium cū sanctospū: laudem⁹ et superexaltemus eum in secula. Etiaz hec pro presenti sufficiant de ista materia.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ xpiani sūt ydolatre quia adorant sacramētū altaris: et propter venerationē ymaginum.

V Jcesimūquartū et vltimū argumē
tum iudeorū est cōtra adorationē
xp̄i.et sacramēti altaris:ac etiā cō/
tra adorationē ymaginū. Dicūt ei
iudei ꝙ xp̄iani sunt pessimi ydolatre adorā
tes xp̄m purū hominē tanꝙ deū.et qđ peiꝰ
est hostiā de frumēto ab eis formatā et coc/
tā adorāt sicut deū qđ est derisibile.et post/
ea comedūt qđ est horribile. Adorant etiā
ymagines opera manuū hominū. Jllđ au
tem est contra legē dei Deutro.vi. Dominū
deū adorabis.s.maiestatē diuinā in eo solo
ꝓfitendo. Jtē Exod.xx. Non facies tibi scul
ptile.nec omnem similitudinē que est i celo
desup et que in terra deorsum.nec eorū que
sunt in aq̄s subtꝰ terrā.nō adorabis ea nec
coles. Jtē deutro.lib.et Leui.xxvi. Non fa/
cietis ydolū et sculptile.nec titulos erigetis
nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt
adoretis eū. Jtē Deutro.xxvij. Maledictus
qui facit sculptile et cōflatile.non ergo đbet
adorari homo.nec panis nec aliqua ymago
siue creatura. Ad istud argumētū respondeť
quo ad primū.s.de xp̄o.quod fuit ostensum
plenissime in primo libro et in solutionibus
argumentorū p̄dictorū huius tercij libri ꝙ
Jhs nazarenꝰ est verꝰ messias in lege et pro
phetis pmissus. Ostensum ē etiā quomodo
est verus deꝰ et verus homo sicut patuit i so
lutione.xxij.argumenti. Et in primo libro con
sideratione.iij.articulo primo in quadrupli
ci examine. Et consequenter ihūs nazarenꝰ
est latrie adorandus.nec ex hoc ydolatre sūt
xp̄iani adorantes verū deū. Ad illud autē
quod dicūt de adoratione eucharistie ꝙ ibi
sit ydolatria. Dicēdū ꝙ nō est verū ſm Ni/
colaū de lyra in tractatu contra iudeū nequi
ter arguentē. Non ei adoratur panis. quia
nō est ibi.sed eius substantia conuersa est in
substātiā corporis xp̄i vtute diuina ad pro
lationē verborū cōsecrationis que sunt ipsiꝰ
xp̄i veri dei effectiue seu principaliter. Jpsiꝰ
autem sacerdotis ꝓlatiue seu misterialiter.
Verbū autē diuinū est tante virtutis ꝙ per
ipsū factū est celū et terra de nihilo.vt patet
Gen̄.i.et psalmo.cxlviij.dixit et facta sunt:
et multo fortius pōt cōuertere vnā substātiā
in aliā. Patet etiā per exemplū Exod.xxiiij
capi.vbi dicitur.ꝙ diuia virtute virga moy/
si cōuersa est i serpētē. Et Exo.vij.aque egy
pti cōuerse sunt in sanguinē. Et si dicas ꝙ
ista nō sunt cōuersa virtute verborū falsum
est. Legimꝰ ei numeri.xx.ꝙ deficiente aqua
dixit dominꝰ ad sacerdotes Moysen et aarō
Loquimini ad petrā:et illa dabit vobis a/
quas:et ad verbū eorū ſm psal.conuertit pe
trā in stagna aquarū:et rupē in fontes aqua
rum. Faciliꝰ autē videť panē in corpus:et vi
nū in sanguinē ꝙ petrā i aquā mutare. Qđ
autē posset conuertere vnā substāciā in aliā
manētibꝰ accidētibꝰ ꝓbať.qꝛ deꝰ nō attingit
substātiā mediātibꝰ accidētibꝰ:sicut facit a/
gens naturale.sed eā attingit imediate.et iđ
pōt illā substātiā in aliam cōuertere manen
tibꝰ accidētibꝰ eadē virtute. Ad hoc autē ha
betur aliquo modo exēplū Gen̄.xix.vbi di/
citur ꝙ vxor Loth respiciēs retro versa fuit i
statuā salis. Per hoc eni ꝙ dicitur statua vi
deť ꝙ remanserit figura substantie corporal'
substātia in sal mutata.sic igiť diuia virtute
cōuertiť panis substātia i corpꝰ xp̄i accidēti/
bꝰ remanētibꝰ panis. Aia vero xp̄i realiter
cōiūcta est suo corpi.et similiter deitas in p/
sona filij.et sic sub speciebus panis et corpꝰ
xp̄i ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis
anima eius et deitas ex cōcomitantia reali
et inseparabili.et per consequens ibi est to/
tus xp̄us verus homo et verus deus latria
adorandus.et sic non est ibi ydolatria non
enim adorantur species panis visibilis tan
ꝙ deꝰ.sed ipse xp̄s inuisibilis existens sub il
lis speciebus. Simile habeť quodāmodo
Exo.iij.vbi dicitur ꝙ xp̄s appuit moysi in
flāma ignis in medio rubi.et non est dubiū
quin moyses adorauit deū quādo dominꝰ
dixerat moysi. Solue calciamētū de pedibꝰ
tuis etc̄.nec tn̄ adorauit ignē illū siue flāmā
tanꝙ deū.sciebat ei.moyses hoc ipossibile
esse.sed adorauit deū inuisibilē sub similitu
dine visibili apparētē. Et idē dicēdū est de
alijs apparitionibꝰ diuis factis sanctis pa/
tribꝰ.sicut.iij.Reg.xix.c.apparuit helye s'b
sibilo aure tenuis. Quod autē arguitur vl/
tra ꝙ xp̄iani comedūt corpus xp̄i ꝙ est hor/
ribile. Dicendū ꝙ verū esset si acciperet in p
pria specie.sed ipsū accipere sub speciebꝰ pa/
nis non est horribile sed magis suaue et ve
nerabile. Non enim ipse xp̄s vel eius corpꝰ
in ista comestione frangitur vel atteritur den
tibus siue laceratur sicut ymaginātur iudei:
sed sola spēs pānis frāgūtur et atteruntur.q
bus cōsumptis desinit ibi esse corpus xp̄i.sꝫ

remanet huius sacramēti effect⁹ q̄ est aīe refectio per augmentum gratie. et sic patet ꝙ comestio ista suauis est et veneranda. et ꝓpter hoc saluator dicit Johis: vi. Ego sum pāis viu⁹ qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane viuet ineternū. Hoc etiam fuit p̄dictū psalmo. lxxi. qui ſm doctores antiquos hebreorū exponitur de xp̄o. In principio eñ huius psalmi cū dicatur. Deus iudiciū tuū regi da. Glo. hebraica dicit. Iste ē rex messias. de quo dicitur Isa. xi. c. Egredietur virga de radice yesse etc̄. Et in ꝓcessu huius psalmi dicit̄ de ipso. Erit firmamētū in terra in summis mōtiū. vbi littera hebraica habet erit placēta tritici in terra in capite mōtiū. et translatio Hyeronimi iuxta hebraicū. Erit memorabile triticum in terra in capite montiū. Translatio chaldaica habet. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus videt̄ ꝙ lr̄a nostra fuerit corrupta p scriptores ponētes firmamētū p frumētū ex similitudine dictionū. Patet igit̄ ex dictis ꝙ d rege messia dictū fuit in hoc psalmo: ꝙ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montium vel oblatio frumēti in terra in capite montiū quod ipletū est in sacramēto eucharistie in quo xp̄s sub speciebus panis tritici cōtinet̄ et sup capita sacerdotū vt adoret̄ a populo eleuat̄. Qui sacerdotes ꝓpter altitudinē stat⁹ mōtes appellātur. ꝓpter qd̄ saluator Joh. xij. grano frumenti se cōparet et dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit. etc̄. De bonitate aūt sacramenti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponēs super Geñ illud Osee. xi. et declinaui ad eū vt vesceret̄. Littera hebraica talis est. inclinabo ad eum escā. quod exponens iste doctor et loquens in persona dei sicut et Osee ꝓpheta. rabi ille dicit in fine. inclinabo ad eū. i. ad populum israel. escā bonā et suauē cui nō est alia similis de qua dicitur psalmo. lxxi. Erit placenta frumēti in terra in capite etc̄. De ista materia vide quedā pulchra supra argumēto. xiiij Patet igitur ex supradictis ꝙ adorare eukaristiā non est derisibile. sed sanctū et venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escā. ꝓpter qd̄ aplus. i. Cor. xi. ꝓbet autē seipsū homo et sic de pane illo edat et de calice bibat etc̄. Et hoc fuit figuratū i māna populo israel dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panem paratū de celo prestitisti eis sine labore omne delectamētū in se habētē et omnis saporis suauitatē. De ista materia āplius dicetur cū dei adiutorio infra cū mouebitur bellum iudeorū per argumenta ex natura assūpta. Ad illud autē quod arguūt iudi de sculptilibus et ymaginibus. Respōdet̄ et p̄io declaro quid est adoratio. ¶ Secundo quot modis sumit̄. et tandem quali veneratione sanctorū ymagines venerande sunt ex quib⁹ patebit solutio ad allegata per iudeos. De primo dicitur ꝙ adoratio nihil aliud est ꝙ quedā veneratio seu reuerentia alicui exhibita ratione dignitatis superioris et excellentie Pro secundo iuxta doctorum sacre theologie traditionē nos habem⁹ adorationē seu venerationē que latria dicitur. et habemus que dulia nominat̄. et habem⁹ que yperdulia nominat̄. ¶ Latria enim dicitur cultus soli deo trino et vno debitus. hoc etiā experimur in omni republica obseruari. ꝙ summus rector aliquo signo singularis pre ceteris honoratur ꝙ si alicui alteri deferretur foret crimen lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuit̄ pena mortis his qui diuinū honorē alijs exhibēt vt patet Exod. xxij. nec istū honorem siue adorationē ipsi deo exhibem⁹ ꝓpter ipsum qr ipse est gloria et honore p̄ditissimus cui nihil a creatura addici pōt sed ꝓpter nos: qm̄ p hoc ꝙ deū reueremur et adoramus mens nostra ei subijcitur et i hoc eius pfectio consistit. Res enim quelibet pficit̄ ꝓpter hoc ꝙ suo supiori subditur. sicut corpus per hoc ꝙ ab anima viuificatur. et aer per hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vero dicitur cultus vel reuerentia debita rōnali creature superiorē ordinē tenēti sicuti sunt prelati domini vel magistri. Yperdulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xp̄i assumpte a verbo diuino. teste glosa sup illud psalmi. Adorate scabellum pedū ei⁹ Circa vero ymaginū venerationem dicitur ꝙ xp̄i ymago et crux et alie sanctorum ymagines dupliciter possunt considerari. ¶ Uno modo vt sunt ymagines dei aut virgis marie seu sanctorū. dei vel virginē mariā. aut aliquē sanctorū representantes. Secūdario vt sunt quedā res puta aurū et argentum lignum siue lapis. et illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi deb3 immo crimen ydolatrie incurreret. qui vt sūt

solū res q̄dā ipsas veneraref. Alio mō pōt considerari vt representāt ihm xpm aut virginem mariā seu sanctos paradisi. et sic vtiq̄ venerari debēt etiā eadē veneratiōe qua ymaginatū veneratur. et ita crux xpi et eius ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virgis marie. aliorūq̄ sanctorū venerari debet veneratione dulie: q2 tot9 honor refertur ad prbotypu3. i. ad exēplar seu ymaginatū et hec est opinio Thome in iij. sententiarū. distinctione. ij. Sed cōtra eā obijcit magister Robertus holgot super libro sapiētie lectōe. c. lviij. primo q2 latria ē honor soli deo debitus. sed nulla ymago ē deus. ergo nulli ymagini debetur talis honor imo cōtradictionē includit. vel īducit dicere q latria sit honor soli deo debitus et tamē q debeaf ymagini xpi. preterea si idē honor debeaf ymagini xpi et xpo idē honor debetur lapidi et xpo. et per cōsequēs debetur idem honor deo et creature qd non est dicendū. Preterea qui honorat aliquid honore latrie cōfitetur illud eē deū. ergo si aliqs possit licite ymaginē honorare cultu latrie pōt licite ptestari et cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici q nulla adoratio debef ymagini nec licet ymaginē adorare. Vera enim adoratio est in spū et deuotione et amore sū mo. et istū nullo modo debem9 in aliquam creaturā dirigere q2 tn̄ pp̄ter ymaginē xpi excitamur ad adorandū xpm. et corā ymagie adorationē nostrā facim9. Dicitur large loquēdo q ymaginē adoramus. Unde dicit p̄dictus doctor videf mihi dicēdū q nec adoro ymaginē xpi q2 lignū. nec quia ymago sed adoro xpm corā ymagine xpi q2 ē ymago xpi. et excitat me ad adorādū xpm. et sic exponit Johānes damascenus libro. iiij. c. iiij. vbi videf dicere q sanctorū ymagines adorari hoc intelligo sic q pp̄ter ymaginis representationem licet mihi coram ymagine sanctum cuius est adorare. et eo modo intelligo Thomā et basiliū et totū ecclesie ritum hec ille. licet hoc rationabiliter videatur dictū et posset satis sustieri ac per hoc iudeis satisfacere. quia tamen loquendum est vt plures. sapiendū vero vt pauci et cōis opinio tenet oppositū ideo eam sequendo ad ea que iudei dicunt restat respondere. Cum ergo dicant iudei q sacra scriptura vetat facere sculptile et illud venerari. Dicitur q ante q de9 esset humanatus facere ymaginē dei erat impietatis cū fm diuinā naturā sit infigurabil' inuisibilis et insensibilis. sed per carnis nr̄e assumptionē factus est visibilis: sensibilis et palpabilis. et ita figura non est ipietatis sed pietatis. et hoc pp̄ter doctrinā et instructionem nostrā ac passionis xpi recordationē3 imo ipse deus factus homo. s. xps ihūs. eas primo tradidit. Nam ipse primo pīxit ymaginem suā tradidit q pictori nō potenti ea3 pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt patet in ecclesiastica historia et notat Damascen9 in sententijs libro. iiij. c. viij. cū eni pictor non posset in faciem xpi aciē visus sui defigere pp̄ter claritatis choruscationem xps deuotionē regis attendens vestimentū pictoris faciei applicauit. et sic suipsius ymaginē ei misit. Itē in die passionis ipse pīxit vultū suū tradidit q veronice et nunc ymago illa habetur rome in magna reuerentia et veneratione. Item post sancti apostoli pīxerunt ymaginem xpi et matris sue vt lucas apostolus et euangelista. Habentur ymagines rome teste damasceno vbi supra. Ideo ergo prohibite sunt ymagines in lege veteri quia tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo deus ē figurabilis potest ymago eius fieri ad venerandum vt dictum est. Sic enim iubet propheta adorare non solū deum. sed et scabellum pedum eius quoniam sanctum est. ps. lxxxviij. Unde quia non omnes noscūt litteras nec lectioni vacant. Ideo sancti patres ad velociorem memoriam habendam de triumphis sanctorum vt sic alliciantur ad bonum ymagines inuenerunt. Sic ergo triplex fuit causa institutionū ymaginum in ecclesia. Primo ad instructionem laicorum q̄bus ymagines adhibentur loco librorum. Secundo ad incarnationis mysterium et vt sanctorum exempla nobis et frequentius et recentius infigerentur. Tercio ad excitandū deuotionis affectum qui magis ex visis q ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarum de adorandis ymaginibus traditio. Tamen apostoli familiari consilio spiritussancti nonnulla tradiderunt ecclesie obsuanda que non relinquerunt in scripturis. s3 in ecclesie obseruatione per successionem fidelium sunt ordinata. Unde ipsemet apostolus ad Tessalonicen̄. vi. ait. state et tenete

traditiones quas didicistis siue per sermonē sc3 ab ore prolatum. siue per epistolā. s. scriptam transmissam inter quas traditiones est ymaginū veneratio. Quod autē placeat deo ymaginū veneratio eo modo quo dictum ē et displiceat oppositū siue earū ablatio patz ex pena philippi et multorum aliorum. Unde legimus in cronicis imperatorū et sūmorum pontificū ꝙ philippo heretico anno domini septingentesimo tricesimo. regnante. iussit ymagines auferri. Anastasius eū de regno expulit et lumine oculorū priuauit. Ita et Leo terci9 a beato Gregorio tercio acriter correptus est et excommunicatus et totam a dño illius subtraxit ytaliā. Relicto filio suo Constantino quinto. p̄re in destruēdis imaginib9 peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝓterea iperiū romanū a grecis ad frācos extitit translatū. Rō ponitur extra d' electione. c. cū venerabilē. Frācorū ei fauorem et beneficia iā romana ecclesia per pipinum in multis necessitatib9 expta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū cōgregari vbi fuit magna altercatio circa venerationem ymaginum et fuit diffinitum christi ac sanctorū ymagines eē venerādas licet heretici contrarium suaderent qr eas spēs ydolatrie videbant: sed non ē verū vt dictū ē quia ymago fert intellectū humanū in ipsu3 ymaginatum. Unde eas licite adoram9 et debita veneratione colim9. nec est eadē ratio de ymaginibus et sculpturis ydolorum. qr ibi malignus spiritus iungebatur qui in easdē dabat responsa cui nulla debetur reuerentia sed non sic de sanctis ymaginibus. Satis igitur claret quō non repugnat sacre scripturē ymaginū veneratio eo modo quo dictū est: videlicet propter ymaginatum. Et quātum deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus sed etiā corpalib9 et tēpalib9 diuina ordināte iusticia inflictis. et ex assertiōne venerationis earūdē facta per vicariū ihesu xpi cū sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spiritu sancto. Sed restat vnum dubium de ymagibus astronomicis que fiūt certis tēpi9bus planetis existētibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales ymagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in londonis dicebatur curare a quartana per ymaginem leonis auream secundum certas constellationes factam. Hic est difficile dicere quid est verum propter mirabiles operationes corporum quia hoc est certum ꝙ nihil ē homini illicitum quod per naturam compleri potest. dicit tamen Tho. secunda secunde questione. lxxxvi. et allegat Augustinum. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de ymaginibus talibus construendis. verum est tamen ꝙ res naturales formas suas consequuntur ex corporibus celestibus. sed ymagines artificiales nullam virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie. q̄uis secundum Augustinum aliquando operatione demonum aliquid efficiunt singularibus caracteribus illis impressis. qui naturaliter ad nihil valent et tacita pacta cum demonibus suffragantur: quibus ab nigromanticarum ymaginibus differunt. que expresse cū demonibus peragunt pacta. Hec autem. xxiiij. argumenta iudeorum sumpta ex lege sufficiant pro primo bello que vt visum est nullius vigoris sunt contra nostrum fidei fortalicium. immo integrum et incorruptum manet ab ictibus eorum quia est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege euangelica.

Quinta consideratio est de iudeorū bello sumpta per argumenta ex lege euangelica. Uidentes enim iudei ꝙ sua argumenta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnandum nostrum fidei fortalicium. quinimmo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt et ex dictis euangelicis se iuuare. et ex q̄busdam alijs a xpianis concessis vt fidei nostre fortalicium diruatur sicut deducit Nicolaus de lyra in tractatu contra iudeum neq̄ter arguentem ex quo tractatu plura hic inseruntur paucis exceptis que suis locis explicabuntur et faciunt totidem argumenta sicut ex lege sc3. xxiiij.

Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices:

PRimum argumētū iudeorū quo nitantur probare ihesum nazarenū non esse verum messiam sumitur ex primo capitulo Mathei sic. Ille non est verus messias in cuius genealogia ponuntur mulieres peccatrices. sed in genealogia ihū nazareni ponūtur mulieres peccatrices ergo ipse non ē messias. Maior est manifesta q messias debet esse sanctus et bonus et sic nō debet ī sua genealogia peccatrices admittere. Minor patet q Math. i. vbi est principiū noui testamēti nominātur quatuor. s. Thamar Raab Ruth et Bersabee que sunt ī scriptura reprobate. Prima nāq. s. thamar sub habitu et simulatione meretricis supposuit se iude socero suo et sic cōcepit de ipso phares et zaram Genes xxxviij. Secūda vero. s. raab meretrix cognominatur Josue. ij. fuit enim genere chananea et sic videtur fuisse mulier luxuriosa vel et ydolatra. Tercia. s. Ruth. fuit de populo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Bersabee fuit adultera vt patet. ij. Regū. xi. Ex quo sequitur q non fuit verus xps. Pro solutione huius maliciose argumēti hebraici tria sunt videnda. Primū est q non valet illud quod obijcitur. Secūdū q in arguēdo falsū supponitur. Terciū quare nomina dictarum mulierū in genealogia xpi exprimūtur cum hoc pricipaliter videatur querere argumētū. Circa primū ostenditur primo vt clauus retūdatur clauo q similis ratio vel fortior pt fieri contra messiam a iudeis expectatū vñ Hiere. xxiij. c. Dicitur de ipso. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo. Dauid germē iustū. quod oēs hebrei exponunt de xpo. Unde et trāslatio chaldaica q̄ est hebraice littere in pluribus locis expositiua hz hic suscitabo dauid messiam iustū. oēs eni iudei cōfitent de dauid messiā descensurum pp̄ter qd Math. xxij. querente saluatore a phariseis cuius filius est: dixerū: dauid.

Dauid aūt legitur multipliciter et grauiter peccasse. primo in morte sacerdotis nobe primo Reg. xxij. c. q p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipsorū petēdo panes et gladiū ab achimelech p̄nte doech idumeo pp̄t quod filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego sum reus omniū animarū domus patris tui et numerus occisorū sacerdotū fuit. lxxxv. virorū. et cū hoc ciuitas eorū fuit succensa et mulieres et puuli trucitati. Itē peccauit secūdo peccato adulterij et etiā raptus vt videtur in vxore Urie: de qua dicit. ij. Regū. xi. c. missis itaq dauid nūcijs tulit eā p potētiā. s. regalē. Itē peccauit tercio peccato homicidij pditorie cōmissi Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filiorū amō vt ibidē dicitur. Et q postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scandalū magnum. pp̄ter quod dicebat in populo vulgariter de ipso dauid quō poterat eē salus ei qui rapuit ouem et occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē debitā sed etiā increpationē filij sui amon de oppssione violenta sororis sue thamar. ij. Regū xiij. dicitur ei ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec contristatus est valde et noluit cōtristare spm̄ filij sui amon. q diligebat eū. Itē quīto peccauit grauiter mifiboseth filiū Jonathe cuius seruū accusantē dominū suū crimine lese maiestatis et falso vt habet. ij. Regū. xvi. c. Post agnitā innocētiā mifiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat decapitare. nō solū nō puniuit sed etiam contra iusticiā medietatē hereditatis mifiboseth ei dedit vt habet. ij. Reg. xix. ca. In hoc etiam fregit iuramētū federis initi inter dauid et Jonatā patrē mifiboseth vt habetur. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te. et semen meū et semē tuū vsq in sempiternū. Et subintelligitur firmiter seruabūtur. et pp̄ter grauitatē huius peccati dicūt doctores hebreorū q regnū dauid postea fuit diuisū. vnde sup illud verbū dauid. ij. Regū. xix. c. et tu siba diuidite possessiones dixit glo. hebraica q tūc venit vox de celo dicēs. Roboā et Hieroboā diuidēt regnū tuū. Itē sexto peccauit dauid per supbiā in numeratione populi. ij Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini quod habetur Exo. xxx. vbi dicitur q in numeratione populi pro quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti domio quod tūc non fuit factum. et propter grauitatem istius delicti mortui fuerunt de populo israhel. lxx milia virorū vt habetur ibidē. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dō

et forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scri/
pta. Igit̄ si ꝓpter peccata ꝓdictarū mulierū
in genealogia ihū nazareni positarū argu/
unt iudei ꝙ ihūs nazarenus nō fuit messi/
as in lege et ꝓphetis ꝓmissus. eadē rōe vel
fortiori pōt argui: ꝙ messias quē ipsi spec/
tāt descensurū de dauid qui tot et tantis cri/
minibꝰ fuit irretitus nō sit verꝰ messias eis ꝓ
missus. Itē ostēditur ꝙ argumētū eorū non
valet. Frequēter eñ legūtur hoīes sācti ex pa
tribꝰ nequissimis procreati. et ecōuerso ex
sanctis neq̄ssimi filij sicut achaz nequissimꝰ
genuit ezechiā sanctissimū qui etiam contri
uit serpētē eneū quē fecerat moyses. iiij. Re
gum. xviij. c. et ezechias sanctus genuit ma/
nassem pessimū. q᷑ posuit ydola in templo
domini. et effudit sanguinē inoxiū multum
nimis donec impleret iherusalē vsq̄ ad os. iiij
Reg. xxi. c. Similiter amon pessimꝰ genuit
Josiā sanctissimū qui genuit tres filios pes
simos. qui propter peccata sua traditi sunt ī
manu infideliū. vnus in manu regis egypti. et
alij duo in manu regis babylonis. vt habe
tur. iiij. Reg. xxiij. et. xxiiij. c. Ex hoc p3 ꝙ nō
habetur argumētū cōtra veritatē xp̄i eo ꝙ in
eius genealogia ponūtur peccatores et pec/
catrices cū iustis. Cōsequēter procedēdo ad
secūdū ostendo ꝙ in suo processu accipit fal
sum. Et primo q̄tū ad hoc ꝙ dicit quatuor
mulieres in genealogia xp̄i numeratas fuis
se viles ydolatras et reprobatas. nō tamē ī/
tēdo eas totaliter excusare a peccato sed a tā
to verba sūt Nicolai de lyra vbi sup. prīa fuit
Thamar. circa cuius excusatione aliqualē
cōsiderādū ꝙ ipsi abrahe facta fuit expresse
promissio de xp̄o Geñ. xxij. In semine tuo
bñdicētur oēs gētes terre et ꝙ istud semē de
scēderet p̄ Isaac ysmahele q̄tū ad hoc re/
probato dicēte sibi domino. In Isaac voca
bitur tibi semē. Itē ꝙ descenderet de Isaac
xp̄s. per Jacob: Esau q̄tū ad hoc reproba/
to dicēte dño malachie. i. Jacob dilexi: esau
autem odio habui. tota ergo generatio Ja/
cob fuit electa: propter quod. xij. eius filij fu
erūt vocati patriarche populi veri. tamē d' iu
da descēsurus erat xp̄s ſm carnem propter
quod mulieres desiderabāt habere prolem
de iuda et filijs eius. quia nesciebāt quō de
illa tribu descenderet xp̄s quousq̄ determi
natū fuit negociū ad progeniē dauid p̄ pro
missionem factā sibi de xp̄o psalmo. cxxxi.

Jurauit dominꝰ dauid veritatē et nō frustra
bitur eū: de fructu ventris tui ponā super se
dē tuā. Ista vero Thamar fuit vxor primo/
geniti iude. et etiā secūdi filij et ābo mortui
sunt sine prole. et ideo dixit sibi iudas. Esto
vidua in domo patris tui donec crescat Se/
la filius meus. et cū adultus fuisset non de/
dit eū ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut
duo ꝓcedētes Videns igitur Thamar. ꝙ in
iuriabatur sibi et ex desiderio prolis haben
de de iuda vel de eius filio ratione predicta
simulās se meretricē concepit de Juda pha/
res et Zaram et sic ex desiderio boī mota fu
it ad illicitū perpetrādū sicut obstetrices egy
ptiorū ex pietate ad filiorū hebreorum salu/
tem mote fuerūt ad dicēdum mendaciū pha
raoni: Exo. i. c. Et iudith similiter ex deside
rio liberandi populū suum israel mota fuit
ad ornandum se curiose vt sic concupiscenti
am holofernis ad cōcupiscentiam sui excita
ret. quod erat simpliciter malū: et in istis et
consimilibus dicta vel facta mala excusātur
a tanto vel a toto. Quod autem dicunt iudei
ꝙ Raab fuit meretrix publica et vilis perso
na falsum ē. Nam vbi dicitur de ipsa Josue
ij. c. Ingressi sunt domum mulieris meretri
cis nomine: Raab hebrei dicūt. Ingressi sūt
domū mulieris hospitatricis noīe Raab ꝓ
pter quod exploratores hebreorum illuc de
clinauerunt ad manendum de nocte. Non
enim est aliquo modo verisimile ꝙ salomō
princeps tribus iude accepisset eā in vxorem
si fuisset tam vilis persona ꝙ autem arguūt
ipsam fuisse ydolatram eo ꝙ erat gētilis et
chananea non est efficax argumētum. quia
multi gentiles fuerūt vnius veri dei cultores
sicut patet de Job et amicis suis et dato ꝙ
coluerit ydola in iuuentute sua sicut fuerat a
parentibus edocta ac per hoc in parte excu/
sanda. tamē in fide vnius veri dei saluauit
exploratores hebreorum vt patet ibidem et
ad hebreos. xi. et cum tota cognatione sua
ad iudaismum fuit conuersa. Quod autem
de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydo/
latram potest ad hoc dici sicut dictum est de
Raab. Quod autem postea coluerat vnum
verum deū patet. Ruth. i. c. vbi dixit noemi
deus tuus deus meus et cetera. Quod autē
vltimo dicūt de Bersabee ꝙ fuit adultera.
dicendum ꝙ ex scriptura non habetur expres
se ꝙ hoc cōmiserit voluntarie: sed magis ꝑ

potentiā regis violēta vt dictū est supra. Et dato ꝙ in adulteriū consenserit tamē iudei nō possunt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā prouerbiorū .xxx. c. super illud qui dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera. dicūt doctores hebrei ꝙ ad litterā hec sunt verba matris Salomonis ipsum arguētis eo ꝙ prima nocte q3 iacuit cū filia Pharaonis ita carnaliter et insolēter se habuit cū ea. ꝙ i mane tātū dormiuit ꝙ trāsibat hora offerēdi iuge sacrificiū matutinū. et claues templi erant sub ceruicali Salomonis. Et ideo mr eius intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens. quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte votorū meorū. quasi dicat. considera quid fecisti. sperabā ꝙ tu zelares pro cultu diuino et bene regeres regnū et tu defecisti: et consequenter monuit eū de carnalitate vitanda. et de iusticia autē conseruāda dicens. Ne dederis mulieribus substantiā tuam. nec obstat ꝙ ille cui dirigitur istud verbū vocat Lamuel. Nā salomō hoc nomine vocatus fuit. eo ꝙ nathā propheta vocauit eū amabilē domino. ij. Regū. xij. qd in hebreo significat cū quo de9 in legittio. Est autem de9 cū eo quē diligit. Patet igitur ex dictis ꝙ iudei in arguēdo accipiūt falsum reprobando istas quatuor predictas mulieres vltra debitū. Et si dicat iudeus quare nō nominātur in genealogia xpi sancte mulieres sc3 sarra rebecca et sic de pluribus alijs que cōmēdantur in scriptura et tamē nominant ibidē quatuor mulieres peccatrices predicte Respondet istud ē terciū qd videbatur principaliter querere argumētū. Dico ergo ꝙ iste nominantur ad excludendū falsam opinionē que posset oriri. Cum eni dicitur i genealogia abrahā genuit Jsaac. intelligitur de sarra vxore eius principaliter prima. Et eodē modo cū dicatur Jsaac genuit iacob. itelligitur de rebecca et sic de alijs. Si igit sic absolute diceretur. Judas aūt gēuit phares et zaram. Opinari posset aliquis ꝙ esset de vxore sua vera quod est falsum: q3 iudas nō cognouit Thamar affectu maritali. propter quod ad excludendum opinionem falsam euangelista nomen Thamar expressit. Similiter si diceretur Salmon genuit booz precise crederetur ꝙ esset de sua prima vxore iudea natione quod non est verū. et ideo nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicendum est de alijs duabus: Non enim Ruth fuit prima vxor ipsius booz nec bersabee ipsius dauid sed fuerūt eis ex accidenti cōiuncte Ruth vt suscitaretur semē defuncti. et bersabee ne moreretur propter crimen adulterij

Contendit iudeus probare christianos i mundos quia comedunt carnes suillas.

Secundum argumentum iudeorum est ꝙ ex quo in genealogia ihū nazareni ponuntur mulieres imunde tota sua genealogia est ordinata ad imūdiciam Et ideo xpiani comedūt carnes suillas et cetera in lege ꝓhibita. Ad istud argumentum ridetur ꝙ nō sequitur xpiani comedūt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt immūdi. Nam illa precepta erant cerimonialia et per consequens figuratiua stat9 futuri sub xpo sicut sepe supra dictū est propter qd publicato euangelio cessant nō solum vt mortua sed etiā vt mortifera si seruarētur vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltem facto ꝙ xpi aduentus nondū eēt cōpletus. Si autē aliquis abstineret a carnib9 porcinis et huiusmodi ex alia causa vtpote q3 sunt sibi abbominabiles vel non sane nullū esset peccatum. ꝙ autem tales cibi tēpe xpi sint liciti patet ex actibus apostolorū et eplis Pauli in multis locis que propter breuitatē omitto quia est notum fidelibus xpianis. Jtē rabi moysen hadarsan super Gen. adducat auctoritatem. ps. cxlv. Qui custodit veritatem in seculum facit iudiciū iniuriā patientibus dat escā esurientibus. dns soluit compeditos. et hic est finis versus in hebreo. Exponit igitur iste doctor finem huius versus de esca tempore messie dicens ꝙ hec littera dat escā famelicis. dominus absoluens prohibita siue ligata. et exponendo sic dicit: omnis bestia que immūda reputatur in hoc seculo deus sanctus et benedict9 faciet eā mūdā in futuro seculo: sicut primitus fuit munda filiis. Noe qb9 dicitur Gen. ix. c. Quasi olera virentia dedi vobis omnia. Sicut enim olus fuit mūdū omnib9 sic animal et bestia filijs noe et ita in futuro absoluit deus quicquid ꝓhibuit de cibis. Sciēdū autē ꝙ iste doctor et alij doctores hebreorū loquentes de pñti

seculo et futuro: per presens seculum intelli-
gunt tps currens usq ad messiā et ibi inci-
pit seculū futurū. Cū igitur ihūs nazarenus
sit messias ver9 ut supra libro. i. ostensum est
a tempore passionis sue in quo terminatus
fuit cursus legis mosayce liciti sunt abi lege
mosaica prohibiti. Et ideo paulus aposto-
lus i lege et prophetis doct9 dicit. i. Timoth
iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijci-
endum quod cum gratiarum actione perci-
pitur sanctificatur enim per verbum dei. i. p
eius filium modo dicto.

¶ Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia in eius genealogia nulla ponitur mulier sancta.

Tercium argumentum iudeorum ē ex euangelio. Si iesus nazaren9 es-
set verus messias in eius genealogia saltem
aliqua mulier poneretur sancta: sed nulla ta-
lis ibi ponitur ergo non est vere messias.
Maior videtur manifesta. minor probatur
cum non ponantur nisi supradicte quattuor
que et si non tantum peccatrices tamē fuerūt
Respondetur quicquid sit de maiori ppositiōne minor est falsa. nam in fine genealogie
ihū xpi Jacob aūt genuit Joseph virū ma-
rie: de qua natus est ihesus qui vocatur xps
¶ Ipsam autem esse sanctissimam scripture
noui testamenti et doctorum catholicorum
manifeste proclamant. Sed quoniam hoc
satis est notum fidelibus ideo sanctitatem
eius per scripturas iudeorum et sarraceno-
rum declarare propono. Circa primum dici-
tur Isa. vij. ca. Ecce virgo concipiet et pari-
et filium et vocabitur nomen eius emanuel
que auctoritas ad litterā intelligitur de xpo
et de eius matre. Pro declaratione huius p
phetie notandū q sicut legimus Isa. vij. et
iiij. Regum. xvi. tempore regis achaz duo
reges potentes. s. syrie et israel ascenderūt cō
tra iherusalem ad preliandum contra eam.
dominus autem misit ad eum ysaiam dicēs
q non timeret ab exercitu istorum duorum
regum. Ipse autem sicut erat malus et ydo
latra et incredulus non credidit Isaie. et ysa
ias dixit sibi q peteret signum sue liberatio
nis ex quo sibi nō credebat. unde sibi dixit.
pete tibi signum a domino deo tuo in pro-
fundum inferni scilicet per suscitationem ali
cuius mortui siue in excelsum supra scilicet i
celo sicut tempore Josue de sole. Iste autem
rex malus nolens petere signum a deo de-
dit excusationem fictam. Dicens q hoc eēt
temptare deum. unde dixit non petam et n̄
temptabo dominum. Cum autem cogno-
uisset ysaias q non bona fide dixit achaz. i-
mo quia deum non timeret aut amaret. et sic
indignum reputans noluit sibi dare signum
sed dedit domui dauid dicens. Audite er-
go domus dauid nunquid parum vobis ē
molestos esse hominibus quia molesti estis
et deo meo propter hoc dabit dominus de9
ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et
pariet et cetera quod intelligitur de concepti
one et partu xpi per virginem Mariam ut al
legat euangelista Matheus in primo capi-
tulo. ¶ Et per obsidionem ciuitatis iheru-
salem ab istis regibus significatur spirituali
ter obsidio generis humani a demonibus.
et q genus humanum debuerit ab obsidio
ne dyaboli liberari signum fuit q virgo con
ciperet et pareret filium. ¶ Sed isti glorio-
so signo de conceptu virgineo contradicunt
iudei illud impugnantes et pro impossibili
reputantes q virgo existens virgo concipi-
at et pariat filium asserentes et affirmantes
q textus ysaie allegatus scilicet Ecce virgo
et cetera. non intelligitur sicut nos christiani
et fides catholica affirmat de virgine glorio
sa virgine maria. et faciunt contra hoc com-
muniter quinq argumenta. Et arguunt pri
mo sic. istud signū fuit liberationis achaz a
duob9 regib9 q venerūt contra eum. xps ve-
ro natus est post achaz bene per. cccc. annos
liberationis igitur signum non fuit incarna
tionis xpi et conceptio eius ex maria virgi-
ne. Secundo sic ubi nos habemus virgo he
brei dicunt alma quod significat adolescen
tulam quod indifferenter dicitur de virgine
et corrupta. Virgo autem sic non significat
igitur textus ille non intelligitur de concep
tione virginis scilicet adolescentule. Tercio
sic qz xps nō ē vocat9 emanuel. sed ihūs fm
q pz Luce. ij. et pphetia dicit q vocabitur
emanuel igitur nō pōt dici de xpo. ¶ Quarto
qz appet q pphia itelligat de aliquo filio et
dicit aliq iudeorū doctores et rabini. q itel
ligit de ezechia filio achā q dicit9 ē emanuel

Alij vero dicũt ꝙ intelligitur de filio ysaie de quo in sequenti. c. dicit ꝓpheta accessi ad ꝓphetissam q̄ cõcepit et pepit filiũ. Quito et vltimo arguũt iudei littera dicit ꝙ anteꝙ sciat puer vocare patrē aut matrē auferetur fortitudo damasci igitur in xp̄o fuit ignorantia ꝙ xp̄iani reputāt falsum qꝛ dicũt ꝙ habuit plenitudinē scie ab instāti sue cõceptionis. Concludũt ergo iudei ꝙ nullo modo itelligitur de xp̄o nec de virgine Maria matre eiꝰ sicut nos xp̄iani dicimꝰ et firmiter credimꝰ et cõfitemur. Ad primũ argumẽtũ dicẽdũ iudeis ꝙ nõ est verũ ꝙ istud signũ de cõceptu virgis ipsi achaz daret licet sibi per ꝓphetā ꝓmitteretur dicens. pete tibi signum a domino deo tuo etc. Sed ex hoc inuitatus incredulꝰ remāsit et ydolatra qꝛ dixit nõ petā et nõ tēptabo dñm. alia lr̄a habet et non exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt patet ex textu vbi dicitur. audite domꝰ dauid ꝓpter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur etc. quod signũ iplетũ est in virgine maria principaliter et realiter que fuit de domo dauid. Ad illud autē qđ dicitur ꝙ illud signũ fuit per. ccccc. annos et vltra pꝰ achaz dicẽdũ est ꝙ duplex est signũ. vnũ ꝓnosticũ respectu effectus futuri sicut gedeon datũ fuit signũ in vellere indicatiuum futurē victorie Judicũ. ix. Secũdũ est signũ rememoratiuũ respectu effectus preteriti sicut moysi datũ fuit signũ Exodi. iij. hoc habebis signũ ꝙ miserim tecũ eduxeris populũ meum de egypto imolabis super montem istũ grās. s. agēs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tp̄is quia signũ rememoratiuũ ita respiciat pteritum in magna distantia sicut signũ ꝓnosticum futurũ. Ad ꝓpositũ istud fuit signũ rememoratiuũ et nõ ꝓnosticũ et fuit datũ in tanta distantia ꝓpter hoc ꝙ cõueniens erat qꝛ achā fuit incredulus verbo ꝓphete ꝙ daret signũ in longinquũ vt ipse in ꝓpria persona nõ videret sicut in mente nõ credebat. Illi tamē q̄ descẽderũt ab eo viderũt sicut maria et Joseph. et ideo signāter ꝓpheta nõ dixerit verba ad achaz sed ad domũ dauid de qua domũ fuerũt maria et ioseph vt infra dicetur. Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ in hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nabra. betula. balma. primũ accipitur pro muliere adolescēte paucorũ dierũ nõ habendo respectũ ad virginitatem vel corruptionem. Secũdũ accipitur ꝓ virgine nõ habendo respectũ ad etatē. s. adolescens iuuenis vel senex. Tercium vero accipitur pro muliere habendo duos respectus. s. ad adolescentiam et virginitatem. et quia ista duo simul fuerunt in beata virgine. Ideo propheta diuinitus illustratus posuit balma et nõ aliquid aliud d̄ vocabulis supra dictis. Huius sententie est venerabilis peritus vir petrus alfonsi conuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicēs: mulier nāq̄ siue iuuenis siue annosa q̄diu virgo est appellari põt betula. q̄diu autem iuuenis est siue virgo sit aut corrupta potest nuncupari nabra. balma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis et intacta. hec ille. Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu ꝙ balmum significat absconsionem et inde dicitur balma abscondita que significat iuuenculam aspectibus hominum absconditam ita ꝙ de eius pudicitia et integritate non dubitatur maxime quando preponitur littera he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura alique sic scripte nisi tantum tres scilicet rebeca. xxiiij. Genes. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq̄ pulcherrima et incognita viro. et sequitur ibi puella que gradietur ad hauriendā aquam in hebreo habetur healma q̄ egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dicitur de ea et iuit puella et vocauit matrem pueri in hebreo habetur iuit healma et cetera. Et ista que scribitur Isa. vij. et iō cũ due prie fuerit virgines purissime q̄ sic noīate fuerũt idē tenẽdũ ē de ista hec lyra. dicit. ergo ꝓpheta ecce healma. i. adolecēs et virgo simlˀ qꝛ ista duo dicit vocabulũ healma cōcipiet et pariet filiũ. i. beata virgo maria a ꝓpheta p̄nũciaꝫ q̄ cõcepit et pepit virgo manēs et ꝙ ita necessario debeat intelligi patet qꝛ signũ qđ debebat dari achaz ꝓ liberatione ciuitatis ſm textũ rabi salomō debebat ēē valde miraculosũ. vnde dixit sibi Isaias pete tibi signũ a dño deo tuo i ꝓfũdũ inferni siue in excelsum supra in profundum. i. inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel i excelsum supra. i. in celo sicut in statione solis fuit tempore Josue. modo ꝙ virgo et adolescens conciperet et pareret filiũ virgine nõ remanēte. nullum miraculũ esset. oportet ergo

ad hoc q̄ sit miraculū q̄ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu et i ptu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qd̄ impletū est in virgine gloriosa. Et ideo augustin⁹ contra iudeos in sermone ānūciationis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi que sunt hoīb⁹ īpossibilia qui scripsit tabulas sine stilo ferreo: ipse grauidauit Mariā de spū sancto. q̄ multiplicauit panes in deserto sine rore. ipse virginē īpregnauit sine corruptione. et qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semine generare. Ad terciū argumentū dicēdū q̄ intelligit̄ de xp̄o. et quādo dicūt ipse non est vocatus emanuel sed ihūs. Dicendū q̄ imo q2 aliud ē nomē qd̄ īponitur sm̄ rōe3 īdiuidualē vt petr⁹ et sic xp̄s semper vocat⁹ est ihūs. Et ē aliud nomē qd̄ īponit̄ sm̄ ꝓprietatē vel aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis. et sic liberalis vocatus est alexander. fortis vocatur sampson hercules vel achilles. et isto modo xp̄us vocatus est emanuel ꝓpter excellentiā et diuinā ꝓprietatē quā h3. q2 in eius supposito diuina natura pariter et humana simul cōiūgūt̄. Vnd̄ emanuel interpretatur nobiscū de⁹ quo noīe sepe vocauit cū maria ipsū vt verū deū et hominē adorando. et ita īpletur littera hebraica que habet vt illa hehalma vocabit nomē eius hemanuel. Super quo verbo dicit p̄dictus petr⁹ alfonsi vbi supra. et vocabis nomē eius hemanuel. In hoc quod ibidē legit̄ vocabis. duo sunt notanda. s. q̄ de⁹ sic appellari filiū volebat. et q̄ sine carnali patre virgo foret puerū paritura ꝓpter hoc eni ait vocabis ac si diceret ipsa tantū vocabit et non pater. hec ille. Ad quartū argumētū q̄n dicunt iudei q̄ ille fili⁹ erat ezechias fili⁹ achaz. vel q̄ erat filius ysaie de quo in sequenti. c. dicit ipse accessi ad prophetissam que concepit et peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicēdū q̄ p3 vtrūq̧ manifeste eē falsū Et primo de ezechia q2 vt patet ex quarto libro Regū achaz regnauit per. xvi. ānos ī cuius quarto āno dicta e prophetia q̄n īcepit regnare filius ei⁹ ezechias habebat. xxv. annos. Demptis ergo quatuor de regno p̄ris sui in quorū quarto dicta ē ꝓphetia patet q̄ vsq̧ ad tēpus regni sui de regno patris. non transierūt nisi. xij. āni. dēptis igitur istis. xij de. xvi. sequitur q̄ quando dicta fuit ꝓphetia ezechias iam habebat. xiij. annos. sequit̄ ergo q̄ prophetia in eo verif̄ ē in non potuit quia iam erat natus. Patet secundo q̄ non potuit intelligi de filio ysaie ꝓpter illud qd̄ in sequenti. c. dicitur. accessi ad prophetissa3 propter duo. Primo quia de illo filio ysaie qui secundum textum nomen eius fuit accelera velociter spolia detrahe cito predar̄ nec de eius nomine. nec de eius vita. nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura secundum ergo hyeronimon eadem facilitate qua dicitur contemnitur. Secundo quia non est verum q̄ Isaias protunc accederet ad prophetissam vxorem suam vt ipsa conciperet et pareret filium de quo intelligunt iudei. Et ratio est quia in textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles Vriam sacerdotem et Zachariam filiū barachie. et statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit et peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid propheta inducebat istos testes: nunquid indigebat testibus in accedendo ad concubitum prophetisse vxoris sue. istud est turpe dicere. Secundo peto ab eis qui fuerūt isti testes fideles. non vrias qui fuit tempore Joachī de quo Viere. xxvi. Fuit vir prophetans in nomine domini. vrias filius semey quia a tempore achaz et ysaie vsq̧ ad tempus Joachim vt patet in quo fuit iste propheta fuerunt plus q̄. c. anni. sicut patet per tempora per que regnauerunt reges. qui fuerunt ī medio vt patet quartum librum Regū discurrenti. Item alius testis fidelis Zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit secundo anno regni darij regis persarum qui successit tyro. qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum et a tempore achaz et ysaie vsq̧ ad tempus darij fluxerunt plus q̄ ducenti anni. non ergo iste accessus ysaie ad prophetissam nec de istis testibus aliqd continet veritatis. Quod ergo dicunt iudei est veritas istius textus: O vtinam tollere tur cecitas ab oculis vestris. Certe dico q̄ veritas istius prophetie est q̄ deus spiritus sanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad prophetissam id est ad virginē mariā q̄ hūit spm̄ ꝓphetie et cōcepit et pepit filiū ihm̄ xp̄m saluatorē nr̄m. nā quā

do dicitur i textu adhibui mihi duos testes
et cetera. loquitur spiritussanctus per seipsuȝ
et non pphēta sicut eni loquit p prophetam
sic pōt loqui per seipsum. Isti duo testes fi-
deles quos deus spiritussanctus adhibuit
fuerunt. Urias filius semey de quo dictū est
ꝙ pphetauit multa mala contra ciuitatem
que venerunt in captiuitate babylonica. Et
zacharias filius barachie qui prophetauit
multa bona spāliter de aduentu messie za-
charie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tu⁹
venit tibi iustus et saluator et cetera. Et qñ
dicitur ꝙ adhuc ñ fuerūt nati sed futuri erāt
Hic est dicēdū ꝙ nō obstat qꝛ pteritū et futu
rū totū est deo presens. et ita loquitur de pre
terito et de futuro sicut de presenti et post p-
phetias istorum sequitur immediate in tex-
tu totum in persona dei et spūsancti et acces-
si ad prophetissam. i. virginem Mariā que
pphetauit in cantico. Magnificat aīa mea
dominū. Et cōcepit et peperit filium. Iste
accessus fuit specialis et hoc per spiritū san
ctum sicut dicit sibi angelus Luce. i. spiritus
sanctus superueniet in te. ¶ Ad quītū et vl-
timū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur d sci
entia humana. licet ei in xpo nō fuerit igno-
rantia tamē qꝛ fact⁹ ē hō i tēpore habuit sciē
tiam in tempore et anteꝙ illā haberet libe-
ratio populi denunciata per ysaiam comple
ta fuit. Cū igitur supra declaratū sit ꝙ ihūs
nazarenus sit vere xps. sequit ꝙ mater eius
maria cōcepit eū et peperit virgo et per con-
sequēs est sanctissima. nec iudei psit dictaȝ
auctoritatē negare qꝛ nō solū accipit d trāſ-
latione hieronimi. sed etiā de trāslatiōe. lxx.
interpretū qui fuerunt iudei. et in lege et pro
phetis peritissimi secūdū ꝙ dicit Josephus
antiquitatis iudaice libro. xij. Videāt etiaȝ
iudei targū translationē chaldaicam cui con
tradicere nō possunt nec audent. qꝛ istā pro-
phetiam sic exponit. vnde vbi nos habem⁹
hic et adhibui mihi testes fideles vriam sa-
cerdotē et zachariā filiū barachie et accessi
ad pphetissam etc̄. Illa trāslatō sic habet. et
cōtestatus sum contestationes malas ex pre
mea quas dixi venturas in pphetia vrie sa
cerdotis eē futurū est quoqꝫ sic omnē cōsola
tionē quā dixi vēturā in pphetia zacharie fi
lij barachie ego adducturus sum et accessi
ad pphetissam et cōcepit et pepit etc̄. Item
pōt declarari sanctitas virginitatis Marie
ex secreto lemarbe. qꝛ mem clausa contra na-
turam suā est ibi posita in verbo multiplica
bitur eius imperiū. vide supra lib. i. in aper
tione primi thesauri. Unde in libro qui dici
tur sabath apud hebreos autēce dicit mem
clausa verbū clausum significat. Idē autē p
suadetur per illud quod habetur ysaie. xi.
Egredietur virga de radice yesse et flos de ra
dice eius ascendet. Hec auctoritas ad litte-
ram intelligitur de christo vt supra ostensum
est qui per florem itelligitur. quia sicut sine
arboris corruptione flos ab ea egreditur. si-
xps. nasciturus ex matre absqꝫ virginitatis
corruptione. Idem etiam persuadetur per
hoc quod habetur ysaie. lxvi. anteꝙ parturi
ret peperit. parturire est dolorem partus sen
tire. Non autē dicitur de aliqua muliere ꝙ
ipsa peperit absqꝫ dolore partus excepta do
mini nostri ihesu christi matre. ¶ Item hie-
remias. xxxi. dicitur nouum faciet domin⁹
super terram femina circundabit virum. per
hoc ꝙ dicit propheta nouum faciet domin⁹
manifeste ostendit insolitam rem futuram a
domino et alias inauditam quod fuit quā
do virgo beata diuinitus concepit ihesuȝ vi
rum scientijs et virtutibus ab instanti sue cō
ceptionis perfectum et sic eum suo circūde-
dit vtero virginali. ¶ Quod etiaȝ ipsum pa
reret manente corrupta hoc non est nouum
mulieribus. sed ꝙ ipsum pareret ipsa rema-
nente clausa istud est nouum. Item hoc fu-
it figuratum Ezechielis. xliiij. et dixit do-
minus meus ad me. porta hec clausa erit et
non aperietur. et vir non transibit per eam
quoniam dominus deus israhel ingressus
est per eam eritqꝫ clausa. et hic est finis vers⁹
in hebreo per hanc portam intelligitur vir-
go Maria per quam filius dei venit ad nos
et exiuit deus et homo clausura virginita-
tis integra remanente. Item rabi barachias
exponens illud Trenorum vltimo. pupilli
facti sumus absqꝫ patre dicit ꝙ deus sanct⁹
et benedictus ait israheli: vos dixistis coraȝ
me pupilli facti sumus absqꝫ patre. Redem
ptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit
scꝫ i terris. sicut ē sine matre in celis et sic fm
eū appet virgitas marie mris xpi. Itē dñs
Bonauētura quodā eps albañ: sup terciū
sententiarum distinctione. iij. loquens de

sanctificatione marie dicit. Quidā iudei asserūt de ea ꝙ cū eēt pulcherrima a nullo vnꝙ hominū fuit ꝯcupita vn̄ aūt acceperit hoc iudeorū dictū nescire se dicit. Nicolaus ḋ lyra. Sed non est verisimile ꝙ talis aut tant⁹ doctor posuerit istud in scripto suo nisi habuerit ab aliquo loco autentico. Ratio autē quare virgo beata nō fuit ꝯcupita ab hominib⁹ pōt assignari. q̄ȝ dispositio mētis mag̃ relucet in facie ꝙ̄ in ceteris alijs ptib⁹ ꝓpter quod ex plenitudine gratie existentis in eius mente fiebat quedā refulgentia in eius facie que in hoīb⁹ ipsam intuentib⁹ ꝯcupiscentiā nō excitabat sed magis eā reprimebat et hoc modo de amabilitate sancti Sebastiani dicitur. Necesse eni erat vt quē de⁹ tanta ꝑfuderat grā ab oīb⁹ amaret. Consequenter declaratur sanctitas virginis marie ꝑ scripturas sarracenorum ꝓpter maiorē ꝯfusionē iudeorū dicitur ei in alchorano machometi. Dixerūt angeli: O maria deus vtiq; elegit te et purificauit te et elegit te clarā super mulieres seculorū. Itē ibidē. O maria de⁹ ānūciat tibi verbū ex ipso. nomen eius ihūs fili⁹ marie. et erit honorabilis in hoc seculo et in futuro. Item ibidē dixit ipsa. deus me⁹ quō erit mihi filius et non tetigit me homo. Dixit sic deus creat quod vult cū decreuerit vtīꝙ aliquid. dicit ei esto et erit. Itē in libro alhokam qui ē autēnc⁹ apud eos dicit ephorana socius machometi ꝙ audiuit nūciū dei dicētem nullus de filijs adā nascit quē non tangat sathan preter mariam et filiū ei⁹ per nūciū aūt dei intelligit machometū. iteȝ dicit ehumusse ꝓphetā. i. machometū dixisse multi ꝑfecti fuerūt in hoīb⁹. nulla autē in mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater ihū. Has aūt scripturas sarracenorū induxi quia secūdū apostolū oportet sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. Patet igitur ꝙ iude⁹ in miore sui argumēti accipit falsum scȝ ꝙ in genealogia saluatoris nō ponitur aliq̄ mulier sancta. cui⁹ opiniōis videt fuisse Hieronimus sup Matheū dicēs. Notādū i genealogia saluatoris nullā sanctarū mulierū assumi sed eas quas scriptura reprehendit qui ꝓpter peccatores venerat de peccatrib⁹ nascēs oim peccata deleret. Sed istud dictū nō placet Nicolao de lyra propter duo. prio q̄ȝ vt dictū est in genealogia saluatoris ponitur maria sanctarū sanctissima. Secundo quia ex eadē ratione ibidē arguit Hyeronimus ad oppositum. s. ꝙ ꝓpter peccatū athalie filie impiissime iesabelis que erat ydolatra et ad ydolatriā traxit Joathan maritum suū filius ahozū ochozias et nepos Joas et ꝓnepos amasias tolluntur a genealogia saluatoris.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia non est filius dauid siue de genere dauid.

Quartum argumentum iudeorum ex euāgelio est in primo. c. Math: ponitur genealogia xp̄i quē asserunt xp̄iani esse verum messiam ex eadem arguitur ꝙ ipse non est messias in lege promissus: sic. Uerus messias debet eē filius dauid siue ḋ genere dauid sed ihesus nazarenus non est filius dauid ḋ genere eius. ergo ipse non est messias promissus. Maior est ꝯcessa ab oīb⁹ tam iudeis ꝙ̄ xp̄ianis. minor ꝓbat quia si ihūs nazaren⁹ descenderet de dauid secundū carnē in eius genealogia poneretur. Cōstat aūt ꝙ nihil tale ibi est q̄ȝ in fine genealogie dicitur iacob aūt genuit Joseph viruȝ marie de qua natus est xp̄s etc̄. Nūquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat de genere dauid. sicut et ioseph. Et pȝ ꝙ xp̄iani hoc non concedunt. ergo non habent ex predicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat christianus ꝙ descendit per mariam que est de genere dauid hoc non habetur ex textu quia non ponitur ibi quis ei⁹ fuit pater vel mater. ergo nullo modo ihūs nazarenus dicendus est filius dauid et consequenter ipse non est messias. Respondetur fm̄ Hyero. in glo. ꝙ non est consuetudo scripturarum vt ordo mulierū in generationibus texetur. Et ideo non per mariam sed per Joseph inducitur cum de vna tribu Joseph et maria fuerunt: vnde et eam quasi ꝓpinquam cogebatur accipere. ne vna tribus se in aliam confunderet. vnde Numeri. xxxvi. omnes viri ducant vxores de tribu et cognatione sua et cuncte femine maritos de eadē tribu accipient vt hereditas permaneat in familijs. Sȝ cōtra hoc Exod. vi. accepit aarō sororē naason filiā aminadab. s. elizabeth in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda

Solutio sola illa mulier nubere non potuit viro de alia tribu ad quã deueniebat hereditas pr̃is vel parentũ. Vñ cũ ipsi elizabeth nõ deueniret hereditas pr̃is qꝛ hẽbat fratres priores se. ideo bene potuit nubere viro de alia tribu. sed qꝛ maria nõ habuit fratres vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim pr̃i suo ideo ad eã deuenit hereditas. Unde habuit necesse ẽm legẽ nubere viro de cognatione sua. et qꝛ ioseph fuit de tribu iuda et ꝺ ꝓgenie dauid vt patet in genealogia ascendendo: Sequitur ergo ꝙ virgo maria de q̃ natus est ihũs qui vocat̃ xp̃s fuit de eadẽ tribu et progenie. Sed qꝛ ex rege dauid duo pullularũt rami tanꝙ ex radice. s. Salomõ et nathan. Est dubium inter doctos a quo illorũ virgo maria descẽdat ẽm carnẽ. et sũt nõnulli doctores dicẽtes ꝙ hec virgo descẽdit ex rege salomone ẽm carnẽ. et ex natã secũdũ legẽ cuius opinionis est Nicolaus de lyra. Luce. iij. Sed hec opinio videt̃ eẽ prio cõtra prophetas. Nã hieremias ꝓpheta loquẽs de yechonia per quẽ venit linea a salomonis. ait. scribe virũ istũ sterilẽ qui in diebus suis non prosperabit̃ nec erit de semine eius vir qui sedeat super soliũ dauid. et ptãtẽ habeat vltra in iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descendit per salomonẽ et yechoniam vt dicit illa opinio. seq̃tur ꝙ xp̃s filius virginis non sedit super soliũ dauid. et super regnũ eius. Contra ꝓphetã in ca. sequẽti. Et ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ ꝓpheta intelligit non erit qui sedeat seculari honore. xp̃us autẽ nõ sic sederat. qꝛ supra ca. eodẽ dicit dominꝰ ꝑ ꝓphetã. Uiuo ego qꝛ si fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellã eũ et loquit̃ de ipso et de semine suo. Vñ patet ꝙ nõ solũ loquitur de temporali ptãte sed etiã de illa qua xp̃s sedere habuit ad dexterã patris: Itẽ non est verisimile qꝛ deus tãcõfusibiliter repelleret eũ et semẽ suũ ab honore tẽporali et a minori gradu et cõsequenter constitueret ipsum in semie suo ĩ maiori graduꝰ. s. xp̃i. Secũdo hec opinio videt̃ eẽ contra apostolũ qꝛ nathã frater salomõis regis nõ fuit filius naturalis regis dauid sed adoptiuus Luce. iij. Cũ ergo ab illo nathã descendat hec virgo ẽm carnẽ vt notat affricanꝰ scribẽs ad aristidẽ et Eusebius libro primo ecclesiastice hystorie. c. vij. et damascenꝰ in sentẽtijs suis. li. iiij. c. vi. Sequit̃ ꝙ xp̃s nõ est ex semine dauid ẽm carnẽ contra apostolũ. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ẽm carnẽ. Respõdendũ ergo ẽm illuminatũ doctorẽ magistrũ iohãnẽ vitalis in sermone natiuitatis btẽ virgis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra virgo venit ex nathã ẽm carnẽ qui fuit filiꝰ naturalis dauid. non quidẽ de bersabee vt illi estimãt sed de principali vxore dauid. s. michol: binomia egla dicta filia saulis que genuit dauid yetruã binomiũ qꝛ et nathan de hoc. ij. Reg. iij. cũ notatis per Josephũ libro antiquitatis iudaice et per dictũ Nicolaum de lyra qꝛ nathan fuit melior salomone natura et vita qꝛ de pricipali vxore et vt opinatur ꝑdictꝰ doctor renũciauit iuri regni ratione eximie sanctitatis. ex quo nathã filio dauid. xxxviij. pullularunt plãte vsqꝫ ad auos sancti Joachim patris virgis. Nã Mathã frater aui eius. qui et melchi dictus ẽ genuit heli qui ioseph ẽm legẽ. Luce. iij. et hic habuit fratrẽ pantherã qui genuit barpãtherã qui sanctũ Joachiꝫ ẽm carnẽ teste damasceno vbi supra. et sic sanctꝰ Joachim pater huius virgis et sanctus Joseph sponsus eius fuerunt ẽm legẽ secundi primorum filij et sic patet genealogia non solum ioseph ex progenie dauid sed etiam virginis gloriose per nathan ex principali vxore dauid scꝫ michol.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nõ est verus messias quia fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentum iudeorum ex euangelio est ad probãdum ꝙ christus habuit peccatum: vel ꝙ eius baptismus fuit frustra arguit iudeus sic In euangelio Mathei. iij. capitulo dicitur: ꝙ venit ihesus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. ex hoc arguitur sic. Christiani dicunt ꝙ baptismus ẽ ablutõ peccatorũ. cũ ergo ihs nazarenꝰ fuit baptizatꝰ ergo hũit peccata abluẽda quod ipi negãt. aut ille baptismꝰ fuit frustra. videt̃ ꝙ baptismꝰ xp̃i ẽ ablutio peccatorũ. nõ autẽ baptismꝰ Johãnis sicut ipse Johãnes dicit

Math.iij. Ego quidē baptizo vos in aqua in pniam qui autē post me ventur⁹ est fortiorme est cuius nō sum dignus portare calciamēta. ipse vos baptizabit in spūsancto: Ihs autē nazarenus fuit baptizatus baptismo. Johānis tm̄. qui nō erat ablutio peccatorū. et ideo nō cōcludit argumentū ꝙ ihūs haberet peccatū abluendi quia sanctificati in vtero baptizati sunt baptismo xp̄i et tamē nō habēt peccatū abluēdū. Ihūs autē ab instanti cōceptionis sue nō solū fuit sanctificatus sed etiā sanct⁹ sanctorū. Quod autē arguitur vltra ꝙ ihūs nazarenus fuit baptizatus frustra. Dicendū ꝙ nō sequitur. quia per hoc approbauit baptismū et predicationē Johannis. et per tactū sue sanctissime carnis dedit vim regeneratiuā aquis nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizantur qꝛ p hoc regenerantur in xp̄o et mēbra ei⁹ efficiūtur Et quia scripture noui testamēti et doctorū catholicorum loquentes de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis recipiuntur. Ideo accipiuntur aliqua cōtra iudeos de veteri testamēto et de dictis doctorū hebraicorū. et p̄mittitur figura huius sacramēti Exo. xxix. in baptismo aaron et filiorum eius. Vñ dixit dominus moysi aaron et filios eius applicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cūq; laueris patrem cū filijs aqua indues etc. ista locio aque que erat primū vt dicit rabisalomō nō intelligitur de ablutione manuū et pedū solū. sed de lotiōe toti⁹ corporis ita ꝙ dicit hic expresse rabisalomō. ꝙ hoc ꝙ dicit lauabis eos vult dicere baptisabis eos sic ꝙ totum corpus intret in aquam. Itē secūdo super illud Ecclesiastes. i. ¶ Quid est quod fuit id quod futurū est Rabibarachias dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redēptor primus scꝫ moyses fecit ascendere puteū sicut habetur numeri. xxi. Sic redēptor vltim⁹ q est rex messias ascendere faciat aquas sicut habet Johelis vltimo. et fons d domo dei egredictur et irrigabit torrētē spinarum. Hec sūt verba doctoris p torrētē spinarū itelligitur multitudo peccantiū. Aliqui hebrei dicūt ꝙ hec est lr̄a et irrigabit planiciē sethim Est autē sethim regio grecie de qua alexander magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges psarū et medorū vt habetur primo machabeorū primo. c. et s̄m hoc ista pphetia fuit i pleta qñ apostoli p̄dicauerunt grecis et eos baptizauerunt. Itē tercio. Isa. xliiij. noli timere serue meus Jacob et rectissime quem elegi. Effundam eni aquas super sitientem et fluēta super aridā. Effundā spiritū meum sup semē tuū et bñdictionē meā super stirpē tuā et germinabūt inter herbas sicut salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet domi ego sum et ille vocabit in noie Jacob. et hic scribet manu sua domino et i noie dei israel assimilabitur. Per hoc eni ꝙ dicit. effundam aquas super sitiētem intelligitur baptizatio iudeorum fidem xp̄i deuote recipientiū. Et p hoc ꝙ subdit et fluenta super aridam intelligitur baptisatio gentiliū. Nam gentilitas non fuit irrigata doctrina legis et pphetarū. et ꝙ iste sit intellectus habetur sup glosa rabi salomon. super illud quod subditur. germinabunt inter herbas etc. id est in medio Esau. Per Esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanum imperium qd suscepit fidem xp̄i et baptismū vt patet. Sequitur iste dicet domine ego sum glo. Isti erunt iusti perfecti. quod de apostolis couenienter potest intelligi. Et ille vocabit in nomine Jacob Glo. Isti sunt paruuli filij impiorum quod conuenienter intelligitur de filijs iudeorum per apostolum conuersis ad xp̄m patribus eorū in infidelitate remanentibus. Hic scribet manu sua domino Glosa Hi sunt filij penitentie. per quod conuenienter intelliguntur christiani religiosi. et in nomine israel assimilabitur glo. Isti sunt conuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. s̄m qd dicit apostol⁹ ad romanos. ij. ñ qui in manifesto iudeus est. neq; que i manifesto in carne circumsisio. sed qui in abscōdito iudeus est et circumsisio cordis in spiritu non littera. cuius laus non ex homini bus sed ex deo est. Patet igitur ex predictis ꝙ glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad propositum nostrum ꝗuis hoc non intēdent. ¶ Deus enim aliquando mouet linguam hominis mali ad annunciandum veritatem preter eius intentionem: sicut Cayphas. Johan. xi. dixit de christo. ¶ Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo: Intendebat enim solum inducere alios ad occidendum christum. Sed quod verbum significauit mortem eius pro futuram ad salutem spiritualem populi. ¶ Hoc fuit

preter eius intentionē. ꝓpter quod euāgeli
sta subdit. Hoc autē non dixit a semetipso.
sed supple a deo sic eius linguā mouente.
Habetur autem simile q̄tū ad aliquid. Nu
meri. xxij. de asina balaā que ꝓtulit vba ra
tionabilia: vt patet ibidē deo mouēte linguā
eius per se vel per angelū. Illa tamē nō intel
lexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationē
nec intellectū. Itē quarto super illud Gen.
xlix. Ligans ad vineam pullū suū. et ad vi
tem o fili mi asinā suam dicit glosa: Hic est
de quo scriptū est Zacharie. ix. Sedens sup
asinā etc̄. Sequitur in glosa. Et quomodo
erit agens sicut scriptū est Ezech. xxxvi. Et
effundā super vos aquā mūdam: et emūda
bimini ab omnib⁹ inquinamētis vestris.
Auctoritas zacharie hic inducta ſm docto
res hebreos intelligitur ad litterā de messia
sicut ostensum est supra. et p glosam hebrai
cam hic inductā habet. q erat mūdatur⁹ po
pulū suū p effusionē aque mūde que ꝓprie
dicitur baptismus xp̄i: Unde in libro q̄ di
citur yoma hierosolimitanū auctētico apd
hebreos dicitur. Queadmodū pelag⁹ mun
dificat pollutos: ita de⁹ sanctus et benedic
tus erit mūdans in futuro israhel. et sic ē di
cens Ezechielis. xxxvi. Aspergā super vos
aquas mundas. hec ille. Itē sapiētes thal
muth in midras dixerūt. q in aduentu mes
sie ipse assumeret sibi aquas mūdas q̄ sub
sede sua. et q ipse super israhel effunderet ꝓ
ut dixit textus. Effundā super vos aquam
mundā. et sapientes tabala has aquas si
gnificauerunt. et dixit rabi aquiba. Quādo
accesseritis ad lapides mūdos marmoreos
nō dicas aquas aquas. Sunt eni aque tem
porales et aque spūales. Itē q viderūt mes
siā filiū dauid itrare p synagogas et studia
et interrogatus quid faceret rñdit. q balnea
bat iuxta textū Gen. Lauit in vino vestimē
ta sua. quod significat lotionē in baptismo
a sancto messia postmodū ordinato. Item
quito de baptismo et eius effectu dicitur za
charie. xiij. c. in illo die erit fōs patēs domui
dauid: et habitātib⁹ hierusalē in ablutionē
peccatorū et mēstruate. Per hoc q dicit erit
de futuro: patet q nō pōt itelligi de abluti
one aliqua veteris legis. Nā oēs ille erant
statute longe ante tempus zacharie. Quod
autem intelligatur de baptismo xp̄i patet p
illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit
dominus exercituū. Disperdā noīa ydolo
rū de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i
et discipulorū eius. p quorū p̄dicatōnē ydo
latria cessauit per totū mūdū. exceptis qui
busdā barbaris in aquilonari parte habitā
tibus qui limitati dicūtur. q illud viuū qd̄
eis primo occurrit qualibet die illud adorāt
et venerantur vt deū suum pro illa die. Sed
qm̄ hec modicū est respectiue: ideo quasi ꝓ
nihilo reputatur ſm comunē modū loquen
di. et etiā ſm doctrinā phi. ij. phisicorū. Nec
obstat q dicitur domui dauid et habitanti
tib⁹ hierusalē. quia hieremie. xxx. christ⁹ no
minatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt do
mino deo suo. et dauid regi suo quē suscita
bo eis. Non eīi intelligi pōt de dauid q̄ mor
tuus erat p. ccccc. annos ante vel circiter. et q
intelligatur de xp̄o patet per translationem
chaldaicā que sic habet. et colent coram do
mino deo suo: et obedient Messie filio da
uid. et sic per domū dauid hic intelligitur fa
milia christi et eadē intentione p hierusalem
militans ecclesia. Dicitur autem baptismus
fons patens. quia nulli penitenti debite de
negatur. et dicitur: i ablutione peccatorum
et mēstruate ꝓpter peccatū actuale et origia
le quod contrahitur in vtero matris. vtrū
q eni lauat baptismus in adultis ad bap
tismū veniētibus. Unde dicit hic glosa chal
daica super verbo in ablutionē peccatorum
et remittantur sua peccata et sue macule. Et
idē dicit rabi salomon in sua glosa allegan
do chaldeū. Item sexto Isaie. in. c. xij. post
q̄ locutus ē de saluatore dicens. Ecce deus
saluator meus: fiducialiter agam et non ti
mebo etc̄. consequenter dicit Haurietis aq̄s
in gaudio de fontibus saluatoris. Et glosa
uit chaldaicus. Et recipietis cū gaudio le
gē nouā electorum iustorum. Hebraica veri
tas habet. Accipietis aquam cū gaudio de
fonte salu ationis. et idē est de fonte saluatō
nis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sa
cramento q habet virtutē remittēdi peccata
et fontib⁹ saluatoris. i. ex quinq plagis xp̄i
in passione sua. Et ad litterā de fonte salua
toris. i. de latere xp̄i exiuit sanguis et aqua
et qui vidit testimoniū perhibuit. et sciū⁹ q̄a
verū est testimoniū eius: vt patet Johānis
xix. Item septimo Isa. lij. c. in fi. Ecce intel
liget seruus meus. et exaltabitur et eleuabit
et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget

gentes multas. Hec scriptura intelligit ad literam de xpo. patet per translationem chaldaicam. cui non licet contradicere iudeis que talis est: Ecce prosperabitur seruus meus Messias propter quod antiqui hebrei ab isto loco usque ad finem .liij. capituli exposuerunt ad literam de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. quia habet scientiam diuinam ab eterno: et humana ex tempore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedens ad dexteram patris: Marci vltimo. Et dominus quidem ihesus postquam locutus est eis: assumptus est in celum et sedet ad dexteram dei. Uel aliter secundum quod exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus quam abraham: et eleuabitur plus quam moyses et sublimis erit plus quam angeli. Ex quibus satis potest inferri quod messias debebat esse deus. Sequitur ad propositum. iste messias asperget gentes multas. i. mundabit sanguine suo et baptismate. que omnia manifeste sunt impleta in xpo. Item octauo et vltimo dauid prophete fuit reuelatum signum completionis omnium prophetiarum sacramentis baptismi. vnde dicit in psalmo .xxviij. Uox domini super aquas deus maiestatis intonuit. ac si diceret. clarius tunc sacramentum baptismi erit adimpletum cum vox domini fuerit super aquas et deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletum in baptismo xpi. quia tunc vox patris intonuit dicens. hic est filius meus dilectus etc. Math. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predictis in solutione huius argumenti iudaici tria colliguntur. Primum quod licet xpus fuerit baptizatus: fuit tamen immundus a peccato. Secundum quod baptismus xpi non fuit frustra licet ipse esset sine peccato. Tercium est quod istud sacramentum fuit in testamento veteri figuratum et multipliciter prophetatum: ac per doctores et glosas hebreorum euidenter demonstratum.

Contendit iudeus probare quod ihesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Sextum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo. Math. iij. baptizatus autem confestim ascendit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spiritum dei venientem sicut columbam et descendentem super se. Ex hoc arguunt iudei quod xpus ante baptismum non habuit spiritumsanctum cuius oppositum asserunt xpiani. quod autem istud sequatur ex textu patet. quia nullus venit vbi prius erat. Cum ergo dicatur in textu. vidit spiritum dei venientem super se ergo spiritussanctus non venit in ihesum nazareno ante baptismum. et tamen tunc erat incipiens annum .xxx. sic ergo .xxx. annis fuit sine spiritusancto. quod inconueniens magnum reputatur a xpianis. Respondetur quod non sequitur. vidit spiritumsanctum descendentem et venientem super se. ergo ante non habuit spiritumsanctum. quia .iiij. Reg. iij. dicitur de helizeo. cumque caneret psaltes facta est super eum manus domini quod intelligitur de spiritu prophetandi. et tamen dicitur de eo ante .ij. c. Requieuit spiritus helye super helizeum. et quod subditur in arguendo nullus venit vbi prius erat. dicendum quod verum est eo modo quo prius ibi erat. sed alio modo potest venire: sicut dicitur Ge. xviij. vbi dicitur. dixit dominus ad abraam. Clamor sodomorum gomorreorum multiplicatus est. Sequitur descendam et videbo verum clamorem qui venit ad me opere impleuerunt etc. non est per hoc intelligendum quod ante deus non esset in sodoma et gomorra. nec videret eorum facta cum de necessitate sit vbique presens: sicut dicitur Hiere. xxiij. celum et terram ego impleo dicit dominus. et omnia de necessitate videntur ab eterno. dicitur ergo descendisse et vidisse propter nouum effectum quem fecit ibi. s. subuersionem sodome et gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruans in esse. sed descendit ibi sicut puniens. et similiter tunc dicitur vidisse. quia secundum modum loquendi scripture et etiam hominum deus non dicitur videre peccata quando dissimulat punire. nec per hoc importatur aliqua mutatio in deo sed in creatura sic suo modo dicendum est in proposito. spiritussanctus fuit in ihesum nazareno ab instanti conceptionis sue per plenitudinem gratie: sicut dicitur Joh. i. vidimus eum quasi vnigenitum a patre: plenum gratia et veritatis. et hoc predictum fuit Isa. xi. c. egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascendet. et requiescet super eum spiritus domini: spiritus sapientie et intellectus. spiritus consilij et fortitudinis. spiritus scientie et pietatis. et replebit eum spiritus timoris domini. Dicitur tamen venisse super eum in baptismo per alium modum. scilicet in signo visibili columbe representantis in xpo plenitudinem gratie non tunc accepte. sed prius vt dictum est. tamen plenitudo gratie que latens erant in xpo fuit tunc manifesta Johanni baptiste inuisibili signo sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem et ma

nentem sup eũ: hic est q̃ baptizat ĩ spũsãcto. et per predicationẽ Johãnis alijs fuit dic/tũ. Ideo subditur. ego vidi et testimonium phibui. quia hic est filius dei. Illi tamen q̃ erãt cũ iohãne quando colũba descẽdit sup ihesũ viderũt cũ eo: et voce patris audierũt qr colũba illa nõ fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinitus formata et sensibilis. Fuit aũt tunc necessaria manifestatio plenitudis grẽ ĩ xpo. Primo vt pphia Isa. pdicta ostenderet̃ ipleta. Secũdo qr cito p⁹ baptismũ erat predicatur⁹ et publicatur⁹ le/gẽ euãgelicã que est lex gratie. et per conse/quens actor eius ostẽdit debuit plenus grẽ Ideo tũc audita est vox patris. Hic est fili⁹ meus dilectus in quo mihi cõplacuit tanq̃ in actore euangelij. et si dicat iudeus q̃ tũc erit cõtradictio in verbis. s. q̃ erat ibi spũssãctus. et non erat. veniebat: et nõ veniebat. descẽdebat et nõ descendebat. Dicẽdũ est q̃ ñ sequitur qr vera contradictio debet eẽ ad idẽ et sm idẽ. et similiter in eodẽ tempore. Nunc autem vt declaratum est non similiter sed a/lio mõ venit spũssanctus super ihesum ĩ baptismo q̃ erat prius in xpo.

Contendit iude⁹ pbare q̃ ihũs xps non est verus deus quia esurit.

Septimũ argumẽtũ iudeorũ ex euã/gelio sumit̃ ex illo. qr dicit̃ Math. iiij. q̃ xps ieiunauit. xl. diebus et. xl. nocti/bus. et postea esurijt. Arguunt ergo iudei sic. Cristiani dicunt ihũm nazarenũ eẽ deuz. et que laus est deo ieiunare. quasi dicant nul/la. quia deo nõ cõpetit comedere vel ieiuna/re. propter quod videtur derisibile. et adhuc magis illud quod subditur. et postea esurijt et maxime cũ moyses qui tantũ homo fuit ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹. et nõ esu/rijt. Solutio istius argumenti patet ex his q̃ supra dicta sunt in isto. iij. libro consideratõne. iiij. argumento. xxij. Ibi enim declaratũ fuit q̃ xps in lege et prophetis promissus fu/turus erat verus homo et verus de⁹ in vna p/sona. Declaratũ est etiã q̃ ihũs nazarenus est verus xps iudeis pmissus supra libro. i. in apitione. xij. thesaurorũ. et per conseqẽs ipse est verus homo et verus deus. Itẽ dclaratuz fuit ibidẽ. et sepe alibi. q̃ per passionẽ suam et mortem operaturus esset nostrã sa/lutem. ppter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectiõem suam. et hoc mõ ieiunauit et esurijt. et tandẽ afflictiões et mortem sustinuit non in deitate sua. quia hoc est ipossibile. sed in humanitate pro nobis assũpta. et sic meruit nobis gratiam et gloriam. et sibi corporis glorificationẽ. Unde super illud. Gen. xxvi. Et introduxit eã Isaac: dic rabi moysen hadersan. hic est rex messias quẽ elegit deus sanctus et benedictus: vt coleret eum toto corde. dareq; cor suũ ad petenduz miserationes pro israel. et ad ieiunandũ et humiliandũ se pro eis: sicut scriptũ est Isa. liij. Ipse vulneratus est ppter iniquitates no/stras: attritus est ppter scelera nostra. disci/plina pacis nrẽ super eũ: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionẽ dicti rabimoysen patet q̃. liij. c. Isa. loquitur de xpi pas/sione pro generis humani salutẽ. quod autẽ dicũt iudei de moyse. q̃ post illud ieiuniuz non esurijt. falsum est q̃ postea nõ comedis/set. nec est simile de vtroq;. nã manichei dic/tum erant q̃ ihũs non habuit carnẽ huma/nã ex elemẽtis cõpositã. sed celestẽ. ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xpi iudei vero hoc non erant dictu/ri de moyse. ppter hoc non oportuit q̃ scrip/tura facere mentionem sic de eius esurie.

Contendit iudeus probare q̃ ihũs xps non est de⁹ quia non dixit dyabolo tẽptati ĩ omni verbo quod procedit de ore meo.

Octauum argumentum iudeorũ ex euãgelio sumitur ex illo quod dicit̃ in supradicto. c. Non in solo pane viuit homo sed in omni verbo quod pcedit d ore dei. Asserunt iudei q̃ ista responsio quã ihũs dedit dyabolo nõ est rationabilis qa debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat de⁹ potuit hominis vitam conseruare de omni re siue sit lignũ siue lapis siue alia huiusmõi. Respondetur cum dicitur q̃ debuisset dicere ihũs sz in omni re q̃ pcedit de ore meo. dico q̃ non est verum. non enim sic debuit dicere quia iesus voluit celare dyabolo suã deitatem quã ille querebat experire per temptationem. ppter quod non debuit dicere de ore meo qa loquebatur vt homo celans suã diuinitatẽ.

Itē quia tēptationē demonis excludebat p scripturā sacrā. ideo debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei et eadē ratione non debuit dicere d omni re sed in omni verbo. qz sic scribitur in textu. cū hoc etiam pōt dici q non arguit qz verbum frequenter accipitur in sacra scriptura p re facta. nā. ij. Reg. i. c. dicitur quod est verbum quod factū est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litterā intuenti Deutro. viij. c.

¶ Contendit iudeus probare q ihūs xps nō est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Nonū argumētū iudeorum ex euangelio sumitur ex illo quod dicitur. Ma. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum et cetera. Sequitur ait illi ihūs rursus Scriptū est nō temptabis dominū deū tuuz Ex hoc arguunt iudei dicentes q hec responsio non est bona. Primo qz vt dicūt iudei in eo erat ptās faciendi miracula. et ideo si dimisisset se deorsum sine lesione aliqua nō fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo quia sancti viri leguntur deum tēptasse nec ex hoc reprobantur in scriptura sed magis commendantur. sicut helyas. iij. Regū. xviij. c. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus. et helyseus. iiij. Regū. v. ca. dicit de naaman leproso veniat ad me et sciat prophetam esse in israel. Similiter d gedeō Iudicū. vi. temptauit deū querens signū in vellere. Itē deus nō inducit homines ad malū inducit autē ad suipsius temptationē mala chie. iij. c. Inferte omnē decimā in horreum meū vt sit cibus in domo mea et probate me Super hoc dicit dominus. si nō aperuero cataractas celi et effudero vobis benedictionem meam vsqz ad habūdātiā. Respondetur cū dicunt iudei. Primo q ista responsio non est bona non temptabis dominum deum tuum. Dico q in hoc iudei percutiunt se ipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. c. Quod autem vlterius nitūtur ostendere tēptationem dei non esse peccatum manifeste dicunt contra deum arguētem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. tēptauerūt me iā per. x. vices. Itē psal. lxxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secū dū diē tēptationis in deserto vbi tēptauerūt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea. ad illud autem qd inducunt d viris sanctis deū temptātibus vt dicunt. Sciendum est q temptare est experimentum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo certus est sed illud de quo dubius est. Itē aliquis pōt experiri verbo vel facto. verbo cū querit aliquis de vicino suo aliquid vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua. facto cum facit aliquid quod non videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem experientiam. et talis experientia dicitur temptatio sicut cū aliquis facit currere equum sine necessitate aliqua aut vtilitate dicitur temptatio equi quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si aūt facit currere ppter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel ppter vtilitatē aliquam vt ad capiendum ceruum non est temptatio eq. Dubitare autem de his que pertinēt ad perfectionē diuinā vt est potentia bōitas et huiusmodi semper est malum Et ideo qui facit aliqd vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinā potentiam vel voluntatem tēptat deū et peccat propter qd exponēs se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deuz cū possit seruari alio modo. tale quid suggerebat dyabolus ihū nazareno dicens. Mitte te deorsum. Et licet ihūs per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suaz diuinitatem et excludere demonis tēptationē per sacram scripturā respondit bene per illd quod hominibus phibetur. poterit enim tā q homo per gradus descendere de pinnaculo. Quod igitur arguitur helya non valet. nō enim petijt signum per ignem descendētem sine vtilitate sed ad hoc q populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de pcepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem. et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi cōtra pphas baal licet hoc non sit totaliter expressum qa non omnia scribuntur. Eodem modo dicēdum est de heliseo. curauit enim naamā ex diuina reuelatione et ad manifestationē virtutis diuine. Unde et naaman relicta ydo-

latria cõuersus fuit ad colēdū totaliter vnū verū deū. vnde dixit. iiij. Reg. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustū et victimam diis alienis nisi domino. De gedeone vero dicūt aliqui doctores nostri q ex debilitate fidei petijt bis signū in vellere, pter qd non excusat totaliter a peccato sicut dicit quedā glosa super locū istum. Sed hoc nō videtur rōabiliter dictū qz scriptura nō notat eū culpabilē ex hoc facto nec fuit punit a dō sicut zacharias pater iohānis q pter dubiū petijt signū dicens. vnde hoc sciam pter qd factus fuit mutus vsqz ad filij sui circūcisionē vt habetur Luce. i. c. De glo. vero i generali allegata parū est curādū. ideo saluo meliori iudicio pōt aliter dici. vno mō q gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic nō peccauit. Instinctus eni diuin nō impellit ad peccādū. Alio modo dicēdo q gedeō non fecit hoc dubitādo de potentia dei quin per ipsam posset saluare populū. nec de verbo dñi dicētis sibi. in hac fortitudine tua liberabis israel quasi non esset verū. Sed ignorauit verū hec pmissio esset absoluta que semp īpletur vel conditionali. s. nisi gedeon et ei socij ponerēt īpedimētū per aliquod peccatū. frequenter eni in sacra scriptura intelligūtur pmissiones diuine facte sub tali conditione q̄uis nō exprimatur. hieremie. xviij. ca. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plantem illud si fecerit malū in ocul meis vt non audiat vocem meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt facerem ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatē suam vel sociorum suorum pueniret ipedimētū dicte pmissionis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signū quod nō prouenirēt tale īpedimētū vt sic constantius et expeditus iret ad prelium. pter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud pro socijs suis Ad auctoritatem malachie dicendū q iudei tenebātur soluere decimas ex pcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamenti et per cōsequēs hoc erat necesse ex pte soluēti ī et vtile ex pte recipientium. Erat eniz ad sustētationez ministrorum. Ad hoc enim inducebat dominus populum per prophetam dicens. Inferte omnem decimā etc̄. Quod autem subditur probate me sup hoc etc̄. li probate non tenetur hic causaliter sic ītelligendo q soluerent decimas ad probandum seu tēptādū. si per hec de aperiret eis cataractas celi sed tenetur consecutiue. et ē sēsus si īpleueritis pceptū meū de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis et audieritis me bona terre comedetis.

Contēdit iudeus probare q lex euāgelica non est lex dei qz cōtradicit legi moysi cui dicit non iurare omnino.

Decimū argumētū iudeorum est et sumitur ex euangelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis qz dictum est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramēta tua. ego autem dico vobis non iurare oīno etc̄. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non quod autē habūdātius est a malo ē Ex istis arguunt sic iudei xpiani affirmāt q lex euāgelica nō destruit legē moysi in moralibus sed hoc patet eē falsum qz scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iterū deutro. vi. Dominū deū tuū timebis et illi soli seruies ac per nomē illius iurabis. Et patet manifeste q ihūs nazarenus istud destruit dicēdo. ego dico vobis ñ iurare oino. Solutio q negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā non eq̄pollent. Et ideo p hoc q dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramētuz. qz quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia et veritas in multis casibus. sed cum dicitur. Non iurare omnino excluditur iuramētum illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate et iuramentum iniquū quod caret iusticia. sicut cum aliquis iurat innocenti nocere et iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. et propter hoc dicit Iere. iiij. c. iurabis viuit dominus in veritate et iusticia et iudicio. ad excludēdū illa tria iuramenta illicita. Sciendū autem q ex verbo deutro. iiij. c. supra allegato i nomine illius. s. dei iurabis. Aliqui dixerunt q iuramentum esset frequentendum tanq religionis actus etiam in communi verbo vbi non

apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videntur fuisse isti iudei arguentens. Sz ꝙ hoc sit falsum patet per preceptū diuinum. Exod. xx. vbi dicitur. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec enī habebit in sontem dn̄s eum qui assumpserit nomen dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex verbo Hieremie pallegato: Item Ecclesiastici. xxiij. c. dicitur vir multum iurans replebitur iniquitate. nam ex frequentia iurandi et iuramento incauto labitur in iuramentū falsuz et iniquum. Quod autē subditur sit sermo vester est est. non non. i. simpliciter affirmando veritatē et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et ꝙ hoc intelligatur de modo communi loquēdi inter hoīes patz per hoc ꝙ dicitur sermo vester: qđ autē amplius est a malo est. nō dicit hoc esse malum sed a malo. Nā omne iuramētū est a malo culpe vel pene. iuramētū enī falsum iniquū et incautū est a malo culpe ex parte iurantis Iuramētū autē licitū est a malo pene ex pte requirentis iuramētū. Et humana q̄ppe fragilitate que pena quedā ē inflicta humano generi ꝓpter culpam primorū parentū procedit. ꝙ homines mutuo sibi nō credūt simplici verbo absq̧ iuramento. Et sic patet ꝙ xp̄s nō destruit in moralib⁹ legē moysi immo pficit et dat modū quō homines nō sint leuiter piuri. Judei vero miseri et ceca dant modo ꝙ homo sit periurus et ꝙ frāgat oīa vota que facit ſm ꝙ deducit Hyeronimus d̄ sancta fide conuersus in tractatu quē fecit ex dictis thalmuth in. c. iij. vbi sic ait. Dicūt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qđ incipit arbanedarim. Jlle qui frangit iuramēta pmissionis vel vota que facit per totū ānū ne habeāt aliquā vigorē surgat vltima die anni et dicat quecūq̧ promissiōes iuramenta vel vota ego fecero que ī toto anno sequenti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte anni. Veniūt eniz omnes ante suum rabi: tenētem in brachijs thorath et oēs cū magna solēnitate dicūt pdicta verba. et ex hoc intelligūt ꝙ sunt sine onere conscientie ad frāgēdū quodcūq̧ iuramētū qđ faciūt signāter xp̄iano qꝫ iuramētū qđ fit iudeo seruat. Si ille qui recipit iuramētū dicat illi qui facit tu iuras in deū et in hac lege ad intellectū meū ꝙ facies talē rem etc. et cū dicit ad intellectū meū dicunt ꝙ iā reuocatur pdicta ptestatio quā fecit in principio anni: Sed si iuramentū facit xp̄iano. dicit ipsi ꝙ lꝫ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectū meum ꝙ ñ reuocatur ꝓpterea pdicta protestatio qꝛ xp̄ianus nō habet intellectū. Et ideo licet officiales iudeorum iuxta forū regni faciāt iuramentū in manibus sui maiorini. vel baiuli de nō prestando pecunias vltra id qđ licētiatur p regē nullus eorū obseruat et intelligūt ꝙ non peccāt ꝓpter supradicta. hec ille. Huic sententie fauet etiam magister Johannes conuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiā ꝙ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramentum et de hoc postea peniteret in corde ꝙ in presentia trium iudeorum dicat se talia iurasse. et ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Jlla que iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Jtē dicit ꝙ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cātor dicit populo publice ter ꝙ oīa vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penit⁹ firmitatis. Dicat ergo iste ꝙ ex huiusmōi occasione iudei sunt faciles ad iurandū et nullū obseruāt penit⁹ iuramentum. Et pter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis per sua iuramenta confidere nullus debet et dicitur ī suo thalmuth ꝙ quidā actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadā die intrans cameram suam inuenit eum comedentem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramentū ut hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuentus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunq̄ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et q̄ domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quanto magis hominibus falsaret leuiter iuramentum. quare nunq̄ a iudeis deberet exigi iuramentum nec ī aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie quinto. ꝙ si etiam dixerint. viuit domin⁹ et hoc falso iurabunt et christiani non leuiter iurāt et obseruāt fideliter iuramentum ſm legem et nisi adimpleatur a confessorib⁹ ñ absoluūtur

dñi tamē sint licita iuramenta quoniā ipsa obseruare penit⁹ obligātur de quo. Numeri. xxx. si quis virorū votū vouerit dño aut se constrinxerit iuramento non faciet irritū verbū et omne quod pmiserit implebit. hec ille

¶ Contendit iude⁹ pbare φ lex euangelica non est lex vera quia destruit legē iusticie.

Undecimum argumentū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo. Math. ca. quo supra. Audistis qꝛ dictum est antiquis. Oculū p oculo. dentē p dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. sed si quis percusserit te in dexterā maxillā pbe ei⁹ ad alterā. et qui voluerit in iudicio cō tendere tecū et tunicā tollere dimitte ei et pallium etc. hoc dicūt iudei esse cōtra legē rectitudinis et iusticie a deo datā. Exod. xxi oculū pro oculo etc. Itē xpiani non seruant istā legē ihū nazareni. Nā per fraudes et lites vn⁹ rapit bona alterius et nō solū hoc ē verū de secularib⁹ sed etiam de religiosis plurib⁹. Respondet φ non est verū ihūm nazarenū destruxisse legē iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendū φ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessariū. et sic cadit sub precepto vtpote quando ex tali resistētia appareret manifeste origo magni mali et discidium ciuitatis vel regni vel aliquid hui⁹modi. Aliquādo vero est bonū supererogationis vt qn malū illatū toleratur patienter propter deum. vel propter pacem seruandam vel ppter sui humiliationem et sic non resistere malo cadit sub consilio et non sub precepto et in istis duobus modis loquitur saluator et sic non excludit legē iusticie sed addit super hoc pfectionē legis euāngelice ad quā non tenentur homines. sed possunt licite de illata iniuria querere vindictā secūdū ordinem iusticie quando non appareret ex hoc maius malū surgere vt dictū est. Sciendum autem φ ex hoc verbo legis. oculū pro oculo etc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes φ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. et iō nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel ppter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorum vt ab iniurijs coherceantur vel aliquid huiusmodi vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur prouenire sed magis timetur de scandalo et maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et precepti vt dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querenda desistit bonum superogationis est et hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamenti sed etiam veteris. Sanctus enim Joseph potens vendicare illatam sibi iniuriā a fratribus non solum a vindicta destitit sed eos cum suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra eū mittentem et ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay. prohibuit. ij. Reg. xvi. c. dicens. Dimitte eū vt maledicat si forte deus respiciat afflictionē meam. id etiam patet per scripturam veteris testamenti Leuitici. xix. c. non queras rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum Ubi vero ex vindicta secundum ordinē iusticie non apparet ortus scādali vel mali et ex desistentia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam et cetera. Non est intelligendum φtum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia ihesus qui cepit facere et docere pcuss⁹ in vna maxilla vt habet Joh. xviij. c. non prebuit aliam maxillam percussori. sed eum caritatiue correxit dicens si male locutus sum testimonium phibe de malo. si autem bene cur me cedis. Est ergo verbū predictum secūdum animi preparationem intelligendum. s. vt sic percussus sit dispositus in anima adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quādo est ibi bonum necessarium vel supererogationis. Ad illud autem quod obijcitur de xpianis legem xpi non obseruantibus. Dicendum φ ex eorum malicia non peioratur lex euāgelica sicut nec lex in monte synai data p hoc φ iudei satis cito post eius datiōē fecerunt et adorauerunt vitulum cōflatilem Exodi. xxxij. c.

Contendit iudeus pbare φ lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorū.

Duodecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo supra. Audistis qa dictum est antiquis. Diliges pximū tuū et odio habebis iimicū tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderūt vos etc. Ex hoc dicūt iudei Videtur φ ihūs nazarenus destruxit diuinū pceptū qz dn̄s mādauit filijs israel. ne amicitias vel federa contraherent cū habitatoribus terre chanaan qui erāt inimici eorū nec quererent eis bonū. vt habetur Numeri xxxiij. oppositum dicit ihesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. p responsione ad istud iudaicum argumentu; sciendū est φ doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc eni φ preceptū est Leuitici. xix. Diliges pximum tuū sicut teipsum. arguebant a contrario sensu φ debebant odire inimicū sed hoc est falsum quia omnis homo ex cantate diligendus est. inquantū ad imaginē dei est et capax ipsius per cognitionem et amorē. Amicitia enim caritatis fundatur super cōicatione supernaturalis beatitudis. Et iō oīs intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autē homines φdiu sūt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda. ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. grē et glie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadā generalitate inquantū valent ad eorum salutē qd soli deo est notū qz oībus alijs pōt homo bene vel mali vti. et ideo circa hoc non ē aliquid determinate petendū sed sub conditiōe. s. inqtū valet ad eorū salutē. Sequitur benefacite. benefacere ē effect⁹ dilectōis. Et iō sicut tenemur diligere inimicos φtū ad bona grē et glorie ita tenemur in effectu salutē eorū modo dbito et possibili pcurare. Quod aūt benefacere odientibus et inimicis est laudabile p; non solum per sanctos patres noui testamenti sed etiam veteris Esaias enim regi gerare et viris eius qui eū oderant et expulerāt fecit cōuiuiū magnū Gen. xxvi. c. Joseph fratres suos qui eū occidere voluerunt et tandē in seruitutem que ē mors ciuilis vendiderāt dulciter recepit et pauit. Dauid saulē ipsum persequentem ad mortem bis a morte liberauit primo Reg. xxiiij. c. et. xxvij. Helyseus: syros eū sequētes ad mortem a rege israel interfici phibuit et potu iussit refici et sic ad suū; dominū remitti libere. iiij. Reg. c. vi. hoc etiā; patet per scripturā veteris testamēti. Exodi. xxiij. c. Si occurretis boni inimicū tui aut asino erranti reduc ad eū. Item ibidem si videris asinū odientis te iacere sub onere non ptransibis sed subleuabis cū eo. Item puerbiorum. xxv. ca. si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū. si sitit da ei aquā bibere. prunas .n: congregabis super caput eius et domin⁹ reddet tibi. Itē psalmo: cxix. Cū his qui oderant pacē eram pacificus etc. Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaā de quib⁹ inhibuit filijs israel ne contraherēt amicitias cū eis sed eos occiderent. Dicēdū φ. illi erāt ydolatre pessimi pter qd mortē; meruerunt fm iudiciū dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cū ipsis nō erāt amicitie contrahende ad viciū ydolatrie.

Contendit iudeus pbare φ ihūs xps ñ est verus deus qz relaxauit substantiā obseruantiā sabbati.

Terciūdecimū argumētū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo Math. xv. In illo tēpore Abijt ihūs sabbato p sata. discipuli autē ei⁹ esurientes ceperūt vellere spicas et manducare. pharisei autem vidētes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qd nō liceat facere sabbatis. At ille dixit eis. Non legistis qui fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant et quō ibi intrauit domū dei et panes propositionis comedit. qd nō licebat ei edere neqz his qui cū eo erant nisi solis sacerdotibus. et non legistis in lege quia sabbatis i tēplo sacerdotes violāt sabbatū et sine crimine sunt dico vobis φ templo maior est hic etc. Ex dictis arguūt iudei quadrupliciter. Primo si ihūs est de⁹

vt dicūt xpiani quō relaxauit obseruantiā sabbati cū ipse prius eā precepertit Exod. xx. ca. Memēto vt diem sabbati sanctifices. igitur aut ipse nō est deus cuius cōtrariū affirmāt xpiani aut deus est mutabilis relaxando quod ipse preceperat maxime tanq̄ legitimū sempiternū cuiusmodi ē obseruatio sabbati. Itē. ij. exēplū quod adducit de dauid non est conueniens primo q2 discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dauid et eius viri. Secūdo q2 dauid tūc transgrediens sabbatū transgressionē tūc nō reiterauit Itē. iij. si excusauit hāc dauid trāsgressionē eadē ratione debet excusare adulteriū ei9 cū bersabee et homicidiū vrie. Itē. iiij. exēplū quod adducit de sacerdotib9 nō est ad ppositū sacerdotes. n. opabantur sabbato in tēplo accēdēdo ignē vel potius nutriēdo. hoc autem non erat prohibitum sed solum ī habitationibus hominū sicut dicitur Exodi. xxxv. c. de sabbato ignē nō accendentis in cūctis habitaculis vestris. tēplū aūt nō includitur in generalitate habitaculorū hominū Ad primū argumētū dicendū q̄ magis est ad ppositū Nā ille qui dat preceptū pōt in illo dispēsare ī casu et totaliter reuocare. Et iō ibūs inq̄tū de9 potuit hoc facere, ppter qd subdit de seipso dn̄s est filius hoīs et etiam sabbati. Itē idem in persona est filius dei et filius hominis sicut supra pbatū est. q̄ autē tēpore veteris testamēti dn̄s dispensauerit ī obseruātia sabbati patet Iosue. vi. vbi dicitur. q̄ de mādato dn̄i Iosue et viri bellatores circuierūt orbē Jerico septē diebus continuis armati et sic oportuit q̄ dies sabbati fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos autētico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi dicit q̄ die sabbati fuit pliū Jerico. et hoc satis innuitur ex textu Josue. vi. vbi dies ille dicit vn9 q̄ pprie dicitur de sabbato. Et illo die circuierūt Jerico septē vicib9 et in vltio circuitu corruentib9 muris intrauerūt et iter fecerūt oēs habitatores vrbis. Itē. iij. Reg. xix. dicitur q̄ helyas ābulauit in fortitudine cibi illius quadraginta dieb9 et quadraginta noctib9 cōtinue et sic pluries ābulauit in sabbato ex volūtate dei. Quod arguitur vltra q̄ de9 sit mutabilis non valet. Nā imutabilis exn̄s opat mutabilia opera sicut icorporeus existens corporalia facit. Et q̄ vltra dicitur q̄ sanctificatō sabbati fuit precepta ad semp nō est verū. nā vbi de ipsa scribit. Exo. xxxi. c. pactū est sempiternū in hebreo habet pactū est heollā. i. in seculū qd nō significat eternitatē sed temp9 logū cōiter acceptum et hoc modo dicitur Hieremie. ij. c. A seculo cōfregisti iugū meū. i. ab antiquo tpe et in hebreo habetur heollā cōfregisti. etc. i. a seculo Aliquando vero accipitur p tēpore indeterminato qd tamē pōt eē satis breue sicut Deutro. xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua dom9 tue et seruiet tibi vsq3 in eternū. et in hebreo habetur pforabis etc. et erit tibi seruus heollā. i. in seculū et hoc tēp9 poterit eē breue vel longū. vnde dicit hic glo. hebraica heollā. i. cūctis dieb9 seculi domini vsq3 ad iubileū. Si ei infra ānū a pforatione auris serui moreret dn̄s fiebat liber a seruitute. et si viueret vltra ānū iubileū. seruus tamē fiebat liber in āno iubileo. Pz igitur ex dictis q̄ obseruatio sabbati nō est pcepta ad semper sed ad tempus. Et ex hoc pz q̄ illi q̄ p hac dictione hebraica trāstulerūt eternū vel sempiternū dederūt simplicib9 occasionē errādi circa obseruationē sabbati et circūcisionis. Ad secūdū qd vltra arguitur de discipulis ibū spicas vellentibus q̄ peccauerunt nō ē verū. nō. n. peccauerunt ratione facti q2 scribitur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineā pximi tui comedes vuas quātum tibi placuerit. et idē intelligēdū ē de granis bladi. et de alijs fructib9. nec peccabant ratiōe tpis. s. diei sabbati. nā eorū esuries eos excusabat. Posset etiā probabiliter dici q̄ simpliciter hoc poterant in die sabbati. Non eni peccabant rōne comestionis q2 comedere in die sabbati licitum erat omnibus iudeis nec rōe excussi ōis granorū de spicis que ē quedā pparatio cibi licet pparatio cibi p decoctōnē eēt phibita fieri in die sabbati Exodi. xvi. et. xxxviij. quia ibi est longus labor et distractio. s. cōpositio lignorū. et accēsio ignis. positio vasorū ad ignē et sollicitudo circa decoctionē vt fiet optime. tamē alique pparatiōes parui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibū decoctum die precedenti disponere in vasis et ponere super mensam. et p cōsequēs licitū erat ponere mēsam et mappā et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare. vellicatio autē spicarū non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus

et per consequens licita. Quod aut vltra arguitur q dauid et viri eius erat i maiori necessitate famis q discipuli ihesu nō videtur verisimile habebant.n. aliquā pecuniā vel aliqua pignora ad habēdū cibum aliunde. que discipuli non hēbāt quia sine pecunia et pera et cū simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc q daret eis licite panem sanctū sed solū de mūdicia eorū maxime a mulieribus: vt primo Reg.xxi.c.patet. Quod autē innuit vltra q dauid peccauit panes illos comedendo patz esse falsum non solum p verbum saluatoris factum excusantes sed etiā p scripturā veteris testamenti q n reprobat dauid comestionē. nec achimelech concessiōez et qr summus sacerdos erat nō eēt verisimile q ignoraret quid esset licitū vel illicitum circa obseruantiā sabbati ipse autē dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mūdicia facit comestionem licitam. Ad tercium cum dicitur q eadem ratione ihesus debuit excusare vel relaxare adulterium cū bersabee et homicidiū viri. Dicēdū q est falsum. nā ista sunt per se mala nec possunt bene fieri ppter quod in talibus nō habet locū dispensatio. Ad quartū cū dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite nō solū accendendo ignem vel potius nutriēdo sicut pcipitur Leuiti.vi.c.ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies sz etiam hostias lauādo et super altare cremādo et hoc rōe templi vel potius diuini cultus ibi fiendi eadem rōe vel maiori discipuli pñte ihesu et eos licentiā te poterāt licite vellere spicas. dato q alias esset illicitum qd tamen non est bene clarum vt supradictum est ideo subdit saluator. Dico autem vobis quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam. quare etiā talē diem correspondētem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictū est supra in isto tercio libro consideratione quarta argumento quinto.

Contendit iudeus probare q ihūs xpūs non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartūdecimū argumētū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo verbo Math.xi. Confiteor tibi pater dñe celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguūt ergo sic xpiani dicunt q filius et pater vnū sunt quō ergo dicitur confiteri corā patre suo deberet magis dicere corā seipso. Itē si omnia sunt tradita a patre ergo nihil habet ad seipso et sic ex se est oino deficiens. Ad primū supra declaratū est argumēto.xxij.quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorū q christus est deus et homo. deus ab eterno et homo ex tēpore. Itē declaratū est supra libro primo in appritione.xij.thesaurū q ihūs nazarenus est verus christus. et qr in eo sunt distincte nature ideo sm q deus dicit Johannis x. Ego et pater vnum summus scilicet in essentia. distincti tamen in personis. secundum autem q homo dicit Johānis.xiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et confitetur. Quod autem subditur si habet oīa a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum q hec propositio est vera. christus inquantum homo est creatura omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut ē de nihilo. Et iō potest ista concedi cū reduplicatione xps inquantum homo nihil est ex se sed omnino deficiēs. Si autē ex dictis aliquis arguat q idē sequitur de xpo inquātū deus qr quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo et per consequens habet illud a patre. et sic ex se nichil est sed ē oino deficiens. dicendū q non sequitur quia filius a patre accipit idem esse cum eo. nam diuinum esse non est multiplicabile. et ideo sicut pater est necesse esse sic et filius et sic nō pōt dici deficiens. nam eādem deitatem. potentiam. sapientiam. et sic de alijs absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esaie.ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera ex quo patet q in diuinis est filius et per cōsequēs pater qr relatiue dicūtur adinuicē et

posita se ponunt et perēpta se pimūt. Nō ci pōt dici ꝙ de⁹ filius sit filius alicui⁹ creati vl' finiti nō tamē sunt duo increati aut duo im mēsi. sicut nec duo dij sed vnus icreat⁹ et vn⁹ imēsus nullā.n. distinctionē habēt in deita te sed solū in personali ꝓprietate. De trinita te personarū et vnitate essentie :dictū est su pra argumēto.xxiij.quarte considerationis huius libri quantum sufficiat ad ꝓpositū hu ius libri.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs xp̄s nō est deus quia contradicens sibi est istabilis

Quintūdecimū argumētū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math.viij. Cū aūt descēdisset ihūs de mō te secute sunt eū turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eū dicens. Dn̄e si vis pt me mundare etc̄. Sequitur et ait ihūs illi. vi de nemini dixeris sed vade ostende te sacer doti et offer mun⁹ quod pcepit moyses. Ex his arguit sic iudeus Ihesus voluit sacrifi cium qd̄ fiebat in emūdatione leprosi. Ali bi vero.s. Math.ix.et.xij.c. dicit miam volo et nō sacrificiū et sic contradicit sibi et est in stabilis in voluntate. Itē idē arguitur p hoc ꝙ dicit mundato a lepra vade nemini dixe ris etc̄. et alibi.s. Luce.viij.c. dicit vade ad tuos et narra quāta tibi fecerit domin⁹. itē alibi.s. Math.x.et Luce.xij. dixit. Qui me confessus fuerit corā hoib⁹ confitebor et ego eū corā patre meo. et sic patet ꝙ voluit sua facta celari et publicari. que sunt contradic toria. Ad primū dicēdū ꝙ non valet. nā ea dem rōe per scripturā veteris testamēti quā iude⁹ cōfitet̄ eē verā ꝓbaret̄ deū eē mutabilē quia Gen.viij.c. dicit̄ de sacrificio noe. Odo ratusq; est domin⁹ odore suauitatis et sic fu it sibi placitū. Itē in Exod. leuitico et alijs libris veteris testamēti precepit deus sibi of ferri sacrificia tanꝙ sibi placita et Esaie.i.c. dicitur holocausta arietū et adipē pinguiū et sanguinē hircorū et vitulorū nolui et psal mo.xxxix. sacrificiū et oblationē noluisti etc̄ hec.n. non arguunt dei mutabilitatē. Nam ipse mutabilis mutabilia operat̄ sicut i cor poralis corporalia. Quod aūt ihūs dixit al legando dictū ozee ꝓphete.vi.c. miam volo et nō sacrificiū non dixit hoc sacrificia vete ris legis reprobādo habebāt eni tūc cursū suū et habuerant vsq; ad mortē xp̄i Sz hoc dixit opera mie sacrificijs preponendo. naz habent duplicem bonitatem .vnam ex gene re quia sunt virtutis moralis. aliam ex cari tate quia quando fiunt ex caritate habēt bo nitatem merite vite eterne Sacrificia vero ve teris legis non habebant bonitatem nisi ex fide et dilectione offerentiū. ido dicitur Gen iiij.c. respexit dominus ad abel et ad mune ra eius. quasi dicat. munera fuerunt accep ta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autem isto modo intellexerit ꝓpheta vel po tius dominus p ꝓphetā patet per textū ibi dem qui talis est. misericordiā volo et nō sa crificiū et sciam dei plusꝙ holocaustū. Per hoc ꝙ dicit plusꝙ holocaustū que sunt que dā sacrificia patet ꝙ non loquebatur holo causta reprobando sed eis sciam dei preferē do et eodē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo capi. Postꝙ dixerat dominus holocausta arietum et adipē pinguiū et sā guinē hircorū aut vitulorum nolui. Subdit querite iudicium subuenite oppresso. iudica te pupillo. defendite viduā. et venite et argu ite me dicit dominus. Si fuerint peccata ve stra vt coccinum quasi nix dealbabuntur etc̄ Ex quo patet manifeste ꝙ opera misericor die et iusticie magis erant deletiua culpe et meritoria glorie habende xp̄i tempore ꝙ sa crificia legis. Quod autem arguitur ꝙ ihūs aliquando voluit facta sua celari. et aliquā do publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Ex pedit autem imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur. et expedit a liquando maxime perfectis opera sua bona in publico ponere ad dei gloriaz et proximi⁹ edificatōz Quātū ad primū dicit ihūs. M. vi. te autem faciente elemosynam nesciat si nistra tua quid faciat dextera tua. Et ꝙtū ad secundum sic luceat lux vestra coram ho minibus vt videant opera vestra bōa et glo rificent patrem vestrum qui in celis est Ma thei.v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerūt oculte et aliqua bona publice Helyas ei filiū vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad cōso latōnē mr̄is vidue.iij. Reg.xvij.c. et ignē d̄ celo fec̄ d̄scēder̄ sup holocaustū suū ad d̄cla ratōz diuinitat| ve publice.s. corā rege achab

et populo israel. iij. Reg. xviij. c. similiter helyseus multiplicationē olei ad vidue sustentationē et filiorū eius et ad satisfactionē creditori fiendam fecit secrete. s. clauso ostio vt habetur. iiij. Reg. iiij. c. et milites syrie volētes eū capere acrisia percussus duxit eū i medio samarie corā rege israel et populo ciuitatis vt habetur. iiij. Reg. vi. ca. Patet igitur ex p̄dictis q̄ ihūs rationabiter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare q̄ pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie q2 vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimititur ab altera.

¶ Sextūdecimū argumētū iudeorum sumit ex euangelio ex illo loco. M. xij. omne peccatū et blasphemia dimittetur hoīb9. spūs autē blasphemie non dimittet. Et quicūq3 dixerit verbū cōtra filiū homis dimittet ei. qui autē dixerit cōtra spiritūsanctū non remittetur ei. neq3 in hoc seculo. neq3 in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Uos xp̄iani dicitis q̄ pr̄ et fili9 et spūssanctus sūt vnius essentie et vnius volūtatis. quō ergo dicitur verbū seu blasphemia cōtra spūmsanctū et nō contra filiū et patrē. et quō vn9 dimittit peccatū vel blasphemiā sine alio. Hec eni que videntur haberi ex verbis ihū ipli cant contradictionem si sunt vnius essētie et vnus blasphemator et alter non. seq̄t q̄ idē blasphemat et nō blasphemator et si sūt vnius volūtatis et alter remittit et alter non seq̄tur q̄ idē remittit eidē blasphemāti et nō remittit que sunt contradictoria. Item de aīa blasphemantis ipsum xp̄m sepata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehēna. Si dicatur q̄ in celo sequitur q̄ spūssanctus impotens est ad puniendū blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autē dicat q̄ est in gehēna sequitur q̄ pater et fili9 sunt ipotentes ad saluandū eā cum remiserint blasphemiam. Itē si duo remittunt s3 pater vel filius et spūssanctus non remittit quid p̄ficit blasphemanti et quid sibi nocet s. spūssanctus non remittit. ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que vident friuola et contradictionē iplicātia q̄ tamē sequūtur ex verbis ihū nazareni concludit iudeus q̄ eius doctrina nullius sit momēti. Satis patet intelligentibus q̄ obiectiones iste p̄cedūt ex imaginatione falsa circa articulum sancte trinitatis q̄ articul9 satis est declarat9 supra. c. xxiij. quarte considerationis huius tercij libri ex scripturis hebraicis. nō solum q̄ in essentia diuina sint plures sed q̄ sunt tres et solum tres. nec est contra intentionē antiquorum hebreorum dicere pluralitatē in deo dum tamen vnitas essentie teneatur q̄ nos xp̄iani tenemus firmiter et confitemur fideliter his ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est q̄ saluator Mathei. xij. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritūsanctum. ¶ Primam vocans verba iudeorum nequiter p̄olata cōtra benignitatem humāitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut dementissimus medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voracem et potatorē vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mathei. xi. c. Et hāc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo q̄ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatē suā nequiter dicta. Uidentes enim ab eo fieri expulsiōes demonum. illuminationes cecorum. suscitationes mortuorum et similia que non poterāt fieri nisi virtute diuina. Judei tñ ea nequiter attribuebāt virtute demonis dicētes Math. xij. c. Hic demōia nō eijcit nisi i beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiā dixit saluator irremissibilem. ñ simpliciter sed de difficili remissibilē. Nā ex p̄te blasphemantium non erat aliqua excusabilis rō in toto vel in p̄te q2 talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorū q̄ ē virt9 diuina et q2 eadē deitas est in tribus personis Jō blasphemans contra vnam p̄sonā blasphemat etiā cōtra aliā. et similiter quia eadem bonitas est in tribus iō vna persona non remittit sine alia. Nam opa trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis huiusmodi ē bonitas que est attributū spūssāci. P3 igit̄ q̄ obiectiones iudei supra posite p̄cedūt ex falsa imagiatiōe. Restat autē ōndere q̄ irremissibile dupli dr̄ vno mōō

tradictorie. i. nullo modo remissibile Alio modo cōtrarie. i. de difficili remissibile hoc modo ptz. v. meth. vbi dicitur ꝙ īpossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo pōt fieri vel transiri. Alio mō qꝺ ꝺ difficili pōt hoc etiam declaratur de cōi mō loquendi. Dicitur eni de ceco pfecto ꝙ non pōt videre simpliciter et de cecutiente ꝙ non pōt videre qꝛ videt cū difficultate. ¶ Tercio modo hoc declaratur ex mō loquēdi scripture veteris testamenti. Josue. n. considerās difficultatem populi ad bonū et pronitatē ad malum dixit Josue vltimo. ca. non poteritis seruire dn̄o etc. non intellexit de īpossibilitate simpliciter sed de difficultate. Nam ibi subditur ꝙ iussit sed⁹ inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie. xiij ca. Si pōt ethiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis bene facere cū didiceritis malū. Quod. n. ethiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sed ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum ñ est īpossibile sed difficile eo ꝙ habitus viciosus inclinat ad malū agendū per modum nature. Exemplū autē habet in manasse rege qui dū vixit fuit assuetus ī pessimis et tñ finaliter reduct⁹ fuit ad bonū virtutis vt pꝫ ij. paralip. xxxiij. et ī fine libri vbi ipsius ponitur oratio. Quod aūt iudeus querit vltio de aīa blasphemātis vbi sit. Dicēdū ꝙ si recessit a corpore cū peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita ꝗ̄tū ad culpā et penā est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sed adhuc ad penā temporalē obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloriā trāsferatur nec aliqua persona diuina est īpotēs ad saluādū eū. vel puniendū. qꝛ sicut tres personē sunt vnus deus ita sunt vn⁹ omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ſm ordinē sue sapientie et iusticie

¶ Quod ihūs xp̄s nō ē ver⁹ deus qꝛ dicens ꝙ venit saluare quod perierat cōtradixit sibi ipsi loquens parabolice

Decimūseptimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Math. xviij. non est volūtas ante patrē vestrum qui in celis est vt pereat vnus ꝺ pusillis istis. et ibidem premittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Itē. Mat. xiij. c. dicitur. Jō in parabolis loquor eis qꝛ videntes non vident et audientes non audiunt neqꝫ intelligunt. Ex his arguit sic iude⁹ Si venit ihūs saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerent nec per consequens conuerterentur vt ibidem vt in euangelio scribitur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum et nō quereret nec vellet. Item istud vltimo dictū destruit verbum domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur et viuat. Dicendum ꝙ xp̄s non semper loquebatur turbis parabolice sed aliquādo plane et aperte tractans ea que sunt ꝺ necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. et. vi. et. vij. vbi tradit formam perfectōnis euangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni ñ ad discendum sed ad insidiandum et. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerent ne daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. ¶ Aliquando etiam fidelibus et deuotis loquens parabolam premittebat et postea exponebat vt ex premissione parabole veritas graciosius caperetur. et hic modus communiter in ecclesie predicationibus obseruatur. ¶ Patet igitur ꝙ ihesus aliquādo loquebatur parabolice et aliquando plane et hoc rationabiliter nam ezechiel et alij prophete frequēter vtroꝙ modo loquebantur vt patet eorum libros inuenti. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. ¶ Item iudeus arguens contra ihesum eo ꝙ dicit in parabolis loquor eis vt videntes non videant. et cetera. ¶ Arguit contra deum veteris testamenti et per consequens seipsum dicit enim. Dominus Esaie. vi. capitulo: Excecca cor populi huius et aures eius aggraua. quam auctoritatem. Ihesus ita allegauit tanꝙ impletam in sua predicatione per quam simplices et illiterati fuerunt illuminati apostolis: et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De cā huius cecitatis dictū fuit supra consideratōne prima huius tercij libri. Nec obstat ꝙ verba

Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nã apostoli et euangeliste allegãtes scripturã veteris testamenti magis curauerũt allegorie sẽsum ꝙ verba. Hec autẽ excecatio fuit ab antiquis doctoribus iudeorũ exponẽtibus in libro Af c.i. de coris illud quod dixit moyses Deutro.xxij.c. generatio praua atqꝫ peruersa hec ine reddis domino popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̃ pcesserunt insipiẽs ad futurũ seculũ per quod itelligitur tps messie in glos hebraicis vbiqꝫ. Quod autem vlterius dicit ihũm destruere verbuꝫ domini dicentis. Nolo mortẽ peccatoris etc̃ nõ valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes et aliq obstinati. De penitentibus dicit dominus verbũ istud et multa cõsimilia. De obstinatis vero dicit cõminationẽ asperã et totalẽ destructionẽ. Job. xxi.c. ducũt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbũ eadẽ ratione sequitur ꝙ destruit de⁹ verba sua qd̃ ẽ iniquũ et cõtra se ipsum maxime in verbis vbi in eodẽ cõtextu littere talis modus loquẽdi cõtrari⁹ de obstinatis et penitẽtib⁹ frequẽter iuenitur. vndẽ Exod.xxxij.c. dicit. Ego occidã.s. obstinatos. et ego viuere faciã.s. penitentes. et psalmo.lxxvij. Cum occideret eos querebãt eũ et reuertebantur etc̃. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorũ pena territi reuertebantur et penitebant.

Contendit ꝙ ihũs xps non est deus qa orauit.

Decimũoctauũ argumẽtũ iudeoruꝫ ex euãgelio sumit̃ ex illo verbo. M. xxvi.c. tũc venit cũ illis ihũs in villã que dicitur gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadã illuc et orem. Et hoc arguit sic iude⁹. Si ihũs est deus quomodo orauit. ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loq. p supi⁹ dicta facilius istud argumẽtũ iudaicũ solui̇̃. qꝛ declaratũ est supra p scripturas hebreorũ ꝙ messias i veteri testamẽto pmiss⁹ futurus erat ver⁹ homo et ver⁹ de⁹ in vna psona. Itẽ ꝙ redẽpturus erat mũdũ p passionẽ suã in humana natura. Itẽ ꝙ ihũs nazarenus est ver⁹ messias iudeis pmissus. Ideo habuit corpus passibile et mortale p nr̃a redẽptiõe vsqꝫ ad suã resurrectionem. In qua habuit corpus imortale et glosum. Dicendum ergo ꝙ ihũs nazarenus in humãitate pro nobis assumpta in qua est mior pr̃e orabat eũ pro nobis sicut scribitur Esaie.liij. et p trãsgressoribus orauit vt.s. non perirẽt. quod capitulum intelligitur de xpo ad litteraꝫ sicut supra sepe declaratum est. Orauit etiam pro seipso Johãnis.xvij.c. pater clarifica filium tuum etc̃.

Contendit ꝙ ihũs xps nõ ẽ deus qꝛ fuit tristis et timuit.

Decimũnonũ argumentum iudeoꝝ ex euãgelio sumit̃ ex illo loco Ma. quo supra Assumpto petro et duob⁹ filijs zebedei cepit tristari et mest⁹ esse. tunc ait illis Tristis est aĩa mea vsqꝫ ad mortẽ: sequitur. pcidit in faciẽ suam orans et dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Primo sic: Quis vñ ꝙ audiuit de deo loqui tremente et timẽte cũ de⁹ sit oĩpotens ad faciendũ quod vult sine difficultate. Si autẽ dicatis ꝙ iste timor et tremor in carne fuit sed non in anima: q̃s est ita fatuus qui ignoret carnẽ dolere et timere nisi per animam. Itẽ.ij. per hoc ꝙ dic̃ transeat a me calix iste etc̃. patet ꝙ in eo non fuit virt⁹ ad saluandũ vitã suã et carnem. respõdetur p̃supposito ꝙ sepe supra declaratũ est ꝙ ihũs est ver⁹ deus et verus hõ. Ad primũ dicitur ꝙ timor et tremor et similia ñ fuerunt in natura diuina quia hoc est impossibile nisi tm̃ methaphorice sic Geñ.vi.c. dicatur. et tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quẽ creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̃tũ ad ptem anime superiorem que est intellectiua In qua ihesus ab instãti sue conceptiõis fuit comprehensor et summo gaudio fruebat̃. Sed q̃tum ad partem anime inferiorem q̃ dicitur sensitiua et est in organo corporali in qua ihesus fuit viator fuerunt predicta ad opus nostre redemptiõis. et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant ꝙ christus non habuit corpus passibile sed celeste.

Ad secūdū cum inducitur transeat a me calix iste. Dicēdū q̄ hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis q̄ naturaliter horret mortem sed erat rationis sicut pponētis tā p quā tñ ratione ihūs acceptabat mortē quia volūtas rōalis in eo erat totaliter volūtati diuine cōformis. Ideo dicebat verūtamē non mea sed tua volūtas fiat. et accipitur hic volūtas p appetitu sensitiuo. quē appetitū intellect⁹ superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie. liij ca. Oblatus est qz ipse voluit. in hebreo sic habetur in angustiatus est qz ipse voluit. et infra eodem ca. dicitur ipse tradidit in mortē animā suā et cū sceleratis reputatus est. et ppter hoc dicebat math. xxvi. c. Spūs qdē pmptus ē. i. volūtas rōis pmpta ē ad mortē caro aūt īfirma. i. sensualitas. et hoc īuenitur nō solū d̄ ihū nazareno. sed etiā ī martirib⁹ in nouo testamēto sicut patet de mult] et etiā in veteri testamento. De machabeis ab antiocho tormētatis. et de beleazaro de quo dicitur. ij. Machabeorū. vi. c. sed cū plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine q̄ hēs sanctā sciam tu scis qz cū amorte possim liberari graues corporis sustineo dolores. sm animā aūt. i. secūdū ptem anime superiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus q̄ caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est verū de anima sensitiua. sed quia nescit distinguere inter sensū et intellectū ideo facit ridiculosum argumētum.

Contendit iudeus q̄ xp̄us non est deus quia iuit ad ficulneam ad pquirēdū fructus que nō habebat nisi folia et qz maledixit ei cū nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimū argumētū iudeorū ex euāgelio sumit̄ ex illo qd̄ scribitur. M. xxi. Mane autē reuertens in ciuitatem esuriit et vidēs fici arborē vnā sec⁹ viaz iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tātū. et ait nūq̄ ex te nascat̄ fruct⁹ in sempiternū et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si ihūs fuisset de⁹ cognouisset a lōge fructū ficulneū nō hēre nec ad eaz iuisset. Itē cū ipse dicat bn̄facite his q̄ oderūt vos. quō maledixit arbori q̄ nihil nocuent sibi. et ideo videtur hoc fecisse ex ire pturbatione. dicendū q̄ ihūs nō solū in q̄tū de⁹ quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore n̄ eē. sed etiā in q̄tuz hō qz q̄libet etiā sat] simplex poterit illud scire cū nō eēt tēp⁹ ficorū vt dicat̄ Marci. xi. c. ad q̄d ergo iuit ad arborez fructu vacuā. Dicēdū q̄ sicut pphete veteris testamēti aliqñ pphetabāt verbis. aliqū sensibilib⁹ signis. sicut hieremias p̄dixit d̄structionē ciuitatis iherusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie. c. xxviij. ad significandū q̄ populus cathenis vinct⁹ duceretur in captiuitatem. ita ihūs q̄ hic dicit̄ ppha magn⁹ Luce. x. c. et de quo p̄dictū fuit Deutro. xviij. c. pphetā suscitabit vobis deus de fratrib⁹ vestris etc̄. destructionē ciuitatis iherusalē futurā p romanos p̄dixit Luce. xix. eo q̄ nō cognouisset tēpus visitationis sue. s. p xp̄m. Que q̄dē cognitio ad sacerdotes et legispitos ptinebat et ideo defectū eorū et punitionē signauit p sensibile signū arboris fructu carētis. Nā ipse veniens ad sacerdotes et legispitos quorū fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionē arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eorum d̄structionē pfigurauit. Nā postea capta ciuitate p romanos cū sacerdotes miam peterēt tit⁹ iussit eos occidi dicēs eos eē degeneres dei qui tēplo destructo cuperēt supuiuere. Patet igitur ex p̄dictis q̄ ihūs circa ficulneam nihil faciebat ex ignorātia seu pturbatōne ire sed ex magna ratione et mysterij significatione.

Contendit q̄ ihesus xp̄s non est deus qz accepit ab alio potestatem dicēs data ē michi omnis potestas in celo et in terra.

Vicesimūprimum argumentum iudeorum est ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math. vltimo. c. data ē mihi omnis potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iudeus q̄ ihūs non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur q̄ a patre data ē sibi ptās hoc nō valet qz xp̄iani dicunt prēm et filiū eē eq̄les. Dicēdū q̄ i ihesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una ē potestas diuina quā habet ab eterno nō tamē a se sed a patre a quo est distinctus i pso

na nō tamē ī hoc minor est patre q2 ab eo
accipit eandē in numero naturā et potestatē
sicut sepius superi⁹ dictū est. tñ ibūs non lo
quitur hic de ista ptāte sed de alia quā ai do
accepit in humana natura: Nā ab instāti as
sumptionis humane nature ad personā filij
illa natura habuit excellētiam super oēz cre/
aturā auctoritatiue nō tamē executiue. Naz
inter oēs appuit in forma serui in humana
natura passibili ppter mysteriū nostre redē
ptionis ad iplēdū sicut fuerat predictū Isa:
liij. Vere languores nostros ipse tulit et do
lores nostros ipse portauit. Disciplina pa/
cis nostre super eū et liuore eius sanati su/
mus quod intelligitur ad litterā de xpo etiā
sm antiquos doctores hebreorū ꝓut dictuz
fuit supra libro primo in appitiōe noui the
sauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc
potestatē executiue ideo tūc dixit data ē mi
hi omnis ptās etc̄. Tñ in iudicio finali om
nia plenius erūt subiecta sibi sicut ostendit
apostolus ad hebreos. ij. c. Per hanc tamen
potestatē que finita ē non est nec erit equalis
deo patri. Sic ergo patet respōsio ad obiec/
ta iudeorum ex euangelio.

¶ Contendit q ihūs xp̄s non est vnus de⁹
cum pr̄e et sp̄ūsancto quia ipse descendit in
vterū virgis et non pr̄ et sp̄ūssanctus.

Vicesimūsecūdū argumentum iude
orum accipitur ex verbis xp̄ianorū.
Vnde dicit iude⁹ sic vos xp̄iani di
citis q est vnus creator. et q xp̄s vester est fi
lius eius et q descendit de celis sine separatō
ne a pr̄e et a sp̄ūsācto. qñ ergo vos dicitis q
filius descendit in vtero virgis quero si tūc
pater et sp̄ūssanctus fuerunt ab eo separati.
aut non. Si dicatis q sic. est contradictio in
verbis vestris. quia dicitis q descendit sine
sepatione ab eis. Si vero dicatis q nō. seq
tur q pater et sp̄ūssanctus sunt incarnati si/
cut et filius quod vos negatis. Dicendum
q descensus filij in vterū virginis non est i/
telligendus per motū localē sed p nouū effe
ctū ī virgie. q quidē effectus est coniunctio di
uine nature et humane in vna persona. Hec
igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter:
Vno mō effectiue et sic facta fuit a tribus p
sonis. s. pr̄e et filio et sp̄ūsancto. nam eorum
opera sunt in diuisa. Alio modo terminati
ue et sic illa coniunctio terminata est ad per/
sonā filij ppter quod solus filius dicitur in
carnat⁹. licet autem ad hoc non potest poni
exemplum q non habeat plus de discōue/
nientia q̄ de ꝯuenientia tamen q̄tum ad a
liquid potest poni conueniens. Ponatur igi
tur casus. plato. sortes. cicero. tractāt matri/
moniū berthe cū sorte qui est media persōa.
Si igitur queratur a quo ē effectiue ista ma
trimonialis coniunctio. patet q a tribus.
Si autem queratur ad quem est terminatiue:
patet q ad sortem tantum ppter quod ipse
solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo
modo est in proposito. quia licet pater et fi/
lius et sp̄ūssanctus sint vnum in natura. ta/
men sunt distincti in personis. Incarnatio
vero terminata est ad filium prout persona/
liter distinguitur a patre et spiritu sancto non
tamen dicitur separatus ab eis. quia nomē
separationis non accipitur in diuinis perso
nis quia significat diuersitatem essentie non
autem sic nomen distinctionis. Item habe/
mus aliud exemplum in tribus domicellis
induentibus terciam illarum de quibus p̄t
dici q quicquid facit vna facit alia vna tam̄
sola induitur. Eodem modo dicēdum est
q̄ opus incarnationis aliquando attribuit̄
patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tē
poris misit deus filium suum etc̄. Ad Gal:
iiij. Quādoq3 autem filio attribuitur. vt ibi
exiui a patre et veni in mūdum. Iohis. xvi.
ca. Qñq3 attribuitur sp̄ūsancto vt in symbo
lo. Qui cōceptus est de sp̄ūsancto. sed hec idō
dicuntur quia opus incarnationis fuit ma/
xime potentie sapientie et bonitatis que tri
bus personis attribuuntur solus tamen fili
us terminatiue vt dictum est indutus est ve/
ste carnis humane iuxta illud ad philippeñ.
ij. Exinaniuit seipsum formam serui accipi
ens in similitudinem hominum factus et ha
bitu inuentus vt homo. Sic igitur patet q
ad dictum christianorum de incarnatione
non sequitur contradictio seu aliud incon/
ueniens.

¶ Quod ihesus christus non est deus quia
fuit missus siue mittens

Uicesimumtercium argumentum iudeorum est: Quero a vobis xpianis, dicit iudeus. Utrum videlicet xps fuit mittens vel missus. Si dicatis quod missus: quis vnquam audiuit deum missum ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis quod est mittens: vos facitis eum mendacem. quia dicit Job. viij. et ego non sum solus sed ego et qui misit me pater. dicendum quod dei filius est mittens et missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatione benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiij. quarte considerationis per auctoritatem. Esaie. xlviij. et nunc misit me dominus et spiritus eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. Est etiam mittens spiritumsanctum sicut dicit Joh. xv. mittam vobis spiritum veritatis etc. Circa quod sciendum quod missio alicuius importat duplicem habitudinem vnam ad mittentem secundum quam aliquomodo missus procedit a mittente. Aliam ad terminum ad quem mittitur secundum quam missus est vbi prius non erat vel est ibi alio modo quam prius. licet autem in diuinis non sit processus vnius persone ab alia secundum motum localem vel separationem realem tamen est ibi processus secundum originem quia filius procedit a patre et spiritussanctus ab vtroque sic igitur filius et spiritussanctus habent habitudinem ad mittentem habent etiam habitudinem ad terminum missionis non tamen sic intelligendo quod incipiant esse vbi prius non erant simpliciter quia de necessitate sunt vbique per essentiam potentiam et presentiam sicut patet hieremie. xxiij. Celum et terram ego impleo dicit dominus. Sed sic intelligendo quod incipiant esse vbi prius erant tamen alio modo dicimus filius missus in mundum a patre quando incepit ibi esse vt homo vbi tamen prius erat vt deus Johannis. i. ca. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognouit. ¶ In propria venit etc. et spiritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quando super eos apparuit signo visibili. Nam hoc modo prius non erat ibi. et quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificandum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse per gratiam sanctificantem. vbi tamen prius erat per essentiam presentiam et potentiam Ad argumentum iudei patet quod non est contradictio quia licet filius sit mittens et missus non est secundum idem.

¶ Contendit quod ihesus xps non est deus quia locutus est sathan studet ad interficiendum me.

Uicesimumquartum et vltimum argumentum iudeorum est in libro symonis cephe dicit ihesus. Ecce sathan studet ad interficiendum me de manu domini et non dabit me in manu sathan. Ex hoc arguit iudeus dicens. Quare non confundemini vos xpiani dicere istum deum sic loquentem. dicendum quod iste iudeus falsum accipit. ¶ Nam in epistolis petri aut alibi non inuenitur hoc dictum a ihesu nazareno tamen si hoc dixisset et factum fuisset nullum inconueniens sequeretur. Nam supra declaratum est quod ihesus est verus deus et verus homo in vna persona ipse vero sicut deus permisit se inquantum homo a dyabolo temptari et de loco ad locum portari vt supra dictum est et quia pater et spiritussanctus sunt vnus deus cum eo Ideo ab ipsis fuit etiam ista permissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset permissus querere quod iudeus allegat falso nullum inconueniens sequeretur. Patet etiam iudei falsitas vt dicit Nicolaus de lyra per hoc quod obiectiones suas in apto mendatio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura et allegant contra legem xpi. xxiij. impossibilia.

Sexta consideratio est de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura. Sicut enim mille nocendi modos habet dyabolus sic et iudeus eius filius. ¶ Cum enim miserabiliter duo bella prima perdiderunt tanquam homines sine lege ad speculum nature se vertentes viginti quatuor impossibilia nature mouent contra nostrum fidei fortalicium. si forte possint illud expunare ac si musca volatu alarum suarum niteretur obscurare claritatem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.

Primum impossibile mouetur circa incarnationem filij dei. Arguunt ergo iudei sic. Impossibile est deum inquinari ergo impossibile est deum incarnari. antecedens

est cōiter concessum. sed consequentia pbat
qr ad oppositū ꝯñtis sequitur oppositum an
tecedentis. Sequit ei si possibile ē deū icar
nari ergo possibile est deū inquinari qr si de
us incarnaretur ingrederet in corpore mulie
ris que ē res imūda et consequenter inqui
naretur. Respondetur negādo consequentiā
et ad pbationē ꝙ ex incarnatione in corpore
mulieris sequitur inqnatio. cū mulier sit res
imūda et ex cōtactu imūdi polluitur tanges
Dico ꝙ hec pbatio nulla est. qr cū lux solis
tangat res imūdas et nō inquinetur. quan
to magis deus qui solē facit inquinari a nl
lo imūdo pōt. Itē et si concederetur de alijs
mulieribus ꝙ imūde sint de virgine tamen
matre dei nullatenus conceditur qr ipsa mū
dissima fuit. De ipsa. n. pphetauit hieremi
as. c. iij. Nouū faciet dominus super terram
mulier circūdabit virū. in quo ostenditur ꝙ
hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo et
natiuitate. alias non eēt nouū. qr antiquū
est mulieres concipi et generari in peccatis.
Itē alij infantes inquinantur in ventre ma
tris et istud est antiquum sed fuit nouū i vē
tre virginis. ꝙ vir ille de quo loquitur pro
pheta. plenus sciā et virtute ab instanti sue ꝯ
ceptionis imūdissimo illo vtero mundissi
me contineretur. nec matricē mulieris quam
deus ordinauit locū nature humane conci
piende reputare debem9 locū imūdū nec ma
lum sed tanꝗ meliorem datū ab eo nature
humane in actu. qr ibi intus intrauit spūssā
ctus ad samsonem et ad hieremiam et ad io
hannē baptistam et ibi intus in corpore illo
creat deus de nouo animā rōnalem in quali
bet creatura que fuit et erit. De mūdicia etiā
huius mulieris pphetauit salomō cantico
rum. iiij. ipsam laudādo in persona dei pa
tris dicens. Tota pulchra es amica mea et
macula non est in te ecce ꝗ clare absqꝫ macu
la et imūdicia ipsam confitetur. Itē eā am
pli9 laudādo in eodē libro dicit Sicut liliū
inter spinas sic amica mea inter filias. Vo
cat aūt de9 filias suas oēs virgīes q̄ opa ca
stitatis pietatis et virginitatis fecerūt. Sed p
pter excellētissima opa virgis inter filias su
as eā liliū vocat. qr et si ille sint filie tn̄ cum
aliqb9 spinis originalis vel venialis culpe
fuerunt. Hec aūt liliū inter spias sine spinis
culpe et imūdicie. Ne mireris ergo iudee si i
virgine mūdissima de9 tn̄ voluerit humilia
ri ꝙ in ea sit incarnatus sine inqnatione q̄
cūqꝫ et de ea nasci virgie pmanēte ppter no
strū amorē. Hanc eī humiliationē videbis
ꝙ deus ostendit moysi in figura quādo se
demōstrauit eidē in figura rubi. nūquid nō
erāt multe alie arbores nobilissime noluit
tamē apparere nisi in infimiore arbore vt sū
mā humilitatem suam ostenderet. et sicut ē
cōburebatur deus in rubo qui videbatur ar
dere nec in virgine inquinabatur que ab ali
is sicut alie mulieres reputabatur concepisse
et sicut rubus ardebat et nō cōburebatur sed
mansit integer et icorruptus sic et virgo ma
ria integra et incorrupta mēte et corpe semp
permāsit. In hoc ergo virgine de9 descendit
ibi se humiliauit verbū caro factū mūdissia
cōceptiōe virginei et mūdissimi thalami. Et
si dicat iudeus quō est possibile deū humi
liari cum sit altissimus. Dico ꝙ dei humili
tas nihil tollit de eius pfectione sed extollit
et superexaltatur eius clemētissima bōitas ex
amore p humani generis redēptione. ꝙ ne
sit tibi difficile testimonijs legis tue panderē
ppono eius humiliatē. qr nō solū se humi
liauit in virgine conceptus et de virgine na
tus sicut dictum est. Sed et vltra se humilia
uit humilissime inter homines cōuersatus si
cut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare
filia syon ecce rex tu9 venit tibi iustus et sal
uator et ipse pauper et ascendens super asi
nam. Ecce nimia humiliatō ꝙ ille qui ē do
minus celorum et terre oimqꝫ diuitiarū ve
nit pauper māsuetus sine aliquib9 diuitijs
mūdi. et sup asinā ascendēs ꝙ vn9 miser iu
de9 ignominiā reputaret. Predicta pphetia
ad litterā etiā secūdū hebreos intelligitur d̄
messia de quo pbatū ē supra argumēto. xxij
quarte cōsiderationis huius tercij libri. ꝙ d̄
beret eē de9 et probatū ē supra etiā primo li
bro in aptione. xij. thesaurorū ꝙ iste verus
messias deus et homo est ihūs nazarenus.
Secūdū testimoniū est dauid ppheta qui i
psalmo. cxxvij. in psona dei loquēs et ostē
dens ꝙ deus nimis debebat humiliari ac
cipiendo pteritū pro futuro. Dicit Credidi
ppter quod locutus sum ego autē humilia
tus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs
hō mēdax. Sed supple ego satisfaciā p om
nibus illis qui conuersi fuerint ad me. s. per
humilitatem passionis mee. Ideo sequitur
Quid retribuā dn̄o p oib9 q̄ retribuit mihi

Calicē salutaris accipiam et nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis fili⁹ dei qui licet sit altissim⁹ in excessu suo nimis tñ est humiliatus ꝓpter nos. q2 nos oēs mendaces essemus si dicerem⁹ qꝺ possum⁹ facere satisfactionem deo patri ꝑ culpa generis humani. Et q2 eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝓpter nos nō solū nascēdo et cōuersando inter homines sed etiā factus patri obediens vsq3 ad mortē crucis ꝓpter qꝺ et deus exaltauit illū et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippēn. ij. Hinc est ꝙ credētes in xp̄o nō solū exaltabūtur in alia vita sed etiā exaltati sunt in presenti. q2 est eis data potestas super terram. et nō credentibus est ablata. sic enim impletum est canticū virginis. Deposuit potentes de sede. s. iudeos incredulos. et exaltauit humiles. s. credentes xp̄ianos. Attende ergo quāta fuit humilitas xp̄i. non eī solū humiliauit se deo patri factus obediens vsq3 ad mortem crucis. que erat vilior et turpior mors q̄ tunc dabatur. sed etiā non contradixit discipulo ꝓditori eum vendenti. nec contradixit venditioni. nec contradixit malicie iudeorū ipsū ementi. nec cōtradixit senioribus populi ipsum falso accusantib⁹. nec cōtradixit pōtificibus sacerdotū eū iudicantibus. nec cōtradixit principibus terre ipsum sententiantibus. nec contradixit ministris iusticie ipsū crucifigentibus. omnia ergo quecūq3 in eo voluerunt facere facta sunt. nec aperuit os suū in summa patiētia et humilitate vt impleret volūtatem patris et vt nobis p̄beret exemplū humilitatis. et si ꝓphete volūtati diuine se humiliauerūt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓpriū interesse vel aliqua excusatione. sicut noe obediens deo se humiliauit faciēdo archam vt saluaret se. Abrahā si dimisit terram hoc fecit vt liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se cū eū dn̄s misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat īpeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicendo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ nō poterat Abacuch ꝙ nō sciret. et sic de alijs. Sed xp̄s nunq̄ se excusauit nū q̄ murmurauit. et sic patet summa humilitas saluatoris in quo humāitas eius glorificauit diuinitatem super omnes et diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas. nec eius puritati virgineo vtero incarnari. et quomodo etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̄i sit eiusdem rationis cum nostro cum nō sit ex maris semine generatum.

Secūdū Impossibile est Uos xp̄iani dicitis ꝙ ihūs nazarenus conceptus est sine virili semine. Itē affirmatis ꝙ corp⁹ eius fuit eiusdē nature cū nostro hoc vid̄r īpossibile q2 cū hō naturaliter generat⁹ hēat corpus naturaliter constitutum ex semine maris et eo ꝙ femina submistrat quicquid sit illud. ergo īpossibile est corp⁹ xp̄i esse eiusdem nature cū nostro. si nō ē ex maris semine generatū. ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit hoīem illum ex virgine matre nasci absq3 virili semine. sicut tangit sanctus Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. xliiij. semen enim viri reqritur in generatōne humana tanq̄ principiū actiuū ꝓpter virtutē actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatōe corpis xp̄i nō potuit eē naturalis. q2 virtus naturalis non subito pficit totam corpis formationē sed ad hoc indiget tēpore. corp⁹ aūt xp̄i in ipso principio sue cōceptionis fuit formatū et organizatū simul caro et aīata caro. Reliquitur ergo ꝙ generatō xp̄i humana fuit absq3 virili semine. Itē semen maris in generatione aīalis cuiuscūq3 trahit ad se materiā quā mater mistrat quasi virt⁹ que est in semine maris intendat suipsius cōplemētū vt finē totius generationis. Unde et cōpleta generatione ipsum semē imutatum et cōpletū est ꝓles que nascitur sed in generatione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinā p̄sonā. nō aūt aliqua p̄sona seu ypostasis humana cōstituenda vt ex p̄dictis patet. Non igitur in hac generatōne potuit eē actiuū principiū semen viri sed sola virtus diuina vt sicut semen viri in generatione communi hominū in suā substantiam trahit materiā a matre ministratam. ita eandem materiam in generatione xp̄i verbū dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est ꝙ cōueniens erat vt

in ipsa generatiōe humana verbi dei aliqua ꝓprietas spūalis generatōnis reluceret. verbū aūt ſm ꝙ edicente pgredietur siue interi⁹ cōceptū siue exteri⁹ ꝓlatū corruptionē dicenti nō affert sed magis ꝑfectionis plenitudo ꝑ verbū attendit̄ in dicēte cōueniens igitur fuit vt sic verbū dei ſm humanā generationē cōciperetur et nasceret̄ vt matris integritas nō corrūperetur. Cū hoc etiā manifestū est: ꝙ verbū dei quo oīa cōstituta sūt et quo oīa in sua itegritate cōseruāt̄ sic nasci decuit vt oīa mr̄is integritatē seruaret. Cōueniens igitur fuit hāc generationē fuisse ex virgine. Sic ergo habem⁹ ꝙ necesse fuit xp̄m nasci de virgine matre eius integritate seruata et sine virili semine. Nunc secūdo ad argumento ꝙ īfert impossibile eē corpus xp̄i esse eiusdē nature cū corpore nostro ex quo nō est cōceptus ex virili semine. Dico ꝙ ad hoc est māifesta ratio. Aristotelis dicētis ꝙ semē maris nō intrat materialiter in cōstitutionē cōcepti sꝫ solū est principiū actiuū. Materia vero corporis tota ministratur a matre. et sic q̄ītū ad matrē corpus xp̄i non differt a corpore nr̄o. Nā et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo ꝙ est sumptū a matre. Si vero aliquis ꝑdicte positioni. Aristotelis repugnet adhuc ꝑdicta obiectio efficatiā nō habet. similitudo enim aliquorū aut dissimilitudo in materia non attenditur ſm statutuꝫ materie in principio generationis. sed ſm ꝯditionem materie iā ꝑparate ꝓut est in termino generationis. Non enim differt secundū materiā aer ex terra vel ex aqua generat⁹ quia licet aqua et terra in pricipio generationis differentia sunt. tamē ꝑ actionē generantis ad vnā dispositionē reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solū ex muliere sumitur pōt reduci in finē generatōis ad eandē dispositionē quā habet materia. si sumatur simul ex mare et femina. vn̄ non erit aliqua dissimilitudo ꝓpter diuersitatem materie inter corpus xp̄i quod virtute diuia formatū est ex materia a sola matre. et corpora nostra que virtute nature formātur ex materia etiā si ab vtroq̄ꝫ parente assumantur. manifestum est et ꝙ plus differt a materia q̄ ex viro et muliere simul assumitur limūꝫ terre d̄ quo primū hominē deus formauit quē vtiq̄ꝫ constat fuisse verū hominē et nobis ꝑ oīa similē ꝙ̄ materia sumpta solū ex femina ex qua corpus xp̄i formatū est. Unde natiuitas xp̄i ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius. nec similitudini ei⁹ ad nos Licet eni virtus naturalis requirat determinatā materiā ad determinatū effectuꝫ ex ea producendū. Uirtus tn̄ diuia que pōt ex nichilo cuncta ꝑducere in agendo ad materiā determinatā non coartat̄. Similiter aūt nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xp̄i ꝙ virgo cōcepit et peperit. quin vera mater et naturalis filij dei dicatur. virtute eni diuina faciente materiā naturalem ad generationem corporis xp̄i ministrauit ꝙ solū ex parte matris requiratur. Ea vero que in alijs mr̄ibus ad corruptionē virginitatis faciunt nō ordinantur ad id q̄d mr̄is ē. sed solū ad id q̄d patris est. vt semē maris ad locū generationis perueniat verba sunt sancti Thome vbi supra. sic ergo patet declaratum ꝙ licꝫ corp⁹ xp̄i absq̄ꝫ virili semine sit cōceptū eiusdē nature vere ē cū corpe nr̄o ex virili semine concepto. Sed dicet hic fortassis iude⁹. Tu xp̄iane satisfacis mihi ex natura ꝙ nō sit impossibile ihūm nazarenū cōceptū fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre. sꝫ volo ꝙ mihi ex sacra scriptura si quā habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo. vij. allegās illud Esaie. xli. Rorate celi desuper et nubes pluāt iustū aperiatur terra et germinet saluatorē. et iusticia oriatur simul ego dn̄s creaui eū ꝓpter hoc nanq̄ꝫ ꝙ ait Rorate celi desuper et nubes pluāt iustū. notauit de celo spm̄ sanctum fore dscēsurū. ꝓpter hoc autem ꝙ sequitur. Aperiat̄ terra et germinet saluatorē. corp⁹ virginis accipimus que superueniente spiritusancto et conceptura et saluatorem fuerat paritura sꝫ et hoc quod ē. ego dn̄s creaui eū innuitur ꝙ absq̄ꝫ patris carnalis auxilio dn̄s eū progenuit. Unde et cōtra illos qui hoc nō credunt intulit in sequenti. ve q̄ cōtradicit factori suo testā de samijs terre. et alibi. Nunquid dicit lutum figulo suo quid facit et op⁹ tuū absq̄ꝫ manibus est: Et iterū ve qui dicit patri q̄d generas et mulieri quid ꝑturis. Sic innuebit in illis qui de hoc dubitant et querūt quomodo deus eū genuerit. et beatam causant mariam ꝙ absq̄ꝫ virili cōmixtiōe pepit. Iterū contra incredulos loquēs ꝓpheta ait nūquid ego q̄ alios parere facio ipse nō parā

dicit dominus. Si ergo quam generationem alijs tribuo sterilis ero ait dominus deus tuus. Sic namque etiam ostenditur quod deus eum sine carnali patre genuerit hoc sane intelligentibus credo sufficere quod de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille. hec predictus doctor. Ecce iudee habes auctoritates sacre scripture et expositorem peritum tui generis in christi conceptione sine virili semine. Si dicat iudeus ex supradicta auctoritate adminus ego possum dicere quod maria fuit deflorata et corrupta. Probatur quia dicit propheta. Aperiatur terra et quid est huius terre apertio nisi marie defloratio. Respondetur quod per apertionem non intelligitur defloratio vel libidinis feditas sed conceptionis fecunditas apta dicitur fuisse quantum ad christi ingressum non apta per virum sicut et fenestra vitrea dicitur aperiri radio solis non per fracturam vel divisionem aliquam. sed quia radius eam intrat secundum subtilem sui naturam. Hoc modo immo subtiliori dicitur porta clausa apta esse prin cipi ezechielis .xliij. quia christus uterum virginis per virginitatem clausam intrauit per ineffabilem modum. verba sunt alani in suo quadripertito lib. iij. ca. lv. Sed dices iterum. ex quo fuit formatum corpus christi in virgine illa. Respondetur secundum dyonisium de diuinis nominibus quod ex purissimis et castissimus sanguinibus virginis sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur quod in corde virginis vt pie credi potest sicut legitur in libro de approbo et prospero Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali et primum et locus vite ac vera caro. Secunda est quia ille qui veniebat dare vitam debebat carnem sumere a membro vite et non ab altero. Tercia ratio est quia cor est membrum in medio animalium. et cum in medio consistit virtus ideo ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est quia scriptum est. prebe mihi fili mi cor tuum. Ideo illud est quod deus petit a quolibet nostrum cum virgo beata seipsam dimiserit in potestate dei sequitur quod deus illud quod petit ab alijs et ab ea similiter et cum ipsa eidem se dederit voluntarie sequitur quod et ipse accepit cor eius ad formationem corporis christi filij sui. Quinta ratio est quia cor virginis limpidius et purius erat quam vnquam fuit vel erit alicuius pure creature in mundo. iustum ergo erat quod ex quo deus volebat carnem assumere quod acciperet de meliori. Sexta ratio est quia cor est templum spiritussancti. et ideo debebat ex eo carnem assumere. Et si queras quantum accepit de illis sanguibus cordis virginis. Dicitur quod tamen accepit quod in virgine nihil diminutum fuit de sua vita nec de suo esse. Sicut enim ade nihil defuit cum de eius costa deus euam formauit. sic nec virgini aliquid defuit dum eius vita vel esse cum verbum dei de ea carnem accepit. Illi tamen sanguines statim fuerunt in membro illo scilicet in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine prebente consensum subito et in instanti simul fuit caro et animata caro vt supradictum est. Nec mireris si sine viri semine concepit. hec enim mirabilia deus operatur. Numquid adam fuit in mundo productus sine semine patris et matris. Numquid eua fuit de semine matris Numquid virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Numquid virga aaron que floruit habuit radices. Numquid rubus ardebat et non habebat prunas. Numquid sal quod misit deus in aquis amaris et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris si virgo beata spiritu sancto cooperante concepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est quod mors christi sit satisfactio pro peccato originali cum ipse non sit mortuus secundum naturam diuinam sed humanam secundum quod alij homines non erant sufficientes ad satisfaciendum.

Tercium Impossibile est. Vos christiani dicitis quod specialiter propter peccatum originale necessarium fuit christum nasci et pati. quod quidam totam naturam humanam infecerat homine primo peccante hoc impossibile videtur quia si alij homines ad satisfaciendum pro peccato originali sufficientes non sunt nec mors christi pro peccatis humani generis satisfactoria videtur fuisse quia et ipse secundum humanam naturam mortuus est et non secundum diuinam. Respondetur quod ad satisfaciendum pro peccato totius humani generis mors christi sufficiens fuit quia quamuis secundum humanam naturam solum mortuus fuerit tamen ex dignitate persone patientis que est persona filij dei mors eius redditur preciosa. Manifestum est autem etiam in rebus humanis quod quanto persona est altior. tanto pena quam sustinet pro maiori computatur. siue ad humilitatem et caritatem patientis. siue ad penam inferentis. et sicut maioris est criminis alicui persone inferre iniuriam quam maioris dignitatis existit. ita virtuosius est et ex maiori caritate procedens quod maior persona p

alijs se subijciat volũtarie passioni. Solu-
tio est sancti thome in sũma ɔtra gentiles
libro.iiij.ca.lv.in solutõe ad.xxxiij.argu-
mentum

Impossibile est quod xps sufficiẽter satis-
fecerit pro peccatis humani generis ex quo
homines adhuc penas patiuntur q̃s pro
peccato iductas scriptura diuina ɔmemorat

Quartum impossibile est. Uos xpi-
ani dicitis quod xps vester p̄ pecca-
tis humani generis sufficiẽter satisfecit hoc
videtur impossibile. quia si verum esset in-
iustũ videt̃ esse quod homines adhuc pe-
nas patiãt quas pro peccato scriptura diui-
na inductas eẽ ɔmemorat sicut maledictio
terre in p̄ducendo spinas et tribulos. sudor
vultus in labore puluerizatio corporis in
morte et dolor partus. Constat autẽ q̃ has
penas adhuc experitur genus humanũ er-
go impossibile videtur q̃ xps sufficienter sa-
tisfecerit p̄ peccatis humani generis. Rñde-
tur q̃ q̃uis xps p̄ peccato originali sua mor-
te sufficienter satisfecerit.nõ est tamẽ incõue-
niens q̃ penalitates ex peccato originali cõ-
sequentes remaneant adhuc in hoibus qui
etiam redẽptionis xpi p̄ticipes fiũt vt ratio
illa p̄cedit hoc.n.congruenter et vtiliter fac-
tum est.vt pẽa remaneret etiã culpa sublata
propter tria. Primo quidẽ vt eẽt conformi-
tas fidelium ad xpm sicut mẽbrorũ ad ca-
put.vnde sicut xps pri⁹ multas passiões su-
stinuit et sic ad immortalitatis gloriã p̄uẽit
sic decuit vt fideles eius prius passionibus
subiacerent et sic ad imortalitatẽ p̄uenirẽt q̃-
si portãtes in seipsis insignia passionis xpi.
vt similitudinẽ glĩe eius consequerentur sicut
apostolus ad romanos dicit. Heredes q̇dẽ
dei coheredes autem xpi.si tamẽ cõpatimur
vt et simul glorificemur. Scdo q̃ si homi-
nes venientes ad ihm̃ statim imortalitatẽ
et ipassibilitatem consequerentur homines
ad xpm accederent magis p̄pter hec corpo-
ralia beneficia q̃ p̄pter sp̃ualia bona quod
est contra intentionẽ xpi venientis in mũdũ
vt homines ab amore corporalium ad spũ-
alia transferret. Tercio q̃ si accedẽtes ad xpz
statim impassibiles et immortales redderẽ-
tur hoc quodãmodo cõpelleret homines ad
fidẽ xpi suscipiendã et sic meritũ fidei minu-
eretur. Hec est responsio sancti thome vbi pri-
us. Aliter r̃ndet magister alfonsus conuers⁹
in libro bellorũ dei titulo.xxv.dicens q̃ na-
tura anime sequitur naturam corporis quia
sicut rota trahit rotaz in horologio sic sensiti-
ua pars intellectiuam.nisi q̃ vltra hoc i ho-
minis anima est virtus ad elongandum se a
corporis inclinatione et natura ex dictamie
rationis q̃ nõ posset eẽ de radice nature cor-
poris nisi corrũperetur et mutaretur modus
sue creationis.et tũc exiret a natura illi⁹ ge-
neris. Et ideo dixerũt sapientes phi q̃ vt plu-
rimum curari non possunt infirmitates cor-
poris cũ quibus homo natus est vel si here-
ditauit eas ex patre vel matre.sed infirmita-
tes anime sp̃aliter anime r̃onalis possunt ha-
bere remedium. Et iõ quãdo adã peccauit
qui fuit radix humani generis et inclinauit a-
nimã suã r̃oalez post naturã corporis sui fu-
erũt posite super eũ pene p̄pter illud peccatũ
et p̄pter ipsum pene in toto genere humano
igitur q̇cquid ibi secutũ est in natura corpo-
ris non potuit habere mutationẽ.et ideo re-
manserũt pene que posite fuerunt supra cor-
pus semp.sicut ille pene.in sudore vultus tui
vesceris pane tuo.et in dolore paries filios.
et puluis es et in puluerem reuerteris.q̃ ex
eo q̃ deglutitus fuit fruct⁹ vetitus arboris
sciẽ boni et mali.in corpus. Ade fuit i eo ma-
lũ post bonũ. Pena vero anime p̄pter illũ
peccatũ q̃ iclinauit se anima corpori mansit
infirma ante aduentũ xpi. Et ideo in veteri
lege nõ fuit nominata aliqua remuneratio
animarũ que potuit salutẽ habere.non iuen-
ta causa medicine sed ad hoc fuit aduentus
messie.hec ille. Utraq; solutio bona ẽ s; pri-
ma est efficatior. Potest etiã dici q̃ pene sũt
duplices.quedã sp̃uales.et quedã corpora-
les.xps abstulit penas sp̃uales ex eo q̃ per
doctrinam suã tradidit modũ quo vnusq̃sq;
potest liberari a penis sp̃ualibus et tem-
poralibus et eternis.ex virtute penitentie et
aliarũ que in sua doctrina clarissime osten-
duntur. Pene vero corporales de quibus di-
cis tollentur in finali resurrectione. quia tũc
corruptibile hoc induit incorruptõnẽ.et mor-
tale hoc imortalitatem. vt pat; prima Cor.
xv.nec vltra dicetur.puluis es et in puluere;
reuerteris.non esurient neq; sitient.neq; per-
cutiet eos estus nec sol: Esaie.xlix.et iterũ apoca-
lips.vij.non esurient neq; sitient ãplius neq;

cadet super ipsos sol neque vllus estus quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et ducet illos ad fontes vite aquarum. et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum tunc ei vt dicitur Esaie. li. Erit leticia sempiterna super capita eorum gaudium et leticiam obtinebunt et fugit dolor et gemitus.

Impossibile est quod christus sufficienter satisfecerit pro peccatis ex quo queruntur remedia pro abolitione peccatorum.

Quintum impossibile est. Vos christiani asseritis quod christus sufficienter satisfecit pro peccatis humani generis. hoc videtur impossibile. quia si sic esset non essent vltra remedia pro abolitione peccatorum querenda. sed constat quod queruntur semper ab omnibus qui sue salutis curam habent. ergo falsum est et impossibile quod christus sufficienter satisfecerit pro peccatis humani generis. Respondetur quod quamuis christus pro peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tamen vnicuique remedia proprie salutis querenda. Mors enim christi est quedam quasi vniuersalis causa salutis sicut peccatum primi hominis fuit quasi vniuersalis causa condenationis. oportet autem vniuersalem causam ad vnumquemque applicari specialiter vt effectum vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnumquemque per carnis originem. Effectus autem mortis christi pertingit ad vnumquemque per spiritualem regenerationem per quam homo quodammodo christo coniungitur et incorporatur. Et ideo oportet quod vnusquisque querat regenerari per christum et alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet quod effluxus salutis a christo in homines non est per nature propagationem sed per studium bone voluntatis qua homo christo adheret et sic quod a christo vnusquisque consequitur est personale bonum vnde non deriuatur ad posteros sicut peccatum prime parentis. quod cum nature propagine producatur et inde est quod licet parentes sint a peccato originali mundati per christum non est inconueniens quod eorum filij cum originali nascantur et sacramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet quod licet remedia salutis querantur puta per baptismum et alia ecclesie sacramenta non est falsum nec impossibile quod christus sufficienter satisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis immo verum et necessario desideranti salutem concedendum.

Impossibile est quod christus abstulit potestatem dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare homines sicut prius.

Quintum Impossibile est. Vos christiani dicitis quod christus est vere messias et quod venit vt faceret fugere dyabolum et vt tolleret potestatem eius hoc videtur falsum et impossibile cum dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare homines sicut prius. Respondetur quod quando venit ihesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos et qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter quod nullus eorum damnatur in inferno nec tendit in perditionem vllo modo. quod eis prouenit ex fide vera quam habent in christo. et nisi quia ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo peccata et mala essent amplius publicata in mundo quam sunt nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduentum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictum argumento. v. considerationis quinte.

Impossibile est de morte discipulorum christi que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrunque sequitur impossibile vt dicunt et quod peccant christiani audiendo iudeos qui in morte christi implecuerunt voluntatem dei.

Septimum Impossibile est. Querunt iudei quare ihesus christus fecit quod occiderentur omnes sui discipuli. quia vel hoc fecit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si deus hoc est impossibile quia deus non faceret iniusticiam nec occideret seruos suos. Si dicatis quod potestate dyaboli fuerunt mortui serui dei non placendo deo hoc etiam videtur mendacium et impossibile cum nihil possit resistere voluntati diuine. et cum etiam concessum sit a christianis quod sublata est potestas eius

ne faciet malū bonis. Itē dicimus de morte ihū q2 si fuit ex voluntate eius ergo peccāt xp̄iani odiendo iudeos q̄ ipleuerūt volun/tatē dei. Si vero fuit mortuus cōtra suā vo/lūtatē ergo nō erat deus q2 nō potuit libera re seipsum ab eo qđ factū fuit cōtra eius vo luntatē. Ad hec respondet magr̄ alfon/sus conuersus in libro bellorū dei .ti. xxv. q̄ discipuli ihū mortui fuerūt cōtra eorū vo lūtatem ex pte carnis et sanguis q2 isto mō erāt debiles passibiles et receptiui penarum et deo egentes sicut ceteri homines et sicut il le qui sustinet ignē vel gladiū volūtarie i. a/ postemate proprij corporis sustinet dolores et clamat nec tamen dolet nec conqueritur ex p te sue ratōnis sed ex parte nature carnee et sā guinis. Sic et discipuli xp̄i et oēs beati mar tires nō fuerūt mortui ptāte dyaboli sed vo luntarie se obtulerūt ppter amorē quē habe/bāt ad xp̄m in hoc frangentes et opprimen/tes ptātē dyaboli. ne deinceps iustos pecca re faciat et captiuos sub sua ptāte habeat p pter hāc ergo vtilitatem que ꝓuenit mundo ex eorū morte noluerunt a morte carnis libe rari. licet potuerāt liberari si voluissent nega re veritatem. sed mortui sunt ꝓ veritate. vt es sent testes veritatis. nullus eni ꝓ mendatio offert se morti. potens se a morte liberare. et de xp̄o dicimus q̄ ex pte carnis inquātum homo erat fuit tristis vsq3 ad mortē et peti/uit a patre vt calicē passionis non sustineret. Veruntamen obediēs prī vsq3 ad mortē pro pter salutē mūdi dixit nō mea volūtas s3 tua fiat et sic oblatus est q2 ipse voluit vt scribit Esaie. liij. Judei ergo occidentes xp̄m licet deo placuisset eius mors ꝓ mūdi vita. q2 ta/mē ei⁹ mortē operati sunt maliciosa et crudeli intentione non est mirū si odio ex hoc habē tur a xp̄ianis quia occiderunt xp̄m. et sic de morte martyrū q2 inuidia et malicia occide/bant eos vt obliuioni traderetur nomē xp̄i in mūdo. Itē ipsi maliciose cōtra xp̄m pces serunt q2 nunq̄ viderūt ipsū operari aliqđ pec catū vt eū morti traderāt. quanto magis q̄a miracula que ipse faciebat excedebāt in ex/cellētia oīa miracula p̄terita in lege q2 multa miracula eorū et ꝓ maiori pte fuerunt gent bus dānosa sicut pat3 de plagis egypti. et đ dathā. et abyrō. et chore. et d̄ tribus pueris i fornace ignis ardentis q2 cōbusti fuerūt mul ti chaldei et de igne helye qui cōbussit quin/quagenerarios et si aliqua miracula fuerunt ꝓficua facta sunt abscondite et clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit hely as. et de alio quem suscitauit helizeus et de oleo et farina que nō defecerunt in domo vi due. et hec omnia per modū supplicationis faciebāt ꝓphe. Sed miracula que xp̄us fecit omnia fuerūt ad vtilitatē gentiū et manife/ste et per modū imperij. sicut patet cū suscita uit puellam et adolescētē et lazarū. Et cum satiauit de quinq3 panibus et duobus pisci/bus multitudinē populi. Et cū sanauit clau dos paraliticos. leprosos. cecos. mutos. sur dos. et a demonibus possessos. omnia hec operatus est ad vtilitatē populi et sine dam no cuiuscunq3. Et ppter horū iudicium et pu rā volūtatem malā et nō mixtam adduxe/runt eū ad mortem. et iō excusari non pos/sunt. Deus eī potius iudicat volūtates ma/las quā opera et sic de martyrib⁹ dicendū est De materia vero partis sensitiue et rationis in xp̄o et in martyribus n̄ solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento. xix consyderationis quinte.

Impossibile q̄ ihūs nazarenus sit deus cū fuerit in loco determinato scilicet in vtero virginis in nazareth in galylea etc̄. sicut sunt alia corpora.

Ctauum īpossibile est. Vos xp̄iani dicitis q̄ ihūs nazaren⁹ est de⁹ quo modo aūt dicitis ipsum fuisse i lo/co determinato puta in vtero marie in naza reth in galylea in bethleē etc̄. sicut sunt alia corpora quia hoc est īpossibile in deo scilicet loco determinari et consequēter habetis di/cere quod deus est corporeus quod est ma/nifeste impossibile q2 talia non ꝓueniūt nisi corporeitati. Ad illud impossibile iudaicū Respondet magister Johānes conuersus i libro de concordia legum titulo primo ca. xvi. dicens q̄ textus habet duos intellectus vnus est litteralis ad pedē littere intelligen/dus. et alius mysticus. s. spūalis sicut dicit ꝓuerbiorū. xxv. mala aurea in lectis argen teis qui loquitur verbū in tempore suo. Et dicūt super hoc glosatores q̄ textus iste loq̄ tur de verbis legis. q2 sicut in mallo argēteo

intus includitur mallū aureū et exterius p̄/
ter q̄ mallū argenteū nō apparet. sed postq̄
bene aspicitur sollicite latet itus aureū. Sic
est in textu legis ſm duos intellectus supra
dictos: et vn⁹ istorū intellectuū est p hoībus
cōib⁹ qui corporalia et superficialiter intelli/
gunt. Sed ali⁹ est p sapientib⁹ legis qui intel/
ligūt p̄funde et veritatem rei sollicite perscru
tantur et sic naturaliter esse debet. q2 virt⁹ aīe
intelligentis p̄ficitur per virtutem ymagina
tiuā que est virt⁹ in corpore. et ex intellectu a
gente qui est virt⁹ in corporea ſm pħos. Et
sic diuiditur intellectus humanus per du/
os intellectus scilicet materialem et spiritua
lem. Materialē habēt hoīes cōes et sp̄ualē
homines litterati. In quib⁹ de⁹ voluit speci/
aliter inspirare. et si iudei volunt intelligere
textū legis ad pedē littere. tota lex ponit ple
narie corporeitatem in deo. Unde dicit ocu
lus dei. pedes dei. descendit deus. locut⁹ est
deus. imago dei. et alia hmōi que nō optet
amplius allegare. Sed cōmunes homines q̄
non reputant inconueniens deum esse cor/
poralem. et credūt nihil esse aliud nisi sit cor
porale talibus hominibus necesse est ad pe/
dē littere intelligere textum legis. et sapien/
tes qui intelligunt textū legis dicunt aliis
glosando textū: quid dicit deū corporeū eē
debet intelligere textū q̄ loquitur ad modū
cōem hominū. non autē q̄ ita sit. sed vt me
lius intelligant ydeote et faciunt glosas ta/
lib⁹ textibus ſm rabimoysen egyptiacū in li
bro. quē vocauit demōstratorē errantiū et a
lios sapientes iudeorū. et sicut faciunt iudei
in lege sua sic etiā xp̄iani in lege sua. Nā xp̄i
anorum communitas credit omnia vt sunt
et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare
ad sensum mysticū vt optet et sic fieri optet
vt semel homo credat fidei veritatē et p⁹ hec
alia requiret si habeat intelligendi gratiā di
uinitus inspiratam. q2 si non crederet donec
intelligeret eē possibile q̄ ex difficultate le/
gis nulla intellectio sequatur. et sic nec fidē
nec fidei cōmodū quis haberet et talis esset
similis homini existenti in mortis periculo pro
pter famā et dabatur ei panis et comedere re
nuebat donec sciret prius instrumēta ad hoc
necessaria et formas et talia huiusmodi: et
erit possibile q̄ anteq̄ comederet moreretur
ille debuisset comedere vt periculum euitaret
et postea inquirere de supradictis. Et ideo sa
pientes dixerunt communes hoīes eē cecos
ac ipsos eē itinerantes ligatos adinuicem
quasi per funē et vnū ducem preuium habē
tes quem licet non videant incedunt tamen
via recta ipsos duce preuio dirigente. Et sic
dico q̄ ista dubia et alia cōsimilia sunt ima
ginati non intelligentes noīa. quibus signi
ficatur messias apud catholicos et fideles;
Nā aliquādo deus tm̄. aliquādo ihūs xp̄s
solū. et vtrūq3 nomē deū significat. Nā xp̄s
erat animal rōale mortale q̄tum ad huma/
nitatē. et erat deus ex p̄te diuinitatis qui car
nem humanā assumpsit. Et ista duo simul
faciunt messiam in lege p̄missum ad redimē
dū genus humanū. Et sicut in deo est vna
essentiā et tres distincte persone sine augmē
to aliquo essentie vel diuinitatis sic est i mes/
sia vnum suppositum et tres substātie disti/
cte. s. deitas. anima rationalis. et corpus hu
manū. et ista tria faciunt vnum messiā: q2 ex
p̄tibus humanitatis solū nō poterat salua
re vt in psalmo. Da nobis auxilium de tri/
bulatione quia vana salus hominis et ali/
quando vocabitur deus tantū aliqn̄ ihesus
tantum. et vocatur deus non ex parte huma
nitatis. et vocatur homo non ex p̄te diuini/
tatis sed ex parte humanitatis. et corpus cū
anima efficiunt hominem ſm ipsius diffi/
nitionem que est animal rationale. Aliquā
do textus legis vocat cum nomine corporei
tatis non nominando animam: vt Leui. i.
qui obtulerit ex vobis homo. i hebraico di
citur filius adam. i. terra et non nominauit
animam. et aliquando anima nominatur si
ne corpore. vt Exo. xxi. dabit animā pro a/
nima. et talia huiusmodi variare non nocet
ex vno ad alterum. et sic in euangelio aliquā
do vocatur xp̄s filius hominis. aliquando
filius dei. vt diuinitas et humanitas in eo/
dem homine demonstretur et quando voca
tur ihūs xp̄s in operibus corporalibus il/
la referuntur ad humanitatem. quoniam di
uinitas inquantum diuinitas non suscipit
ista accidentia corporalia. Et doctores xp̄i
ani dicunt q̄ deus assumpsit humanitatem
non humanitas diuinitatem. licet ista sit ve
ra propositio. homo est deus. et deus est hō
et sic humanitas ad honorē altissimū exal/
tatur cū iuncta sit diuinitati. Accedet homo
ad cor altum et exaltabitur deus. et si talia ve
lint intelligere iudei istud debet sufficere pro

responsione omnium dubiorum in ista materia: et ad omnia argumenta que fecit iudeus in libro quem composuit contra fidem xpianorum quem nominauit librum litis dei vbi declarat multa impossibilia esse in lege xpianorum et contra probationes prophetarum per ipsos inductas et hoc est quia ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis. et arguit contra illa qui referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esa. lij. Ecce intelliget seruus meus et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruum et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati. et sic in alijs multis textibus et glosis vel eisdem adherentibus. et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo. et sic videtur quod argumentantes respondentes non erant multum profundati in lege christi et moysi. et non est vera disputatio nec concordia inter christianum et iudeum nisi vterque sit sufficientissime literatus et in lege sua prouide profundatus aliter vtrique alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo quod si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. non ei attribuimus vt deus. sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamen qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere eum esse corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

Impossibile est quod tota diuinitas staret in vtero marie. quia tunc totus mundus fuisset priuatus diuinitate.

Nonum Impossibile est. Uos xpiani dicitis quod maria concepit ihesum nazarenum qui erat deus. et sic habetis dicere de necessitate quod tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Utrumque est impossibile quia si tota diuinitas in illis nouem mensibus fuit in eius ventre. sequitur quod totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore. et sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mundum et ista est magna fatuitas dicere. illum quem totus mundus capere non potest concludi in vnius vtero virginis mulieralem. Si vero dicant xpiani quod in illis nouem mensibus vna pars diuinitatis fuit in ventre marie. et alia in celo. ergo xpiani non debent ipsum vocari deum sed partem dei. Respondetur sicut supra dictum est quod quando nos xpiani nominamus xpm cum illis que significant corporeitatem ista referuntur ad humanitatem quia non recipit mutationem ex parte diuinitatis nec aliquod accidens corporale et sic in diuinitate non est partitio quam dixisti. Item cum res simplex et spiritualis non comprehendatur loco non potest dici de eo quod determinat sibi locum. nec potest dici de deo intus nec extra quia iste sunt differentie loci. et deus nec est in loco nec sub differentia loci eo modo quo corpora sunt in loco et illa talis partitio non est nisi in corporibus. Res autem spiritualis infinita sicut non concludi potest loco. sic nec habet partem. nec inde potest sumi pars quia si inde acciperetur pars posset minui et augeri quia omnis pars est minor suo toto. et sic vna res infinita esset maior alia re infinita quod est impossibile secundum Aristotelem et alios philosophos. iij. phisicorum. Item ista ratio partitionis est pirecte contra iudeos sic arguentes. Unde habetur Exo. xxv. faciantque michi sanctuarium et habitabo in medio eorum. sed cum dei gloria sit per totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deum esse inter duas tabulas sanctuarij. non enim est magis inconueniens esse in ventre vnius virginis quam inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit textus Exodi. xxxiij. Cumque descendisset dominus per nubem stetit moyses coram eo quomodo determinato non poterat esse alibi. Item Exod. xx. c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile venire ad omnes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non possit in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas partitiones non esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat sibi locum vt dictum est et sic est textus. Hiere. xxiij. capitulo. Celum et terram ego impleo. Et vt dicit predictus magister

Johannes conversus libro de concordia legum: ti.li.c.xxvij. quod dixerunt sapientes super illo verbo Baruch.iij: O israel quam magna est domus dei et ingens locus possessionis eius magnus et non habet finem. excelsus et immensus quod dicit benedictus deus de loco suo et ipse est locus mundi et mundus non est locus suus. Item dicunt quod istud vocabulum sequina significat in hebraico presentiam dei et secundum chaldeum ubi dicitur apparuit deus dicitur apparuit sequina dei quod est in omni loco et quod non est ab eo locus vacuus. Item dixerunt quod si duo homines sunt laborantes in lege sequina est cum eis. Et sic xps in euangelio dicit ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo in medio horum sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia revelat israeli in loco immundo et polluto ad redimendum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatum et cecidit panis in cimiterio ubi ipse intrare non poterat secundum legem suam et dixit quid faciam quod polluetur corpus meum si intro pro illo pane cimiterium hoc non est conveniens. Et quod dimittam illum panem sanctificatum ibi non est etiam conveniens. Melius est corpus meum pollui una hora et postea redibo et mundificabor et non dimittam panem sanctificatum. Et scripsit alescandal nomine aristotilis: quod vera intelligentia operatrix est in omnibus corporibus licet sit per se separata. Et ostenditur per opera varia et distincta. et ipsa non recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerunt sapientes thalmud quod sicut deus replet mundum ita anima replet corpus. et anima apparet in membris distinctis corporis secundum diversitatem membrorum naturalium actionum et magis apparet in cerebro et in corde quam in ossibus et in carne. non tamen dicitur de anima proprio nem recipere. Et si iudei intelligere vellent ista spiritualia ut ipsa sunt non ponerent istas impossibilitates in lege christianorum. Et licet sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent non possunt ad hoc ducere seipsos propter malam consuetudinem et rebellionem in qua a pueritia sunt nutriti. ut ait Aristo. in metaphisica sua in rebus assuefactis ex pravitate virtutis. Posito quod sit aliqua levitas que informat imaginationem a consuetudine non possunt relinquere a pueritia usitati. Supposito quod intelligant veritatem rei aliter se habere quanto magis iudei qui naturaliter est populus duricervicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc vivente me et egrediente vobiscum semper contentiose egistis contra dominum quanto magis cum mortuus fuero. hec ille. Et sic patet ad argumentum quod vere xps est deus et quod non fuit pars deitatis in ventre virginis et pars in celo. sed christus qui est totus deus fuit in illo utero virgineo. Determinatio vero loci refertur non ad deum sed ad corpus christi verum. nec ex hoc sequitur quod illo tempore non esset qui moveret celum et regeret mundum. cum ipse sit ubique inquantum deus. licet esset tunc in utero virginis non per motum localem descendens sed per novum effectum in virgine qui est coniunctio divine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento.xxiiij. quinte considerationis huius tercij.

¶ Impossibile est quod in sacramento altaris est verum corpus christi cum locutus sit christus significative et non realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile est circa sacramentum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enim iudei. Vos xpiani dicitis in illo sacramento esse realiter corpus et sanguinem xpi hoc est impossibile. quia cum dixit vester xps demonstrato pane. hoc est corpus meum. significative locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signum vel figura corporis mei secundum quem modum paulus dixit.i. Corinth.x. Petra autem erat christus.i. christi figura et patet clarissime quod ista fuerat intentio christi vestri. quia cum de sui corporis commestione et sanguinis potatione loqueretur ut discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. quasi ea que dixerat non ad litteram sed secundum spiritualem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corpus meum tenens panem in manibus intellexit quod ille panis erat corpus suum in potentia propinqua. scilicet postquam comedisset illud quia tunc converteretur in corpus suum sive in carnem suam et similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum quia accipimus panem azimum in memoriam illius temporis quando educti sunt patres nostri de terra egypti et non sunt permissi ibidem remanere pro tantis

tempus q possit panis fermentari qui pa-
scatus erat et dicimus iste est panis quem co
mederunt patres nostri. Sz ille panis pñs nõ
sit cũ fuerit pterit⁹ et sicut iste panis azimus
rememorat panẽ egypti et iste panis nõ ẽ il-
le sic iste panis de quo fit istud sacrificium i
altari. Dicere sufficeret xpianis q esset i me-
moriam illius panis xpi licet iste panis nõ
sit ille. Et quõ est impossibile q seruaretur
vnũ frustrum carnis ad sui memoriã. Man
dauit q fieret ille pãis et istud vinũ qui erat
caro sua et sanguis i potentia ppinqua ad
execũdum in actu sicut nos iudei facimus in
pascbate de azimo pane sicut dictum est. cuz
ergo xps vester in mẽsa accepit panẽ et cali-
cẽ et dedit discipulis sui. non mandauit eis
credere panẽ et vinum in corpus et sanguiez
suũ trãsmutari. Sed q quotienscũqz hoc fa
cerent in memoriã suã facerẽt. s. in memoriã
illius panis pteriti. et si sic vos xpiani intel-
ligeretis nullũ sequeretur ipossibile. Sed di
cere oppositũ sicut asseritis dicitis rem ipos
sibilẽ et cõtra mentẽ xpi vestri vt patuit. Rñ
det q traditio ecclesie catholice de hoc sacra
mento vera est. s. q in hoc sacramẽto est rea-
liter et non significatiue verũ corpus et ver⁹
sanguis xpi sicut declaratũ fuit supra. xxiiij
argumento considerationis quarte huius ter
cij. Sed qz argumẽtũ iudei videt fũdari sup
verbo dñi dicẽtis ad discipulos suos qui de
hac doctrina scandalizari videbãtur. verba
q̃ ego locut⁹ sum vobis spũs et vita sunt. di
co q p hoc non dedit intelligere. q vera ca-
ro sua in hoc sacramẽto mãducanda nõ tra
deret sicut putat iudeus. Sed qz non tradit
mãducãda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi car-
nales i ppria specie dilacerata sumeret. sz qz
quodã spũali mõ sumitur pter cõsuetudinẽ
aliorũ ciborũ carnaliũ verba sunt sancti tho
me in summa ctra gentiles. c. lxviij. Item a
lij heretici similes iudeis pdictis voluerunt
dicere q ista locutio. hoc est corpus meũ: fu
it figuratiua. sicut illa Johis. xv: Ego sũ vi
tis vera. sed istud ẽ oĩno ctra intẽtõnẽ salua
toris: qz vt ait aug. in libro. lxxxiij. questiõz.
q̃stione. lxvij. solet circũstãtia scripturarum
illuminare scripturam. Nã ex pcedentib⁹ vel
ex sequẽtib⁹ põt colligi an loquatur figurati
ue an non. Unde cũ xps dicit ego sũ vitis ve
ra statim subiũxit et vos palmites. Sed con
stat q discipuli nõ erãt palmites naturales
sed tñ figuraliter. igitur loquebat figuratiue.
Sed cũ dicat Luce. xxi. hoc est corp⁹ meũ: sta
tim subiũxit quod p vobis tradetur. Sz ista
traditio nõ erat figuratiua sed realis et vera
igitur realiter et vere dictũ est. hoc est corpus
meũ. Ad illud autem quod iudeus allegat
de pane suo azimo etc. et q sic sufficeret xpi
anis q facerent in memoriã xpi sui. Respõ
det magr Johãnes cõuers⁹ in libro de cocor
dia legũ. ti. iij. c. iiij. dicens. Respõdebo tibi
iuxta illud Prouer. xxvi. c. rñde stulto iuxta
stulticiam suam ne sibi sapiens videatur.
Scias q si xpiani ponerent dubia in mira-
culis factis in lege sancti messie. sicut faciunt
sapientes iudeorum in miraculis factis i le
ge sua glosantes per nomia equiuoca et fal
se vt extorqueant sensum textus legis. bene
possent glosare xpiani subtilius et meli⁹.
Sed scias q oẽs xpiani sapientes et cõitas
simpliciũ credũt vniformiter miracula sue le
gis vt est rei veritas: et vt credit sancta mater
ecclia. et credũt in hoc mereri gloriã parady
si. iuxta illud Geñ. xv. Credidit abrahã deo
et reputatũ est ei ad iusticiã. Nam in hoc q
credunt simpliciter nihil hesitantes reputat
eis ad iusticiam. Sequitur. quilibet de lege
credere tenetur dicta prophete licet intelligat
non fieri posse naturali cursu. quia anima p
phete melius intelligit q anima alterius sa
pientis. et potius attingit et speculatur spũa
lia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic ẽ
in alijs prophetis quorum anime intelligũt
singulariter et limitate quãtomagis credere
debemus miracula ihũ xpi qui intelligit in
finite omnia et pñtia et preterita et futura q̃
est vere et perfectus deus et perfectus homo
et sic credendo xpiani viuunt cum honore et
sperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille.
Nõ est ergo simile de memoria panis azimi
iudeorum ad panem azimum liberationis
egypti. et de memoria huius altissimi sacra-
menti respectu passionis xpi. quia in illo pa
ne quem iudei manducant nullum est mira
culum. In hoc vero sacramento miraculose
virtute verborum verum corpus et sanguis
christi inuisibiliter cõtinetur sicut firmiter cre
dimus et fideliter confitemur.

Impossibile est quod corpus xpi sit in sacramento altaris per miraculū cū ad oculum nō apparet.

Undecimū Impossibile ē. Uos xpiani dicitis in sacramēto altaris esse corpus et sanguinē xpi p miraculū hoc pbo esse ipossibile qz si esset miraculū ad oculuz appareret sicut quando moyses cōuertit virgā in serpētē. qz illud factū fuit euidenter ad oculū lz nescirent homines qualiter factum fuerit. Sic etiā de archa testamenti oli fuerūt maxima miracula nō solū sensibilia sed etiā publica et toti populo patentia fiebant itātū quod de taliū miraculorum fama infideles terrebātur videntes ad oculū diuinā potentiā in reuerentiā arche sui federis relucentez sicut patet in diuisione aquarū iordanis populo israelitico p aridā trāseunte. et aqua ex vna pte intumescēte ad instar mōtis et ex altera vsqz ad mare mortuū fluente. donec sacerdotes cū archa alueū iordanis exiuerunt quo facto iordanis rediijt in cursum suū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tāmagnū et publicū miraculū terrore diita confusi fuerant quod non remansit in eis spiritus que historia plene habetur Josue. iij. et. iiij. c. et sic de pluribus alijs miraculis cuidētissimis q̄ causa breuitatis obmitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec xps sed solū tabule lapidee pcepta decalogi continentes et vrna manne quā deus pceperat reseruari in testimonium generatōnibus futuris vt hētur Exo. xvi. Similiter et virga aaron que floruit ī domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo per archā pdicta corpora inanimata tātūmodo portātem quātūcūqz sacra essent deus tam euidētia miracula et tādiuulgata et publica fecit ī ipsius reuerentiā. multo ergo fortius facere debuisset si verū esset quod in vestro sacramēto altaris verus deus seu xps realiter contineretur qui sup oīa in īfinitū asseruis quod ē colendus et venerādus. Cū ergo nihil tale ibidem ad oculū appareat. Sequitur quod ipossibile ē ibi miraculū eē cū hoc sit cōtra rōem miraculi.

Ad istud iudaicū ipossibile rn̄det magr paulus burgens eps in suo dyalogo distinctiōe iij. c. v. dicēs quod ad obstruēdū os loquentiū iniqua considerare debemus quod miracula diuina que cōtra cursum nature a deo instituta diuina virtute fiūt se habēt quātū ad eorū proximos fines in duplici differentia. Quedaz eorū sunt a deo ordinata ad fidei approbatiōnē sicut de primis signis seu miraculis q̄ de⁹ fecit p moysen corā populo facta sunt ad fidē in eis causandā seu ad pbandā. Unde Exo. iiij. cū dixisset et fecit signa. s. predicta corā populo sequitur statim credidit populus. Similiter ex diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est quod credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. et sic de q̄plurimis veteris testamenti miraculis q̄ a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidez miracula oportuit esse manifesta communiter toti populo. vnde Deutero. vlti: commendatur moyses in signis et portantis qui diuina auctoritate fecit coraz vniuerso israel. Quedam vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandaz seu corroborandam a deo facta sunt. sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscondita fideles mereantur. vnde et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta eē per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria eēt. Que quidē miracula. s. occulta et abscōdita pcipue fuerūt ī nouo testamēto. ī cuius tpe fides credētiū cōiter validior fuit vt ē miraculū virginei ptus et dnīce resurrectionis. Que quidē miracula per fidem solu proprie cognoscuntur et eorum occultatō a quacunqz nostra cognitione naturali nostrū meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. capi. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credendo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et ideo quanta miracula in hoc sacramento contenta. que maxima sunt occultiora sunt et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramentum vlla miracula apparent

tm̄ in nobis auget meritū. Unde nullū icōueniens sequitur nec admiratione dignum ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracula non fiunt cōmūiter circa hoc sacramētū. sicut olī cōsueuerūt fieri circa archam testamenti dei put allegat iudeus q2 ibi miracula ordinabantur ad fideliū fidē cōfirmandā seu causandam vt dictum est. et quandoqꝫ ad incutiendū infidelibus terrorem. Hic autem quiescunt miracula ad meritū credentiū augendū quod quidē meritū euacuaretur vel saltem diminueretur si talia signa visibilia apparerent. hec ille. Sanctus thomas vero dicit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiij. ꝙ rō pōt assignari quare corpus xp̄i occultatur accidentibus in sacramento q̄tū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritū qd̄ circa hoc sacramētū tātomaius est quāto inuisibili' agitur corpore xp̄i sub panis accidētibus occultato et ꝓpter cōmodiorem et honestiorem vsum huius sacramēti. esset eī horrori sumentibus et abbominationi vidētibus. s. si corpus xp̄i. in sua specie a fidelib' sumeretur. vnde sub specie panis et vini quibus cōmunius vtūtur homines ad esum et potum corpus xp̄i proponitur manducandum et sanguis potandus. nec etiam est negādū quin aliqn̄ in sacramēto altaris appareat forma pueri. vel caro vel sanguis q̄ sunt signa visibilia. sicut in nōnullis hystorialib' antiquis libris legitur. Sed talia non dicūt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit xp̄s tempore quo p̄dicabat et miracula que fecerūt apostoli et alij sancti in primitiua ecclesia. Et iō talia miracula que sic aliquando accidūt circa sacramentum non videntur apud ecclesiā vniuersalem solennizari. sed forte priuatum ī aliquibus particularibus ecclesijs. quia nō fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus de' qui vniuersas mentiū cognitiones intelligit singulari modo singulis ꝓuidet secūdū dictamē diuine sapientie. a quibus n̄ est trahenda consequentia in vniuersali. Un̄ dicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti. iij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculu3 multorum hominum et mulierum quoniam respiciendo in illam hostiam consecratam. alique persone viderunt ocularitur vnum puerulum pulcerrimum vltra modum. et auus meus qui erat

Nunc? Sartorio huius codicis vidit ynum pulcherrimum puerum in hostia.

valde litteratus in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrum minorum in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum puerum pulcerrimum vltra modum. et hoc fuit illis temporib' publicatum nimium et famosum. et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc videbant Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta prout legitur de manue Iudi. xiij. cap. Morte moriemur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundu3 debilitat tamen visum. hec ille. Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento n̄ videtur miraculum. sed vt dicit beatus Gre. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur et aliud quod creditur. illud quod cernitur ē species panis in hostia et species vini in calice. Sed id quod creditur est veritas carnis et sanguinis christi. Item isti iudei incidunt in errorem illorum qui nihil credunt nisi qd̄ vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti cete non credas ꝙ in mari est talis piscis magnus. et si nescis loqui grece non credas ꝙ est in mundo grecia. et si non vidisti embrionem in ventre matris quousqꝫ natus fuit n̄ credas ꝙ fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantem nec exeuntē in corpore humano non credas ꝙ homo habeat animam. Nunq̄ vidisti aerem non credas esse aerem. Nunq̄ vidisti vocem ergo non credas ꝙ est vox. que omnia quante nō dico solum erroris sed q̄ magne fatuitatis sunt manifestum est. licet ergo non videam' ad oculum verum corpus christi sed accidētia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miraculose vt dictum est.

Impossibile est ꝙ corpus christi incipiat esse in altari q2 nec ꝑ motū localem nec per conuersationem alterius in ipsum.

Duodecimum Impossibile est: Uos xp̄iani asseritis ꝙ verū corp' xp̄i esse incipiat in altari hoc vi

detur impossibile quia aliquid incipit esse vbi pri⁹ nõ fuit dupl'r vel p motũ localem vel per conuersionem alterius in ipm. vt pater in igne q̃ alicubi esse incipit vel quia ibi de nouo accendit vel quia ibi de nouo apporatatur. ¶ Manifestum est autem verum corpus xpi non semp in hoc altari fuisse quia vos xpiani asseritis xpm in suo corpore ascendisse in celum. videtur etiã impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus xpi. quia nihil videtur conuerti in preexistens. cum id in quod aliud conuertitur p hmõi conuersionem esse incipiat. Manifestum est aũt corpus xpi preextitisse vtputa in vtero marie conceptum. non igitur videt esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat p conuersionem alterius in ipm. similiter nec p mutatiõem loci. quia omne quod localiter mouetur sic incipit eẽ in vno loco q̃ desinit esse in alio in quo prius fuit. oportebat ergo dicere q̃ cũ xps incipit esse ĩ hoc altari in quo sacramentũ pagitur desinat eẽ in celo quo ascendendo puenerat. Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestũ est autẽ hoc sacramentum simul in diuersis altaribus celebrari. ergo impossibile est q̃ per motũ localẽ corpus xpi ibi esse incipiat. Respondet sanctus Thomas in summa cõtra gentiles libro. iiij ca. lxiij. dicens q̃ licet diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operet̃ q̃ ab homine perquiri possit. ne tamen doctrina eccl'ie circa hoc sacramẽtũ ab ĩfidelib⁹ impossibilis videat̃ conãdũ est ad hoc vt omĩs ĩpossibilitas excludat̃. Cõsiderare ergo opꝫ p quẽ modũ verũ xpi corp⁹ eẽ sub hoc sacramẽto ĩcipiat. Impossibile ẽ aũt q̃ hoc fiat p motũ localẽ corpis xpi. tũ qꝛ sequeret̃ q̃ ĩ celo eẽ desineret qñcũq; agit̃ hoc sacramẽtũ tũ qꝛ nõ posset simul hoc sacramẽtũ agi nisi in vno loco cũ vn⁹ motus localis nõ nisi ad vnũ terminũ terminatur. tum etiam qꝛ mot⁹ localis instantaneus eẽ nõ põt sed tẽpe indiget. cõsecratio aũt perficiatur in vltimo instãti platõis verborũ. Relinq̃t̃ ergo dicẽdũ q̃ verũ corp⁹ xpi eẽ ĩcipiat in hoc sacramento. p hoc q̃ substãtia panis cõuerti ĩ substãtiã corpis xpi. et substãtia vini ĩ substãtiã sanguinis ei⁹. lꝫ hoc sit bñdictuꝫ et p hoc possit satisfieri iudeo et cuilibet infideli nõ pteruenieti. Aliter tñ pp̃ter instãtias q̃ fieri possit motu locali dicẽdũ est fm scotũ in. iiij. dist. viij. q. i. et sequitur eũ franciscus de maronis in suo. iiij. distin. viij. q. i. q̃ necessario est ibi aliqua mutatio localis qꝛ impossibile est q̃ fiat transitus de cõtradictoꝛio ĩ cõtradictoꝛium sine aliqua mutatione facta in aliquo extremoꝛũ. sed hic corp⁹ xpi transit de nõ presente ad eẽ pñs ergo necessario est ibi aliqua mutatio. dicũt ergo isti doctores q̃ ibi ẽ aliqua mutatõ qua corp⁹ xpi accipit respectum presentialitatis ad locũ hostie facta transubstatiatione. Ad cuius euidẽtiã notat doctor subtilis ibidẽ q̃ qñ corp⁹ mouet̃ localiter et expellit aliud sunt quatuor mutatões et octo termini. et illarũ mutationũ due sunt deperditiue. et due acq̃sitiue. sicut cũ nauis mouetur de loco ad locũ aliquod corp⁹ expellit et illud expulsum habet quatuor terminos. qꝛ amittit vnũ vbi et priuationẽ eius acquirit. et a priuatione alterius vadit ad ipsum. Sꝫ si corp⁹ moueret̃ de loco et aliud nõ expelleret essent in eo due mutationes et quattuor termini. vñ eẽt ibi vna deperditiua prioris vbi et alia acq̃sitiua noui vbi. sicut quãdo aqua frigida fit calida. et de frigido fit nõ frigiduꝫ et de nõ calido fit calidũ. Sed si corp⁹ nõ motum de loco suo acquireret nouũ vbi et respectũ extrinsecũ aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatõ acquisitiua a priuatione illius vbi ad habitationem. et talis mutatio est in corpe xpi d̃ nouo hic existẽte necessario. qꝛ sicut dictũ est impossibile est fieri transitũ de contradictoꝛio ad contradictoꝛium sine aliqua mutatione. Et nota q̃ simplex presentia corporis christi proprie non ẽ vbi cum non sit hic localiter. sed sacramentaliter: sed reducetur ad genus vbi. Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationem istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio deꝑditiua sed acq̃sitiua. qꝛ solũ est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christus sine deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluendo ergo hanc materiam dico q̃ motus siue motio localis est duplex. quedam deperditiua et quedam acquisitiua. sicut quando quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur et aliquid acquirit̃. talis. n. primo ordine nature moue-

tur ab habitu in priuationem. puta ab vbi qd prius habebat ad vbi qd prius non habebat et hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo et dicitur acquisitiua termini ad quem. Nūc autē hee due mutationes licet cōcurrāt simul in omni motu locali cōtinuo tamē distincte sunt et vna pōt absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sicq aliquid acquirat nouū locū nō dimittēdo priorē. et sic est in proposito. qr sicut dictū ē corpus xpi absq hoc q dimittat ppriū vbi qd habet in celo acquirit nouū vbi in sacramēto: Et ideo est hic mutatio localis nō deperditiua sed acquisitiua. et sic pz responsio ad primū pūctū de motu locali. qr corpus xpi incipit ibi eē p motum siue per mutationem localem non deperditiuā sed acquisitiuam. et sic nō opter q dimittat primū vbi cū acquirit secundum. Nec etiam est cēsendū q cū corpus xpi incipit esse in altari q accipiat eē simpliciter sed accipit eē sacramentale quod eē sm pdictos doctores nihil aliud ē q ordo corporis christi ad substātiā panis quē ordinem habet vbicūq fit trāsubstantiatio. Ad alterū vero punctū sc3 si est ibi corpus xpi per cōuersionem alterius in ipsum hoc cōcesso nullū sequitur impossibile. Et cū arguis q imo sequitur impossibile qr impossibile est q aliquid cōuertatur in preexistēs. Rñdetur q falsum est qr in nutrimento naturali videm oppositū. quia ibi cibus cōuertitur in cibatū pexistens suppositū. Et iō nō debet mirari iudeus si in proposito virtute diuina fiat ɔuersio in pexistēs quod vt planius videatur notat sanct Tho. i summa contra gentiles quo supra q pdicta conuersio panis in corpus xpi alteri modi est ab oib conuersionibus naturalibus: Nā in qualibet cōuersione naturali manet subiectum in quo succedūt sibi diuerse forme vel accidentales sicut cū albū in nigrum cōuertitur vel substātiales. sicut cū aer i ignē vnde conuersiones formales nominātur s3 in conuersione pdicta subiectū transit in subiectū et accidentia manent. vnde hec conuersio substantialis vocatur. q autem subiectū cōuertitur in subiectū natura facere non pōt omnis enim nature operatio materiam presupponit p quam et substātia indiuiduatur. vnde natura facere non potest q hec substātia fiet illa sicut q hic digitus fiat ille digit Sed materia subiecta est virtuti diuine cū p

ipsum producatur in esse. vnde diuina virtute fieri pōt vt hec indiuidua substantiam in illā pexistentē conuertat. sicut enim virtute naturalis agentis cuius operatio se extēdit tm ad immutationē forme et existentia subiecti supposita hoc totū in illud totum conuertitur secundum variationem speciei et forme vtpote hunc aerem in hunc ignem generatum. ita virtute diuina que materiam nō presupponit sed eam producit et tamen hec materia conuertitur in illam et per consequēs hoc indiuiduum in illud. Indiuiduationis enim principium materia est. sicut forma est principium speciei: ¶ Hinc autem manifestum est q in conuersione predicta panis in corpus christi non est aliquod subiectu3 cōmune permanens post conuersionem cum transmutatio fiat secundum primum subiectum quod est indiuiduationis principium necesse est tamen idem manere vt verum sit quod dicitur hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua et factiua. et quia substantia panis nō manet nec aliqua prior materia vt ostensu3 est. necesse est dicere q maneat id quod est pter substantiam panis. huiusmodi autem est accidens panis. remanent igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerandus est. Nam inter omnia accidētia propinquius inheret substātie quantitas dimensiua. deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie. vnde et per diuisionem quantitatis per accidens diuiduntur. Alterius aūt qualitates sunt actionū et passionum principia et relationū quarūdā vt sūt pr et filius dñs et seru et alia hmōi. Quedā vero relatōes imediate ad quātitatē cōsequūtur. vt mai et min duplū et dimidiū et similia. sic igit accidētia panis post cōuersionem predictā remanere ponēdū ē vt sola quātitas dimēsiua sine subiecto subsistat et in ipa qualitates fundēt sicut i subiecto et p ɔñs actiones passiōes et relatōes. Accidit igit in hac ɔuersiōe cōtrariu3 et quod in naturalibus cōuersionibus accidere solet in quibus substātia manet vt mutationis subiectum. Accidentia vero variantur. hic autem econuerso accidēs manet et substātia trāsit. Hmōi enī ɔuersio nō pōt dici motus pprie sicut a na

turali cōsideratur vt subiectum requirit. sed
est quedam subita et successio sicut in creatōe
est successio eē et nō eē. Hec igitur est vna rō
quare accidens panis remanere optet vt in
ueniatur aliqd manēs in predicta cōuersiōe
Est autē et ppter aliud necessariū si eni sub/
stantia panis in corpus xpi conuerteref et
panis accidentia trāsirent non sequeretur q
corpus xpi fm suā substantiā eēt vbi prius
fuit panis qr nulla relinqueretur habitudo
corpis xpi ad locū pdictū. Sed cū quātita/
tis panis dimēsiua remanet post cōuersio/
nē per quā panis huc locū sortiebaf substā
tia panis in corpus xpi mutata fit sub quā
titate dimēsiua panis et p cōsequēs locū pa
nis quodāmodo sortitur mediantibus tamē
dimēsionibus panis. hec thomas. Ptz er/
go q nō est ipossibile diuine virtuti panem
trāsubstātiari in pexistens corp9 xpi. nec ha/
bet mutatio similitudinē in naturalib9 mu/
tationib9 sed ē alterationi quasi cōtraria. qa
vna substātia hic mutaf in aliā et manent
accidentia. Sed in alteratione est ecōuerso
qr ibi mutantur accidentia et manet eadem
substantia. vt ptz in corporalib9 quādo d al
ho fit nigrū et in spūalib9 qn de iusto fit im/
pius vel de ignorante fit sciens. vt ergo tu iu
dee de iniusto efficiaris pius. de ignorante
sciens. crede verū corpus xpi in opere eē i al
tari nō simplr sed sacramētaliter. crede q cū
acqrit vbi sacramentale nō relinquit vbi ce/
leste. Crede sine mutatione locali depditis
pñs fieri in altari. et crede substantiam pa/
nis in verū xpi preexistens trāsubstantiari.
crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit
Aug. et nihil tibi videbitur ipossibile. vnde
et dicif Luc. i. Non erit impossibile apud d
um omne verbum.

Qd corpus xpi sit integrum et q caro et
sanguis manent in locis separatis sub speci
ebus panis et vini.

Tercium decimū impossibile est. Vos
xpiani dicitis q xps vester est inte
ger sub speciebus panis et vini in sacramēto
hoc pbo ipossibile qr nūq ptes alicui9 i di/
uersis locis cōtinēf ipo integro pmanēte.
Manifestū ē aūt in hoc sacramēto seorsū eē
panē et vinū i locis sepatis. Si igif caro xpi
sit sub specie panis et sanguis sub specie vi/
ni. videf sequi q xps nō remaneat integer sz
semper cū hoc sacramētū agitur eius sāguis
ab eius corpe separef. Ad istud argumentū
ptz solutio ex his q dicta sunt in pcedēti so/
lutione dictū est autē q locus in quo agitur
hoc sacramentū attribuif corpi xpi ratiōe di
mensionū panis remanētiū post cōuersiōez
substātie panis in corp9 xpi. Secundū hoc
igitur ea que xpi sunt necesse ē esse in loco p/
dicto fm q exigit rō cōuersionis predicte.
Cōsiderandū ē ergo in hoc sacramēto ali/
quid eē ex vi cōuersiōis pdicte. aliqd autem
ex naturali cōcomitantia. Ex vi quidē con
uersionis est in hoc sacramento illud ad qd
directe cōuersio terminatur sicut sub specieb9
panis corpis xpi in qd substantia panis cō
uertif vt p verba cōsecratōis patet cū dicitur
Hoc est corp9 meū. Et similiter sub specieb9
vini est xpi sanguis. vñ dicif hic est calix san
guis mei etc. Sed ex naturali cōcomitātia
sunt ibi oia alia ad que cōuersio nō terminaf
sed tñ ei in qd terminaf sunt realiter cōiūcta.
Manifestū ē eī q cōuersio panis nō termina
tur i diuinitate xpi nec i ei9 animā sz tamē sub
specie panis ē aia xpi et eius diuinitas ppter
vnionē vtriusqz ad corp9 xpi. si vero i triduo
mortis xpi hoc sacramētū celebratū fuisset nō
fuisset sub specie panis aia xpi qr realiter nō
erat corpi eius vnita. Et similiter sub specie
panis non fuisset sanguis nec sub specie vini
fuisset corpus ppter sepatōnē vtriusqz i mor
te. Nūc aūt qr corpus xpi in sua natura nō ē
sine sanguine sub vtraqz specie cōtinef corp9
et sanguis. sed sub spē panis cōtinef corpus
ex vi cōuersionis. Sanguis aūt ex naturali
cōcomitentia. sub specie aūt vini econuer/
so verba sunt sancti thome libro quo supra
ca. lxiij. Et sic patet solutio ad argumentum
q licet sepate sint spēs panis et vini. tamen
corpus xpi integer est sub vtraqz specie. Sed
forte dicet iudeus si ergo sub specie panis ē
totus christus ita q est ibi corpus et sāguis
vt tu dixisti. frustra ergo iterū sub specie vini
integer reperitur. Ad hoc respondet Nyco/
laus de lyra super verbo cenantibus autem
illis math. xxvi. dicens q sub duplici specie
institutum est hoc sacramētū. s. panis et vi/
ni. qr panis conuertitur in corpus xpi et vi/
num in sanguinem. et iste conuersiones sunt

separatim q sanguis xpi fuit separat⁹ a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramentū institutū est quasi quoddā memoriale illius passionis. et iō cōsecratio carnis et sanguinis fit sub speciebus distinctis. Considerandum tamen q sub vtraq spē est totus xpus. qz sub specie panis est totū corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis aūt et anima et diuinitas sunt ibi ex cōcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sāguis ex vi sacramenti cetera vero ex cōcomitantia. hec ibi. Patet ergo q licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini et sanguis et corpus cū hoc fiat in memoriam passionis xpi. in qua fuit sanguis a corpore separatus:

Quō corpus xpi in tam parua hostia cōtineatur cum maius in minori non capiatur.

Quartūdecimum impossibile est. ait iudeus. Uos xpiani dicitis q in illa parua hostia corpus xpi continet hoc probo impossibile eē. qz impossibile est q maius corpus in loco minoris includat. Manifestū est aūt q verū corpus xpi est maioris quantitatis q panis qui in altari offertur igitur impossibile videtur q verū corpus xpi totum et integrum sit vbi videtur esse panis. si autem ibi non est totum sed aliqua ps eius redibit icōueniens supradictū q semp cum hoc sacramētum agitur corpus xpi per partes discerpatur. Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem corporis xpi ad locū panis dupliciter respondet. Primo excludendo impossibilitatem. Secūdo applicando similitudines. Circa primū dicitur q substantia panis directe cōuerti in substātiam corporis xpi. Dimēsiones aūt corporis xpi sunt in hoc sacramento ex naturali cōcomitantia non aūt ex vi conuersionis cū dimēsiones panis remaneant. sic igitur corp⁹ xpi nō cōpat ad hūc locū mediantib⁹ dimēsioibus ppriis vt eis oporteat adequari locum sed mediātibus dimēsionib⁹ panis quibus remanētib⁹ locus adequatur. hec Thomas vbi supra. Quō aūt pnt eē dimēsiones corporis xpi cū dimēsionib⁹ hostie vn⁹ ali⁹ doctor sic declarat. Nā cū ibi prius erat substātia panis et facta sit substātia corpis xpi. sic cū dimensionibus panis vel erat substātia panis ante cōuersionē factā sic conuersione facta simul cum eisdē dimensionibus erit substantia corpis xpi. Rursū quia dimensiones corporis xpi pprium subiectum non deserunt et optet dimēsiones esse vbicūq ipm corpus. Ideo exquo ipm corpus est simul cum dimensionibus panis. optet dimensiones corporis xpi eē cū dimensionib⁹ panis: Sed quō hoc posset esse est videre difficile Arguit enī phs. iiij. phisi. contra ponentes vacuum et dicentes locū esse dimensiones sepatas. quia si in hominis dimensioibus reciperetur corpus contingeret duo corpora sil posse existere quod habet pro impossibili. tota igr causa quare duo corpora non pnt simul esse est resistentia dimensionū. Sciendum igitur quod sicut calor et alie qlitates actiue duplicem habet comparationem sic dimensiones. calor aūt habet vnam comparationem ad subiectum fm quā dat sibi eē calidum. et aliam ad obiectum fm quam est rō calefaciendi ita etiā quātitas put cōpatur ad subiectum dat esse quātū. prout aut cōpatur ad quantitatem aliā dat sibi resistere et eē locale. sicut ergo calor pōt dare eē calidū et nō calefacere. puta si deus conseruet eū in eē et suspenderet agere sicut fecit de igne i fornace puerorū. et sic aliquid pōt eē calidū absq hoc quod calefaciat sic et dimensiōes poterūt dare eē quātū absq eo q aliis dimēsionibus resistant quod pz. nā cū quantitatis sit rō quare quantū resistat quanto: idō oportet vnū quantum alteri quanto cōpare mediante quantitate. et quantitatem eē mediam inter corpus quod resistit et corp⁹ cui fit resistentia. sed sublata illa mediatiōe. s. q corpus sit alicubi non mediante quantitate certum est q sibi aliud corpus siue alia dimensio non resistet. Nam cū tota causa resistentie sit qz comparatur ad ipsum mediāte quantitate sublata causa iam nō resistet. Per hoc possent etiam solui instantie d trāsitu corporis xpi per corpus virgis ipso manente clauso. et etiam de penetratione celorū quando ascendit in celum: cum igitur in sacramento corpus xpi non cōparetur dimensionibus mediāte quātitate. sed magis quātitas mediante substantia cum substātia cā resistentie non sit. Ideo sicut non est contra rationem substantie simul cum dimensioni

bus eē. sic non est contra rationem dimensi-
onū corporis xpi mediante substantia eē si
mul cū dimēsionib⁹ panis. Et sic p3 ꝙ non
ē īpossibile dimensiones corporis xpi cū dim
sionib⁹ panis eē. cū ibi sint mediāte substā-
tia que simul pōt cū dimēsionib⁹ eē. Aliter
soluit predictū īpossibile doctor subtilis in
iiij. suo. Dicit. n. ꝙ est duplex ordo. s. ordo p
tium in toto et ordo ptiū in loco. Ordo au-
tem ptiū in toto ē differētia quātitatis nō p
prie cū sit respect⁹ sed aliquo modo accedēs
ad differentiā eius essentialem. Ordo autē
ptiū in loco ē de genere situs et ab isto respe
ctu siue ordine ptiū in loco pōt absolui. Or
do. n. partiū in toto est prior ordine partium
in loco. Prius autem pōt absolui a posteri-
ori sibi accidētaliter coniuncto. Cum ergo or
do partium in loco accidentaliter coniugatur
ordini ptiū in totū. igr corp⁹ xpi in euchari-
stia hēbit ordinē ptium in toto absq3 illo re
spectu qui est ordo ptiū in loco. Adducūtur
secūdo similitudiēs alique cōtra iudeos et
īfideles. Et prio Aug. in libro de quātita-
te aīe pbat aīam maiorē esse ꝙ corp⁹ qr totā
mūdi magnitudinē īfra se cogitari pōt et in
fra se cōtinere et sicut anima cū sit maior cor
pore tota est infra corpus. mō ꝯsimili corp⁹
xpi cū sit maius hostia totū est infra eā non
coartatū sed ita magnū et perfectū sicut i ce-
lo cōtinet. Itē in parua oculi pupilla maxi
mi mōtes cōtinētur per spēs suas. cur ergo
sic corpus xpi in pua hostia. Itē videm⁹ in
puo speculo solis et lune maximarūq3 rerū
diuersitates. Item intellectus hoīs puus est
et tamē in ipso magna celestiū et terrestriū sa
piētia et sciā continet. quid ergo impossibi-
le putas xpm qui ē dei sapia increata sub p
ua forma hostie iueniri. nūquid vides ī par
uo lapide pcioso magnas et multas virtu-
tes. nōne vides in puo corpore pricipis ma-
gnā potentiam: et in puo corpe pape ma-
gnā auctoritatē. Quid ergo impossibile est
xpo in pua hostia latere. nūquid sub paruis
signis magna signata cōprehendūt. Nōne
vides quō in hac pua dictione de⁹ tota trini
tas continet. s. pr et filius et spūssanct⁹. quā
to magis sub parua hostia pōt seipsum xps
concludere si vult. imo ꝙ āplius est videm⁹
ꝙ sub hac pua dictione et sub hoc paruo si-
gno omne duarū syllabarū et quatuor litte
rarū cōtinetur oīs creatura celū et omnia ce
lestia: infernus et oīa infernalia et breuiter
omnia creata. Quid igitur impossibile ꝙ in
vna hostia cōprehendat tot⁹ xps cū in tāp-
ua dictione cōphendat totus mūd⁹ qm igr
hec in creaturis credūtur iudei erubescant si-
milia fieri in creatore. l3 supradicta non idu
cūt omnimodā similitudinem sunt tamen a
liquales cōformitates q̄ deuoto aīo cōside-
rate mirā delectationē adducūt in animo cō
templantis.

¶ Quia vnicum corpus xpi sit simul in di-
uersis altaribus cū non possit vnū corp⁹ si-
mul esse in diuersis locis.

Quintūdecimū impossibile est. vos
xpiani dicitis ait iudeus ꝙ xps ve
ster simul est in pluribus altaribus
vbi misse celebrantur hoc videt impossibile qr
impossibile est vnū corpus in pluribus lo-
cis existere. Manifestū est aūt hoc sacramen
tū in plurib⁹ locis celebrari. impossibile igi-
tur videt ꝙ corp⁹ xpi in hoc sacramento ve-
raciter cōtineatur nisi forte q̄s dicat ꝙ fm a
liquā pticulā ē hic et fm aliā alibi ad qd ite
rū sequitur ꝙ per celebrationē huius sacra-
menti corpus xpi diuidatur in partes cū tn̄
nec quantitas corpis xpi sufficere videat ad
tot pticulas ex eo diuidendas in quot locis
hoc sacramētū peragit. Ex his que dicta sūt
super⁹ p3 solutio ad hoc qd obijcit de plu-
ralitate locorū ꝙ corp⁹ xpi per suas dimensi
ones existit tm̄ in vno loco. sed mediantibus
dimensionibus panis in ipm transeuntis ē
in tot locis in quot huiusmōi conuersio fue
rit celebrata non quidē diuisū per ptes s3 in-
tegrū in vnoquoq3. Nam quilibet panis cō
secratus in integrū corpus xpi conuertitur. h
est solutio thome vbi supra. Alij vero soluē
tes dixerūt ꝙ non est incōueniens ꝙ vnum
corpus sit in diuersis locis si in vno est per se
et in alijs per accidens sic autem est in pro-
posito qr corpus xpi est in celo fm proprias
dimensiones et sic per se. In sacramento au
tem per dimensiones alienas scilicet per pa
nes et sic per accidens sed isti difficultatē nō
euadūt. Diceret enim iudeus et per se et per
accidens eē impossibile idē corpus esse in di
uersis locis propter hoc ostendo ꝙ corp⁹ xpi

potest esse simul in diuersis locis. sic omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul. sed corpus xpi est sub dimensionibus panis ratione substãcie non ratione quantitatis ergo potest esse in plurib⁹ locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco ꝑ quantitatē non diffinit nec determinat sibi locum. sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis. ergo quod non est in loco ꝑ quantitatē potest esse in pluribus locis simul. Ad maiorem euidentiam istius prosilogismi notādū ꝙ diffiniri est idem ꝙ finiri siue terminari ꝑpter qđ p̄s. v. meta. vocat diffinitōnem terminū q̄r in ea ponūtur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita cōducitur. Hec aūt diffinitio siue determinatio est duplex. vna que respicit rem vt est substantia. Alia q̄ respicit eam vt est quanta. Nā quelibet res creata siue sit corp̄alis siue spūalis inquātū est substantia finitur sic ꝙ determinatur ad certū genus et ad certā spēm et ad certū indiuiduationis modū. et ideo sol⁹ de⁹ q̄r est substãtie infinite nō determinatur ad genus neꝙ ad spēm nec ꝑ se nec per accidens. nec etiā ad modū indiuiduationis. cū ipse sit singularitas quedā formaliter. Res autē quanta sicut ꝑ hmōi quātitatē respicit aliā sic cōpetit sibi determinatio loci. non. n. res creata determinatur ad locū siue diffinitur loco īquātū ē substãtia q̄r substãtie vt substãtia est nō debet loc⁹. q̄r inquātū substãtia nō pōt cōmensurari vltime superficiei cōtinētis. Et iđ si diffinitur loco hoc est rōe quātitatis. et iđ cū duplex sit quātitas. s. molis et virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corporalia nisi per quātitatē molis. ita sm aliquos nō diffiniunt sibi vbi spūalia nisi per quātitatē virtutis itaq̄ dicūt ꝙ vbi itelligentie operāť ibi esse dicuntur nec sunt in loco nisi dū operanť qđ virū sit verū nihil ad ꝑpositū. Quantum igitur ad ꝑpositū pꝫ ꝙ corp⁹ qđ est alicubi nō per quātitatē nō diffinit sibi locū illum. si ergo est alicubi solū rōe substantie. quantitas aūt ibidē existens ꝑpter naturalem ordinē quē ad substãtiā hꝫ ei cōpetit finitas q̄ sequitur naturā substãtie. nō autē finitas q̄ sequitur quātitatē. put ꝑ quātitatē ad aliam cōparatur. Et iđ q̄r ex vi sacramēti corp⁹ xpi est in altari rōe substãtie solū non rōe quantitatis nisi ex cōsequenti vt. s. habet naturalē ordinē ad substãtiā. Iđ ibi sibi cōpetit finitatio ratione generis et speciei et indiuidui. nō aūt ratione localitatis cū illa tātū cōpetat corporib⁹ rōe quātitatis. Et ideo cū sibi n̄ determinet locū certū est ꝙ nō est ita ibi quī posset eē alibi. Sic ergo pꝫ maior ꝙ omne corpus qđ est alicubi nō rōe quātitatis cui nō determinat sibi locū illū pōt simul eē alibi. Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xpi est in sacramēto rōe substantie non rōe quātitatis. q̄r est ibi per transubstãtiatōnē. Nūc aūt certū est. ꝙ quātitas panis non transubstãtiatur in quātitatē corporis xpi cū maneat in sacramēto. ergo rōe trāsubstãtiationis panis in substãtiā corporis xpi. cū ergo sit ibi ratione illius in qđ substãtia panis transubstantiatur. manifestū est ꝙ ē ibi rōe substantie. quare sequitur ꝙ pōt alibi eē rōe sue quantitatis scilicet in celo. Similitudines licet nō omnimode adducūtur ex natura. Idē sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur et vidētur et hoc sine sui diuisione. Idē verbū numero in diuersis auribus continetur et auditur et idē sonus. Occurrit etiā contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xpi nō posse esse simul in pluribus locis q̄a deus talē legē dedit corporibus. Cū ergo lator legis possit dispensare in lege multomagis deus pōt dispensare in vniuerso nec mirum. q̄r tunc sacerdos gerit personā et vicem illius. qui dixit et facta sunt. et sic ꝙ simul et semel est in diuersis altaribus hoc est ex potentia deitatis cui vnitum est corpus illud et ex virtute verborū xpi quibus contulit virtutem conficiendi.

¶ Impossibile ē ꝙ caro xpi et sanguis sint sub speciebus panis et vini cū sit ipossibile duo corpora simul eē in eodem loco. s. substantia panis et vini cum carne et sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt non sint ꝑ se nec in aere nec in carne et sanguine xpi sed subiectiue in substantia panis et vini.

SEcūdecimū impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ manifeste post consecrationē in hoc sacramēto sentiūť omnia accidentia panis et vini. s. colorem.

saporem. odorem. figurā. quātitatem et pō dus circa que decipi nō potestis qꝛ sensꝰ circa ꝓpria sensibilia nō decipitur. hmōi autem accidentia in corpore xp̄i esse non possunt sicut i subiecto vt vos asseritis. Similiter autem nec in aere adiacēte. qꝛ cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectū determinate nature nō qualis est natura corporis humani vel aeris nec possunt per se sbsistere cū accidentis esse sit in esse. vij. metaphisice. Accidentia. n. cū sint forme indiuiduari nō possunt nisi ꝑ subiectum. Cōnumerantur. n. ad cōnumerationē et indiuiduationem suorū subiectorū. vnde remoto subiecto essent forme vniuersales. Relinquitur igitur hmōi accidentia esse in suis determinatꝭ sbiectis. s. in substantia panis et vini. Est ergo ibi substātia panis et vini et nō substātia corporis xp̄i. cū īpossibile videatur duo corpora esse simul. Ad istud respondetur ꝙ nō possumꝰ negare accidentia panis et vini remanere cū sensus hoc infallibiliter dēmōstrat nec his accidentibus corpꝰ xp̄i aut sanguis afficiatur qꝛ hoc sine eius alteratiōe eē nō posset nec taliū accidētiū capax est. similiter aūt nec substantia aeris. Unde relinquitur ꝙ illa accidentia sint sine subiecto. tn̄ eo mō quo supra fuit declaratū in duodecimo īpossibili. vt. s. sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipsa alijs accidentibꝰ prebeat subiectū. nec īpossibile est ꝙ accidens diuina virtute subsistere posset sine subiecto qꝛ idē est iudicādū de ꝓductione rerū et de cōseruatione earū in esse. diuina autē virtus pōt ꝓducere effectꝰ quarūcūqꝫ causarū sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hominē sine semine. et sanare febrē sine operatione nature quod accidit ꝓpter infinitatem eius virtutis et qꝛ oībꝰ causis secūdis largitur virtutē agēdi. vnde et effectus causarū secūdarū pt cōseruare in esse sine causis secundis. et hoc modo in hoc sacramento accidēs cōseruat i esse sublata substantia que ipsum cōseruabat qđ quidē dici pt de quantitatibꝰ dimensiuis quas etiā platonici posuerūt ꝑ se subsistere ꝓpter hoc ꝙ ſm intellectū separantur. Manifestū est autem ꝙ plus pōt deus i operando ꝙ̄ intellectus i app̄hendendo. Et licet de principio indiuiduationis sit iter doctores nō parua difficultas. Uerūtamē in ꝓposito me nō intromitto. qꝛ hic nō laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis i possibilia reputantur. dicit ergo sāctꝰ Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxv. ꝙ quantitas dimēsiua hꝫ hoc ꝓpriū inter reliqua accidentia ꝙ ipsa ſm se indiuiduatur. qđ ideo est qꝛ positiō que est ordo partiū in toto in eius ratione includitur eē enim quantitas positionē habens. vbicūqꝫ autē intelligitur diuersitas ptiū eiusdē speciei necesse est intelligi idiuiduationē. nā que sūt vnius speciei nō multiplicātur nisi ſm indiuiduū et inde est ꝙ nō possunt app̄hendi multe albedines nisi ſm ꝙ sunt in diuersis subiectis pñt autē app̄hendi multe linee etiā si ſm se cōsiderentur. Diuersus enim situs qui per se linee inest ad pluralitatem linearum sufficiens est. Et qa sola quantitas dimensiua de sua rōe habet. vñ multiplicatio indiuiduorū i eadē specie possit accidere. Prima radix huius multiplicationis ex dimēsione esse videtur. qꝛ et in genere substātie multiplicatio fit ſm diuisionem materie. que nec itelligi pōt nisi secūdū ꝙ materia sub dimensionibꝰ consideratur. Nā remota quantitate substantia omnis indiuisibilis est vt pꝫ per pħm primo phisicorū manifestū est aūt ꝙ in alijs generibus accidentiū multiplicātur idiuidua vniꝰ speciei ex pte subiecti. et sic relinquitur ꝙ cū in huiꝰ modi sacramēto ponamus dimēsiones per se subsistere. et alia accidentia in eis sicut in subiecto fundari. n̄ oportet nos dicere ꝙ accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet enī in ipsis dimēsionibus indiuiduationis radix. Concedamus igr̄ ꝙ sentimꝰ supradicta accidentia et ꝙ illa non sunt i corpore xp̄i nec in aere nec in substantia panis. qꝛ non est. sed est illa dimensiua quātitas hñs eē ꝑ se pſcrutate tercij modi. quod ē eē pasuꝫ et separatū ab omni subiecto et reliqua accidentia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enī cōis ꝓpositio apud oēs scotizantes ꝙ primū inōpēdēs pōt terminare dependentiā cuiuslibꝫ entitatis create et supplere vicē cuiuslibet determinātis cū cōtineat eminenter vices cuiuslibet causalitatis secundarie cause. ergo dependentiā quā habet accidens ad subiectuꝫ pōt deus supplere et terminare. Itē deꝰ pōt quodlibet priꝰ distinctū eēntialiter a posteriori facere sine illo posteriori. Cum ergo accidentia sint priora inherentia actuali et ab ea

distincta essentialiter. q2 sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic q̄ nō inherebūt actualiter quicquid sit de inherentia aptitudinali. q2 cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō pnt. Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes couersus in libro de cōcordia legū. ti. iij. ca. iiij. q̄ accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ et mutationib⁹ naturalib⁹. sed ista trāsubstantiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit q̄ iudei cōcedūt aliud miraculū in lege sua simile huic. s. q̄ littere mendausa et chamab. que scripta erāt in tabulis legis, erant per se sine aliquo subiecto. et iste littere figurate erāt ex vtraq3 pte et erāt rotūde et nulla istarū lrarū ps sustētabat ab aliquo corpe sed per se erāt stantes miraculose et istud dicere est euidēter cōtra naturam et impossibile magis q̄ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliā et accidentia remanent per seipsa.

Quod in sacramēto altaris sit corp⁹ xp̄i incorruptibile cū possit putrefieri et a muribus comedi.

Decimūseptimū impossibile est. Dicūt iudei certū est q̄ si illud vinū vestri sacramēti in magna quātitate sumeretur q̄ calefaceret et inhebriaret sicut āte sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videtur etiā si diu et incaute seruef putrescere et a murib⁹ comedi. cōburi etiā pn̄t et in cinerē redigi et vaporē que oīa corpi xp̄i cōuenire non possunt cū fideles vestra ipm impassibilem pdicet. Impossibile igitur videf q̄ corp⁹ xp̄i in hoc sacramēto substātialiter cōtineaf. Respōdef q̄ hic sūt duo cōsiderāda vnū qd de facili pōt expiri et aliud q̄ maiorē difficultatē pretendit. q̄ eni in hoc sacramēto eedē actiones appareāt que prius in substātia panis et vini apparebāt puta q̄ similiter imutent sensum. Similiter etiā alterēt aerē circūstantē vel quodlibet aliud odorē aut colore satis consequens videtur ex his que supradicta sunt. Dictū est eni q̄ in hoc sacramēto remanent accidentia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sūt hmōi actionū principia. Rursus circa passiones aliq̄s puta que fiūt sm hmōi alterationes accidētiū nō magna etiā difficultas accidisi pmissa supponantur. Cū enim pmissū sit et alia accidentia in dimensionibus fundantur sicut in subiecto per eūdem modū circa hmōi subiectū alteratio aliorū accidentiū cōsiderari pōt sicut si esset ibi substantia vt puta si vnū esset calefactum et ifrigidaretur aut mutaret saporem aut aliud hmōi. Sed magna difficultas apparet circa generationē et corruptionem q̄ in hoc sacramento videtur accidere. Nam si quis in magna quantitate hoc sacramentū tali cibo vteretur sustentari posset et vino etiam inebriari. sm illud ap̄li ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebrius est. q̄ quidem accidere nō possent nisi ex hoc sacramento caro et sanguis generaref. Nā nutrimentū cōuertitur in substātiā nutriti. q̄uis quidā dicant hominem hoc sacramentali cibo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refocillari. sicut cū ad odorem panis et vini confortatur. Sed hec quidem ꝯfortatō ad horā accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādum hominē si diu sine cibo permaneat. Experimento aūt de facili inueniref hominem diu sacramentali cibo sustentari posse. Mirādū etiā videtur cur negent hominem hoc sacramentali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramentū in carnem et sanguinem posse conuerti cū ad sensum appareat q̄ per putrefactionem et cōbustionem in aliā substātiā sex cineris et pulueris cōuertaf. qd q̄dem difficile tn̄ videtur. eo qd nec videaf possibile q̄ ex accidentibus fiat substantia. nec concedi phas sit q̄ substātia corporis xp̄i que ipassibilis sit in aliā substātiā cōuertaf. Si q̄s aūt dicere velit q̄ sicut miraculose panis in corpus xp̄i conuertitur. ita miraculose accidentia in substātiā conuertuntur. Primo q̄dem hoc non videtur miraculo hoc esse conueniens q̄ hoc sacramentum putrescet vel p cōbustionem dissoluatur. deinde q̄ putrefactio vel cōbustio consueto nature ordine huic sacramento accidere inuenitur. q̄ non solet esse in his que miraculose fiunt. Ad hāc dubitationem tollendam quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenef. Dicunt enim q̄ non contingit hoc sacramentū in carnem conuerti aut sanguinem per nutri

mentū vel in cinerem p cōbustionem aut putrefactionem non cōuertūtur accidentia in substantiā nec substātia corpis xpi sed redit diuino miraculo substātia panis q prius fuerit et ex ea generantur illa in que hoc sacramentū cōuerti inuenitur. sed hoc quidē omnino stare non pt. Dānsum est enī supra q substātia panis in substātiā corpis xpi conuertat. qđ enī in aliqđ conuersum est redire non pt nisi econuerso illud conuertat in ipsum. Si igitur substantia panis redit sequitur q substātia corpis xpi cōuertat in panem qđ est absurdū dicere. Adhuc si substātia panis redit necesse est q vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iā destructis. spēbus quidē panis durātibus substātia panis redire nō pōt. qz q̄diu spēs manent manet sub eis substātia corpis xpi. Sequeret ergo q simul eēt substātia pāis et substātia corporis xpi. Similiter etiā nec corruptis speciebus panis substātia panis redire pōt. tū qz substātia panis nō est sine pprijs speciebus. tū qz destructis spēbus panis iā generata est alia substātia ad cuius generationem ponebat q substātia panis rediret. Cōcludit ergo sāctus thomas libro quo supra .c. lxvi. q melius dicēdum videtur q in ipsa cōsecratione sicut substātia panis in corpus xpi miraculose cōuertitur. ita miraculose accidētibus cōfertur q subsistāt qđ est pprium substantie. et per cōsequēs q oia possent facere et pati sicut si substātia adeēt. vn̄ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire et incinerari et putrefieri possunt. eodē modo et ordie ac si substātia panis et vini adesset. hec ille.

Quare aūt nō oportet q ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dist. xij. in tercio principali qōne. ij. dicēs q q̄uis miraculum sit accidentia in sacramento altaris p se existere tn̄ q sic per se ex natura operent in aliud nouū miraculū non est sicut cecum natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est sed naturale. non enī intelligēdū est sic accidētia operari in virtutē substātie q necessaria sit eis ad suā operationē aliqua virtus substātie que non sit accidēs supposita eorū existētia sed p tāto hoc dicitur qz nō pn̄t operari nisi sint et naturaliter non possunt esse nisi per substantiam et qz ipsa accidentia sunt quedā virtutes substantie. ideo q̄uis eorū existētia sine substātia sit per supnaturalem potentiam tn̄ sic existentia in aliud possunt naturaliter agere.

Impossibile ē q corpus xpi sit in sacramēto cū illud frangatur in partes.

Decimūoctauū impossibile ē. Nos xpiani dicit iudeus frāgitis illō sacramētū in ptes ergo ipossibile est q sit ibi corpus xpi. pbat cōsequētia. qz fractio illa que sensibiliter apparet nō potest eē sine subiecto. Absurdū etiā videt dicere q illius fractiōnis subiectū sit corpus xpi. ergo ipossibile ē q sit ibi corpus xpi s3 solū substātia panis et vini. Rn̄deo ad istud pt3 manifeste ex his q supradicta sunt qz fractionis subiectū possumus ponere dimen siones p se subsistētes. nec tn̄ hmōi dimēsionibus fractis frāgitur substātia corpis xpi eo q totū corpus xpi sub qualibet portione remaneat. qđ qdem et si difficile videat tamē fm ea q pmissa sūt expositiōe3 habet. Dictū est. n. supra impossibili. xij. q corpus xpi est in hoc sacramēto per suā substātiā ex vi sacri. Dimensiōes aūt corpis xpi sunt ibi ex naturali cōcomitātia quam habz ad substantiam. econtrario. n. fm q corpus naturaliter est in loco. nā corpus naturale ē in loco mediātibus dimēsionibus quibus loco cōmēsurat. Alio aūt modo se habet aliquid substātiale ad id in quo ē et alio modo aliqđ quātū nā quātū totū. ita est in aliquo toto q totū nō est in pte s3 ps i pte sicut totū in toto. vnde et corpus naturale sic est in toto loco totū. q nō ē in qualibet pte loci. Sed ptes corpis ptibus loci coaptant eo q ē in loco mediātibus dimēsionibus. Si aūt aliqđ substātiale sit i aliquo loco totū etiā totū ē i qualibet pte eius sicut tota natura et species aque est in qualibet pte aque et tota anima est i qualibet corporis pte. qz igit corpus xpi est in sacro altaris rōe sue substātie i quam conuersa est substantia panis dimensionibus eius manentibus sicut tota spēs panis erat sub qualibet parte dimēsionū ita integrum corpus xpi est sub qualibet parte earūdē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xpi vt sit in illo tanq̄ in subiecto. s3 subiectū eius sunt dimensiones panis et vini remanentes sicut et aliorum accidentiu3 ibidē

remanentiū diximus eas eē subiectū. verba sunt sancti thome libro quo supra. c. lxvij. Simile etiā inuenitur in natura q̄ imagine in speculo existente si frangatur speculū nō tamen frangitur imago et in quot ptes speculū frangitur in toto integra manet et resultat ymago. Non ergo mirādū si hoc i hostia fiat virtute diuina. figura huius p̄cessit. Exo. iij. in rubo qui videbatur ardere et nō cōburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubū frangere ac cōminuere et incinerare et tā ab igne nō ledebatur. nō frangebat. nō vorabat. nō minuebat. nō incinerabat. sic nec corp⁹ xp̄i in comedentis ore non leditur a dente. nō frāgit vorando cōminuitur. sed sicut rubus in igne ita corp⁹ xp̄i illesum integrū remanet sub fractione speciey que lʒ nō sit in corpe xp̄i. vero representat tā fm Richardū illam flagellationē et perforationē qua fuit flagellatum etiam perforatum in sua passione.

Probant corpus xp̄i sumi et cōsumi.

Decimūnonū īpossibile est. q̄ istud sacramētū sumat et nō cōsumatur fm q̄ vos xp̄iani asseritis. Si. n. esset mōs olipius qui est excessiue magnitudinis iam deberet eē voratus et cōsumat⁹ et cōsumpt⁹ xp̄s videtur totiens mādūcatur ergo deberet eē cōsumptus. Responsio satis patet ex p̄dictis. Nō. n. substātia corporis xp̄i ʒ spēs panis cōsumūtur sicut etiā spēs ille numūt inebriant incinerari et putrefieri possunt vt dictū est in. xvij. impossibili ita dicit frāgi vt patet in precedenti īpossibili. sic etiā d eis cōcedere possumus q̄ cōsumūtur. corp⁹ tamē xp̄i manet integrū et viuū. Simile etiaʒ p̄cessit in natura et scriptura. In natura ē exemplū de scia que data nō decrescit. vn̄ totaʒ meā sciam possum alteri dare ea tota in me remanēte. Fōs etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte sumit et fons nō cōsumitur. Videm⁹ etiā q̄ de mari semper fontes et flumina egrediūtur et tā mare nō cōsumitur nec minuit. Idē videm⁹ q̄ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminutione sui lumis ita in p̄posito filius dei est sapia et ars patris lumē de lumie deus verus de deo vero. fons totius eternitatis et mare infinite bonitatis ext̄s veraciter in hoc sacramēto quotienscūq; et a quocūq; sumptus nūq̄ cōsumitur. Unde cātamus i p̄sa. Sumit vn⁹ sumūt mille tātū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiaʒ est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corp⁹. ita dū. ostia sumit a sacerdote xp̄i corp⁹ non consumit sed sole species panis et vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima itegra separat. ita facta corruptione circa spēs desinit corpus xp̄i eē in illo. Unde dicebat beat⁹ andreas egre q̄ agn⁹ iste postq̄ est a fidelib⁹ cōmestus remanet integer et viu⁹. Hoc mirabile legimus in sacra scriptura q. iij. Reg. xvij. c. legit q̄ helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qd̄ erat in lechito et tamē ydrie farina nō defecit et lechitus olei non est minutus iuxta verbū domini p farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane. p lechitū olei sacramēta in confectione vini. intelligo. q sicut tunc sumpta nō cōsumebāt in illorū conuiuio. ita nec nūc corp⁹ et sanguis xp̄i in isto sacramēto. Idē de quinq; panib⁹ satiauit dominus quinq; milia hoim. et. xij. cophini sunt i pleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad cū ponā eloquium meū qui facit magna et mirabilia et inscrutabilia absq; numero.

Quō manducans partē manducat.

Vicesimū Impossibile est. dicūt iudei. Vos xp̄iani dicitis q̄ ille q̄ mādūcat ptē hostie illius sacramenti manducat totum xp̄m. Istud est īpossibile cū omnis pars minor sit suo toto. Respondetur q̄ ita verū est q̄ sumās minimā ptem hostie consecrate totum xp̄m sumit. Dictū est. n. supra q̄ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: sed in dimensionibus quātitatis panis que separate sunt et habent esse per se miraculose. Factis igitur inumerabilibus fractōnibus dū tamē appareant spēs panis vinicum et integrum corpus xp̄i est sub omnib⁹ illis spēbus. et ideo sumēs vnam ptiulā sacramenti tātū de xp̄o sumit quātū sumēs totam hostiam q vtrobiq; totus xp̄s. Non ergo quicūq; cōmunicans ptem hostie. ptem xp̄i suscipit sicut iude⁹ putat. et huius est simile in natura de verbo loquentis quod to

tū est in parua aure sicut in magna equaliter qđ etiā figuratū fuit Exo. xvi. vbi legit̄ ꝙ q̄libet de māna babebat equaliter. vnde pl⁹ colligēs de māna non plus babebat sed pu trescebat. Ita in boc sacramento quidlibet sumit corpus xp̄i equaliter et qui plus i maiori quantitate bostie consecrate crederet inuenire non esset nisi putredo infidelitatis. iō dicitur Ecci. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius. et sic non videntur ad sensum. licet visa sint in scriptura et natura ſm intellectum.

¶ Quođ illud sacramentum sit verus de⁹ licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimūprimū impossibile ē. Qđ aliqñ accidit vel accidere pōt ꝙ vna ps istius sacramenti manet in altari et altera cadit i terrā et pedibus ꝯculcat̄ dicere autem ꝙ deus cadit in terram et ꝙ pedibus ꝯculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. Respōdetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret. et eēt digne puniendus et multoplus si faceret scienter nec tamen ex boc aliquod sequitur impossibile. quia cas⁹ in terrā et conculcatio pedū non corpori xp̄i nec deo sed dimensionibus panis et accidētibus illis attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod xp̄s in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immūdis contractari.

Vicesimūsecūdum impossibile est. Qđ si esset deus ille xp̄s vester q̄ est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiaꝫ se a malis et imundis sacerdotibus tractari oppositū videtur experimentaliter ergo ipossibile est eū esse deū. Respōdetur ꝙ vt dictum est ꝙ in boc sacramēto est xp̄s verus deus et verus bomo. xp̄s autem ꝑpter bonorē et reuerentiā diuinitatis semetipsum būiliauit in boc mūdo et seipsum cōtempsit intantum vt nū ꝙ fuerit aliquis bomo in mūdo ita bumilis sicut ipse qꝛ ipse ꝑmisit suū corpus flagellari. vulnerari. plagari. cōspui. colaphizari. denudari. spinis coronari. felle et aceto potari. et quicquid voluerūt facere sustinuit ēt et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter. sic et sacramentū corporis sui bonoratur et adoratur ratione diuinitatis cōcomitantis et placet sibi ac permittit ꝙ aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperijs et morte et a bonis in sepultura et vnctione. Dic mibi iudee quare arcba testamēti portabatur bumeris leuitarū et non ferebat̄ per se ipsam. Nūquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaret̄ ab eis. Nūquid eā ceperūt pbilistei qui erāt mali et portauerūt ad terrā suā. Dic mibi quare nō defendebat se vel quare nō redijt per seipam vel quid factum fuit de ea cū facta fuit ꝑda nabucbodonosor. Dico ergo ꝙ deus mādauit moysi facere arcbā nō vt ipsa ꝑliaret̄ per se nec vt ābularet p se nec vt staret p se. nec vt eleuaretur per se sed ꝑcepit vt fieret ad ponēdū in ea legem et māna et virgā aarō et ꝑcepit ꝙ poneret̄ in loco pl⁹ deuoto et solēni et bonorabili qui erat in tabernaculo vt omēs ipsam respicientes baberent fidē et timorem et reuerentiam deo. et vt ibi popul⁹ iret ad petendū petitiones suas dō. nec dicebat populus. Eamus añ arcbā sed eam⁹ añ deum sic etiā cū de⁹ et bō xp̄s ibūs ordinauit istō sanctū sacramētū nō ordinauit eū vt ꝑliaret̄ nec vt ābularet nec vt faceret ludos añ apostatas et bereticos maliciosos: sed ordinauit ipsum vt populus respiciens ipsuꝫ baberet maiorē fidem et in eo diuina maiestas adoraretur et bonoraretur. Et sicut ꝓpbeta cū inuitabat populū vt ascēderet in ibrlm. nō dixit ascendam⁹ ad domū arcbe testamēti nec legis. Sed dixit. venite ascendamus ad domū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei ꝓpter arcbā et boc est corp⁹ dei ꝓpter sacramentum. Nō ergo laudēt se iudei in fide dei. qꝛ viderunt mare siccum solē stātem iordanem detentum lucem versam in tenebras et aquam in sanguinem et virgā in serpentem. puluerē in cinipbes. virgam sine radicibus florere.

montes fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus. voces sine corpore. manna de celo. aquam sine fossione. victoriam inimicorum sine gladio. lucem de nocte. quia hec omnia viderunt et i deo nunquam crediderunt. nec in terram desiderabilem nunquam intrauerunt sed in deserto mortui sunt. Popul⁹ autem xpianus nihil horum vidit. sed in veritate sanctum sacramentum fuit ordinatum in cibum. Cib⁹ autem quicunque sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua. siue assus igni siue fixus vel quouis alio modo preparatus dimittit se etiam cibus tractari a ministris si volunt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo: vel in ligno vel in fassorio luteo etiam cum pannis et sine eis. Dimittit se etiam cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa. siue laceratus vel fassus. vel admorsus ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet quod cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cum ergo christus ordinauerit corpus suum in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cib⁹ et sanguis meus etc. Ordinauit ergo eam ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

Impossibile est quod in illo sacramento sit verus deus et quod descendat in stomachum cum sumitur.

Uicesimumtercium Impossibile est. Uos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eum. oportet ergo quod descendat ad stomachum et ad locum digestionis et intestina et cetera. que omnia impossibilia videtur cum vos ponatis in isto sacramento esse deum et deo ista repugnare videantur. Respondetur. dic mihi iudee cum tu comedis panem quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrum quis sue ad intestina. Oportet quod dicas quod de quolibet vadit ad quolibet membrum quod conuenit sibi quia quodlibet membrum recipit quod est suum sicut epar cibum dulcem fel acutum vel amarum. splen cibum acetosum et omnis cibus falsus vadit ad vrinam Sic et homo consideratur in duas partes scilicet in partem corporalem et in partem spiritualem. partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales. sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunque non descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramentis. parte. viij. capi. xiij. quod diu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentibus in gustu. ibi est christi corpus: cum vero non sensitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum est quando ore suscipis corporaliter tecum est quam manducas et gustas corporaliter tecum est. denique in visu in tactu in sapore corporaliter tecum est. quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur Postquam autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda non est sed spiritualis retinenda dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit melius est tibi vt eas in mentem tuam quam in ventrem tuum. cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cibus sum grandium crede et manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaque prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit quam per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet et vnde non discessit quando ad te venit. hec ille. Et si dicatur contra quod illud quod vere manducatur in ventrem vadit et in secessum emittitur. Respondetur quod in

isto sacramento. triplex cōcurrit māducatio
vna carnalis qua spēs iste dentibus teruntur
Alia sacramentalis qua corp⁹ xp̄i veruʒ sub
speciebus cōtentum sumitur. Tercia est spū
alis qua ipsum corpus mysticum cum eo su
mitur. In māducatione corporali consueta
tria sunt. primū in ore masticatio. secūdū in
ventre sumptio. terciū in mēbris vnio. et hoc
totū cōuenit spēbus. secūdū vero et tercium
suo modo cōueniunt corpori xp̄i. terciumve
ro tantum cōuenit corpi xp̄i mystico. nā per
sacramētū hoc fit vnio cū xp̄o capite et cum
corpore mystico ita ꝙ ipse māducās vnitur
ei non ipse illi. Ad argumentū ergo dicitur
ꝙ illud intelligit̄ de māducatione carnali.
sic vero xp̄s hic nō māducat̄. Vel aliter di-
co ꝙ intelligitur de cibo qui habet aliquid
puri aliq̄dq; ipurū. Impurū vero aliq̄d in
hoc sacramēto hoc non inuenitur et iō nihil
ad secessum emittit̄. verba sunt petri de tha-
rantasio in. iiij. distin. ix. articulo. i.

¶ Quod in illo sacramento fit verum cor-
pus xp̄i per miraculum quotidie.

Vicesimūquartū ipossibile est. Di-
cūt iudei. Vos xp̄iani asserentis ꝙ
quotidie istud sacramentum in ecclesijs cele
bratur istud videtur ipossibile q2 tunc nō es-
set miraculum cū miraculū semel accidere so
leat et si istud semel accidisset in vita xp̄i ad
cōfirmationē sue legis nō reputaremus ipos
sibile vt alia miracula que semel vel raro fi
unt. sed dicere ꝙ istud miraculū cōtinue i q̄-
libet ecclesia fit et infinities repetatur istō vi
det̄ apparēter ipossibile q2 sapiētes dicūt mi
raculū n̄ eē qd̄ cōtinue fit. q2 talia opera ma
gis nature attribuerent̄ ꝙ̄ miraculo. Respō
det ad istud argumētū magr̄ Johānes con
uersus libro de cōcordia legū. titulo. iij. iiij
ca. dicēs ꝙ de facto sic fuit ꝙ viuēte xp̄o die
Iouis in cena ante mortem suā et quotidie
illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico
ꝙ possibile est deo qn̄ et vbi sibi placuit mi
rabilia operare. put dicit̄ in thalmud ꝙ iter
mirabilia que fiebāt in domo sācta erat vnū
notabile inter alia ꝙ qn̄ tot⁹ popul⁹ ibi erat
stādo erant valde cōuicti et stricti sed quādo
curuabātur nesciebāt se eē in loco magis spa
ciosio. et istud nō semel. sed semp asserūt ꝙ fi
ebat dū ibi popul⁹ sic cōueniebat. Item di-
cūt ꝙ in domo sancta sanctorum erant ipsi⁹
mensura decem cubitorum multiplicatoruʒ
per decem et sic erunt centum cubiti. et ꝙ ibi
erunt duo cherubin et quilibet corum habe
bat decem cubitos super decem multiplica-
tos et sic erunt centuʒ cubiti in quolibet che
rubin. et istud est magnuʒ impossibile et ta-
men fiebat semp et quotidie dicēdo ꝙ erat
corpus sine loco. quia vnus cherubin illorū
erat tantus in quantitate quantus erat loc⁹
et sic totum locuʒ occupabat. Vbi ergo erat
alius cherubin. non oportet aliud dicere ni-
si ꝙ vnus cherubin erat sine loco et istud ē i
possibile. hec ille. Patet ergo ꝙ non repu-
gnat miraculo pluries fieri. nunquid. n. mi
raculum fuit manna de celo datum filijs is-
rael. non negabit iudeus. Sed constat ꝙ nō
semel pluit illis manna ad manducandum
sed. xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. filij autē
israel manducauerunt m anna in deserto. xl.
annis donec venirent in terram habitabileʒ
Sic et illud preciosum sacramentum man-
ducabunt fideles ꝙ̄diu fuerint i deserto hu
ius vite quousq; veniant in terrā habitabi-
lem terram. scilicet viuentium: que est pro-
prie terra promissionis eterne. Ea ergo que
a iudeis impossibilia circa istud sacramen-
tum allegantur patent non esse impossibilia
sʒ deo valde possibilia. sʒ q2 ihūs xp̄s ē ver⁹
messias et ver⁹ de⁹ vt supra ōnsum est. iō sibi
oia supradicta possibilia sunt. Sed dicat for
te iude⁹ ihūs nazaren⁹ quē tu dicis deū vo-
cat se panē. Joh̄. vi. Ego sum panis. nūq̄d
ex scripturis haberi pōtest ꝙ deus deberet
esse panis dico ꝙ sic. vnde super illud Leui
ti. xxi. Incensum enim domini et panes dei
sui offerunt. vbi littera nostra habet et panis
dei sui. littera hebraica habet et panis deus
suus. et sequitur et panes propositionis of-
fert. hic habet littera hebraica. panis deus
suus. et sequitur omnis qui habuerit macu-
lam de semine aaron sacerdotis non accedet
offerre hostias domino nec panes deo suo
littera hebraica habet panis deus suus. Et
sic in toto illo capitulo ponitur panis deus
suus et non dei sui nec deo suo ad significa-
tionem huius altissimi sacramenti. Iteʒ nō
est pretereundum in fine istius materie ad
memoriam reducere de isto sacramēto ea q̄

sequūtur in maiorē cōfusionē iudeorum ne
gātiū istud sacramētū. vn̄ Leui. viij. māda
uit in lege deus. ꝙ qn̄ ꝯsecraret sacerdos as-
sumeret colirida panis azimi et poneret in
manib⁹ aaron et ꝙ eleuaret ante deū. Itez
ꝙ pria die penthecostes assumeretur panis
primitiarū per sacerdotē et eleuaret ipsuz ad
deū sacerdos et vt dicit ꝑdictus magr̄ iohā
nes cōuersus. libro et titulo quib⁹ supra. c. v.
Dixerūt sapiētes thalmud ꝙ sacerdos ele-
uabat illū panem sursum et deorsum ad de-
xtram et sinistrā et istud significabat ꝙ tēpo
re sancti messie debebat p̄ sacerdotes istō sa-
crificiū eleuari de pāe cōsecrato et ꝑpter istā
satisfactionē mādauit lex mosaica. xv. sicut
de aeris primitias separabitis ita et de pul-
mētis dabitis primitias dn̄o. Et sequitur li
tera hebraica de primitiuis pulmētorū vñeaū
cheruma. i. tortā panis eleuabitis dn̄o. et il-
lud signabat istud altissimū sacramētū. Te
neo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sa-
pientes thalmud babylonie mādauerūt cō-
buri. qr istud cheruma. i. tortā panis māda
uerūt qr significabat istud altissimū sacramē
tū. Itez malachie primo habetur ꝙ sacrificia
erāt priuāda et cōuerti debebāt in oblatiōez
mūdā qr dictū est de isto altissimo sacro ꝙ
est via recta hoībus ad gl'am padysi. et pax
ꝑpetua in qua oblatione non fuerat aliqua
pollutionū q̄ erāt in alijs sacrificijs. Et ibi-
dem malachie. i. quis est in vobis qui clau
dat ostia et incendat altare in eū gratuito n̄
est mihi volūtas in vobis dicit dn̄s exercitu
um. et munus nō accipiā de manu vestra.
Ab ortu. n. solis vsq₃ ad occasum magnū ē
nomē meū in gentibus et in oī loco sacrifi-
catur et offertur nomini meo oblatio mūda
qr magnū est nomē meū in gentib⁹ dicit do
minus exercituū et vos polluistis illud i eo
ꝙ dicitis. mensa dn̄i cōtaminata est et ꝙ sup-
ponitur cōtēptibile est. etc̄. Ad hoc etiam sa
crificium significādū deus voluit vt nascere
tur in bethleem iste sanctus messias de quo
ꝓpheta malachias in. c. v. Et tu bethleē ef-
frata etc̄. Bethleem hebraice interpretatur do-
mus panis. et ego dicit supradictus magr̄
iohānes cōuersus ante ꝙ reciperem istā le-
gem de isto sacro diu dubitaui et sepissime
et locutus sum frequenter de ista materia cū
quodā ꝓuinciali ministro fratrū minorū in
valle oliueti nomine frater lupus de famu-
sto qui erat nimium litteratus et nō quiesce-
bat anim⁹ meus ex dictis ipius et feci deuo
ta ieiunia et orationes orādo deū assidue vt
me dignaretur in ista materia plenius infor
mare. et quadā nocte dū dormirem vidi i sō
nis quēdam hominem vestibus albis ve-
stitum et domum meam adinstar lune clare
lumine replebat et cū interrogassem quis es-
set respōdit ābrosius ep̄s mediolen̄. et dixit
mihi. Scias amicū meū mistrū deuote deū
pro te orasse vt dignaretur te in hac materia
informare et hoc dubium quod de isto con-
cepisti altissimo sacramento penitus remo-
uere. ꝙ vtiq₃ sacramentum fit in memoriaz
sancti messie et tu recipe deuote et crede quo
niam sic se habet rei veritas et in istis ver-
bis cor meuz aliqualiter acquieuit. Sequē
ti nocte vidi obtenebrare totum mundum
et iudei interrogabant si hec obscuritas pro
ueniebat ex eclipsi solis et lune et omnes ti
mebant esse sub meis vestibus occultabāt
et deinde remittebatur illa obscuritas pau-
latim. et videbam solam pulcherrimū i lu
ce sua. et videbam in ipso quandam feminā
et vnum puerum pulcherrimum et d' ore pu
eruli lux clarissima pullulabat et petebaz vi
sionis expositionem et respondebatur mihi
totum mundum obscurum fuisse ante aduē
tum huius paruuli. et de ipso exiens lux re-
splenduit toti mundo. et extunc a corde meo
omnia dubia sunt ablata et dixi cum anna.
i. Regū. i. Exultauit cor meum in domino
et exaltatum est cor meum in deo meo quia
letatus sum in salutari tuo. non est sanctus
vt est dominus. neque enim est alius extra te et
non est fortis vt deus noster. hec ille. Nec iu
dei debent habere pro extraneo ꝙ nos xp̄ia
ni ponimus de conuersione panis in verum
xp̄i corpus et de conuersione vini in verum
sanguinem xp̄i. nec ꝙ messias fuit deus et hō
cum ipsi non habeant pro extraneo ꝙ ipi di
cunt propter dicta sapientum thalmud hūc
sacratissimum cibum non habent angeli nō
viderunt patriarche nec comedebāt prophe
te sed solum est cibus christianorum qui de
ducit ad vitam eternam.

Incipit consideratio septima de iudeorũ crudelitatibus que tribus explicatur pũctis principalibus.

Septima cõsideratio huius libri est de crudelitatib⁹ iudeorũ ꝗ̄ sua inaudibili seuitia legim⁹ in gentiliũ libris vt i troyana hystoria pirrũ achillis filiũ crudelitatẽ exercuisse qꝛ polixenã virginẽ priami regis troyani filiã dilacerauit et eius sanguĩe sui pr̃is sepulchrũ irrigauit. Legim⁹ etiã in nono libro valerij maximi.c.ij.de crudelitate: sillã romanũ crudelẽ fuisse quia quatuor legiones Mariane pr̃is cõtra fidẽ eis datam in cãpo marcio trucidari et in tyberim ꝓijci fecit:et qꝛ virorũ cede nõ cõtent⁹ mulieres eorũ occidi fecit. Legim⁹ ibidẽ et hanibalem crudelẽ qꝛ de corporib⁹ romanorũ potẽtẽ in fluuio gello fecit supra quẽ traduxit exercitũ. Legim⁹ ibidẽ et barbaros crudeles qꝛ pecoribus mactatis et intestinis eiectis intermittebant homĩes preter capita:eis cibũ et potũ ministrãdo vt a vermib⁹ ex putrefactiõne nascentib⁹ roderentur. Sed si volum⁹ attendere crudelitates iudaici populi longe seuiores p̄dictis inueniem⁹ et erũt tria puncta prĩcipalia huius cõsiderationis. Prim⁹ punct⁹ erit de crudelitate iudeorũ erga xp̄m messiaꝫ et deũ suũ. Secũd⁹ de crudelitate iudeoruꝫ erga seipsos. Tercius de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos.

De crudelitate iudeorũ erga xp̄m messiã suum.

Prim⁹ pũctus ẽ de crudelitate iudeorum erga xp̄m q̃ sicut ꝓbatũ fuit supra li.i.est ver⁹ messias eorũ et ver⁹ de⁹ et hõ ꝑatuit etiã supra in isto.iij.li.cõsideratiõe.iiij.v.et.vi.et declaratur hec crudelitas quadruplr. Primo sic.crudele ẽ cũ quis insurgit cõtra minorẽ se.iustũ et bonũ. Crudeli⁹ cuꝫ quis insurgit cõtra suũ equalẽ iustũ et bonũ Sed crudelissimũ ẽ cũ quis isurgit cõtra dominũ suũ et regẽ suũ iustũ et inocẽtẽ et bonũ. talis fuit crudelitas iudeorũ cõtra xp̄m Ipse eni erat dñs et rex suus teste pylato ihesus nazarenus rex iudeorũ:et iterũ.ps.ij. Astiterũt reges terre et prĩcipes cõuenerunt in vnũ aduers⁹ dominũ et aduers⁹ xp̄m eius qui.ps.ad litterã expõit de xp̄o etiã ꝫm antiquos doctores hebreorũ. Unde rabi salomõ in prĩcipio p̄dicti psalmi dicit.parentes nostri exposuerũt hunc psalmũ de rege messia ipse inocẽs qꝛ iniq̃tatẽ nõ fecit nec inuentus est dolus in ore eius ysa.liij. Et iõ cũ iudei eũ de plurib⁹ false accusarent pylatus respondit. Ego aũt nullã cãm mortis inuenio in eo ſꝫ neq; herodes Luce.xxiij. Ipse erat iust⁹ et bon⁹ quã iustiaã cõfess⁹ ẽ publice pylat⁹ dicẽs. Innocẽs ego sũ a sãguie iusti huius math.xxvij. Itẽ et vxor sua cõfessa ẽ dicẽs. Nihil tibi et iusto illi.ibidẽ quasi dicat Nullo mõ cõdẽnes eũ ſꝫ magis dimitte eũ Sed ſꝫ cẽtẽ eorũ rex inocẽs et iust⁹ nõ erubuerunt eũ tradere morti et tali morti qua nulla ignominiosior.nulla crudelior tẽpore illo iueniebat̃ intantũ eni miseri iudei odiebãt xp̄m qꝙ p̄elegerũt liberare hoiem pestiferum barrabã ne xp̄s liberaret̃. Itẽ scdo crudele est humilẽ et ꝓstratũ pimere. Nouim⁹ enim leones ꝓstratis et humiliatis parcere.ſꝫ iudei ꝓstrato ihũ corã pylato et põtificib⁹ non pepcerũt xp̄s etiã fuit metrũ et mensura toti⁹ humilitatis.dixit ei math.xi. Discite a me qꝛ mitis sũ et humilis corde. Sed iudei eius doctrinã cõdẽnẽtes crudeliores leonib⁹ fuerũt qꝛ.ps.xxi. Aperuerũt super eũ os suum sicut leo rapiẽs et rugiẽs scꝫ cõtra bestiã vel hominem sibi resistentem. Item tercio crudele est percutere aliquem eo qꝙ verum loq̃tur sic fecerunt iudei.cum percusserunt eum alapa dicentes.sic respodes pontifici.et christus:si male locutus sum in testimonium ꝑhibe de malo si autem bene cur me cedis.q̃si dicat crudeliter mecum agis. Item.iiij si vituperatur qui reddit malum pro malo. et plus qui non reddit bonum pro bono pl⁹ debet vituperari quasi crudelissimus qui reddit malum pro bono. Sic fecerunt iudei qꝛ pro tantis beneficijs sicut christus eis fecit ĩfirmos eorum curando.leprosos mundando.cecos illuminando.obsessos a demonibus liberando.et eorum mortuos suscitando ꝓcurauerũt sibi mortem. Iõ xp̄s de eis cõqueritur sicut plãgit ecclesia in ei⁹ persona

dicens partiz illud michee. vi. Popule me⁹
quid feci tibi aut in quo cōtristaui te q2 edu
xi te de terra egypti parasti crucem saluatori
tuo. q2 eduxi te p dsertū. xl. ānos et māna ci
baui te et introduxi te in terrā satis optimā
quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego
quidē plātaui te vineā meā speciosam et tu
facta es mihi nimis amara. aceto nāq3 sitim
meā potasti et lancea pforasti latus saluato
ri tuo. ego ppter te flagellaui egyptū cū pri
mogenitis. et tu flagellatu3 me tradidisti.
Ego te eduxi de egypto demerso pharaone
in mari rubro et tu me tradidisti principib⁹
sacerdotū. ego ante te aperui mare et tu ape
ruisti lancea latus meū. Ego ante te iui i co
lūna nubis et tu me deduxisti ad pretoriu3
pylati. Ego te paui māna per desertū. et tu
me cecidisti a lapis et flagellis. Ego te pota
ui aqua salutis de petra. et tu me potasti fel
le et aceto. Ego ppter te cananeorū reges p
cussi et tu pcussisti arūdie caput meū. Ego
dedi tibi sceptrū regale et tu meo capiti spi
neā coronā. Ego te exaltaui magna virtute
et tu me suspendisti in patibulo crucis. Po
pule meus quid feci tibi aut in quo cōtri
staui te? responde michi. quasi dicat. nihil fe
ci tibi nisi bonū et tu quasi crudelissimus im
pendis mihi malū iuxta illud. ps. Retribu
erūt mihi mala p bonis et odiū p dilectiōe
mea. Fuerūt etiā iudei crudeliores lamijs si
cut Hieremias de eis conqueritur Trenorum.
iiij. sed et lamie nudauerūt māmas suas la
ctauerūt catulos: filia populi mei crudelis q̄
si strutio in deserto super quo glo. litteralis hy
storica sic dicit. Sed et lamie etc. phariseorū
et scribarū duritia exprobatur q̄ lamijs duerio
res lac doctrine paruulis negauerūt. lamia au
tē crudelior suis fetib⁹ q̄ cetere bestie dicitur
sic pharisei populo doctrinā negauerūt et in
sup lamiauerūt strutionib⁹ similes q̄ oua sua
vbi exponūt nec infetū calefaciūt. lamia he
braice vlit nomatur quā quidē hebreorū vnā
de farijs suspicātur q̄ pce dicitur eo. q nulli
parcāt quib⁹ sunt similes scribe et pharisei q̄
etiā manus miserūt in filiū dei. plāgitur er
go synagoga que quasi strutio nullam sibi
spem aut proximis relinquit in posterū. hec
ibi.

De crudelitate iudeorū erga semetipsos
quo ad captiuitatē et dānationē eternā.

Secūd⁹ pūctus est q iudei nō solū
fuerūt crudeles contra xpm messiā
regē et deū suū sed etiā fuerūt crude
les cōtra seipsos se captiuādo et ppetuo dā
nādo. vnde cū pylatus tenens locū cesaris
esset in iudicio constitutus vt audiret allega
ta contra xpm et cōfessus fuisset publice se n̄
inuenire causam mortis in eo sciens q per in
uidiā tradidissent eū morti. et cū cōfessus est
se esse regē declarauit q regnū suū non erat
de hoc mūdo ante q̄ sententiā daret contra
eū confessus est eū esse innocētē et iustum vt
patuit in precedenti puncto. Iudei miseri q̄
tantū desiderabant mortē ei⁹ publice se obli
gauerunt q culpa et pena mortis eius esset
super eos et super filios suos clamantes. sā
guis eius super nos et super filios nros. Math.
xxvij. In quo manifeste ostendit̄ puersitas
ipietatis et crudelitas eorū qui nec sibi timēt
nec filijs. vnde dicūt et sup filios nros. ex quo
pt3 q culpā et penā sibi iprecātur et sue po
steritati. hic pōt accipi illud eccī. viij. Cū ira
cūdo nō facias rixā et cū audace nō eas i de
sertū qm quasi an illū nihil est sanguis. i. ef
fusio sanguis tales fuerūt iudei effusionem
sanguis xpi p nihilo reputātes hō peccator
sanguini insidiat̄. hoc ē q ipsis iudeis p̄di
xit saluator Luc. xi. requiret̄ a generatiōe ista
sanguis oim pphetarū qui effusus est etc. q2
pres eorū seruos ipsi dn̄m occiderūt. Sic er
go iudei quasi frenetici facti in seipsis man⁹
posuerūt vt xpm occiderent dicentes. San
guis ei⁹ sup nos etc. O magna crudelitas q
pr̄ seipsū volūtarie et pprium filiū in captiui
tatē et in irā dei ppetuā tradat q2 hec obli
gatio et iudeorū peccatū ē potissima cā q q̄
diu mūd⁹ durauerit exītib⁹ i eo iudeis et fi
lijs eorū sēp erūt captiui vbicunq3 sint et ira
dei erit sup eos. Itē crudele ē furari aliena
et crudeli⁹ furari sua s3 crudelissimū ē furari
seipsū tales fuerūt miseri iudei q2 cū passio
xpi se extēderet ad redēptiōe3 toti⁹ hūani ge
neris sufficiēter et oēs hoies naturaliter ap
petāt saluari iudei ab hac redēptiōe et saluati
one furati sūt seipos nolētes pticipes fieri p̄
dicte redēptiōis cū voce magna et rabido cor
de clamauerūt. Sāguis ei⁹ sup nos et sup fili
os nros. O infelix iudas q crudelis fuit ɔtra
magr̄3 suū crudelis fuit ɔtra seip3 laqueo se su

spendens crepẽs medius diffusis viscerib⁹
eius sic ne miremur si iudei ei fil'es quia cru/
deles fuerunt contra dñm messiã regẽ et de/
um suum quod crudeles fuerunt ↄtra seip/
sos se et proprios filios perimentes. vnd' et
pylatus in ep'la quã misit ad tyberiũ cesarẽ
super mortẽ xp̄i sic ait. tyberio augusto pila
tus salutem. Nup accidit quod ipe probaui
iudeos p inuidiam se suosq posteros cru/
deli damnatione perimisse etc. vide supra
hanc epistolam lib. i. thezauro. i. testimo/
nio. iiij. Item predicti iudei fuerunt fil'es
neroni crudelissimo qui occidit magistrum
suum. Senecam nõ volens tolerare riorem
eius a pueritia. occidit etiã pp̄riam matrem
et eã fecit scindi vt videret locum in quo cõ/
ceptus fuerat. fecit succendi ciuitatem roma
nã septem diebus et septem noctibus vt ex
periretur quanta fuerit succensio troyane vr
bis. finaliter crudelissime occidit seipm. Sic
miseri iudei reddentes malũ pro bono occi
derunt magistrũ et dominũ suũ propriã ma
trem suam scȝ synagogã puniert. Incẽderũt
igni sanctuarium suũ et ciuitatem et seipsos
crudelissime eternaliter damnauerunt et qr
tam crudeles et viri sanguinũ fuerunt culpã
et penam sanguis xp̄i sup se impcãtes. Ido
eorũ orõnes deus nõ exaudit vt liberentur
a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cũ ex/
tenderitis manus vestras auertam oculos
meos a vobis et cũ multiplicaueritis oratõ
nem non exaudiam. manus enim vestre san
guine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorũ erga xp̄ianos q̄/
rum sunt decemseptem.

Tercius punctus est de crudelitate iu
deorum erga xp̄ianos hec generatio
praua et exasperans postq̄ seipsam vt pdic/
tũ est crudeliter dãnauit versa in rabiẽ con/
tra xp̄ianos quorũ sunt perpetui serui diuer
sis in mundi partib⁹ inaudita crudelia opa
ti sunt. et cõtinue vt possunt feritatem bestia/
rũ excedẽtes crudelissime operãtur de qui/
bus vt colligere potui ex diuersis scripturis
et relatiõe virorũ fideliũ vsq in pñs tempus
et eo tũc quo ppter peccatum occasionis xp̄i
sui per orbẽ in captiuitatẽ sunt dispersi. xvij
famose crudelitates annotãt et nõ ẽ dubiũ
quin sint alie plures nobis occulte cũ dato
vno incõueniẽti plura sequi contingat.

¶ In toletho oẽs xp̄iani gladio sarracenorũ
trucidati sunt.

Prima crudelitas iudeorũ in ciuita
te toletana regni castelle facta ẽ p⁹
infelicẽ casum regis roderici vltimi
regis gentis gottorũ ãno. i. domini illustris
viri infantis pelagij in asturijs currente erat
septingentesima a quiquagesima scda. et an
no dñi septingẽtesimo decimoquarto. tunc
ciuitas toletana nobilis et fortis ac multo
rũ bonorũ abundãtissima. spãliter in multi
tudine nobiliũ militũ ornata fuit posita i po
testate ysmahelitarũ et deuicta sine prelio ex
pditione et crudelitate iudeorum in ea ha/
bitantiũ sicut narrat frater Johẽs egidij sa/
morẽñ. in suo archano. et lucas epũs tuden̄.
in cronica sua ac plani⁹ in generali hystoria
hyspanie cõtinetur. mod⁹ aũt pditõis et cru
delitatis iudeorũ fuit talis vt ibidẽ legitur.
cũ eni xp̄iani ecclesiastici religiosi milites et
alij xp̄iani ciues in dñica oliuarũ ppter ho/
nore solẽnitatis magne sm suã cõsuetudinẽ
exissent hoĩes extra suã ciuitatẽ ad ecclesiam
sancte leocadie vt diuinũ verbũ ibi audirẽt
iudei crudeles qui cũ sarracenis posuerũt su
am pditionẽ signatã vt. s. illa die clauderẽt
portas ciuitatis xp̄ianis et aperirent sarrace
nis sic de facto fecerũt. quia venientib⁹ sarra
cenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. et in/
de exeũtes ad xp̄ianos cũ essent inermes. et
de tã pdicioso ac periculoso aduentu nihil
cogitãtes oẽs gladio trucidauerũt. quo fac/
to canpb princeps illorũ sarracenorũ ex pre
dictis iudeis et suis sarracenis predictã ciui
tatem populauit.

¶ In regno francie occiduntur infantes per
iudeos.

Secunda crudelitas iudeorum fa
mosa ostensa in regno franco/
rum sicut narrat Uincentius ma
gnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi
dicit q̄ anno domini Millesimo centesimo
octuagesimo tercio. Philippus rex fran/

corū iudeos de regno suo expulit. Audiens
nēpe multotiens eisdē rex a pueris qui i pa
latio cū ipso nutriti fuerāt. q iudei q̄ parisi⁹
manebant singulis annis xp̄ianum vnum
in obprobriū xp̄iane religiōis quasi p sacri
ficio in criptis et fossis subterraneis latēter i
die cene vel in illa sacra hebdomada pen-
sa iugulabant. et in huiusmodi nequitia per
seuerātes deprehensi multotiens et igne cō
busti fuerant. Nam et sanctus Ricardus cu
ius corp⁹ in ecclesia sācti Innocētij parisius
requiescit a iudeis sic iterfectus et cruci affix⁹ fe
liciter per martiriū migrauit ad deū vbi etiā
per eius intercessiones operāte d̄o multa fa
cta miracula fuisse referūtur. Venerabilis er
go philipp⁹ rex q viuēte p̄re diu mēte dau-
sum gestauerat et ob p̄ris reuerentiā perfice
re formidauerat in ipso regni sui initio zelo
dei flamatus aggress⁹ est. nā ad ipsi⁹ mādā
tū capti sunt iudei per totā franciā in syna-
gogis suis in sabbatho. Et prio q̄dez expo
liati sunt vestib⁹ et auro et argento eos siqdē
tēpore multitudo maxia iudeoꝝ parisi⁹ ha-
bitabat q̄ de diuersis orbis partib⁹ ob pac
diuturnitatē illuc cōuenerāt. Audierāt eniꝫ
strēnuitatē regū frācorū cōtra inimicos et pi
etatē in subditos illuc ergo diu cōuersati in
tantū erant ditati q fere medietatem vrbis
sibi vēdicauerāt. Sed et cōtra dei et ecclesie
decretū xp̄ianos i domib⁹ suis seruos et an
cillas habebāt qui etiā cū eis iudaizabāt
ciues quoqꝫ milites et rusticos de suburbijs
et oppidis et villis supra modū vsuris gra
uabāt. et quosdā etiā in domib⁹ suis iura-
mēto astrict⁹ quasi captiuos in carcere deti-
nebāt. sed et vasa sacra p instāti ecclesiarum
necessitate sibi noīe vadij supposita tā vili-
ter tractabāt q eoꝝ īfantes in calicib⁹ offas i
vino factas comedebāt et cū eis bibebant.
Itaqꝫ timētib⁹ illis ne dom⁹ illorū ab officia
lib⁹ regis scrutarent quidā ex eis crucē aure-
am et euāgelioꝝ codicē auro et gēmis deco-
ratū cū alijs vasis in sacco reposuit. et in p
fūdā foueā vbi ventrē purgare solebāt pch
dolor vilissime piecit. Que oia paulopost
d̄no reuelāte sunt iueta. datoqꝫ edicto a re
ge vt oēs iudei a regno ei⁹ exirent. quidam
ad fidē xp̄i cōuersi sunt quib⁹ ituitu xp̄iane
religiōis oēs possessiōes suas integre cōces-
sit. Alij vero barones et prelatos ecclesie do
nis et p̄missis allicere ceperūt vt per eoꝝ sug
gestionem et infinite pecunie p̄missionē ani
mū regis a p̄posito reuocarent. Sed rex nec p
ab⁹ nec p̄missionib⁹ rerū tēporaliū emolliri
potuit. Illis ergo eiectis eorūqꝫ possessioni
b⁹ imobilibus ad fiscū regis deuolut⁹. rex eo
rū oēs synagogas quas scolas vocabāt mū
dari iussit. et eas cōtra volūtatem oīm prin-
cipū ecclesias deo dedicari ibiqꝫ altaria cō-
secrari fecit vt vbi prius xp̄s in ore iudeoruꝫ
blasphemabatur ibidem a clero et populo
laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatem iudei in regno francie xp̄ia
num quēdam flagellatum et spinis corona
tum suspendentes exercuerunt:

Tercia crudelitas iudeorum circa idē
tempus in predicto regno francie ac
cidit. sicut narrat p̄dictus vincentius
magnus libro. xxx. speculi hystorialis. c. liij.
cuius narratio talis est: Philippus aūt rex i
francia dum esset apud sanctū germanum in
laya. audita cuiusdā xp̄iani morte ignomi-
niosa ab ipsis iudeis perpetrata xp̄iane reli-
gioni cōpatiens: familiarib⁹ suis ignorāti-
bus quo iret subito arripuit iter apud brayā
velocissime veniens positis in portis ipsius
castri custodib⁹ cōprehensisqꝫ iudeis. lxxxiij
et āplius cōburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹
castri mūerib⁹ eorū corrupta tradiderat eis
quēdā xp̄ianū cui falso imponebāt furtum
et homicidiū. Hunc igitur antiquo odio cō
motu manibus a tergo ligatis et spinis coro
natū per totā villā fustigantes duxerunt et
postea patibulo suspenderunt hec ibi.

¶ In vna regni francie prouincia oēs xp̄ia
ni occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeoruꝫ accidit
in eodem regno francie. Cum enim
iudei maleficijs vterētur et propter
hoc sepe fuissent puniti accidit semel q iu-
de⁹ q̄dā crudelissim⁹ volēs vindicari de xp̄i
anis cogitauit modū et fact⁹ est amic⁹ cuius-
dā ministri iustitie q̄ ligua nr̄a d̄r verdugo

et cum sensit illũ gradi secũ amicitia cõiũctũ quadã die rogauit eũ instãtissime vt vnius bois daret ei cor fingẽs se habere necessitate eiusdem pro medicina quadã sine quo infirmitas quedã curari nõ poterat et colerando factũ suũ dixit ei ꝙ quidã homo dabat sibi viginti coronas aurei si cuȝ sanaret et qd ipse daret sibi decẽ illarũ si ei tribueret predictum cor plura etiã alia sibi promittens. Ille ergo miser tum ex amicitia tuȝ ex cupiditate motus ãnuit ꝓmisitq̃ sibi cor bois se daturũ. extrahensq̃ illud predictũ cor a quodam xpiano quẽ per iustiaã in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendũ dicens ei ꝙ decem coronas debebat habere ꝓ illo a tali iudeo amico suo. Cuȝ ergo mulier illa cognouisset iudeum illũ maleficũ eẽ deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero ecõuerso reprehendebat eã dicẽdo ꝙ ipsa esset causa ꝙ perderet decem coronas et plura alia promissa finaliter consilio mulieris sic factum est ꝙ acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderũt iudeo secretissime receperuntq̃ decẽ coronas aurei. quo facto iudeus ille nõ modicũ gaudens maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cãpo magno cogitans se cor hominis xpiani sepelisse. Et factum est ꝙ post dies paucos cõgregata est in cãpo illo innumerabilis multitudo porcorũ nõ solũ domesticorũ sed etiã siluestrũ. et tanta fuit lis et preliũ inter eos ꝙ oẽs mutuo rabidis se morsib⁹ dilacerantes occiderũt sic vt nec vnus remaneret viu⁹. qd factũ a rege francie cognitũ iudeo capto aperta est veritas qd sic fuisset factũ de hoib⁹ xpianis illius ꝓuincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. quare oẽs iudei illius loci ex regis ꝑcepto occisi sunt. hec autem sepe a pluribus fide dignis audiui sic in francia accidisse. His aũt et pluribus alijs maleficijs vtũtͬ iudei ꝙ alie nationes mũdi cũ semper fuerint rebelles deo ydolatre et ꝑceptorũ dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq̃ diuini: cũ tñ eis expsse sit in lege eis ꝓhibitũ deutronomij. xviij. Nõ iueniaͬ in te qui lustret filiũ suũ aut filiã ducens per ignẽ. aut qui arioles sciscitetur. aut obseruet somnia atq̃ auguria. nec sit maleficus aut incãtator neq̃ phitones ꝯsulat neq̃ diuinos et querat a mortuis veritatem. hec ei oia abhoiatur dñs. Et iterũ Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis spũs fuerit morte moriaͬ lapidibus obruent eos sanguis eorũ sit super illos.

De crudelitate iudeorũ in alemania vbi puellã occiderũt. et quare iudei in omni prouincia quã inhabitant christianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeorũ famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas ꝑiarcha barbanenͬ. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculũ celeberrimũ quod accidit ãno ab incarnationis domini. M. cclxi. quod factũ est in villa teutonie forchin nomine. Contigit aũt vt quedã vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellã eis ãnorũ septẽ a parentib⁹ ablatã venderet occidendã. Hanc igitur in secreto super pulchra et plura lintheamia obstructa ore eius in omnib⁹ fere iũcturis mẽbrorum incisionibus vulnerarũt maximo conamine sanguinẽ exprimentes et i ipsis lintheaminibus diligentissime receptãtes. Hanc aũt post tormenta defunctã iudei in aquaȝ fluidã ꝓpe oppidũ ꝓiecerũt et super eã cõgeriem lapidũ posuerũt. Tercia vero ac quarta die per manũ erectã ad celũ a piscatoribus est iuenta et in oppidũ deportata horrẽtib⁹ et damãtib⁹ populis ab ipsis iudeis tantũ flagitiũ perpetratũ. Erat ei in vicinio marchie princeps qui mox audito tanto piaculo peruenit ad corpus statimq̃ erectũ residẽs tetendit manũ ad principem quasi vindictam sãguis ei⁹ vel forte misericordiã iplorarẽt p⁹ horã vero dimidiã iterũ se diposuit defuncti more suppinam. Adductisq̃ ad hoc spectaculum impijs iudeis statim eruperunt oĩa vulnera corporis et in testimonium nephandẽ necis copiosum sanguinẽ effuderũt. mox clamor vulgi atto llitur et ad vindictam zeli totaliter est animatus. Ex quibusdam indicijs capta vetula conuicta est maxime cum filia eius paruula omnia prodiden quia a puero et ebreo extorqueͬ veritas. Judei quoq̃ capti sũt q̃ i puellã man⁹ nephandas extẽderãt rotatiq̃ et suspẽsi sũt cũ vetula

Duo vero mutuo se iugulauerūt hec nobis fratres ordinis predicatorum Ricardus et egidius sicut illi qui in villa fuerunt post triduum quo hec gesta sunt veraciter retulerūt Hinc igitur videndum ē cur iudei sibi consuetudinem in omni puintia quam inhabitāt xpianum sanguinem fundāt. Certissime eī compertum est qꝫ omni anno in qualibet puincia sortes mittunt que ciuitas vel oppidum xpiani sanguinem alijs ciuitatibꝰ tradat. Constat quidem ex sancto euāgelio qꝫ pylato lauante manus et dicente. mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impijssimi clamauerunt Sanguis eius super nos et cetera. Super quo beatus Aug. in sermone quodam qui incipit in cruce munere dicit Videtꝰ qꝫ ex maledictōe parentum currat adhuc in filios vena facinoris per maculam sāguinis. vt per hāc fluidam importune ples impia inexpiabiliter cruciettur quousqꝫ se ream sanguinis xpi reconoscat penitens et sanetur. Preterea dicit ibidem supradictꝰ doctor qꝫ audiuit suis temporibꝰ quendā literatissimum iudeorum cōuersum ad fidem dixisse quedam quasi pphetam eorum in extremo vite pphetasse iudeis ceteri sitis inquit nullo mō vos posse ab illo quo punimini verecūdissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine xpiano quod verbum ceci sꝫ iudei et impij capientes induxerunt omni anno in omni puincia fundendum sanguinem xpianorꝫ vt tali sanguine conualescant et addidit male autem intellexerunt verbum sanguinem intelligentes xpiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinem qui in salutē peccaminum quotidie funditur in altari. quem si quilibꝫ vestrum conuersus ad fidem xpi sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa maledictiōe paterna. hec ille in predicto libro Ex hoc patet qꝫ iudei qui non ficte sed vere accedūt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu sāguinis quem patiuntur.

¶ In almania fuit cum intoxicauerunt omnes puteos et fontes:

Sexta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tercꝰ apostolicus. et imperante hērico romanorum impatore qui fuit. lxxxvi. imperator Anno dñi. M. ccc. xlv. tunc enim compertum est in alemania qꝫ iudei intoxicassent omēs fontes et puteos vt occiderent omnes xpianos dicte puincie. torti enim ali qui eorum id confessi fuerunt esse verum: q̄re mirantes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem pdiciosam habere inter se p totam alemaniam iudei cōbusti fuerūt. habetur ex cronicis impatorum et summorum pontificum.

¶ In alemania fuit vbi tres infantes christianorum occiderunt.

Septima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatione dñi. M. cccc. xx. in alemania imperante friderico impatore. Tunc eīn in viēna ciuitate teutonie compertum est qꝫ iudei occiderunt tres infantes christinos. Compertum est etiam qꝫ mulier quedam christiana impijssima vendidisset iudeis corpus dñi, cum quare ex pcepto predicti imperatoris ccc. iudei fuerunt igne cremati. et mulier illa ducta per ciuitatem predictam a fabris forcipibus ignitis fuit dilacerata hec mihi retulit quidam vir illarum partium dictus Amoldus de almania q̄ me certificauit se proprijs oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum q̄ etiam predicte femine.

¶ In ciuitate pauie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnum xpianū infantē

Octaua crudelitas iudeorum accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natōne Januen. nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei p dicte ciuitatis cuiꝰ nomē erat magister Salomon veniret ad me in cōuentu minorum valisoletano Anno dñi. M. cccc. lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo xpi emundari et interrogaui eum de pluribus et inter cetera incidenter aliter quesiui ab eo qꝫ ex quo cognoscebat errorem iudeorum et pfitebatꝰ veritatem fidei catholice diceret mihi veritatem de hoc qꝫ iudeis imponiturꝫ qꝫ occidunt et sacrificant infantes christianos cum eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si

sciuit determinate vel vidit vt possint christiani cautius observari ab eis qui motus cō scientia et zelo religiōis xpiane narrauit mihi duo crudelissima vnum quod audiuit a parentibus suis iudeis et a pluribus alijs iudeis et aliud quod ꝓprijs oculis viderat: De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis et ab alijs iudeis ꝙ in ptibus ytalie erat quidam iudeus qui dicebatur magr̄ Symon de ancona medicus qui discurrens per varia loca etiā per magnoꝝ dn̄oꝝ palacia ꝓpter officiū suū. Accidit ꝙ habuit familiaritatem non paruā cum quodā peruerso xpiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem xpianum etatis .iiij. annoꝝ vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gentes armoꝝ. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viarū ex amicicia quā habebat cū predicto iudeo tradidit eum et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde sed vt ei seruiret. Judeus vero non modicū corde gauisus cepit infantem et cū eo rediit in ciuitatem papie vbi domicilium suū habebat. et cum ingrederetur domū suam vidēs horam qua posset desiderium sue feritatis explere cepto infante super mensā extendit et euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mensam truncum cepit et in quādā secretā camerā cum eo introiuit vt suum impleret peruersum ꝓpositum. Interī vero ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domum quidam magnus canis qui inueniens caput infantis super mensam ipm̄ in ore cepit et per fenestram in vicū saltauit Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt predictum caput tolleret. et ipsū nō inueniret non modicū miratus sed et timore percussus ꝙ esset discoopertus statim domum suam exiuit et data non pua pecunia quibusdam sacomannis occultatꝰ est et vsꝙ ad mare secrete pductus et inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipsum diligenter inquirentis. Fuit autē cognitum predictum factū crudele propter predictum canem quia cum tenderet per vicū cū capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respicientes non poterant bene discernere quid esset illud quod canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput et vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset tam crudele factū perpetrare. Sequentes igitur vestigia sanguinis decurrentis guttatī per vicum vnde venerat canis vsꝙ ad domum predicti iudei peruenerunt et introeuntes inuenerunt mensam cruore infectam et truncū infantis in camera iudeum vero non inuenerunt vt dixi supra. Ecce que audiui a parentibus meis et pluribus alijs vt p̄dixi et de quo est fama publica in tota ytalia:

In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xpianum et communicauerunt cum sangnine eius.

Bona crudelitas iudeorum famosa accidit in ciuitate Saone que distat per dictam a ciuitate Januensi. vnde predictus iuuenis emanuel post ꝙ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit Consequenter narrauit id quod ꝓprijs oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum enim essem in ciuitate quadam subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quendam infantem xpianum pater meus deduxit me ad domum cuiusdam iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime et clausis ianuis diligētissime iuramentum fortissimum omnes fecerunt de celando id quod facere volebant. sic ꝙ nullo mō tēporibus vite sue detegerent quicquid ibi fieri viderent. quinimo citius paterentur mortem vel seipsos occiderēt ꝙ aliquid tale alicui viuentium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediū infantulus quidā xpianus etatis fere duorum annorum et deducto vase illo in quo consueuerunt recipere sanguinem infantium circumcisorum posuerunt predictum infantem nudū supra p̄dictum vas et quatuor iudei illorum intendebant occisiōi sub tali forma et ordine. nā vnus tenebat eum per brachium dextrū. secundus per sinistrum. tercius vero tenebat caput eius eleuatum sic ꝙ isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic disposito primo posuit in ore eiꝰ stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis longos

et mittebat eos crudelissime infra stomacuz et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transiret vsqz ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infātem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. quod cum viderē exhorrui facinus crudelissimum nec āplius respicere potui sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus vero venit a me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit ꝙ nunꝗ alicui viuēti ea que viderem nec que ibidē visurus erā detegerem. Sed ꝙ antea sustinerem mortez vel occiderem meipsum cum gladio ꝗ ꝙ aliquid huiusmodi secreti reuelarem. et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat. capto ergo corpore eiusdē piecerunt eum in quandam profundissimā et obscuram latrinaz que erat in predicta domo et deinde fructibus diuersis scilz pomis piris. nucibus. auelanis. et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis christiani in p̄dicto vase miscuerunt et de illa cōfectiōe horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. qd post ꝗ gustaui fui ita alterat⁹ in memetipso ꝙ illa die nec altera sequenti nō potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infātis christiani. Predicta omnia et plura alia narrauit p̄dictus iuuenis emanuel iudeus ante me. et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela pro tunc in supradicto cōuentu valisolitano guardianuz. Et iterum atqz iterū ante ꝗ sacramētuz perciperet baptismi et post ꝗ baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi p̄dicte ville et vocatus francisc⁹. Eadez omnia corā reuerēdo in christo patre et dño gharsia de hoamōte lucentine episcopo ei⁹ patrino in baptismate et corā venerabili domino petro basques decanū ecclesie cōpostelane ac coram alijs pluribus notabilib⁹ viris ecclesiasticis et laycis et publico notario regie audientie predicti dñi episcopi secretario scz petro martini de guetaria per quē oīa supradicta de duabus crudelitatib⁹ in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto cōuentu minorum reseruata ad memoriā tanti facinoris et dixit ꝙ supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quatuor annos ante conuersionem suā. Et patz ꝙ ꝑpetrata fuit hec crudelitas Anno dñi. M. cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicitur thauara vbi iudei seminauerunt aculeos incenderunt christianorum domos:

Octaua crudelitas iudeoruz accidit in regno castelle in quadam villa q̄ dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus āt vt est vox cōmunis et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdam fabri iudei cōmisit quoddam crimen ꝓpter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij concepit dolorem et peperit iniquitatem vt enim vindicaret se de xp̄ianis in predicto loco finxit se stultum per multos dies. Modū aūt sue fatuitatis publicauit in hunc modū vt ab omnibus stultus reputaretur qz dieb⁹ et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiens portas domoruz cū martello intantū ꝙ iam de eius vocibus et ictibus non curabant eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdaz laminas ferreas perforatas quibus posset de nocte omnes portas domorum condauare fecit etiam aculeos ferreos qui ligua nostra abrojos noīantur qui cōmuniter ab inimicis seminātur pro pedibus equorum et hominum condauandis. Cum ergo habuit sufficientiam predictorum nocte quadam intēpeste noctis silentio discurrens celeriter per locum vt consueuerat condauauit portas aculeos p̄dictos seminauit vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos incideret. Quibus peractis iniuatus non est dubium per alios iudeos cogitētes perimere omnes xp̄ianos apposuit ignem domibus et fugit. Cū ergo habitatores predicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgentes velociter et vt ignem fugerent ad portas aperiendas recurrerunt et non valerent eas aperire multi igne perierunt et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderūt grauiter pedibus vulnerati quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regez ve

nit qui secundum qꝫ est publica fama literas suas dedit predicto loco qꝫ quicunqꝫ iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit aūt qꝫ iudeus quidē inter faciens ꝓpe terminum p̄dicti loci cogitans qꝫ a nullo possit videri quasi derisorie intrabat interminum predictum et subito exibat dicens hec verba iudeus in thauara iudeus extra thauaram sed qui latebant eū videntes cōprehenderunt et ibidem ignibus cōbusserunt et ideo in ꝓuerbium tradunt in illis partibus contra iudeos predicta verba iudeus in thauara et iudeus extra thauaram. nec amplius iudeus aliquis ibi habitauit vsqꝫ in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xp̄ianum et cōmunicauerunt cum cineribus cordis eius.

Undecima crudelitas iudeorum accidit in predicto regno castelle circa annū dn̄i. M cccliiij. Cū eīn de nomine ihesu in villa valisolitana vigintiduos sermones facerem et vltimū in illa materia vellē facere relatū mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerunt. Reuerendus in xp̄o pater et dn̄s garsehias de voamon de lucenß. ep̄s supra nominatus homo quidā magne scientie et bone conscientie et Rodericus didaci de mendoca milles vtiqꝫ strennuus atqꝫ timens deū. qꝫ duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnuꝫ infantē paruulū xp̄ianum furtiue et deducentes eū extra locum in quodam campo occiderāt et aperientes eum per mediū corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes aūt ibidem transeuntes corpusculum illud effodientes extraxerūt et corroserunt vnus aūt eoꝝ brachium cū manu deducēs in ore a pastoribus captus ē et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei aūt predicti ꝯuocātes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt et de illo predicti iudei bibentes communicauerūt. Supra quo facto p̄dictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit p̄dictos iudeos reos in crimine captoqꝫ vno illoꝝ qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba quem ego vidi et tormentis expositus confessus est et non negauit. Cumqꝫ vellet facere iusticiam de eodē iudei qui nō dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quib9 aduocabat causam ad se et mandabat militi qꝫ non ꝓcederet vltra quousqꝫ amplius videretur in causa et sic cessauit predictus miles ab executione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum sermonē in ecclesia sancti Nicolai que est ꝓpe iudaismum vbi tota villa cōuenerat processionaliter et etiā multi iudei et ibidē aggrauaui hanc crudelitatē mihi nouiter relatam vt dictuꝫ est quod verbuꝫ publicatū nō modicū displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiam pluribus alijs de genere suo illis fauentibus. Propter qd̄ sic factum est qꝫ iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valisolitanam procurantibus aliquibus de genere suo qui protunc magnam partem in cancellaria regis habebant vt colore iusticie ipsum liberarent extrahentes eum a manibus predicti militis. Positus ergo est in carcere publico. et tūc supradictus dominus Lucen̄. episcopus litteram quandam recepit a supranominato milite ludouico de almanca nomine ꝓprio roboratam quam ꝓprijs oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat omia supradicta fore vera et quō cessauerat ab executione iusticie propter predictam litteram regis recommendans eideꝫ predictum negocium ꝓpter honorem fidei ex quo erat principalis in consilio regis. vidit insuper predictus dn̄s episcopus inquisitionem factam per supradictum militeꝫ in qua omnia predicta continebantur vt mihi affirmauit. Sꝫ quia munera et fauor timor et amor corrūpunt iudices et tres pretores intendebant in causa quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo ideo tamdiu illi duo dilatauerunt negocium et dissimulauerunt hec et alia cauillantes qꝫ nihil vsqꝫ nūc in executiōe iusticie factū est vt de iudicib9 illis suo tempore de9 faciat vltionē.

¶ In eodem regno ciuitate thauren̄. accidit vbi prescinderunt carnem cū sanguine de crure cuiusdam paruuli christiani et secum deduxerunt.

Duodecima crudelitas iudeorū acci
dit in ciuitate thauri supradicti re-
gni castelle anno dñi. M.cccdvij.
Cum em̄ in ea parte ciuitatis p̄dicte que de
populata ē duo infantes christiani fere eta-
tis septem annorum in solacijs puerilibus
ambularent ecce duo iudei qui viderūt eos
solos et a nemine videri p̄dictos infantes
capere voluerunt sed quia timuerunt nō ha
bere spacium ad suam maliciam exercendā
currentes post eos vnuʒ acceperunt et abscin
dentes frustrum carnis de crure ei⁹ inuoluē
tes in sanguine eius recesserunt et statim
fugientes in ciuitatem ʒamore se receperunt
Quid aūt fecerunt de carne illa ignoratur cuʒ
ex negligentia nulla facta fuerit executio iu
sticie hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o p̄r
et dñs Alfonsus de viuero episcopus sala-
mantinus certificās me de veritate huius fa
cti. cum paruulus predictus cui⁹ caro absci-
sa est. esset filius cuiusdaʒ scutiferi sui qui di
cebatur iohannes de benaphartes. Iteʒ de
eadem ciuitate anno quo supra vir quidem
simplex venit ad me volens ꝓponere quere
lam quandā similē predicte in consilio regi
que talis erat vt in scriptis ostēdebat ꝙ die
quadam iudeus quidam cepit vnum par-
uuluʒ sub clamide nemine vidente et manu
posita super os suum ne clamare posset de-
duxit illum ad domū suam. solo vero posi-
to clausis portis domus sue temptauit occi
dere infantem sed dño disponente clamauit
infans. et cum clamaret casu quidem opera
rij venientes de vinearū culturis et transitū
facientes ante portas domus predicti iudei
audientes voces predicti infantis steterunt
percusseruntq̧ portas predictas fortissime
cum instrumentis agrorū que in manibus
ferebant intantum ꝙ iudeus necessario ha
buit apire et inuēto infante inquirebant q̄d
nam esset iste clamor et iudeus respondit ꝙ
ludebat cum eo sic ergo liberatus est infans
ille a ludo iudei qui narrauit eis quomodo
ceperat eū iude⁹ et quō eū occidere voluerat
Accusat⁹ fuit iude⁹ ille in p̄dicta ciuitate co
ram iudicibus eiusdem et deducta est causa
ad regis ꝯsiliū quid āpli⁹ factū est nō noui

In medicinis vbi assignantur tres ratio
nes quare non expedit xp̄ianis vti medici-
nis iudeorū.

Decimatercia crudelitas iudeorum
exercetur ꝯmuniter in medicinis Plu
rimi em̄ iudeorum videntes negli-
gentiam xp̄ianorum in discenda artem me-
dicine viribus laborant ꝓ peritia dicte artis
et cum vigeant astutia serpentina student v
riliter dñis cōplacere vt eos teneant pro par
te sua. et intantum iam dñi temporales imo
quod flendum est et prelati ecclesiastici eis
adherent vt vix inueniatur aliquis eoꝝ qui
non habeat penes se dyabolum iudeuʒ me
dicum qui intantū laudant eos vt dicāt xp̄i
stianos medicos licet peritos sicut ego co-
gnosco ignaros in arte medicine. Cum ergo
iudei predicti cognoscant circa se fauoreʒ do
minorum sunt circa inferiores seuientes be-
atus qui ab eorum manibus euadit. Nar-
rent qui ab eis recipiunt purgationes et sicut
bothomianuʒ consilia me em̄ existente in ci-
uitate Segobien̄. Iudeus quidā medicus
purgatōnem quādaʒ tradidit vni xp̄iano et
casu vnus alius amicus illius infirmi qui
etiam pro tunc incipiebat infirmari modicū
quod sup fuit de purgatōe illa quod nō po
tuit recipere p̄mus ipse accepit cogitans et il
lud sibi salutare. qui quasi subito intrinsec⁹
igne succensi facti sunt amantes in tantuʒ ꝙ
post quintam diem prim⁹ mortuus est. Ali
us vero quasi per miraculū liberatus de si-
milibus aūt non est numer⁹ intantum ꝙ si
vnum curant quinquagita occidūt. sicut rep
tum est iudeos medicos seipsos in suis solē
nitatibus laudare conferētes adinuicē quis
eorum plures occideret xp̄ianos. Et si vis sci-
re causas quare xp̄iani non debent recipere
medicinam a iudeis. Audi testem famosuʒ
ex eoꝝ genere scʒ magistrū Alfonsum conuer
sum in libro bellorum dei. ca. xluij. vbi dicit
Non expedit xp̄iano alicui medicinā recipe
a iudeo triplici rōne. Prima est quia iude⁹
secundum veritatem nō cognoscit naturas
et cōplexiones omnium ciboꝝ qui eis defe-
runtur nisi ex auditu nō tn̄ ex experiētia quā
ipse ꝑ se facere posset. verbi gratia nō cogno
scit medic⁹ iudeus naturam carnis leporis
et cirogrilli. et ficedule et piscis cōmi. et sic de
alijs carnib⁹ per libros sicut cognoscit carnē
bouis arietis et hyrci et alios cibos quos ha
buerit in vsu comedēdi. et iam dixerūt sapiē
tes medici ꝙ nō sufficit alicui ad hoc ꝙ sit
bonus et verus medic⁹ legere in libris quo-

usq; vtatur experimentis et pbationib⁹ me
dicinarū et ciborꝫ et infirmitatū et infirmos
visitando. Medicus aūt non potest experiri
naturam ciborum sibi vetitorum nisi in cor
pore alieno sicut pbant et expiūtur venena
in alieno corpore parua sapiētia. sufficit ad
discernanduꝫ cibos vel ea que semper sunt
nociua quia sufficit ꝙ sciat de illis solūmō
ꝙ sunt nociua sed non sufficit parua sapien
tia ad vetandum ea que non sunt semp no-
ciua nec semper vtilia. et ideo qui caret ma-
gna sapientia in similibus adducit infirmū
ad periculum vel ad mortem. Secunda rō
est qꝛ talis medicus vel timet facere peccatuꝫ
secundum legem suam vel nō et cōstat ꝙ ti-
met facere peccatum quia sapientes iudeorꝫ
dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad infer-
nū et cā hui⁹ ē qꝛ itētio medicorꝫ vt plurimū
est vt acquirant diuitias vel vt acquirāt ma
gnum nomē sibi non vt seruiāt deo. et hoc
est eis aliqñ causa ad elongandum aliquā-
do infirmitates vel ad peiorādū eas vel vt
infirmos pimant. et si talis est natura medi
corꝫ in generali q̄tomagis hoc erit de medi
cis iudeis cū vt cōiter nō sit in eis timor pec
candi vt dictum est. Tercia ratio est ꝙ lꝫ me
dicus iudeus esset timidus in peccādo scdꝫ
legem suaꝫ. expedit multū vt vnusquisq; se
custodiat ab eo quia lex sua precipit ei occi-
dere xpianos et eorū bona accipere. defendi
tur etiaꝫ iudeus a reddendo xpiano ea que
perdiderit et oblitus fuerit. et soluere ei debi
tum quod debet et facere ei amorem et ꝙ ē
preceptum legis occidere euꝫ ppter que oīa
xpianus est debitor anime sue si ponit cor-
pus suum in manibus medici iudei. et quia
re xpianus confidet de fide iudeorum cū ipi
non confidant de xpianis. quia intentio eo
rum ad malū prona est et ad suspitiones ha
bendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinēt
in cordib⁹ suis vt faciant. alijs de hoc suspi
cantur in alijs et sic dixerunt sapientes eorū
in thalmuth ꝙ non debent recipere medici-
nam a xpianis nec ab alijs gentilib⁹ nec de
bent eorum capilli ab illis circinari vel radi
nec habere societateꝫ cum illis in via nec sta
re soli cum eis in vno loco sed si xpianus ca
tholicus elongauerit se a iudeo in dando et
recipiēdo specialiter si elōgauerit se ab eo in
facto medicine recipiet magnam remunera-
tioneꝫ a deo quia in hoc implet magna dei
precepta cum custodiat animam et corpus
suum ac etiam alios christianos qui eum in
hoc audierint a mortis periculo. quia lex di
cit deutro. iiij. custodi temetipsum et animā
tuam sollicite. et iterum hiere. xvij. custodite
animas vestras. Item si xpiani in his se cu
stodierint a iudeis facient in hoc seruitium
deo et ihesu xpo filio eius seruiēt deo. quia
cum iudei viderint ꝙ venit eis aliquod dā
num quia non timent deum nec timent pec
catum erit hoc eis causa et ratio vt redeāt ad
timorem dei et vt abstineant a peccato et in
hoc implet magnum preceptum dei Sic em̄
dixerunt sapientes ꝙ maior est ante deū il-
le qui facit alium facere bonum q̄ ille q̄ fa-
cit. Seruient etiam ihesu xpo filio eius: q̄a
cum iudei viderint ꝙ eis nascitur aliqd dā-
num propter malos mores eorum et propt
defectum modestie qui habetur in corꝫ thal
muthica lege erit eis hoc causa et ratio vt re-
deant et diligenter attendant in aduētu mes
sie sicut eis supra probatum est. et vt dimit-
tant legem illam crudelitatis et accipiant le
gem ihesu xpi veri messie que est lex charita
tis humilitatis et modestie et non est in mū
do maius preceptum dei q̄ predictum. Et
ideo hec scripsi non propter eorum vitupe
rium sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus
et honor legis ihesu christi et conuertentiuꝫ
se ad illam. hec ille In concordantiam horꝫ
potest adduci illud prouer. xxi. Qui custodit
os suū scꝫ a medicinis recipiendis a iudeis
custodit ab angustijs aiam suam.

¶ In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorꝫ
est in venenis propinādis. Rabies
enim iudeorum plurimos vocādi
modos circa christianos inueniens non so
lum circa infirmos sed etiam circa sanos se
extendit sed specialiter in veneni propinatio
nibus et non solum talia operantur ignorā-
tibus christianis: sed etiam cum aliqui per-
uersi xpiani dyabolico consilio illusi volūt
aliquem occidere veneno ad iudeos tanq̄
ad peritissimos in hac arte recurrunt qui in-
terpositis iuramentis de seruādo secrete au
dacter virus effundunt sicut nuper accidit in
campis gotticis istius regni castelle vbi cuꝫ
duo fratres milites quorum maior dicebat

Johannes de vega pacifice vt videbatur in
vnu3 sepe cohabitaret minor fratris sui mor
tem excogitauit vt tota hereditas pueniret
ad eū pulsantib⁹ ergo cor ei⁹ auaricia et am
bitione proditōe3 excogitatam reuelauit cui
dam iudeo medico. aut almiram predicti re
gi qui data pecunia vel pmissa et iuramēto
secreta interposito tradidit sibi venenū quo
fratrem suum perimeret. Cunq3 die quada3
ad mensa3 fratris veniret obseruato puncto i
vase in quo vinū erat fratri ppinandu3 solū
venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdē
militis in argentea taca vinū illud poneret
vt predicto militi ppinaret ita fuit taca illa
subito quodā colore horribili obfuscata qd
pauidum erat vinū illud aspicere. cognoue-
runt ergo manifeste q venenū erat in vase
et facta diligēti inquisitōne inuentum est q
frater eius fecerat proditōnem illam. captus
ergo et vinculat⁹ confessus est et nō negauit
sed supplicatōibus quorūdam militu3 ve-
niam meruit a fratre cum hac cōditione q i
grederetur religionem de qua nunq exiret
et sic factū est quia posit⁹ fuerat in monaste-
rio monachorū sancti bñdicti ville supradic
te valisoletani in qua nūc monach⁹ est effec
tus. iudeus vero qui dederat vinū cognito
q proditio erat detecta ne forte capt⁹ vi tor
mentorum hec et alia plurima mala que fe-
cerat reuelaret pter que merito nō solu3 ip
se sed omnes iudei deberent perire veneno
hausto seipsum necauit. O q periculosa est
cōuersatio iudeorum christianis omnibus
specialiter magnatib⁹ et regibus Nunqd vo
imperator sequens cousilium symonis ma-
gi iudei in omnibus horribilis fuit et mala
morte finiuit. Nunquid helena Constātini
mater ex nimia conuersatōne cum iudeis in
hierusalem quasi cōuersa fuit ad iudaismu3
nisi interuenisset filius eius qui fecit q con-
gregarent sapientes iudeor cu3 sacerdotib⁹
christianorum rome vbi fuerunt ex pte chri
stianorum. lxxv. episcopi. et de iudeis. xij.
sapiētes et centū et noue sacerdotes. et facta
fuit disputatō coram Constātino et helena
matre eius et fuerunt omnes iudei deuicti et
confusi per solum sanctum Siluestru3 papā
et conuersi ad fidem christi ac regina helena
liberata a periculo in quo erat vt patet incro
nicis imperatorum et generali hystoria hy-
spanie Nonne rex petrus castelle sequens cō
uersationem et consilium duorum iudeorū
quorum vnus dicebatur Abensarsal. q cer-
tificauerat eū q deberet lucrari terrā sancta3
hierusalem quia sic inuenerat in signo nati-
uitatis eius. Alter vero iudeus vocabat' sa
lomon leui q erat eius thezaurarius maior
in omnibus infelix fuit crudelissim⁹ non so-
lum in extraneos sed etiā in suos fratres et
naturales subditos ac mala morte finiuit
ocasus in montiel a rege Henrico. Non rex
alfonsus ex conuersatōe iudeorum in tantā
venit cecitatem q tenuerit quandam iudea3
in pcubina3 quinq3 annis. in qb⁹ sic fuit alie
natus maleficijs illius iudee q nullus po-
terat habere audientiā cum eo et regnu3 de-
struebatur. nisi milites succurrissent qui qua
dam die ipsā occiderunt cu3 seruitorib⁹ eius-
dem scdm q legitur in cronica didaci capi-
docii. Non ergo possum approbare pueersati
onem xpianor cum iudeis specialr magna
tum prelatorum et regum cū tot mala exem
pla et pericula non solum corporum sed eti
am animarum et reipublice legamus et ex-
periamur.

In orationibus in quibus quotidie pro
orāt destructōe ecclie xpi et principū xpianor

Quintadecima crudelitas iudeoru3
in oracionibus eorum ostenditur
non enim iudei orant pro inimicis
et persecutoribus ex charitate et pietate sicut
faciunt xpiani sed sicut in operibus vt supra
daret crudelissimi ostendūtur sic et in oratio
bus suis specialiter in quatuor. Primo in fe
sto mardochei qd adhuc celebrāt. xv. kal's
marcii conterunt ollas in synagogis dicētes
sicut contritus est aman sic regnu3 xpianor
velociter conteratur. Secunda oratio iudeo
rum precipitur eis q fiat cum trasceunt ante
domos orationis xpianorum. orant eni3 sic
in sententia scdm hebraicum suū dom⁹ sup
borum psternet te deus. Terciam oratione3
faciunt cum transeunt per cimiteria christia-
norum sub tali verbor serie. erit verecūdata
mater vestra erit repudiata illa que vos pe-
perit qr finis xpianor vermis est. Quartam
orationē faciunt quotidie ter in die in q ma
ledicūt ihesū xpm et discipulos suos atq3 re
ges et pricipes xpianos cu⁹ tenor talis ē fm
Hieronimū de sācta fide in tractatu secūdo

libri sui quem composuit per mandatū pa pe benedicti in capitulo quinto. et vt intelli gatur notandum q iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadiu. i. destructos di cunt ergo sic mesunadiu. i. destructis non sit spes et omnes heretici et omnes qui loquū tur cōtrariū israel in breui sint scisi et regnū superbiosum in breui sit euulsum cassatum et destructū et omnes inimici nostri sint de structi et humiliati et confracti breuiter in di ebus nostris: Magister Alfonsus cōuersus in libro de bellis dei ca. xliiij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex cha ritate sicut xpiani et ponit interminis supra dictam orōnem sub hac forma. Qui conuer tuntur ad aliam legem non habeant spē et omnes heretici subito pereant et omnes nri inimici et omnes odientes nos et omnes q querūt mala nobis subito succidant et omē regnum superbie frange cito destrue et opp me cito in diebus nostris et ipsi vocant xpi anos regnum malignitatis. hec ille. Cum autem iudeis dicat a xpianis q ipsi faciant hanc orōnem statim negant. sed mentita ē iniquitas sibi: cum hoc fuerit publice osten sum per supradictum magistrū Alfonsū il lustrissimo regi alfonso qui disputauit cum maioribus et sapientioribus iudeorū et fe cit eos cognoscere q dicebant pdictam orō nem et maledictionem contra xpianos pro pter quod predictus rex inhibuit iudeis sin gulis ne illam orōnem dicerent et q eā ab omnib⁹ libris suis raderent et amouerēt cu ius tenor talis est. Dñs alfonsus castelle to leti et legionis galecie. hyspalis. cordube. murcie. gihennij. et algarbij. Rex. dñsq mo line consilijs iudeorum oim regnorū nostro rum. et ipsorū quilibet graciam cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatū per ma gistrum Alfonsum conuersum sacristā ma ioris ecclesie valisoletane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroq sexu adulte etatis orōne quadā in qua ma ledictionem omnipotētis dei xpianis ac oi bus ad fidē xpi conuersis īprecamini eos censendo hereticos etiā inimicos capitales et q publice deū exoratis vt eos destruat atq pdat. et lꝫ aliqui iudeorū dicendo nega bant hoc non dicere xpianis disputauit tn̄ hoc dictus magister Alfonsus cū sapientio ribus valesole qui de vobis fuerunt adinuē ti corā iudicibus vestris ac scribis publicis et merinis atq pbis viris deprecatorib⁹ fra tribus et multis alijs circūstantib⁹ vbi iu ramento legis iudeorū illi summe literati in ter se concesserunt dictis librorū suorū iniun ctum ab antecessoribus hoc fuisse veluti di ctus magister alfonsus demōstrabat et ipsi suis nominib⁹ sup hoc vice et vicib⁹ robo rarunt in hebraico. vidente nobis hoc vitu perare et erogare fidei xpiane in bonū duxi mus per mandatū ne in aliquo regnorū nro rū amplius hoc fiat. q si iudeus aliquis vl' iudea hoc psumpserit attemptare iudicibus omnibus et merinis atq potentibus cuius q loci in quo hoc acciderit qui hācnrām lit teram viderint vel transūptū signato nota rio publico iniungimus viua voce ibi reme dium ponere sicut erga illos qui contra xpi anā fidem pponunt et lrām nostram recipi unt in cōtemptū et q vt ibi scribitur cōpleā tis et vnus pro alio non excuset quod iniun gimus ponere in effectu et custodiatis et de fendatis. Predicte nostre litere vel transum pti illius signati notario publico ostensorū nec pmittatis dicto vel facto aliquē vel ali quos contra cū pcedere q modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij cen tūq marabetinorū nōmisme noue cuiuslibet omni vice. et qualiter vos hanc lrām vel trā sumptū signatū notario publico tales vl' ta les duxeritis adimplendum cuiq notario publico cuiusq ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponim⁹ per mandatū q hoī hanc lrām nostram nunciant testimonium suo signatū signo pbeat vt nobis pstat qua liter mandatum nostrū duxeritis adimplē dum et aliud null⁹ vestrū audeat attempta re sub dicta pena et officij vestri lecta litera sibi oimodo psenteis datū in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. m. ccc. lxxiiij. et lꝫ tpe illius regis iudei de facto illā amo uissent tn̄ post morē regis iterū recuperata ē a iudeis sicut dicit magister Johānes con uersus in libro de concordia legū ti. v. ca. x. qui iterū ex pcepto regis in ciuitate burgensi corā dño gomecio archiepiscopo toletano cui rex negociū recōmisit disputauit cū sapi entibus iudeorū et ostēdit eis q post q̄ eis phibita fuit pdicta oratio adhuc illam con tinuo ter in die dicebant scꝫ de mane in meri die et in cōpletorio et cantor eorū bis hoc di

cere obligatur populo presente et respondent te Amen. Et predictus doctor tactis sacro-sanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qd̄ personabat predicta oratio erat hoc in forma. nō sit spes destructis et repente heretici deperdantur et inimici nostri subito scisi sint. ac regnum superbie in puncto frangatur et in diebus nr̄is submergantur et tu deꝰ benedicte frange inimicos nostros et eorum destrue superbiam sine mora. Item ꝙ verum sit ꝙ iudei dicāt hanc orōnem etiam temporibus nostris accedat singularis testis de eorū genere scilicet dn̄s Paulus burgens. ep̄s qui in dyalogo suo distinctiōe. v. ca. vij. declarans cōtra iudeos. liij. ca. ysaie. Non posse exponi nisi de rege messia ihesu xp̄o sup verbo et pro trāsgressoribus orauit sic dicit. hoc nō potest exponi de populo iudaico qui non solum nō orat pro gentilibus immo quotidie orat p destructione romani imperij et presertim p destructōe eccl'ie xp̄i. et discipulorum eiꝰ vt pȝ p quandam orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter q̄dam alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant que verba Rabi salomon et rabi moyses et ceteri sic exponūt. Isti heretici sūt discipuli nazareni. vide ergo si de talibꝰ pōt verificari et pro transgressoribus orauit. hec ille. Item sicut dicit magister Alfonsus cōuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei ꝙ si aliquis iudeus dederit christiano quod perdidit vel gentili ꝙ non parcat ei deus et infra adhuc est intentum aliquorum eorum qn̄ orant pro qualibet die ꝙ gentiles adorant et obediunt ebel. herith. ꝙ sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eorū ꝯtra xp̄ianos.

Ecimasexta crudelitas iudeorum ondītur in eorum thalmuthica doctrina sicut notat p̄dictus magister alfōsus cōuersus in li. et ca. quibꝰ supra vnde dicit ꝙ defenditur iudeo ne dicat formosus ē iste christianus quod sonat non des ei hospicium in terra. Item docent ꝙ si christiano vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non tradatur ei. Itē dicunt ꝙ quicūq; inuitant ad domum suam xp̄ianum vel gentilem et hoc obligat ad captiuitatē filios suos. Itē dicunt ꝙ quicunq; comedunt panem christiani vel gentilis non gustat gustum panis. Item dicunt ꝙ christianus vel gentilis qui percutit iudeum reus est mortis. Itē dicūt ꝙ xp̄ianus vel gētilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data nisi generi Jacob. Item dicunt ꝙ secreta legi non debent reuelare alicui gentili. Item dicunt ꝙ peccatum est recipere elemosynā ab homine gentili ne habeant bonam remunerationem a deo et ꝙ non pereant a mundo: Item dicunt ꝙ non est fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in sepultura. Itē dicunt meliorem quem videris de gentilibꝰ occide eū. Unde ad hoc est qd̄ deducit Iheronimus de sacta fide in fine libri sui ꝙ est sententia rabi symeonis filij rabi ioachiz ꝙ meliorem xp̄ianorum dz hō occidere et meliori colubrorum debet hō frāgere caput. Et declarat rabi salomō ꝙ illud qd̄ dicit rabi symeō meliorē xp̄ianū. i. magis deuotum deo vult dicere. Itē precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysē de egypto in libro de madaꝙ illi qui sequūtur regulā ihesu nazareni Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debet eos homo occidere. et si sūt circa puteum debet homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eam possit ascendere. Item dicūt ꝙ est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Item dicunt ꝙ nō debent vendere christiano aliquam bestiam nisi pro multo maiori q̄ valeat. ¶ Item dicunt ꝙ christianus qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. ¶ Item dicunt ꝙ mulier israhelita committit magnum peccatum si lactat filiū christiani. quia nutrit filium ad ydolatrandum et ꝙ non debent consentire ꝙ mulier christiana lactat filium iudee qr est fama ꝙ suffocaret eum sed dicunt ꝙ cum custodia bene potest fieri. Item dicunt ꝙ christianus qui obseruat sabbatum dignus est morte ls faciat sabbatum suum altera die septimane ¶ Item expresse mandatur iudeis in thalmuth ꝙ faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatros absolutos. Dicunt enim ꝙ libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona christianorum et ē verbū valde vsitatum

inter iudeos ꝙ error cōputi quem facit iude us christiano licentiatur et est sine culpa. Et dicitur in libro q̄ vocatur rabaqma in capitulo quod incipit bacgazel legūt magistri si iudeus et xp̄ianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeū scd̄m legem hebraicam iustifica eum dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare eum scd̄m ius hebraicum potes tamē iustificare eum scd̄m ius aliorum gentiū iustifica eū et dices xp̄iano hoc precepit ius vestrū Sz si nō poteris eū per vnū ius nec per alterum iustificare obserua eū cauilationibus qz rapere pecuniā xp̄iano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artubabitor ꝙ rancanalia faciebat pco nisari ꝙ quicūqꝫ iudeus faciebat ius esse xp̄iani et faciebat testimoniū in iuuamine eius ꝙ esset excōicatus quia extrahebat pecuniā a potestate israel cum suo testimonio. Item dicunt ꝙ peccat iudeus soluendo aliquando debitum xp̄iano scd̄m opinonē rabi ysmahel qui dixit ꝙ tribus diebus ante festū gentilium et tribus dieb⁹ post et in ipsamet die festiuitatis ꝙ nō debent soluere debituz gentili. Et cum xp̄iani celebrent vna die ebdomadi festiuitatem suā scz in die dn̄ica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeoꝝ. quia dies dn̄ica cum tribus diebus pcedentibus et cū trib⁹ diebus sequentibus complet septem dies. Item dicunt aliqui sapientes iudeoꝝ ꝙ non debent soluere xp̄iano nec ei facere aliquē amorez tribus dieb⁹ antequācūqꝫ festiuitatem ne ꝙ in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illam diē contrinonis siue fractionis gentiliū Sic ergo affirmant et docent esse peccatum soluere xp̄iano debitum et facere ei aliquem amorem. Itez absoluunt iudeū qui mentitur xp̄iano vel falsū iurat sicut patuit supra argumento iiij. consideratiōis. v. Et intantū nomē xp̄iani est exosum et immūdū venenosuz inter eos. ꝙ quācūqꝫ rem quātumcūqꝫ turpē vocant noīe xp̄iano sicut de vase vrinaruz et similibus dicūt istud ē vas xp̄ianicum odor xp̄ianic⁹ est iste. et ꝙ pet⁹ est docēr ꝙ ihes⁹ fuit fornicari⁹ et fact⁹ in muliere imūda et ꝙ est iudicat⁹ in altero mūdo miss⁹ in imūdicia feruenti hoīm. Itē librū euangelioꝝ vocant iudei in thalmuth vt maledicāt guylayon. qd̄ sonat in hebraico falsitas incarcata.

Itē vocāt panē sacratū panē venenosū Itē noiant crucē baruz qd̄ in hebraico sonat res sasa vocant etiam eā hobena. i. abbominationem. Item vocant sanctam mariā baria quod hebraice sonat sassura. Vocant etiaz eam temea quod sonat polluta vocāt etiam xp̄m manzeri. Itē de ihesu faciunt signum quod ostendit hebraice qd̄ ei⁹ nomē sit mortuū et sua memoria. Item dicunt quod cōputum ihesu est tricentum et sedecim quale est cōputū verbi quod dicit in hebraico verīqꝫ quod est idem ꝙ vanitas sicut cōpenūt legem saracenoꝝ per signum verbi quod dicitur in hebraico hebel quod idē est ꝙ nihil Item vocant ecclesiam thabuc idest error. Item vocant preconem iolali idest latrationem. Item vocant sacerdotes gallalin idest tresqlados. Itez vocant coronam sacerdotū corba idest messatura. Vocant diem veneris sanciphael. idest de saborrido. Itez vocant diez festiuitatis nostre horga idest quebronte. Item vocant paruulos xp̄ianos sakatin. i. serpentes Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth scd̄m doctores generis eorū. Et licet xp̄iani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad coꝝ aures veniant quātumcūqꝫ sunt horribilia et crudelia et falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eoruz et reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝙ manifeste poterit vnusquisqꝫ noscere doctrinam xp̄ianorum et iudeorum qz illa pijssima et iudeorum crudelissima.

In vsuris quibus expoliant xp̄ianos

Decimaseptima crudelitas iudeorū ostenditur in vsuris non possēt explicare quot sunt modi et chalamitates iudeorum in vsuris exigēdis cum in hoc non hominem sed verius demones dici possunt. Repertum est quendam iudeum in Samoreñ. ciuitate pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent enim vsurarios contractus de generatione in generationibus intantū vt nō solum rustici agricultores. sed etiam plures sautiferi et milites ab eis quasi captiui tenentur non tantum contractibus Sed et iuramentis astricti non nascitur

rustico pullus vel edulus qui in statim sit p̄-
sentatus iudeo feneratori Reges aūt et prī
cipes vsure huiusmodi fauorem dantes et
non prohibentes sunt in grandi periculo a-
nimarum. vnde extra de vsuris post misera
bilem scriptum est iudeos ad remittendas
xp̄ianis vsuras per principes et potestates
compelli precipimus seculares. Alexande
lon dicit q̄ tales domini qui in terris suis v
surarios tenent licet mortaliter peccent tamē
nihil restituere obligantur si nihil ad eos de
bonis eorū peruenerit nec est simile de auc-
toritatibus malis qui efficacem causā pre-
stant et de his qui sūt mali causa per accidēs
puta quia tale malum in patria conseruetur
vel liberius fiat. Si autē p̄dicti domini cogāt
debitores dare vsuras scdm rodonem. tunc
ad restitutionē tenent etiam si nihil de hoc
ad eos puenerit. Sed forte meli⁹ sentit vb.
dicens q̄ tales qui cum possunt non cōpel-
lunt ad restituendū vsuras tenent etiā si ni
hil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest q̄
sicut supra dictū est habent hoc ab ecclesia
in preceptum saltem de iudeis q̄ si non ob
seruant cū ex eorū officio incumbat eis inter
pretatur consensū se habere iuxta illud. Nō
caret scrupulo concessionis occulte qui ma-
nifesto facinori desinit obuiari. extra de ho
micidio sicut dignū. §. iiij. et hec est intentio
beati bernardi in tractatu suo de restitutōni
bus que mihi placet. In confirmatiōe oīm
predictarum crudelitatum et pro fine huius
septime consideratiōis et vt vnusquisq̄ xp̄i
anus se custodiat a conuersatione iudeorū
narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorū ad
alexandrū ponens ei documentū dicēs Nō
q̄ speres in homine qui nō credit legē tuā.
Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit
duobus hoībus qui dicunt associati fuisse
in vno itinere quorū vnus erat magus orien
talis reliquus vero iudeus Magus equita
uit mulā quam nutriuit ad placitū suum q̄
portabat vniuersa necessaria sua quibus in
digebat. Viator iudeus vero incedebat pe-
des non habens cibū nec alia necessaria Dū
ergo fabularentur in via dixit magus iudeo
que ē lex tua que est fides tua. Respōdit iu
deus credo q̄ in celo est vnus deus quē ad-
oro et expecto ab eo bonum anime mee et
remunerationem et illis qui cōueniunt me-
cū in lege mea et fide mea. Et crudelitas me
a est q̄ qui discrepat mecū in fide mea licitū
est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suā et
amicū suū et vxorē parentes et genitores in
super maledictū est mihi si seruo ei fidē vel
iuuo ipsum. vel si facio ei miam vel parco ei
Cōsequenter inq̄t mago demōstraui tibi in
quit legem meā redde ergo me certū de fide
et lege tua. Cui respondit magus dicens fi
des eā et crudelitas et lex mea hec sunt In
primis volo mihipsi bonū et filijs generis
mei et nolo alicui creature dei malū sequē
tibus legem meā nec discrepantibus mecū
in eadem nolo malū. et credo equitatē et mi
sericordiā seruandam cuilibet viuēti et nul-
la iniuria placet videtur etiam mihi q̄ quā
do aliquid mali accidit alicui viuēti q̄ il-
lud malum me contingat et me cōturbet. af
fecto etiam p̄speritatem sanitatē et incolu-
mitatē et felicitatē accidere oībus hoībus
vniuersaliter. Tunc dixit iudeus quid si in-
iuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Mag⁹
scio q̄ in celo est deus iustus. bonus. sapiēs
cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil pe-
nitus celatur de his que licēt in suis creatu-
ris qui remunerat bonos iuxta suas boni-
tates. malos vero et trāsgressores iuxta suas
transgressiones. Cui iudeus Quare ergo nō
seruas legem tuam vt quid non confirmas
operibus tuis fidē tuam. Magus inquit.
Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de fi-
lijs tui generis et tu vides me ābulare pedes
fatigatū famelicū. et tu es eques saturat⁹ et
q̄et⁹. Cui mag⁹. veritas hec est et descēdens
de mula aperuit viaticū suū et cibauit et pota
uit eū. deinde fecit eū equitare equitaturā
suā. Postq̄ vero iude⁹ bñ firmauit se in eq
tando iussit calcaria festinādo et relinquens
magū recessit. tūc mag⁹ cepit vociferare et di
cere expecta me q̄ cōfus⁹ sū. Iude⁹ vero di
cebat. nōne iudicaui legē meā et cōditionē
eius et ego volo similiter confirmare eam.
Tunc festinabat mulam et magus sequens
eius vestigia inquit. O iudee noli me relin
quere in hoc deserto ne interficiar a leonib⁹
et moriar mala fame et dolorosa. age ergo
misericorditer mecum sicut ego tecum. Iu-
deus vero nec respiciebat retro nec intēdebat
dictis suis nec cessauit donec latuit visū ei⁹
q̄ñ g̃ mag⁹ fuit d̄spat⁹ de succursu recordat⁹
fuit p̄fectōnis sue legis et fidei sue et ei⁹ q̄d
dixerat iudeo vz q̄ in celo ē de⁹ iust⁹ iudex

cui nihil est occultum et nihil secretum in cre aturis suis latet. Dirigens ergo caput suum ad celum dixit. Deus meus tu nosti quod credidi in te in tuā lege in tuis mandatis sā tificaui te sicut perpendisti Confirma ergo apud iudeum laudem meam in te. His di-ctis non multum iuerat magus et ecce inue nit iudeum pstratum et eiectum de mula cō fracta tybia. et leso colo. Mula vero stabat ex opposito a remotis que videns magnuz nouit dominū suum et accessit ad ipsum p-pter nutrituram suam equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum in doloribus mor tis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bo-ne frater pro deo habe misericordiaz de me quia confractus suz et morior Indigeo pie tate et misericordia. Serua legem tuaz quia contulisti tibi victoriam qua superasti me. tunc cepit magus increpare cū dicens tu ma le peccasti in me et dereliquisti me sine mia. Cui iudeus noli me reprehendere de re pre terita quia ostendi tibi quod hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum et inue-ni parentes meos et senes antiquos in hac lege perseuerentes. Tūc misertus est eius ma gus et portauit eum post se donec perueni-rent ad locum destinatum et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera il-lius magi vocari eum fecit et constituit eum baiulum suum pdter pia opera et pietatez et bonitatem legis sue. Ecce periculum con-uersationis iudeorum et declaratio conditi onis eorum crudelissime.

De iudeorum fatuitatibus que sex passi bus mensurantur.

Octaua consideratio huius libri est de iudeorū fatuitatibus et sua grā di stulticiā. excecati suis peccatis mi seri iudei nō solum in ea que supradicta sūt inciderunt dicentes falsa et mendacia innu-mera contra legem xpi et eius aduentuz vt patuit sed etiā nōnulla alia scripserunt velu ti amentes que eos fatuos et insensatos ost dunt a quocumque sane mentis audiātur. hec eīm est pena aliquid scribentis contra deum. nō enim permittit spiritussanctus eos mentiri nisi ita clare quod ab omnibus cognoscatur eē falsum et mendaciuz. Et sunt sex passus in hac consideratione pertractandi. Primus de his que dicunt contra charitatem. Se cundus de his que dicunt contra legem na-ture. Tercius de his que dicunt cōtra di-uinam perfectionem. Quartus de his que dicunt contra legem mosaycam et contra pphetas. Quintus de manifestis impossi bilibus. Sextus de fatua expectatiōe messie

De fatuitatibus iudeoruz ctra charitatē

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thal mudh iudei dant licentiam quod homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et adhuc percutere eos sine onere peccati alicuius. Dicunt enim in can-hedrin in ca. quod incipit ellubenamic he-naquim. quod ille qui percutit patrem et matrē suam solum quod non faciat vulnus liber est. Item dicit Rabi moysen de egypto in li-bris sophrim in lectionibus reuelantium ca pitulo. v. talia verba. homo qui percutit pa trem suum et matrem suam debet mori suf-focatus sed non teneatur ad penam si non fe cit eis plagā sz si eos percutit et non facit in eis plagam non est aliud nisi sicqui percute ret vnum alium hominē ex israel. et qui eos percutit post quod sunt mortui liber est. Itez di cit quod ille qui maledicat patrem vel matrem suaz non est culpabilis in aliquo nisi in ma ledictione nominauit aliquod nomē ppriū dei. Et non solum patri carnali dant licētiā maledicendi sed etiaz deo sicut dicunt in cā-hedrin. in capitulo quod incipit arbamitor quod ille qui maledicat deum nō habet aliquā culpam nisi declarauerit nomen proprium dei quod vocatur sembammephoras. Sed si nominat in horā maledictionis cum ali-quo aliorum nominuz suoruz sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquam culpam. que omnia quam falsa et quam fatua sint clarum est. apparet enim manifeste quod sunt contra charitatem cum hoc requirat charita tis natura vt deus diligatur et proximus nō vt maledicantur.

De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

SEcundus passus est de fatuitatib9 et falsitatibus iudeorū contra legē nature. vnde ipsi dant licentiam occidendi sine aliqua pena scʒ ꝙ in canhedrin in ca. quod incipit bellubeen haymi terabyʒ vbi dicitur sic. si aliquis ligauerit manus et pedes socij sui et causa huius mortuus fuerit fame liber est ligator a morte. Sʒ si ligat eum ad solem vel ad frigus et moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel ꝓijcit eum ante leonem liber est a morte. et si ꝓijcit euʒ ante muscas culpabilis ē morte Et si ꝓijcit eum in puteum in quo est scala et alius remouet scalaʒ qui ipsum ꝓijcit liber est. Jtē si decem hoies percutiunt vnū hominē cuʒ decem fustibus et occidunt eum oēs sunt liberi. Jtem si vnus homo alterum occidit et postmodum inuenitur ꝙ ille mortuus ē trefe hoc est ꝙ habet pulmones coniunctos vl' habet aliquam illaꝝ causaꝝ quare iudei abhominantur carnes et non comedūt occisor est liber et glosat Rabi salomon quia interfecit quasi rem morituram animal eīn quod ē trefe dispositū est ad mortem. Jtē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canhedrin ca. ix. ꝙ si hō criminosus venit ante iudices et vna voce sunt concordes ꝙ ille est dignus morte et quod ad hoc ꝙ talis homo sicut ille sit liber necesse ē ꝙ iudices sint discrepantes et ꝙ pars illoꝝ cōdemnet eum et pars absoluat et si sūt plures voces cōdemnantiū moriatur Jtē dicūt in libro de hulhin ca. i. ꝙ si petr9 verbi grā facit testimonium falsuʒ contra martinum ꝓpter quod testimoniū secutum est ꝙ dicti iudices cōdemnauerunt predictuʒ martinū ad mortem. Et deinde ante ꝙ̄ executio predicti martini facta sit ꝓbatur ꝙ testimoniū petri fuerit falsū Precipit lex ꝙ sit liber martinus et ꝙ petrus moriatur vt non viuat ad volenduʒ occidere ꝓximum suum cum suo testimonio falso: q2 sic dicit tex. deuter. xix. et reddetur ei sicut fratri suo facere cogitauerit. et ꝓpter hoc verbuʒ quod dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intruncantur ipi et dicunt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iam facta quando fuit ꝓbata falsitas petri ꝙ in tali casu petrus est liber Ecce quō dant iudei manifeste occasionem ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solum scd'm legē scripture sed etiam scd'm legē nature sunt digni punitōe. Jtē dicūt in thalmuth in libro qui dicit calla ꝙ iude9 habet licētiā vtendi cū vxore sua turpiter et innaturaliter scʒ ātē et retro et dicit ibi liber madarym in ca. qd incipit ellirmutariʒ ꝙ vna mulier venit ante doctores ꝯquerendo se ꝙ vir ei9 vtere ea ꝯ̄ vsum naturalē. et ipi respōderunt filia nihil possumus in hoc facere q2 lex dei dedit ei licentiā. Et dixit: Et vn̄ ꝓbatis Respōderūt ex textu qd dicit in leui. ca. xx. Jlle qui dormierit cū masculo coitu femineo morte moriatur videt ꝙ q2 dicit in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri cōueniunt duo modi iacendi siue succūbendi viro. Jtē dicunt in eodem ca. ꝙ si vnus hō iacet cū vna muliere vxorata vel cum illis que in lege vetātur ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cū ea non peccat.

Dicūt etiā ꝙ ille qui coit cū masculo nō peccat si ille qui iacet sub altero non accipit delectationem. Jteʒ dicūt in eodē ca. ꝙ ille q̄ coit cū masculo non peccat nisi sit ix. ānoꝝ et non infra. Jtē dicunt ꝙ qn̄ lex dicit vir q̄ fornicat cum muliere viri moriet ille et illa. ꝙ hoc intelligeret in illo qui est vir scʒ ꝙ habeat etatem et similiter ꝙ marit9 eius sit vir et declarat rabi moysen ꝙ non hʒ nomen viri quousqʒ transeat. xiij. annū. Sequitur ergo ex verbis ei9 ꝙ ille qui est minoris etat licentiat in quocūqʒ modo adulterij. Jtem loquitur ꝙ vir adultus qui facit adulteriuʒ cum muliere maritata cui9 vir non attingit etatem. xiij. annoꝝ ꝙ non peccat. Jteʒ dant licentiā furādi hoies et vēdēdi hoc iuenitur in libro cāhedrin in ca. qd incipit bellubeys banhenaquin. ꝙ si pr̄ furat filiuʒ suū et vēdit vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gentiles et illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi q̄ subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam ꝑfectionem et ibi explicant quinqʒ fatuitates.

TErcius passus est de fatuitatib9 et falsitatib9 iudeoꝝ ꝯtra diuinā perfectioneʒ. Et primo dicunt deum corporeū. vn̄ narrat venerabilis petr9 alfōsi

in suo dyalogo titulo .i. q iudei in prima p
te doctrine sue cuius vocabuluz benedictio
nes dicunt deum caput et brachium habere
et in ceruice pixidem gestare ligataz corrigio
ipsiusq corrigie nodum a postera capitis p
te sub cerebro firmatum. Intra vero pixidē
iiij. esse cartulas iudeorũ laudes continen
tes. In summo aũt sinistri brachij gestare a
liam pixidem simili modo corrigio ligataz
carthamq ibi esse continentem omnes lau
des que in predictis .iiij. scripte dicũtur. Et
dicunt iudei ad hoc se habere auctoritates.
vnde de pixide quam gestat in ceruice et de
nodo corrigie auctoritatem sibi attrahũt ab
eo loco vbi domin⁹ ait ad moysen. videbis
posteriora mea facies autem mea non vide
bitur. tunc enim vt dicunt iudei moyses no/
dum corrigie vidit nodum aũt ipsius alicu
ius pixidis esse necessarium est. De ea autez
quam gestat in brachio auctoritatez pferũt
ab ysaia dicente iurauit dominus in dexte/
ra sua et in brachio fortitudinis sue per bra
chium fortitudinis vt dicunt vult intelligi
sinistrum in qua virtus illius pixidis con/
tinetur. ¶ Sed hoc quãte sit fatuitatis patet
quia cum lex perhibeat deum moysi dixisse
posteriora mea videbis. et quia deũ mẽtiri
non posse constat. ita postea factum licet scri
ptura tacente nõ dubitem⁹. nusq tñ lex me
minit q moyses in eis posterioribus aliqd
viderit qualiter igitur eum corrigie nodum
quod sine risu vix dici potest vidisse dicunt
iudei. Item cum posteriora non solum cer/
uix sed etiam quelibet corporis pars conue
nientius intelligi possit hoc quod iudei euz
ceruicẽ vidisse asserunt nõ ratione vel legis
auctoritate sed sole probant voluntate et sic
stultam patet esse explanationem iudeorũ
predictam. et cum careat racioni et scripture
iuuamine pgredi licet. nam si cum dei cer/
uicẽ vidisse qd sane sapiẽti nephas et videt
et est habere cõcedã. quõ esse potuit vt moy/
ses nihil in deo pter ceruicẽ viderit aut si qd
aliud eũ vidisse fingamus potuit videre pi
leũ siue corrigie nodũ illius scz corone quã
dicũt angelũ iudei nomine mitraton singu
lis dieb⁹ capiti imponere. Respondent iu/
dei q qr vidit corrigie nodum affirmanduz
est. q vidit ceruicẽ dei. hoc pro destructione
dicti iudeorũ ẽ efficacissimũ. qr si moysẽ illuz
corrigie nodũ vidisse mẽtiamur cũ ei⁹ faciẽ
nullatenus viderit. vnde deũ pixidez in an
teriori parte capitis gestare pbauit. Respõ
det iudeus qm̃ moyses nodum corrigie vi/
dit pixidem qua illa ligaret in capite dei fu
isse doctores intellexerunt sed non oĩno sa/
nus est hic intellectus quin vt deuz aliquid
gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari
cambalũ aut tintinnabuluz aliqd aut aliud
hmõi veruntamẽ vt oĩs fatuitatis iudeorũ
tollant responsa. Dato q hoc concedamus
vñ queso moysen intelligere potuit chartas
intus contineri. Cũ dicant iudei eum scisse
non solum quid in eis scriptum haberet sed
quod et super hec omnia admiratiõe dignis
simum est q in illa charta vt credunt nihil
aliud scriptum est. nisi versus quos lõge p⁹
moriens moyses israheliticũ pplm docẽdo
ex semetipso cũ laudãs edidit. Et post mul
ta annorum curricula Salomon deum ado
rans composuit de eorum laude. Nulla er/
go est ratio quare iudei capite scriptum esse
debeat credi nec est fuga iudeorũ quod ha
buit spũsancto reuelante. cum nec ipse moy
ses vsq scriptuz reliquerit nec vllus post eũ
pphera pdiderit. nec iterum est fuga iudeo
rum q hoc habent per antiquorũ successiões
qr isto mõ omne licebit firmare mendaciũ.
et istud est etiam valde indigne ferenduz q
suis doctoribus apponant id quod ipsi for
sitan volunt. cum ipsi hoc non a veterũ rela
tione per moysen habuisse testent sed ipi in
versuum explanatione talia conuincent. Pz
ergo quante fatuitatis sit dicere deũ habere
membra corporalia cum hoc nulla auctori/
tate cõstet. Quod iterum naturali ratiõe oñ
ditur qr si verum esset deuz caput et brachia
et totam corporis formam habere igit neces
se est q fateantur deum longitudinis latitu
dinis et latitudinis dimentionibus consta
re et sic erit tribus dimensionibus daus⁹ qd
ẽ incõueniẽs De corrigia at quã eũ in capite
hẽre dicũt duo pponũt. qr vl illa corrigia ẽ
d ipo aut aliũde. si de ipo ẽ iã de⁹ a se diuis⁹
ẽ Si vero aliũde aut creator aut creatura est
Si creator est ergo sũt duo creatores. Si cre
atura est iam quedam creatura maior ẽ qua
dam parte creatoris quod est inconueniens
Item quero hoc qd in capite vel brachio ge
stat vtrum necessitate aliqua vel sine necessi
tate id gestet. Si necessitate iam creator indi
get creatura quod est aliud inconueniens.

Si sine necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluū quod est etiā incōueniēs Et sic aperte ostensum est quante fatuitatis sit q̄ credunt iudei de mēbris dei et de cor/rigia p̄dicta. Cū vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse ē illud allegorice intelligi eo q̄ ad litteram si exponatur non posset stare sicut quod ait moy ses ad pharaonem locusta inquit operiet o culum omnis terre: nunq̄ enim terra oculū hꝫ. Item idem filijs chore aperiens inquit terra os suum deuorabit illos nunquid ter/ra os habet. Item in libro iudicū ait gad ad zebul. Ecce popul⁹ de vmbilico terre de scendit. sed nunquid terra vmbilicum habet Iterum ysaias ait de ala terre laudes audi amus nunquid terra alam habet. Abacuk quoq̄ p̄pheta ait. lapis de pariete clama/bit. et lignum quod inter iuncturas est effi/cacior rndebit nunquid lapis clamare aut li gnum pōt respondere. Cum ergo corporea membra deo realiter ascribere fatuū sit vt ostensum est. ergo que de eo tanq̄ corporea dicta sunt non conuenit ad litteram solaꝫ ex ponere sed allegorice declarare.

¶ q̄ deus tm̄ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeoꝝ contra diuinam p̄fectionem dicentium in suo doctrinaꝝ libro q̄ deus est tan tum in occidente. auctoritate Esdre confir/mantes illud dicentis. exercitus celi suppli cat tibi. exponentes hoc ita cum omnes stel le in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo et q̄m hec supplicatio fit in oc cidente. Ideo deū in occidente asserunt esse Qui quenq̄ sint a dei cognitiōe alieni si mū di saltem figuram agnoscerent nō de deo tā indigna sentirent. quomodo aūt ipsi figu/ram mundi non cognouerant declaratur sic Qm̄ nos orientem non dicimus nisi locum illum vbi stella prius apparet nec occiden/tem nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qd̄ q̄ vult sibi subtiliter demonstrari decet et ipm̄ illud subtili oculo intueri quod hoc modo cōsiderari potest. In quocunq̄ vis loco cō siste et ab eodem lineam rectam ad orientis dirige partem que cum p̄uenerit ad locuꝫ vl tra quem visum tendere nequit locum ipsiꝰ tibi orientem esse cognosce. Eodeꝫ modo si ab eo in quo consistis lineam rectam in oc/cidentem direxeris. cum ad talem p̄ueneris locum qui visui tuo terminum ponit ipsum tibi occidentis constitue locum. hora auteꝫ recti ortus et hora recti occas⁹ sic demōstrat nascente stella. Predictam lineaꝫ vsq̄ ad ip sum stelle locum p̄tende et in centro ipsius stelle lineam fige. ita vt media super terram appareat et media adhuc lateat ipamq̄ ho ram ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri cepit super terram illa ho/ra apud astrologos est verus ortus diei Eo dem modo si occidente stella p̄fatam lineaꝫ vsq̄ ad eā ad occidentis partē dirigens sū/mitatē linee in stelle figens centro ita vt me/dia super terram et media sub terra cōsistat illam horam eius esse occasum dices. Cum q̄ sol tali modo occiderit illa hora apud a/strologos verus ē occas⁹ diei et initiū noctis Ex his talis procedit conclusio q̄ cuꝫ pars orientalis orbis eadem sit omnibus locis tamen orientis non idem est omnibus. Id idem quoq̄ cum occidentalis orbis ideꝫ sit omnibus. locus tamen occidentis non ideꝫ est omnibus neq̄ eadeꝫ hora ortus que no bis est ceteris omnibus est. nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gentibus. sed secundum varietatem locorū terre in longi/tudine variatur locus orientis et occidentis et hora ortus et occasus. hec taꝫ subtilis res apertius similitudine ostenditur. Constitu/amus ergo solē in primo arietis gradu et in primo puncto gradus et dicamus q̄ cepit modo oriri ciuitati Aren que sita est in pri/mo. vij. climatum terre habens viginti gra/dus ad orientem et totidem ad occidentem habens etiam viginti ad polum aquilona/rem et totidem ad australem. Cum huic in quā ciuitatem sol cepent oriri que nam ho/ra erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren et patet secundum astrologorum libros q̄ due adhuc hore de precedenti remanēt nocte. et cū predicti ciui tati occubuerit sol due similiter remanēt ho re de die. Cū aūt sol illi cepit oriri orbi pꝫ q̄ aren ciuitati duab⁹ trāsact⁹ horis tercia ido at hora Cūq̄ illi orbi sol occubuerit due iā de nocte p̄plete sūt hore Arē ciuitati. Si er/go filiū rectū ab aren p̄trahas ciuitate et p̄/ducas summitatem vnam ad orientem ali am ad occidenteꝫ et similimō facias in alia

ciuitate proferens ab ea rectam lineam cui⁹ vna summitas ad orientem et alia pertingat ad occidentem. Nunc queso vtriusq̧ linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt cō uenire et p̄tʒ ꝙ non. sed quanto abinuicem ipse distant ciuitates tanto linearuʒ in vtra q̧ parte insimul distabunt summitates tres scʒ gradibus. Patet ergo apertissime ꝙ lo/ca orientis et occidentis et ore ortus et occa sus. non eedem sunt omnibus. sed variant̄ pro varijs terre longitudinibus. Item cum sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud alteram quam diximus ciuitateʒ ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentē lineā protendas que celi puncta vtriusq̧ eius sum mitas cacumen continget. Et pʒ ꝙ illa sum mitas que vergit ad orienteʒ primū punctū primi gradus virginis percutiet. Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatem lineam eo modo quo diximͣ ad celum vsq̧ vtriusq̧ tendamus. vtraq̧ sum/mitas eius quas celi partes continget patet ꝙ illa que ad orientem tenditur primo pun cto primi gradus virginis que vero ad occi dentem primo puncto primi gradus piscuū occurret. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apud Aren ciuitatē ad eiusdem orientem et occidentem tendentes vsq̧ ad ipsum celum ducamus vtraq̧ summitas quā celi parteʒ continget pʒ ꝙ illa que ad orientem contin get primam particulam primi gradus thau ri percutiet. que vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si autem vrbi illi sole occumbente p̄dictā lineaʒ aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi ptes summitas queq̧ continget patʒ ꝙ orientis summitas initiū primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū primi gradus thauri continget. Nunc ergo cognoscere pōt qꝫ gra dus signi qui est in oriēte sole arē ciuitati ap parente nō est idē cum eo qui eadē hora alij apparet ciuitati. Sicq̧ omnib⁹ continget ci uitatibus ꝓut vna distat ab alia in longitu dine nec illa celi particula q̄ hodie in ortu so lis quouis terraꝝ loco in oriente apparet. cū eadē que cras eadē hora codeʒ loco terre in eodē apparebit Dec graduū in celo variatō cōtingit quotidie sicut ipē sol ꝑ eosdē grad⁹ variat̄ quotidie quiquidē ita eē vt dictum est necessaria ꝓstat rōe et in toto⁹ terre spacio nō sunt loca orientis et occidentis eq̄lia nec ho re ortus et occasus eedeʒ. vnde necessario se quitur stellas dū quibusdam occidunt alijs eadem hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis et orientis locus sed quotidie variatur per varios gradus. multomin⁹ cre di dʒ orientis et occidentis mutationem ce/lestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vn ꝙ interueniunt obscuritas. sed sempiterna indefi cientis luminis irradiat claritas sicut dauid ꝓpheta dicit. quia tenebre non obscurabun tur a te et nox sicut dies illuminabit̄ sicut te nebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse inquit reuelat ꝓfunda et abscondita et no/uit in tenebris cōstituta et lux cum eo semp erit. Cum etiam nulla in celo ascens⁹ vel de scensu s possit esse mutatio localis apertissi/me cuius pʒ ꝙ in celo nec oriens sit nec occi dens quo ꝓbato fatuitas est euidens dicen tium ꝙ dei locus occidens est vbi stella sup plicant deo. Et quia supradictū est de longi tudine ciuitatū distantium ab inuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horaꝝ eodem tempore sup eas dem apparentiū breuiter sic ostendit̄. Con/stituamus ergo solem in primo arietis pun cto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatem primo puncto septime hore diei erit vtiq̧ eadem hora primus cancer grad⁹ in ipsius aren oriente. quod si tunc nosse de sideras quota hora fieri incipiat eadē ecli/psis apud aliam ciuitatem ꝙ p̄diximus si diligenter inspicias primo quinte hore pun/cto inuenias eam ibidem fieri incipere. eo/demq̧ momento apparebit primū gemino rum punctum in illius ciuitatis oriū. vnde indubitanter apparet. iij. longitudinis gra/dus inter vtrāq̧ inueniri esse ciuitatē. et hoc quidem mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habeat̄

ꝙ semel in die quotidie de⁹ irasc̄it.

Ercia fatuitas iudeoꝝ contra diui/nam ꝑscriptionē est. ꝙ singulis die bus semel in die irasci f asserētes in medium testimoniū dauid dicentis. fortis irascit̄ quotidie. prima etiā dici hora eū ira sci asserunt causaʒ huius ire esse dicentes ꝙ in illa hora reges iniquitates insurgētes dy ademata sibi imponūt et solē adorāt. O ꝙ

absordꝰ est sermo iste et ꝙ fatui sunt q̄ hoc ꝑtulerunt cum ire descriptionē ꝑeorꝰ ignorent: quam si nossent nō hoc de deo sentirēt Si igitur vis cognoscere quid ira est attēde ꝙ ira est cū audito aliquo qđ displiceat verbo colera rubea.i. fel feruet et sup epate diffūdit et sāguini cōmiscetur. Inde siquidē homo calescit et in facie pallescit. hec autē nulli conuenit rei nisi q̄ ex quatuor componit elementis. deus aūt talibus nō subiacet vni amētis: Cum vero in scripturis inuenit. Irā applicari deo. vt ibi domine ne in ira tua et cetera. Intelligendum est ꝙ deus se habet ad modum animi irati qui destruit qđ fecit nō tn̄ ꝙ ira in deo cadat subiectiue vt dictū est. non minus etiā illud abhorandū est ꝙ dicunt eū de tali re irasci de qua non possit vlcisci qđ si posset ira ꝑfecto eius quiesceret Aiunt ꝓterea ꝙ ipsius hore qua irascit nemo nouerit vn ꝙ punctū nisi balaan filius beor. In hoc autem verbo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cum ex vna parte moyses eū vocet ariolum et iudei iniquū. Ex altero vero parte de deo. prudentiorem eum moyse esse significant quia punctū hore nouerit qđ moysen latuit et licet hoc dictum magna admiratione vilescat tn̄ incōparabiliter maioris fatuitatis est. qꝛ dicunt gallum irratōnabile animal ipsius hore punctū quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die ploret

Quarta fatuitas iudeorum cōtra diuinam ꝑfectionē est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat et ꝙ ab eius oculis due ꝓdeuntes lachrime in mare magnum cōcidunt et hoc fulgorē esse affirmant illum qui tpe nocturno de stellis videt cadere. hec autem ratio deū ex quatuor elementis compositū ostendit esse. Neqꝫ enī lachrime fiunt nisi ex humiditatis habundātia descendentis de capite. Si vero ita est ergo elementa sunt dei materia omnis autem materia prior est et simplicior forma ergo et hec priora. et simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaqꝫ si deus talis est vt dicunt eū nec cibo fruatur nec potu. et quotidie duas ex se mittit lachrimas necesse est decrescere. nisi forte de aquis que super celos sūt iugiter bibat. Ex verbis quoqꝫ eiꝰ intelligitur ꝙ ignorent quid ille sit fulgor quod si desiderās nosse. Fumosus quidā vapor de terra surgit nimium siccus vnde et locum nubium transit ꝑueniens ad locū vbi nō multus est calor qm̄ remotus est a motu firmamenti quo cum ꝑuenerit et iā multus ī loco vno coierit ipsiꝰ loci calore licꝫ exiguo paulatī crematur et crematus euanescit et idest qđ ꝑ aerē discurrere videmꝰ Fletus quoqꝫ ipsius quem deo indigne ascribunt iudeorū captiuitatem causam esse dicunt qn̄ etiam ꝓpter dolorem eum ter ī die vt leonem rugire asserunt et ꝓpter id celum pulsare pedibus more calcantiū in torcular more etiam columbe quendā susurri sonitū dare et quaqꝫ vice caput mouere et dolentis voce dicere. heu mihi heu mihi vt quid domum meā in desertum redegi et templum meū cremaui et filios meos in gentes transtuli heu patri qui transtulit filios suos et heu filij qui translati sunt de mensa patris sui. ¶ Dicunt etiam ꝙ quidā doctorū suorū hanc audierit vocem in quodā loco ramoso. Preterea dicunt ꝙ tan ꝙ ꝑurientes inuidēs collidat pedes et more dolētis manibus plaudat: et qꝛ quotidie orat vt misericordia eius sit super iram eius. et vt erat in populo suo in misericordia hec patent in libro barabot in ca. primo. O insensati iudei dicite cum deus orat quē adorat seipsū an aliū. Si aliū is quē adorat potētior eo est. Si seipsū adorat aut potens est eius ꝓpter quod orat aut impotens. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potēs aut vult illud ꝓ quo orat aut nō vult Si non vult pro nihilo orat. Si aūt vult nō est necesse orare. Patet ergo ꝙ oīno sit hec gens iudaica aliena a cognitiōe diuina. Si ergo verum est deum pro iudeis orare vt leonem rugire celum pedibus pulsare more columbe gemere caput mouere et pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea ꝓ dolore pedes collidere manibus plaudere et quotidie vt iudeorū misereatur orare quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitatem an ab ipso an ab eis procedit hec mora Si enī ab ipso eum ad cōprimendum volūtatem suam minus esse potentem ostendūt. cum id volentem complere nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igitur nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit an non. Si nun ꝙ habiturus est ergo et illius et illorū dolor sine care

bit suaque oratio est vacua et spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nondum habuit sed in prefixo et certo habiturus est tempore. quando cum habebit eos de captiuitate liberabit. aut iam habuit sed in remotis illud recuperaturus est et de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus est tempore certo restat eos dicere quid sit quod modo prohibeat eum habere scilicet utrum hoc paucitate imputant annorum eius an debilitati membrorum an obstaculo cuiuslibet rei aqua nequeant defendi hec de deo credere nephas est. Legimus enim in scripturis sacris quibus iudei nobiscum fidem adhibent deum antiquis temporibus maiora miracula fecisse quam sit eos de captiuitate liberare. velut cum decem plagis egyptum percussit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare diuisit in quod pharaonem cum exercitu suo demersit. Manna quoque et coturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiam iordanis in loco vno montis instar constituit Solem et lunam Josue precibus fixit. De exercitu Senacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie solem gradibus .x. reuerti precepit. Danielem de lacu leonem liberauit. Ananiam Azariam et mizahelem de igne et iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia que numerare longum esset mirabilia fecit. Non ergo dicere possunt quod antiquis diebus potens non fuerit. Si autem eum potentem fuisse vt equum est concedant sed aliorum interuentu accidentium eum impotentem factum dicant post quorum abscessum eum posse suum recuperaturum credant alterum eorum necesse esse fateantur Illa accidentia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec conualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eum potestate priuat donec libertate succedente recedat quod si ex eo et in eo fuisse dicant. deum ergo corpus habere dicant quod contrariorum susceptibile sit quod de celo sentire non conuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illum qui intulit deo potentiorem esse ostendunt quod non minus est inconueniens. Si autem seipsos sue captiuitatis causam esse dicant quasi melius modo in captiuitate quam olim in libertate se habeant hoc patet esse mendacium quia nunquam captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suam libertatem rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi pertinaciter eius voluntati obsistunt scilicet vt quia ille eos in captiuitate coniecit. Ipsi econtrario plusquam ipse velit in ipsa captiuitate perdurent. deberet vtique eorum satisfacere voluntati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantum contristari. Sed hoc stare nullatenus potest. cum eum quotidie vt ipsos de captiuitate eripiet orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo Dicet ad hec iudeus nihil eorum que tu numerasti impedit nostram captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse et esse fatemur. nec nos captiuitatem euadere velle negamus. sed deus captiuitati nostre certum terminum prefixisse et donec illud quod constituit iurauit et firmauit tempus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus Vere in hoc verbo insipientiam deo ascribit iudeus. cum eum tale quid statuisse dicat atque iurasse quod prius eum iurasse atque firmasse peniteat cuius rei signum est tot modis iugiter vt dictum est pro eis affligitur quod si prescisset non antea constituisset. Insipiens ergo secundum iudeos deus fuit quod et cum apud eos constet indulgere vtique ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quanto enim frequentius orant tanto magis eius dolorem innouant et quo magis ab oratione cessando eum non inquietauerint tanto magis eum consolari permittent.

Quod deus dimisit vnum foramen in celo non valens perficere firmamentum.

Quinta fatuitas iudeorum contra diuinam perfectionem est quod cum deus firmamentum constituit perficere penitus non valens cuiusdam foraminis spacium in septentrionali parte imperfectum reliquit. quod ob hoc videlicet eum fecisse asseuerant: vt si quis aliquando exurgens et ei equalem se faciens deum esse se diceret ipse deus illius spacii perfectionem ei opponeret dicens. si deus es vt ego locum illum claude si potes quem apertum reliqui ego. hoc autem quod patens sit mendacium nullius oculi aciem latet Septentrionalis etenim axem poli altissimum semper super nos nec vnquam occultari conspi

cimus ipsum ꝙ totus integrum perfectumqꝫ videmus. Manifeste ergo patet fatuitas er rorum istius:

De aliis fatuitatibus plurimis contra diuinam pfectionem et in eius offensam.

Ponuntur et alia in thalmuth q̃ sūt contra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur. Rabim et sapientes acclamant seipsos dei seruitores et declaratores legis mosayce. sed tamen inueniuntur loquentes inordinate in his que sunt in magnum vitupium dei tollendo enim omnes perfectiones et applicando ei omnem defectum. et ante omnia dat licentiā serui di diis alienis et ydolatrandi. Unde inuenit in cāhedrin in capitulo. qđ incipit arbamitot. super illo quod scribit in Leuitica. c. xviij. de ydolo qđ dicitur moloth. seruitiū cuius erat ꝙ accipiebat homo filium vel filiā suā et ducebat eū vel eam ad sacerdotes et ipi mā sibant creaturā aliam p ignem an̄ pdictum ydolum. et lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatam et dicit in verbis istis ca. eodem de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloth Hic intricant ipsi et dicunt ꝙ quia dicit textus de semine qđ intelligit ꝙ non peccat homo excepto qn̄ dat sacerdotibus patrē sui seminis p moloth. Sed si ei daret omnes filios suos non peccaret Item dicit quia nō dabis. intelligitur ꝙ nō peccat excepto qn̄ pater dat filiū suū sacerdoti moloth vt faciet sacrificiū sed si ipsemet pater facit non peccat. Item q2 dixit de semine intelligitur ꝙ tunc est peccatū qn̄ sacrificium fit de illis qui ab eo exierunt sed si homo facit sacrificium de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo nō peccat. Itē dicit in eodem libro canhedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber est a culpa Et declarat rabi salomon ꝙ amore intelligitur si ab aliquo domino fuit rogat⁹ vt faceret. timore si fuit cōminatus. Sed rabi moysen de egyto declarat aliter dicendo ꝙ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine quia est bene fabricata. et timore ē si timet quia potest ei nocere sicut ymaginantur illi qui eam adorant ꝙ eis potest facere bonum vel malum si in tali casu adorat liber est. Et multum est mirandū de istis glo satoribus et etiam de textu thalmuth quia clare venit contra textū legis dei. quia videmus ꝙ cum populus isrl'itē p desertū et fuerunt in sethim et adorauerunt ydolū phegor quia deus iratus fuit tam fortiter cōtra populum ꝙ occidit. xxiiij. milia. et tn̄ manifestū est ꝙ illa ydolatria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterum illi tres pueri Sydrac. misag. et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem q̄ adorare ymaginem nanbuchodonosor. Et tn̄ si hec opinio esset vera bn̄ erant excusati ab illo piculo ex quo faciebant timore regis nabuchodonosor. et certum est ꝙ ipsi bn̄ sciebant legem q2 ibi fit relatio p eis ꝙ erant multum intellegentes et socij in studio danielis pꝑter quod apparet ꝙ snīa data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et fatua. Item dicunt et veniunt contra deū volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerūt q̃s etiam omnes iudei obseruant. sicut est illud qđ in certis noctibus anni mandant ꝙ incēdantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorū. In certo mense anni precipiunt ꝙ fiat festū qđ vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei contra Aman. In qua pcipit thalmuth expresse ꝙ quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriam hester. et siue cū incēdunt pdictas candelas siue cū legunt pdictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. bn̄dictus qui nos sanctificauit cū suis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et pcepit nobis legere hanc hystoriā hester. videte si hoc pcepit deus in lege. nisi q2 ipse se reputant tātū sic de⁹ Itē nō solū hoc faciūt s reputāt se posse reuocare verba dei h ipsi declarāt super ca. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tēpore et petes ab eis et facies secundum cōsilium eorum. Et dicit talia verba. nō declinabis ad dextrā neqꝫ ad sinistram. Sed ipsi ī thalmuth scrutant dicendo ꝙ intentō textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicāt ei p dextra quod est sinistra et p sinistra qđ est dextra debet credere. Item iudicant snīa mortis quemcumqꝫ frangentem aliquid de ordinationibus co

rum. Dicūt adhuc in libro berabot in ca. qđ
incipit misemoco. quod quicūqꝫ hō derideat
sapientes talmutb vel malū dicit est cōdem
natus ad inferos: Et ille qui frangit verba
legis dei non habet aliaꝫ penā nisi ꝙ sit fra
ctor legis. Item reputant se scire plus ꝙ de⁹
qꝛ dicunt in libro robamecbia in ca. qđ inci/
pit bazabam. ꝙ semel fuit in studio magna
disputatio sup̲ vnū actū legis et omnes stu
dij vnius opiniōis. Sed rabi aliazer q̇ erat
maior eoꝝ erat cōtrarie opinionis qui fecit
multas bonas rationes cōtra eos ad ꝓban
dum suā opinionē. et nunꝙ voluerunt assē
tire ei et in fine dixit si sic est sicut ego dico re
mitto dn̄o deo nr̄o. Et illa hora exiuit vna
reuelatio vocis et dixit nō cōtradicatis rabi
aliazer qꝛ verū est qđ ipse dixit. Et surrexit
rabi sua et dixit dn̄e lex nō est in celo sꝫ in ter
ra: et iam p̄cepis in lege tua ꝙ sn̄ia debet de
clinari ad plures voces et illa hora excōica/
uerunt ipsum rabi aliazer quousqꝫ assensit
opinioni eorū. et dicūt ꝙ paruo elapso tem
pore rabi nathan inuenit helyam ꝓphetam
et dixit ei eras tu in celo qn̄ fuit illa questio.
Respondit sic et dixit ei. quid ergo dixit de⁹
illa hora qua sapientes noluerunt obedire
reuelationi sue. Respōdit ei scias ꝙ illa ho
ra de⁹ risit et dixit. Vicerūt me filij mei. vice
rūt me filij mei. Itē glorificāt isti thalmudi
ste scipsos. vnde dicitur in libro tuca ca. iij.
ꝙ vnus doctor qui vocabat̄ rabi Symeon
filij iobaij. Dicebat. Ego sum tamdign⁹ et
tamiustus ꝙ si vellem ꝓpter bonitatē meā
liberarentur in die iudicij oēs homines qui
venerunt ad mundū a die qua ego nat⁹ sūꝫ
vsqꝫ hodie. Et si Ionathā fili⁹ vzibel esset
nobiscū possemus liberare totū humanum
genus a die qua creatus est mūdus vsqꝫ ad
finem. Itē se reputant ꝓphetas sicut dicunt
in rababatera ca. primo a die qua fuit de/
structio tēpli vsqꝫ huc fuit remota ꝓphetia
ꝓphetaꝝ et fuit data sapientib⁹ Item dicūt
in rababatera in cap. qđ incipit bamober et
hascema ꝙ raba filius barbana ibat p̲ quē/
dā viā et dixit ei vn⁹ tragenari⁹. Veni et ost
dā tibi mōtē synai. Iuit cū eo et audiuit pri
mo vnā vocem q̇ dicebat. O miser ve mihi
qꝛ feci iuramētū et exquo feci q̇s me absol/
uet Et post ꝙ redijt ad studium et narrauit
mgr̄is rep̄hēderūt eū et dixerūt ei. ea hora q̄
audisti vocē illā debuisses dicere. dn̄e ego te

absoluo ab illo iuramento. et dixit ipse du/
bitaui qđ dicebat p̲ iuramento qđ fecit noe
de non dando amplius mūdo diluuiū. Et
glosat rabi Salomon ꝙ illud iuramentum
de quo petebat deus absolutionē erat capti
uitas israel. ꝓpter quod ipse sustinebat p̲teꝫ
captiuitatis et laboris sicut dixit ysaias ca.
lxiij. In omni tribulatiōe eoꝝ nō est tribu
latus. Et licet textus verus sit in biblis he/
braicis p̲ maiori p̲te eo mō quo posuit hie/
ronimus in sua translatione. Verūm in ali/
q̇bus dicit̄ sic. In omnib⁹ tribulationibus
eoꝝ ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit pre
dictam glosaꝫ rabi Salomon. Itē reputant
deū ignorantē sicut dicit̄ in barabot. capi. i.
post ꝙ fuit destructū templū non remansit
deo in toto mundo nisi solum spaciū quatu
or cubitoꝝ ad studendū halaba. i. lectioneꝫ
de thalmutb. Itē dicūt ꝙ tribus primis ho
ris diei deus sedet ad studēdū thalmutb er/
go videt̄ ꝙ si indiget studio nō habet p̲fecti
onem sapientie Item reputant deū mēdacē
sicut dicitur in rabamecia in capi. qđ incipit
hacober. Vnde dicebat rabi hysmahel Ma
gnū quid est pax qꝛ deus dixit mendaciū vt
poneret paceꝫ inter abrahā et saram hoc ap
paret in geñ. xviij. c. qꝛ cū angeli p̄nosticarūt
abrahe qꝫ zara pareret filiū et ipsa erat in ta/
bernaculo et audiuit eos dixit textus ꝙ fe/
cit derisionē inter scipsam et dixit quō possꝫ
hoc fieri cum sit dn̄s meus senex. Et postea
cum dn̄s hoc resumpsit abrahe app̄henden
do zaram dixit qđ dixerat cum ego sum ve/
tula apparet dicūt isti ꝙ deus mutauit ru/
mores ne abraham ꝙ sara vocasset eū senē
irasceret̄. Sed qui bene attendit ad textū in/
ueniet ꝙ dicit magnū mendaciū qꝛ etiā in/
uenit̄ ꝙ qn̄ ipsa risit seipsam vocauit vetulā
Item reputant deū peccatorem sicut dicit̄ in
hullim in ca. quod incipit heluccrefoth sup̲
textū Gen̄. vbi dicit̄ fecitqꝫ deus duo lumi
naria magna. Dicit rabi Symeō in hora cre
ationis equales erāt sol et luna. Et luna ve
nit ante deū et dixit. dn̄e nō est bonū ꝙ duo
reges fruant̄ vna corona. Et illa hora p̄ce/
pit deus ꝙ essꝫ minorata et dixit illa dn̄e qꝛ
dixi tibi verba rationabilia minorasti me et
sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed de⁹
vt consolaretur eā dixit ei non tristeris nec ti
bi displiceat qꝛ sol nō apparebit nisi de die
et tu apparebis de die et de nocte sꝫ ip̄a nō

fuit contenta immo dixit dñe candela añ so
lem quid pdest. et dixit ei deus. ego faciã q
pp̃ls meus israel faciat cõputa sua per men
ses tuos cum toto hoc nõ fuit cõtenta intan
tum q deus cognouit se culpãtem et pcepit
moysi q in fine lune israel faceret sacrificiu
vnius hyrci vt deus haberet veniam de pre
dicto peccato et hoc pbant ex Numeri cap.
xxviij. vbi dicitur hyrcus quoq offeret dño
pro peccatis videat vnusquisq quot vani
tates sunt in pdicta auctoritate. et qnomõ
textus quem ipsi allegant est in ptrariũ illi⁹
quod ipsi intelligunt. Item reputant deum
pollutũ et immũdũ scdm quod dicunt in ra
bamechia in ca. quod incipit hacoher et ha
pohel dicit rabi Johanã deus sacerdos est
qz sic scriptũ est Exodi ca. xxv. Loqre filijs
israel tollant mihi primitias. sz pmitie dñt
dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos.
Itez postea recepit pollutionẽ qz sic scriptũz
est Deutro. c. vltimo. q qñ moyses mortuus
fuit sepeliuit cũ dñs. sed omnis sacerdos q
tangit hoiez mortuũ est pollutus: ergo deus
est pollutus et satisfaciunt dicendo. q post
modũ balneauit se et fuit mũdatus et qrũt
in quo balneauit se in aqua non qz ysa. dicit
ca. xl. quis mensus est pugillo aquas et sa
tisfacit Rabi q in igne se balneauit qz sic scri
ptũ est Isa. vlti. qz ecce dñs veniet in ignem
Item dicunt q deus palpat res immũdas
sicut dicit in nuada in ca. qd incipit hamo
poles. q deus stat sedendo. et facit venire
añ se oes guttas sperme exeuntis a quocũ
q homine israel dicendo q qñ diminutuz
fuerit illud sperma generabit iustus ex ea.
Item dicit in libro qui dicit pinquerabi ele
zer. quicunq scit quantitatẽ creatoris mũdi
securus est habere seculũ venturum. et dicit
rabi Johanã ego et raba aquiba sumus fi
deiussores huius. Item dicit rabi iohanaz
q deus inuoluit se in vno tallet. i. roquete et
ostendit se moysi. et dixit ei omni hora qua
israel fecerit sic statim veniã cõsequet Itẽ fa
ciunt deuz inuidũ sicut dicunt in berhot ca.
vltimo q quinq homines creauit deus q
ei assimulabant in aliquib⁹ et sunt isti Sam
pson in fortitudine. Saul in pulchritudine
ceruicis. Absalon in capillis Rex Sedechi
as in oculis. Asa in pedib⁹ Et qz illis metre
bus in quibus ei assimilabantur condem
nauit eos ergo apparet q habuit inuidiaz
eorum.

De fatuitatibus plurimis contra legem
mosaycam

Quartus passus est de fatuitatibus
falsitatibus iudeoruz contra legem
mosaicam et cõtra pphetas Mani
festum est q omnes gentes que tenent legez
diuinam vel se dicunt tenere eam. affirmant
deum creasse mũdũ de verbo absolute sine
aliqua materia pposita nec simplici de qua
illud fieret et h est q dicit primũ verbũ legis
mosayce. In principio creauit deus celuz et
terrã quia est opinio oim doctor latinorum
et hebraicorũ q istud vocabulum creare si
gnificat factionem alicuius rei de verbo nõ
est sic de generare. facere vel formare qz hec
vocabula aliquid psupponũt in tali opatio
ne et qui oppositum huius asserit hereticus
est dicendus qz destruit fundamentũ super
quod omnia alia miracula sacre scripture fũ
dantur. Et inuenim⁹ vnũ de maioribus do
ctoribus thalmuth qui vocat Rabi eliezer
magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et
dicit in libro qui vocat pirque. talia verba:
Celi de quo fuerunt creati. Respõdet de lu
ce vestimenti dei. et terra de quo fuit creata.
Rñdet de niue que stat sub cathedra dei Et
dicunt glosatores q hanc niuem accipit hic
rabi elezer p illo qd vocat philosophus pri
mã materiã vel ille ex qua fuerũt facta qua
tuor elementa quã nitit pbare philosophus
primo phisicor q est ingenerabilis et incor
ruptibilis apparet q iste doctor erat de opi
nione philosophi. qz vl ipse credit q creatio
põt fieri de verbo vel nõ. Si sic g nõ oporte
bat eũ querere ex quo facta fuerunt celuz et
terra. Si non ergo vel habet ponere aliquã
materiã eternã que nunq habuit principiũ
vel oportet in numeris ire in infinitum qd
est impossibile Quare necessario sequitur ex
verbis eius q ipse non credebat textum le
gis in quo dicit In principio creauit deus
celum et terram quasi vellet dicere de nihilo
nisi q ibi erat aliqua res eterna q omni tẽ
pore fuit cũ deo. manifeste hec opinio est he
retica et contra omnes qui habent legem di
uinaz. Est adhuc alia auctoritas alteri⁹ do
ctoris qui dicit rabi Symeon qui dicit in li
tera q ordo temporis fuit anteq mundus
crearetur. et qui hoc intelligit sua inicio est

ꝙ corpora celestia sunt eterna qꝛ tps nihil aliud est nisi numerus mot⁹ celi. Item veniunt cõtra textus sacrescripture. Et primo dicunt in abodazara ca. i. ꝙ non recipient tpe messie aliquẽ alaꝝ gẽtiũ qui velit venire ad legem dei hoc est falsissimũ et cõtra omnes ꝓphetas. Dixit enĩ patriarcha Jacob Gen. xlix. loquẽdo de messia et ipse erit expectatõ gentiũ. Item dixit zacharias. iij. ca. Et applicabunt gentes multe ad domũ in die illa erunt mihi in pplm. Itez dixit ysa. ca. xi. In die illa erit radix yesse qui stat in signũz pplorũ ipsum gentes deprecabunt et erit sepulchrũ eius gloriosum. Item peccant dicẽdo malũ qꝛ dicunt peccatores esse et malos homines. quos deus dixit bonos et iustos Et primo Adam quẽ deus formauit et nõ est dubium ꝙ cũ maiori pfectõne que possz esse in homine carnali et ipsi applicant ei illud peccatũ carnis abhominabile sicut dictũ est supra. Itẽ ꝯ Noe de quo dicit Gen. c. vi. Noe vir iustus atq; pfectus fuit in generationibus suis cũ deo ambulauit. et ipsi dicũt in yama in ca. youi aquiporum sup tex. gen. in ca. ix. vbi dicit. Euigilans noe ex vino cũ didicisset q̃ fecerat ei filius suus iunior. querũt quid est qd̃ fecit fili⁹ su⁹ iunior. Respõsio est duoꝝ doctoꝝ qui sunt duarũ opinionum quoꝝ vnus dicebat Rau et alius Symuel. Rau dicebat ꝙ illd̃ quod fecit chain Noe patri suo est ꝙ castrauit ipsum. Symuel dicebat ꝙ habuit cum patre copulã carnalem. et quelibet istoꝝ rabinorũ ducit rationes ꝓ opinione sua arguens cõtra alteram Sed conclusio est p thalmudistas ꝙ ambo doctores dicunt veritatẽ et ꝙ illa duo fecit patri suo scz ꝙ castrauit ipsum et habuit copulam carnalem cũ eo. Ecce ꝙ falsissima inuentio et ꝙ turpissima diffamatio per illos inuenta. Item dicũt falsũ cõtra patrẽ Abraham de quo dicit tex. Gen. xxv. ꝙ qñ abraham mortuus fuit dedit omia sua ysaac. Sz filijs cõcubinaꝝ dedit munera et misit eos ad terrã orientis Dicunt ipsi in cãhedrin ca. vltimo. que fuerunt illa dona que dedit eis Respondẽt ꝙ docuit eos noia immũdicie et declarat rabi Salomon ꝙ hoc est cõuocationes demonũ. Ecce ꝙ manifeste dicũt cõtra testimoniũ qd̃ dedit de⁹ d̃ abrahã. c. xviij vbi di. Scio enĩ ꝙ ꝑceptur⁹ sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias dñi et faciant iusticiã et iudiciũ vt adducat dñs ꝓpter abrahã omia que locutus est ad euz. Quõ est credibile ꝙ ipse hereditasset filios suos de cõuocatiõibus demonũ et quõ hec est via dei. Item dicũt falsum cõtra Joseph de quo facit scriptura relationẽ manifestam sue virtutis contra petitionem quã ei faciebat dña sua de adulterio. Dicunt ipsi in bullim in ca. qd̃ incipit calbabacat ꝙ defacto intrauit domũ intentiõe copulandi cum ea et venit angelus gabriel et rapuit sibi genitalia. et qñ voluit facere peccatũ inuenit se impotentez. Item dicunt contra dauid de quo legimus ꝙ in fine dieꝝ suorũ qꝛ ei deficiebat calor naturalis adduxerũt ei Abisach sunamitẽ vt seruiret ei et dormiret cũ eo. iij. Regũ ca. i. Sicut ꝓbatũ est in mediana ꝙ calor domicille vel iuuencule ꝓdest multũ homini antiquo vt excitet suus calor naturalis. et textus refert ad lr̃am ꝙ seruiebat regi et dormiebat in sinu suo et rex nõ cognouit eã scz carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in cãhedrin in ca. qd̃ incipit cohengadol. ꝙ dauid cõcubuit cum ea in ꝑsentia bersabee. xiij. vicib⁹ in modico tpe et alia turpissima referunt circa hoc que nõ sunt digna scriptura. Item in libro Judicũ ca. iij. vbi narratur illud magnũ bonũ quod fecit illa honorabilis mulier rachel ꝓpter dei seruitiũ scz occidendo sisaraz inimicũ israel. Et videmus etiã in illo cãtico. ꝙ ordinauerũt ꝓphetissã delbora et barach magnam laudẽ quã commendauit de ꝑdicta rachel. Sed turpissimi thalmudiste dicũt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septẽ vicibus concubuit cũ sisara in illo instanti et postea occidit eum. Item licet balaam voluerit facere malũ populo. et cum malũ pronũciare verũm ꝓpheta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonũ dei qui nouit doctrinaz altissime. Sz isti ꝓditores et diffamatores opponunt ei multa turpissima de quib⁹ nullam mentõez facit scriptura sacra. et hoc scribũt in libro herahoth: et in canhedrin intricãdo se sup verba asine que dixit ipsi balaam qñ eam verberat dicendo sic et quõ ego non sum azina tua super quam equitas omni tempore. Dicunt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaas interrogauerunt. quare nõ equitas in equo. respõdet balaã qꝛ habeo equũ meũ ad pastuz vt pinguescat. Eadẽ hora dixit azina nõ est

verum qr ego sum azina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandũ onera. Respondit illa. nõ e verum. nisi super quã equitas. Et dixit ille verum est in casu q accidit sicut mõ qñ non est equus ad manũ. Rñdit azina nõ est sic s omni tpe et adhuc q sum azina tua de die et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt linguas suas. Itẽ dicũt in bulis in ca. qd incipit calbabacat quid vo luit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiij. qñ di citur de samsone. Creuitq3 puer et bñdixit ei dominus. dixit rabi Iobada sas in quo be nedixit in sua virga qr sperma que exibat ab ea erat sicut vnus riuus currens et qñ conp- henderunt eum philister et extraxerunt ocu- los eius et faciebãt q moleret in carcere. Di cunt isti turpissimi q istud molere qd dixit tex' sonat q quilibet philistinoꝝ ducebat et vxorem suã vt concuberet cũ ea si forte pos sent ex ea habere hoiem ita fortem sicut ipse erat. Item in alijs locis thalmuth loquũtur modo cõtrario quia multos viros quos scri ptura dicit peccatores et narrat lra peccata eorum ipsi excusant eos et dicũt q non pec- cauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dicit ad lraz in tex. Gen. ca. xxxv. Abijt ruben et dormiuit cum bala cõcubina patris sui, pp̃ter qd peccatũ fuit ei ablata primoge- nitura sicut p3 primo Paralip. ca. ij. Sed ip si dicunt falsos omnes textus. Et dicũt in li bro sabbat in ca. qd incipit Rabina talia ver ba dicit rabi yonatha quicunq3 dicit q rubẽ peccauit nõ est nisi peccator. Et sic dicũt pec catores pphetas scribẽtes textus. Item iu- stificant filios heli. de quib' dicitur primo. Regum. ca. ij. filij heli filij belial nescientes et cetera. Item in eodem ca. heli aũt erat se- nex valde et audiebãt omnia que faciebant filij sui vniuerso isrl' et quõ dormiebant cum mulieribus que obseruabant ad ostiũ tabernaculi. Item iustificant filios samuelis contra textum qui facit mentionem q non ambularent in vijs samuelis patris sui et q vendebant iusticias p pecunia. Itẽ dicũt q dauid non peccauit in adulterio bersabee nec in morte vrie mariti eius Itẽ dicũt q sa lomõ nõ peccauit in idolatria quã fecit in fi ne dierũ suorum. Finaliter per oia videntur verba sacre scripture reputare falsa. Itẽ diffa mant moysen in mirabilib' que deus per ip sũ faciebat et hoc dicit rabi salomõ sup hy- storiam thore qñ ipse et sua familia intraue- runt tabernaculum ad ponendũ incensum et mortui sunt ibi oẽs. Dicit rabi Salomon scias q venenũ posuit eis moyses in incẽso cum quo cõbusti fuerunt nadab et abiud fi lij aaron. Item dicũt in li. qui. vocatur sab- batin in ca. qd in apit yecioda sabbat q si duo homines vel plures faciũt sic' vnus pec- catum q immunes sunt a pena. sicut si duo homines cũ fustibus verberant vnũ alterius et ille moritur non peccant qr lex dicit q qñ anima peccauerit habebit talẽ et tales puni tiones nõ dicit anime in plurali. ita q volũt q nullus est dignus punitione nisi qñ ille q facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad daues thore.

Quintus passus est de fatuitatib' et ridiculis ac manifestis impossibili bus iudeoꝝ. Et primo quo ad da- ues thore asserũt iudei in libro doctrinaruꝫ suarum q cũ thore hereniũ cum moyse et fi- lijs isrl' pteriret trecẽtos habebat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas da ues thesauri eiusdẽ que daues de vacarum corijs facte erant omnes vt leui' ferri pos sent Conputem' modo si placet et videam' vtrum hoc stare possit. Dem' adminus libre septem daues et q quisq3 camel' adminus de. tulerit libras erũtq3 daues quas vn' fere bat camelus tria milia. de. fierẽt itaq3 daues trecentoꝝ camelorũ mille milia et. lxxxv. mi lia. Sed cũ queq3 dauis adminus sit vnius arche quot sunt daues totidẽ proculdubio erunt et arche. Dent' itaq3 cuilib3 camelo ad minus due arche. et erũt camele archas ferẽ tes quingenta et. xl. milia. Sed et serui con suetudine diuitum quib' maior cura de cu- stodiendis diuitijs oportuit adminus du- os camelos vnum habere custodez qui the sauros cum summa seruaret diligentia vix etiam dormitaret. Inuenirentur q3 custodes camelorum. et. sexaginta milia li. aũt ante- stante dixiamus quoniam exercitus thore per domos et cognationes et familias suas nõ erat nisi octo milia. de.

¶ De fatuitatibus iudeorum dicentiũ dan pre sodisse lapidem magnum et similiter og

regem basan.

Non minus ridiculosum est illud quod dicunt filijs scz Jacob patrem suum ad sepulchrum portantibus. Filios esau similiter patrem a sepulchrum deferentes atque magno comitatu eis occurrisse. Cum vtrius que magnus esset exercitus et singule partes sepulchrum sibi vendicare vellent. Dan montem ascendisse dicunt et tante magnitudinis precidisse lapidem quanta multitudo esse poterat totius exercitus esau. ipsamque molem capiti impositam attulisse et super hostium cuneum eam proijciens omnes vno prosternere ictu. Cumque adueniens iam ambos cuneos concordes inuenisset molem quam attulerat in mare projecit cuius magnitudine aqua maris terminos suos excedens duas ciuitates sui effusione subuertit. Et ipse sunt quas longo tempore post pharao rex egypti filijs israel edificare precepit. Nonne queso hec adinuentio iuste summo risu digna videtur Cum enim Jacob filij. xij. tantummodo adhuc essent viri esau de tribu sua iam. cccc. existebant. nunc igitur numero filiorum iacob aucto quanto magis existimari potest filiorum esau numerus fuisse. tantam enim oportuit eorum esse multitudinem vt et filijs iacob et toti egyptiorum genti que cum ioseph venerat obsistere potuisset Nunc igitur vnusquisque iudicet quid horum admiratione sit dignius scz vel vbi tantum inuenerit montem vel quo monte tamminre magnitudinis molem vel quomodo in capite tanti ponderis gestare potuisset lapidem vt tammagnam prosternere potuisset cohortem. Non enim minus stupendum est illud monstrum quod Og rex basan videns ingentem exercitum israel. dc. scilicet milia et tria milia et. cccc. viros a. xxx. annis et supra exceptis mulieribus et paruulis qui supputari non poterant molem inaudite magnitudinis suo capiti imposuit et cum ea expeditionem totam prosternere voluit. Sed vpupa auis minima moli illi supersedit et tamdiu eam rostro suo concudit donec foramen magno iuxta capitis eius quantitatem peracto moles caput tamen siliens in eiusdem humeris subsedit. Capite sunt sano et toto corpore incolumi forte fortassis adhuc a colo sublevasset nisi ad auctorum subito dentium quantitas impedisset. mox et vt lapis in colum descendit dentes sibi repente ita sunt adaucte quod atque voluit eam subleua re minime potuit Quod moyses intuens eius corpus decem cubitos habuisse asserunt et totidem eius virgale asscribunt se super terram in modum salientis decem cubitos erexit et eius in aliquo corporis loco cum virga pateret. Si ergo computent decem cubitos quibus a terra eleuatus est et decem cubitos eius corporis et decem alios quos virga in altum porrecta habebat a terra ad summitatem virge. xxx. inuenient cubitos sed cum ictum erectus esset moyses virge tamen summitas qua eum percutere intendebat nequaquam vlterius attingere potuit quam ad eum modum quo sura iungitur pedi que vulgo cauilla dicitur. Jn quo quidem percussisset continuo cadens expirauit. Jn hoc cognoscere quilibet potest quod a planta pedis quam terre fixam tenebat vsque ad nodum in quo percussus est. xxx. cubitos habebat. ab eo igitur loco vsque ad summum non minus quam octingenti cubiti erant. solumque caput facile decem cubitis constare poterat. vnde sequitur quod auis illa molem ipsam decem cubitis perforauit Jn quo facto quot sint miranda qui due potius mirer cum considero stupeo vbi enim vel tantum lapidem inuenire vel tantum pondus portare aut quomodo tamparuula auis tantum tamdurum tamque spissum saxum corpus tamacto valuit penetrare Quoue pacto dentes ei tamsubito crescere. aut qua ratione tamimmense et inaudite magnitudinis credendus est fuisse cum preterum lex dicat lectum eius ferreum nouem cubitos habuisse quoue pacto tantus homo tamfacili vulnere cecidisse.

Dicunt moysen in celum ascendisse et ibi devictis angelis legem accepisse

Dicunt item iudei quod moyses pro lege suscipienda in celum ascendit et ibi cum angelis taliter altercatus fit Dicebant enim inquiunt angeli legem hanc deferri e minime sinemus quam nobis plusquam filijs israel necessariam scimus Ad hoc moyses insolita visione perterritus nihil respondere presumpsit sed domino se confortante vt secure rnderet et precipiente angelis ait. Cum lex hoc regendorum corporum precepta contineat non satis considero quid vobis qui spiritualis tantum creatura estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dicere non habentes victi conticuerunt De moysi igitur victoria deum nisere et valde letauit

esse dicunt. et ita post triumphum cum lege alacrem descendisse Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lesania. quo modo enim moyses corpore mole depressus altitudinem celi ascendere potuit Aut quo dari deo legem volente angeli prohibere. qd iterum stolidius est quam dicere deum vno vincere et alio victo exultare et pueruli more ridere Item si angeli vt dicunt tamandi illius legis retinende erant cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis poterat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cum iudeis obseruare nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorum dicentium quendam nomine iosue decepisse angelum mortis et in celum saltasse ac ibidem dei sententia remansisse.

Memorant et aliam fatuitatem iudei que omnibus rediculum prestat. Dicunt enim angelum mortis cuidam viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori eique dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animam tuam suscipiam et moriaris Nequaquam inquit ille quod commouens faciam nisi mihi prius paradisum ostendis. Susceptum igitur angelus in alijs suis duxit ad locum vnde videret ad paradisum. Callidus autem ille de alis eius elapsus est et in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolens irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaquam ait ille vt egrediar. Cum que secundo ac tercio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret et ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergens huius rei querimoniam fecit. Deus autem cum redire rogauit vt hominem illum ex dei nomine de paradiso egredi preciperet Veniens itaque angelus ad paradisum ait deus vt egrediaris precepit. Jurauit ille et ait. Per deum non egrediar. Rediit angelus ad deum et dixit. Jureiurando se nunquam inde egressurum firmauit. Dans itaque iudicium deus respondit omnia volumina vite et actuum eius reuolue et diligenter relege. si quando eum iurasse et periurasse inueneris modo quo que nihil sibi iurasse valebit. Si autem nunquam periurum esse probaueris non in hac vice timebit. Volumina itaque omnia angelus studiose discutiens nunquam periurasse inuenit. Dimisit itaque victus qui vt dicunt vsque in presentem diem incolumis permanet atque viuus. Considerare possunt iudei quam nisu dignissima in hoc notari possint semicirculo: Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli qui callidem hominis artem prius non agnouit. an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam quod non nisi per mendacium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit vtrum periurus fuisset nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduentu messie suscitandos vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserunt etiam iudei inusitatum miraculum scilicet mortuos suos post captiuitatis euasionem resuscitari vt terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deutro. xxxij Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego viuere faciam percuciam et ego sanabo Cum ergo deus se occisurum promittat et viuificaturum non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. quia hoc verbum ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc facturum vsque in diem presentem concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophete iob. Ezechiam. Naaman et alios complures cum voluit percussit et cum voluit sanauit. ¶ Item ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. ¶ Sed item econuerso in manu helye filium vidue: in manu autem helizei sunamitis filium suscitauit. Sic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus. quin omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos confiteamur et credamus.

Sed quod adijciũt q2 sez denuo terras inbi
taturi sint nõ credim⁹. dicet iudeus hoc non
dz videri contra fidẽ esse cũ ad helya vel ad
helisco resuscitat⁹ postea longã vitã duxerit
vxorẽ habuit filios genuerit et pristina hu/
mana vita cũcta officia impleuerit. Rñdet
q verum est et bñ potuit esse vel per miracu
lũ vel p p̃ces sancti viri q2 corpus nõdũ erat
dissolutũ q̃uis etiam hoc nequaq̃ crederc/
mus nisi testimoniũ sup hoc ꝓpheticũ ha/
berem⁹. Uerũ ea que ꝯtra vsum ꝯtingere so
lent fides hoꝝ suscipe facile nõ solet nisi ta/
liũ cõfirmaret auctoritate ꝓphetaꝝ quibus
oĩm fauor applaudat ppl'oꝝ et ea ipsi aptis
sime loquũtur ꝓphete. hoc aũt nullus apte
ꝓnunciauit ꝓpheta. Sed cum iudeoꝝ hoc
dixerit doctores nemo tñ ex his q̃ añ xp̃z fu
erunt istud p̃dixit sequaces aũt errorẽ hunc
inuenerũt vt iudeoꝝ gens in sua ꝑsisteret in
fidelitate. Secundo nitunt̃ ꝓbare intentum
iudei auctoritate ysaie. xxvi. vbi ait viuent
mortui tui interfectiq3 mei resurgent expgis
cimini et laudate qui habitatis in puluere.
Sed hec verba nequaq̃ oñdũt mortuos iu
deoꝝ ad habitãdũ terrã resuscitari. qm̃ si di
ligenter qd̓ dicit̃ attendam⁹ nec mortuoruz
resurrectionẽ vbi patenter ꝑsignatã inuenie
mus alioquin ꝓpheta sibimet ꝯtrarius esse
videbit̃ cum in superioribus dixerit morien
tes nõ viuent gigantes nõ resurgent. qd̓ igit̃
a nature vsu dissentit et sensui ꝓphete cõtra
rietatem vigerit. nequaq̃ scd̓m libitũ vnius
cuiusq3 ad sensum nature ꝯtrariũ dz exponi
cũ alter sano sensu possit intelligi nisi neces/
saria rõ ita id coegerit accipi. Quod si quis
intelligere cupit attendat q p̃dictũ verbum
duobus modis intelligi põt. Uno mõ vt vl̓
de extremi iudicij suscitatiõe dictũ credat̃ vl̓
resuscitatiõis noie captiuitatis euasionẽ si/
gnauerit. Hic aũt sensus magis ad literam
ꝑtinere videt̃ cũ paulo sup⁹ ꝓpheta sue gẽ
tis captiuitatẽ et afflictiõez defleuerit. Statim
q3 diuine ꝓmissionis et pietatis solaciũ in/
tulit dicens. viuẽt mortui interfecti resurgẽt:
Nec hãc euasionẽ quolibet in certo tempo/
re sed post modicũ temp⁹ euenturã prenũci
at dicens. vade ppl's meus intra cubicula
tua claude ostia tua sup te abscõdere modi/
cum ac momentũ donec ptranseat indigna
tio mea hec ad captiuitatẽ congruenter refe
runt̃. Tercio nitunt̃ intentũ ꝓbare iudei ex

verbis Danielis in ca. xij. vbi dicit̃ multi de
his qui dormiũt in terre puluere euigilabũt
alij in vitã eternã alij in obprobriũ vt vide/
ant semp. sed hec auctoritas tanto longius
ab intentiõe iudeoꝝ discrepat supradicta q̃n
to euidẽti⁹ de vltimo iudicio intelligit̃ fuis
se dicta. in illa eñi resurrectiõe ibũt vel in vi
tam eternã vel in obprobriũ sempiternum:
Quarto explicãt ad intentũ suũ iudei aucto
ritate Ezech. in. ca. xxxviij. q̃ cũ plures mor
tuos diuina suscitasset virtute de futuris q̃s
his vaticinat⁹ est verbis. hec dicit dñs de⁹.
Ego aperiã tumulos vr̃os et educam vos
de sepulchris vestris ppl's meus et inducaz
vos in terrã israel: et post pauca et reqescere
vos faciã sup humũ vestraz. Ecce mortuos
suscitandos et terras suas inhabituros ap/
tissime ꝓpheta atq3 indubitanter oñdit. Re
spondet̃ q p̃dicta auctoritas de resurrectio
ne mortuoꝝ in die iudicij intelligẽda est nec
est instãtia illius q dicit̃ in fine requiescere
vos faciã super humũ vestrã: qm̃ reqes isto
mõ põt accipi vt aiam significet requiescere
ĩ corpore qd̓ ñ imerito terre noie de q̃ sũptũ
est exprimit̃ teste insup scriptura que frequẽ
ter illud noie terre appellat. Ait eñi moyses
formauit de⁹ hominẽ de limo terre. ecce hõ
cũ ex quatuor elementoꝝ sit ꝯiunctione ꝑfe/
ctus. de terra tñ que vnũ est elementũ dicit̃
fact⁹ sz nõ incõuenienter q2 terre noie signat
corpus. possumus ergo intelligere qd̓ dicat
sz q2 faciet eos requiescere super humũ suaz
q aia redibit ad corpus et iudicabit̃ vtrũq3
Hic aũt sensus in illius ꝓphete explanatiõe
concipi potest sano intellectu ita vt nec scri/
ptura aliqua hec ratio vlla videat̃ ei ꝯtraria.
Quicquid aũt in tenebrosis dictis ꝓpheta
ruz multis põt accipi modis ita vt quis eã
exponẽs nec a scripture testimonio nec a ra
tionis exorbitat semita nihil est incõueni/
ens si quis eã diuerso sed iusto exposuerit sẽ
su. Si cui⁹ aũt talis sit expositio q̃ vel a scri
ptura vel a rõne aut sit aut videat̃ extranea
ea iusto iudicio carere viribus est estimãda:
Quõ aũt p̃dicta iudeoꝝ sñia scripture sacre
est cõtraria diligens lector attendat. Dauid
ꝓpheta de mortuis taliter inquit sepulchra
eorum domus illorum in eternũ. tabernacu
la eorum in ꝓgenie. Item de eadez re introi
bit vsq3 in progenies patruz suorum et vsq3
in eternũ non videbit lumẽ. Itẽ alibi sp̃us

pertransibit in illo et non subsistet et non cognoscet amplius locū suū. Item alibi sicut vulnerati dormientes in sepulchris quorū nō es memor amplius et ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idem sentiēs dicit. memento q2 ventus est vita mea et nō reuertet oculus me⁹ vt videat bona nec aspiciet me visus hominis oculi tui in me et nō subsistā sicut cōsumitur nubes et ptransit sic qui redūderit ad inferos non ascendet nec reuertetur vltra in domū suam nec cognoscet eum amplius locus eius. Itē alibi vadam et nō reuertar ad terrā tenebrosā. Itē idē homo cū dormierit nō resurget. Salomon etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros mortui vero nihil nouerunt ampli⁹ nec habent vltra mercedē quia obliuioni tradita est memoria eoꝝ. amor quoq3 et odiū et inuidia simul pibunt nec habent ptem in hoc seculo et in opere qđ sub sole gerit. Ecce salomon sapientissim⁹ ceteroꝝ auctoritatib⁹ concors existit q mortui ad hoc sc3 vt terras inhabitēt resuscitandi non sint. et tñ q nūq3 resurgant testimoniū perhibet dicēs q non habent ptē in his q sub sole geruntur sal3 in terris. Per hoc v3 innuēs q in his ptem sint habituri que supra solē fiūt. i. in celestibus. Dicet hic iudeus ondisti sniam meam cōtrariā eē auctoritatib⁹ sacre scripture et dixisti etiā q erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rūdet nōne tu iudee credis q cū vester resurrexerit mortui aduenientē vncto. Adam quoq3 et seth. matusalē. abraha3. ysaac. et iacob. et aaron. ceteriq3 patriarche et pphete et omnes iusti q an aduentū eius obierūt piter cū eis sint resurrecturi. et oīa humana genera officia agētes et patientes pristinosq3 reꝝ ritus colentes antiquo more terras sint ihabituri. et aarō et filij eius sacrificijs vt olim oblaturi. et a moysi vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare non valet iudeus. q2 doctores sui cuncta affirmant. Tūc ergo quero quisnam erit maximus pontifex. dicet. iudeus q aaron. Quid ergo de eleazaro phinee multisq3 alijs tunc fiet qui olim oēs fuerunt pōtifices sūmi erūt ne semel oēs vno tēpore maximi pōtifices an illi⁹ ordinis dignitate priuabūtur si dixeris viuēte aarō eos sūmo sacerdotio fūgi nō posse. qđ ergo pderit eis resurgere. Plus eni ad dedec⁹ et incōmodū q ad dec⁹ et vtilitatē erit eis resurgere. meliusq3 eis fuiss3 in morte pmanere q erumnosam ducere vitā l3 et moysi lex in hoc facto destruatur qua pceptū habetur ne qs maiori sublimat⁹ ordine vlterius ad minorez scdo ducatur. Si aūt oēs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cōcesseris honorē suū adimis q2 null⁹ inter cōplures equales excellentē pōt habere honorē. Preterea multis pōtificibus multa sunt necessaria tēpla. Ex hoc ergo aliud incōueniens. i. legis destructio sequitur pcipiens. ne plus q vnū sacerdotē nec plus q vnū existere tēplu3. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouā legē habituros cōcedere aut moysi legem nequaq totā cōsistere posse. Quero etiā vltra Nūquid plures reges habituri sunt iudei an vnū. Respondere d3 iudeus q vnu3 sicut ppheta ezechiel phibet testimoniū dicens. vnum pastorē oēs habebunt q2 si plures fuerint cōcordes esse non poterunt et regis pacē destruent. Et tūc quero vlterius a iudeo Quis erit ille rex. m̄debit q vnct⁹ in cuius aduētu captiuitatē se credūt euasuros et suos mortuos suscitandos et eoꝝ moderamen habere imperij. Vere illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illū hominem hi crederent et deū. Si vero vt credūt homo tm̄ futurus sit qđ tūc abrahā ysaac et iacob sunt facturi moyses etiā ceteriq3 pphete nūquid ei⁹ subijcient ditioni. Rūdet iude⁹ q sic q2 sic samuel subiectus est sauli et helyas achab et helizeus iorā et alij multi pphete regibus suis. sed hec similitudo nō cōuenit pposito pūti. Nā et si pphete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt non ideo cōuenit aut est necesse vt rex ppheta aliq terreno regi subijciat velut abrahā et dauid et iosue. quoꝝ quisq3 rex fuit atq3 ppheta. moyses etiā q rex et ppheta et legislator tot⁹ extitit ppli. cui legis liber tale testimoniū phibet dicens. non surrexit ppheta vltra in israel sicut moyses quē nosset dñs facie ad faciē in oib⁹ signis atq3 portentis q misit sup eū. nōne cum isti tanti talesq3 viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nōne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur. Preterea duo iude incōuenientia pueniūt. si enim minor est eo moyses scriptura mentitur. si autem maior tanto plus vilificat. Si d. cat iude⁹ q ille rex erit moyses tūc quero

Quid ergo ille vnctus facturus est Quid et abrahã ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dum viueret in tãto pcio habebat cuz aliquid a deo implorabat pro eoꝛ amore se adepturũ orabat. Ecce quõ sunt positi iudee in magno discrimine in hac materia Quero a te vltra iudee si nosti Nunquid illi qui tunc suscitandi sunt mortui naturaz et potestatẽ habebũt filios generãdi Rñdebit iudeus ꝙ legis pcepto ad hoc constringent ergo cum lex procreare filios precipiat nouam eos legem habituros demonstrat quod est contra fidem suam Respondebit iudeus ꝙ eis inhibita est generatio nõ lege sed natura. sed hoc stare nõ potest quia auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqñ nõ esse cui naturale sit generare nõ posse nisi aliquo interueniẽte accidẽte. qui vero hõ accidente aliquo interueniente vim generãdi amittit nec sacerdos esse nec testimoniuz phibere nec iudicium potest facere. ꝙ si naturam ipsam dixerat esse nouam nõ debent eos dicere resuscitandos sed nouam creaturam futuram. similiter potest in forma tãtuz non in natura tota. comedent quidem et bibent sed non generabunt. Concedit ergo iudeus ꝙ quemadmodũ cetera humanitatis officia sic et generãdi naturã habebũt adeo vt mulierem quotidie concepturam et quotidie parituram credant. Sed hoc quod dicunt iudei est ita fatuum ꝙ vix humane aures audire possunt vt enim que dicunt vera esse fatear scz vt in vnctũ et credituri sũt oẽs et resuscitandi cum quotidie filios procrearent pfecto nec terra eos caperet etiam si duplicitur maior esset aut pontus etiã terra fieret adeo loci coartarentur angustia. ꝙ non haberent qui colere possẽt arua. immo inde semper esset inter eos pro terre angustia certamen et rixa. Item cum suscitabuntur oĩs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quaz habuit aut aliam habebit. Respõdet iude⁹ ꝙ quisqꝫ rehabebit suam quia hoc erit leticie consumatio. Tunc ergo quero illa mulier q̃ post tres vel plures habitos maritos ẽ mortua in resurrectione quez ex his ẽ habitura. Nam si primum habituram respondet lex moysi destruet dicentis ꝙ post scdm nõ debeat redire ad primum maritum. Si vero aliũ q̃ primũ habiturã respondeat in eo etiã est destructio legis eas nãqꝫ legi iubẽte primo viro viuente nec eam repudiante cuiqꝫ non poterat nubere. Sed ecce cum tot suscitati cum tot post eos fuerint nati quilibꝫ eorum qñqꝫ erunt morituri. Rñdet iudeus ꝙ immortales exinde remanebũt. sꝫ rõ demõstrat ꝙ dicit stare non posse cum enĩ homo comederit biberit generandi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quatuor elementis cõpositus sit. quicquid aũt taliter cõpositũ est illud etiaz corrũpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cum taliter cõpositi sint subiacere necessario cõcludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ spũale quod nõ est hominũ eis cõueniat quia nec eius subiicent diffinitioni. Diffinitio enĩ hoĩs est animal rationale mortale. sed de immortalibus hominibus diffinitio ista pdicari non potest quare nec spũalis homo. vnde p hoc mediuz colligitur recte vt quos iudei vocãt homines. homines non sint quod est incõueniens. Item sicut supius dictum est multitudini eorum spaciũ totius terre nõ posset sufficere si ipsam maximã multitudinez immortalem asseramus cuz supra sine intermissione eos generaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidũ moduz sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio concluderẽtur. Dicet iudeus si non possum eos defendere immortales saltem mortales concedã ergo si morituros eos esse cõcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrum erit eis ad penam an ad coronam. Respondet iudeus ꝙ ad gloriã et honorẽ illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnũ conspiciant et perfectã corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an inquiete vsqꝫ ad resurrectionis temp⁹ permaneant. Respondet certissimuz est eos esse cuz deo beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q̃ ad coronam futura est. cum enĩ nũc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur nisi vt fame siti vigilijs et varijs atqꝫ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundum eorum sententiam secunde mortis timorem et penam sustinebunt his oĩb⁹ satis cuilibet pꝫ resurrectionem illaz magis illˀ ad dedecus q̃ ad honorẽ et gloriam fieri. Respõdet iudeus quia et si nũc in quiete

et delicijs permanent de quibus ad corporum sint redituri angustias. cum tanta eis exultatio erit vncti presentiam cernere et eius regno exultare hierosolimis vt olim habitare in templo veteri ritu sacrificare vt et corporum pena sit eis nulla et quam modo habent requies habeatur postea pro minima. Sed hoc quod dicunt a veritatis exhorbitat semita nullus enim presentis mundi honor et gloria eterne vite quieti et delicijs comparatione conuenit aliqua. quia nec vno momento quisquam huius mundi poterit sine labore et pena vti delicijs. Illius autem beate vite gloria nulla intercedente molestia permanet perpes et continua presertim cum eorum testentur doctores omnem huius mundi honorem et gloriam idem esse ad illius vite delicias quod est vnum ad. lx. Patet insuper cuilibet nisi totius rationis sit expers incomparabiliter magis esse gaudium cernere deum quam talem qualem ipsi dicunt vnctum qui futurus sit homo tantum. Dicat ergo iudeus quid finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Vere eorum credulitas est et fidei certitudo quod resuscitandi profecto comedendi etiam et bibendi siue generandi et naturam et vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis et immortalitatis regnum sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest quia si immortales concedit ad pristinum inconueniens redit infra mille etenim annos intantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre condudi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros vllum super erit spacium In super et illud quod supradiximus est in questione. quod patriarche prophete et omnes iusti qui iam fulgebant in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora. Item aliud omne enim quod comedit et bibit et gignit. delectatur etiam ac tristatur procul dubio ex quatuor elementis compositum non dubitatur Quomodo autem quod ex his componitur et passionibus predictis afficitur cum eisdem affectionibus sine mutatione in regnum illud transferetur. Sed vt omnia concedamus quid nam de his sunt dicturi qui adueniente vncto et post sunt nascituri morituros ne asserent vel non: Respondet iudeus quod morientur in christi regni fine Quid igitur facient parentes eorum in morte ipsorum. melius nanque illis foret non resurgere quam tantum dolorem ex eorum morte sustinere. Dicet iudeus concedamus ergo eos non esse morituros sed hoc stare non potest quia tunc mentiretur scriptura qua dicit Dauid in psalmo. Quis est homo qui viuet et non videbit mortem. Vndique igitur si perpendunt iudei eis semite rationis et diffugij sunt clause. quod nullatenus eo modo quo dicunt fieri possit mortuorum resurrectio ergo tanquam fatua positio relinquatur credulitas iudaica quod sui mortui sint resurrecturi vt iterum terram incolant.

De residuis fatuitatibus iudeorum.

Dicunt etiam iudei multa vana contra deum. dicit rabi sadue Quid est illud quod non fuit reuelatum Jacob: cum tamen esset propheta. Respondet quod ioseph filius eius non erat mortuus et quod fratres sui vendiderant eum. et dicit quod ratio est quia in hora venditionis eiusdem querebant fratres eius aladina. i. maledictione. pro quocunque illud reuelante et similiter aladina non potest poni nisi adminus sint decem homines. et quia ipsi non erant nisi nouem commiscuerunt in predicta aladina deum secum vt essent decem. et ideo dicunt quod deus non esset ausus reuelare Jacob. Item dicunt in sabba in ca. quod incipit rabi aqba quod quando moyses ascendit in montem quod inuenit deum in manibus tenentem rotulum legis et faciebat coronas literis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus quare me non salutas. Respondit ipse quomodo domine est seruus qui debeat salutare dominum suum. Et dixit ei deus. verum dicas. veruntamen ex quo venisti adiuua me. Item dicit in predicto ca. quod in die iudicij dicit dominus ysaac. tui filij peccauerunt. volo condenare eos. Et rndebit ysaac. Domine etiam sunt filij tui. quia tu scripsisti in lege tua. filius meus primogenitus israel. Ego volo quod veniamus ad computum videamus quanta est vita hominis lxx. anni. amoue. xx. in quibus adhuc non est homo in etate in qua debeat sibi imputari peccatum remanent. l. tolle medietatem temporis scilicet tempus noctis in quo homines dormiunt et remanent. xxv. remoue medietatem temporis que expenditur in faciendo orationes et in comedendo et bibendo et remanent. xij. anni cum dimidio. hos. xij. annos cum dimidio diuidamus inter me et te et faciamus illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret predictum computum antequam ysaac ostenderet sibi.

Item dicit in rabba mesiba in capitulo qd incipit cobel qd in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth qd die quadā deus stabat in magna disputatione cū illis qui sunt in studio celi sup certum casuz lepre. vtrū scz homo i quo illa accidit debeat iudicari mūdus vel nō et de⁹ dicebat qd sic et illi de studio tenebant qd nō. Et dixerunt. qs examinabit et ɔcordarunt qd fieret ad examen vnius doctoris cuius nomen erat raba fili⁹ nabami. et illa hora in vno puncto fuit rapta aīa illius a corpe suo et dedit sniaz sicut deus. Item querūt in abodazora. ca. i. in quo deus se intromittit p totam diē et respondēt Tribus primis horis studet in lege, et trib⁹ horis secundis docet pueros qui mortui sūt parui. tribus alijs studet ad iudicandū totū mundũ. Et qñ vidit qd est dignus punitōe surgit a throno iudicij et sedet in throno pietatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiathan. Item querūt vlteri⁹ ea que diximus fiunt de die quid ergo facit de nocte. Rñdent qd de nocte equitat super vnū cherubin velocissimū et visitat decem et viij. mille mundos quos creauit. Item querunt vlterius anteqz crearet mundū quid faciebat deus. Rñdent qd ibat creando mundos et destruendo illos. Itē dicunt in raba bachera in ca. ham moher et hacosma ppa ratus est deus ad faciendū cōuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum. vinū qd stat cōseruatum in vuis suis a principio mūdi vsqz ad illam horam Item dicūt in cābedrin in. ca. qd incipit cathedine mamoner qd tres fuerūt qui peccauerunt in luxuria cuz fuerunt in archa noe scz canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnat⁹ in hoc qd ligatur cum femella. Coru⁹ in hoc qd emittit semen per os. Cham in hoc qd maledixit euz noe. Item dicitur in nida in ca. qd incipit hamapolem qd interim qd creatura est in ventre mrīs habz quandam candelam sup caput suuz cum qua videt ab vna pte mūdi vsqz ad alterā et sic totā legez et omnes scias. et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat ei vnū ictum in ore et facit qd tradat obliuioni quicquid sciebat. Itē dicit in eodem li. iij. c. qd incipit aysay et in bara hot in ca. qd incipit harroe qd og rex basan quē conquestauit moyses anteqz moreretur fuit in tpe diluuij reseruatus hoc est magnū mendaciuz ppter duo. Primo qr a diluuio vsqz ad tempus in quo ɔquestauit moyses pdictuz og fuerunt noningenta anni. Scdo quia est cōtra textum sacre scripture vbi ponitur qd solum noe et filij sui cuz vxorib⁹ eorum fuerunt reseruati. Item dicūt in hulim in ca. qd incipit belūterohos qd vnus leo est i montana vlam q est ita magnus qd habz ix. cubitos ab vna aure vsqz ad alteraz. et dicit rabi iosef qd sunt. xv. cubiti et dicunt ibi qd semel quesiuit ipator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo qd cōparat cū scriptura leoni cum equus vn⁹ sit sufficiens ad occidendū leonez. Respondit rabi osua scz cui leoni cōpatur dico tibi qd leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre eum et illa hora rogauit rabi osua deū et extraxit cū a montana illa et venit vers⁹ romā et qñ venit in distantia trecentaz leucarū dedit vnum rugitū. et omnes mulieres q erāt pregnantes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quando appropinquauit amplius per. c. leucas sic qd distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderunt oēs dentes omniuz existentiū in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orōnem deo vt redeat ad locum suū et illa hora reuersus est. Item dicunt in rabacam in ca. quod icipit hamoher et hacesma dicit Raba. Ego vidi vnam ranam que erat ita magna sicut vna villa. lx. domorū. et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubruz: et deinde volauit et sedit super vnum ramū vnius arboris et dicit rabpapa si nō accidisset mihi ita fuisse nō crediderā. Itē dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudā vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctibus nec pl⁹ nec min⁹ et piscis ibat ɔtra orientē nauis vero ɔtra occidentē et qd cogitas qd nauis nō ibat velociter iterroga rabdemi et dicet tibi inquantū vnus homo posset calefieri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus ppe terrā vidimus homines pijcientes sagittas cum balistis et veloci⁹ ibat nauis qz ille sagitte Itē dicit rabi feler iuimus in vna naui et vidimus vnam auem que erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsqz ad collum. et ego volui descendere ibidez ad balneandū

cogitando q non esset aqua multu pfunda et audiui vnam reuelationem que dixit. Caue tibi ne descendas quia .vij. anni sunt q cecidit ibi vnum manbriu et adhuc nonduz accessit ad terram. Et dicit rabi cabanna q auis ille vocat cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum. iui cum eo et posui tabargiu meum super vnam fenestram celi et separaui me vt facerem oratione et quando veni ad locum no inueni tabargiu meuz. et dixi videt mihi q latrones ambulant in celo. et respondit mihi ille ho non est nisi rota celi que mouetur. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et iueni tabargium meu. Et declarat rabi Salomon non cogitetis q deduxit eum ad finem mudi qz quingenti anni sunt itineris sed duxit eu ad vnum montez altissimu intantu q poterat tangere celuz. Hec et similes fatuitates et vanitates tenent ceci iudei in suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth continent indignum duxi litteris explicare. Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorude ptrasiui his paucis enarratis ne libru nugaru fabulis implerem. Predictum libru thalmuth inquo tot errores tot mendacia tot turpissima et fatuissima continent affirmant iudei esse doctrinam et aliam lege data a deo moysi. verbo: que pcepto duorum rabinoru quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super .cccc. annis post passionem xpi cuius textus excedit in volumine totam sacra scriptura quasi indecies tm exceptis glosis atiquis et modernis quas fecerunt sup ipsum in quibus textu et glosis innouauerunt et receperunt mandata et obseruantias et cerimonias et que nuq in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi reguntur vsq in hodiernu diem. Et no min predicti ordinatores thalmuth vt bene fudarent suos errores pceperunt in diuersis locis q oia per ipsos ordiata in pdicto thalmuth habeat tata efficacia sicut ordinata per deu in lege moysi et imposuerunt penaz mortis cuicunq neganti aliquid de pdictis per eos scriptis non ponentes tamforte penaz neganti verba legis. et adhuc in noie voluerut dare excellenta suo libro vocates eu thalmuth qd sonat doctrina. et sacra scripturaz biblie vocat mira quod sonat tm sicut lectura.

De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Sextus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduetu messie que fatuitas tripliciter ostenditur. Primo diuisione. Scdo temporis determinatione. Tercio exempli manifestatione. Circa primu notadu q iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi qz quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminu inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrunq eis ignotum. Similes infirmo qui intm incurrit sue sanatois desperationem q no curat de cognitione sue infirmitatis nec etiam de curatione quod est magna fatuitas. Affirmat ergo isti duo primum q pctm pro quo sunt in hac captiuitate est ignotu. Scdm q terminus sue redemptionis est etia ignotus et licet verum sit quo ad eos vtrunq tm nobis notum est vt pz supra libro primo in aptioe .xij. thesauroz sed talis ignoratia fatua est nec eos excusat cum sit non solum crassa sed affectata. Alij sunt qui non curant inqrere certum peccatum pro quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curant hoc attribuunt peccatis antiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que non sunt comunia toti eoru comunitati sed singularia quorum vtrunq ostensum e falsum vt supra dictum est et satis claret q hec diuisio iudicij eorum ostendit eos non solum cecos sed vero iudicio rationis carentes Secundo ostendit fatuitatem iudeorum temporis determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro caderbolam. iste posuit numerum ebdomadarum. Danielis de quo nullus dubitat iam transisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secutus est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secundi. Et ideo secutus est quendam fatuum nomine bencozba

qui illo tempe dixit se esse messiam quē fa/
tuum secuta est maxima multitudo iudeoꝝ
post xlviij. annos a destructōne templi scdi
et hierusalem per romanos. et cōgregati sūt
in quadā ciuitate noīe biter et rebellauerūt
cum pdicto falso messia contra romanū im
perium ppter quod Adrianus cesar trāsfre
tauit et obsedit eos cum suo falso messia et
capta ciuitate omnes interfecit cum suo mes
sia vt patet in lib. qui dicitur demaymdi q
incipit bislosapaquin. et in glo. trenorū hie
remie sup illud verbo tren. ij. dissipauit do/
minus etc. Fuit alius vt ibidem habetur q
dicitur de domo helie qui posuit expsse de
ordine mundi ꝙ per sex milia annorum de/
bebat mūdus durare diuidens per duo mi
lia in tres ptes sicut patuit supra li. i. thesau/
ro primo. et assignauit tps messie in. iij. bi/
nario ꝙ scdm hebreoꝝ cōputationem patet
transisse initium illius temporis qꝛ vsqꝫ ad
pñtem annū scdm eos a creatione mūdi flu
xerunt quinqꝫ milia. cc. xx. āni. et sic secūdū
istos aduentus xpi transiuit in pteritus mil/
le. cc. xx. annis. et isti tres supradicti fuerunt
principales de numero eoꝝ qui dicūtur cha
naym. Post istos fuit quartus et vn⁹ de ma
ioribus eoꝝ qui dicuntur emoraym qui vo
cabatur rab: qui determinauit in libro cabe
drin in delech ꝙ omēs termini assignati de
aduentu messie iam transiuerant in pteritū
et ꝙ non pēdebat redēptio nisi in ipa pnia:
hec ille. Hec quidē determinatio verissima
est si sane intelligatur. Nā terminus assigna
tus in pphetis iam transiuit in pteritum vt
patuit libro primo in quo termino xps iam
venit et non pendet redemptio nisi in penitē
tia qꝛ quicunqꝫ eoꝝ penitentiā egerint statī
habebunt messiam ꝙ habemus per rei eui/
dentiā licet iste rabi nō intellexit ita recte ver
ba per seipsum plata habemus tñ ex hoc ꝙ
oēs termini assignati de aduentu messie iā
transierant in pteritum. Fuit quintus hui⁹
contempaneus qui considerans ꝙ oēs ter/
mini de aduentu messie iam transiuerant p
ut dixerat socius suus voluit pcludere viā
inuestigandi hmōi terminos ne p hoc aliq
auisaretur de veritate Et ideo dixit ve aīab⁹
cōputantib⁹ terminos sc3 aduent⁹ messie p
hoc volēs desinare ꝙ esset pctm inqrere vel
inuestigare de hmōi termino nō reddēs ad h
aliquā rōnē3 nec auctoritatē. cui⁹ malicia et
fatuitas manifesta est. qꝛ nullus fuit famo
sus scriptor vl' glosator inter eos qui de hoc
solēniter non inquireret. Post hūc fuit sext⁹
in asia de his qui dicunt gaoni. qui dicebat
Rabi cabadias qui in libro quē cōposuit
quem vocauit librum de credendis conat⁹
est pbare ex dictis pphetaꝝ ꝙ messias non
dum venerat et de termino diligenter inqrēs
conclusit certum temp⁹ quod iam transiuit
in pteritum per. xl. annos et vltra vt p3 aspi
cienti pdictum librum. Septimus fuit rabi
moysen de egypto qui tante auctoritatis fu
it inter eos vt a maiori pte iudeorū prouer/
bialiter dicatur ꝙ a moyse legislatore vsqꝫ
ad moysē egyptiū nō surrexit sicut iste moy/
ses Iste licet in suo deutr. libro de iudicib⁹.
titu. de regibus determinet ꝙ null⁹ debet cō
putare terminos aduentus messie sequens
supradictam quintā opinionē. tñ ipsemet in
quadā epistola quā misit iudeis qui erant
in affrica scripsit ꝙ habebat ex certissima tra
ditione antiquorū ꝙ ppheta futurus erat
in israhel et ꝙ messias debebat venire et re/
dimere israhel in anno a creatiōe mūdi quar
tomillenario octingentesimo septuagesimo
quarto. et p3 sicut supradictū est scdm cōpu
tationē iudeoꝝ ꝙ pñs ān⁹ dñi. M. cccc. lxi.
est quinqꝫ millenus. cc. xxi. et sic terminus p
eum assignatus iam transiuit in pteritū per
cc. lvij. annos. Predictam cōputationem fū
dauit in quadā auctoritate Numeri. xxiij.
vbi scdm translationem nostrā sic habet te/
poribus suis dicet iacob israheli quid opa/
tus sit deus quod verbū ex traditione suoꝝ
antiquorum sic exponit ꝙ quātum tempus
fluxerat a creatione mūdi scdm cōputatiōe3
hebreoꝝ vsqꝫ ad tempus in quo balaan ista
verba dixit tm̄ tempus precise fluere habe/
bat a tempore istius dicti balaan vsqꝫ ad tē
pus in quo ppheta messias futurus erat in
israhel. Octauus post hunc fuit rabi moysē
gerunden. qui fuit magne auctoritatis inter
eos qui scribens supra penthateucū in phe
miali parte determinauit cum magna solen
nitate ꝙ messias erat venturus certissime in
anno a creatione mundi. quintomillenario
centesimo. viij. cū quo cōcordauit magister
Salomon barchinen. in li. migala a mega
la de quo fuit dictum supra lib. i. Non⁹ fuit
rabi leui bentorson vulgariter dictus magr
leo de bonalas de puincia puīcie qui in ex

positione sua sup dam reddens deo gratias q sibi reuelauerat terminum supradictū in anno predicto sc3 quintomillenario centesimodecimooctauo scd̄m cōputationē iudeorum concordans cū pdicto moyse gerūden. quorum terminus satis p3 q iam transiuit in preteritū per.c.xxiij.annos scd̄m cōputationē eorum in anno pn̄ti supradicto. Fuerunt etiam alij duo iudei periti vnus in ciuitate abulen̄. alius in villa que dicitur ayllō. de quibus dicetur infra psideratione.x.mirabili.x. Isti assignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomillenarioquinquagesimoquinto scd̄m eorum cōputationem. Qui quidem annus concurrit cū anno dn̄i. M.cc.xcv. Ex quibus oībus manifeste colligitur fatuitas et falsitas iudeorum in determinatione anni aduentus sui messie. cu3 omnes sui termini iam transierint in p̄teritū vt clare visum est. Signū autem fatuitatis et mentis incomposite est nunq in vno consistere sed de alio in aliud mutari. Unde secūdū Senecā primū argumentū mētis cōposite est posse consistere secūq3 morari. Iudei ergo qui vsq3 nunc consistere in vno nō potuerunt termino. Uerisimile est q quotidie fatuizando nouos fingent terminos p̄dicti aduentus. Tercio pbatur eoru3 fatuitas in aduentu messie quem sperant exēpli manifestatione. Unde narrat cesarius q clericus quidā filiā cuiusdā iudei impregnauit in ciuitate lemonicen̄. timens aūt ille offensa3 parentū puelle accepit arundinē nocte ppe parietē camere in qua parentes puelle dormiebant veniens et per foramen summitatē vnam arūdinis intromittens et per aliā insufflans sic est locutus. O iusti et deo dilecti vocans eos nominib9 suis pprijs gaudete q2 filia vestra concepit messiā virgo permanens. vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent. clericus eos loquētes audiens sicut prius iterum est locut9. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vix diē expectauerūt ventreq3 puelle aliquantulū iam intumescere cernētes ab ea quesierunt vnde concepisset. Illa vero sic docta fuerat a clerico rn̄dit si cōcepi nescio s3 scio quia virū nunq cognoui et virgo sum. At illis ergo nō se capientib9 pro gaudio p castella et ciuitates diuulgatū est q illa pa-ritura esset messia3. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cum gaudio magno expectantibus natiuitatē pepit misera illa nō messiam sed filiā cū multis doloribus et gemitib9 et clamorib9 quo cognito iudei cōfusi sunt supra modū ex quibus vn9 infantulā accipiēs per pedes alliat ad parietem. Ecce confirmatio per exemplū fatuitatis iudeo2 in expectatione messie.

¶ De iudeo2 expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.

NOna consideratio est de iudeo2 expulsionibus et sua magna ignominia. nō est mirandū si gens que ta3 graue cōmisit delictū quale nunq fuit nec erit ppetratū ab angelis nec ab homine graues sustineat penas. et qd̄ scelus potest cōparari morte filij dei merito dauid pphetauit suā penā dicens. expelle eos qm̄ irritauerunt te dn̄e. In pn̄ti ergo psideratiōe. iiij. iudeo2 expulsiones exprimentur post mortem saluatoris. qua2 prima fuit a terra sancta. secunda a francia. tercia ab anglia. quarta vero ab hyspania.

¶ Prima expulsio fuit a terra sācta vbi quatuor puncta aguntur.

PRima iudeorum expulsio a terra sancta fuit. Pro cuius declaratōe quatuor erunt puncta attendēda sic notat Iohannes salberien̄. in suo policrate li.ij.q optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserūt exidium hierosolymitanum nouissimū. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Terci9 punctus erit de muliere que vrgente fame comedit filium suum. Quart9 erit de numero captiuorum et occisorum et peremptoru3 fame. et quomodo christus seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Primus pūctus est de signis que precesserunt exidium hierosolymitanum.

CIrca primum punctu3 vetus refert hystoria sic dicta q est auctor eius incertus et vetera refert q immunē-

te hierosolimorum excidio. eclipsis lune p xij. noctes continuas etiam in remotissimis locis ptractata est forte signans iudaice psi/die superstitiosi erroris euersionē que xpo p pdicationem apostolicam mūdo illucescēte rectissime cōtigit: Scriptum est eñ stult⁹ mutatur vt luna sapiens vero cū sole pmanet Alia quoqꝫ ꝙplurima diuino super incredulos imminente iudicio acciderunt. que si per singula put ab auctoribus digesta sunt cepero enarrare vel sola hec ppriū temp⁹ desiderabunt et ociū. pauca tamen autore Josepho cōpendioso sermone pcurrāt eo ꝙ ad roborandam fidem nostram pficiunt et ad retinendam obstinatā perfidiā iudeorū. xl. nanqꝫ post admissum piaculū continu⁹ protracta annis impiorum pena differtur. In q̄bus et apostoli omnes pcipue tū iacob⁹ frater dn̄i dictus hierosolimis eps cōstitut⁹ indesinenter populū commissi impietatis et feralis animi de scelere commonebat si forte possent ꝯmissi penitudinem gerere. si possēt flere pro scelere et vltrices penarū flamas lachrymarum vbertate restringere. Ostēdebat eis nanqꝫ deus per suam patientiam. ꝙ ipsorum quereret penitentiā quia nō vult de⁹ tantum mortem peccatoris sed ꝙ conuertatur et viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis et pdigijs celitus datis terroresqꝫ simul minacem dexteram ostendendo potius ꝙ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. Relegamus ergo quid in sexto hystoriarū suarum libro de his ipse signauerit iosephus⁹ Sed infelicem inquit plebem. ceterū quidē hō homines et deceptores falsa fatianantes suadebant et euidentibus signis et indicijs iracundie et indignationis diuine non crederent. quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagabatur excidium. Sed velut afflati et amentes et qui neqꝫ oculos neqꝫ animas in se haberent spernebant. O omnia ꝙ celitus nunciabantur. Etem̄ stella prefulgens gladio per omnia filiis imminere desuper ciuitati et cometes Preterea exicialibus flamis visa est ardere p totū annum Sed et ante excidij tpa ac bellicum populi diem cū ad diem festum conuenirent. viij. die mensis xanthici qui est aprilis noctis tēpore hora nona tantus luminis fulgor arā templūqꝫ circumdedit vt putarent omnes diem clarissimum factum et permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem et ignaris psperum videbatur. Sed legisptos et pbos ꝙ doctores non latuit exiciale portentum. In eadem quoqꝫ festiuitate vitula sacrificijs admota et aris assistentes inter ipsas ministrorum manus enixa est agnā. sed et ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cū esset ere solido induta ac pinde immensi pōderis qui vix. xx. viris sūmo conatu impellentibus clauderetur ferreisqꝫ seris et vectibus munita. ac pessulis in altum dimissis teneretur obstinata repente hora noctis sexta prima et. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed et trāsacto die. vi. post aliquot dies prima. et. xx. die mensis arthemesij q̄ apud nos maius vocatur prodigiosius apparuit visus fidem pene excedēs quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum consecuta pnicies Etenim prope solis occasum visi sunt currus et quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circūdari agminibus improuisis in alio. Item die festo qui penthecostes appellatur noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem mot⁹ quosdam strepidus qui senserunt tum subitos voces deinde audiunt dicētes. migremus hinc ex sedibus istis Additur his etiā aliud terribilius. etem̄ quidam ananie fili⁹ ihesus nomine vir plebeus et rusticus ante quartū belli annū cū ciuitas in pace et abūdantia perduraret in die festo tabernaculorū repente clamare cepit vox ab oriēte. vox ab occidente. vox a. iiij. ventis. vox super hierosolymā et templum. vox super sponsus et super sponsas. vox super populū et indesinenter die noctuqꝫ per omnes plateas circuiens hec clamabat. vsqꝫ quo quidē primiores ex populo viri velut in fausti presagij indignatione cōmoti correptum hominē multis verberibus afficiunt. At ille nequaꝙ pro se aliquid loquens sed nec eos quidem qui circūsteterant deprecans easdem voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligentes vt res erat numinis esse in viro motus pducunt eum ad romanorū iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsqꝫ laniatus neqꝫ pces neqꝫ lachrymas fudit.

Sed eandem vocem miserabiliter et cū quo
dam eiulatu emittens per singula pene ver/
bera pferebat addens etiam hoc ve. ve. hie/
rosolimis. psequitur et aliud idem hystorio
graphus maiore gestum miraculo dicens.
oraculum quoddam in sacris literis repertu3
quod per idem tempus virū designaret ex
eorum regione processurum qui totius orbis
poriretur impio cuius oraculi psagiu3. Jtē
hystoriographus vespasianum suspicat' de
clarare. Sed vespasianus non alijs q3 illis
solis gentibus qui romano inperio videbā
tur subdite dñatus est. Unde iustius ad xp3
hec responsa referuntur ad quem dixit pater
Postula a me et dabo tibi gentes heredita/
tem tuam et possessionem tuā terminos ter/
re. et cuius per idem tempus per apostolos
suos. Jn omnem terrā exiuit sonus eoru3 et
in fines orbis terre verba eoꝝ.

¶ De calamitate obsessorum et obstinate malicie iudeoꝝ quis fuit finis et que pietas tyti.

SE secundo puncto. s. quanta fuerit
calamitas obsessorum et obstinate
malicie quis fuerit finis et que pie
tas tyti psequitur idem doctor dicens. at ne
tot et tante mediocris plage aut p̄fūctorie
īdignatōis dei aduers' ipotētiā iudeoꝝ vi/
deant' pcessisse iudicia calamitatē itollerabi
lē excidiū irrepabile reprobate et excecate gētꝭ
īauditā et cūctꝭ sclis icognitā future succe'
smo narrat quātis ḡ mal' tūc vniuersa mul
ctata sit vt que ipa iudeoꝝ terra bello fame
igni cedibusq3 vastata sit q̄nta pploꝝ milia
prēs siml' cū ꝯiugib' ac puulis liberꝭ absq3
numero et absq3 discretōe trucidata sit q̄ et ad
uersaꝝ vrbiū obsidiones s3 et ipi' magnifice
et famosissime ciuitatꝭ hierl'm q̄nta vastitas
et q̄nta fuerit diuersoꝝ mortuoꝝ strages qs
p hec singl'a belloꝝ extiterit mod'. et vt sm
id q̄d ppha dixerāt abbominatio dsolatōis
i ipo quodāmō dei famosissimo collata sit
tēplo vsq3 ad vlti. cūcta depplata sit et ꝯsup
serit flama. Si qs plen' nosce vult legat hy
storiā iosephi. nos vo ex his tm̄ ea q̄ ad ex/
planatōe3 suscepti opis sufficiūt assumem'
Jn q̄b' refert q3 ex oi iudea ppli i die solen
ni pasche hierosolimā velut exitiali q̄dam
manu cogēte ꝯuenerāt. quos treceies cētena
milia dr hoim fuisse. Justo. s. iudicio dei s3
tpe s3 vltōis electio vt q̄ i dieb' pasche salua
torē suū et saluatorē xp̄m deū cruētꝭ mani/
b' et sacrilegis vocib' violarūt in ipis die/
b' velut in i vnū carcerē oēs multitudo ꝯclu/
sa feralis pena exitiū q̄d merebat' acciperet. p̄/
termo sane q̄ i eos vl' gladij cede vl' alijs bel
li machinis collata s3 explicare ea tm̄mō q̄ di
ris famis exitio ptulerūt supdicti hystorio/
graphi smonib' pbaui quo legētes s3 itel
ligāt quātū piaculū sit audere aliq̄d i xp̄m
et q3 grauib' ausa supplicijs expiet'. Age ita
q3. v. iosephi hystoriaꝝ liber ponat' i medio
Ex q̄ oēs eoꝝ luctuosa tragedia pnoscat' di/
uitib' āt pmanere inq̄t apd vrbē vnū atq3 idē
erat. Si. n. i vrbe pmāsissz facultatū suaꝝ cā
ēimie obiecto q̄si de trāsfugiēdo cogitarent
pimebāt' Necessitas vo famis facinoroso soꝝ
extollebat arrogātiā et vtrūq3 sil' inedia atq3
temeritate crescebat. publice q̄dē frumētum
nusq3 oino erat. S3 irrūētes vrbis pdones
pscrutabāt' domos et si q̄d iuenissēt tā q3 de
his q̄ fefellerāt penas sumebāt. Si vo nō
iuenissēt nihilomin' tā q3 eos q̄ occulti' et di
ligēti' abscōderāt et cruciabāt. Judiciū vo
heri ab eis pabula capiebāt hoc ipso q3 ad/
huc viuerēt et subsistere corpib' videbāt' p
fecto tā q3 q̄ iā interijssēt nisi abscōditos vsi/
piā tegerēt cibos. Si quos sane tabescētes
macie vidissēt hos cū venia pterībāt suplu
um putātes pimere q̄s paulopost assumeret
fames Multi tm̄ in occultis oī cēsu suo mer/
cati sūt vnū metrū. Si diuites frumēti ordij
si iferiores fuerūt et ꝯcludētes se in iferiori/
b' q̄busq3 penetralib' dom' nōnulli nec in
panes ꝯfectas fruges edebāt. alij vo i q̄tū
vl' necessitas vl' met' pmittere q̄q3 quoq̄bāt et
mensā q̄dā null' expectabat apponi s3 ex ip
so semie mixto igni rapiētes ppria velut fur
tiua deuorabāt et erat ifelicias ill' cibi spe/
ctaculū miserabile cū validiores. v. iūcta di
riperēt. Jmbecillorib' vo nihil pter luctū su
pess3 ac lachrymas et oīmoꝭ acerbitates reꝝ
superaret fames nihil tm̄ ita subruit atq3 subuer
tit sic verecūdia. Quid. n. saluis reb' pudo/
re dignū ē id i hac necessitate ꝯtēnit' Denu3
et vxores de viroꝝ manib' et filij de parētu3
et q̄d ē infelici' mr̄es cibos de puuloꝝ ma/
nib' atq3 ore rapiebāt et cū dulcissimi liberi i
manib' atq3 ān hora positi tabescerēt exigua
vite subsidia a dētib' ipis eximere nemo p
cebat. Verū ne ipos q̄dē infelices et p exigu
os sumētes latebāt cibos. s3 ꝯtinuo aderat p̄
donū q̄s et statī vt clausas cuiusq3 ꝯphēdis
set fores madicāū credebat s3 eē q3 irrūsec' po
siti ederēt et repēte dissipatis forib' pcipites

irruebāt atq ab ipsis vt ita dicā faucib⁹ expri mētes Si qd forte isūptū iā fuerat reuoca bāt. ferebanf senes si cibū vēdicaret tētasset Sparcis etiā crinib⁹ mulieres trahebanf oc cultare nitentes si qd forte deprehensū fuisset in manib⁹ nulla senib⁹ reuerētia nulla erga puulos miseratio. Sz in exiguo panis fra gmento puulos inherētes et ex ipo cū ipse rāt suspēsos elidebāt in terrā. In cū vero q raptores cibo puenisset assūpto crudeli⁹ se uiebāt. et excogitabāt dira supplicia obturā tes infelicib⁹ naturales digestionū meatus. Alijs vo pacutas sudes p eadē ferēda adi gentes horresto q egesta sūt referēs. Ad cō fectionē p⁹ hec vnt⁹ panis aut cibi farine miseros purgebāt. Nā ipi tortores nō pate banf famē. Est.n. tolerabili⁹ quodāmō si hec cpulsi inedia facere viderenf. Sz vt vel pparēt sibi iposterū cibos vl' vt credulitas ex cratio cualesceret. In his etiā si q forte fur tim p statiōes vl' hostiū p colligēdis herbis cupisset occurrētes eis q se hostiū man⁹ ef fugisse gaudebāt diripiebāt quicqd attule rāt. Supplicātib⁹ aūt et terribile sibi quod dā nomē dei iuocāntib⁹ vt vl' ptez aliquaz q secū mortis piculo qsierant idulgerent nihil prors⁹ pbebāt. s h bnficij loco cesserat si cō prehēsuz viuū liquissz euadere. His aūt post aliquāta adiūgit dicēs. Judeis vo cū egres su vrbis oēs pariter spes excludebant salutis et iualescēs acerbitas fames domos sil' et fa milias genteqz vastabāt. ita vt in penetrali bus strata iacerēt mulierū puulorūqz cada uera. p plateas vo infelicū senū corpa fame magis q etate cōsūpta. Juuenes vo atq oīs etas robustior velut simulachra qdā in vijs oberrabāt et egressib⁹ corruētes quocūqz lo ci gressū subripuissz inedia. Sepelire aūt ca dauera pximorū nec defūctorū multitudo nec virīū debilitas pmittebat. si l' et p sui vite in certo vnusqsqz verebaf. Denicqz aliquāti su pra eos quos sepeliebāt aias emisere. Mul ti etiā dū psequūtur funera priusqz ad sepul chrū puenerenf efflabāt. s nec plāct⁹ ex more defūctis exhibeaf aut luct⁹. qz hoc sibi totuz vēdicauerat fames s nec criditas inedie hu morē cui q reliqrat lachrimarū. Obsederāt ciuitatē pfunda silētia et nox plena mortis cūcta cōtexerat. Quib⁹ malis oīb⁹ grauiores soli vigebāt pdones q nec sepulchra qdē di ripre et expoliare cadauera illicitū dicebāt ri tā pdā petētes q scel⁹ irrifice cumulātes et a ciem gladiorū suorū in cadauerū obtrūcatōe pbātes. Interdū etiā in nonnullos adhuc spirātes mucro examināds agebaf qd alij semiuiues cū viderēt supplices dexteras p tēdebāt. vt in se qs bnficij loco cōuerterēt sce lus. quo scz cruciatib⁹ famis velocs absol uerēf. Sz nouo crudelitatis genere necē quē spōte inferebāt si rogarenf negabāt: cū tamē vnusqsqz deficiētiū cū gemitu retorqret ocu los ad tēplū nō de morte ppria dolēs s; de ipunitate pdonū quos supstites relinqbāt: Et primo qdē sūptu publico sepelire mortu os iusserāt fetoris itolerātia vt vo oēz sum ptū cepit vicere multitudo morietiū de mu ro cadauera pcipitabāt. ac cū tyt⁹ circuiēs p nidissz repletas mortuorū cadauerib⁹ valles et humani corpis tabo prīaz terrā rigari cū ingēti gemitu eleuatis ad celū manib⁹ deuz iuocat testē hoc sui cā nō cōuenire s se ista su stinere inuitū. Et post aliquāta iterū quedā ioseph⁹ talia psequif nō cūctabor inqt pfer re qd sentio Arbitror eni q si etiā aduersus ipsos ciues romanorū paulisp arma cessent aut hyatu terre aut aq diluuio. aut sodomi tanis ignib⁹ et fluminib⁹ celit⁹ tortus suppli cijs ciuitati depēdissz q multo ifaustiorē ill' q hec ppessi sūt. et neqorē virorū pnītez hanc ptulisset etatē p qb⁹ omnis gēs pariter extin gui. Sz et in hoc. vi. li. eiusdē talia scribit. et corū inqt q per totā ciuitatē famis iedia cor rūpebanf multitudo innumerabilis erat. quo rū nec explicari miseria pōt p singulas nāqz domos sicubi aliqd sibi fuissz reptum bella cōtinuo. et cedes inf caros ipsosqz parētes ac liberos nascebanf. dū nō solū emanib⁹ sed ex ipis etiā faucib⁹ inuicē cibū rapere certa bāt. fides aūt nec mortuis erat s et ipi cum spm iā exalarēt pscrutabanf a pdonib⁹. ve tui forte itra gremiū sibi aliqd residerec. alij etiā p mediā hyātes velut rabidi canes huc atqz illuc ferebanf et quasi insania quadam exagitati in easdē domos sub momēto tpis iterū ac sepius irruebāt oīa tū necessitas con uenebat in cibū etiā illa q nec mutis qdam aialib⁹ edere vsus fuit Ad vltimū nec lorus qdē nec cingulis vl' etiā ipis calciamētis ab stinuerūt. portarūqz indumēta detrahētes cō ficiēdā dentib⁹ ingerebāt. nōnulli et feni ve teris festucas edebāt. s l' et de quisquilijs col lectis puissimuz pondus dragmis in qua tuor detrahebant.

Quō mulier quedā vrgente fame occidit et manducauit filiū.

Ercio puncto salz de maria que vigēte fame comedit filiū suuz ꝓseq̄t dicens. Sed quid opus est per hoc pōdus famis illius explicare cū gestum ibi sit facin⁹ qđ neqꝫ apud grecos neqꝫ apđ barbaros vllus accepit audit⁹ horrendū quidē dictu: auditu vero incredibile. Et quidē libēter tam immane facinus siluissez ne q̄s me crederet mōstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro vero aliq̄d p̄rie mee prestare me arbitror. si subtrabam eoruz verba quoꝝ ꝓtulit facta. Mulier quedaz ex his que vltra iordanis alueum cōmanebāt maria nomiē eleazari filia de vico bethezob, qđ interpretaf domus ysopi genere et facultatib⁹ nobilis cuz cetera multitudine que fluxerat hierosolymis repta cōmunē cū omnib⁹ obsidionis casum ferebat. hui⁹ reliquas quidem facultates quas domo in vrbē ꝯuexerat tyrāni inuasere. Si quid vero reliquiarū ex magnis opibus fuerat quib⁹ victum quotidianū ꝑtenuem duceret inuētes. ꝑ momenta p̄donū satellites rapiebant. ꝓ quib⁹ gemēs mulier velut insania iam quadā ex indignacōe fatigabatur. ita vt interdū p̄donibus maledictis et cōuicijs in necē sui instigaret. Uerū cuz neqꝫ irritatus quisqꝫ nec miserat⁹ eaz opprimeret. et si quid cibi fuisset forte ab ea quesituz id ab alijs quererer. nec iam vsq̄ꝫ repiendi copia fieret. famis aūt dira viscerib⁹ ipsius insisteret ac medullis et ad furorez ꝑurgeret iā inedia fame et ira pessimis vsa cōsultoribus contra ip̄a iaz armatur iura nature. Erat nāqꝫ et ei sub vberibus ꝑuul⁹ filius hunc ante oculos ferens. infelicis inquit matris. o infelicior fili in bello fame et direptōne p̄donū cui te reseruabo. Nam et si vita sperari posset et iugo romane seruitutis vrgemur. s; nunc etiam seruitutem p̄uenit fames: p̄dones v° vtrisqꝫ in grauiores ꝑurgent. Ueni ergo necominate. esto mami ab⁹ predonibus furor. seculi fabula. que sola deerat cladib⁹ iudeorū et cum hec dixisset simul filiū iugulabat. cū deinde igni suppositum torret et mediū q̄ppe edendo cōsumit. mediuz vero reseruat obtectum. Et ecce confestim p̄dones irruūt conbuste carnis odore cōcepto. minaf mortem nisi sine mora cibos quos paratos senserāt demonstraret. Tunc illa quidē partem inquit optimam reseruari vobis et cōtinuo que sui per fuerant mēbra detexit infantis At illos repente ingens horror inuasit et crudeles ōīs animi dirupere vox faucib⁹ interdusa est Illa vero truci vultu et ip̄is etiā predonib⁹ truculētior. me⁹ inquit fili⁹ est. meus est ꝑt⁹ et facinus meū est: edite. Nā et ego prior comedi qđ genui. nolite effici aut matre religiosiores, aut femina molliores q̄ꝫ si vos pietas vincit et execramini cibos meos. ego q̄ iā talib⁹ pasta suz his iterū pascar. Post hec illi territi trementesqꝫ discedūt qui hūc solum ex oībus facultatib⁹ suis misere matri reliq̄rant cibū. Repleta est aūt vniuersa ciuitas ꝯfestim nephariꝫ sceleris nūcio et vnusq̄sqꝫ facin⁹ añ oculos qđ ꝑpetratū fuerat adducēs tan q̄ꝫ si ip̄e hoc ꝑpetrasset horrebat oēs quo famis necessitas purgebat festinabant magis ad mortē: beatos dicentes eos q̄b⁹ cōtigerit interisse priusq̄ꝫ taliū maloꝝ pollurentur auditu. hec quidem iosephus.

De numero captiuoꝝ et ocasoꝝ et perēptoꝝ fame.

Quart⁹ pūct⁹ est de numero captiuorū et ocasoꝝ et ꝑēptoꝝ fame. Que; vero tāta calamitas inuenerit exitū eodē auctore per paucis annectā. Colligēs enī supradict⁹ hystoriographus oēm numerū ꝑemptoꝝ vel fame vel ferro. vndecies cētena milia designauit. Ceteros v° latrones vel siccarios vel p̄dones post vrbis excidiū mutuis declarauit interisse vulnerib⁹. Electos aūt quosqꝫ iuuenenū quos decor corporis et ꝓceritas cōmendabat ad triūphuz dicit eē reseruatos. Reliquos aūt qui supra xvij. annos agebant etatis ad opa egypti ꝑ metalla destinatos vel ꝑ ceteras ꝓuincias esse dispsos. Alij quidem vt ad ludos gladiatoꝝ. Alij vt ad bestias traderenf. Si qui vero intra decamūseptimū etatis sue ānuuz repti sunt ꝑ diuersas ꝓuincias in seruitutez distrahi iussi sunt quoꝝ numer⁹ vsqꝫ ad nonaginta milia ꝓduct⁹ est. hec vero omia gesta sunt secūdo anno vespasiani īperij iuxta ea que ip̄e dñs et saluator noster ihes⁹ xp̄s p̄dixerat q̄ppe cū ea q̄ gerēda erant p̄ntia videret. tunc scđm euāgelioꝝ fidē vidēs ciuitatem fleuit sup illā et velut in aurib⁹ eius ꝓlocut⁹ est hec verba. Si cognouisses inq̄t et tu in hac die que ad pacē tibi sunt. Nūc aūt abscondita sunt in oculis tuis quia venient

dies in te et circundabunt te inimici tui val/lo et circundabunt te et purgent te vndiqȝ et ad solum redigent te et ad filios tuos in te. In hunc modum ꝙplurima diuine cōmina-tionis tonitrua publice induratis aurib⁹ re-sonabant, quousqȝ sanguis iustoꝝ sed et ip/sius iusti singularis et vnici qui ab impijs inique effusus est iusto dei iudicio quereret. Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a pa/trijs sedibus diuine indignatiōnis excisi tur-bine vt in vrbe gloriosissima nec lapis super lapidē remaneret. fuitqȝ populi indurati et quouis lapide durioris tribulatio tāta quā-ta non fuit ex quo gentes esse ceperunt vsqȝ ad diem hanc. Ecclesia vero que fuerat hie/rosolimis congregata diuinitus transire ius-sa est transiordanem ad opidum quoddam nomine pellam. quo ablatis ab vrbe culto-ribus dei celestis vindicte fieret locus que in vrbem gentēqȝ sacrilegam fuerat exercenda. quod et eusebius cesariensis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et quidem hec oīa recetissime passi sunt qui in filium dei man⁹ sacrilegas extendere presumpserunt cum te/stimonijs scripturaꝝ et virtute mirabiliū o-perum ipm xpm deum esse constaret sicut fu-it dictum supra primo libro in apertione pri-mi thesauri allegando dictum iosephi. Hic dixerunt aliqui iudei hyspanie ꝙ sunt in ea anteꝙ esset mors xpi. sȝ quero ab eis si vene-runt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si vo/luntarie non obseruauerunt legem nec ceri/monias quas solum in ꝑtibus illis obser/uare tenebantur et sic fuerunt vere apostate et non iudei. Si vero ducti fuerunt vi et coa/cti quare non reuersi sunt quādo eis data fu-it licentia generalis per regem darium. qui fecit voce ꝑconia acclamare per omnē terrā ꝙ iudei de omnibus partib⁹ redirent in hie-rusalem et ꝙ edificarent templum. Si ergo ipsi remanserunt illa vice in hyspania remā-serunt sicut iudei mali desperati cōfusi et di-uisi a bonis iudeis illius tēporis ne serui/rent legem et precepta et ne corrigerent a ꝓ-phetis et vt essent ydolatre. quia a tēpore neronis impatoris vsqȝ ad constantinum in quo tempore fuerunt. xxviij. impatores nō mansit in hyspania hō qui nō adoraret ydo-la ꝙ non occideretur diuersis et varijs tor/mentis. et tamē nō legitur de aliquo iudeo ꝙ ꝓpter hoc occideretur. immo ipsi moue/bant xpianos ꝙ illa adorarent quantomagis. quia cum in eorum terra hoc eis essȝ ꝓ-hibitum ipsi ibidē adorabāt ydola. ot ideo non oportebat ꝙ in terra aliena ad hoc com-pellerentur. Et dicunt ꝙ sunt de tribu iuda. Alij ꝙ sunt de tribu leui. Alij ꝙ sunt de tri-bu manassen. Alij ꝙ sunt de tribu effraym. qđ cum veritate probare nō possunt: quia si sunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt ad suos reges ante xpi aduentum. Si de tri-bu leui quare non fuerunt ad suum sacerdo-tium seruiendum. Si de quacūqȝ alia tribu quare non redierunt ad suos iudices et pro/phetas: Sed si ante aduentum xpi perman-serunt in hyspania ibidē remanserunt sicut rebelles et desperati.

¶ Secūda expulsio facta fuit a regno frāco-rū et anglie vbi tres cause diuisim assignāt.

Secunda expulsio iudeoꝝ facta fu/it in regno francoꝝ. Unde imperā-te henrico romanorum. xcvi. impe/ratore. et sedente in cathedra petri clemente papa. v. qui fuit ducentesim⁹ papa. necnō regnante in eorū regno francorū philippo rege Anno dñi. M. xxvi. de ordinatione ꝑ-dicti regis fuerūt in toto regno francie capti iudei imperceptibiliter vna die. et cōfiscata bo-na eoꝝ et expulsi et ad regnū minime reuer-suri scđm ꝙ refert frater iohannes de podio in suo hystoriaꝝ collectario. causam tamen non ponit huius expulsionis. Cumqȝ studi-ose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solennes viri gallici ordinis sancti benedicti monaste-rij famosissimi cluniacen. tanꝙ reformato/res missi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castel/le regno ad villā metine de campis me ibi/dem tunc existente applicuerūt cū rege cau-sam suam expositum consensum et fauorem suum querentes pro dicta reformatiōe. quo-rum vnus doctor in iure canonico. secund⁹ licētiatus. tercius vero baccalarius. et quia singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodē ꝙ mi-hi veridice causam panderet predicte expul/sionis iudeorum a regno francie si illam sci-ret. Qui respondens eandem vere scire. Ro-gaui vt ex charitate in scriptis poneret: et ad

plenum exprimeret totum casum: Feci[t]q[ue] voluntarie sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater q[uo]d vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam et rationem potissimam eiectionis infestissime christiano nomini gentis vic[ide]l[icet] iudeorum a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo sal[tem] rudi et indigesto. Vero tamen et indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multaru[m] ascribi hec solent necnon in cereo pascali annus eiectionis iudeorum annotatur quem pronu[n]c me[n]te no[n] teneo p[ro]pter alias circumsta[n]tias memora[n]di miracli propter inauriam a memoria exciderunt. Ea vero que legi et in tabulis vidi fideliter enarrabo. Eo igitur te[m]pore quo sordibus iudeorum populus in opprobriu[m] sempiternum cunctis gentibus a deo datus sua contatione christianissimum francie regnu[m] fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier queda[m] parisien[sis] necessitate compulsa vnam quam solam tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem sua[m] redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorem temptauit iurans illi et promittens vt si suam illi in die sancto scilicet pasce vsui prestaret vestem in crastinum eam superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri q[uam] q[uam] cupidus foret mente iam concipiens facinus detestandum renuit assentire pollicitationi mulieris sed reconuenire illam cupiens in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem honestam et habundantem a tuis circumuicinis reputari scio te multas habere emulas que si in die festo te tua veste adornatam non viderit alludent te risui cachinationumq[ue] omnibus patebis. Si acquiescere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tum illa ore inflamato. Quid vis inquit tibi vt faciam. Nam sumope tunica[m] mea[m] reportare cupio si facta tua mihi iures. euomit portentum illud monstruosimu[m] vt illum que[m] adoras p[ro] deo tuo que[m] in tua pasca recepturа per manum sacerdotis es mihi apportabis tuam tibi restituam veste[m] et pecunias duplicabo Exhorruit hoc audito verbo xpiana mulier auertat inquit id ip[s]e deus a me. sed mihi ore de per ipsum deum te iuro. si illam mihi iu[n]dee illo die accommodes in crastinum restituam. Abi inquit iudeus importuna mulier nun[quam] q[uod] id faciam sed acquiesce [con]silio meo et tibi prouidebis. Nunquid ait mulier scis iudee mihi illud transglutiendum necessarium fore. Caue inquit ne transgluciаs sed in os conserua et mihi aporta. varium semper est et mutabile femina acquieuit tamne p[ro]bando crimini et veste recepta remeauit ad propria: Die sacratissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupie[n]s complacere pecuniarum amore vbi nephario ore sacrum domini nostri ihesu christi corpus suscepit festina ad iudei domu[m] p[er]rexit. Ecce ecce iudee q[uo]d tam importuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meu[m] que[m] hodie per manum sacerdotis accepi. Ecce eum que[m] adorant christiani mihi pollicita[m] pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit paupertas quia auarissimum genus mulieris Fenerator itaq[ue] letus et gaudens bene inquit veneris mulier. eum depone sup[er] thelonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille insano animo et furibundo totus proptervia debachatus et ira ingentem flama[m] in camino domus succendit. vnam magnam aqua et oleo plena[m] superpone[n]s corpus domini nostri ihesu xpi manibus nepharijs inuasit dicens. Es ne tu ille christianorum deus. Es ne ille ihes[us] christus quem de virgine natum christianorum vesana crudelitas opinatur et credit fore deum si tu ille es quem colaphis ceciderunt patres mei ego te bullientibus vndis [com]mittam. si te cruci affixerunt ego te assandu[m] dabo. illi viuu[m] te morti dedere ego ia[m] te mortuu[m] morti iter[um] dabo. Si vis loq[ui] si de[us] es q[ua]lis e[st] pote[n]tia tua o[n]de et ne igne co[n]sumaris defe[n]de. H[ec] et talia scelerato ore euome[n]s Corpus d[omi]ni n[ost]ri ihesu xpi in mediu[m] bullie[n]tis aq[ue] iactauit stetit [con]festi[m] specios[us] forma p[re] filijs ho[minum] puer p[er]ambula[n]s sup[er] aq[ua]s bullie[n]tes. Que[m] videns iude[us] non tanti signi et miraculi nouitate [con]uersus ad d[omi]n[u]m s[ed] iudaico more vt popul[us] ille testificante sacto moyse idurato animo semper extitit dura cum ceruice. pueru[m] vt sol rutilantem cum co instrumento ferreo

qd in manib' habebat iteratis vicib' in vn/
nã bullientẽ demergere tẽptauit. ſꝫ nec illuꝫ
quouis modo tangere valebat. diuina ei ſa
pientia puer ihes' ſic ducebat vt dũ iudeus
ille in medio aque bulliẽtis illũ forte arbitra
bat in dextra pte ipm cernebat exiſtere. ſicq3
dũ in dextra ferire volebat in ſiniſtra bulliẽ
tis aque cernebat. Colluctabat iude' cũ pue
rulo nec ibi eũ cauſa pualere poterat. Interi
pueri iudei illius aſſiſtentes pdigij nouita/
te pterriti ad matrẽ cõcurrũt dicẽtes. En mr
pr noſter puerulũ in aquã bulliẽtẽ demerge
re nitit. Mater illa ad camerã viri ſui gradiẽs
pueri alta voce eiulãtes ad publicũ pcurrũt
vicum dicẽtes et pclamantes venite venite
vere pater nr puerũ vnũ pdictũ mirabili for
ma in aquã bulliẽtẽ demergere capit. Fit cõ
curſ' ppli. iudei paſſim et xpiani occurrerũt
multiq3 ex illis viderũt puerulũ dñm nrm
ihesũ xpm et iudeũ nitentẽ in pfũdũ vrne
demergere. Denũciatũ eſt epo pariſienſi in/
auditũ miraculũ q cũ toto clero acceſſit ad
iudei domũ et in medio bullientis aque et
olei vidit hoſtiã mũdiſſimã ſanã et integrã
illã aſſũpſit ſuis ppriis manib'. et omni cer
nẽti populo in eccl'ia ſancti iohãnis de gra/
uia pariſius. vbi in eodẽ die cõſecrata fue/
rat pceſſionaliter portauit. In qua eccl'ia in
memoriale tanti miraculi vſq3 in hodiernũ
diẽ obſeruat et qualibet die in honore ſacra
tiſſimi ſacramẽti altaris miſſa celebrat. Fe/
ria vero quita in qua dñs nr ihes' xps iſtud
ſacramentũ ſtatuere dignat' eſt puenit po/
pulus et miſſa ſolẽniſſima ibi celebrat. Ca
ptus et incarcerat' fuit iudeus vxor iudei et
pueri cõfeſſi ſũt que viderãt. Jude' ipe oia
que p ipm facta fuerãt et dicta pfeſſus ẽ. mu
lier ad fidẽ cõuerſa ẽ pueri baptizati ipi euã
xpiani qui videre meruerũt ſignũ magnum
cõfeſſi ſunt veritatẽ. Jude' ille a deo re/
probat' et derelict' in ſua obſtinatiõe pma/
nens ad iudiciũ per ppoſitũ pariſienſem du
ctus eſt. Deũq3 iter ageret iudeus ille pposi
to pariſienſi voce pturbata dixit. Si librum
quẽ poſſideo thalmuth intitulatũ hic vna/
mecũ haberẽ, nõ eſſet in tua poteſtate me vt
morti traderes, qm liber ille vti a parentib'
meis accepi talẽ virtutẽ a deo recepit vt hi q
frequẽter illũ legũt et poſſidẽt a deo immor
tales reddant vbi inquit pposit' pariſieñ. li
ber ille tante virtutis eſt vt imortales hoies

reddat. deſigna locum et ad illũ deſtina pe/
diſſequũ. Quo facto vbi pediſſequus librũ
thalmuth iudeo in quadriga ligato tra/
didit ignis qui ad tractũ baliſte pparat' ad
combuſtionẽ iudei per lictorẽ erat ad iudeũ
vſq3 volauit. cũq3 vna cũ libro ſuo thalmud
in fauilla et cinere in momento et in ictu ocu
li redegit. Hec fuit vrgens cauſa eiectiõis gẽ
tis iudaice a xpianiſſimo regno frãcie. Qui
cquid ſit de hoc vtruꝫ hec. ſ. fuerit potiſſima
cauſa eiectionis iudeoruꝫ ab illo regno ſiue
illud quod dictũ eſt ſupra pſideratione. vij.
puncto. iij. crudelitate. iiij. cum ſcꝫ oẽs por/
ci ſe mutuo occiderũt. vel illud quod in cre/
dulitate ſupradictũ eſt ſalicꝫ de homie quẽ
ſpinis coronatum occiderunt credendũ ẽ tñ
q hec et plura alia crimina eoruꝫ cõcurrerũt
propter que ſic puniti ſunt. Expreſſa tamen
cauſa fuit infantium mors. Quare vniuerſa
liter Judei omnes ab illo fuerunt expulſi vt
notat vincentius. vide ſupra cõſideratiõe p
dicta et puncto in crudelitate. ij. In cõfirma
tionem predictorum eſt illud quod accidit
in confinibus regis caſtelle verſus regnum
nauarre in villa quadaꝫ que grauon dicitur
vbi colliguntur iura a tranſeuntibus de re/
gno in regnum. In predicta villa conſueue
rant iudei predicta iura colligere. ¶ Accidit
autem q miles quidam de regno frãcie trã
ſitũ faceret per locũ prenominatũ pegrinãs
in ſanctũ iacobum et cum pdicti iudei inue
recũde explicarent oĩa que deducebat inter
cetera inuenerunt quendã librum deuotio/
num ſuaꝫ in quo multe erant litere auree. et
cum pro qualibet peterent certum ius. indi/
gnatus miles ille percuſſit alapa vnum iu/
deorum qui illico verſauice pcuſſit ſimiliter
militẽ alapa. et cũ pdict' miles euaginato
enſe volebat iudeũ illũ pimere occurrit multi
tudo iudeorꝫ cũ armis ſic q ñ potuit vidica
re iniuriã ſibi factã et rediẽs in ſeipꝫ cepit cogi
tare qre de' pmiſerat eũ a tã turpi et nephan
diſſima gẽte tã grãdẽ iniuriã pati. recordat'
eſt q a toto regno frãcie propter ſupradicta
iuſtiſſime fuerant iudei expulſi et ipſe ſolus
remanſerat ſingularis defendens vſq3 tunc
iudeos in terra ſua. Et ideo iratus de' ꝯtra
eũ permiſit eũ ſic turpiter offendi. Recedẽs
ergo a pdicto loco pmiſit et iurauit q ſi de'
reduceret eum ad terram ſuaꝫ nullum iude/
um relinqueret in eadẽ qd et ope adimpleuit.

quia oẽs iudeos quotquot potuit inuenire
gladio peremit.

¶ Tercia expulsio facta fuit a regno anglie.

TErcia iudeoꝝ expulsio fuit a regno
anglie cui⁹ expulsiõis causa duplex
assignat̃ quaꝝ primã legi in q̃busdã miraculis sub ordine qui sequit̃. In lico
nia ciuitate regis anglie. accidit quoddã mi
raculũ quod deus voluit oñdere p̃ribus be
ate virginis Vñ mulier quedã vidua et pau
percula filiũ quendã nomine alfonsum hẽ
bat quẽ tradidit ad docendum primas lr̃as
et post q̃ sciuit legere tradidit imbuendũ ru
dimentis grãmaticalib⁹ et in musica qui lz
in grãmaticalibus ꝓfecerit. in musica tñ
gratissimus erat. Et q2 predicta mulier pau
percula erat recõmendauit illũ cuidam reli
gioso sui generis. vt de victu saltem ipsi ꝓ
uideret et ita factũ est quia quotidie post le
ctiones suas recipiebat suã refectionẽ cũ pre
dicto religioso. Erat aũt predictus puer eta
tis annoꝝ. x. cuius erat consuetudo ordina
ta: vt primo quotidie iret ad ecclesiã deinde
ad scolas et hora refectionis vt dictũ est ad
domũ religiosi Nocte vero ad matris domi
ciliũ se cõuertebat. Cũ aũt sepe in ecclesia il
lam p̃clarã antiphonã Alma redemptoris
audiret cantare tantã deuotionẽ concepit in
v̾gine btã et sic mẽti ipsius p̃dictã ãtiphonã
q̃ quocũq3 iret de die et de nocte p vicos et
plateas more pueroꝝ supradictã antipho
nam alta voce dulcissime cantabat. transit⁹
aũt eius erat cũ iret ad domũ matris vl re
diret ab eadẽ per vicũ quendã iudeoꝝ. q̃ au
dientes frequenter p̃dictã virginis cantati
onem ab ore iuuenis quidã illoꝝ habuit q̃
rere a quodam docto xp̃iano quis ess3 sens⁹
illius cantationis cũ eius cãtus tamdulcis
esset. Et vt cognouit q̃ illa erat antiphona
quedã que ad laudem et honore3 virginis
beate marie matris redẽptoris ihesu xp̃i. ve
ri messie decantabat̃ a fidelib⁹ in ecclesia cõ
cepit dolorẽ et peperit iniq̃tatẽ. qd cõsiliũ ha
buit cũ suis cõplicib⁹ quoꝝ corda dyabol⁹
possidebat: quõ p̃dictũ infantẽ morti trade
rẽt et occiderẽt. hora g̃ opportuna obseruata cũ
puulus p̃dict⁹ alta voce cãtãdo p̃dicta3 an
tiphonam transiret per eorum vicũ subito si
cut a rugientibus leonibus rapitur et redu
sus in domo quadam de modo mortis ei⁹
tractauerunt. Et diffinitum est inter eos q̃
eius lingua cum qua beatam virginem lau
dabat extraheretur p oppositã capitis ptẽ.
secũdo q̃ extraheret̃ etiã eius cor cum quo
cogitabat predictam cantatione3 et vltimo
q̃ corpus eius proijceretur in loco profun
dissimo et immundissimo fetoribusq3 ple
no. qui locus erat eorum continua latrina.
vt nullatenus signum eius inueniri posset
et factu3 est sic Sed virgo beata q̃ mr̃ est mi
sericordie et pietatis. nec obliuioni tradit ser
uiciũ quodcumq3 sibi factum statim sic ille
deuotissimus suus cantor in p̃dicto loco fe
tido fuit proiectus. Affuit presens eidem et
posuit in eius ore lapidem quendam precio
sum qui locum lingue suppleret et statim ce
pit cantare sicut prius predictam antipho
nam immo melius et altius q̃ primo nec
aliquando cessabat de die nec de nocte a p̃
dicto cantu et tali modo stetit in predicto lo
co paruulus ille quatuor diebus. Cum ve
ro mater eius videret q̃ sicut cõsueuerat ad
domum eius non veniret sceleri gressu ad
domum supradicti religiosi peruenit ac de
inde ad scolas nec poterat inuenire. Discur
rebat vndiq3 per ciuitatem anxia mulier si
posset alicubi inuenire filiu3 suum et dispo
nente deo in fine quatuor dierum predictoꝝ
mulier illa transiuit per vicum illum in quo
filius suus fuerat occisus et in latrinam pro
iectus. et ecce vox filij sui cantantis dulcissi
me cantationem illam virginis q̃ sepissime
ab eo audierat insonuit in auribus eius.
Quo audito clamoribus magnis predicta
mulier clamare cepit et cõgregate sunt mul
te gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraue
runtq3 domum illam in qua vox illa audie
batur et finaliter inuentus est iuuenis in lo
co predicto et extractus nec vn q̃ cessabat a
cantu illo dulcissimo licet mortuus foret.
Indutusq3 alijs vestimentis per dominos
qui ibidem venerant notificatum est episco
po ciuitatis. qui illico veniens ad spectacu
lu3 precepit q̃ poneretur honorifice in quo
dam lecto. et sic deductus est cum solenni p
cessione et magno honore ad ecclesiam ca
thedralem predicte ciuitatis. semper tamen
continuabat canticum suum. conuenienti
bus ergo in vnum ad predictam ecclesiam
dictus episcopus celebrauit et fecit solennẽ
sermonem precepitq3 omnibus audientib⁹
q̃ deuotas funderent orationes vt precib⁹
beate virginis de⁹ dignaret̃ reuelare h̾ secre
tũ. Finito vero s̾mõe placuit altissimo et sue

beatissime matri q̄ fuit detecta ipsissimorū iudeoꝝ ꝓditio et crudelitas. qꝛ eadem hora surrexit puul⁹ ille et iste et stetit pedes i lecto i quo iacebat et extraxit ab ore suo vnū p̄cio sissimū lapidē. dixitq̄ oī pp̄lo leta et hylari facie qualr̄ sibi acciderat sicē dictū est. et quō virgo btā ad eū venerat et posuerat dictū lapidē i ore ei⁹ vt nō cessaret mortu⁹ ab ei⁹ laude et vt ondereṫ glīa filij sui in salutē credētiū et ꝑditōez odiētiū et icredulorꝝ. p⁹ hec āt vocauit ad se ep̄m et ōdit sibi pacē simil'r et matri et facta expeditōe ab oī pp̄lo certificauit eos q̄ ascēdit ad celos in societate virgis gloriose et tradidit predictum lapidem p̄ciosum ep̄o vt poneret cū alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sancte crucis se insigniuit et coaptās se lecto aīam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore p̄ciosos lapides vt ferṫ emanauit quousq̄ quedā pestifera heresis ibidē orta fuit. Rex vero p̄dicti regni cum cognouit tamne ꝓbandū et horridū iudeoruꝫ crimen et propter multa alia que inuenit vendica inquisitione que p̄dicti iudei opabantur in contumeliaꝫ et in iniuriā ihesu xp̄i saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato et maturo consilio assignata die p̄cepit q̄ occiderentur omnes iudei quotquot possent inueniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie Et ab illo tempore nunq̄ amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus est apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceretur. Alia causa in cronicis angloꝝ antiquis vt fertur assignaṫ. Cum eñ regnum illud ꝯtinuis bellis fame et peste laboraret miratus rex vñ veniret tanta regni sui continua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deuꝫ deuotissime orarent quatinus sibi dignareṫ reuelare causam tanti mali perato corrigere et emendare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tñ orauerūt ieiunijs et orōibus se affligentes. Deus aūt misericors ostendit q̄ illa eueniebant in p̄dicto regno ꝓpter peccata crudelissima que iudei cōmittebant. Cuꝫ rex hoc audiret ꝯsilio habito deliberauit oīs iudeos facere xp̄ianos cogitans ex hoc placare iram dei et factuꝫ est sic. Sed nec ꝓpter hoc predicta mala cessabant sꝫ semꝑ in amplius crescebant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q̄ peiores erāt sub nomine xp̄iano q̄ꝫ primo. pauco eniꝫ tēpore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerant modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo et virga intantuꝫ vt veri xp̄iani quasi captiui viderētur eoꝝ. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnum suum a serpentibus illis in hūc modum. Die eñ assignata vt omnis populus exiret in campum ꝓpe mare fixit duos papiliones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōueniēti. In primo posuit torath iudeorum in secūdo vero crucē xp̄i. Sedēs ḡ rex pro tribunali in medio papilionū conuocauit ad se omnes p̄dictos conuersos et voce clara et hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xp̄ianos et vos acceptastis voluntarie. Sed post couersionē vestram mala multiplicantur in regno meo et forte huius causa est qꝛ inuiti ad xp̄ianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓpe mare ē thorath iudeoꝝ In alīo vō ē crux xp̄i. eligite ptē qua volueritis et ad illā statī ꝓperate. gauisi sūt ḡ illi de libertate ꝯcessa oēs simul cū vxorib⁹ et filijs relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerūt Et itrātes papiliōeꝫ vn⁹ p⁹ alterū iugulabanṫ in secreto ex altera pte papilionis et ꝓijciebāṫ in mari et sic purgatū ē p̄dictū regnū et cōtinuo cessat plaga nec āpli⁹ iude⁹ ibi habitat ſ nec habitat vsq̄ in hodiernū diē videāt hyspani si silis plaga viget et ꝯtinuo inter eos crescat.

Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno hyspanie Vñ legim⁹ in cronicis hyspanie q̄ sisebut⁹ rex gottoꝝ regnauit i regno hyspanie Era sexigētesima quīquagesimaquarta. q̄ fuit āno dñi sexigētesimosedecimo. et regūit ānis. viij. et mēsib⁹ vi. iste fuit bon⁹ xp̄ian⁹ et statī icepit regnare monuit iudeos q̄ erāt i regno suo q̄ venirēt ad recipiēdū fidē xp̄i et m̄lti eoꝝ ꝯuersi sūt ad fidē catholicā inuolūtarie tñ Et isto fecit p̄dict⁹ rex mot⁹ ex v̄bo pauli apl'i ad Phil. .i. siue ꝑ occasiōe siue ꝑueritate xp̄s ānūcietur et in h gaudio ſ et gaudebo: ceteros vō iudeos extra regnū eiecit eccl'iam scte leocadie toleti miro ope fabricauit et ibi sepult⁹ ē De romanis q̄ꝫ bis feliciter triūphauit hui⁹ tp̄e nephād⁹ machometh ab hyspania fugatus in affricā transfretauit vitisa regnare cepit Era septingentis quadraginta quatuor

annis. ite regnauit. hic bene inchoauit sed pessime consummauit hic pelagium filium facille ducas cantabrie qui postmodum contra saracenos in asturiis rebellauit ab vrbe expulsit tolatana Iste introduxit iudeos in regno quos Sisobutinus eiecerat quare dat' in reprobum sensum luxuriosissimus est effectus. Iste mandauit ecclesiasticis quod haberent mulieres tot quot possunt sustentare. Iste precepit eis quod non obedirent romano pontifici. Iste precepit muros ciuitatum et locorum destruere propter eius peccata insurgerent contra eum Iste priuauit oculis theofredum patrem rodericii. Iste rodericus fauore romani senat' contra vitisam decreuit publice rebellare qui cepit eum et quod fecerat patri suo fecit ei et regnum accepit vitisa. Itaque plenus abhominationibus cordube vitam finiuit. Hec ex cronicis hyspanie et ex archiepiscopo fratris iohannis egydii zamorensis. Ex quib' patet prosperitas primi regis expellentis iudeos ab hyspania et infelicitas secundi deducentis eos ad eandem

¶ De iudeorum mirabilibus et sua obstinata malicia vbi noue mirabilia explicantur.

Decima consideratio est de iudeorum mirabilibus et sua obstinata malicia. Gloriosus deus qui vult omnes homines saluos fieri et in agnitionem veritatis venire peccatis et crudelitatibus iudeorum non obstantibus ianuam salutis fidei catholice per multa mirabilia eis ostendit apta vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilib' et prodigiis per diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post quod per mundum fuerunt dispersi noue mirabilia in presenti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparente iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primum mirabile accidit circa annum domini. cccc.x. Imperantibus theodosio iuniore et honorio. et sedente in cathedra petri Innocentio papa primo: Tunc cum iudeus quidam ad baptismum quest' causa venisset subito baptismi aqua disparuit. et iterum atque iterum allata disparens dei virtutem et iudei perfidiam demonstrauit. hec ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

¶ De sanguine imaginis christi cruentantis iudeum telo eum transfigentem.

Secundum mirabile accidit circa annum domini quingentesimumoctuagesimumseptimum imperante iustiniano qui fuit huius romanorum imperator. et sedente in cathedra petri Pelagio papa primo. Tunc enim iudeus quidam imaginem saluatoris furtim ad domum suam delatam telo transfixit. et cum se sanguine eius cruentatum videret et abscondit eandem. Sed christiani querentes per vestigia sanguis inuenerunt et iudeum lapidib' obruerunt.

¶ De puero iudeo qui communicauit cum christianis propter quod a patre in fornacem ardentem missus: illesus exiuit.

Tercium mirabile accidit circa annum domini quingentesimumoctuagesimumoctauum supradicto imperante imperatore et sedente in cathedra petri virgilio papa primo. Tunc in oriente puer quidam iudeus a coeuis suis christianis duct' ad ecclesiam vt communicaret: communicauit. Quod factum cum eius pater cognosceret propter hec in ardentem fornacem eum proiecit de quo illesus extractus. Dixit. mulier illa in ecclesia depicta que puerum tenet pallio suo flamans ignis ventilabat.

¶ De sanguine et aqua que exierunt de latere imaginis christi quod lancea iudei aperuerunt et quomodo suppositum vas fuit impletum.

Quartum mirabile accidit circa annum domini septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit. lxv. romanorum imperator. et sedente in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidam christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi contra lectuli faciem parieti affixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. ¶ Post annum vero aliam domum locauit et imaginem ibidem ex obliuione reliquit. quidam autem iude'

predictam domū conduxit et die quadam vnum de suis cōmbulibus ad cōuiuiū3 in uitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixa3 parieti intuetur. et in illū qui se inuitauit ira fremēs cur imaginē ihesu nazareni tenere audebat cōminatur. Ille aūt cū pdictā imaginem adhuc nō vidisset sacramentis quibus poterat affirmabat q illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit et ad principē sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo concregati ad domū eius conueniūt et visa imagine illu3 cōtumelijs diris afflixerūt. et extra synagoga3 semiuiuū eijciunt imaginā vero pedib9 conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarunt. Cum vero latus lancea pforassent ptinus sanguis et aqua vbertim exiuit et suppositū vas impleuit Stupefacti iudei sanguinē illu3 ad synagogas detulerunt et omnes infirmi ex ipso inuncti ptin9 curabātur. Tūc iudei epo terre omnia p ordinem narrauerūt et baptismū et fidem xpi vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in ampullis cristallinis et vitreis cōseruauit. xpianum etiam illum accersiuit et quis tā pulchram imaginē pposuiss3 inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā ppōsuit qua3 misit gamalieli. gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob9 symoni dereliquit. Sicq3 in iherusalē vsq3 ad excidium vrbis fuit et inde a fidelibus in regnū agrippe delata et ad patriam meā delata. et a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclia cōsecraretur q̄ ante tm̄ altaria cōsecrabanť. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quinto ydus nouembris memoriam fieri dñice passionis. Unde et rome cōsecrata est ecclia in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sāguine reseruať et solenne festū tunc agitur.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Quintum mirabile refert Gregorius in tercio libro dyalogorū vbi dixit q Andreas fundane ciuitatis eps dum quandā sanctimonialem feminā secū habitare pmitteret āntiquus hostis cepit speciem illius oculis mētis eius imprimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iude9 quidam romā veniens cum iam diem declinare cerneret et vbi manere posset minime repersisset in quoda3 templo apollinis ad manendum se cōtulit qui ipm loci illius sacrilegum ptimescens q̄uis fide3 crucis minime haberet signo tamen crucis munire curauit. Nocte aūt media euigilans vidit malignorū spirituū turbā quasi in obsequiu3 cuiusdam potestatis pire. eūq3 qui ceteris pierat in eo4 medio psedere qui cepit singulorum spirituū sibi obsequentium causas actusq3 discutere vt quid vnusquisq3 et quātū egiss3 nequic inueniret. modū aūt huius discussionis gregorius causa breuitatis ptransit. S3 ex simili in quodam exemplo quod legitur in vitispatrum innotescere potest. Nam dux quida3 in templo ydolorum intrasset vidit sathanam sedentem. et omnē eius milicia3 ei assistente3. Et veniens vnus de malignis spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde venis. et ille: in tali puīcia fui et ibi bella plurima suscitaui et pturbationes multas feci: et sanguinem copiosum effudi et veni nunciare tibi. Et sathan ait: quāto tempore hec fecisti. Et ille in triginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assistentibus sibi. Ite et flagellis eū cedite et durius eum verberate. Et secundus veniens adorauit dicens. In mari dñe eram et pmotōnes maximas excitaui et naues multas demergi homines q̄plures occidi. Et ait quāto tēpore hoc fecisti. Et ille in. xxx. diebus Jussit eū similiter flagellari dicens. Inrāmodicu3 tanto tempore laborasti. Et tercius veniens ait In quadā ciuitate fui et rixas in quibusdam nuptijs excitaui et multam sāguinis effusionē feci et sponsu3 ipm occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit. quanto tempore hoc fecisti. et ille in viginti dieb9 Et ille ait. Nōne plura in tantis diebus es operatus et iussit eum a circunstantibus verberari. Et alius veniens ait In heremo mā si. Et per. xl. annos circa quendā monachū laboraui. Et vix tandem ipm in lapsu3 carnis papitaui. Q̄d sathan audiens de solio surrexit. Et deosculans eū coronā de capite suo abstulit et capiti eius imposuit. ac ipsu3 secum cōsedere fecit dicens. magnā rem for

titer egisti et plus omnibus laborasti. Dic ergo similis pot esse modus discussiois quem gregorius pretermittit. Cu ergo singuli spiritus exponerent quid egissent vn9 in medio psiliuit et inquantu carnis teptatioz de illa sanctimoniali femina andree epi animu co mouisset aperuit addens q heri hora vespertina vsq ad hoc ei9 animu traxerit vt intergа eius blandiens alapam daret. Tuc malign9 spus eu hortat9 est vt pficeret quod ce pisset vt illi9 ruine iter ceteros sigularem palmam teneret. Precepitq vt quererent quisnam esset ille qui iacere in templo eodem psumpsisset cu ille vehementius palpitaret. et missi spus cu crucis mysterio signatum viderunt territi exclamauerut. ve. ve. vas vacuu sed signatum. Ad hanc vocem malignoru spirituum turba disparuit. Judeus aut ad epm cōcitatus venit et ei omnia p ordinem enarrauit. qd ille audiens vehementer ingemuit et omnem mulierez. a domo sua et vicinitate sua remouit et iudeum baptizauit.

De sanguine gutturis imaginis xpi quo aspersus fuit iudeus ipsum ferientem.

Extum mirabile sicut legitur in floribus sanctoz accidit apd Constantinopolim vbi iudeus quida eccliaz sancte. Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi cōspexit qui se ibi solum cōsiderans euaginato gladio appropians imaginem xpi pdictam in gutture percussit statim q inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem aspsit. Qui territus imaginem accepit et ipsam in puteu precipitans statim aufugit: quidam aut xpian9 ei obuiauit dixitq ei. Unde venis iudee aliquem hominez occidisti. Et ille falsum est. Cui rursum xpianus ille: dixit vere homicidiu ppetrasti. et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoz magnus est et fides eius firma p omnia cōprobatur nequaq. n. percussi hominez s xpi imaginem et cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aut iudeus hominem illu ad puteu et inde sanctam imaginem extraxerunt. plaga aut vt fertur inguttture xpi adhuc cernit hodie. Et iude9 cōtinuo fidel effitat.

Septimu mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletan.

Eptimu mirabile accidit in regno castelle ciuitate toleti circa annum domini. m. cclxiij. Jmpante frederico secundo qui fuit nonagesimusecudus impator. et sedente in chathedra petri bonorio papa et regnate in pdicto regno rege fernado. Tunc iudeus quida cōminuedo vnam rupem p vinia amplieda Jn medio lapidis inuenit cōcauitatem vnam nullam penitus dimensionem habentem neq fissuram. et in cōcauitate illa repperit vnum librum quasi folia lignea habetem. qui liber tribus linguis scriptus est vic3 hebraice grece et latine. tantum de litera habebat quantu vnum psalteriu. et loquebatur de triplici mundo. Ab adam vsq ad antixpm pprietates hoiz cuius q mundi exprimedo. principiu vero tercij mundi posuit in xpo sic: Jn tercio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et p salute hominu pacietur qd legens iudeus statim cu tota domo sua baptizatus e. Erat etiam in libro scriptu q tpe fernadi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constatini sexte. hec in cronica martiniana.

De iudea pcipitata in ciuitate Segobien. et per virginem mariam liberata.

Ctauu mirabile accidit in pdicto regno ciuitate Segobien. Cum. n. cuidam mulieri iudee imponeretur crimen adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qd vellet. Qui cu eam duceret ad superaliu cuiusda excelse rupis ciuitati cōiunctae. vt ex loco illo illa pcipitaret cōcurrentib9 ad spectaculu pluribus gentib9 predicta iudea que immunis erat a crimine et deuota virgini gloriose licet occulta. Jn articulo illo grandi cu deuotoe beate virgini se cōmedauit. vt sicut imunis erat liberaret ppones in corde suo si eaz liberaret fidez xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce mox vt pcipitata fuit apparuit sibi virgo beata ea suis in manib9 recipiens et illesam in profundo vallis ponens. Cumq plurime gentes ad locu currerunt inuenerunt ea illesaz gaudentem et laudentem deum et gracias referentez virgini gloriose publice affirmans manib9 eius fore liberatam. deducta est ergo mulier illa iudea ad petitōe eiusdem ad maiorem ecclesiaz pdicte ciuitatis

que sancta maria maior intitulatur et ibi sacrum baptisma recepit et vocata in vulgari nostro mansaltos maria propter virginem mariam que eam liberauit et saltos propter saltum periculosum quem fecit. vixit autem in ecclesia multo tempore in timore domini seruiendo laudabiliter resplenduit spiritu ꝓphetie et feliciter cursum suum cōsummauit predicti miraculi adhuc in predicta ecclesia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Donum mirabile accidit in supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quinqȝ Mᵒ.lv. secundum computationem hebreorum. q̄ quidem annᵘˢ concurrit cum anno domini Millesi.cccv. In quo anno mortuus fuit rex sancius filius regis Alfonsi et regnauit rex fernandus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei.c.xxvij. ꝙ tempore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur. quorū vnus erat in ciuitate Abuleñ. et alius in villa que dicitur aylon: qui quidem duo tammagnalia loquebantur. et quandoqȝ futura prenosticabant et occulta reuelabant. et secundum morem eorum honeste viuebant ꝙ ab omnibus iudeis istius regionis reputabantur sancti prophete. Et exiuit eorum fama in regnis circumuicinis et dederunt securitatem omnibus iudeis et assignauerunt eis terminum sue redemptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicitur ebamlim. In qua predixerunt ꝙ iudei debebant habere a deo signū sue redemptionis miraculose factum scilicet ꝙ illa die audirent omēs vocem magnam cornu. quā vocem ipsi attēdebant semper ꝙ debebant audire quomodo veniret messias et haberent exire a captiuitate et propter hanc magnam famam cecidit magnus timor super iudeos. q꞉ maior pars eorum credebat hoc sine dubitatōe. Et ideo sanctificauerunt se et preparauerunt se. fecerū tqȝ penitentias in ieiunijs multis cū satisfactionibus et elemosynis. quasi ad deū reuersi orantes vt sibi predictum signū sue salutis ostenderet. quando venit annus ille mensis et dies assignata valde mane surrexerunt veniētes ad synagogas suas adorādum deum induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis scȝ in die decima mensis septimi. Et tunc altissimo deo cooperante qui nullum tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus et vbicunqȝ erant etiam in illis syndonibus q̄ seruabantur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorum quidam dicebant ꝙ hoc fuerat factum dyabolica arte et nimirum cum predecessores eorū de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia: Mat.ix. Alij vero dubitabant non audētes loqui nec aliquid iudicare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri xp̄i crucifixi. et disposuerūt se ad fidem cum baptismo recipiendā. Isti fuerunt pauci. Iuxta illud Hiere.iij.c. Assumam vos vnum de ciuitate et duos de congregatione. Saluator etiam de via que ducit ad padisum dicit et pauci inueniunt eam Math.vij.ca. Que omnia large tradūtur a supradicto magistro Alfonso. libro et capi. quibus supra. Qui expd̄ictis se asserit multa vidisse. et ideo testimoniū perhibet. Un̄ in fine illius capituli narrat ꝙ cum ipse essȝ medicus. Aliqui predictorum petebant cōsilium medicine vt possent curari a predictis cogitationibus. quia credebant parētes eorum ꝙ eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiam ꝙ multo tempore ipse fuit in dubio quo ad istud signum sed illumināte deo credidit istud signū fuisse verum et manifestum miraculum et cōuersus est ad fidem xp̄i. Et ideo super hoc in testimonium veritatis inuocat super se testes celum et terram ꝙ ipse vidit omnia predicta eodem anno quo acciderant. De eodeȝ etiā signo facit memoriam magister Iohannes conuersus in libro suo de concordia legū.ti.iiij.ca.iiij. dicit.n. ibi ꝙ predictuȝ miraculū accidit in supradicto regno per.xl. ānos an̄ tempus suuȝ et querebat a iudeis qui remāserant quomodo cum tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit ꝙ responderunt sibi quia rabini iudeorum illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli cē factum ad iudeoꝝ deceptioneȝ. et ꝙ

omnino vt prius in lege mosaica fortes per manerent. Et dicit vlterius q quidam nun cius pape suo tempore venit ad ptes istas qui cu hoc cognouisset p eu fecit notariu pu blicum scribi reiteritau facta diligenti inqsi tione. recepit eni multos testes iudeos de vi su licite vt decuit adiuratos qui pro certissi mo hoc asserebant et dicit q omnes alij iu dei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnib fidem certam. et iuro per nomen dei hec oia predicti miraculi esse vera. De predicto etia miracolo dns paulus burgen. eps in suo dy alogo dicit supra ca. iiij. post multa que sup dicta sunt dicit. Ego aut lz nondu essem te pore istius signi natus. qui quide termin precessit natiuitatem meam per. lx. annos fe re. Testificor tamen coram deo hoc pdictu signum modo predicto contigisse sepe et se pissime audiui ab antiquiorib iudeis nul lo contradicente in ipo facto nisi solu in cau sa eius. quia quidam eorum attribuebant magice arti. quidam vero causam relinque bant sub dubio. Ego aut quoq mirabar. quomodo dni illius temporis psertim eccle sie prelati de hoc non fecerunt mensione in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festu imperpetuu celebrari ad ho norem sancte crucis. Sed reuera hanc admi ratione tollit a me excessiuus iudeou stat in illis temporibus tantu eni locum habe bant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q secularibus q hoc potueru cauillationibus suis impedire. hec ille. Pz ergo testimonio pdictorum triu solennia te stium predictum miraculum fore verum cu in ore duorum vel trium testiu stet omne ve rum teste scriptum. Non est dubiu quin plu ra alia miracula in alijs partibus orbis iu deis acciderunt. propter que merito in cogni tione catholice fidei debuissent venire: Ip si tamen magis indurantur in obstinata ma licia. Sicut eni ferrum per frequente mallea tionem induratur sic et populus iudeoru p frequentia miracula ei ostensa. Unde de eis scriptu est Job. xli. Cor ei indurabit quasi lapis et stringet quasi malleatoris inc. Si u e ergo videat miracula siue sentiat castiga tiones et flagella no ppterea couertuntur s in sua malicia obstinant: Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplina. Nec mi rum quia vt dicitur Eccle. vij. Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet to ta decima consideratio que erat de iudeoru mirabilib et de sua obstinata malicia

De iudeorum obligatiōe ex iure canoni co et ciuili ac ordinatione regia que octo ar ticulis explicantur.

Undecima consideratio est de iudeo rum obligatione. Non enim videt rationabile q gens viuens sine le ge dei qualis est iudaica vt fuit ostesum sup libro. i. consideratione tercia. articulo sexto, puncto septimo. q in populo xpiano qui le ge fruitur permittatur viuere sine alicuius le gis freno. Ut ergo explicare possim concep tu meu in presenti consideratoe. viij. occur runt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittutur viuere inter xpianos. Se cundus que sut illa que pmittunt iudeis de iure. Quartus in quibus xpiani non deb t cum iudeis conuersari Quint que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeoru blasphemantium nomen xpi vel attemptantiu subuertere baptizatos Septimus ad que astringuntur iudei ex re gia ordinatione Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

Judei pmittuntur viuere inter xpianos.

Primus articulus est scire quare iu dei pmittuntur viuere inter xpianos cum sint eorum inimici et tā crude liter se habeant circa ipsos vt supra ostensu est consideratione septima. Potius. n. vide tur q deberent oms occidi et expelli de mu do. Dico ergo q iudei pmittuntur viuere in ter xpianos et non occidunt ppter quinq: Primu est propter impletione legis chari tatis etc. Math. v. Diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos que lex no videretur impleri si occiderentur. Secundu est ppter fidei catholice confirmationem qr capsarij et librarij nostri sut et firmus est te stimonium ab aduersario datum. Si enim paganus non credit hoc esse verum ecce vir go concipiet et pariet filium etc. mittitur ad iudeum vt ab eo querat an ita sit scriptum. Tercium est propter diuine iusticie manife

stationem vt appareat ex eorum pena q rei
sunt dominice passiōis. Sicut imprecati sūt
cu3 dixerunt: sanguis eius super nos et sup
filios nostros. quia multis tēporibus trās/
actis criminis culpa obliuione delata et a
nullo mortaliu3 sciretur Sic q3 et infamie ob
probrium et malorū euitaret periculū sicut
et de multis contigit gentibus quorum ge/
sta temporum sunt vetustate deleta. huius
etiam rei signum precessit in cayn: in quo ꝓ/
pter hoc q fratrem occidit posuit dominus
in eo signum. scilicet tremorem capitis et nō
occideretur s3 ignosceretur ei. Unde Deuter.
xxviij. Dabit tibi dominus cor pauidum et
deficientes oculos et animam merore cōsu/
ptam. Sic ergo iudei de morte xpi ihesu illa
ta perhibent mundo testimonium. per hoc
q in captiuitatem eos detulit sempiternam
sicut xps in euangelio ꝓtestatur Joh. iij. c.
Qui credit in filium dei habet vitam eternā
qui autem incredulus est filio non habebit
vitam sc3 gratie. sed ira dei manet super eū.
sc3 captiuitatis perpetue. Quartum est ꝓ/
pter memoriam dominice passiōis: sicut scri
ptum est in ecclesiastico. xxix. gratiam fideius/
soris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cum vide
mus iudeos fideliter trahimur in memoriā
passionis xpi intuentes eos quorum patres
xpm occiderunt. Ne ergo tantum beneficiū
obliuioni tradamus permittuntur iudei vi/
uere inter nos. Quintum est propter cōplen
dam ꝓmissionem. quia ad predicationem
helie et enoch conuertentur in fine mūdi sicut
predixit Ysaias in. ca. iiij. si fuerit populus
israel quasi arena maris reliquie conuertent
Uidebit eīn deus quosdam de semine iude
orū in se credituros atq3 saluādos. et ideo
propter eos noluit disperdere omnino eorū
stirpem sicut dixit Ysaias. quomodo si in/
ueniatur granum in botro et dicatur ne dis/
sipes illud quoniam benedictio est sic faciā
propter seruos meos vt non disperdā totū.

¶ Sequitur de conseruatione.

SEcundus articulus est videre que
sunt illa in quibus iudei debent cō/
seruari ne dampnum patiatur a xpia
nis. Dico ergo q. vij. sūt illa que iudeis ex
iure canonico et ciuili permittuntur. Primū
permittitur eis q teneant ritus suos citra
contemptum xpiane legis amissuri sine du/
bio permissa nisi ab illicitis cessauerint. sic
patet. C. de iudeis. l. iudeos. Ide3 patet ex/
tra eo. ca. iudei. ex. cap. consuluit. et di. xlv. q
sincera. in fine. ¶ Secundum est q in syna/
gogis eorum nemo hospitetur sicut pt3 eo.
ti. l. synagoga. Tercium est q iudei habent
licentiam fulciendi veteres synagogas. vt
patet eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei
antiquas synagogas reficere dum tn̄ nō am
pliores vel preciosiores solito faciant. sicut
patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit. ¶ Quar/
tum est q iudeus non debet iniuriam pati
a xpianis nec eoru3 synagoge vel habitatio
nes sine ratione ledi debent aut concremari.
vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei
obedientes non sunt a xpianis molestandi
xxiij. q. viij. dispar. Quintum q die sabba/
ti nullus iudeus debeat conueniri nec xpia
ni etiam a iudei debent conueniri sed nec in
alijs festiuitatibus suis debent turbari nec
sepulchra eorū obtentu forte pecunie effodi.
vt patet ti. eo. l. die sabbati. et extra eo. ti. ca.
sicut iudei. § .i. et. ij. Sextum permittitur iu
deis vendere sua sicut xpianis. vt patet eo.
ti. l. nemo. Septimum est q non compellan
tur venire ad fidem catholicam. quia si sin/
cera intentione extraneos a xpiana religiōe
ad fidem cupiunt rectam adducere blandi/
mentis debent non asperitatibus studere ne
quorum mentem a plano reddita ratio pro
uocare poterat pellat procul aduersitas pa
tent hec. di. xlv. qui sincera. et. c. de iudeis.

¶ De. xij. que iudeis non permittuntur vti

TErcius articulus est que sunt illa q
iudeis nō permittūtur dico q. xij.
Primum est q non insolescant nec
quenq precipites in xpianam reuerentiam
vltionis admittant. sicut patet. C. de iudeis
l. nullus. Secundum est q non diffiniuntur
eorum iudicia per suos seniores. sed per iu
dices publicos xpianorum. possunt tamen
arbitros eligere etiam iudeos cuius senten
tiam ordinarius exequitur. sicut patet codē
ti. l. iudei. Tercium est q non permittitur iu
deis accusatio nec testificatio contra christi/
anos cum in accusatione equalitas fidei et
conuersationis inter accusantem et accusatū
semper sit consideranda. vt is qui accusat vl

per. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non p̄t
et ca. sequenti. Quartū ꝙ debet resandi q̄d
cunq̄ priuilegium quod eximat eos ab ex/
actionibus publicis. vt patet co. ti. l. iussio:
Quintum est ꝙ non permittuntur nouas sy
nagogas fabricare. et qui synagogaȝ nouā
extruxerint puniuntur pena. l. librarum. et syna/
goga applicatur ecclie catholice. vt patet co.
ti. l. fi. patet etiam extra eo. iudei. et. capitu.
cōsuluit. et ponit lex regni ꝙ applicatur eccl'ie
maiori illius loci vbi edificata est. Sextuȝ ē
ꝙ in diebus lamentatiōnis et dominice pas
sionis non debent ornati in publico ꝓdire.
extra eo. nonnullas. Septimuȝ est ꝙ in die
ꝑasceues non habeant ostia vel fenestra ap/
tas. extra eo. q2 sup̄ his. Octauū est ne xp̄ia
num mancipiū possidant vel circūcidāt nec
pōt quocunq̄ titulo. s. emptōnis seu dona/
tionis vel hereditatis seruū xp̄ianum cōseq̄
Et iudeus q̄ mancipiuȝ xp̄ianū habuerit et
eum circūciderit capite puniatur et seruus libe
rati donatur. Hec patent. C. de iudeis. l. ne
xp̄ianū. et di. liiij. mācipia. et datur ibi cā. s. ne
xp̄iana religio iudeis subiecta polluatur. de
conse. di. iiij. plerunq̄. sed nunquid aliquo
modo licitum est xp̄ianis vt seruiāt iudeis.
Rn̄dit Hosti. ꝙ cū ꝓhibitū sit vt nulluȝ mā
cipium seruiat iudeis multominꝰ liberi xp̄i
ani eis seruire debent. non. n. debent esse as/
sidue intra domum iudei nec tanq̄ famu/
la. aut nutrix aut obstetrix. Al's ipsi xp̄iani si
ab eis discedere noluerint debent excōicari
extra eo. iudei. et. c. ad hoc. et. c. si iudeos. Si
autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur
fidelibꝰ cōmercium cū eis. vt in. d. c. et si iu/
deos. in fi. sed extra domū pn̄t eis seruicia
fieri. Vn̄d pn̄t hr̄e colonos xp̄ianos. extra
eo. multoꝝ. Nonū ē ꝙ nō ꝑmittuntur saxis
vel alio furoris genere attēptare aliquē qui
eoꝝ fugerit sectā al's ꝯtrafaciēs cōcremād9
ē cū oibus suis ꝑticipibꝰ. vt ptȝ co. ti. l. et ce
tera. Decimū ē ꝙ nō ꝑmittūt circūcidere xp̄i
anos et cōtrafaciētes ꝓscriptōe bonoꝝ et ꝑ/
petuo exilio damnantur. vt ptȝ co. ti. l. iudei.
Vndecimū ē ꝙ nō ꝑmittunt inter xp̄ianos
hr̄e officia publica ne occasionē habeāt se/
uiendi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. ꝯstituit. et
sacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice
agere ꝑmittit. Ibidē. ꝙ si iudeus talia offi/
cia recepit debet ei denegari xp̄ianoꝝ cōio
donec quicq̄d accepit rōne officij sm̄ ꝓuidē
tiam dyocesani cōuertatur in vsus paupeꝝ et
ip̄e officiū dimittat. et intelligitur sm̄ thomā
quoad dignitates de nouo acq̄sitas secus
de dn̄io p̄ existēti q2 illō quēq̄ tolerat eccīa
ꝓpter scādalū vitādū sed ordinaria auctori
tate tollere posset sicut tollit in seruis. Duo/
decimū est ꝙ nō habeāt nutrices xp̄ianos.
Vn̄ dicitur ex. eo. c. et si iudeos. Accepimꝰ eti
aȝ ꝙ iudei faciunt xp̄ianas filioꝝ suoꝝ nutri
ces. et ꝙ nō tm̄ dicere. sed etiā nephādū est
cogitare cū in die resurrectiōis dn̄ice illas reci
ꝑe corpꝰ et sāguinē xp̄i ꝯtingit ꝑ triduū ante
ꝙ illos lactent ꝙ lac māmillaꝝ effūdere fa/
ciūt in latrinaȝ. Alia insup̄ cōtra fidē catho
licam detestabilia et in audita cōmittunt. ꝓ
pter que fidelibus est ferendum ne diuinam
indignationem incurrunt cum eos ꝑpetrare
patiuntur indigne que fidei nr̄e cōfusionem
inducunt. et infra Inhibemus ergo districte
ne decetero nutrices hn̄t vel seruientes xp̄ia/
nos ne filij libere filijs famulentur ancille.
sed tanq̄ seruis a dn̄o reprobati in cuius mor
tem neq̄ter ꝯiurarunt se saltem ꝑ effectuȝ ope
ris recognoscant seruos illoruȝ quos christi
mors liberos et illos seruos efficit. et infra
Si vero nutrices et seruientes nō dimiserint
christianas sub excōicationis pena inhibea
tis districte omnibus xp̄ianis ne cuȝ eis ali
quid cōmercium audeant exercere: Tredeci/
mum est ꝙ non ꝑmittitur iudeo habitare cū
vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus. et filij eo
rum debent sequi fidem et ꝯditionem mr̄is
fidelis. Silr̄ illi q̄ ꝓcreati sunt de infidelibꝰ
mulieribus et fidelibꝰ viris xp̄ianaȝ sequū
tur religionem nō iudaicaȝ sup̄stitioneȝ. ptȝ
xxviij. q. i. c. iudei.

De his in quibus xp̄iani cum iudeis nō
debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sūt
illa in quibꝰ xp̄iani cum iudeis nō
debent cōuersari. Dico ꝙ de iudeis
tribus non debent secū conuersari. Primuȝ
est, ꝙ non debent cū eis comedere aut eos ī
cōuiuia recipere neq̄ cum eis cohabitare cū
apud xp̄ianos cōibus cibis nō vtantur. In
dignum atq̄ sacrilegū est eoꝝ cibos a xp̄ia/
nis sumi cū ea que ap̄l'o ꝑmittēte nos sumi
mus ab illis videātur immūda. Ac si inferio
res eē incipiant xp̄iani q̄ iudei si nos q̄ ab

filiis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis
oblata contemnant.xxviij.q.i.nullus.et.c.
omnes. Dicit tamen glo.in dicto.c.nullus.
q pōt aliqs ab eis emere alimēta et postea
pparare. Secundū est q infirmi xpiani nō
debēt in suis infirmitatibus vocare iudeos
nec ab eis recipere medicinas nec se cum eis
in eisdem balneis balneare.xxviij.q.i.nul/
lus.et.c.oēs. Tertiū est q nemo potest cō
gregationi iudeorū seu alicui iudeo vel pa
gano aliquid relinquere in testamento et si
fecerit etiam post mortem iudicabitur ana/
thema.extra here.si quis epūs.xxiij.q.ij.sa/
ne.et videtur intelligēdū secūdū vvilhelmū
nisi legauerit ad succurrendum necessitati.
Quartum q xpianus vel xpiana iudaice
prauitati carnaliter non coniugatur alias a
communione ecclesie segregentur.xxviij.q.
i.caue.et.c.si quis iudaice. Et si queras que
sit pena pticipantiū cum iudeis cōtra casus
nunc dictos Respondetur scdm Ray.q si cle/
rici sint et admoniti satisfacere et emendare
nolunt debēt priuari officio et bñficio. Si
laici sunt vt puta principes qui nolunt exeq
predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta
afferunt et admoniti non satisfecerint debēt
excommunicari.xxviij.q.i.nullꝰ. Si vero sūt
iudei tamdiu sunt xpiani ab illorū cōione et
pmercio separandi sub pena excōicationis
donec illi emēdauerint et satisfecerint.vt pz
extra codē ca.et si iudeos.in fi.et extra de ci.
ca.de terris et.extra de vsuris.cū tu. Quītū
est q iudei conuersi ad fidem nullam cōmu
nionem habeant cum alijs iudeis.xxviij.q.
sepe. Unde dicitur sepe ibi malorū consor/
cia etiam bonos corrumpunt quātomagis
eos qui ad vicia proni sūt. Nulla ergo vltra
communio sit hebreis ad fidē xpianā trās
latis cum his qui adhuc in veteri ritu con/
sistunt ne forte eorum participatione subuer
tantur. Quicūq ergo amodo ex his qui ba
ptizati sunt in fidelium consortio non vita/
uerint et hi xpiani donentur et illi publicis
cedibus deputentur. Sextum est q iudeorū
filij vel filie conuersi ad fidem separari dñt
a consortio parentum ne eorum inuoluent
erroribus et debēt deputari monasterijs vl
xpianis mulieribus viris deum timentibꝰ
vt sub eorū conuersatōne cultū fidei discāt
ac melius instituti tam in minoribus q in fi
de pficiant.vt pz.xxviij.q.i.iudeorum.

Que sunt illa ad que compelluntur iudei de iure.

Quintus articulus est scire in quibus
iudei de iure compellūtur. Sciēdū
ergo q in quinq debent compelli
iudei. Primū est q iudei a fide apostatan
tes coguntur ad eam redire etiā si vi vl neces
sitate fidē susceperūt ne nomē dñi blasphemē
tur et fides quam susceperunt.di.xlv.de iu/
deis.et de conse.di.iiij.plerūq. Sed oriunt
hic tres difficultates. Prima est si tales qua
cunq pena dānati fuerint vtrum a rebus eo
rum fideles filij excludantur. Dico q nō qz
scriptum est filius non portabit iniquitatem
patris et pater non portabit iniquitatē filij
i.q.iiij.iudei. Secunda difficultas est quali
ter est procedendum cōtra xpianos qui sūt
iudei. Dico q procedendum est contra eos
sicut contra hereticos et eorū fautores.extra
eo.ca.cōtra.li.vi. Et intelligitur secūdū glo.
siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudais
mum. vocat transeūtes illos qui nunq fue
runt iudei. Redeuntes vero qui prius fue/
runt iudei et postea facti sunt xpiani. Tertia
difficultas est quia videtur eis fieri iniuria
si coacti receperint baptismū q redeant. Rñ
detur q si talis coactio fuit conditionalis
puta per minas vel per rerum suarum abla
tionem vel per verbera et hmōi receperūt ba
ptismum compellendi sunt vt dictum est. vt
patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt
absolute coacti vt si per violentiam in aquā
mersi sunt tales non receperunt baptismum
vt patet extra de bap.maiores.et concordat
thomas.ij.scde.que.iiij. et etiam Hostien.
Secundum est q sunt cogendi iudei ad de/
cimas persoluēdas. Intelligendū tamē q
decime sunt duplices. quedam psonales et
has non tenentur soluere iudei cum non re/
cipiant ecclesiastica sacramenta nec audiant
diuina.immo nec sunt de corpore ecclesie.ff.
de cēsi.l.formā.§.si vero quis. Alie sūt pre
diales et hos tenent soluere.extra eo.de ter/
ris.vñ dicit ibidē de terris quas iudei colūt
tue prudentie remittimꝰ.vt eos ad decimas
soluēdas vel possessiones penitꝰ renūcian/
das cū omni districtione cōpellat ne forte oc
casione illa ecclie valeant suo iure fraudari.
et ibi expresse dicit glo.hoc nō est intelligen/
dum de psonalibus quia nō sunt de corpo/

re ecclie sed de predialibus Quid si iudei oc cupant aliquã totã prodiã emẽdo que xpi ani solebãt possideri. nunqd põt ecclia hac occasione petere aliquid ab eis. Respondet φ petere põt et soluere tenent decimas pre diales. et omnes census siue prestatões siue oblationes reales quas xpiani de domib⁹ et possessionibus soluere tenebant. extra de vsu. quanto. Sed secus est de decimis et ob lationibus psonalibus vt dictũ est. Tertiũ est φ coguntur iudei xpianos testes recipere contra se. extra de testi. iudei. sed iudeus nõ potest ferre testimoniũ contra xpianũ. vt ibi dem et patuit supra articulo. iij. Quartũ est φ cogendi sunt talem habitũ continue dif ferre φ manifeste ab alijs distiguantur. extra eo. in nõnullis. Unde dicitur ibidem. in nõ nullis prouincijs a xpianis iudeos seu sara cenos habitus distinguit diuersitas. sed in quibusdam sic conualuit quedã cõfusio vt nulla differentia discernatur. Unde cõtingit interdũ φ per errorem xpiani iudeorũ seu sa racenorum. et iudei seu saraceni xpianorum mulieribus cõmiscentur. Ne ergo tamdãna te cõmixtionis excessus per velamen erroris hmõi vlterius excusatõis possit habere dif fugium. Statuimus vt tales vtriusqʒ sexus in omni xpianorum prouincia et omniũ tẽ porum qualitate habitus ab alijs personis distinguantur. ¶ Quintum est φ cogen di sunt iudei ad vsuras restituendas. ex tra de vsuris. post miserabilem. scriptum est iudeos ad remittendas xpianis vsuras per principes et potestates cõpelli. precipimus seculares et donec eis remiserint ab vniuer sis xpi fidelib⁹ tã in mercimonijs φ in alijs per excõmunicationis sententiam eis iube mus cõionem oĩodam denegari. vide supra de ista materia. vij. consideratione crudelita te. xvij. Et si queras vtrum liceat dñis terra rum exactiones facere in iudeis. Respõdet scdm Thomaʒ in quadam litera ad quãdã ducissaʒ missa φ quis iudei fm iura meri to culpe sue seruituti sunt addicti et sic eorũ res dñi possint accipe tã φ sue ita tñ φ nõ vt subtra hant necessaria vite qʒ tñ oportet nos ãbu lare honeste etiã ad eos q̃ foris sũt ne nomẽ dei blasphemet hoc suadũ videt vt exactio nib⁹ pter quas facere cõsueuerũt nullaten⁹ pgrauent ʒ ad ↄsuetas cogi põt. Sʒ quid si iudei nihil hñt nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerũt ab eis. Rñdet scdm tho maʒ in pdicta litera φ cum ea que iudei per vsuram extorserunt nõ possint licite retinere cõsequens est vt si vos illa ab eis receptis nec licite retinere potestis nisi forsã essent ta lia que a vobis vel antecessorib⁹ vrĩs hacte nus extorsissent. Si que vero habent que extorserunt ab alijs dñt restitui illis quib⁹ iudei restituere tenebant si inueniunt. Alio quin in pios vsus scdm cõsilium dyocesani et aliorum pborũ vel in cõmunem vtilitateʒ terre si necesse est expendãtur. nec esset licitũ si vos de nouo exegeritis illam a iudeis ser uata tamen cõsuetudine predecessorũ vestro rum ac intentione vt in pios vsus expende rentur. Sed nunquid licet recipere donũ vel precium laboris et hmõi a iudeis vsurarijs Rñdetur secundum wilhelmuʒ φ si iude⁹ habet aliquid aliud φ̃ vsuras põt accipi ab eo. Si vero nihil habet pter vsuras. tũc aut recipiens certat de damno suo vitando et sic accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel la trone damnificatus est. puta per incendium et hmõi non peccaret si recuperaret ab eo dã num suum licet ipse fur vel latro nihil habe ret nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina: dum tamen non reciperet pro dam no suo in specie ipsas res alienas. Addit thomas in pdicta epistola φ iude⁹ si vltro conferat pecuniam vel exeniũ expedit reci pere vt pecunia sic recepta addat his quib⁹ de iure debetur seu alijs vt dictum est.

¶ Seqt de pena iudeorũ blasphemãtiũ nomẽ christi vel attẽptãtiũ subuertere baptizatos:

Sextus articulus est scire qua pena sunt feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptãtes subuer tere baptizatos Ad primũ respondetur fm Hosti. φ omnis talis scdm leges decapitat etiam xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauiter debẽt cum pena pecuniaria siue etiam grauiori ex tra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Il lud aũt strictissime iubemus ne in contume liam creatoris prosilere presumant. Et qm̃ illius dissimulare non debemus opprobriũ qui probra nostra deleuit: precipimus pre sumptores hmõi per principes seculares cõ digne animaduersionis adiectione cõpelli.

ne crucifixum pro nobis aliquantulū blas-phemare presumant. Ad secundū dicitur q̄ iude⁹ qui nititur subuertere baptizatos ꝺꝫ publicis flagellatiōibus deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q̄ hec pena non trāseat in vindictam sanguinis quia talis pena relinquenda est brachio seculari.

Ad que astringūtur iudei ex regia siue regali ordinatione.

Septimus articulus est de his ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q̄ rex hēricus secūdus frater regis petri qui regnū fratris habuit multas cedes seu stragas in iudeos fecit. taꝫ in vrbe toletano q̄ in multis alijs villis et castris in confinibus regni castelle existentibus. Et cū huiusmodi rex henricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curijs generalibus q̄ iudei portarent signuꝫ distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q̄ tamen nunq̄ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cuꝫ fidelibus conuersabātur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. Consequenter rex iohannes primus felicis recordatōnis filius predicti regis henrici secundi instituit: q̄ iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictōnes etiaꝫ inter seipsos in criminalibus exercerent. qua quideꝫ iurisdictōne alias maxime abutebantur post quam scꝫ regem iohanneꝫ regnauit rex henricus tercius sancte memorie filius ei⁹ in anno. xi. etatis sue in cui⁹ regis principio de⁹ vltionem sanguinis xp̄i. excitante multitudo populorum magna et valida contra iudeos surrexit et q̄plurimi fuerunt interfecti per totam hyspaniam. Quiquidem tumultus incepit a ciuitate hyspalensi. In cuius ecclesia metropolitana quidam dyaconus in litteratura simplex et laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeoruꝫ et modos viuendi eorum enormes: et cōtra synagogas eorum nouiter contra sacroruꝫ canonum tenorem edificatas: ex quo supradict⁹ tumultus incepit. et consequenter in breuissimo tempore per totam hyspaniaꝫ et vsq; vltra pyreneos et insulas maioritarum et sardinie velocissime euolauit. Deus autem qui a deo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q̄ hac vexatione currente et etiam post ipsius sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerunt illud deutro. xxxi. capitulo. vere quia non est mecum de⁹ inuenerunt me hec mala et sic vexatione durante intellectum auditui scripturas ceperūt scrutari. Et ideo illūminante errorem suum cognouerunt sic q̄ ad deum conuersi nomē christi publice et deuote predicantes multorum corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterunt que omnia in his regionibus manifesta sunt. Post predictum vero regeꝫ henricum tercium sancte recordationis precessu serenissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secundo anno etatis sue. et sic fuit sub tutoribus vsq; ad tempus prefinitum ad patre. In cuius tempore tam durante tutela q̄ p⁹ cum iam regimen suorum regnoruꝫ accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietateꝫ que in suis cu ijs et regnis pro maiori parte seruabantur que quia digna sunt memoria pro iudeorum insolentijs comprimendis. dignum duxi literam eius publicā in qua. xxiij. ordinationes continentur presenti opere fore inserendam cuius tenor talis est. Dominus Iohannes dei gratia rex castelle legionis Toleti. galecie. hyspalis curdue. morcie. iubemi. algarbie. algezire. dominusq; viscaye. et moline. Cuꝫ omnis rex vel princeps qui regnauit et dominatur: predictum habet dominium singulare quia est electus a deo ad regendum et ministrandum suuꝫ populum. q̄to magis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attēdere debet ac querere meliorem viam possibilem inuenire vt christiani qui sunt credentes in sancta fide catholica non incident in errorem ꝑpter participationem et conuersationem cum infidelibus q̄ nō credūt nec obediunt dn̄o nr̄o ihesu xp̄o nec sunt in sua sancta fide catholica debēt amouere et ꝑpellere omnē occasioneꝫ que in eo euenire potest propter id quod dictuꝫ est. Et ego cognoscēs oīa supdicta et q̄ in meis regnis et dn̄ijs sunt multi iudei et iudee. et saraceni et saracene īfideles et q̄ hitāt ī xp̄ianos et in vnū ꝯuersant et īde nasce bāt aliq̄ errores ꝯ fidē catholicā. et q̄ posset ad h̄ ac crere ipostez dāna his q̄ sūt ꝯ pplo meo cum

tollere et segregarent predictos christianos populi mei ab omni occasione et zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sancta mater ecclesia est voluntas mea dominum ordinare super omnia predicta. et ordino et mando ac pro bono teneo quod seruetur nunc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

De eo quod iudei viuant segregati a christi fidelibus.

Prima ordinatio est quod decetero omnes iudei et iudee. saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi fuerint conuicini et quod sint circundati vno muro in gyrum et habeat solum vnam portam per quam in tali circulo ingrediantur et egrediantur. Et quod in predicto situ et circulo eis sic assignato habitent tales iudei et iudee saraceni et saracene et non in alio loco vel domo extra eum. et quod incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsque ad octo dies primos sequentes. Et quicunque iudeus vel iudea saracenus vel saracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc quod corpus talis iudei vel iudee. saraceni vel saracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodem secundum quod merces mea fuerit.

De eo quod iudei vel iudee saraceni vel saracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici et cetera.

Secunda ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena sint speciarij nec apothecarij nec cirurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile christianis. neque a christianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicunque iudeus vel iudea saracenus vel saracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena duorum milium morabetinorum. et vltra hoc quod eorum corpora sint ad mercedem meam vt precipiam eis dari penam corporalem secundum quod bene visum fuit et mee mercedi placuerit.

Quod volentes batizari non detineantur vel impediantur.

Tercia ordinatio est quod si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam quod non detineantur nec impediantur vi. vel alio modo. ita tamen quod non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusque sexus licet sit pater vel mater seu quecunque alia persona sui generis vel alicuius. et quicunque contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur contra eas ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus que secundum ius inuenientur

Quod iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus nec saracena in domibus suis nec extra eas comedant nec bibant nec inter christianos nec inter christianas. Item quod nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneant scutiferos. nec seruitores. nec pueros nec puellas christianos et christianas vt eis seruitium et preceptum nec aliquod aliud opus in domibus suis. nec adiuuent illos ad preparandum comestibilia. nec vt faciant eis aliquod opus in sabbato sicut incendere ignem. ire pro vino vel similia seruitia nec habeant nutrices christianos que nutriant filios eorum nec habeant agricultores. nec ortholanos nec pastores nec venient nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorum nec fiant compatres vel commatres christianorum. nec christiani nec christiane illorum. nec eant ad suas nuptias vel sepulturas nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum milium morabetinorum pro qualibet vice. qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluent.

Quod nullus eorum recipiat redditus regis

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracenus nec saracena sint arrēdatores nec pauratores nec almoxarifes. nec maior deū nec receptores meorum redditiuum nec alterius domini nec domine xp̄iani nec xp̄iane. nec vtentur predictis officijs nec aliquibus eoꝝ pro xp̄ianis vtriusq; sexus nec inter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eorum per ciuitates villas et loca. et quicūq; iudeus et iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venient contrarium faciendo vel contra aliquid eorum ꝙ soluat in penam pro qualibet vice duo milia morabetinoꝝ. xp̄ianus vero vel xp̄iana cuiuscūq; status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenā vt vtatur predictis officijs vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualib; vice predictam penam.

¶ ꝙ non habeant foros ad vendendū res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracenus habeāt in suis locis vijs et habitationibus plateas nec foros ad vendendū nec ad emendum aliqua comestibilia vel potabilia christianis vtriusq; sexus sub pena quingentoꝝ morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. possunt tamen tenere vendere et teneant et vendant pro seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ ꝙ non habeāt iudices inter se.

Septima ordinatio est ꝙ aliamie iudeoꝝ et saracenoꝝ meoꝝ regnorum et dominioꝝ non possint habere nec habeant iudices iudeos nec saracenos inter se vt deliberent iudicia eorum ciuilia et criminalia que acciderit inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas et reuoco eis quancūq; potestatem q̄ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegium in dicta ratione vel alio modo et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam ciuilia q̄ criminalia inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas p pretores ciuitatum villarum et locorum vbi habitauerunt Ueruntamen est merces mea ꝙ tales pretores obseruent in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes que vsq; nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. ꝙ appareant probate et certe per eos ex longo tempore vsq; nunc.

¶ ꝙ nec iudei nec saraceni faciant tributa inter se nec nouā impositionem.

Octaua ordinatio est ꝙ nulla aliamia nec communitas iudeorum et iudearum saracenorum et saracenarum audeat ponere nec ponat talia nec tributum aliquod inter se nec ponant aliquā impositionem in quacunq; re sine mea licencia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione. tam in communi ꝙ in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quemlibet dato ꝙ teneant priuilegium vel priuilegia literam vel literas regum meorū predecessorum vel a me vt illud possint facere ꝙ decetero non teneantur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum. quia ego ex mea regia potestate reuoco quecunq; priuilegia que in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc ꝙ dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusq; sexus ꝙ non vtantur illis sub pena corporum et omniū que habent. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusq; sexus et cuilib; eoꝝ ꝙ ñ contribuāt nec soluant in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licētia et mandato expresse pro eo dato.

¶ ꝙ non diuidant aliquod tributū vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est ꝙ nulla aliamia nec communitas iudeoꝝ et saracenoꝝ audeāt inter se diuidere nec diuidāt tributū

aliquod. vel impositionez sine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum habuerint diuidere pro seruitio meo q diuidant inter se illud quod ego eis mãdauero et nõ vltra. Et si aliquod vltra imposuerit vel diuiserint q illi qui talia fecerint vel fuerint in collocatione vel eius consilio. q ipso facto perdant omnia bona et pro eo occidantur p iusticiam.

¶ q non audeãt visitare infirmos xpianos medicinam siue syrups dando.

Decima ordinatio est q null⁹ iude⁹ nec iudea saracen⁹ nec saracena audeant visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dent eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec pdicte iudee nec saracene cuz dictis feminis xpianis: nec mittant eis presentationes fotaldrarum nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunqz hoc fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro qualibet vice triccentos morabetinos.

¶ q nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est q nulla nec aliqua christiana vxorata vel soluta vl' amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerit de nocte nec de die. Et quecunqz mulier xpiana intus intrauerit si fuerit vxorata q soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos et si fuerit soluta vel amicata q perdat rupem qua fuerat induta Et si fuerit mulier publica q dentur ei centum flagella per iusticiam et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ q nullus eoz vocetur suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est q nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracenus decetero vocetur suo nomine dõ. scripto nec verbo et si quis cõtrariũ fecerit dent ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ q non ducant capirotes.

Decimatercia ordinatio est q null⁹ nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hodierne in. x. diebus decetero ducat capirotes cum cbijs lõgis nisi q sint cbie curte ad quantitatez palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudij cõsute omnes circunquaqz vsqz ad punctam. Item q ducãt semper rupas suas tabargia cum aletis et q non ducant mantones et q ducant sua signa rubea cõsueta que nũc ducant sub pena q perdant rupas quas habuerint indutas.

¶ q mulieres eorũ ducãt lõgos mãtellos.

Decimaquarta ordinatio est q oẽs iudee et saracene meorum regnorũ et dominiorum a predictis. x. diebus in antea ducant mãtellos magnos vsqz ad pedes absqz cendalibus et pennis. et velamina capitum sine auro et q ducant capita cooperta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecunqz contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat oĩa vestimenta sua vsqz ad camisiam.

¶ q non habeant vestes preciosas.

Decimaquinta ordinatio est q oẽs iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorũ a predictis decez diebus mantena non portens pannos aliquos q sit maior quãtitas precij vlne vsqz ad. xxx. morabetinos. et inde infra. et qui contrarium fecerit q pro prima vice perdat omnia vestimenta vsqz ad camisiam. Et pro secunda vice q perdat omnia vestimenta sua et dentur ei centum flagella et vltra hoc q perdat omnia bona sua. Ueruntamen est merces mea q de vestimẽtis que nunc habent factis. q possint facere tabargia et mantellos si voluerint.

¶ q non recedant de valleticis nec de aliq alia parte.

Decimasexta ordinatio est q nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valletia nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandū in aliqua alia parte. sub pena q ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

Q nullus dñs neq miles vl' scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat vt secum commorentur.

Decimaseptima ordinatio ē q nullus dñs nec milles nec scutifer audeat recipere in villa sua iudeū nec iudeā saracenū nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū vt ibi habitent et sint commorantes. Et si aliquis vel aliqui receperunt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vel saracenas huius ville vallisoletane vel alterius ciuitatis ville vl' loci q mittant eos ad loca vbi erant conuiciani et habitantes cum omnibus que portauerīt. Et si aliqui eos collegerint et receperint in suis locis et nō miserit eos vt dictū est q p prima vice cadet in penā. l. milia morabetinorum pro secūda vice q cadat in penā. c. milia morabetinorū. Pro tercia vice q perdat locū vbi talē iudeū vel iudeā seu iudeos vl' iudeas saracenū vl' saracenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sicut notū ē

Q nō radāt barbā sed dimittāt crescere.

Decimaoctaua ordinatio est q decetero oēs iudei et saraceni meorum regnorū et dominioꝝ nec aliquis eorum faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forficibus. sed q portent eas longas sicut eis creuerīt nec circuient capillos. et q ambulēt secundum q antiquitus solebant ambulare. Et q quicunq contrarium fecerit q dentur ei centū flagella. et vltra h q soluat. c. morabetinos p qlibꝫ vice.

Q non recipiant christianos ad solidatā vel mercedem.

Decimanona ordinatio est. q iudei et iudee saraceni et saracene meorū regnorum et dominiorum non recipiant ad solidatam vel ad mercedē diurnā nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus. nec vineis. nec domibus nec in aliquibus alijs edificijs. Et quicunq contrarium fecerit q prima vice dentur ei centū flagella. pro secūda vero q soluat mille morabetinos et dentur ei alia centū flagella. Et tercia vice q perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

Q non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec null' nec aliquis iudeus nec iudea. saracen' nec saracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores. nec tonsores calderarij nec macellarij nec polparij christianorum nec christianaꝝ nec vendent eis calciamenta. nec diploydes nec caligas. nec consuant vestimēta sua nec suas diploydes nec aliquam aliā rem. Et quicunq cōtrariū fecerit cadit in penas in precedenti lege cōtentas.

Q nō trapezete nec portent mercātias.

Vicesimaprima ordinatio est q nullus nec aliquis iudei nec iudee saraceni nec saracene meorum regnorum et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendum xpianus vtriusq sexus sicut oleum. arriaum et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunq contrarium fecerit q habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta contente.

Q omnes christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesimasecunda ordinatio ē q omnium supradictarū penarum sit accusator quecunq persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel fuerit. seu alia quecunq persona extranea. et q talis accusato habeat in premiū terciā partem morabetinorum penarum supradictaꝝ pro se et alie due partes sit pro camera mea sed est merces mea q nullus nec aliqui per se ipsos capiant in treugent aliquē iudeū nec iudeam saracenum nec saracenam quo

usqꝫ cognoscentur ad iudicium et sint audi-
ti et conuicti iuridice.

¶ Quod fugientes possint capi et perdant omnia bona sua.

Tricesimatercia ordinatio est quod iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco quod perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit et sint pro illo vel pro illis qui eos ceperint. et ipsi sint mei captiui imperpetuum.

¶ Quod nulle pene nec aliquae declaratarum hic expressarum possint amouere.

Tricesimaquarta et vltima ordinatio est quod nulle nec aliquae predictarum penarum ciuilium et criminalium possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere priores nec maiorini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarum ciuitatum villarum et locorum. dato etiam quod sint domini et habeant merum et mixtum imperium in illo sub pena quod perdant dominium et officia que habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur et manu teneantur eo modo quo supradictum est. mando omnibus iudicijs et pretoribus. et consilijs et iuratis et iusticijs et maiorinis algazelis et alijs officialibus et iusticijs quibuscumque meorum regnorum et dominiorum. quod publicent et mandent preconizari in qualibet vna ciuitatum et villarum et locorum meorum regnorum dominiorum vnusquisque in suis iurisdictionibus vt obseruentur et adimpleantur eo modo quo dictum est. et quod supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eorum nec aliquae alie persone prelati vel layci cuiuscumque status et conditionis existant predictorum meorum regnorum et dominiorum quod non sint ausi facere nec ire contra illud nec contra partem eius in aliquo tempore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarum suprapositarum et de his omnibus precepi dare literas meas et quaternos sigillatos sigillo meo. In complementum supradictorum datis in valleoleti vicesima die ianuarij anno natiuitatis domini Millesimo quadringentesimo duodecimo

¶ De statu iudeorum in regno castelle.

Octauus et vltimus articulus est qualis est status iudeorum prenunc in regno isto castelle licet optime ordinata sint ex iure canonico et ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac consideratione peccatis tamen exigentibus precipue prelatorum et principum aliorumque dominorum nihil vel modicum de omnibus supradictis obseruant iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum et frequenti munerum acceptione iam venerunt in profundum malorum vt insensibiles facti ad voces predicatorum et clamores gementium non solum pauperum, sed etiam plurium aliorum in oppositum facti ceca retorquentes iudicia sua fauores ad libitum consequuntur ex quibus plurima mala oriuntur in populo precipue in fide et moribus. cum multi christiani facti sunt iudei. vel melius dicam erant occulti iudei et facti sunt publici. Alij sunt saraceni facti. Alij vero vtuntur ciromantia. Alij cerimonias aliis iudaicas obseruant impune. Ex hoc et tyrannica rabies continue crescit in regno: astutijs et consilijs iudeorum qui ad hec et similia inuenienda inter ceteros homines prompti sunt. Et quod vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobum sensum multi de populo. qui immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinem operantes in eum vsum qui contra naturam est. laudantes se per vicos et plateas crimen pessimum commisisse. vt dei occulto iudicio cum dixerint pax et securitas tunc eis repentinus veniat interitus sicut et iudicia terribilia deus fecit in vindictam predicti criminis per diluuium generale. Gen. vi. et per pluuiam ignis sulphuris super hec ciuitates. gen. xix. et per occasionem tribus beniamyn et destructionem omnium suarum ciuitatum et locorum iudicum. xix. et. xx. capitulis Et per destructionem hyspanie igne et gladio tempore regis roderici vltimi gotthorum regis. quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatum regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorem comitis Iuliani fuerit potissima causa exterminij hyspa

niarum vt colligitur ex cronica generali hyspanie vt ex collectario hystoriarum fratris iohānis de podio. Auertat dominus secūdum sententiā; ne pereant boni cum malis pdicta mala et plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione et fauore infideliū in malis. contra sacrorum canonum sanctiōes nō attendētes pericula que ex predictis oriūtur. sic notat Inno. iij. scribēs epō senonen. et epo parisien. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit ppetue seruituti pietas xpiano receptet et sustinebit cohabitationem illorum. Ingrati tamen nobis esse non dēt vt reddant xpianis pro gratia contumeliam et de familiaritate contemptum qui tanq̄ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illam retributionem impēdūt quam iuxta vulgare puerbiū. mus in pera serpens in sinu. et ignis in gremio suis consueuerūt hospitib⁹ exhibere. patet hec extra de iudeis. ca. et si iudeos. Uere iudei istius regni super omnes iudeos ingratissimi sunt xpianis. cum sustententur tanq̄ domini in isto regno quod alibi minime fit presertim in francia et anglia vt supradictum est. vij. consideratione vt impleatur illud Exodi. xxiij. ca. Non habitent in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tamen regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducunt et non solum inter xpianos quod iuris est. sed etiam in regnis machometorū vbi xpi incarnatio creditur propter errorem quē temptauerunt iudei contra xpm inter eos ducunt vitam magis miserabilem q̄ inter xpianos. et captiuerij efficacis ac magis habent eos odio et cōtemptui q̄ xpiani. Cum enim principū xpianorū detestabilis auaricia eos pter lucra temporalia sustineat et xpiana mancipia ipsis habere pmittat et immoderato vsurarum fauore xpianos expoliari concedat. ¶ Ipsi tamē iudei apud saracenos abiectissima et vilia operantes mancipia et serui sunt paganorum. Et extremis conditōibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingit eos contra legem machometi vel in vituperium eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi q̄ quidam iudeus peritissim⁹ hyspanus dicē rabi abrahā de la capa. sic cognomiat⁹ erat qr tā paup erat q̄ nū q̄ hēre potuit nisi illā capā veterē quam ducebat cōtinue q̄ multa audiens de sepultura et simulacro machometi pendenti virtute admantium et q̄ ei⁹ ornamentū erat innumerabilis valoris disposuit ire illuc sub habitu saracenico et sic factum est. Et cum esset circumcisus et linguam sciret arabicam et caldeā incognitus pertrāsiuit reputatus saracenus. Et cum veniret in meccā. et ibi se fingeret religiosum secūdum legem machometi et vt talis acceptus et q̄si facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum vbi simulacrum erat q̄ omnibus non licebat et cum vidit tempus oportunū adhibitus aliquibus succis alborum et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virtus ad amantium et cecidit simulacrum fractumq̄ est op⁹ mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeā et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadā magne festiuitatis saracenorum vellent simulachrū videre et venerari. quia non erat eis licitum omni tempore intrare inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter q̄ ille q̄ se fingebat religiosum fecerat et cognouerūt q̄ non saracenus sed iudeus erat. Querētes ergo eum per omnes suas puincias et non inuenientes quadringentas synagogas iudeorū destruxerunt. quarum vna fuit synagoga toletana. Cum tunc illa ciuitas a saracenis possiderentur nunquid hombilia cōmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramētum corporis domini ihesu xpi. et cōmittūt cū illud possunt vel furari vel a cupidis emere xpianis. Non sufficeret liber magnus capere eorū crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis platis et principibus aliisq̄ quorum interest intendere punitioni eorūdem. quantūcūq̄ hec vel alia grauissima crimina pmittant oblatis muneib⁹ seu māmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullam fieri vltionem. immo cum accusant ab aliquibus omnes supradicti et cōiter in eorum insurgūt fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinē edant et bona non laborāt terrā nec cā defendunt. Sed maliciis et astutiis suis labores xpianorum deuorant. et eorum sunt bonorum heredes sicut de eis scriptū est hiere. v. ca. sicut decipula plena auibus sic dom⁹ eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt, et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo pdi

ctiones et mala iudeorũ vt dictum est transe unt sine pena et peccatis exigentibus semp in regno isto aliqui ipsorũ nimis valent cũ regibus et ea que ad reges pertinent pertra ctant et talibus se immiscent ꝙ habent sub iugo et dñio xpianos. Et ideo in regno isto temporibus fere omnibus optinent priuile gia iuxta velle semper etiam in domo regia est vnus magnus miles vel plures qui eoꝝ est aduocatus et defensor a quocunqꝫ accu sante Et sic ceci iudei cecos efficiũt xpianos regni istius. Unde accidit prouerbium anti quorum vidistis hic cecũ qui videntem exce cauit. cum tamen scriptum sit puer. xix. non decẽt stultum diuitie nec seruuꝫ dñari princi pibus. Sed arguet hic iudeus si nos viui mus hic in captiuitate et meli⁹ cũ illaborio sius vt tu dicis. Et hoc sequit̃ ꝙ magis spe cialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis in terra inimicoꝝ vestrorũ nec odio vos ha bebo vt imponã finem federi quod pepigi vobiscum. Respondet̃ ꝙ iudeoꝝ solatium in vita est ꝑpter peccata principũ isti⁹ regni vel subiectorum suoꝝ qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum mosaicũ cum dicat̃ ꝙ imponeret finẽ eis cũ in captiuitate essent dico hoc fuisse duabus de causis. Una imp petua captiuitate ipsi maneant ꝑpter ingra titudinis memoriam redemptionis messie ihesu xpi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternũ et ignominiam eternã que nunꝙ obliuioni delebitur. Se cunda causa est non possunt homines se ex cusare quin peccatis et alijs malis subijciã tur et ipsi ad hoc vt talia excitent permane bunt Nam videm⁹ naturaliter animalia ꝓ creari ex aeris corruptiõibus vt putrefactio ibi incorporetur. et aer corruptus in talium sustentatione minuat̃ vt aer pur⁹ remaneat alijs animalibus sine damno. Secũdo et de hoc testimonium ꝓhibeo ꝙ summus põtifex et reges ceteriqꝫ principes xpiani deberẽt ad hibere remediũ in predictis cum effectu cum imperatores et alij dñi antiquitus nõ ꝑmi serunt eos viuere inter nos nisi vt de morte xpo ihesu illata mũdo testimoniũ ꝓhiberẽt quod in captiuitatẽ eos detulit sempiternã vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testi moniũ esset debuissent vti legis auctoritate deutro. xxiij. quõ moyses eis maledictiões donauit dicens. seruiẽs inimico tuo quem immittet dñs tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugũ ferreũ su per ceruicem tuã donec te cõterat. sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperũ: et vespere quis mihi det mane ꝑpter cordis tui formidinem qua terreberis et ꝑpter ea que tuis videbis ocu lis quare videt̃ ꝙ non est intentionis legis ꝓphetice istius sic eos viuere absolute. Nã tanta libertas eis incentiuũ prebet rebellan di. et ẽ causa quare a regno nunꝙ plaga dis cedat sicut scriptuꝫ est deutro. xxij: Incrassa tus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum fa ctorem suum et recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum cõuersione in fine seculi.

DUodecima consideratio et vltima huius tercij libri est de iudeorũ con uersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponẽs licet iudeorũ gentem suis exigentib⁹ culpis longo tempore permiserit pdi ditari inuoluti cecitati et criminibus tãhorrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non pibunt. Et vt explicem cõceptum meũ hec cõsidera tio. viij. explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cõitas nõ cõuertit̃ ad fidẽ xpi. Secũd⁹ si aliqui eoꝝ voluerint cõuerti vtrum sint recipiẽdi. Tercius quis modus debet teneri in receptione iudeoꝝ ad fidem Quartus an iudei sint compellendi ad reci piendum fideꝫ xpi. Quintus qua pena sint feriendi cõuersi iudei redeũtes ad iudaismũ Sextus quõ recipiũt antixpm et decipient̃ ab eo. Septimus quõ cognoscẽt se deceptos et cõuertentur ad viã veritatis ihesu xpi dñi nostri. Octau⁹ erit an tempus antixpi quo iudei sunt cõuertendi possit determinate co gnosci et de signis temporis ei⁹ aduentus.

¶ Quare iudeorum communitas non con uertitur ad fidem xpi.

PRimus istius considerationis pũ ctus est quare iudei in presenti tem pore non cõuertuntur ad fidẽ ihesu

xpi. Respondetur quod ad hoc possunt .iiij. assignari cause satis efficaces. Prima est in consideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum quod in libris thalmuth considerantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminalium et de alijs de pendentibus inter gentes eorum. et hec assimulantur legibus imperatorum inter nos. Secunda species est eorum que vetantur vel licentiantur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificijs et orationibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta inter nos. Tercia species materie est hystoriarum legis sicut creationis mundi vt vite antiquorum patrum et miraculorum in lege et de aduentu messie et conditionibus eius et de resurrectione mortuorum et de die iudicij. et de inferno et paradiso. et hanc particulam terciam vocant iudei algadoth .i. annunciationes: et singulare vocant agada .i. annunciatio. Item vocant ea idiasor idest glose morales. et singulare vocant imdias. Ex predicte annunciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse per diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliqua auctoritas predictarum annunciationum. Cum ergo rabini scolarum thalmuth legunt suas lectiones inquantum pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus illis glosis et expositionibus et innouationibus que possunt ad propositum suum applicare. Sed cum accedunt ad locum qui in aliquo tangit materiam terciam scilicet annunciationum. dimittunt illud et nolunt legere dicentes quod est res de qua non exit aliquis fructus quod ipsi faciunt quia non est intentio eorum laborare nec considerare nisi materias que sunt de pane lucrando pro quibus populus eorum vulgaris honorant eos et dant salarium. et hic modus obseruatur per omnes rabinos in omnibus terris et in omnibus temporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est quia scilicet non considerant nec vident ea que pertinent a predictam terciam speciem et vulgaris eorum populus manet ignorantia excecatus.

Secunda causa est in conferentia auctoritatum sacre scripture quia dato quod aliquomodo cum occurrit aliquid in lectionibus suis de tercia materia considerent non est mirum si vna auctoritas vel due vel tres non explicent ad plenum veritatem salutis cum aliqui videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cum omnibus prophetijs tangentibus illam materiam et deberent videre glosas et translationes chaldaicas que facte fuerunt per duos doctores. qui inter eos pro magis autenticis habentur cum illi super easdem auctoritates loquantur et non est dubium quin statim illuminarentur a spiritusancto si tales conferentias scripturarum cum eorum circunstantijs facerent vel viderent veritatem sole clariorem. Unde augustinus in libro octuaginta trium questionum. questione lxix. non potest inquit oriri error quin pallietur nomine xpiano nisi de scripturis non intellectis. et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt. vnde ibidem solet circunstantia scripturarum illuminare sententiam. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt quia conferentes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt. qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viam salutis. Venerabilis petrus alfonsi et magister alfonsus et magister iohannes et hieronymus de sancta fide de quibus sepe facta est mentio in isto volumine qui solennia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice. et errorem in quo fuerant inuoluti.

Tercia causa que impedit conuersionem aliquorum iudeorum est inordinatus amor ad vxores et filios et parentes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidem de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum conferens de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidem xpi. et quod ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmuth et phorum. Cumque ab eo quererem quare non efficiebatur xpianus. Respondit quod immo summe desiderabat hoc implere. Sed quia habebat patrem qui eum tenerrime diligebat cogitans quod cum sciret pre tristicia moreretur. Dixit quod non vincere poterat seipsum nisi facere cum consensu patris. Dicebat etiam quod non erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi quod ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur. et poneretur in carcere et inde scriberet

patri suo q esse necesse q efficeret xpianus
quia aliter non posset euadere morte. Mihi
autez non placuit hic modus palliatus mē
dacijs in lege xpi quia quicqd ipse haberet
in corde de veritate fidei. populus acclama
ret ipsum non fuisse factum xpianum volū
tarie sed compulsus carcerib9 et timore mor
tis quod non est honestum in lege xpianoz
qz pro veritate huius legis recipienda relin-
quere debet quisqz patrez et matrē vxorez et
filios fratres et sorores et agros vt cētuplū
accipiat et vitam eternam possideat. Dura-
uit collocutio predicta inter me et pdictū iu
deuz fere per quattuor annos nec adhuc est
fact9 xpianus durante in eo impedimēto p
dicto amoris paterni inordinati. Non min9
etiam detinet eorum animos ne cōuertant.
cupiditas inordinata diuitiaruz per vsuras
cum hec sit pinguis quedam acquisitio diui
tiarum sine labore. Unde dicit in thalmuth
q quedam dña dixit vni rabino qz vidit q
erat pulcher et gratiosus. Similis est facies
tua habenti gregem porcoz vel comprestāti
pecuniam suam ad vsuraz. Quarta causa q
impedit conuersionem iudeoruz est inclina
tio magna ad opiniones et constitutiōes et
cerimonias et consuetudines quas habue-
runt et habēt in thalmuth. In quibus toto
tempore vite sue fuerunt nutriti. Unde per
duo exempla hoc ostenditur de iudeis ad li
terā hiere. xiij. Primū exemplū est de nigre
dine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mu-
tare pōt ethiops pellē suā quasi dicat nō pōt
mutare nigredinem suam. Scdm exemplū
est de pardo qui nō potest mutare varietatē
pellis sue. Unde dicit aut pard9 varietates
suas quia vtrūqz pdictoz est a natura: sic ē
de iudeis q nō possūt reuerti ad bonū pro-
pter consuetudinem ad malum qz ꝯsuetudo
ē quedā natura vt dicit philosoph9 in libro
de memoria et reminiscentia. Sciendū tñ q hec
similitudo nō tenet simplr sz tm̄ scdm quid.
Illa ei natura que ē causa nigredinis ethio
pis in nullo subiacet impio rōnis. et iō ethi
ops nō pōt illā immutare quātūcūqz conet.
ad hoc. sed habit9 ex cōsuetudine peccādi ge
nerat9 et p modū nature inclinās ad maluz
causat ex inclinatōe appetit9 sensitiui q na
tus ē obedire rationi. Et iō p conatū liberi
arbi. tñ ad opposituū pōt reuerti ad bonū tñ
cū difficultate pp̄ter habitū inclinātē ad op

positū. et hoc dicit impossibile fm qd put
dicit. v. metaphisice. vno mō dicit impossi-
bile qd vix pōt fieri aut cū difficultate. In ex
emplis aūt positis de ethiope et pardo ē im
possibile simpliciter scdm naturā. tñ deo nō
est impossibile. verba sunt nicolai de lyra in
pdicto passu et in veritate magna virt9 cor-
dis ē necessaria vt possit hō declinare ab his
in quib9 a pueritia fuit nutrit9 cū illa doctri
na q a teneris annis ē inbibita sit diuturna
nec oēs hoīes sūt sufficiētes violētare pp̄ri-
as voluntates vt similia dimittāt nisi soluz
illi quib9 deus fecit tantā gratiam vt cōtem
nerēt gaudia et bona tēporalia cū nihil sint
in cōparatōe bonoz spūaliū et amplexētur
verā spem saluationis aiaz suaz. et boni fi-
nalis eterne beatitudinis eaz. sicut pmittit
venienti ad xp̄m ysa. lviij. Et requiez dabit
tibi dñs deus tuus semp. Et implebit splē-
dorib9 aiam tuā et ossa tua liberabit et eris
quasi hortus irriguus. et sicut fons aquarū
cuius nō deficient aque. sic et xp̄s ait Mat.
xi. Regnū celoz vim patit et violēti rapiūt
illud. Et iohannes. vi. Nemo pōt venire ad
me. nisi pater meus qui misit me traxerit eū

Utrū iudei volentes cōuerti sint ad fidez
recipiendi.

Secundus pūct9 ē Utrū sint recipiē
di iudei qui volūt ad fidē xpi ꝯuer-
ti hoc dico qz multi eoz fuerūt et sūt
ita mali q multa damna faciūt in ecclesiaz
dei. Uerūtñ facta diligenti examinatōe de
mō aduent9 eoz non sunt repellēdi ex quo
volūt intrare sub alis fidei xpiane et lz non
faciāt bona intentōe sz pp̄ter lucrū tēporale
tales baptizati sunt et recipiūt sacramentuz
lz nō rem sacramenti que ē grā. tales prope
saluationē sunt cū pietate dei plus q illi q
nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatez vt
sub illo intrarent. Et pp̄ter hoc dixerunt sa-
pientes israel q semp dz hō laborare in le-
ge lz nō faciat bona intentōe: qz ex hoc pote
rit venire ad bonā intētionē. Et sic iudei ta-
liter venientes poterūt venire ad rectā inten
tionē fidei cū dei adiutorio vl ex vsu quo ex
ercitabunt in ea. vel qz de9 faciet eis aliq si-
gna vt sic eū cognoscāt in suis operib9 vl qz
dabit eis aliquas tribulatōes vt corrigātur
et redeāt ad bonū vel qz addiscent ex hoc et
simul. h9 libris q ostēdūt radices fidei ihesu

christi veri messie diligenter in eis studendo vel ex eo quod informabuntur continue a predicatoribus euangelicis fidem xpi nunciantibus: et si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica perfidia. habebunt forte eorum filij vel nepotes seu alij qui ex eis procedent cognitionem huius catholice veritatis et saluabuntur:

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendo.

Tercius punctus est scire quis modus debet teneri in receptione iudeorum venire volentium ad fidem xpi ne quantum possibile fuerit detur occasio malorum que sentimus a spiritusancto modus ordinatus est a quo quia vt communiter deuiant recipientes non est mirandum si taliter receptos non experiamur veros esse xpianos et ideo recipiendi sunt cum multa deliberatione ne ad vomitum redeant et modus ponitur in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Judei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint per octo menses inter cathecuminas ecclesie limen introeant. et si pura fide venire noscuntur tunc demum baptismi gratiam mereantur quia si casu alio periculum infirmitatis intra prescriptum tempus incurrerint et desperati fuerint baptizentur. Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrum conferendum. Respondetur quod vtrumque debet fieri vt patet de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne quod absit longa dilatio retro possit animas iudeorum reuocare fratri nostro epo loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dierum indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes Sic ergo patet quod iudei in die dominica vel aliqua solenni die dnt baptizari. Sed nunquid iudeus qui est seruus xpianum si baptizetur fiet liber. Respondetur quod non: secundum Ray. sed remanet seruus quia seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. dic. vi. et per ius gentium et iure canonico confirmatum. xij. q. ij. ecclesiam concordat gotfridus et hostien. Addit Ray. quod vbi de bona consuetudine non solent esse christiani serui consulerem quod dominus in remissionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem quod pecunia mendicata vel seruitio ad tempus prestito secundum arbitrium boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere

Quartus punctus est si iudei sint compellendi ad recipiendum baptismum hic sunt duo videnda. Primum est de paruulis iudeorum. et secundum de adultis iudeis Ad primum videt sanctus Thomas in secunda secunde. q. iiij. quod non licet inuitis parentibus. Sed quando ad annos discretionis peruenerunt possunt fidem suscipere etiam parentibus inuitis. Concordat guilhel. dicens quod nec licet nutrici cibo oculte baptizare paruulos iudeorum. Si tamen in articulo mortis paruulorum hec faceret non crederem quod peccaret. Doctor vero subtilis scotus in iiij. di. v. dicit quod pueri iudeorum possunt auferri parentibus inuitis et baptizari et hoc per principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusque sub dita velit nolit. Ita potest princeps ecclie. v. g. Si respublica indigeret bellatoribus et iudei filios suos taliter dirigerent quod essent inepti ad bellandum. tunc princeps posset eos auferre a parentibus et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellandum ita videtur in proposito. Alij dicunt quod non debet fieri quia ecclesia tenet oppositum sed hoc nihil est quia quotidie possunt ab ecclesia noua institui pro salute communi. Alij dicunt quod non debet fieri propter prophetiam ysaie. quia reliquie israel salue fient sed hoc non obstat quia homo potest intelligi de fidelibus vel quia etiam possunt aliqui in aliqua insula saluari. Ad secundum scilicet de iudeis adultis vtrum sint compellendi ad fidem suscipiendam: hic dicit supradictus doctor scotus vbi supra quod omnes deberent compelli ad fidem quia melius est compelli ad beneagendum quam male agere impune sicut ipsi agunt

¶ Que pena feriendi sint iudei conuersi et ad propria instituta redeuntes.

Quintus punctus est qua pena sunt feriendi iudei conuersi redeuntes ad vomitum iudaismi. et licet supradictam

fit de pena quā ferini debent a iure. nūc libet
hic explicare duo. Primo qua pena sint fe-
riēdi ex lege regni. Scōo qua pena sint ferē-
di ex lege regni per eos instituta. Circa pri-
mum notandū. ꝙ in hoc regno castelle ē li-
ber quidā antiquoꝝ regū gothoꝝ que lin
gua nostra dicitur el fuero iuzgo. vbi libro.
xij. ti. ij. c. xvij. ad literam predicatoruꝫ pena
ponitur vt sequit̃ sicut xp̄iani debēt cōqueri
de illoꝝ malis q̄ venūt ꝯtra sctām fidē ihu
xp̄i. Ita debent tenere tales modos ꝙ nul-
lus homo possit habere veniam qui dimit-
tit melius ꝓpositum et redit ad peiꝰ. Et q̄
iudeus crudelioꝛ et mirabilioꝛ debet habe
re crudeliorem penā et maius tormentum.
Ideo statuimus hanc legē. ꝙ omnis xp̄ia-
nus et maxime illi qui nati sunt de xp̄ianis
siue sit vir siue mulier. qui inuentus fuerit ꝙ
circumcidat̃ vel ꝙ habeat mores iudeorum
vel qui sit inuētus decetero ꝙ deus nō mā
det redire ad iudaismū. recipiat mortē a xp̄i
anis vl' a nobis et sic puniatus crudelissimis
penis vt intelligant quantū est exosum et ex
cōmunicatū malum quod fecit. et oīa bona
sua habeat rex taliter ꝙ heredes nec propo-
siti taliū ꝑsonarū non cōsentiant in tali erro
re. hec ibi. Scōo declarat̃ qua pena sūt feriē-
di ex lege p̄ ipsomet iudeos instituta. Vnd
in supradicto libro. xij. ti. ij. c. xvij. scribit̃. cō
stitutio quedam siue lex. quā iudei toletani
miserunt regi Sisyndo cuius tenoꝛ talis est
Noster domine potentissime ac honoratissi
me rex Sisyndo nos omnes iudei ciuitatis
toletane qui subscribere habemꝰ vel facere
signa infra in hac lege salutes nos recorda-
mur ꝙ bene et iuridice alio tempore nos cō
pellabatis ꝙ faceremus fedus et scriptū ex
precepto regis tulai qui iā transiuit ꝙ oēs
deberemꝰ obseruare et tenere fidē xp̄ianoꝝ
et sic nos omnes fecimus. Sed quia obsti-
natio nostre duricici et āntiquitas erroris pa
trum nostroꝝ nos impedit ne credamus
in dn̄o nostro ihesu xp̄o veraciter nec tenea-
mus fidem xp̄ianoꝝ firmiter. Ideo nūc spō
te et voluntarie respondemus vestre altitu-
dini sic pro nobis sicut pro nostris vxoribꝰ
et pro filijs nostris per hūc nostrū scriptū ꝙ
decetero non faciemus aliquā cōsuetudinē
iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari
nec habemꝰ aliquā societatē cū eis vllo mō
non cōtrahemus matrimonia cum aliq̄ nři
generis vsq3 ad septū gradū. non faciemꝰ in
cestum cū alqua muliere nostri generis nec
nos nec nostri filij nec nostraq3 generatio. s3
tam viri ꝙ femine decetero matrimonia cō
trahemus cum xp̄ianis non faciemus circū
cisionem nostre carnis. non obseruabimus
pascha nec sabbata sicut solebant obseruare
ceteri iudei nec alias festiuitates. non ꝑpara
bimus cibos secūdū coꝝ consuetudinē. nō
faciemus aliquā rem quā ħn̄t alij iudei in
vsu et consuetudine nec quomō ipsi viuūt s3
omnes credimus cum munda fide et cū ma
gna voluntate et cū magna deuotōne ihesu
xp̄i filij dei viui scd̄3 ꝙ euangelia et aposto
li mandant. Et illum confitemur et honora
mus. omnes tenemus hāc sanctā legē xp̄ia-
norum veraciter tam in diebus festiuitatuꝫ
q̄3 in matrimonijs et cibis et in omībꝰ alijs
moribus nec dolū aliquē nec aliquā rōnem
tenemꝰ contra eā ex nostra parte vt non im-
pleamus et faciamus omnia que ꝓmisimꝰ
De carnibus porci ꝓmittimꝰ obseruare ꝙ si
nō poterimꝰ comedere q2 nō habemus eas
in cōsuetudine semꝑ tn̄ oīa que cū eis cocta
fuerit comedemꝰ sine tedio et sine oī nausia
Et si aliq̄s de nobis inuentꝰ fuerit q̄ faciet
ꝯtra ea que supradicta sūt vel ꝯtra minimū
eoꝝ vel ꝙ ausus sit aliqua facere ꝯtra fidem
xp̄ianā. vel si moram fecerimꝰ in facīedo ea
que promittimus verbo seu facto iuramus
per illum met. patrem et filium et spiritūsan
ctum. qui est vnus deus et trinus ꝙq3 quē-
cunq3 omnium qui inuentꝰ fuerit transisse p̄
dicta vel aliquid eoꝝ ꝙ nos eum combure
mus vel lapidabimꝰ. Et si forte pietas vr̄a
voluerit eius saluare vitā statim sit facꝰ ser
uus et ꝙ detis ipsuꝫ et omnia bona sua cui
volueritis pro semper. vel ꝙ faciatis de eo
et de bonis suis ꝙ volueritis. non soluꝫ q̄
habetis potestatem regis sed quia vobis cō
cedimus per hunc nostrum scriptuꝫ. et istud
fedus et scriptum fuit factum mansacis. xij.
diebꝰ kalen. marcij ī. vi. āno quo vos regna
stis hebcabi. Ecce vidimus qua pena feriendi
sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimoni
as vel ad instituta eorum non solum ex lege
regia sed etiam ex lege per eos statuta. que
non minus debent obligare iudeos aliarū
ciuitatum et locorum totius regni ꝙ iude-
os ciuitatis toletane. cum illa imperialis
ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris

conditionis sunt alij iudei alibi conuersi q̄ toletani. Credo q̄ si vera fieret inquisitio p̄ sertim isto tempore q̄ innumerabiles igni/ bus traderentur de his qui iudaizare realit̄ inuenirentur. qui si hic nō puniantur crudelr̄ q̄ publici iudei eternis ignib⁹ cremabunt.

Quō iudei recepturi sunt antixp̄m.

Sextus pūctus est videri quomodo iudei recipient antixp̄m et decipien tur ab eo. Erit eñ antixp̄s scđ3 san ctos nequissim⁹ q̄ nascet̄ in babylone siue generabitur de tribu dā. Vñ sup illud gen̄. xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹ supra pentateucō dicit q̄ hoc intelligendu3 de antixp̄o et ꝓpterea illa tribus nō annu/ merat̄ in numero signatorum Apo. vij. sup quo dicit Beda. q̄ dan. ꝑtermisit q2 de illa tribu nascatur⁹ est antixp̄s. cuius aduentus vt ait aplus. erit scđ3 operatiōe3 sathane q2 totum faciet instigante dyabolo qui illū pos sidebit atq3 coꝑante. nec tñ ita possidebit cu3 ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diui nitas in xp̄o. nec ita vexabit eum vt careat ra tionis iudicio alioquin non imputaretur ei quicquid ageret sicut furibundo. Comestor quidem dicit q̄ a principio conceptionis il lius dyabolus in vtero matris eius descen/ det cuius virtute deinceps alcetur puer et nas cetur et adolesce3. Sed dicunt alij et forte me lius et verius q̄ more ceterorū3 hoim a die conceptionis suē habebit angelu3 sui custo dem vsq3 ad annum discretionis tunc extol letur super omne quod dicitur esse de⁹ et an gelorū3 presidio penitus deserto occupabit eum dyabolus qui ideo tunc soluendus di citur. quia totam potestatem suam antiquā sibi relaxatam per illum exercet et pro volū tate sua inclinabit eum ad malum sicut pos sessor ad libitū suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet eu3. Cū ergo venerit iste ipi⁹ ātixp̄s filij israel q̄ ab alexā dro inter montes Caspios in plaga septē/ trionali super occianū vbi nunc est finis im perij magni. canis int̄ duo castra dicta gutb et magutb fuerunt inclusi vt refert magister hystoriaꝝ et scđm iosephū facto terre motu in ꝯspectu pricipis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mō tes ibidē ꝑum mōtib⁹ ꝑtim muro indissolu bili et portis ferreis obserati q̄ adhuc ibi di cuntur esse incantati. nudi incedentes carni bus crudis et arborū fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intm̄ vt scđm aliquos posset. xxiiij. regna implere. q̄ etia3 quadam celesti virtute et montium portarū et murorū firmitate et iperatoris de catayo sc3 magni Canis vel regine Amosonū mi litia obserati exire nequeunt. excepto dūta/ xat quia pro monstro ipe magnus canis ali quos de eis qñq3 portis apertis extrahit et mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti p̄dicto antixp̄o adiungent̄ virtute quo rum regnabit et erit monarcha potentissim⁹ Et congregatis alijs iudeis qui sunt per or bem dispersi veniens iherosolimā circu/ cidet se dicens iudeis se esse xp̄m ipsis in lege promissum xp̄m vero nostru3 fuisse decepto rem et magū. omnes itaq3 iudei accedentes et et adherentes confluent ad ipsum. q2 ipsi nimio desiderio feruent de aduentu messie per quem expectant a captiuitate liberari de cepti signis et electi promissis. et quia vide/ bunt eū omni prosperitate et gloria claresce/ re regesq3 subiugare. Ideo illi lōgo excecati errore eum tan q̄ verum messiam suum rea pient et vt deu3 colent. et tan q̄ rex et dñs ab ipsis metuetur. Et propterea apostolus. ij. ad Thes. ij. vocat eum hominē peccati. filiū perdicōis qui aduersatur et extollit̄ supra omne qđ dicit̄ deus. Aut q̄ colit̄ ita vt in templo dei ipe sedeat quod edificabit in ihe rusalem scđm quosdā vel vt verius loquar scđm alios ipse se dicet templu3 dei: ondēs se tan q̄ ipse deus sit. hoc est q̄ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. ca. xix. q̄ illud q̄ nos ha bemus de antixp̄o in templo dei sedeat. gre ci habent in templū dei sedeat: tan q̄ inquit aug. ipe sit tēplū dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipit̄ argumētū q̄ ātixp̄s et ei fals⁹ xp̄ian⁹ et finget se vir3 ecclesiasticū accōmolati⁹ no/ cēdū q2 in tēplū di. i. i modū eccl'ie. ait aug. hoc idem vult sicācs⁹ de maronis in. iiij. di. xlviij. q. ij. allegās aug. vbi s̄. ipe etiā vt fa/ cili⁹ xp̄ianos et iudeos ad ritū suū attrahit: diē dñicū in fauorē xp̄ianoꝝ. et diē sabbati in fauorē iudeoꝝ faciet custodiri vt p3 in de/ cretis de cōse. di. iij. ꝑuenit. Sic g̊ p3 quō iu dei decipient̄ ab antixp̄o et quō recipiēt eu3 vt messiā suū et colent.

Quomodo cognoscent se per antichristū deceptos.

Septimus punct⁹ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antixp̄m et quomodo cōuertentur finaliter ad fidem catholicam. Notandū ergo q̄ postq̄ iudei receperunt antixp̄m tanquā messiam suum decepti ex his que dicta sūt in p̄cedēti pūcto tunc mittet deus ad eorum et aliorum multorum conuersionem helyam et enoch qd̄ erit inter occultum aduentum antichristi qui est per natiuitatem et manifestum eius aduentum qui est per predicationem et apertā persecutionem. Tunc ergo predicti helyas et enoch qui viui adhuc in paradiso terrestri reseruantur venient et manifeste se ostēdēt in hierusalem et incipit publice predicare ꝯtra antichristum destruentes eius ꝓcessū₃ et declarantes manifeste ei⁹ deceptiones et astutias dyabolicas. Ipsumq₃ corā omni pp̄lo arguent mendacem et fallacem ostendent. et aperient thezauros absconditos iudeis de veritate salutis fidei ihesu christi: et sic vt dicitur Malachie vltimo. Conuertēt corda patrum in filios. Glosa ad instructione₃ posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et christiani pari religiōe tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorū ex omni tribu israel pro christo interfecti. De p̄dicatione autem helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xi. Dabo duobus testibus meis sc₃ helye et enoch et prophetabunt idest predicabunt dieb⁹ mille ducētis sexaginta. glosa idest trib⁹ annis sicut ip̄e christus predicauit. amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostēdentes. hi sunt due oliue idest spiritu sancto vncti et duo candelabra idest lumen dentes alijs. Tunc videns antichristus se cōfusum et q̄ detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionē et occidet eos in hierusalē et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorū metu antichristi. vt quicunq₃ viderint timeant eis confirmari. Occisores autē eorum leti erūt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentiū helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi p̄ eos Sed et amplius confirmabuntur per mortē antixp̄i qui secundu₃ q̄ dicit glosa sup apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Jurauit angelus per viuentem in eternu₃ q̄ in tempus scilicet vni⁹ anni. et tempora sc₃ duorum annoru₃. et dimidium temporis. i. dimidij anni sc₃ regnabit antichristus. et ide₃ dicit glo. q̄ hoc spacio dicitur desolatio duratura sub āntichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur q̄ nisi breuitati fuissent dies illi non fuiss₃ salua omnis caro. super quo dicit glosa q̄ hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius q₂ eni₃ et superb⁹ et infirm⁹ aspiciat eos dies quos singulariter mal⁹ intulit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suu₃ antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus nr̄ ihesus xp̄s: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui idest virtute precepti sui. Ipso nanq₃ ihesu clamāte in aere morietur antichristus per michaele₃ vt dicitur fulminatus. maxima quoq₃ pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium dico q̄ non sed secundum glo. danielis. xi. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum. Quantu₃ autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mundi nemo scit. S₃ quid fiet de ministris antichristi qui remanserūt post eius mortem dicitur q̄ gaudebunt ducētes vxores et dicentes l₃ princeps nr̄ mort⁹ sit tamen habemus pacem et prosperitate₃. et cū talia dixerint repentinus super eos veniet interitus. et extunc ecclesia vsq₃ ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et seuicia dyaboli cessabunt. ¶ Uisum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidem ihesu christi. Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorū cōuersio fuit a

pphetis prenunciata dico q sic. Et primo hec pnunciauit ysaias in.c.x. vbi sic habetur si fuerit populus tu' israel sicut arena maris reliquie conuertent ex eo. super quo dicit targū. Si fuerit ppl's tuus israel multus sicut arena maris residuū q necq peccauit vel q penituerit de peccato conuertet. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego cflabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuū. Residuū vero illius modicum conuertet ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth beleus.c. Causa vero cōuersionis scriptum est abacuck.ij. qm adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et nō mentietur si tardauerit rex scz messias expecta eū quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices q nos sumus expectātes et ipse non immo sicut dictum est ysaie.xxx. ppterea expectat dn̄s vt misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes qui retardat regula iudicij est retardans nos cur expectamus ad recipiēdū mercedem sicut dictū est ysa.xxx. Beati oēs qui spectent eū. dicit rabi. Cōsummati sunt oēs termini vel fines et non pendet res nisi in penitentia et in bonis operibus Rabi elyazar dicit si israel fecerunt penitētiā rediment. si aūt nō. non rediment. sed deus sanct' et bn̄dictus cōstituet eis regē cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum. huc vsq talmuth transumptiue in pugione in parte finali.c.vlti. Secundo introducitur osee pphēta qui in ca.iij. scdm expositionem magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statū iudeorū ab ascensione xpi vsq ad finem seculi et eoꝝ conuersionē finalē De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signum q plebs iudaica spectaret messiā et adhuc spectat nō fornicaberis hoc dicit qz non seruiūt ydolis et nō eris cū viro.i.cū xpo a quo est mō sepata pꝑter suā incredulitatē. hic ē ille vir de quo dicit hier.xxxi. Femina circūdabit viruz gremio vteri sui sequit sz ego expectabo te. loquit in psona dei q expectat iudeorū finalē cuersionē csequēter hec ōdarat p pdigiale factū dicēs quia multos quasi dicat factum predictum designat q dies multos sedebunt.i. manebunt filij israel sine rege.i. sine pricipe sic videmus q nō hn̄t de se regem nec principē s alienis regibus et pricipibus seruiūt et sine sacrificio.i. sine altari quia nō possunt sacrificare extra ihrl'z a qua sunt expulsi et tēplū destructū et sine ephot.i. sine veste sacerdotali quia sublatis sacrificijs cessat vs' vestis et sine serephin idest imagini bus in quib' demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascēsione domini vsq ad finem. Sequitur scdm scz iudeorum finalis conuersio et post hec.i. post iudeoꝝ abiectionem et execrationeꝫ reuertentur filij israhel scz ab errore suo. et querent dn̄m deum suum scz deuote et dd.i. dei filiū ihesum xp̄m et q sic debeat intelligi patet per translationem chaldaicā apud hebreos autenticam que sic habet. post hec reuertent filij israel et querent cultū dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequit in textu et pauebunt ad dominū scz ipsum reuerendo et ad bonum eius scz timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsi' et subditur tempus in nouissimo dieruz.i. circa finem mundi implebit istud Patet ergo quō finalis conuersio iudeorum fuit a pphetis pnunciata ac etiam inter mediū tempus.

Utrū certis iudicijs et quib' antichristi cognosci potest aduentus.

Octauus et vltimus pūctus huius considerationis vltime tercij libri ē an tempus anti xpi quo iudei sunt conuertendi potest determinate cognosci. Respondetur q presumptuosum est hmōi viatori quocūq modo hec velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire qd beatus aug'.xviij. de ci. dei.c.lij. declarans dicit de antichristi tempore quō erit importune omnino queritur si etiaz nobis hoc voce prodesset. a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur non enim siluerūt inde apd eum sed a presente quesierunt dicentes: domine si in tempore hoc restitues regnum israel. At ille non est inquit vestrum nosse tēpora vel momenta que pater posuit in sua potestate. non vtiq illi de hora die vel anno; sed de tempore interrogauerunt quomō istō accepe n̄su. frustra igit ānos q remanēt

huic seculo cōputare vel diffinire conantur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audiamus. quos tamen alij quadringentos. Alij etiam mille ab ascensione dñi vsqȝ ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodū autem quisqȝ eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare et non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis non ab eis aliqd certum de scripture canonice auctoritate pfertur. Omniū enim de hac re calculantiū digitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momēta hec ille. Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tempus certum determinauerunt cum tam supradicti ꝙ etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua qui in tractatu queȝ fecit de fine seculi determinat ꝙ antixp̄s erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate xp̄i. et patet ꝙ sumus iam vltra per. lxxxv. annos. Quidam etiam alius magnus predicator per orbem discurrens circa annum dñi. M.cccx. in sermone. Ecce hic positus est in ruinā declarauit tempore suo iam natū esse antixp̄m per plures visiones et exempla cuius oppositum patet. Unus alius parisiū. conclusionem posuit affirmatiuam ꝙ anno dñi. M. cccviij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Millesimo ccc. lxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduēt? antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunqȝ alij presumpserint predictum tempus assignare. Sed dicet aliquis diligēs scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere vt his cautiores reddantur fideles. Dico ꝙ verū est non tamē inquiri debent talia signa curiositate sciēdi. sȝ animo seipsum et alios edificandi in timore dei.

Sed nunquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduent?. Dico ꝙ in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antixp̄i. Primū signum est tocius mūdi generalis perturbatio de quo Daniel pphetauit in capi. xij. veniet tempus quale nō fuit ab illo tempore quo gentes ceperūt esse vsqȝ ad tempus illud. quod exponens xp̄s Math. xxiiij. dicit ꝙ erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et ibidem declarādo que erunt iste tribulationes. dicit ꝙ surget gens contra gentem et regnum aduers? regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per loca. terroresqȝ de celo etc̄. Secundum signum est sisma ecclesie crudelissimū de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciui. dei. capitulo. xix. dicit quid dixerit scilicȝ apostolus me prorsus fateor ignorare. et ibi recitat augustinus multorum suspitōes circa istud quidem enim dicunt ipsum paulū voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitanduȝ calumniam. alij autem credunt neroneȝ antixp̄m futurum et resurrecturum. Alij autem nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnū dicit tamen ibi Augustinus. ꝙ mira est sic opinantium temeritas. Sed istud dictū difficile ibidem pertractans dicit si non absurde intelligitur qui tenet scȝ imperium teneat donec de medio fiat idest tollatur de medio per antixp̄m ipsum iperium. vel aliter inqt. donec de medio ecclesie exeat ministeriū iniquitatis. quod scilicet nunc est occultuȝ. Ex prima āt expositione accipit argumentuȝ ꝙ antixp̄s pugnabit contra romanū imperiuȝ et tunc oportet ꝙ ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei Ex secūda sequitur ꝙ malum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsam sit pri? pugna intestina. Has duas illationes ponit franciscus maronis in suis floribus de ciuita. dei capitulo quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi sisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide Istud est ergo signū precipuuȝ quod debet preuenire antichristū iuxta illud. ij. ad Thessa. ij. Nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditiōis etc̄. quod exponūt doctores de discessione a fide. ꝙ aūt sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patȝ quia postꝙ dixit. qui tenet nūc teneat donec de medio fiat statim subiungit et tunc reuelabitur ille iniquus. Tercium signum est multiplicatio viciorum de quo christus ait Mathei vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. tercio cap. In nouissimis tēporib? istabūt tēpora periculosa et erūt oēs seipos amātes. cupidi elati

blasphemi. parentibus inobedientes. ingrati. scelesti. sine affectione sine pace. criminatores incontinentes. Immites sine benignitate. proditores: proterui. tumidi. voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis. virtutem eius abnegantes. Quartum signum est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditus auertent. ad fabulas autem conuertentur. Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiij: In tempore illo non erit princeps. neque propheta neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iustitie et doctrine. Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctionem de quo Ezech. vij. Venit tempus prope est dies occasionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat quia ira super omnem populum. Septimum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur. deuiantibus ostenditur salutis via et errantibus manifesta fit semita veritatis. hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo. Allegent illud apo. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum namque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum. quid nam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi appareant predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum ihesum christum. Sed non tamen hoc silentium merito media hora fieri dicitur quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite. et difformitatem auersionis et dyabolice cecitatis qua auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia varijs modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in gen. xviij. ca. de zodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor zodomorum et gomorreorum multiplicatus est. ergo morra enim cecitas et zodoma pecus silens interpretatur. Ex hac namque abysso ignorantie dei et malicie mundi successum sumet et prosperabitur antichristus sicut apoc. xi. capi. scriptum. est bestia. i. bestialis et crudelis. antichristus ascendet de abysso idest prosperabitur et successum habebit ex ignorantia mundi qui ne abyssus poterit appellari quia mundus tunc propter defectum diuini verbi ignorantia plenus erit in cunctis bonis propterea Job. xx. ca. ait dicat abyssus. et priuata ignorantia non est in me lumen scilicet alicuius necessarie veritatis hoc ibi. Octauum signum est dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicitur prima ad thimo. i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentium mendacium. Nonum signum est destitutio ecclesie ad tempus de quo propheauit iohannes apoc. xij. quod mulier. i. ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus et tempora et dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum. et recurrat diligentissime ad fortissimum defensorem ihesum christum dominum nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

Helin

¶ Incipit liber quartus de sarracenorum bello.

Qualiter ut deus tradidit dissoluto iam expin oportz in hoc libro quarto sarracenorum vires quid scz contra nostram fidei fortalicium possint. Pro cuius claro intellectu. xij. considerationes occurrunt intellectui pertractande. quarum prima erit de origine machometi. ¶ Secunda de vita et moribus machometi ¶ Tertia de qualitate doctrine et legis machometi. ¶ Quarta de fundamento legis machometi. ¶ Quinta de concordancia et discordancia legis machometi cum lege xpi in articulis fidei et sacramentis ¶ Sexta de morte machometi. ¶ Septima de successoribus machometi ¶ Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomen xpianum et contra veritatem vtriusque legis scz xpi et moysi ¶ Nona erit de bellis et triumphis sarracenorum et xpianorum per arma corporalia vsque in presens tempus ¶ Decima est de possessione terre sancte per sarracenos ¶ Undecima est de hijs ad que compelli debent sarraceni viuentes inter xpianos de iure et de hijs ad que compelli debent ex ordinatione regni ¶ Duodecima erit de fine legis sarracenorum et de eorum perpetua seruitute sub iugo xpianorum

¶ De origine machometi.

Prima consideratio huius quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. ¶ Primus est de origine machometi quo ad genus et locum. ¶ Secundus de origine secte eius quo ad auctorem ¶ Tertius de origine vtriusque quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus et locum

Primus articulus est de origine machometi quo ad genus et locum Circa quod notandum quod machometus originem traxit ex hismacle filio patriarche abrahe: ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quem deus eiecit a domo paterna iussitque morari in deserto pharan gen. xxi. cap. vocatus Hic fuit palustus sagittarius infra eo. ca. Habuitque vexillum altissimum in quo scriptum erat superbia vite sub quo ipse militauit continue et innumerabiles homines ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo gen. xxv: qui genuit hamel. qui tebich. qui hamessa: qui adech. qui aduc. qui adne. que machack. ydolatram pessimum. qui sacrificia fecit filio suo nisar vt patz in libris generationis mahunib. Iste nisar fuit secundus angelus sathane post hismaelem habens vexillum altissimum in quo scriptum erat vanitas mundi sub quo ipse continue militauit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. qui emosera. qui melich. qui vain. qui luije qui galibe. qui caph. qui mirra. qui coidai qui abdemenoph. ydolatram pessimum qui habuit artem hismaelis et vox illum nizans et claues omnium ydolorum mecz vt patet in libro generationis mahunib. Abdemenoph vero genuit abdemutaliph. qui abdalam. qui machometum ex enima vxore que fuit filia haijop. que concepit et peperit predictum machometum in villa quadam que dicitur ijtranp. que est prope mecham in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus pro confusione generis humani qui habuit vexillum altissimum in quo scriptum erat concupiscentia carnis sub quo ipse militauit vsque ad mortem Omnesque sectatores sui damnatissime sue secte nec mirum si pessimus fuit quia secundum apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si radix pessima qualis fuit hismael et ramus salz machometus pessimus fuit. Et sic patet origo machometi quo ad genus et locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Secundus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod aduertendum quod predictus abdalla pater machometi habebat magnam familiaritatem et societatem cum quodam iudeo astronimo qui valde peritus erat in sciencia astronomie. Erat etiam doctus non solum in lege iudeorum. sed etiam xpianorum et accidit sic quod illo anno quo enima concepit machometum fuit magna siccitas per omnem terram arabie intantum quod terram non poterat arari nec seminari sic quod iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi her-

bas et radices capitū. Cum vero venit tem pus quo emina peperit filiū p̄dictus iude⁹ aspexit et signauit concordanciam stellaruʒ et planetarū super natiuitatem pueri. et in / tellexit per illaʒ ꝙ puer ille debebat esse hō fortis et potens in regno et lege. Et cū hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia fuerat in iherusalem ad faciendū orationeʒ sicut tunc erat ꝯsuetudo Sed cum rediijt nar rauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec dieb⁹ paucis elapsis mortuus fuit abdolla in ea dem villa de itarip. et eo tempore quo nat⁹ est machomet⁹ erant Arabiani et affricani in magno cogitatu quia nesciebāt certitudi naliter ad q̄ credentiaruʒ se attinerent si ad credenciaʒ xp̄ianorū vel iudeorū seu ad sectā arrianorū Et cū esset machometus quatuor annorū dixit iudeus astronimus menciēdo ꝙ venerant duo angeli et extraxerāt cor ma chometi et eo diuiso per mediū ꝙ extraxe / rant ab eo vnum coagulū sanguinis et de inde ꝙ lauerant eum multū bene cū aqua clarissima et pulcherrima et post hoc quod ponderauerant illud cū cordibus decē hoiʒ qui erant sue gentis. et deinde cum mille cor dibus alijs et ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor machometi ponderabat plus q̄ omia alia et ꝙ vnus angelus illorū dixit alteri si istud cor fuerit positum in pondere cū omnibus cordibus omniū hominuʒ que sunt in ara / bia excedet in pondere omia alia. Et ille iu deus dixit menciendo ꝙ hoc dixerit sibi ar / changelus gabriel in visione. Cum aūt ma chometus esset octo annorū mortua matre. et auo ei⁹. Abdemutaleph cepit eū in custo dia Abutalip auūculus eius frater patris sui et hic Abutalip tradidit eū docendū pre dicto iudeo astronimo qui instruxit eum in sciencijs naturalibus et in legibus iudeorū et xp̄ianorū. Ex qua doctrina tunc habita ce pit ea que postea interposuit in illa mala se / cta quam cōposuit ad perditioneʒ animarū in eo credencium ordinatam. Additur etiā huic ꝙ cum esset machometus. xxv. annorū tendens in egyptum pro quibusdam mer / cancijs exercendis morabatur ibidem cum iudeis et cristianis ibi existentibus aliquo tempore anni. specialiter cum quodam mo nacho de antiochia cuius nomen erat io hannes quem in specialem amicū habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa taʒ de noua lege q̄ de veteri ad defensionem sui ꝯtra iudeos et xp̄ianos quomodo disputaret cum illis quia quid / quid eum docebat predictus monachus to tum erat cōtra deum et legē eius ad moduʒ heretici. Fuit etiam discipulus Sergi mo / nachi. qui fuit hereticus arrianus. Hic Ser gius in errorem nascorij incidens dū a mo nachis fuisset expulsus in arabiam venit et machometo adhesit. Cunctꝫ de veteri testa / mento et nouo plura edocuit vt tradunt ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo et mona chis hereticis et dyabolo principaliori ma gistro.

¶ De origine machometi et sue secte quo ad tempus.

Ertius articulus est de origine ma chometi et sue secte quo ad temp⁹. Et licet multi multa dicant tamē cōmuni⁹ tenetur ꝙ incepit circa finem temporis eracli dij qui imperauit post focam et habuit victo riam de filio cosdre circa flumen danubij et interfecit bestiam illaʒ que habebat capita septem et septem diademata et decē cornua de qua dicit̄ Apocalipsi. xij. Bestia illa fu it rex cosdre bestialiter viuens. habebat enī capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorū regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorū acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicit̄ ba / chides aūt erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteā in qua intermicanti bus gēmis posuit thronū suū ex auro. po / suit etiam ibi quadrigam solis et lune et p occultos meat⁹ et fistulas aquas adduxe / rat vt quasi deus pluuiam videretur infun dere et cum subterraneo specu equis in cir / cuitu trahētibus circūmacta turris fabrica moueri videbatur et quasi quodammodo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artifi cis mentiebatur Occisa est autē ista bestia per eraclium filio deuicto. quia noluit salu tiferis monitis cristianissimi principis ac / quiescere. argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero gēmas idest vasa et reliqua vtensilia ad restaurationeʒ

ecclesiarũ quas tirãnus destruxerat reserua
uit. et lignũ sancte crucis quod pdicta bestia
in predicta turri tenebat iherosolimã repor/
tauit Unde ipse rapuerat vt patet in histo/
ria exaltationis sancte crucis. Circa finem
vero huius pclarissimi principis venit ma/
chometus et signatur tempus Apoca. xiij.
Ubi dicitur qui habet intellectũ computet
numerum bestie idest machometi qui besti
alis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enim
hominis est et numerus eius est. dc. lxvi.
scilicet anni. Sz ad quid referatur iste nume
rus patet quod non refertur ad numerũ annoꝝ
vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexa/
gintatribus annis vt patet in speculo histo
riali. pter quod alij dixerunt quod refertur ad
duratione legis eius que tm debet durare.
Sed hoc non videtur verũ quia lex illa fuit
data circa finem temporis eraclij vt dictum
est qui cepit imperare anno domini sexcente
simodecimotertio et imperauit triginta ãnis. a
fine aũt huius temporis vsque ad presentem
annum qui est. M.cccc.lxx. fluxit maior nu
merus vt patet consideranti. et tamẽ adhuc
durat lex machometi. pter quod alij dicũt
quod post mortem machometi lex eius fuit cor
recta per sapientes sarracenos et ab illa cor
rectione debet incipere numerus annoꝝ du
rationis legis illius. Sed hoc non videtur
pbabiliter dictum tum quia non diceretur
lex machometi. sed sapientum tum quia illi
sapiẽtes dicunt fuisse discipuli machometi
et sic eius correctio non fuit post dationem
a machometo per tempus notabiliter mag
nũ et sic ab illa iã fluxerũt vltra numerũ illũ
vt patet intuenti. et tamẽ lex machometi nõ
videtur ita ppinqua cassationi cum nouit
gens eius occupauerit fere totam greciam.
pter quod saluo meliori iudicio videtur
quod iste numerus annoꝝ sit incipiendus ab
incarnatione domini et terminandus in mor
te machometi. De quo prophetice loquitur
iohannes euangelista quod sic declarari pt
Nã ab anno incarnationis domini vsque ad
finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti
xliij. vt dictũ est. et isti numeri simul iuncti
faciunt septingentos et sex annos quibus
oportet subtrahere annos quibus macho/
metus vixit cum eraclio. Aliter anni bis cõ
putarentur vt patet intuenti. Isti vero esti/
mantur pbabiliter fuisse. iiij. quia macho/
metus primo fuit pauper postea inualuit p
mercancias et postea per rapinas et fraudes
antequam attemptaret se regem facere et legem
dare vt dicetur quam legem dedit circa mor
tem eraclij. Et sic de vita machometi videtur
probabiliter fluxisse. iiij. anni ante tempus
mortis eraclij quibus demptis de septingẽ
tis sex remanent precise. dc lxvi. ab incarna
tione domini vsque ad mortem machometi
et secundũ hoc potest cõgrue hec littera pro
phetica exponi. Numerus enim hominis scilicet
xpi qui fuit perfectus sanctus et virtutibus
ab instanti incarnationis et numerus eius
scilicet machometi est. dc lxvi. quia tantus
numerus annoꝝ fuit ab anno quo dominus
factus est homo vsque ad terminum vite ma
chometi vt pdictum est. Sciendum quod liber
Apoc. fuit scriptus in greco vbi habentur
hec noia. Antumos. Arnoijme. Teuitarij
vbi nos habemus. dc lxvi. cuius significa/
tum pprium de antumos est ꝯtrarius quod
pprie conuenit machometo qui fuit et est
cõtrarius xpo. significatum pprium de ar/
noijme est nego. quia ipse negauit eius di/
uinitatem et ipsum esse filium dei vt infra
dicetur. significatum pprium teuitarij est sol
gigas. Dixit enim xpm non fuisse solem iusti
cie nec gigantem exultantem ad currendam
viam a summo celo sed significatũ accomo
datum istorum vocabuloꝝ est. dc lxvi. Ad
cuius intellectum sciendum quod sicut in latino
alique littere accomodate sunt ad significan/
dum numeros sicut littera. c. ponitur p centũ
l. pro quinquaginta et sic de alijs. Ita simi
liter in greco littere alique ponũtur pro nu/
meris et ille quibus scribuntur hec nomina
antumos etc. in greco significant hoc modo
dc lxvi. per quod in aliquibus biblijs poni
tur sic numerus enim hominis et numerus
eius est dic lux que dictio significat apud la
tinos numerum pdictum per litteras quibus
describitur. quia littera. d. ponitur pro quin
gentis. i. pro vno. c. pro centum. l. pro quin/
quaginta. v. pro quinque. x. pro decem et hec
simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex
qui numerus cõpetit machometo modo p/
dicto et quia ista ponuntur velate et obscure
Ideo premittitur antedictum verbum hic
sapiencia idest res occulta. Et sic patet origo
machometi et eius secte quo ad tempus quia
incepit anno incarnationis dominice sexcẽ

tos sexaginta sex.

De vita et moribus machometi.

SEcunda consideratio est de vita et moribus machometi que tribus explicatur punctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secundus est quod eius vita fuit ambiciosa. Tercius est quod eius vita fuit morbo epilentico monstruosa.

Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

PRimus punctus est quod vita machometi fuit bestialis et libidinibus plena. Unde machometus est illa bestia de qua prophetauit iohannes apoca. xiij. dicens. Et vidi aliam bestiam idest machometum. vitam voluptuosam que bestialis dicitur primo ethicorum habentem. quia fuit luxuriosus et libidinis ardore succensus. super omnes homines orientalis regionis iactans se solum supra quadraginta homines ex diuino munere virtutem generatiuam et coherendi potestatem habere vt scribitur historie orientalis ecclesie libro primo. ca. quinto qui aliter appellatur liber episcopi Achon. qui fuit auctor huius libri Posuit etiam machometus in suo alchorano azoara xlij. quod deus secum dispensauit de fornicatione et adulterio et sibi soli hoc concessisse Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebat quandam que dicebatur maria iacobina quam presentauerat ei machoqueus rex iacobinorum. due autem vxores machometi scilicet vna dicta anosse filia hebehor nobilissima inter eas et abassa filia homor mouebantur zelotipia. que cum quadam die intrarent ad eum inuenerunt dictam iacobinam concumbentem cum eo et dixerunt ei decet ne sic facere prophetam qui erubuit et iurauit se de cetero non facturum et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cum quod modicum tempus pertransisset non se potuit sustinere ab ea et fecit de hoc legem quasi ex ore dei reuelantis sibi. Et tunc dixit in alchorano in capitulo helmetcantem. quod interpretatur vetatio vel anathema. O propheta quid petis quod deus concessit tibi placari vxores tuas postules iam legem posuit vobis deus vt soluatis iuramenta vestra et iterum cognouit illam. et dixit quod deus dispensauit cum illo in iuramento et super hoc testes sunt michael. et gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete deus festinauit in tuo desiderio voluit per hec dicere forsitan idest in colose tuo propriauit incestui. Et addidit nunquid deus precepit tibi huiusmodi facere cum etiam interipso hoc verbotenus de ceteris forsitan querit deus te placare per huiusmodi et appropinquare tibi Ipse vero duabus vxoribus totum legit quod sequitur in capitulo vetationis. et ait quasi ex persona dei. penitemini coram deo quia declinauerunt corda vestra quasi diceret de hoc quod calumpniate sunt eum de incestu sequitur quod continuo si forte deus vos repudiabit et dedit ei pro vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitentes. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. que audientes dixerunt penitemur. Simile fecit quando accepit vxorem zeiseb nutricij sui: dixit sentenciam que est in capitulo belizaheb. quod deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est quod deum formides cum enim iam respuerit zeiseb maritauimus causa tibi. O machomete et dixit zeiseb. Nunquid dixisti eam nuncia dei Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se quod deus maritauerat eam. et non parentes eius sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponendo sibi quod dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamen ipsemet dicat nulum esse maius peccatum quam imponere deo mendacium. Item infra in alchorano azora. lxv. dicit quod paradisus suus habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesque pulcras. et ciphos aureos et argenteos et commestilia optima Unde in libro de doctrina sua qui est autenticus apud eos dicit quod primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fructus arborum concludens quod ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequitur. Item in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiam tam cum masculo quam cum femina propter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis quod vita macho-

meti fuit vita bestialis. quia fuit luxurios⁹ incestuosus. adultere et in crimine pessimo maculatus.

Qđ vita machometi fuit supbissima et ambitiosa.

Ecūdus punct⁹ est ꝙ vita machometi fuit vita ābitiosa. q̄ ex inordinata ābitiōe dominādi ascēdit per gradus malicie velud alter lucifer vt fieret rex bistmabeluta⁊ cū cū in prima etate sua esset mercator. et frequēter ꝑgeret cum camelis suis apud egiptū et palestinā cū iudeis et xp̄ianis cōicās. nō solū nouū testamētū et vet⁹ didicit. ſʒ et magis ꝑfectissim⁹ est effect⁹. et cū curro canā ingrederet̃ ꝓuinciā cui⁹ prouincie dn̄a tadiga vocabat̃ et diuersas species quas machometus secū attulerat dicta dn̄a miraret̃ cepit et dicta mulier familiari⁹ adherere ꝙ machomet⁹ in cātationū suarū virib⁹ cepit paulatī inducere in errorē dicebatq̧ se eē messiā quem iudei adhuc expectāt futurū. suffragabant̃ quoq̧ verbis ipi⁹ tā in cātationū prestigia ꝙ caliditatis eius ingenia copiosa. q̄ opinione nō soluʒ dicta mulier ē decepta ſ; oēs iudei ad quos fama ei⁹ ꝑtingere potuit ad eū cū sarracenis tāta rerū nouitate attoniti cateruatim cōfluebāt quib⁹ cepit leges nouas fingere et eis tradere adhibēs eisdē legib⁹ testimonia noui ac veteris testamēti q̄si quedā colorē sui veneni. Ulus ꝯsilio illi⁹ pessimi. Sergij monachi heretici arriani. quas leges bismabelute seu sarraceni suas appellant eūq̧ suū legislatorem esse fatent̃ Prefata q̧ mulier vidēs hominē iudeo⁊ et sarraceno⁊ pariter testimonio approbatū pōpa. et sequella volatū. existimabat in eo diuinā latere maiestatem et cū esset vidua accepit eū sibi in maritū. sic ꝙ machomet⁹ tota⁹ illius ꝓuincie obtinuit principatū. et incepit esse diues et potēs secūdū ambitionē sui desiderij trāsiuitq̧ dissimulat⁹ in hispaniam anno vltimo regis. Richardi et venit in ciuitate Cordubeñ et ꝑdicauit ibidē suā malā. doctrinā dicendo ꝙ ihes⁹ xp̄s fuit nat⁹ de virgine ope sp̄ussā cti ſ; tñ ꝙ nō erat de⁹. Qđ cū audiuit beat⁹ pr̄ ysidor⁹ archiep̄s hispaleñ qui tunc veniebat de curia romana· stati misit hoīes suos ad ꝑdictā ciuitatē vt eū vinclatū sibi adduceret. Sʒ diabol⁹ apparuit sibi et dixit ꝙ recederet ab illo loco et statī exiuit et fugiēs nauigio trāsiuit in affricā in qua et i arabia decepit innumeras gētes. qui oēs ei adherētes ꝑsa⁊ regnū infestare ceperūt. totumq̧ imperiū orietis inuaserūt. tn̄q̧ ꝑualuit horū multitudo ꝙ eracli⁹ impator resistere nō potuit. Uñ coact⁹ est oīa sacra q̄ erant in iherusalē et ꝑ̄cipue ꝑciosū lignū scē crucis apud Constātinopoliʒ apportare. Jā enī ꝑ̄ sic cū arabib⁹ et alijs ꝑdictis natiōib⁹ ꝯiuncti duce machometo siriā occupauerant et maximā pteʒ palestine qđ fuit impij eraclij anno. xx. Quō aūt tā subito tantā gētiū multitudinē potuit ad se trahere inter cetera vsus fuit quadā astucia vulpina Cū em̄ videret ꝙ a ꝑdictis natōib⁹ tanq̄ summu dei ꝓpheta et nūcius coleret̃. cepit ardētissima ābitione grādia cogitare in corde suo scilicʒ quō posset eē ꝯtrari⁹ romano⁊ impatori. et quō posset gētes a dn̄io suo subtrahere. Et deindē cū suis deceptōib⁹ pugnauit virib⁹ suis ꝓmouere oēs pp̄los ꝑdicta⁊ gentiū in hoc facto. oñdendo eis quō erāt oppsi grādi et amarissima seruitute in dādo reddit⁹ et tributa sine mō romanis. Et ꝙ ꝓpterea venerāt iā ad magnā paupertatē et miseriā et ꝙ ab hoc dāno et periculo futuro poterāt exire per vim et timorem et per potestatem multa⁊ gentium. et vetare tributa ac seruitutem tollere affirmauit tamen eis principatum tenere nō posse nisi xp̄iano⁊ fide omnino diuerterent. suisq̧ documenta seruarent. Simulansq̧ vt predictum est aliquid diuini numinis in se habere. et prestigijs mult⁹ per ipsum ostensis homines decipiens propheta maxim⁹ ab omnibus in dicto populo habebatur iudeos etiam multos vt dictuʒ est ita decepit vt ipsuʒ crederent esse suuʒ messiam Et sic accidit ꝙ postq̄ ꝑdictis suggestionibus commouit predictas gentes. misit eraclius imperator nuncios suos pro colligendis tributis in affrica. Quod cum sciuit machometus exiuit ad eos cum illis quos commouerat. dixitq̧ eis ꝙ nolebant dare imperatori romano⁊ tributa. et deinde pugnauit cum illis et interfecit illos. Et tūc eleuatum est cor eius et venit in arabiam et in siriā et i mesopotomiā quas suo dn̄io subiugauit Et deinde ꝯquestauit ceteras ꝓuincias circūquaq̧ plus deceptionibus q̄ viribus. ciando eos ꝙ pugnarēt defendere

se a romanis vt ab eoꝝ seruitute liberentur quod et fecerũt. Et tunc somniauit eraclius imperator ꝙ parui mures nascebantur in affrica qui rodebant fimbrias vestimenti sui. et post hec cũ cognouit ꝙ machometus cum ei adherentibus occiderãt nũcios suos in affrica et ꝙ nolebãt dare cõsueta tributa ꝯgregauit magnũ exercitũ. et misit cũ eo theodorũ fratrem suũ qui tenebat imperiũ oriẽtis de manu eius vt pugnaret cũ illis rebellãtibus in affrica et reduceret terrã sub suo dñio Cũ ergo p̄dictus theodorus venit in affricã pugnauit cum illis et fuit permitente deo victus ab illis et fugit qui satis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorem. et narratis omnibus qui occiderant petiuit iterũ maiorem exercitum vt iret ꝯtra illos rebellatos. et tũc imperator narrauit sibi somniũ muriũ quod viderat nec propter hoc dimisit exercitũ suũ mittere ymmo maiorem ꝙ prius cũ eodem theodoro destinauit Sed licet romani essent multi quando puenerũt in terrã illam et viderunt potestatem machometi et audaciam quam secum habebat dubitauerũt multum de eo et pauore magno cõcussi voluerũt se retrahere ad quoddã castrũ quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eoꝝ occidendo et vulnerando. Romani vero videntes ꝙ sic moriebãtur pusillanimitate resumptis viribus cõuersi sunt ad eos et habuerũt ibi pliũ magnum sed finaliter victi fuerunt romani et occisus theodorus frater imperatoris. Omnesq; ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderũt et ex tunc sublatũ fuit romanoꝝ dñium in affrica et iugum seruitutis affricanoꝝ cessauit. Cũq; ergo viderunt Agareni ꝙ deuincerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram sirie et venerũt in ciuitatem damasci que ab antiquo fuerat capud regni xp̄ianorũ et ibi de beneplacito et voluntate omnium predictoꝝ eleuatus fuit in regem machometus quia multum eũ diligebant et appreciabantur. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorum et regnauit. x. annis hec ex generali historia hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeretur rex et dominus et vt haberetur tanꝙ verus propheta dei fuit totum studium vite sue.

¶ Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa:

Ertius punctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico mõstruosa. Sicut enim vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiã vt eius turpitudo anime ostenderetur exterius monstruosus fuit in corpore: laborans caduco morbo siue epilentico et cum die quadam p̄sente. Cadica regina vxore sua caderet in terra spumãs velud porcus illa cernẽs nõ modicũ tristabatur eo ꝙ homini impurissimo iunctã matrimonio se videret. quam ille placare desiderans surgens eam talibus sermonibus demulcebat. dicebat enim cum gabriele archangelo se habere colloquium nec vultus eius ferre posse splendorem: sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. et ꝑpter hoc ipsum cadere oportebat. vt cũ hec dixit laborauit vt suis incantationibus et magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira que miracula videbantur an̄ illam. Et quia aliquo modo teste scriptura diabolus in angelum lucis se transfigurat diabolus intrabat in eo et faciebat ei aliqua creatura futura p̄dicere et per istum modũ decipiebat gentes Credidit ergo p̄dicta mulier eius falsis assercionibus et illusionibus crediderunt et alie supradicte nationes eo ꝙ gabriel archãgelus sepe a deo ad sanctos hoĩes destinatur ꝙ ex ore gabrielis archãgeli machometus leges illas susciperet quanuis eis obseruanciam imparabat.

¶ De qualitate doctrine et legis machometi.

Ercia cõsideratio est videre qualis est lex machometi Et licet ex superioribus satis clareat ꝙ homo tã bestialis et immũdus nõ potuit dare nisi legem sibi correspondentẽ. Uerumtñ vt fideles cognoscant falsitatem eius et quomodo nõ est lex dei sed diaboli septem passibus explicatur. ¶ Primus erit de modo fallaci ꝙ dedit legem suã populo ei credenti. ¶ Secũdus de erroribus sue legis. ¶ Tercius de fatuis sue legis fabulis. ¶ Quartus de malicijs sue legis ¶ Quintus quomodo nulle miraculis fuit confirmata ¶ Sextus quomodo est lex cõ-

tradicionis. Septimus q̄ in pluribus est per hominem reuocata et a diabolo tan-q̄ a principali actore constituta.

De modo quo fuit data lex machomeci

Primus passus est videre modum quo secta ista machometi fuit data Circa qd̄ notandū est q̄ sicut fertur est libellus quidem in partibus trāsmarinis de ei⁹ fallacijs in quo legitur q̄ ip̄e volēs sibi cōsiliare animos populoꝝ dicebat se esse prophetā ad eoꝝ salutem diuinit⁹ destinatū vz vt legem iudeis et cristianis datam quinimis rigida erat et seuera miciorū preceptorū promulgatione temperaret et vt ei⁹ missioni adinstar moisi attestari quedam signa et ꝓdigia videret assignata die ad certū locum ppl'm cōuocauit legem diuinit⁹ missā in signis et ꝓdigijs accepturū. tunc eo sermocinante ad populū colūba candida que in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolās super humerū ei⁹ stetit et in ei⁹ aure iuxta morē solitū grana in aure reposita comedens verba legis ei suggerere videbatur Thaur⁹ quoq̧ similiter ad hoc ap̄m cōsuetudine quadam edoct⁹ vt de manu eius pabulum acciperet ad vocem eius corā pp'lo venit et quasi noue legis mandata celitus missa que ip̄e cornibus ei⁹ alligauerat detulit. Sed et vasa quedā lacte et melle plena: que ipse in certis venis terre artificiose ac latenter immiserat quasi per diuinā reuelationē fecit effodi et ꝑpoulo velud in signo future habundancie q̄ per eiusdē legis obseruāciam mereref ostendit. Sicq̧ miraculis et magnalib⁹ diuinis cōgratulantes et acclamantes sedux̄it atq̧ ad legem suā q̄si diuinā recipiendā pertinaciter animauit

De erroribus legis machometi:

Secundus passus ostendit errores legis machometi. Unde oīm antiquoꝝ feces quas diabolus sparsim seminauerat simul in machometo et eius lege recollegit ac renouauit. Ipse nāq̧ cū scabelio negauit trinitatē personaꝝ in diuinis Secūdo docuit x̄p̄m esse purā creaturā cum arrio Ūn̄ et Sergius monach⁹ qui fuit magister machometi vt dictum est fuit hereticus arrian⁹. Tercio asserit q̄ iudei non occiderūt x̄p̄m s; quēdam ei similem et in hoc cōuenit cū manicheo. Quarto dix̄it q̄ de⁹ trāstulit x̄p̄z ad se s; apparebit circa finē mūdi et occidet antex̄p̄m et postea faciet eū de⁹ mori. et quia negat x̄p̄i passionē omnia sacramenta ecclesie que a passione x̄p̄i sumpserūt efficaciam et in hoc conuenit cum donatistis hereticis. Quinto dicit q̄ demones possunt saluari ꝑ alchoranū et q̄ ip̄i audito alchorano multi ex eis facti sūt sarraceni et in hoc aliqualiter imitatur originē q̄ dix̄it q̄ adhuc demones saluabunf. Sexto dicit q̄ qn̄ de⁹ misit pro eo gabrielē q̄ ipse iuit ad deū et de⁹ imposuit ei manus et tantā frigiditatē sensit ex tactu manus dei super humeros eius q̄ frigiditas ꝑuēit vsq̧ ad medullā spine dorsi et in hoc cōuenit cū acronio forti q̄ posuit deū corporeū. Septimo dicit spiritū sanctum eē creaturā et in hoc cōuenit cū machedonio. Octauo dicit q̄ aliqui angeli facti sunt demones quia noluerunt adorare adam et in hoc oīno neminē imitaf Nono ponit q̄ vltima hominis beatitudo est in cōmedendo et luxuriando et in vestibus preciosis et in ortis irriguis et in hoc cōuenit cum cherinto heretico et cum quibusdā paganis Decimo ponit in capitulo de mensa q̄ familia sua nihil oīno valet nisi cōpleat legē et euangelium et librū sibi reuelatū sc; alchoranum: et sic docuit gētes iudaysare. et ideo docuit circumcisionem esse tenendā et in hoc conuenit cum vierne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vx̄ores alioꝝ et in hoc videtur cōuenire cū nicholaitis hereticis. Duodecimo docuit licitum esse habere plures vx̄ores cōtra apostolū primo coꝝ. vij. et contra constitutionē ꝑfecte legis nature erūt duo in carne vna gen. ij. et in hoc cōuenit cū nazareis hereticis licitū ponentibus in noua lege articulū de pluralitate vx̄oris. Xiij. docuit vti lotionibus pro baptismatibus in remissionem peccatoꝝ cōtra ap'lm ad ephe: iiij. vna fides vnum baptisma et in hoc cōuenit cum nouationis et donatistis hereticis baptisma reiterantibus Xiiij. docuit licitum esse zodomiam tā cum masculo q̄ cū femina vt patz in alchorano capitulo de vacca. et in hoc cōuenit cū zodomitis hereticis licet sarraceni palient hoc quibusdā bonestis ex̄positionibus Hec autem fuit tota in

tencio machometi vt scilicet resecaret quic-
quid erat arduū in credendo et quicq̄d erat
difficile in operando. et cōcederet cōmunia
ad que inundant homines proni erant et ma
xime arabes scʒ gulam et luxuriā et rapinā
de virtutibus aūt puta de humilitate vl' de
pace. vel abstinencia. vel de caritate dei et
proximi vel de vltio fine nihil notabile dixit
et quia de omnibus his poterat eius facul
tas et malicia dephendi tam per nouū q̄ p
vet' testamētū q̄ etiā p dicta philosophorū
qui de virtutib' et vltimo fine hominis tra
ctauerūt mādauit oīno q nihil crederet qđ
esset contrarium huic legi sed qui aliud cre-
deret occideretur.

¶ De fatuitatibus et fabulosis legis ma-
chometi.

Tercius passus est de fatuitatib' et
fabulosis dictis legis et doctrine
machometi. Ex quibus satis apparebit qđ
nō est lex dei. Nō em̄ lex dei fabulosis et ri-
diculosis edificat' que pocius cōueniūt ho-
minem in risum q̄ in deuotionē talis ē lex
machometi vt certum est omnib' eā legenti
bus. et de multis quedam pauca lʒ magis
notabilia referant'. dicit' enim in capitulo de
lenemelle q interpretatur formica q Salo
mon cōgregauit magnū exercitū angelorū
videlicet hoīm et animaliū. et qñ ibant in-
uenerunt fluuium formicaꝝ et tunc formica
dixit. O vos formice introite in habitacula
vestra ne interimat vos Salomon et mili-
tes eius et subrisit formica. Et post pauca
quādo re assignabant' oēs aues in exerci
tu iumentū ē q deerat vpupa et dixit Salo
mon. quid ē q hic nō video vpupā puniā
illam et decollabo eam vel assignabit ratio
nē quare defuit et stetit vpupa nō multum
lōge et ait didici q vos nescitis et veni ad
vos de sabea cum veris rumoribus inueni
si quidē mulierem regnantē inter eos et cō-
pen populū suū colere solē absq3 deo. Itē
in capitulo delchamar quod dicit' in tempe
lune appropinquauit luna hora et fracta est
luna quod exponentes doctores eoꝝ dicūt
q machometus stabat cū socijs suis et cū
videret lunā appropinquātē coniunctioni di
xerūt ei oñde nobis aliqđ pdigiū. et tūc ipe
innuit lune duob' digitis scʒ indice et medio
et tūc fracta ē in duas ptes et vna medietas
cecidit supra mōtem elkaijs qui imminet
ciuitati mecque ex vna pte et alia medietas
sup aliū qui mons rube' appellat' situs ex
alia pte ciuitatis. et cum sic fracta esset luna
venit et intrauit manicā camisie machome
ti et ipe integrauit eā. Itē i capitulo seba dr̄
q vermis indicauit morteʒ salomonis vbi
dicit glosa q salomon dū staret innix' sup
baculū suū subito tantus dolor eū arripuit
q expirauit nec tamen corruit diuino mira-
culo demones aūt qui ei seruiebāt videtes
eum stare credebāt eū viuere et nat' est qđā
vermis de terra et corrosit baculū cui innite-
batur. et tunc fracto baculo corruit salomō
et cōcurrerūt de demones et inuenerūt eum
mortuū et extūc ceperunt hominib' nocere
pposse. Iteʒ ipe machometus in libro narra
tionū reddit causam quare vinū sit illicituʒ
et dixit q deus misit angelos duos in terrā
vt bene regnarēt et iuste iudicarēt et fuerunt
isti angeli Aroth et maroth. cūq3 venisset
mulier que habebat causam inuitauit eos
ad prandiū et dedit eis vinuʒ bibere. quod
eis deus mādauerat ne biberēt et inebriati
requisierunt eam de luxuria et psensit hoc p
cto q vnus doceret eam ascendere in celum
et alius descendere. Cūq3 eā docuisset ascē
dere in celum et deus illā videret audita eā
et modo fecit eā luciferʒ q esset ita pulcra in
ter sidera sicut erat in terra inter mulieres.
Data aūt occasiōe angelis qui peccauerāt
vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerūt
magis puniri in pſenti q̄ in futuro et tunc
deus suspendit eos per pedes in puteo ba-
bilonis cum cathena ferrea vsq3 ad diē iu-
dicij. Hec et similia multa cōtinent' in pdi-
cta lege p que qlibet sapiēs potent cognos
cere fictionem q nullo modo sit lex dei. Nō
em̄ lex diuina consueuit loq hoībus p tales
fabulas. sunt em̄ sequentes machometum
illi de quibus pphetauit paul' a veritate q
dem auditum auertent ad fabulas aūt con
uertentur. Item dicit in libro narrationū q
celum creatum fuit de fumo et fum' de va-
pore maris et mare de monte quodam qui
vocatur caph q angit totū orbeʒ et sustinet
celū. Dicit etiā q sol et luna erāt equalis lu
minis et virtutis et nō erat distinctio iter diē
et noctē quadā aūt vice volebat gabriel et
accidit vt ala sua tāgeret lunā q obtenebra-

ta est sicut nō cernimus. Preterea dicit ꝙ natus ē sus de stercore elephātis et mus de stercore porci et catt⁹ de frōte leonis. qđ narrat in hunc mundū Nā cū esset noe in archa cum filijs et animalibus qñ ibant ad secreta nature inclinabaṫ archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent cōsulit noe dn̄m qui ait vade et inclina celū eius ad foramen stercorante et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grādis satis de stercore elephantis Cuž aūt rostro forsorio grouolaret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerūt et cōsulto dn̄o noe percussit leonē in frōte et egressus est catt⁹ per nares ei⁹ et hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita Dicit iterū in eodē ꝙ de⁹ in fine mūdi occidet omnē creaturā etiā angelos et archāgelos et nihil remanebit viuū nisi de⁹ et mors que ē quidē angelus qui dicitˀ adriel. et tūc pcipiet de⁹ adrieli ꝙ occidat seipm quo facto dn̄s insulcabit voce grandi et dicet vbi sunt satrape mūdi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiā machometus scripsit librū vbi posuit duodecim milia verba stupenda et cū admirātes quererēt virū omnia illa essent vera Respondit ꝙ solum tria milia veritatē habebāt omīa alia falsa erant. Cum igitur in pdicto libro aliquid falsitatis dephenditˀ dicūt sarraceni ꝙ hoc dicit machomet⁹ quia nō erant omia vera et istud est de illis residuū totū semp in suo robore perseuerat. ita etiam faciūt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendacia cōpzehēdantˀ tamē ppter quedā vera que cōtinet quasi verbū dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio xp̄i quia si in eo vnū solum verbum falsum inueniretˀ qđ absit de euāgelio vt dicit Augustin⁹ causa iusta esset ꝙ totū euāgeliū friuolū reputaretˀ et vanū quia modicū fermentū corrūpit totam massam secundū apostolū et hinc est ꝙ litterati et magni sapientes inter sarracenos nō adhibent fidē sed fictionem doctrine adiecerūt in pdicto libro. Cui⁹ sunt duo signa Primū ꝙ renuūt disputare cū alijs sapientibus publice Secundū ꝙ nolūt adduci alchoranū in publicū et dolent vehementissime cū ab alijs legitˀ et nullomō vellēt ꝙ in linguas alias et litteras trāsferretˀ. Sam⁹ ei ꝙ verum aurū nec lumen timet nec ignē

Et ideo quia xp̄iani de veritate cōfidunt q̄ fortissima est et manet in eternū libenter cū alijs nationibus de euangelio cōferūt gaudentq cum ab alijs nationibus creditur et desiderant ꝙ omnibus publicetur et in linguas alias trāsferatur et nō solū scripturis sed etiam picturis et colaturis publice xp̄i passionem ostendunt ꝙ ab alijs nationib⁹ ludibrium et ignominia reputatur.

¶ De malicijs legis spurcissime machometi

Quartus passus est de malicijs legis machometi Cum deus sit sūme bonus et optim⁹ fac optima adducere secundū dionisiū si mala continet lex aliq̄ constat illam non esse a deo talis est lex machometi vt patet per totum alchoranū Dicitur enim in capitulo elbacaph et etiam in capitulo elcem quod interpretatur demōes ꝙ ipsum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones aūt sunt praui et damnati in voluntate quibus nō placet nisi quod malū est igitur alchoranū est malum Preterea alchoranum est causa omniū malorum vt occasionis et rapine et periurij et huiusmodi qui quidem mala sunt. Alchoranum non solum permittit sed mandat occisionem nec est excusatio ꝙ mandat ꝙ occidantur increduli. Dicit enim sine dubio ꝙ fideles non debent occidere fidelem. ipsos aūt infideles pcipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributū est integra causa ꝙ occidantˀ vl̄ nō occidantˀ Preterea sicut vt in Alchorano in plurib⁹ locis legitˀ nullū est maius malum ꝙ imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que omnia redundant in deū quomō ergo alchoranū est sermo dei vt dicunt Possum⁹ aūt ostendere plura alia. Nā in caplo elenphaal quod interpretatur lucra dicitur ꝙ lucra sunt dei et nūcij. et ꝙ debet deo quintā ptē de his qui lucrantˀ. Sed nunqđ de⁹ est ita mal⁹ ꝙ pmittit rapinā vt inde insequtur ptem suam scz quintā partem. An ē ita paup ꝙ nō hz vn̄ alat paupes suos scz viduas et pupilos et peregrinos de quib⁹ ibi loquitˀ nisi pmittat rapinā vt inde lucretur. Certe iā fecit machometus deū cōsortē sibi in malū quē nō pōt habere cōsortē in bono

Quod aũt precipiat rapinã patet ꝑ alana: iiij vbi loquitur sarracenis in hunc modũ viri boni deum timentes factis per que vosipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusq; nomine vsq;quo vos meliores et clariores effici amini predatores et expugnatores estote. Propterea licet alchoranum aliquomõ prohibeat rapinam vel periuriũ vel quedã alia mala tamen ipsa prohibicio est quedam ꝑmissio dicit enim ne faciatis talia mala qui deo non placẽt sed si feceritis ipse est misericors et miserator quia indulgebit vobis de facili. De rapina autem nihil mandat vnq̃ ꝙ restituatur nec ipsi talem consuetudinem habent. Sed sufficit sarraceno ꝙ dicat non ẽ deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De periurio vero expresse dicit in capitulo elemende ꝙ interpretatur mẽsa nõ imputabit vobis deus fraudacõnem iuramẽti sed moderacõnem eius quasi dicat periurium nõ obligat ad culpã sed ad penam et postea subdit pro trãgressione vero eius decem miserorũ cibacio seu eorũ vesticio aut vnius captiui redemcio q̃ autẽ hoc non valet tribus diebus ieiunabit. Ex istis sequunť omnia mala non enim timẽt rapere vel fraudare nec periurare nec seruẽt fidẽ tamẽ cristiani tenẽt ꝙ fides seruãda ẽ hosti et ẽt ĩ fideli. Ex supradictis satis patet ꝙ lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa

Quod lex machometi nõ ẽ ꝯfirmata miraculis

Quintus passus ẽ ꝙ lex machometi non est ꝯfirmata miraculis. Ex quo quicũq; sani intellectus poterit aduertere ꝙ nõ ẽ lex dei. quãdo enĩ moysẽ misit deus ad pharaonem ostendit magna miracula. helias elizeus et alij ꝓphete fecerũt magna et inaudita miracula et illi ꝑcipue omnes q̃ aliquid nouitatis attulerũt mũdo crist⁹ autẽ venit propterea cũ ꝓdigijs et signis maximis sicut etiam in alchorano dicit. Si autẽ dicãt sarraceni ꝙ plura et magna miracula fecit machometus sicut est illud de integracõne lune fracte et de fonte aque q̃ cum digitis suis fecit emanare hec friuola sũt et cõtra alchoranũ eorũ prohibz enim machometus ꝙ nihil de eo credãt nisi ꝙ scriptũ est in alchorano de omib⁹ inq̃t philosoph⁹ multa mentiti sunt ꝙ ne de me verũ teneatur ꝙ alchorani auctoritate fulcitur qui cum miracula non faceret ostendere volens causam deũ cõsequenter introducit dicens dñs dixit ad me ideo te miracula facere non ꝑmitto quia ne tibi salz contingat sicut in alijs prophetis in miraculis timeo suo ergo testimonio ꝯuincitur nullũ fuisse miraculum seu signũ. Item ipse machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cũ homines ei dicerẽt ostende signa que fecit moyses et xp̃s et alij ꝓphete. Respondebat q̃a moyses venit cũ signis et nũq̃ crederi et maxime cristus qui venit cum maximis ꝓdigijs et mundus nõ credit eis sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nõ permittit me de⁹ facere miracula. non enim crederent sed veni in virtute armorũ. Sed hoc ꝯuincitur expressium esse mendaciũ. quomõ enim non crederent ei si faceret miracula qui crediderũt ei sine miraculo. Talia enim mãdauit eis ad q̃ mund⁹ pronus est et currit sine aliquo miraculo et mãdato sc; ꝙ occiderent et raperent et mulieres plurimas impregnarent et ꝙ dentem pro dente et oculum pro oculo extraherent. Ad hec aũt omnia ita proni sunt mundani homines vt vix et cũ magnis vlcionibus et iudiciarijs penis ab illis valeant coerceri. Quod aũt induxit pro signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorũ expressam continet falsitatem non enim semꝑ fuit victor sicut moyses et ihes⁹ enoch et helias quos angelus domini semper ꝓtexit et victores fecit Machometus aũt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur sicut et alij tiranni. nam dentes eius in bello ꝯtriti sunt et facies collisa sicut habetur in bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnũ dentem de prioribus corruit quoq; in foueam et fuit valde turpiter victus q̃uis in precedenti nocte ex parte dei sui ꝯtrariũ promisisset hec in pugione et alia similia pꝫ scđa capitulo viij Ex quo etiã patz ꝙ nõ est miraculũ illõ quod ꝓ signo inducit vz ꝙ subito magna pars mũdi ei adhesit. Talẽ enim legẽ constituit et talia mandata dedit ad que omnes ꝓni sũt etiã sine mãdato vt superi⁹ patuit Dixit enĩ iussit mihi deus terrere gẽtes gladio donec testificent ꝙ nõ est de⁹ nisi de⁹ et ꝙ ego sũ nuncius ei⁹ q̃ si fuerint ꝯfessi sanguinẽ

et pecuniam suam saluauerūt et inde sarraceni dicūtur saluati. Nā quicūq; recipiebāt mādatū machometi ipse et sui saluabāt eū et nō occidebāt nec expoliabā tunc et sarraceni nō sarraceni vocant̄ sed messalami qd̄ interpretat̄ saluati ipsi aūt vere credūt se eē saluatos et deridēt xp̄ianos qui nolūt dici messalami idest saluati vt ipsi sed volūt dici xp̄iani. Dū aūt plures a machometo talem saluationem acciperent ex p̄dicta causa Postea fecit p̄conisari quicunq; dixerit nō est deus nisi de⁹ intrabit p̄adisum etiā si latrocinatus fuerit et fornicat⁹ Venit aūt quidam ad machometū dict⁹ bebidorda et q̄siuit ab eo si hoc esset verū. Et respondit q̄ sic et addidit etiā si cū precedentib⁹ biberit vinū et etiam si occiderit et adicat machometos etiam si torserit nasuz bebidorda ad ea aūt omnia ꝯfirmāda nō ostendebat miraculū sed nudabat gladiū. Idem habetur expressius in capitulo ꝓphetaꝝ vbi sic legit̄ Dixerūt de machometo scȝ asaultasti somnias seu blasphemias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cum miraculo vno ostēde queādmodū missi sunt et priores. Respōdit destruxit inquit deus ciuitates añ eos q̄ nō crediderūt et qui p̄cesserūt vos non crediderūt nec etiam vos miraculis credentis nisi per gladiū vt sicut in capitulo ꝓphetaꝝ narratur. Aut ve querētib⁹ miracula fieri ab eo et dixerūt ei. Asaultasti somnias etc̄. Rn̄dit sicut sup̄. vsq; per gladiū. Audite ergo machometici si alchoranū visitatis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gladius q̄ qui gratis cū secuti fuerūt Declarat ergo ex supradictis legē machometi nullo miraculo fundatā esse et sic nō dicenda lex dei. Fides aūt xp̄iana que p̄cipit ardua tota est fundata in miraculis vtilib⁹ et manifestis que nō solū xp̄s fecit sȝ etiā apostoli post eū. etiā doctores qui euāgeliū et ap̄lorū dicta exposuerūt et vsq; ad ista tempora durauerūt miracula scȝ de effugatōe demonū et curatiōe langorꝝ et resurrectione mortuorū. Hec mirabilia faciūt xp̄iani et fecerunt qui dicūt xp̄ꝫ crucifixū esse verū et solū deū. Et si dixerit sarraceni q̄ ista nō credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis Constat eñ q̄ totus mūdus colebat idola et maxime romani qui tenebāt monarchiaz mūdi hi receperūt fidem cristianam et non solū acceptauerūt xp̄m crucifixū esse verum deū sed etiaz expulerūt oēs alios deos qui tanto tempore in idolis qui dabant eis responsa nec imponebant eis aliqua grauia cum fides cristiana tā ardua et insolita mūdo imponat vt contempnere mundum contempnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibus aliena non appetere propria largiri. Hec omnia mundus acceptauit et ritum pristinū dimisit. Aut igitur propter sufficiencia miracula aūt sine miraculo maius autē miraculuȝ fuit si sine miraculo et per hoīes imponētes simplices et pauperimos procurari potuit et hec fecerunt cristiani non alios occidendo sed mortem ab alijs equanimit̄ tollerādo. Constat autem modis omnib⁹ fidem cristianam stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulari miraculo non enim indiguit. et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alij vero scilicet intelligentes literati et virtuosi viri ei nullatenus adheserunt fidem.

Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est q̄ lex machometi est lex contradictionis. Sunt eñ in eo innumere contradictiones de quibus propter breuitatem octo subiunguntur Primo se dicit esse generalē ꝓphetā et tñ dicit q̄ alchoran⁹ datus est ei arabice et q̄ nescit aliā linguā nisi arabicā. Item scd̄o dicit in cap̄lo de delbachara q̄ interpretat̄ vaca q̄ iudei et xp̄iani et sabei saluabuntur et capitulo ad mirā. dicit postea q̄ null⁹ saluabit̄ nisi in lege sarracenoꝝ. Itē tercio mādauit eis q̄ nō altricent̄ cum hominib⁹ alterius secte verbis asperis s̄ verbis mansuetis nō eñ pertinet ad hoīem dirigere s̄ ad deū solū et vn⁹ quisq; hȝ de se solo reddere ratōnē et nō de alio et postea mādat in plurib⁹ locis q̄ occidant̄ et expolient̄ q̄ nō credūt donec credāt vl' soluāt tributū p̄terea ipse dicit i cap̄lo libē q̄ illi q̄ recipiūt sine deo dn̄ȝ aliū tu ñ es p̄ron⁹ et p̄curator coꝝ s̄ de⁹ reseruat sibi Est igit̄ notabil' ꝯtradictō q̄ ex vna p̄te auctoritate dei todēs mādat q̄ occidāt̄ icreduli et ex alia p̄te de⁹ mādat q̄ etiā

pro tãto scelere nullus ẽ procuratio ad pu/
niendũ sed soli deo reseruanf Item quarto
machomet⁹ in capitulo zalt tenetũr in fine
iactat se ꝙ ipse non est de cõpellentibus sʒ
quomodo non est de compellentibus qui
mãdat ꝙ nõ credentes occidanf et expoliẽ
tur. Item hoc in capitulo de vaca concedit
zodomiam tam cũ masculo ꝙ̃ cum femina
dicit enim sarracenis ꝙ nõ polluant se cuʒ
infidelib⁹ non credant et de mulieribus di
cit mulieres vestras aratura vestra arate eas
vt vultis. et tamen in eodem capitulo pu⁹
dicit ꝙ illi zodomite tempore loth operati
sunt abhominabile viciũ et ꝑstis natiõib⁹
insuetum. Item vi. ipse dicit ꝙ noe abrahã
ysaac et iacob et filij coꝝ fuerũt sarraceni et
tamen ipse dicit ꝙ mandatum est ei ꝙ ipse
esset primus sarracenus. Preterea cõstat ꝙ
non fuerunt sarraceni ꝙ̃tuʒ ad ritũ nõ post
ꝙ̃ fuit data lex sarracenoꝝ. lex ãt sarracenoꝝ
est alchoranũ quod quidẽ fuit datum post
legem moisi et euangeliuʒ sicut habetur in
alchorano ymmo nõ sunt adhuc septingẽti
lxxxv. anni ꝙ fuit machometus cũ ipe ve
nerat anno domini. sexcentos lxvi. sicut pa
tuit supra consideratõne prima articulo iij:
Constat tamẽ ꝙ noe abrahã ysaac et iacob
fuerunt ante legem moisi et euangeliũ. Itẽ
vij. ipse dicit ꝙ deus ꝓhibuit auguriuʒ. et
tñ ait augurinemini si aliter nõ potestis in
sassura datili et qui hoc non fecerit anathe
ma sit. Item viij. ipse dicit se missum arabi
bus quia nunquã non habuerunt dicit enĩʒ
ꝙ alcoranũ datũ est eis solũ in lingua ara/
bica. dicit em̃ se nescire aliã linguã nisi ara/
bicam. Unde cũ adhesissent ei quidam ha
cherra iocobinus et salon ꝑsa et abda alba
de ꝑside filius seleã iudeus et quidam di/
cerent ꝙ ipsi instruebant eũ. ecce cecidit in
faciem suam et cõtracte sunt manus eius et
pedes et socij cooperuerunt eũ vestib⁹ suis
et ad se rediens dicit deus misit me corripe
vos de sermone quem dixistis ꝙ tales me
docerent legitꝙ eis vnam lectionem alias
sententiã que est in fine lectionis elnacl qꝺ
interpretatur palma que sic dicit. Scim⁹ ꝙ
ipsi dicent ꝙ instruit eũ homo lingua autẽ
qua loqueref ei ꝑsica. hoc ãt arabica patẽs
est. et et hoc dicit quõ potest esse ꝙ illi instru
ant me quoꝝ vn⁹ ꝑsicut⁹ est et alter ebreus
q̃ dixerũt ei põt eẽ ꝙ lingua sua ibi loquaf

et exponũt tu lingua tua oĩa notifica hãc in
uenit respõsionẽ. sʒ q̃ non poterat instrui ab
hebreo et ꝑsa q̃ sũt ꝓpinq̃ quõ poterat ali⁹
valde remote lingue istruere. Ipe tñ p⁹ dicẽ
se eẽ missum ad vniuersitatẽ gẽcium. Sed
quõ ibit ad oẽs gentes in septuaginta lin/
guis qui nesciat recitare suũ sermonẽ nisi in
lingua arabica. Dicit tamen vnde habetur
in libro ꝓphetaꝝ ꝙ dicit ei de⁹. nõ misim⁹
te nisi ad vniuersitatem genciũ et igitur ma
nifesta ꝯtrarietas et apertum mendatiuʒ ꝙ
sit missus solis arabibus et oibus gentib⁹
Non igitur alchoranũ est lex dei in qua tot
ꝯtraditiones inueniunf. Unde sententia ẽ
machometi in capitulo elnesa quod interꝑ
tatur mulieres ꝙ si iste alchoranus nõ esset
a deo inuenirentur vtiq̃ in eo cõtrarietates
multe. Sua igif sentencia sit in destrucõnẽ
sue legis quia ex quo vt visuʒ est multe ma
nifeste cõtrarietates sunt in eo nõ est lex dei.

Quod lex machometi non est lex dei q̃a
in multis est per hominẽ reuocata et ꝙ dya
bolus fuit principalis actor alchorani

Eptimus passus est ꝙ lex macho
meti nõ est lex dei qꝛ est in plurib⁹
per hominẽ reuocata Uñ nõ est tale examẽ
legis sarracenoꝝ inter eos quale inter xp̄ia/
nos sepe fit per ꝯsilia generalia vbi, veritas
fidei repetitis ignib⁹ luce clarior innotescat.
Cum sarraceni qui eius noticiam habẽt ꝓ
autentico tenent actum factũ per machome
tũ abdulhaqui qui erat alphară in ciuitate
q̃ dicif malaga q̃ referꝫ in suo libro versuuʒ
reuocatoꝝ. ꝙ cũ ipse vidisset multos loci/
tos fuisse in mõ quo aliq̃ versus alchorani
reuocabanf et ꝙ null⁹ in hoc fecerat finẽ ꝙ
recedẽdo a ꝑdicta ciuitate ꝯgregauit docto/
res regule qui ei auxiliũ dederũt cũ actori/
tatibus et libris antiquoꝝ magistroꝝ et ꝙ
sic ꝯposuit breuiariũ certissimũ de eo ꝙ bre
uiariũ reputaf inter doctos magnũ on⁹ le/
gis machometi et nõ minus ꝑiudiciũ quia
oñdit alegando sup eo alios passus alcho
rani. ꝙ in ipomet alchorano quod tenetur
ab oibus sarracenis ꝓ lege sua data a deo
sunt reuocati. cc. et. xxvij. vers⁹ de qb⁹ ratiõe
genere sunt reuocati cetũ. xxiiij. vers⁹ ita ꝙ
sarraceni faciẽdo guerrã ꝯtra nõ sarracenos
ipi ꝯtradicũt legi sue in cetũ xxiij passib⁹.

verbum est magni ponderis dicere sunt re uocati. Aliud est concordare vnum passuꝫ cum altero exponēdo et declarādo quomō in suo casu intelligitur vnus pass⁹ et in alio alius sicut cū in multis passib⁹ videtur esse contrarietas inter doctores xp̄ianos fit stu diose et autentice per generalia ꝯsilia. et scōs patres habita examinatione lōgo tempore cū cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consi lium vel papa dicat ꝙ aliquis passus euā gelij sit reuocatus alienum est a suo propo sito et omnium xp̄ianorū ꝙ in lege dei fiat sicut in legibus ciuilibus vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in re gulis cancelarie per quas expediūtur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa a ꝓpheti b⁹ quas vult reuocat. vel sic foris regni castelle et ordinationibus quia aliqui reges faciunt aliquas ordinatio nes ad quas magis attendunt ꝙ ad anti quos foros et hoc est quia reuocare legem spectat ad suum factoreꝫ vel ad equalē seu maiorem potestatem habentē. Quomodo ergo pt reuocari lex que putatur esse dei per aliquem aliū quia si veruꝫ est ꝙ essꝫ dei nō dico per hominem sapientē sed nec per dia bolū vel aliquē angelū nec per oēs diabo los hoīes et angelos simul in vnū conjun ctos. Sꝫ ad reuocandū tot vers⁹ libri alcho ran nō fit mētio ꝙ fuit facta cōgregatio vni uersalis ex pte omniū sarracenoꝝ et ꝙ ma iores coꝝ congregarentur requisiti. s̄ habēt pro autentico dictum vnī⁹ alfaqui. qui dicit et non ꝓbat nec forte suo tempore fuit ma nifestū ꝙ petierit cōsilium super eo a docto rib⁹ regule. Ex quib⁹ satis clare patet legeꝫ machometi nō esse legem dei q̄z nec autenti ce examinatur ymmo per vnum sarracenuꝫ in pluribus reuocata et si vn⁹ diabolus licꝫ sit hominibus ꝯtrarius quia eos respiciat vt inimicos cū hoc sit eius ꝓprium officium non tn̄ est ꝯtrarius alteri diabolo quia si sic iam esset in se diuisus belzebub non posset stare regnum ei⁹ cū omne regnū in seipsum diuisum nō sit stabile Quō ergo pōt dici ꝙ sunt tot versus alchorani reuocati cū oībus sarracenis dicat̄ liber a deo reuelat⁹. cuꝫ ergo vnus diabol⁹ non sit alteri cōtrari⁹ et min⁹ vn⁹ angel⁹ alteri multomin⁹ de⁹ sibiipsi Et

cū omnes sarraceni habeant ꝓ autentico ꝙ quedā dicta alchorani sunt alijs contraria. et ideo multa illoꝝ reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorū ꝑ quē doctorū lex coꝝ debet dici ꝯposita et cū non a deo propter ea que dicta sunt. Relin quitur ḡ ꝙ a diabolo magistro machometi cui⁹ officiuꝫ est falsa veris immiscere. et dul ci melli venenū quia si sic est ꝙ est in se con traria ꝯtento in ea in parte existente vero et in parte mendacio dici poterit auctor ei⁹ nō verax sed mendax et ꝙ debet attendi men dacium est multum periculosum quia et ta libus tam magnis et tam preiudicialibus et dampnosis mendacijs sicut sunt multa ꝯtenta in alchorano condēpnancia animas suorum credencium in speciali hoc ꝙ non obstante quacunqꝫ ꝯtraria ratiōe in alcho rano licet dicta per michaelem per gabrielē per deū per suos angelos et nūcios p̄cipiūt fieri guerraꝫ contra oēs qui non tenent par tem suam et non specificatur hoc quid conti neant alij versus reuocati in multis grauis simis et periculosissimis Sed cū hoc sit cer tissimum ꝙ deus per sua naturam non pōt esse mendax. angelus bonus similiter quia confirmatus in gratiam dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. Si ergo lex machometi secundum dictū illius alfa qui et doctorū regule est cōtraria sibiipsi et ideo non data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimē bri sufficienti et hanc rationeꝫ facit domin⁹ cesariensis magister iohannes de. Segobia in tractatu ꝯtra sarracenos Est ḡ principalis actor alchorani nō hō s̄ꝫ diabol⁹ q̄ ex inui dia ꝓpria et ex ꝑmissiōe diuina ꝓpter pctā ꝑpli p̄ualuit inchoare solēpnit̄ et efficaciter pfidiaꝫ antixp̄i q̄z vidēs diabol⁹ fidem xp̄i crescere in ptib⁹ oriētis et ꝙ idolatria iā de ficiebat deuicto cosdroe rege psarū et medo rū per eracliū regē xp̄ianissimū et ꝙ ipe era clius ꝺstruxerat excelsā turriꝫ ꝙ ipe cosdroe edificauerat ex auro et argēto et lapidibus p̄ciosis et ꝙ crux xp̄i iā tm̄ erat ꝑ eracliū ex altata et āpli⁹ exaltāda et cū non possꝫ ipe diabol⁹ iā ampli⁹ ꝺfēdere plures dōs nec totalit̄ negare legē moisi et euāgeliū xp̄i qđ iā diuulgatū erat ꝑ totū mūdū. cogitauit ꝑ fectoꝛ legis q̄si medie int̄ nouū et vet⁹ trāpe mūdū et ad h̄ exeq̄ndū assūpsit q̄ndā hoīꝫ

diabolicum nomine machometuz ritu ido
latram· fortuna pauperum mente superbis-
simū et maleficijs famosum vt sup̄ visuz ē
Et quidem libencius assumpsisset diabol⁹
hominem bone fame. si fuisset permissus.
sicut et libenci⁹ primū attemptasset hominē
per aliud animal in quo ipsius malicia sce-
leretur q̄ per serpentem si fuisset p̄missus. s3
non permisit diuina sapiencia nisi vt talem
assumeret et per talem hominem mundum
inuaderet vt mūdus de facili aduertere pos
set } qualis esset lex data per talem legisla-
torem.

No. 65.

De fundamento legis machometi.

Quarta consideracio est scire in quo
sarraceni firmāt sue legis fundamē
tum. Et patebit q̄ nihil reale habent s3 totū
est ficticium et fabulosum et tam manifeste
mendaciuz q̄ vnusquisq3 ratione capax ad
uertere potent hanc legem nulli⁹ firmitatis
existere. Unde dicitur in alchorano in capi
tulo filioꝝ israhel laus eius sit qui transire
fecit seruū sub vna nocte ab oratorio elharā
que est domus mecq3 vsq3 ad oratorium re-
motissimū que est dom⁹ sancta in iherusalē
quam būdiximus: Exposicio huius senten
cie est in libro q̄ dicitur arabice halma herig
quod latine interpretatur in altum ascēdere
et ideo vulgariter dicitur scala machometi
in quo sunt octuaginta quinq3 capitula in q̄
bus narrat fictionem quandā sui ascensus
et descensus. Ex quibus omnib⁹ breui sim
mula compilaui intentū suū circa sue legis
fundamentum Dixit ergo narrans fictionē
suā sic. Cum ego machomet⁹ essem mequa
in domo mea et iacerez in lecto ꝓprio iuxta
vxorem meam post multam vigiliam in le-
ge dei cogitando aliquantum dormire cepi
et statī3 venit ad me gabriel angelus q̄ sub
hac forma se mihi ostendit quia facies eius
erat alba plusq̄ lacan nix aliqua et capilli
erant rubicundiores corallo multo etiaz ru
bicūdo habebat supercilia valde ampla et
os pulcherrimum et bene formatum dētes
quidem albos et valde claros et īdutus ve
stibus omni re albioribus ac ditissime ope
ratis cum perlis et lapidibus preciosis cin
ctus erat duabus zonis auri purissimi et ea
rum quelibet amplior grandi palmo man⁹
ipsius rubicunde queadmodū ignis et ale
ac pedes viridiores omni smarado dixitq3
mihi. Machomete surge veni post me strin-
gens te zona et circumuoluens caput tuum
atq3 corpus tuella tua alba quia deus vult
tibi multa sue potencie ac secretorum suorū
mirabilia ostendere in hac nocte. Cuz ergo
surgerem ac venirem ad portā domus mee
respiciens vidi q̄ gabriel tenebat per habe
nas quandam bestiam q̄ michi adduxerat
cui nomē erat alborac que talis erat forme.
Erat enim grandior azino et paruior mulo
habebat faciē3 hominis et crines eius erāt
de perlis pectus autem de smarado cauda
de rubino oculi clariores sole pedes et vn-
gulas habebat ad modum camele. Hec
bestia erat zellata quadam zellac sic mirabi
liter cum perlis et preciosis lapidibus opē
rata q̄ nullus est qui dicere possit. Multa
alia dicit de ornamento huius bestie. Se
quitur et hec bestia tota circumdata erat an-
gelis qui custodiebāt eā. Tunc dixit mihi
gabriel machomete ascende super bestiam
istam et equita et cū appropinquarē3 bestie
vt equitarem noluit sustinere: Et angelus
dixit ei Alborac morare quiete et sustine q̄
hic equitet super te quia iuro per nomē dei
q̄ nūq̄ te homo talis equitauit. adhuc nec
etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc
bestia illa dixit quis est ergo iste Et gabriel
respondit ei dicēs hic est machometus dei
nuncius et propheta magn⁹ et cum bestia
hoc audiret statim quieta mansit et equi-
taui gabriel vero michi scandile tenuit siue
staffam et confestim alborac ire cepit ita ci-
to atq3 suauiter q̄ nullum os hominis hoc
dicere valeret· ego namq3 respiciens passus
eius vidi q̄ ita magni erāt q̄ inter vnum
passum et alium erat tantum spacij q̄tum
possit homo longius ꝓprijs oculis respice
re a remotis. Et ibat directe versus templū
iherosolimitanū et gabriel veniebat a dex-
tris meam. Et audiui quandam vocem
bis michi dicentem ha. ha. machomete ex-
pecta me et ego nichil respondi Deinde
vidi quandam dominaz pulcriorem quaz
vnq̄ vidi que mbus vicibus dulciter cla-
māis dixit ha. machōete aliq̄tulū me expe
cta et ego cū ap ꝓpinq̄ssē et vellet mihi loq̄
nō modicū dedignat⁹ reliq̄ eā Dixitq3 mihi
gabriel mō cognosco magnā ī te sciaz fore

et dicam tibi quare scias q vox illa que primo te vocauit erat lex iudeoꝝ et si respōdisses ei omnes tue gentes iudei facte fuissent Vox vero scd'a. lex xp̄ianoꝝ fuit cui si respōdisses oēs tue gētes fidei xp̄iane adhesisset sed domina illa cunctis induta coloribus que postremo te vocauit est mundus iste q̄ delicijs oībus plenus extat et qr expectasti eaȝ scias vero quia gentes tue plꝰ solacioꝝ plusq̄ deliciarū habebūt q̄ omnes alie gētes que vnq̄ in pterito fuerunt vel sint in futuro ſȝ quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respōdere curasti tu magis sine peccato eris q̄ fuerint oēs alij ꝓphete hactenus vł qui in posterū subsequūtur quo dicto tacuit et duxit me in templū. et postq̄ fuimus añ portā templi pcepit mihi vt descenderem ad quēdā nigrū lapidē vbi soliti erant ꝓphete descēdere et descendi et cū descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapidem pnotatū et accipiens me p manum duxit in templū in quo inueni oēs ꝓphetas stātes in circuitu tēpli deintꝰ quos deus illuc venire pro me honorādo et exire de eoꝝ fecerat sepulcris stabant quidē oēs me expectādo erecti super pedes suos et cū viderūt me cuncti orōes facere ceperūt. Tūc gabriel mihi dixit: Veni machomete et fac orōnē priusq̄ alij quia tu es rex ꝓphetaꝝ omniū et cunctaꝝ gentiū dn̄s quod audiēs misit me añ et feci duas orōnes satis leues Deinde erexi me super pedes et statim oīs ꝓphete me salutauerūt gaudentes et mihi magnū honorē cōtulerūt et amplexātes me dixerūt mihi bona noua de maximo bono quod deꝰ michi pparauerat et meo populo vniuerso et pro me deinde omnes cū rogauerūt. Alibi dicit in. ij. libro doctrine sue q inuenit ibi. Abrahā moysē et ihesum filiū marie et dicit q moyses obtulit sibi vnum vas plenū vino. et abrahaȝ aliud plenum lacte. et ihesus aliud plenū aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocē quādā corā oībus astantibꝰ celitus dicentis mihi Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peribis Si aūt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cū oībus tuis ad deū imperpetuū dirigeris. Et cū machometus pdicaret hoc fundamentū in ihrl'm cunctis astantibus in ꝯfirmatione sue fictionis addidit moyses erat rufus et crispus. ihesꝰ filius marie erat flauꝰ capillis et medie stature et videbantur ab eius capite aque ꝓsilerent tn̄ aqua nō erat ibi. Abrahā erat pro certo mihi similis. Sequitur in pdicto libro scale machometi per actis orōibus in tēplo vt supra. Ecce gabriel per manū me accipiens duxit extra templū et ostēdit mihi quādam scalaȝ que durabat a primo celo vsq̄ ad terram vbi stabant. Erat enim scala illa pulcrior res q̄ vnq̄ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illum ad quem descenderā ego primo et primus gradꝰ erat de rubino. Secundus de smaragdo Tertiꝰ de perla albissima et quilibet alioꝝ de lapide pcioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tam ditissime q nullum cor hominis cogitare hoc possit et erat circundata angelis qui custodiebāt eā Gabriel quoq̄ me per manū accepit et eleuans a terra posuit me super primū gradū scale et dixit mihi: Ascende machomete et ascendi et gabriel mecū similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. et pcedens per scalam vidi quēdam angelum valde magnū qui super cathedraȝ sedēs tenebat in manu sua tabulam quandaȝ que ab oriente durabat vsq̄ ad occidentem qui vna hora tabulam respiciebat et alia mundū et precepit michi gabriel q salutarem eū quia magnū tenebat locū coraȝ deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationē capite suo et non tn̄ ore. Et dixit illi gabriel quō non salutas hoiē meliorem de mūdo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic ē gabriel respōdit hic machometus nūcius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus Et gabriel dixit vtiq̄ sine dubio et statim me salutauit angelꝰ. dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiā adhuc angelus ille q ego eram altior et honorabilior nuncijs omnibus et deinde cunctorum dominus populorum. Et addidit Scias machomete q populus tuꝰ erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plꝰ durabit quam omnes alij populi vniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo q vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel michi dixit q ille erat angelus mortis. Quo audito mox versus ipsum iui et dixi:

Es tu angelus mortis qui respondit vti
Postea quesiui ab eo rogās φ diceret mihi
quomō ipse de corporibus hoim animas
extrahebat. Qui respondit. Scias macho
mete φ ab illa hora qua: Adā qui fuit pri
mus hominū creatus est a deo et posit⁹ sup
terram dedit mihi de⁹ hoc officium vt extra
ham aīas de corporibus hominuz vsq ad
venturā iudicij diem magnam ita φ nemo
viu⁹ remaneat excepto solū deo et me. etiaz
cum eodem debet namq postea deus mihi
animā meam extrahere ac ipse post moduz
sine fine solus in vita perdurabili remanere
Et quesiui ab eo quomō cognosceret q̄ aie
iture essent in paradisum et que in infernuz
Et respondit machomete nōne vides tu φ
nomina cūctoꝝ hominū qui quondam fue
runt et qui modo sunt et erunt vsq in finem
presentis seculi omnia in hac tabula scripta
patent. Et etiam mors quā habitur⁹ est ip
soꝝ quilibet necnon et bonum et maluz q̄d
deus iam illis pparauit iuxta meritum sin
gulorum. et ideo bene scio qui eoꝝ in para
disū et qui in infernū sunt ituri. Narrat etiā
ibi modum quō mittit angelos bonos pro
bonis et malos pro malis et quō extrahit
animas bonoꝝ cum dextera et animas ma
loꝝ cum sinistra. Sequit̄ et profectus inde
vidi alium angelū ita magnum φ tenebat
caput suū supra celum et pedes eius in abis
suz q̄ fact⁹ erat ad modū galli cui deus ostē
deret omnes horas quibus fieri orationes
debebant. Nam cū tempus erat orandi ve
niebat quedam vox de celo dicens tu crea
tura que deo es obediens precipio tibi φ
laudes deum et mox ille angelus alta voce
dicebat benedicatur deus rex sanctissimus
angeloꝝ et animarum et creaturarū omniū
quo dicto galli qui sunt in terra hoc audien
tes ꝯfestim cantabant omnes et deū cantā
do laudabant dicentes in cantib⁹ suis vos
omnes qui obedientes estis deo surgite et
laudate ipsum qm̄ idez potens est sup oēs
res et ipse fecit eas etiaz et creauit. Et pfect⁹
inde vidi quendā alium angelum cui⁹ me
dietas erat ignis et medietas niuis nec tñ
ignis destruebat niuē nec ecōtra. qui etiam
laudabat deū orans φ sicut in eo cōiunxe
rat ignem et niuem sic ꝯiungeret corda gen
tium que sibi obedientes essent. Et pcedēs
inde vidi aliū angelum ita magnū φ eius

magnitudinem dicere non audere salutaui
eum. sed ipse in orōibus exsistens non mihi
respondit dixitq sibi gabriel. Quare nō sa
lutas meliorem hominē vniuersi seculi. Et
ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel an
gelo hic est machometus quē vides. Et ille
Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respō
dit vtiq vere. Et ecce statim angelus ille ac
alij quos primo videram salutauerunt me
et dixerūt mihi valde bona noua de magno
bono quod pparauit mihi deus. Et pfect⁹
inde vidi aliū angelū mirabili mō magnū
qui sedebat sup sedē et tenebat intra man⁹
suas pilam φ maximam cū quasi ipse solū
vnum ictum daret celum destrueret atq ter
ram et cum gabriel pilā respiceret eandem
statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur plo
ras. Et ille machomete hic angel⁹ thesau
rarius est inferni. Quo audito iui vers⁹ euz
et ipsum salutaui Veruntamē ipse mihi nō
respondit Gabriel aūt dixit. qu ō non respō
des meliori homini φ vnq̄ fuerit adhuc
missus Et respondit sicut supra dictum est
de alijs Et addit φ illi qui de populo meo
in inferno extiterint minus penarum habe
bunt φ alij vniuersi et rogaui eum vt mihi
diceret quō infernus factus est. et statim sic
mihi narrare incepit. Scias machomete φ
quō infernus primo factus est. de⁹ fecit ac
cendi ignem super eum septuaginta milib⁹
annoꝝ quousq factus est tot⁹ rubens igne
illo. Postea vero super illū ignem fecit sup
accendi per tantūdem temporis aliū donec
totus factus est albus. et post hunc ignem
fecit adhuc aliuz superaccendi similiter per
alia septuaginta milia annorum ita φ tot⁹
niger factus est et plusq̄ aliqua res obscur⁹
ignis aūt iste semp in seipo ardet mirabili
modo fortiter sed tamen flāmaz aliuz non
emittit. Quesiui iterum ab eo similiter quō
facti sunt angeli inferni et quam vitam du
cunt Et respodit scias φ de⁹ creauit eos oēs
de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola
de igne exirent subito morerentur nec posset
sine igne viuere sicut nec piscis etiā sine aq.
Et similiter creauit eos deus mutos et sur
dos et misit in corde eoꝝ tñ duriciei et cru
delitatis φ hoc nemo recitare valeret nesciūt
enim quicquid aliud facere p̄terq̄ torquere
crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit
eos de⁹ mutos et surdos ne audirēt voces

seu lamenta peccatorũ cum ipsos affligunt Et similiter fecit eos ita crudeles ꝙ si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis ꝑtendere ipsi neq3 de peccatoribus neq3 de solo humilitate curam habeãt aut vllã etiã pietatem. Nam preter penam ignis inferni quã sustinent peccatores habent penã aliã valde crudele3 quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et maleant dutiter peccatores ꝓpter maximã crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidem in infernum angelos nostros fortes et duros atq3 crudeles vt nostra mandata faciant et obseruent ipi quoq3 nobis obediunt in omnib⁹ que mandamus. et cũ thesaurarius michi hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore pauescentes nõ modico. Et vltra ꝓfecti sumus quousq3 venim⁹ ad primum celum et hoc dicitur celum lune quod totum erat ferreum et habebat tantu3 spissi in soliditate quantũ possit homo ire in quinq3 annis et tãtundẽ spacij erat inter ipsum et alium secũdũ celum Gabriel aũt pulsauit ad portã et statim venit ad nos quidam angelus ita magnus ꝙ ipse in longitudine habebat spaciũ itineris hominis ꝑ mille annos. et tantũdem in latitudine. vidimus etiam portas celi q̃ mirabiliter pulchre erant et multos etiam angelos custodientes eos qui erant valde bene ac ditissime pornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cũ vellet facere q̃dã angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecum. Qui respondit. mecu3 est machometus ꝓphetarum sigillu3 oĩm et cunctoꝝ hominum nunciorꝫ et volumus ibi int⁹ intrare. Hoc aũt dicto mox nobis porte apte sunt et intrauimus et cum introissem⁹ omnes angeli qui erant ibi salutauerũt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus nõ modicum sum gauisus. Et respiciens vidi ꝙ ipsi habebant facies hominũ et corpora ad modum vaccarũ habebant etia3 ad modum aquilarum alas et erant hi angeli numero septuaginta milia quorum quilibet habebat septuaginta milia capita et q̃dlibet caput septuagenta milia cornua. et q̃dlibet cornu septuaginta milia nodorum et inter vnum nodum et alium erat spaciũ itineris hoĩs per quadraginta annos. Uidi adhuc plus ꝙ in quodlibet predictorum capitum erant septuaginta milia facierum et quelibet facies habebat septuaginta milia orum et quodlibet os septem milia linguarum. et quelibet ex linguis illis sciebat sedtem milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milib⁹ horarum in die. Uidi etia3 inter angelos illos duos homines sedentes super duos sedes clarantis qui nimis pulchri erant tam statura corporum ꝙ facierum forma habebant eñi capillos suos omnes albos ad modu3 niuis et barbas etiam magnas in eunde3 modũ albas et vestimenta ipsorum erant ita albissima ꝙ vix poterat homo respicere ipsa Nã circa ipsorum capita valde maximam claritatem habebant. Et quesiui a gabriele q̃ illi essent. qui respondẽs ait. Scias machomete ꝙ ille qui sedit in inferiori sede vocatur iohanna ibin 3acharia quod interpretatur iohannes filius 3acharie Est eni3 hic ex dei prophetis vnus. Ille tamẽ alius qui alci⁹ sedet vocatur. ysa ibnmanem quod interpretatur ihesus filius marie. Hic enim ihes⁹ spũs dei est et ipsius etiam genitus verbo fuit Quo audito iui vers⁹ eos et ipsos etiã salutaui Ibidem tandẽ quesierunt a gabriele quis ego essem gabriel autem nomen meum dixit eisdem ac ipsi cõfestim salutauerunt me et dixerũt etiã michi valde bona noua de maximo bono quod deus mihi ꝑparauerat Quib⁹ visis pcessimis inde quousq3 ꝑuenim⁹ ad scdm celũ quod totu3 erat ereum et habebat in spisso tantũ spacij quãtum posset homo ire in qningentis annis et tantũdem inter ipsum et aliud celum erat Gabriel vero pulsauit ad portã et ꝯfestim venit ad nos quidã angel⁹ qui aperuit nobis eã et hic angelus ita magnus erat ꝙ tenebat caput suum vsq3 ad celũ septimũ et pedes suos etiam vsq3 ad fundũ terre Hic narrat ꝙ vidit angelos qui septuagesies milles sies habebant maiora corpa ꝙ habuerunt alij angeli quos viderat in alio primo celo et quõ salutauit eos et q̃liter ipi precognito suo noie ꝑ gabrielẽ salutauerũt eũ sicut supdictũ est Narrat etiã ꝙ vidit int eos ioseph filiũ iacob etate senẽ et sedentẽ in claritatis sede quẽ cũ salutaret et a gabriele cognosceret ꝙ esse3 machomet⁹ dixit ꝙ ipse etiã salutauit eũ et dixit ei bona noua etc. Profecti et

go inde puenerunt ad tercium celum quod totum dicit fore argenteum et q habebat in spisso spaciū itineris hominis per quingentos annos et tantūdem etiā inter ipsum et quartum celum. Narrat hic quō vocante ad portā gabriele venit ad eos quidā angelus ita magn9 et fortis q si aliquis poneret super palmā eius totū mundū cū omnibus que in eis sunt nihil inde sentiret Dicit etiam q vidit ibi angelos valde magnos habētes facies vaccaꝝ et manus clantatis ordinati per acies et ita stricti et coniūcti q homo non posset solū pilā mittere inter eos et quomō eos salutauit vt supra. Dicit etiā q vidit inter eos enoch et helyā sedentes super sedes claritatis et quō gabriel notificauit eis nomen machometi et ipi suo nomine audito qualiter eū salutauerūt vt sup. Peruenientes ad quartū celū dicit q erat totū de auro purissimo et q habebat tantum de spisso quātū homo possit ire in quingētis annis et tm̄ inter ipsum et aliud quintū celū Dicit etiam q pulsante gabriele ad portam venit ad eos vnus angelus qui ita magn9 erat q super pollicē dextre sue man9 tenebat oēs aquas dulces et super pollicem sinistre amaras Dixit iterū q vidit ibi septuaginta milia angeloꝝ qui oēs habebant facies aquilarum et eorum quilibet septuaginta milia alarum et quelibet ala septuaginta milia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat septuaginta milia cubitoꝝ inter quos dixit se vidisse aaron sedentē in sede claritatis diademate splēdido coronatum et quō salutauit eū vt sup In quinto celo quod dicit totū esse de perla et habere tantū spacij in spisso sicut est itineris hominis per quingentos annos et tantūdem inter ipsum et celum sextum vocante gabriele asserit q venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachioꝝ et in quolibet brachio septem milia manuū et ī qualibet manu septem milia digitoꝝ et q quilibet illoꝝ digitoꝝ laudabat deum septē milib9 boꝛarū in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angeloꝝ quoꝝ facies erant ad modum vulturum et quomō salutauit eos vt supra Et inter eos narrat se vidisse moise pulcherrimū sup sedē claritatis sedētē et quō salutauit eū et qualiter cognito ei9 noie a gabriele eis dixit Saas machomete q de9 te vult et pplm tuū magnis ieiunijs et nō paucis oꝛōib9 onerare tu aūt roga ipm vt alleuiet ea tibi qz ppl's tu9 aliter sustinere nō poss Jn sexto celo quod dixit totū eē de smarado et habere in spisso iter quīgētoꝝ annoꝝ et tantundē itineris inter ipm et septimū celū Narrat etiā q gabriele pulsante ad portā venit ad eos quidam angel9 qui septuagesies milies erat maior q̄ aliquis ex alijs quos primo viderat et q talis erat ei9 magnitudo q si ipse vellet facere celū absorberet atq terrā et null9 q̄ppe psentiret Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos q̄ septūagies milies maiores erāt oib9 prius visis et q oēs erāt de smaradis et perlis et de rubinis auro et argento intermixtis et equ9 gabrielis erit simili r inf eos Dixit q salutauit eos et ipi noie suo a gabriele cognito etiā salutauerūt eū etc vt sup et inter eos se dixit vidisse. Abrahā in sede maiestatis fulgentē plusq̄ sol. et quō salutauit eū et ipe a gabriele ꝯgnito ei9 nomie dicit q salutauit eū et dixit ei inter cetera. Saas machomete q de9 multū te diligit ac te inf alios nūcios suos ꝑcolligēs amore tui valde pplm tuū amat dico nāq tibi q paradisus tot9 est plen9 hijs verbis scilz zogbay balla bille dille balla qd̄ interptatᷣ sit honoꝛ et laus deo et sibi grās reuelam9 qz nō est deus ali9 preter eū nec est virt9 aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atq magni et dicit q rogauit eū abrahā q moueret pplz suū et diceret frequēter verba illa et q diceret etiam populo suo q muri paradisi sūt de auro purissimo et menia de auro puro et calx de musto et q hic padis9 erat ꝑparatus sibi et omib9 credētib9 et tenētib9 legē eius. Jn septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo et rubicundissimo et habere in spisso iter quingentoꝝ annoꝛum et tantundē inter ipm et octauū celū. Narrat q pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidā angelus quē nemo qualis erat recitare valeret nisi solū de9 qui ipm fecit et creauit Dixit etiā q cū introisset vidit quosdā angelos quoꝝ magnitudinē et formam recitare nō audet qz de9 sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tm̄ q habebāt oēs oculos eleuatos ad deū et laudabāt deum et q surrexit inter eos vn9 qui erat celi almocadē qd̄ interptatᷣ arabico eloqo velud

ille qui vocat sarracenos cũ orõẽs suas fa-
cere debẽt et tã cito cũ surrexit ad orationes
vocare īcepit dicẽs balla buba kibar quod
interpretaẜ magnus est deꝰ. Post hoc autẽ
dixit le bille balla illala qđ interpretaẜ nõ ẽ
deꝰ aliꝰ nisi deꝰ Dixit etiã adbuc baxsedu
le bialla billa la. qđ interpretaẜ testificemini
similiter machometũ nunciũ dei esse. dixit
etiã postea ha ya lasala hab ya lalphala qđ
interp̄tatur venite ad orõnes vestras et ad
ꝑfectum vestrũ et dixit ꝙ ipse fecit simul cũ
illis angelis duas orõẽs paruas et gabriel
dixit sibi qđ deꝰ ꝑfecerat cũ super oẽs alios
nũcios et sup oẽs quos viderat ī septẽ celis
supius enarratis. Dixit etiam ꝙ inter illos
angelos vidit adã senem in sede claritatis
sedentẽ coronatũ corona claritatis purissi-
me et quõ cũ salutauit et adã eius cognito
nomine a gabriele qualiter etiã ipsum salu
tauit et inter cetera dixit Scias machomete
tu q̄ pater es filiorꝝ meorꝝ ꝙ padisꝰ clausꝰ ẽ et
ꝙ neqꝫ ꝓpheta neqꝫ hõ alius introibit quo
usqꝫ tu ibi sis et populꝰ tuus statuit quoqꝫ
dñs ita esse. In octauo celo quod dicit totũ
esse de vno topasio pulcherrimo ad viden-
dum mortalibus incognito qđ habebat in
spissio iter quingentorꝝ annorꝝ Narrat ꝙ pul
sante gabriele ad portã venit ad eos quidã
angelus de claritate totꝰ cuiꝰ claritas septu
agies milies maior erat q̄ꝫ claritas solis et
ꝙ habebat angelus ille septuaginta milia
capitũ et quolibet caput septuaginta milia
facierꝝ et quelibet facies septuaginta milia
oculorꝝ et quilibet oculꝰ septuaginta milia
pupillarꝝ et quelibet pupilla tremebat sep-
tuaginta horarꝝ in die termta dei metu dixit
etiã ꝙ vidit ibi alios angelos qui erãt sep̄
tuagies milies maiores oĩbus alijs supra
dictis et vidit ibi quasdã kartinas que se-
parabãt inter angelos et deũ numerꝝ autẽ
illorꝝ angelorꝝ dicit ꝙ nemo nouit nisi solꝰ
deus Alterꝰ dicit ꝙ intrauerũt primã se-
parationem kartinarꝝ que erãt septuaginta
et venerũt ad aliã separationem aliarꝝ sep-
tuaginta diuersorꝝ colorꝝ et sic de septuagin
ta in septuaginta quousqꝫ puenerũt ad ali-
as septuaginta separationes que oĩs de ꝑ
lis. Et dixit ꝙ inuenerũt alias septuaginta
separationes aque et totidẽ niuis et totidẽ
grãdinis et totidẽ nebularꝝ et totidẽ tenebra
rũ et totidẽ ignis et totidẽ claritatis et totidẽ

glorie dei et totidẽ celorꝝ oĩꝫ quos hõ cogita
re valeat et inẜ oẽs separatõẽs erãt tot an-
geli ꝙ a nemine posset dici numerꝰ eorũdẽ
qui nunq̄ꝫ laudare deũ cessabunt circa eas
eũdo et veniendo et dicit ꝙ ibi reliq̄t cũ ga
briel solũ et ꝙ assumpto vigore cordis tran
siuit omnes illas separatõẽs quousqꝫ pue-
nit ad illã que erat gloria dei. et ꝙ cũ ibi ap
propinquasset audiuit vocẽ quãdã dicentẽ
sibi hagopecodẽ. ya. ah ibi ya muhagmeth
qđ interpretatur appropinquate mihi ami
ce machoᷤte. Et dicit ꝙ hoc audito appro-
pinquauit sibi magis. et ꝙ audiuit vocem
aliã illud idem sibi dicentẽ et ꝓpinquiꝰ ac
cedens audiuit illud idem hec supaddens
Scias machomete ꝙ tu es apđ me magis
honoratus q̄ꝫ oĩs alij nũcij et magis ex-
altatus etiam q̄ꝫ omnes alie creature quas
fecerim siue sint angeli homines aut diabo
li. Et dixit ꝙ mox appropinquãs tm̄ ꝑfe-
ctus est ꝙ inter deũ et ip̄m nõ erat nisi spa-
cium duarꝝ balistarꝝ et ꝙ tũc salutauit deũ
et deꝰ eũ Et quod deꝰ quesiuit ab eo quõ
populus suus faciebat et qđ ip̄e rñderat qđ
erant multũ sibi obedientes et quod deus
sibi dicit Machomete p̄cipio tibi quod faci
as populũ tuũ ieiunare sexaginta diebꝰ an
no quolibet et orõnes quinquaginta facere
omni die quo dicto dicit qđ recessit a deo et
rediens inuenit gabrielẽ et respiciendo mi-
rabilẽ mãsionẽ dei dicit qđ vidit cathedrã
dei intra q̄ꝫ erant. iiij. elementa et vtrũqꝫ se-
culũ et paradisus et etiam infernus et celũ
et terra que omnia creauerat deus intra ca-
thedrã illã Dicit etiam quod habebat. iiij.
pedes quorꝝ q̇libet habebat septuagies mi
lies plus longitudinis q̄ꝫ sit a celo vsqꝫ ad
terram et quod illam cathedrã portãt in hu
meris suis iiij. angeli quorꝝ quilibet habet
iiij. facies scꝫ ante et retro et a dextris et a si-
nistris et vna facies erat hominis alia aq̇le
alia leonis et alia thauri et corpora eorum
plena oculis et quod in fine mundi angelꝰ
existens in figura hominis rogabat deũ ꝓ
hominibꝰ vt misereaẜ eis et peccata dimit-
tat. Aliꝰ existens in figura aquile rogabat
deum ꝓ auibꝰ alius existens in figura leõis
rogabat ꝓ bestijs siluestribus et existẽs in
figura thauri pro bestijs domesticis Innu-
meralia fatuissima narrat de septem para-
disis quos narrat se vidisse inter q̄ dicit ꝙ

ille qui est in inferiori gradu superioris pa/ radisi habet ad opus suũ per omes partes circa se tantũ spacij quãtũ homo posset ire in quinq3 centũ annis et q̄ donat ei deus quingẽtas feminas in vxores et iiij. milia virginũ et octo milia aliaꝝ que nõ sunt vir/ gines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et q̄ qualibet die venit ad eos quidaȝ angelus qui dicet eis centũ alpholia que sunt velud panni aurei ad vestiendũ et post multa dicit q̄ relinquerũt euȝ gabriel et ari dubaȝ thesaurarius paradisi et iteꝝ rediijt p̄ eandem viã ad deum et q̄ tunc deus dede rat ei librũ alchorani queȝ accepit de manu dei et dicit q̄ abstulit deus visuȝ ab oculis eius et reddidit cordi et q̄ sic vidit euȝ et q̄ ipse deus posuit manũ suam sup̄ caput suũ ita q̄ ipsius manus frigiditatẽ in corde p̄/ sentit et q̄ mox ei oẽȝ scienciam docuit et q̄ sciuit omnes res que fuerunt hactenus et q̄ in posteꝝ sunt future et dicit vlterius q̄ ro/ gauit deum vt alleuiaret supradictas quin quaginta orationes populo suo nõ ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputa retur gulositas et q̄ deus amore sui alleui/ uit eas deducendo ad quinq3 orõnes q̄s diceret popul⁹ machometi omni die. sic q̄ tres de die et due de nocte dicerent et q̄ vn⁹ almocaden vocaret ad dicendũ eas et cum vocaret q̄ mitteret digitos suos vbi decet sequitur q̄ pecijt licenciam a deo et recessit et cũ veniret ad celum vbi erat moyses enar ratis superioribus de alleuiatione orõnu3 dicit q̄ eius ɔsilio iterũ rediijt ad deum pro alleuiatõne ieiunij sexaginta dieꝝ et primo reditu obtinuit deceȝ dies. Secundo alios decem. Et tercio alios decẽ quousq3 non re manserunt nisi xxx. dies et sic dicit q̄ pre ve recundia non fuit ausus amplius redire ad deum Et finaliter post enumera alia men/ dacia que ꝓpter vitandam p̄lixitateȝ omit to dicit q̄ gabriel reduxit ipm̄ ad scalam p̄ q̄ ascendit et q̄ descenderũt simul vsq3 ad lapidem p̄notatũ. et q̄ equitauit alborac expeditus a gabriele. et venit ad domũ suã et inuenit vxorẽ suã in lecto que adhuc dor miebat cui enarrauit omnia que ei accide/ rant. Et postmodum predicauit eadem in mecqua pub⁹ suis caroijcis et alijs gentib⁹. Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioꝝ p̄dicti librij qui dicit̃ scala ma/ chometi Alibi legit̃ q̄ cum p̄dictã visionẽ narrasset machometus gentibus vniuersis in illis ptibus. Sexaginta milia hominuȝ cognoscentes fictionẽ a lege eius recesserũt et cũ dicerent ei ascende in celum de die no/ bis cernentib⁹ et videam⁹ angelos occurrẽ tes nõ recognouit falsitatẽ suam. s3 ait laus deo meo nunq̄d aliud sum ego quaȝ vnus hõ et nũci⁹. Ecce visũ est fundamẽtũ legis machometi. Uere hec sola fictio visiõis d3 sufficere ad ɔfutãdũ quicq̄d machometus fecit. Nã non p̄misit eis spũssanctus mẽtiri nisi ita manifeste vt homo dare aduerteret fictionem nec inde reprobatione ꝓpter cla/ ritatẽ sue falsitatis nõ solũ apd̄ theologos s3 etiã apud naturales p̄hos q̄ vero nõ vt ho mines s3 vt bestie viuũt in voluti ceccitate di licias carnis sequẽtes velocissime cursu in dampnatiõis p̄apiciũ miserabiliter cadũt O infelix homo innumerabiliũ animarum dãpnationis causa. O rabies ambitionis et luxurie maledicta machometũ decepisti vt alios deciperet. O dei p̄missio et iudiciũ absconditũ et tam spurcissimo atq3 bestiali homini et tã aptis mendacijs homines. fir missime adhercãt etiã vsq3 ad mortẽ. Ipse eñi seducit aliquo modo plus quã angelũ aliq̄ñ celũ nunciũ aliq̄ñ q̄ pro angelis in/ tercedit et quõ potuit tot angeloꝝ splendo/ res sustinere in celis qui dicebat q̄ q̄ñ ap/ parebat ei angelus gabriel semper cadebat in terrã et expumãs agitabat̃ et inamiabã tur man⁹ et pedes eius. Nec eñi in predicta visione dicit se raptũ sicut fuit paul⁹. s3 dic̃ q̄ ascẽdit simul in corpore et anima cuius signũ est vt sup̄ patuit quia dicit q̄ de⁹ teti/ git eum manu sua et sensit frigiditatẽ eius vsq3 ad medulã spine dorsi eius et vsq3 ad cor. ergo deum et angelos ponit corporali/ ter dimensuratos que est heresis dãnata vt supra patuit libro iij.

De ɔcordia et discordia legis machome/ ti cũ lege xp̄i in articulis fidei et in p̄ceptis.

Q Uinta ɔsideratio ẽ scire in quo cõ/ cordãt et discordãt lex xp̄i et lex ma chometi quo ad articulos fidei et precepta lex eñi xp̄i que excellentissima ẽ vt fuit decla ratũ libro primo nõ inordinata ẽ in suis cre dibilib⁹ nec in suo processu sicut est lex ma/

chomecti. et quo satis conuincitur nõ eẽ a deo
q̄ q̄ a deo sũt ordiata sũt vt dixit apl's ad
ro xiij. sicut i opib3 nature et sacris scripturis
p̄cãulib3 intuẽti q2 eni lex moisi data a deo
fuit ordinatissime incepit a creatiõe mundi.
Deide p̄sequit⁹ ẽ ordinem tempis et historie
vt pa3 cuilib3 intuẽti p totũ p̄tateucũ p̄phe
etiã in suis scripturis ordiate p̄cesserũt etiã
ordie tẽpis oñdentes quo tempe vl' sub qui
bus regibus semper etiam seruãtes ordine3
historie vel ad minus ordinẽ materie euã-
gelium etiã xp̄i ordinatissime p̄cedit ordie
tempis et historie et materie deide ca3 vi-
ta et doctrina et miracula xp̄i. In alcora-
no aũt null⁹ ẽ ordo nec temp⁹ q2 ñ dicit sub
quib⁹ regib⁹ vl' quo tempe nec ibi seruatur
ordo historie. Nã p̄mũ capitulu3 a quo in-
cipit dicit rubrica vl' apcio libri in quo sine
dubio cõuenieñter icipit ab orõe et laude dei
s3 imediate post breuẽ orõe3 p̄sequitur op⁹
et ẽ capitulũ scðm de vacca rufa quã immo
lauit moises cui⁹ historia ẽ in leuitico. Ter-
ciũ capitulũ est de famelia nostra qui fuit p̄r
moisi et aaron. et stati sequitur Quartũ ca-
pitulũ de mulierib⁹ et sic de alijs ita inor-
dinate q̄ nõ est homo in mundo qui possit
de ordine historie et capitulo2 reddere ratio
nem. nec ibi seruatur ordo materie. nam nũ-
quam vnam materiam p̄sequitur ordinate
sed stati3 de vna materia se transfert ad alte
ram omnino extraneam recte sicut arepitic⁹
nec etiam ibi seruatur ordo argumentis vel
aliari⁹ probatiõis. sed tota doctrina est ex
suppositione et ponit vna3 propositionem
per se veram et ex illa concludit quandam
aliam que nihil habet facere cũ ea sicut fre-
quentissime dicit q̄ deus est excelsus et bo-
nus et alchoranũ est lex saluationis et q̄ de-
us est deus et q̄ nullus est alius nisi de⁹ et
machomet⁹ est p̄pheta veridic⁹ seru⁹ dei et
q̄ nullus est deus nisi deus. S3 que sit ista
cõclusio q̄ machomet⁹ est veridic⁹ seru⁹ dei
et q2 de⁹ est de⁹. et sic de plurib⁹ alijs dictis
inordinatissimis q̄ causa breuitatis omit-
to Est igr̄ lex machometi discordãs in ordi
ne a lege xp̄i q̄ vt dari⁹ videat⁹ et ante sit a-
liqua cõcordãcia inter eas ad ordinatissimã
seriẽ articulo2 fidei xp̄iane descẽdo vbi tria
p̄ambula p̄mittunt⁹ Primũ est q̄ articulus
in p̄posito nihil aliud est q̄ veritas de na-
tura diuia cũ grã scðz hugonẽ de scõ victo
re. et hoc notifacio datur de articulo stricte et
p̄prie sũpto put trahit⁹ ad ptes simboli ap
postolo2 cuilib3 cũ articulo cõuenit et ẽ sen
sus Articul⁹ artat nos ad credendũ de deo
nõ solũ que dicunt⁹ de deo per naturã vt cre
do in deũ patrẽ oipotentẽ hoc cũ ad natu-
rã diuinã pertin3 s3 etiã que p grã3 dicuntur
vt qui cõcep⁹ est de spũsancto. hoc eñ ptinet
ad grã3 vñ sens⁹ est articul⁹ est vitas de deo
cõtinẽs naturã et grãm Scðm p̄ambulũ est
q̄ simbolũ scðz naturalẽ philosophiã dicit⁹
cõueniẽcia Sit igit⁹ p̄pter cõueniẽciã intellec
tuũ in veritate vna et p̄pter cõueniẽciã ap-
postolo2 siue patrũ in simbolo cõponẽdo ac
etiã p̄pter cõueniẽciã scriptura2 ex qua2 ag
gregatiõe factũ est nõ immerito simbolũ fi-
dei appellat⁹ a sin q̄ est cõ vel simul' et bole
q̄ est sentẽcia quasi sentẽcia multo2 sil' Sed
q2 tria sunt simbola oport3 causas instituti
onis assignare Vñ causa institutõis simbo
li applo2 fuit fidei instructio respectu credẽ
do2 ad salutẽ necessario2. Causa vero sim
boli athanasij fuit erroris exclusio propter
multiplices errores pululãtes Ratio aũt si-
ue causa simboli patrũ fuit fidei explanatio
circa dubitatiões emergẽtes. Itẽ simbolu3
appostolo2 submisse dicit⁹ vt stat⁹ apposto
lo2 et fideliũ primitiue ecclesie rep̄sentet⁹ qñ
appostoli et fideles nõ audebãt fidẽ xp̄i vl'
quequã q̄ cõfiteri in manifesto Simbolũ ve
ro athanasij in prima cãtat⁹ vt designet⁹ q̄
fides ẽ prima mẽtis illuiatio. S3 simbolũ
patrũ in missa cãtat⁹ vt in cõfessiõe fidei et de
uotione p̄paret⁹ ad receptionẽ dñice corpis
cui⁹ participes p fidẽ efficimur Terciũ p̄cã
bolũ ẽ q̄ si habeat⁹ respect⁹ ad ea q̄ credẽda
sunt radicaliter articuli fidei sunt xiiij. quo2
septẽ spectãt ad diuinitatẽ et septẽ ad huãni
tatẽ. et hec signata sũt Apoc. primo in septẽ
stellis et septẽ cãdelabris aureis in quoru3
medio fili⁹ hoĩs ãbulat S3 si habeat⁹ respe
ct⁹ ad eos qui simbolũ primũ ediderũt tũc
fidei articuli sunt xij. iuxta numer2 xij. appo
stolo2 qui scõ spũ edocti nõ est dubiũ ali-
quid potuisse latere de hijs q̄ spectãt ad fi-
dei cõplemẽtũ et vt maiorẽ haberẽt firmitudi
ne3 singuli apposuerũt ibi suas p̄ticulas et
oẽs insimul singulas approbauerũt. et hoc
fuit vt vna ecclesia q̄ sup appostolos funda
re debebat haberet vnã fidei credulitate3 q̄
fides catholica diceret⁹ hec ẽ fides vniuersa

lis et ab vniuersis appostolis qui erant fundamentum ecclesie vniuersalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem appostolorum siue diuisionem ad predicandum sicut patet actuum xiij. in simbolo nihil apposuerunt. et sicut xij. appostoli sunt xij. fundamenta ecclesie vniuersalis. sic xij. articuli fidei sunt xij. fundamenta muri ciuitatis iherusalem superne quasi xij. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in apoc. xij. dicens et murus ciuitatis habens fundamenta xij. et in ipsis xij. nomina xij. appostolorum Sequitur fundamentum primum iaspis etc. et isto ordine prosequar in declaratione articulorum et in conferencia concordancie legis et discordancie legis xpi et machometi.

De primo articulo fidei et de concordancia et discordancia sarracenorum cum xpianis in eodem

Primus articulus fidei xpiane est Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in simbolo apposuit petrus princeps appostolorum Et hic est primum fundamentum muri ciuitatis iherusalem superne figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur iaspis apoca. xxi. Dicenim lapis oculos purgat visum acuit et confortat vt dicitur in libro de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinens ad diuinitatem qui est de vnitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponencium et acuendi ac confortandi visum mentis. Item per iaspidem figuratur prima virtus theologica que est fides que numquam in sanctis marcessit sed semper manet in vitore boni operis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidam marcida est ymmo mortua que fidem habent et non cum fide opera. Unde gregorius in persona domini. A me fide discrepat qui operibus non concordat Hec est prima inedificacio spirituali. quia sine fide impossibile est placere deo ad hebreos xi. et nihil retinet qui fidem perdidit vt dicit seneca etc. Et illud prudencij prima petit campum dubia sub sorte duelli pugnatura fides dicitur autem prima virtus fides quia ex ipsa cetere generantur vt dicit glosa super illud Mathei. primo: Abraham genuit ysaac. Ysaac genuit iacob. Glosa fides spem. et spes caritatem et hoc est intelligendum non de habitibus que simul omnes infunduntur a deo. Sed de moribus quorum vnus generatur ab alio In predicta etiam particula quod beatus petrus posuit in simbolo tres articuli continentur loquendo de articulis vt habentur respectu ad ea que credenda sunt radicaliter scilicet articulus de vnitate diuinitatis. et articulus de persona patris et articulus de creatione. Credo in deum. Iste articulus exponitur in simbolo maiori vbi dicitur. Credo in vnum deum vbi excluditur error gentilium qui non credunt in deum sed in ydolum vel aliquam creaturam Uel excluditur error manicheorum qui dicit esse plures deos seu plura principia. et accipitur articulus iste deutronomij quinto. Ubi dicitur audi israel deus tuus vnus est Sed numquid existens in peccato mortali dicere pot sine peccato. Credo in deum videtur quod non. quia dicit augustinus quod credere in deum est credendo in eum tendere. credendo eum amare et credendo ei incorporari. Et ita videtur quod talis mentitur cum dicit credo in deum. Ad hoc respondet magister allexander de ales in fine sui tercij quod sicut existens in odio fraterno pot dicere oracionem dominicam sine peccato quia dicit eam in persona ecclesie sicut probatur per illud. Esdre vi. obtulerunt xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oracione sibi aliquid petat vel pro se sed pro omnibus qui habent vnum communem patrem deum: Similiter existens in peccato mortali pot dicere credo in deum sine peccato nec mentitur cum non sit sermo ipsius sed ecclesie precipue cum simbolum in persona ecclesie dicatur sit oratio quedam Idem dicit frater iohannes Ascen. in secundo libro summe sue titulo lv. quod confessio fidei dicitur in simbolo quasi ex persona tocius ecclesie fides autem ecclesie est fides formata que est in omnibus alijs qui sunt de ecclesia numero et merito. Et ideo confessio fidei traditur in simbolo secundum quod conuenit fidei formate. Unde existens in peccato mortali non mentitur dicens. Credo in deum. Cum non sit sermo eius sed ecclesie Sed quid dicendum si quis intuitiue videret deum numquid mentiretur dicendo. Credo in deum cum fides sit secundum apostolum argumentum non apparencium et iterum fides est credere quod non vides secundum augustinum. Dico quod pro illo tunc cum quis videt intuitiue deum dicere non potest veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi scilicet in quibus iam non manet

fides nec spes sed caritas sola q nūq excidit
Si quis vero in raptu in intuitu videt deū
transiuit que illa visio et certitudo remansit
illius visionis. si respect⁹ habeatur et illud
tunc visionis illi⁹ non potest etiam veraciter
dicere. Credo in deū sicut potuit esse i pau-
lo et sic legim⁹ i cronicis beati patris nostri
beati francisci de fratre egidio laico viro vti
que pfectissimo. Qui ex eo q in quodam
raptu viderat deū dicebat q cum sana con
scientia nō poterat dicere. Credo in deum sed
si post raptum nō haberetur respect⁹ ad deū
visum sed ad deum q non videtur sed spec-
tatur videri. tunc certissime nō mentitur qui
dicit credo in deum sed fideliter ver profert
Secūdus articul⁹ in hac pticula est patrem
omnipotētem hic pbatur plura alia conse-
quentia. Si enim est omps potest creare ce-
lum et terram et potest dimittere peccata. et
sic de alijs deo proprijs vt patuit in prohe-
mio huius fortalicij fidei licet oipotencia sit
comunis toti trinitati tn̄ per apropriacionē
attribuitur patri. Et scdm Richardum hec
oipotencia in cludit omnē scientiā et boni-
tatem summam et ex consequenti puidēciā
respectu oim. Tercius articul⁹ est. Creatorē
celi et terre hoc exponēs maius simbolum
addidit visibiliū omniū et inuisibiliū. Ce-
lum enim sūmitur dupliciter est enim celū
quod videtur et est celum quod non videtur
vt pbatur p illud psalmi. celum celi dnō qd
nichil eēt dicere nisi ad min⁹ essent duo celi
vtrūque ergo creauit deus cū vtrūq sit ce-
lum vt dicit scriptura In pricipio creauit de⁹
celum et terrā similiter et contenta ab eis. Ce-
lum inuisibile continet inuisibilia vt ange-
los Celū vero visibile continet visibilia et
corporalia Ideo congrue scdm quot expo-
nit simbolum mai⁹ per celum intelliguntur
inuisibilia oia que nobis celant et per terrā
oia visibilia. sicut videt psalm⁹ dicere terrā
aūt dedit filijs hoīm et licet creatio sit cōis toti tri
nitati cū opa trinitatis a dextra sūt in diui
sa tn̄ per appropriationē attribuit patri. Et
si queras quare hic dicat creatorē et in ma-
iore simbolo dicat factorē. Rndet q creare
ē de nichilo aliqd facere. facere vero vt cōmu
niter dictū est cōe ad opari aliqd de nihilo
et ad opari aliqd de materia. Vt ergo onda
tur opator nō tm̄ factor de nihilo vt ange-
lorum animarum et prime materie sed etiā oim p-
ductorum ex aliquo. Ideo pfitemur nō tm̄ cre
atorē sed etiā factorē Secta machometi concor
dat cū lege iudeorum et xpianorum in vnitate dei
et rerum creatiōe Ait enī machomet⁹ in alcho
rano Azoara prima et in plurib⁹ sequētib⁹
de⁹ vester vn⁹ est nec ē alius pter ipm pius
et gratius q creauit celū et terrā terrā in ymo
celorum in summo disposuit et ymbres ac ar
bores eorum que fructus producat et licet in hijs
duob⁹ sint nobiscū concordes sarraceni ex sua
secta statim tn̄ venenū infundens discordat
a lege xpi negās deū creatorē celi et terre eē
patrē q scdm sarracenos null⁹ sit pater sine
coytu. Hūc errorē ipi traxerūt a iudeis quos
secū machometus habuit psortes vt sup pa
tuit cū de eius origine agereē. excecati ḡ cum
cecis iudeis negāt esse patrē creatorem celi et
terre. Nō aūt xpiani tenēt fideliter in vnitate
essencie eē tres psonas realiter destinctas p
relatiōnes originis sarraceni cū iudeis nō
credunt quorum cecitas infra per alchoranum
ostendetur.

¶ De scdo articulo fidei et de totali discordia
sarracenorum in codē et quō ex alchorano ostē
ditur q ihesus xps est filius dei.

Secundum articul⁹ est. Et in ihesum
xpm filiū eius vnicū dnm nostrum
Hūc apposuit in simbolo andreas apl'us
Iste articulus est secundū fundamentū ciui
tatis iherusalē supne et est figuratus p scdm
lapidem pciosum qui dicit saphirus cuius
pprietas est q corp⁹ humanū vegetat et in-
tegra mēbra pseruat. sic credere ihesū xpm eē
filiū dei viui augmentat corp⁹ ecclesie misti
cū qd prius erat in vna gente modica iude-
orū sed mō per hanc fidem pdicatā se extē
dit ad multitudinē gentiliū cōuersorum Item
per hūc lapidē preciosum figurat scda virt⁹
theologica que ē spes sanctorum qui p celicā
puersationē celo sereno sunt similes sicut sa
phirus et veri solis radijs pcussi qui radij
sunt amoris insignia. que in sua puersatiōe
et in sua passioue resurrectiōe et ascēsiōe oñ-
dit in se omnē terrenitatē repmūt et fulgo-
rem eternitatis emittūt dicētes cū apl'o ad
philipeñ. iij. nostra puersatio in celis est. Et
ad idē alios trahūt dicētes id ysaie ij. Ve-
nite ascēdam⁹ ad mōtē dñi et ad domū dei
iacob vñ eccl'. xliij. tripliciter sol exurēs mō-
tes radios igneos exsufflās et fulgens ra-

dijs suis excecat oculos. montes ecclesie. i. pdicatores tripliciter exurit sol iusticie dum in tria facit ydoneos scz ad fidem et ad operatonē et ad pdicationē vtriusqz et exsufflat ab eis ignem ɔcupiscencie et refulgēt in eis radij amoris q̄ excecant oculos noctue idest maloꝝ. Est ergo hic scd's articul⁹ Credo in ihesuz xp̄m filiū eius idest patris vnicū dominū nostrum. Unde augustinus libro de simbolo cū audis dei filiū cognosce deum si em̄ est verus fili⁹ est illud qd̄ est pater. Si ergo pater est de⁹ filius est deus vnicū idest vnigenitum. In quo ostendit̄ q̄ licet a p̄re pcedet filius et sp̄ussanct⁹ tn̄ est tantū vnus filius qui pcedit a patre per modū generationis ihesum xp̄m dn̄m scz iure creationis gubernationis et vlteri⁹ redemptionis. Est aūt dn̄z increatū et hoc nō appropriat̄ filio cum dicat athanasius dominus pater. dn̄s fili⁹. dn̄s sp̄ussanct⁹. Et est dn̄iuz creatuz et hoc appropriatur vt etiā in q̄tum hō credatur dn̄s creature. Math. vltimo. data est michi omnis potestas in celo et in terra. psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius: Glosa potestati ei⁹ omnia subiecisti vt oēs eum adorant. Nostrū dicit̄ pp̄ter pncipationē nostre nature scz humane et pp̄ter executionē misterij redempcionis in assumpta carne q̄ sibi vniuit in vnitate psone non pater nec sp̄ussanct⁹. Ad huius aūt articuli expositionem mai⁹ simbolū addit plura dicens Et in vnū dn̄m ihesum xp̄m et cetera. Exprimūtur aūt ibi de filio scdz diuinitatē qnqz ad excludendū quinqz errores arrianoꝝ Primus est q̄ nō est eiusdem substanciae cū patre ɔtra qd̄ ibi dicit̄ et in vnū repete deū cum patre. Secūdus error est q̄ fili⁹ est minor patre ɔtra quod dicit̄ dominum nostrū ihesum xp̄m idest equalē patri et spiritui sancto in dominio et potencia. Tercius est q̄ nō est filius naturalis sed adoptiu⁹ ɔtra qd̄ dicitur filiū dei vnigenitū. Quart⁹ est q̄ ē natus ex tempore nō ab eterno ɔtra qd̄ dicit̄ et ex p̄re natū an̄ oīa secula. Quintus error est q̄ est pura creatura dicit em̄ q̄ si fili⁹ esset a patre et filius naturalis cū null⁹ pater sine sui diminutione et decisione generet filiū equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurdū. restat q̄ de⁹ pater nunq̄ habuit filiū naturalem. cōtra qd̄ dicitur deum de deo lumē de lumine. sicut em̄ lumē sine sui diminutiōe generet aliud lumē sic pater filiū. Causa erroris eoꝝ est qz quod est creature attribuūt creatori. Ex p̄dictis aūt erroribus inciderunt in pfundū erroris vt dicerent xp̄m esse purā creaturā et nō esse deum naturaliter sed adoptiue et per grām. ɔtra quod dicit̄ deū verū de deo vero genitū nō factū consubstancialē patri. i. eiusdē substā cie cum patre per quē omnia facta sunt Augustin⁹ si per ip̄m facta sunt omnia iā nō est fact⁹ iā nō est creatura. dicit̄ tamē fili⁹ fact⁹ scd'm humanitatem ad romanos primo et in pluribus alijs locis Et qz machometus fuit heretic⁹ arrian⁹ instruct⁹ vt supra patuit per. Sergiū monachum arrianū hereticum Ideo in hoc cōcordās cū arrianis et iudeis dicit ihesum xp̄m purā creaturā et sic discordans a xp̄ianis asserit xp̄m nō esse filiū dei nec deū. Unde azoara capitulo. xxi. Cōstāter dico deū vnū esse necessariū omnibus qui nec genuit nec ē generatus nec habz quen q̄ similē sibi. Itez azoara xij: dicit oēs quidē dicentes xp̄m ihesum marie filiū deū existere mendaces et increduli repti sunt. cuz xp̄s ip̄e dixisset filij israel in deū dominū meum atqz vestrū credite cui quisquis sociū atqz pticipem posuerit ingressum padisi illicitum sibi reptur⁹ in ignē ibit eternuz et in plurib⁹ alijs locis similia verba pfert sed mentita ē iniquitas sibi qz veraces oīs qui confessi sunt ihesuz xp̄m esse verū deū et dei filium reperti sunt Et ne hec veritas piret plures q̄ centū mille volūtarie mortē passi sunt. Probatio vero sua est hoīs insensati et nihil intelligētis de diuina natura nec de ei⁹ eterna emanatiōe et lz cōcedatur xp̄z dixisse filijs israhel in deū meū atqz vestrū credite. nō ex hoc sequit̄ ip̄m nō esse deū et dei filiū. cum ip̄e dixerit credītis in deū et in me credite. socium aūt se pticipē deo nō damus sicut ipse putat. qz cum dicimus xp̄z esse deū nō aliū deū a patre sz vnū et eundē deū fideliter cōfitemur. aliū tn̄ in psona. et licet ex dictis in primo libro ɔsideratione iij. clare appareat ex quadruplici examine Hec veritas catholica q̄ ihes⁹ xp̄s est ver⁹ filius dei Ad ɔfusionē tn̄ sarracenoꝝ oppositum asserenciū ex eoꝝ lege volo illud ostendere vt pprijs armis vulnerent̄. Et sic ɔfusi vel credant vel obmutescant. Dicitur etiam in alborano in capitulo amirā. Dicunt angeli beate marie

maria deus pretulit te et purificauit te super
omnes mulieres et post dixerunt angeli maria
deus euangelizat vel annunciat tibi de verbo
suo et nomen eius ihesus xps filius marie
Et in capitulo elnesa dicitur nõ dicatis de
deo nisi veritatẽ q2 ipse xps filius marie est
nuncius dei et verbũ dei quod ipe posuit in
ea p spm sanctũ Assent igit omnino q ipe
xps sit verbum dei. Querit ergo qd sit istud
verbum dei. An verbũ dei accidentale vel
potius psonale et reale Si dicant sarraceni
q est verbum dei vocale tm et accidentale
hoc nõ potest dici. loquit enim de deo alcho-
ranũ et etiã euãgeliũ singulariter vt de vno
verbo tm Verbũ aũt dei vocale et accidenta
le quod a deo est non est vnum sed multa
omnia verba bona et sancta et vera possũt
dici verba dei. Item nõ esset excellẽs causa
mendacio xpi q alchoranũ intendit singu-
lariter commendare q verbũ dei dicat q2 ver-
ba dei dicã nã nõ solũ xps s3 etiã alij pphe
te dixerũt verba dei Si aũt accipiat substã-
cialiter et pprie et personaliter sic verbũ dei
est eternũ et verus deus. sicut verbu3 quod
egreditur de ore corruptibilis hominis cor-
ruptibile esse necesse est Sic verbũ quod ab
eterno pgreditur de ore dei per quod creauit
celũ et terrã et inter media vt verbo vtar al-
chorani necesse est esse incorruptibile et eter
num qcqd aũt ex deo pcessit essencialiter
est deus Tñ cũ verbum aliquo modo diffe
rat a dicente et cõcipiente verbũ et in dei es-
sencia nõ põt eẽ diuisio vel distinctio oportet
q ibi sit differencia psonalis et q verbu3 a
dicente pprijs et solis relatiõib9 distingua
tur hoc est aũt verbum quo deus omnia fe-
cit dicit fiat et fit sicut in alchorano dicit. et
In hoc cõuenit alchoranũ cum euangelio io-
hannis quod dicit omnia per ipm facta sũt
q2 igit a dicente verbũ cõcipitur et intellectu
aliter generatur et illd qd ab aliquo genera
tur in similitudine nature et speciei dicit fi-
lius. Hinc ẽ q verbũ dei dicim9 filiũ dei sic
si sol de se generaret talem splendorem qui
esset sol illu3 solem et splendorem diceremus
filiũ solis et in hoc tñ est differencia q crea-
turis in qbus differt eẽ et essencia non pñt
multiplicari supposita sine multiplicatõne
nature vt hõ generat hominẽ de9 aũt in quo
est idẽ eẽ et essencia cũ ex se generat verbum
qd deus ẽ vt dictũ est nõ generat aliũ deu3
q diuina essencia nec diuisibilis ẽ nec mul-
tiplicabilis aliquo mõ pptr summam sim
plicitatẽ et pfectione3. et ratio potissima qre
diuina essencia nõ est multiplicabilis quia
est de se hoc. et qdlibet qd est de se hoc sicut
sor. est incõmunicabile et in plurificabile.
Natura vero humana q2 nõ est de se hoc s3
cõtrahit per hecceitates ideo plurificat. dica
mus ergo q de9 generat verbũ suum quod
de9 est s non alius de9. hñ est alia psona s3
nõ alius de9. Machomet9 aũt quõ audiuit
q xpiani dicebãt deũ habere filiu3 nesciuit
cogitare q posset esse filius nisi de muliere.
Et ideo nullũ aliud argumentum inducit
nisi q de9 nõ põt habere filiũ quia non h3
vxorẽ et hoc p efficaci argumento frequẽtis
sime repetit. Hoc argumentũ est simile ac di
ceret q deus nõ est substancia quia non h3
accidens vel q deus nõ viuit q2 nõ come-
dit vel respirat et talis ymaginatio fantasti
ca est et fatua et hõis intellectu et ratione ca
rentis. nõ enim xpiani dant deo filiũ tanq ex
muliere sed sicut est calor ab igne et splẽdor
a sole et verbũ a dicente vt dicit q oia nasci
vere et generari dicunt et non ex femina vel
muliere filius enim splendor est et verbũ eter
ni patris coeternus et cõsubstancialis et coequa
lis et machometus etiã non recoluit. quod
dauid quẽ tm cõmendat dicit deum habere
multos filios adoptiuos pter filiũ natu-
ralem dicens. Ego dixi dij estis et filij excel
si omnes et tamen nõ ex muliere. Item ma
chomet9 dixit q virgo maria potuit habe-
re filiũ sine viro nunqd ergo potuit cogitare
q deus poterit habere filiu3 sine muliere.
Preterea dicit machometus de deo in capi-
tulo elminunũ q si deus haberet filiũ totus
mundus esset in piculo esset enim inter eos
scisma sed hec suppositio est falsissima sup-
ponit eni q de9 nõ haberet filiũ nisi malũ
et cõtumacẽ et inobedientẽ et nos quidem
dicim9 q fili9 dei est verbũ dei et ars patris
p quẽ oia opat. verbũ ãt cõceptũ et ars opa
toris etiã in hõie nunq discrepãt ab intel-
lectu cõcipiẽte. nisi forte machomet9 blasphe
mãdo dicat q de9 a semetipso discordat et
suo intellectu et sua cõceptio contradicat ei.
Itẽ cũ ihesus fili9 marie sit verbũ dei vt di
cit machomet9 et verbũ dei vt declaratu3 est
fili9 dei. quare ergo nõ dicit machomet9 q
deus nõ potest habere verba q2 non habet
vxorẽ. sicut dicit q nõ potest habere filiũ q2

vxorem nō hz igitur verū dixit machomet⁹ qñ dicit q ihesus xp̄s est fili⁹ marie et q est verbū dei sed nō intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est ver⁹ homo et ex quo est verbū dei est verus deus. Non enī est deus ɔposit⁹ vel imperfect⁹ vt hō cui⁹ verbū et ɔceptio mentis et ars et operatio est inherens siue accidens. et ideo nō hō verbū aūt dei est subsistens et quicquid est dei de⁹ est. Vñ verbū dei est deus Intellectus dei ē deus et operatio dei est deus. Patz ergo cōtra sarracenos quomō deus pt habere filiū lz nō habeat vxorē et quō etiam ihesus fili⁹ marie est verus filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de ꝓprietatibus calcidonij

Tercius articulus fidei est. Qui ɔceptus est est de spū̄sancto nat⁹ ex maria virgine. Hunc apposuit in simbolo iohannes euāgelista Iste articul⁹ est tercium fundamentū ciuitatis iherusalē superne et est figurat⁹ per terciū lapidē preciosum q̄ dicit calcidonius Hic enī lapis valet ɔtra illusiones demonū et virtutes ɔseruat vt dicitur in lapidario. Sic et fides huius articuli valet ɔtra illusiones demonū qui sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄z in lege ꝓmissum sicut patuit latissime in primo et tercio libris. xp̄iani vero hanc fidem amplexātes nunq̄ inuenti sunt illusi aliū q̄ ihesum xp̄m in messiā recipientes et sicut nō patiuntur illusionem sic etiā non pati destructionē virtutū sed eas firmissime ɔseruat in animab⁹ fideliū. Predictus lapis scdm ysidorū est lapidib⁹ et ardentibus similis palenti lucerne vt dicit hic glosa. Calefactus aūt a sole vel digitorū attritu palias et kartarū fila a se rapere dicit et significat terciaz virtutē theologicā que est caritas sanctorū hec enī ab ipsis celata q̄si palet in lucerna. sz cū ad aliorū vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ apparet que non sculpitur qz aduersis nō secat prima ad corin. xiij. caritas omnia suffert vt vanā gloriā nec recipit nec retinet hec amore xp̄i incarnatōis assensa et digiti a spū̄sci igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cuz non solū amicos sed etiam inimicos ꝓpter deum cara vnitate ɔiungit. Item p̄dictus articul⁹ sumit ex illo Mathe. primo inuēta est in vtero hñs de spū̄sancto. Et nota q ambrosius dicit libro de spū̄sancto q illud q est ex aliquo aut est ex eius substācia vt fili⁹ ex patre aut ex ei⁹ potestate vt ex deo omia et sic sumitur hic. de. qz potestate et opatiōe spū̄sancti ɔcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dicitur filius spū̄sancti In simbolo vero maiori explicat iste articulus sic. Qui ꝓpter nos homines et cetera vsqz ibi et homo fact⁹ est Ubi nota q descendere dicitur de filio dei non ꝓprie sed transsumptiue ad significandum incarnationem. sicut enī qui descendit de sursum iudeorū tendit sic cū deus factus est homo de⁹ qui est sup omnia in infimā sibi naturā vniuit nihil ergo aliud est hic descendere q̄ in carne humili apparere in hoc articulo ɔcordāt sarraceni cū xp̄ianis q̄tuz ad hoc q xp̄s ihesus fuit ɔcept⁹ de spū̄sancto et natus de maria virgine et q ē messias in lege ꝓmissus qd vt clarius videat. Notandū q fuit quidē iude⁹ toletan⁹ noie samuel qui quādā disputationē singularē habuit ɔtra quēdā sarracenū noie albucalem apud sanctā ɔmorantē Isti enī ɔferentes de veritate vtriusqz legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic q iudeus legit sarraceno bibliā et tradidit sibi trāslumptū scdm q veraciter habetur apud iudeos et sarracen⁹ legit alchoranū iudeo et tradidit sibi trāslūptum scdm q veraciter habet apd sarracenos Deinde ipsis absentibus adinuicē lr̄as disputauerūt de veritate vtriusqz legis et inter cetera p̄dict⁹ iude⁹ ɔtra sarracenū nitit ꝓbare q xp̄s ihes⁹ est ver⁹ messias sarracenorū et q sarraceni false et ɔtra veritatē viuūt sic dicens per alchoranū quē mihi legisti cui⁹ transumptū in arabico ɔcessisti quē apportaui et apud me recōditū habeo tibi duo ꝓroborare intendo. Primo q xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester verus messias et sibi credere debetis et ipm tanq̄ verū deū et hominem adorare et recipere et cū hoc ꝓbauero leuiter scdm interā sz vos nunc flere et ɔtra veritatē viuere nō tristis ꝓbationib⁹ ꝓ me nec ꝓ meis intēdo adherere Quātuz ad primū scias q oia q̄ dicā habeo in alchorano vero qz tu dixisti mihi q mlta erāt in alchorano ɔtra vos ideo erāt de medio sublata Sz ista q̄ sequnt de ihesu quē colūt xp̄iani recitabo fideli⁹ put habent in zachara de familia dicit enī machomet⁹ de ihesu hec. i. ihesus

est messias q̄ pphéta dixit esse futurū. heic idest ihesus est filius ysaac et pphetarū iustorū et sāctorū in recta lignea vsq₃ ad mariā virginē. Heic .i. ihes⁹ messias habuit potestatem a deo faciendi mirabilia sanādi omnem langorem et infirmitatē eiciendi demones suscitādi mortuos et creditis expsse oia miracula que euāgeliū xpianorū commemorat. heic idest ihesum fecisse vt alchoran⁹ expresse testatur in zachara p̄dicta etiam ibidē dicit q̄ heic idest ihes⁹ sciuit et scit etiā oia secreta cordiū Unde verba machometi sunt ista in forma. heic idest ihesus sciuit omnes libros et omnē sapienciā moysi et p̄dicationem et sciebat quid homines comedebant in domibus suis et quid reponebāt in thesauris suis et hoc mō cōtempsit diuicias et abiecit carnales concupiscencias nec habuit delectationes que sunt occasio peccandi et causa inobediendi. et introducitur in alchorano illud euangelij vulpes foueas habēt etiā eodem zachara q̄ ihesus fuit cōcept⁹ de spūsancto absq₃ virili semine et nat⁹ de maria virgine et de maria dicit machomet⁹ q̄ angelus gabriel dixit O maria deus elegit te et decorauit te gratia. et ornauit et preelegit sup omnes mulieres omniū filiorum matres. et posuit te quasi vnū mediū inter homines et angelos dei in paradiso deliciarū dicitur etiā zachara. xxvij. q̄ heic idest ihesus verbū dei ita q̄ intellect⁹ nō vocatur hoc noie nisi q̄ vocabit arabice heic idest ihesus ego sum sufficiencia tua et ego eleuabo ad me et purificabo te ab infidelib⁹. Et in zachara. de familia dicit q̄ null⁹ est quē nō tetigent sathan p̄ter heic idest ihesum et mariam. Scis enī q̄ hec omnia supradicta cōtinent in zacharis p̄dicta vero alchorani et omnia fideliter et veraciter sine diminutione nec additione recitaui Nūc ex istis colligo sic ihesus est de spūsancto ꝯceptus sine virili semine de sanctis pphetis nat⁹ de virgine ꝯcept⁹ et natus sanct⁹ ignoscēs omnes hōs sciēciā scrutās corda hominū hns potestatē curādi sanādi resuscitādi mortuos et messias pmiss⁹ in lege a pphetis ergo in xpū scrutās corda hominū est de⁹ et ꝯsequēter adorād⁹ et colēd⁹ in xpū scitis et de sanctis nat⁹ et messias et credend⁹ et recipiēd⁹ antecedēcia oia habetis in alchorano vero et ꝯceditis et vere et recte ergo ex eisdē ꝯsequētiam recipere debetis et nō solū recipere s₃ fideliter opari oppositū facientes sub palliato colore false et mēdose viuitis dixi sub palliato colore q₃ vos dicitis q̄ verū est q̄ ihes⁹ fuit messias pmiss⁹ s₃ machomet⁹ fuit ab ipo deo et de beneplacito ihesu missus ad declarandū doctrinā datā ab ipso ihesu q̄ per falsos scriptores xpiani falsi hnt et machomet⁹ fuit plenus spū dei viui et missus ad corrigenda corrupta ad declarandū veritatē vt ipse ihesus dixit discipulis Ego mittam vobis de pre spm veritatis et docebit vos omnē veritatē et suggeret vobis omnia quecūq₃ dixero vobis Uolo aūt ostendere per alchoranū et p ꝯceptionē ipsius machometi et per natiuitatem et genealogiā et per ei⁹ nutritionē q̄ talis nō potuit nec debuit ad hoc eligi. Nā manifestum est q̄ vos ꝯceditis q̄ machomet⁹ est de genere hismael filij Abrahe et agar ācilla. et in hoc dicitis q̄ ihes⁹ est ysaac et zara que erat vxor legitima ipsi⁹ abrahe et ideo de legitimis Machometus vero de ꝯcubina quia de agar eadem zachara dicitis q̄ machomet⁹ fuit conceptus de peccatoribus et nat⁹ eo q̄ parētes sui erant ydolatre et gentiles de genere sarracenorū qui erant peruersissimi peccatores vt asseritis Concedit etiam q̄ cū esset iiij. annorum nutriuit eum in villa que dicitur hiatris quidā peruersus iudeus geneaticus q̄ nutriuit eū et docuit eum testamentū vetus seu legem mosaicā et instruxit eū arte seu sciencia geneatica Postea fuit tradit⁹ iherusalem a quodā patruo suo q̄ dicebat sicut tu abucal⁹ cuidā falso xpiano q̄ erat monach⁹ sancti bndicti ordinis q̄ monach⁹ instruxit ipsum false in naturali sciētia et in lege xpianorū et docuit ipsū puertere oēs text⁹ vtriusq₃ legis et sic effect⁹ geneaticus et in duob⁹ testamentis peruerse ac false nutritus et instructus secessit in egyptum quia fames valida oppresserat totam arabiam et iunctus est cuidam regine vidue nomine Cadiga que postea extitit causa regni sui apud damascum: Ecce aspicias qualiter et a quib⁹ conceptus et quomodo natus et nutritus a quibus instruct⁹ et quam doctrinam secut⁹ et nunq̄ a deo purgat⁹ nec illustrat⁹ q̄a de eius electione a deo nec de plenitudine spiritus dei in eo vos nō habetis aliq̄ scripturā sicut tu asseris in q̄dā clausa q̄ tu vocasti

clemab nisi q̄ dicitis q ipse de seipso dixit q omnia q̄ mād abat p̄dicabat et docebat archāgel⁹ gabriel p̄dicabat et reuelabat sibi de celo. quant⁹ ergo sit iste scꝫ machometus et qualis sit rogo velis aspicere et clare videbis sana ꝯsciencia q talis ad tāta minime eligi valuit becuide⁹ ille. Sed addunt ad hec rationes alie cōuincentes. Prima quia spūssanct⁹ nō possit eē vilissime vite et vilissime secte dator qualis est machomet⁹ et ei⁹ lex vt sup̄ visum fuit in scda et tercia cōside-tionib⁹ Secūda qꝛ paclitus spūssanct⁹ do-cuit ap̄los iohānis xiiij. et xvi. docebit vos omnē veritatē Machometus aūt non vidit appostolos vt ꝯstat qꝛ fuit p⁹ eos vltra sex centos annos vt patuit supra ꝯsideratiōe prima articulo iij. scꝫ de origine machōeti quo ad tēp⁹. Tercia ratio ē qꝛ paclit⁹ spūssctūs nunq̄ fuit nūci⁹ missus diabolis sꝫ machometus fuit nunci⁹ missus hominib⁹ et diabolis ipso teste in alcorano azachara. xvi. nō ergo fuit spūs veritatis miss⁹ a ihesu Et sic pꝫ q ihesus xp̄s bn̄dictus nō solū est verus messias xp̄ianoꝝ et iudeoꝝ sicut in primo libro ostensuꝫ ē sed etiā est ver⁹ messias sarracenoꝝ vt nūc ex alchorano deductū est ꝯcept⁹ de spūsancto. et de maria virgine natus. Sunt tn̄ discordes a xp̄ianis in hoc q exponitur in maiori simbolo scꝫ qui ꝓpter nos homines et ꝓpter nostrā salutē descendit de celis et incarnatus ē etc̄ vsqꝫ et homo fact⁹ est. quia cū ipsi negent xp̄m esse filium eternaliter generatū vt supra patuit negant ꝯsequēter incarnationē filij dei Dicūt enī q nō fuit aliqua necessitas q ꝓpter hominē deus incarnaret. sed q ipse homo q̄ peccauit ageret penitenciā et satisfaceret pro pcō. Oportet ergo istis bestijs ostendere necessitatē incarnationis. et q nec angel⁹ nec oēs angeli boni et mali. nec prim⁹ hō nec oēs homines prīi simul iūcti penitenciā agentes potuerūt satisfacere ꝓ peccato primi hominis sicut et dicit dn̄s cesanēsis in suo tractatu ꝯtra sarracenos Vn̄ captiu⁹ intellect⁹ sarracenoꝝ obūbrat⁹ caligine peccatoꝝ nō pōt intelligere iusticiā incarnatiōis filij dei Hec est enī ꝓpria excellēcia legis. euāgelice sup legē moysi scꝫ manifestare iusticiaꝫ dei que facta nō fuit tempe legis moysi. sꝫ fuit facta et impleta tempore euāgelij Et cū res post q̄ facte sunt oībus representanť manifestius q̄ antequā impleanť ꝓprie ꝓpriū est legis gratie manifestare iusticiā dei quā venit implere in seipso. suus ꝓpri⁹ filius ihes⁹ xp̄s Sic enī declarauit ipse iohāni baptiste qn̄ venit ad suū baptismū quia cū iohānes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me Respondit ei dicens. sine mō sic decet nos īplere omnē iusticiā ma iij. Sꝫ q̄s pōt exprimere q̄lis ē ista iusticia Quis p̄t ponere linguā in tā altum misteriū presertiꝫ cum cognoscā insufficienciam mei intellect⁹ ad explicandū. sed ꝯfidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad se et q quādo cum humilitate accedit hō ad cor altum manifestať ei de⁹ plus exaltat⁹. breuiter et clarius quam potero exponeť diuina iusticia que per legem euāgelicā declaratur non incipiendo in gradu altiori qui est redemptio sanctoꝝ angeloꝝ sed hominū qui erant in dura seruitute ꝓpter peccatū primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̄ deo comedēdo de arbore nō ꝯcessa. et quia non seruauit paradisum terrestrē in quo positus fuit op̄areť et custodiret illud. sicut fit de illo q̄ dato sibi castro ꝓ quo facit homagiū inimico suo cōmittit ꝓditioneꝫ suo principi q ipse et sui filij traduntť exilio extra regnū positi extra grām domini sui sic fuit iusticia. q primus hō et oēs ab eo descendētes essent filij ꝑ naturā volo dicere q nascerenť in peccato ꝑ naturā sicut eoꝝ pr voluntate deliberata voluit eē ipi, fuissent filij ire. sꝫ si postq̄ creuissent et fuissent intelligētes q in eoꝝ arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere et ꝑmanere filij ire vel eē filij gracie. tales nouiter facti volēdo audire doctrinā dei et seruādo mādata ei⁹ et si obedissent diabolo sicut eoꝝ pater fecit plus q̄ deo adimplēdo sua carnis desideria et nō spirit⁹ q semꝑ permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnuꝫ dei ex quo sunt filij ꝓditoris. et vltra qꝛ deliberate voluerūt plus societatem diaboli q̄ dei q̄to tempore vixerunt in hoc mūdo. q similiter habeant societatem in alio dampnati cum eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij ade maior misericordia q filijs militis proditoris. qui licet non committant proditionem sicut pater fecit ymmo displicet eis quia sunt toto tēpore vite sue extra regnum exilio relegati. tali pena existenti iusta

quia est in sola priuatõne sui amoris et grẽ
nolendo ꝙ habitent in suo regno filij sui ꝑ
ditoris Hec est pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse
fuit exclusus a paradiso ita descẽdẽtes ab
eo solũmodo qꝛ sunt filij sui ex eo essent in/
digni regno dei. Et qꝛ hec pena est tam grã
dis cũ sit tam ꝑiudiciale exiliũ hominuꝫ a
paradiso. et similiter qꝛ est tam vniuersalis
extendendo se ad oẽs homines qui fuissent
in hoc mũdo geniti sicut adã suos ꝓprios
filios generauit ostendit magnitudinẽ pec
cati. ꝓpter quod tam grandis pena fuit im
posita Ne omnes hoĩes perirent necessaria
fuit reconsiliatio per ꝙ homines fuissent in
gratia dei qui per naturã nascebãtur in ira
sua. et cum reconsiliatio requirat cõdignaꝫ
satisfactionẽ et satisfactio ꝯdigna est ꝙ re/
paret dampnũ restituendo ablatuꝫ. et vltra
hoc ratione offense ꝙ det aliquid de suo qḋ
prius ante offensam nõ debebat. sicut in le/
ge ꝑcepit deus restituere quinqꝫ boues pro
vno et iiij oues ꝑ vna exodi xxv. ꝓpter qḋ
in regno tenent pro ista lege septennaꝫ qui/
libet per seipm põt intelligere ex quo quali
tas satisfactionis dꝫ esse scḋm ꝯditionẽ pec
cati. grande peccatũ grãdẽ reqrit satisfactio/
nem Cũ ergo peccatũ primi hominis fuit
tam magnũ cõphendẽs oẽs ab eo descẽ/
dẽtes ꝙ ipẽ nõ poterat satisfacere pro seipo
qꝛ ad satisfaciendũ nõ habebat quid daret
de suo quod prius nõ deberet deo qñ quia
ab ipso receperat deo debebat totũ qḋ suũ
erat Unde si pro seipso nõ poterat satisface
re multominꝰ pro toto genere huãno facto
seruo diaboli ratione sui peccati. ergo vt re/
cõsiliacio fieret requirebaẽ satisfactio debi/
ta restituendo ꝙtuꝫ fuit qḋ accepit vel ꝙtũ
fecit de dampno et vltra hoc aliquã rẽ suaꝫ
nõ debitã priꝰ deo ꝓpter offensaꝫ ꝙ fecit h
nõ potuit facere adã nec aliquis suoꝝ filio
rũ: ex quo debebãt deo quicqḋ habebant.
Et quilibet vt saluet vel nõ sciũ cũ maxima
difficultate est sufficiens sua ꝓpria iusticia
manifestãte sacra scriptura ꝙ si fuerint in ci
uitate tres viri iusti Noe. daniel. et iob Isti
sua iusticia liberabũt aĩas suas sed nõ po/
tuerũt liberare animas filioꝝ et filiaꝝ suaꝝ
Cum ergo satisfactio requirat ꝙ in illo qui
habet satisfacere sint duo scꝫ ꝙ sit ille qui dꝫ
satisfacere et sit ille qui põt satisfacere. quaꝝ
vna sine altera nõ sufficiat oportet intelligere
ꝙ ille q̃ habebat satisfacere ꝑ peccato ade
cũ adam fuerit hõ ꝙ fuisset non angelus q̃
nõ debebat satisfacionẽ sed ꝙ fuisset hõ ex
quo homo fuerat qui peccauerat. Item req̃
rebaẽ secundo ꝙ fuisset talis hõ qui posset
satisfacere et cũ purus homo satisfacere nõ
posset ex quo deo debebat totũ ꝙ in eo erat
et satisfactio requirit ratione offense ꝙ pec/
cans faciat ꝙ det vltra et amplius ꝙ accepit
vel fecit de dãpno peccando Cũ hac eadẽ
ratiõe quilibet angeloꝝ non poterat satisfa
cere cũ vnusquisqꝫ eoꝝ deberet deo quicqḋ
habebat ex quo ab ipso deo receperat quis
esset ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ sa
tisfacere. certũ est ꝙ in omnibꝰ creaturis nõ
põt inueniri vna sola que deo nõ debeat ali
quã rem cũ oẽs ipse debeant deo quicquid
habent ex quo ab ipso receperũt propter qḋ
deus solꝰ est qui nihil dꝫ deo cum deus a se
ipso habeat suũ esse et nõ ab aliquo alio qꝛ
interrogatis omnibꝰ intellectum ꝑticipanti
bus siue sint hoĩes siue angeli boni et mali
si ipsi dederunt esse deo vel aliquã rem ꝓpẽ
quã anteꝙ deus daret eis esse quod habẽt
deus eis aliqḋ deberet. omnes respõderẽt
ipse solus fecit nos et nõ ipsi nos. Et ideo
nos debemꝰ ei quicqḋ habemus ex quo ab
eo recepimꝰ et ipẽ nobis nihil debet qꝛ nihil
ei dedimꝰ. Hac ergo ratione clara existente:
ꝙ solus deꝰ est ille qui nihil dꝫ alteri nec si
bi ipsi cũ ille qui debebat satisfacere ꝑ pctõ
primi hominis et oĩm alioꝝ requirebat qḋ
nihil dꝫ deo et solus deus est iste ergo neces
sariũ fuit. et sic omnibꝰ modis expediebat
ꝙ satisfactor ꝑ genere humano foret deꝰ et
homo. hõ. quia homo fuerat qui peccaue/
rat et sic homo satisfacere debebat. deus qꝛ
ipẽ solꝰ est quia nihil dꝫ deo. et sic pro satis/
factõe hominis peccati. poterat dare de gra
cia dando de suo quod nulli debeẽ. hoc in/
tellecto debemꝰ cõsiderare. ex quo homies
non poterãt esse deo recõciliati nisi per ipsũ
met deũ qꝛ nõ erat q̃ satisfacere possꝫ nisi ip
se solꝰ. q̃ fuit illa iusticia q̃ deũ obligaret vt
ipẽ deberet satisfacere ꝑ pctõ primi homĩs
cuiꝰ demerito oẽs ab eo descẽdẽtes erãt ser
ui diaboli oportꝫ ad cognitiõeꝫ huiꝰ videre
et attẽdere principiũ et ꝯditõeꝫ pctĩ qḋ fecit
primꝰ hõ Ecce ꝙ i hoc facto ꝯcurrũt tres scꝫ
deꝰ q̃ dedit ꝑceptũ primo hoĩ ꝙ curaret pa
disum et ꝙ nõ comederet de arbore vetita.

Conamit hō qui peccauit qꝛ fecit ɔtrarium pcepti per deū ei dati Cōamit Tercio dia bolus qui sua astucia et deceptōe per medi um mulieris temptauit hominez et fecit ꝙ trangrederetur pceptum de istis duobꝫ scilꝫ homini et diabolo sic est ꝙ in casu explica to nulli coꝝ facta fuerat aliqua offensa im pleta volūtate cuiuslibet eoꝝ faciendo quis libet quod volebat qꝛ homo cōplacuit sue vxori plus appetendo pmanere in gra sua et amore ꝙ̄ deo obedire Diabolus simlr impleuit voluntatē suā habita victoria p eū desiderata Uerumtn̄ hoc est verū ꝙ quilibꝫ eoꝝ fecerat grandē offensam deo ɔtra cuius voluntatē ambo fecerūt. Primus hō quia voluit plus obedire sue vxori ꝙ̄ deo facien do voluntatē diaboli et diabolus quia cuꝫ deceptione ɔtra volūtatem dei tulit seruum eiꝰ et fecit seruū suū. et sicut deo fuerat facta offensa per vtrumqꝫ si ambo voluissent re cōciliari oportebat pro ambobꝰ fieri satis factionē Sed cum diabolꝰ noluisset deo re conciliari ymmo placebat sibi semper inimi cus dei pmanere quia nolebat recognoscere peccatū suū: quod nō erat in hoīe cum desi deraret liberari a dura seruitute quā sencie bat stando in potestate diaboli Ergo cum solus hō peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliatꝰ deo pt dici vno de duo bus modis vel ꝙ primo fuisset facta debi ta satisfactio deo qui offensus erat. et ꝙ dia bolus per iusticiā pderet dñium quod sup ipsum tenebat. Uel ꝙ deꝰ de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ac de offensam sibi factā et per vim ex quo est potencior diabolo liberaret primū hominē a subiectione sua qꝛ ab eo victꝰ fuerat iuste erat eiꝰ seruus nō reputarent tn̄ ꝙ̄ dubiuꝫ aliq ꝙ deus posset per talem modū libera re primū hominē a subiectione diaboli et re conciliare sibi ſ tn̄ qꝛ cuicūqꝫ principi mag ne potestatis plus reputatꝫ ad laudem ꝙ sit iustus ꝙ̄ ꝙ sit potēs potestate siue iusticia tyrannidi reputata cū deuꝰ non solū iustꝰ ſ3 etiā necessario est iustꝰ et tali forma iustꝰ ꝙ nō pōt dici deꝰ nisi intelligatꝫ iustꝰ Opoꝛ3 ergo intelligere ꝙ in reconciliatione homis interueniret iusticia que primo poterat intel ligi si deus sicut magnꝰ dñs potens et iustꝰ diabolo et homini ex quo quilibet eoꝝ offē derat eū dedit penā et tormentū scdꝫ deme ritū peccati per eos cōmissū3 diabolo in pe nam peccati quod cōmiserat tollēdo hoie3 per vim et ɔtra totā suam voluntatem a suo dominio. et homini sicut pditori nolendo eū vm ꝙ̄ videre i suo palacio necꝫ in regno suo ſ ꝙ remaneret exilio religatꝰ pro semp Sed cū deus sit nō solum dñs potens ſ iu dex iustꝰ et pater misericors Ex quo homo penitebat de peccato per eū cōmisso et per seipsū3 nō poterat satisfacere mia dei ptine bat dare ei succursum et iuuamen liberaret a diaboli potestate Sic tamen ꝙ talis libe ratio ita tēperaret iusticia ꝙ diabolꝰ tenēs hominez in sua seruitute nō posset redama re ꝙ ei esset facta iniusticia nec facere aliꝙ̄ querelā que fuisset iusta cū hec fuerat veri tas ꝙ ipsemet deus attendens videns et p mittens diabolus et homo sicut illiqui in trant in campū certauerāt vnus ɔtra alterū et conditio certaciū est si iam vnus alterū non occidit ꝙ victus sit seruus victoris. et cum arma primi hominis vt defenderet se essent forciora ad defendendum se ꝙ̄ arma diaboli in cōmittendo siue temptando. for titudo etiā hominis et virtus incōparabili ter erat maior quāto diabolꝰ cū oibus suis artibus et virībꝰ etiā si fuerāt mille vicibus plus nō poterat hominē vincere nisi ipe vo lūtarie voluiss3 vici Ex quo ergo suꝰ inimi cus erat minꝰ fortis ꝙ̄ ipse et ipse voluit ab eo vinci dictabat iusticia ꝙ fuiss3 eiꝰ seruus facto. ergo seruo diaboli et ɔsequenter oēs ab eo descendentes ad habendū liberatio nem de tam mala seruitute ex quo per iusti ciam homo erat seruus diaboli. opoꝛtebat ꝙ nō per vim sed per iusticiam fuisset libe ratꝰ de potestate Et sic vt liberaret a diabo lo requirebatꝫ vt interueniret iusticia nō mi nus requirebatꝫ vt esset recōciliatꝰ in gracia dei existēte deo pri pijssimo et iudic iusto. vn̄ vt cū fieret recōciliatꝰ deo ɔ quē fuerat cō missum pctm̄ reqrebatꝫ ꝙ fieret p hoie3 qui tāti valoris vl plꝰ ess3. sicut primꝰ hō et oēs ab eo dscēdētes q̄ daret tātā et maiorē lau dē et honorē et gloriā quāta fuerit offēsa cō tra eū ɔmissa Tali ergo satisfactōe reqsita vt genꝰ humanū recōciliaret deo vt dictū ē ꝙ fuerat facta offēsa deo p vtrūqꝫ sc3 diabolū et hoie3 nō opoꝛ3 dicere ꝙ diabolꝰ vellet facere hāc satisfactiōe3 ex quo. nolebat ho minē liberari ab eiꝰ ptāte et recōciliari deo:

quia talem satisfactionem facere erat pdere
dn̄ium super omnes homines per eū nimiū
desideratū et ideo displicens erat corde. si es
sent reconciliati cum ipso facto perderet do-
miniū suū quod s per ipsos tenebat. Itē
hāc satisfactiōē ipse nō poterat facere cū ad
satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū
ꝙ vellet parcere offensā ei factā ad quod re
quirebat ꝙ talis intercessor esset deo grat⁹
qꝛ si inimicus vel is qui displicet roget pro
iniuriāte plus ꝓuocat ad iram eū ꝙ rogat.
et hoc est manifestū ꝙ dyabol⁹ voluntarie
erat inimicus dei procurans semp ꝙ ei fiant
offense q̄ntum plus pōt Sic ergo patet ꝙ p
diabolū qui peccauerat ex quo ipse nō req
rebat ymmo sibi displicebat et abhorrebat
hominis recōsiliationē et non min⁹ suā nō
poterat fieri satisfactio homis Et alia etiā
pte si omnes angeli non poterāt facere talē
satisfactionē quia nihil habebant de suo ꝙ
darēt deo quō diabolus poterat qui vltra
hoc abhorrebat ꝙ aliquo tempore talis sa
tisfactio fieret. Videamus ergo de hoīe qui
fuit secund⁹ in pctō cōmisso huic nō deficie
bat sicut diabolo volūtas vt esset recōsilia-
tus qꝛ senciebat seruitutē ei⁹ durissimā de-
ficiebat tn̄ ei potestas sicut supra ostēsū est
Ipse ergo et oēs hoīes ab eo descendētes
angeli etiā nō potētes implere requisitā sa-
tisfactionē qd ergo restabat ex quo nō erat
alius qui posset satisfacere nisi sol⁹ de⁹ nisi
ꝙ primus hō et oēs aliȷ̄ ex toto remanerēt
pditi si iam de⁹ nollet satisfacere pro eis ex
quo ipse solus poterat et null⁹ alius Item
cōueniens fuit deū incarnari vt tāta humi
litas in redēptore quāta fuit supbia in ꝑua
ricatore. Sꝫ supbia tāta fuit ꝙ hō voluit eē
de⁹ ergo tanta debuit esse humilitas vt de⁹
fieret homo Item hoc debuit facere de⁹ vt
vitaret incōueniēs quod sequebaꝛ qꝛ si de⁹
non esset incarnat⁹ vt satisfaceret ꝑ homis
pctō hoc ē vel qꝛ nō potuit vel qꝛ nesciuit vel
qꝛ noluit Si nō potuit impotēs fuit Si po
tuit ꝫ nesciuit ignorās fuit. Si potuit et sci-
uit ꝫ noluit ḡ exinuid⁹ fuit q̄ oia sunt mag
incōueniēcia in deo scꝫ impotēcia ignoran-
cia inuidia. Patꝫ ergo ex ꝓbabitis necessa-
riā et valde fore cōuenientē incarnationem
dei vt doceret se poti⁹ vincere p iusticiā q̄ p
potenciā et vt ondereꝛ tanta humilitas in re-
demptione quāta fuit in supbia in ꝑuarica
tiōe Et ne aliqd incōueniēs attribuaꝛ deo
cum in eo minimū incōueniēs sit maximū
impossibile:

De quarto articulo fidei et de discordancia machometi in eodem

Quartus articulus est. Pass⁹ sub
pōcio pylato crucifix⁹ mortu⁹ et se
pult⁹ Hunc apposuit in symbolo Iacob⁹
maior Et hic articulus est quartū fundamē
tum ciuitatis iherusalē superne figurat⁹ per
quartū lapidē preciosū q̄ dicitur smarag-
dus cui⁹ ꝓprietates precipue sunt quatuor.
Prima ꝙ inclinat ad castitatem Nā expertū
est frangi in ptes cū ipm gestans fornicatur
Secūda est ꝙ morbū caducū curat Tercia
est ꝙ tempestatē auertit. Quarta ē ꝙ in cau
sis verba psuasoria dat Sic et vera hui⁹ ar-
ticuli fides carnales voluptates reprimit se
cundū augustinum in quodam sermone de
pl. sic dicentem. Congruit deuotioni nostre
vt qui dn̄i cruci fixionem celebraturi sumus
reprimendaꝝ carnalium voluptatū crucem
etiam nobis faciemus Morbum caducum
tollit quia xp̄s mortem nostrā moriēdo de
struxit vt dicit gregorius in prefatione pas-
cali. Tempestates nō solū carnis sed etiam
mūdi et diaboli auertit quia nihil a deo ꝙ
nō equanimiter tolleret si xp̄i passio ad me
moriam reducaꝛ Gregorius in omelia. x.
Bernard⁹ sup cātica in sermōe. xxij. passio
tua dn̄e ihesu vltimū refugium singulare re
mediū deficiente sapiencia iusticia nō suffi-
ciente succūbentib⁹ meritis illa succurrit cū
tn̄ defecerit virt⁹ mea nō ꝯturbabor nō dif-
fido scio qd faciā Calicē salutaris accipiā
dat etiā in causis fidei ꝯtra tirānos ꝯtra he
reticos et ꝯtra quoscūq alios persecutores
verba psuasoria veritate attestāte. Ego da-
bo vobis os et sapiēciā cui nō poterūt resi
stere oēs aduersariȷ̄ vn̄ fides eīn passionis
xp̄i dedit Stephano ꝙ oēs eius aduersariȷ̄
q̄ruciq̄ ꝓhibiti nō possunt resistere sapien
cie et spūi qui loquebaꝛ scꝫ in ore ei⁹ vt pꝫ
in actib⁹ Itē de smaragdo dicit ysidor⁹ ꝙ a
nimia viritate dicit amar⁹ qꝛ oēs satis viride
amaꝝ dicit oēs herbas et frōdes viriditate
supat aerē etiā vicinū ex repercussione vires-
cere facit nulla gēma gratior oculis cuius
corp⁹ exterius sic speculū ymagines reddit

Angrifces qui corp⁹ pedes et caput habēt
leonum currentes super terramvt leones et
alas habent aquile quibus volant in aere
auferunt hominibus sed adimascus popu
lus. s. vnuz habens oculum pugnans cōtra
eos eis aufert hec moraliter est. Quarta vir
tus que dicitur castitas vel virginitas q̄
virorum carnis integre seruat et in amaritu
dine penitencie motus malos castigat hec
est gratior angelis et oculis xp̄i quia virgi-
nes et casti secuntur agnum quocunq; ierit.
Apoc. xiiij. et iu se portat imaginem ange-
lorum et xp̄i Angrifces. i. demones multu;
nituntur auferre sed mens et intentio indi-
uisa a deo resistit et contradicit et eam custo
dit illesam. qui eñi tales sunt indiuisi sunt
sicut dicitur. i. cor. vij. Non eni habēt duos
oculos vnum in terrenis et alium ad deum
sed vnum tantū et illum figunt in deum di
centes illud p̄s. Sicut oculi ancille in mani
bus domine sue ita oculi nostri ad dn̄z deū
nostrum etc̄. Huic articulo nihil addit sym
bololum maius Concordat cum predicto
articulo machometus in hoc q̄ cōcedit ihū
sum xp̄m sub poncio pylato fuisse condem
natum morti. Discordat autem a predicto
articulo passionis et mortis xp̄i i alchorano
azoara. v. et in plurib⁹ alijs locis vbi in sen
tencia dicit q̄ quidam iudei voluerunt xp̄z
occidere et ipse callide se subtrahens euasit
nescio quem loco sui crucifixerunt putātes
esse xp̄m Creator aūt leuauit xp̄m ad se et
est secum vsq; ad diē iudicij tunc. s. sicut alij
homines moriturus et resurrectur⁹. Sed in
nullum inconueniens est sarracenis conce-
dere mortem xp̄i cum ipsi teneant q̄ non ē
filius dei viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ip
sum confitemur verum filiuz dei q̄ sit mor
tuus secundum humanitatem quia diuini
tas mortalis non est nec vn q̄ morietur.

De quinto articulo et de proprietatibus
sacerdonicis.

Quintus articulus est Descendit
ad inferos tercia die resurrexit a
mortuis Hunc apposuit in symbolo beat⁹
thomas. Et hic articulus est quintū funda
mentum ciuitatis iherusalē superne figura
tus per quintum lapidē preciosuz qui Sar
donicus dicitur cuius cōpositio ex duobus
lapidibus ē scz ex sardio et onice et ē rube⁹
ex sardio et albus et niger ad colorē vnguis
ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mira-
bilis est vna potissima q̄ accendit animuz
ad gaudiū quod trahit ex sardio. Sic et fi-
des huius articuli accendit animos sancto
rum patrū in limbo cum illuc xp̄s descēdit
liberans vinctos de lacu in quo nō erat aq̄
et hoc in sāguine testamēti vt p; zacharie ix
Uere magnū gaudiū illoꝝ fuit cuz btifica-
ti fuerūt in visiōe diuitatis et btā captiuitate
ducti a mirabli captiuitate iferni: accēdit et
cios discipuloꝝ et sctāꝝ mulierū xp̄s resur
gens quia gauisi sunt discipuli viso domio
Joh. xx. Omnes etiam fideles in fide hui⁹
articuli iocundantur contemplātes potesta
tem inferoꝝ non potuisse resistere saluatori
descendenti nec potestatem nature eidem re
surgente gaudentq; sperātes resurgere. quia
xp̄s resurrexit. Item p̄dictus lapis tricolor
est subtus niger medio candidus superius
rubeus. Et hic solus lapis preciosus in sig
nādo nihil cere auellit. per quod moraliter
quinta virtus que est sanctoꝝ paciēcia figu-
ratur per quam ab inferioribus idest a mū-
danis hominibus in despectu sunt nigri s;
in medio. s. in corde suo candore conscientie
sunt lucidi et ardore martyrij quo citius ad
superiora perueniant sunt rubei. Hec etiā vir
tus nihil auellit q; suis persecutoribus plene
et ex toto corde remittit sicut quod dicit dn̄s
Luce. vi. dimittite et dimittet̄ vobis et eccl.
xxviij. relinque p̄ximo nocenti te. et tunc de
precante tibi peccata soluentur. et hec virt⁹
bene quinta dicitur quia moleste circa quos
est virtus paciencie corpus exprimit quod
quinq; sensibus agitur. huic etiam articulo
nihil addit symbolū maius ad eius expli-
cationem veruntamen cū dicat descendit ad
inferos intelligēdū est secūdū animā diui-
nitati coniūctā corpore in sepulcro manēte
etiam diuinitati cōiuncto quia quod semel
assumpsit nunq̄ dimisit secus est de toto re
sultante ex corpore et ex anima q; propter eoꝝ
separationem xp̄s in triduo non fuit homo
secundū doctorum concordiaz in tercio sen
tenciaꝝ et quia nullus error circa hoc fuerat
exortus. Ideo in cymbolo cum dicat̄ descē-
dit ad inferos non fuit explicatū scd̄m cicz
Sed oritur hic difficultas quia nō videtur
hic esse articulus fidei cū iohānes baptista

de hoc dubitauerit dubitare aūt de articul' fidei in fidelitas est. Cū ergo constat ipsū fuisse fidelē et sanctum et de hoc dubitauerit videtur q nō sit articulus fidei q autem dubitauerit patet p glosā super illud. Mathei xi tu es qui ventur⁹ es dicit ibi glosa cū ab herode sim occidēdus et ad inferna descēsurus debeo te nūciare inferius sicut te nūciaui superis an cōueniat filiū mori an alium ad hoc sacramentū missur⁹ es Ad hoc rūdet Alexander ibi supra q est dubitatō infidelitatis qua nō dubitauit iohānes et ē dubitatio pietatis et sic dubitauit iohānes querēs ex amore et pietate tu es qui ventur⁹ es licet nō dubitaret sicut mater vidēs filiū mortuū dicit es ne mortu⁹ fili mi. et hoc ē quod dicit glosa nō fide sed pietate dubitauit Crisostomus q nō pro se sȝ p discipul' quesiuit huic articulo non concordat machomet⁹ quia cū nō cōcedat xp̄m mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedēti Ideo negat eū descēdisse ad inferos et resurrexisse tercia die.

De vi articulo et de pprietatibus sardij:

Sext⁹ articulus est Ascēdit ad celum sedet ad dexteram dei pr̄is omnipotentis hūc apposuit in simbolo beatus iacob⁹ minor hic artilus fidei est sextū fūdamentum ciuitatis iherusalē superne figuratus per sextū lapidē preciosuȝ qui dicit Sardi⁹ cuius virtus mirabilis est q gaudium accēdit et pellit timorē ac etiam ingenium acuit talis est fides hui⁹ articuli qr xp̄i discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso et ingenio illuminato hāc veritatē vbilibet predicauerūt Et ideo p hunc sextū lapidem optime figuratur sexta virtus sanctorū que est cōstancia martirij. Hic eīn lapis scd̄ȝ ysidorum est inter gēmas vilissima et rubrū spissumqȝ habet colorē et ideo bene martyrum cōstancia per hunc signatur quia ipsi quasi vilissimi a mūdo reputantur. Ipsiqȝ a deo tan q infirmi mundi electi queqȝ fortia cōfundanda facti rubri fluuio sanguine laureis dicantur bene fulgidis. Et ne mirū qr lauerūt stolas suas in sanguine agni Apo. vij. Et bene sexta virtus hec ponit quia primus homo sexta die formatus eadē die peccauit et eadem die de paradiso eiectus est, et xp̄s sexta etate venit et sexta die martyriū sua passione cōsecrauit. Huic articulo nihil addit simbolum maius Sed occurrunt hic tres difficultates quarū prima est scd̄m quā naturā ascendit xp̄s in celū Rūdet q sili ɓm designet conditionem ascendentis sic ascendit scd̄m q homo siue secundū naturaȝ humanā que loco cōtinetur et motui subici pt nō aūt ascendit ɓm naturā diuinā que est altior vniuersis et ē immobilis et illocabilis Si aūt designet causam ascensionis ascēdit non secundū q homo sed scd̄ȝ q deus qui ascendit ex virtute diuinitatis sed non humanitatis. Unde Augu. in sermone de ascensione de nostro fuit q fili⁹ dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascēdit aūt xp̄s ad summā partem celi supremi qr cum sit nobilissimum locatū debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi et sic intelligi debet illud ps. Ascendit super celū celi et illud ad ephes. iiij. Ascendit super omnes celos non tm̄ aūt ascendit corpus xp̄i super omnem creaturā corporalē sed etiam super omnē spiritualē quia pp̄ter dignitatē vnionis eas oēs excellit ad ephe. i. Constituit illum super omnē principatū et potestateȝ et super omne nomen quod nominat in hoc seculo siue in futuro pōt etiā exponi q xp̄s ascendit in celum secundū glo. ad ephe. iiij. qui descendit ipse est qui ascēdit in gloriam ad equalitatē patris secunduȝ diuinitatem nō in re sed in noticia. tunc eīn innotuit hominibus euȝ equalē esse patri Et si queras vtrū xp̄s secundū q hō in loco supradicto resideat ita q nunq alibi ad modicū tēp⁹ se transferat. Dico q nō est asserendū scd̄m Richardum cum post eius ascensum narretur aliquomodo apparuisse aliquib⁹ in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens q nūq ad aliā partem celi se transferat. pie etiaȝ credi potest q xp̄s in celo nullum habeat retro se sed omnes electi respiciunt in faciē ei⁹ Secūda difficultas est quid p dexterā intelligitur. Dicendū q per dexterā intelligit gloria vel honor deitatis secundū Damascenū in. iij. vel beatitudo patris scd̄m Augustinū in libro de simbolo scd̄ȝ illō ps delectationes eius in dexteris vl' iudiciaria potestas scd̄m Augustinū in quodā sermone de simbolo. Sessio vero secundū Augustinū ibidem designat vel habitationem siue quietē

vel regiam vel iudiciariam potestatem. Si igitur sili scdm designat oditionē nature cristus secundum q deus sedet ad dexteram patris.i.in equalitate patris. Secundū āt q homo sedet ad dexterā patris.i.in potioribus bonis patris pre ceteris creaturis.i. in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem supposita sic etiam scdm q homo sedet ad dexteram patris secundum equalitatem honoris.s.in quantum in eodem honore venerātur filiū dei cū natura assūpta. Ex predictis patet q quocunq̃ pdictoꝝ modorū sumat sedere ad dexteram significat habere beatitudinem quandā demōstratiuā potestate q nulli alij nec angelo nec homini conuenit nisi soli cristo Unde ad hebreos primo Ad quem aliqñ dixit angelorum sede a dextris a dextris meis.i.secundū gloriam in potioribus bonis.potest tamen dici q omis sanctus qui ē in beatitudine est constitutus ad dexteram dei secundū illud Mathei.xxv. statuit oues a dexteris. Tercia difficultas ē vtrum posset dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondetur q nō li ad denotat cum personali distinctione ordinem originis filius aūt et spūs originantur a patre et non est econuerso. sed et spūssanctus potest proprie dici sedere ad dexteram patris vel filij licet secundum quendā appropriationē attribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde augustinus dicit q in patre est vnitas in filio equalitas in spūssancto vnitatis equalitatisq̃ conectio. Predicto articulo cōcordat machometꝰ qz pcedit q ihesꝰ cristus ascēdit ad celos in corpore et anima vt patz in alchorano azoara.iiij.non est rei veritas q mortuus fuit sed deus eū assumpsit sibi Sed discordat in hoc scilicet in sessione scilz ad dexteram patris cum asserat ipsum collocatum in primo celo et ibi sedentem in aliqui sede q iohannes baptista. Hos etiam duos narrat se vidisse in pdicto celo primo cum ipse ascendit et visitaret deuz et quomō secum locutus est vt patet in libro qui dicit scala machometi distinctione.xij.de quo dictum est supra ꝯsideratione.iij.cum de fundamento legis machometi inquirebatur.

Dc vij. articulo et de natura crisoliti.

Septimus articulus est. Et inde venturus ē iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamentū ciuitatis hierusalem superne figuratus per septimū lapidem pciosum q dicitur crisolitus.cuiꝰ virtutes inter ceteras mirabiles sunt q confortat intellectū et per consequens naturam humanā distinctam ab alijs animalibus per intellectū: vt.dicit primo metha.et pellit timores nocturnos quia fugit fantasmata sic. Et fides huiꝰ articuli confortat intellectū in cognitiōne iusticie diuine finaliter adimplende per xp̄m qz pater omne iudiciū dedit filio iohannis.v. Pellit etiam timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius die sub eundem ne pter eius ꝯsiderationē pereāt cum fantasmatibus infernalibus quod puidens xp̄s dicit Math.xxiiij. Ideo et vos estote parati quia qua hora nō putatis filiꝰ hominis venturus est. Et quia pdictus lapis auro similis est.cū marini coloris simlitudine vt dicit ysidorꝰ et sicut hic dicit glosa videtur scintillas emittere ita vt sub aqua ad oculum solis stella aurea.videat dictus acrisis quod est aurū. Ideo optime per cuz pōt intelligi septima virtus sanctoꝝ qua secum puenerunt ad iudiciū.s.innocencia baptismalis.mare eī significat baptismū. apo: viij. In cōspectu eius tanq̃ mare vitreum vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū pbatū quia de filijs ire filij gratie ad ephe. ij. q multi sanctoꝝ illesā seruātes scintiles boni exempli alijs per exortationes bonas emittunt,quibus eos ad amorem dei et pximi accendunt que virꝰ bene ponitur septimo loco pter dona spūssancti que collata sunt in baptismo.glo.tñ dicit q per auri fulgorez cuz scintillis significat predicatio sanctoꝝ cum miraculis sapientie.iij.fulgebunt iusti.s.per candorez baptismalis innocentie.et tanq̃ scintille in arundineto discurrent. Etsi queras qui sunt illi viui iudicādi cum dicatur inde venturus est iudire viuos et mortuos. Dico q illi qui in eius aduentu viui repenientur qui in memento morientur et postea resurgent cū eis qui primo erāt mortui. Huic articulo addit simbolum maius Cuius regni non erit finis scdꝫ illud luce primo et regni eiꝰ non erit finis Predicto

articulo ... concordat machometus quo ad iudicium viuorum et mortuorum. negat enim xpm iudicem venturum. Sed dicit in alkorano azoara. v. q deus leberauit xpm ab incredulis et supposuit eos qui secuti sunt eum. eis qui non crediderunt verbo eius vsq ad diem publice resurrectionis et q tunc deus ad seipsum redditu xpi facto controuersiam suam atq lite dissoluet. Est ergo finis sue sententie ibidem q ihesus xpus circa tempus dei iudicij est moriturus et sicut alij homines resurrecturus et q tunc deus dissoluet controuersiam suam. s. quis veriora de xpo dixerit vt xpiani an machometus et q tunc deus faciet iudicium contra incredulos et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamen in alkorano tractando supra diem mortis. ac super diem qua viuens missurus est tenet deum esse venturum ante diem iudicij annis. xl.

De octauo articulo et de proprietatibus berilli

Octauus articulus fidei est. Credo in spiritumsanctum. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauus fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per octauum lapidem preciosum qui dicitur berillus cuius virtutes mirabiles sunt q contra lites inuictum reddit et mitem facit atq benignum sic et fides huius articuli quis enim fecit sansonem inuictum a leone nisi spussanctus vt patet iudicum. xiiij. Irruit spus domini in sanson. et lacerauit leonem quis non erit victus a diabolo mundo et carne nisi fidem huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam quasi dicat vbicunq fuero victus. ero a spusancto p fidem diuinus Quis fecit inuictos apostolos agnos xpi contra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos nisi spussanctus anteq enim acciperent spmsanctum clausi erant timidi et quasi victi. Sed repleti spiritusancto p fidem et amorem effecti sunt omnium luporum iudeorum gentilium tyrannorum victores vt patet ex actibus apostolorum et gestis omnium martyrum. Fides etiam huius articuli facit hominem mitem et benignum qz spussanctus bonus et suauis est atq benignus vt patet sapientie primo: et. xij. tales efficit. et efficit spiritussanctus credentes intantum vt non solum mites et benigni asserantur sed etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicunq spu dei aguntur hij filij dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomen habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sed cum pallore. politur autem ab indicis in sex angulares formas vt hebitudo coloris repercussu angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem. et significat octauam virtutem que est sanctorum vita actiua in qua seruatur virorum gratie sed tamen cum pallore et hec exerceri non pot sine aliquo venialium offuscatione sed per sex opera misericordie quibus insudant ex charitate spus sancti calorem recipiant quia in fructu recompensatur limpidoli(?) Hen. xxi et bene ponitur octauo loco quia illi mercedem hic non recipiunt sed expectant in octaua resurrectione secundum consilium domini Luce. xiiij. Cum facies conuiuium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent vnde retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum vel retributione Predictum articulum scz Credo in spmsanctum exponit simbolum maius addens dnm et viuificantem qui ex patre et filioq procedit qui cum pre et filio simul adoratur et conglorificatur qui locutus est per prophetas vbi exprimuntur hec de spusancto primo potestas ibi dnm secundo bonitas ibi et viuificantem iohannis. vi. spus est qui viuificat ex quo sequitur q qui caret spusancto mortuus est. Et hoc trahitur auctoritas Aug. sicut anima est vita corporis ita deus est vita anime Tercio distinctio personalis ibi qui ex pre filioq procedit Quarto est equalitas ibi qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Et per hec. iiij. predicta excluduntur heresis enrias et nestorij qui dixerunt spmsanctum esse seruum patris et filij et q dicitur filioq addiderunt latini propter errorem grecorum. Quinto exprimitur doctrina ibi qui locutus est per prophetas contra errorem quorundam qui dixerunt q prophete locuti sunt sicut phanatici vt montanus et quidem alij Cum predicto articulo concordat machometus in alkorano vbi dicitur misit deus spiritumsanctum suum super nuncios suos et super credentes in eum discordat tamen in hoc q non credit spiritumsanctum esse deum nec terciam in trinitate personam sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

¶ De nono articulo et proprietatibus topasij.

Nonus articulus fidei est. Credo sanctam ecclesiam catholicam et est sensus. Credo in spiritum sanctum facientem sanctam siue sanctificantem ecclesiam catholicam idest vniuersalem. Hunc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articulus est nonum fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per nonum lapidem preciosum qui dicitur topasius. Hic lapis valet contra iram et contra lunaticam passionem que frequenter per demones iratos excitantur vel augmentantur. Expertum est etiam de eo quod si mittatur in aquam bullientem ita eam defluere facit quod statim manu in missa extrahitur. Sic fides predicti articuli ardorem furie demonum et tirannorum hereticorum et quorumcunque peccatorum subito extinguit. Ideo dixit cristus petro Mathe. xvi. Et porte inferni non preualebunt aduersus eam. Portas inferi vocat fumos demonum hereticorum tirannorum et quorumcunque peccatorum que preualere non possunt contra fidem ecclesie catholice. Fides huius articuli facit oleum ardens defluere in tantum quod iohannes euangelista missus in dolium ardentis olei non adustus sed illesus exiuit. Item hic lapis secundum ysidorum est omni colore resplendens. et secundum glosam supra capitulo. iij. exo. quis sit omnium colorum maxime tamen est aurei et dicitur topasium quasi topacium idest omnium colorum a pan quod est totum secundum glo. Hic duos maxime habet colores scilicet aureum ethereum cum splendore solis tangitur omnium gemmarum claritates superat et in aspectum suum singulariter prouocat aspicientes quem si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clarius est regibus inter diuitias qui quo clarior est eo preciosior est. Etiam omnium gemmarum amplissima est per hanc ergo significatur nona virtus sanctorum que est vita contemplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videtur quantum homo singularius trahitur et qui tales sunt se honoribus seculi poliunt obscurantur quia turbantur erga plurima sicut Martha. cum vnum non teneant quod necessarium est sicut maria Luce. x. quod autem hic lapis omnium colore resplendit hoc est quod qui tales sunt omnium virtutum lucem gerunt ad exemplum tabernaculi quod eis monstratum est in monte Exo. xxv omnia fac secundum exemplum quod tibi monstratum est in monte. Hec est gemmarum latissima quia maxime cor dilatant et bene nono loco ponitur quia qui tales sunt angelis qui sunt nouem ordines pro modulo suo in dei contemplatione assimilantur de quibus dicitur. Mathe. xix. Angeli eorum semper vident faciem patris. loco predicti articuli sanctam ecclesiam simbolum maius. Et vnam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam vbi ponuntur duo effectus generales spiritussancti. Primus est vnitas intellectuum in fide. Secundus est affectuum vnitas in caritate que due vnitates notantur cum dicitur Et vnam sanctam catholicam. vnam in fide et caritate. catholica enim grece idem est quod vniuersalis. apostolicam dicitur i. super apostolorum fidem fundatam. Huic articulo machometus non concordat quia cum neget fidem catholicam negabit et vnitatem fidelium in fide et caritate que est ecclesia catholica et apostolica cuius signum est quia affirmauit suis sequacibus principatum tenere non expolsse nisi a xpianorum fide omnino diuerterent vt patuit supra consideratione secunda in secundo puncto:

¶ De decimo articulo et de proprietatibus crisopassi.

Decimus articulus est. Credo sanctorum communionem peccatorum remissionem. et est sensus Credo in spiritumsanctum facientem sanctam siue sanctificantem ecclesiam in qua est communio sanctorum et remissio peccatorum. Hunc apposuit in simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimum fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per decimum lapidem preciosum qui dicitur crisopassus cuius virtus est quod valet contra lepram quod non solum peccata carnis sed etiam anime designant sic et fides huius articuli valet contra lepram peccatorum carnis et anime que precipue in sacramentis baptismi et penitentie aufertur. Hic lapis secundum ysidorum. xvi. ethymolo. est in colore quasi sit ex succo porri coagulatus habens auri guttas intermicantes propter quas tale nomen accepit quia crisos aurum sonat in greco et multam similitudinem habet cum crisolito. et significatur per eam decima virtus sanctorum que est desiderium celestis patrie et hoc per colorem. propter hoc

vero tribulacionum per annum et quanto plus sancti paciuntur propter deum plus accenditur et inflamatur eorum desyderium quia vt dicit gregorius quod flatus carbonum hec tribulacio caritati. Et bene decimo loco ponitur propter obseruantiam decalogi. vel quia isti festiuant venire ad decimum ordinem angelorum qui est ex hominibus reparandus et dicitur decimus ordo cecidisse non quia fuerunt vnquam decem ordines sed quia tot de diuersis agminibus ceciderunt quod possunt facere vnum ordinem loco predicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Johannis iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto non potest introire in regnum dei. Nota quod baptismus dari potest ab omnibus in necessitate. Ideo fit magis mentio dico quam de alio sacramento in symbolo fidei quod pertinet ad omnes. nec fit hic mencio de communione sanctorum quia intelligitur per hoc quod ibi dicitur vnam. Una enim ecclesia non tantum fide et charitate sed etiam sacramentorum participatione que est communio sanctorum. Unde ad hunc articulum reducitur fides de sacramentis quia in eas communicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et et consequendi peccata remittendi. Item notanter dicitur vnum baptisma propter hereticos qui dicunt quotiens homo peccat baptismum debere repeti contra quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnum baptisma Huic articulo non concordat machometus quod remissionem peccatorum non ponit per sacram ecclesie sed per hoc quod quis dicit et confitetur non est deus nisi deus et machometus est eius nuncius. Affirmant etiam sarraceni solam corporis ablutionem per aquam factam sufficere ad peccati remissionem sine contritione et confessione. negant etiam vnum baptisma sed multiplicant baptismata sua vt dicetur infra.

De. xi. articulo et proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionem. Hunc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus Et hic articulus est vndecimum fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per vndecimum lapidem preciosum qui dicitur iacinctus. cuius virtus est quod dat membris vigorem et salutiferum facit saporem et contra pestiferos regiones prouocat etiam somnum propter suam frigidam complexionem et valet contra toxicum Sic et fides huius articuli dat membris vigorem cum propter fidem future resurrectionis fortissimi facti milites christi vicerant regna et crudelissima tormenta quasi suauissimos sapores gustauerunt quietum somnum accipientes quem deus dat dilectis suis Valet etiam contra omne dyabolicum toxicum hereticorum aliam vitam et resurrectionem negantium. Hic lapis secundum ysidorum ceruleum habet colorem et tunc optimus est qui nec rarus est nec densitate obtusus sed vtroque temperamento luce purpuraque refulgens. Hic autem non lucet equaliter sereno enim perspicuus gratus est nubilo coram oculis euanescit atque marcescat in os missus frigidus est in sculpturis durissimus nec tamen inuictus: Nam adamante scribitur et signatur. et per hoc significatur vndecima virtus sanctorum que est eorum discretio et compassio qua secundum deum omnibus et in omnibus se conformant vt omnes lucrifaciant. Unde paulus predicans fidem resurrectionis dicit prima ad corinth. ix. omnia omnibus factus sum vt omnes lucrifacerem. Et ad romanos. xij. Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. significat enim circumspectionem predicatorum que attendunt quid et quibus est predicandum vt maioribus maiora et paruulos lacte potent minorum. Hunc articulum explicat simbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuorum et secundum alexandrum in fine sui tercij est congruus ordo. Nam remissio peccatorum est resurrectio anime que est resurrectio prima. Ad istam vero sequitur resurrectio corporis gloriosa in bonis qua est resurrectio secunda sicut dicitur ad romanos viij. Scimus quoniam si spiritus eius qui suscitauit ihesum inhabitat corpora nostra resuscitabit et nos propter inhabitantem spiritum etc. tene tamen quod dicit apostolus prima corint. xv. omnes quidem resurgemus etc. Huic articulo concordat machometus Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos et consurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secunda hora qua venerit qui autem his contradixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnum quod in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. quod qui impugnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eum. similiter dicitur azoara. xxi. qui aliquo dicta sua disputare voluerit quod dicat

deus nouit facta vestra qui in die iudicij iudicatur⁹ est vos. Dicitur etiā azoara.xxiiij. q̄ in die iudicij damabūt mali dicentes q̄s huius ꝓphete notitiā habuerat in via et iā qui nunq̄ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ et etiaȝ q̄ demones acriter punient eos et q̄ dicet machmet deo iaȝ domine popul⁹ iste me⁹ recta facie alchoranū recipere ꝑperauit.

¶ De.xij.articulo et ꝓprietatibus ametisti

Uo.decim⁹ et vltimus articulus est vitā eternā amē. Et est sēsus. Credo q̄ deus resuscitabit nos et dabit bonis vitā eternam. Hunc apposuit simbolo beatus Mathias. Et hic articulus est.xij.fundamentū et vltimū ciuitatis iherusalem supne figuratus per.xij.lapidē preciosū qui dicit̄ ametistus. Cuius virtutes mirabiles sunt q̄ facit hominē vigilem et repellit malā cogitationeȝ et vt dicit aaron q̄ valet contra ebrietatē. Sic et fides hui⁹ articuli facit hominem vigilem vt intremendo iudicio finali de factis dictis et cogitatōnibus suis possit reddere rationem et sic vita ꝑfrui eterna. Predict⁹ lapis scd̄ȝ ysidoꝝ inter purpureas gemmas principatū tenet purpureus est ꝑmixto violato colore et quasi rose nitore et leuiter quasdā flāmulas fundens nō ex toto igneū ſȝ vini colorē habens et est sculturę facilis per hunc significatur duodecima virtus sanctoꝝ que est humilitas et ɔtemptus mundi.cū desiderio tñ martyrij.sicut fuit in cōfessoribus quoꝝ multi nō defuerūt martyrio sed martyriū defuit eis sicut legitur de beato martino q̄ȝ si martir nō fuit palmā tñ martyrij nō amisit.et de beato francisco canit ecclesia O martyr desiderio.etc̄. Uñ sancti infundūt flāmulas consolationis et visitationis infirmoꝝ viduaꝝ et pupilloꝝ et largitionis elemosinaꝝ quibus inflāmant alios ad amorē xp̄i de primo Esaie.lxi. vt consolarer omnes lugentes et ponerem ɔsolationē lugētib⁹ syō. de scd̄o Jacobi primo religio mūda et immaculata hec est visitare pupillos et viduas in tribulatione eaꝝ et immaculatū se custodire ab hoc seculo. De.iij. Luce.xi. Date elemosinā et omnia munda sunt vobis. Uel scd̄m glo. flāmule significant virtutē illā qua pro inimicis oratur que est virt⁹ virtutuȝ celoꝝ varietas virtutū multiplicitas. Math.vi. Orate pro ꝑsequētibus et calūniantibus vos. et bene vltimo loco ponitur q̄ȝ humilitas est custodia oīm virtutū. Dicit eñ gregorius q̄ qui ceteras virtutes sine humilitate cōgregat quasi pulverem in ventū portat Unde et paulus qui interp̄tatur modicus.s. humilis. thronum xij. meruit possidere.s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolū maius. Et vitā venturi seculi. Ex quo deus tanq̄ iust⁹ iudex remunerabit bonos vita eterna consequens est q̄ etiā reprobos puniet pena eterna. Et ideo nō ponit specialem articulū de punitōe maloꝝ. Hec eñ est natura oppositorum vt vno dicto intelligatur reliquū. Huic articulo ɔcordat machomet⁹ et discordat in hoc q̄ȝ ꝑfitetur bonos ibidem corporales delitias optinere. dicit.n.i alchorano q̄ in me credid ⁊ rint in ortos eos pulcherrimos mittā vbi aq̄ decurrūt placide et vbi absq̄ȝ labore requiescent. nubent etiā limpidissima nuptie. Et iterū dicit q̄ dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratione et darū mel vinūq̄ȝ sapidissimū alibi etiaȝ dicit in alchorano q̄ ibi pānis sericis in duantur ornati monilibus aureis atq̄ȝ armillis p̄ciosis Dicit etiā ibi q̄ habebūt sedes ꝑpetuas et q̄ ꝓteget eos arboꝝ vmbra nec frigore affligentur nec calore. oīm fructuū omniū aboꝝ vescent̄ generibus quicquid appetit⁹ cuiq̄ȝ suggesserit coram se cōtestim inueniet. accubabūt in delitijs et angeli pincernaꝝ ministerio inter cos cū vasis aureis et argenteis decambulabūt in aureis lac. in argenteis vinū afferentes et dicentes comedite et bibite in omni leticia et q̄ vobis deus ꝓmisit ecce cōpletū est iungentur virginibus quas nec humanus nec dyabolicus violauit ɔtractus iacincti corallique splendore formaq̄ȝ ꝑstantiorib⁹. Hec bona repromittit machometus suis credentibus pro vita eterna. Quomō aūt finalis beatitudo vite eterne nō consistit in cibo tali nec etiam alijs corporalibus ostendet̄ infra consideratione octaua articulo.v. Et notandum hic finaliter est causa q̄ quare machometus cōcessit aliquos articulos fidei xp̄iane et aliquos negauit cum iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loq̄retur contra cristianos hebreoꝝ rationibus iuuaret̄ similiter cum loqueret̄ ɔtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

De discordia machometi in preceptis

Non solum in articulis fidei discrepat machometus a xpianis sed etiam in preceptis et cerimonijs. Libet ergo in presenti libro annotare precepta machometi et eorum naturam vt habita eorum clara noticia euidenter pateat cuilibet intelligenti quod irrationaliter se obligant sarraceni obedientie talis legis

De discordia in orationibus

Primum preceptum machometi est quod quinquies tantum in die sarraceni orent. Vnde autem habuit hunc numerum orandi quinarium patuit supra consideratione quarta. In illa fatua visione sed tamen vt veritatem dicam hoc vtique machometus ideo precepit quia cum alio doctorum suorum mediatricem inter iudeorum et xpianorum legem efficere voluit suam non prohibitans sine neque adiutorio dei. Iudei enim secundum legem ter in die orant. xpiani vero septies. sed iste nec ter nec septies sed quinquies orando terminum inter vtrumque posuit.

De precepto machometi in locutionibus suis antequam orent.

Secundum preceptum machometi est quod antequam orant vt perfectam mundiciam habent culum veretrum manus brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimum pedes lauant quod precipit fieri post coitum et egestionem nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquam reperire tunc precipit eos mundare puluere terre munde quasi aqua tergendo quam ablutionem precipit etiam fieri modo verso sed talis ablutio membrorum non pertinet ad orationem. Ad orationem quidem pertinet mundari intrinsecus non extrinsecus. Mundicia autem de ablutione membrorum pertinebat cultoribus stelle veneris qui volentes eam orare ad modum femine se aptabant ora et oculos tingentes quia vero punctus stelle veneris rex effectus est ideo precipit hoc. Discordat autem hec ablutio a baptismate xpianorum multipliciter. Primo quia baptisma xpianorum solum semel fit. Vna est enim fides et vnum baptisma secundum apostolum. Baptisma vero sarracenorum multiplicatur. Secundo quia baptisma xpianorum non solum mundat corpus sed etiam animam cum sit aqua spiritussancti. Baptisma vero sarracenorum solum se extendit ad ablutionem membrorum propter immundiciam eorum ex coitu vel egestione. vt patet in alchorano.

De tercio precepto machometi in preconisatione alte vocis.

Tercium preceptum machometi est quod facta predicta ablutione publica voce preconizentur vnum confitentes deum qui nullum vel similem habeat vel equalem eiusque machometum esse prophetam talem. preconizationem precepit non ideo quia conueniebat orationi. sed quia aliud nouum nec quiuit imponere signum.

De precepto machometi in ieiunijs.

Quartum preceptum machometi est quod sarraceni in quolibet anno mensem integrum et amadem ieiunent in quo alchoranum datum celitus asserit machometus ieiunantes autem tempore nocturno comedant diurno abstineant ita vt ab ea diei hora qua nigrum ab albo distinguere per visum poterunt filum vsque ad solis occasum nemo comedere bibere aut vxoris commixtione se presumat fedare. Post solis autem occasum donec ad sequentis diei crepusculum sic eis cibo et potu proprijsque vxoribus prout cuilibet licebat vti. Si autem infirmitatis quis fuerit pergrauatus aut in via erit quandiu aut languoris aut itineris durauerit tempus conceditur eis quibuscunque voluerint et vescendi simul et vti. Sic tamen vt quod vel egritudinis vel vie vel necessitate minus impleuerint postea emendum quomodo liceant et dicunt sarraceni quod istud ieiunium est ad restringendum vicia carnis preceptum quod est initium penitencie. Sed quid prodest per diem ieiunare et nocte ter vel quater comedere et bonis carnibus optimisque frui et mulieribus vti hec non debilitant sed potius corroborant carnem et incendunt ad illicitos motus et actus.

De precepto machometi in obseruatione pasce

Quintum preceptum machometi est quod obseruent pasca. Notandum vero quod sicut hebrei ita et isti menses secundum lunam computant Vnde et pasca eorum quod ipsi post ieiunium faciunt non semper vno tempore contingit pasca autem suum quod dicunt nihil aliud

est ꝙ quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā que est in ipso mense in qua alcho ranū descendisse dicūt In ea quippe nocte vigilantes per ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliunt bibūt et insaniūt disiordant aūt a xpianis et iudeis quia in lege moysi pceptū est obseruari pasca in me moriam exitus de egypto. In lege aūt xpi peceptum est obseruare pasca in memoriam resurrectionis xpi Machometus aūt pasca celebrari iniunxit in memoria arietis osten si abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui et cum eoꝝ rex celebrat istud pasca pcinctus lintheo mittit gladiū per guttur arietis et sta tim sup aliquod iumentū deducit ad regi nam. et si regina eum videt anteꝙ moriatur asserunt se bonā fortunā ꝯsecuturos anno illo qui presens fuit et pprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed et p expeditione pasche eorū faciūt aliā superstitionē qm milites cū rege equitantes veniunt in cāpū magnū et ibi facta quadā fouea currentes pcutiūt cū lanceis suis intra illā foueā et sic expediūt suum pasca.

De precepto machometi in pegrinatione ad mecham

Sextū preceptū machōeti est ꝙ oēs sarraceni p singulos annos semel vadūt ad domū dei que est in mequa vidē da ppter solā recognitionē et ibi pcipiūt adorare eā que in cōsutilibus tegumentis induciari circuire et lapides put lex pcipit p media scꝫ fimbria iacere retro pro lapidan do diabolo hanc domū dicūt adā cum de paradiso expulsus fuisset domū extruxisse et om nib⁹ filijs eius donec abrahā aduenit locū orōis fuisse abrahā aūt dei seruus eā robo rauit et instaurauit et in ea dn̄o vota vouit et sacrificia obtulit filioqꝫ suo nomine hys mabeli post mortem reliquit eiqꝫ et omib⁹ filijs eius per multa annoꝝ curricula donec machometus natus est orandi domus per mansit. quo nato candem deus sibi cunctis qꝫ generatiōibus suis hereditariā vt ipi pi het pmisit. sꝫ hec sarraceni nō ex auctoritate hn̄t. Sꝫ quasi cōmentū aliqd fingunt anꝫ ꝙ .n. legem pdicasset dom⁹ hec ydolis ple na erat. et volenti scire qualis erat dom⁹ il la et ꝙ ibi secretū inesset. et cur illuc macho metus ire et que in lege inueniunt iussit fa cere venerabilis petr⁹ alfonsi in suo dyalo go titulo quinto declarat dicens. Duo filij loth. s. amon et moab hanc domū honora bant et duo ydola ab eisdem ibi colebant alterū ex albo alterū ex nigro lapide patra tum nomē quidē illius qd est in nigro lapi de erat merqulicius. dicebat nomē vero al terius chamos. Alterū ꝙ ex nigro erat lapi pide in honore saturni alterū ex albo in ho nore martis erat edificatū his in āno culto res eoꝝ ad ipsa ascendebant adoranda ad martem quidē qn̄ sol in primū gradū arie tis intrat. qꝛ aries honor est martis in cui⁹ discessione put mos erat lapides iaciebant Ad saturnū vero quō sol primū gradum li bre intrat qꝛ libra honor saturni est ꝙ thuri ficabāt nudi tonsisqꝫ capitibus que vsqꝫ in hodiernū diem in iudea celebrantur vt dixi Arabes vero cū amō et moab ydola ado rabant. Machometus aūt post longū tem pus veniens pristinā ꝯsuetudinē nequiuit afferre. Sed quasi quodāmodo more inusi tato in cōsutilibus tegumentis coopertos domū circuire pmisit. Sed ne videret preci pere ydolis sacrificare simulacrū saturni cō struxit in pariete in āgulo dom⁹ et ne facies appareret dorsum erat tm̄ exterius positū al terū martis. scꝫ ydolū. quia sculptū vndiqꝫ erat subt⁹ terrā et lapidē suprapositū misit hominib⁹ vero q ad adorādū ibi cōueniūt lapides istos osculari pcipit et humiliatis tonsisqꝫ capitibus inter crura lapides retro iactare qui humiliantes dorsa denudāt qd est signū legis pristine Ecce qua intentione pcepit supdicta machōet⁹. In libris quoqꝫ illoꝝ scriptū ē ꝙ homar qdē ex. x. socijs ma chometi more solito lapides deosculās sic exorsus est vobis inquit lapidibus, dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis syon. Sed quia machomet⁹ fecit illi⁹ morem exequor. ꝙ aūt dicūt lapidibus iacidis demones ef fugare nō ꝯsequens ratio videt esse qa qd non aliquo pcipit sensu, corporeo effugare leuiter nequa ꝙ pōt nomine vero dn̄i fugan tur demones. Et si dicant sarraceni audiuis se aliquos dicentes demonia se vidisse et ea audisse et colloqut⁹ fuisse et sic pn̄t sensu pcipi corpali Dicendū ꝙ lꝫ angeli corporeo sensu nō possint pcipi illis tm̄ qui scōꝫ man data dei incedūt visibiles fiūt similiter dia

bolus amicis suis visibilis apparet.

De precepto machometi in predationibus captiuationibus et occasionibus contrariorum

Eptimum preceptum machometi est quod aduersarios eius et eorum prophetas predentur captiuent interficiant et omnibus modis persequantur atque deleant nisi resipiscant et ad eorum fidem conuerti voluerint aut seruituti iudicium sensum persoluerint. et patet manifeste quod hoc preceptum non est ex dei operibus neque prophetarum quibus nunquam iussit cogere aliquem credere. Sed machometus hoc cupiditate precepit pecunie. vt inimicos suos destrueret. et talis coactio non debet fieri. ymmo si quis aliquem conuertere velit non per violentiam sed diligenter et dulciter hoc facere debet sicut ipse machometus in suo testatur alchorano sub persona domini ita ad ipsum dicentis. Si vellet dominus deus tuus et totius seculi gentes crederent. cur ergo vt credant cogis quia nullus nisi voluntate dei credit et in alio loco. vobis inquit gentibus veritas dei iam venit qui crediderit pro semetipso fecerit qui vero errauerit pro semet ipso et ego non sum supra vos baiulus sequere vero deus inquit quod reuelatur tibi et expecta donec iudicet deus qui super omnes iudex est. Item in eodem dominus inquit deus tuus sub vna lege si vellet cunctos sine discordia poneret fungit. Item in alio loco tanquam sibi deus loquitur non inquit violentia in lege debet esse iam iusticia et veritas apparet quod voluerit sponte sua credat. item in alchorano vos increduli. si quod oro oratis. nec quem oratis oro et quem adoratis non adoro mihi lex vobis quod discors: et in alio loco ait. non altercetis cum alterius legis gentibus nisi mollibus verbis quare ergo predicari captiuari et gentes vi cogere ad credendum iussit hec omnia firmitas dei esse fatetur. Cum ergo hec lex sibipsi contradicat nullius est firmitatis vel momenti Sed ideo machometus predari captiuare et gentes interficere iussit vt arabes qui deum ignorantes in deserto manebunt in predicationibus delectarentur et vt maxime illi crederent.

De precepto machometi in licentia comestibilium

Ctauum preceptum machometi est quod sarraceni edant absolute de omnibus carnibus preter carnem porci et sanguinem nec non morticinum. Vnde dicit in alchorano vos credentes edatis quicquid vestre fuerit voluntatis ex bona parte sequitur. a morticinis vero et porco et sanguine et ab animali quolibet perempto non in creatoris nomine vos abstinete de suffocatis et combustis et interfectis per lupos nisi vos mandaueritis vel vt domini fuerint iugulate minime comedatis quod fecit machometus vt in hoc a lege sua non solum iudei sed et nos christiani differremus quod iudeis carnes suille ac leporine aliorumque animalium non ruminantium sunt prohibite et similiter pisces absque squamis lex vero christi christianis in esum humanum omnia concedit absolute.

De precepto machometi circa pluralitatem vxorum

Onum preceptum machometi est circa vxores. Unde concessit sarracenis quod eodem tempore iiij legitimas possunt habere vxores et qualibet repudiata aliam semper accipere ita tamen quod nunquam quaternarium numerum transcendat. In repudio quoque precepit obseruari vt vsque tres et quamlibet repudiare eandem rursus recipere liceat sed taliter tertio relicte sponte nequaquam quod vsquequo maritis aliis nupserint et ab illis relicte fuerint recipe mandat. tunc autem ipse volentes prioribus maritis ante bene reconcilientur et sic recipiantur. De emptitiis vero atque captiuis quotcunque voluerint habere dicit eis licitum esse et easdem vendendi denuoque emendi liberam potestatem habeant sic tamen vt postquam grauidam semel fecerit nequaquam eam alterius seruitutis iugo constringere possint Sed quod liceat capere iiij vxores et quamlibet repudiatam aliam ducere hoc nulla quidem paritur ratione. neque enim nisi causa filios procreandi preceptum est vxorem recipere quod autem emptitias et captiuas quodlibet possunt habere hoc quidam contra ad sarracenos adulterium quia multotiens emit aliquam stupratam a filio et econtra filius vel frater a patre corruptam vel a fratre et sic patet discutio inter precepta machometi: quare autem machometus talia immunda fieri iussit causa fuit quia ipse valde feminas diligebat et plurimum luxuriosus erat et sicut ipsemet professus est vis luxurie hominis .xl. in eo manebat et maxime quia arabes valde luxuriosi erant voluntati eorum satisficit vt crederent. in hoc precepto voluit machometus ponere differentiam inter legem suam et legem moysi quia lex mosaica mandauit viros posse libellum repudii dare mulieribus suis

quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro quod primus maritus iam non posset eam ducere in vxorem. Oppositum mandauit machometus vt patuit. Discordat etiam a lege christi que prohibet vxore viuente marito alteri nubere quia qui ipsam duxerit mechatur oppositum dicit machometus vt visum est.

De precepto machometi circa prohibitionem aliquarum mulierum de propria cognatione.

Decimum preceptum machometi est quod sarraceni non recipiant in vxores consobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde dicit in alchorano omnes he mulieres vobis interdicte sunt et illicite vestre. s. matres et filie sorores et neptes atque matertere nutrices atque germanas collectanee matres et filie mulierum vestrarum si a vobis tacte fuerint sin autem licite sunt hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi in qua iniungitur non accedere ad certas feminas et posse nubi cum cōsobrinis feminis germani vel germane filijs et vt etiā a lege sua differret lex christi in qua vsque ad quartum gradum prohibitio facta est Sed ex quo tantā voluntatē voluit ostēdere in hoc precepto bonum fuisse non vti alterutrum sodomia nec iniungere per mandatum sicut ipse facit in alchorano in capitulo de vacca Alibi tamen mandat de propria cognatione habere vxores vt sanguis pleps accrescat et fortius inter eos amicitie vinculum vigeat secundum quod mos erant omnibus tunc temporis.

De precepto machometi circa obseruationem diei veneris.

Undecimum preceptum machometi est quod sarraceni obseruent inquietē diem veneris quod ipse fecit propter duo Primū est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit vt supra patuit precepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi que precepit sabbatū obseruari et lex christi que precepit diem dominicam.

De precepto machometi in orādo versus meridiem.

Duodecimū preceptū machometi ē quod sarraceni faciāt orōes versus meridiē vbi est mecha. Unde dicit in alchorano in persona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tamen. Nunc huc illuc aspicienti tuisque ad meorum priorum nonciā que sue sunt mediatores gentium testes suū prophetam proprium testem habentes orōnis locū veracem et ydoneū deo testificante videlicet versus mecquā templumque sui medium quod abrahā primo fundauit firmabo quod semper vbicunque fuerit faciem tuā orando vertas talē locū orandi instituit machometus vt differret a iudeis qui orant versus occidētem. et a nobis christianis qui oramus versus orientem. quia ad orientē crucifixus est christus et ad orientē ascendit in celū. Et tamen voluit esse discordes a christianis quod in nullo penitus vellet conformari. vnde nos sedētes honorifice super mensas māducamus ipsi vero super terrā iacētes nos cū mappis ipsi sine mappis. nos sarracinas per caudā accipientes mittimus in ignē ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas aducens ignē mittūt et sic de alijs innumeris que secum cōuersantes experimento cognoscunt

De precepto machometi circa iudicialia.

Terciūdecimū preceptū machometi ē quod in possessionibus reperēdis petitur testibus approbetur et negator iuramēto se inter expurget. testes aūt nullos nisi valde ydoneos probatasque personas et quibus sine iuramēto credere possint producant. In quibusdā etiam alijs mosaice legis morē custodiūt vt qui hominis sanguinē fuderit eadē pena plectatur et quisquis in adulterio deprehensus fuerit cum adultera pariter lapidetur. Qui aūt cū qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit sur talis indicta ē pena vt prima et scōa vice octoginta flagella sustineat Tercia manū. Quarta pedē amittet et qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet quod in iudicijs faciēdis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt quod et machometus fecit vt in hoc etiam aliquantulū diuersa esset lex sua a lege moysi.

De precepto machometi et abstinētia a vino

Quartūdecimum preceptum machometi est quod sarraceni abstineant a vino quoniam vomex est et seminarium

hominis peccati et illud bibere dicat maxi-
mum peccatum esse vnas tamen comedere et multum
potare etiam in apparatu licet. Et licet sarra-
cenis vinum sit prohibitum ipsi tamen in occulto im-
moderate bibunt et inebriantur. Causa autem
propter quam a vino semper abstinere iube-
tur est ne forte socij inebriati patefacerent
ruinam populi. Et si tamen peccatum est vsus vini
cur ergo in suo paradiso promittitur vinum
sicut supra patuit consideratione. iiij. et. v.
articulo. xij. Alia causa fuit superius assigna-
ta consideratione tercia in tercio passu vide ibi

¶ De precepto machometi circa modum here-
dandi.

Quintumdecimum preceptum machometi est
quod in hereditate due filie vnico filio
coequentur quod fecit vt poneret differenciam
legis sue a lege Moysi et christi quia lex moysi
iniungit quod filie cum filijs non sint heredes
christus autem in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia:

Decimumsextum preceptum machome-
ti est circa testimonia. Unde precipit
in alchorano quod duarum mulierum testimonium
equaleat testimonio vnius viri in quo differt
a lege moysi in qua iniunctum est quod nullo modo
mulierum testimonia acceptentur. et a lege cri-
stianorum in qua in certis casibus earum testimo-
nia capiuntur.

¶ De precepto machometi circa prohibitionem
disputationis cum quocumque extraneo a lege sua

Decimumseptimum preceptum macho-
meti est quod nullus sarracenus presumat
in lege sua cum aliquo disputare vel discute-
re quod fecit machometus ne falsitas sue legis
in publicum veniret similis noctue fugienti lu-
cem. et oculis egris quibus odiosa est lux. In quo
ostensa nebulosa cecitate sue legis excellentiam
claritatis legis christi manifestauit quam prece-
pit christus super tecta predicari qui ipse palam locutus est
mundo et in occulto nihil sicut supra patuit
libro primo. consideratione. iij. articulo primo

¶ De precepto machometi circa circumcisionem.

Decimumoctauum preceptum sarraceno-
rum est quod circumcidunt pueros Istud
autem non habent ex precepto machometi cum nulli-
bi repiatur in alchorano sicut infra declara-
bitur octaua consideratione articulo primo
Discordat etiam in circumcisione a iudeis quia
ipsi circumciduntur die octauo sarraceni vero
omni tempore. Judei vero etiam faciunt reuersi-
onem in templum et fugiunt caput veretri sarrace-
ni vero non. Quomodo autem celauerat sacramen-
tum circumcisionis dictum est supra li. i. conside-
ratione tercia. arti. vi. puncto primo. Hec sunt
precipua legis machometi mandata ab omni
sarracenorum gente maxima celebratione ha-
bita. Alia vero plurima sunt que enumera-
re longum requireret sermonem et in tantam deme-
tiam hic dyabolicus machometus venit vt
ausus fuit affirmare quod quantumcumque peccatis
quisque obligatus fuerit et in die mortis sue
deo et sibi crediderit. dicat quod in die iudicij ip-
so interueniente saluus erit vsque tunc ergo ma-
neant sui credentes in inferno expectantes re-
demptionem vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta consideratio huius libri est de
morte machometi dignum enim erat
vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat
in vita et doctrina. Unde cum implerentur. x.
anni regni sui ab illo. s. anno quo fuit eleua-
tus in regem in damasco computando. quidam
discipulus eius cuius nomen albunor voluit
experiri si resurgeret machometus die tercia
a morte ad vitam sicut ipse predixerat Dixerat enim
quod post quod decem anni sui regni essent impleti quod
debebat mori et resurgere tercia die corpus
quod suum ea die deferendum ad celum. Et ideo quod
non crederet sepulture quare predictus discipu-
lus eius distemperato quodam veneno madi-
dit ei ad bibendum occultissime Machome-
tus autem statim vt bibit mutatus est omnis color
eius. et ideo intellexit quod mors sua appropinque
rat: et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo quod
per aquam saluarentur et veniam inuenirent quo di-
cto subito dedit animam diabolo magistro suo
discipuli autem sui diligenter seruauerunt cor-
pus expectando quod resurgeret die tercia vt dic-
tum est Sed postquam ipsi viderent quod non resur-
gebat vt predixerat et fetorem eius tolerare
non possent relicto corpore inhumato ma-
xima pars decessit et post. xi. dies mortis
eius venit predictus discipulus eius albunor

ut videret quomodo iacebat et secundum quod narrat lucas tudensis in cronica sua inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tunc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiarazel Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunque dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quod indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

De successoribus machometi.

Septima consideratio est de successoribus machometi licet enim turpissima eius mors et falsitas sue prophetie clarissime iudicauerunt falsitatem sue doctrine et immunditiam sue doctrine verumtamen occulto dei iudicio et diabolo parante incrementum accepit Quatuor ergo puncta in presenti consideratione occurrunt pertractanda. Primus punctus est de astutia diaboli post mortem machometi ne eius doctrina periret Secundus vero erit de successoribus eius Caliphis egyptio orientali et miramomolino occidentali. Tercius de diuersitate gentium qui sectam machometi suscipere noluerunt Quartus de diuersitate paganorum qui in aliquibus imitantur sarracenos et in alijs differunt.

De astutia diaboli ne periret secta machometi.

Primus punctus huius considerationis est de astutia dyaboli post mortem machometi ne periret eius doctrina. unde cum ad exemplum predictorum virorum prudentum discederent a lege machometi quia ipsum mendacem et immundum in vita cognouerant vt dictum est in precedenti consideratione omnes fere alij vellent discedere tunc cognati machometi et socij qui prius in honore et reuerentia apud populum habebantur occasione legis multa lucrabantur mesti et confusi cum multis blanditijs et promissionibus ceperunt omnibus modis simplices attrahere et a secta predicta eorum animos inclinare specialiter autem diabolus astutia sua vsus est quasi quodam instrumento. s. quodam sarraceno pessimo qui dicebatur balij. Hic erat filius habitan vnus ex decem machometi socijs qui post mortem ipsius regnum adeptus est qui blande predicauit et callide ammonuit ad credendum gentes et dixit illos non bene intelligere machometi sermonem machometus inquit non dixit quod ante sepulturam vel videntibus hominibus subleuaretur in celum. Dixit quippe quod post sepulturam corporis angeli eum nescientibus cunctis delaturi essent in celum Unde quia statim cum non sepelierunt. Idcirco fetere cepit vt statim sepeliretur. hac igitur causa gentem in errore pristino paruum detinuit duo vero fratres scriptorum machometi filij nomine basan et bozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpora macerantes pene ad mortem deuenerunt pater vero eorum sepe filios ammonebat ne per tam longam macerationem sua fatigarent corpora. Ipse autem videns illos stultos esse et ad mortis hostium pre nimio labore iam deuenisse de machometo vt erat resipuit. Cognita autem nequitia illius a pre ceperunt comedere et bibere vinum. et sicut in sua lege fortiter antea perstabant ita denique legem eius non ex toto dimittere ceperunt sed et quedam pars gentis istos in consuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente et occidente.

Secundus punctus est de successoribus machometi secundum quod narrat Acon. episcopus in libro de rebus et statu terre orientalium post mortem machometi Sarraceni quendam ex discipulis machometi loco eius elegerunt quem vocauerunt calepham quasi successorem siue heredem eo quod dignitatis et principatus machometi successor existeret qui dignitatem et potestatem adeptus cepit per blanditijs plus comminatione et metu populos ad se reuocare et multitudinem hominum congregare Sed quidam Asca li nomine contra predictum calepham inuidia concitatus et idignatione permotus concupiscentia lucri et ambitione secularis dignitatis tractus modis quibus potuit per se et suos eidem se opposuit et multiplicater expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidam patruelis machometi nomine balij cum obtinuisset principatum vehementer commoueri cepit et indignari quod successor machometi vocaretur cum se digniorem ipso machometo reputaret et prophetam eximium cuius dominus familiarius quam machometus fuisset locutus se vellet ab omnibus existimari hic ergo et complices eius legi machometi maxime

detrahebãt et in ipsum multa maledicta ꝑ/
ferebãt. Alios ritus et alias institutõnes et
aliũ orandi modũ quã tradidisset macho
metus predicantes. Illi aũt qui legem ma
chometi tenere voluerũt in partib⁹ oriẽtis
Calephum baldesensem statuerunt qui in
tanto honore et reuerentia a suis habetur ꝙ
nisi mãdato auctoritate eius nullus quan/
tumcũq3 potens aut nobilis appellaretur
soldanus. et oẽs eius subditi tam reges ꝙ
alij. pedes eius ad terrã vsq3 ꝓstrati reuerẽ/
terosaulantur. Successores aũt balij de quo
supra fecimus mentionem cõtra singulare3
orientis calephã. sedem suã erexerunt in ter
ra egypti innumeris diuitijs et delicijs af/
fluentes. Unde inter egyptios et oriẽtales
populos magna sp extunc fuit dissensio et
odiũ implacabile. et in lege discordia et cõ/
tradictio sarracenorũ populis in duas ptes
diuisis. quadã pte balij et ei⁹ successorib⁹
adherente. maiori tñ parte consentiente ma
chomete et successoribus eius. post ꝙ vero
soldanus tpalem administratione3 egypti
sub dño suo calepha egyptio adeptus est. ti
mens sibi eo ꝙ calephe non in merito mul/
tis accusantibus erat suspect⁹ vt ipse saladi
nus ad vllum superiorem haberet respectu3
sed ipsi sibi et soldanus esset. ac calephã ac/
cessit ad dñm suum calephã egyptiũ tan ꝙ
ei debitã et solutam vellet exhibere reueren/
tiam. et claua ferrea quã gestabat in mani/
bus ex impromisso ipsum ad terram ꝓstra/
tum eiecit. et per ꝓditionem occidit. omnes
aũt filios eius et cognatos et speciales ami
cos vel interficere iussit. vl' carceri in ꝑpetuo
mancipari. extunc soldanus baldan. solus
monarchiã et dignitatẽ ta3 super egyptios
ꝙ super omnes alios orientales obtinuit
saladino compellẽte egyptios vt ei concor/
diter obedirent et nullũ calephã alium insti
tuere ꝓsumerent. nec ritus alios ꝙ alij oriẽ
tales obseruarent. Princeps aũt orientaliũ
sarracenorũ omniũ qui legem machometi
obseruãt potissimus qui caput impij sui ei
dignitatem et regni sui solium in ciuitatem
marchque quõdã carthago dicebatur collo
cauit. et nõ solum ethyopie et affrice s3 etiã
hyspanie in magna pte dominatur. orienta
li calephe cũ vniuerso populo suo subiect⁹
esse recusauit. Sed et ipm regem et calephã
reputans miramamolim idest regẽ gentiu3
se et omnes successores ꝑcepit appellari. lin
gua eñi eoꝝ mira idem est ꝙ rex mamolim
aũt gentium interptatur. Unde inter orien/
tales et occidentales sarracenos magnum
est scisma. et dissensionis ꝙplurimũ vales
xpianis. eo ꝙ isti illis in ꝓlijs et expeditio/
nibus ꝯtra nos renuũt ꝓstare subsidiũ reg/
no ipsoꝝ in seipso diuiso et ex magna parte
dissoluto.

De diuersitate gentiũ que legem machο/
meti suscipere noluerunt.

Tertius punct⁹ est de diuersitate gen
tiũ qui legẽ machometi suscipere
noluerũt Narrat supdict⁹ doctor libro quo
supra ꝙ multitudo gentiliũ et idolatraꝝ cõ
piosa et maxime hij q septẽtrionalẽ inhabi
tant regionẽ circa paludes methidas et inp
tib⁹ vulganie et comanie vsq3 ad fines bo/
garie et q in cõfinio regni dacie et alijs pti/
b⁹ adiacẽtib⁹ cõmorant machometi legem
recipe noluerũt et qr ab alijs sarracenis ori
entalib⁹ et occidẽtalib⁹ valde remoti sunt p
metũ vel violentiã nõ potuerũt ꝯpelli vñ vs
q3 hodie q̃dã eoꝝ errorẽ vetustũ retinentes
ydola colũt venerant adorãt. Alij ãt more
pecudis nec legẽ nec scripturã nec lr̃as vllas
habẽtes arbores et arbusta et pecudes et ge
neraliter q̃cq̃d in mane casu aliquo primu3
eis occurrit illud ꝓ deo reputãtes p totum
diẽ colũt et adorãt Quidã aũt ex eis se ve3
et summũ deũ ignorare cõfitentes. putãtes
deũ tñ ignotum aliquo placare sacrificio et
obsequio venerari carnes vel panẽ seu aliã
huiusmõi oblationẽ in altũ piciũt in hono
rẽ illiusq̃ de⁹ ẽ et habitat in excelsis clamã
tes et dicẽtes ei⁹ sit oblatio hecq̃ sup oẽs ẽ
et sũme diuitatis int alios obtinet pricipatũ

De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos
imitantium.

Quart⁹ pũct⁹ est de diuersitate gen/
tium q in aliquo imitant sarrace/
noꝝ legẽ differunt et in alijs. et primi dicũt
torcomani qui in terra turcoꝝ inhabitant
hij traxisse credunt originẽ septẽtrionalib⁹
sarracenis supradictis. Unde nomine ꝯpo
sito a thurcis et comanis appellant turco/
mani De turcis siq̃dem ex antiquis orienta
liũ historijs certũ habemus ꝙ ex septentri/
onali regione exeũtes ꝑsaꝝ fines ingressi nõ
solũ regionẽ illã s3 vniuersas fere oriẽtales
ꝓuincias armato manu occupauerũt violẽt

extunc aūt gens illa prius rudis et inculta: nec habent certam mansionem sed passim cum vxoribus et filijs et pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regem sibi prefecat ciuitates et opida possidere incipiēs agriculture dans operā; que prius depec ... tamen viuebat ac iura sibi ciuilia constituens hi autem qui sua raditate permanentes priorem viuendi modum deserere noluerūt appellati sunt turcomani. In multis autem imitantur illos saracenos qui bedui dicūtur. Isti bedui ex arabum gente principaliter ceperunt originem de quorum stirpe dicunt descendisse machometum. Hi autē dogmatizantes q̄ diem mortis a deo sibi cōstitutū nec punire possunt nec preterire. nun q̄ ad pugnam armati procedunt sed solūmodo camisiati populis more feminarū capita involuentes lanceis et ensibus tantummodo vtentes et lz leuiter et de facili conuertantur in fugā alios tātū sarracenos timidos et ignauos reputant qui spicula et sagittas alonge iaculantur sunt aūt non solum xpianorū sed et etiam sarracenorū et proditores mendaces et cōstantes et amici fortune et duplici via gradientes his quos cernunt preualere libenter adherentes. Portant etiā in capitulo pilleos rubeos cū pepulis in tentoris de pellib9 animalū habitantes. omnis etiam pellibus et caprinis plerūq3 vestiunt nullā aūt habentē certā mansionē in campestrib9 et pascuis turmatim ptibus incedentes va et habitant pascunt vbertatē sectātes diuersa regiones circuūt lacte viuentes et animalium copiosā multitudinē secū trahentes. Ipsi aūt penitus ociosi tam equorū q̄ pecorum vxoribus suis procurationē relinquunt. Sunt et alie gentes ex orientalibus ptibus q̄ legē machometi custodiūt excepto q̄ more xpianorū ad ortū solis adorant eo q̄ patres eorū qui xpiani fuerūt hunc modū orādi eis relinquerunt ab alijs sarracenis heretici et pphani reputant ex quib9 nōnulli ipsum solū deū summum reputant eo q̄ inter omnes creaturas visibiles pcellentē habet pulcritudinē. Sunt aūt quidā alij miserabiles homines in mōtanis circa iuga libani in ptib9 tripolitanis cōmorātes qui lz ex pte legem machometi obseruēt. dicūt tn̄ se legē alterā occultā habere quā nō licet alicui reuelare nisi filijs eorū cum iā adulte sint etatis vt secreta puerliter nō reuelēt vel mortis articulo imminente cū patres in extremis laborantes spē euadendi nō habent. Vxores aūt eorū et filie in lege maritorū et parentū suorū ignorantes legē illā dicūt se credere q̄ si forte filius leuitate illā legē quā vocant occultā matri sue reuelant. vxor a marito et filius a patre absq3 vlla retractione necarentur. Hi aūt pter morem aliorū paganorū vinū bibunt et carnes porcinas edūt: ab oib9 alijs tan q̄ heretici legis reprobant. Ipsi etiā pessima et abbominabilia et sexui feminee contraria in occulto turpiter operant sicut illis narrantibus qui ab illis recesserūt cognitū est tamen ne vxores eorū eos relinquerēt vel contemptui haberent si execrabiles nr9 eorū et immūdicias secte puerilissime cognoscerent. Est etiā in prouincia fenicis circa fines ciuitatis Antharadesis qui hodie vulganter appellat tortaza quidā populus scopulis et montib9 vndiq3 circūdatus inhabitans habēs castella. x. fortissima. et pp̄ter viarū angustias et rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis et valib9 oim fructuū et frugū fertilitate fecūdissimis etamenitate iocūdis. hōrū aūt hōis q assisini nūcupāt multitudo numerum. xl. M. excedere dicat. Prefitiunt autem sibi capitanium non successione hereditaria sed prerogatiua meritorum quem ipsi veterem seu senem appellāt non tam prouecte etatis ratione. q̄ prudentia dignitatis preeminentia. Primus autē et summus in fauste religionis eorum abbas et locus vnde principium habuerūt in partibus est orientaliū valde remotus versus ciuitatem baldorensem et partes persidis prouincie. Hi autem vogula nō findētes neq3 sanctum a prophano discernentes omnem indifferēter obedienciam superiori suo exhibitam sibi credūt esse vite eterne meritoriam. Unde tante subiectionis et obediencie vinculo magistro suo quem senem nominant astringunt q̄ nil ita periculosum est aut difficile q̄ ad mandatum domini sui hilari animo et ardētī volūtate amplecti et pficere vereant. Senex autē dn̄s eorum pueros de populo suo in locis secretis et delectatiōib9 facit nutriri et diuersis ideomatū generib9 diligenter imbutos et institutos ad varias prouincias mittit cum cultellis vt potentes homines tam ex xpianis q̄ ex sarracenis vl quia

et aliqua causa habet eos odio vel ad preces amicorum suorum seu etiam propter inmense pecunie precium sibi datum mandat occidi promittens propter huiusmodi mandati executiones longe maiores delicias habituros in paradyso sine fine post mortem quam fuerint ille in quibus fuerant nutriti quod si propter huiusmodi obedientiam eos mori contigerit martyres a suis iudicantur et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habentur reuerentia Parentes vero eorum a magistro qui senex dicitur multis muneribus ditantur. et si serui erant decetero liberi dimittuntur. Unde miseri adolescentes seducti de conuento predictorum fratrum ad varias partes mundi transmissi cum tanto gaudio et desiderio legationem mortiferam suscipiunt et cum tanta diligentia et sollicitudine perficiunt sese variis modis transfigurantes et aliarum nationum ritus et habitum sibi assumentes. aliquando in specie mercatorum quandoque in specie deuotorum seu monachorum et infinitis alijs modis sese occultantes quod vix aliquis in vniuerso mundo a deo cautus est quod sibi possit ab eorum insidijs precauere contra inferiores personas aliquid machinari dedignantur Potentes autem quibus ipsi aduersantur vel precio magno se redimunt vel armati incedentes cum caterua satellitum cum suspitione et metu mortis semper incedunt. Hi autem super omnes alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et artissime seruauerunt vsque ad tempora cuiusdam magistri sui qui naturali preditus ingenio diuersarum scripturarum exercitatus studio christianorum legem et christi euangelia cepit cum omni diligentia legere et perscrutari admirans cristi miraculorum virtutem et doctrine sanctitatem ex quorum compassione et irrationabilem cepit abhominari machometi doctrinam. et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatim reuocare Unde exortatus est eos et mandauit quod vinum cum modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue predicationes in hoc omnes concorditer consenserunt quod relicta machometi perfidia percepta baptismatis gratia efficerentur cristiani. Ita tamen quod eiusdem conditionis essent et libertatis vt alij christianorum lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie templi tributarij duo milia bisanciorum eisdem annuatim persoluentes pro securitate cuiusdam terre sue que in confinio terre predictorum fratrum sita erat qui multas eis molestias occasione ciuitatis inferre consueuerant. Prefatus autem azisinorum magister vnum de familiaribus suis virum eloquentem prudentem et strenuum de quo plurimum confidebat misit ad regem iherosolomitanum Rex autem intellecta causa legationis pro tanti populi visitatione et animarum a laqueis diaboli liberatione deo gratias agens. Nuncium senis cum summo honore et gaudio magnifico recepit et ipsum ad propria reuertentem vt domino suo bonam regis et christianorum voluntatem et magnum desiderium denunciaret et vsque ad fines terre sue deduci precepit que dum fines suos iam fere ingressurus tripolum pertransisset quidam ex nostris vir belial et iniquus dei timorem ante oculos suos non apponens hominem de regio ducatu et fidei christianorum sinceritate confidentem improuisum nil ante sibi metuentem in detrimentum christiani nominis et maxime ecclesie orientalis occidit Unde populus ille qui tanquam planta nouella nondum radicatus erat in fide cum ira magna et indignatione fidem nostram respuens et nostrorum consortium suspectum habens a tam sancto et honesto proposito resiliuit et vsque ad tempus presens christianos et dei ecclesiam persequi et infestare non pretermisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras interfecit. His igitur et alijs innumeris monstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta est et alie quam plures eius pernicioso exemplo sunt coinquinate contagio.

De bello sarracenorum per argumenta contra fidei fortalicium.

Octaua consideratio huius libri est de bello sarracenorum per rationes contra nostrum fidei fortalicium suo ceco iudicio nimium efficaces non atendentes quod est turris fortitudinis a facie inimici et vt colligere potui ex diuersis libris .x. sunt argumenta quibus insultant contra nos. Primum contra nomen christianum. Secundum contra christi preceptiones Tercium contra christi diuinitatem Quartum contra christi mortem Quintum contra trinitatem personarum Sextum contra beatitudinem eternam in visione dei Septimum contra matrimonium vnius vxoris tamen. Octauum contra baptismum quo ad ablutionem interiorem

nonum ɔtra adorationem ymaginũ. Deci
mũ cõtra veritatẽ vtriusq; legis quas dicũt
esse corruptas p iudeos et xpianos et nihil
esse veritatis nisi quantũ in alchorano con
tinetur.

¶ Contẽdit ostẽdere xpianos nõ eẽ xpianos

PRimum argumentũ sarracenoꝝ
est ɔtra nomen cristianum. Dicunt
enĩ q illi qui vocant̃ xpiani ñ sunt cristiani
nec debẽt vocari xpiani quia sunt ɔtrarij oĩ
bus dictis et factis que opabatur et dicebat
ihesus xps quia xps erat iudeus et seruauit
sabbatũ Et ipe dicit in euãgelio mat. xv. nõ
suz missus nisi ad oues que perierũt dom⁹
israhel. Item erat circũcisus sequitur ergo
q nihil habent facere cum eo in pauco vl' in
multo ymmo sunt sui cõtrarij totaliter. Ad
hanc veniferã oppositionẽ dupliciter respõ
deo. Primo eius oppositũ ex operibus ostẽ
dendo. Secundo q sarraceni sic dicẽtes sũt
contra legem suaz. Primũ sic ostenditur qr
experiencia teste possunt videre sarraceni q
habitant inter xpianos q̃tam gloriaz et ho
norem et q̃to corde xpiani faciũt et offerũt
ihesu xpo edificatis taz solẽnissimis et mag
nificẽtissimis ecclesijs in suo nomine et sue
beatissime matris et suoꝝ sanctoꝝ ditatis
in crucibus et calicibus patenis cãdelabris
lampadibus et ymaginibus ex auro et ar-
gento deaurato possunt iterũ videre q xpi-
ani ieiunãt. xl. obseruanciã. xl. dieꝝ quos
ihesus xps in deserto ieiunauit. et sicut dicit
lex sarracenoꝝ de mense romadã quia in eo
descendit q ipsum ieiunent sarraceni data
ratione q qui mensem ɔfitetur ipm ieiunet
quis ergo potest dicere de fidelibus q non
sunt xpiani ex quo. xl. ieiunant et sic cõfiten-
tes vitam ihesu xpi sequuntur suũ exemplũ
ieiunant similiter. iiij. tempora anni et vi-
gilias festiuitatũ ihesu xpi sue matris aplo
rum et multoꝝ aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa
solemnisant non solum cantando in multa
gloria laudes deo et illis sed et etiam dieb⁹
illis cessando a corporalibus laborib⁹ lu-
cratiuis. Possunt etiã videre q̃tã deuotõez
et honorem deferunt nomini suo cum multi
ex xpianis cum audiunt ipsum nominare in
dinauit sua capita et aliqui flectẽdo genua
et qualiter etiam eundez blasphemantes cũ
in iudicio accusantur publice puniunt: no-
facio mencionem de secretis actibus cordis
in contemplationib⁹ nec de lacrimis que de
coꝝ oculis sepe emanant in magna habun
dancia memorando suam doctrinã suas p
dicationes suos nobilissimos actus et vir-
tuosissimos suam vitã suã mortem suũ ad
inferos descensum suã resurrectionez a mor
tuis multis ex eis secum resuscitatis. Item
memorando etiam post suã resurrectionem
suam familiarem cũ aplis conuersationez
per dies. xl. ante q ascenderet ad celos. In
quibus super omnes angelos sedet ad dex
terã patris semper orando p suis fidelib⁹
memorando etiã quõ in mundi fine veniet
in maiestate sua et sui patris et angeloꝝ iu-
dicare viuos et mortuos et q dabit existẽti
bus ad dexterã suam vitã eternam et existẽ-
tibus ad sinistrã tormenta sine fine. Quis
ergo sarracenus viuens, inter xpianos põt
dicere nõ esse xpianos nec taliter debere vo
care illos quos cum tanta fide cũ tanta de
uotione cum tanta reuerentia et cum tanta
gloria constat adorare ihesum xpm. Scdo
declaro q sarraceni hoc dicentes sunt cõtra
suam legem non dico soluz illi qui habitãt
inter xpianos et nouerũt supra predicta. s;
etiam existẽtes in nequã loco secuto eis p̃m
alchoranũ. cum ipmmet alchoranũ in mul
tis locis vocet eos xpianos littere arabice
nominauit eos nazarenos. quod in idẽ red
dit. s. discipuli nazareni sicut xpiani discipu
li xpi qui est magister omniũ fideliũ et qñ
apparuit paulo sic se vocauit nazarenũ. Di
cens ego sum ihesus nazarenus quẽ tu p̃se
queris. Sic ergo sarraceni bene possunt im-
ponere fingere negare vel affirmare de xpia
nis quicquid eis placuerit qñ lex coꝝ vo-
cat eos xpianos ipi dicunt q nec sunt cristia
ni nec dñt ita nominari Vñ bñ p̃ncõsiderare
sarraceni de xpianis sic dicẽres cu⁹ alteri⁹ le
gis volũt eẽ qñ nolũt affirmare eẽ xpianos
q tamen publice dicit lex eorum Et ideo ex
quo suam voluntatem superponũt legi sue
negando q ipa affirmãt. non est mirandũ
si similia faciunt de sancta scriptura cristia-
noꝝ negando tam irrationabiliter ihesum
filium marie esse filium dei. quẽ sacra scrip-
tura in pluribus locis veteris et noui testa-
menti pro tali nominat q sit filius dei su⁹
filius primogenitus suus, pprius filius ve
rus suus filius vnigenit⁹ sic q vnus solus

est filius ꝓprius dei genitus de sua substã
cia ꝓpria et natura et non multi. de quo vt
nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. de⁹
pater suum esse de nube esse loquendo dixit
eum ostendendo hic est filius meus dilect⁹
et si sarraceni negant sacram scripturã quã
habent xp̄iani negant legem suã in multis
passibus qui affirmant ꝙ eã debẽt credere
quia facit mentionem de scriptura moysi et
psalmista. dauid de multis etiam ꝓphetis
et euangelijs affirmat. n. alchoranum ꝙ illi
sunt credentes in deũ qui credũt ea que de⁹
iussit anteꝙ̄ machometus esset in mundo
Ad ea autem que dicunt ꝙ ideo nõ sumus
xp̄iani quia nõ obseruamus sabbatũ nec cir
cuncisionẽ que et ꝙ̄ manifeste sunt rationes
quare lex moysi non debuit obseruari post
publicatõem legis gratie. et excepto quod
moralia precepta mãserũt cessauit impletis
per ihesum mysterijs in ipsa contẽtis ad ple
num in primo libro fuit declaratũ et reduco
hic ad memoriam saltem vnum dictum qđ
multum debent attendere iudei et sarracenĩ
vtentes circũcisione ꝙ quando rex impleuit
suum ꝓmissum si post aliquis ducat pro dĩ
misso illud ꝙ ip̄e ordinauit bene põt intelli
gere ꝙ ei facit iniuriam q2 ducendo tale pro
dimisso dat intelligere non esse impletũ qđ
promisit in tempore iam p̄terito p eum assi/
gnato sic est de circuncisiõe quam de⁹ dedit
abrahe pro signo confederatõis inter deum
et eum quousq3 de suo semine nasceret̃ ille
qui habebat esse omniũ gentiũ3 benedictio
messias ꝓmissus deus et homo quia ergo
sarraceni vtuntur circuncisione continuo sunt
in ira dei sicut iudei facientes deum menda
cem et periurum nõ implentẽ quod promi
sit et iurauit tempore determinato. Respon
dent ad hoc sarraceni ex vno falsissimo fun/
damento presupposito ꝙ cõtempta lege scri
pture et gratie debẽt seruare solummodo le
gem nature quam abraham obseruauit et
quo ip̄i non legem moysi nec xp̄i sed datã3
abrahe solum tenent ꝓ vera ꝙ debent esse si
cut et ip̄e circuncisi ita ꝙ post ꝙ̄ habita ẽ lex
ꝑfectionis redeant ad legem nature in qua
vixerant ab initio mũdi quoniã homines
non erãt capaces maioris legis sicut si post
ꝙ̄ homo creuit in etate et est factus homo
intelligens dicat ꝙ ei conuenit loqui. sicut
quãdo erat puer sine sensu sare potest sicut
puer cogitare sicut puer ludere p̄t sicut puer
cum hoc sit certum omnibus hominibus cu3
veniunt ad etatem perfectam debere facere
illud quod ꝑtinet ad talem etatem et dimit
tere ea que faciebant cum ꝑuuli erant. Sed
querendum est a sarracenis quare circũcidũ
tur vt cum nesciuerunt respondere remaneãt
confusi in circuncisiõe sua non enim inueni
tur expresse dictum in alchorano per magi/
strum machometi ꝙ circũciderunt se et sui
credẽtes. sed isti sui credentes addiderunt se
dicendo ꝙ ex quo fuit data lex abrahe et ip̄e
fuit circuncisus ꝙ necessaria est eis circũcisio
cum dicantur ꝓfessores et obseruatores le/
gis abrahe. ꝙ machometus fuit circũcisus
non legitur in alchorano sed in libro sue ge/
nerationis et vite narrat̃ ꝙ ipso nato circun
cidit eum Gabriel quando balneauit cor ei⁹
ꝗ aperuit et post hec verba statim sequitur.
Et dicunt ꝙ natus est circuncisus. Ex quo
ergo de sua circuncisione dicunt duas opini
ones nullã earũ affirmando apparet ꝙ de
eius circuncisione nõ sũt certi nec talis circũ
cisio sicut ipsi dicũt fuit circũcisio Abrahe q̃
fuit nõ per angelũ sed manu hominis facta
ꝙ Machometus natus sit circuncisus hoc
dicere est ad beneplacitũ potuit machome/
tus de facto si rex fuit arabũ vel princeps vł
subditi sui inter se vel ex ꝑte sua nõ dei. dare
suis dimissam. qđ tñ in libro suo nõ cõtinet̃
sic accidisse. S3 quod mysteriũ circũcisiõis
datum abrahe quõ iam totaliter cessauerat
et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et
cõtinuari clarum est ꝙ non. qm̄ iudei sicut
dictum est qñ ea vtuntur sunt incõtinua ira
dei et odio. de quibus sic datur itelligi in eo
ꝙ narrat̃ de vita machometi nõ fuit filius
inter eos patre eo2 non expectãte ꝙ angel⁹
circumcidat puerum qñ. die octaua facit eum
statim circuncidi. ergo machomet⁹ fuit fili⁹
gentilis vel xp̄iani si gentilis. videat qui ta
le affirmat in qua reputatione teneret eum
mater sua videndo eũ dissimilẽ patri et suo
generi toto. si primo non habuerat de ea re/
uelationem de qua tamen nihil narratur. et
quomõ põt dici per angelũ circũcisus statim3
sicut natus fuit. si natus fuit circũcisus hoc
nulli est dicere quoniam est contradictio in
terminis. Si iam forte dicat ꝙ circũcidit eũ
angelus in ventre matris sicut si a sua con/
ceptione fuisset sanctificatus et in gratia dei

cui non concordant verba psalmi claritatis
Unde magister machometi quē dyabolū
intelligo iurando per claritatem noctis quā
do colligit̄ seu occidit. dī sic. an nō te iuenit
dominus tuus orphanū et appropinqua/
bit. inuenit te cecū et direxit. iuenit te pau
perem et ditauit. ecce sanctitas tam per sarra
cenos laudati religiosi machometi quē sm̄
ꝙ ipsi intelligunt dicis inuenit cecū et di/
rexit. et ad quid direxit statim declarat ꝙ de
paupere eum ditauit et quid dicat̄ in libro
suo ꝯtra diuitias, cū illas et luxurias ꝑmit
tat dyabolus suis non dicitur. Sed hoc est
certum ꝙ difficile est ꝙ diuitias habentes
ingrediantur paradysum dimittendo ergo
hoc exquo illud qđ dicitur de circūcisiōe ma
chometi nō legitur in libro suo per eos repu
tato pro autentico illud est magis apparēs
ꝙ ipse et sui primi credentes pro maiori vel
multo magna parte fuerunt cristiani nō cir
cuncisi sed baptizati. Ueruntamen cum in
alchorano dicat̄ de magna instantia per eū
ad iudeos vt essent sui credentes existēti ma
iori labore et principaliori intētione sua fa/
ciendi semper suū principatū maiorē ꝑ eū
tm̄ desideratū pro concordia eorū que sibi
adherebant forte fuerit introducta circunci/
sio que leuiter potuit introduci cum in illis
ꝑtibus esset multitudo iudeoꝝ et est verisi/
mile ꝙ multi eoꝝ erāt neophiti et cū in mul
tis istorū magno tempore duret affectio ad
legē moysi sicut vera per eos habita et suos
patres habendo fiduciā domini temꝑalis.
multi illoꝝ non contradicunt circuncisioni.
dicunt iterū aliqui ꝙ durauit adhuc in illis
partibus heresis phariseoꝝ ꝙ ad saluatio/
nem requirebatur cum euangelio obseruare
legem moysi et nō minus pensandū est. ex
quo labor machometi et suoꝝ successorum
erat adiūgere principatui sic cristianos sicut
iudeos et gentiles per ipsum et suos fuisse
ordinatum ꝙ sui credentes loco baptismi
acciperent elataber quo vtunt̄ quādo ingre
diuntur suas mesquitas. potest ergo alpha/
quini sarracenoꝝ per seipos intelligere quā
te efficacie est ꝙ arguūt cōtra xp̄ianos ꝙ cir
cuncidunt se sicut fuit xp̄s qn̄ ipsi seipsos re
putātes et tenētes se pro magnis zelatorib⁹
et imitatoribus eius non nascuntur circun/
cisi nec expectant ꝙ angelus circuncidat eos
sicut dicunt de machometo. Forte responde
bunt ꝙ alia est ratio in machometo et alia
in eis: sed ex quo in eis nō verificatur ꝙ in
sua ꝓphetia nō est mirū si imponēt xp̄ianis
debere circuncidi exquo xp̄s fuit circuncisus
sicut homines ceci vel debiles visus loquē
tes in eo ꝙ non vel paucū vident qui sequū
tur ea que pedibus calcant vel manib⁹ pal/
pant. sed de eo ꝙ dicunt non vident quod
est ante vel retro ad dexteram vel sinistram
supra vel infra volo dicere ꝙ non cōsiderāt
causam quare fuit ihesus xp̄s circuncis⁹ nō
habens locū in suis fidelibus postꝙ cessa/
uit lex moysi et fuit euacuata a virtute q̄ pri/
mo in eo erat quando fuit puer. nec adhuc
in nocte ante mortem suam. quia fuit per eū
obseruata lex moysi faciendo pascha agni
Unde exquo fuit mutata sustantia et natu/
ra illaꝝ rerum in quibus principaliter sta/
bat veritas legis moysi licȝ inueniant̄ scrip
ta et ꝙ iudei teneant eam cum multa diligē
tia in suis synagogis exquo deficiat eis vir/
tus non obligat vt seruet̄. immo poti⁹ obli
gat vt nō obseruetur. Quoniaȝ hoc est certū
et notoriuȝ omnibus hominibus mūdi ꝙ
nō existente virtute rei significate per signuȝ
si ille q̄ signū habebat vult ea vti sicut prius
ꝙ ipse factor reputat̄ falsus et mendax vel
stultus sine sensu vt cum sit specialis diuisa
militibus a non militibus quomō aliquis
eoꝝ suis demeritis priuat̄ a militia si ducat
eandem diuisam quā primo ex quo substā
tia veritatis habuit mutationem est reputa/
tus mendax et dat̄ ei pena ꝑ eo non minus
est de illis dignitatibus taȝ ecclesiasticis ꝙ̄
secularibus quibus possunt priuari possi/
dentes vel si nunꝙ̄ habuerunt. et vocantur
tales. eadem ratio concurrit circa mulieres
existentibus alijs signis virginū et vxorata
rum corruptaruȝ. quia iste facerent iniuriaȝ
suis maritis si ambularēt in habitu in quo
primo ambulabant sic facerent iniuriā regi
milites si facta pace in se ducerent signū qđ
primo erat guerre vel ecōtra signo ipo facto
existente falso quoniam non est cōforme rei
per illud significate ꝓprium ¶ Exemplum
circa materiam de qua loquimur est de mu/
liere que alio habitu vtitur quando ē virgo
desponsata et alio quando iam peperit. qꝫ
si postꝙ̄ peperit filium vult ducere se sicut
prius anteꝙ̄ pareret omnes videntes deri/
derent eam reputantes eam mulierē insen/

satam specialiter si ipsamet occidit suū ꝓpri
um filium et se vellet ostendere ac si nūq̃
peperisset quia iam non solum mulier infe-
sata sed etiam reputata sicut veraciter falsa
et sine aliqua excusatione plena omni mali
cia. hic est ꝓprie casus synagoge societatis
descendentis ex semine abrahe qua alijs
omnibus dimissis generationibus deus ac
cepit in fide ꝓ sponsa sua quando abrahā
credidit et fuit ei reputatū ad iustitiam. Un
de ex illo tempore semper vixit in fide et spe
quod ex illa debebat nasci messias ꝙ non
erat in aliqua alia generatione et in signum
predicte fidei abraham sicut dictum fuit ac-
cepit circuncisionem nato ergo messia ex se-
mine iudeorum et impletis per ipsum om-
nibus mysterijs sic est ꝙ vt maneret insta-
tu quē primo tenebat occidit filium ex ea na
tum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter
sine sensu et plena omni malicia postea po-
suit vti circūcisiōe ꝓ diuisa ei data quousq̃
ex ipsa nasceretur filius ei ꝓmissus hec ratio
non minus culpat sarracenos confitētes na
tiuitatem ihesu xp̄i ex maria virgine descen-
dente ex genere iudeorum. Unde impleto
mysterio circuncisionis statim cessauit que
primo erat diuisa et signum specialis amo
ris illius populi. Item circuncisio tenebat
locum et conditionē vnius supplicationis
continue ad deum vt recordaretur sue mise-
ricordie secundum ꝙ locutus fuit abrahe et
alijs patribus iudeorum ꝙ veniret ad re-
dendum contritos corde et ad predicandum
captiuis indulgentiam et clausis daret ap-
peritionē et consolationem lachrymantibꝰ
impleto ergo et de ea habita ꝑfecta noticia
circuncisio que iudeis erat sicut quedā sup
plicatio primo redit in abbominatiōnem et
odium quanto plus ducunt eā tanto se fa
ciunt magis indignos diuina cōsolatione
de quo tempus preteritū. M.cccclx annorū
est eis plus q̄ satis testimonium existendi
cōtinue in ira dei et vt nunq̄ habeant mise
ricordiā sicut circūcisio dabat eis spē quā to
taliter ꝑdiderūt qn̄ mutata substācia et noti
ficata veritatē mysterij circūcisione que erat
signū voluerunt vti sicut prius bene pōt hic
dici illō brocardicū istiꝰ regni castelle sabi
lo digo nuera entiendolo tu suegra. Supra
dictis racionibus conprehēdentibus sarra
cenos plus q̄ iudeos quando ipsi post q̄
cessauit suum mysteriū ea ratione qua fuit
data abrahe vtuntur circūcisione qui si atten
te voluerunt cogitare in secretis sacre scriptu
re possunt sane intelligere ꝙ inquantū vtūr
circuncisione sicut moyses continue accusat
iudeos ante deū. quia nō crediderūt dictis
eius sic abrahā accusat sarracenos falsē suā
diuisā deducētes post impletionem ꝓmissi
onis sibi facte et alijs patribus cuius im-
pletionis ipsimet sunt testes positi in para-
dyso post mortem ihesu christi. accusat eos
iterum non minus abraham quia cōfitētes
se venire de hysmael contradicūt eis diuina
verba et mendacia dicunt. quia non in hys-
mael sed in ysaac semine est benedictio oīm
gentium. et dicunt seipsos esse illos de bene
dictione ysaac ꝓmissa vix sufficeret tempus
si scriberēt rationes et causas occurrentes ad
intellectū iniusticie totaliter irrationabilis
quam sarraceni cōmitunt in vsu circuncisio
nis non habendo autenticū et expressum te
stimoniū quod suo magistro. s. machome-
to fuerit mandatum. Uerumtamē si tale pre
ceptum fingam nō potest esse dei quia deus
non potest dare falsum testimoniū sicut est
circuncisio mutata veritate et substātia illiꝰ
qd̄ significabat totali veritate existente prin
cipaliter in hoc ꝙ sit ꝯformitas intellectus
cognoscentis rei que cognoscitur potest ali-
quis dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic relucet no-
bis et illuminat de nocte sicut de die. Sꝫ qr
natura rei nō est cōformis sua cognitio nō
est vera similiter et eius dictū. et si illud qd̄
dicit ponat in scripturis eadem ratione illā
scriptura erit falsa vt notat dn̄s Cesarien̄.
in tractatu suo ꝯtra sarracenos.

Contra xp̄i conceptionē per spm̄ sanctū.

Secūdū argumētū sarracenorū est ꝯ
christi conceptionē quam nos xp̄ia
ni affirmamꝰ de spiritusancto qui est tercia
in trinitate ꝑsona quod ipsi non intelligen-
tes licet asserent xp̄ū de virgine natū et ma
riam virginem ꝑmansisse non tamen intel-
ligunt spiritum dei terciam in trinitate per-
sonam sed potius materialem flatū qualē
reperimus in homine et alio animāte. Di-
cunt. n. deo insufflante beatam virginem de
illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt au
ctoritate et ratiōe ꝓbare. s. ꝙ flatꝰ sit in deo

et q̄ de tali flatu ↄcepit virgo. vñ dr̄ in psa. Flauit spiritus eius et fluent aque. spm̄ istuꝫ intelligūt materialem dei flatuꝫ. Itē Gen. i. inspirauit in faciem eius spiraculum vite q̄ sic intelligūt deus suo flatu insufflauit in corpus ade et ita creatus est spirit⁹ in corpe ade illo flatu diuino de eodem flatu intelligunt quod legitur in euangelio Insufflauit xp̄s in discipulos suos et ait. Accipite spm̄ sanctum et cetera. Sic etiam intelligunt qd̄ gabriel dixit ad mariam. Spiritussanctus superueniet inte. et illud quod de xp̄o dicit conceptus de spūsancto ex maria virgine. Ratione etiam idē volunt astruere sic. Virgo maria xp̄ꝫ genuit per se non alio mediāte sed nec de virili semine cum concepit nec de diuina substātia. ergo de quodā medio inter rationalem creaturam et deū. Sed qd est medium super hominem et infra deum nisi flatus diuin⁹ quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terram et germinare eam facit quid mirum si flatus diuinus infecundauit mariā. Ad hec respondet alanus in suo quadripertito libro. iiij. capitulo primo q̄ illi qui hoc conant asserere indigent pena et sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea nec habet instrumēta flādi vt fauces et huiusmodi. Si. n. de⁹ corporeus esset variabilis esset nec in omni loco incircumscriptibiliter esset. q̄ autem deus incorporeus sit ratione non indiget cum ois ratio tam humana q̄ diuina hoc irrefragabiliter affirmat. flatus enim dei siue spiritus dei dicitur spūssanctus qui procedit a patre et filio de quo dicit spūs domini ferebatur super aquas Gen. i. et xp̄s dicit spūs vbi vult spirat. Si spiritussanct⁹ aliqua volūtas est rationalis est et ita materialis flatus non est: Item apostolus dicit q̄ spiritussanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. xp̄s etiam ait. Ite predicate euangelium omni creature baptizantes eos in nomie patris et filij et spūssancti Hic spūssanctus connumerat patri et filio et ita vna est in trinitate persona de hoc spū dicitur flauit spūs eius et fluēt aque. cū em̄ spūs. s. per gratiam inspiratur peccatorib⁹ qui dicuntur aque propter fluxū peccatorꝫ aque fluūt. i. peccatores conuertuntur fluūt propter fluxum lachrymarū per penitentie lamentum. q̄ autem dicatur dominus inspirasse spiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creando cū corpori hominis infundit. per hoc auteꝫ q̄ xp̄s insufflauit in apostolos significatū est q̄ gratiam spūssanctus infundebat in eos Superuenit aūt spūssanctus in virginem gloriosam quia ei infudit gratiā suam. Eadē ratiōe dicitur cōcepisse de spūsctō. i. ope spiritussancti non de substancia ipsi⁹: ipsa em̄ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄m concepit sine alterius rei pmixtione. nec aliquis debet intelligi flatus materialis vt iā dictum est a deo procedens racionalem creaturaꝫ excedens quia si aliquis materialis flatus ꝓcederet a deo aut esset eiusdem nature cum deo aut nō. Si esset eiusdeꝫ nature cum deo ergo esset deus et ita de diuina natura concepit virgo q̄ dictu et intellectu est hornbile asserere. Si vero ille flatus non est diuine nature queritur ergo cui⁹ nature sit. si icorporee nature ē et nō diuine erit angel⁹ vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de angelo vel anima concepit. Si aūt corporalis est nihil aliud q̄ aer esse videtur et ita absurdissimū est q̄ sequitur vt dicamus virginem ex aere ↄcepisse hominē. Queritur iteꝫ a sarracenis vtruꝫ ex solo flatu facta sit illa conceptio. si ex solo flatu conceptus est xp̄s quomō ex solo flatu flat⁹ est hō vel ipe flat⁹ factus est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vl' vnitus anime xp̄i. si fuit vnit⁹ anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. corpus etiaꝫ qd̄ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut ñ si non fuit de carne virginis filius virginis non fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni vt ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu animaretur caro ad hoc vt xp̄s fieret homo Sed obijcit sarracen⁹ veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei conceptus quō ergo fuit dei filius. Ad quod respōdetur q̄ xp̄s scd̄m humanā naturam fuit filius virginis et scd̄m diuinā filius dei ab eterno a patre natus scd̄m diuinitatem. In tempore vero de virgine secundum humanitatē. q̄ aūt xp̄s fuerit deus et hō supra libro primo latissime ꝓbatum est

Q̄ christus non sit deus.

Tercium argumentum sarracenorū est contra xpi diuinitatē. Arguunt .n. contra nos si xp̄s eēt deus ipse de se hoc in euangelio declarasset sꝫ hoc est falsum qꝛ nūq̄ p̄ hoc de se asseruit nec dixisse legit̄ se eē deum. quicq̄d sit de argumēti sequela addit ꝙ insipienter dicunt. s. ꝙ nunq̄ de se xp̄s asseruit se esse deū. R̄ndet̄ multiplici testimonio ipsius xp̄i oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij. habetur ꝙ cum sacerdos interrogaret ihesum dicens tu es xp̄s filius dei benedicti Rn̄dit ihesus et dixit illi Ego sum. est manifesta confessio ꝙ xp̄s est deus ppter ꝙ summus sacerdos scidit vestimēta sua et cetera Item iohānis vi. Ego sum panis vite qui de celo descendi si quis manducauerit ex hoc pane viuet ineternum. Item iohannis viij Ego sum lux mundi qui sequitur me nō ambulat in tenebris sꝫ habebit lumē vite. Item ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio et vita Ego sum via veritas et vita. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur. Ego principiū qui et loquor vobis Ego sum alpha et o. principiū et finis que omnia non possunt competere nisi deo vero vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam coram pylato quare deberet mori xp̄s dixerūt qꝛ filium dei se fecit. Et sic patet q̄ insipienter et stulte locuti sūt sarraceni in pallegato argumento

Contra xp̄i mortem.

Quartum argumentum sarracenorū est contra xp̄i mortem. Ipsi enim asserunt xp̄m immortalem et impassibilem fuisse qui conceptus de dei flamine et ideo dicunt ip̄m non fuisse passū vel mortuum nec a mortuis suscitatum. sed asserūt loco illius hominem posuisse cum iudei vellent ip̄m in cruce affigere ꝙ ita nituntur pbare. si xp̄s de flato diuino conceptus est sicut flatus diuin⁹ incorruptibilis est ita xp̄s impassibilis. Preterea indecens esset xp̄m de flatu diuino conceptum et quodāmodo dei filium crucis subire patibulum. Rn̄detur ꝙ xp̄s secundum ꝙ dei filius est nec pass⁹ nec mortuus nec suscitatus est sed secūdum infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia christ⁹ si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilē. Si impassibilem vnde eam assumpsit Si passibilē et pati et mori potuit et ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilem carnem assumpsit et sic passibilis fuit, ꝙ aūt xp̄s filius dei fuerit, et secundum hoc immortalis et filius virginis et secundum hoc mortalis diligenter superius libro primo pbatum est. et etiam ꝙ xp̄s passus mortuus et suscitatus fuerit ibidem latissime probatum est in questione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserū esse xp̄m subijsse mortem secundum infirmitatem Respondetur ꝙ hoc non reputamus christi miseriā sed dignationē quia ex summa misericordia fuit et dignatiōne ꝙ christ⁹ carnem assumpsit et mortem subijt non ꝙ meruisset hoc cum peccatum non fecerit vt et ipsi sarraceni fatentur sed vt a morte nos per mortem redimeret Si .n. rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruum liberaret non hoc ascriberetur miserie regis sed dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xp̄i dum inter homines conuersaret iniunxit mihi. s. deus nec me virum difficilem sed malorū expertem creauit et super me ē diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam hec ibi.

Contra trinitatem personarum.

Quintum argumentum sarracenorū est contra trinitatem psonarū. Cum enim audiuit machometus ꝙ christiani ponebāt in deo tres psonas nō valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit ꝙ ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatem in deo. et ideo dixit in alchorano in capitulo elenesa non dicatis tres qꝛ de⁹ est deus vnus. licet pluralitas personarum in deo possit ostendi ex sacra scriptura et rationibus sicut supra probatum est cōtra iudeos libro. iij. consideratione. iij. articulo. xxiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundum vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Ideo ad eorum confusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum in diuinis ad quod cum non potuit

respondere compellantur intrare continuitatem veritatis. ¶ Queramus ergo a sarracenis quid sibi voluit alchoranum, quia totiens induxit deum de pluralitate loquentem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei diximus angelis adorate adam etc. Ex hoc continuauit postea vsqꝫ ad finem libri aliquo modo loquendo de deo in singulari aliquando in plurali et certissimum est omnibus xpianis iudeis et sarracenis ꝙ deus est vnus et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter non possunt dicere ꝙ deus loquitur de se et angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est non angelorum sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus ergo omnibꝰ angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus in quibus angeli nullomodo communicant sicut in creatione mundi in iustificatione impij dicitur in alchorano in pluribus locis in persona dei nos nunquam creauimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamꝰ hominem etc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullo modo communicare possunt cum deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni ꝙ vox illa pluraliter sit excellentissimi creati per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse cocreatrix cum deo. Item .iiij. capitulo: Non potest etiam dici ꝙ deus pluraliter de se loquitur propter diuersas quidditates que sunt in eo sicut potentia iusticia et huiusmodi quas arabes appellant saphat. Ista enim sunt in deo non accidentia sed sunt ipsa diuina essentia Unde in deo nullam compositionem nec pluralitatem faciunt vt per illa deꝰ de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo et homine illa accidentia aliquam compositionem faciant et certe talis modus loquendi scilicet ꝙ deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a Moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens faciamus hominem etc. Et dicunt iudei ꝙ est vox dei ad angelos quod est contra sacram scripturam que nunquam dicit hominem creatum ad ymaginem angeli sed ad ymaginem dei et hoc est ꝙ statim subiungit Moyses post ista verba, dicens. Et creauit deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam ad ymaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei patris ad filium vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vnus et simplex in essentia est trinus in personis. et alchoranum illud simpliciter dixisset nisi quia tenuit ꝙ non posset esse distinctio personarum sine distinctione essentie Ideo dicit in capitulo elneza. O familia libri nolite vacillare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatem quia christꝰ ihesꝰ marie filius est nuncius dei et verbum dei quod in ea posuit per spiritumsanctum suum Ecce hic nominat deum verbum dei et spiritumsanctum suum. Sed timens ne per hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statim subiunxit et non dicatis tres quia deus est deus vnus. Ecce quantum appropinquauit ad illud quod maxime arduum est in fide vt quasi cum iohanne diceret pater verbum et spiritussanctꝰ hi tres vnum sunt. Induxit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cum eis communiter ꝙ deus est vnus et solus simplex et ipsi habent in alchorano ꝙ deus est deus vnus et ꝙ habet verbum suum et spiritumsanctum. et sic tenemus ꝙ ipse qui est vere deus vnus et simplex proprie de se loquitur singulariter. et quia est trinus in personis aliquando loquitur de se pluraliter. Sed quia late dictum est de patre et filio dicamus aliquid in speciali de spiritusancto contra sarracenos et queramus ab eis quia alchoranum frequentissime facit mentionem de spiritusancto quis est iste spiritussanctus. Nam in capitulo elbakara in persona dei dicit diuisimus et dedimus ihesu filio marie ꝙ faceret prodigia et miracula manifesta et perfecimus eis per spiritumsanctum et idem repetit per omnia infra in eodem capitulo. Item dicit in capitulo elembra de maria insufflamꝰ in ea de spiritusancto et in pluribus alijs locis loquitur similia de spiritusancto Queritur ergo quis est iste spiritussanctꝰ et non possunt dicere sarraceni

q̄ sit aliqua creatura pura vel aliquis ange lus bon⁹ q2 loquit᷑ de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et oēs sunt dei. que esset igit᷑ causa vt de eo singulariter diceret nostro et sācto. Et preterea nō esset magna ꝯmendatio de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter com mendare q̄ de⁹ dedisset ei angelū custodem q2 quilibet homo h3 angelū custodem. na3 deus facit spūs angelos et nūcios nostros sicut dicit᷑ in alchorano in capitulo elmedaize Et preterea angeli nō sanctificant hominē. s3 deus immediate et solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit᷑ in alchora no. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sed ver⁹ deus qui de spūsancto loquitur di cens. dedimus spm̄sanctū et insufflauimus de spū nostro. cū igit᷑ diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicit dedi mus. et datus spūssanctus qui dicitur dat⁹ et insufflatus et inter dantē et datū requira tur distinctio. oportet q̄ deus dans et insuf flans et spūssanctus insufflatus et datus di stinguant᷑ et differant hec est distinctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis et quā vocam⁹ distinctionē realē per relationes originis stante vnitate indi uisibili diuine essentie Patet ergo declarata trinitas psonaꝝ in diuinis ꝯmunitate essen tialiter ex alchorano machometi quā sarra ceni non intelligunt percussi cecitate.

Contra beatitudinē eternam que in dei visione et non corporali refectione cōsistit

Extum argumentū sarracenorū est ꝯtra beatitudinē eternā. et nos chri stiani intelligimus et firmiter credim⁹. scl3 q̄ cōsistit in dei beatifica visione et illa ē spi ritual' refectio finalis beatoꝝ. Sarraceni ve ro tenēt in eterna beatitudine homines refi ciendos materiali cibo et potu qd̄ sic aucto ritatib⁹ nitunt᷑ probare. Deus enī promisit iudeis si bene agerent terram lacte et melle manantem s3 hoc intelligi nō pōt de materi ali terra ꝓmissionis q2 illa nō manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item chri stus promittens suis credentibus eternā re fectionē dicit vt bibatis et edatis sup men sam meā in regno patris mei. Item post re surrectionē legitur xp̄m de fauo mellis co medisse vt per hoc insinuaret q̄ post resurre ctionem oēs reficientur melle. Ad hoc dicē du3 est istis bestijs q̄ in eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sed spiritu alis. q2 tūc homines spiritualia corpora ha bebunt non potu vel cibo indigētia quia si cut attestat᷑ xp̄s hoīes in padyso neq3 nubēt neq3 nubent᷑ s3 erūt sicut angeli dei in celo ci bo et potu non indigentes et apostolus ait quod esca et potus non sunt regnum celorū caro etiam et sanguis regnum dei non possi debunt id est alimenta carnis et sanguinis in regno dei locu3 non habebunt ad litterā de terra ꝓmissionis intelligi non potest qđ dictum est de terra lacte et melle manante ter ra enim illa sterilissima est sed per terrā ma nantem lacte et melle paradysus celestis in telligitur qui manare melle et lacte dicitur ꝓ pter eterne et interne refectionis dulcedinem mensam aute3 christi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionem q̄ spiritualis refectio nihil aliud est q̄ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania potest esse q̄ asserere hec est bonorum pmia scilicet esum mellis et potum lactis nun q̄ sustinuerunt martires tot persecutiones vt ad has deuenirent refectiones voluit lauren ti⁹ vri in craticula vt ad hec perueniret gau dia suspēsus est vincentius in eculeo vt hoc frueretur cibo certe si deus daturus esset sua materialia fercula credo q̄ elegātiora daret eis cibaria xp̄c autem post resurrectionē nō ideo comedit vt per hoc insinuaret refusata tis necessaria esse sed vt probaretur ei⁹ resur rectio vera eiusdem in numero non solū per auditum cum dixit eis pax vobis: Luce. vl timo quia xp̄s habebat talem modu3 salu tandi spiritus enim malignus nō consueuit annūciare pacem sed discordiam nec solum per visum. cum dicat discipulis videte ma nus meas et pedes meos quia ego ipse su3 Luce vltimo. Nec solum per tactum cu3 di xit palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Lu ce vltimo. Sed etiam probauit suam resur rectionem esse veram ex gustu. quia corpus fantasticum et sine anima comedere nō po test. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habentis hic aliquid ad manducandum illi

tulerunt partem piscis assi et fauum mellis Unde cibus ille non fuit conuersus in carnem sed resolutus in piacente materiã. Sʒ nec hec causa comedẽdi erit in resurrectione genera li. ea ergo que in sacra scriptura de vita eter na repeniũtur vt cibus et mensa per similitu dinẽ vel exemplũ posita sunt. Nõ sic aũt de secta machometi quia ipse de vera beatitu dine et de visione dei nullam omnino facit mentionem. q2 nec desiderauit nec apphen dit ea sola que desiderauit promisit in quo apertissime fuit cõtrarius nõ solum christo sed omnib⁹ prophetis et omnibus philoso phis et oibus ratiõe vtẽtibus qui oms cõ muniter concordãt q vltima hominis feli citas sit in cognitione solum dei iuxta illud quod dicit Johãnis. Hec est vita eterna vt cognoscãt te solum deum verũ et quẽ misi sti ihesum xpm et Aristotiles in quarto ethi corũ et. xij. metaphisice dicit q vita que est scdm intellectuʒ est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intel lectum hominis. Sed obmissis auctoritati bus sacraꝝ scripturarũ quã nõ recipiũt sarra ceni lʒ recipere deberẽt cũ ipse valde laudet et commendet legem dei pphetarũ sanctoꝝ doctrinã ac euangelium xpi fiat ratio cõtra eos qua ostendatur q in illa felicitate eter na nõ erunt act⁹ gule et luxurie Et arguit sic Ad hoc sumum⁹ cibos vt corruptio que pos set accidere ex cõsumptiõe naturalis humi di nõ sequat vt etiam cibos sumim⁹ et aug mentum. sed ista duo nõ erũt ibi Nam oẽs in debita quãtitate resurgẽt nec ampli⁹ po terũt mori nec aliquo modo deficere. Nam sicut dicit machomet⁹ in sua doctrina vt pa tuit supra ꝯsideratiõe. iiij. postq omia mor tua fuerint deus occidet mortẽ et postea re surgẽt immortales et integri. ergo cibi sum ptio nõ est necessaria aliquomõ et eodem modo nec vsus venereoꝝ q nec tũc est neces sariuʒ q cõseruetur in spẽ quod nõ põt con seruari in indiuiduo. Item homĩes resurgẽ tes imperpetuum viuẽt. ergo si cibo semper vterentur in infinitum augebũtur. coꝝ cor pora. aut erunt ibi digestiones aut alie fedi tates vt tantum resoluatur quantum con uertitur quorum vtrũq est inconueniens. Ad hec respondet machomet⁹ in libro de doctrina sua dicens q non erit ibi egestio sordium sed purgatio per sudorẽ. Et ponit exemplum de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur et non egerit. Sed exemplum et ratio eius nihil soluit sicut patʒ inspicienti Nam quedã sunt de pfectione impfecti que in re pfecta essent imperfectio magna. Item ista euasio machometi nihil valet qm cor pora resurgentiũ ita erunt incorruptibilia q nihil poterit resolui ex eis et sic nõ est simile de vno et de altero de pfecto et imperfecto. Itẽ si in istis actibus esset vltima hominis pfectio vt videt machomet⁹ expresse dicere: quid igitur nũc oportet abstinere ab istis et nõ magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic etiaʒ felices sumus. sed apud omnes homines etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiã ipsi sarra ceni habent viros cõtemplationis et cõtinẽ tes quos maxime laudant. Item si in istis actibus est vltima hominis felicitas quid faciet anima separata ante resurrectiõeʒ que nec comedere nec luxuriare põt. nec angeli etiã vnq potuerũt esse felices quia istis om nino carent Preterea si habẽdo mltas vxo res et infinitas cõcubinas et adolescẽtulas est vltima viroꝝ felicitas vt patuit supra cõ sideratione. iiij. Quomõ ergo mulieres po terunt vnq esse felices nisi habeãt multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir fe lix et mulieres adolescentule infelices et mi sere. Rationabiliter ergo cõcluditur q oms tam viri q mulieres eoruʒ infelices erunt et miseri sequentes id quod debetur porcis et asinis. s. gulam et coitum.

Contra matrimoniũ vnius vxoris tãtũ

Septimũ argumentũ sarracenorum est cõtra matrimoniũ vnius vxoris tm. Cum enĩ sit illicitum in lege xpi plures vxores simul vno tempore habere. Sarrace ni oppositũ asserentes dicunt licitũ esse plu res vxores simul habere sicut supra patuit consideratiõe. v. pcepto. ix. hoc nituntur pro bare auctoritate patrum veteris testamenti qui duas vxores simul habuisse leguntur vt Jacob et dauid et alij multi. ergo qua ra tione licitum fuit eis habere plures vxores eadem ratione et modernis Sed hoc non af firmant sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaci ant. tota enim eorum vita in fetore luxurieẽ vt supra patuit. Dicendũ ergo q vita debet

esse vnius. Unde et de⁹ vnā dedit ade vxo-
rem et non plures. que etiā sacramento de-
seruit q2 per hoc significatur ꝙ vna est spon-
sa xpi. s. ecclesia. Unde et lamech mortaliter
peccauit qui primus plures vxores habuit.
In veteri aūt testamento licitum erat alicui
plures vxores habere ad multiplicandū ge
nus humanū ad cultum diuinū tunc terrā
replebat fecunditas. nunc aūt celum replet
castitas. a tempore enim iohannis baptiste
regnū celoꝝ vim patitur et violenti capiūt
illud. In veteri aūt testamento a matrimo-
nio non excipiebant nisi. xi. psone. in nouo
excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait. i.
Corint. vij. q̄diu viuit mulier alligata est
viro vt nō possit alij nubere similiter vir mu
lieri vt non possit aliam ducere. Unde vir si
plures vxores habeat adulter ē. et sicut vna
mulier nō potest simul habere plures viros
sic nec vnus vir plures mulieres simul. Itē
dicit apostolus ꝙ vir nō habet potestatem
corporis sui sʒ mulier. sic et vir vxore sua vi-
uente non potest accedere ad aliā. Cū ergo
sarraceni dicant xp̄m magnum prophetam
fuisse quomodo autem de eius verbis con
tradicere que dixit mulierem non esse relin
quendam nisi causa fornicationis. Ipsi āt
multis de causis relinquunt vxores sūt etiā
inter eos qui dicunt mulierem relictā a ma
rito non debere ad eū egredi donec alter eā
ea conueniat: sicut patuit supra cōsideratōe
quīta. precepto. ix. Et sic puaricatores legis
et euangelij facti sunt. In lege enim scriptū
est vt si quis vxorem suā qualibet ex causa
dimiserit et voluerit ad eum quoqꝫ regredi
ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nō
sordidauerit. si alter eā tetigerit ab illo in-
perpetuum ꝓhibita est. in euangelio tamen
non est licitū homini vxorem suam sine cau
sa fornicationis dimittere. et qui dimissam
alterius in vxorē receperit adulter et mech⁹
iudicetur. Item si christum credunt tantum
fuisse prophetam et de virgine natum et de
flatu diuino conceptum vt supradictum est
cur non celebrant eius conceptū vel ei⁹ ortū

Contra baptismum quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumētū sarracenoꝝ ē contra baptismū quo ad ablutōēʒ
interiorem. nos enim solam ablutiōem cor
poris dicimus et fideliter confitemur nō suf
ficere ad remissionem peccatoꝝ sed exterior
et interior per aquā spūs sancti. Sarraceni
vero affirmant solam corpoꝝ ablutionē ꝑ
aquam factā sufficere ad peccati remissiōne
quod volūt multiplici auctoritate probare.
Ait enim Ezechi. xxxvi. Effundā super vos
aquam mundam et mundabimini ab omni
bus inquinamētis vestris. et iohānes bap
tista fuit baptizans in aqua tm̄. Mathe. iij.
Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablut⁹ septies
in iordane liberatus fuit a morbo lepre iiij.
Reg. v. per quod significat ꝙ aliquis per
solam ablutionem liberatur a peccatis ade.
His ergo auctoritatibus dicti sarraceni asse
runt quodlibet peccatum mortale homini
remitti per solam aque ablutionem sine cō-
fessione et contritione. Dicendum ergo ꝙ
nō sufficit ablutio discreto et adulto sine cō
tritōe et cōfessione nec puero sine trinitatis
inuocatiōe. Ezechiel vero aquā illā vocat
mundā que sanctificatur per verbum. iuxta
illud Augustini. Accedit verbū ad elemētū
et fit sacramentum. Iohannes aūt nō bap
tizauit in peccati remissionem et sanctificati
onem sed in assuefactionem vel significati
onem nec peccata baptismo eius remittebā
tur. Ablutio aūt aque qua naaman purgā
tus erat a lepra significabat baptismū xpi
quo quis liberatur a culpa. Ab vno autem
aq̄ qua fit peccati remissio in baptismo ite-
rari non potest vel debet quia significat pas
sionem xpi et mortem que iteranda non est
nec sacramento baptismi debet fieri iniuria
Semel ergo valet aque ablutio. i. baptism⁹
puero vel adulto iterata nō prodest. Errant
ergo pagani qui singulis ablutionibus cor
poris suoꝝ credunt sibi remitti mortale pec
catum q2 si tale esset videret esse peccati ince
tiuū. Isti etiā multa de lege veteri obseruāt
et ita quodāmō iudaizāt q2 vt supra patuit
porcū nō comedūt plures vxores simul du
cūt etc. Et iā in primo libro ostēsū fuit legē
moysi abolitā fuisse q2 veniēte veritate cessa
uit vmbra et figura. christ⁹ etiā eam ostēdit
cōsummatam et in se impletā cum pendēs
in cruce dixit consummatum est vt patuit
ibi supra.

Contra venerationem imaginum.

Nonũ argumẽtũ sarracenoꝝ est ꝯtra ymagines que habẽtur in ecclesijs ipi enim cum iudeis insultantes ꝯtra nos dicunt hec nobis non licere qꝛ facimus cõtra diuinũ preceptũ Exo.xx. Deut.xxvij. et Leuiti.xxvi.sc; nõ facies tibi sculptile nec oẽm similitudinẽ etc. Derident etiã christianos qꝛ effigiant deũ sublimi sedentẽ solio et circa eũ magno dignitatis fastigio aquilã hominẽ vitulũ et leonẽ Ad hoc dicẽdũ est ꝙ si lex mosaica ꝓhibuit nullo modo sculptile fieri peccauit moyses qui fecit imagines cherubi. Exo.xxv. et.xxxvij.et posuit in tẽplo. quotienscũq; etiã thurificabãt ante archam et adorabãt similiter faciebãt ante cherubin Salomõ fecit etiã vt dicit. iij. Regum.vi. duo alia cherubin maiora et oẽs cortine q̃ erant in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin Et si dicas illud p̃cepit deus et erunt imagines angeloꝝ non hoim dico ꝙ verũ est qꝛ tunc nõ erãt homines tales vt mererent adorari et imagines eoꝝ qꝛ erant increduli et rebelles nec erat honestũ ꝙ sue anime essent in inferno et ꝙ eoꝝ imagines adorarent in terra.sed post ꝙ de⁹ assumpsit carnẽ humanã factus figurabilis et anime sanctoꝝ sunt in paradiso nõ est incõueniẽs ꝙ eoꝝ imagines sint in ecclesijs et venerẽt ab hominib⁹. ꝙ aũt dicit nõ facies sculptile etc. Legislator declarat dicens non adorabis ea neq; coles nõ enim prohibet in illo p̃cepto facere quãcunq; sculpturã vel similitudinem sed facere ad adorandũ. Ideo subditur non adorabis ea neq; coles eo sc; mõ quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suorum.i.demonũ qui erãt dij alieni quos prohibet colendos esse dicens. Non habebis deos alienos coram me. quali aũt spẽ adorationis deus adoratur et quali xp̃i crux et imago virginis ac sanctorum et de institutione imaginũ omnium errore excluso latissime dictum est supra libro.iij.consideratõe iiij.argumento.xxiij.vide ibi. ꝙ autẽ de⁹ pingitur a christianis in throno cũ.iiij. animalibus non est irrationabile quia cum ezechiel propheta vidit illam similitudinem et scripsit possunt christiani ad memoriam pingere.

¶ ꝙ lex mosaica et lex euangelica sunt corrupta per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarracenorum est contra veritatem vtriusq; legis sc; christi et moysi quas dicunt esse corruptas per iudeos et christianos.

Ad quod declarandum. Notandum est ꝙ inter cetera ex quibus potest manifeste videri ꝙ alchoranum non est lex dei eo ꝙ ei non attestatur lex vetus nec euangeliũ que ãbo alchoranum testatur ꝙ sint vere lex dei. Sz ipse machometus seipsum commendat ipe de se testimonium perhibet.nos autem inuenimus legem dei esse quandam catenã continuam ad eodem artifice fabricataꝫ vt vnus aut nullus alteri coherêat et correspõdeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentionem faciat et omnes alij ꝓphetauerunt de christo sicut patuit in libro.i. Si igitur lex sarracenorum esset lex dei et vocatio ad legem illam non esset peruersio sz cõuersio vt ipsi dicũt quomodo omnes alios prophetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid.nos autem nõ inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetarũ vel ipse christ⁹ aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi quando dixit de pseudo prophetis cauendis.dixit etiam christus ꝙ lex et prophete vsq; ad iohanneꝫ prophetauerunt vt mũdus sciret ꝙ generalis propheta nõ esset venturus vlterius. machometus autem se dixit generalem prophetam. ꝙ autem ipse non sit propheta vtiq; scimus. Ad hoc aũt respõdent sarraceni dicentes ꝙ Moyses et alij prophete prophetauerunt de machometo et ꝙ etiam christus prophetauit expressi⁹ omnibus quia dixit etiaꝫ nomen eius. Aũ dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corrupuerunt legem moysi et ꝓphetarum et christiani corrupuerũt euãgelium et nõ remãsit nisi quantum est in alchorano de veritate legis euangelij. Sed ꝙ hoc non possit stare

¶ Primo probo per alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de iona.si fueritis in dubio de hoc quod reuelauimus vobis petatis ab illis qui legerũt librũ pri⁹ ꝙ̃ nos Illi aũt qui prius legerint librum ꝙ̃ sarraceni sunt iudei et christiani qui receperũt p̃hetaciam et euangelium sicut exponit machometus ergo machometus dicit sarrace-

nis vt petant a iudeis et xp̄ianis de dubijs sed si vt ipsi dicunt propheta veridic⁹ esset machometus quomodo eos ad mendacia testimonij mitteret non igitur erant viciati libri iudeorum et christianorum tempore machometi nec possunt dicere q̄ postea fuerūt viciati. naȝ dicitur in capitulo belgagar qđ interpretatur recordatio. Nos inquit in persona dei descendere fecimus recordationeȝ dei et nos eandem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimoniū sue creature seruauit ante machometum et cōseruabit etiaȝ Post primo in capi. belmaij de quod interpretatur mensa. Dicit q̄ iudex quidam dixit machometo quomō iudei querebant iusticiam et iudiciuȝ ab eo si venerunt ad te iudica inter eos iuste quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterēt iusticiam cū sit apud eos vetus testamentum in quo est dei iusticia.

Preterea talis corruptio scripturarum non potuit esse generalis seu manifesta quia sic alienationes sciuissent nec particulares et occulta quia sic aliqui codices integri et incorrupti remansissent sed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euangeliuȝ eodemmodo scripta. Preterea quatuor euāgelia non sunt scripta nec eodē tempore nec eodem loco nec eodem idiomate nec ab eodem scriptore. Sȝ matheus in hebreo in iudea. Johannes in greco in asia. Lucas in greco in abya. Marcus in latino in italia euangelium scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymuȝ et per alios ante tempora machometi et remanserunt exemplaria in omnibus linguis ergo non potuerunt per aliquos falsarios viciari quin manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide xp̄iana ita maxime arduuȝ sicut incarnatio dei scȝ q̄ homo ille sit de⁹ Et istud fuit maxime difficile suadere mūdo. Unde et romani et alij pagani ꝓpter hoc ꝑsecuti sunt christianos trecentis annis continuis generaliter et distulerūt recipere fidē et euāgeliū q̄r dicebāt q̄ hō ille erat de⁹ nō q̄r nō recepissent hoīes et mulieres plures deos et deas sȝ q̄r xp̄s fuit dictus deus absq̄ licētia romanoꝝ q̄m ipi ꝓhibuerant q̄ null⁹ diceret de⁹ sine auctoritate senatus et etiam q̄r iste deus nō patiebat cōsortem. Naȝ si istum deū recipe-rent cogebant offices alios relinquere quod etiam erat contra pacta ꝓuinciaꝝ et leges et consuetudines romanoꝝ sicut supra patuit libro .i. consideratione .iij. articulo .i. in carmine .iij: Quō igitur christiani in damnationē suam et detrimentū fidei et ꝓuocatiōeȝ romanoꝝ principum mundanoꝝ hoc maxime arduū et minus suasibile in suis scripturis et euangelijs addidissent omnes cū cōsentiebant hāc legē esse sanctissimā et rationabilissimā hoc solo excepto q̄ rationē humanū excedit scȝ q̄ ille hō sit verus de⁹ et verus hō. magis igit christiani si aliquid de euangelio mutassent quod, erat arduum et minus suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidē accederent et addidissent aliquid suasibile q̄ econtrario. Preterea quō christiani cum iudeis potuerūt conuenire a quibus odio tam antico disconueniunt nec cū iudei dicāt xp̄ȝ esse deū nec bonū hoīeȝ Unde q̄tum ad hoc magis conueniūt christiani cum sarracenis qui dicunt ad minus xp̄m fuisse sanctissimū hominem. Preterea christiani ante aduentū machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas et precipue orientalis in iacobinos et nestorinos nestorini aūt maxime conueniūt cuȝ sarracenis et machometus mādauit eos singulariter honorari. et quomodo cōuenissent nestorini cuȝ iacobinis qui tāto odio diuidunt ad viciādum euāgeliū q̄ adinuicē occidunt et tū inuenit apud vtrosq̄ euāgeliū omnino idē sicut et apud nos. Preterea nomē machometi q̄re christiani subtraxissent de euangelio cū ipe tū cōmandauerit xp̄m et matrē suaȝ et euāgeliū vt dič i alchorano q̄ i euāgelio xp̄i ē directio et ꝑfectio et nō subtraxerūt inde nomen pylati qui flagellauit eū et nomē iude qui ꝓdidit eū et nomē dyaboli et quare xp̄iani posuissēt in euāgelio q̄ xp̄s sit vere mortuus et crucifixus que nec videnē ei cōuenire cū sit vere de⁹ vt in euāgelio habet et quō videt ꝯnīs q̄ duo tamdiuersa posuissent de christo scȝ q̄ sit vere de⁹ et vere mortu⁹: Preterea dato q̄ potuissēt in oīb⁹ libris ponere ꝯ quis potuit oībus suadere et in cordibus gentium scribere q̄ hunc occiderunt et tamē hoc suasum est toti mundo vt susciperent illud principes et tyranni philosophi et sapiētissimi hoīes et etiā indocti et pauperes ita vt etiā calipha de baldaco moriret xp̄ianus

et fuit inuenta crux ad collum eius vt testa/
retur facto ꝙ ipse dominus sarracenoꝝ mor/
tuus est vere christianus. Et ideo iudicaue
runt eum sarraceni ꝙ sequestratus sepeliret
ab alijs caliphis qui vidit sepulchrum testi
monium phibuit et scimus quia verum est
testimonium eius Omnibus igitur modis
constat ex auctoritate alchorani et ratōnib⁹
validis et apertis ꝙ euangeliū est inuaria/
bile et non viciatum nec corruptum Cū igit
machometus super omnes alios libros cō
mandat euangelium et post illud vetus te/
stamentum. coguntur sarraceni recipere au/
ctoritatem euāgelij et veteris testamēti. Pre
terea in alchorano in capi. helmeide quod
interpretatur mensa dicitur ꝙ familia liberi
nihil omnino sunt nisi compleant legem et
euangelium. Familia vero liberi sunt sarra
ceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit ni/
si compleant legem et euangelium et quod
reuelatum est sibi. Istud autem quod reue/
latum est accipitur alchoranum quod reue/
latum est solis sarracenis vt ipsi dicunt. hoc
idem ostenditur in multis locis in alchora/
no scilicet ꝙ familia liberi sunt sarraceni se/
cundū intentionē machometi dicitur cū
sarracenus in capitulo elnesa quod interp/
tatur mulieres circa finem ꝙ non vacillent
in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia
liberi nolite vacillare in lege vestra et non
dicatis de deo nisi veritatē et cetera hoc idē
scilicet ꝙ familia liberi sunt sarraceni osten/
dit expresse in capitulo loz. in fine libri. Si
aūt omnino voluerint dicere ꝙ est lex vetus
et euangelium corruptum ostendāt integrū
et corruptum et maxime si vniforme osten/
derint et in omnib⁹ linguis sicut et nos ostē
dimus eis et recipiemus. quod tamen eis
impossibile est ostendere. Patet igitur dictū
sarracenorum insipiens et falsum esse scilicet
ꝙ testamentum vetus et nouum sunt cor/
rupta. Queramus iterū a sarracenis quare
non legunt nec habent libros istos per maxi
me cum machometus in alchorano freque/
tissime commendet legem Moysi et iob et
dauid et dicat psalterium librū luminosū
et super omnes alios libros cōmendat euā
gelium in quo dicit ꝙ est salus et directio vt
dictum est quia cū xps cōmendauit moysē
et alios pphetas et xpiani eos nō habebāt
acceperunt eos a iudeis et fecerunt trāsferri
de diuersis linguis et habēt eos autenticos
et legunt in suis scolis. Non habent aliud
quod respondeant sarraceni nisi sicut dictū
est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomō
tantus ppheta qualem reputant machome
tum tantum cōmendasset exemplaria corru
pta et dixisset ꝙ in eis esset salus et directio
vel quomodo nō predixisset imposterū cor/
rumpenda. sed potius dixit contrarium ꝙ si
sarraceni erant in dubio de alchorano ꝙ pe
terent ab illis qui ante receperant libros scz
a christianis et iudeis sicut supra dictum est
in capitulo de Jona potius aūt dixisset nō
credatis eis quia habent libros corruptos;
Non est alia causa quare non legunt sarrace
ni predictos libros nisi quia sciunt sapien/
tes ꝙ de facili deprehenderetur falsitas al/
chorani. Si libros sanctos et veraces lege/
rent. Unde et alchoran⁹ sibi maliciose puī
dit et posuit quatuor remedia ne deserēret a
suis et ne falsitas eius deprehēderetur Pri
mū est. qr mandauit eos occidi qui contra
riū alchorano aliquid dicerent. Secūdum
ꝙ cum alterius secte hominibus non dispu
tarent. Tercium ꝙ phibuit ne eis crederent
dicit cū in capitulo vetra non credetis nisi
illi qui sequitur legem vestram cum tamen
dicat ꝙ in euangelio est salus et directio.
Quartum est ꝙ ab eis totaliter separentur
et dicāt mihi lex mea et vobis vestra et c̄.
Et post. vos ab eo liberi ꝙ operor. et ego
ab eo liber ꝙ opamini. et hec dicit in capitu
lo Jone. Si igitur sarraceni bene acciperēt
consilium alchorani procul dubio dirigeren
tur habereut enim euangelium et legē moy
si et alias scripturas sanctas maxime cum
ipsum alchoranum commendando moysē
dauid salomonem et alios prophetas fre/
quentissime dicat ꝙ non preferet vnū alteri.

De bellis et triumphis sarracenoꝝ et chri
stianoꝝ per arma corporalia a tempore ma
chometi vsqꝫ ad presens.

Ona cōsideratio huius libri est de
bellis et triumphis sarracenorū et
christianorum per arma corpora/
lia a tempore machometi discurrendo vs/
qꝫ ad presens tempus. Sicut enim ante
incarnatiōē pplus electus et peculiaris dei

erat ppl'us iudeoꝝ et ꝓpterea eis ꝓuidit tāꝙ filijs de flagello correctionis scꝫ populum gentilium a quo sepe captiuabantur et occidebantur cum diuina precepta transgrediebantur sicut dicitur Amos.iij. tantūmodo vos elegi ex omnibus cognationibus terre Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras et apoc.iij. Ego quos diligo arguo et castigo.sic et post christi incarnationem populus electus et pecularis dei est populus christianorum Reprobato ergo populo iudeorum propter xpi mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit de' electo suo populo xpianorum de flagello correctionis scꝫ populum sarracenorum per quē sepe captiuant' et occiduntur cum dei p̄cepta transgrediuntur et veritatem sue legis relinquunt.pijssimus tamen pater eterni' sic a paganis permittit flagellari filios suos ꝙ eos nō sinit omnino deleri vt in tāparuo populo respectu innumerabilis multitudinis sarracenoꝝ qui sunt velud arena maris sicci et infructuosi.reluceret euidenter ei' potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semper vincebant iudeos sꝫ sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta altissimi custodiebant sic et sarraceni non semꝑ facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xpianorum cum scꝫ diuinam voluntatem deuotissime conabant' implorare.zelo sue sacratissime fidei succēsi: et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere potui.dviij. bellis famosis:presens consideratio explicabit: vt habeant in quo contemplentur principes christiani.quia videntes gloriosissima facta aliorum principum. rationabiliter debēt animari propter honorem sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videm' ꝙ plurimū feruet rabies infideliū vt deleant de terra nomē xpianū

¶ Vincūt sarraceni fugato theodoro et aufertur tributum romanorum.

Primum belluꝫ inter sarracenos et christianos factum fuit in affrica circa annū domini septingentesimum.lix. tpe eradij imperatoris et bonifacij pape.iiij: Causa autem predicti belli fuit quia cum machometus astutijs suis peruenisset gentes illius terre et plurimum aliarum elatus non modicum in superbiam suam cogitauit quomodo posset contrariari romanorū imperatori et gentes extrahere ab eius dominio in seruitute et accidit ꝙ predictus imperator eradius misit nuncios suos ad predictos affricanos partes pro colligendis tributis vt moris erat ꝙ cum machometus sciuit venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit ꝓpter quod eradius imperator congregauit magnū exercitum et p̄fecit ei ducem fratrem suum theodoruꝫ qui imperium orientis de manu eius tenebat Veniens ergo in affricam pugnauit cū machometo et deo permittente victus est theodorus et fugit regressusq; est ad imperatorē eradium sine honore

¶ Vincunt sarraceni et aufertur obedientia imperatorum romanoꝝ in affrica.

Secundum bellum sarracenorum contra christianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suuꝫ rediret et omnia vt acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometum rebellantem subiugare maiorem exercitū cum predicto fratre suo destinauit.¶ Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatē machometi pauore concussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod dicebatur gabatin. ꝙ cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidendo et vulnerando et licet resumptis viribus xpiani contra eos facies ostenderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesq; ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderunt nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic permittente prostrati sunt et extunc sublatū fuit romanum dominium in affrica et iuguꝫ seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione.ij.in scdo puncto cum de ambitiōe machometi ageretur. Et si queras cur deus permisit sic xpianū populum dilectum suuꝫ per sarracenos flagellari. Respondetur ꝙ sepe deus iuste flagellat populum suum.

ppter peccatū principis sicut patet. ij. Reg. de flagello quem misit deus in populū suū propter peccatum regis dauid sic in pposito Nam vt aliqui hystorie tradunt predictus imperator autem predictū conflictum enti-cis errore fuit maculatus et cū filia sororis sue martina nomine matrimonio cōiunctus alie autem hystorie dicunt quod erat auersus a fide catholica et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum Nam quādiu tenuit veram fidem omnia sibi psperè successerunt. sicut pz de victoria quā habuit contra cosdroe regē persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enī est quod ita nequiat oc-casui subiacere quā vera religio nihil quoque lumine clariore pfulget quā recta fides in principe.

Vincunt christiani et rex sarracenorū captiuatur.

Tercium bellum sarracenorū et christianorū tempore eiusdem eraclij imperatoris accidit. Causa autem quare illud bellum accidit vt ferunt quedā hystorie sarracenorum fuit hec quia dum quidā miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam sarraceni sub imperatore militātes venissēt ad accipiendū togas predictus miles sine spada illis sarracenis indignanter dixit vix sufficit imperator dare togas militibus christianis quātomagis istis canibus. Illi dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et cum venerunt vltra mare narrauerunt omia sarracenis et siccos imouerūt quod omnes venerunt vno corde vt pugnarent cōtra christianos. Post quā ergo maria trāsiuerūt cōmissū est terribile preliū et multi ceciderūt ex vtraque parte. Veruntamen victoria concessa est christianis et rex sarracenorū captus est in p̄lio et multi alij sarraceni milites cū eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra et apparuit in celo signū ad modū ensis triginta diebus quod ostendebat dominium quod sarraceni debebant habere.

Vincunt sarraceni et transfertur lignum sancte crucis a hierusalem in cōstantinopolim.

Quartū bellum sarracenorum et christianorū accidit post predictū bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris et sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraque parte et sarraceni acceperunt terrā sine et damasa et egypti. Eo tempore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastandum a gente circumcisa quare mandauit dagaberto regi francorū vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari quod et factum est sed in hoc deceptus fuit quia gens circumcisa fuit gens sarracena non iudaica vtraque enim circumcisione obseruat siquidem sarracenus vt dictum est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atque egypto compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare cuius maior pars post multa tēpora ad instantiam Ludouici regis francorum christianissimi anno domini millesimoducentesimosexagesimoseptimo parisius est translata. Predictus ergo eraclius imperator propter infidelitatem destitutus a deo. xxx. imperij sui anno diem clausit extremū.

Vincunt sarraceni et capiuntur syracusse

Quintum bellum sarracenorum et christianorum accidit circa annū domini sexcentesimum sexagesimum Imperante constāte eraclij nepote et sedēte in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enī tempore audientes sarraceni christianorum discordiam capta alexandria subito cum multis nauibus ceciliam inuaserunt et syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnam per totam ceciliam fecerūt populorum vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitissima castra fugerunt. sarraceni quoque facta magna cede hominum recesserunt predam magnam secum apportantes vnacum ornamentis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populum suum tam aspere flagellari. Rationabiliter respondere pōtquod propter peccatū principis sicut dictū est de eraclio iperatore:

Unde iste impator constans fuit pessimus
in omnibus impius et crudelis cōtra catho
licos. Cū eni acephalitaꝝ heresi lapsus essz
qui cum ceteris vnā solam naturā vnāq; vo
luntatem in christo domino cōtra veritatē ca
tholice fidei assererēt plures catholicos eo
q̄ sue nolebant acquiescere heresi verbera-
uit crudeliter exulauitq; iniuste et per diuer
sa loca carceribus mācipauit qui cum oib⁹
esset exosus vtpote quia erat reprobatus a
domino cogitauit ytaliā de manibus et po
testatibus longobardorū eripere et ibidem
dominiū suū dilatare suamq; sedez impia
lem constituere in eadem. Et licet quod con
ceperat execucione demandauerit cum ꝓfi-
ceret cōtra longobardos recedētes de nea
poli versus romā et cuz per .xij. dies in vrbe
resedisset inuidens et dolens romam tam-
pulcris tamq; mirabilibus edificijs adorna
ri contra ciues et vrbem iniquitatis sue ve-
nena diffundens maiorem ꝑtem eorū que
ad ornamentū et decorez vrbis cōstructa fu
erant ab antiquo ornamenta scꝫ marmoria
erea et multa alia bona impie deponi mā-
dauit adeoq; processit sacrilega eius et ꝓ-
phana impietas vt etiam ecclesiā beate dei
genitricis marie et omniū martyrū quepā-
theon vocabaꝛ antiquit⁹ discooperiri ereis
tegulis fecit et dicta ornamēta inuexit in ty
berim fecitq; constantinopolim apportari.
iniquitas ergo huius impatoris causa fuit
flagelli populi christiani. sꝫ tātarū iniquita
tum merito penam luit. Nam cum impius
impator secreto in balneo lauaret̄ suiq; mi-
lites eius seuiciā ferre nō volentes occide-
runt eum. Diligenter est ergo hic attēdendū
qualia sunt p̄mia impiorū q̄diu eni bon⁹
fuit et sancte ecclesie debitā reuerentiā exhi
buit sibi ꝓspera successerunt. Sꝫ cum se auer
tit a fide catholica mox infeliciter vixit et fi
ne infelicissimo diem clausit extremū.

¶ Vincunt sarraceni et fugit imperator ro-
manorum.

Sextum bellum inter arabes et xp̄ia
nos vt narrat general' hystoria hys-
panie accidit circa annū domini septingente
simū sexagesimūo ctauū. Imperante cōstā-
tino predicti constantis filio. Hic ꝯgregauit
plus q̄ mille naues et transiuit maria vt bel
laret cum moabia rege arabum. ¶ Ille vero
cognito eius aduentu misit contra ipꝫ quē
dam militem strenuū nomine andalla et
commisso duro certamine victus est impa
tor et relicto campo fugit ad naues et regres
sus est constantinopolim cum paucis quia
multi de suo exercitu perierant et captiuati
sunt in hoc imperatore non minus admirā
dum est iudiciū dei q̄ in p̄cedentibus. qꝛ il
li suo peccato puniti hic vero nō quia mal⁹
victus est ab infidelibus sed vt in dei timo-
re conseruaretur et malis p̄beret exemplum
ne desperent in tribulationibus qui bonos
permittit tribulari vt de iob et thobia sacra
scriptura exemplariter ostendit vel forte qꝛ
indiscrete se commisit p̄dicto certamini non
tantum de deo quantū de sua potentia ꝯfi-
dens: Unde predictus imperator bon⁹ ca-
tholicus fuit et modestus. Primum quoq;
quod fecit iusta et debita vindicatio patris
sui quoniaz omnes quos in mortez patris
conspirasse comperit crudeliter interfecit. et
ecclesias que a tempore eraclij ꝓaui sui im-
perio ab hereticis destructe fuerāt reparauit
contra omēs clericos et laicos principes et
prelatos acephaloꝝ et monachilataruz he
resi maculatos tanq̄ verus catholic⁹ et ze-
lator fidei catholice sue sine repromissione
processit et per istum secundum omnes hy-
storias reparata est fides in grecia que tem-
pore patris sui tota corrupta fuerat et inte-
grata est etiā pax et fides inter latinos et gre
cos exstirpatis hereticoruz zyzanijs per prin
cipem memoratum. In quo est mature ac
prouide attēdendum quantum faciat boni-
tas principis ad soliditatem fidei et bonuz
et quietem statum ecclesie et econtra malicia
et infidelitas principis q̄tum nocet. quod
ostendunt isti duo principes pater et filius
pater enim quia malus et infidelis fuit et
vilis hereticus fidem in oriente corrupit sta
tumq; ecclesie annihilauit Filius vero quia
bonus iustus verusq; catholic⁹ erexit eccle-
siam et fidem catholicam reparauit.

¶ Vincūt sarraceni et ꝑdit totaliter nomē
christianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes et chri
stianos circa idem tempus accidit
in affrica in qua licet sarraceni nimiū essent

multiplicati xpiani tñ nondũ erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla de quo in precedẽti bello fecimus mẽtionẽ veniẽs in affricam vt eã subiugaret impio moabite regis sui. exiuit in occursum ei⁹ comes Gregorius qui tunc ibidem morabatur et bellauerũt simul ambo sed finaliter vict⁹ fuit comes pdiditq3 ibi multos de suis ac relicto campo fugit et extunc pdiderunt xpiani honorem suũ qui in affrica habitabant et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate

Uincunt cristiani et sarraceni efficiuntur tributarij

Octauũ prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa ãnũ dñi septingẽtesimũ septuagesimũ septimũ tpe pdicti iperatoris Tunc enĩ sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie ptinetur magnũ prelium habuerũt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatoꝝ quo anno mortu⁹ est papa deo datus. Sarraceni aũt eo tempore posuerunt treugas cũ romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione q sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

Uincunt xpiani et cremãtur naues sarracenorum sub rege bambla.

Nonuz prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annũ domini septingentesimũ octuagesimũ quartũ Imperãte iustiniano pdicti imperatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bãba tunc enĩ applicuerũt ad litora hyspanie cclxx. naues sarracenoꝝ et pcurrentes terrã illam maritimã fecerunt magna damna et plurimos xpianos occiderũt. Sed statim vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperũt naues. et ignibus cõcremauerunt ac maiorẽ partez arabũ occiderunt ense. Aliosq3 captiuos duxerũt et sic regressi sũt cũ honore ad predictũ regẽ bambam.

Uincunt xpiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Decimuz bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annũ dñi octingentesimũ tricesimũ. Impante supradicto iustiniano et sedente in cathedra petri sysinnio. tũc enĩ romani syriam puagantes bello terribili multa milia sarracenorũ occiderunt vt in cronicis impatorũ cõtinetur.

Uincunt sarraceni in hyspania et occidit consobrinus regis roderici.

Undecimũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit in hyspania imperãte leone. iij. et sedẽte in cathedra Petri Constantino primo et regnante in regno castelle rege Roderico tunc muca rex affrice pcepit Canph cuidam capitaneo suo q auxiliũ et fauorẽ proditori comiti iuliano daret ptra xpianos q̃ xij. milia electoꝝ ad pugnã ei tradidit. et ipse secrete in nauibus mercatorum hyspanie transduxit. postq ergo oẽs fuerunt in hyspania congregati sunt in quodam mõte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla canph et lingua nostra nominatur gybraltar q cũ rex roderic⁹ sciuit misit illuc quendã cõsobrinũ suũ qui dicebatur inigo cum magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis sed semper fuit vict⁹ et finaliter interfectus est a sarracenis q̃ discurrentes per beticam puinciam que est terra hyspalen. ciuitatis multa damna fecerũt et non potentib⁹ gothis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis nec ex fuga liberati sunt sed fere ibi oẽs perierunt

Uincũt sarraceni et pditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gothoꝝ.

Duodecimũ bellũ inter sarracenos et cristianos fuit in hyspania circa pdictum tempus scz post supradictũ belluz Cum enĩ supradictus muca videret strenuitatem comitis iuliani in victoria precedentis belli certificatus de ei⁹ fidelitate iterum cum maiori exercitu ipsum comitem vnacũ canph misit in hyspaniam qui cũ applicuissent inceperunt statim destruere puinciam beticam que est guadalquiuir et puinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnez exercitũ gothoꝝ qui cuz ipso erant congregauit quoꝝ numerus vltra centuz milia armatoꝝ se extẽdebat et intrepide

fuit contra eos inuenit prope flumen quod dicitur guadalete quod est prope ciuitatem assidonie que nunc dicitur xericium et christiani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamen dicunt quod istud bellum fuit in campo qui dicitur de sangonera que est inter murciam et lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis ponderis auri et corona aurea coronatus sicut mos tunc erat regum gotthorum commissum est ergo bellum et durauit diebus octo scilicet a die dominica vsque ad diem dominicam sine intermissione mortuique sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat caripb sedecim milia hominum. Comes tamen iulianus et qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter quod confregerunt acies christianorum cadentibus ergo plurimis ex vtraque parte et dispersis christianis ac rege roderico qui magni cordis erat aliquando fugiente aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente finaliter christiani non potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Veruntamen corona et indumenta eius ac calciamenta aurea equusque eius qui dicebatur orella inuenta sunt in quoddam tremedali apud supradictum flumen guadalete absque corpore nec postmodum de eo aliquid scitum est nisi quod in regno portigalie in quadam ciuitate que dicitur visio inuentus fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecit in eodem bello tota nobilitas gotthorum. Post hec sarraceni non obstantibus viribus gotthorum totam hyspaniam ferro flamma fame attritam suo dominio mancipanrunt et gentem quam per preterita secula valde timuerant prostrauerunt. Si quis diligenter voluerit inuestigare cur deus permiserit tam graue flagellum in hispania breuiter dici potest quod propter peccata principum Roderici scilicet et sui predecessoris victse. Victsa enim fuit probrosus et flagitiosus multaque flagicia per hispaniam seminauit ad voluptates carnis soluto pudicicie freno et fornicationibus multis coinquinauit plebemque suam ad lasciuiam et luxuriam inclinauit scilicet et episcopi et ecclesie ministri aspernabantur ecclesiastica officia et clausis foribus ecclesiarum despiciebant ecclesiastica sacramenta et ne aduersus eum parens vllis christiani progeniei insurgeret. Episcopis ceterisque ecclesie ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obedirent pontifici sub interminatione mortis prohibuit. Hec quidem causa pereundi hyspanie fuit. tota enim gotthorum nobilitas in conuiuijs libidinibus et vicijs immersa altissimum ad iracundiam prouocauit. Itaque victsa datus est in reprobum sensum intantum vt muros ciuitatum vrbium sui regni subuerterit ne possint ei resistere ciues paucis exemptis quas non ausus fuit destruere. precepit etiam quod destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terram quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere licet dicat Rodericus tudensis in cronica sua quod rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor victse fuit vir belliger et durus et ad omne negocium expeditus vita tamen et moribus victse non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cum ipse suam in affrica faceret legationem. quia ergo christum reliquerant predicti principes cum populo suo et cardinali luxurie fetore se subdiderant. Ideo merito deus permisit eos dari in reprobum sensum et quod predictus comes iulianus proditorie se iungeret sarracenis et totam hispaniam vt predictum est delerent. Hystoria autem predicte destructionis latius habetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt christiani in aquitania et perimitur abdramannus cum ccc.lxxv. milibus sarracenorum

Tredecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit in aquitania galliarum prouincia. Cum enim sarraceni hyspaniam subiugassent accidit circa idem tempus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus martellus militabat quod ipse karolus ligerim fluuium transiens eudonem ducem aquitanie bellando victum fugaret. Eudo ergo dux per omnia se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania contra karolum inuitauit Sarraceni autem de tali inuitatione non modicum gaudentes cum omnibus eorum familijs galeas habitatum fluuium garonam transierunt omniaque in ore gladij deuastantes ecclesias dei cremauerunt et omnia sine delectu etatis vel

E

sexus sanguine impleuit quibus karol⁹ prin-
ceps strennu⁹ dei fretus auxilio qui sperantes in ip̄z non deserit animose ac potenter occurrit et ex ipsis sarracenis .ccclxxv. milia vna cum ipsoꝝ rege aldramao victoriose pimit de suis vero non nisi mille quingentos amisit. Tunc eudo dux ad cor rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorū q̄z reliquias toto posse destruxit.

Vincūt christiani et capit̄ ciuitas auinionensis de potestate sarracenoꝝ.

Quartūdecimū bellum inter sarracenos et christianos accidit post p̄dictū bellū Auinione intantū cū̄ sarraceni p̄ualuerunt in occidentali plaga capta hyspania q̄ ciuitatem ceperant Auinionē. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellū maximū cum eis habuit et ciuitatē Auinionēn. aggredit̄ animose. Et sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarū vrbē munitissimā cepit et hostes fidei nostre vsq̄ ad interfectionē cōtriuit vt latius continetur in hystoria regum frācie.

Vincūt x̄piani peremptis duobus regib⁹ sarracenoꝝ et capit̄ narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Quintūdecimum bellū inter sarracenos et x̄pianos accidit post p̄dictum bellū in vrbe nerbona in qua presidebat athimunaz rex sarracenoꝝ ꝯtra quē veniens p̄dictus princeps karolus marcellus p̄dictum regem obsidet In cuius obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenoꝝ graui multitudine venit cum quib⁹ karolus strennuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello peremptis captoq̄z viribus ciuitate reliquias sarracenorum vltimo cōtriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequente fugientes in profundum maris dimersi sunt. Deniq̄z karolus victoriosus princeps Nemeansium agothen. Aliasq̄z gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphādo cepit et in totum destruxit. Igitur arelaten̄. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus alijs in circuitu captis sarracenos exterminauit in totū et sic sarracenis qui pene totam asyam totā libiam maioremq̄z partē europe inuaserāt karolus strennuissimus princeps dei fret⁹ auxilio et romana ecclesia sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadendi p̄dict⁹ etiam karolus marentinū prouintie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeā inuadendum bellando deuicit totāq̄z prouinciā sue subdit ditioni.

Vincunt x̄piani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei occasis plus q̄ lxx. milibus sarracenoꝝ prope ouetum.

Sextumdecimū bellum inter sarracenos et x̄pianos accidit in hyspania prope ciuitatem ouetē. Licet enim de⁹ p̄miserit tam aspere hyspaniā flagellari q̄z tamen diuina pietas quos percutit tandē sanat surrexit quidam mollis exantabria nomine pelagius filius ducis familie quez rex egit a baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup predictum pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astucijs cū illis paucis x̄pianis qui ibidē remanserāt fact⁹ ē eoꝝ rex et in secūdo āno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentesimo vigintasex imperante leone .iij. et sedente in cathedra Petri constantino .viij. multitudo quasi innumerabilis sarracenoꝝ venit ꝯtra eum quod cum rex pelagius sciuit in quandam speluncam circa predictā ciuitatē ouetēn. que dicitur lingua nostra cueua donga cum mille viris se reclusit cum plures capere non posset Est aūt predicta spelunca vndique ex rupa sasa naturaliter cōstructa taliter q̄d nullo ingenio hominū potest debellari. Est eciā locus ita securus sicut si deus fecerit ip̄z sacienter pro illo casu. Predictus ergo rex cū omni animositate de saluatione p̄rie et spō se x̄pi agere festinauit credēs facile esse deo multos concludi in manu paucoꝝ. cū ergo circunderetur vndiq̄z a sarracenis in predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncā intrare, x̄pianosq̄z p̄imere oēs lapides omnes sagitte et quecūq̄z alia iaculabantur valde flamine vēti retorta mox reuersa iacientes sarracenos aliosq̄z existentes vulnerabant sic q̄ breui spacio vltra .xx. milia sarracenorum vnacū eoꝝ duce opa p̄prijs armis pro magna parte perierunt.

Alij vero fuerunt ita excecati vt nescirent q̄d facere deberent. Videns autē predictus rex pelagius miraculum tā manifestum exiuit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorū et plures alios milites eiusdē. sed nec septuaginta milia que remāserant fugientes a bello vindictam diuinam euaserunt. Nam cum secus vnum flumen quod ibi ꝓpe est graderentur quoddā supercaliū montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatem legionem. que a flurijs nimium est propinqua predictus rex pelagius regnauit. xiij. annis et mortuus ē in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno sulla filius eius qui solū regnauit duobus annis interfectus a quadā vrsa cū qua voluit solus pugnare. et successit ei in regno alfōsus primus gener regis pelagij qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo

¶ Vincunt christiani in aquitania et perimuntur. ccclxxv milia sarracenorum.

Decimumseptimuȝ bellum inter sarracenos et christianos accidit sub ꝑdicto leone imperatore et sedēte in cathedra petri Gregorio. iij. Tunc innumerabilis multitudo sarracenorum cum vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibi dem habitarent quibus occurrit karol⁹ marcellus et ex eis. ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello. xiij.

¶ Vincunt christiani ꝑempta innumerabili multitudine sarracenorum et destructis tribus milibus nauibus quinqȝ solum exceptis. liberatur constantinopolitana ciuitas.

Decimūoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra ciuitatē Cōstātinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictā ciuitatē obsederunt et triennio obsessā tenuere constantinopolitani quoqȝ ad auxilium a satis vulgaribus contra sarracenos congregiuntur orationibus vero sanctis viris in regia ciuitatē. xxxij. milia ex sarracenis sine suorum lesione ꝓstrauerunt. sarraceni quoqȝ residui quorū erat innumerabilis multitudo ꝑ orationem sanctorȝ virorȝ fame frigore bello et pestilētia perierunt. Vnde. iiij. āno cōfusi ab obsidione recesserunt nauib⁹ ꝑtim igne consūptis partim dimersis itaqȝ ex tanta nauium multitudine vix quinqȝ naues ad propria redirent infra ciuitatē iā. xxx. milia hominum pestilētia ꝑierunt quod deus fecit vt suam ꝑtātem et clementiaȝ hominibus ostenderet.

¶ Vincunt christiani in aquitania et perimitur rex sama cordubeñ cum suis.

Decimūnonū bellum inter sarracenos et christianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholosanā. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā q̄ cū frāgigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatꝭ cū eudone duce eorū. Rex vero sama cōtra eos exiuit et bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiqȝ sunt ibi plurimi sarraceni alij vero fugientes euaserunt.

¶ Vincunt christiani et perimitur abdarrāmen dux sarracenorȝ in aquitania a karolo marcello.

Vicesimuȝ bellum inter sarracenos et christianos accidit duobus ānis post predictuȝ belluȝ. Tunc abdarrāmen dux sarracenoruȝ inuitatus ab eudone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garonā q̄d trāsit iuxta tholosaȝ et ignibus cōbusserūt et destruxerūt magnā terrā karoli regis frācorȝ. Cū aūt ꝑdict⁹ rex karol⁹ fauit de misericordia altissimi cōfisus venit sup eos et bello asperrimo cōmisso victi sūt sarraceni et rex karol⁹ interfecit ꝑdictū abdarramē ducē sarracenorȝ pluresqȝ sarraceni ibi ceciderūt. Alij aūt dare sūt terga coacti. Fuerat aūt numer⁹ sarracenorȝ qui ibi venerant tricētasexagintaocto miliū captiuauit āt mil

le quingetos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit predictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat piissimus clementer pepercit et quo facto predictus dux instructus est sarracenos fugientes qui euaserant in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

Vincunt sarraceni fugato endone duce francorum et perempta multitudine christianorum in francia.

Vicesimumprimum belluz inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumtricesimum sextum. Tunc enim abdarramen rex sarracenorum collecto magno exercitu proposuit debellare terram regis karoli francorum et fecit fieri pontes in fluminibus in quibus non erant et explanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodani per alueos extraxit vt possit leuius ipsum pertransire et veniens super ciuitatem orlienensem eam obsedit contra quem venit endo dux de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellauitque cum eo et ceciderunt multi ex vtraque parte sed finaliter victi fuerunt christiani et fugerunt. Sarraceni vero insequentes eos vsque ad rodanum peruenerunt ibi francij timore mortis cogitantes liberari flumen predictum intrauerunt et mortui sunt ibidem fere omnes excepto duce et paucis cum eo vbi vsque in hodiernum diez apparent sepulchra mortuorum.

Vincunt christiani et fugatur secundo endo dux in francia.

Vicesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos post predictum subsequenter accidit Unde predictus abdarramen cum esset nimium letus propter victoriam supradictam cogitauit vlterius procedere et destruere terram francie et pertransiuit flumina gorgodomam. quod cum sciuit endo comes produxit iterum contra eum exercitum magnum et pugnauit cum eo secundo. Sed iterum deo permittente victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi francij fideles:

Vincunt christiani et primitur predictus abdarramen in francia cum multitudine sarracenorum per karolum marcellum.

Vicesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos post predictum bellum subsequenter accidit. Cum enim predictus abdarramen elatus in corde suo propter victoriam habitas. quas sue attribuebat industrie et potestati voluit vlterius procedere per terram francorum insequendo predictum endonem ducem vt eum interficeret. et pertransiuit petragoricam destruendo et comburendo quicquid inueniebat. destruxit etiam et combussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiam sancte Marie ac regis palacia. Sed quia deo nunquam placuit superbia et ipse ponit terminos vite humane voluit quod ibi veniret ille maledictus abdarramen. Unde cum supradictus dux endo fugiens a prelio veniret ad regem karolum et omnia que acciderant enarrasset. karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis congregauit magnum exercitum germanorum et gepidarum et francorum venitque animose contra abdarramen et pugnauit cum eo septem diebus in quibus neuter alterum vincere potuit sed bellum vltimum durauit per totam diem vsque ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramen et multi sarraceni. Alij vero nocte fugientes in galeam gothicam se receperunt mane autem facto viderunt christiani tentoria sarracenorum homines vero non videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt campum vbi maximas diuitias inuenerunt.

Vincunt christiani et fugatur rex abdemalech cordubensis. per francos perempta multitudine sarracenorum.

Vicesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumquadragesimumprimum. Tunc enim abdemalech rex cordubensis. collecto magno exercitu proposuit debellare francorum regnum et veniens non transiuit montes pyreneos. Franci vero cum audiuerunt quod abdemalech veniebat contra eos circa montes pyreneos preparauerunt se ad pugnandum Uenientes ergo pugnauerunt cum eo et interfecti sunt multi sarraceni et rex ab

bemalech fugit et recollegit se in celtiberijs que ē in littore yberij fluminis.

¶ Vincūt christiani in regno castelle et occiditur theban rex cordubeñ. et omnes sarraceni qui cum eo venerant

Vicesimūquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimūquinquagesimum. Tunc enim theban rex corduben. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidē et oēs sarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

¶ Vincunt christiani et daret rex alfonsus catholicus

Vicesimūsextū bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimū quinquagesimūtercium Imperante supradicto leone et regnāte in regno legionis rege alfōso catholico supra dicto qui ideo dict9 fuit catholicus quia optime custodiuit pcepta dei et ecclesie catholice fuit etiā serenissimus zelator fidei et refector christianoꝝ sancto exemplo et iste fuit prim9 rex qui vocat9 fuit alfōsus et fuit fili9 ducis petri de cātabria et gener regis pelagij. Eo ergo tpe pdictus rex cōgregato magno exercitu intrauit p terram campoꝝ que clauditur quattuor fluminib9 scꝫ de slacamōe. pisonca et doreo et bellans cū sarracenis cōquisiuit illā deuictis sarracenis ingressus est regnū portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portū et braccharā viseum et flamā. habuitqꝫ post hec plīma bella cum sarracenis semper victorios9 existens. lucratusqꝫ est vltra pdicta a sarracenis ledisimā salmāticā numāciam que nūc dicitur samora et oēs maritimā terrā galechie rediēs in castellum bellāuit cū sarracenis et deuicit eos obtinuitqꝫ senē septē māchas dominas saldanāqꝫ amaijam mirandā segobiā abulā ozomā sepuluedā argautā vianā ocani et rincrendicam carbouerā aluegiā afimerā alcxanāqꝫ transmirenā subuertā tenicā bardulā q nūc dicit castella āntiqua. alana ordimā vicaijā aijcō pōpbanā besoriā q nūc dicit vicoria. nauarrā rucomā pācornū et tarraciū quousqꝫ peruenit ad mōtes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit necessarijsqꝫ muniuit et reduxit ad terrā ppriā mltos christianoꝝ populos qui timore sarracenoꝝ fugerāt per mōtes et deserta vagātes extraxitqꝫ plurimos christianos captiuos de potestate sarracenoꝝ cū quib9 terrā ppsauit ecclas auro et argēto ac lapidib9 pciosis decorauit. In cui9 obitu audite sunt voces in aere dicētes ecce quō iust9 morit et nemo considerat. sublatus est iust9 a facie iniquitatis et aīa sua et memoria est in pace. regnauit. xix. annis et sepultus est in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt xpiani fugato nicaph rege cordubeñ. et pimūt liij. milia sarracenorū sub rege fruela.

Vicesimūseptimū bellum inter sarracenos et xpianos. accidit circa annū domini septingentesimumquinquagesimūquartū regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tūc enim nicaph rex corduben. cum magno exercitu iuit vt pcurreret regnum galechie et cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud pdictus rex fruela et congregato exercitu suo venit ꝯtra eū et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a campo cum paucis de suis et perierunt in illo bello. liij. milia sarracenorū. et extunc rex fruela habuit regnū galechie quod ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xij. ānis et mortuus est et successit ei in regno aureli9 frater eius qui regnauit sex annis et nihil famosū fecit ꝯtra sarracenos successit ei in regno donus sylo et nihil singulare fecit contra sarracenos regnauit septem annis et mortuus ē successit ei in regno alfonsus secūdus qui fuit filius regis fruela de quo supra patꝫ in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Vincunt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana per karolum magnum.

Vicesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimumsexagesimumprimum. Imperante constantino sexto Tūc infans karolus quia in aliquib9

contradicebat patri suo francorum regi pipi-no venit in hyspaniam et declinauit ad regem galafrum qui tunc erat rex toleti. Quare autem ad ipsum declinauerat hystoria narrat quod propter eius filiam galianam que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice predicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidam potentissimus sarracenus cuius nomen erat bramante cum multitudine graui venit super dictam ciuitatem toleti et fixis tentoriis in valle somenã obsedit eam. aggredientibus ergo sarracenis a predicta ciuitate cum francigenis illis qui venerant cum infante pugnauerunt cum bramante et intantum fuit vigor francorum accensus quod vicerunt sarracenos bramantis. Illi vero iterum redeuntes contra francos vicerunt eos quod videntes franci timuerunt valde. Sed comes eorum dux qui dicebatur don ibi morante animauit eos dicens. Scriptum est quod cum deus vult pauci vincunt multos quod verbum audientes animati sunt et iterum redeuntes contra sarracenos bellauerunt ita fortiter quod vicerunt eos. Sed resumptis viribus sarraceni pugnauerunt contra francos et durauit pugna magna parte diei sic quod aliquando vincebantur franci aliquando sarraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec omnia predictus infans karolus in palatio suo dormiebat et cum euigilasset a somno et neminem in palatio videret miratus est valde et cogitauit quod sui tradidissent eum. Incepitque pre ira ambulans per palatium secum loqui nominabat que nomen suum patris et matris ac totum genus suum vnde ipse veniebat. que omnia audiens galiana de loco alto et secreto. Vnde eum contemplabatur ornauit se festinanter et sola ingressa est ad infantem certificata ex auditis quod hic erat karolus dominus francorum et licet infans karolus vidit eam solam intrantem non ei assurrexit quia non habebat in consuetudine alicui mulieri inclinare nisi solum imagini virginis gloriose et suo nomine. Dixitque galiana karole Si ego scirem vbi merces datur pro dormitione licet sim mulier ego irem illuc et si vultis scire quare hec dico quia videtur mihi quod non est vobis cura sucurrendi gentis vestre que est in magna pressura in prelio sub valle somenẽ bellans contra sarracenum bramantem et si rex pater meus sciueret quod vos non estis ibi non habebitis bonum premium Tunc dixit ei karolus Galiana si ego possum habere vnum equum et arma cum quibus possum ire illuc cito sucurrerem eis. Et ait galiana. karole si dederitis mihi fidem quod me deducetis in franciam vobiscum et me facietis christianam et quod me in vxorem recipietis dabo vobis quecunque petitis. Promisitque karolus omnia predicta quod audiens galiana sciens quod non frangeret sibi fidem nimis gaudens ex promisso deduxit arma et ipsa manu propria armauit infantem tradiditque sibi equum qui dicebatur brankete et ensem qui dicebatur guiosa que in donis miserat sibi supradictus sarracenus bramante et celeri cursu venit in locum pugne et ingressus est bellum animose et primo impetu perimit manu propria. xij. de melioribus militibus bramantis et multos aliorum. Venit autem verbum ad bramantem vbi residebat in tentorio suo de nouo milite ingresso pugnam qui tanta damna fecerat et irato animo exiuit in pugnam querens militem illum cumque eum inuenisset et cognouisset quod ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum et non minori animo karolus in bramantem lancee eorum confracte sunt per pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabant et miratus sarracenus de fortitudine militis christiani quesiuit ab eo quis esset et de quo genere que omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere sarracenus sed resumptis viribus dixit sibi ego faciam quod nunquam redeas ad terram tuam et karolus respondit sibi quod dicis in manibus dei est. et dixit bramante ego te occidam et eleuato gladio qui dicitur durandarte percussit karolum grandi ictu. Et precidit galeam cum magna parte capillorum et cum magna etiam parte armorum corporis sed tamen non tetigit carnem eius De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense percussit predictum sarracenum bramantem et amputauit eius brachium dextrum quod in terram cecidit simul cum gladio durandarte. Videns autem se letaliter esse percussum fugit a facie karoli sed et karolus subito descendit de equo et cepit gladium predictum et ascendens equum cum vtroque gladio insequens predictum bramantem plurimos sarracenos ante se reperiens perimit. Cumque attinxisset predictum sarracenum bramantem fugientem eleuato ense quem gniora dicebatur percussit ipsum quodam ictu

terribili sic quod ipsum duas diuisit in partes et cecidit mortuus in terram quo facto descendit de equo et precidit caput eius et accepit vaginam gladij durandante et omnia arma eius que omnia dedurit galiene. Videntes autem sarraceni dominum suum mortuum terga sunt dare coacti christiani vero expoliauerunt campum vbi multum aurum et argentum inuenerunt tētoria multa et plurimas alias diuicias. Post hanc victoriam audiuit karolus mortem patris sui et secrete et recessit. Deductaque est galiana etiam furtum in franciam facta quod est christiana et accepit eam in vxorem vt plenius continetur in historia hyspanie

Vincunt christiani peremptis pluribus regibus sarracenorum ac pluribus ciuib9 captis per karolum francorum regem.

Vicesimumnonū bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum septuagesimum septimū. Tunc enim predic9 rex karolus rex francorum pro feliciatatis magnitudine dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et celar augustā quas tunc sarraceni possidebant pugnauit contra reges eorum et occidit eos prostrauit quod muros ciuitatū et cepit plures alias ciuitates sarracenorū ac sub ditione sua constituit quas paucis elapsis diebus sarraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanū imperium et fuit strenuissimus fidei zelator.

Vincunt christiani et perimuntur. lx. milia sarracenorum per regem alfōsum castum

Tricesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūoctuagesimū septimum regnāte in regno castelle alfōso secundo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo quod semper castitatem seruauerit licet habuit vxorem que secundum aliquos fuit soror karoli magni supra dicti. Tunc quidā potens sarracenus cui9 nomē mechaij cum multitudine graui intrauit asturias et incepit destruere totam terram contra quē predictus rex alfōsus castus collecto exercitu christianorū fortiter iuit bellauitque cum eo in quodam loco qui dicitur ledos et deuicit eum ac occidit et perierunt in bello. lx. milia sarracenorum multa alia bella vicit et loca plurima obtinuit sicut infra dicetur et abstulit timorem a cordibus christianorum contra sarracenos et regnauit. li. annis dilectus a deo et hominibus sepultus est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Vincunt sarraceni et portant sarracenorum terram narbona vsque ad ciuitatem cordubē sed. pro mesquita sarracenorū construēda.

Tricesimūprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūnonagesimum primum. Tunc item amiramamolin misit vnum potentem sarracenum cuius nomen erat abdemalich cum exercitu magno vt destrueret terram christianorum. Ille ergo direxit iter suum contra ciuitates gerundā et narbonam quas cum obsedisset post multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circūquaque posuitque eas sub ditiōe sui domini ipsē et tot fuerūt spolia que habuit quod quinta pars deputata item amiramamolim fuit xlv. mille duplarum auri et cum his diuitijs perfecit predictus item mesquitam corduben. quem suus pater inchoauerat que nunc est ecclesia maior ibidem. et intantum predictus abdemelech oppressit christianos illius patrie quod fecit memoriā illius facti et dominij quod deduceret in curribus in pdicta ciuitate narbone vsque ad ciuitatem cordubē sem tantam multitudinem terre quod ex ea predictus item fecit fieri vnam mesquitam infra fortalicium predicte ciuitatis cordubensis pluresque alias mesquitas renouauit et de nouo fecit.

Vincunt christiani et capitur narbinona a karolo magno.

Tricesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingētesimūnonagesimumquartum. Tunc karolus magnus rex francorum de quo supra dictum est in bellis xxviij. et. xxix. congregauit magnum exercitum et venit contra ciuitatem barchinonen.

quia sarraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitq; cu; eis et obtinuit ciuitatem sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

Vincunt christiani et perimuntur duo duces exercit⁹ sarracenorum sub rege alfonso casto.

Tricesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū dñi octingentesimūdecimū tēpore supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo exercitus sarracenorum intrauerunt galeciam dux vnius exercitus dicebat abobales dux vero alterius melchi. Sed sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter qr potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cū eis victiq; sunt sarraceni et multi eorum mortui. Alij vero fugierunt sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicitur naron. Alterū vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

Vincunt christiani et perimitur orces rex mende per regem alfonsum.

Tricesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoyndecimo. Tūc enim rex orces meride congregauit magnu; exercitum et venit vt perambularet terra; regis alfonsi fixitq; sua tentoria super benauentū quod cu; sciuit predictus rex alfonsus cast⁹ venit scelerier cōtra eum bellauitq; cum eo et occidit eum pluribusq; de exercitu sarracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sanxij didaci quia multos ex sarracenis perimit

Vincunt christiani et occiditur rex badayos per regem alfonsum castum.

Tricesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoduodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samorā et obsedit eam. Rex autem alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitq; cum eo et occidit eum ac plurimos sarracenos cū eo et q̄ potuerunt euadere fugierunt sed rex alfonsus insecutus est fugiētes viriliter et multos eoru; interfecit sic q̄ paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt

Vincunt christiani et perimuntur vltra xij milia sarracenorum per regem alfonsu; castum.

Tricesimumsextum bellu; inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingētesimotredecimo Tunc intrauit vnus magnus exercitus sarracenorum in terram supradicti regis alfonsi casti. Et cu; sarraceni gloriarentur in multitudine sua diuisi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locū illum vbi erat predictus rex alfonsus Cum ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra polucezeran. Altera vero contra eos cum exercitu suo et fecit similiter duas partes sui exercit⁹ et cum vna misit bernardum de quo supra diximus contra illos sarracenos qui ibant versus polucezeram. et ipse iuit cum altera pte contra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cum parte sua et habuit pliū magnum cum illis sarracenis in loco qui dicitur valdemoro qui est in fontana portugalie et deuicit eos et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cum altera parte que ibat contra eum et pugnauit cum illis prope flumen de orneso et interfecit ibi. xij. milia sarracenorum et deinde insequens eos tot fuerunt occisi q̄ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus redijt de illo bello ditissimus ex spolijs sarracenorum

Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte cristine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimooctauo. Tunc sarracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna sarracenorum venerat de merida ad rege; alfonsu;

vt viueret cum eo predictus rex benigne eum recepit in vasallum et iurauit illi sarracenus ꝙ pro semper esset fidelis regi alfonso propter quod predictus rex precepit ꝙ habitaret cum multitudine sua in galecia. Sed quia predictus sarracenus erat proditor sicut bellauit contra abdarramen filium albarearamoli regis corduben. et videns ꝙ non poterat eum occidere ex timore concepto venit ad predictum regem alfonsum sic transactis duobus annis postquam fuit in galecia assumpsit eum diabolus et eleuatus in superbiam voluit similiter facere proditionem contra regem alfonsum quapropter congregauit magnum exercitum sarracenorum et incepit percurrere et destruere totam terram. ꝙ cum rex alfonsus castus cognouit congregato exercitu suo venit super illum sarracenum et licet ipse nimium confideret in multitudine militie sue quando sciuit ꝙ rex alfonsus veniebat super eum perdidit cor et concepto grandi timore eleuauit se cum suis in quodam castro quod dicitur sancta christiana et rex alfonsus obsedit eum ibidem et fecit fieri multas foueas circumquaque et perforauerunt castrum in multis locis. Cum ergo ille sarracenus vidit ꝙ tantum angustiabatur et ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cum multitudine sarracenorum haberet resumpto corde exiuit extra castrum et pugnauit cum rege alfonso sed in fine fuit victus sarracenus ille cum omnibus suis et ipse fuit captus et caput eius abscisum est. Sed et rex statim castrum illum cepit et mortui sunt in bello illo vltra .l. milia sarracenorum et plures eorum deduxit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouctum magnis cum diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit .xli. annis et mortuus est Successit ei in regno Ramirus primus filius regis bermudi.

Vincunt christiani et capitur iterum ciuitas barchinone

Tricesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimonono. Tunc multitudo christianorum venit super ciuitatem barchinone quam ceperant sarraceni. Postquam karolus magnus ipsam conquistauit. Cum ergo predicta multitudo christianorum venit obsedit ciuitatem et post multa certamina capta est ciuitas a christianis et tota terra circumquaque. mortuique sunt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero amiramamolum cum exiuit congregauit exercitum suum vt veniret ad recuperandam terram perditam et cum se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate de qua mortuus est et sic cessauit tempestas illa.

Vincunt christiani occisis .lx. milibus sarracenorum.

Tricesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovicesimosecundo imperante Ludouico karoli magni filio et sedente in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legionis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni ꝙ iste regnabat miserunt sibi nuncios ꝙ si volebat habere pacem et amorem cum eis ꝙ daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibus matrimonio copularentur sicut fecerat olim rex mauregatus et ꝙ quinquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium quam ambasiatam cum rex ramirus audiuit non modicum displicuit sibi quia rem tam inhonestam et excomunicatam sibi nunciabant et propterea congregauit statim magnum exercitum et fuit ad percurrendum subito terram sarracenorum peruenitque vsque ad naijaram destruendo et comburendo villas et castra et quicquid inueniebat ꝙ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eum quasi innumerabiles et habuerunt prelium cum eo in quodam loco qui dicitur alnella et christiani fuerunt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahendo se a sarracenis quousque peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo christiani essent congregati in colle illo multis lachrimis orationes fundebant ad deum ne eos relinqueret sed succurreret et iuuaret contra illos inimicos suos permanentibus ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitque sibi

Scias rex ramire quod cum dominus noster ihesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totam hyspaniam vt eam custodirem a manibus inimicorum fidei et postquam hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manum dixitque ei sis fortis animo et bene firmus quia ego sum apostolus christi iacobus et scias quod venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias quod deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiam tibi quod multi de tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi mortem et vt in nullo istorum que tibi dico dubites videbis me tu in bello ambulantem in equo albo magnum vexillum gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri ihesu christi que postquam feceritis in nullo dubitetis intrare prelium barbarorum vulnerando illos et inuocando nomen dei et meum quia certitudinaliter scies quod omnes deuinces quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. ¶ Rex autem ramirus excitatus a somno surrexit precepit quod vocarentur episcopi et abbates et omnes alij nobiles sui palacij qui cum eo erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine et apostoli iacobi ante se et statim cum ingrederentur prelium apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortans eos ad bellum sed et ipse terribiliter perimebat sarracenos. christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedem in sarracenos facientem induerunt viribus virilibus in hostes confidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe et statim sarraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calagurram et plura alia castra et deinde rediit legionem diues et honoratus et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti Jacobi. Unde sarracenis insecuta est insidiatas ex illo etiam tunc nunquam fuerunt ausi petere a christianis redditus neque parias domicellarum cum nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudine dei et apostoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mitis et pius bonis. sed terribilis et fortis malis quia latronibus extrahebat oculos diuinatores et incantatores ignibus comburebat

¶ Uincunt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo uicesimo quarto. imperante predicto Ludouico et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galetie normanni qui erant gentes crudelissime et pagane neque vnquam fuerunt visi in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. quod cum predictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed licet normanni essent gentes aspere et fortes victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt et qui euadere potuerunt per mare fugerunt et perdiderunt ibi. lxx. naues quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratique sunt ibi christiani magnas diuitias et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordonius eius primus filius:

¶ Uincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo sexto imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiij. ac regnante in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que ei rebellauerat in principio regni sui et post occasiones plurium illorum illam subiugasset nunciatum est ei quod magnus exercitus

sarracenorum veniebat contra eum quo audito animose venit contra eos pugnauitque cum eis et deuicit eos plurimis eorum truncatis reliqui vero fugierunt et reuersus est cum victoria et honore ac cum plurimis diuitijs et multitudine captiuorum. Iste rex fuit mitis et pius consolator iusticie et populauit multas ciuitates ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos et extunc manserunt deserte

¶ Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo vicesimo septimo. Tunc enim dux quidam sarracenus nomine muca ab eucatin cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna deinde transiuit in prouinciam et franciam percurrens et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos christianos in bello occidit et cepit duos christianorum duces quorum vnus dicebatur sauacus Alius vero petrem et oneratos ferro carceribus mancipauit.

¶ Vincunt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimum tercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo nono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnum locum qui dicebatur albaida et circumdedit eam muro forti et turribus plurimis. quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictum castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cum audiuit quod venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum peruenit ad montem qui dicitur gardusio fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordoneus cum cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnam dimisit in obsidione castri. et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitque cum eo et perempti sunt ibi gladio christianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenorum exceptis peditibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed et ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis que remanserunt fugit a bello dimisit in bello quecumque habebat collegerunt ergo christiani spolia campi et inuenerunt diuitias vltra modum. et regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septem dies cepit ipsum et interfecit omnes sarracenos quos intus inuenit et captiuabat mulieres cum paruulis earum. Destruxitque castrum vsque ad fundamentum et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honore. Cum predicta que acciderant muce cognouit quidam eius filius cuius nomen erat lupus qui presidebat toleti timore magno perculsus cepit quecumque habebat et venit ad regem ordoneum factusque est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella contra sarracenos superauit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Corie sarraceno.

Quadragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo tricesimo. Tunc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suum magnum et iuit ad percurrendum terram sarracenorum que dicitur geste et corea. Rex autem sarracenus predicte ville que dicebatur faijth exiuit contra eum et commissum est durum bellum nimis sed finaliter victus fuit rex sarracenus et mortuus ibidem cum multitudine sarracenorum et rex ordoneus cepit tunc villam et inuenit intus multitudinem sarracenorum cum mulieribus et filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo

Quadragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit eodem supradicto anno quia cum supradictus rex ordoneus rediret de predicto bello victoria

habita venit cum exercitu suo super vnu͂ sarracenum qui dicebatur mosseios et dicebat se regem salamantinum habuitq; bellu͂ cu͂ eo et victus est rex sarracenus cu͂ omnibus suis et cu͂ cede plurima sarracenoꝝ et tu͂c rex ordoneus ingressus est ciuitate͂ et captiuabat sarracenos plurimos cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs et honore

Vincunt sarraceni et occiduntur ppe tolletum octo milia christianorum.

Quadragesimumsextum bellu͂ inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimotricesimoquinto. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes q abdarramen amiramamolim hyspanie erat mortuus qui reliquerat .xv. filios et .xij. filias et q machometus eius filius regnabat pro eo rebellati sunt et miseru͂t veloces nuncios predicto regi ordoneo q daret eis adiutorium co͂tra eum rex autem ordoneus noluit ire illuc in persona sed misit eis vnu͂ filium suum cum magno exercitu asturianorum et nauarrorum. Cum au͂t predictus machometus hoc sciuit pparauit se cu͂ multitudine graui et venit super toletum posuit q insidias in quodam torrente qui dicitur tolete et ipse cum paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent eum venientem cum paucis gentibus cogitauerunt q non erant plures et notificauerunt existentibus in ciuitate christiani ergo et sarraceni toletani venerunt contra eum et commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero .xiij. milia Sed et pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum et transmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predictus autem rex ordoneus regnauit .x. annis et mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oueto et ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tercius.

Vincunt sarraceni et capitur Roma ac magna pars tuscie a soldano babilonie deuastatur.

Quadragesimu͂septimum bellu͂ inter sarracenos et christianos accidit circa mortem predicti Gregorij pape .iiij. qui fuit secundum quosdam hystoriographos anno domini octingentesimotricesimooctauo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri gemino rum thauri cucurrit ibiq; se figens globu͂ igneu͂ emisit iubarumq; pluritatem deposuit. imperator quoq; ista diligenter examinans cu͂ egmardo philosopho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit Tunc imperator subiunxit q regni mutationem principisq; mortem pretendebat. Tunc egmardus ad confortationem principis prophete testimoniu͂ introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. et ait imperator non alium timere debemus nisi illu͂ qui nostri et huius creator est sydens sed eius clementiam laudare tenemur qui nostram inerciam talibus amonere dignat͂ indicijs. qui ergo talia portenta cum apparent omnibus communiter tangunt. Ideo omnes pposse ad meliora festinare debemus vt mia͂ in illo dominante consequi valeamus. Et licet tunc impressio illa imperatorem non tetigerit tetigit tamen totum statum ecclesie ex aduentu sarracenorum ad partes romanas. quia tunc quida͂ scelerati christiani miseru͂t ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes q leuiter possit tota͂ ytaliam possidere. Tanta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliam vt totam superficiem terre quasi locuste viderent͂ implere ac per portam centrellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitas q; leonina expoliatur omnino et ecclesia sancti petri stabulum equorum efficitur et non solum per sarracenoru͂ roma tunc capta fuit sed et magna pars tuscie deuastatur.

Vincunt christiani et expelluntur a Roma et tuscia sarraceni.

Quadragesimu͂octauum bellum inter sarracenos et christianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Hugo marchio lombardie cum lombardis et

ludouicus rex francorũ cũ gallicis venientes
post plurima bella sarracenos cum multa
effusiõe sanguis a roma et tota illa terra fu
gauerunt quia dictus gregorius papa et lu
douicus imperator quasi eodem tempore
decesserunt. Ideo sunt notanda que circa fi-
nem vtriusq; contigerunt. Unde appropin-
quantibus ad mortem fuit maxima solis e
clipsis tantum q fuit obscuratus aer et tene
brat' sicut de nocte ita q sydera apparebãt.
Item luna sic recessit a sole q lumen recipe
videbatur sicut in nouilunio. Post hec egri
tudo imperatorem grauiter inuasit qui sta-
tiz prouide de imperio et regni et anime sue
saluti disposuit et ecclesiastica sacramẽta sus
cepit multaq; cum deuotione migrauit ad
xpm. et Gregorius papa quasi in eodem tẽ
pore diem clausit extremuz. hec ex hystoria
collecta fratris iohannis de padua.

¶ Vincũt xpiani occisa sarracenoz magna
multitudine. Et ecclesia sancti Jacobi edifi-
catur per regem alfonsum magnum ex lapi-
dibus muro forti.

Quadragesimumnonum bellum in
ter sarracenos et christianos accidit
anno domini octingẽtesimovicesimonono
imperante lotario filio supradicti imperato
ris ludouici et sedente in cathedra petri Ser
gio papa. ij. Ac regnante in regno legionis
rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus.
Iste fuit filius supradicti regis ordonij de
quo sup̃ gloriosa bella narrata sunt. Et fuit
rex pijssimus elemosinis clarus ipse fecit ec
clesiam sancti Jacobi ex lapidibus muro et
forti opere fabricata. quia primo erat de ter
ra eo ergo tẽpore predictus rex alfonsus ma
gnus congregauit exercitum suum ex prouin-
cialibus et gasconib' et nauarris venit cõ-
tra terram sarracenorum confregit et destru-
xit quecunq; inuenit et cepit per vim villam
quandam que dicebatur tunc leijcia quam
ignibus concremauit et occidit omnes sar-
racenos quos ibi inuenit. et reuersus est oue
tum magnis cum diuitijs et honore.

¶ Vincunt xpiani peremptis pluribus sar
racenis per regem alfonsum.

Quinquagesimum bellum inter sar
racenos et christianos accidit sequẽ
ti anno scilicet octingentesimoqua-
dragesimo. Tunc magnus exercitus sarra-
cenorũ regis toleti venit ad percurrendum
et destruendum terram regis alfonsi magni
Cum ergo predictus rex sciuit venientem exer
citu suo contra eos et bellauit cum eis in lit-
tore fluminis dolci victiq; fuerunt sarraceni
et perdiderunt ibi omnia que portauerant
ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl.
Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex
alfons' secut' est eos vincit et occidit multos
ex eis ac captiuauit reuersusq; est oueti cũ
magnis diuitijs et honore. In predicto
bello fuit strenuissimus miles Bernardus
delcarpio de quo supra mentio facta est cõ-
sobrinus regis alfonsi casti multas enim ce
des in sarracenos fecit nõ soluz zelo fidei s;
desiderio liberandi patrem suum comitem
dictum sancia de quo supradictum est quez
rex alfonsus castus in carceribus posuerat.
quia sine scitu sui acceperat in vxorem soro
rem suam de qua predictum est bernardum
habuit sed licz propter hoc rebellauerit regi
predicto et vt debellaret regez fecisset castrũ
illud quod dicitur delcarpio prope salamã
ticam et aluam de tormes tamen nunq̃ po-
tuit ipsum videre nisi mortuum dato castro
regi cogitans ipsum recipere viuum vt ple
ne continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vincunt christiani sub Ber
nardo delcarpio. Et capitur balbastrum cũ
alijs locis.

Quinquagesimumprimum bellum
inter sarracenos et christianos acci
dit circa idem tempus. Nam cuz
supradictus bernardus delcarpio tradidit
supradictum castrum regi et vidit patrẽ suũ
mortuum: fuit a rege alfonso magno expul
sus a regno suo. et venit in regnum francie
sed cum in curia regis francie non fuisset re
ceptus sicut ipse optauerat reuersus est ver-
sus hyspaniam. et tunc habuit cum sarrace
nis ma magna prelia et semper fuit victorio
sus occidit enim plurimos eoz et habuit ex
spolijs innumeras diuitias cũ quib' postea

conquisiuit et illo loco vbi predicta prelia habuit vsq3 barbegal et lucratus est barbastrum et segorbe et montem album.

¶ Vincunt christiani sub rege alfonso et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorum

Quinquagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoquinquagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum coymbram quam tenebant sarraceni obsessam et pugnauit cum eis et deuicit eos cepitq3 eam et posuit sub dominio suo et persecutus est sarracenos percurrens plures alias ciuitates.

¶ Vincunt christiani sub rege alfonso magno et pro tuitione patrie edificatur castrum magnum

Quinquagesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimosexagesimo. imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc supradictus rex alfonsus magnus congregato exercitu magno christianorum iuit ad percurrendam terram toleti et cremauit ac destruxit quecumq3 inuenire potuit. prostrauitq3 multa castra et fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos quod videntes sarraceni timore magno passi miserunt ei nuncios suos nunciantes eidem quod sibi darent tributum si concederet eis pacem. Rex autem alfonsus concessit eis treugas per tres annos et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore Sed cum reuerteretur cepit vnum castrum quod tenebant sarraceni quod dicebatur quinqualubel Istud castrum non intrauerat in treuga et occidit ibi multos sarracenos et post hoc fecit vnum castrum magnum in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigantes inimici illam destruerent et nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castrum fecit vnam ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis et vno episcopo quam3 multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quandam crucem de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiam in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulcritudinis et dotauit predictam ecclesiam plurimis hereditatibus ac ornauit illam auro et argento necnon ornamentis et lapidibus preciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfonsus super corpora sanctorum facundi et primitiui. ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis. circa littus cey quam etiam dotauit et honorauit multis necessarijs.

¶ Vincunt christiani per regem alfonsum magnum in senectute sua.

Quinquagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octuagesimumsecundum Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garsie et peregrinatus est in sanctum iacobum et cum reuerteretur rogauit filium suum regem garsiam quod traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua quod rex garsias concessit eidem. Iuit ergo cum exercitu magno et cremauit et depredatus est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

¶ Christiani per regem Garsiam vincunt capto ayolas rege sarracenorum.

Quinquagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum octuagesimumtercium. Cum enim predictus rex garsias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnum exercitum suum et iuit ad percurrendam terram sarracenorum confregitq3 multas villas et cremauit eas prostrauitq3 multa castra et pugnauit cum quodam sarracenorum rege qui dicebatur ayolas et deuictu bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac

cum magnis diuitijs et honore sed cum re/uerteretur ex culpa illorum qui reges sarracenum obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predictus gardias anno tercio regni sui mortuus est sepulturam in ciuitate zamore et deductum est corpus eius ad ciuitatem oueti vbi honorifice sepultus est.

¶ Lvi. bello vincunt xpiani sub rege ordonio secundo. Et capit ciuitas rogel.

Quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa idem tempus. Mortuo enim predicto rege gardia regnauit pro eo frater eius ordoneus secundus filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tempore primo sui congregauit magnum exercitum et intrauit terram sarrace/norum et peragrauit illam. peragrauit etiam prouinciam beticam que est terra de gualderquiuir et confregit multas ciuitates cremauitque eas et destruxit ac plurimos sarracenorum captiua uit. cepit etiam in isto primo ingressu vnam de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus sarracenorum que tunc dicebatur roges et reuer/sus est in terram suam diues et cum honore.

¶ Isto bello vincunt christiani sub rege ordonio secundo et capta talauera. ignibus cremata.

Quinquagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimooctuagesimosexto. Tunc predictus rex ordoneus secundus congregato exercitu suo iuit et obsedit tala/ueram. Sarraceni vero cordubenses et alij circumuicini cum hec audiuerunt venerunt ad succurrendum ad predictam villam. Sed cum adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cum eis et deuicit eos. perempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero perfugam euase/runt et tunc rex ordoneus cepit illam villam et depredatus est quicquid ibi inuenit prostrauitque muros ville ac illam ignibus cre/mauit et sic reuersus est in terram suam di/ues et cum honore deduxitque captiuum ducem exercitus cordubensis. Alij tamen dicunt quod predictam conquistam fecit iste ordoneus tempore regis gardie fratris sui.

¶ Per regem ordoneum secundum capitur castrum albanie. et xpiani vincunt.

Quinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimononagesimo. Tunc enim predictus rex ordoneus timens quod perderet tempus suum si desisteret ab oppugnatione inimicorum fidei xpiane prouoxit exercitum suum magnum et intrauit prouinciam et terram merude et confregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitque vnum castrum quod dicebatur calabri et nunc dicitur albame. Sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum viuisque secum. et antequam egrederetur de terra sarracenorum venerunt ad eum potentiores merude ac terre lucene. ac etiam rex paliensis qui dicitur bedadios petentes ab eo treugas propter quas concedendas multitudinem innumerauam pecunie obtulerunt eidem et reuersus est legionem cum magnis diui/tijs et honore. Et tunc fecit mirificum illud templum ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat suum regale palatium. Iacet sepultus rex in ecclesia predicta retro altare maius in pariete vbi transitus gentium est et dicitur antelans successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinque annis sed nihil magnifica fecit contra sarrace/nos. Dicitur quod quadam leuitate voluit ordinem intrare et de facto sic fecit renuncians regnum suum fratri suo ramiro et cum pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti facundi prope ceyam exiuit ab ordine et ve/nit legionem et rebellauit cum eadem ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cum frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cum magno exercitu quem contra sar/racenos parauerat et obsedit eum in eadem ciuitate duobus annis finaliter dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro qui eum cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele qui rebellauerant et extraxitque oculos eorum et post duos annos rex alfonsus predictus cecus mortuus est et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

¶ Vincunt xpiani per regem Ramirum frm

occisis .lxxx. milibus sarracenorum et captiuato rege Cesar augustano proditore.

Quinquagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus Tunc abdarramen rex cordubensis et albenybaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt peraurirent terram regis predicti ramiri et accesserunt vsque ad locum qui dicitur simanchas. quod cum rex ramirus sciuit exiuit contra eos cum exercitu suo et commissum est durum bellum. Sed cum adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenybayo proditor fuit captus mortuique sunt de sarracenis .lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti et pastoris ceteri vero sarraceni fugierunt et recolligerunt se in quodam castro cum abdarramen Sed rex ramirus insequens eos obsedit eos et captiuauit plurimos eorum abdarramen furtum euadente et reuersus est predictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus et cum rege predicto re vinculato ac cum multitudine captiuorum in honore in ciuitatem legionensem.

Bello .lx. vincunt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimo sexto. Imperante henrico primo et sedente in cathedra petri Iob. xix. Tunc predictus rex ramirus iterum congregauit exercitum suum et obsedit quoddam castrum quod antiquitus dicebatur agraui nunc vero dicitur calatraua. Sarraceni autem aliorum castrorum circumuicinorum cum exiuerunt venerunt vt succurrerent predicto castro de caldrana et commissum est durum bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt sarraceni perempta multitudine sarracenorum et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore. Iste rex ramirus cum infirmaretur grauiter ouetti precepit se differri ad ciuitatem legionensem vbi expoliauit se a regno quod receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee et nudus reuertar illuc Dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo. Quibus dictis animam dedit in manibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis quod ipse fecerat pro filia sua domina eluira et regnauit pro eo filius eius ordonius tercius.

Vincunt christiani hoc bello .lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini nongentesimum. Tunc regnante in regno legionis supradicto ordonio tercio. Excitauit deus quendam virum in armis strenuum sibique dilectum comitem scilicet fernandum gundisalui cuius filia scilicet domina viraca vxor supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiendi deo incepit bella durissima contra sarracenos. Et primo congressu deuictis sarracenis obtinuit castrum quod dicitur de tharaco quod est situatum in altitudine cuiusdam rupis precise. Vnde sarracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt christiani et almonsor cum .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandum gundisalui cum .cc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoprimo. Tunc almanzor qui erat potentior sarracenus existens citra mare sub abdarramen amiramamoli hyspanie et regis cordubensis cum audiuit quod comes fernandus gundislay ceperat predictum castrum de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnam potestatem regum sarracenorum et multarum aliarumque gentium quorum numerus .xij. legionum militum Vna legio est sex milia sex centum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundislaui cognouit quod almansor veniebat contra eum in multitudine tam graui et quod mirabatur dicens quod non esset locus in quo non quereret eum misit statim nuncios suos per totum castellum vasallis suis dicens quod venirent ad eum quia nimium eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suum quid esset melius ire obuiam al

manzor vel expectare eum et inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine non mihi videtur tempus bellandi cum istis sarracenis Sed si aliquam viam possemus inuenire per quam istud bellum impediretur haberem ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconueniens contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras sarracenorum et lucrari treugas eorum quia in multis aliis rebus expenduntur diuitie in hoc ergo non debemus excusari quia in bello ponit homo aliquotiens animam et corpus et nihil ei prodest aurum et argentum et quicquid aliud. Item sarraceni sunt multi et bene armati nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincamur omnes erimus confracti et tota castella perdetur et ponetur sub potestate sarracenorum Sed si istud bellum non daret haberem pro bono consilio et pro meliori quod nos possemus facere vt non perderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis prodesset sine adiutorio domini nostri ihesu christi. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisque illud quod sibi melius videtur Istud consilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo didaci et enarrando queconque dixit ostendam quod non solum non sunt dicenda sed nec audienda. Ipse dixit primo quod excusemus bellum. sed cum homo non possit excusare nec fugere mortem deberet mori honorificentius quo poterit et sic treugas lucramur contribuendo eis aliquid cum sumus domini efficeremur serui et vnde debemus castellum extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaret. Cum ergo omnes vnde nos descendimus fuerunt fidelitate decorati et in eius obseruatione gloriabantur. Ideo non curauerunt de morte sua et isto modo impleuerunt quicquid voluerunt et pugnauerunt viriliter ne aliquid indecens facerent propter quod reputari possent nec voluerunt habere hereditatem vnde ipsi minus valerent quam omnes alii viuentes in toto mundo et propter eorum magnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos. quia propter mortis timorem numquam errorem aliquem facere voluerunt nec aliquid quod eis inhonestum esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Quod ergo illi fecerunt debet in memoriam nostram venire et concordando nos cum eis ac eorum facta obseruando numquam errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parentum magnalia et redeamus ad factum nostrum preparemus nos vt eamus ad bellum et propter mortis timorem nullatenus dimittamus quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vicemus inimicos nostros et extrahemus castellum a pena et confractione in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus quia plus potest vnus leo quam decem oues et occidet triginta lupi triginta milia agnos Sitis certi amici quod nos vincemus almanzor hac vice et erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominem totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cum exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat et venit in locum qui dicitur lara et inde ascendens equum suum intrauit montem vt venationi vacaret. Inuenitque aprum quendam et secutus est eum solus aper vero fugiens cum recollegit se in quadam spelunca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intrauit quandam ecclesiam paruam ibi propinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exterius cooperta quadam herba que dicitur edera sic quod nihil eius videbatur in qua tres monachi pauperrime viuebant et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes autem predictus insequens aprum non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo et ligauit eum ad arborem secure ipse vero secutus est vestigia apri pedes et ingressus est ecclesiam predictam et accessit vsque ad altare vbi porcus iacebat. cum autem respexit locum et vidit quod erat ecclesia timuit et noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multum bene poterat illum occidere et ait. Domine deus quem timent omnes res mundi si ego in hoc erraui tu debes mihi veniam dare cum ego nihil scirem huius sanctitatis quia si ego sciuissem non intrassem ibi vt talia facerem quinimmo venissem in peregrinationem et oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potentissime fili virginis marie et da mihi vigorem et adiuua me contra gentem

paganam que venit ad destruendam castel-
lam quia si tu non seruas eam ego pro per-
dita illam habeo tu ergo domine illam ob
serua et custodi eam. Cum autez finiuit pre
dictus comes orationem suam venit ad eū
vnus trium illorum monachorum qui dice
batur pelagius et interrogauit eum quis es
set et quid peteret. Comes vero ei nihil cela
uit. dixitq; ei ꝙ segregauerat se a gēte sua et
intrauerat ibidem post illum aprum. Tunc
monachus dixit ei. Rogo te propter deum
et propter tuam bonitatem ꝙ sis ista nocte
meus hospes. et dabo tibi panem ordei vt
comedas quia de tritico nō habeo. et dabo
tibi de alijs que potero habere. Quod cum
comes audiuit non refutauit sed conuiuiuz
acceptauit et mansit ibidem illa nocte. Alte
ra vero die de mane dixit monachus ille pe
lagius comiti. Certissime credas ꝙ diriget
deus negocia tua et deuinces omnem pote
statem illius almanzor prelium magnū ha
bebis cum eis. sed certissime vinces eos et
tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itez
scias certissime ꝙ recuperabis vnā magnā
partem terre et effundes sanguinem regum
et magnatum. et felicitas tua erit tā magna
ꝙ per totum mundū exibit sonus militie
tue Veruntamē scias pro certo ꝙ eris capt⁹
bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter
scias sic fore ventura Sed et ante tercium
diē sequentē eris posit⁹ in magno cogitatu
quia videbis totam gentem tuam vltra mo
dum pauore percussam propter vnum terri
bile signum quod videbunt nec erit ibi ali-
quis tam fortis ꝙ non languescat timore.
Sed tu statim conforta eos melioribus ver
bis quibus poteris exponendo signum et
ipsi statim perdent timorez. et ex nunc vade
feliciter inuenies ꝙ omnes tuos tristes plan
ctus et luctus propter te facientes et cogitā-
tes ꝙ sis captus vel mortuus a sarracenis
et ꝙ maneāt sine domino et sine aliquo tu
tore. Sed rogo te et peto istud donū ꝙ post
ꝙ deuinceris campū recorderis huius pau
percule societatis et huius tam pauperrimi
loci et tam pauperis hospitalitatis sicut rece
pisti quia nos tres monachi sumus soli fa-
cientes pauperem vitam et si deus nobis
non mitteret suam mercedem deuorarēt nos
bestie fere huius mōtis. Comes vero respō
dens ei dicit. frater pelagi amice non timeas
tis perdere seruitium quod mihi fecistis qꝛ
si deus concedit mihi hāc litem vincere ego
promitto huic loco totā meam quintā par
tem omniū que lucratus fuero. et vltra hoc
cum mortuus fuero hic precipiā sepeliri cor
pus meū vt hic locus factus propter me sit
melioratus et magis honoratus: faciamq;
alteram ecclesiam maiorem hanc ꝙ modo:
vbi possint manere plures monachi et ma-
ior conuentus et dabo eis in quo viuant et
omnia que eis necessaria fuerit. Sic ergo fa
cto vale venit predictus comes in predictuz
locum de lera et inuenerat suos sicut dixerat
pelagius monachus sed eorum tristicia ver
sa est in gaudium et leticiaz. Narrauitq; eis
omnia que sibi acciderant cuz monacho pe
lagio. Altera autem die precepit moueri gē
tes eius que ita pauce erant ꝙ mille sarrace
ni erant pro vno christiano. Sed licet essent
pauci erant tamen optimi milites et habe-
bant bonum cor adiuuandi dominum suū
Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se vi-
debāt christiani et sarraceni et tāta erat mul-
titudo sarracenorum ꝙ montes et valles vi
debantur cooperti eis veniebantq; sonanti
bus tubis et anafilis et facientes magnuz
tumultū. ac cum grandi leticia cogitātes ꝙ
vincerent et caperent omnes illos christiā-
nos et tanta erat multitudo et magnitudo
vocum illorum ꝙ videbatur ꝙ totus mūd⁹
veniebat ibidez. Comes autem fernandus
gundisalui existens in loco suo omnia cir-
cumspiciens cupiebat se iaz videre cum illis
Et ecce illa hora accidit signū quod sibi p-
dixerat monachus pelagius quia vnus de
militib⁹ eius fortissimis ascēdit vnū equū
pulchrum et velocem vrgensq; eum calcari-
bus vt exiret ante eos aperta fuit terra et de
glutiuit eum cū equo suo. Tunc fuerūt oēs
percussi timore magno dicētes propter pec
cata nostra istud accidit nobis et bene appa
ret ꝙ deus derelinquet nos et fuerat nobis
melius consilium si reuersi fueramus quia
oculariter videmus ꝙ deus vult iuuare sar
racenos quomodo ergo nos poterimus ire
contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes
dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis
lucrari malum nomen pro semper nec perda
tis cor sine vulneribus nec ostendatis in vo
bis talem pusillanimitatem quia ego volo
vobis ostendere quid vobis ostendit istud

figuum. Unde ex quo nos facimus terram submergi[?] ũm sit tamdura et tã fortis quid aliud erit quod nos possit sufficere. Et vos omnes estis homines alte nobilitatis et video nunc corda vestra languentia timore cõtra gentes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere quia ego hac die desiderabam me videre cum almansor in campo et experiri quomodo sciris castellam custodire dominũ vestrum. Post ꝙ ergo predicto comes finiuit sermonem suũ resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiens in bello precepit deuolui vexillum suũ et iuit virili animo et sine timore percutere sarracenos ibantqȝ castellã clamantes. Castilla castilla. Cõmissũ est ergo durũ bellũ et milites christiani intantum fuerunt accensi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum ꝙ nihil cogitabant de morte sua tantum strenuissimi ergo fuerunt ꝙ vicerunt potestatem sarracenorum et fugit almanzor cũ paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatem in hoc ꝙ tres centi milites christiani tantaȝ multitudinem sarracenoruȝ et tam potentem virum sicut erat almãzor vicerunt. Uictis ergo sarracenis fugierũt a cãpo Sed et comes fernandus gundisalui secutus est eos cum aliquibus de suis et occidit plures eorum et expoliauerunt campũ victoria habita et inuenerũt in tentorijs multitudinẽ auri et argenti et vasa et arma et alia plura sic ꝙ facti fuerunt ditissimi ꝓsemper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasteriũ sãcti petri et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tentorijs sarracenorũ deditqȝ multitudinẽ diuitiarũ monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgẽsium omnibus suis vbi aliquibus diebus stetit ꝑpter vulnera sanãda illorũ qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Uincunt christiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Sexagesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc sarraceni dolentes de victoria quã habuerat predictus comes fernãdus gundisalui et scientes ꝙ ipse cum rege ordoneo. iij supradicto erat vinculo amoris colligatus cõgregauerũt exercitum magnũ et venerunt super sanctũ stephanũ de gormatio qui est in littore dorij et obsederũt castrum illud et perambulauerũt totam terrã vsqȝ ad burgis qȝ cum sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose cõtra eos cum militia regis et sua secutusqȝ est eos vsqȝ ad doriuȝ bellans et occidens pluros eoruȝ deuictisqȝ sarracenis reuersus est in terrã suã cum multitudine captiuoruȝ diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordoneus. iij. zamore et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionensis quã cõstruxit pater eius et regnauit post euȝ sancius primus qui dictus fuit grossus ex eo ꝙ pre pinguedine equitare non poterat nisi cuȝ difficultate. Iste fecit pacem cũ sarracenis qui curauerũt euȝ a pinguedine sua. regnauit octo annis et occidit eum quodã venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra doriuȝ et sic iste qui nihil gloriosũ fecit contra sarracenos male finiuit. Jacet sepultus apud legionem in ecclesia sancti saluatoris iuxta patrem suum. Et regnauit ꝓ eo ranimus tercius filius eius.

¶ Uincũt christiani ꝑ comitem fernãdum gundisalui et fugatur secundo almansor ꝑempta innumerabili multitudine sarracenoꝝ

Sexagesimũquartum belluȝ inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimodecimoquinto Tunc supradictus almanzor dolẽs nimiuȝ quia cũ defecerat comes fernandus gundisalui sic dictũ est supra. lxi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnẽ terram sarracenorum ꝙ venirent ad adiuuandũ cõtra xpianũ hyspanie et ad defendandum terram quam sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autem audiuerunt hãc predicationem per totam terram diuulgatam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quã nos christiani fideliter accipimus cũ sedes apostolica debitis circumstantijs compensatis illã concedit et vltra predictas gentes innumeros congregauit etiã ille almanzor totã potestatem andaluzie et sic venit cum exercitu quasi innumerabili contra castellam vt

destrueret totam terram et vt caperet p̄dictū comitem et occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui cōgregauit similiter omnes Castellanos et venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autem reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita et ipse solꝰ cum duobus militibus iuit velociter et secrete. vt videret monachum pelagium amicum suum supradictū qui ei dixerat altera vice ꝙ vinceret certitudinaliter almanzor et signa que accidere habebant. et cum accessit ad locum dictum est ei quomodo iam discesserat a p̄senti vita. quod cum comes audiuit contristatus est valde et ingressus est ecclesiam illam vt rogaret deum vt secum faceret misericordiam. Flexis ergo genibus ante altare fecit hanc orationem in habundantia lachrimarum dicens. Domine cum magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa et dimisi multa solacia. et sum in maxima inimicicia cum sarracenis. et christianis quia reges hyspanie timore sarracenorum obliti sunt tui qui es dominus eorum et facti sunt vasalli. et cum ego ꝙ timore mortis errabant male contra me. Ego nunq̄ volui societatē nec amorem eorum et sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicum me respexerunt. Et cum sarraceni cognouerunt magnos ꝙ nolebat eis obedire congregauerūt exercitus vltra mare et citra mare et venerunt super me. et ego cum tuo adiutorio deuici almāzor et omnem eiꝰ potestatem et occidi ibi plures eorum. Tu dn̄e dixisti per ysaiā prophetam ꝙ nunq̄ desereres tibi seruientibus. ego autē oīs alios reliqui vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede ꝙ habeam ego tuum adiutoriū et vt defendas castellam quia tota terra affrice venit super me et da mihi sensum et fortitudinem vt ego vincam hunc sarracenum almansor et omnem eius potestatem et cum faceret augurationem captus est quodam dula somno et dormiuit ibi ante altare Apparuitque sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestibus cādidis sicut nix et dixit ei dormis fernande gundisalui surge et vade ad gentem tuam quia deus concessit tibi quicquid postulasti ab eo et scias certitudinaliter ꝙ vinces sarracenum almāzor et omnem eius potestatē et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster ꝙ quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi apostolum iacobum et me cum multitudine angelorum ad adiutorium tui et apparebimus omnes in bello cum armis albis et q̄libet nostrum ducet crucem in suo vexillo et cum sarraceni viderint nos vincebuntur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qđ mihi mandatum fuit de cetero volo recedere et sic recessit a predicto comite vigilās ergo ipse et cogitans in illa visione orando deum humiliter audiuit quandā vocem dicentem sibi surge et vade in viam tuam quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris et non des treugas almanzor nec facias cum eo pacem aliquam. Facies autem de gēte tua tres acies et intrabis tu cū paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. precapies etiam ꝙ secunda acies ingrediatur ex parte occidentis et in illa acie erit beatus iacobus. Tercia vero acies intrabit ex parte aquilonis et si sic omnia feceris non dubites quin deuincas almāzor et ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare et scias ꝙ durabit bellum tribus diebus. Postq̄ sanctus emilianus predicta nūciauit exiuit comes a sācto petro et venit velociter in predictum locū de predrauita vbi dimiserat gentem suam quam inuenerat iratam contra se dixeruntque ei domine sine modo facis magnum malum et si erraueritis iuste accidet vobis quia sicut latro qui egreditur ad furandū segregamini et licet vos queramus inuenire non possumus et sumus in hoc valde mali quia tantum vos sufferimꝰ. Unde petimus pro mercede ꝙ non faciatis nos proditores quia nunq̄ fuerunt patres nostri nec parētes nostri nec vnq̄ fuerit ī mūdo fideliores q̄ illi vnde nos venimꝰ. Comes autem fernandus gundisalui respōdit Amici rogo ꝙ me audiatis quia non resipisco de hoc ꝙ feci et cum sciueritis non iudicabitis ꝙ tantum erraui quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meum fratrem pelagium. et cum accessi audiui ꝙ erat mortuus et ostenderūt mihi locum vbi iacebat sepultꝰ. Et deinde intraui ecclesiam et fudi orationem et venit ad me

predictus monachus vbi iacebaʒ dormien do dixitq; michi exurge amice quia hora est excitatus autem nihil potuit venire et sic exi stens audiui voceʒ magnam mihi dicenteʒ de celo secundū intellectuʒ meum. Comes fernāde gundisa ui surge vade viam tuam quia die tercia vinces almāʒor et omnē eius potestateʒ reprehendit etiaʒ me quia tantū tardabam. et q ille cuius amore pugnabaʒ adiuuaret me et quia i heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic q deuincerem al manʒor. Ideo nunc iterum iui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos oēs ne ppter defectuʒ meum erraretis quia necessariū est vobis consiliū dei et hoīm quia exquo almanʒor tamma gnum exercitum cōgregauit multū interest nobis vt taliter faciam⁹ q deum habeam⁹ pro nostra parte. Et ideo sim⁹ omnes boni milites quia non possum⁹ fugā accipere ex aliqua parte. Et licet velim⁹ ire i aragoniaʒ vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros omnib⁹ sumus odiosi. et si peccatis nostris exigentib⁹ victi fuerimus omēs vin dicabuntur de nobis et erim⁹ captiui et mi seri filijq; nostri capientur a sarracenis Qui autem iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortē q vitā cū videt sua he reditatem ab inimicis suis q̄ vobis dico oīa bene intelligitis et si ppter peccata nunc su mus victi nunq̄ nostra recuperabim⁹. Dico autem vobis ex parte mea que cogito facere q licet ipsi vellent me accipere ad vitā satio re q cit⁹ occiderē meipm q̄ me tradaʒ capti uitati. Et ideo oportet q firmetis inter vos quod quicūq; fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis q sit proditor et cū mortuus fuerit q sit cū iuda in inferno in perpetuuʒ. Cum autem castellani audiuerit que dixit predict⁹ comes placuit eis omnio et omnes inierunt fedus inter se q ante se ex ponerent morti q̄ se dare captiuitati Altera ergo die de mane precepit pred ct⁹ comes q omnes armarentur vt darent bellum sarra cenis et ordinauit acies suas sicut ei precep tum fuerat in ecclesia sancti Petri mādauit q; donogustio gundisalui de salas et filijs suis ac duobus consobrinis comitis q irēt in prima acie in qua fuerunt ducēti milites Deditq; eis sex milia peditum de mōtaneis qui omnes erant homines veloces et valen tes. In secunda acie posuit pro duce donuʒ lupum de viscaya cum illis de terminamya et de hymana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntq; in summa du centi milites et sex milia peditum. Comes vero fernādus gundisalui fuit in tercia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cama et belas qui quos ipsa die comes fece rat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites summa om nium istius acies fuit quinquaginta militū et trium milium peditum precepitq; omib⁹ predictus comes q si prima die nō possēt vincere sarracenos cum audierint bucinam suam q retraherent se a prelio et omnes cō gregarentur sub vexillo suo. ¶ Postq̄ ergo omnes sic ordinauit venerūt omnes in ten torijs suis et veniente nocte viderunt per ae ra rabidum quendam serpentem venire san guine cruentatum et quasi vulneratuʒ emit tentem tam fortes sibilles q nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tāmagnos ignes emittebat per os q omnes de exercitu se vi debant adinuicem Cum autem hec viderēt excitauerunt comitem qui iam dormiebat s tamen cum ipse surrexit iam serpens ille trā siret. Attendens auteʒ predictus comes po pulum suum pauore percussum quia ex illa visione conceperant q erant vincendi a sar racenis. Precepit q omnes congregarent ad eum. dixitq; eis. Amici isti sarraceni sūt incantatores et nigromantici et suis inuoca tionibus vocant dyabolum qui pro eis fa cit multa pauorosa. Aliquis autem sarrace nus qui ista scit facere fecit illam visionem per aera apparere vt eos terreret tali arte ma la. cum ergo vos sitis homines intelligen tes bene debetis scire q diabolus nihil vo bis facere potest quia bene noscitis q do minus noster Ihesus christus potestatem eis abstulit. commendemus nos ergo deo qui omnia fecit quia ipse potentissimus dā di et tollendi quicquid voluerit. et nihil pro pter talia signa demus. Eat ergo quisq; in hospitium suum et de bono mane sitis om nes armati in campo. ¶ Adiuuabit enim nos deus pater sua pietate et de hoc sitis cer tissimi q vincemus eos. talibus ergo ver bis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerunt omnes et audiue runt missam suam orauerunt ac de pe pecca

tis suis contriti et confessi fuerunt et roga/
uerunt deum q adiuuaret eos contra sarra/
cenos. ¶ Post hec equitauerunt omnes
bene armati omnibus armis suis et cũ ve/
nit aurora parauerũt acies suas sicut eis mã
dauerat comes. Sarraceni similiter paraue
runt acies suas et commissum est prelium
magnum mortuiq; sunt multi ex vtraq; pte
occiditq; predictus comes quendam regẽ
affrice sarracenum et impletus est cãpus cor
poribus mortuorum tã ex christianis q̃ ex
sarracenis nec alteri partium concessa est vi/
ctoria eodem die. Veruntamen expulerunt
christiani sarracenos a tentorijs suis et man
serunt ipsi illa nocte in eisdem in quibus in
uenerunt omnia necessaria steteruntq; per to
tam noctem armati. Altera autem die ordi
nate sunt acies in campo ex vtraq; pte et ve
nerunt sarraceni contra christianos magnis
vocibus acclamantes intantũ q videbatur
q totus mũdus descendebat in profundũ
christiani similiter audita missa exeuntes cõ
tra eos inceperunt prelium et durauit per to
tam diem nec tamen vna pars alteram ptẽ
vincere potuit. Fuerunt et in hoc secũdo bel
lo etiam multi mortui ex vtraq; parte et plu
rimi vulnerati et reuersi sunt christiani super
ueniente nocte in tentorijs suis ceci tristes
et vulnerati. Et prima vigilia noctis prece/
pit comes predictus vocari omnes suos ad
se dixitq; eis. Amici rogo q sitis fortes et
non langueatis propter angustias presen/
tes. Dico enim vobis in veritate q cras vsq;
horam nonam habetis maximũ succursũ
taliter q vincetis bellum istius sarraceni al
manzor. Si ergo vultis q vincamus nos si
mus cras bono mane in campo omnes añ
solis ortum et virili animo in eos irruentes
non demus eis spacium quia sat certe q per
vim dimittent nobis campum et dico vobis
q euadere non poterint quin sint mortui vł
victi. Ibimusq; post eos et vindicabimur
de malis que nobis intulerunt. Sum enim
bene securus de nobis q non erimus victi.
Citius enim nos permitteremus mori q̃
talia pati. ¶ Post verba comitis vnusquis
q; iuit in mansionem suam dormierunt et
quieuerunt. ¶ Surgentes autem bono ma
ne sicut eis pceptũ fuerat armauerũt se et sar
raceni similiter ac exierunt in campũ vt bel
larent. Commissum est ergo durissimũ bel/
lum inter vtrosq; et christiani ducebant ante
se signum crucis domini nostri ihesu christi
orantes toto corde vt deus iuuaret eos con
tra inimicos suos et tam grandis erat sonus
lancearum et ictus ensium ac aliorum armo
rum q longissime audiebantur et licet mul
ti christianorum interissent de sarracenis tñ
nõ erat numer⁹ intm̃ vt habeant q enarrant vi
uentes. Et predict⁹ comes vidit q altiores
homines sue aciei erãt mortui et q alij erãt
deordinati et tristes et q cito possent deuicĩ
si non succurreretur. irruit in sarracenos vi
riliter animans suos ad victoriã sz tot fuert
mortui de christianis q non cogitabat iam
amplius redire in castellam. Cum ergo esset
in maxima pressura incepit mẽte orare deum
manibus pugnans et dicens. Domine ex
quo non possum hanc litem radicare nolo
liberare vitam meam licet possim quia intra
bo talem locum prelij vbi occidar qz si eua/
derem mortem postmodum morerer pre do
lore videns castellam sub potestate sarrace/
norum. ¶ Et licet nos sumus magni pecca
tores contra nos nolite irasci ne velitis totã
hanc terram destruere esset etiam magnum
malum si perderetur terra tam honorabilis
et tam bona. O domine ihesu christe et qua
re non implestis que mihi misistis nunciari
q saltem succurreretis in hoc bello et si ego
non defeci vobis quare vos deficitis mihi
et quia sic est q vos non estis contemptus
de me in aliquam culpam ego cecidi. Reci
pite ergo hunc comitatum meum in vestra cu
stodia alias totum destrueretur radicitus.
Cum ergo comes predictus talia inter se et
deum loqueretur querulose licet semper pu/
gnans viriliter audiuit vocem quandam de
celo dicentem sibi fernande scias q crescit ti
bi magnum adiutorium magnus enim suc
cursus accedit ad te. Cũ aũt predict⁹ comes
eleuauit oculos suos in altum et videret q̃s
esset q secum loquebatur Et ecce vidit apo
stolum iacobum stantem super se cum mul/
titudine militum et militaribus splendenti
bus armis crucis signo insignitis secundũ
q sibi videbatur qui omnes ibant poten/
tissime percutere sarracenos aciebus suis or
dinatis Quos cum viderunt sarraceni timo
re magno percussi sunt nescientes quid face
rent mirabantur etiam multum vnde vene/
rant ille gentes armate et insignite omnes

vno signo. Dixitq; almanzor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tammagna potestas comiti fernando. Et cū christiani qui iam erant quasi victi viderūt apostoluz iacobum iam fortificati sūt et resumptis viribus irruerūt in sarracenos et occiderūt multitudinem magnam eorum Alij vero terga sunt dare coacti fugiētibus ergo sarracenis a campo secut⁹ est eos comes pdictus duobus diebus et duabus noctibus et occidit plures eorum alios autē captiuauit. Quarta autem die reuersus est cum gente sua ad locum pdicti belli de bacinas et quesierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisq; ducere mortuum suum in locum suum Sed nobilis comes dixit eis. nō habeo pro bono vt ponatis dolorē in locis vestris quia planctibus et lachrymis non poteritis aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo consiliuz meum. Ego habeo hic vnum heremitoriuz qui est locus valde honorabilis et haberez ego pro bono q sepelirentur ibi Ego etiaz promisiq; corpus meum ibi sepeliretur cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitijs et honore compleam fecerūtq; oēs iuxta consilium comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nunc locus ille sāct⁹ Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisq; i locum suum cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt christiani et angelus domini pugnat pro milite missas audiente cum deuotione

SExagesimumquintum. bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimumoctauum. Tunc mortuo supradicto rege sancio et nobili comite fernando gundisalui et regnāte ramiro tercio filio predicti regis cum comes garsias fernandi filius predicti comitis fernādi gundisalui esset in castro sācti stephani de gormano. quē ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existēs habuit multa bella cū sarracenis sed vnum signāter hic ānotabo propter vnū singulare miraculum quod ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadam die venerunt in multitudine magna de gormano ad vadum qui dicitur elcastaial Quod cum predict⁹ comes sciuit exiuit ad eos cum suis audita vna missa et cōmissū est durum bellū inter vtrosq; miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus autobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia predicti castri audiens alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiā quousq; omnes misse essent finite. Angelus autem domini eius figurā in persona armis et equo assumpta apparuit in bello qui tamfortiter bellauit ibidez q nullus ei similis fuit. Nā iste occidit militē illū sarracenū qui ducebat vexillū sarracenorū propter quod factum eradicati et victi fuerunt. sarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernādo autobinos qui tāviriliter se habuerat et non potens ipsum reperire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecūdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et sic vocato a se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui equi omnia signa ictuum que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi viderant et intellexerunt omnes q propter deuotionem quā ille miles habebat in auditione missaruz deus miserat angelū suū in ei⁹ effigie vt suppleret vicem eius in campo tempore illo et dederunt omnes propter tammanifestum miraculuz gratias deo et virgini gloriose.

Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt christiani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

SExagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimomillesimotercio. Tunc quidam rex sarracenorū cuius nomen alidraxi cū multitudine paganorum intrauit regnum portugalie et peruenit destruēdo quicquid inuenire poterat

vsq ad sanctum iacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere non possent bellauit deus contra sarracenos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic q omnes perierunt intantum q nō remaneret qui noua aliorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus est in ciuitate legionen. regnauit xv. annis et successit ei in regno donus beriundo filius regis sancij cōsobrinus regis predicti ramiri.

Uincunt christiani per regem beriundo et iterum a sarracenis vincuntur eodem bello per almanzor.

Sexagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimotricesimoquinto Tunc almanzor videns discordiam magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se confederauerant et intrauit terram christianorum. Incepitq destruere prouincias legionis et castelle et nauarre. christiani autē erant sic discordes q nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice q a fluse dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos et christianos peruenit destruendo vsq ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cū exercitu suo bellauitq cū eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsq ad tentorium almanzor Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim consuetudinis saracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris et ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod videntes sarraceni resumptis viribus irruerūt viriliter in christianos in tantum q secuti sunt eos vsq ad portas ciuitatis legionen. et post paucos dies ceperant ciuitatem nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quam necessario habuit recedere almanzor et sic reuersus est in ciuitate corduben. cum diuitijs et honore.

Uincunt sarraceni et capitur ciuitas legionen. per almanzor.

Sexagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimotricesimosexto. Tunc supradictus almanzor venit cum multitudine grani et obsedit predictam ciuitatem legionen. et tanta fuit violēta expugnatio vrbis q confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei Comes autem galecie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cum sciuit q murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et defenri in lecto ad locum vbi murus erat magis cōfractus quia ibi erat maior pressura et periculosior locus hoc autem ipse faciebat vt ibi occideretur anteq videret confractionem ciuitatis. Ipse ergo iacens in lecto tribus diebus defendit locum illum ruptum et mortui sunt plures ex vtraq parte sed finaliter occasus est ibi et statim capta fuit ciuitas. et precepit almanzor q frangerentur omnes porte ciuitatis et q destruerētur turres que erant ibi ex marmoribus mirabiliter fabricate. Et cum predictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium monachorum sancti claudij extra muros vrgens cum calcaribus equum suum non potuit ipsum mouere ab eodem loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundū q in eodem conuentu presente illustrissimo rege enrico qui nunc regnat a priore eiusdē audiui. Asserebatq se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almāzor corduham cum magnis diuitijs et honore.

Uincunt sarraceni et occiduntur prodito

De septem infantes de lara.

[S]Exagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictum tempus. Tunc quidam miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomodo morti traderet septem fratres qui dicebantur septem infantes de lara cum eorum patre gundisaluo gustios qui erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa autem quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Decepit ergo eos suis verbis blandis proditor iste cum exercitu magno vsque in campum de almenara et premisit illos infantes vt depredarentur campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeuntes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenorum veniens super eos et factum est prelium magnum sic quod interfecerunt multos ex sarracenis. sed de christianis mortui sunt in illo certamine illi ducenti milites sic quod non remanserunt nisi septem infantes predicti. Et cum viderunt quod ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo et inuocauerunt apostolum Jacobum et irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures ex eis sic quod nullus erat qui ante aulsus esset expectare eos. sed tanta erat multitudo sarracenorum quod prae lassitudine retraxerunt ad quendam collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cum ibi peruenissent inuenerunt quod vnus eorum deficiebat scilicet fernandus gundisalui qui in bello mortuus fuit propter cuius mortem nimium doluerunt. Existentes ergo ibi habuerunt verbum suum cum sarracenis petentes treugas quousque nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare et concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris. et factum est quod mille equites qui erant cum predicto roderico belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cum cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibus impediuit aduentum eorum non tamen sic potuit impedire quin trecenti illorum transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cum eis videntes proditionem sui capitanei. Iuncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos et factum est prelium asperrimum tale qualenumquam quis audiuit in temporario numero et tanta fuit cedes sarracenorum quod antequam aliquis eorum occideretur perimerunt vltra duo milia sarracenorum. Sed finaliter bellando intra multitudinem tam graues mortui fuerunt illi trecenti milites et remanserunt soli predicti sex infantes et tam fessi erant quod iam non poterant leuare brachia ensibus suis. Cum autem viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galuo propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli et duxerunt eos ad tentoria sua et fecerunt quod deponerentur arma eorum dederuntque eis ad comedendum panem et ad bibendum vinum. Sed cum proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nuncios suos capitaneis illis dicens quod ipsi malefaciebant concedentes vitam talibus hominibus sicut illis et quod de hoc possetis malum euenire. et quod si sic facerent quod ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor et faceret quod caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius quam prius fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora et mirabiliora super alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum quod non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erant quod nullo modo poterant iam moueri nec equi eorum. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam confracte enses eorum. Cum ergo saraceni viderunt quod non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos et expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnum post alterum sicut nati fuerant in oculis predicti proditoris roderici belasquas

Et cuꝫ peruenerunt ad gundisaluũ qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitauerat fratres suos percussitqꝫ ipsum in gutture et mortuus est captusqꝫ subito eius ensem et occidit cum eo vltra .xx. sarracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditõ notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam saracena qui dicitur fuit mudarica gundisalui postmodũ occidit illum et .xxx. milites viuos cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt saraceni et comburitur ciuitas sancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem pro lampadibus in signum victorie.

SEptuagesimuꝫ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoquadragesimo quinto. Tunc almansor congregauit exercitum magnum et intrauit prouinciaꝫ que dicitur portugalia destruxitqꝫ villas et castra loca et cum peruenit ad mare perexiuit et destruxit terram galecie et peruenit vsqꝫ ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit intrauitqꝫ sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentũ. Sed factus fuit quidam sonitus terribilis circa eũ quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas minores quas secũ deduxit in signũ victorie quas posuit pro lampadibꝰ in mesquita cordubeñ. vbi magno tempore steterunt. Sed ante ꝙ almanzor recederet de terra illa percussꝰ fuit ille cũ exercitu suo a deo propter peccatum presumptõnis et feditatũ quas fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt media dectiarca sic ꝙ q̃si oẽs sui exercitus fuerunt ibi mortui et confusi et qui euaserunt postea mala morte scilicet subitanea finiuerunt. Et cum hoc sciuit rex beriundo misit plures gentes ad montana vbi se deuauerant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic ꝙ vnus ex eis non remansit et almanzor reuersus fuit in terram suam cum paucis.

Vincunt christiani perempta multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

SEptuagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemeliquofilius almanzor congregauit exercitum suum vt percuteret et destrueret terram christianorum. Qui perueniens vsqꝫ ad ciuitatem legionẽ destruxitqꝫ quecunqꝫ reliquerat almanzor pater eius tam in muris ꝙ in turribus vsqꝫ ad pauimentum vt non possent amplius illud edificare christiani. Sed supradictus comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eum cum multitudine militum et peditum qui fecit predictum sarracenum eici a predicta ciuitate. secutusqꝫ est eum fugientem et interfecit plures sarracenos sic ꝙ ille sarracenus cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitateꝫ cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare percutere terrã christianorum.

Hoc bello vincunt christiani mortuo almanzor ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regem beriundo.

SEptuagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriando videns mala que sarraceni continuo inferebant christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. et propter fidei et salutem patrie confederati sunt contra sarracenos et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniunctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in ꝑsona sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti conuenti sunt in quodaꝫ loco prope seriam qui dicitur arabice canãtaasor quod nostra lingua dicitur arcamboum.

Almanzor etiam de quo supra dictum est ꝓtraxerat exercitum suum magnum et intrãs per castellaʒ destruxit quicquid inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cũ illis prelium suum magnum quod durauit per totam vnam diem vsqꝫ ad noctem sic ꝙ vna pars alterã deuincere nõ poterat. mortui tamen sunt ex parte sarracenorum quasi sine numero et dimissum est belluʒ propter noctem superuenientem alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit predictus almanzor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei et fugit de nocte. cũqꝫ peruenisset ad locum qui dicitur bolgaccorax pre dolore et tristitia infirmatus est nec vltra ãpli⁹ comedit et bibit et sic mortuus ẽ sepultusqꝫ est in medina celi. Rex autem predictus cuʒ omnibus alijs christianis sequenti die parauerunt acies suas ad bellandum cogitantes sarracenos stare in tentorijs suis et cum hora diei spectarent et nullum sarracenuʒ inuenerunt accesserunt ad eoruʒ tentoria et expoliauerunt campum. Comes vero garcias fernandi secutus est sarracenos qui tot ex eis interfecit ꝙ paucissimi remanserunt viui et reuersus est cuʒ multitudine captiuorum. Sic ergo peruersus ille almanzor qui sepe in bellis cõtra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xp̃ianis fuit victus et mortuus. Illa autem die qua almanzor fuit victus et mortuus fuit visus q̃daʒ homo sub figura pastoris in litore galdaquenir. Clamans ac magnum planctuʒ faciens. Dicebat enĩ primo in arabico et deinde lingua castellana. Incanantarazor ꝑdidit almanzor potestatem et fastum suum ac leticiam. Cordubeñ. autem quando volebant ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum et non videbant eum. Iterũ apparuit in alio loco dicens in lingua nr̃a en canantarazor perdio almanzor elãtabor Creditur ꝙ ille dyabolus in figura hominis qui dolebat de destructione sarracenoruʒ ꝓpter mala que inferebãt christianis sub duce pessimo almanzor. Sequenti anno mortuus est feliciter predictus rex beruudo et sepultus est in ciuitate legioneñ. in ecclesia sã cti iohãnis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius eius et incepit regnare cum esset etatis quinqꝫ annorum.

Hoc bello vincunt sarraceni et capitur ciuitas Abuleñ. moriturqꝫ in carceribus comes Garsias fernandi

Septuagesimũtercũ bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoquinquagesimonono. Et regnante in regno legionis alfõso quinto predicto Tunc propter discordiam magnam inter predictum comitẽ garsiam fernandi et filium eius sancium sarraceni congregauerunt exercitum magnuʒ et venerunt vt percurrerent terram christianorum ceperuntqꝫ abulam que tunc poppulata fuerat. Deinde venerunt horomam et sanctum Stephanum destruxerũt. Destruxeruntqꝫ villam et per totam illam terrã crudeliter occidebant christianos. Cum auteʒ predictus comes sciuit amaram destructionem non potuit sustinere. et licet gentes sue essent diuise inter se et filium eius proposuit mori pro defensione patrie. Venit ergo viriliter contra sarracenos bellauitqꝫ cũ eis animose. sed deo permittẽte victus fuit in bello et captus a sarracenis. sed paucis elapsis diebus mortuus est in carcerib⁹ de vulneribus que receperat in bello et successit in comitatu castelle predictus filius ei⁹ saucius qui postmodum optime defendit terrã suam et lucratus est penãsial et sepulnedam maderuelum montcion et recuperauit gormacium et sanctũ stephanũ et osomaʒ que perdita fuerant cum eius pater esset in carcere Iste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis ꝙ non contribuerent nec irent in exercitũ nisi dominus daret eis solidum suum quia ante contribuebant et ibant in exercitu sine solidata.

Bello. lxxiiij. vincunt christiani per regeʒ alfonsum quintum et vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Septuagesimũquartũ bellũ inť sarracenos et xp̃ianos accidit ãno dñi

noningentesimo septuagesimo tercio Tunc predictus rex Alfonsus quintus et comes castelle saucius non potentes sufferre iniuriam quam fecerant sarraceni in occasiõe comitis garsie fernandi congregauerunt exercitũ magnum vna cum adiutorio nauarrorum propter fedus quod inierat pater regis alfonsi cum eis et peruenit ad regnum toletũ comburens et destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransiens inde peruenit vsque ad ciuitatem cordubeñ. depredãdo et destruẽdo gladio et igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes sarraceni vt eos dimitteret in pace dederunt ei magnũ thezaurum et plurima dona. Similiter rex toleti et cordubeñ. et reuersi sunt in terram suam vindicata morte predicti comitis et cũ magnis diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. que destruxerat almanzor et filii eius. regnauitq̃ .xxvij. ãnis. et mortuus est in portugalia Congregauerat enim exercitum suũ magnum ex desiderio seruiendi christo. et iuerat in predictam terraз vt caperet villam illam que dicitur viseo que tunc erat sarracenorum. et cum die quadam in armis respiceret hincinde murũ vt videret portam debiliorem ad conquirendum percussus fuit sagitta in spatulis et sentiens se vulneratũ ad mortẽ facto testamẽto et perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominuз et sepultus est in ciuitate legioneñ apud patrem suum supradictum. Regnauitq̃ pro eo filius eius donus beriundo tercius.

Uincunt christiani et liberatur Pampilona a manibus sarracenorum

Septuagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus Tunc enim tempore yemis venerũt sarraceni in multitudine graui vt caperent et frangerent ciuitatem pampilone. Rex autem saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur deronces valles et cum sciuit doluit vehementer et collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit q̃ aliter trãsire non poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se et pro omni gente sua et sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cum magna pena et propterea dictus fuit postmoduз rex saucius abarca. Cum ergo fuit mane apparuit subito irruens super sarracenos qui obsessam tenebant ciuitatem et tot interfecit ex eis q̃ vix remansit qui posset renunciare in partibus suis que acciderent ibidem. Iste rex ambulans cum suis abarcis fecit multa bella cuз sarracenis et conquisiuit multa loca in celtiberia et in carpentania que vsq̃ in hodiernum diem dicuntur donisaucij abarca. Regnauit .xxv. annis et successit ei in regno nauarre filius eius donus garsias tremerosus sic dictus quia cum ingrediebatur bella tremebat valde in principio licet post ingressũ esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pater. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus saucius maior. Hic duxit in vxorem dominam eluiram filiam comitis saucij castelle ex qua habuit duos filios quorum vnus fuit dictus donus garsias et alius donus fernandus Quorum pater non remanente prole infantis garsie filij comitis saucij castelle cepit comitatuз castelle ex parte vxoris sue. Et ipo mortuo donus fernandus filius eius qui duxerat in vxorem dominam sauciam sororem regis legionis doni beriundi de quo supra dictũ est de eius consensu in eius nuptijs ductus est rex castelle. Rex autem predictus donus beriundo regnauit in regno legionis decem annis et mortuus est in quodam bello q̃d accidit sibi cum predicto rege fernãdo et fratre eius rege garsia nauarre quod bellũ fuit celebratum prope Cariorem in quodam loco qui dicitur nantada in valle tamaron sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. et sepultus est in ciuitate legioneñ. cũ vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernãdus collecto exercitu suo iuit legionem et obsedit eam et finaliter receptus est in regeз legionis quia ei pertinebat et sic coniuncta sunt ista duo regna et ipse dictus rex castelle et legionis et vocatus fuit rex fernandus magnus.

Uincunt christiani et capiuntur quinq̃ reges sarracenorum per rodericum

Septuagesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. xvii.

Regnante in regno castelle et legiõis supra dicto rege fernando magno. Tunc excitauit deus quendam virum sibi dilectũ et armis strenuum dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdam nobilis militis qui dicebatur Numus laynes quez genuit ex vxore sua legitima terasia Numens filia comitis Numi aluaros de maya. lz aliqui alias asserant tamen hec est rei ueritas sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cũ ergo ingrederentur eo tẽpore quinqz reges sarracenorum vt percurrerent castellam transierunt super ciuitatem burgeñ. ad montes doca et percurrerunt ville foratum et sanctũ dominicum delacalsada et lucronũ et nayaram totamqz illam terrã et extrahebat magnam prisam captiuorum bestiarum gregũ et armentorum. Cum ergo ipsi irent cum tã grandi preda predictus rodericus conuocauit totam illam terram et dedit illis saltum in montibus doca. bellauitqz cum eis et deuicit eos cepitqz predictos quinqz reges viuos et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus et cũ tota preda venit ad matrez suã et diuisit spolia nobilibus et omnibus alijs qui fuerunt cum eo in bello et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. Dixitqz non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos vt vadant libere in terraz suam. Soluit ergo illos quinqz reges sarracenos. et precepit q abirent lz et ipsi regratiati sunt propter tantum beneficium venientesqz in terram suaz benedicebant ei et miserũt ei parias cognoscentes se volũtarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mẽsa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via. horrentibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret rodericus insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic q flatus ille peruenit vsqz ad pectus et euigilans non inuenit leprosum illum apud se. nec amplius eum videre potuit. licet a lecto surgeret et eum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum Ecce apparuit vir quidẽ albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc respondit et dixit. nõ dormio. lz qs es tu qui cũ tãta claritate et odore venis. Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multã bona fecisti sub specie leprosi ex dei amore et propter honorem et bonum quod mihi fecisti concedit tibi deus vnum magnum donum q cum flatus ille quẽ sensisti tibi euenerit. scias pro certo q omnia que incepeperis in bellis vel alias omnia feliciter cõsummabis. Tuus honor crescet de die in diem et erit timor tuus super sarracenos et christianos sed et inimici tui tibi nun q nocere poterunt moriens morte honorabili nuu q eris victus sed semper victor existẽs quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonũ. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra fudit orationem suam ad deũ gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campum cũ Martino gundisalui defiait et occidit euz propter q lucratus est ciuitatem calagurritanam pro rege fernando quia erat questio super eadem inter predictum fernãdum regem. et regem ramirum arragonie cuius esset et facta est concordia inter eos q illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur

Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex sarracenorum.

Septuagesimumseptimum belluz inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimodecimonono. Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorũ Alymaymon congregauerunt exercit9 magnos et in loco qui dicitur recumasceta factũ est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymõ et mortuus in bello a predicto rege garsia.

Christiani vincunt per rodericum de viuar peremptis plurimis sarracenis.

S Eptuagesimumoctauũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernãdus magnus esset in galecbia venerunt sarraceni cum exercitu magnio vt conquererent extrematuram. gentes vero illius terre miserunt veloces nuncios predicto roderico viuar vt eis succurreret. qđ cum audiuit non detinuit se sed misiũ statim pro parentibus et amicis suis et venit cõtra predictos sarracenos qui deducebãt predã magnam captiuorum greguz et armentoꝝ et inuenit eos inter adbensiam et sanctuz stephanum de gormatio Jruit ergo in eos virili animo et commissum est bellum campale asperrimũ vbi plurimi ceciderunt sarraceni. Deuiciꝗ sarracenos et secutus est fugiẽtes per septem leucas occidẽdo et vulnerando eos et reuersus est honorifice cum tota pda quam ducebant sarraceni et tot fuerunt spolia cãpi in eo ꝙ valuit: quita pars fuit ducentoꝝ equorum. et valor centum miliũ marcarũ argentei que omnia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

Hoc bello vincunt christiani per regẽ fernandũ magnũ et capitur viseũ

S Eptuagesimumnonũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregauit exercitum suum magnum et iuit ꝯtra sarracenos portugalie et meridie et baday⁹ quia omĩa hec tunc possidebãt sarraceni et cepit vinib⁹ ceam et guneam que sunt in portugalia et plura alia castra que erant circumcirca. et licꝫ in illis remanerent sarraceni ꝑ vasallis suis fortalicia tñ semper permanserunt in regis potestate et obsedit viseum vbi mortu⁹ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta de quo supradictum est et in tanta pressura tenuit cã obsessam ꝙ cepit eam et cepit illum sarracenum qui interfecerat sagitta; regem alfonsuz Extraxitꝗ oculos eius et precidit etiã ei⁹ manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

Vincunt christiani et capitur lameguz et plura alia loca per fernandum magnum

O Ctuagesimũ bellũ inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini millesimo.xxxiij. Tunc supradictus rex fernandus magnus cõgregato exercitu suo iuit super lamegum et licet ciuitas esset fortissima statim tamen obsedit eam et tot ingenia ac castra lignea posuit circumquaꝗ et tamfortissime conquestauit eam ꝙ vi armorum cepit eam inqua inuenit multitudinem diuitiarum et cepit captiuos omnes sarracenos quos intus inuenit quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant et post hec iuit super castrum sancti martini quod iacet super riuum de malua et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusꝗ est in terram suam cum diuitijs et honore.

Isto bello vincunt christiani et post septem annos capitur conubria per regem fernãdum magnuz aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.

O Ctuagesimumprimũ bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.xxxv: Tũc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo voluit habere conubriam et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus ẽ in sanctum Jacobum dixit enim sibi ꝙ deus iuuaret eum ad capiendum illaz et insuper quod in reditu volebat ꝙ eum faceret militem et ꝙ credebat se recepturum militiaz cõtra conubram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens et mansit ibidem in oratione tribus diebus petens a deo adiuuari in eoꝙ desiderabat meritis apostoli iacobi. Uenit ergo post hoc cuz exercitu suo magno et obsedit conubram posuitꝗ ingenia et castra lignea circunquaꝗ sed villa erat tamfortis et tammagna ꝙ septez annis stetit in eius obsidione et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebãt christiani dimittere obsidionem. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsꝗ in hodiernum diem dicitur laruano vincẽtes de labore manuũ suaꝝ ex lõgo tpe fecerãt magnaz

provisionem victualium secrete habebant enim multitudinez tritici et ordei milij et leguminum. Sentientes ergo quod rex volebat recedere venerunt velociter ad regem et dixerunt ei quod non amoueret obsidionem. quia ipsi darent ei abariã ex his que longo tempore congregauerant et factum est sic. Nam dederunt sufficientiam exercitui quousque sarraceni deficiebãt fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc quod venerunt et procidentes ante regẽ fernandum petierunt pro mercede solam vitam et quod darent ei villam et omnia bona que habebant. Quibus ergo rex concessit eis vitaz et ipsi dederunt ei villam quadam die dñica hora tercia. Sed interim quod predictus rex erat in predicta obsidione. accidit quod quidã episcopus grecie dictus Assianus peregrinatus est in sanctum iacobum et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis quod sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis xpianorũ succurrens eis quod verbũ displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter permaneret placuit deo quod eidẽ dormienti appareret sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes in derisum quod me dicunt militem xpiani et asseris quod nõ sum miles. Ideo nũc veni ad te vt hoc tibi ostẽdã nec ãplius dubites de militia mea quia sũ miles ihesu xpi et adiutor christianorum contra sarracenos et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quam apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus ad modũ militis et dixit ei quod volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriaz iam septem annis eam obsidentem et vt sis magis certus dico tibi quod cuz his clauibus quas in manibus teneo cras hora terciarum aperiam ei portas ciuitatis conubrie et dabo eam regi fernando quibus dictis disparuit. euigilans ergo a somno predictus epũs assyanus bono mane conuocauit clericos et omnes habitantes in ciuitate. dixitque eis que viderat et audiuerat diem et horam signatã apertionis conubrie et sicut dixit vendice sic repertũ est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatem et fecit militem predictũ rodericuz de viuar in maiori mesquita conubrie cingẽdo sibi ensem et dãdo ei pacem in ore et fuit vocatus ruidas et reuersus ẽ rex per sanctum iacobum in terram suam cum honore.

¶ Uincunt xpiani et capiuntur ac destruũtur plurima loca per regem fernandum magnũ et efficitur tributarius rex toleti.

Q Uadragesimum secundum bellũ inter sarracenos et christianos accidit anno domini Milesimo. xliij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo magno ad percurrendam terram sarracenorum conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala eueniebãt xpianis scz gormatio vadum regis agnileram barbingnã ribam sanctum moram et multas alias turres Unde speculabantur sarraceni propter quas cristiani erant discooperti cum intrabant terram illam quas omnes destruxit. Destruxit etiam plura alia fortalitia que erant in valle de bargetenus et in circuitu tirazone vsque medinam celi et exinde venit in cantabriaz et expulit inde sarracenos posuitque eaz sub dominio suo et omnia montana ouem destruxit igne et ferro. Et exinde venit toletum et perimit plurimos sarracenos et captiuauit destruxitque talamancam. alcalã ozedam et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinem diuitiarum que omnia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit super guadal et fajariam et obsedit eam nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorũ et machinarum quare illi sarraceni habuerunt mittere nuncios suos ad regez toleti vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymõ multitudinem auri et argenti multosque pannos preciosos misit regi fernando petẽs treugas vt venirent ad eum secure quod ei concessum. Uenit ergo rex ille sarracenus et factus est vasallus regis fernandi sic quod quolibet anno dabit ei parias et reuersus est rex fernandus in terram suam cũ magnis diuitijs et honore.

¶ Uincunt xpiani per regem fernandũ magnuz et efficitur tributarius rex hyspalẽn: ac defertur corpus beati ysidori in ciuitatez legionẽn.

O Ctuagesimũtercium bellum inter
sarracenos et christianos accidit
anno dñi Millesimo. l. Tunc pre
dictus rex fernandus magnus congregato
exercitu suo venit in portugaliaz et obsedit
montem maiorem vbi plurima damna reci
piebat conubria et tãfortiter expugnauit eaz
machinis suis ꝙ breui tempore habuit eaz
Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas
de viuar qui vadens vt obseruaret colligen
tes herbam tres lites sarracenorum deuicit
Mouit ergo rex illustris exinde exercitũ suũ
in algarbium comburens et destruens quic
quid inuenire poterat captiuando destruen
do et occidendo sarracenos quousqꝫ perue
nit ad ciuitatem hyspaleñ. Et tunc benabar
mech alimucanus rex hyspaleñ. videns pre
dam et magna damna que per suum regnũ
rex fernandus faciebat misit ei nũcios suos
cum magnis diuitijs et factus est eius vasal
lus concedens ei parias quolibet ãno. Rex
autem fernandus habito consilio suorũ re
cepit eum in vasallum et dona petiuitqꝫ ab
illo rege sarraceno corpora sanctaꝝ iuste et
ruphine. Si volebat eius amorem habere.
Respondit rex sarracenus ꝙ nesciebat vbi
erant illa corpora. Ueruntamen ꝙ si ipse sci
ret vel quicunqꝫ alius ꝙ sibi placebat et nõ
soluz illud sed in omnibus alijs in quibus
sibi posset complacere. Et tunc reuersus est
rex fernandus samoram cum magnis diui
tijs et honore et populauit eandem ciuitatẽ
que a tempore almãzor destructa fuerat. Et
ex illo loco misit duos ẽpos salz legioneñ.
et astoriceñ. et comitem munũ ac duos diui
tes viros ad regem hyspaleñ. pro honorabi
libus illis corporibus sanctarũ iuste et ru
phine. Qui cum peruenerunt ad predictam
ciuitatem hyspaleñ. recepit eos ille rex sarra
cenus cum honore et exposita ãbasiata rex
habito suo consilio respondit ꝙ de corpori
bus illis nihil sciebant. Ueruntamen ꝙ da
rent eis parias. Episcopi aũt illi cum sancti
viri steterunt in oratione tribus diebus et ie
iunijs quibus sic in oratione ꝑmanentib⁹
apparuit sanctus ysidorus dicens eis. Ser
ui dei non est voluntas dei ꝙ corpora bea
tissimaꝝ virginũ iuste et ruphine extrabant
ab hac ciuitate quia hec ciuitas debet conq̃
ri a xp̃ianis et vult ꝙ hic maneant ꝑ conso
latione coꝝ. Sed deus habet pro bono sem
per vestram sanctitatem et ꝓpter honorez re
gis fernãdi a quo recepit mlta seruitia ꝙ de
ducatis corpus meũ in ciuitatem legioneñ.
et cum audiuerunt timuerũt timore magno
et steterunt per aliquam moram attoniti et
muti ꝓpter magnam claritatem et sentiẽtes
mirabilem et non assuetum odorem et tunc
sanctus ille confessor ysidorus fecit signum
crucis super eos et statiz redierunt in sẽpꝰs
et interrogauerunt euz quis esset. Qui respõ
dit ego sum ille ysidorus qui fuit archiepẽs
hyspaleñ. tunc facta gratiarumactione pe
tierunt ab eo ꝙ eis ostenderet locuz sepultu
re et ostendit eis dando certa signa eis quõ
iacebat in sibilia veteri et disparuit ab ocul
corum Illi vero venerunt ad regez dicẽtes
ꝙ volebant ei ostendere quod petebant pla
cuit regi et venit cuz militibus suis ad locũ
signatum et fodientes presente rege inuenit
sepulchrum sancti confessoris et aperientes
sepulchruz exiuit odor mirabilis in modũ
aliusqui et balsami qui profuit in salutem
non solum xp̃ianorum sed etiam sarraceno
rum et extracto corpore honorifice inuolue
runt ossa illa nobilibus pannis et rex ꝓpter
miraculum quod viderat doluit de cõcesso
et voluit accipere illud si potuisset. Sed cuz
hec cogitauit amplius corpus illud videre
non potuit et motus est intellectus eius in
aliud sic ꝙ obliuioni tradidit que cogitaue
rat et post hec mouerũt se episcopi ac alij am
basiatores cuz precioso illo corpore per viã
suaz plurimis miraculis chorusicando. et cũ
peruenerunt legionem et rex fernand⁹ scauit
tuit ad eos cum solenni ꝓcessione. et cũ ma
gno honore posuit illud sanctum corpus in
quodã monasterio quod ipse fecerat in mo
numento aureo super altare maius et extũc
ecclia illa vocata est sanctus ysidorus quaz
dotauit lapidibus preciosis auro et argen
to ac plurimis possessionibus. Est aũt mo
nasteriũ illud quod ego vidi canonicorũ re
gularium vbi sunt sepulture multorum regũ
quoruz ymagines tenent cruces in manib⁹
sinistris et in dextris enses euaginatos.

¶ Ueinant xp̃iani per regem fernandũ ma
gnuz et subiugatur celtiberia et carpẽtania
ac liberatur hyspania a subiectione impato
rum romanorum.

Octuagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim p̄dictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie vxoris sue cōgregauit exercitum suum magnū contra sarracenos carpentanie et celiberie que sibi rebellauerant deditq̧ ei p̄dicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipendijs militum. Cū3 ergo p̄dictus rex peruenit ad terras illas intantu3 confregit illas et tot sarracenos occidit et captiuauit q̄ per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore deditq̧ regine in recōpensatione3 eorū que sibi pro exercitu suo dederat omnes pa rias illorum sarracenorum. Celiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex p̄te occeani maris indirectu3 vsq̧ mare cesarauguste quod ē mare mediterraneū et ex fluie ybero vsq̧ ad regnum morcie vocat̄ carpentanea. Iste rex fernandus liberauit regnu3 ne esset subiectu3 imp̄atori nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenꝰ continetur in generali hystoria hyspanie. Huic illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit añ corpus beati ysidori et genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit Dn̄e ihesu x̄pe cuius est omnis potestas et omne regnu3 quia tu es rex omnium regnorū. et rex omnium gētium. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto p̄ro mercede q̄ anima mea sit posita in luce cuius non est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis et abstulit corona3 quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. et iterum fecit orationem ad deum et absolutus ē ab episcopis de peccatis suis et statim ibi recepit vltimā vnctione3 sparsitq̧ cineres super se et p̄cepit se deduci in peregrinationem ad sanctā mariā de almasam que est p̄pe cabesom vbi nouem diebꝰ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoq̧ regno tribꝰ filijs sc3 Sancio alfonso et garsie post penitentiam lachrimabilem triū dieru3 die quarta que fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictione filijs suis migrauit ad dominum sepultus est in ecclesia sc̄i ysidori ciuitatis legionen̄. iuxta patrē suu3 quem ipse de onā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis et sex mensibꝰ et successit ei in regno castelle Sancius filius eiꝰ primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

¶ Vincunt christiani et efficitur tributarius rex cesaraugustanus per regem sanciū castelle et quō proditorie per vellido dolpho occiditur rex iste sancius secundus rex castelle

Octuagesimumquintum bellum inter saracenos et x̄pianos accidit anno domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo Tunc p̄dictus rex Sanciꝰ videns q̄ rex fernandus pater suus pro honore fidei x̄pianoꝝ conquestauerat p̄uincias portugalie et lucitanie hyspalen̄. cordubeñ. toleti celiberie et carpētanie fuitq̧ reges eaꝝ facti tributarij ei: Ideo congregato exercitu venit sup̄ ciuitatem cesaraugustanam et obsedit eam ac cu3 ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eam fortissime expugnabat p̄pter quod post multa damna que rex experiit saraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinem magnā auri et argenti ac lapidum p̄ciosoꝝ et factus est eius vasallꝰ cum tota terra sua et tributariꝰ cu3 omnibus eiꝰ sic q̄ quolibȝ āno darent et certū quid et firmata hac pace. Reuersus est rex sanciꝰ in terrā suā cu3 diuitijs et honore. Iste rex sancius nō fuit cōtentus de diuisione regnoru3 quā fecerat pater eius fratribꝰ suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. l3 penā p̄dictionis posuisset pater cuilibet eorū frangēti dispositionem eius Congregauit exercitū magnū. et iuit Primo contra rege3 garsiam fratrē eius qui erat rex portugalie et galecie Et post plurima bella deuicit eu3 et captu3 carceribus mancipauit Deinde bellauit cōtra regem alfonsum fratrē suum qui erat rex legiōis et deuicto eo in cāpo atq̧ capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditiōe q̄ efficeretur monachus et sic factum est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitū monachalem sed non permansit q2 dimisso

habitu recessit et venit ad regem alymaymō toletiçum quo moratus est honorifice vsq; ad mortem fratris sui regis sancij. Sicut ergo mansit rex sancius rex castelle legionis et portugalie. sed adhuc nō contentus voluit capere Samorā quam dederat pater suus sorori sue dñe vrrace. Venit ergo super eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebatur vellido dulpho qui factus priuatus regis quia pmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq; regem die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq; ciuitatem et q꜄ ei ostēderet locum ingressus. Cum ergo iuissent et cum rex loca vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditq; venabulum quoddam deauratū quod manu gestabat predicto vellido dulpho ipse vero secessit ad secreta nature que cum pditor ille ex aduerso cerneret inclinatum percussit regem per spatulas sic q꜄ venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo malediccio paterna comprehendit eum vt sic pditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etiā fuit in vinculis vt plenius ista ꝯtinentur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt xp̄iani per regē alfonsum sextū et ostēditur cōfirmatio iuramēti in libertate

Cctuagesimūsextum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimooctuagesimotercio Tunc predictus rex alfonsus sextus qui dict⁹ fuit brano p⁹ mortē regis sancij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omia regna eius pacifice et in tantā pace et iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq꜄ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum cōtra quemcunq; contrarium cum audiret q꜄ erat obsessus a rege cordubeñ. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum. Cum ergo cognouit rex cordubeñ. q꜄ rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in eius timore magno passus fugit et tūc iteruz rex alfonsus firmauit federa predicta tenens in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum et circundatum quingentis militibus armorum sicut et ipse tenuerat eum in ciuitate toleti ne videretur iuramēta seruare que fecerat Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes et destruētes villas loca et castra ac quecunq; inuenire poterant et reuersus est rex alfonsus in terrā suā cum diuitijs et honore.

Vincunt xp̄iani et efficiuntur tributarij omnes saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimumseptimū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfons⁹ sext⁹ brano tercius rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantum timorem incussit saracenis q꜄ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

Vincunt xp̄iani et imponit̄ nomen roderico de viuar Cid adrudias cāpeatore.

Octuagesimumoctauuz bellū inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimooctuagesimo quinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tercius rex castelle misit rodericum didaci q̄ a quinq; regibus quos deuicerat vt supra dictum est fuit cognominatus lingua arabica Cid quod idem est q꜄ dominus ad reges hyspalen. cordubeñ. et granate. Inter quos tūc magna versabat̄ discordia et inimicicia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adrudias scripsisset regi granate q꜄ non bellaret contra reges hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi

noluit acquiescere precibus eius sed intrauit et destruxit usque ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cum cognouit predictus adruidas congregauit omnes saracenos et christianos quos tunc habere potuit et iuit virili animo contra eos. Sed videntes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei quod non exirent contra illa propter eum nec propter alios sibi similes Quo audito cogitauit quod non esset ei honor si non committeret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et durauit bellum ab hora terciarum usque ad sextam horam et ceciderunt multi ex parte regis granate ac deuicit eos fugeruntque per vim a campo saraceni et cepit in bello comitem garsiam ordoneum et alios milites qui iuuabant saracenos tenuitque eos in vinculis tribus diebus et tribus noctibus et dimisit eos. precepit ergo victoria habita spoliari campum et reddidit predam quam portabat regi hyspalensi sic vt vnusquisque cognosceret que sua erant et reuersus est ad regem alfonsum cum magnis diuitijs et honore et cum parijs predicti regis hyspalensi. Et extunc saraceni et christiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

Vincunt christiani et capiuntur septem milia saracenorum per cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Octuagesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum in vuadalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi saraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormaciam et fecerunt in terra illa multa mala et damna. Cid autem adruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito damno quem saraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia saracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris eris quoque diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum saracenorum quod iacet super henares et dicitur castreyon gentes vero sue percurrerunt terram illam usque guadalfaiaram. Et congregatis omnibus spolijs quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita saracenis pro trium milium marcharum argenti.

Vincunt christiani et capitur alcozar per Cid campeatorem

Nonagesimumbellum inter saracenos et christianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum saracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorem saracenis omnibus teroli et calataiubij propter quod scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

Vincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem

Nonagesimumprimum bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas literas et misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus alijs gentibus illius frontarie veneruntque supra locum de alcozar et obsederunt ibi ipsum Cid adruidas campeatorem cum militia sua et tenueruntque ibi eum obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autem quas cum habebat in numero erant pauce quia solum erant quadringenti equites et tricenti pedites. Videns autem quod aquam perdiderant die quadam parauerunt arma sua et armauerunt se secretissime et sa

bito apertis ianuis exeuntes irruerunt viri-
liter in saracenos ex inspirato. Sed et illi
videntes eos venire parauerunt se vt meli⁹
potuerunt et statim factum est prelium ma
gnum cecideruntq3 plurimi saraceni. Sed
et int̃ cetera strenuissima q̃ ibi fecit Ipse ad
quendam militem saracenũ feriens ense nu
do diuisit in duas partes vt equu3 suu3 da-
ret cuidam militi suo qui pedes pugnabat
equo suo mortuo et vnum regem illoꝝ duo
rum qui dicebatur fens percussit letaliter p
pter quod dedit terga. Alius vero rex qui
dicebatur gnaluc fuit etiam percussus in ca
pite a martino antolmes milite strenuo pro
pter quod etiam dedit terga. Videntes ergo
saraceni ꝙ reges fugiebant et omnes ipsi ti
more perculsi relicto campo fugierunt et se-
cuti sunt eos christiani occidentes et vulne-
rãtes eos sine numero quousq3 peruenerũt
ad portas terolij et calambij quia rex fens
fugit terolium et gnaluc calatrambium et in
de reuersus est cum bellatoribus suis ad lo
cum vbi fuerat bellum et expoliauerunt cã-
pum vbi multas diuitias inuenerunt et int̃
cetera de equis saracenorum post ꝙ congre
gauerunt eos quia erãt spersi inuenerũt qui
gentos et decem deferunt de equis christia
norum quindecim et intrauerunt castrũ suũ
de alcozar cu3 magnis diuitijs leticia et bo
nore de equis vero quos habuit pro parte
sua virtuosus Cid misit .xxx. cu3 sellis et fre
nis et singulis ensibus pendentibus ex arzo
nibus in donum regi alfonso castelle predi
cto vt haberet amorem eius quia irat⁹ erat
ab eo vt supradictum est.

Vincunt christiani et fugat̃ rex denie a:
comes cromani capitur per Cid cãpeatore3

Onagesimũ secundum bellum int̃
saracenos et christianos accidit an
no domini Millesimooctuagesimo
octauo. Tunc predictus Cid campeator cũ
esset eius timor super omnes saracenos ce-
sar augustanos valentinos et super omnes
illarum partium acceptis electis militibus
suis iuit ad percurrandam terram saraceno
rum et peruenit vsq3 ad locum qui dicit̃ bu
erta et vsq3 ad montem aluanũ spacio quin
q3 dierum et exiuit sonus eius inter omnes
saracenos et christianos. propter quod co-
mes remõ berengel barchinoneñ. qui in sua
recommendatione habebat illos saracenos
coniunctus fuit benalphaie regi denie. Qui
magnis exercitibus congregati secutis sunt
predictum Cid campeatorem cogitãtes ꝙ
ab eorum manibus euadere non posset ip-
se autem ad tunc deducebat magnam p̃da3
peruenerunt ergo ad eu3 nuncij de tonar
nec predictus comes remon voluit accepta
re verba honesta ipsius Cid sibi nunciatis
ꝙ nihil ducebat d̃ suo et ꝙ dimitteret eũ in
pace. Videns ergo virtuosus Cid eoru3 su
perbiam qui tollere volebant ea que ipse lu
cratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre
irruit in eos viriliter et ceciderũt multi ex p-
te aduersa. Alij vero quasi innumero fuerũt
vulnerati et deuicit eos cepitq3 predictu3 co
mitem vnum et lucratus est illa vice ensem
qui dicebatur colada. Sed post tercium diẽ
virtuosus Cid liberauit comitem predictu3
et remisit eum ad partes suas cum duobus
militibus.

Vincunt christiani et fugatur iterum rex
denie per Cid campeatorem.

Onagesimũ terciũ bellũ inter sara-
cenos et xpianos accidit ãno dñi mil
lesimooctuagesimonono. Tunc p̃
dictus benalfaie vna cum predicto comite
remon venerunt cum multitudine graui et
obsederunt castrum de almenar regis cesar
augustani qui erat valde confederatus ipsi
Cid cãpeatori misit ergo rex cesaragustan⁹
pro Cid campeatore sibi confederato vt suc
curreret castro ipsius. Qui venit super eos et
commissum est durum bellum effusaq3 est
multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos
Cid qui nun ꝙ victus fuerat et fugierunt a
campo rex abenalfaie. et predictus comes
secutusq3 est eos per tres leucas occidens
et vulnerans plurimos eorum et reuersus ẽ
cum multitudine captiuorum et cum ma-
gnis diuitijs et honore in ciuitatem cesara-
gustanam vbi honorifice et cum magna le-
ticia fuit receptus.

Vincunt christiani et capitur castrum de
rudea per Cid campeatorem qui obtinuit

priuilegia magna pro nobilibus et ciuib⁹ castelle.

Onagesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tercius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui saraceni contra vnum vuadalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaragustam Saracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens quod volebat dare castrum predicto regi alfonso et exiuit colloquendo cum rege inuitauitque eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo quia erat conuiuium prodicionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuium predictus infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi sunt lapidibus quod factum nimis displicuit regi et cogitando vituperium quod sibi fecerat ille saracenus misit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius et recepit eum rex honorifice. Narrauitque sibi damna que receperat ab illo saraceno. Tunc peperciit ei et inuitauit eum quod veniret secum in castellam sed noluit acquiescere quousque concessit sibi sequentia scilicet quod cum aliquis nobilis haberet exire de regno quod daretur ei spacium .xxx. dierum. Secundo quod nihil faceret contra aliquem nobilem nec ciuem nisi primo esset exauditus sicut debet esse de iure Tercio quod nihil faceret contra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorum. quarto quod non faceret impositiones iordiatas. quinto quod si contra hec faceret quod propter hec tota terra possit rebellare et eleuari quousque fieret emenda per regem que omnia rex concessit sibi et iterum inuitauit eum quod secum veniret sed ipse noluit quousque vindicaret ipsum de illo saraceno proditore. Regraciatus est ergo rex alfonsus sibi et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum et in tanta pressura posuit eum quousque moriebantur fame nec poterant iam bellare pre fame et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem cepit ergo viribus castrum et captiuauit saracenum illum aliuo salas et omnes qui erant cum eo omnes occidit preter aliuo folas proditore et aliquib⁹ suis quos misit regi alfonso placuit ergo regem cum vidit presentem siue dominum ipsius Cid campeatoris et fecit magnam iustitiam de isto proditore et socijs eius et regratiatus est ipsi Cid quia vindicauerat eum.

¶ Uincunt christiani et fugatur rex denie et capitur rex aragonum per Cid campeatorem

Onagesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo primo Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad peramendam terram benalfaie regis denie quod cum rex ille sciuit doluit valde et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus quod veniret ad adiuuandum eum contra Cid campeatorem qui etiam dolens quod cum intrauerat terram suam similiter congregauit exercitum suum et ambo reges venerunt super eum qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola parauerunt ergo ibi acies suas et commissum est durum bellum et ceciderunt multi sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alij vero dederunt terga et cum hac honorabili preda reuersus est cesaragustam vbi cum magna leticia et honore receptus fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid compaciens regi petro et suis militibus quia christiani erant soluit eos et permisit eos ire libere in terram suam Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs et honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice dedituque sibi multas villas et castra ac priuilegia quod quemcumque locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

¶ Uincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum

Onagesimum sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo quinto Imperante henrico et sedente in ca

thedra petri gregorio septimo. Tunc predi/ctus rex alfonsus brano tercius Rex castel/le congregauit exercitum suum magnum et venit super toletum. ¶ Erat enim iam solutus a iuramento quod fecerat alyma/ymon regi toleti propter eius mortem et fi/lij sui ysen. ¶ Venit ergo predictus rex et co/gitauit quomodo capere possit ciuitatem il/lam tam magnam et tam fortem et recorda/tus est verbi quod audierat cum esset sub ar/bore in orto regis predicte ciuitatis quando erat cum predicto rege alymaymon. Quere/bant enim inter se consiliarij predicti regis ipso presente rege quomodo possit capi ci/uitas illa tam fortis et respondit vnus illo/rum quod non poterat capi nisi septem annis esset obsessa sic quod nulla prouisio possit intra/re et tunc in octauo anno posset capi pre fa/me. Istud verbum audiuit rex alfonsus. licet ipsi cogitarent quod dormiebat. sic ergo cum ve/nit ex hoc verbo abstulit eis panem et vinum et fructus per quatuor annos. et hoc vndique per totam terram et tenuit eam obsessam ali/is quatuor annis ex quadruplici parte ciui/tatis et cum intra ciuitatem esset populus si/ne numero defecerunt eis iam victualia et sub quibusdam pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mensis may. et capta ciuitate illa que quondam fuerat honor et gloria got/torum exiuit inde et percurrit omnes terras circunquaque et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam ateusiam ozaman berlan/gam et medinam celi. et plurima alia loca et reuersus est toletum vbi collocauit thronum suum et fecit ibi habitationem suam et facta est mesquita maior ecclesia cathedralis di/cta sancta maria et fecit quod eligeretur archi/episcopus qui esset primas hyspaniarum et dotauit ecclesiam illam pluribus villis castris locis et possessionibus honorifice sicut et nunc est et in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex et regina de thezauris suis et posuerunt in illa ecclesia reliquiarum multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indul/gentias obtinendas concurrit ibi multitu/do populi ex toto archiepiscopatu certis tempo/ribus anni.

¶ Vincunt christiani cruce signati transeun/tes in terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et laudicia.

Nonagesimumseptimum bellum in/ter saracenos et christianos acci/dit anno domini Millesimonona/gesimoseptimo sedente in cathedra petri vr/bano secundo predictus papa anno domi/ni Millesimononagesimosexto apud clari/montem aluernie in mense nouembris con/silium celebrauit vbi exposita est miseria ci/uitatis hierusalem dedecus christi et oppro/brium nunciatur consilium et auxilium po/stulatur. Vnde occidentis populi innume/rabilis multitudo duces comites et nobiles ignobiles diuites et pauperes episcopi de/ni et religiosi senes pueri et puelle dolentes loca sancta prophanari a gentibus et thur/cis ab appulia prouincia lingua occitana hyspania Acquitania britania normania Scocia flandria francia germania lotho/ringia borgundia lombardia. alijs prouincijs regnis et terris nullo vrgente angariante sed omnes pari fide et voto et deuotione iniu/rias christi vltum ire se parentes signo cru/cis signati pace firmissima vbique terrarum composita de terris suis egredientes nullum in tanta multitudine regem habentes nisi christum sepulchrum ipsius tanto tempore sub seruitute redactum proponunt reddere libertati et quanto quisquis pronior erat prius ad mundi miliciam tanto erat pronior modo ad dei miliciam exercendam. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere com/pellebant vel trucidabant Vnde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. ¶ Alij credere se simulantes post ad iudaismum re/labantur. Et si queratur quis incitauit pre/dictum vrbanum papam vt crucem predica/ret et quis tantam multitudinem commouit Respondetur quod hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religi/oso viro gallico qui dicebatur petrus here/mita. qui cum peregrinaretur in sanctum se/pulchrum videns loca sancta ab impijs ir/reuerenter tractari. videns etiam venerabilem symonem ciuitatis patriarcham cum subdi/tis suis viliter et cum omni abiectione et plu/ribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehementer et cepit anxius con/tristari et cogitare si commode posset afflictis subuenire. Cum autem quadam nocte do/

minice resurrectionis in ecclesia lachrymis et orationibus domino supplicans pernoctaret longo vigiliarum labore fatigatus supra pauimentum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus autem ihesus christus apparuit ei in somnis iniungens ei legationem ad dominum papam et ad principes occidentales pro liberatione terre sancte quam legationem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam et omnes alios principes christianos cum litteris predicti patriarche et aliorum fidelium hierosolimis commorantium. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita Erant autem huius sancti exercitus eminentiores Adamarus podiensis episcopus. Godefridus dux lotoringie. eustacius et baldouinus fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolfus comes metensis. Hugo magnus frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tolose et sancti egidij destimundus dux apulie. Robertus comes normanie Anshelmus de aboldumunte Raymundus torene. Fertur autem quod sidrudas campeator fuerat inuitatus ab istis principibus pro isto passagio faciendo propter eius magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege alfonso contra saracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur. sed ab illo conuiuio facto excusauit exposita etiam sua sancta occupatione et creduntur tunc transfretasse plus quam ducenta milia christianorum inter quos Gulfrenus de turribus multos insultus hostibus inferens atque damna vna die rugitum leonis a serpente circumligati audiuit qui socijs dissuadentibus accedens audacter serpentem truncauit leonem liberando cuius rei leo immemor eundem sequitur vt leporarius et quamdiu in illa terra fuit multa fecit ei commoda in venationibus et bellis et quacunque vidit domino aduersari subito prosternebat nec domino redeunte in naui positum derelinquere voluit sed nautis nolentibus eum recipere vt pote animal crudele secutus est dominum suum natando per maria quousque defecit. Anno ergo predicto scilicet Millesimononagesimoseptimo exercitus domini fines paganorum attigit et factum est primum bellum magnum cum saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalendas marcij vbi multo saracenorum sanguine effuso victi sunt a christianis Et capte sunt ciuitates Nicea et laodicia et licet essent tanti in exercitu tanta fuit rerum omnium habundantia vt aries vno denario. bos vero tamen nummis duodecim venderetur.

Vincunt christiani et capitur antiochia.

Nonagesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno predicto scilicet Millesimononagesimoseptimo. Cum enim exercitus domini predicta obtinuisset loca et in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset profectus inde varijs transcursis regionibus et plurimi itineris diutino labore plurimum fatigati mense septembri ante ciuitatem antiochie. Nam que tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autem per menses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarent et varijs tribulationibus essent oppressi videlicet fame frigore yemalibus ymbribus et multimodis egritudinibus ac diuersis morbi generibus a turcis in ciuitate commorantibus sibi illatis parum proficissent nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem preualerent. Respexit deus afflictionem populi sui per quendam fidelem christianum in ciuitate sub infidelium dominio commorantem qui de nocte per scalam dominum boamundum principem tarentinum clam cum militibus in ciuitatem recepit Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cum alijs fere .xi. milibus quibusdam alijs vinculis mancipatis ciuitatem nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim et mediatricem diuino munere possederunt.

Vincunt christiani et fugatur corboranus cum exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

Nonagesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo

octauo. Capta enim antiochia vt predictum est mox superuenit Corobotanus magnus cum exercitu paganorum et christianos obsedit tantaque fame afflicti sunt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent media ergo perurgente et fame intolerabili compellente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedente exercitu christianorum innumeram infidelium multitudinem audacter ingrediens et brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit aliis gladio trucidatis aliis terga vertentibus equorum velocius presidio fuga elapsis expoliauit ergo campum exercitus domini et tantum auri et argenti equorum et victualium copiam inuenerunt vt omnes cumulatu diuitiis et victualibus supra modum habundantes cum hymnis et laudibus ciuitatem ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hunc modum reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuidam rustico prouinciali dicens: veni ostendam tibi lanceam christi. et rusticus iisdem capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso presente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitantibus autem pluribus: quidam bartholomeus nomine christo sibi apparente certificatus ignem licet pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

Vincunt christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta hierusalem.

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimonono. Tunc exercitus domini dominium ciuitatis antiochie boamundo predicto concedentes ordinatis ecclesiis et clero ac patriarcha et stipendiis vnde sustentari possint: Siriam profiscentes marchiam et barram multaque castella regionis illius expugnant tanta fame afflicti quod corpora saracenorum fetentia edere compelluntur et inde profectus exercitus domini ad interiora sine larga dei manus refocillatus et est tandem montana hierosolimorum conscendens ante sanctam ciuitatem peruenit tentoria figens et castra secundum militarem disciplinam collocans ex omni per te ipsam vrbem obsidione vallauit. Est autem hierusalem ciuitas in montanis sita riuis fontibus et siluis carens excepto siloe vbi aqua sufficienter habetur. legitur quod priusquam exercitus domini hierusalem applicuisset quandam columba de super exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quam reperte sunt littere quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa contra quam per te et per alios defendas tuam legem indica idem vrbibus aliis. Erectis ergo petrariis et aliis bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes parum in principio profecerunt. quibusdam enim ex nostris sagittarum ymbre grauiter sauciatis. Aliis vero molarium immissione peremptis machinis etiam ligneis ex magna parte igne succensis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Dum etiam in eadem obsidione prouictus et cibaque penuria laborarent ex conducto communi omnes quotidie nudis pedibus orando septem diebus circuierunt ciuitatem.

Tandem die octauo qui fuit ydus iunii feria que specialiter est dies cruciatus ardore animi succensi et crucis signo muniti primum pro animo pro illo parati mori qui pro ipso eodem die mortuus est. Strenui domini pugiles scalas muris immittentes per sagittas et spicula per lapides desuper venientes et ingentia saxa per gladios et lanceas et ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsque ad equorum genua equitarent sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et libertati eorum est reducta que per annos circiter. ccc. sexaginta postquam secunda vice ab imperatore eradio fuit capta

ab immundis saracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino ihesu christo patriarcham latinum et tam deum quam ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militem strennuum et virum deo et hominibus acceptum dominum civitatis vnanimiter elegerunt qui licet civitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari nec coronam auream deportare vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus saracenorum.

Centesimumprimum bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus a captione sacte civitatis hierusalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cum centum milibus equitum et cccc. milibus peditum ad bellandos christianos ascalonam venit quibus exercitus domini in quo non erant nisi quinque milia equitum et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante et nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugam converterunt et in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero a scalone vsque ad duo milia suffocantur eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt numerus ignoratur. His gestis reversus est exercitus domini in sanctam civitatem cum magnis divitijs et honore et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

Vincunt saraceni in hyspania et occiditur infans saucius alfonsi. perditur concha et plurima alia loca et destruuntur omnia balnea regni.

Centesimumsecundum bellum inter saracenos et christianos accidit supradicto anno domini Millesimo nonagesimonono. Tunc rex alfonsus sextus tercius rex castelle de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalen. cuius filiam caydam nomine ceperat in vxorem factam christianam que vocata fuit maria vt nihil esset in hyspania quod eis non subiugaretur misit in affricam pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso et misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Algnasclum suum maiorem qui dicebatur halyabenaxa. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim et reuersi sunt in oppositam partem quia congregati sunt cum alijs saracenis et expugnauerunt regem hyspalen. qui dederat filiam suam in vxorem occulte christiano et quia erat amicus regis christiani. Venerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occasus est in bello. quo facto eleuatus in superbiam ille saracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui contra terram regis alfonsi et obsedit huces. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirmus et doluit vehementer quia non poterat ire in persona contra eos sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans don saucius alfonsi et erat adhuc puer et cum eo misit comitem donum garsiam de cabra qui nutriret eum et multos alios comites et nobiles cum exercitu magno et venerunt prope villesum. Cum ergo saraceni obsedentes viderunt christianos dimiserunt obsidionem et venerunt contra eos et ordinatis aciebus commissum est durum bellum et permittente deo ac peccatis forte exigentibus victi fuerunt christiani et ibi vbi maior erat potestas christianorum cum predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans autem sentiens equum suum vulneratum dixit nutricio suo comiti pater vulneratus est equus meus et dixit comes. fili sitis firmus alias vos eritis vulneratus. et cecidit statim equus mortuus cum eo.

quod cũ vidit predictus comes timẽs mortem infantis descendit subito de equo suo et cooperuit infantem cum scuto et ibi defendens infantem plurimos saracenos cum ense suo occidit sed tanta fuit eorum multitudo ꝙ non potuit sustinere quia absciderunt ei vnum pedem quodam ense et quando vidit ꝙ non poterat se continere dimisit se cadere super puerum vt moreretur priusꝙ ipse et ibi occiderunt comitem illum. Ceteri vero comites habuerunt infantẽ et fugiebãt cum eo quantũ poterant cogitantes euadere mortem. Saraceni autem videntes eos insecuti sunt eos et quia non poterant tam cito fugere cum puero sicut voluissent attinxerunt eos et transeũtes vltra eos occiderũt ibi infantem et comites et in memoriam illius victorie posuerunt saraceni nomen loco illius septem pora sed postmodum mutatus est locus ille et vocatus est septem comites. Alij autem qui euaserunt venerunt toletum ad regem et factus est planctus magnus a rege pro filio suo sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tunc fuit perdita concha quam habuit cũ vxore sua cayda habuerunt etiã saraceni tũc huete et hudescum quesiuit rex Alfonsus a sapiẽtibus quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebant Et responsum est ei ꝙ erat quia sepe intrabãt balnea et quia nimis vacabant delitijs et extunc rex alfonsus fecit ꝙ destruerentur omĩa balnea regni sui et fecit milites laborare multas exercitibus.

Vincunt christiani sub principe godefrido de bullion et capiũtur plurime ciuitates.

Centesimumtercium bellũ inter saracenos et christianos accidit ãno domini Millesimocentesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis alijs principibus collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatem sanctã nõ posset retinere nisi fines suos vellet ampliare et hostes vicinos a se longius propulsare licet essent pauciassimi respectu circunstãtiũ nationum quia habebant ab oriẽte arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydoneos egyptios et phylisteos. ab occidente autem ciuitates maritimas ptolomaydaꝫ siue accon et tiron et tripolim et omnes alias vsqꝫ ad anthiochiam. a septentrione vero tybenadam et cesaream philippi et regionem decapoleos et damascum. maluerunt tamen pro christo animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere et negociuꝫ imperfectũ relinquere non ergo confidentes in sua fortitudine nec in multitudine sed in sola dei protectione spem habentes et salutifere crucis vexillum semper in prelio deferentes inimicas partim fugatis partim trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitam. Et ciuitatem ramata nobilem populosam muro valido circundatam et turribus excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quatuor ab accon distantes et ciuitatem tybenadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctam ciuitatem cum leticia et honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus et electus ẽ cõcorditer et in regeꝫ inunctus Baldouuinus frater eius miles strenuissimus qui postmodum diuino fretus auxilio regnum suum dilatauit. Nam ipse expugnauit azur et cesaream philippi et accon que alio nomine dicitur tolemayda et ciuitatem berid et ciuitatem Sydonis et montem regalem et plurima alia loca cepit ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab alijs successoribus multis bellis et multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum hierosolimitanum in ciuitatibus villis et castris sicut latissime narrat acconeñ. episcopus in libro de rebus et statu terre orientalium que propter breuitatem relinquo.

Vincunt christiani et obsidetur ciuitas corduben. ac membratim diuiditur proditor saracenus qui regem hyspalen. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit pau

cis elapsis diebus post predictum bellum Tunc enim predictus rex alfonsus. vi.iij. rex castelle ex ira magna quam habebat cō/tra saracenos: tum quia interfecerant filiuʒ eius: tum propter alia damna que fecerant in terra eius congregatis exercitibꝰ magnis liber ab infirmitate venit in terraʒ saraceno rum directe contra illum saracenum qui se fecerat vocare myramamolim qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obsedit eum ibi qui cum cognouit potestateʒ excedentem regis alfonsi non fuit ausus exire contra eum.

Cum ergo sic esset obsessus quidam sarace/nus nobilis cuius nomen erat abdallar ve nit de nocte cum multitudine magna sarace norum et dedit saltum ex improuiso in exer/citum regis alfonsi christiani autem sentien tes eos capientes scelenter arma sua bella/uerunt cum eis et occiderunt maiorem ptē corum et captiuauerunt saracenuʒ predictū abdallar qui et interfecerat regem hyspaleñ. predictum patrem regine domine marie cay de. Ceperunt etiam plures alios cum eo.

Precepit ergo rex alfonsus ꝙ duceretur sa/racenus ille ante eum et mandauit ꝙ duce/retur ad locum vbi possent eum diuidere sa raceni de ciuitate. et ꝙ consideretur corpus membratim in frustra quia interfecerat so/cium suum vt dictum est. Precepit etiam ꝙ ducerentur alij nobiles saraceni qui fuerant cum eo et ꝙ comburentur viui in eodem lo co quod cum viderunt saraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt paceʒ cum eo ꝙ darent ei tributum omnium terra rum quas possidebant citra mare et miserūt multum aurum et argentum ac multitudi/nem lapidum preciosorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus contentus de his que fecerat in cursu illo et quomodo cō fregerat et honorauerat illum saracenum.

Alium qui se vocauerat myramamolim re/uersus est in terram suam cum magnis di/uitijs et honore et extunc predictus rex alfō sus tenuit regnum suum in pace et dederunt ei saraceni citra mare quolibet anno tributa siue parias suas.

Vincunt saraceni sub nicaph rege mor rochiorum et vulneratur rex alfonsus sextꝰ

Centesimum quintum bellum inte saracenos et christianos accidit an no domini millesimocentesimopri mo. Tunc nicaph rex marrochiorū qui erat myramamolim congregato magno exerci/tu almorauidum transiuit mare cui congre/gati sunt et vniti omnes saraceni vādalie venit ergo super regem hyspaleñ. et obsede/runt ciuitatem atq; ceperunt eam et inuene/runt ibi illum proditorem qui se fecerat vo/cari myramamoliʒ et prescidit caput eius et exinde venerunt supra cordubam et ceperūt eam et factum vnum dominium saracenoꝝ citra et vltra mare quod primo non erat quo facto intrauit myramamolim cum suo exer citu magno per terram regis alfonsi et per/uenit vsq; ad badayos Rex aūt alfonsus p̄ dictus cum erat semper cesaraugustam et te/nebat eam obsessam Cuʒ ergo sciuit ingres sum predicti myramamolim in terram suaʒ eleuauit se ab obsidione et venit cum exerci tu suo. et cum multitudine francorum que venerant in adiutorium eius et commissuʒ est bellum asperrimum prope badayos. In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana sathalias dicitur et permitente deo victi sunt christiani et multi dederunt terga nemine persequente. Rex āt Alfonsus sustinuit bellum cum illis qui se cum remanserant vsq; ad noctem et tamuiri liter bellabat rex ꝙ nullus saracenus erat q̄ ausus esset ponere ante euʒ et mouet eos de loco illo retraxitq; eos vsq; ad tentoria ni/caph q̄ bn̄ erat fortificata fossatis. et cū co/gitaret fortissime pugnās eos inde extrahe/re. Superuenit quidā nūcꝰ qui dixit ei ꝙ nisi die quas posuerāt saraceni venerūt ad dep/dandum tentoria sua quod cum audiuit di misit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteretur inuenit se cum illis qui de predabantur tentoria bellauitq; cum eis s; fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniēte er/go nocte diuisi sunt abinuicem bellantes et illi pauci christiani qui remanserunt coniun cti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Saraceni similiter recesserunt ad terras suas et nicaph transiuit in affricam. Istud belluʒ fuit feria sexta prima die nouembris āno quo supra.

Vincunt christiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

Centesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo secundo. Tunc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit usque ad ciuitatem hyspalen. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valencie per Cid campeatorem.

Centesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimotercio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitatem valencie et tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorum quam saracenorum et tam angustiata fuit ciuitas pre fame quod compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame quod platee erant plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterat accipere mandabant eum comburi vt timerent exire. Videntes autem maximam pressuram famis fecerunt conuenienciam suam firmatam cum predicto roderico didaci vt mitterent nuncios suos ad regem morsie et ad regem cesaraguste quod si infra. xv. dies non succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione quod nullus illorum nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit quod nauta cum quo transire debebant teneret eos quousque ipse iret ad eum. Iuit ergo statim et mandauit quod inquireretur si plus ducebant quam l. morobetinos et inuentum est quod portabant multitudinem auri et argenti et lapidum preciosorum et omnia cepit et diuisit cuilibet. l. morobetinos sic pactatum fuerat. Cum ergo transiuit tempus et non habuerunt succursum predictorum regum tradita est ei nobilissima ciuitas valencie que solatium et delicie saracenorum erat Et ipse Cid intrauit eandem eleuato vexillo suo ante eum cum magna leticia et honore et precepit quod poneretur vexillum suum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omnia fortalicia que erant dominij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorum facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie maior autem ecclesia dedicata est sancto petro.

Vincunt christiani fugato et vulnerato rege hyspalen. ac peremptis quasi. xxx. milibus saracenorum per Cid campeatorem

Centesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valencie per omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspalen. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum scilicet xxx. milium hominum armorum et velocius quo potuit venit super ciuitatem valencie et obsedit eam. Virtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cum eo circa ortum qui dicitur de villa noua et deuicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalen. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est saracenos vsque xucaram suffocatique sunt in flumine quasi tria milia saracenorum et tanta fuit cedes eorum quod de. xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mille quingentos et reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum quod pars que cecidit in sortem peditorum

fuit quinque milium marcarum argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valencie cum magnis diuitijs et honore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.iiij.milium peditum et tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in pyrum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit ꝙ mitteret sibi vxorem suam dominā ximenā cum duabus filijs suis que manebāt in sancto petro de cardenam. Rex autem illustris gaudenter recepit donum et honorifice misit sibi vxorem et filias quas postmodū tradidit in vxores comitibus garrionis. Sed quia illi cōmiserunt quoddam scelus cōtra eas vici propter hoc ante predictum regem in campo ante garrionē tradi e fuerūt postea per eundem regem in vxores infantib⁹ nauarre et arragonie filijs regū sicut plenī⁹ continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt christiani fugato et vulnerato ymes myramamolin ac peremptis xl.et octo milibus et quingentis saracenis per Cid Campeatorem.

Centesimumnonū bellum inter saracenos et christianos accidit āno domini Millesimocentesimoquinto. Tunc cū predictus virtuosus Cid cū vxore sua et filiabus suis dña elmira et dña sole i pace et solacijs essent in predicta ciuitate valencie et quidem nunciauit ipi certitudinaliter quō ymes myramamolin rex marrochiorum dolens de pditōe valencie cum quinquaginta milibus armatorum veniebat ad obsidendum pdictā ciuitatem. Quod cū cognouit pdictus Cid pcepit ꝙ omnia castra sui dominij pparent et ponerent in eis oīa necessaria ad pugnā similiter in ciuitate Cōgregauitque omnes gētes quas potuit habere tam de saracenis ꝙ de xpianis et omnia hec facta sunt breuissimo tempore Venit ergo multitudo pdicta saracenorū et fixis tentorijs suis steterunt supra ciuitatem et tant⁹ fuit eorum tumultus cum suis atamboribus et vocibus ꝙ dña ximena cum filiabus suis q̄ nunꝙ similia viderāt timuerūt valde Sed virtuosus Cid dixit eis dña ximena et mee filie nō timeatis: Ego enim cogito deuincere hos saracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atamborꝰ faciam venire ad vos buccinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad signum campane exierunt in campum cū insidijs et ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes saraceni ordinatis et suis aciebus commissum est durissimū bellum sic ꝙ vndique videbantur exire equi sine dominis suis. Et cum saraceni essent multi tenebant xpianos iam in magna pressura. Et tunc virtuosus Cid animās milites suos clamauit dicens.deus adiuua et beate Jacobe.et cum dixerit exiuit aluarbanes q̄dam miles strenuus cum trecentis militibus et insidijs et percusserunt saracenos ex aduerso scz ex parte maris. Cogitantes autem saraceni ꝙ erant multe gentes timuerunt valde et inceperunt dare terga et secuti sunt fugientes occidendo et vulnerando vsque ad quoddam castrum quod dicitur torquera percusso ymes myramamolin ab ipso Cid et tanta fuit cedes saracenorum ꝙ de quinquaginta milibus pdictis nō euaserūt vltra ꝙ mille quingenti. et reuersus est virtuos⁹ Cid cum milicia ad locum belli vbi inuenerunt spolia multa nimis et inter cetera inuentum est vnum tentorium illius myramamolin nobilius ꝙ vnꝙ aliquis viderat et reuersus ē in ciuitatem valencie brachijs vsque ad cubitus plenus sanguine ex vulneribus occisorum. et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle pdicto ex quinta sua parte ducentos equos cum sellis et frenis pendentib⁹ singulis ensibus ex singulis sellis eorum. misit etiam sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

¶ Vincunt xpiani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratus cum alijs.xxx.regibus per Cid campeatorem

Centesimumdecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū.xxx.regib⁹

saracenorum subito apparuit spacio vnius leuce ppe valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascendit virtuosus Cid supra turrim alti/ orem fortalicij cu3 consiliarijs suis vt vi/ deret eorum exercitum q̄ videns incepit ri/ dere ostendens magnum gaudium descen/ dens ergo de turri facto signo campane cō/ gregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuos9 Cid quō volebat dare bellu3 regi bucar et illis.xxx.regibus et bilan aio placuit omnibus sperantes victoriā repor/ tare. Exierunt ergo ordinati secundum mo dum suū. Eo tempore quo tempore saraceni non cogitabant cum ergo venerūt ad lo/ cum vbi viderunt tentoria sarracenorū pre/ cepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cu3 suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerunt subito acies suas et venerunt cōtra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cu3 ergo vidit eos inordinatos predictus Cid precepit vexillum suū celeri ter ire contra eos et factum est prelium ma/ gnum sic q̄ ceciderunt multi ex vtraq3 parte et durauit bellum de mane vsq3 ad horam nonā nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine et tanta erat mul/ titudo mortuorū peditum etiam xp̄ianoru3 q̄ non poterant cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo q̄ ab hora nona ince/ perunt saraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in il/ la sequela vidit ipse Cid rege3 bucar et eius gnnato ense secutus est eum vt eu3 occideret sed quia ille ducebat velocem equum cum cognouit q̄ Cid sequebatur eu3 fugit velo cius et non pōtuit eu3 attingere sicut voluis/ set licet cum peruenerunt ad mare ppe ipm iret et tunc emisit a manu ensem suum super bucar percussitq3 eum sed ille percussus in/ trauit subito nauim. et Cid descendit et ac cepit ensem suum et spata3 regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam et reuer sus est ad locu3 belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerunt q̄ solū de equis quin ta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tri/ centorum equorum. Deuictoq3 bucar rege marrochiorum cum alijs.xxx.regibus reuersus in ci/ uitatem valencie cū magnis diuitijs leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle in donu3 ex predictis spolijs Centū equos cum sellis suis et frenis mirabiliter adorna tos et.lxxx.saracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudē ter recepit Tunc etiam soldanus psie vidēs q̄ sanctam ciuitatem hierusalē ceperant xp̄i ani et multas alias ciuitates et loca timēs q̄ tota eius terra pderetur si transiret pdict9 virtuosus Cid in partes illas pro iuuamīe christianorū. Ideo audita ei9 celebri fama vt eum in amicum posset confederare. misit ei ambasiatorem suū per mare et cum perue/ nit valencia3 receptus est honorifice ab ipo Cid et psentauit sibi dona q̄ sibi mittebat soldanus scz multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et au/ ro mirabilis texture et multa alia que non sunt in ista terra presentauit sibi etiam vna3 libram mirre et balsami preciosi cu3 quo p9 modum fuit corpus ipsius Cid balsamatū in eius morte. Dedit etiam sibi vnu3 archi ducem de nobilioribus qui fuerunt in mū do quod vsq3 in hodiernum diem manet in monasterio sancti petri de cardenam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad predictum soldanum cum suis etiam do narijs inito federe inter eos.

¶ Vincūt xp̄iani fugato rege bucar cū alijs xxvi. regibus viginti eo4 interfectis p Cid cāpeatorē non viuum sed mortuū.

Centesimumundecimū bellu3 inter saracenos et christianos accidit an no domini millesimocentesimosep timo Tunc predictus rex bucar dolens quo modo sic turpiter victus a Cid campeatore et quomodo interfecerat et captiuauerat ei9 gentes et quomodo expoliauerunt eum a tam magnis diuitijs. Ipse in propria perso na predicauit in affrica puocans omnes po pulos sicut nos facimus tempore cruciate et congregatus est ad eum populus innu/ merabilis cum quo transiuit mare vt veni/ ret super valenciam et se vindicaret. Cum ergo predicti rumores peruenerunt ad au/ res ipsius Cid inter cetera precepit q̄ om/ nes saraceni habitantes intra ciuitate3 egre derentur foras et q̄ habitarēt in alcudia quo facto cū nocte illa iaceret in lecto suo pdic9

Cid hora medie noctis cogitās quomodo
se haberet in aduentu tante multitudinis sa
racenorum. Ecce subito impletum est pala/
cium illud claritate magna et quodam mi/
rabili odore. et cum ipse miraretur illius in
solite claritatis et odoris apparuit ei vir qui
daȝ indutus vestibus albis sicut nix qui ca
nus et crispus videbatur in manibus suis
claues gestans. Dixitq̧ ei. dormis roderice
vel quid agis. et ille respondit. q̄s estis vos
qui a me hec queritis. Et ait illi ego suȝ san
ctus petrus princeps apostoloꝝ qui venio
ad te cum solenori mandato q̄ꝫ illud quod
tu cogitas de rege bucar. seȝ ꝙ habes dimit
tere hunc mundū et ire ad vitam vbi non est
finis et ꝑfigitur tibi terminus. xxx. dierū a p̄
senti die. Uerumtamen vult tibi deus facere
hanc gratiam ꝙ tu mortuus cum gentibus
tuis habeas victoriam de rege bucar propt
honorem tui corporis quod erit cum adiu/
torio apostoli Jacobi quem deus mittet ad
bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies
penitentiam de peccatis tuis et saluus eris.
Hec omnia concessit tibi dn̄s ihesus xp̄us
propter amorem meum et ꝓpter reuerentiā
quam semꝑ habuisti ad ecclesiam meā mo
nasterij sācti petri de cardeuā. Que cum au
diuit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se
cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes
apostoli volens osculari pedes eiꝰ et dic̄ ei
apostolus. Non labores in hoc qria nō po
teris accedere ad me. sed sis certus ꝙ omīa
que dixi tibi sunt tibi cōcessa et sic disparuit
ab oculis eius et remāsit in palatio illo qui
dam magnus et suauissimus odor cuiꝰ qua
litas essari non potest. et predictus Cid re/
mansit fortificatus et ita certus de predictis
sicut si iam transissent omnia illa. Et die fa
cto conuocauit ad fortalitium suum omnes
milites suos et narrauit eis visionem illam
cum lachrimis nihil eis occultans faciens
ergo secundum consilium meum et deuince
tis regem bucar et triginta sex reges qui ve/
niunt cum eo. Perceptis ergo sacramentis
et facta penitentia peccatoꝝ suorū cum non
remanerēt nisi septeȝ dies de spacio ꝑfinito
ꝑcepit vocari ad se vxorē suā dn̄am ximenā
et mandauit ꝙ adducerentur ei vasa illa ar
gentea in quibus erat balsamū et mirra que
sibi miserat soldanus magnꝰ persie Et cum
vidit ea añ se ꝑcepit adduci quandā cuppam
aureā in qua ipse bibat et accepit de illo bal
samo et mirra mixto cuȝ aqua rosea ad quā
titatem vnius cocliaris et bibit et sic ꝑ illos
septē dies fecit nihil aliud comedēs nec bi/
bens. Et factū est corpus eiꝰ pulchrius et re
centius q̄ꝫ añ excepto ꝙ continue deficiebat
sic ꝙ non poterat se mouere in lecto. penul/
tima ergo die ante q̄ꝫ deficeret vocauit vxo/
rem suā et venerabilē ep̄m ciuitatis hieroni
mū et alios milites parētes et amicos qui/
bus ꝯfidebat. Dixitq̧ eis scitis ꝙ rex bucar
erit hic vna istaꝝ dierum et circundabit ciui
tatem cuȝ sua potestate magna ea ergo que
vos habetis facere vt vincatis sūt hec. Pri
mo post q̄ꝫ fuero mortuus lauabitis corpꝰ
meū quod satis intrinsecus mūdum teneo
laudetur deus vt crastina die que est dies vl
tima vite mee recipiam corpus dn̄icum et la
uato corpore abstergatur bene et vngetis ip
sum totū caput et os pedes et omīa alia mē
bra cum balsamo et mirra quod super fuit
in his vasculis argenteis et nullus sit ausꝰ
ꝓpter mortem meā clamare nec ostēdere do
lorem ne forte sarraceni sentiant mortē meā
et cum venerit dies vt appropinquat ciuita
ti rex bucar precapietis ꝙ omnes gētes ascē
dant super muros et ꝙ sonent tubas ananfi
les et faciēt maiores leticias que potuerūt
fieri per homines et cum fuerit dies qua vo
lueritis ire cū corpore meo in castellaȝ facie
tis ꝙ egrediantur omnes gentes secretissime
sic ꝙ non intelligant sarraceni qui sūt in sub
urbibus et ꝑcipietis onerari gemulas aliasq̧
bestias cum omnibus illis diuitijs que sūt
valentie sic ꝙ non remaneat ibi aliquid ꝙ
sit alicuius valoris et cum factuȝ fuerit pre
cipietis incellare equum meuȝ baueca et ar
mabitur bene corpus vero meum ornabitis
optime et ponetis me super equum taliter ꝙ
non possim cadere. ponetis etiam in manu
mea ensem meum tyson et erit semper apō
me episcopus dominus hieronimus et gal
dius priuatus meus vnus ad dexteram et
alterꝰ ad sinistrā qui dirigūt equū meū. et vos
petre berundem portabitis vexillum meuȝ
sicut consueuistis vos vero aluarhanes or/
dinabitis acies et ite ad bellandum cum re
ge bucar sitis enim certi et non dubitetis ꝙ
habebitis victoriam me existente mortuo si
cut mihi deus concessit. Sequenti vero
die facto testamento suo hora tertiarum

recepit corpus dominicum de manu episcopi genib⁹ flexis et cum multis lachrymis. quo percepto reclinauit se in lecto dicens. dñe ihesu xpe cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna tu es super omnes gentes et omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo dñe peto hanc misericordiã vt anima sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuos⁹ Cid tradidit animã in manib⁹ creatoris. Post tres aũt dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam et fixa sunt tẽtoria. xv. milia sicut narrat analfacar hystoriographus saracenorum et bellabãt continue cõtra ciuitatem quantũ poterant. et illi de ciuitate defendebãt ciuitatẽ cum magna letitia sicut eis preceperat Cid quod durauit per nouẽ dies quia xpiani pparabant omnia sua ad ducendum in castellã sicut preceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns quod Cid tanto tempore non egrediebatur ad eos cogitauit quod nõ erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus ciuitatẽ. Sed die duodecima omnibus pparatis et posito ipsi⁹ corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositiõe quod videbat viuus hora media noctis aperta est vnica porta ciuitatis que tendit versus castellam et ordinatis aciebus cũ omnibus oneribus exeũtes secretissime et in magno silentio sicque videbat quod nõ essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inuenientes eos inermes nec potentes pre cõfusione magna ordinare seipsos: quia videbat regi bucar et illis. xxxvi. regib⁹ quod veniebant ex parte xpianorum super eos vltra sexaginta milia militum qui erant albiores niue et ante eos viderunt virum militem super equum album sedentem in manu sinistra gestantem vexillũ albũ et in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Videntes ergo bucar et reges predicti cedem maximã saracenorum suorum quam faciebant isti milites timuerunt valde et dederunt terga fugientes vsque ad mare. xpiani aũt insequentes eos occidendo et vulnerando puenerũt vsque ad mare et tanta pressura vt ingrederentur in nauibus quod scdm hystoriam viginti illorum regum fuerunt ibi mortui et decẽ milia saracenorum suffocati. Rex vero bucar cum alijs qui euaserant pressuram illã eleuatis velis nunquam amplius sunt reuersi. christiani autem victoria habita reuersi sunt ad tentoria et expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerũt receperunt eas quas portare poterant relictis ibi pluribus alijs sine numero. et sic venerunt cũ corpore ipsius Cid in castellam cũ magna letitia et honore et sepelierunt sicut ipse pcepit in sancto petro de cardenã. Sarraceni vero qui erant in alcaria videntes quod omnes christiani recesserãt a ciuitate et nihil dimiserant in eadẽ ingredientes iterum populauerant eam. Fuit aũt predictus virtuosus Cid dñs predicte ciuitatis quinque annis. Rex aũt alfonsus sext⁹ supradictus cum audiuit victoriã quã Cid campeator habuerat mortuus et quõ ducebatur in equo suo bameca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctũ petrum de cardena celeriter de toleto et honorauit eius sepulturam ita in qua etiã fuerunt infantes arragonie et nauarre cum suis vxorib⁹ que filie fuerunt ipsius Cid. Predict⁹ vero rex alfonsus sextus hrano regnauit. xliij. annis et septem mensibus et perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dñm anno dñi Millesimocentesimo vicesimooctauo. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in cu⁹ morte ex medio lapidũ qui erant ante altare sancti ysidori in ciuitate legionẽ: tribus dieb⁹ manauit aqua quod fuit signũ lachrymarũ regni ,ppter damna secuta post eius mortem. Ipse non reliquit filium heredem. Veruntñ quia ipse dederat filiam suam dominã orracam in vxorem comiti Raymundo tolosano qui erat de genere gothorum et in illa predictus comes habuit vnum filiũ cũ pficeretur in hierusalẽ in passayo supradicto quẽ baptizauit in iordane et ideo vocauit eũ alfonsum iorday. Ideo iste post multa dãna que acciderant in regno fuit eleuatus in regem et post factus est imperator.

Vincunt saraceni et occidit rex alfonsus arragonie quia spoliauit ecclesias.

Centesimũ duodecimũ bellum inter saracenos et xpianos accidit post mortem regis predicti alfonsi pauco elapso tẽpore. Tunc enim regi arragonũ alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittens ei que

quid in regno suo tenebat. Nunciatū est quō
magna multitudo saracenorum intrauerat
regnum suum arragonie qui nimis doloris
recessit statī vt occurreret illis et inuenit eos
in quodaꝫ loco regni sui qui dicitur cifersga
et bellauit cuꝫ illis dicens. sed qui nunꝗ fu
erat vict'. ibi vict' fuit a saracenis et mortu'
Alij dicunt ꝙ non fuit mortuus ibideꝫ sed
duxit post hec vitam peregrini per munduꝫ
incognitus Et dicitur in cronicis ꝙ hoc acci
dit ei quia expoliauit ecclesiaꝫ sancti ysidori
et plures alias ecclesias castelle post morteꝫ
regis alfonsi septi brano volēs ipse regnare

Vincunt christiani cruce signati et capit
ciuitas vilixbona

Centesimumtredecimum bellum in
ter saracenos et xp̄ianos accidit an
no dn̄i Millesimocentesimoquadra
gesimosexto. Tunc cum ludouicus rex fran
corū audiuisset ciuitatē edisse captā fuisse a
thurcis zelo fidei succēsus mesopotanee cō
patiens ab Eugenio papa. iij. apud berselia
cum cruce signatus est cum principib' pegri
nationeꝫ pponens trāsmarinā āno sequēti
Millesimocētesimoquadragesimoseptimo.
Sanctus Bernard' chorardo regi apud frā
chonburg constituto et principib' fere cūctis
signum crucis affixit et socij pegrinationis
vltra modum multiplicantur naualis exerci
tus de anglia flādria et de lothoringia colle
cto. ij. ydus aprilis de tremūdo portu āglie
cum ducētis nauibus pfectis. iiij. kal' iulij
vlixbonā applicuit et illam post. iiij. mēsiuꝫ
obsidionem capiunt hostesꝗ quōruꝫ nume
rus erat ducenta miliū et quingētos decim
cūt ꝫ christiani. xiij. milia vix essent. Cho
rard' rex cum innumera multitudine pegri
natione egredit mense mayo et vt ad expu
gnandum yconiū incōsulto ducitur deficiē
tibus victualibus fame afflictus rediit et p
sequentib' eos thurcis multos pdidit. Rex
vero francoruꝫ ludouicus etiam aggreditur
pegrinationeꝫ et euocatus ab imparatore gre
corum nauibus eius hierosolimis euehitur
Anno millesimo. cxlviij. frāci p deserta a
sye dolo et astucia grecorū qui calceꝫ farinē
m̄ iscuerunt crebro insultis thurcorū pacien
tes fame cruciati ita vt q̇dam equorum et a
morum carnib' vescerentur tandem multis
fame parientib' cecilia venerunt et inde anti
ochiā palestinam nauigio petierūt hay me
dius comes manancen. in cipro et alfonsius
comes tholose et sancti Egidij apud cesare
am palestinam obierunt et a deo tunc male
successit regi francorū ꝙ a grecorū manibus
captus imperatori grecorum turꝑoluꝫ obli
dens ducitur psentandus. Queꝫ roger' rex
cecilie expoliata grecia vastata vsꝗ constan
tinopolum a captione liberauit.

Vincunt christiani et capitur ciuitas ba
ecie per imparatorē hyspanie alfōsū septimuꝫ

Centesimumdecimūquartum bellū
inter saracenos et christianos acci
dit anno domini Millesimocentesi
moseptuagesimo. Tunc supradictus rex al
fonsus septimus rex quart' castelle et nepos
regis alfonsi qui lucratus est tholetum posi
ta tota hyspania sub eius dn̄io factus fuit
imperator et coronatus in ciuitate legionen
et confirmatus p papam vt decctoro voca
retur imperator hyspaniarum. Post ꝗ ergo
regnum arragonie castelle et legionis pacifi
ce tenuit et omnes reges saracenoruꝫ hyspa
nie sibi obedirent tanꝗ vasalli remanserūt
due ciuitates que nō recognoscebāt euꝫ do
minum scꝫ boecia et almeria et pꝑter illas
subiugandas congregauit exercituꝫ magnū
et venit primo super boeciā et obsedit eaꝫ et
aliquid nō seruantes eidem fidelitateꝫ ces
serunt quod cum cognouerunt saraceni oim
illarum partium congregati sunt et venerūt
ibi statim vt facerent imparatorem alfonsum
cessare ab obsidione. Sed cum hec a sarace
nis agerentur apparuit sanctus ysidorus in
visione predicto imparatori confortans eum
et dicens. Crastina die dabis belluꝫ istis sa
racenis viriliter et ego veniam in adiutoriū
tuum. Iudos ergo dum sol emitteret radios
sup terrā pparauit se imparator alfons' cū suis
militia ad bellāduꝫ. Venerūt ergo ad se ad
locū belli inuenerūtꝗ in saracenos et factū ē
durū bellū ac ex utraꝗ parte plurimi cecide
runt. Rex āt sancti' filius imparatoris strenu
issime se habuit in illo bello et vidit ipator
beatum ysidorum ambulantem in bello ex
parte sua et cognouit eum propter qđ vinib'
relumptis confortantes militares suos sine
dubio sperantes victoriam obtinere. Cum

ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boecie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis honorifice omnibus necessarijs tam in ciuibus quam in calicibus vestimentis et libris quod etiam in possessionibus et hereditatibus sicut necessarium eis erat.

Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Centesimumdecimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptuagesimoprimo. Tunc predictus imperator capta boecia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tentorijs super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione permansisset venerunt in eius auxilium. Comes raymundus barchinonensis et ianuenses cum classe sua per mare. Qui fideliter adiuuantes imperatorem habita victoria cepit almeriam. omnem autem predam ciuitatis et terminorum eius dedit imperator alfonsus ianuensibus et inter spolia inuentum est vas lapidis preciosi vnius elmoralde quantitate vnius scutelle. Etiam ianuenses dixerunt imperatori quod daret eis illud vas et quod omnia alia distribueret eis quibus vellet. quia ipsi cum illo vase essent contenti. placuit autem imperatori et concessit eis vas quod et ipsi vsque in hodiernum diem pro magno iocali obseruant sicut audiui vocantes illud vas sanctum grialem. Alia autem spolia dedit raymundo comiti marchinonensi. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate vt decebat reuersus est in castellam et cum iret per viam infirmatus est ex laboribus bellorum et viarum et cum veniret ad locum qui dicitur delas fesnedas videns quandam arborem que dicitur ensina magne quantitatis et virentibus folijs placuit ei descendere sub eadem arbore vbi perceptis sacramentis et facto testamento feliciter migrauit ad dominum. Inter cetera laudatur imperator predictus alfonsus de iusticia Unde legitur in sua cronica quod cum quidam agricola de regno galicie conquereretur eidem quod infans quidam in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi infanti quod restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterum rediit predictus agricola ad imperatorem cum querela tunc predictus imperator secretissime cum duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousque peruenit ad locum facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pastoribus loci illius venit ad domum infantis et precepit quod vocaretur diceretur que ei quod erat ad portam imperator qui eum vocabat. Ille autem non modicum miratus de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniusticia et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mandauit ipsum suspendi in porta domus sue et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus dicebatur sancius alius vero fernandus. Primo dedit regnum castelle. Secundo autem regnum legionis. Sepultus est autem in ecclesia maiori ciuitatis toletane regnauit et imperauit. xl. annis et successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tante virtutis fuit et tam iustissime gubernabat quod vocatus fuit a populo rex sancius desideratus. regnauit solum anno vno, qui feliciter finiuit et sepultus est toleti apud imperatorem patrem suum et successit ei in regno filius eius alfonsus octauus. vi. rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus. scilicet etatis: iiij. annorum et orta est diuisio magna inter milites castelle propter eorum interesse quis scilicet eum haberet in potestate sua tanquam tutor quousque esset etatis. xv. annorum propter quod plurima damna in regno euenerunt vsque ad prefinitum tempus receptis premijs tyrannorum iusto dei iudi

cio. vt lacius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

Vincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciuitas roderia ab obsidione saracenorum per regem fernādū legiōis

Centesimūdecimūsextū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimo. lxxxvij. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsqz ad tempus prefinitum. xv. annorū cum tempus fuit impletum tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenorum disposuit venire super ciuitatem roderia que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonsi predicti. Erat. n. locus adhuc sine muris et ideo leuiter expectabat eā expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario et ostendit ei aduentum fernādi roderici cum multitudine arabum et precepit ei q iret velociter et nūciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit predicto regi hec omnia. Rex autē gracias agens deo cōgregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendum christianis ciuitatis roderia que iam obsessa erat a saracenis et cum non haberent muros acceperūt tam viri q femine currus et quadrigas et vasa magna vinaria archas lectos ligna ac oīa alia que habere potuerūt et posuerunt circū quaqz loco muri quousqz veniret rex fernādus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui nunq fuerat victus et cōfidens in dño ex diuina reuelatione beati ysidori irruit viriliter in saracenos bellauitqz cū eis et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum saracenorū q non erat qui eos dinumerare posset. aliqui autē euaserunt p fugā Alij vero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderia et reuersus est rex fernādus cum leticia et honore. Post mortem huius regis fernādi legionis successit ei in regno eodem filius eius alfōsus q in senectute sua habuit bellū magnum cū albehuc qui erat dñs vuandalie et deuicit eum et tunc lucratus est mendaz montages badayos et casseres atqz alcantecā et populauit plurima alia loca ppter que regnum suum erat dilatatum.

Vincunt saraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

Centesimumdecimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesimonono. Tunc erat in affrica miramamolim saracenus quidā noīe iuster malcendo. Hic eleuatus in superbiam trāsiuit mare cum potestate magna et venit yspolim et ibi mouit exercitum suum p campaniam corduben transiuitqz portum que dicit delmiradel. quod cū rex alfonsus octauus cognouit cū iam transierāt. xv. anni etatis sue et pacifice possideret regnum suū sic q reges arragonie et nauarre erant eius vasalli. Congregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit et venit in locum de alarchos nec voluit expectare reges arragonie et nauarre nec multos alios qui veniebāt in adiutorium eius Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis et cum didaco dño viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat. n. q ita boni erāt milites firmature sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fide dalgue. Et ideo illi ppter hoc vituperium non venerūt ad bellum Cū ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortalicium preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenorū quorum non erat numerus et cum rex alfonsus esset magni cordis irruit in saracenos et commissum est durum bellū. Et noluit deus q xpiani exirent ex illo bello cum honore cū non essent vnius animi nec tradiderant dño suo auxilium sicut debuissent victi ergo fuerūt ibi xpiani et multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulneratus et extractus a suis violenter quia ipse voluit ibi mori et cognouit rex alfonsus q hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat contra deum sicut ei reuelatum fuerat per angelum et proposuit in corde suo decetero seruire deo intellexerat enim q potestas dei castigauit eum eo q sibi

multum profuit quia seruiens deo nunquam aliquid postmodum cepit quod non gloriose finiret vt patet in cronicis hyspanie latissime:

¶ Vincunt saraceni et perditur ciuitas sancta hierusalem et plures alie ciuitates et loca

CEntesimūdecimūoctauū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimo. lxxxvij. tēpore friderici imperatoris et vrbano papa: iij. Post cum ierosolimitanum per xpianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de saracenis in quibus semper pauci de pluribus triūphabant sicut breui cathalogo regum terre sancte post quod habita fuit a xpianis potest annotari quia godefridus de bullon. Primus qui ibi principatum tenuit anno vno cum paucis principem milicie soldani egyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouoinus qui ei successit primus latinorum in hierusalem hic cū trecentis septuaginta militibus et trecentis peditibus principe milicie caliphe egypti qui secū. xi. milia equitū et. xxx. milia peditum adduxerat superauit vbi preditum principē cum quinque milibus saracenis interfectis alij autem per fugā euaserunt. Et iterum cū quingentis equitibus et duobus milib9 peditū presidē ascolicarū venientem cū innumera multitudine deuicit cesis ex eis. iiij. milibus alijs in fugam cōuersis regnauit annis. xviij. Et successit ei alius baldouoinus de burgo qui in primo regni sui anno cum septingentis equitibus cū gazio principe thurcorū potentissimo qui secum innumerā multitudinē turchorum habebat bellauit et deuicit eū. iiij. milibus saracenis interfectis alijs vinculis mācipatis cum reliquis vero saracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cū rege damascenorum cuius exercitus erat. xv. milium equitum ipse vero baldouoinus habebat mille. c. equitum et duo milia peditum tunc etiā deuicit duobus milib9 saracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autē cum principe suo terga dederunt. de xpianis autē ceciderunt. xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cū multitudine egyptiorū venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Itē doloquinū damascenorum regem qui venerat cum exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostib9 interemptis. de xpianis vero ceciderunt equites. xxiiij. pedites autē. lxxx. Hic baldouoinus regnauit. xiij. annis et successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumeram turchorū multitudinem que de perside ebullierat triumphauit tribus milib9 interēptis et multis alijs in captiuitate detentis regnauit. xi. ānis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius qui nono regni sui anno quosdam nobiles turchorū satrapas cum vniuerso exercitu suo circa partes geroconciarias in prelio superauit interfectis ex eis quinque mil bus reliquis cū ignominia et confusione fugientibus. In xv. etiā regni sui anno cū principe damascī noradino cōgrediens fugiente noradino cū parte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit regnauit. xxiiij. annis sine liberis: et successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partibus egypti cum dargan principe milicie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cum paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secundo autē prelio habēs secum. cclxx. milites pugnauit cū principe soldani damasci qui secum ducebat. xij. milia turchorum Arabum autem vndecim milia et interfecit ex hostibus mille quingētos de xpianis vero centū ceciderūt regnauit annis. xij. et successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percussus regnum nihilominus rexit qui anno. iij sui regni cū. ccclxxv. equitibus circa partes ascalone occurrens saladino qui cum. xxvi. milibus equitum veniebat superauit ipso saladino cum parte exercitus fugiēte alijs trucidatis alijs vinculis mancipatis. De xpianis autem. iiij. aut quinque domini dicuntur cecidisse. In alio autem prelio circa tyberiadem cum septingentis equitibus occurrēs saladino qui. xx. milia equitum secum habere dicebatur ipsum superauit mille hostib9 interemptis. de xpianis vero paucissimi ceciderunt. Cum autem predictus rex propter eius egritudinem vxorem ducere noluisset. duas sorores quas habebat sibillam primogenitam et yzabelem iuniorem duobus viris nobilibus genere vxores dedit sibillam vxorem bernardo de longa spata marchio

ni montis ferrati. yzabellem vero tradidit
dño eufrido de throno. mortuo autez dicto
benrardo et relicto quodã paruulo filio cui
nomen baldouoinus rex predictã vxorem
suam tradidit cuidam adolescenti de picta/
uensi comitatu guidõ fidelissimo cui etiam
eo qꝫ infirmitate nimiũ grauabatur totius
regni administrationem cõmisit. sꝫ regis in
dignationẽ incurrens procuratonẽ et admi
nistrationem amisit. Et tunc rex conuocatis
regnis maioribus nepotem suũ paruulum
baldouoinũ regem inungi fecit et tam ipsuz
qꝫ regẽ negocia prudentie tutele comitis tri
politani cõmisit. nõ multo aũt tempore pꝰ
baldouoino rege leproso viã vniuerse car/
nis ingresso minore etiam baldouoino de/
functo prefactꝰ guido procurante vxore sua si
billa ad quã regnũ iure hereditario pertine
bat sublimatus est in regem nõ requisito as
sensu comitis tripolitani qui totꝰ regni tũc
procurator erat. Unde valde indignatus p
fectum cum ipse ad regnum aspiraret absqꝫ
regis consensu cũ quo rancorem et inimici/
tias extruxerat cũ saladino treugas fecit et
vt maiorem in regno et cõtra ipsum regem
defensionem haberet et nocendi maneret cuz
dña tyberiadis et totꝰ galilee matrimoniuz
contraxit. Unde factum est in regno pericu/
lum et perniciosa discordia quibusdam co/
miti fauentibus alijs regibus adherentibꝰ
quã diuisionẽ cum saladinus cognouit co
gitans qꝫ in meso foramine discordie faci/
le pateret insidiantibꝰ ingressus ex omnibꝰ
sibi subiectis regionibꝰ multitudinez pugna
torum congregauit ex egypto arabia et meso
potania tam equites qꝫ pedites contra chri/
stianos conuocãdo. Dicitur autem. l. milia
equitum exceptis peditibꝰ in comitatu suo
secum traxisse et permisit ante faciẽ suaz de/
cem milia electoruz militum qui per terram
comitis tripolitani qui tunc treugas cũ sara
cenis habebat per partes. s. tyberiadis et na
zareth vsqꝫ ad suburbia accon transierũt vt
more suo christianos prouocarent si forte in/
caute et inordinate psequentibꝰ possent eos
perimere vel captiuos retinere nec effectu ca/
ruit astuta impiorꝫ imaginatio. qꝛ magister
milicie tẽpli cuz fratribꝰ suis plusqꝫ. lxx. in/
caute egrediẽtes cuz magistro hospitalis. q
de castello suo beluer reuertebatur cũ decem
fratribꝰ interclusi sunt ab eis iuxta casale ro

berti licet autẽ non nisi centuz viginti mili/
tes in comitatu suo haberet. x. milibꝰ sarace
norum mirabiliter resistentes multis ex eis
interfectis ipsi tandem fere omnes interfec/
ti sunt vel retenti. magistro autẽ templi cum
paucis fuga elapsis. magistro vero hospita
lis trucidato primo die may cruentã de chri
stianis reportarũt victoriam. Ex quo facto
animosiores saraceni effecti mense Julio se
quenti omnibus viris suis in vno cõgrega
tis regni christianorũ ex parte damasci ciui
tatem. s. tyberiadem obsederũt. Jaz eni co/
mes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarace
nis captus treugis recesserat eo qꝫ imponere
tur sibi qꝫ cõtra regem et regnum mala pluri
ma machinãs saracenis cõfederatus fuisset
Munitat igitur predictã ciuitatez cõtra sara
cenos vxore sua in presidio relicta Dñs au/
tez guido rex hierosolimytanus et raymun/
dus comes tropolitanus cum omnibus fe
re totius regni nobilibus cuz equitibꝰ et pe/
ditibus quotquot habere potuerũt diuino
auxilio dei destituti saladino et suos occur/
rentes tentoria sua circa fontez sephoritanũ
locauerunt de multitudine si quidem sua
plusqꝫ de diuino auxilio cõfidentes A pri/
mo enim introitu latinorũ et terraz sanctam
christiani tot milites in vno prelio cõgrega
re nequierũt. Erant enim mille ducenti mi/
lites loricati pedites autem cum armis et ar
cubꝰ et balistis circiter. xx. milia in fausti ex/
peditiõe inter fuisse dicunt. die aũt sequẽti cũ
de christianorum exercitu versus obsessam
ciuitatem leuiter progrederetur copiosa equitũ
multitudo exercitus saladini a dextris et a
sinistris christianos protervie nimis infestans
sagittis et spiculis tã equos qꝫ equites sine
intermissione vulnerans in loco arido et in
aquoso exercituz christianorꝫ castra locare et
tẽtoria figere coegit qꝫ prudenter attendens
Saladinus sequenti die priusqꝫ ad aquas
exercitus xp̃ianus peruenire potuisset iuxta
thoronuz ethin ordinatis scd̃m militarẽ disci
plinam aciebꝰ christianorꝫ tam equitibꝰ qꝫ
equis sitientibus. Saladinus dimicaturus
hostiliter occurrit. Erant aũt dies feruentes
valde Mense aũt iulio. iiij. nonas eiusdem
in festo translatiõnis sãcti martini anno in/
carnatõnis domini supradicto. s. Millesimo
centesimo octuagesimo septimo tradidit do/
minus populum christianoruz infinitis pec

catis eorum exigentibus in manibus impi orum a deo q̃ xpiani subito terga dātes ab inimicis fere omnes a maximo vsqꝫ ad minimū trucidati sūt vel i captiuitate detēti in tantā eīs formidinem et pusillanimitatem humiliauit eos dñs q̃ vnus ex hostibꝰ vec sa vice centū persequebatur ex xpianis. et q̃dam arma sua turpiter pijcientes in manibus inimicorꝫ se gratis tradebant facta aūt magna strage cesorꝫ Guido etiā rex hierusalem et magister milite templi cū multis aliis taꝫ maioribus q̃ minoribus ordinis in captiuitate detentis abierūt absqꝫ fortitudine ante faciem subsequentis vt āt certis iudicijs et euidentibus signis deū visibiliter offensum agnoscerent et diuine protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignum salutifere crucis quod die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabili in fortunis amiserunt et post paucos dies Saladinus ille inimicus christi non solum ciuitates plures ac alia loca regni sꝫ et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit cuius exidij tota causa fuit. quia vt dicitur ē tota terra erat facinoribus plena et rarus erat in monasterio et rarior in seculo quēꝫ nō morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tercius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xpi pre dolore post modicū obijt

Vincunt xpiani cruce signati et efficit̃ secundum passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capit̃ tñ ciuitas accon.

Centesimūdecimūnonum bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi Millesio.c.octuagesimonono. Tempore clementis pape tercij tunc crescente rumore lamētabili de terra sancta pleriqꝫ assumpte crucis signo hierosolymā ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorū et fredericus octuagesimusoctauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberū fecit et a piratis et thurcis p̃ margaritum classis sue ducem. fit ergo ingens cōmotio partium diuersarū gentium per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatēn. et pisanēn. archiepĩsules cum magno de ytalia agmine tyrum appulsi sunt. Fridericus imperator fines imperij aggreditur cū multitudine infinita. de frisia vo et dacia naues. l. de flandrijs quoqꝫ trigintaseptē. de francia etiam campania q̃plures illustres milite titulis gloriosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motōeꝫ populorꝫ. Philippus et Richardus frācie et anglie reges apud mesanā vix appulsi nō valentes progredi ibidem hyemarūt ad quos Abbas Joachiꝫ veniens vocatus ab eis de calabria sisitantis de futuris respondit q̃ mare quidem transirent sed parū proficerēt nedū adesse tempora quibus recuperanda foret hierusalem quod et ita contigit Nam soluꝫ accon ciuitatem de cursu fere biennio quando ceperat obsideri fuit capta per reges predictos vbi philippus rex francie fuit infirmus et ideo apparatu suo duci burgundie cōmisso redijt a partibus transmarinis. Imperator vero ad quosdam locorꝫ augusti adueniens repente multitudinem thurcorꝫ cū quibus bellās triumphauit postq̃ fluuiū quēdam transiuitꝰ mergitur et vix extractꝰ paulo post mortuus fuit quidam vir magnanimus qui post karolum magnū in gestorum magnificentia parem nō habuit cuiꝰ exercitus antiochiam venit vbi dū fixa corpora reficiunt et epulis intendunt toto biuunt vt de tanto exercitu pauca milia remanerent. Richardꝰ anglie rex post multa naufragia rediens per haustriā transire secrete deliberans a duce captꝰ tradit̃ imperatori a quo p̃ annum detentꝰ exactione maxima redditur suo regno.

Vincūt xpiani et capitur ciuitas damyata pemptis.lxxx.milibus saracenorꝫ.

Centesimūuicesimū bellum inter saracenos et xpianos accidit āno dñi Millesimoducentesimodecimoseptimo tēpore honorij pape tercij. Tunc congregat̃ exercitus accon cū regibus hierusalem apud hungarie et duabus haustrie bauarie frācisqꝫ q̃pluribus et germanis redeuntibꝰ vero hūgaris aliqui egyptū applicātes damyatā capiūt percūtiqꝫ tā ferro q̃ fame octuagita milia saracenorꝫ deniqꝫ captis cardinali tēplarijs et hospitalarꝫ totoqꝫ exercitu excepto rege q̃ a cardinali discordās re

gesserat damyatāq; per annū a xpianis fue-rat possessa pro eoꝝ redemptione fuit reddi ta paganis hoc tempore ab eodē papa bea tus pater noster frācisci regulā ꝯfirmauit

¶ Vincunt xpiani peremptis. cc. milibus saracenorū per regem alfonsum octauū in nauibus tholose.

Centesimū.xx.primū bellū int̄ sara cenos et xpianos accidit anno dn̄i millesimoducentesimotricesimotercio. Tūc predictus rex alfonsus.viij.nepos impera toris cum regnasset quinq; annis vidēs dā na que saraceni ꝯtinuo inferebant xpianis nec tradens obliuioni quando fuerat vic⁹ ab illo miramamolim affricano supradicto consilio habito cum magnatibus regni sui diffinitum fuit ꝙ melius erat ꝙ ponerēt se in fortuna belli ꝙ sufferre ꝯtinuo tanta dā-na saracenorum et factū est ꝙ infans fernā-dus regis predicti filius misit ad papā pro cruciata vt sucursum haberet pater eius cō-tra saracenos qui loca eius ceperant et insu per minas dederant.s.veniendi ad destruen dum regnū.papa aūt vidēs ꝙ erat iusta pe titio concessit et mandauit ꝙ predicaretur p̄ omnia regna xpianoꝝ per annū ante termi-num prefinitū belli affirmati tam p̄ sarace-nos ꝙ per xpianos et interim ꝙ crux p̄dica batur predicto habito consilio congregauit rex alfonsus exercitū suū et iuit vt pcurreret terram saracenoꝝ et cepit tunc alcalam et ix urquerā et grandim et cubas et reuersus est in terrā suam ꝑpter tēpestatem hyemis. Et tunc in mense februarij cum esset in maiori loco mortuus est filius e⁹ infans fernand⁹ de quo valde doluit quia vnicus ei erat licȝ filias haberet et sepultus est in monasterio monialium ciuitatis burgēn.quod dicit̄ las huelgas. Illud eīn monasteriū cuȝ quodā solenni hospitali ꝑpe eū edificauerat predi ctus rex alfōsus.viij.et mirabiliter dotauit omnibus necessarijs Cum ergo tēpus veni-ret quo solēt reges ad bella ꝑcedere cō gregatis exercitibus suis venit ad ciuitatē toleti vbi inuenit multas gentes cruce signa tas diuersarum nationum et linguarum et tunc etiam accessit ibidem rex petrus arra gonie cū toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francorum venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites scutife ri et ciues regnorum suorum gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portu-galia et precepit rex alfonsus ꝙ conputarent̄ omnes gentes que venerūt extra regnū suū et inuenta sunt.x.milia equitum.x.milia pe-ditum et locutus est virtuosus rex alfonsus cum omnib⁹ capitaneis et principibus oim exercituū et dedit eis omnia necessaria qui nimis contenti de eo ꝓmiserūt sibi ꝙ vel vi cerent bellū vel morerētur cū eo Dato ergo solido illis quib⁹ dandum erat datis etiam plurimis armis non habētibus.et bestijs plurimis ad portādum necessaria inuentus est numerus bestiarū.lxx.milium. Egress⁹ est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune.xij.mensis Junij et appro pinquētes ad terrā saracenorum ceperūt sta tim malagon et calathranam vetera. Et tūc appropinquauit ibidem rex sancius nauar re cum toto exercitu potētatus sue et inde pce-dentes venerūt ad locum qui dicitur guada hira qui est sub mōte delmuladar et inde ac cesserunt ad locū qui dicit̄ laloza ex quo lo co viderunt tentorium ipsi⁹ miramamolim quod erat totū coloris ruber saraceni autem ceperunt totum illū transitū.et ideo christi ani transire nō poterant ad miramamolim sine maximo periculo ꝑpter asperitatē et ar tuudinem vie. Cū ergo predicti reges essēt in consilio quid super hoc agere deberent ec ce apparuit eis angelus dn̄i sub forma pa-storis qui dixit regi alfōso ꝙ ipe ostēderet ei viam p̄ quā secure possent trāsire et insuper pascua virentia et fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerūt ergo per viā quā eis ostendit et inuenerūt in alti tudine illa quā ascenderūt planitiā magnā et diuina que dixerat eis angel⁹ dn̄i. Illū autē amplius videre nō potuerūt ex quo co gnouerunt illū fuisse angelū dn̄i.et cū co-gnouerunt saraceni ꝙ christiani transirēt ad predictū locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi tentorijs suis in loco vnde poterāt videre sa racenos et ecōtra manserūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt requiescerēt modicū a laborib⁹ suis In pre-dictis autē trib⁹ dieb⁹ semper tenuerūt sara ceni suas acies ordinatas. Die autē dn̄ica hora medie noctis que erat.xvi.dies Julij audita est vox quedam de celo ab omibus existentibus in exercitu christianoꝝ dicens.

Surgite serui dei armamini et ite ad bellum
qua voce ab omnibus audita confortati sunt
nimis perceptis ergo salutaribus sacramentis
cum venit lux diei. exiuit exercitus dñi armatus
et ordinatus. Saraceni similiter ordinaue-
runt acies suas. Erat autem exercitus eorum
octuaginta milia equitum peditum vero nõ
erat numerus quia nõ remansit aliquod re
gnum saracenorum de quo non fuerunt ibi
saraceni inter quos erant multi reges et prin-
cipes et vbi erat tentoriũ predictũ rubeũ illius
miramamolim fecit fieri circulũ magnũ quasi
curale cõstructum vndique ex hominibus ar
matis circũligatis cathenis ad crura ne ali-
quo modo fugere possent quorum numerus e
rat vltra centũ milia saracenorum nigrorũ qui
oẽs habebant a tergo enses et lanceas et in-
tra circulum illum erant multi reges et alij
magni dñi quasi triginta milia ad seruãdũ
miramamolim. Intra erant etiam sagitta-
rij innumeri et multitudo arcarum que plene
erant sagittis. extra circulum vero predictum
erant tot acies terribiles ordinate quod pauor
erat ad vidandũ et tanta videbatur multitu
do quod nullus poterat numerum existimare
In medio vero totius multitudinis erat pre-
dictus miramamolim armatus et indutus
desuper quadã nigra almosia et super illam
alia incõsutilis tenens ensem ad collum et li
brum alcoram ante se. Cum ergo reges xpi
ani incepeerunt mouere se contra inimicos xpi
subito apparuit eis crux pulcherrima in ce-
lo multorum et mirabilium colorum quam oms
xpiani viderunt vt narrat in cronica sua ro-
dericus archiepũs propter quod signum oms
xpiani fuerunt nimium confortati et irrue-
runt viriliter et ordinatissime in saracenos et
factum est prelium magnum. Die eadẽ domi
ca que fuit. xvi. dies Junij et post plurimam
cedem saracenorũ confractum est curale ex
multiplici parte et victi sunt saraceni mira-
mamolim vero cum paucis euasit. Secuti
sunt aũt xpiani tota die et tota nocte sarace-
nos fugentes occidentes et vulnerãtes eos
et reuersi sunt in locũ belli qui dicitur vulga
riter laslanas. de tholosa inuenti sunt mor-
tui saraceni. cc. milia de xpianis vero solum
cc. et. xxv. persone. et steterunt ibi reges xpia
ni cum toto exercitu suo octo diebus expoliã
tes cãpum et tantã multitudinẽ auri et argẽ
ti ibi inuenerunt quod vix poterant sufficere ad
colligendũ. vt videret rex alfonsus: In illis
aũt duobus diebus nihil aliud cõbustũ est
pro abarijs preparandis in toto exercitu ni
si solum haste lancearum et sagittarum sarace-
norum sed nec terciam partẽ cõburere potue
runt et dedit rex alfonsus regi arragonũ ten
torium illius miramamolin et precepit domino
didaco dño viscaye quod diuideret campũ qui
in hunc modũ diuisit dicens. Domine oẽs
diuitias quas nos et vos milites vestri ha
bere debemus huius belli miramamolim eo
modo quo sum intra curale oms sunt reges
arragonũ et reges nauarre. Vobis aũt dñe
honorem belli do quia vos habere debens
Alij vero gentes gaudeant de his que ha-
buerunt quod verbũ placuit omnibus regi
bus et processerunt inde cum leticia magna. et
ceperunt castrum de bilkes et ferrabanos et
castrum quod dicitur lasnanas de tholosa. Et inde
venerunt baecios et neminẽ intus inuenerunt
Progregientes vero vltra irruerunt in ciuita-
tem vbetensam que plena erat saracenis fu
gientibus vltra. xl. milia et obsederũt ciuita
tẽ et breui spacio capta est ciuitas sic quod nul
lus saracenus euasit qui fuerat mortuus vel
captiuus vbi etiã plurimas diuitias inue-
nerũt et destruxerũt ciuitatẽ vsque ad funda-
mentum Quo facto reges arragonũ et nauar
re propter infirmitates varias exercitus inua
lescẽtes felici expeditione in regna sua sunt
reuersi Rex vero alfonsus cum magna leticia
et honore reuersus est toletũ vbi magnifice
remunerauit et milites suos et extraneos. hic
magnificus et virtuosus rex alfonsus. viij.
post plurima bella et gloriosas victorias cũ
iret vt se videret cum rege alfonso legionis
infirmatus est in quodã loco prope areuclum
qui dicitur garsimun⁹ vbi perceptis sacrame-
tis et facto testamẽto feliciter migrauit ad do
minũ ãno. liij. regni sui et successit ei in reg-
no filius eius henricus primus. vij. rex castelle
Jacet aũt sepultus in supradicto monasterio
monialium burgeñ. quod ipse cõstruxerat.
Regnauit aũt rex henricus predictus. xiij. an-
nis qui ambulãs ludẽdo cũ pueris suis in
ciuitate paleñ. casu percussa quadã tegula
cecidit et percussit regẽ in capite de quo mor-
tuus est et sepultus est in predicto monaste
rio burgeñ. apud fratrem suũ infantẽ fernã
dũ et successit ei in regno rex fernãdus filius
regis alfonsi legiõis et dñe beringarie filie

supradicti regis alfonsi nepotis imperatoris quia predictus rex bannicus nō reliquit proles et in hoc rege fernando mortuo patri suo regi legionis cōiuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

¶ Vincunt xpiani et capitur regnū maioricarum per regem Jacobū aragonie.

Centesimumuicesimūscdm bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo tricesimo tēpore gregorij pape. ix. Tunc Jacobus rex aragonū congregato classe sua per mare venit super maioricā et deuictis saracenis cepit ciuitatem et totū illud regnū.

¶ Vincunt xpiani et capitur ciuitas valentie per regem Jacobum aragonie.

Centesimumuicesimūtercium bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimooctauo. Tunc Jacobus rex aragonū congregato exercitu suo venit super valenciam et obsedit et cepit eā pluribus bellis saracenorum deuictis.

¶ Vincunt saraceni vastatis pluribus prouintijs.

Centesimūuicesimūquartum bellū inter saracenos et christianos accidit circa annuz domini Millesimū ducentesimūquadragesimūscdū. tēpore celestini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungariā et poloniā. vtrāqz armeniā rucia3 et alapiā vastant et vsqz ad fines germanie peruenerunt. Cū aūt timerent respōsum habuerunt et dictum est eis. Ite securi quia spūs dissidij et incredulitatis et discordie precedunt vos. sicqz factum est. Ante. n. introitum eorū rex principes clerus et populus dissedebant. et ideo in introitu eorū parare se nolebāt et cum tartari se defenderent per regnū hungarie timore pfusi fugerunt et multa milia hūgerorū sunt occisa.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regem francorum ludouicum.

Centesimumuicesimūquintum bellu3 inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducētesimoquadragesimonono. tempore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui postmodū fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succēsus cum tribus fratribus suis cruce signata et cōgregata magna classe nauigans per mare applicuit portu3 cipri vbi hyemauit. In sequenti aūt vere veniens damiatā litora nili plena saracenis inuenit defendentibus sibi terram sed bellans cu3 eis viriliter cū balistis fugauit et terruit eos adeo quod ciuitatem munitissimā liberā dimiserunt fugientes quam rex et sui mirantes intrauerūt estate ac sequēti hyeme tenuerunt.

¶ Vincunt saraceni et captiuatur rex francorum ludouicus cū fratribus suis.

Centesimumuicesimūsextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimoducentesimo quinquagesimo. Tunc predictus rex ludouicus cum exercitu suo contra soldanum babylonie egreditur sequens predictum nili aluium videlicet saraceni preliari cu3 eo formidantes transitum precluserunt sed robertus frater regis suspicans quod eode3 cursu vltima responderent primis in quadam aggressione villam occupat almosera3 vbi inito certamine saraceni plurimos pimūt christianos. Inter quos frater regis fuit perditus nec inuentus. Consequenter regis exercitus tanto fuit subiectus infirmitatibus quod coci et alij armis non vsi assumebantur ad excubeas et diurnas custodias loco egrotātium dominorum quod saraceni presentientes regem insequuntur et in quoda3 loco interclusum cum fratribus suis karolo et alfōso capiunt et alios plures interficiunt et plures retinent captiuos sed tractu habito cu3 soldano rex cum captiuis magna interueniente pecunia liberatur et damyata redditur saracenis propter quam pecuniam soldanus fuit postea a suis interemptus vasallis et damiata dirupta nec ad manus iterato perueniret christianorum. ¶ Rex vero ad ciuitatem rediens Acconē. vero quinquennio illis mansit in partibus multaqz loca muniuit et captiuos plurimos redemit.

Quo tēpore facta est subito crucis signatio pastor illorum et puerorum in francia vsqꝫ ad numerū circiter .xx. milium dicentium se angelos vidisse et ad vlciscendū regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more epōrū aquā benedicentes matrimonia cōiungentes religiosos vero et clericos spolientes interdū verberantes et interdū occidētes et nullus resistit scꝫ compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris .s. mersiliam et brandusiā peruenientes inanes et vacui redierunt sic ꝙ in breui tēpore vt fum⁹ euanuerunt. ferebatur aūt ꝙ vetulus de monte qui arsacides dicitur a puericia duos clericos sasmarinos in carcere detinuerat nec vnꝙ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni franciae pueros sibi adducerent firmā ꝑmissionē accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdā falsis visionū rumoribus atqꝫ ꝑmissionibus ad se cruces signandos electi.

Vincunt christiani cruce signati et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclie

Centesimūuicesimūseptimuꝫ bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo sexagesimotercio tempore vrbani pape .iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie .s. regnum cecilie exercitum magnū saracenorum in eundem patrimonium introduxit Sed predictus papa vrban⁹ quartus per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio ecclesie ipsos fugauit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis franciae predictuꝫ regnū cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas murciensis per regem Jacobum arragonie.

Centesimumuicesimūoctauum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimoducētesimosexagesimoquarto. Tunc iacob⁹ rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum qui rege castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit

Vincunt xp̄iani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumuicesimūnonuꝫ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secūdus octauus rex castelle anno regni sui .xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubeñ. et cepit plonam et venit contra terram hyspaleñ. et xeresiñ. et destruxit quicquid inuenit fixitqꝫ tentoria sua super riuiam guadalete. Rex vero saracenorum abebuc cum hec sciuit conuocauit dominos totam terram et venit ad locuꝫ dexerit posuitqꝫ regale suum inter villas et christianas fecitqꝫ septem acies in quarum qualibet adminus erant mille equites. pedum vero non erat numerus christiani vero etiam ordinauerunt acies suas et inuenti sunt mille equites et duo milia peditū ducebant aūt secū quingentos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. commissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosqꝫ et cū adiutorio altissimi et sancti apostoli iacobi qui apparuit xp̄ianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerūt mortui ex eis ꝙ non fuit numer⁹ eoꝝ estimatus.

Vincunt saraceni et capitur antiochia ꝑ soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supdicto Millesimo.cc. sexagesimoseptimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quam post aliquos dies captam occisis et captiuis viris et mulieribus in solitudinem redegit.

Vincūt xp̄iani et capitur vbeda per regē fernandum secundum.

Centesimumtricesimumprimum bellū inter saracenos et xp̄ianos

accidit anno domini Millesimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernandus scd̄s octauꝰ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedā cepitq; cā viribus et reuersus est cū honore in ciuitatem toleti.

Vincūt christiani et capitur carthago et efficit tributanꝰ rex Tunici regno francorū.

Centesimūtricesimūsecundū bellū inter saracenos et christianos accidit āno dn̄i Millesimo.cc.lxx. Tūc supradictus rex francorū ludouicus non territus laboribus preteritis et expēsis de quibus supradictū est Johannesq; comes niuernensis philippꝰ et petrus liberi eius pictauie frater eiꝰ attrabatensisq; et britanie comites theobaldꝰ rex nauarre multiq; milites atq; plebes et ecclesiarū prelati venerūt ad mare.vi.kal. Julij ab aquis mortuis incipiunt nauigare insiduq; eis consiliū vt regnū tonicij quod transfretantibus dabat xp̄ianis impedimentū primo subijcerūt sue potestati. Eodemq; mense circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsis saracenis litꝰ tuentibꝰ applicuerunt et ciuitatem capiūt in instanti. ac castra ꝯtra toniciū posuerūt quā cum ꝑ mensē obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ filiꝰ regis comes niuernen̄. Johānes et post eū legatꝰ cardinalis ep̄us albanen̄. obierūt Deinde benedictꝰ rex ludouicus in vigilia sancti bartholomei obijt vidensq; exercitus xp̄ianorū ꝙ tute nō valebat hyemare in ꝑtibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributano regi cicilie et christianis captis libere dimissis et ꝙ fides xp̄iana per p̄dicatores et minores liberenter predicaretur remeauit.

Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas cordubeñ. et plura alia loca per regem fernādum scd̄m et remittunt cāpane ad scm̄ Jacobū.

Centesimumtricesimumtercium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiens seruire xp̄o congregauit exercitum suum et venit super ciuitatē cordubeñ. obseditq; eā et post multa bella data est sibi ciuitas et tūc virtuosus rex fernandus remisit campanas ad ecclesiā sācti iacobi quas duxerat almanzor sicut supradictū fuit. Post hec cepit Arionam et pegalgaiar et metixar et chartenam cepit etiā illoram quam ignibus cremabat et obsedit granatam ꝓpter quod rex granate factus est eius vasallus tributarius et tradidit tunc regi fernando gubernū. deinde cepit carmonā et cōstantinā et acalamdelno.

Vincūt saraceni et ꝑditur trypolis ciuitas

Centesimumtricesimūquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij. qui primo fuerat generalis ordinis minorū. Tūc soldanus babilonie congregato magno saracenorum exercitu tripolim ciuitatem obsedit et dum letanie fierent sancti marcij capta fuit ciuitas occisis captiuisq; xp̄ianis pluribus christianitatis nomen deletum fuit in eadem.

Vincūt xp̄iani et capit̄ ciuitas byspaleñ per regem fernandū secundū.

Centesimumtricesimum quintū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cc.lxxix. Tunc predictus rex fernandus secūdus octauus rex castelle considerans ꝙ ciuitas byspaleñ. erat de principalibus mundi quia receptaculum terre et maris desiderio magno concupiuit habere illam. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti precepit sibi ꝙ statim congregaret maiorē classem per mare quam posset et veniret sup ciuitatem byspaleñ. et factum est ita. Rex vero per terram cū exercitu magno venit et sic per mare et per terram obsessa est predicta ciuitas byspaleñ.xvi. mēsibus in quibꝰ fuerunt bella multa in aqua et in terra et effusus pluribus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cū essent nimis cōtinuo angustiati tradiderūt regi fernādo nobilissimā ciuitatē yspaleñ. ex pacto ꝙ extraherent oīa bona sua. Intrauit aūt p̄dictā ciuitatē

virtuosus rex fernandus scõs in die sancti clementis ãno dñi Millesimo.cclxxx. Et post hec lucratus est villã que dicitur xeres delafrontera et medinã delalbobera et alcalã delos gonzales et becer et calis et sant lucar de barrameda et arcbos et librixã et oĩa alia vsqȝ ad mare octo ãnis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ ꝙ nõ venit in castellã et post ꝙ lucratus fuit ciuitatem p̃dictã yspaleñ. ordinabat iã transire in affricã et multi reges affricani concordauerãt se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in p̃dicta ciuitate yspaleñ. et sic videns se infirmũ et declinantẽ ad mortẽ vocato ad se filio suo infanti alfonso primogenito quẽ habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei Ego dimitto tibi terrã citra mare lucratã vel tributariã et si tu sustinueris regnũ sicut ego tibi dimitto eris tal' sicut ego. et si plus acquisieris eris melior me. et si de hoc aliquid p̃dideris nõ eris talis sicut ego. Et data bñdictione p̃dicto filio suo alfonso facta cõfessione et ordinato testamẽto petijt corpus dñicũ. Et factum est cũ quidã religiosus intraret ad eũ cum xp̃i sacratissimo corpore in manib⁹ suis vidẽs virtuosus rex p̃cepit se expoliari vestibus regijs et indui alijs vestimentis parui valoris descenditqȝ de lecto in terrã cum maxima humilitate et genib⁹ flexis super terrã restẽ quãdã ligauit ad guttur suũ et accepta cruce in manibus suis adorauit eã lacrimosis gemitib⁹ et dicendo verba magne fidei et deuotõis. Quo facto petijt veniã ab omnib⁹ circũstantib⁹ et cũ oẽs ei pepercerũt recepit corpus dñicum cũ magna reuerẽtia et dei timore. et cũ reclinatus iterũ esset in lecto mandauit sacerdotibus ꝙ cantarẽt letaniã et te deũ laudam⁹ et sic tenẽs candelã incensam in manib⁹ feliciter migrauit ad dñm ãno dñi Millesimo. cc.lij. Regnauit.xxxv. ãnis et sepult⁹ est honorifice in ecclesia maiori yspaleñ. Et successit ei in regno vt dictũ est filius eius alfõsus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

¶ Vincunt xp̃iani et capiunt plura loca per regem alfonsum nonũ.

CEntesimũtricesimũsextũ bellũ int saracenos et xp̃ianos accidit anno dñi Millesimo.cc.lxvi. Tũc p̃dictus rex alfonsus.ix. ꝯgregato exercitu suo venit in terram saracenorũ et obsedit quãdã villã que dicitur texeda et cepit. post hec cepit villam tericenses his cepit etiã in eblã et algarbiũ et gibraltõ et buelmã et sepiã et morã et alcabim et castrũ mari et tamrã et farũ et laule et edificauit de nouo villã regalẽ. Regnum etiã murcie quod ab ei⁹ subiectiõe fuerat eleuatũ iterũ sibi subiecit. Ipse etiã obsedit altezirã per terrã et per mare multis diebus et posuit ducẽ sui exercitus infantẽ petrũ filiũ suũ et ñ fuit ꝯsecut⁹ finẽ qꝛ soluta fuit classis maris p̃ saracenos vltramarinos. q̄ q̄dã astucia nouerũt galeas et naues xp̃ianorũ esse vacuas ꝑpt infirmitates inualescẽtes erãt fere oẽs xp̃iani in terra cũ infante petro. subito ergo irruẽtes saraceni occiderũt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis et sic breui spacio soluta fuit classis xp̃ianorũ ꝓpter quod infans petr⁹ cũ exercitu suo habuit dimittere obsidionẽ cũ per mare libere saraceni mitterẽt iã prouisiones in ciuitatem. Predictus rex alfonsus.ix. fuit tante magnificẽtie ꝙ veniente ad eum quadã imperatrice cõstãtinopolitana vt eã adiuuaret ad redimẽdum maritũ suũ imperatorẽ quẽ captiuũ tenebat soldanus babylonie et erat p̃cium.L. quantala argenti cuius p̃cij duas p̃tes tenebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat papa. Aliã vero rex francoꝝ. Ipe solus soluit totã redemptionẽ eo pacto ꝙ restitueret pape et regi francoꝝ partes quas receperat ꝓpter quod regnũ tunc remansit in magna paupertate fuit etiã tante fame ꝙ mortuo imperatore almanie fuit electus in imperatorem in discordia tamen de qua electione fuit certificatus per litteras pape et per ambasiatores almanie. quia tamen multũ tardauit in dispositione in viam vt pacificaret regnum suum licet arriperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanorum et de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est cum esset prope auinionẽ vt succurreret regno suo quia hic fuit rex magne sapientie et fecit librum qui dicitur lapertidas. Unde regitur regnũ castelle et est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinã bene attenderent reges successores et attenderẽt et executõni mandarẽt ordines regiminis illius libri qꝛ si hoc fieret crederẽ nullũ regnũ xp̃ianoꝝ i regime regno.

castelle equipari. habundantia tamen et delitie rerum huius regni et inordinata cupiditas tyrannorum ponunt velamen ante oculos presidentium vt non solum predictum librum sed nec honorem legis propter attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullum regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnum castelle.

Vincunt saraceni et occiditur don⁹ nunnius per abenyncaf regem vltra marinum.

Centesimumtricesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem temp⁹. Cum enim predict⁹ rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperium suscipiendum et dimisisset regnum sub dominio filij sui infantis fernandi tunc abenyncaf rex vltra marinus transiuit mare cum multitudine graui vocatus et inuitatus per regem granate don⁹ nunnius autem presidebat in frontaria et notificauit predictum transitum infanti fernando et interim ipse occurrit cum gentibus frontarie saracenis ex parte eorum erant autem pauci christiani in comparatione potestatis saracenorum. sed quia videbant se iam acies adinuicem ne forte diceretur quod fugiebant inuerunt viriliter in saracenos et mortui sunt plures ex vtraque parte. Cecidit etiam ibi predictus preses donus nunnius cuius caput abscisum misit abenyncaf presentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

Vincunt saraceni et occiditur infans sancius archiepiscopus toletanus.

Centesimumtricesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Cum enim per totum regnum castelle diuulgaretur ingressus predictus saracenorum omnes preparauerunt se vt irent ad frontariam Inter quos primus qui accessit fuit infans sancius archiepiscopus toletan⁹ cum aliquali multitudine militum christianorum et quia fuit sibi nunciatum quod multitudo saracenorum prope martos cum preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant sed ipse cum suis occurrit saracenis et bellauit cum eis. Sed quia saraceni incomparabiliter erant multi vi cti fuerunt christiani et captus est predictus archiepiscopus et denudatus lancea occisus est et abscisum caput ei⁹ et manus dextera in qua anulum tenebat de morte predictorum duorum scilicet domini nunnij et archiepiscopi toletani valde doluit predictus rex alfonsus audiuit enim eorum mortes cum esset in via impij et ideo veniens guerram magnam fecit saracenis. Regnauit. xxxij. annis et abstulit sibi regnum in vita filius ei⁹ sancius propter quod maledixit cum verumtamen in morte reuocauit maledictionem suam et dedit litteras sigillis aureis sigillatas pro ciuitatibus villis et castris ne posset annotari de proditione post ei⁹ mortem quia eleuauerunt se contra eum Legitur etiam in cronicis quod hic rex alfons⁹. ix. dixit quandam blasphemiam contra deum. s. quod si ipse fuerat cum deo quando mundum creauit quod multi defect⁹ qui ibi fuerunt facti non transissent. propter quod verbum cum die quadam oraret in oratorio suo ante ymaginem virginis apparuit sibi angelus ex parte dei et reuelauit sibi sententiam mortis prefixo sibi termino ab illa die vsque ad. xxx. dies inclusiue et factum est sic quoniam in prefixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepult⁹ fuit apud patrem suum regem fernandum in ecclesia maiori hyspalensi. et successit ei in regno sanci⁹ fili⁹ eius decimus rex castelle qui regnauit. ix. annis nihil fecit contra saracenos. Et successit ei in regno fernandus terci⁹ fili⁹ eius vndecimus rex castelle qui regnauit. xv. annis et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit quia precepit occidi duos scutiferos de camayal et non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniusticiam citauerunt regem vt compareret coram deo infra. xxx. dies ad dandum rationem huius iniusticie et sic factum fuit quia in prefixo termino mortu⁹ est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater ei⁹ ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno fili⁹ ei⁹ alfons⁹. x. rex castelle. xij. Jacet autem sepult⁹ predictus rex fernand⁹ tercius in ecclesia maiori cordubensi.

Vincunt saraceni et perditur ciuitas acon.

Centesimumtricesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. ccxc. Tunc acon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur

xiiij. kal. Junij, occasis plus q̃. xxx. milibus xp̄ianoꝝ vtriusq̧ sexus. Causa autẽ amissionis predicte ciuitatis dicitur dn̄oꝝ et nationum diuersitas facientiũ ibi contrariã voluntatem

Uincunt xp̄iani et capitur insula rodi ac destruitur ordo templarioꝝ

Centesimũquadragesimũ bellũ int saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cccx. tẽpore clementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xp̄iano in festo assumptionis beate marie virginis Insulã rodi capiunt que caput est vianarũ insularum et ex tunc redacta fuit sub dominio xp̄ianoꝝ Jnde aptus apparuit in terram sanctã transitus xp̄ianis sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templarioꝝ quia in sua ꝓbana ꝓfessione abnegabant xp̄m et expuebant super crucem in obprobriũ crucifixi et adorabant diabolũ sub specie cati sicut plures de maioribus eoꝝ confessi fuerunt

Uincunt xp̄iani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum

Centesimũquadragesimũprimum bellum inter saracenos et xp̄ianos fuit circa annũ dn̄i Millesimo.cccxiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis ferñadi tercij ꝑdicti sub tutoribus positis q: paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbeten̄. et cum esset ibi die martis nona die mai bono mane appropiquauit ibi militriẽ regni granate. Jnfãs vero petrus confisus de adiutorio altissimi exiuit ad eos et factum est ꝑliũ magnũ s; victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et q̃erãt inter eos hoies signati et magni domini et secutus est fugientes saracenos per quinq̧ leucas occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et albanar cepitq̧ eos et reuersus est cũ honore in ciuitatẽ corduben̄.

Uincunt xp̄iani fugato rege granate et pluribus cesis saracenis per dominum iohannem manuel

Centesimumquadragesimũsecũdũ bellũ inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cccxliij. Tunc dn̄s iohannes manuel super ꝑdicto regi alfonso.x.et.xij. regi castelle cum esset in frõtaria granate Audiuit quomodo rex granate mittebat quendã saracenum qui dicebatur bosom cũ tota sua potestate contra ciuitatem corduben̄. et q̃ destrueret totam terram vsq̧ ad portã ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito ꝑdictus domin⁹ iohannes manuel cum exercitu suo et cum magistris ordinũ et ꝯsilijs frontarie et venit ea die vsq̧ ad flumẽ quod dicitur guadelquenir et ibi fuit factum graue bellum. Et inter vtrosq̧ victus est bosom et plurimi saraceni trucidati q̃ cum rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita dixitq̧ se voluisse in predicto bello

Uincunt xp̄iani et soluitur classis saracenoꝝ per alfonsum infre admirandũ maris

Centesimumquadragesimũtercium bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo. cccxvij. Tunc dn̄s alfonsus infre admirandu; maris militans supradicto regi alfonso cu; sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis et cum octo nauibus bellauit cum. xxij galeis saracenorum deuicitq̧ eos et cepit. iij. galeas et submerse sunt in aqua quatuor et captiuati sunt ac mortui quasi mille ducenti saraceni.

Uincunt xp̄iani et occiditur infans picato cum multitudine saracenorum.

Centesimumquadragesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cccxxix. Tunc infans piraso filius regis belamarim transiuit mare cum septe; milibus equitu; et triginta milibus peditũ vt destrueret terram christianorum. Sed cũ magister de alcanca et gundissalus martini de oueto hoc nouerunt coniunctiq̧ fuerunt cũ gentibus ciuitatis hyspalen̄. et sensen̄. q̃

occurrentes predictos saracenos cū duob⁹ milibus equitum et.ccc.peditibus irruerūt fortiter in saracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt saraceni predicto infante picato et quasi omnib⁹ alijs a saracenis qui cum eo transierunt;

Vincunt saraceni et occiditur alfons⁹ infre admirandus maris.

Centesimūquadragesimūquintum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.cccxl. Tunc dñs alfonsus infra admirandus maris bellauit cum dasse saracenorum coram aliçira et permittente deo victi fuerunt xpiani et perierunt et capti fuerunt a saracenis octo galie et sex naues mortuusq; est ibi amiradus et maior pars xpianorū.

Vincunt xpiani cesa innumero multitudine saracenorū et fugatis regibus benamarin tunicas et bugie p regē alfonsū nonū

Centesimūquadragesimūsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi supradicto. Tunc enim in mēse may incepit rex balinarim cum exercitibus suis transmare mediterrancū cū quo veniebant rex tonisu et rex bugie durabatq; transitus eorum vsq; in finē octobris. Numerus autem equituz qui trāsierunt fuit vltra octuaginta milium peditū autem pp̄ter eorum nimiam multitudinem non erat numerus et tunc perierunt omnes xpiani qui erant in.xi.galeis et vna naui coram cansa cum tempestate maris tenentes predicti saraceni obsessam p̄dictam villā ab ingressu mēsis augusti angustiātes eā sine intermissione. Venit etiam in eoꝝ adiutorium rex granate cum septez milibus equitū et peditum maxima multitudine obsedentibus ergo predictis regib⁹ saracenis cansaz venit vox hec ad regem alfonsum nonū.xij. regem castelle p̄dictum et ad regem alfonsū portugalie qui diuina clementia in vnuz cōgregati cum.xij.milibus equitum et.xx. milibus peditum venerunt vt succurrerent predicte ville obsesse et cum puenerūt ad vadū canse miserūt in nocte ad p̄dictā villā obseruantes decrementa maris quingentos milites qui exeuntes ab aquis per borāz maris transeuntem intrauerūt nocte cansam ignorantibus saracenis. Altera vero die de mane venerunt saraceni aciebus suis ordinarij ad transituz p̄dicti vadi et inceperunt bellū cū xpianis quibus bellantibus exierūt xpiani qui erant in p̄dicta villa cum introeūtibus et irruerunt intentorijs saracenorum occidentes et expoliantes totū regale eorū qr non erant qui resisterent eis Quod audiens rex almoasen cū alijs regib⁹ et saracenis vt succurrerent vxoribus suis et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero xpiani cuz exercitu suo dicentes fugiunt dederunt post eoꝝ terga et sic placuit altissimo q saraceni victi fuerunt et fugientes tot fuerūt mortui ex eis q non est aliquis qui posset eorū numeruz estimare et mortua est ibi bora vxor regis belamarim et ip̄e rex fugit in alieẓ terrā in quadā equa que non bibebat nisi lac camelorum et comedebat annonā mūdatam et passas mundatas que sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas.et expoliantes xpiani tentoria saracenorū et campū inuenerūt tantum de auro et argento q non est aliquis qui excogitare posset. Fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamarim et eductus est ad regem alfonsum habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenorū in sigum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suum dño pape benedicto.xij. misit quod vsq; in hodiernū diem in capella pape cammone cōseruatur. Fuit autem predictū in die oīm sanctorum anno quo supra. et reuersi sunt p̄dicti reges xpiani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre que nūc dicit alcaria real cepitq; eā et locomō et carcaboy et priego et rute et benamexi matreya que a magnis tēporib⁹ fuerant saracenorum

Vincunt christiani et soluitur dassis magna saracenoꝝ sub rege alsonso quarto.

Centesimūquadragesimū septimuz bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi millesimo.cccxlij. Tunc bellauit dassis christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta duaruz galiaꝝ et.xxx.

nauium cum classis saracenorum que erat galiarum et nauigeorum que dicuntur lenos. xxvi. ducebant etiam saraceni multitudinem capparum sed domino cooperante vicit classis castelle et soluta est classis saracenorum submersaque sunt in mari. xxxvi. galee saracenorum et ceperunt xxij. Alij vero fugerunt perierunt quod i bello nauali vtraque. xx. milia saracenorum. Eodem etiam anno bellauerunt galie xpianorum cum. xij. galeis saracenorum que ferebant victualia alicezere victique fuerunt saraceni et soluta classis eorum.

Vincunt xpiani et capitur alicezira per regem alfonsum quartum.

Centesimumquadragesimumoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dni millesimo. cccxliij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. et rex. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui. attendens etiam quomodo gibralter fuerat sua et steterat super eam cum maximis laboribus et expensis nec potuit eum recuperare propter mala et damna que sui vasalli et naturales in regno suo faciebant voles quasi emendam accipere pro gibralter. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenorum et obsedit alicezirã et vt leuius eam acciperet fecit prope eam aliam villam et circuiuit eam muro ac populauit eam et vocauit eam alicezeram nouam quo facto elapsis. xx. mensibus sue obsidionis in vigilia oliuarum. xxvij. die marcij cepit alicezirã eo pacto quod dimitteret saracenos exire salua eorum vita. Et sequenti anno dni Millesimo. cccxlviij. fuit prima pestilentia in regno castelle et quia habita alicezira vidit ad oculum predictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere eam ad regnum suum si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eam per mare et terrã anno dni Millesimo. cccxlix. Et sequenti anno qui fuit annus iubileus cum predictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris scã xxvi. die marcij. cum esset in plano prope mare fuit ibi propinatum venenum et mortuus est ibidem et vbi perditio illa tractata fuit nunquam amplius nata fuit herba neque nascetur vt narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ecclesia maiori corduben. regnauit. lx. annis et successit ei in regno petrus filius eius. xiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinum et amicus saracenorum quem occidit rex henricus secundus in montiel et successit in regno.

Vincunt saraceni et perditur alicezira.

Centesimumquadragesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dni millesimo. ccclxix. Tunc rex machomat granate aggregato exercitu suo venit super alicezirã et obsedit eam et vndique angustians sine intermissione cepit eam die lune que fuit. vi. augusti occasis pluribus xpianis. Et deinde anno dni Millesimo. ccclxxv. destruxit eandem villã vsque ad fundamenta predictus rex machomat granate.

Vincunt xpiani et soluitur classis saracenorum.

Centesimumquinquagesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dni quo supra. Tunc enim in mense septembris sequenti quidam capitaneus qui dicebatur micer leo bellauit viriliter cum classe saracenorum que exhiberet de alicezira et ducerent ibi vxores suas et pempti ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

Vincunt saraceni et perditur vitrea et marchena.

Centesimumquinquagesimumprimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno quo supra. Tunc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreã et marchenam et deduxit secum plurimos captiuos Subsequenter anno dni Millesimo. ccclxxix. die lune. x. may fuit eclipsis solis et sequenti die martis mortuus fuit predictus rex henricus secundus. ix. rex castelle in sancto dominico de lacalcada et licet fuerit sepultus primo in ciuitate burgen. finaliter tamen deductus est toletum et ibi est sepultus in ecclesia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosum fecit contra saracenos. Regnauit. xiiij. annis et successit ei in regno iohannes filius eius primus qui fuit. xv rex castelle hic etiam nihil famosum fecit contra saracenos. fuit victus a portugalie exercitu in bello quod dicitur de aliubcrata anno dni Millesimo. ccclxxxvij.

Intrauit regnum castelle dux de albencastre cum duxisset vxore sua filia regis petri pretendens habere regnum. Intrauit etiam cum eo rex portugalie et subsecuta est pax anno dñi Millesimo.ccclxxxviij. quia tradita fuit in vxorem dña katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendã equũ in alcala de heuenares cecidit et equus super eũ et occidit eum anno dñi Millesimo.cccxc. regnauit.xij. annis et successit ei in regno predictus rex henricus scđs filius eius cum esset etatis .ix. annorum hic fuit.xvi. rex castelle.

Vincunt xpiani peremptis duobus milibus sarracenorum sub rege henrico tercio.

Centesimũquinquagesimũsecundũ bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini millesimo.cccxvi. Tũc cum esset firmata treuga predicti regis henrici tercij cum yucas rege granate facta fuit per saracenos qui venientes ad villam que dicitur quesada ignibus eam cremauerunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manrique et didacus sancij de benauides et alfonsus de aualos et in bacca erat senescallus et alij multi milites xpiani qui simul congregati egressi sunt contra saracenos et acceperũt anteriorem eorum qui recedebant cũ preda bellaueruntque cum eis in campo quod dicitur delos coleiares. et licet numerus saracenorum esset.vi. milia equitum et.x. milia peditum xpianorum vero vsque ad numerum mille ducentorum equitum et peditum concessit deus tñ victoriam xpianis trucidatis ex saracenis quasi duobus milibus de xpianis vero mortui sunt quasi.c. inter quos mortuus fuit senescallus et dñs alfonsus de aualos capitaneus connestabilis castelle et dñs martinus lupi de aualos. Regnauit predictus rex henricus tercius.xvi. annis et mortuus est ac sepultus in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissimus beati patri nostro francisco intantũ vt arma regia cordis minorum circundaret et fuit de iusticia laudatus successitque ei in regno filius eius iohannes.ij. qui fuit.xx. rex castelle.

Vincunt xpiani et capitur cepta per regem Johannem portugalie.

Centesimumquinquagesimum tercium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cccc.x. Tunc rex iohãnes portugalie cũ haberet quinque filios scilicet duarte qui post eum regnauit petrum henricum iohanem et fernandum quorum desiderabat facere milites infantẽ petrum et henricum quia erant iam in etate ad miliciam disposita. Et cum magnas festiuitates ordinaret in vlixbona ciuitate. ad suum desiderium implendum consilio cuiusdam numeratoris predicti regis in aliud est mutatum quia affuerũt quod cum illa pecunia que in illis festiuitatibus exponeretur pauca addita alibi possent infantes effici milites cũ magno dei seruicio et honore grandi regie dignitatis et filiorũ suorum quod exposuit de captione cepte vel alicuius alterius ville maritime in affrica. Placuit regi consiliũ et approbatum est ac celeri expeditione negocij decimi visus est predictus rex duplici cautelatione quia primo misit ambasiatores suos per duas galeas in ceciliam sub colore tractatus matrimonij qui euntes et redeũtes expoliauerũt diligenter ciuitatem cepte intrãtes in eam cũ securitate ac si vellent solaciari et modicum a laboribus maris recreari. Qui redeũtes ad predictum regem nũciauerunt omnia quõ erant disposita in predicta ciuitate. Scđa autem cautelatio fuit. quia habita predicta cognitiõe ne ea que fieri debebãt cognoscerent quod esset contra eos misit continuo ãbasiatores suos propter aliquas causas ad desfaciendum ducem britanie et erat secretum quod predictus dux acceptaret desfaciationem illam certificatus quod non erat regis intentio ire contra eum sed in alias partes vbi esset magnum seruicium dei Acceptauit ergo predictus dux et redeuntibus ambasiatoribus exposita acceptatione statim diuulgatum est quomõ rex volebat ire contra ducem britanie et parata est magna classis in qua fuerunt cum rege et filijs fere lx. milia pugnatorum in quorum recessu ab vlixbona ciuitate facta est magna pestilencia. et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus est eclipsis solis magnus propter que signa multi timuerunt sed tubis acclamantibus statim omnes classem introirerent animati per regem et venerunt ad finem sancti vincencij et miserunt anchoras suas in berrafaroz qui locus est regni algarbij

portugalie et ibi exeunte rege cum filijs suis duarte petro et henrico quia alij remãserãt in regno cuꝫ essent paruuli cuꝫ alia filia sua que nunc est ducissa burgundie et audiuit missam in ecclesia sancte marie predicti loci qua audita expositũ est de publico quomõ via sua erat contra saracenos in cepta erant enim primo admirantes cum viam opposi tam ducerent duci britanie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis velis prospero vento venerunt ante ceptam paucis diebus licet distare fere per. l. leucas et sic accedẽtes circuierunt montem almiue qui vndiqꝫ circundatur mari sic ꝙ non patet aliquis ingressus nisi per mare vel per ipsammet ciuitateꝫ et miserunt anchoras in portu qui dicitur barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad partẽ occidentis vbi inceperunt habere consilium quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnãdum ciuitatem. Quod videntes saraceni exierũt a predicta ciuitate ĩ multitudine graui ꝙ mirum erat ad videndum et tunc factus ẽ ventus magnus sic ꝙ sine periculo classis nõ poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezíraꝫ in regno castelle et capientes terram inuenerunt ibideꝫ plurimos delectabiles fructꝰ et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant ꝙ rediret in portugaliam vel ad alium locum quem leuius possent capere quia non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem saracenorum quam viderant ante ciuitatem et quia omnes saraceni maritimi recurrerent ad ciuitatẽ et quia etiam fortalicium ciuitatis erat magnum. Rex vero cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia assumptionis virginis gloriose que mẽse augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptem ex parte gibraltaris qui est ex parte orientis et ordinauerunt ꝙ missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et ꝙ in eis primo in quolibet eoruꝫ irent certi homines armorum et ꝙ galee cum eis ostenderent ꝙ volebant ire ad capiendum terraꝫ ex parte castri quod est ad parteꝫ cerasanarum vt omnes saraceni irent in illam partem. et ꝙ postꝙ saraceni essent nimium multiplicati ad illã partem aliinue quod est factuꝫ et ceperũt terram inuictis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic ꝙ aliqui erant in mari vsqꝫ ad pectora et alij plus vel minus taliter ꝙ bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic belluꝫ est inceptum cum his saracenis qui ibi erant in parte illa et cum alijs qui continuo succurrebãt de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerũt eos quousqꝫ fecerunt eos intrare per portaꝫ ciuitatis et intantum angustiauerunt eos sine intermissione ꝙ non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt xpiani mixtim cum eis in ciuitatem ad bellandum in vias et carerijs et durauit die illa bellũ intra ciuitateꝫ vsqꝫ ad horam vespertinam quousqꝫ se retraxerũt saraceni ad fortaliciũ ciuitatis et alij ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed intantum christiani angustiauerunt castrum et predictam villam ꝙ eadẽ die captum est castrum et villa illa taliter ꝙ eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui alij vero per rupes fugerunt. Perquirentes autem christiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas saracenas coquentes panes et preparantes ollas pro saracenis cibandis. De christianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur vascus fernandi de cayde ex ictu cuiusdam saxe missi de castro cum iret ad succurrẽdum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadẽ die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousqꝫ tota ciuitas fuit capta.

¶ Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.

CEntesimumquinquagesimũquartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annuꝫ domini Millesimum. ccccx. Regnante in predicto re

gno castelle regi iohanne secundo qui ince-
pit regnare anno domini Millesimo.cccc v.
et fuit positus sub tutoribus scilicet matri
sue illustre regina domina katherina et in-
fante fernando. Suscepta ergo gubernatio
ne regni per infantem fernandum congre-
gato magno exercitu venit in terram sarra
cenorum et obsedit antequeram quã mi-
rabili machina murum excedente viriliter
cepit occisa saracenorum multitudine. Pre
dictus infans fernãd' post hoc cepit regnuʒ
Aragonie et fact' est rex aragonũ.

Vincunt christiani et fugantur saraceni
p regem Johannem scõm occisis pluribus
saracenis.

CEntesimumquinquagesimumquĩ
tum bellum inter saracenos et chri
stianos accidit anno domini Mil-
lesimo.ccccxxx. Tunc predictus rex iohan-
nes secundus congregato magno exercitu
intrauit terram saracenorum et posuit rega
le suum prope ciuitatem granate vbi.xix.
diebus stetit. Egredientibus ergo saracenis
die quadam a predicta ciuitate multitudine
magna constipati ex inspirato coniuncte sũt
acies vtrorumqʒ et factum est prelium ma-
gnũ plurimisqʒ saracenis trucidatis aliisqʒ
in fugam versis victi sunt saraceni. Quidaʒ
autem saraceni specialiter sagittarij multitu
dine non pauci alijs fugientibus sub quibus
dam ficulneis remanserunt cogitãtes se ibi
dem posse deffendi et non parua dãna pos-
se inferre christianis quasi ex latibulo pug-
nantes. Ad quos milites christiani e-
quis dimissis pedes intrauerunt quorum
gladijs perierũt Jlla die vt fertur capta fuit
et granata si debitus ordo pugne obseruat'
fuisset. Tempore predicti regis iohannis se
cundi plurima castra saracenorum per chri-
stianos capta fuerunt cum multa effusione
sanguis saracenorum. Regnauit aũt.xlviij
annis et mortuus est in villa valisoletana
anno domini Millesimo.cccc liij.ac sepult'
in monasterium cartusiensium de miraflo-
res ciuitatis burgeñ. Hic tenuit quendaʒ p̃
natum a pueritia sua qui dicebatur aluarus
de luna quem intantum honorauit q̃ ipm
fecit magistrum sancti iacobi cum quo mul-
tas tribulatiões passus est et multo tẽpore
a militibus regni et finaliter ꝓpter nonnul-
la que sue maiestati circa eum indecentia vi-
debantur fecit enim publice per iustitiaʒ in
supradicta villa decapitari Cuius caput no
uem diebus stetit affixum clauo in palo alto
corpus vero in medio platee tribus diebus
inhumanatum remansit. Et cum esset vir tã
te potentie ab omnibus tamen suis in fine
relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad
dominum accessit corde contrito et humilia
to et pedibus meis licet indignis se per gene
ralem confessionem totius vite sue inclina-
uit. Credo ipsum secundum signa que vidi
misericordiam dei consecutum fuisse. quia
scriptum est in quacunqʒ hora in gemuerit
peccator omnium iniquitatum eius non re
cordabor. Et successit predicto regi iohanni
in regno filius eius henricus quartus qui
nũc regnat.xviij.rex castelle et vtinam felici
ter ad dei gloriam regnet et vtilitatem reipu
blice Hic primo regni sui anno.cum exerci-
tu suo magno intrauit terram saracenorum
et obtinuit viriliter villam que dicitur xime
na et destruxit stiponam habuit etiam bul-
lam cruciate contra saracenos et continua-
uit guerram iiij.annis. Jn quibus non mo
dicum saraceni sunt fame afflicti in signuʒ eti
am voluntatis expugnationis regni grana
te cepit deuisam malogranatorum per orna
mento armorum regalium. Quid erit. deus
nouit cuius est causam et finem bellorʒ agno
scere. multa enim impedimenta offeruntur
specialiter diuisio milituʒ in regno contra ip
sum ꝓpter que iam hoc anno.lx.plus timet
guerra in regno q̃ contra infideles qd de'
sua pietate auertere dignetur.

Vincunt saraceni et perduntur ciuitates
pera et constantinopolis.et de ribus mira-
bilibus que precesserunt.

CEntesimuʒquinquagesimuʒsextuʒ
bellum inter saracenos et christia-
nos accidit anno dñi Millesimo
cccc liij.tẽpore Nicolai pape quinti Tũc em̃
imperator turchorʒ cõgregato magno exerci
tu per terram et magna classe ꝓposuit nom̃
delere christianum viribꝰ suis. Jn primo er
go ipe obsedit ciuitatẽ que pera dicit' quam
post plurima certamia cepit.xxviij.die may
et intrãs candẽ ciuitateʒ crudelissime occi-

dit omnes xpianos a sex annis et sup et seque
ti die .l.xxix. intrauit portu constantinopoli
tane vrbis vigore belli et pluribus artibus
guerre. Obsedit ergo ciuitatem constantino-
politana per mare et per terra potentissime
et eam angustians sine intermissione finali
ter eam deuicit et cepit et ingressus ciuitatez
indicibilem cedez fecit in xpianos. Alij ve-
ro pedib9 et manibus ligatos in captiuita-
tem duxit monachos etiaz et monachas co
secratas vituperose ex monasterijs extractas
ac si meretrices et prostibulo institute essent
trahebat cotra eas pagens tata et talia qua
lia de peccatibus quis sine rubore vix dicere
auderet. Adolescentulos vero a deceno et
infra cogebat sue spurcissime fidei adorato-
res existere. Et vltra hoc intrauerut turci in
illo eximio et claro templo sancte sophie et
sacratissimas imagines sanctoz atqz sancta-
rum pedibus conculcauerunt et omne gen9
vituperij super eas fecerunt et in sacra alta-
ria ascendentes saliebant vociferando iubi
lantes et machometu hymnis et laudibus
extollentes. Ascenderunt etia illi nepharij
turci ad sublime tegumen eiusdem alte et
famose ecclesie sancte Sophie et crucem ei9
cacumini infixam deiecerut et dirupeunt.
Sacra vero corpora sanctoz lacerabant et de
uastabant. plurima etiam vituperia fecerut
in sacris crucibus et calicibus et intantu eo-
rum vesana rabies exarsit q a prima hora
diei vsqz ad meridie totam vrbem nudataz
et desertam reliquerunt sic vt non latinuz no
grecum non armenium no iudeum nec aliu
quenis hominem de habitatoribus ciuita-
tis intra eam dimiserunt. Hec ex epistolis y
sidori cardinalis rutenen. qui presens fuit
in excidio ciuitatis et francisci rostarij ducis
venetorum transmissis ad Nicolaum papa
quintu. vt de remedio infuturu prouideret
contra hunc turcoru imperatorez qui se vo
cat inimicum crucis xpi et intantu odio ha-
buit christianos q cum aliquem viderit christi
manus se in visu deturpatu et sordidatum
proprios oculos abluit et abstergit vt dicit p
dictus cardinalis. Et est diligenter aduerte
dum ad tria singularia que desolationez pre
dicte ciuitatis precesserunt quoruz duo pre-
dixit quidam antiquus philosophus grec9
qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti de
metrij predicte ciuitatis. vt mihi quidaz gre
cus qui proprijs oculis sepe vidit: narrauit
Erat quedaz columna marmorea tota opa
ta ad modum scacorum sic ordinata q inci
piendo a principio in vno scaco ponebatur
nomen imperatoris et in sequenti nome pa
triarche qui presidebant et predixit philoso
phus predictus q cum facta fuisset impleto
omnium scacorum illius columne tunc per
deretur ciuitas constantinopolitana et sic de
facto accidit. quia presidentibus Constan-
tino imperatore et gregorio patriarcha in quo
rum tempore capta fuit ciuitas predicta fa-
cta fuit impletio vltimorum scacorum colu
ne Secundum quod predixit predictus phi
losophus leo fuit q tempore Constantini
debebat perdi ciuitas cuius verba in predi-
cta columna erant hec. Constantinus me fe
cit et Constantin9 me dissoluet. et sic imple
tum est. Istud enim fuit mirabile preuideri
tali excidioni a philosopho quod esse non
potuit nisi a spu dei. Primus enim qui im-
perauit et nobilitauit predicta ciuitatez fuit
vocatus Constantinus. qui dedit patrimoni
um ecclesie. mater sua fuit vocata helena. et
primus patriarcha fuit vocatus gregorius
Ultimus aut qui ibi imperauit et perdidit
ciuitatem mortuus in bello dicebatur etiaz
constantinus et mater sua helena et patriar
cha etia gregori9 vocabat. Tertiu vero mi
rabile quod precessit captionem ciuitatis
fuit visum per turchos xpianis nihil viden
tibus. Unde cuz quadam nocte vigillates
turchi in obsidionem respicerent versus ci-
uitatem viderunt subito multitudinem lu-
minum ad modu candelarum vndiqz sup
turres et muros ciuitatis quod respicientes
et admirantes. timuerunt valde. Arguentes
ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina
protectione et cu retulissent qui viderat im
peratori turchoz ipse simulauit pro tuc Al
tera vero nocte apparentes predicte cande
le super turres et muros vise sut eleuari in
celuz. Et tunc teucrus ille magnus interp-
tans visione illam: dixisse fertur. Candele
que appuerunt descendentes significaue-
runt q deus in temporib9 preteritis ptege
bat hac ciuitatem. s cadele eleuate in celu
designant q deus recessit ab ei9 custodia.
Nuc ergo ait est tempus debellandi ea et
sic ardenti rabie irruerunt in ciuitate nobi-
lissima et ceperunt eaz vt dictu est. Et vo

co illam ciuitatē nobilissimaʒ quia sm ysi-
dorum in libro ethimologiarum xv. Cōstā
tinopolis est intracia quaʒ edificauit ex no-
mine suo constantinus solam rome meritis
et potentia adeq̄tam. Hanc conditaʒ primo
apausima rege spartanorum et vocataʒ bisā
cium vel q̄ tantum patet inter atraciā mare
et ppontidem vel q̄ sit receptaculum terre et
maris. Unde et eam cōstantinus aptissimā
condere iudicaris vt receptaculuʒ sibi mare
terraq̄ȝ fieret. Unde et nunc romani imperij
sedes et totius caput est oriētis sicut roma
occidētis. hec ille Sic ergo hec nobilissima ci
uitas immo q̄si totuʒ grecie imperiū occulto
dei iuditio traditū est in manus impiorūʒ si
cut etiam methodius martyr pphetizauit i
ter cetera dicēs. grecia in captiuitate et occasi-
one erit sicut plenius dicet infra consideraci
one. xij. in primo passu.

Uincunt christiani cruce signati fugato
thurco et cesis. lxx milibus thurcoȝ Johā-
ne de capistrano nomē ihesu deuotissime in
uocante.

Centesimumquinquagesimū septi-
mum belluʒ inter saracenos et chri
stianos accidit āno dn̄i Millesimo
cccclvij. sedente in cathedra petri Calixto pa
pa tercio qui in memoriā huius belli insti-
tuit festum duplex transfiguratōnis dn̄i no
stri ihesu xp̄i cū gratijs et indulgentijs solē
nitatis corporis xp̄i. ex cuius bulla plūbea
quam ocul' proprijs vidi. ordinē isti' belli
et victorie diuine ad ppositū ānotaui. vbi
sic predictus papa inter ceteros ait Quoniā
pater ille misericordiaȝ ac pijssimus christi
anorum protector et vite nostre. defensor oī
potens deus. post q̄ in die celebri beatoruʒ
apostolorum petri et pauli dum sacra missa
rum solennia in eoȝ basilica ageremꝰ literas
nostras super generali oratione p vniuersos
xp̄icolos faciēda lectas et fauēte dn̄o vbiq̄ȝ
obseruatas fecimꝰ publicari pijs oratōibus
et operibus suis afflicti populi aliquātulū
mitigatus feritatē ipsiꝰ viperij et immanis-
simi turchi cultoris execrabilis machometi
proxima estate decursa cū suo pene innume
rabili in quo plurimū cōfidebat exercitu in
fidelium et turchorū cōtruxit castri balgradi
in regno vngarie ad ripā danubij situati qd̄
vndiq̄ȝ obsessuʒ et coagustatū dirupere sata
gebat obsidiōe soluta p cruce signatos et vn
garos ad moduʒ populares q̄uis paucio-
res numero et inermes ex nostra ordinatōe
et institutōe dilcō filio legato nostro de late
re illuc destinate imūcta ac nūcijs et literis
sepius repetita ex sincera fide quā gestamus
in ipso saluatore nostro cuius est res aduna
re dispsas et desperatas ptegere ac supboȝ
precipue in fideliuʒ et christiane fidei inimi
coruʒ potentiā cōterere et etiaʒ debellare sub
strenuo vaynoda iohāne celebris memorie
fidei nostre catholice acerrimo defansore et
pro ea atq̄ȝ fidelibus pro pugnatore christi-
aneq̄ȝ cohortis duce dignissimo cui neq̄ȝ fi-
des neq̄ȝ spes petiente victorie defuere mili-
tantes presente p iter iohanne quodā de ca-
pistrano ordinis fratrum minoȝ professore
viro quidam optimo et meritorum apud de
um et homines eximio et nomē hiesu christi
in quo salus nostra cōsistit fiducialiter et as-
sidue cum omni populo circūcepto voce vna
nimi inuocante vexillo quoq̄ȝ sacratissime
crucis cum magnis clamoribus et vocibꝰ ele
uate ad celum. Unde ineffabile vti a cunctis
dari separabitur aduenit auxiliuʒ Mira res
die memorabili beate marie magdalene ce-
lesti p̄sidio communitus populus fidelium
impetu in hostes viriliter facto eundem ferū
turchum cum suis sacrilegis cōplicibꝰ in tur
pem et damnosam fugaʒ conuertit. deduxq̄ȝ
ipse miserator dominus et fidelis in manu
paucorum tam ferocis inimici et innumera-
bilis exercitus cum maxima strage victori-
am vltra q̄ mens estimare posset humana
dominus cū potens et super exercitus et ty
rannos qui madian et orientales pupulos
ad numerum locustarum in manu tradidit
gedeonis: Omē etiā sacerdoti contra cliro-
dorum ciuitatem sanctā hierusalem ppha-
nare molientē presidium prebuit et iuuamē
pro nobis contra insolitissimos hostes mi
raculose pugnauit. O bone hiesu dux et sal-
uator noster fortitudo vera et tutissimuʒ cer
tumq̄ȝ p̄sidium ad te cōfugientiū christiano
rum et pietate qui ipsos proprio sāguine re
demisti gladium tuum super inimicorum
capita fugientium intromittens non pauci
ores sese mutua cede necarunt quam a no-
stris in prelio interempti fuissent. Nam vt

a fidedignis accepimus in ea pugna .xl. milia occisi tandemq; superstites in turpez fugam versi sese mutuo trucidantes defecerūt. Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore iam multis mensibus non apparens inter latebras seu munita opida se recepisse dicatur et diuinam psentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanaz peracq; ciuitates se redusit Illasq; muris et antemuralibus munire frustra decertet: minus attendens q nisi dñs custodierit ciuitatez frustra vigilat qui custodit eaz. hec ex p̄dicta bulla

Vincunt xp̄iani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Centesimūquinquagesimūoctauuz bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dñi millesimo .cccclviij. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affricā et obsessa quadaz villa fortimaritima que dicit alcacar tagner ac fortissimo bello angustiata cepit eā et xp̄ianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessarijs. Dolentes aūt saraceni affricam bis iam duorum annoruz interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerēt sed plurimis eorum peremptis vacui semp redierūt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset se cursus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro cōstruendo a predicta villa vsq; ad mare. lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictū locuz deductis tāta fuit multitudo lapicidaruz q paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessarijs sic q cū saraceni cognouerunt opus quasi finitū erat et factus est loc⁹ quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem christianorum transeuntiuz per illud strictum mare mediterraneum. distat autez predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centuz leucis et a tarifa que est etiam locus christianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti trib⁹ leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti

Decima consideratio est de possessiōe terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima consideratio hui⁹ libri quarti est de possessione terre sancte per saracenos vbi duo puncta occurrūt declaranda. Primus est scire causam quare saraceni tenent terram sanctam. Secundus vero punctus erit. Si christiani vellent facere guerram saracenis ad terraz sanctam capiendam quis locus esset eis conuenientior in orbe ad incipiendum talem guerram. Extollunt enim se saraceni dicentes se tenere veritatem legis quia possident terraz sanctam. Insultant etiam iudei contra christianos dicentes q lex christianorum nulla est nec ihesus nazarenus est messias in lege p̄missus quia non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandum tres rationes assignantur per fratem vincentiuz in sermone: Ecce ascendimus iherosolimaz. Prima est ad excusationem christianorum. Secunda propter confusionem saracenoruz. Tercia est propter conuersionem iudeoruz. Circa primum notandum est q nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iustus in terra q faciat bonum et non peccet. et deus nō vult q christiani peccent in illa terra in qua fili⁹ dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam. de agarenis vero non ita iniuriatur quia canes sunt. multum em̄ displiceret regi et indignaretur si filij sui vel milites mingerent in camera sua si autem canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta. multum displiceret christo si nos filij per baptimum faceremus in ea corruptiones et peccata sed de agarenis tanq̄ de canibus non curat. et concordat auctoritas christi dicentis iherusalem calcabibtur a gentibus donec impleantur tempora nationum Luce .xxi. tunc enim cum omnis plenitudo gentium intrauerit omnis israel salu⁹ erit: vt habetur ad romanos .xi. Et sic patet prima ratio scilicet q p

pter excusationem christianoru3 ne peccem⁹
in camera sanctificata regis regum ihesu xpi
non possidemus terram sanctam. Unde sic
patuit supra bello centesimo. Iherusalem
capta fuit per cruces signatos christianos et
quãdiu vixerunt in sanctitate et sine offensa
christi possederunt terram sanctam. Sed cũ
multiplicata fuerunt in eis mala et offense
xpi continuo expulsi fuerũt a terra illa et in-
troducti fuerunt canes saraceni ad seruãdũ
illam sicut patuit supra consideratione no-
na huius libri bello. cxviij. Secunda ra-
tio est propter cõfusionem saracenorum ipi
enim sunt filij xpianorum quia vix sunt oc-
tingenti anni ꝙ sunt. Unde beatus augu-
stinus fuit episcopus yponeñ. Sed macho
metus a sergio decept⁹ decepit eos et ideo
agareni sunt christiani renegati et propterea
retinent adhuc aliquid de fide christiana et
credunt et aliquid non. Credunt nãq3 vt xpi
ani ꝙ vnus est deus creator omnium sed nõ
credunt ꝙ ille deus sit tres persone in confu
sione ipsorum ipsimet ostendunt locum in
quo xps fuit baptizatus vbi tota trinitas ap
paruit. Secundo credunt ꝙ fuit homo pur⁹
et verus et sanct⁹ de spũsancto in maria vir-
gine cõceptus sed non credunt ꝙ sit deus.
et in confusionem sue credentie ostendũt lo-
cum vbi suscitauit lazaru3 proprio imperio
quod non potuisset non fuisset de⁹. Tercio
credunt ꝙ est in celo sed non credunt ꝙ esti
sacramento altaris. et in confusionem eoru3
ostendunt christiani locum cenaculi in quo
christus illud sacramentum instituit. Item
non credunt xpi passionem. tamen in eoru3
confusionem ostendunt vbi xps fuit cruci-
fixus et sepulchrum vbi corpus fuit sepultũ
Item agareni baptizantur sed non confor-
ma verboru3 et ipsi ostendunt locũ vbi xps
constituit sacramentum baptismi cu3 forma
illa. In nomine patris et filij et spũssancti
in eorum confusionem Ideo dicit dauid fac
mecum signum in bonum vt videant qui o
derunt et confundantur. Unde sicut custo-
des portarum in domibus regum xpianoꝝ
cum haberi possent sũt homines difformes
vt ethiopes sic ꝙ nullus intrare potest nec fi
lius neq3 milites nisi per manus illoru3 sic
christus in palatio suo terre sancte ꝑmitit ꝙ
custodes portarum illius patrie sunt homi-
nes difformes scilic3 bestiales machometici
ne scilicet filij sui milites xpiani ad interio-
ra secretorum terre sancte admittantur nisi ꝑ
manus illorum nec ex hoc sequitur honora-
biliores eẽ ianitores difformes filijs et mi-
litibus caris: immo hoc cedit in confusionẽ
ianitoru3 et honorem filiorum et militum.
Nunquid etiam in domibus magnoru3 in
castris in nauibus maris immo etia3 in do
mibus rusticorum custodes et vigiles sunt
canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis
et ad honorem talis loci et patet ꝙ sic etia3
custodes et vigiles terre sancte sunt canes
saraceni ne si quis ingrediatur ad interiora
secreta vbi christus in humana natura; am-
bulauit nisi fuerit homo pacis. et ad hono-
re3 illius loci quales sunt peregrini christia
ni visitantes terram sanctam et patet ꝙ istõ
cedit in confusionem saracenorum ꝙ assi-
milantur canibus custodientes domos.
Item in confusionem cuiuscunq3 virtuosi ẽ
sustinere aliquod falsum propter auaritia3
Cum ergo saraceni se reputent virtuosos et
credant falsu3 esse ꝙ ihesus nazarenus fuit
mortuus et sepultus etc. et tamen hoc susti-
nens ostẽdentes predicta loca vt dictum est
cum magna diligentia propter auaritiam.
quia propter interesse quod recipiunt a pe-
regrinis christianis. ergo possessio terre san
cte per saracenos est in eorum confusionem
non enim permitterent principes christiani
pro toto auro mundi si inter eos esset sepul-
chrum machometi ꝙ visitaretur et honora-
retur a saracenis sicut faciunt xpiani in terra
sancta cum hoc non solum cederet in confu-
sionem xpianoru3 sed etiam in contumelia3
creatoris facientes falsum esse ꝙ honor debe
at exhiberi bestiali et spurcissimo machome
to. quia honor secundum philosophum est
primum virtutis. que in machometo locu3
non habuit propter abyssum criminu3 in eo
contentorum sicut patuit supra cõsideratiõe
prima huius quarti libri et quasi per totum
est ergo in confusionem saracenorum posses
sio terre sancte et honorem christianorum.
Tercia ratio est propter conuersionem iude
orum. Iudei nanq3 secundũ ꝙ ex lege moy
si sunt assueti et nutriti terreni sunt et sperant
ꝙ messias ducet illos ad illam terram et di
cunt intra se ecce habebimus iherosolymam
propter hoc ihesus xps ver⁹ messias voluit
ꝙ nec xpiani nec iudei habeant illã terram

quia non venit vt daret illam terram sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo non habemus hic ciuitatem manentem sed futuram inquirimus. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua sileāt iudei et conuertantur a miseria sua. Consolentur xpiani in filiatione et milicia sua quia xps dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomīe eius. Jo. primo Sed que harum gentium habet vel tenet veram legē licet supra libro primo sit latissime declaratum potest tamen hic exemplariter declarari per parabolā illius diuitis qui habet vnū lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc̄. dn̄s iste diues est xps deus et homo et tres filij tres sunt populi iudeorum agarenorum et xpianorum. dicat primogenitus scz populus iudeorum. Ego habeo lapidē. i. legem veram quia eam dedit miraculis cōfirmatam. Dicat populus xpianus non. immo ego habeo legem verā quia mea lex cōfirmata est miraculis que nō possunt nisi p deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi Populus agarenus dicat immo ego habeo legem veram. Nunc ponderemus lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi et eā ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. ecclesiastes primo. modicum pōderat ideo nihil valet. Videamus sectā machometi quātum ponderat quid promittit riuus lactis mellis olei vini mulieris etc̄. Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei xpiane si attente cōsiderēt sectam maledictam saracenorum videre tantam multitudinem animarū rationabiliū sicut sunt saracenorum que redempti sunt sāguine ihesu xpi esse inuolutas in errore dānationis quia non intelligunt scripturā diuinam et quod peius est nec volunt intelligere neqz audire sed q inclinentur ad ea et sequuntur que debētur porcis et azinis. lex xpianorum que promittit gloriā celestē q̄ est infiniti ponderis et valoris quia plus pōderat vna dies glorie q omnia bona huius mundi. Ecce promissio quicunqz fecerit volūtatem patris mei qui in celis est intrabit in regnū celorum. Math. vij. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spem omnia terrena despiciendo quia secūdū apostolū. ij. Cor. iiij. quod in presenti est momentaneū est et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternū glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur sed que non videntur que enim videntur temporalia sunt que autem nō videntur eterna sunt.

Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Secundo puncto huius cōsiderationis scilicet quis locus esset cōuenientior in orbe ad capiendū terram sanctam. Respondetur q si xpiani vellēt incipere guerram ad terram sanctam capiēdā et alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est q hispania q sic declarat. Certum est q in vniuerso quinqz loca possunt cōsiderari sicut notat magister Raymūdus lullij in quodā tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attēptatum fuit. Primus locus est in terra imperatoris cōstātinopolitani et in terra turchorum Deinde per terram armenie quousqz perueniretur in siriam et hec via nō est multū laudabilis quia est valde grauis et difficilis et nimis longa et sic requirit magnum exercitum et multas expensas Scd̄s locus est insula quedam que raycet appellatur situata prope alexandriā. Posset em̄ illa insula cū galeis et militibus capiet detineri sed hic locus etiā nō ē laudabilis quo ad p̄sēs: tū qr via ē nimis lōga nimis ēt reqrit expēsas et bellatores p̄ illā Tercius locus ē regnū cipri et terra hermenie sed ista via etiā nō est laudabilis. tū quia ille terre nō sunt oībus sane sicut experti sūt qui trāsierūt. tum etiam quia illa via est nimis lōga. et communiter reqrit nimis de nauigantibus et pugnātibus et expensis. tum tercio qr p cipriū et hermeniā nō posset sufficere victualia neqz equi. Quartus locus est tunitiū. sz nec iste locus laudabilis ē eo q multe gētes in eo cōmorāt et cōsequēter nimis reqrit de exercitu et de eqs et de hoc satis pbabile experimentū datū fuit qn̄ sctūs ludouicus rex francorum transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiij.

libri bello. xxij. Quintus loc⁹ est hyspania
in parte eius que dicitur andalusia vbi est
almaria malica granata algesira tarifa et
hic est locus amenissimus et congruentior
omnibus predictis eo quia facilior ad acq-
rendum propter quatuor ratiões. Prima ra
tio est quia predictus locus est circundatus
per mare mediterraneum ex vna parte et ex
alia parte per regnum aragonie et castelle et
istud impediret ꝙ non possent iuuare eos
alij saraceni. Secunda ratio est quia multũ
iuuat ad guerram faciendam fertilitas terre
et multitudo equorum de propinquo in q-
bus habundat inter ceteras mundi partes
hispania. Tercia ratio est quia ẽ terra sana
et ideo timore infirmitatum non sostineretur
exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et
patet etiam ꝙ est propinquissima respectu
aliorum locorum. Quarta ratio est rex bel-
lator cum paruo exercitu posset guerram in
cipere p̃suppositis supradictis et quia ha-
bet terga secura et sic accipiendo modo vnũ
castrum et deinde vnam villam et sic succes-
siue deducendo saracenos semper ante se et
multiplicando continue exercitum et habi-
to regno granate rex bellator cum suo exerci
tu ampliato ad maiorẽ barbaram scilicet in
affricam poterit leuiter transire scilicet in re-
gnum cepte quod non distat nisi septem mi
liaria et in aliquo loco nisi p̱ tres leucas so-
lum presertim isto tempore talis locus esset
conuenientissimus cum cepta et villa alia q̃
dicitur alcatertagner sint in potestate regis
portugalie. Et sic ex illa parte inciperent de
belare saracenos tergis securis deducendo
eos ante se modo lucrando vnam villã mõ
aliam etc̃. quousq̧ perueniretur tonitum sẽ
per multiplicando exercitum ꝙ optime et se
curissime fieri potest vt dictum est propter p̱
pinquitatem hyspanie et eius fertilitatez et
quia retro se nihil timerent et sic paulatiue
bellator rex posset facere guerram sanam sa
racenis et acquirere terram sanctam iherusa
lem et totuz regnũ egypti patet ergo clarissi
me ꝙ nulla terra in mundo est conueniẽtior
christianis ad incipiendum guerram pro ter
ra sancta capiẽda ꝙ hyspania. beatus ergo
rex bellator qui propter zelum fidei catholi
ce hec cogitauerit et in opere posuerit sperãs
omnia predicta acquirere per ihesuz christũ
in cuius manu sunt omnium potestates e.

iura regnorum.

Quomodo xp̃iani habere se debeant de
iure et ordinatione regni erga saracenos vi-
uentes inter nos.

Undecima consideratio huius. iiij. li
bri est de his adque compelli debẽt
saraceni viuentes inter nos de iure
et ex ordinatione regni. Circa primum no-
tandum ꝙ vt traditur in titulo de iudeis et
saracenis in clementinis prĩcipes christiani
sub obtestatione diuini iudicij a duob⁹ dñt
compescere saracenos sibi subiectos scilicet
ab inuocatiõe publica nominis machome-
ti et a peregrinatione quam facere solent ad
sepulchrum cuiusdam saraceni Unde sacrũ
consilium ibidem sic ait cedit quidam in of
fensam diuini nominis et obprobriuz fidei
christiane ꝙ in quibusdam mundi partibus
principibus christianis subiectis. In quib⁹
interdum seorsum interdum vero permixtiz
cum christianis habitant saraceni sacerdo-
tes eoruz zabzaba nuncupati vulgariter in
templis seu meschitis suis ad que idem sa
raceni conueniunt vt adorent ibidem per fi-
dem macometuz diebus singulis certis ho
ris in loco aliquo eminenti eiusdem macho
meti nomen christianis et saracenis audien
tibus alta voce inuocãt et extollũt ac in ver-
ba quedam in illius honore publice p̱fiten
tur. Ad locum insuper vbi olim quidam se
pultus extitit saracenus quez vt sanctũ alij
saraceni venerant̃ et colũt magna saraceno
rum eorũdem partium et aliaruz cõfluit pu
blice multitudo ex quibus nostre fidei non
modicum detrahitur et graue in cordib⁹ fi-
delium scandalum generatur. Cum autem
hec diuine maiestati displicentia non sint a
liquatenus toleranda sacro approbante cõ-
silio ipsa in terris christianorum fieri decin-
ceps districtius inhibemus vniuersis et sin
gulis principib⁹ catholicis sub quoꝝ dñio
saraceni morãtur et fuerũt p̃dicta sub obte-
statiõe diuini iudicij obnoxi⁹ iniũgẽtes q̃te
n⁹ ipi tã ꝙ veri catholici et xp̃iãe fidei sedu
li zelatores obp̱briũ qd̾ tã ipis ꝙ ceteris xp̃i
colis p̱ p̃missa igerit̃ debita ꝯsideratõe pẽsã
tes ip̃z vt p̱uide eterne btitudis p̃miũ asse-
quant̃ de terris suis oĩno auferãt a suis sub
ditis auferri procurent inhibendo expresse

ne prefata inuocatio seu ꝓfessio nomis ip-
sius sacrilegi machometi publice aut pegri
natio prelibata ab aliquo in eoꝝ existente
dñio audiant attemptare decetero vel quo
libet sustinen. Si vero qui secus ꝓsumpserit
taliter ob diuinā reuerentiā castigent ab ip-
sis ꝙ alij eoꝝ exemplo pterriti a ꝓsumptiōe
simili arceant. hec ibi sanctissime ordinatuꝝ
sed negligenter custoditū specialiter primuꝫ
cum altis vocib⁹ de die et de nocte tales ꝓ-
clamationes faciant saraceni. et non solum
non castigant a principib⁹ verū etiā et defē
dunt et rar⁹ est qui ꝓpter fidei honorē reda
met contra eos quinimo tanta est ignorantia
pdicte inhibitiōis in principibus et clero ac
populo ꝙ nō cogitant pdictas inuocatiōes
siue ꝓclamationes eē in offensa diuie maie
statis ꝙ nō sine culpa est añ deuꝫ cum talis
ignorantia nō excuset quia ignorantia facti
non iuris excusat. De alijs aūt atqꝫ ad que
cōpellendi sunt saraceni tā de iure ꝙ ex ordi
natione regni sufficiant que dicta sunt libro
iij. consideratione. xi.

¶ Ista duodecima consideratio tractat de
fine legis saracenoꝝ et de eoꝝ perpetua ser-
uitute sub iugo xpianoꝝ sub quatuor pass⁹

Uodecima et vltima ꝯsideratio hu
ius libri iiij. est de fine legis sarace
noꝝ et de eoꝝ ppetua seruitute sub
iugo xpianoꝝ tam finem oportet dare huic
iiij. libro de bello saracenoꝝ in hac vltia co-
sideratione ad quā explicandā. iiij. passus
conuenit ptransire. Primus ē de castigatiōe
finali fienda per saracenos. Secund⁹ est de
cessatiōe sue legis. Terci⁹ est de tēpore quo
dꝫ cessare. Quart⁹ vero erit de ppetua serui-
tute saracenoꝝ sub iugo xpianoꝝ.

¶ De castigatione finali fienda per sarace-
nos in populo xpianoꝝ.

Rimus pass⁹ est ꝙ per saracenos
fiet diuina castigatio terribilis in oi
bus regnis mūdi ꝓpter peccata po
puli scdm ꝙ pduxerūt. et primo methodi⁹
martyr quem beatus hieronim⁹ in opsculis
suis laudat loquēs de fine seculi cui⁹ ꝓphe
tia sequit. In nouissimo aūt sexto milleña-
rio seculi exient filij ysmaelis de heremo et
erit aduentus eoꝝ castigatio sine mēsura et
sine mīa et tradet deus in manib⁹ eoꝝ omia
regna gentiū propter pctā que operata sunt
ꝯtra pcepta dei. Ideo tradet nos de⁹ in ma
nus barbaroꝝ quia obliti sum⁹ precepta do
mini faciunt eīm xpiani multa illicita qꝛ ma
culabūt seipos adeo ꝙ turpissimū est ad di
cendū propterea tradet illos deus in mani-
bus saracenoꝝ persida erit in captiuitate et
occisione capodocia erit in captiuitate et occa-
sione cilicia. In tribulatione erit terra syrie
erit in solitudine et ei⁹ habitatores captiui
ducent. Sicilia similiter et habitatores eius
in gladio pibūt. Grecia in captiuitate erit et
occasione affrica erit similiter egyptij orien-
tales et Asia sub graui tributo in auro et ar
gento erit. Hispania gladio peribit et capti-
ui ducent habitatores ei⁹ Gallia germania
agatonia varijs prelijs erūt deuorate multi
ex eis ducentur captiui romani in occisione
erunt et cōuersi in fugā. In insulis maris erūt
in desolatione et obtinebūt filij ysmaelis in
troitū ab aquilone et oriēte et meridie et oc-
cidente et replebit iherosolima cūctis gēti-
bus q captiui ducent et replebit terra ꝓmis
sionis oibus gentib⁹ et erit iugū eoꝝ graue
super oēs gētes et erūt omnia sub iugo eoꝝ
et tributo et oia ornamenta diuitū eoꝝ erūt
et que fuerunt in ecclesijs sanctoꝝ siue auri
aut argentū siue lapides pciosi et omnia or
namenta eoꝝ erūt et distribuēt misteria dei
et erunt sacerdotes sicut populus qꝛ ecclesie
incendio cremabuntur et erit tribulatio ma
gna et mlta corpora proijcient in plateis eo
ꝙ non sit qui sepeliat ea et erit saracenorum
iter a mare vsqꝫ ad mare et erunt regiones in
viam et vocabitur via eoꝝ vie āgustie et gra
dientur simul iuuenes et senes diuites et
pauperes et cum gemitu et afflictione dicēt
beati sunt illi qui nos de hac luce precesse-
runt hoc beatus paulus pdixit nisi venerit
discessio primuꝫ et reuelatus fuerit et cetera
Quid enim aliud est discessio nisi disciplina
qua corripientur vniuersi habitatores terre
a filijs ysmaelis propterea onagrum appel
lauit deus ysmaelem patrem eoꝝ ꝓpter hoc
in desolationē tradet oēm terrā et erūt mul
te vrbes deserte nō eīm sūt hoies isti sic alij
gētes ſ sūt filij ysmaelis de heremo venturi
et sūt hoib⁹ odibiles. Audi igit imitatores
eoꝝ q de heremo exituri sūt mulieres vteris

partus habentes. partusque cum mulieribus simul interficient in ecclesiis sanctorum cum mulieribus coibunt et sacratis vestimentis ecclesie induent seipsos et uxores eorum. Jumenta sua ligaturi sunt ad sepulchra sanctorum tam quam ad presepia et erit maxima tribulatio super xpianos qui habitant super terram. et tunc apparebunt fideles qui fuerint in xpo crediturii non enim propterea mittet deus has tribulationes supra xpianos vt iusti declarentur qui in xpo sunt credituri. sed vt manifestentur qui in ipso erunt fidelissime credituri sicut ipsa veritas dicit beati eritis cum persecuti vos fuerint et dixerint omne malum aduersus vos mentientes propter me gaudete et exultate etc. sicut enim persecuti prophetas qui fuerunt ante vos sed qui perseuerauerit vsque in finem. hic saluus erit hec ille. Eandem sententiam tradit magister in historijs scolasticis super idem gen. xvi Dicens homo ferus vbi nos habemus ferus hebreus habet phara quod sonat onager de ysmaele dictum allegans predictum methodium dicentem onagri et capre a deserto omnem bestiarum supergradientur rabiem et mansuetorum numerus contereretur ab eis. dixit. n. de filijs ysmael. futurum est autem vt exeant adhuc semel et obtinebunt orbem terre per octo ebdomadas annorum et vocabitur iter eorum via angustie quia patrem eorum ysmael vocauit dominus onagrum. In sacris locis interficient sacerdotes et ibidem cum mulieribus dormient ad sepulcra sanctorum religabunt iumenta et hoc propter nequicia xpianorum qui tunc erunt de quibus dicitur in nouissimis diebus Erunt homines sese amantes etc. Et tunc implebitur quod dictum est per ezechielem. Filij hominis voca bestias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo quod sacrificium magnum immolo vobis manducate carnes fortium et bibite sanguinem excelsorum hec ille. Secundo predictam castigationem xpianorum per saracenos predixit abbas ioachim in speculo visionum libro. viij. capi. xli. dicens quod aues nigre habentes nomen duabus litteris confectum videlicet alphabeti latinorum prima atque octaua future sunt in discrimine atque destructione crucis signatorum quod exponens doctor peregrinus dixit quod prima littera est a octaua vero littera est. h. Aues igitur nigre sunt mauri sic dicti propter habitum nigrum cappe nigre quem habent a nicolao apostata eorum doctore. nomen autem ipsorum ex duabus litteris conficitur scilicet. a et h. quoniam agareni ab agar matre et ysmaelite a filio ipsius nuncupati sunt. Tercio predictam castigationem xpianorum predixit sanctissima femina hylde gardis que prophetauit anno domini Millesimo. lxxix. in libro reuelationum dei parte tercia ca. xiiij. dicens ventura sunt mala guerre et bellorum victorie super populum xpianorum propter tyrannidem principum et cupiditatem prelatorum etc. Sequitur cadet que populus xpianus in manu hircorum caprarum et bestiarum per quas bestias intelligit bestiales et feudos saracenos. Quarto predictam castigationem xpianorum predixit cirillus in epistola de occurrentibus malis in orbe symbolo. xxix. dicens in sexta die magna sancti venturus est hircus violator castitatis a plaga meridionali et intrabit limites occidentales et viuam ouem comedet et dentibus suis carnes agnorum crudas dilacerabit arietes pedibus conculcabit et agnum ouis filium cornibus ventilabit. quod exponit venerabilis abbas ioachim super trenorum vltio sic dicens. Dixcius machometus est agnus ouis filius xps filius virginis cornibus. i. preceptis suis xpianum populum ventilabit. i. multiplici flagello guerrarum vexabit ouem viuam comedens. i. sanctam matrem ecclesiam catholicam viribus franget et episcopatus et dioceses quamplures penitus cassabit et dentibus suis carnes crudas agnorum dilacerabit quia puuli etiam adulti vtriusque sexus relicta fide xpi sectam machometi assument et vbi nomen xpi et nomen virginis venerabantur blasphementur et nomen machometi in magna veneratione habeatur a plaga meridionali venire dicuntur quia in eadem parte mauri florent et imperant. Limites autem occidentales partes. i. extremitates xpiane creduntur. hec autem ioachim. Quid autem sit de veritate predictarum prophetiarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

De cessatione legis saracenorum

Secundus passus est quod lex saracenorum non est perpetuo duratura sed debet cessare quod sic ostenditur. Certum est quod nullum violentum est perpetuum vt patet. iij. phisicorum. nemo etiam diu continet violenta imperia secundum senecam tragedia. vi. Cum ergo imperium et dominium saracenorum sit in orbe violentum patet quia per arma et violentia

intrauit vt latissime declaratum est supra cō siderat ōne secunda hui⁹. iiij. libri in secūdo puncto ergo imperiū et dominiū saracenorum non est perpetuū nec diu duraturum et consequenter nec lex eorū quod est intentū. Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturū sed tale est imperiū saracenorum patet quia est raptum per arma violantorum vt dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra turpida obtinentur manu. ergo imperium saracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. Item tercio sic illud imperiū cuius ius solū est in armis non est diu duraturum sed imperij saracenorum ius solū ē in armis patet quia machometus non ostēdit aliud miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis sed nudabat ensē et eleuabat in manu ac si diceret nullū aliō ius vestri imperij et dominij et legis habet in orbe nisi in armis. Sic dicebat lic⁹ raptū tenens imperium herculis et tamens cū perdere tragedia prima senece ius est in armis ergo concluditur q̄ imperium saracenorum nō est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Vn̄ et doctor subtilis scot⁹ in primo sententiarum questione secunda prologi via septima obijtiens de permanentia secte machometi dicit q̄ prophetia est apd̄ eos et q̄ secta eorum est finienda. Vnde et ante captionem ciuitatis damiate liber quidem inuentus fuit arabice scriptus cuius autor p̄dixit quendam regem xp̄ianum in ethiam ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Tercius passus est de tempore quo lex machomēti et eius dn̄ium debet cessare. Circa quod dicā possū saluo meliori iudicio q̄ tunc cessabit quando populus xp̄ianus fuerit debite castigat⁹. Vn̄ secundum augustinū et fuit iam dictū in principio none ꝯsiderationis hui⁹ libri. iiij. an̄ incarnationem dn̄i populus dei elect⁹ erat popul⁹ iudeoꝝ p⁹ incarnationē vero est popul⁹ xp̄ianoꝝ. et sic ille erat popul⁹ dei electus et tn̄ dedit ei flagellū infideliū gētiū. Ita nūc religioni xp̄iane sibi dilectissime dedit flagellum infideliū saracenoꝝ. Nunc aūt scd̄m pliniū in tercio libro sue philosophie flagellum seu virga non ꝯburitur q̄diu peccator et seruus inutilis non corrigitur. Hic refert ipse q̄ socrates sciscitatus quare manipulum virgarū non cōbureret post magnaꝫ et longam verberationem pardini discipuli sui filij magni prepositi. respondisse dicitur q̄ nec combureret quousq̄ correctū et emendatum presensisset. Refert etiam plato magnus philosophus de doctrina antiquorum libro. ij. capitulo. xliij. q̄ dum vna dierum montem pigamū ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores sascitabant quare tremuit et mugit⁹ dederit mōs respondit qm̄ pastorem vigilantem et custodientem gregem suam ego video et arbores dixerunt vt et tu cū sis mons altus valde et magnus vnum times pastorem. Qui respōdit timeo et mugeo quia ignem portat in pera qui medio flatu ignis infēso me destruet vosq̄ omnes ad radices comburet. quod futurum considerans malum in orbe venturū cum lacrymis tractatum qui de lamentationum mira breuitate de malis in seculo futurum in seculo descripsit per quem dicunt grecia aristotelem alexandrum in multis instruxisse et deum pastorem ignem in pera fuisse. Alexandrum in grecia totius mūdi monarcham primum. mons magnus totus mundus iste arbores ciuitates. villa et castra et reges vellentes existentes in ipsis hec plato. Deus ergo semper flagelluꝫ ponit sicut pi⁹ pater suis filijs dilectis quibus sufficienter castigatis flagellum igne comburit secūduꝫ q̄ notat beatus augustinus in libro de verbis dn̄i in tractatu. xix. Vbi sic ait. non letens impie vel tyrāne qm̄ virga vel flagelluꝫ efficeris nouit eīn prudens doctor nec ignorat pius pater post castigationem ꝓmouere discipulum et post debitam emendationem paternali hereditate proficere filium flagellum quoq̄ siue virgam incendio flammarū comburere. hec augustinus. Pater ergo ex prehabitis q̄ facta ꝯdigna castigatiōe ppl'i xp̄iani destrueret imperiū saracenoꝝ et sic cessabit eoꝝ supstitiosa facta siue lex.

¶ Quartus iste passus est de perpetua saracenoꝝ seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ.

Quartus passus et vltimus est de perpetua captiuitate seu seruitute saracenorum sub iugo xpianorum. Hanc autem seruitutem predixit methodius martyr loquens de fine seculi. Unde postquam pnunciauit castigationem xpianorum per saracenos. Subsequenter dixit et post tribulationem dierum que facta erit a filijs ysmaelis desolata erit omnis terra ab eis et erunt oes amici ornamentis ex auro et purpura et splendidis vos vestimentis tanquam sponsi dicentes. Ecce vicimus terram in fortitudine nostra et oes qui habitant in ea. Tunc recordabitur dns deus scdm suam miam quam pmisit diligentibus se et eis qui in xpo sunt credituri et liberabit eos de manu saracenorum. Surget autem xpianorum gens et preliabitur cum eis et occidet eos gladio et captiuas ducet mulieres eorum et interficiet infantes eorum et descendent filij ysmaelis in gladium et tribulationem et afflictionem et reddet illis dns mala que ipsi alij fecerent et irruet super eos malicia septies tm quantum in alijs gesserunt et occidet illos dns in manus xpianorum et erit regnum xpianorum exaltatum super oia regna et imponent xpiani iugum super eos graue et erunt serui qui remanebunt et tunc pacificabitur terra que ab eis fuerat destructa et qui captiui fuerant ab eis reuertentur in terram suam et multiplicabuntur homines super terram et erit indignatio magna regis romanorum super eos qui xpm negauerunt et erit pax et tranquillitas magna super terram qualis non fuit aut ea nec erit similis post illam pro eo quod in fine seculorum erit leticia et pax super omnem terram et requiescent a laboribus Hec erit pax de qua dicit apostolus .i. ad thessolo .v. Cum fuerit tranquillitas magna et securitas tunc veniet repentinus interitus. a quo liberari mereamur feliciter per ihesum xpm dnm nostrum qui e turris fortitudinis a facie inimici: cui sit honor et gloria sine fine Amen.

Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorum iudeorum et saracenorum bellis. Restat explicari in hoc libro quinto et vltimo huius voluminis de demonum viribus quid .s. possint contra nostrum fidei fortalicium. et vt meum posset explicari conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractande. Prima erit an sint demones et de quiditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tercia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postquam ceciderunt de celo vsque ad xpi aduentum. Septima de perditione dominij eorum per iusticiam in xpi aduentu. Octaua de proprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum xpi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

Prima consideratio est de quatuor punctis

Prima consideratio est an sint demones et de quiditate demonum et de eorum nobilitate ac natura. quatuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est dyabolus. Tercio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

An sint demones in mundo et si sunt que sunt eorum nonmina.

Primus punctus est an sint demones et que noia eorum. Quo ad primum non discrepant iudei et saraceni a xpianis quia apud iudeos scriptum est esse diabolos et principibus eorum husa et azael esse appellatos. dicebat

etiā iudei in euāgelio insultantes ɔtra xp̄z
demonū hꝫ et insanit Job.x. Et iterū in bel
zebuth principe demoniorū eijcit demonia
Math.xij. quod nō affirmarent nisi dyabo
los crederent eē. Nō.n. p̄nt negare quin scri
ptū sit in primo Regū.xvi. ꝙ sp̄us malus
agitabat saul. Saraceni etiā ɔcedūt demo
nes esse et illos principes demonum quos
vocant iudei busa et azael. Ipsi vocant in
lingua arabica aroth et maroth. nos vō xp̄i
ani de hoc certā fidē habemꝰ cum euāgeli-
ca doctrina hoc expsse in pluribꝰ locis expri
mat. Et ideo de hoc nulli dubiū esse dꝫ sed
cū certitudine affirmare demones eē in mū
do. Demones vero nō nominamꝰ nos xp̄i
ani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos re
perimꝰ scd̄m modū suarū temptationū. Vñ
cū temptat de supbia vocat dyabolus.i. de
orsum fluens Apoc.xx. qñ de inuidia dicit
sathā.i. aduersariꝰ Math.xvi. qñ de ira dici
tur exterminator.i. cor.x. quia ira ponit ani
mā extra terminos suos. qñ de accidia dici
tur demoniū.i. sufficiens iniquitas Mathei
viij. qꝛ sufficiat ad pugniendū homine. quā-
do de auaricia dicit leuiathā.i. additamen
tū Job.iij. qñ de luxuria dicit asmodeꝰ.i.
facture iudiciū Thobie.iij. qꝛ ppt luxuriā
iam dn̄s mūdū iudicauit diluuio Gen̄.vi.
qñ de gula dicit Behemoth.i. aīal Job.xl.
qꝛ gula reddit hominē bestialē Item vo-
cat belial qd̄ interpretat absqꝫ iugo vel abs
qꝫ dominio. Judic.xix. qꝛ ppōsse pugnat ɔ
cū cui dꝫ esse subiectꝰ. Itē vocat belzebuth
Luce.xi. quod interp̄tat vir muscarū p im-
mūdicia et sordibus ydolatrie et sanguinis
eis immolati ad quē multitudo muscarū cō
ueniebat. pꝫ ergo demones eē et que nomia
eorū scd̄m xp̄ianos iudeos et saracenos.

De quātitate demonū.

[S]Ecūdꝰ pūctus est scire qd ē dyabo-
lus Pro cuiꝰ declaratiōe notandū ꝙ
fuit opinio platonicorū precipue a-
pulei scd̄m ꝙ refert beatꝰ augustinꝰ octauo
de ciuitate dei ca.xvi. allegās varronē qui
fuit platonicꝰ ꝙ demones sūt genere aīalia
aīo passiua. mēte rōnalia. corpore aerea. tē-
pore eterna. Si aūt obijciat ꝙ demōes nō
p̄nt dici aīalia cū sint substantie incorporee.
Dicendū est ꝙ nō loquit hic augustinꝰ scd̄m
mentē ppriam vt dictū est. sed fm opinio-
nē platonicorū. Et iō irrationabiliter loquū
tur sic diffinientes demones cū hoc attribu
unt augustino. Vñ isdē augustinꝰ scd̄m mē
tem ppriā et rectā fidē diffiniens demones
libro eodē ca.xxij. dicit sic. demones spiritꝰ
nocendi cupidissimi. a iusticia penitꝰ alieni.
supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia calli
di. Quidē aliꝰ dicit ꝙ demones sunt substā
tie rationales incorporee ingrate deo dam-
nationis hominū cupidissimi.

De nobilitate demonum

[T]Ercius pūctus est qualis est nobi
litas demonū Pro cuiꝰ noticia sci
endū ꝙ loqui possumꝰ de demoni
bus dupliciter vel quo ad bonitatē moralē
vel quo ad bonitatē nature. Si loqmur de
bonitate morali boni hoīes meliores et no
biliores sunt demonibꝰ Unde augustinus
de ciui. dei ca.xv. loquēs de demonibꝰ scd̄m
opinionē platonicorū ꝙ vniunt corporibus
naturalibꝰ et phisicis sic aīe nostre et ꝙ illa
corpora demonū sunt incorruptibilia dicit
nō ideo demones meliores sūt hoībꝰ quia
hn̄t corpa meliora .s. icorruptibilia Alioqn
mltas bestias hoībus pferemꝰ Quis enī in
qt hoīm vidēdo equabit aquilis et vulturi
bꝰ Aut qs odorādo canibus. qs velocitate
leporibꝰ ceruis et oībꝰ auibꝰ. qs multū va-
lēdo leonibꝰ et elephātibꝰ. qs diu viuēdo
serpētibꝰ qui etiā deposita tunica. senectutē
deponere. et in iuuētutē redire phibent Sed
sicut his oībꝰ meliores ratiōnādo sumꝰ Ita
etiā demonibꝰ honeste viuēdo meliores eē
debemꝰ. Hec augustinꝰ. pꝫ ergo ꝙ in mori-
bus nobiliores sūt boni hoīes demonibus
Si vero loquamur de nobilitate nature. no
biliores sunt demones hoībꝰ quātūcunqꝫ
sctis sicut deducit ex dictis augustini.ix. de
ciui. dei ca.ix. vbi dt ꝙ aīal ex aīa et corpore
cōstat. quorū duuꝫ aīa quātūcūqꝫ viciosa est
melior corpore. quantūcunqꝫ bn̄ disposito
sicut dicitur ꝙ aurum licet sardidum. argen
to quis purissio carius estiat Ex quo dicto
elicit frāciscꝰ de maronis i floribꝰ suis duas
cōclusiōes. Prima ē ꝙ demōes sunt melio
res hoībꝰ quātūcūqꝫ sctis qꝛ sic aīa viciosa
excellit corpꝰ qd̄cūqꝫ ppt excellētiorē natu-
rā. ita substātia spūalis oēꝫ substātiā corpalē

Secunda conclusio ꝙ meliores sunt angeli quibuscunq̃ animab⁹ separatis. quãtũcunq̃ beatis. q: maior est excellentia nature secundum quã angeli superant ipsos cum maior sit excellentia de genere substãtie. ꝙ excellẽtia gratie. que est quedã forma accidentalis Et isto modo ponuntur etiaꝫ meliores aĩa christi hec ille.

De natura demonum.

Quartus punct⁹ est qualis ẽ natura demonuꝫ. Ad quod breuiter respõdetur dupliciter. Primo ꝙ eorũ natura nõ est mala sed bona. Uidit .n. deus cũcta q̃ fecerat et erãt valde bona geñ. pmo. ꝙ aũt dyabolus sit malus nõ hꝫ ex natura sꝫ ex vicie. Secundo dicitur ꝙ eorum natura est mortalis et dissolubilis sed ex dei gratia eorꝫ natura est immortalis et indissolubilis sicut et bonorꝫ angelorꝫ. Unde plõ in libro thimei loquens in persona dei ad angelos dicit dij deorꝫ quorum opifex et magister ego sum vos vestra natura corruptibiles estis mea aũt voluntate incorruptibiles permanetis. Istud dictum allegat augustin⁹. xiij de ciui. dei. ca. xvi. dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales secundum suaꝫ naturã et dissolubiles q: sũt facti a deo tamen diuina voluntate indissolubiles. Et quia diuinum consilium et volũtas sunt validiora ꝙ sit eorum natura Ideo dicit plato ꝙ non dissoluentur. Et hec videt̃ fuisse intentio prophirij qui fuit plonic⁹ in capitulo de differentia vbi dicit̃. Sumus enim rationales nos et dij .i. angeli. sed mortale additum nobis seperat nos ab illis: quasi dicat mortales erant angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis

De scientia demonum.

Secũda cõsideratio ẽ videre qualis ẽ scia demonũ. Hic sũt tria pũcta declarãda Prim⁹ est de scia demonũ Scdꝫ est cui⁹ scientia artes magice exercentur et si pñt sine pcõ exerceri. Terci⁹ ẽ de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

De scia demonũ ante casum et post casuꝫ

Primus punct⁹ est de scia demonũ Circa qd notandũ est ꝙ dupliciter possumus loq̃ de scientia demonuꝫ Uno mõ de illa scia quã habuerũt añ casũ suũ de celo et sic dicit magister sententiaruꝫ in scdo distinctõe. iij. ꝙ triplicem cognitiõꝫ naturalẽ habebãt scꝫ ꝙ facti erãt a quo facti erãt et cũ quo facti erãt. s. cum celo empireo materia prima et tpe notitiã etiã habuerũt boni et mali et qd appetẽdũ et respuendũ illis esset: dicit etiã beatus augustin⁹ loquens de noticia ãgelorꝫ añ casũ. xi. de ciui. dei ca. vij. et. viij. ꝙ cum sit alia noticia angelorꝫ matutina et alia vespertina quarꝫ prima est rerꝫ in verbo et scda rerꝫ in genere proprio qñ fuit dictũ factum est vespe et mane dies vnus Geñ. primo Ibi accipit̃ mane ꝓ noticia matutina et vespe ꝓ vesptina. Et secundũ hoc ponunt̃ dies sex fm⁹ ꝙ angeli illa sex genera creaturarꝫ que ibi numerantur cognouerũt noticia matutina et vespertina in primo istãti quo oĩa fuerũt simul creata scdꝫ illd ecclesiastici. xviij. q̃ viuit in eternũ creauit oĩa simul. Si vo loq̃mur de noticia demonum post casũ dicit magr̃ in scdo sentẽtiarꝫ distin. vij. ꝙ demones lꝫ sint obstinati in malo triplici tñ sententie acumine vigent scꝫ subtilitate nature temporꝫ expiẽtia et reuelatiõe spirituũ supnorꝫ. Primo intelligũt naturalia psentia Scdo mõ naturalia futura sicut tẽpora pluuiosa vel sicca et eclipses solis et lune et huiusmodi. Terciomõ intelligũt volũtaria s; de cognitõe futurorũ ꝯtingentiũ dicit dñs bonauẽtura in scdo sẽtentiarꝫ ꝙ lꝫ demones nõ possunt p se scire futura ꝯtingẽtia certitudinalit̃ tñ frequẽter vera predicãt quia euentum futurorum aliquo modo presentiũt. iiij. modis scdm augustinũ super geñ. ad litterã quia aut presentiunt talia ingenij aut sensus acrimonia vt quando vidẽt aut ꝯsiderant diligẽter ad q̃d inclinet̃ affectõ mea vel que sint inducentia vel retrahentia aut psciunt talia temporũ experientia scꝫ ꝙ ex talib⁹ viderũt accidere similia. Aut tercio talia presciũt demones caute la dolosa vt quando ꝓponũt aliquid facere et primo pdicãt quasi sit aliqd futurum. Aut q̃rto talia pdicãt demões aliẽa doctrina vt qñ scꝫ diuino iudicio pmittũt̃ aliq̃d a bonis angelis addiscere. Unde patet ꝙ demones futura contingentia et si possint pro

babiliter opinari nequiunt tñ certitudinalit scire. De cognitiõe vero temporaliū et mutabiliū dicit beatus augustin⁹. viij. d̉ ciui. di capitulo. xxi. ꝙ ãgeli boni certi⁹ ista tẽpalia et mutabilia nouerent quia eorum principales causas in verbo dei sapiẽcia ↄtẽplãtur sꝫ quorumdã signoꝝ nobis occultorū maiori experientia multo plura q̄ homines futura prospiciunt. Deniqꝫ aũt isti sepe nunq̄ illi omnino fallunt ꝙ ibidem declarans dicit. Aliud enĩ est temporalibus tẽporalia mutabilibus mutabilia scire eisqꝫ temporalez et mutabilem motum sue voluntatis et facultatis inserere ꝙ demonibus certa ratiõe ꝑmissum est. Aliud aũt in eternis atqꝫ incõmutabilibus dei legibus que in eius sapiẽtia viuũt mutationes reꝝ preuidere dei que voluntatem que tam certissima q̄ potentissima est spũs eius participatiõe cognoscere ꝙ sanctis angelis recta discretione donatū est. Ex quibus sequuntur duo documenta. Primum est ꝙ sancti in dei legibus eternis cõtemplantur futura quia hic hoc dicit expsse. Secundum documentū est ꝙ sancti in diuina voluntate cognoscunt ista futura cõtingentia quia dicit ꝙ dei voluntatem que certissima est et omnipotens ista nouerũt. Sꝫ remanent due difficultates. Prima est si demones habuerunt noticiã prophetiaruꝫ aduentus xp̄i dicenduꝫ ꝙ sic. cognouerũt etiã ꝙ xp̄s in lege et ꝓphetis ꝓmissus deberet esse verus deus et verus hõ et ꝙ debebat pro humano genere de virgine nasci et pati in genere. nunq̄ tamẽ in specie cognouerũt ꝙ in hoc homine xp̄o ista cõplerentur. Sciebat enim dyabolus per scripturas et ꝓphetas ꝙ xp̄s ventur⁹ erat ver⁹ de⁹ et verus hõ Etiam sciebat tempus natiuitatis xp̄i esse impletum per ebdomadas danielis tamen nesciebat certitudinaliter ꝙ ihes⁹ nazaren⁹ esset ipse xp̄s. Veruntamen ꝓpter eminẽtiã sanctitatis habebat quandam coniecturam ꝙ ipse esset verus xp̄s et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum inducere ad peccatuꝫ si inueniretur purus homo sed neutruꝫ obtinuit licet temptauit eum de cõcupiscentia superbia et auaritia. Vnde lꝫ ille demon qui xp̄m in deserto temptauit fuerit inter demones acutioris ingenij. nunq̄ tamen scire potuit per certitudinem vtrū ihesus esset qui erat ꝓmissus in lege ad salutez mundi et deiectionem dyaboli nisi per quãdam coniecturã et ideo ꝓcurauit xp̄i captionem per iudeos intelligẽs per aliqua signa ꝙ ipse esset verus xp̄s et per consequens ꝙ per eius mortem expoliaretur infernus hoc perpendit per eius pacientiam et per scripturarum impletionem et forte per sanctorum patrū in limbo existentium exultatiõꝫ. Jd̉o mortem eius impedire voluit per vxorẽ pylati cuius preces efficaces credebat in cõspectu viri sui vt notat Nicolaus de lyra super math. Secũda difficultas ẽ si demones cõgnoscant cogitationes nostras. Respondetur ꝙ soli deo cognite sunt scd̉ꝫ ↄmunez opinionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regū deus aũt intuetur cor. et primi per alipomenon. vi. tu sol⁹ nosti corda filiorum hominum. dicit tamẽ hic Nicolaus de lira sup illud ad hebreos. iiij. viuus est sermo dei etc̄. Et discretor cogitationum et intentionuꝫ cordiū ꝙ licꝫ aliqui doctores dicant ipsam cogitationẽ nostraꝫ esse cognoscibilem pure substantie spũali tñ de intentione cogitatiõis ipsi cõcedunt ꝙ ẽ cognoscibilis soli deo. verbi grã si cogitem de muliere dicũt ꝙ hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam ex naturalibus sed si cogitem de muliere intentiõe decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus de⁹. Et ꝓpter hoc subdit apostolus et intentiõꝫ cordis quia cognitio xp̄i non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationū intentiones quod vt pꝫ demonib⁹ nõ conuenit. Ad istud etiam ꝓpositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum nõ videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum iudicijs colligi experimento didicimus. secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filioꝝ hominum.

ꝙ artes magice demonum sciã exercentur

Secundus punctus est cuius sciẽtia artes magice exercentur et si possũt sine peccato exerceri. Ad primum respondetur ꝙ artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secũdo sentẽtiarum distinctione septima. Vñ ibidẽ dicit

ꝙ eorum scientia et virtute artes magice ex-
ercentur quam scientiam et virtutē huiusmo
di operando a deo demones acceperunt vel
ad fallendum fallaces vel ad monendum fi
deles vel ad exercitandam et probandaꝫ iu
storum pacientiam. Ad secūdum dicitur ꝙ
artes magice vel diuinatōes non possunt ex
erceri vel a demonibus consilium vel auxi-
lium requiri absqꝫ peccato nisi forte in hoc
casu vbi deus dyabolum subijceret homini
iusto sicut de aliquibus viris sanctis narat
Voluntario autem commercio non potest si-
ne peccato. Nam aut est ibi peccatum infide
litatis vt pote si homo demoni credendo at
tribuit ei aliquid diuinum aut est ibi pecca-
tū ydolatrie vt pote in oblationibus et sacri
ficijs. Aut est ibi peccatum inobedientie fal
tem quia facit contra prohibitōem dei et ec-
clesie. rō huius prohibitōnis est quia talis
peccat in deum dum recurrit ad dyabolum
quasi non sit omnipotens deus christianoꝝ
et omnino sufficiens et benignus. Itēꝫ pec-
cat in seipsū dum se cōmittit discrimini cor
poris et anime. Item peccat in ecclesiam
dum habet commercium cum illo qui est oi-
no precisus et ecclesie aduersarius et ideo
in caracteribus magnum peccatum est quia
est ad ministerium demonum inuocanduꝫ
quia huiusmodi ex se non habent virtutem
sed solum ex pactione diaboli. Sic enīꝫ pā
dit dyabolus illis qui fiūt ei familiares ꝙ
talia signa recognoscant et ad ea se presentes
offerant. Ostendunt enim demones se per
illa cogi vt aliquid virtutis ostendant se ha
beri in huiusmodi artib⁹ in quib⁹ sunt mul
ta nephāda per que abducitur homo a fide
et cultura dei Et ideo hec facit dyabolus nō
quia in illis delectetur sed potius in infide
litate facientium. Sunt autēꝫ hec magice ar
tes nigromantia piromantia aeramantia y
dromantia geomantia et ciromātia que sūt
diuinationes in mortuis quo ad primam
in igne quo ad secundaꝫ. in aere quo ad ter
ciam. in aqua quo ad quartam in terra quo
ad quintam et in manibus quo ad sextam
tales magici malefici vulgo nūcupātur ob
facinorum magnitudinem nigromātici di
cuntur quibus precantationibus videntur
resuscitatum mortuū et ad interrogata respō
dere. Alij dicuntur cantatores qui arteꝫ ver
bis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa
aras ydolorum nephanias preces emittunt
et funesta sacrificia offerunt hisqꝫ execrati
bus demonum responsa accipiunt. Alij di-
cuntur aruspices quasi horarum inspectores
dies enīꝫ et horas in agendis negocijs opi
busqꝫ custodiunt et quid per singula tempo-
ra obseruari debeat homo intendūt etiā eci
am pecudum inspiciunt et ex eis futura pre
dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus
auium et voces intendunt Aliaqꝫ singula re
rum vel obseruationes improuisas homini
bus. Alij dicuntur astrologi eo ꝙ in astris
augurantur. Alij dicuntur genetaci ꝑpter
natalicium considerationes quia per cursuꝫ
syderum nascentium mores actus euētusqꝫ
predicere conantur que vulgo mathematici
dicuntur. ydromantici ab aquis dicti sunt.
Est enim ydromancia in aquarum inspecti-
one vmbras demonum euocare ibi que ab
eis aliena audire prenunciant. Etiaꝫ demo
nes interdū per aliquas figuras vel signa q
in rebus inanimatis apparent que si fiunt in ae
re vocatur aeromantia. si in igne piromācia
si in visceribus animalium immolatorum
in aris demonuꝫ vocatur aruspicia. si ꝑstra
nutationes hominum vel membrorum sal
tus vel motus quorumcūqꝫ animalium di-
citur augurium. Si vero fiat ex aliquibus si
gnis in spatula alicuius animalis apparen
tis vocatur spatulantia qui sub nomine fictae
religionis per quasdam quas vocant san-
ctorum sortes diuinatōnis scienciam ꝓfitē
tur. Aut quarumcūqꝫ scripturaruꝫ inspectio
ne futura ꝓmittuntur. Si vero tales figure
vel signa fiant in terra dicitur geomantia a
geos ꝙ est terra. Si vero in planctis manuū
dicitur ciromāncia a ciros ꝙ est manus tali
bus portētis per demonum fallacias illudi
tur curiositas humana quomodo id impru
denter scire appetit quod nulla ratione inue
stigare ei ꝯuenit. Unde vitanda sunt a xpi
ano et omnī penit⁹ execratione repudienda
quia in istis omnibus vel expresse de modo
imploratur aut propter peticiōnem hominis
se occulte demon ingerit hanc maledictaꝫ ar
tem primus Zoroastes inuenit qui sol⁹ na
tus est ridendo. hunc nin⁹ rex assirioꝝ bello
interfecit Et si queras quid tales magi face
re possunt. Respondetur ꝙ ipsi permissiōe
dei elementa cōcuciunt mentes turbant ho-
minum min⁹ in deo cōfidencium sensus

illudunt ac sine vllo veneno hausto violentia tm̄ carminis ledunt et interdū peremunt Magi ergo scd̄m priuatus contractus quos habent cum demonibus agere artem eorum que ars magica non est supra ordinem naturalium causarum immo fit virtute actiuorū naturalium. tm̄ est supra cōprehensiōē hominum et facultatē propter tria primo quia demones magis cognoscunt actiuorꝝ naturalium virtutum ꝙ homines. Secundo quia scelerius possunt ea congregare. Tercio qa actiua naturalia que assumūt vt instrumēta se possunt extendere ad maiores effectus ex virtute aut demonum arte ꝙ ex virtute seu arte hominum. Inde hominibus videntur miracula et stupenda que per aliquos artifices fiunt et sic patet ꝙ magi veritatem spernentes et mendacia credentes seducti a demonibus eis coaptantur cum quibus sine fine pibunt hec et plura alia de magicis artibus ex libro de ciui. dei transumptiue in decretis. xxvi. questione. v. capitulo nec mirum

¶ Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Tercius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonib⁹ et si pñt demones infundere scientiā aliquā Ad primum respondetur scd̄m fratrem Johannem astaxen. in summa sua ꝙ ars notoria est illicita et inefficax. Unde arguit a demonibus inuenta. Illicita enī est quia vtit quibusdam ad scientiam habendam que nō habent secundum se virtutem causandi sciētiam sicut inspectione quarūdam figurarum et platione quorūdam verborum ignotorū et alijs huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non aūt vt signis diuinit⁹ inspiratis sicut sunt sacramētalia signa. Unde restat ꝙ sūt signa vana et superstitiosa et p̄ ꝯsequens continētia quedam pacta significationum cū demonibus ꝓhabita et federata. Ars igit notoria quasi a dyabolo inuēta. est a xp̄iano penit⁹ repudianda et fugiēda sicut et alie artes nugatorie et noxie supstitiōis vt augustin⁹ dic scd̄o de doctrina xp̄iana. Est etiā huiusmodi ars inefficax ad sciētiā acquirendā cū enim per huiusmodi artē nō attēdat acq̄sitio sciētie scd̄m modū hoī cōnaturalē sz in adinuenīendo vel addiscendo ꝯsequens est ꝙ iste effectus expectatur a deo vel a demonibus Certum est aūt aliquos a deo sapientiam et scientiam per infusionem habuisse sicut de salomone legitur. iij. regū. iij. et scd̄i paralipo primo. xp̄s enim dicit discipulis suis luce. xxij. Ego dabo vobis os et sapientiam et scientiam cui non poterunt resistere et cōtradicere omnes aduersarij vestri. sz hoc donū datur quibuscunq̧ cum certa obseruatione sed secundum arbitriū spūssancti scd̄m illud prima corinth. ij. Alij datur per spm̄ sermo sapientie etc. et postea subdit hec omia operatur vnus atq̧ idem spūs diuidens singulis put vult. Ad demones aūt nō pertinet illuminare intellectum. Acquisitio aūt sapiētie et scientie fit per intellectus illuminationum et nullus vnꝙ scientiā per demones acquisiuit et sic patet solutio ad scd̄m. possunt tm̄ demones hominibus colloquendo aliquarum scientiarꝝ exprimere documēta sed hoc non queritur per artem notoriā. Et si dicas ꝙ danielis primo pueris abstinentibus dedit deus scientiā in omni libro et sapientiā Sed obseruantia artis notorie est scd̄m quedam ieiunia et secundū quasdam abstinentiam, ergo per artem illā pōt haberi talis sapientia et sciētia. Rñdetur ꝙ illi nō abstinebant scd̄m vanā obseruantiā artis notorie sed scd̄m auctoritatem legis diuine nolētes cibis gentiliū inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt scd̄m illud psalmi super senes intellexi quia mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Tercia consideratio est de bello demonum in celo. Cum. n. āgeli fuerūt creati in celo ēpireo vt dixit beda. et allegat magr̄ in scd̄o sn̄iarꝝ disti. scd̄a omnes āgeli fuerūt boni creati et sine vicio Unde innocentes sunt creati non tm̄ virtutibus ꝑdicti que stātib⁹ apposite fuerūt vt pz ibidē non tm̄ fuerūt apposite cadētib⁹. boni enī fuerunt ad deū cōuersi qđ ē deo adherere. mali aūt fuerūt auersi a deo quod ē odio habere vel inuidere. Inuidie enim mr̄ est superbia qua voluerūt se pari ficare deo. vt pz eodem libro distin. v. Et cū esset inter oēs angelos lucifer excelsior. nec inter stātes ali

quis fuit eo dignior eminentiam sue nature
et ꝓfunditatem sue sciẽ ꝑpendens in suū cre
atorem superbiuit tantum ꝙ deo voluit se
equare vt patet libro eodem distinctiōe. vi.
dixit enim in corde suo illud Esaie. ix. Ascē
dam in celum vbi. dixit magister distinctōe
secūda li. ij. ꝙ celū vocat equalitatē diuinā
deo enim se parificare volebat. quia breuissi
ma morula fuit vt dicit magister suiꝫ. moꝛ
ergo vt creati fuerunt angeli quidaꝫ deo ad
heserunt per charitatem. quidam vero cum
lucifero deo restiterunt per superbie prauita
tem et sic inter vtrosqꝫ factum est preliuꝫ ma
gnum in celo Michael et angeli eius et ce. et
et non ꝑualuerunt draco et angeli eius neqꝫ
locus inuentus est amplius eoꝝ in celo a
pocalipsis. xij. Hoc autem preliuꝫ in celo nō
est intelligenduꝫ materiale sed spūale quod
factum fuit qn̄ boni et mali diuersos effect⁹
et cōsensus habuerunt qn̄ dixit lucifer. Ascē
dam in celū et ero similis altissimo vbi ma
gister dicit non ꝑ imitatōeꝫ sed ꝑ equalitatē
potentie vbi supra. Ecce affectus et cōsens⁹
superbie Et econuerso boni angeli hūilem
habuerunt affectum. Unde michael dicitur
preliasse cum dracone quia michael interp̄
tatur quis vt deus. Ecce hūilitas et reueren
tia. vnde psalmo. lxxxij. Dn̄e quis similis ē
rit tibi. q̄si dicat non lucifer superb⁹ nec qui
cunqꝫ alius sit ergo michael cū angelis suis
facto prelio magno habuerunt victoriaꝫ de
superbo lucifero et ei adherentibus qui p̄ci
pitati sunt de celo. Et vt dicit franciscus de
maronis in tractatu angelorum duplex fuit
ibi pugna. q̄rum prima sumpsit initiū a luci
fero sicut enim nunc impellit homines ad pe
candum sic et tunc impulit sanctos angelos
ad cōsenciēdum sibi sed viriliter restiterunt.
Secunda pugna sumpsit initiū ab archan
gelo michaele videns autem ꝙ alter deliq̄
rat et ꝙ morte dignus erat et ꝙ in celo cum
sanctis angelis habitare nō debebat expul
sit eum viriliter et in istuꝫ aerem caliginosū
secunduꝫ petrum apl̄m deiecit. ij. petri. ij. lꝫ
lucifer restiterit quantum potuit sed nō pre
ualuit vt dictum est Et si queratur quāta fu
it mora inter creatōeꝫ angelorum et casum
eorum de celo. Doctores cōmuniter dicunt
ꝙ fuit morula parua scꝫ a principio aurore
vsqꝫ ad creationem lucis vbi dicitur de⁹ di
uisit lucem a tenebris Sed tamē geraldus
odonis in suo scd̄o sniarūꝫ distinctione quar
ta questiōne q̄rta dicit ꝙ fuit mora septem
dierū ad min⁹ inter instans creatōis et auer
sionis bonoꝝ et inter instans creatōis et a
uersiōis maloruꝫ ꝙ sine p̄iu dicio snie melio
ris ꝓbat duplici rōe pro cui⁹ ꝓbatione sup
ponatur ad p̄ns ꝙ angeli fuerūt creati p̄ma
die hoc dicit magister. Tunc arguit sic Mali
angeli post lapsū non fuerūt valde boni. id
est optimi quia post lapsū nunq̄ fuerūt bo
ni. sꝫ septima die a primo instanti creatōnis
sue fuerūt valde boni ergo ad min⁹ inter pri
mum instans creatōis et lapsuꝫ maloꝝ fue
runt septē dies minor ꝓbatur ꝑ textū q2 vi
dit de⁹ cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona et
factuꝫ est vespere et mane sextus dies septi
mo vero diei benedixit de⁹ Gen̄. ij. Ex quo
sic potest scd̄o argui. Angeli mali post lap
sum nūq̄ receperunt benedictōeꝫ dei sed die
septimo receperūt benedictōem dei ergo ante
diem septimū non fuerūt lapsi ꝓbatur in cō
trarium per textū gen̄. ij. c. Et benedixit deus
diei septimo glo. idest oībus creaturis ergo
omnes creature receperūt benedictōeꝫ dei die
septimo. Et si dicatur ꝙ natura spūalis ope
ratur in instācia fortiori q̄ sol qui radiū in in
stanti ꝓducit. Cum ergo p̄ma op̄atio ange
li fuerit cōuersio vel auersio ergo in instanti
fuerunt cōuersi vel auersi. Respōdet p̄dic⁹
doctor ꝙ p̄ma operatio nō fuit cōuersio vel
auersio sꝫ fuit admiratō quia in illis septeꝫ
diebus steterūt in admiratōnibus stuporo
sis operum sex dierū et istud videtur ꝓbabi
le nisi aliquis sanct⁹ expsse diceret oppositū
Sed die vij. cū deus benediceret illi diei be
nedixit cunctis opibus et benedictōe accep
ta q̄si licentia et mandato accepto ꝙ omnia
facerent debitū suum angeli diuisi sūt in tres
partes. omnes ei firmauerunt se in amore q̄
dam in amore bonitatis q̄daꝫ in amore di
uine iusticie q̄dam in amore ꝓprie ptātis et
excellentie. et hec tercia ꝑs vltia corruit de q̄
dicit Johannes in apocalipsis. xij. ꝙ draco
de celo cadens secum traxit terciā partē stel
larum prius vero nichil faciebat nisi ꝙ sta
bat in admiratōe stuperosa. Uidebāt enim
subito celum extēdi et de nichilo ꝓduci et sic
de alijs opib⁹ de q̄bus omnes homies pos
sunt mirari omīb⁹ dieb⁹ vite sue Et si vlteri⁹
ns queratur qd̄ fuit illud peccatū tāte graui-
tatis qd̄ illud nō potuit sustinere celuꝫ. Re

spondet q̄ q̄nq̄ȝ fuerūt peccata que primus
cōmisit angelus in celo. primū fuit peccatuȝ
luxurie nō carnalis ſȝ spūalis scđm scotū in
scđo sententiaꝝ distinctiōe. vi. questio. ij. hec
aūt spūalis luxuria nihil aliud est q̄ amor
inordinat⁹ suipsi⁹. et sic lucifer se suūq̄ȝ pri⸗
uatum bonuȝ excecatus inordinate dilexit
intm̄ q̄ ꝓcessit vsq̄ȝ ad cōtemptū dei Unde
beatus augu. xij. de ciui. dei ca. i. ponēs dif
ferentiā inter bonos āgelos et malos dixit
q̄ in mūdi principio boni āgeli a malis fu
erunt diuisi q: illi in cōi bono quod est de⁹
ꝑstiterūt Alij potius sua potestate delectati
velut summū bonū sibipsis essent a cōi bo⸗
no ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto acci
piunt duo documenta theologica. primum
est q̄ principiū oīs boni moralis est amor
bonis cōmunis q: boni āgeli in hoc primo
meruerunt. Scđm est q̄ principium omnis
mali moralis est iordinata dilectio boni ꝓ
prij que in demonib⁹ fuit prima radix pec⸗
cati Scđm fuit peccatum sup̄bie et p̄sump⸗
tionis. videns enī se lucifer nobilissimū in
donis naturalibus nō dedit honor est deo
sed inaniter gloriatus est in seipso Unū apo
stolis gloriantib⁹ de p̄tāte eis data sup̄ de⸗
mones xp̄s dixit luce. x. videbaȝ sathanan
ꝓpter eius inanem gloriaȝ quasi fulgur de
celo cadentem de qua sup̄bia dicit̄ eccles. x.
Initiū omis peccati sup̄bia est. Tercio pec
cauit peccato auaricie et ambitiōis quia vi
dens se pulcherrimum sup̄ omnē creaturaȝ
quam deus condiderat omnibus ꝯcupiuit
precesse seipm̄ reputans ad hoc dignū ad q̄d
attigisset si stetisset scđm Anshelmū sic [illegible]
in ꝑmanendo. xij. excellentias habuisset q:
fuisset optima creatura fuisset deo acceptissi
mus fuissȝ felicissimus fuissȝ deo simillim⁹
fuisset pulcherrim⁹ fuissȝ deo familiarissim⁹
fuisset dulcissim⁹ fuisset potentissim⁹ fuisset
omniū pōtifex fuisset oīm princeps fuissȝ oīȝ
doctor et fuisset omniū pater. Sȝ q: sine me
ritis ꝓpria auctoritate ꝯcupiuit p̄esse deliq̄t
nolēs dō subesse Isaie. xiiij. sup̄ astra celi ex
altabo soliū meū. Quarto peccauit pcō iui
die et emolatiōis. Unū inuidia ē tristicia de
apparētī p̄speritate alteri⁹ ſȝ lucifer cōmiste
rius est q: de⁹ oībus p̄erat et nulli suberat er
go inuidit de qua inuidia dicit̄ sapiētie. ij.
Inuidia dyaboli mors intrauit in orbē ter
raꝝ. Quinto peccauit peccato ire et indigna

tionis q: videns se deiectū a ꝑadiso delicia
rum Ascendit ei⁹ malicia vsq̄ȝ ad odiū dei
et tūc cadēs de celo bellauit ꝯtra hominē vt
dicetur infra cōsideratiōe. vi. Et fact⁹ est ho
micida Unū Iohā. viij. Ille erat homicida
ab inicio et in veritate nō stetit. Nō est ergo
mirādum si sic miserabiliter lucifer cum sibi
adherentib⁹ vict⁹ cecidit de celo cū tam gra⸗
uissime peccauerit cōtra creatoreȝ suū. Et si
queras quot demones ceciderūt. Respōde
tur q̄ scđm q̄ notatur in sūma veritatis the
ologice libro. ij. In quolibet ordine āgeloꝝ
sunt tot legiōes quot sūt vnitates in legiōe
et sic in quolibet ordine sūt sex mille sexcēte
sexagintasex legiones angeloꝝ. Et cū tercia
pars angeloꝝ ceciderit sicut notat̄ a magro
distinctiōe. vi. libri scđi capitulo primo quia
cecidit draco et traxit secum terciam partem
stellaꝝ celi. apoca. xij. sequit̄ q̄ erit summa
legionū omniū angeloꝝ. lix. milia et nouē
cente. iiij. legiones et diminuēdo plus sum⸗
ma omniū erit trecenta nonaginta nouē cō⸗
puta et nouē centa viginti milia et. iiij. āge⸗
li. Sequitur etiam q̄ demones q̄ ceciderunt
de celo scđm cōparatiōeȝ nouē ordinū an⸗
geloꝝ sunt decē et nouem milia nouē cente
nonagintaocto legiones demonū quoꝝ sū
ma scđm verā cōputationē est tercia triginta
tria cōputa et trecenta sex milia ac sex centa
sexagitaocto demonia sicut patet distinctiōe
xiij. scđi capitulo notādū. Opinio tñ cōis
doctorum est q̄ tot ceciderunt quot possunt
vnū angeloꝝ ordinē cōstituere et ꝯmuniter
numerus angeloꝝ cadētiū est sexmille sexcē
te sexaginta sex legiones q: totidē sunt legi
ones in quolibet ordine quot sunt vnitates
in legione vt dictū est. Erit ergo vera sūma
demonū cadentium scđm hanc cōputatiōeȝ
xliiij. cōputa et. iiij. centa triginta quinq̄ȝ mi
lia et quingenta quinquaginta sex sexaginta sex
demonia. Ex quib⁹ manifeste patet excess⁹
numeri bonoꝝ angelorum scīȝ vtrāq̄ȝ viaȝ
expellentium predictos demones de celo et
iubilantium ante deum in secula seculorum
patet etiam ex predictis numerus saluādo
rum. Ad hoc enim venit fili⁹ dei quia vt ait
paulus ad ephesios primo. ꝓposuit in eo
in dispensationem plenitudinis temporis
instaurari omīa in que xp̄o in terris et in ce
lis sunt scilicet supplendum numeruȝ ange
lorum cadentium in celo et renouando oēs

peccatores in terra. Nunc aūt de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult q̄ tot saluabūtur quot ceciderūt et sic dic sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit q̄ tot saluabūtur quot remanserunt et allegat illud. Constituisti terminos pplorum iuxta numerū filiorū. dei tenendo ergo q̄ due partes angelorum remanserunt scilicet sex chori cum in qualibet legione sint sex milia sexcente sexaginta sex legiões patet diminuendo q̄ eorū summa est ducenta sexaginta sex cō puta et sexcenta tredecim milia et trecenti triginta sex angeli tot dem ergo anime erunt saluande. Quibusdā vero placet q̄ in paradiso erunt duo parietes sic q̄ numerus supplebitur per virgines et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sūt in altero pariete quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum et eis omnibus nomia vocat, et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur tenere vt patet in collecta Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

De habitatione demonum post casum.

Quarta cōsideratio est de habitatiōe demonum Circa q̄ notandū q̄ locus demonum post suum lapsum a celo vsq̄ ad diem extremi iudicij nō est locus subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonū inhabitat et hunc locū sequestratum prouidit diuina clemētia ne nimis acriter nos tēptarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde q̄ habitent in aere caliginoso hoc diuine sniē est. q̄ vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstiiciū sit probabile videtur q̄ ipsi sunt in medio vbi est turbulentia et varietas impressionum et hic est q̄ frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo q̄ aliqui tendunt illuc ad torquendas aīas secundum q̄ habent deputata inter se male dictiōis officia verba sunt domini bonauēture in secundo sententiarum. Magister etiā loquēs de loco habitationis demonum libro secundo distinctiōne. vi. dicit q̄ lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosū qui est eis vt carcer vsq̄ ad diē iudicij et hoc propter nostrā probationem. et subsequenter dicit q̄ demones alternatis vicibus tendunt in infernum quia illuc animas detinent atq̄ cruciant. Huic etiā sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciui. dei capitulo. xxij. vbi dicit q̄ demones in hoc aere habitāt qui de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentū q̄ demones vsq̄ ad diē iudicij sicut dicit magister in inferno nō sūt inclusi sed in hoc aere caliginoso cōmuniter detenti. Sed est dubitatio vtrū vbicūq̄ sint demones pūniantur igne materiali. quidā voluerunt dicere q̄ sic licet dicant q̄ minus intense q̄ post vltimam damnationē et hoc probant per quādam glosam super illud iacobi. iij. inflammata a iehēna que dicit sic. Jehenna est dyabolus propter quē facta ē. sicut enim iehēna semper ardet sic dyabolus vbicunq̄ sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum. sed hoc nō videtur intelligibile q̄ ignem cremantē vbicunq̄ sint secum circumferant. Et ideo dicūt alij q̄ demōibus differtur pena ignis vsq̄ ad diē iudicij. tū vt eorum exercitum non obmittatur. tum etiā vt diuina clementia ostēdatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa paciencia qua retribuet omnibus secundum fructum adinuentionum suarum Et hec positio videtur probabilior et illa glosa si inspiciantur sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sed de flamma viciorum scilicet superbie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in scdo sententiarum.

De potestate demonum et super quam gētem maiorem principatum.

Quinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit q̄ demones habitant vt communiter in aere caliginoso videndum est de eorū potestate quanta scilicet est Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. Dicēs de dya

bolo q nō est potestas super terram que cō paratur ei. et dicitur super terram ad driaz potestatis que in celo est que ē dei et sanctorū angelorū si tamen loquamur q̄tum ad conditionem nature nō est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Unde de lucifero scribitur ezechie. xxxi. omē lignuz paradisi non ē assilatū ei et pulchritudini eius qm̄ speciosum eum feci. Sed oritur difficultas. qz si nō est potestas super terram ei que cōparetur vt expositū est. sequitur ergo q sua potestas est infinita qz finitum finitū est cōpabile infinito vero non. Respondetur q hic accipitur compatio pro equatione. cōparetur. i. equetur nec loquitur de cōparatiōe sed de equalitate. Un̄ grego⁹. xxxiiij. moraliuz. ptās eius super terrā cunctis eminētior pbibetur quia et si actōnis sue merito inter homines eccidit naturaz tn̄ sue magnitudinis nō amisit. cui⁹ adhuc viribus hūana omnia superat licet sanctis hominibus meritorū suorū dein eidē subiacet Unde et eisdem sanctis cōtra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit quo ille ab eis vincatur qui per nature potētiam quasi iure se hominib⁹ supesse gloriatur. hec grego. Sic ergo licet loquādo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que competur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que datur a gratia. iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictū augustini q nihil est fortius animo habente charitatem. et illud canticorū. viij: fortis est vt mors dilectio. Notandum est scōm magrm in secūdo distinctiōe. vij. q demones multa possunt per nature subtilitatem que tam̄ nō possunt per dei vel bonorū angelorū prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superiorib⁹ āgelis pmittātur quia a deo id facere nō permittuntur permissū tn̄ fuit eis ptās detrudēdi sanctos patres in limbo ante aduentum xpi quia licet deleretur in eis culpa originalis peccati et actualis q̄tum ad maculam et q̄tum ad diuinā offensam et q̄tū ad maculam et q̄tum ad reatum gehenne. non tamen q̄tum ad reatum visionis diuine vt notat alex. in tertio sententiarum. Et si q̄ras vtrum demones aliquid timeant videtur q non: quia de dyabolo dicitur iob. xli. q factus est. vt nullū timeat glosa nec deum nec quoqz passur⁹ est. Respōdetur q glosa illa intelligitur de timore filiali vel initiali que non est in demonib⁹. nō de timore naturali quo naturaliter timent tormēta quia isto modo dicitur iacobi scdo. demones credunt et contremiscunt. et mathei. viij. et luce. viij. timebāt puniri ab eo. licet ergo magna sit demonum potestas non tamen sic quin sit alia superior quem timent. Unde augustinus sup ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus q̄tum vult aliquis iustorum non remaneret. Querunt iudei exodi. viij. quare magi pharaonis nō potuerunt facere cynifes et respondēt q causa est: quia demones non habent potestatez super aliquod corpus min⁹ grano ordei qd̄ apparet irrationabiliter dictum quia qui hz potestatem supra maius habet potestatem supra minus licet non econuerso. Sed causa potissima quare non potuerunt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quātum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. ¶ Ad istud etiam propositum loquens ambrosius super lucam dicit. sine pmissione dei dyabolum non posse nocere cognoscas. nec potentiam dyaboli magis timeas q̄ dei offensam. Et crisostomus sup matheum dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus dyaboli quem si quis forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum infortiorem. quanto enim plus percussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerūt demones peccatoribus vt faciāt eos ruere in peccatum sic refugiūt quando vident peccatorem a deo exauditum et liberatū. et dicit magister in secundo distinctiōe vi. q dyabolus qui de aliquo vicio aliquē temptauit hominem cum superatus ab eo fuerit deincep s illum hominē de illo vicio de quo superatus est temptare non licebit. Sic ergo patet quantitas et defectus potentie demonū. Dicet forte desiderās scire q̄ gēs ē in mūdo supra quā dyabolus maiorē potestatem habet. Respondetur q hec est gēs iudeorum. Unde sciendum sicut notat nycolaus de lyra supra matheum q potestas dyaboli fuit eiecta quodāmodo a populo iudaico per legisdationem que excludebat cultum demonium et inducebat ad colendū vnum deum verum et sic eiectus transijt ad possidendum gentiles sine lege et pphetaz

oraculo viuentes Et ideo eos tenebat i ido latria subiectos. sed adueniente christi predicatione et apostolorum iudei pro maiori pte fuerunt increduli gentiles autez deuote fidē christi ad predicatōnez xpi et apostolorum acceperūt et sic dyabolus eiect' ab eis per fidez christi reuersus est ad possidendū populum iudaicū errore excecatū. et sic facta sūt nouissima huius populi peiora prioribus Math. xij. qz status populi iudaici peior est modo ꝙ fuit a principio ante legem datā et sic maiorem ptātez super eū demones hūt ꝙ super alterum quia regressus dyabolus ad populum iudaicum assumit septem spirit' nequiciores se et ingressi habitāt ibi. Mar. xij. per quos septem spūs vniuersitas viciorum intelligitur. Sz remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula. Respondetur ꝙ solus deus pōt facere miracula. Unde cum aliq virt' finita proprium effectum opatur ad quē determinatur non est miraculum licet posset esse mirum alicui qui illā virtutem non cōprehēdit sicut mirū videtur ignaris ꝙ magnes trahit ferrum vel ꝙ aliquis puus piscis sit retinēs nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et notum est ꝙ omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatū effectū vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscūq creature fit nō potest dici miraculum proprie Et si sit mirum creature virtutem illius non cōprehendenti. Quod autez fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et aug. scdo de ciui. dei capitulo. xviij loquens de grauitate psecutionis antixpi. scz per que illam opabitur dicit. tunc solue satbanas quia per illum antichristus i omni sua virtute mirabiliter quidem sed mendaciter operabitur. Sequitur enim. de' dyabolum ista permittet facere iusto suo iudicio quamuis facit ille iniquo malignoq cōsilio demones ergo non faciunt miracula sz quedam mira. Et si dicantur miracula sūt falsa quoniam mortales sensus p fantasmata decipit vt quod nō facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducent qui seduci merebuntur pro eo ꝙ dilectōez veritatis non receperunt vt salui fierēt. Et ideo dicit apostolus. ij. thesso. ij. mittit eis deus opacionem erroris vt credant mendacio. Demones tamē proprie virtuti dimissi possūt facere ea que causari possunt ex motu locali et cōsequenter possent ignem de celo aereo inferius emittere et ventū turbinis cōmouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere ꝑ mittēre deo demonis potestate vt pz Apo. xiij. Sciendū etiam ꝙ scdm ꝙ dicit iberonymus ꝙ lz virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa que ptinent ad curiositatem tm̄ et vanitatem sicut simō magn' faciebat statuas ambulare loqui et ridere et similia vt habetur in itinerario clemētis. Sz illa que sunt salubria vt curatio languidorū illuiatio cecorū et hmōi nō possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debēt attribui virtuti diuine qualia xps faciebat. Et si dicas ꝙ in vita sancti bartholomei legimus ꝙ quidam demon curabat infirmitates. Respōdetur ꝙ hoc faciebat non sanando ẜ a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas ē si demones sūt dsntes ptāte. volo dicere. si int demones sunt principatus quib' alij alijs potentiores dicantur Respondetur ꝙ sic qz de dyabolo dicitur iob. xli. ꝙ ipse est rex super filios superbie. et magister sententiarū scdo distinctiōe. vi. capitulo. iiij. Dicit ꝙ durante mundo angeli angelis hoīes hoībus demones demonibus psunt. et scdz grad' sciente habent gradus psidentie. Item sup illo mathei. xxv. Ite maledicti in ignez eternū qui patus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis scdz glo. Sz obijceret aliquis. si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturaz aut per violentiam aut de iure. Non per naturam quia tunc in iudicij die inter eos prelatio nō cessaret quod est ↄtra sacrā scripturā quia tunc euacuabit xps oēm principatum et potestatem. Nec per violētiā quia tūc semper essent discordes cum tamen semp cōcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper precipe rent cōtra deum in quo nō est obediendū. Itē seruit' est introducta ꝑpter pctm̄ vt dicūt theologi ergo si ē seruit' inter demones tūc lucifer cū sit summ' peccator deberet oīb' subijci. cui' ↄtrariū dicit iob scz ꝙ ipe est rex sup filios superbie. Rūdet ꝙ sicut multi latrones principi latronū volūtarie se submittūt vt i vnū

conueniant scz in rapina sic omnes demones lucifero se voluntarie subijciunt vt in vnum conueniant contra hominem impugnando. Unde et eadem prelatio est inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratione preeminentie naturalis vt diuine institutionis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bonus tanquam princeps vt colligitur ex illo danielis .x. princeps regni persarum restitit mihi .xxi. diebus et nunc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. et paulo post. Cum enim egrederetur apparuit princeps grecorum etc. Sic etiam cuilibet regno et prouincie prefigitur a demonibus vnus demon tanquam princeps. Ex quo etiam sequitur quod sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro prefigitur a deo vnus angelus bonus de negocijs communibus curam habens quantum sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia communia perturbanda quantum sibi possibile est. Sequitur etiam tercio quod sicut cuilibet archiepiscopo et episcopo et sacerdoti parrochiali prefigitur a deo vnus angelus bonus curam habens de negocijs ad salutem animarum pertinentibus Sic cuilibet proditorum prefigitur a demonibus vnus demon curam habens de perturbatione salutis animarum et quanto sentior est persona tanto potentior est diabolus ei assignatus Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiam ex predictis quod non solum vnus demon est princeps aliorum demonum sed etiam malorum hominum. Unde in euangelio dyabolus semper vocatur princeps huius mundi quia dominatur hominibus mundialiter viuentibus in quantum se ei subijciunt per peccatum.

De bello demonum post casum de celo.

Sexta consideratio est de bello demonum postquam ceciderunt de celo vsque ad aduentum christi. Uidens enim dyabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit quomodo possit displicere deo et in omnibus sibi contrariari. et quia vidit primum hominem in terrestri paradiso collocatum innocentia decoratum ac omnium bestiarum piscium et volatilium dominum necnon possessurum in celo sedes quas ipse cum sibi adherentibus per superbiam amiserat. doluit vehementer et inuidens eius felicitati proposuit ipsum debellare et totaliter inficere cognoscens quod ex putrida radice non possunt nisi poma vermiculosa generari Bellauit ergo cum homine primo per medium mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiam proiectis tamen armis innocentie sue vt mulieri complaceret relicto deo et tradita paradisi castro sibi commisso inimico dei scilicet dyabolo negata obedientia regi supremo scz deo libere se tradidit proditor factus in manibus diaboli. et sic habita victoria de homine primo indignatus deus propter proditionem et quia sic armis innocentie proiectis captiuum dyaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipsum de terrestri paradiso gen. iij. et misit ipsum in exilium locum bestiarum et lachrymarum vallem. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicum dyabolus cogitauit quomodo amplius possit displicere deo et videns duos filios adam scz abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus. bellauit contra eos per artem diuisionis et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrem suum abel occidit gen. iiij. Bellauit etiam contra filios. Sed per carnis concupiscentiam et deuicit eos cum scz acceperunt filios hominum scz descendentium de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi gen. vi. et cum viderat multiplicatum genus humanum Bellauit contra cum per luxuriam et tam viriliter pugnauit quod deuicit cum sic quod in toto genere humano solum octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes De alijs autem scriptum est quod omnis quippe caro corrupat viam suam. propter quod indignatus est deus mundum castigauit diluuio generali intantum quod solum dicte octo persone in archa noe liberate sunt vt patet gen. vij. et. viij. Per quas iterum propagatum est genus humanum Bellauit contra filios noe et deuicit cham cum contra paternum honorem verenda patris discooperuit gen. ix propter quod meruit maledictionem. Bellauit contra caldeos per ydolatriam et deuicit eos cum ignem adorauerunt gen. xi. Bellauit contra genus filiorum noe et deuicit eos per superbiam volentes turrim edificare que vsque ad celum pertingeret propter quod indignatus deus vnum labium quod ante erat diuisit et confudit vt patet gen. xi. Bellauit contra sodomas et gomorreanos et deuicit eos per peccatum contra naturam propter quod

indignat⁹ de⁹ igne celesti destruxit illas qui
q3 ciuitates cū habitatorib⁹ eorū et cūcta ter
re virētia exceptis solū loth vxore et filiab⁹
suis vt p3 gen̄. xx. Bellauit ɔtra filios abra
he sc3 ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum
fuerit vir superbus onager palustus sagitta
rius et ydolatra pessim⁹ vt patet gen̄: xxij:
Bellauit cōtra filios ysaac sc3 iacob et esau
et deuicit esau per gulam vēdidit eni primo
genita propter lēticulā gen̄. xxvi. De his in
psona dei dicit pphēta. Jacob dilexi: Esau
aūt odio habui. Bellauit etiam ɔtra filios
iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi.
eorum per crimen pessimū et inuidiam et fa
cti sunt venditores fratris sui innocētis Jo
seph gen̄. xxvij. propter quod indignatus ē
deus tradidit eos in captiuitatem quadrin
gentis annis et vltra in egyptum. Bellauit
etiam contra egyptios per crudelitatem intā
tum vt affligerent filios ysrael in luto et late
re propter quod pmisit de⁹ indurari cor pha
raonis vt ad nihil pietatis moueretur. et in
dignatus deus contra egyptios occidit pri
mogenita eorū et submersit eos in mari ru
bro filijs israel liberatis exodi. xiiij. Bella
uit iterum contra filios israel per ydolatriā
et deuicit eos cum sc3 fecerunt vitulū et ado
rauerunt propter quod et alia crimina qui-
bus vulnerauit eos indignat⁹ deus pemit
eos in deserto gen̄. xxxij. Sic q̄ de sex centū
milibus qui exierunt de egypto solum duo
sc3 caleph et iosue intrauerunt terrā promis-
sionis. Bellauit etia3 contra filios israel in
deserto et deuicit aliquos eorum per mur-
murationem sc3 dathan et abirō et chore p-
pter quod indignatus deus aperuit terram
et descenderunt viuentes in infernū sicut p3
numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios is
rael per homicidiu3 et deuicit eos cum sal3
occiderunt pphetas amicos dei et impleue
runt iherusalem sanguine eorū vsq3 ad eos
propter quod et indignatus deus tradidit
eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis:
Bellauit contra saul primum regem israhel
et deuicit eum per inobedientiam pp̄ter qđ
indignatus deus tradidit eos in captiuita-
tem et scidit regnum israel ab eo. primi Re-
gum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit.
primi Regu3 vltimo. Bellauit contra regē
dauid per superbiam luxuriā et homicidiū
et deuicit eum cum scilicet numerauit popu
lum secundi regū vltimo. Accepit bersabee
vxorem vrie et interfecit vriam secundi regū
ix. propter quod indignatus deus licet pe-
nituerit percusso populo non edificauit sibi
templum siue domum quam cogitauerat.
Bellauit contra salomonem per luxuriam
et ydolatriam et deuicit eu3 quia adamauit
mulieres alienigenas et fecit multa templa
ydolorum vt patet tercij regu3. xi. Bellauit
contra roboam per superbiam et deuicit cū
pp̄ter quod indignatus dominus recessit is
rael a domo eius vsq3 in presente3 diem vt
patet tercij regum. xij. Bellauit contra gero
boam per ydolatriam et deuicit eum quia
peccare fecit israhel vitulos aureos adoran
do vide tercij Regum. xij. Bellauit contra
sennacherib p superbiam et deuicit eum cu3
blasphemauit contra deum israhel. propter
quod indignatus deus percussit per ange-
lum suum in castris assiriorum centu3 et oc-
tuaginta quinq3 milia et ipsum occiderūt. p
pri3 cū ydola in tēplo suo adoraret p3 ysaie
xxxvij. Bellauit cōtra nabuchodonosor p
superbiam et deuicit eum cum fuit glorifica
tus in edificio babylonis. pp̄ter quod indi
gnatus est deus et piecit eū a regno et septē
annis cum feris habitabat sicut bestia da-
nielis. iiij. Bellauit contra olofernem prin-
cipem milicie nabuchodonosor per supbiā
gulam et luxuriam: et deuicit eum pp̄ter qđ
indignatus est deus tradidit eum in manus
sancte mulieris Judith que precidit caput
eius Judith. vi. Bellauit cōtra Amon per
superbiam et deuicit eum cum presumsit pi
mere israel propter quod indignatus ē de⁹
permisit quod suspenderetur patibulo et q̄
deleretur genus eius hester. v. Bellauit cō
tra regem antiochum per superbiam et de
uicit eum cum dixit sic facturum iherusale3
congeriem sepulchri iudeorum propter qđ
indignatus est deus percussit eum plaga in
sanabili viscerum suorum primi machabe-
orum. ix. Bellauit contra vniuersum po
pulum gentilium per ydolatriam et deuicit
eum sicut patet sapiencie. xiiij. cum per vni
uersum orbem romani imperantes ydola
adorarent. Unde et tunc rome templum
pantheon erat constructum sic dictum. quia
simulachrū erat omniū deoȝ. Cōtra alios
innumerabiles bellauit et varijs vulnerib⁹
peccatoȝ infixis de eis viriliter triūphauit

et eorum animas captiuas post hanc vitaꝫ ad inferos deducebat quam captiuitatē et miseriā deplorātes patres antiqui gemitib⁹ inenarrabilib⁹ clamauerunt ad deū vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandū nos dñe deus virtutū. et ps. lxxix. ostēde faciem tuā idest filiū tuum humanatū et salui erimus. et iterū ysaie. lxiiij. vtinā disrumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filiū suū redemptorem et liberatoreꝫ et tunc dyabolus finaliter bellauit cōtra filios israel per maliciam et inuidiā et deuicit eos cum scꝫ ocaderūt redemptorē messiā suū propter qđ indignat⁹ de⁹ tradidit eos in ꝑpetuā captiuitatē sicut sup declaratū fuit libro primo et tercio

De ꝑditiōe dñij demonū in aduētu xpi.

[S]Eprima cōsideratio est ꝙ demones in aduentu xpi per iusticiam perdiderunt dominiū suum quod sup genus humanū habebant fecerat enim grādē offensaꝫ dyabolus deo tā deceptorie et fraudulenter cōtra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruū suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo ei placuit semper ꝑmanere inimicus dei peccatuꝫ suum nō recognoscens ꝙ non erat in hoīe; immo dolebat de peccato vt deo reconciliaretur. Et ideo ne dyabolus posset ꝯqueri de iniusticia si forte de⁹ de sua potestate absoluta et violenter sine aliqua satisfacione liberasset hominē per iusticiam. Debuit perdere dominiū quod supra hominēꝫ tenebat qui homo ex eo ꝙ ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. ꝙ autem deus in tali hominis liberatione debuit vti iusticia et non absoluta potentia patet ꝓ ꝑto qꝛ deus est necessario iust⁹ et taliter iust⁹ ꝙ nō potest dici de⁹ si nō intelligatur iustus. Et iterū quia laudabilior est princeps q̄ vtitur iusticia ꝙ potentia solum. Quomō autē primus homo nec oēs homines nec omēs āgeli boni nec etiā oēs demones simul nō potuerūt satisfacere ꝓ hoīe sed solū deus et homo. vt declaratū est sup libro. iiij. cōsideratiōe. v. in tercio articulo fidei nō cū totus mūdus soluere valebat debitū primi hoīs vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra neqꝫ subtus terram aperire librum neqꝫ videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis vt per xpm solū impleretur libruꝫ ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Vñ dicit ps. lxviij. q̄ nō rapuit scꝫ xps tunc exsoluebat. Mirabantur autē hoīes potestatē magnaꝫ diaboli et eius dominiū super homines et dicebant illud ysaie. xlix. nunquid tolletur a forti preda idest hūanuꝫ genus a dyaboli potestate aut ꝙ captū fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respōdet deus ibidem hec dicit dominus equidē et captiuitas a forti tolletur et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur scꝫ per xpm. Vñ sequitur ibidem quasi musto sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego dominus saluās te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nūc iudiciū scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mūdi eijcietur foras scꝫ a dominio et potestate tyrannica super homines. Unde ipse diabolus dicebatur princeps mundi quia dñātur in hominibus mūdo deditis. et sicut dicit paulus ad colosē. scdo expolians scilicet xps principatus et potestates traduxit confidenter idest dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras de mō quem xps tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respōdetur ꝙ fuit mod⁹ quo piscis capitur hamo sub esca abscondito quia volens capere escam non videns hamū capitur ab hamo. sic christ⁹ volens preliari cū dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suam sanitatem suam dignitateꝫ in cruce. Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eaꝫ abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis. Unde abacuc in tercio capitulo loquens de cruce christi dixit cornua scilicet crucis in manibus ei⁹ ibi abscōdita ē fortitudo eius. et patet fortitudo sua ibi in abscondita: quia per eam vicit fortissimam mortem et fortissimū dyabolū Nā sequitur in illo eodem ante faciē ei⁹ ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicꝫ

victus et nudus a suo dominio et potentia quam primo tenebat. Absconderat enim demones laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps abscondit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat et etc. Abscondit etiam in cruce suam pulchritudinem in turpitudinem cum esset speciosus forma pre filijs hominum ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vultus eius et despectus. Unde nec reputauimus eum ysaie. liij. Abscondit tercio suam sanitatem in infirmitate quia vt dicitur ysaie capitulo eodem nos reputauimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem Abscondit. iiij. suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra .i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur .i. Regum. xvij. quod dauid occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scz dyabolum et sic ante faciem iuit mors. i. dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. vsque ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et quia tunc resumet violentiam potestatem et exiet per affluentem malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dominij demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniuersum orbem captiuum tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

De proprietatibus et malicia demonum

Tercia consideratio est de proprietatibus et malicia demonum Circa primum vt notatur Job. iiij. Christus assignauit tres proprietates principuas dyaboli. Prima quod est homicida ab initio. quia homo in specie humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatum mortale quam iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. Secunda proprietas dyaboli ibidem est quod in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum. res enim dicuntur vere in quantum conformantur veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. Tercia est quod mendacium ex proprijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subditur causa quia mendax est et pater eius. i. ipsius mendacij qui enim mendacia ab alijs inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iij. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur quod sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustinus. viij. de ciu. dei ca. xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per hermem ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas immminere cernebant. In multis enim ait augu. talibus locis torquentur et confitentur et de possessis hominum corporibus eijciuntur. Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro. summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequicia subtiles nocendi cupidi per superbiam tumidi semper in fraude noui immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant morbos inferunt tempestates concitant in angelos lucis se transformant semper infernum suum secum portant. In ydolis diuinum cultum sibi vsurpant semper bonis dominari appetunt magice artes per eos fiunt bonis ad exercitium dantur semper fini hominis insidiantur. hec ibi. Vicesimaprima demonum proprietas est quod semper ambulant in circulo.

Unde ps. de demonib' ait. In circuitu im/
pij ambulant. Item cum dominus quereret
a sathan Job. i. Unde venis. Respōdit cir
cuiui terram et perambulaui eam quod quadru
pliciter intelligi potest primo sic. Circuiui
terram. i. data est mihi vniuersalis temptā/
di diligentia quia pauca sunt in quibus nō
habeant locum vestigia mea. Secūdo sic ex
poneret dyabolus si posset inclinari ad suum
peccatum cognoscendum. Circuiui terram
idest in hoc me ostendo remotum a virtute
et obstinatum in malo quia semper sum in
circumferentia et nunquam possum venire in li/
neam per quam veniam ad medium quod
est virtus. Tercio sic circuiui terram propter
anxietatem laborum. Unde glo. sathan la/
borans terrā circuit quia quietus in dei cul
mine stare cōtempsit. Quarto sic circuiui ter
ram propter hoc quod dyabolus serpens ē tor
tuosus. Unde ysa. xxvij. Uisitabit dñs sup
leuiathan serpentem tortuosum et sicut mo/
tus circularis quantum est de se nunquam cessat sic
et dyabolus nunquam quiescit et quia semp in
circulo est ideo nunquam rectus sed magis tor
tuosus est. Recte ergo dicitur de demonib'
recte in circuitu impij ambulant. Et si qras
qualiter circuit dyabolus. Respondit glo.
super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens
quem deuoret dicens. Circuit tanquam hostis
obsiens muros clausos explorat an sit pars
aliqua murorū minus stabilis cui' aditu
ad interiora penetret. Offert oculis formas
illicitas et faciles volūtates et visu destruat
castitatem. aures per canora temptat et mo/
leat xpianū iniurijs lacescentibus ad cedem
istigat. honores terrenos pmittit vt adimat
celestes et cū latenter nō potest fallere apertos
addit terrores. in pace subdol' in psecutiōe
violent'. cōtra quem tm anim' dz esse paratus
ad resistendū quantū ille paratus est ad repu
gnandū. hec ibi. Uicesima scda demonum
pprietas est quod sunt crudeles immo seuissi/
mi et ē crudelitas demonis in trib' Primo
in psidēdo vn ysa. xix. Tradā egyptū in ma
nu demonior crudeliū Scdo demō est cru/
delis in puniēdo. puerbior. xvij. Semp iur
gia qrit mal' angel' aūt crudelis mittet cō
tra eū Tercio ē crudelis in nō miserēdo. hie
remie. vi. Crudelis ē et nō miserebit. et. i. pe
tri. v. Aduersari' vester tanquam leo rugiēs cir
cuit qrēs quē deuorat Est em figuraliter be
stia illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera
pessima deuorauit filiū meum ioseph. mul
te alie sunt pprietates demonū quas non
sufficere calamo explicare ideo hec sufficiāt
p pñti. Uidendū est ergo de scdo scz de ma
licia demonū que qdrupliciter explicari pōt
Primo demones aliquo mō suadēt bonū
sed nō ppter bonū sz ppter malū finē vt cū
instabilib' hoībus in bonū suadēt ingressū
religiōis scientes quod nō pmanebunt sz apo/
statabūt. Non aūt talia suadēt stabilib' ho
minibus in bonū. Scdo demonum malicia
ostenditur cum decipiūt hominē suadendo
malū sub spē boni vt piurare et iuramentū
falsum facere pro rebus alterius cōseruandis
Tercio demonum malicia ondit cum decipi
unt hominē dissuadendo bonū tanquam noa/
uū vt cū dissuadet pbo et stabili viro ingres
sum religiōis ne de hoc peniteat et egrediēs
confundatur In cuius psona bernardus sic
loquens ait Noli inquit precipitanter agere
diu cōsidera diligenter intuere magnum est
quod pponis et opus egens magna deli/
beratione. expire quod possis amicos ɔsule ne
post facta penitere contingat. Contra cuius
cōsilium bernardus subiungit hec est sapiē/
tia mūdi animalis et dyabolica inimica sa/
lutis suffocatrix vite mater tepiditatis cuius/
quod solet deo vomitum parare Cum em ver/
bum dei esse nō dubites quid opus est deli
beratione vocat te magni consilij angelus
quid ergo adhuc cōsiliū pstolaris. quis em
sapientior et fidelior illo ab ore. putei gehē/
ne expior et cōsiliū petā amicos ɔsulat qui
nō legit inimici hoīes domestici ei' michee
vij. Supradicto mō dyabol' malicia sua a/
liqñ dissuadat aliquib' orōes vel elemosy/
nā ne per hoc incurrant vanā gloriā Quar/
to demonū malicia ostēdit cū decipiūt ho/
minē dissuadēdo malū vt ducāt ad penas
aliqñ in tēperātiā in victu et in sōno vt idu
cāt idiscretā abstinētiā quod ē peius: et sic ei' ma
licia mille nocēdi modos hz. xvi. q. ij. ca. vi
sis sep. Rugit aduers' hoīes q quidē rugi
tus nihil aliud ē quam ei' volūtas et ardētissima
cupiditas nocēdi. Uñ glo. sup h verbo tanquam
leo rugiēs dicit. Sicut rugit' leōis impedit
aures ne aliū sonū recipiāt. sic dyabol' fide
liū mentes terrendo vel illicita in gerendo a
via veritatis ne vocem xpi audiant auertit.
Et si qras nūqd sēp crescat malicia diaboli

Ad quod respondit doctor seraphic' bonauentura in .ij. sentenciar̃ q in dyabolo crescat malicia voluntatis q̃tum ad vim administratiuam qua conuertit ad hominẽ s3 nō q̃tum ad contemptiua3 qua est simplex et auersus a deo quia q̃tum ad hanc nō est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonũ aliqua via impediri pōt dicit q sic. Quadrupliciter em̃ impediri pōt. Primo p terminũ peccati positũ a deo. Scdo per resistentia3 bonor̃ spirituũ h3 em̃ angelos vnũ bonum ad custodiã et vnum malum ad exercitiũ. Tercio per liberũ arbitriũ hominis nō cōsentientis quia dyabolus neminẽ vincit nisi volente3 ab eo vinci. Unde ambrosius de vita beata et ponit .xvi. q. i. ca. non est. voluntarium militẽ elegit sibi xp̃s voluntariũ sibi seruũ dyabolus acquirit. neminẽ iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccator̃ ere vendiderit. Quarto ꝓpter peccati abbominationem q2 demones nobilioris nature detestant pcc̃a vilia. Hec sufficiant p presenti de ꝓprietatib' et malicia demonũ.

¶ De bello demonũ post aduentũ xp̃i vsq3 ad diem iudicij.

Dona cōsideratio est de bello demonum post xp̃i aduentu3 vsq3 ad diẽ iudicij. Unō l3 demones pdiderãt potestatem quã primo sup humanũ genus habebant et eor̃ princeps victus et ligatus vsq3 ad pfinitũ tempus sit in inferno vt supra declaratum est cōsideratione .iiij. pmittitur tñ demones habere cōsilia sua cũ suo principe lucifero et temptare hoies pro eor̃ exercitio et vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiã fideliu3 tm̃ vnam ciuitatem dei que dicit fidei fortaliciũ vel ciuitas iustificationis siue bone cōscientie q̃ duodecim pfectionib' decorat. Primo ẽ in situ cōgruenti quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis sc3 vicijs et peccatis. Secundo est pulchra et excellens q2 maior pulchritudo hoĩs est in bona consciencia. Tertio est in securitate quia nō timet aduersa. Quarto est sana q2 in bona cōscientia nō potest habitare infirmitas peccati. Quinto est situata in loco delectabili quia nunq3 est vera delectatio vbi non est quies consciẽtie Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectiones Septimo habet concordiam ciuiu3 quia se per homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. Octauo habẽt priuilegium habundãtiam quia non ẽ sub lege peccati. Nono quia habent victualium habundantia3 quia nihil ibi deficit vbi gratia habundat. Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijcitur Undecimo ẽ libera a captiuitate per christũ et etiam quia bona consciencia non est sub seruitute dyaboli. Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat tota3 ciuitatem. Ista est illa ciuitas iherusalẽ descẽdens de celo ornata a christo sicut spōsa pulchra et excellens vbi ipse habitat per gratiã de qua apocali. xxi. Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esset christus posuit murum antemurale et fossatum. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis vt si venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus p peccatum dent sibi medicinam penitentie et si venirent pauperes indigentes tribuant eis de bonis ecclesie quia bona clericor̃u3 pauperu3 sunt. Secundo posuit antemurale q est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire debent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministranda in mũdo. Unde sapientie .i. dicitur diligite iusticiam qui iudicatis terram. Hi etia3 debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murũ cũ fuerint inter murũ et antemurale eos capiẽt et faciãt iusticiã expedientem. Tertio posuit christus pdicte ciuitati fossatum ꝓfundũ quod est humilitas Istud custodire debent religiosi qui debẽt esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipa ẽ gloriosa et habitãs in cōfidentia: sophonie Scdo gloriosa q̃tũ ad pulchritudinẽ et habitãs in cōfidentia q̃tũ ad sua magna fortalicia merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. ps̃. teste. Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus: ¶ Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit

vehementer cognosces q in ea multe anime liberate a manibus ei⁹ ad sedes celestes vn ipse ceciderat angelorum manibus cu gaudio ferebantur non curans debellare iudeos saracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorij quia illos temtare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit q predictam ciuitatem debellare posset et primo inter cetera excitauit contra eam psecutionem gentiliu que durauit toto tempore apostolorum et ducentis annis vltra In qua psecutione et bello vltra ducenta milia hominum vtriusq sexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iustificationis siue bone consciencie martirio coronati sunt sicut libro .i. psideratoe. iij. articulo. i. i examine. iij. latissime declaratu fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus sed potius miserabiliter victus ab illo bello cessauit cum per talem psecutionem plus multiplicarentur fideles et fortior efficiebatur ciuitas iustificationis vere fidei et bone consciencie. Suscitauit etiam bella hereticorum quorum hereses per diuersa concilia examinate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic q eorum in publico no est vox neq sonus licet in occulto nimiu seuiat ista pestis sicut supra libro. ij. declaratu est. quare cum sit maliciosissimus vt in precedenti consideratione dictum fuit non valens desistere. Cogitauit cotra predicta ciuitate aliam edificare que dicetur ciuitas babylonie. i. confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptu dei super quod edificauit: xij. abusiones que sunt princeps iniust⁹ carnalis adulator miles sine fide psiliari⁹ sine veritate. comissarius sine pietate plat⁹ sine charitate. aduocatus de rapacitate. clericus ignorans. religiosus supbus. mercator fals⁹ Iuuenis sine verecundia. popul⁹ sine amicitia. murus pdicte ciuitatis dyabolice dicitur animositas et diuisio. Antemurale dicitur iniusticia et oppssio. fossatu vero dicitur superbia et ambitio. et sic in omnibus ista ciuitas contrariatur prime ciuitati. De his duabus ciuitatibus dicit aug⁹. de ciui. dei. duo amores fecerunt sibi duas ciuitates quia vna incipit a contemptu sui vsq ad amorem dei. et hec e ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contemptu dei vsq ad amore sui. et hec e ciuitas dyaboli et destructionis Cu ergo ex diuina pmissione vidit dyabol⁹ se potente ad expugnandu magna pte pdicta ciuitate ordinauit exercitu suu in triplici acie In prima posuit capitaneu sathan. In secundo beelzebub. In tercio vero mamonam. Prim⁹ capitaneus bellauit et continuo bellat contra religiosos q custodiunt fossatu. et pdictus dyabol⁹ portat pro armis suis superbiam sillatione et ambitionem comittit ergo inter vtrosq durum bellum et vulnerati sunt ac trucidati specialiter plurimi religiosi si qui fecerunt habitu humilitatis in corpore et leonem superbie in corde. exterius apparent hominibus humiles capite in terram inclinato sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporib⁹ meis duos religiosos duorum ordinum informatorum qui a mundo segregati sancti vin mudu contemnentes exterius videbantur sic victos a demone q sua claustra relinquentes mundanis fauoribus adherentes epi facti sunt non vocati sed vt erumnas fugerent ordinu suorum q fuit in magna confusionem predicatorum religionu et causa multaru murmurationu. Ipsi vero facti inuerecudi ac si nihil eorum statui indecens fecissent vt surdi in omnibus ptransibant. Bellat etiam dyabl⁹ cum alijs religiosis per ambitionem et intm vulnerat eos ambitioe miserabili q cu no efficiuntur plati in ordine inter dei seruos viuere no pnt immo exeutes ad alios se trasferut vbi possunt suas ambitioes implere no attendetes q cu ppli xpm voluerut facere rege fugit in monte. iohanis. vi. Charitas etiam non est ambitiosa. i. Cor. xiij. sup qd dicit aug⁹. Ocium sanctu querit charitas veritatis negociu suu suscepit. necessitas charitatis quam sarcina si nullus imponit vacandum est veritati. si aut imponitur suscipienda e ppter charitatis necessitate. Alios aut religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelatones et quia raro tale desiderium absq radice supbie et psumptois seu vane curiositatis inuenitur iustitia dei pmittente veniut in illusiones et deceptoes dyaboli per que modu seminat dyabolus in maiori parte temptationes spirituales huius temporis et inducat in corde illorum qui sunt ministri antichristi et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ex propter fugiendum est tale desiderium sicut venenu cu no cocedatur visiones et reuelatoes vere ppr tale desideriu sz solu pcedut ex pu

ra bonitate dei et in aia existente in magna humilitate timore et reuerentia et feruenti amore dei. Alios aut religiosos vulnerat et precipitat dyabolus cum in orationibus quas faciunt sustinent aliqua consolatione que fundatur in psumptione sue extimatione superba sui ipi' aut inducente ipsos in ambitionem sui pprij honoris et glorie. Aut in vita ista aut in paradiso cum talis cosolatio principaliter includat saturitatem et refectionem sue pprie affectiois. Ex quo sequit multitudo maxima pessimoru viciorum et errorum et ideo talis cosolatio fugienda est oino et solu illa est sustinenda que sequit propriam cognitionem tui et pfectam sensibilitate tue nihilitatis et tue imperfectionis cum magna subiectoe tue magnitudini et altitudini dei per alta reuerentiam et cum magno desiderio honoris dei qz in talibus vel similibus dz fundari talis consolatio. Caueat etia summe dni deuoti religiosi ab omi sentimeto et visioe qtucuqz alta et qtucuqz appeat certa si ducat eoz cor in opinione aut affectoz contra aliquem articulu fidei aut contra bonos mores et bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. Hec e doctrina illius illuminati et sancti viri fratris Petri fcoyo in quibus suis notabilib' de remedijs contra temptationes spuales qui fuit vn' de principalib' reformatorib' ordinis nostri in hoc regno castelle. O q debilitatum est fossatu ciuitatis dei et q pauci veri religiosi humiles inueniutur in orbe psentim cu multi cadut ex simulata sanctitate que secundum hieronimu duplex est iniquitas. tales eni sepulchra dealbata plena spurcitia mortuoz nuncupari debent. Sed licet innumeri cadant et peant de fossato victi a diabolo aliqui tn semper manet qui viriliter resistunt quos deus cognoscit et reseruat p defensione sue ciuitatis dilecte. Sed accedit scda acies bellatoru dyaboli beelzebub et dat scdm psliu antemurale quoz arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio et comitit hoc belluz forte sic q multi principu et militum inueti sunt vulnerati in capitibus noia vulneru ab armis dyaboli nuncupant oppssio ppioru destructio impotetu. Iniusticias et indignatio de talibus principibus et militib' dicit ezech. xxij ca. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes pdam: ad effundedu sanguinem et ad perdendas aias et sic ante murale iusticie et equitatis rupitur qz vigiles scz ciuales et consiliarij dormiunt non vigilant p bono ciuitatis sz p bono pprio consulendo principibus iniusticias oppssiones adulendo eis et laudando eoz malu regimen. De talib' principib' dicit dns per pphetam osee. viij. Ipsi regnauerut et non ex me: principes extiterut et no cognoui eos vere isto tempore magnam victoria et grandam pdam de principibus et militibus reportat dyabolus Cu vix inueniatur qui no studeat tyrannice psidere potius q recte in suo regimine facere. Nec querut iam principes cosiliarios virtuosos et honestos sz homines vulpinos astutissimos et fraudulentos quibus possint suas malitias et tyrannides colorare p adiuetioes dyabolicas exqsitas cu quibus captiuati a diabolo pibunt sine fine. Iam vicarius xpi nihil fere potest in ecclesijs puidere nisi quod pricipib' placet et sic sepe puidentur de dignitatib' et bnficijs ecclesie viri insipietes viri scelerati. paruuli lactantes et qui nodum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totu videtur diruptu et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semp reseruet in quibus seruetur veritas iustificationis qui ua paucissimi sunt: q in tanta multitudine maloz no apparent semper tn ad numerum vij. reseruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix: reseruaui mihi in israel septem milia viroz q no curuauerut genua an baal. p qs itelliguntur viri fideles septem donis spiritualiter pulchritorniter illustrati qui no curuat genua dyabolo bellatori per cosensum. Accedat ergo tercia acies demonum bellatorum volentes muru capere violenter sed no possunt quia vt dictum est murus est caritas q fortissima est. caritas eni nu q excidit Cor. xiij. quod videns capitane' hui' aciei qui mammona dicitur triumphare de custodibus muri armauit milites suos fortissimis armis auaritie et symonie et cum murus nimiu anguistaretur venerut prelati no pauci ad parlamentum cum mammona et rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis est in ecclesia q non sit rescatat' per mamona vis tu aliqd in ecclia ops q primo roget p te mamona vis cpari habeas p te aduocatu mamona

quia a maiori vsq3 ad minorez omnes aua/ ricie student et a propheta vsq3 ad sacerdo/ tem cuncti faciunt dolum Iere. vi. Iā nihil valent electiones canonice in ecclesijs cathe dralibus sed fauor et pecunia: nihil sciencia et sancta vita s3 astuta mãmone malicia et sic ruptus est murus ciuitatis iustificatiōis pro magna parte et multi vigilantes occisi sunt quia non vigilant illi tales propter cu/ ram animarū sed bursarū. Ideo dicit bernar/ dus quem dabis de numero platorū qui nō magis studeat bursis euacuendis q̄ vicijs exstirpandis. plus studēt in salmone q̄ in salomone. Merito ergo de his conqueritur dñs Ezechi. xxij. Sacerdotes eius cōtēpse/ runt legem meam polluerūt sanctuaria meā inter sanctum et pphanum non habuerunt distantiam et inter pollutum et mundū nō intellexerunt et a sabbatis meis auerterunt oculos suos et coinquinabar in medio illo rum Rupto ergo muro et peremptis talib9 custodibus iniquis ex vulneribus auaricie et symonie ingrediuntur demones ciuitatez sanctificationis et occidunt filios sc3 cogita tiones eorū capiunt mulieres affectiones et viros sc3 consensus quos captiuos in dam nationem ppetuam abyssi infernalis dedu cunt pro magna parte et ciuitatem ignibus exponunt vt non remaneat lapis super lapi dem quia quasi nihil iusticie nihil humilita tis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo incenderunt electam ciuitatem san ctitatis et desertas fecerunt vias ipsius ecde siastici. xlix. hanc desolationem preuidens saluator noster dolens de talium aiarū dā/ natione suo sanguine redemptarū fleuit sup illam sc3 ciuitatez iustificationis quasi ei di ceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis ha/ bitatio mea qs te sic destruxit qs te in abys/ sum mersit o ciuitas meli9 tibi fuisset nun q̄ fuisse vbi sunt muri charitatis vbi est ante/ murale iusticie vbi est fossatum humilitatis vbi sunt tui prelati charitatiui vbi principes iusti vbi sunt humiles religiosi omnia sub/ mersa sunt. et quis poterit continere lachry/ mas si cum deuotione voluerit contemplari quot anime pereunt religiosorum quot ani me principum quot anime prelatorū quot anime subditorum sub vtroq3 brachio ex co rum malo exemplo et regimine ve illis. S3 licet quasi. vij. numeri in hoc demonū bel lo cadent religiosi principes et milites pre/ lati ac ecclesiastica subditi etiā sub vtroq3 bra chio semper tamen manent aliqui in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cō sciencie. et si non nisi duo viri fideles rema/ nerent in mundo in eis saluaretur ecclesia q̄ est vnitas fideliū charitatis. vinculo aduna ta. non est autem dubitandum quin aliqui tales sint in mundo. quia secundū crisosto/ mū iusti sunt in mundo sicut medulla in ar/ bore qua deficiente deficit seu perit arbor er go si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergit bellorū turbinibus quibuscumq3 quia por te inferi. i. demonum funt non preualebunt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuēdū est q̄ illud bellum dyaboli nun q̄ cessat immo pcinuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidor9 li/ bro. i. de summo bono q̄ quāto ppinqui9 finem mundi dyabolus videt tanto crude/ lius persecutiōnes exercet vt qui se continuo damnādum conspicit socios sibi multipli/ cat cum quibus gehenne ignibus addicat. Resumptis ergo virib9 et captis armis xpi ane milicie de quibus supra libro. i. conside ratione. i. dictum fuit vigilandum est et viri liter pugnandum cum demonibus quia vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis col/ luctatio aduersus carnem et sanguinez. i. ad uersus homines qui sunt caro et sanguis et per consequens visibiles sed aduersus prin cipes et potestates. i. demones qui sunt ho/ stes inuisibiles. et dicit principes et potesta tes quia angelorum ordines non solū sūt per gratiam sed etiam per naturam. et sic de singulis ordinibus ceciderunt aliqui in qui bus naturalia permanserunt integra vt dīc dyonisius et inferiores obediunt superiori/ bus vt possint nocere hominibus et per pri cipes et potestates intelligūtur alij ordines demonū. Sequitur aduersus mundi recto res. hic nomine mundi non intelligitur vni uersitas creaturarum que non regitur a de/ monibus sed a deo et angelis sibi ministrā tibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur Iob. i. mundus eum nō cognouit qui p demones regūtur inquā tum per eos ad peccata mouētur propter qd̄ subditur ad declarationem huiusmodi intel lectus tenebrarum harū dicuntur cū mali

homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie.i.contra spiritus neq̃ sive malignos q̃d dicitur ad ostendendum ꝙ per rectores mũdi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso ꝙ frequenter in scriptura celũ nominatur in quo demones habitant vsq; ad iudiciũ vt supra.dictũ fuit propter quod etiam aues celi nominant. Ma.xiij.vbi dicit ꝙ aues celi comederũt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira super epistolaz ad Ephe.propterea accipite armaturam dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonum in die mala.i.in presenti vita vbi imminet temptationum pugna vsq; ad diem iudicij que etiam erit dies mala malis et amara valde Unde et iohannes papa scribens ysaac Syracusano episcopo.xvi.q.ij.capitu. visis de astucia dyaboli et bello contra ecclesiam catholicam ac de munitione nostra dicit sic. nec ignoramus astuciam eius conatur namꝙ a principio ruine sue vnitatem ecclesie rescindere charitatem vulnerare sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere et oĩbus modis humanum genus peruertere ac perturbare. Dolet eniz satis et erubescit charitatem quam in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocendi eius versucie muniamus ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

De diuersitate demonum et si possunt hẽre spiritus familiares.

Exima consideratio est de diuersitate demonuz et si possint habere spiritus familiares Pro declaratione primo notandum est ꝙ sicut boni angeli sũt distincti in nouem ordinibus et cuz eis aie sancte sic etiam demones quia a nouem ordinibus ceciderunt sunt disticti in nouez ordinibus et cum eis anime damnate. Et illi demones qui erãt altiores hierarchie facti sunt peiores et inferiores in meridionali pte quorum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum ꝙ sunt.x. differẽtie demonum quidam dicuntur fata Alij dicuntur vulgariter duen de causa. Alij dicuntur incubi et succubi. Alij faciunt prelia. Alij comedunt et bibunt cum hominibus apparẽt in sompnis Alij vt dicunt fiũt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungũtur vel ex radijs planetarum Alij sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immũdi. Alij illudunt viros et feminas qui purgume siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenẽt quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

De fato.

Rima differentia demonuz est de fatis voluerunt quidam simplices dicere ꝙ fata sunt quedam femine quas dant spiritus super creaturam noviter natã Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdaz sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam ꝙ nullus potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragũt pensa sorores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i.sorores ille que disponunt vitam humanam nulli iusso cessare licet nulli scriptum proferre dicet. ꝙ autem fata sunt tales femine vel dee disponentes vitaz humanam error est. Unde dicit augustinus super Joha. sermone tercio qui edificantur ad credenda fata scilicet talia fiunt corda eoruz fatua. Et secundum veritatem si alicui nomẽ fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tribuẽdum est secundum aug.v.de ciuitate dei.capitulo.viij.quia ille summus deus optime et verissime creditur cuncta scire ante ꝙ̃ fiant et nihil inordinatum relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta disponuntur cũ sit prima regula in contingentibus ideo fatuz non mulieres non dee non vis positiõis syderum sed diuina voluntas fatum appellabitur. Unde fatum isto modo dicitur a for faris et sic fatum dicitur quicquid deus fat: Si plura vis videre de fato et fortuna ac diuina prouidentia vide in dyalogo fortune libro.i.capitulo.ix. vbi latissime de hac ma

feria locutus sum. Sed quid dicendū est ad illos qui dicunt se talia facta vidisse. Respō detur ꝙ si talia accidant non femine sed demones sunt qui volunt imitari et deridere illud ꝙ deus dixit per angeluʒ abrahe de natiuitate ysaac. et illud quod dixit angel⁹ matri sampson et illud quod dixit angelus zacharie patri iohannis baptiste et quod dixit angelus marie virgini de christo anteꝗ̄ cōciperet

Secunda differentia demonū.

Secunda differentia demonum est illorum qui dicuntur duen de casa. Experiuntur sepe homīes de nocte in domibus suis vigilātes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis per domum mutando frāgēdo res aliquas ictus magnos dādo specialiter in vasis vinarijs amouendo etiam capitibus hominum bireta sua et tollēdo omnes rupas quas in lectis super se habet in quorum aliquibus ego expertus sum. Cum enim iuuenis essem et iacerem in quadam domo quadrata cuius solū vnica erat porta abintus bene clausa cum alijs tribus socijs in eodem lecto. ecce subito in tempestate noctis silentio audiuimus extra portā quasi sonū quē apothecarij faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum cungilantes ergo et mirantes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicuʒ sonus ille et post paululum sensibiliter audiuimus intra domum sub mensa quadam que ibi erat sub qua manserat copbinus quidem quasi plenus nouis nucibus et tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractaruʒ ac si ibidem plurimi porci grosolantes nuces confrangentes ambularent de quo nō modicum stupefacti eramus cum ianua optime ab intus esset clausa et nullus ali⁹ esset ingressus. Post paululum vero cessante sonitu illo in angulo p̄dicte quadre nobis opposito. subito apparuit quidaʒ paruus splēdor et nun ꝗ̄ amplius vidimus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex socijs qui maioris etatis erat et vir satis peritus dixit nobis ꝙ non timeremus quia erat quidaʒ spiritus malus nobilis ierarchie qui alia mala non operabatur nisi ludos illos sed die facto nuces sicut dimisimus inuenimus. Fa ciunt etiam luctam cuʒ hominibus et plura alia aliquibus pauorosa et secundum veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volentes imitari angelum q̄ luctatus est cum iacob et angelum qui locutus est cum moyse et angelū quem vidit iosue in campo iherico et licet multa damna de nocte in domibus videantur egisse nihil tamē damni de die reperitur nec res aliqua mutata de loco suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedaʒ talium demonum derisorum que ad nihil aliud extendi potest nisi ad talem hominūʒ derisionem.

Tercia demonū differētia est.

Tercia differentia est quorundaʒ demonum qui incubi et sucubi nuncupantur qui homines generare dicuntur tales enim demones in specie hominum virorum aliquo modo. Aliquando incubunt feminis et aliquando in specie feminarum sucumbunt viris. Quomodo auteʒ talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super secundum sententiarum in scripto suo. dicēs ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio secundum neruos et virtutes calorū talis speciei competentes et sic est solius illius cui dedit deus vim generatiuam vel ꝓpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus a flumentibus corpus. Itē est ibi seminis perfecti transfusio et transfusi susceptio et hoc potest competere demonibus. Primo enim demones sucumbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutiōis suscipiunt et quadam sagacitate nature ipsum semen in sua virtute custodiūt et postmodū deo permittente fiunt incubi et in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt non tamen sic generati sunt filij demonum sed homīs. Hec ille. Isto modo fertur generatuʒ fuisse merlinū. Unde legitur in hystorijs brittannorum ꝙ rex horte geris qui britanniam regebat toti⁹ insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit cōuenire artifices qui et castrum fortissimum fabricarent. sed cum op⁹

terra absorberet suasum est ei a magis et cō iectoribus vt hominem sine patre natū que reret et eius sanguine lapides et cemēta asp gi preciperet et sic suum edificium stare pos/ set. Queritur ergo merlinus quillis tempo ribus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo suscripto. Quidaȝ eni dicūt eū fuisse filium cuiusdam monialis filie cuiusdaȝ re/ gis que clementia vocabatur. Richard⁹ ve ro dicit eam non fuisse monialeȝ sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe caermadin Huic autem demō apparebat in spē pulcherrimi iuuenis quaȝ sepius alloquens deosculabatur tandem eā cognoscens grauidam dereliquit Cūqꝫ hu ius facti noticia ad predictum regem borte gerum peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur qui respōderunt ꝙ sic quia philosophoꝝ hysto/ rie hec affirmant. Refert eniȝ apoleius int lunam et terram esse demones incubos cer ta quod nec beatus augustin⁹ discordat vt in .xv. libro de ciuitate dei patet Hic merlin⁹ a nunciis regis requisitus cū inuentus fuis set coram rege cum matre adducitur. Qui re gem interrogauit cur ipse cum matre sua vo cati fuissent. Cui rex causam vocatiōis ape ruit dixit quoqꝫ ꝙ vnum castrum seu turrim edificari mandauerat sed fundamenta in lo co firmari non poterant quia quicqd in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cunqꝫ magi et coniectores de causa requi/ siti fuissent. Responderunt nullo mō posse in loco fundamenta firmari nisi inueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergantur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad que verba merlinus respōdit dicens magos et coniectores fuisse mētitos causamqꝫ ape ruit propter quam non poterant firmari fun damenta asseruit quoqꝫ stagnuȝ sub funda mento esse ꝙ totum quod struitur absorbet Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tunc mandat merlinus euacuari stagnum per riuos et incepit tunc aperire mysteriū fu turorum sicut plenius continet in collecta/ tione hystoriarum fratris iohannis de po dio. Non ergo secundum ea que supradicta sunt mirandum est si sic homines generent per demones incubos et sucubos lȝ istud raro inueniatur. frequenter tamen experiun tur alique femine etiaȝ deo dedite et nimiuȝ deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplexantur et quadaȝ dulcedine somni so porate euigilantes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerentur nec remedium se ha bere posse dicunt nisi solum cum ligno vere crucis xpi in cuius presentia accedere nō pos sunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulantur. De viro etiam quodaȝ deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratione sentiebat in aere quan dam dulcedinem cātus venire ad se qua ap propinquante soporabatur et euigilans in ueniebat se pollutuȝ. Plura alia de istis spi ritibus accidunt que longum essent enarra/ re. tales enim demones volunt deridere ho mines et volunt imitari angelos qui loque bantur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohanne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

Qualiter demones videntur facere ꝑlia:

Q Uarta differentia est aliquoruȝ de/ monum qui vigilantibus per vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultibus incedere vidētur et vul go dicitur hecsta antiqua. Aliquando etiā videtur facere prelia magna tales enim vo/ lunt imitari prelia regis sennacherib et con/ stantini et alia multa de quib⁹ supra libro. iiij. consideratione. ix. dictum est. In quib⁹ ipsi lucrati sunt non paruam multitudinem animarum.

Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Q Uinta differentia est aliquorum de monuȝ qui inter homines se appa/ rent comedentes et bibentes quasi associantes se eis Tales volūt deridere ho mines et volūt imitari angelos qui cū abra ham comederunt et per viaȝ fuerūt et rapha elem angelum qui socius fuit thobie iunio ris qui cum eo comedere et bibere videbat. et xpm qui sociatus est per viam lucaȝ et cle opham et ad mensam cum eis fuit. Unde le gitur in vita beati germani qui cum predica⁹

sanctus quadam nocte hospitatus fuiss; in una domo et post cenam mensa iteru; pare tur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cur de/nuo mensa pararetur qui cum dicerent ꝙ bonis illis viris et mulieribus que nocte ince/dunt prepararēt. nocte illa statuit sanc⁹ germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in formis virorum et mulierum venientem qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit et q̄siuit si personas illas cognoscerent. qui cu; omnes vicinos et vicinas diceret esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectu/lis sunt inuenti adiurati ergo per sanctū germanu; demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

Quomō in somnis terrent homines:

Sexta differētia dmonū est eo; qui in sōnis hominibus apparent eos inquie tantes diuersis modis somniorum terrent etiam dormientes intantum vt euigi lans homo sentiat se totum horribilitatum et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis noctur/ne quomō solet sopor occupare homīes pa uor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. et cū spiritus me presente trā sirent inhorruerunt pili carnis mee. nec mi; quia magnum pauorem et tremorem sequi tur pilorum erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauore; induceret Quomō enim sit spiritus malus signum ē ꝙ cum homines sic euigilant et nomē ihes⁹ cum deuocione semel nominat facto signa/culo crucis securatur stati; animus a tali al teratione demone fugato. tales enim demo nes volunt deridere homīes et appetūt imi tari qui apparuerunt in somnis prophetis. et iosep spōso virginis ac alijs plurib⁹ sctis

Demonum eorum qui generantur ex cō/iunctione viri et mulieris.

Septima differentia demonum est secundum aliquos insipientes qui dicere voluerūt ꝙ sunt aliqui demo nes siue spiritus qui fiunt odore aeris cum homo accedit ad mulierem et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radijs planetarum cum mutuo rep cutiuntur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sūt veniunt in somnijs hominibus et faciūt ꝙ somnient. ꝙ dormiūnt cu; mulieribus et re cipiunt illud semen ex quo nouiter efficiatur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erro/nea. cum a principio facti sint omnes ange li siue boni siue mali nec facta fuit creatio a licuius maligni spiritus post ꝙ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bo/nus angelus.

Quō apparent in spē masculi vel femine

Octaua differentia demonū est eo; qui in specie virorum et feminaru; apparent qui secundum veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerūtamē ali quibus eorum placet plus societas viroru; et alijs mulierum. Et causa huius diuersi/tatis et secundū dispositiōes diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas de/ceptiones credendum sicut legimus de eua et phitonissa et pluribus alijs mulieribus cum quibus dyabolus lucratus est multu; Et ideo tales demones adheserunt mulieri bus. et nō adheserūt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs plurib⁹ sanctis ꝑpter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susanne. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec alijs plurib⁹ vir ginib⁹ et feminis sanctis. ꝑpter quas mul/tum demones perdiderunt. Unde isto mō plus dyabolus quiescebat cum egea q̄ cū vxore sua maximilla et plus cum; datiano ꝙ cum vxore sua alexandra et plus cū ma/xentio q̄ cū vxore sua et sic de pluribus alijs

Quō dicuntur mundi et immūdi.

Nona differentia demonum est eo; qui mundi et immundi dicuntur. Unde et luce. xi. saluator dixit. Cū immūdus spūs exierit ab homine etc. Dicit autem spūs immūd⁹ ꝑpter tria. Primo ꝓ pter immundiciam proprie iniquitatis. ez echielis. xxviij. repleta sunt interiora tua ini/quitate et peccasti. i. peccato superbie et eiecī te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tā ꝙ

leprosum. Secundo propter immundiciam
suggestionis quia feda et immunda sugge
rit. est. n. dyabolus ad modũ leprosi. qui sta
tim inficit cor humanum cum se ei applicat
per consensuȝ. Ideo orat ecclesia in collecta
Da q̃sum⁹ dñe populo tuo dyabolica vita
re contagia. Tercio dicitur immũdus ꝓpter
immundiciam habitatõnis quia non habi
tat nisi in imundo loco. i. in existente in pec/
cato mortali. Ad similitudinem vppupe q̃
nidificat in stercore Unde demones dicunt
dño Math. viij. si eijcis nos hinc mitte nos
in gregem porcorum. Advertendum tamẽ
ꝙ proprie dyabolus habitat in ypocritis
Luce. xi. et ingressi habitãt ibi. sedet in aua
ris diuitibus. ps sedet in insidijs cum diui
tibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub
vmbra dormit. regnat autẽ in superbis. iob
xli. ipse rex super filios superbie. Aliqui eo
rum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum ẽ
ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordie
volunt plus decipere limpidiores et puri/o
res creaturas sicut patet de lucifero qui tem
ptauit primum hominem et xp̃m in deserto
et sic de pluribus alijs sanctis. Unde alexã
der papa. iij. q. i. ca. nulli dicit diabolus nõ
cessat circuire querens quem deuoret et que
rere quos ex fidelibus perdat. et maxime il/
los quos ardentiores in seruicio saluatoris
eiuꝭ familiariores inuenerit et intantum de
siderat impugnare seruos dei mũdos et sã
ctos ꝙ non solum vnus mittitur ꝯtra vnuȝ
sed sepe plurimi. Unde in cronicis minorũ
legitur ꝙ cum semel demones tempore btĩ
francisci congregarentur cuȝ principe suo vt
deliberarent. quomõ possent ordinẽ sancti
francisci nouiter incipientem destruere septẽ
milia demonum fuerunt electi ꝯtra quinqꝫ
fratres quos beatus franciscus ad vnuȝ he
remitoriũ destinauerat vt illos a mundicia
vite contemptu mundi et vera humilitate a
uerterent quia ergo tales demones plus se
quuntur homines mũdos et sanctos. Ideo p.
de noiatione extrinseca demones mũdi ap/
pellare possunt licet in se immũdissimi sunt
peccatis vt dictum est. Demones vero infe/
rioris ordinis licet non possunt decipere p/
sonas altioris vite. placet tamen eis cũ im/
mundi efficiuntur et turpes in peccatis pre/
sertim delectantur demones cum auertant
aliqueȝ a vera fide ihesu xp̃i dñi nostri qꝛ de

alijs virtutibus parũ curãt sine fide. Ideo
dicitur prima petri. v. cui resistite fortes in fi
de. Sobrij ergo estote et vigilate.

¶ Quomõ illudũt feminas que bruxe vel
xurguie nuncupantur.

Decima differentia demonũ est eoꝝ
qui decipiunt mulieres aliquas ve
tulas maledictas que xurgumine
siue bruxe nuncupantur. Sciendum ergo ẽ
ꝙ sunt quedã male gentes viri et mulieres
apostate in fide et heretice creature et false
qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dy
abolus recipit eos et dat eis ꝙ per suas ar/
tes falsas eis appareat ꝙ ambulant ducen/
tes leucas. et ꝙ rediunt in spacium. iiij. vel
quinqꝫ horarum. et ꝙ destruunt creaturas
sugentes sanguinem eorũ et ꝙ faciunt alia
maleficia que volunt secundum diaboli vo
luntateȝ ꝙ est eis et illis qui eis credũt ma/
gna deceptio et illusio dyaboli Ueritas aũt
huius facti est ꝙ quando iste male persone
volunt vti his pessimis fictionibus ꝯsecrãt
se cum verbis et vnctõnibus diabolo. et sta
tim dyabolus recipit eos in opere suo et ac/
cipit figuram eaꝝ et fantasiã cuiuslibet eaꝝ
ducitqꝫ illas per illa loca per que desidera/
bant corpora vero earum remanent sine ali
qua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ vm
bra sua ita ꝙ nullus illa videre possit. et cuȝ
dyabolus videt in fantasijs eaꝝ. ꝙ impleue
rant que volebant non amouendo ad earũ
fantasijs diabolicas fantasias que viderũt
reducit illas imaginationes coniũgens cuȝ
suis ꝓprijs motibus et corporibus et tollit
vmbram suam desuper corporibus earum
et statum videre possunt existentia tamen il/
lorum nunqꝫ ab illo loco absens fuit. sed so
lum actio cum ydolo et fantasia fuerunt il/
lis rebus que dyabolus eis presentauit et
que fecit pro quolibet eoꝝ. et ꝙ hoc facit dy
abolus nõ est mirũ qꝛ illa operat̃ vt decipi
at miseras aïas volẽs imitari ea que deus
verissime per angelos bonos fecit. sicut qñ
ꝯduxit abacuc ꝓphetã per capillũ de iudea
in babylonẽ realiter cũ sua presentiali existẽ
tia et actõne. Sȝ ꝙ dyabolus habeat ptãtẽ
mutandi existentiã alicui⁹ creature [illegible]
re ꝙ transeat vnũ corpus ꝑ aliud sine dã/
no vnius vel amboꝝ vel ꝙ trãseat maius

corpus per spacium improportionatum loco vt videlicet ꝙ ingrediatur tales persone per parua foramina domorum vel ꝙ sit simul vnū corpus in diuersis locis vel diuersa in vno et similia hec demones facere non possunt cū hec repugnent naturali philosophie et solum per miracula aliqua talia a deo sūt possibilia fieri vt dictum fuit supra conside ratione quinta huius libri cum potestate de monum ageretur. Illud tamen quod dyabolus potest facere ꝙ vnū pro altero videatur et ꝙ illud qđ natura potest facere in vno mense ipse potest facere in puncto et causa ē qui sit applicare actiua passiuis sicut p3 in his que fecerunt magi pharaonis. ꝙ tamen dyabolus faciat ꝙ vnus homo cōuertatur in serpentem vel auem vel plantam hoc est sibi impossibile. et ideo in hoc multi pueri xpiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes ꝙ per eorum artem ferrum conuertent in aurum. ꝙ autem vna res sit et videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic enim legitur in hystoria sancti clemētis et sancti cypriani et sancti germani et aliorū multorū quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum ꝙ homines vel mulieres conuertantur in anseres vel alijs similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et profitentur sc3 cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et nimia mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia in tempestate noctis silentio pertransire eiusq3 iussionib⁹ obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius seruitium euocari et ꝙ ab illis possunt alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et nō a diuino spū sed a maligno vt dictū est talia fātasmata mentibus earum irrogantur. qr cū alicuius aīam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurās se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atq3 similitudines mentem quam captiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stulticiam vt credat hec omnia que in somnijs et spū tantū fiūt etiam in corpore accidere cum etiam Paul⁹ non audeat asserere ꝙ fuerat raptus in corpore. Quecūq3 ergo talia crediderit sc3 postꝙ super talibus audierit veritatem vel asseruerit sc3 pertinaciter procul dubio infidelis est et pagano deterior. xxvi. q. v. epi et quia nimium habundant tales peruerse mulieres in delphinatu et in gasconia vbi se asserūt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur elboch debiterne et ꝙ ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illū aprum osculantes eum in ano suo Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus comburuntur. Signa aūt combustarum sunt depicta qualiter sc3 adorant cum candelis predictum aprum in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego proprijs oculis aspexi.

De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale hui⁹ decime considerationis sc3 vtrum possint haberi spūs familiares Rńdet ad hoc beatus augustinus. viij. de ciui. dei ca. xiij. ꝙ apoleij⁹ platonicus scripsit ꝙ socrates habuit deum vnum ex illo genere numinū qui dicuntur demones cum quo habebat amiciciā et consiliū a quo prohiberi in quit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agēdo quō illud quod agere volebat nō prospere fuit euenturum. Ex quo satis dare videtur accipi argumentū ꝙ ille philosophus habuit familiarem spm̄. sed est difficultas si ille spūs erat bonus vel malus. videretur alicui ꝙ esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum conside ratōne scđa huius quinti libri nec obstat qr dicat aug. ꝙ dicebatur demō quia apud grecos idem significat ꝙ plura cognoscens. dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in florib⁹ suis sup isto passu ꝙ magis credit ꝙ fuit mal⁹ angel⁹ qr socrates pagan⁹ et infidelis erat. Sic ergo p3 ꝙ demones tanꝙ familiares spūs pnt haberi in dānatiōem tn̄ illorum q suā familiaritatē hr̄e con cēdūt Cauēdū est etiā ab incauta inuocatiōe

demonū. Unū greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat q̄ stephan⁹ p̄sbyter de itinere rediēs mā- cipio suo negligēter p̄cepit dicēs veni dyabole discalcia me. ad hāc vocē ceperūt caligaꝝ corrigie cū sūma velocitate solui q̄d vt presbiť sensit expauit. et magnis clamoribus dicit recede miser nō cū tibi sed mācipio suo locut⁹. sicqꝫ ex magna pte solute suaꝝ caligarum corrigie remāserunt. et sic patet q̄ licꝫ aliqui nolūt habere demones familiares ex mala tñ cōsuetudine loquēdi de diabolo ipsi efficiūtur familiares ei vt subito faciant q̄ in caute mandant

¶ De qualitate corpm in quibus demones apparent.

Undecima ꝯsideratio est q̄ talia sunt corpa in quib⁹ demones apparēt et si possūt humana corpa vł aīas subintrare. Juxta ergo tria que querūtur tribus pūctis presens cōsideratio explicabiť. Primus erit de qualitate et figuris corporū in quib⁹ demones apparēt. Secūdus erit de subintratōne demonū in corporib⁹ obsessorum. Tercı⁹ erit si possūt demones essentie anime illabi quod est animaꝫ subintrare.

¶ De qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent.

Primus pūctus est de qualitate et figuris corpoꝝ in q̄b⁹ demones apparēt. Circa q̄d notat seraphic⁹ doctor Bonauētura dicēs in suo secūdo loquēs de angelis bonis et malis q̄ in āgelis duplex est vis scꝫ cōtemplatiua qua conuertūtur ad deū et fruunť eo et administratiua secundum quā descēdunt ad nos et cōdescendunt nobis. et vt ꝯgruētius nobis cōdescendant indigēt solatio corporis assūpti quod assumunt āgeli sicut organū vel instrumentum ad operandū et sicut signum ad scipsos manifestādum et sicut operimentū vel habitaculum ad conuersendū vel ad nos letificādum et confortandū et si corp⁹ assūptum cōiūgitur āgelis sicut instrumētū motori. Hoc enim magis requirit exigētia ex pte nostra q̄ ex parte sua. Et est sciendūꝫ q̄ corp⁹ effigiatum humana effigie. magis competit opatione spirit⁹ rationalis. Ideo āgelus bon⁹ assumit corp⁹ non qualecūqꝫ. sed humana effigie insignitū. Et istud corp⁹ sic assumptuꝫ dicitur esse corp⁹ elementare. Nō q: sit ex quatuor elemētis plena mixtione cōmixtuꝫ sicut ē corpus cōplexionatuꝫ nec q: sit ex puro et simplici elemēto formatuꝫ. sed q: principaliter formať ex aere cū mixtione aliqua alteri⁹ elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corp⁹ plene mixtū habet tamē in se naturas pluriuꝫ elemētorum p hunc autē modū est corp⁹ ab āgelo sumptuꝫ. q: principaliter ab aere eē formatuꝫ intelligiť cōcurrente ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree. que quidē facit tā ad veritatē cōdepressationis q̄ ad multi formitatē coloris. hanc autem nō oportet āgeluꝫ de longinquo cogitare cū aer pro magna sui pte sit cōmixtus vaporibus. Scdm veritateꝫ autē tenendum est q̄ angeli tā boni q̄ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sed medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tameꝫ mal⁹ accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex supiori De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt vt plurimuꝫ sunt turpissime. Et ideo si scdm eius difformitatē in peccando pmitteret de⁹ q̄ corresp̄onderet figura copis assūpti non esset aliquis homo viuēs qui eius visionem horribileꝫ posset tolerare. Unū et virgo gloriosa pro singulari dono petijt a filio q̄ in morte sua nō appareret ei dyabol⁹ credendū est q̄ xp̄s eius dulcissim⁹ filius reuelauit sibi turpitudinē ei⁹ et hinc est q̄ pictores oēs deformitates serpētinas et brutales quas vidēt et q̄s excogitare possunt depingunt in figuris demonuꝫ. Unde legitur de quodā pictore q̄ quotiensculqꝫ depingebat imagineꝫ virginis cū omni studio ipaꝫ pulcherrime effigiebat sed cuꝫ pingebat diabolum cum omni diligentia difformi⁹ quo poterat describebat. ppter quod indignatus dyabolus cōtra eū pcurauit quomodo pictor ille haberet verbū cuꝫ vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat. finaliť tantaꝫ ardorē posuit inter eos q̄ cōcordauerūt se mutuo et nocte quadā acceptis plurimis iocalib⁹ auri et argēti recesserunt. dyabol⁹ aūt cuꝫ vidit q̄ erant extra ciuitatē ascendit cāpanile ecclesie et pulsauit campanam sicut cōsueuit pulsare pro igne vel pro accipiendum armis exeuntes autem homines per totē ciuitatem

querebāt quid hoc esset. Respōdit dyabol⁹ qui pulsabat ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatem vxorē talis militis exeūtes ergo ꝓpter illā vocē ceperūt pictorē illū cū militis vxore et posuerunt eos in carcere marit⁹ vero qui pñs erat in captiōe eius sperās ꝙ altera die ābo per iusticiā pimerent͛ dolēs de pulchritudine capilloꝝ vxoris ꝑscidit capillos ei⁹ quos secum duxit ad domū suā Cū ḡvalō āgustiati et timore ꝯcussi ābo nocte illa manerēt in carcere recordat⁹ est pictor de virgine beata quā ipse sūme pulcherrimam depingebat et cū magna deuotōe recōmisit se sibi quaten⁹ dignaret͛ eos liberare a piculo illo Et ecce regina angeloꝝ dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere soluitqꝫ eos a vinculis et aperuit portas carceris ꝑcepit qꝫ pictori ꝙ iret in domū ac si nihil sibi accidisset ꝑcepit etiā mulieri illi ꝙ iret in domū suā et secrete iuxta maritū suū q̄ in lecto erat accūberet et disparuit virgo beata Illi vero impleuerūt oīa sicut eis ꝑceperat. Cūqꝫ euigilaret miles inuenit apud se vxorē suam et mirat⁹ q̄siuit q̄s esset que rn̄dit quasi admirans et quis debeo esse nisi vxor vr̄a. Et ille nunq̄d ego te cepi cū pictore et dimisi in carcere heri et deduxi capillos tuos quos manu ꝓpria a capite tuo ꝑscidi. Rn̄dit illa somniasti illud dn̄e. Ille ergo surgēs a lecto q̄siuit capillos et nō īuenit oñdēs et illa caput suū nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir ei⁹ ad alios ciues q̄ secū fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto qd̓ acciderat die ꝑterita. Dixerūt ꝙ sic Narrauit quō vxor sua erat ī domo cū oib⁹ suis capillis et dicebat ꝙ erat somniū, venerūt etiā ī domo pictoris et īuenerūt eū ac si nihil male fecisset occupatū in picturis suis et finaliter meritis virginis gloriose oēs in vnū ꝯcordauerūt ꝙ illō fuerat sōniū. Ecce ergo quāta demonis malicia propter picturā sue difformitatis. Et notādum ꝙ lꝫ dyabol⁹ vt coīter sicut depingit͛ in talib⁹ deformib⁹ figuris se pñtꝫ sicut cū decepit euā sub figura ꝯpentis sepe tn̄ ꝯpmittētē vt leui⁹ decipiat trāsfigurat se in angelū lucis scd̓m apostolū sicut etiā legit͛ appuisse ī figura crucifixi. Sꝫ diceres in quo tunc pōt cognosci ꝙ sit angel⁹ mal⁹ Rn̄det͛ ꝙ in. iiij. Primū est qꝛ lꝫ in talib⁹ figuris se rep̄sentet semper tn̄ si diligēter inspiciat͛ ducit aliquā difformitatē vt caudā vel quid simile Secūdum ē ꝙ si apparens in principio letificat et post recessū tristē hominē dimittit nō sic angel⁹ bonus qꝛ in principio turbat sicut patꝫ de gabriele cū appuit danieli Daniel. viij. et cū appuit virgini Lu. i. qꝛ turbata ē in sermone ei⁹. sꝫ post recessū dimittit hoīeꝫ cum magno gaudio et leticia. Terciū est ꝙ indurat hoīeꝫ in malo ꝙ suggerit sicut declarauit beat⁹ pr̄ nr̄ frācisc⁹ fratri rufino in hoc ꝑiculo laboranti vt pꝫ in cronicis minorum. Angel⁹ aūt bon⁹ nō indurat in malum sed auertit a malo et mollificat ac īclinat ad bonum. Quartū est ꝙ si aliquid ei turpe rn̄deatur ꝓ illū cui apparet in ei⁹ contēptū et derisionē statim euanescit sicut pꝫ in dicta cronica minoꝝ. qꝛ cū beat⁹ franacisc⁹ vellet liberare ꝑdictū fratrē rufinuꝫ inter cetera dixit sibi vt intelligas ꝙ ille q̄ tibi appuit in figura crucifixi nō est xp̄s ſ diabol⁹ dices ei cū tibi appuerit et dixerit ego sū xp̄s aperi os tuum et ponā tibi feces. qd̓ cū faceret frater rufin⁹ indignatus diabol⁹ cum magno tumultu recessit cōfringens lapides et rupes. Vn̄ et vsqꝫ in hodiernū diē apparet horribilis illa fractura rupiū in mōte aluerne.

¶ De subintratione demonū in corporib⁹ obsessorum.

SEcund⁹ pūctus est de subintratiōe demonū in corporibus obsessoruꝫ et de expulsione eoꝝ. Circa hoc notandū est ꝙ non est ponendū in dubium ꝙ sit obsessio corporū per demones cū euāgelia hoc manifeste exprimant in plurib⁹ locis Sed diceres quō demones pñt intrare corpora et ea obsidere. Rn̄det͛ ꝙ demones per naturā subtilitatis sue et spūalitatis possūt quecūqꝫ corꝑa penetrare et in eis sine obstaculo et impedimēto subsistere. Itē per rationeꝫ sue potestatis pñt ea corꝑa in quib⁹ sūt cōmouere et cōturbare. et ideo demōes subtilitate et potestate nature pñt corꝑa humana penetrare et ita intrare. pñt etiā vexare nisi ꝓhibeant͛ a virtute superiori et cū ꝑmittūtur a deo introire et vexare dicunt͛ corꝑa obsidere. Et si q̄ras q̄re hoc ꝑmittit de⁹. Rn̄detur ꝙ ꝓpter tria vel ad sue glorie ostēsioneꝫ vl̓ ad peccātis correctionē vl̓ ad nostrā instructionē. Sꝫ ex qua istaꝝ causaꝝ determinate

hoc deꝯ ꝑmittat latet humanā industriā pro
pter hoc qꝛ occulta sūt dei iudicia. verba sūt
dñi Bonauēture in. ij. sniaꝝ distin. ix. Et si
velis scire sup quos hʒ dyabolꝰ maiorē po
testatē ad obsidēdū eos post xp̄i passionē
Rn̄det ꝙ sup excōicatos ꝑscisos ab eccłia
hʒ dyabolꝰ ptātē vexādi corporaliter. Vn̄
.i. Coꝛ. v. Judico illū q̄ hmōi est tradere sa
thane in interitū carnis. In nō precisis aūt
ptātē nō hʒ dyabolꝰ nisi ꝙ̄tuʒ a deo ꝑmit
titur vt dictū est vel ad peccati punitionē vł
ad alioꝝ terrorē et correctionē vel ad glorie
dei ostensionē vel ad bonoꝝ coronā et exer-
citationē. Et si dicas nūquid an̄ passionem
xp̄i hēbat ptātē etiā vexādi hoīes. Rn̄det
ꝙ habebat ptātē vexādi corporaliter oēs
ꝑter ꝙ̄ illos solos q̄ priuilegio solo tuebant
a dño. Job primo: Nōne tu vallasti eū. nō
tn̄ vtebat dyabolus semꝑ ptāte puniēdi vt
haberet maiorē ptātē seducendi ꝑ culpā sic
et nūc excōicatis et infidelibꝰ sic eñ dyabo-
lus obmittit aliqn̄ mala facere vt peius fiat
qꝛ nō vexando excōicatos vt in primitiua ec
clesia tales sentētias minus vitāt hoīes et
minus timēt. Et hinc est ꝙ sunt multi ꝑscisi
excōicati qui nō essent si eos vexaret. Et no-
tandū ꝙ cū aliqueʒ vexat dyablus pōt pro
voluntate sua per linguā hoīs diuersa for-
mare verba. Et ideo arreptitij aliqn̄ loquū
tur idioma ignotū sicut purꝰ laycus latinū
ꝙ est manifestū signū demoniaci. Vn̄ et de
mon quidā rustici obsidēs requisitꝰ a quo
dā magistro cōiurāte quare nō recte loq̄bat
latinū. Rn̄dit nō possuʒ domare labia illꝰ
rustici. Et si queris causam quare demones
aliqn̄ secūdū varietatē lune magis affligūt
homines ꝙ̄ alio tempore. Respōdet ꝙ est
duplex causa sicut notat Nicolaꝰ de lyra su-
per Matheū ca. xvij. declarans quare disci-
puli nō potuerūt curare lunaticum. Prima
causa est vt ꝑ hoc creatura dei scilʒ ipsa luna
infamet vt Hieronymꝰ et Crisostomꝰ dicūt
Secūda ē qꝛ ꝓpter molliciē cerebri in noui-
luniis qn̄ habūdant humida sup q̄ luna hʒ
dñiuʒ: cerebrū est aptius vt demō in ip̄o ali
quid opetur hinc demones scđm certa aug
menta lune ꝑturbant hoīs fantasiā qn̄ consi
derant cerebrū ad hoc esse dispositū. Nunc
videndū est de eoꝝ expulsione. Circa qđ no
tandum est ꝙ demones nō nisi virtute diui
na possūt a corporibꝰ expelli immediate vł
mediantibus angelis qui frequēter in tali
bus sunt executores diuine volūtatis nec a
liqua res sensibilis aut virtus corporalis ꝑt
in eis aliq̄d agere directe vel indirecte cū sint
oīno spūales substātie per qđ pn̄t ad aliq̄d
cōpelli. nec per cōsequens ab obsessis corꝑi
bus expelli. Veruntn̄ ex euāgelio xp̄i duas
doctrinas habemus ad demones expellen
dos. Prima ē vniuersalis. s. per nomen ihe
su. Mat. vlti. In noīe meo demonia eijciēt
Alia est particularis quia est qđdā genꝰ de
moniorū ꝙ nō eijcit nisi in orōe et ieiunio
vt pʒ Math. xvij. Vnde sicut in diuersis re-
bus corporalibꝰ administrandis diuersi an
geli a deo ꝑparantur et diuersoꝝ ordinū. sic
etiam in diuersis temptationibꝰ demones
habent specialem affectū quia aliq̄ potentis-
sime temptāt de diuitijs cōgregandis aliq̄
de honoribus appetendis. Vnde et aliq̄ di
cunt spūs suꝑbie et aliq̄ spūs luxurie. Iste
autē demon de quo loquit xp̄s habebat vir
tutem temptandi potissime de vicio carnis
quod viciū potissime refrenatur per oratōeʒ
et ieiunium et per cōsequens demon in tali-
bus temptans per talia supatur. Radix tn̄
expulsionis demonum vera credulitas ē vt
declaratur a christo capitulo eodem. Cū ei
quererent discipuli quare non potuissent ex
pellere illum demoneʒ Christus respondit
propter incredulitatem vestrā. Et si queras
an aliquo modo virtute herbaruʒ vel armo
nie possint expelli demōes. Respōdetur ꝙ
ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penitus
expelleretur quod facerent nō agendo in de
monem cū sit spūs sepatus sed agendo in
ipsum vexatum a demonio Vexat eniʒ dya
bolus secundum dispositioneʒ maiorē vel
minorē melencolicā vel colericā etc̄. Herbe
aūt et armonie mltuʒ pn̄t imutare dispositi
onē corꝑis cū quedā inclinēt ad leticiā que
dam ad tristiciā ꝙ etiā pʒ de armonijs vt
pʒ. viij. politice vbi aristoteles vult ꝙ di-
uerse armonie hn̄t ꝓuocare diuersas passio
nes in homine. hoc etiam refert boetius
in musica sua et auctor de ortu scientiarum
vbi loquens de vtilitate musice dicit ꝙ
valet ad curandum vel alleuiandum diuer
sas infirmitates et ita patʒ ꝙ herbe et armo
nie causare pn̄t in hoīe dispositionē ꝯtrariā
illi vexatōi qua diabulꝰ vexare conat hoīeʒ
Ex quo sequit ꝙ ceteris paribꝰ fit vexatō de

bilior nō videtur tñ quō herbe vel armonie
pñt in hoīe dispositōēz aliquā causare ꝓpt
quā hō nullomō vexare possȝ a demōe si ꝑ
mitteretur quia dyabolus mouendo soluȝ
localiter vapores et ipsos spūs inordinato
motu possent hominem multū vexare. her-
be aūt vel armonie nullā dispōsōēz causare
pñt in hoīe sua naturali virtute ꝑ quā ꝓhibe
retur demon ꝑdictā cōmotōēz facere. Cōtin
git tamē qñꝗ ꝙ dyabolus nō ꝑmittitur ho-
minē vexare nisi vexatōe ita puaꝗ ꝑ aliquā
forte dispositōēz ad ꝯtrariū totaliter tollere
tur. et tūc alique herbe vel armoīe posset cor
pus hominis ita ad cōtrarium disponere ꝙ
illa vexatio totaliter amoueret. v. g. dyabo-
lus qñꝗ possȝ hoīez vexare vexatōe tristicie
ita debiliter ꝙ ꝑ aliquas herbas vel armo-
nias q̄ hērent causare dilatationem et diffu-
sionē spirituū qui sunt motꝰ ꝯtrarij tristicie
totaliter amoueret illa tristicia. ꝙ āt dicat. i.
Reg. xvi. ꝙ saul q̄ vexabat a demone alle-
uiabat qñ dauid cytharā pulsabat corā eo
et ꝙ recedebat spūs malꝰ. Dicēdū est ꝙ hū
verū est ꝙ per tactū cytharē virtute naturali
illiꝰ armonie alleuiabat aliquātulū afflictō
saulis inquātū illa armoīa aliqualiter dul-
corabat appetitū eiꝰ ꝑ auditū per quā dul-
corationē redebat minimꝰ actꝰ ad illā vexa
tionē. Sȝ ꝙ spūs malꝰ recederet a saule qñ
dauid cytharizabat corā eo hoc erat ꝓpt vi
crucis ꝙ satis expsse dicat in glo. vbi dicitur
sic erat dauid canticis musice eruditꝰ diuer-
sorū sonorū ratiōabilis moderatorūꝗ cōceptꝰ
vnitatē cōsone significat q̄ varijs mōis quo
tidie resonat dauid in cythara sua malignuȝ
spm̄ cōpescuit nō qȝ tāta esset vis in cythara
sed in signo crucis q̄ in ligno et cordarū extē
siōe gerebat que iā tūc demones effugabat
hec de mēte Richardi in questiōibꝰ de quo
libet sine ꝑiudicio sentēcie melioris. Ex ꝑdi
ctis excludit vnꝰ error in quo istis tēporibꝰ
incidūt aliqui exorciste quō ꝯiurāt obsessos
a demonibꝰ et illi demoniaci rñdēt et dicūt
ꝙ sunt hoīes mortui vel viui qui ambulāt
ibi et hec est alia species deceptiōis dyabo-
li qȝ bene scit dyabolus oēs qui male viuūt
et vt ponat eos in desperatiōe et audientes
in errore. Dicūt ego sū talis hō vel talis mu
lier ꝙ tñ est falsum qȝ vna substātia existēs
vel assistens nō pōt eē in altera nec minꝰ in
duobꝰ locis et vt dyabolꝰ celet et coloret suā
deceptionē dicit ego sum talis hō et ambu-
lo in hac pena ꝓpter talia peccata que feci et
fingit modū loquēdi eiꝰ et modū ambulan
di et ideo faciatis ꝙ dicāt ꝓ me tales misse
et similia vt exeam ab hac pena et totuȝ est
falsum et deceptiō magna. qȝ si exorcista sa-
piens et virtuosus cōiurauerit euȝ recte ipse
dicet si est spūs enī si sibi displiceat qȝ nūꝗ
legimꝰ ꝙ xp̄s vel sancti tales spūs inuene-
rūt in oibus quos sanauerūt. Sȝ demones
cambiunt et alterutrāt noīa ꝙ citiꝰ pñt face-
re ꝙ figuras. cōstat aūt ꝙ ipsi laborāt vt al
terutrent figuras ad inhonoratiōēz et diffa-
mationē seruorū et creaturarū dei vt supra
dictum est ergo multo fortius et leuius al-
terutrabunt nomina et decipiuntur simpli-
ces in hoc ꝙ precipiunt eis ꝙ faciunt dice-
re missas et facere alia bona. cum multo aūt
dyabolus suadeat bonū propter malum fi-
nem sicut supra patuit octaua cōsideratione
cum de malicia demonum ageretur. sic hic
precipiunt bonum propter malum finē scȝ
vt tales si viuunt desperent et vt alij audien
tes in errorem inuoluantur. Nunquid in vi-
tis patrum sepe legimus ꝙ dyaboli moue-
bant antiquos senes ꝙ facerent sancta opa
O insipientes exorciste nunquid legistis in
euangelio. Luce. xi. ꝙ erat ihesus eijciens
demonium fortassis inuenistis in euange-
lijs ꝙ erat ihesus eijciens homines de cor
poribus obsessorum nunquid dans doctri-
nam christus eijciendi demones in fine e-
uangelij marci dicit. Signa autem eos qui
crediderint hec sequentur. In nomine meo
demonia eijcient non dicit homines eijciēt
ab hominibus. Respondeat insipiens exor
cista si verum est ꝙ Petrus est in corpore io
hannis quis dedit ei talem potestatē ad ex
pellendum eum inde quia christus non de
dit potestatem nisi ad expellendum demo-
nes. Errent ergo nimis exorciste cū sua igno
rantia credentes dyaboli mendacia et faciē
tes ꝙ alij simplices credant et ideo digni
sunt magna pena apud deum et homines.
Sed remanet vna magna difficultas si verū
est ꝙ homines mortui non possunt ambu-
lare in hominibus viuis sicut demones:
quō ergo dicūt illi q̄ transpasant vl' rapiunt
de hoc mūdo ad alterū ꝙ viderūt aliquos
hoīes vel mulieres q̄ adhuc viuebāt in pñ
ti vita sustinere graues penas in alio mūdo

Sicut ergo isti sūt hic et illic vt viuant hic et ibi puniantᵣ ita nō erit mirū q̄ hoīes viui vl' mortui l₃ sint in suis existētiis alibi q̄ ābulāt sicut demones in hoīb⁹. Pro solutiōe huiusmōi notādū q̄ nulla psona pt videri in duob⁹ locis naturaliter q₂ absentia p̄sentie priuat visionē in oī loco ab actione sua. Requirit eñ noticia intuitiua.iiij. s₃ p̄sentiam existentiā causationē et motōe₃ potentie sic notat frācisc⁹ de maronis in plogo sui pmi sniaꝝ.q.xvij. Tenēdū ergo est tan q̄ veꝝ q̄ nec āgel⁹ bon⁹ nec mal⁹ nec hō scūs nec mulier scā nec hō puers⁹ nec mulier puersa pñt eē simul in diuersis locis q₂ cū gabriel erat cū daniele vel cū zacharia vl' cū virgine maria, p̄tūc nō erat in alio loco sic etiā demōes q₂ cū azmode⁹ de quo thobie.iij. erat in domo sare nō erat in alio loco ita etiā nec viuētes pñt hic viuere et eē simul in alio mundo q₂ ipossibile ē q̄ sint p assistētiā hic et ibi.q̄d ḡ ē dicēdū ad ea q̄ dicūtᵣ Rñdetᵣ q̄ ē vna cōsideratio talis cū hō viu⁹ trāsit an̄ speculu₃ vl' ponit se an̄ cū tūc speculū oñdit imaginē suā nō diminutā in sua assistēna et cū inde amouetᵣ nō appet imago in speculo sic hō q̄ viuit et ē in pctō imago ei⁹ pōt appere in sepulchro infernali q̄i in specło an̄ q̄d est et cū iust⁹ etiā viuit imago sua vel nomē videtur in li.vite et in cōuiuio eternali.q̄d aūt h̄ posset eē p₃ q₂ xp̄s dixit d' talib⁹ luce.x. Gaudete q₂ noīa vr̄a scripta sūt in celis et sic etiam noīa maloꝝ scripta sunt in ifferno et t̄n maioris efficatie sūt noīa q̄ imagines in speculo nō est ḡ veꝝ q̄ hoīes male viuētes sint in infermo s₃ hn̄ coꝝ noīa vel figure

q̄ demones nō pñt essentia₃ aīe intrare.

Ercius punctus huius consideratiōnis est an demones possint illabi essentie anime q̄ est animam penetrare vel an possunt malas cogitatōes immittere. Ad primum dicitur q̄ ista est p̄prietas solius dei.solus enim qui creauit aīam potest essentie eius illabi ip̄am substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cantat in hymno vsq₃ sol illabitur.et in collecta amorem pectoribus nostris purificandum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substantialiter in ip̄am per essentiam penetrando. Sic ergo demones nō pñt intrare coꝛ hoīs .i.aīa₃ hoīs per essentia₃ sed tantū potentiā s₃ per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee.vij. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. q̄ āt magister inquirit.viij. distinctione secundi sententiarum an demones substantialiter intrant corpora obsessorum vel ideo dicantur itrare vel exire q₂ ibi malicie sue op⁹ exercēt d' pmissiōe vel n̄ exercēt et determinat q̄ n̄ substātialiᵣ intrēt corpora hoīm s₃ p̄pter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicantur tamen non nocere sinuntur. s₃ hoc non facit ad p̄positu₃ quia ipse et beda ibi loquūtur de corde et patet q̄ ibi coꝛ accipitur per spū rationali. Unde et adducunt illud Acter.v.cur temptauit sathanas cor tuum de quo constat q̄ erat obsessus a demone. Sed est difficultas quia aliqui libri habent auamam cur impleuit sathanas coꝛ tuum. Si ergo dyabolus implet coꝛ vester q̄ possit anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho. in summa contra gentiles li.iiij.ca.xviij. q̄ cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest mente₃ inhabitare per suam substantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malicie Unde et paulus dicit ad quendam actuu₃.xiij. O plene oīm dolo et omnium fallacia non est sic de spūsancto qui cum sit deus p suam substātiam mente₃ inhabitat et iplet Tenendū est ergo q̄ demones intrare possunt corpora se non corda.i.non possunt illabi aīabus. Nec obstat q̄ dyabolus rōcinetur et formet verba per os obsessi cu₃ hoc non veniat ex defectu anime sed ex debilitate corporis q̄ sic accidere solet quando spūs immundus sedet in illis partibus seu mēbris in quibus cōtinetur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatē cuiusda₃ oneris quod sustinere non possūt et sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quada₃ obscuritate nigra accipit potestate₃ in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatibus quas cognoscimus inuenire ab extrinseco et ne dyabolus hoc probaret in Job.quādo habuit ad deo potestatem super carnē suā fuit ei inhibitio posita a deo p hec verba.ecce in manu tua ē verūt̄n aīam illius serua Job.ij. q̄ si diceret sibi de⁹ solo mō obserua quod nō amoueas ei intellectū debilitādo memoriā

anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocādo eiꝰ principalem habitationem oneris in competenti licet ergo diabolus immisceat se carni. nō tamen potest anime misceri sic ꝙ ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est Hec enim sola potestatem habet penetrādo naturam anime taliter ꝙ nō solum eam apprehendit et vndiq3 eam circuit sed ipsa3 sic penetrat ꝙ intimior est aīe ꝙ̄ anima sibi ipsi. Circa secundum vero an sc3 demones possint imittere malas cogitationes et videtur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt traderet dn̄m Joha. xiij. In contrarium est Beda qui super illud euangelij Math. xv. De corde exeunt male cogitatōnes furta homicidia etc̄. dicit ꝙ dyabolus non est imissor malarum cogitationum sed incēsor. Dicendum ergo ꝙ diabolus potest dici immissor cogitationum vno modo per hoc sc3 ꝙ imagines rerum sensibilium delectantium imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ip̄m. quandoq3 sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens an̄ me speculum immittit mihi visum rei que resultat in speculo. Scit enim dyabolus ꝙ delectabile app̄hensū mouet et ideo imittit appꝛehensionem rei delectabilis vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad cōcupiscendum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitatiō3 sed non potest immittere cogitationem malam que sit peccatum que est mala voluntas. ¶ Et ideo bene dicit beda ꝙ dyabolus nō est immissor malarum cogitationum idest malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nisi ꝑ actionem vel causam voluntariam et sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tanq̄ causa necessaria sed tāꝙ̄ occasio. immittit ergo dyabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis immissio proprie dicit̄ suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

Vodecima ac vltima consideratione oportet iam fine3 ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. ¶ Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. ¶ Secundus de cessatione sui belli et principatus. ¶ Tercius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mundo.

Rimꝰ passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur ꝙ causa quare demones sunt in mundo est propter exercitiu3 bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum vt patet in sole luna et stellis patet etiam in deformitate elementoru3 volatilium. piscium. serpentum. brutoru3 et faciërum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. ¶ Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis et patet causa quia omnis malus secundu3 Augustinum vel ideo viuit vt corrigat̄ vel vt per eum bonus exerceatur In quo decus relucet vniuersi. ¶ Unde ad propositum augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibꝰ eos bonorum vsibus commodaret atq3 ita ordinem seculorum quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. ¶ Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus. ij. Corinthi. vi. per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bonam famam. ¶ Unde sicut in talibus varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitōne mali et bonitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

Secundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanum. Cum enim fuerit complet⁹ numerus electorum et vniuersum suum cōpletum habuerit decorē cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principat⁹ demonum sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus ihesu xpi domini nostri. Vñ dicitur .i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et potestatē et virtutem oportz autem illum regnare donec ponat omēs inimicos sub pedibus eius sup quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus homines hominib⁹ ad vtilitatem viuentium vel deceptionem sꝫ omnibus collectis iam omnis prelatio cessabit quia necessaria non erit. Hanc autem p̄lationem dicitur xps euacuare q̄r suos oēs exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatū dicit maiores. potestatem minores. Virtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tūc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominib⁹. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum .i. xpm regnare. tunc scꝫ aperte interim autē regnat occulte donec ponat inimicos suos scꝫ demones et dāpnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius .i. sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omniū agnoscant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impij eū regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum ꝙ tūc xps desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Math. i. dicitur de ioseph et maria ꝙ nō cognoscebat eā donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomō ergo angeli manebūt euacuato principatu: dic ꝙ manebunt ordines angelorum distincti q̄tum ad eminentiam glorie secundū hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti q̄tum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

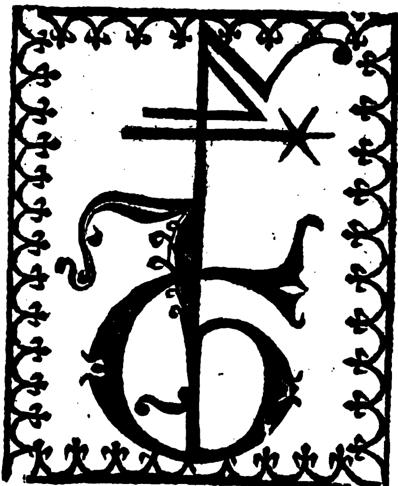
De reclusione perpetua demonum in inferno.

Tercius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonū in inferno Vnde cessante bello demonum in facie iudicis magni domini nr̄i ihesu xpi audient demones vnacū dānatis illā terribilem sententiā Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternū. Super quo verbo dicit glo. frustra ergo. Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus et ipsis demonibus. dixerat enim Origenes ꝙ post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies .i. post mille annos visitandi et liberandi sunt sed hec ecclesia non recipit: dictum est enim ibūt impij in supplicium eternum. quod autem eternū est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et suppliciū. hec ex laterali glo. sup illud ysa. xxiiij. Et cōgregabunt in cōgregationem vni⁹ fascis in lacū et claudent ibi in carcerē nun q̄ ergo liberabunt sed in momento in ictu oculi dabit executiōi sñia xpi Sic ergo subito data sñia demones cū cōdēnatis detrudent ꝑpetuo ignibus infernalibus. Vñ apo. xviij. Hoc impetu mittet babylon et vltra iā nō inueniet. Et iterū apo. xx. diabol⁹ q̄ seducebat eos miss⁹ ē i stagnū ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo ꝓphete cruciabunt die ac nocte in scl'a scl'oꝝ Et sic demōes cū dānatis ibūt in ignē eternū sic angeli boni cū electis ibūt cū xpo rege seculoꝝ in vitā eternā quā nobis ꝯcedat iudex ille sup̄m⁹ ver⁹ de⁹ et hō ihs xps saluator nr̄ alpha et o principiū et finis q̄ dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo p̄ntem librū principiare et finire. Tibi ergo ihesu dulcissime q̄ dedisti noticiā fidei illi quos traditurus an̄ mūdi initiū nosti. Tibi au⁹ magnitudo incōphēsibilis au⁹ glia inextimabilis au⁹ iussio fortis. au⁹ dispositio iusta. au⁹ iudicia vera au⁹ clemētia sup oia opa tua extenta: Tibi quē nemo nisi corde attigit purgat⁹ quē nullus nisi opib⁹ inuenit ꝓbat⁹ au nullus⁹ adest nisi mēte et corpore cast⁹. Tibi q̄ es cecorū oculus infirmantiū verissima sal⁹ pes claudoꝝ. lingua mutorū. fortitudo oīm seculoꝝ Tibi qui es vite via salutis vita. et omniū te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuicie pauperum consolatio tribulātiū. erector humiliū et destructor extollētiū:

[redacted]

Tibi a quo incrementum accepit iustus. sāctificatur perfectus et coronatur in bono opere consumatus. Tibi qui odis iniquos dānas iniustos. deijcis elatos. et cōfundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniaꝫ peccato mortuis vitam nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetaꝫ. Tibi q̄ peccatores non despicis sed delicta condēnas non odis peccātes sed peccata detestas non hominem sed scelera insectando consūmis et non creaturam sed culpam extirpas: Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustuꝫ affirmant qꝛ vnde iustus es inde iniustos odis: Unde sanctus es. inde peccantes punis. Unde verus es. inde mendaces condemnas. et vnde mitis es. inde superbos detestas: Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantiuꝫ te puro corde spernis clamores. Tibi q̄ frigidas mentes igni tui amoris incendis et initium boni operis plerūqꝫ nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmētum ac perficitur inchoatum. Tibi bone ihesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria bn̄dictio et gratiaꝝ actio sine fine Amen.

Anno incarnatōis dn̄ice. M.cccc.lxxxvij. die .xxij. mensis maij.

Du Couvent de la
Croix Rouge a Lyon

LVGDVMNSIS